Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Quintilianus Cum commento

https://hdl.handle.net/1874/461534

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
- de kopsnede
- de frontsnede
- de staartsnede
- het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

Mors nihil ad nos. Epicuri est hoc argumentum. Cæterum hæc propositio aut cõfessa est aut proxima aut probãda. Bimembris est hæc diuisio. Quare ut proxima legendum est non aut. Ea enim propositio, Oia enim animalia meliora sunt q̃ inanima: confessa est. Quæ uero sequitur, probatione indiget. Vt qui beatã uitam uidere uolet philosophetur oporteat. Hæc propositio indiget emendatione. Si enim uiuere uitam Articos imitati eleganter dicimus: nõ uideo cur uidere hoc loco legẽdũ sit: cũ præsertim beata uita sub oculoꝝ sensum non cadat. Viuere itaq; legatur non uidere, & oporteta expuncta. Vt est assumptio interim concessa. Vt pticula erasa & copula uidet ascribẽda, hoc modo. Est & assumptio, ut intelligatur assumptionem quoq; non solũ probationem: interim cõcessam esse: interim ꝓbãda.

Vel ad tempus certa maneat. Certum pro certa recte in aliis legitur exemplaribus. Hæc autẽ stoicoꝝ de anima fuit opinio. Vt dicerẽt eã ad certum tempus circa sepulchrũ cadaueris uagari. Nisi quod illi & plures habent species. Quas species uocat Fabius: ab aliis præcipueq; a dialecticis modi appellantur. uidetur autem Fabius de solis demonstratiuis sentire syllogismis, illi namq; uera semper colligunt ueris. Cæterum & dialectici syllogismi circa credibilia fere uersantur, & sophistici ex iis quæ apparent credibilia: quis non sint: conponuntur. Et uera colligunt ueris. Sic quidem Fabius, Aristoteles uero in secundo priorꝝ analyticorꝝ aperte demonstrat syllogismo frequenter ex falsis colligi ueꝝ. Nã si contingeret semper controuersiã confessis probare. Controuersa cõfessis opponunt. Quare controuersa legendum est non controuersiã.

Cũ iure bonoꝝ possessio itestati secundũ tabulas testamenti det. Sic qdẽ recte legi putat. Sed nisi corrigat hic sensus: sibi ipsi uidebit eẽ cõtrarius. Quo nãq; pacto bonorum possessio itestati secũdũ tabulas testamenti: quæ nullæ sunt iure dari põt? Intestati. n. dicuntur: qui nullo cõdito testamẽto decedunt. ut igit sibi cõgruat sensus: uel repugnantibus exẽplatibus testati in priuatiua particula erasa legat. Itẽq; aũt nõ hæres es. Propter catophonian nõ es hæres legẽdũ ita ut uerbũ es uocabulo præponat. Ad quod sufficiũt intentio & oratio. Hic sensus ita est deprauatus ut uix mihi percipi possit. non quin uideat ex oratione prima littera expũgenda: ut ratio legatur. Sed quia ne sic quidẽ explicat sensus. Prima. n. duo uerba huius sensus otiosa uident. neq; ad aliquid referunt. Quare eoꝝ loco aliquando mihi uidetur reponendum. ut legatur Aliquando sufficiunt intentio & ratio. Huius aũt regulæ exẽplum subiicitur: ex quo aperte percipitur: sic omnino esse legendum ut dixi. Cum. n. breuior ratiõ iteruenit: cõnexiõe est supsedẽdũ. Id qd̃ fit in illa Ciceronis ꝓ Milone argumẽtatõe. Silẽt. n. leges inter arma. Sed & Sed hæc est in causis & quæstione longior: q̃ ĩ singulis argumentis: & plerũq; summa complexione uel per enumerationem: uel per breuem conclusionem testantur: quid effecerit. In hoc genere ꝓpositio dubia est. De hac enim quæritur. Altera ẽ cõplexio nõ par itẽtiõi: sed ui habens parẽ. Mors nihil ad nos. Nã quod ẽ dissolutũ sẽsu caret. qd̃ aũt sẽsu caret: nihil ad nos. In alio genere non eadem propositio est quæ connexio. Omnia animalia meliora sunt q̃ inania. Nihil autem melius est mundo. Mundus igitur animal. Hic põt uideri de re contentio. Potuit enim sic cõstitui ratiocinatio. Animal ẽ mũdus. Omnia enim animalia meliora sunt q̃ inanima. Cæterũ hæc propositio aut confessa est aut ꝓxima: aut probanda: ut qui beatam uitam uidere uolet philosophetur oporteat. Nõ enim cõceditur. Cætera sequi nisi cõfirmata prima parte nõ possunt: ut est assumptio interim cõfessa: ut. Omnes autẽ uolunt uitam beatam uidere. interim ꝓdanda ut illa. Q uod ẽ dissolutum sensu caret. cum soluta corpore anima: an sit immortalis, uel ad tẽpus certa maneat sit in dubio. Q uã assũptionẽ alii, alii rationem uocãt. alii epicherema. Epicherema aũt nullo differt a syllogismis: nisi quod illi & plures habent species: & uera colligunt ueris. Epicherematis frequẽtior circa credibilia est usus. Nam si cõtingeret semp cõtrouersa cõfessis ꝓbare: uix esset in hoc genere usus oratoris. Nam quid ingenio est opus ut dicas bona ad me pertinent? Solus enim sum filius defuncti: uel solus hæres: cum iure bonorum possessio intestati secũdum tabulas testamenti detur. Ad me igitur pertinent. Sed cum ipsa ratio in quæstionem uenit: efficiendum est certum id quod ꝓbaturi sumus: quod incertum est: ut si ipsa forte intentione dicat: aut filius non es. aut non es legitimus. aut nõ es solus. Itemq; aut non es hæres: aut non iustum testamentũ ẽ. aut capere nõ potes. aut habes cohæredes. Efficiendum est iustum: propter quod bona adiudicari nobis debeant. Sed tũ ẽ necessaria illa sũma cõnexio: cũ iteruenit oratio largior: ad quod sufficiunt intentio ac oratio. Silent enim leges inter arma: nec se expectari iudent: cum ei qui expectare uelit: ante iniusta pœna luenda sit: q̃ iusta repetenda. Ideoque id enthymema quod est ex cõsequentibus rationi simile dixerunt. Sed & singula quæ interim recte

ponuntur: ut ipsum illud. Silent leges inter arma: & a ratione fas est icipere. Deinde concludere ibidem. Q uod si. xii. tabulæ nocturnũ furẽ quoquo mõ. diurnũ autem si se telo defenderet: iterfici ipune uoluerũt: quis est q quoquo mõ qs interfectus sit: puniẽdũ putet? Variãt aũt hic adhuc: & rursus rationem tertio loco ponũt. Cum uideant aliquando gladiũ nobis ab ipsis porrigi legibus. Priori aũt partis duxit ordinẽ. Insidiatori aũt & latroni: quæ põt inferri iniusta nex? Hæc intentio. Q uid comitatus nostri? quid gladii uolunt? Hæc ratio. Q uos habere certe non liceret: si illis nullo pacto uti liceret. Hæc ex itẽtiõe & ratione connexio. Huic generi probationis tribus occurritur modis ideſt per omnes partes. Aut enim expugnat intẽtio: aut assumptio: aut conclusio: nonnũq̃ omnia. Sed omnia hæc tria sunt. Intentio expugnatur. Iure occidi eum: qui insidiatus sit. Nam prima statim pro Milone quæstio est. An ei sit fas lucem intueri: q a se hominẽ necatum esse fateatur. Expugnatur assũptio oibus iis quæ de refutatione diximus. Et ratio qdẽ nonnunq̃ est uera: cũ eius propositio uera non sit. Interim ueræ propositionis falsa ratio est. Virtus bonũ est. uerum est. siquis rationem subiiciat, q̃ ea locupletes faciat: ueræ intentionis falsa sit ratio. Connexio aũt uera negatur: cũ aliud colligit q̃ id quod ex prioribus cõficitur: aut nihil ad quæstionẽ dicit pertinere. Non est uera sic. Insidiator iure occidit. Nã q curauit: ut uim afferat ut hostis: debet etiã ut hostis repelli. Recte igit Clodius ut hostis occisus ẽ. Non utiq;. Nondũ enim Clodiũ insidiatorem ostẽdimus. Sed sit uera cõnexio. Recte igitur insidiator ut hostis occidit. Nihil ad nos. Nondũ enim Clodius insidiator apparet. Sed ut põt eẽ uera intentio & ratio: & tamen falsa cõnexio. Ita si illa falsa sũt: nũq̃ est uera cõnexio. Enthymema ab aliis oratoribus syllogismus. ab aliis ps dicitur syllogismi. propterea quod syllogismus utiq; cõclusionem & propositionẽ habet; & p oẽs partes efficit: quod ꝓposuit: Enthymema tantũ itentu itelligi cõtentũ sit. Syllogismus talis. Solũ bonum uirtus. Nam id demũ bonũ ẽ: quo nemo male uti potest. Virtute nemo male uti põt. Bonum est ergo uirtus. Enthymema ex cõsequẽtibus. Bonũ est uirtus: q̃ nemo male uti põt. Et contra. Non est bonũ pecunia. Non enim bonũ: quo quisq̃ male uti potest. Pecunia põt qs male uti. Non igitur bonũ est pecunia. Enthymema ex pugnantibus. An bonũ est pecunia: qua quisq; põt male uti? Si pecunia quæ est in argento signato: argentum est: qui argentum omne legauit: & pecuniam quæ ẽ in argento signato legauit. Argentum autem omne legauit. Igit & pecuniam quæ est in argento legauit. Habebit formã syllogismi. Oratori satis ẽ dicere. Cũ argẽtũ legauerit oẽ: pecuniã quoq; legauit: quæ ẽ in argẽto. Peregisse mihi uideor sacra tradẽtiũ artes. Sed cõsilio locus supest. Nãq; ego ut ĩ oratione syllogismo qdẽ aliq̃ndo uti nefas duco: ita cõstare tota singula quæ interim recte ponuntur. Quoq; loco illius quæ relatiui uidetur esse legendum.

Deinde concludere. ibidem. Sic quidem legitur. Sed ibidẽ aduerbium ut sensui non aptũ mihi uidetur expungendum: ac eius loco hæc duo uerba reponenda: ut idem. Exemplo. n. eiusdem Ciceronis præceptum quod tradidit: declarat Fabius.

Quod si duodecim tabulæ nocturnũ furẽ quoquo modo. Hoc idẽ & Caius ad legẽ Aquiliã scribit: cum inquit. Lex duodecim tabularum furem nocte præhensum occidere permittit ut tamen id ipsum cum clamore testificetur. Interdiu autem deprehensum ita permittit occidere: si is se telo defẽdat. Priori autem partis duxit ordinẽ. Hic sensus præterq̃ quod prioris legendum est: mihi deprauatus uidetur: nec quid sibi uelit satis percipitur. Hæc est intẽtione & ratione cõnexio: Ex loco est uerbi legendum esse certum est. Cõnexio autem uera. Aut non autem legendum esse patet. Sed ut potest esse uera intentio & ratio. & tamen falsa connexio: ita si illa falsa sunt nunq̃ est uera cõnexio. Nisi hic quoque locus ab imperitorum aliquo ẽ deprauatus: ab Aristotele dissentit Fabius minusque uera sunt quæ tradit Aristoteles. nanq; in secundo priorum analyticorum libro demõstrat ex ueris propositiõibus falsam nullo pacto colligi posse conclusionem. ex falsis autem interdũ ueram posse cogi. His uero contraria a Fabio præcipiuntur. nisi ut dixi forte sint peruersa. Quod si esset: facile hoc præceptum hoc modo corrigeretur. Sed ut potest esse uera cõnexio & tamen falsa intentio & ratio: ita si illa uera sunt: nunq̃ est falsa connexio. Sic enim & uera ꝓcipiet: nec summis uiris Fabius uidebitur repugnare. Enthymema ab aliis oraroribus syllogismus. ab aliis pars syllogismi dicitur. Oratorius. b. littera erasa q̃is exẽplaria nobis non astipulentur: legendum esse patet.

Nanque ego ut in oratione

QVINTILIANI

Instit. Orat.

X. fo.
68

RARIORA

Cm

Cm

Cm

68

X. fo.
68

641. **Quintilianus,** M. Fabius, Institutiones oratoriae. Venetië, Bonetus Locatellus 17 Juli 1493. 2o. X. 2o. 68

Typen 5, 6. — Init. c, k, n. — Drukkersmerk (van Oct. Scotus). — HC* 13652. — Pr. 5045.

Op het titelbl.: „Sum Theodori Jansonii ab Almeloveen". (Deze was hoogleeraar aan het Athenaeum te Harderwijk, * 1657, † 1712, en heeft zijne verzameling uitgaven van Quintilianus aan de stadsbibliotheek van Utrecht vermaakt.) Daaronder (doorgehaald): „Liber Harenii(?) Nijkamer Frisii". — In den catalogus van 1835.

ad 2. f. 68

sum · Theoderi Gansfort
ab Aemelovem

Quintilianus Cum commento

Apologus

Si laudes alterius q̄ gravissimus sit: parentes eius laudas. Si q̄ diues: fortunam huius debemus. Si si q̄ formosus vt validus sit egregiudine fatigabimur. Si q̄ puer in senectute: à q̄ fortib: expecta pudicus à mulie erit. Si si laudes eum: q̄ bonis artibus doctus sit & valde studiosus & inquisitor legis hoc sapientis sit: nūc ipsum vere laudas. q̄ hec non sit a patre hereditarium: nec nasci pendulum: nec corpore radicum: nec etate mutabile;

Iudoci Lanetij Callen de Emthahano

Emthahano Viro pstantissimo tantū tribuo, ut is vnus sit minus dictis aut addere quid, aut detrahere, aut ex his mutare vel minuere alios posse arbitrarer, & id me exptum sepe mihi tū potuisse profitear. Part dico. quo eius opera magis altius versa, her mihi admirationis hic auctor ac plus stiporis infundit, Vt eo opinionis iam venerim, persuasum mihi sit, neminem, neq; ea nigrum vi, neq; ea eloquentia posse qui dicere: nisi deus aliquis ut sit dicam foret, qua Emthahag dixit. Etsi ita sublimis, ut p rompto habeam nullam me illig arbitrem assequutu, me inq; male de me metipo sentientem Emisse pu millu scriptor: quos auctores vorang, ausim aliqua in pte rangere.

TABVLA Q. VINTILIANI.

Capitula primi Libri

Prohœmium
Quemadmodum prima elementa tradenda ſunt
Vtrum utilius domi an in ſcholis eruꝺiantur
Qua ratione in paruis ingenia dignoꝺſcantur: & quomodo tractanda ſint.
De grammatica
De uetuſtate
De conſuetudine ueteris ſermonis
De ortographia
De officio grammatici: & quæ primoꝺdia ſint dicendi
An oratori futuro neceſſaria ſit plurium artium ſcientia
De muſice & eius laudibus
Commodam geometriam oratori
An prædicta diſcēda ſint eodem tempore

Capitula ſecundi libri

Quando rhetori ſit tradendus puer.
De moribus & officiis præceptoris:
An protinus præceptore optimo ſit utendum
De primis apud rhetorē exercitationibus
De lectione oratorum & hiſtoricorum apud rhetorem
Qui primi legendi
De diuiſione
De ediſcendo
An ſecundum ſui quiſq; ingenii docenꝺdus ſit natura
De officio diſcipulorum
De utiliate & ratione declamandi.
An artis neceſſaria cognitio
Quare ineruditi ingenioſiores uulꝺgo habeantur
Quis modus in arte
Diuiſio totius operis
Quid ſit rhetorice: & quis eius finis.
An utilis ſit rhetorice
An rhetorice ſit ars
Generalis diuiſio artium: & ex quibus ſit rhetorica
Vtrum plus conferat eloquentiæ: an ars: an natura
An uirtus ſit rhetorica
Quæ ſit materia rhetorices.

Capitula tertii libri

De ſcriptoribus artis rhetoricæ
Quod initium rhetorices
Quinq; ſunt parthes rhetoricæ
Quod genera cauſarum
Quibus contineatur omnis ratio dicendi
Quid ſit ſtatus
Vnde ducatur: & reus an actor ſtaꝺtum faciat
Quot & qui ſtatus
De laude & uituperatione
De ſuaſoria & proſopopœia
De partibus cauſarum iudicialium
De generibus
Quid & quæ ſit ratio
Iudicatio: continens: & q̄tenus neceſſaria.

Capitula quarti libri

De exordio
De narratione
De egreſſione
De propoſitione
De partitione

Capitula quinti libri

De probationum diuiſione
De probatione artificiali
De ſignis
De argumentis
De exemplis
De uſu argumentorum
De refutatione
Quibus conſtet epicherema & quomodo refellatur

Capitula sexti libri

Prologus
De conclusione
De diuisione affectuum & quomodo mouendi sunt.
De Risu
De altercatione
De Iudicio & consilio

Capitula septimi libri

Prologus
De dispotione
De coniecturæ diuisione
De Finitione
De Qualitate
De Actionis questione
De scripto & uoluntate
De contrariis legibus
De syllogismo seu ratiocinatione
De Ambiguo seu amphibologia
Quæ sit inter status cognatio:& quæ diuersitas.

Capitula octaui libri

Prologus
Quæ in eloquutione spectanda
De perspicuitate
De ornatu
De amplificatione
De generibus sententiarum
De tropis

Capitula noni libri

Prologus
De figuris sententiarum
De figuris uerborum
De compositione

Capitula decimi libri

De copia uerborum
De imitatione
Qui modus scribendi sit
De Emendatione
Quæ scribenda sunt præcipue
De cogitatione
Quemadmodum extemporalis facultas paretur & contineatur

Capitula undecimi libri

De apte dicendo
De memoria
De pronunciatione sub quo capitur de uocis natura:de cura eiusdem: de gestu: de cultu:quid cuique causæ cõueniat: quid cuique pati & sentẽtiis & uerbis: & quid quẽq; deceat intuendum

Capitula duodecimi libri

Prologus
Non posse oratorem nisi uirũ bonum esse
Cognoscẽda esse oratori quibus mores formentur
Necessariam iuris ciuilis oratori scientiam
Necessariam oratori cognitionem hystoriarum
Quæ sunt oratoris instrumenta
Quid sit incipiendi causas agere tempus
Quæ in suscipiendis causis oratori obseruanda sint
Quæ in discendis causis oratori obseruanda sint
Quæ seruanda in agendis causis oratori sint
De genere dicendi
Quæ post finem studia

FINIS

Raphaelis Regii in depraūationes oratoriæ Quintiliani institutionis annotationes.

Fflagitasti quotidiano conuicio. Ad Victoriumne Marcellū:cui opus dedicat Fabius:hæc epistola
e scribatur:ut qdam titulū deprauarunt:an ad Tryphonē bibliopolā:ne differendū est quidē:quando
apertissime ex ipius epistolæ uerbis colligit:non ad Marcellū:sed ad bibliopolam aliquē fuisse missā.
Cum enī dicat Fabius. Quos ad Marcellū meum de institutione oratoria scripseram:quis uel rudis non ui/
deat:alii q̄ Marcello Quintilianum uerba facere? Ad Tryphonem uero illis tpibus notissimū bibliopolā Fa/
biū scribere maxime uerisimile est.
sicq; ī uetustissimo illo exēplari:qđ
a Pogio Florētino e germāia olī fu
it allatū:nup Florētiæ legi. Efflagi
tasti,ardēter & cū uehemētia qua/
dā atq; clamore postulasti. Quoti
diano cōuicio. Quotidianis contu/
meliis. Quales hæ forēt. Nimiū es
lētus Quintiliane. Nūq̄ īcipies ede/
re istud opus. Vel citius elephāti pa
riūt. Nimis timidus es. Cōuiciū āt
dī uel a uicis:ī qbus primū fieri cœ
pit:uel a uocū multitudie:q̄si cōuo
ciū:ut scribit Sext. Pōpeius. Fabius
uero uidet illā imitari Ciceronis epi
stolā ad Quī fratrē:quæ ē ī scdo ad
Atticū uolumie. Epistolā hāc cōui/
cio efflagitarūt codicilli tui. De isti
tutōe oratoria,đ præceptis eloquē
tiæ:qbo istruit futurus orator. Insti
tutio āt differt ab istitutis. Institutа
nāq; sē mores cōsilio & rōe sūpti ut
de istitutis antiqs caput ē apud Va
leriū Maximū:hoc ē de moribo an
tiqs. Institutio uero dī præceptio
q̄ qs istituit & docet: ut istitutiōes

M. Fabius Quintilianus Tryphoni Salutem.

EFflagitasti quotidiano cōuicio:ut li
bros:quos ad Marcellū meū de īsti
tutione oratoria scripserā:iam emit
tere īciperem. Nam ipse eos nondū
opinabar satis maturuisse: quibus
componendis:ut scis:paulo plus:q̄
bienniū:tot alioqui negociis distri
ctus:impēdi,quod tēpus nō tā stilo/
q̄ inquisitioni istituti operis prope
finiti & legēdis auctoribus:qui sūt īnumerabiles:datum est.
Vsus deīde Horatii consilio:qui ī arte poetica suadet:ne præ
cipitetur editio:nonūque prematur in annū. dabā iisociū:ut
refrigerato īuentionis amore diligētius repetitos tanq̄ lector
perpenderem. Sed si tātopere efflagitantur: q̄ tu affirmas:p
mittamus uela uētis:& orā soluētibus bene precemur. Mul
tum aūt in tua quoque fide ac diligentia positum est:ut īma
nus hominum q̄emendatissimi ueniant.

Lactātii christianæ:qbus christiāi istituūt & docent. Iā emittere īciperē. hoc ē. Si nō cūctos:at saltē singulos
ederē. Is.n. libros emittere īcipit nō q uniuersos:sed q singulos edit. Hoc āt cōuiciū uidet fuisse: quo Tryphō
libros efflagitabat. Fabiū.n. timidū esse īnuebat:ut qui ne singulos qdē libros de istitutōe oratoria cōscriptos
emittere auderet. Maturuisse:an maturauisse legēdū sit quærit. Vtroq;.n. mō in exēplaribus scriptū ē. Sed
maturuisse magis & sensui & stilo epistolari cōuenire uidet q̄ maturauisse. Est nāq; maturo trāsitiuū. At an
nus ī apricis maturat collibus uuas: Ac si quādo absolutū īueniat:uastus ille sonus.a.uocalis lōgæ nimiū eo ī
loco tolleret epistolaris stili humilitatē. Sūpta est aūt metaphora a fructibus:q̄ pprie matureſcere dicūtur. Li
bri uero illi satis maturuisse nō uident:q nōdū satis sunt expoliti. Tot alioq negociis. Alioq citra n lām in
uetustis fere exēplaribus scriptū īuenit:sicq; scribēdū esse Caper diligēs īprimis grāmaticus præcipit. Atq; ait
caret n similr alioqui. Significat aūt alioq iterdū aliter: Interdū præterea ut hoc loco. Tot alioqui hoc est Tot
præterea atq; aliis negociis īpeditus. Distrīgi nāq; negociis est distrahī atq; īpediri. Nō tā stilo. hoc est cōposi/
tioni atq; expolitioni. stilo nāq; prisci scribebāt. Vnde pro oōnis quoq; charactere stilus frequēter accipitur.
Significat autē Fabius se non tam scribendo:q̄ inuestigando quæ erant inchoato operi necessaria bienniū cō
sumpsisse. Ne præcipitetur editio. temere ac properanter & inconsulte fiat emissio. Nonūq; premat in
annū. Contineatur usq; ad nonū annum. Fere autē in uetustis Horatii exēplaribus legit. Decimūq; præma/
tur in annum. Vt refrigerato inuentionis amore. Diminuto ac remisso. Vt enim amor cū uehemēs est:ar/
dere dicitur:sic cū remittitur:refrigerari uidetur. Sua aūt cuiq; inuentio ita blandiri solet:ut uerę facere iudi
cium non permittat. Tanq̄ lector perpēderē. perfecte examinarē nō tanq̄ auctor sed quasi lector. Id aūt esse
optimū emendandi genus:si scripta in aliquod tēpus reponant:ut ad ea post interuallū uelut noua atq; alie/
na redeamus:ne nobis scripta nostra:quasi recentes fœtus blandiātur:Quīlianus ipe in decimo huius opis
uolumine scribit. Et orā soluētibus. Metaphora a nauigantibus. Vt enim illi funē:quo naues retinent sol/
uentes longius a terra discedunt: Sic libri cum eduntur:quodā modo orā soluere:a nobisq; recedere uident.
Ora autē est funis quo naues terræ alligantur: Idē in quarto. Soluimus orā. profecti sumus. Liuius libro uige
simo octauo. In ipsis quoq; trepidatū est nauibus:dum ne hostes cū suis simul irrūperēt:trahunt scalas. oras
& anchoras:ne in moliendo mora esset præcidunt. Qui uero pro aura & uēto orā exponūt:& ingenio & iu/
dicio carere cōuincuntur:cū præcor uerbum cum bene maleue aduerbiis copulatum nunq̄ cum accusatiuo
cōstruatur. Ora etiā dicitur regio nō quidē omnis sed maritima solū:quā uulgus riperiam uocat:in qua qui/
dē significatione quidā hoc loco orā accipiendā esse putantes facile refelluntur:cū īmobilia nunq̄ solui dican/
tur:sed nodi proprie ac p metonymian ea quæ nodis detinētur. Vt Horatius. Solue senescētē mature sanus

Alioquī

eqūum ne Peccet ad extremum ridēdus & ilia ducat. Soluere ſane etiā citra orā pro diſcedere apud oratores quoq; inuenitur. Cicero pro Muræna Quod ſi e portu ſoluētibus: qī iā in portū ex alto iuehūtur prædicere ſummo ſtudio ſolent & tempeſtatum rationem & prædonū & locorum: quod natura fert: ut iis faueamus: qui eadem pericula quibus nos perfuncti ſumus ingrediuntur: quo me tandem animo eſſe oportet prope iā ex magna iactatione terram uidentē in hunc: cui uideo maximas tempeſtates eſſe ſubeūdas? Multū autē. Hinc quoq; aperte colligitur hanc epiſtolam ad bibliopolam aliquē fuiſſe ſcriptā. Nam bibliopole ſolēt etiā nū opera noua cōquirere: quæ dili/genter deſcribant ac uenalia propo nāt. Horū aūt librariorū officiū ē cu rare: ut libri ſine mēdis deſcribāt.

M. Fabii Quintiliani oratoriæ īſtitutiōis liber primus.

Prologus

Oſt impetratā ſtudiis meis quietē: quā per. xx. anz p nos erudiēdis iuuenibus īpēderā: cū a me quidā fa miliariter poſtularēt: ut aliquid de rōne dicēdi com ponerē: diu ſum equidē reluctatus: q; auctores utriuſq; lin/guæ clariſſimos nō ignorabā: multa: quæ ad hoc opus ꝑtine rēt: diligentiſſime ſcripta poſteris reliqſſe. Sed qua ego ex cā facilioré mihi ueniā meæ deprecationis arbitrabar fore: hac accendebantur illi magis: q; īter diuerſas opiniones prioꝝ: & quaſdā etiā īter ſe cōtrarias difficilis eēt electio: ut mihi: ſi nō īueniēdi noua: at certe iudicādi de ueteribus īiungere laborē non iiuſte uiderentur. Quāuis autē non tā me uinceret præ ſtādi quod exigebatur fiducia: q̄ negandi uerecundia: latius ſe tamen aperiente materia: plus q̄ īponebatur oneris ſponte ſibi amicōs deuicire ſtuduiſſet. Hunc autem prologum in ſublimi genere dicendi uerſari facile uidebit: qui & ſententias & compoſitionē perpendet. Siquidem in principiis atq; clauſulis ſtabiliores pedes ſunt col/locati: & ſenſibus grauibus atq; acutis quales altiloquo ſtilo conueniunt: maxime hæc præfatio exornatur.

Quam per uiginti annos. Cur demum poſt uiginti annos quietem impetrarit Fabius quæri poſſet. Ac ego quidem adducor: ut credam eos: qui per uiginti annos eloquentiam in urbe Roma profeſſi eſſent: & ua cationem meruiſſe: & ad magiſtratus fuiſſe admiſſos. Id quod poſtea quoq; lege cautū fuiſſe facile eſt uidere cum alibi: tum in duodecimo codicis Iuſtiniani libro: titulo de profeſſoribus: qui in urbe cōſtātinopolitana docentes ex lege comitatum habere meruerunt. Inter oēs aūt profeſſores ſiue artiū ſiue iuris ciuilis rhetores hoc eſt artis oratoriæ doctores primū locū apud priſcos optinuerūt: ut idē undecimo libro ſcribit Iuſtinia/nus. De rōne dicendi. De eloquentia: quæ & ars dicēdi & facultas orādi & copia orationis uocatur. Diu ſum equidē reluctatus. Reſtiti ac per longū tēpus repugnaui. Metaphora eſt a palæſtritis ſumpta: qui & lucta ri & reluctari dicūtur. Quod auctores utriuſq; liguæ clariſſimos. Plenā modeſtiæ cauſā aſſignat: qua diu repugnauit amicis: ut de rōne dicēdi aliquid ſcriberet poſtulātibus. Qui nā uero fuerit clariſſimi illi utriuſq; linguæ rhetores: qui ſcire cupit: plogū tertii libri perlegat. Illic. n. oēs fere qui ad ætatē ſuā uſq; claruerūt: cō/memorant. Sed clariſſimi oīm fuerūt Gorgias leōtinus, Iſocrates gorgiæ auditor. Ariſtoteles. Theodectes. Theophraſtus. Hermagoras. Dionyſius Halicarnaſeus. Apollodorus Pergamenus. Theodorus Gadareus. Latini uero. M. Cato. M. Antonius. M. Tullius. Plinius ſecūdus. Sed q̄ ego ex cauſa. Locus is: unde ſenſus acu tiſſimus ſumit: a græcis tū πεῖθανη ἀπόλογία. hoc ē ꝑbabilis reſpōſio. tū βιάιον hoc ē uiolētum. a latino/rū quſdā īuerſio appellat. Qua qdē tūc utimur: cū aduerſarii rōnē in ipm īuertimus: ac ꝑ nobis potius q̄ cō tra nos facere mōſtrauimus: Vt ſi qs argueret in ſylua hoiem occidiſſe: quod i ſepeliēdo cadauere eēt deꝑhē/ſus: hoc mō īuertere poſſet. Atq; ſi iterfeciſſem: in ſepeliēdo cadauere tps nō cōtriuiſſem. Sic igit Quiſtiliano de arte oratoria ſcribere recuſanti: quod clariſſimi auctores de ea re multa præcepiſſent: occurrebant ipſius amici: īmo quia diuerſa prioꝝ īueniunt præcepta ac quædā etiā cōtraria īter ſe: ſcribere tu quoq; debes ut ſal tē de antiquoꝝ opinionibus iudicans quæ nobis ſequēdæ ſint oſtēdas. Sic Cicero prima in uerrem actione. Dicebā hſe eos actorē Quī. Ceciliū: q; præſertī quæſtor ī ea ꝓuincia poſt me quæſtorē fuiſſet. Quo ego adiu/mēto ſperabā hāc a me moleſtiā poſſe dimoueri: id mihi erat aduerſariū maxime: Nā illi multo mihi hoc fa/cilius remiſiſſent: ſi iſtū nō noſſent: aut ſi iſte apud eos quæſtor nō fuiſſet. Meæ deꝑcatōis. recuſatōis repul ſionis. Deꝑcari nāq; īterdū ē ualde precari. Interdū eſt precibus aliqt recuſare ab ſeq; repellere. Quod inter diuerſas opiniones prioꝝ. De præceptis eloq̄ntiæ cū aliis tū de fine ac ſtatibus maxime uariæ fuerūt rhetoꝝ opiniones. Alii nāq; tres ſtatus. alii plures. alii pauciores fecerūt. Finē uero alii ꝓſuadere. alii bene dicere eē cēſu, erūt: ut ſuis locis aptius patebit. Iniūgere. Impōere. Quod qdē uerbū raro apud Ciceronē īueniť. Apud Pli, niū uero & Tranqllū & Fabiū ē frequētiſſimū. Quāuis āt. Hic quoq; ſenſus a locis beniuolētiæ ſūptus ma ximā Fabii modeſtiā oſtēdit. Latius tamē ſe apiēte materia. hoc eſt. cū materia mihi ꝓpoſita latior āpliorq;

uideretur. Simul ut pleniori obsequio. Simul uim habens copulæ ut hoc loco: eleganter in oratione bis ponit: qua quidē dictione significant duo simul uno & eodē tpe fieri. Virgilius in secundo. Ille simul manibus tēdit diuellere nodos. Clamores simul horrēdos ad sidera tollit. Demereren. deuicerē. Nam demereri est meritis obligare: quis imperitorꝝ turba & demereri malefacere: & demerita malefacta significare putet. Alienis demū uestigiis isisterē. hoc est: Ea solū præciperē quæ ab aliis quoq; tradita forent. Demū. solū Sūmā i eloqntiæ manū iponerēt. Corrupte qdē sic legi notius ē: q̄ ut sit admonendū. E. nāq; uocali erasa legē dū ē eloquētia: ut sit ablatiui casus. nō āt eloqntiæ i præpōne expūcta ut qdā ꝺprauarūt. Est āt a pictoribꝫ sūpta trāslatio: q tūc ultimā ipone re manū picturæ dicūt: cū eā sic pficiūt: ut nulla alia arte idigere uideat. Siue cōtēnētes. tāq; pua. grāmatica. geometriā. arithmeticā. musicā. Astrologiā & ꝓgymnasmata q̄ oīa pueri ante discere solebāt q̄ rhetori traderent: parua studia uocat Quītilianus. Quādo diuisæ ꝓfessionū uices eēnt. Aliæ nāq; sūt uices grāmatici. aliæ rhetoris. aliæ geometræ. Si qs igit oīa tradere simul uellet: uices atq; officia professionū cōfunderent. Seu qd ꝓximū uero. Maxime uerisimile. Gram igenii. Laudē. gra nāq; igenii nihil aliud est q̄ ipsius cōmēdatio. Vt operꝝ fastigia spectātur. ædificiorꝝ cacumina ab oībus aspiciunt. Hac aūt similitudine ostēdit: eorꝝ quæ latent nullā igenio grām esse. Sūmā. finē ac pfectionē. Ad maiora illa. Nō maiora: sed minora legēdum esse facile ex ipso percipit sensu. Rudimēta aūt grāmaticæ ac geometriæ: aliarūq; mathematicarꝝ itelligit: q̄ cū q̄dā emphasi minora illa dixit: ac si diceret quæ ab aliis cōtēnunt. Quod opus Marcelle Victori tibi dicamus. Duabus de causis Marcello opus dicat Fabius: quas ita ꝓspicue subiicit: ut nulla enarratione idigere uideant. Prima aūt est quod ipm hoc munere dignū putauit ꝓpter mutuā beniuolētiā ac egregiū studiorꝝ amorē. Scda uero ē: q filio eius erudiendo nō iutiles hi libri fore uiderentur.

suscæpi: simul ut pleniori obsequio demererer amātissimos mei: simul ne ulgarē uiam īgressus alienis demū uestigiis insisterē. Nā cæteri fere qui artē orandi litteris tradiderunt. ita sunt exorsi. q̄si pfectis oī alio genere doctrinæ summāī eloquentia manū iponerēt: siue contemnentes tanquā pua: quæ prius discimus studia: siue nō ad suū pertinere officiū opinati quādo diuisæ ꝓfessionū uices eēnt: seu qd ꝓximū uero: nullam īgenii sperātes gratiā circa res & si necessarias. pcul tamē ab ostētatione positas: ut operꝝ fastigia spectant. Latent fundamenta. Ego cum existimem nihil arti oratoriæ alienū: sine quo fieri nō posse oratorē fatendū est. nec ad ullius rei sūmā: nisi præcedētibus intiis pueniri: ad minora illa: sed quæ si negligas: nō sit maioribus locus: demittere me nō recusabo: nec aliter quā si mihi tradatur educandus orator: studia eius formare ab īfantia icipiā. Quod opus Marcelle Victori tibi dicamus: quē cū amicissimū nobis: tum eximio litterarū amore flagrantē: nō ꝓpter hæc modo quāquā sint magna: dignissimum hoc mutuæ inter nos caritatis pignore iudicabamus. sed q ꝓ erudiēdo nato tuo: cuius prima ætas manifestū iter ad ingenii lumē ostēdit: nō iutiles fore libri uidebātur: quos ab ipsis dicēdi uelut incunabulis per oēs: quæ mō aliquid oratori futuro cōferāt: artes ad summā eius operis perducere destinabamus: atque eo magis q ꝓ duo iā sub noīe meo libri ferebātur artis rhetoricæ: neque editi a me: neque i hoc cōpati. Nāque alterꝝ sermone p biduū habito pueri quibus id præstabatur excæpant: alterꝝ pluribus sane diebus quātū notādo cōsequi poterāt: itercæptū boni iuuenes uel nimiū amātes mei temerario editiōis honore uulgauerāt. Quare i his quoque libris erūt eadē aliqua: multa mutata: plurima adiecta: oīa ue

Ad īgēii lumē. ad eloqntiā. Nihil ē. n. quo magis hoīs īgeniū splēdescat q̄ eloqntia. Quare nō iiuria Athenienses: elegātissimos Gorgiæ Leōtini sermones: quos Athenis Legatus fecit: lāpadas appellauerunt. ut. n. lumine tenebræ expellūt: sic eloqnti oīone ex aīs hoīum īpitia fugat. Lumē uero īgēii ꝓ eloqntia accipiendū ē: apte Cicero i Bruto his ꝺclarat uerbis. Vt. n. hoīs decus igeniū: Sic īgēii ipius lumē ē eloquētia. Incunabulis. primordiis initiis. Incunabula nāq; sūt lectuli i qbus īfantes iacēt: quæ qa educatōis cuiusq; principia sunt: ꝓ primordiis quoq; aliarꝝ rerꝝ eleg̃ter ponunt. Atq; eo magis. cām assignat: q̄ decreuit copiosius de eloquentia scribere: ac libros suos p oēs artes oratori futuro utiles ꝓducere. Cū. n. duo libri minus pfecti de arte oratoria sub noīe Quītiliani circūferrent: facile potuissent hoīes de Fabii ipsius eloqntia male sentire: nisi pfectū aliqd opus de ipa dicēdi rōe cōscripsisset. Neq; i hoc cōparati. ut ederent. Significat āt Fabius libros illos fuisse īpfectos minusq; expolitos. Nāq; alterꝝ sermonē p biduū hīto. Sermōe legēdū ē ne admonēdū qdē eēt: ut hīto sermone itelligat: nisi qdā īpitia sua hoc quoq; puertisset: putātes alterꝝ ad sermonē referendū cū ad librū referat: ut āt sermonē hre & facere eleg̃ter dicimus. Sic oīonē hre: nō facere: in freqnti ē oratorꝝ usu. Quibus id ꝓstabat: qbꝫ ille sermo fiebat de artis oratoriæ præceptis. Alterꝝ pluribus sane diebus. Habito sermone sub itelligat. Potuerāt. u. uocali expūcta poterāt legendū est. Notādo. notis qbusdā ac signis scribendo. Vnde

notarii quoq; sunt dicti: qui notis quæcūq; dicuntur: excipiunt. Elaborata, expolita atq; exornata. Oratorē aūt instituimus illū pfectū. Ab attētionis locis hic sensus potissimū est sumptus. Nā pfectus orator: quē se uelle instituere ꝓponit est tanq̄ deus qdā terrenus. Cato aūt cēsorius sic oratorē definiuit. Orator est uir bonus dicēdi peritus. Quā qdē definitionē Virgilius quoq; approbare uidet: cū inqt. Tū pietate grauē ac meritis si forte uirꝝ quē Cōspexere: silēt arrectisq; auribus astāt. Qui. n. pietate ac meritis grauis est: is inter bonos uiros ꝓculdubio est numerādus. Quē uero multitudo cōcitata præsertim cū silētio attēteq; audit: is nimirꝝ dicēdi peritus est iudicādus. Neq;. n. hoc cōcesserim. Oratorē pfectū iis esse præstātiorē: qui philosophi appellantur: multis argumētis Fabius dmōstrat. Idcircoq; rōnē recte uiuendi ad philosophos mīme remittit: sed ꝓpriā oratoris eē ait.

Vere ciuilis, uere sapiēs. Nā ciuilitas eadē cū sapiētia esse perhibet.

Fundare legibus. Hinc apte colligit quāto oratores sint iurisconsultis præstātiores: cū leges ab oratoribus cōditas & latas iurisperiti interprætent atq; exponāt. Leges aūt urbiū fundamēta merito esse dicūtur: qbus sublatis ciuitates corruāt necesse est. An si frequētissime. Hoc enthymemate ꝓbat Fabius eā partem philosophiæ quæ est de moribus: totā esse oratoris ꝓpriā quod i ea fere semp uerset orator.

Vt Cicero aptissime colligit. In primo de oratore & ꝓlogo rhetoricoꝝ Cicero hāc explicat quæstionē. Colligere aūt ē argumētis aliqd cōcludere & cōprobare. id qd græci quos in hoc quoque imitamur συλλογίζεσθαι dicūt. Infirmioribus igēiis. Infirmiora īgenia philosophoꝝ dicit: utpote quæ otio nō negotiis sint accōmodata. Inde q; dē cōtēpto. Quidā legēdū est nō q dē. Pulchre aūt i odiū atq; cōtēptū philosophoꝝ principes adducit.

Regressi, cōuersi. Nomē insolētissimū. Philosophi soli sapiētiæ studiosi uideri uolūt: qd qdē ē maxime supbū. cū præstātissimi reꝝ gestaꝝ gloria uiri id sibi nomē nūq̄ arrogarint. Primus uero Pythagoras Samius cū a Leonte Phliasioꝝ tyrāno rogaret: an σοφὸς hoc ē sapiēs eēt: respōdit se nō σοφὸν hoc ē sapiētē: sed Philosophon hoc ē, sapiētiæ studiosū amicūq; eē. Facere. n. optima. Inuit Fabius philosophos suoꝝ tēpoꝝ optima qdē ꝓmisisse. Sed ea facere neglexisse. Ac ueteꝝ qdē sapiæ ꝓfessoꝝ. Veteres philosophi fuerūt Socrates, Zeno, Plato, Diogenes ac alii multi. Nostris uero tpibus. Apte iuuenalis hoc idē cōprobat: qui i eiusmodi philosophos potissimū secūdā Satyrā scripsit. Vltra Sauromatas fugere huic libet & glacialē Oceanū quotiēs aliqd de moribus audēt: Qui curios simulāt & bacchanalia uiuūt. Propter nefanda aūt uitia illis tpibus philosophi nō ex urbe solū Senatusconsulto fuere electi: sed Italia quoq; ipsis fuit iterdictū: ut. A. Gellius in. xv. refert. Quo tpe Epictetus quoq; philosophus ꝓpter illud senatusconsultū Nicopolim Roma discessit. Maxima uitia, pfidiæ, libidinis in mares, ambitōis, auaritiæ. Virtute ac studiis, bonitate ac scia, sine qbus nemo philosophus est appellādus. Prætēdebāt, opponebāt. Sūpta est a uelis trāslatio: quæ iterdū ante ianuas tēdunt: ne quæ fūt ītus aspiciant. Stoici uero cynicique philosophi paliati atq; barbati

ro cōpositiora: & quam nos poterimus elaborata. Oratorem aūt instituimus illū pfectū qui esse nisi uir bonus nō pōt: iōq; nō dicēdi mō eximiā ī eo facultatē: sed oīs animi uirtutes exigimus. Neq;. n. hoc cōcesseri rōnē rectæ honestæq; uitæ: ut qdā putauerūt: ad phōs relegādā: cū uir ille uere ciuilis & publicaꝝ priuatarumq; rerū administratiōi accōmodatus: q regere cōsiliis urbes: fūdare legibus: emēdare iudiciis possit: nō alius sit ꝓfecto q̄ orator. Quare tā & si me fateor usurū qui busdam: quæ phōꝝ libris cōtinent: tamē ea iure uereq; cōtē derim esse operis nostri: ꝓprieq; ad artē oratoriā pertinere. An si frequentissime: de iustitia: fortitudine: tēperātia: cæteris q; similibus sit disserēdū: & adeo: ut uix ulla possit cā repiri: in quā nō aliqua quæstio ex his īcidat: eaq; omnia iuētiōe atq; elocutiōe sint explicāda: dubitabit ubicūq; uis īgenii & copia dicēdi postulat: ibi ptes oratoris esse præcipuas: fuerunt q; hæc: ut Cicero aptissime colligit: quē admodū iuncta natura: sic officio quoq; copulata: ut iidem sapiētes atq; eloquentes haberent. Scidit deīde se studiū: atq; inertia factū ē: ut artes esse plures uiderent. Nā ut primū līgua eē cœpit in quæstu: īstitutūq; eloquētiæ bonis male uti: curā moꝝ q dicerti habebant: reliquerūt: Ea uero destituta īfirmioribus ingeniis uelut prædæ fuit. Inde qdā cōtēpto bene dicēdi labore ad formādos aīos: statuēdasq; uitæ leges regressi partē q dē potiorē: si diuidi posset: retinuerūt. nomē tamē sibi insolētissimū arrogauerūt: ut soli sapiæ studiosi uocarent. Quod neq; sūmi īpatores: neq; i cōsiliis reꝝ maximaꝝ ac totius administratōe reip. præclarissime uersati sibi unq̄ uēdicare sunt ausi. facere eni optima q̄ ꝓmittere maluerunt. Ac ueteꝝ qdē sapiæ ꝓfessoꝝ multos: & honesta præcæpisse: & ut præcæperūt ēt uixisse: facile cōcesserī. nostris uero tēporibus sub hoc noīe maxima ī plærisq; uitia latuerūt. Non. n. uirtute ac studiis ut haberēt philosophi laborabāt: sed uultū & tristitiā & dissentiētē a cæteris habitū. pessimis moribus prætēdebant.

aliorum uitia reprehendebant: ut ſua diſſimularent. Vnde illud Gellianum in quẽdam iſtorum, Palium & barbã uideo, philoſophũ nõ uideo. Et Cornelius Nepos de quodã egnatio ſic ſcribit. Egnatius ad opprimendũ amicũ auctoritatẽ ſtoicæ ſectæ præ ſe ferebat habitu & ore ad exprimẽdã imaginẽ honeſti. Cæterꝙ aio pfidioſus & ſubdolus auaritiã ac libidinẽ occultãs. Nũc aũt quæ uelut ꝓpria philoſophiæ aſſerunt: paſſim tractamus oẽs. Philoſophia ex ſnia ſtoicorꝙ: quos Fabius ſequit: in tris partes diducit ethicen, phyſicen, logicen: de qbus unũ quẽqꝫ nõ ſolũ philoſophos facile tractare poſſe oſtẽdit. De moribus nãqꝫ: q ſub ethica collocant: nemo nõ iterdũ loqt. De cauſis uero rerum quæ phyſicæ aſcribunt: etiã ruſtici quãdoqꝫ ſiquirũt. Sermonis aũt rõ quæ logicæ aſſignat: oĩbus cõmunis eſſe uidetur qui orationis curã habẽt. Ita philoſophiæ nihil propriũ relinqui uidetur. Nũc neceſſe ad eos eſt uerbum aſcribat: ut legat neceſſe eſt.

Philoſophia dim dit in ptes tres.

Nũc aũt quæ uelut ꝓpria philoſophiæ aſſerunt: paſſim tractamus oẽs. Quis. n. nõ de iuſto æquo ac bono mõ: nõ & uir peſſimus loqtur? qs nõ etiã ruſticorꝙ aliqua de cauſis naturalibus quærit? Nã uerborꝙ ꝓprietas ac dria oĩbus: qui ſermonẽ curæ habẽt: debet eſſe cõis. Sed ea & ſciet optime & eloquet orator: q ſi fuiſſet aliquãdo pfectus: nõ a philoſophorꝙ ſcholis uirtutis præcepta peterent. Nũc neceſſe ad eos aliquando auctores recurrere: q deſertã (ut dixi) partẽ oratoriæ artis melioré præſerti occupauerũt: & uelut nr̃m repoſcere: nõ ut nos illorꝙ utamur iuẽtis: ſed ut illos alienis uſos eẽ: doceamus. Sit igit orator uir talis: qualis uere ſapiẽs appellari poſſit: nec moribus mõ pfectus (nã id mea qdẽ opinione: q̃q̃ ſint qui diſſentiãt: ſatis nõ eſt) ſed etiã ſcia & omni facultate dicẽdi: qualis adhuc fortaſſe nemo fuerit. Sed non iõ minus nobis ad ſũmã tẽdẽdũ eſt: qd fecerũt pleriqꝫ uetꝝ: qui & ſi nõdũ quẽq̃ ſapiẽtẽ reptũ putabãt: præcepta tamẽ ſapiæ tradiderũt. Nã eſt certe aliqd cõſumata eloquẽtia: neqꝫ ad eã peruenire natura humani igenii ꝓhibet: qd ſi nõ cõtigat: altius tamẽ ibũt qui ad ſũma nitent: q̃ q præſũpta deſperatõe quo uelit euadẽdi ꝓtinus circa ima ſubſtiterit. Quo magis impetrãda uenia erit: ſi ne minora qdẽ illa: uerꝙ opi qd inſtituimus: neceſſaria præteribo. Nã liber primus ea quæ ſũt ante officiũ rhetoris: cõtinebit. ſcda prima apud rhetorẽ elemẽta: & quæ de ipſa rhetoricæ ſubſtãtia quæruntur: tractabimus. Quiqꝫ deiceps iuẽtõi: nã & huic diſpoſitio ſubiũgit. Quatuor elocutiõi: in cuius partẽ memoria ac ꝓnũciatio ueniũt: dabunt. Vnus accedet: i quo nobis orator ipſe informãdus ẽ: ut q mores eius: quæ in ſuſcipiẽdis: diſcẽdis: agẽdis cauſis rõ: quod eloquẽtiæ genus: qs agẽdi debeat eẽ finis: quæ poſt finẽ ſtudia: quãtũ noſtra ualebit infirmitas: differamus. His oĩbus admiſcebit: ut qſqꝫ locus poſtulabit: dicẽdi ratio: quæ nõ eorꝙ mõ ſciẽtia: qbus quidẽ nomẽ artis dederũt: ſtudioſos iſtruat: & ut ſic dixeri: ius ipſum rhetorices iterpretatur: ſed alere facũdiã: uires augere eloquẽtiæ poſſit. Nã plerũqꝫ nudæ illæ artes nimiæ ſubtilitatis affectatõe frãgũt atqꝫ cõcidũt quicquid eſt in oratione generoſius: & omnẽ ſuccum igenii cant: nemo nõ iterdũ loqt. De cauſis uero rerum quæ phyſicæ aſcribunt: etiã ruſtici quãdoqꝫ ſiquirũt. Sermonis aũt rõ quæ logicæ aſſignat: oĩbus cõmunis eſſe uidetur qui orationis curã habẽt. Ita philoſophiæ nihil propriũ relinqui uidetur. Nũc neceſſe ad eos eſt uerbum aſcribat: ut legat neceſſe eſt.

Quod fecerunt pleriqꝫ uetꝝ. Stoici philoſophi q̃uis ſolũ deũ ſapientẽ eſſe cenſerẽt: Sapiẽtiæ tamẽ præcepta tardiderũt. Qui ad ſũma nitentur. Ad cacumina aſcendere ſtudebunt. Eſt aũt tranſlatio ab iis ſumpta: qui arduos montes aſcendere conãtur. Diſſeremus. Corrupte quidẽ ſic legitur. Vt nãque coniunctio ſubiunctiuum modum expoſcit. Quare diſſeramus legendũ uidetur. His omnibus admiſcebitur docendi ratio. Non docendi ſed dicendi eſt legendum. Pollicetur enim ſe nõ unda traditurum eſſe præcepta: ſed omni dicendi ratiõe expoliturum: neqꝫ ſolum de iis præceptuꝝ: quibus eloquentiæ nomen artis quidam indiderunt. Ea uero ſunt nuda præcepta de exordiis, narratione, cõfirmatione, confutatione & concluſione. Quibus quidẽ. Quidam legẽdum eſt non quidẽ. Solis quoque ablatiuus in uetuſto exemplari eſt aſcriptus hoc modo. Quibus ſolis quidam. Ius ipſum, hoc eſt ipſam rhetoricæ proprietatẽ: qua ab aliis artibus ſeparari uidetur.

Nam plerunqꝫ undæ illæ artes nimia ſubtilitatis. Artes interdum dicuntur libri: in quibus breuiter citra omnem orationis ornatum præcepta alicuius diſciplinæ tradũtur, ut eſt Donati ars grammatica. Ciceronis ars rhetorica. De huiuſmodi igitur libellis de dicendi ratione compoſitis intelligere debemus: nõ de dialectica, aut arithmetica aliiſue diſciplinis: ut inſulſi quidam putant. Nimia ſubtilitatis affectione. Pro affectione legendũ eſſe affectatione quæ a græcis κακοζηλία uocatur facile perſpiciet: qui aliud eſſe afficere: aliud affectare cognouerit. Afficere nanque eſt diſponere: atque ad aliquam animi paſſionem inclinare. Vnde affectus affectioque perturbatio ipſa & paſſio animi dicitur. Affectare uero eſt nimiũ auide aliquid conari: quod aſſequi non poſſis refragante natura, id quod fere turpe eſt atqꝫ odioſum. ut alibi

affitio
affirio

Corpus Caro

Fabius. Nihil est odiosius affectatione. Sic corpore operiēda sunt. hoc est. carne. Corpus enim proprie uiuentiū dicitur. Vnde etiā hominē dicimus corpulētū. Caroaūt potius mortuoꝝ: ut quæ a cadēdo sit dicta. Cicero ad Gallū. Ego hic cogito cōmorari: quoad me reficiā. Nam & uires & corpus amisi. Ideoq; nos nō particulā illam sicut pleriq;. Quæ ab aliis rhetoribus breuiter de partibus eloquentiæ tradita sunt: particulā Fabius uocat. Finis operis non reperietur. R. littera ascripta reperiretur ut legamus sensus exposcit. Nisi adiuuāte natura. Tribus constat eloquentia ut ipse alibi. natura. arte. exercitatione. Imitatio nanq; subiicit arti. Ingenita. a natura data. Valitudo. i uocali in e. conuersa scribēdum esse ualetudo uetusta exēplaria sunt documento. Pertinaci. perseueranti assiduoq;. Alias pertinax in malam accipitur partem.

i Git nato filio. Quonā mō educandi sint pueri: qui arti oratoriæ destinant: ante omnia præcipit Fabius. Eoꝝ uero præcepta sequit: qui tū apud nos ut Cato: tum apud græcos ut chrysippus aliiq; multi de liberis educādis scripsere. Igit aūt particula est: qua non in cōclusionibus modo: sed in tractatuū quoq; principiis uti solemus. Atq; sollertia. Acumē ingenii pcipiendiq; facilitas sollertia dicit: quā Aristoteles εὐστοχίαν uocat: eāq; dialectico maxime necessariā esse ait. Vnde origo animi cælestis creditur. Idcirco aius e cælo originē ducere cū aliis tū Platoni uidet: quod semp in motu sit ac facile quæq; percipiat. Sed hi pauci ad modū fuerunt. Sic quidē recte legi putat hic locus: sed mihi non sine menda esse uidetur: Neq; enim de iis solū qui præterierūt: loquit Fabius. sed indeterminate de oībus. Quare sūt uerbū uidet subaudiendū. Fuerit aūt esse legendū: ut ad illud argumentū referat hoc mō. Fuerit argumētū: hoc ē signū & ꝓbatio eius quod dico esse potest: Est aūt argumentū ratio rei dubiæ faciēs fidē. Præstat tamē ingenio alius aliū. ὑποφορᾷ & obiectio quæ fieri posset. quam ita soluit Fabius: ut dicat: ita aliū alio præstantiori igenio præditum esse: ut plus minusue fiat: nō ut aliqs prorsus ingenio careat. Obiectiōes aūt sic soluere oratores solēt: ut primū ꝓponāt. deide obiectionē inferāt. tū polliceant alia ꝓpositione solutionē. postremo soluāt. Cicero pro Archia poeta. Quæret qspiā qd illi ipi sūmi uiri: quoq; uirtutes lris. p/ditæ sūt: ista ne doctrina: quā tu effers laudibus. eruditi fuerūt? hæc ē ꝓpositio cū obiectiōe. Difficile ē de oībus cōfirmare. Sed tamē certū ē. qd respōdeā. altera ꝓpositio. ego multos hoies excellēti aio ac uirtute fuisse & quæ sequunt. hæc est solutio. Sed ꝓpositōes id quod frequēter fit: hoc loco Fabius prætermisit. Hæc qppe ꝓtinus ut erit parēs factus. Duobus modis legit hic locus. Alii nāq; legūt. hæc qui puideri. sicq; in antiquo scriptū est exēplari. Alii hæc ꝓnomē in hoc ablatiuū dūtaxat mutāt & qppe legūt: ut itelligamus ꝓpter hanc cām: quod unusqsq; studio aliqd bibūt: & ossa detegūt. quæ ut esse & astrīge neruis suis debēt: sic corpore operiēda sunt. Ideoq; nos nō particulā illam sicut pleriq;: sed qcquid utile ad istituēdū oratorē putabamus: in hos. xii. libros cōtulimus: breuiter omnia demōstrādo. Nā si q̄tū de quaq; re dici potest: ꝓsequamur: finis operis nō repe riet. Illud tamē in primis testādū est: nihil præcepta atq; artes ualere nisi adiuuāte natura. Q uapropter ei cui deerit ingeniū: nō magis hæc scripta sunt: q̄ de agroꝝ cultu sterilibus terris. Sūt & alia igenita cuiq; adiumēta: uox: latus patiēs laboris: ualetudo: cōstātia: decor: quæ si modica obtigerūt: posſunt ratione ampliari. sed nōnunq̄ ita desunt: ut bona etiā ingenii studiiq; corrūpant. Sicut & hæc ipsa sine doctore perito: studio pertinaci. scribēdi: legēdi: dicēdi: multa & cōtinua exercitatione per se nihil prosunt.

Q uemadmodum prima elementa tradenda sunt.

i Git nato filio pater spem de illo primū q̄optimā capiat: ita diligētior a principiis fiet. falsa enim est quærela: paucissimis hoibus uim pcipiēdi: quæ tradant esse cōcessam: plerosq; uero laborē ac tēpora tarditate igenii pdere. Nā cōtra plures reperias. & faciles i excogitādo: & ad discēdum prōptos. Q uippe id est homini naturale: ac sicut aues ad uolatū: equi ad cursum: ad sæuitiā feræ gignunt: ita nobis ꝓpria ē mētis agitatio atq; sollertia: unde origo animi cælestis credit. Hebetes uero & idociles nō magis secūdū naturā hois edunt: q̄ ꝓdigiosa corpora & mōstris isignia. Sed hi pauci admodū. Fuerit argumentū: quod in pueris elucet: spes plurimoꝝ: quæ cū emorit ætate: manifestū est nō naturā defecisse: sed curā. Præstat tamē igenio alius aliū. cōcedo: sed plus efficiat aut minus: nemo tamē reperit: qui sit studio nihil cōsecutus. Hoc qppe ꝓtinus ut erit parēs factus: acrē q̄ maximæ curā spei futuri oratoris ipēdat. Ante oīa ne sit uitiosus sermo nutricibus: quas si fieri posset sapiētes Chrysippus optauit: certe q̄tū res pateret optimas eligi uoluit. Et morū qdem in his haud dubie prior rō est. Recte tamen etiā loquant: has primū audiet puer: haꝝ uerba effingere imitādo conabitur. Et natura tenacissimi sumus eorum: quæ rudibus

cõsequitur:quæ quidẽ mihi elegantior lectio uidetur. Vt sapor quo noua ĩbuas durat. Ex Horatio sumpta est hæc similitudo. Quo semel est ĩbuta recẽs seruabit odorẽ Testa diu. Nec lanaꝝ colores. Hoc quoq; est ex Horatii carmine sumptũ. Negꝫ amissos colores lana refert medicata fuco. Non assuescat ergo ne dũ ĩfans qdẽ est. Ne dũ hoc loco duæ sunt uoces:eoꝝ diuisim legendæ. Interdũ.n.una est dictio:quod qdẽ sensu facile dignoscit. Nã gracchoꝝ eloquẽtiæ. Cornelia Africani superioris filia Sempronio graccho nupsit:ex qua nati sunt Tib.& C.gracchi: qui plurimũ eloquẽtia ualuerũt. Epistolis est traditus. Significat epistolas Corneliæ ad posteros pueniſſe:ex qbus facile q̃ doctus q̃q; eligãs ei fuerit sermo:colligi poterat. Nã Fabii tpe illæ quoq; epistolæ extabãt.

ãnis pcipimus:ut sapor quo noua ĩbuas durat:nec lanaꝝ colores:qbꝰ simplex ille cãdor mutatus ẽ:elui possunt. Et hæc ipsa magis ptinaciter hærẽt:quæ deteriora sũt. Nã bõa facile mutãt ĩ peius.nã q̃ndo ĩ bonũ uerteris uitia? Nõ assuescat ergo ne dũ ĩfãs qdẽ ẽ:sermõi q̃ dediscẽdus sit. In parẽtibꝰ uero q̃plurimũ eẽ eruditõis optaueri. Veꝝ nec de pribꝰ tãtũ loquor. Nã Gracchoꝝ eloquẽtiæ multũ contulisse accepimus Corneliã matrẽ:cuius doctissimus sermo ĩ posteros quoq; ẽ epistolis traditus. Et lælii filia reddidisse in loquẽdo paternã eloquẽtiã elegantiorẽ dicitur. Et. Q. Hortensii filiæ oratio apud triumuiros habita legitur nõ tantũ in sexus honorem. Nec tamẽ ii quibus discere ipsis nõ contigit:minorẽ curã do cẽdi liberos habeãt:sed sint ꝓpter hoc ipsũ ad cætera magis diligẽtes. De pueris:iter quos educabit ille huic spei destinatus:idẽ quod de nutricibus dictũ sit. De pædagogis hoc amplius:ut aut sint eruditi plane:quã primã esse curã uelim:aut se non esse eruditos sciãt. Nihil enĩ peius est iis qui paulũ aliquid ultra primas litteras ꝓgressi falsã sibi scientiæ persuasionẽ ĩduerũt. Nã & cedere præcipiẽdi peritis idignãt:& uelut iure quodã potestatis:qua fere hoc hoĩum genus ĩtumescit: ĩperiosi atq; iterim sæuiẽtes stultitiã suã pdocẽt. Nec minus error eoꝝ nocet moribus. Siquidẽ Leonides Alexãdri pædagogus:ut a babylonio Diogene tradit:qbusdã eũ uitiis ĩbuit:quæ robustũ quoq; & maximũ regẽ ab illa ĩstitutiõe puerili sunt ꝓsecuta. Si cui multa uideor exigere: cogitet oratorẽ ĩstitui rẽ arduã:ẽt cũ ei formãdo nihil defuerit: præterea plura ac difficiliora supesse. Nã & studio ppetuo & præstãtissimis præceptoribus & pluribus discipĩnis opus ẽ. Quapropter præcipiẽda sunt optima:quæ si quis grauabitur: nõ

Et Lelii filia. C. Lælius cognomento sapiens duas sustulit filias: quaꝝ altera nupsit Mutio Sæuolæ. Altera. C. Fanio. De utra intelligat Fabius mihi ẽ ignotũ. De Bruto uero Ciceronis hæc sumpta esse uidẽt. Sic.n.ibi scribitur. Sed magni itereſt quos qsq; audiat quotidie domi.qbus cũ loquat a puero: quẽadmodũ prẽs. pædagogi.mres etiam loquant. Legimus epistolas Corneliæ mris gracchoꝝ. Appet filios non tã in gremio educatos q̃ in sermone mris. Auditus est nobis Læliæ. C. filiæ sæpe sermo. ergo illã pris elegãtia tãtã uidimus.& filias eius mutias ambas: q̃ꝝ sermo michi fuit notus. & neptes Licinias qs nos qdẽ ambas. Hãc uero Scipionis etiã tu Brute credo aliquãdo audisti loquẽtẽ. Et Qui. Hortẽsii filiæ oro apud triũuiros habita. Cũ matronaꝝ ordo graui tributo a triumuiris Octauio. M. Antonio. Lepido præmeret:nec uiroꝝ qsq; ipsis adesse auderet: Hortensia Qui. Hortẽsii oratoris filia matronaꝝ causam & cõstãter & fœliciter egit:repræsetataq; pris facũdia ipe trauit:ut maior pecuniæ ps eis remitteret. Illius uero oris elegãtes sẽsus ab Appião Alexãdrio:q ã bellis cĩlibꝰ Romãoꝝ scripsit:referũt.

Nõ tãtũ ĩ sexus honorẽ. Cur nõ tantũ ĩ sexus honorẽ legit ea oro? An qa ẽt ꝓpter utilitatẽ:cũ & elegãtissima & artificiosissima eẽ censeãt? Sic.n.itelligimus eã oronẽ nõ solũ ĩ sexus honorẽ legi:sed etiã ꝓp utilitatẽ. De pueris. De seruulis ac mistris. De pædagogis hoc ãplius. præcipiat. ẽ sub audiendũ. Pædagogos aũt adhibebãt prisci Romani pueris educãdis q eos & loq & legere & scribere docerẽt ac usq; ad sextũdecimũ annũ quoquo itẽt:comitarent:atq; deducerẽt. Vnde etiã pædagogi sũt appellati απο του αγειν τους παιδας. hoc est ab agẽdis educãdisq; pueris. Quã primũ esse curã uelim. Primã rectuis mihi legi uidet q̃ primũ. Imbuerũt. Corrupte sic. Induerũt aũt recte legit. Induere aũt sibi ꝓsuasionẽ sciẽtiæ:est sibi ꝓsuadere multa scire atq; itelligere. Siqdẽ Leonides. Huius in duodecimo naturalis historiæ meminit Plynius. Alexãdro inqt Magno in pueritia sine psimonia thura igerẽti aris Pædagogus Leonides dixerat:ut illo mõ cũ deuiciſſet thuriferas gẽtes: supplicaret. At ille Arabia potitus thure onustã nauẽ misit ei:large exhortatus ut deos adoraret. Quibusnã uero eũ ifecerit uitiis nõ memini me legisse. Vt a Babylonio Diogene tradit. Scite Babyloniũ adiecit. Sex nãq; clari Diogenes fuere. primus Apolloniates physicus. Secundus Sicyonius:qui peloponesiaca scripsit. Tertius Cynicus Quartus Stoicus ex Seleucia q Babylonius est appellatus ob uicinitatẽ. Quitus Tarsensis:q de poeticis quæstionibus scripsit. Sextus Diogenes Laertius:unde hæc descripsimus. Quæ siqs grauabitur. Patrũ mihi:ingenue fateor:ꝓcipit hic sensus:aliqdq; flagitii esse uidet:quod hactenus nõ fuit deprehẽsum. Quo nãq; modo

non defuerit rationi: qui hæc non grauabitur: sed homini? An defuerint numero plurali est legendum? Nã præcepta non desunt rationi: utpote quæ de ratione ac modo pueros educandi traduntur. Sed homini: qui ea sequi nihil curat. Mihi uero defuerint numero plurali esse legendum asserenti astipulatur exemplar illud uetustum: tametsi n littera alicuius pañ iuditio ualentis temeritate de uerbo illo expuncta uideatur. Præsente alumno. Alumnum in passiua dũtaxat accipi significatione: licet quidam dissentiant: ne admonendum quidem uidetur: cum apud poetas quoq; quibus abuti uerbis permettitur: passiue semper accipiatur: ut memini quẽdam facundum sane uirũ mihi ĩ media Patauina Academia conuictum: qui in actiua quoq; inueniri significatione aiebat Plynii quoq; auctoritate nisus: qui de Italia loquens ait omnium terrarum alumna eadem & parẽs. Ego uero ostendi Italiam merito alumnam filiamque omnium terrarum dici & parentem: cum & ab exteris gentibus primũ fuerit occupata atque exculta: & Romani in uarias orbis terrarum regiones colonias miserint. Sed de alumno uel nimium.

Pædagogus at unus certe sit assiduus. In quibusdam exẽplaribus pædagogósq; legitur: ut ĩtelligatur at unus de familiaribus dicendi nõ ĩperitus sit assiduus. Sed hic quoq; foret hoc modo pædagogus. Quare mihi: ut est in uetusto quoq; exẽplari: Pædagogus at unus legendũ uidetur. Nam quia difficilius inueniuntur nutrices pueriq; ac seruuli recte loquẽtes: idcirco hoc remedium adhibeť: ut pædagogus saltem sit dicendi peritus. Dum tamen intelligatur id quod prius dixi bonum esse: hoc remedium. Ita distinguẽdum est: ne quis bonum cum remedio coniungat. Bonum enim per se est expetẽdum. Remedia uero malis adhiberi solent. Bona igitur remediis sunt anteferenda. Ad tollendam uero ambiguitatem illud pronomẽ hoc recte post remedium in uetusto exemplari est scriptum. A sermone græco. De lĩgua atq; locutiõne græca sentit Quintilianus: nõn de litteris: ut quidam putant. Prisci nanque Romani utranque linguam perdiscebant & græcam & latinam. Quamplurib⁹ in usu est. Qui non q̃ legendum esse clare patet. Hæc enim accidũt. Corrupte quidem sic legitur. Ita uero emendatur: ut hinc enim accidũt legamus. Nam iis qui tantũ græce diu loquuntur: plurima accidunt uitia & oris & sermonis. Alio nanque sono quædam litteræ pronũciañ a græcis: alio a latinis. ut v & n monitus ωωνύχος. Aliæ præterea sunt figuræ græci sermonis: aliæ latinæ locutionis. græcis uero interdũ etiã latini auctores utuntur: ut callidum quicquid placuit iocoso condere furto. Quale est illud quoque ecclesiasticum. non ueni soluere legem sed adimplere. Ad soluendum enim & adimplendũ latine diceretur. Quidam litteris instruendos. posteaq̃ pueri loqui didicerint: litteras sunt docendi. Sed quo tempore sit inchoandum quæritur. Qui ante grammaticum Aristophanem fuerunt. Scite epitheto distĩxit: Nam alter quoque fuit Aristophanes ueteris comœdiæ clarus auctor. Ausus est autem grammaticus Aristophanes etiam ab Aristotele dissentire. Nam in politicorum septimo de hoc Hesiodi meminit præcepto. Nam is primus ὑποθηκάς. Sic inscribitur opus illud Hesiodi quod in eo præcepta quædam ad bene uiuẽdum accommodata tradantur. ὑποθῆκαι nanque admonitiones dici possunt. inter quos Eratosthenes. Hic & de liberis educandis & de Cosmõgraphia scripsit: ut ex primo Strabonis facile colligitur. In summam proficit. hoc est summæ ac fini & perfectioni confert. Summa enim dicitur cumulus ac finis uniuscuiusque rei. Quã optimis institutis. moribus. Sunt enim instituta: ut diximus: mores consilio ac ratione sumpti: q̃uis hoc lo-

rationi defuerit: sed hoi. Si tamẽ nõ cõtiget quales maxie uelĩ nutrices: pueros hře: pædagogus at unus certe sit assiduus dicẽdi nõ ĩperitus: qui siqua erũt ab his præsente alumno dicta uitiose: corrigat ptinus: nec insidere illi sinat: dum tamen intelligãť id quod prius dixi: bonũ esse: hoc remediũ. A sermone græco puerum incipere malo: quia latinus qui pluribus ĩ usu ẽ: uel nobis nolẽtibus se phibet. simul qa disciplinis quoq; græcis prius istituẽdus est: unde & nostræ fluxerunt. nõ tamẽ hoc adeo superstitiose ueli fieri: ut diu tantũ loquatur græce aut discat: sicut pleriq; moris est. Hinc enĩ accidũt & oris plurima uitia ĩ peregrinũ sonũ corrupti & sermonis: cui cũ græcæ figuræ assidua cõsuetudine hæserit: ĩ diuersa quoq; loquẽdi rõne ptinacissime durãt. Nõ lõge itaq; latina subseq debẽt: & cito pariter ire: ita fiet: ut cũ æquali cura linguã utranq; tueri cæperimus: neutra alteri officiat. Quidam litteris istruẽdos: q minores septẽ annis eẽnt: nõ putauerũt: q̃ illa primũ ætas & intellectũ disciplinaq; capere & laborẽ pati possit. In qua snĩa Hesiodũ eẽ plurimi tradũt: qui ante grãmaticũ Aristophanẽ fuerũt. Nam is primus ὑποθηκάς: in quo libro scriptũ hoc iuenitur: negauit eẽ huius poetæ. Sed alii quoq; auctores inter quos Eratosthenes: idem præcepe-runt. Melius autem qui nullum tempus uacare cura uolunt: ut Crysippus. nam is q̃uis nutricibus triennium dederit: tamen ab illis quoq; iam formandam q̃optimis institutis mẽtem infantium iudicat. Cur autem non pertineat ad litteras ætas: quæ ad mores iã pertiet? Neq; ignoro toto illo: de quo

loquor: tempore uix tantū efficiet quantum cōferre unus postea possit annus. Sed tamē mihi q̄ id sensērunt uidentur: nō tam discentibus in hac pte q̄ docētibus pepcisse. Quid melius alioqn facient ex quo loq poterunt? faciāt enim aliqd necesse ē. aut cur hoc quantulūcunq; ē usq; ad septē ānos lucrū fastidiamus? Nā certe quālibet pax sit: quod cōtulerit ætas prior maiora tamen aliqua discet puer eo ipso anno: quo miora didicisset. Hoc p singulos annos progatū i sūmā pficit: & quātū i infantia præsūptū ē tpis: adolescentiæ acqritur. Idem ēt de sequētibus annis præceptū sit: ne quod cuiq; discendū ē: sero discere incipiat. Non ergo pdamus primū statim tēpus: atq; eo minus: q̄ initia litteraꝝ solā memoria cōstāt: quæ nō mō iā est i paruis: sed tū ēt tenacissima est. Non sum adeo ætatū iprudens: ut instandū teneris ptinus acerbe putē exigēdāq; plenā operā. Nā id in primis cauere oportebit: ne studia q̄ amare nondū pōt: oderit: & amaritudinē semel pceptā ēt ultra rudes annos reformidet. Lusus hic sit: & roget & laudet: & nōnunq̄ fecisse se gaudeat. Aliquando ipso nolēte doceat alius: cui inuideat. cōtendat iterī: & sæpius uicere se putet. præmiis quæ capit illa ætas euocet. Parua docemus instituēdū oratorē pfecti: sed est sua ēt i studiis infantia. & ut corporū fortissimoꝝ educatio a lacte cunisq; initiū ducit: ita futurus eloquētissimus edidit aliq̄ndo uagitū: & loq primū īcerta uoce tēptauit: & hæsit circa formas lrāꝝ. Nec siqd discere satis nō est: iō necesse nō est. q; si nemo reprehēdit patrem q̄ hæc nō negligenda in suo filio putet: cur iprobet? si qs ea quæ domi suæ recte faceret: in publicū pmit. Atq; eo magis: qđ miora ēt facilius minores pcipiunt: & ut corpa ad quosdā mēbroꝝ flexus formari nisi tenera nō possunt: sic aios quoq; ad pleraq; duriores robur ipsū facit. An Philippus macedonū rex Alexandro filio suo prima lrāꝝ elementa tradi ab Aristotele sūmo eius ætatis philosopho uoluisset: aut ille suscepisset hoc officiū: si non studioꝝ initia: & a pfectissimo quoq; tractari: & ptinere ad sūmā credidisset. Fingamus igitur Alexādꝝ dari nobis īpositū gremio: dignū tāta cura īfantē: q̄q̄ suus cuiq; dignus ē: pudeat ne me stati i ipsis elemētis ēt breuia docēdi mōstrare cōpēdia? Neq; n. mihi illud saltē placet: quod fieri in plurimis uideo: ut lrāꝝ noīa & cōtextū prius q̄ formas paruuli discāt. Obstat hoc agnitioni eaꝝ non intendentibus mox aium ad ipsos ductus: dū antecedentē memoriam sequuntur: quæ cā ē præcipiētibus: ut ēt cū satis affixisse eas pueris recto illo quo primū scribi solent cōtextu uidentur: retro agāt rursus: & uaria pmutatiōe pturbent: donec lras qui īstituūtur: facie norint nō ordine. Quā ppter optime sicut hominum pariter & habitus & noīa edocebuntur. Sed quod in lris obest: i syllabis nō nocebit. Nō excludo aūt id quod est notū: irritādæ ad addiscendū infantiæ grā eburneas ēt lrāꝝ formas in lusum offerre: uel siquid aliud quo magis illa ætas gaudeat inueniri co pro præceptis ad bonos mores spectantibus accipiendum uideatur. Sed est sua etiam in studiis infantia. In præpositio ut superflua uidetur eradenda. A lacte cuiusque. loco illius genitiui cuiusque Cunisque legendum uidetur. Sic autem legentibus: etiam uetustum exemplar astipulatur.

An Philippus Macedonum rex. Locus ab auctoritate. Extant uero & Philippi ad Aristotelem & Aristotelis ad Philippum litteræ super hac re scriptæ: quæ & apud Gellium: & Plutarchum leguntur. Et a perfectissimo quoque tractari. optime aduerbium. hic est ascribendum: ut legatur: & a perfectissimo quoque optime tractari. Breuia compendia. breues uias: quæ a grǽcis. ευθεῖαι. appellantur. Ad ipsos ductus. formas ac figuras & ut ita dicam tractus litterarum: ductus uocat a ducendo quod calami in litteris scribendis ducant. Syllabis non nocebit. In præpositio mihi ascribenda uidetur: ut in syllabis pcipiendis nihil nocere intelligamus: si pueri illas ediscent an teq̄ earum faciem cognoscant.

Continebitur enim utrinq; marginibus. Vtrinq; recte: male utriusq; i quibusdam scriptū est exemplaribus. Ac celerius & sæpius sequendo cæsa uestigia formabit articulos. alii certa & firmabit scribunt: sicq; in uetusto legitur exemplari.

Neq; egebit adiutorio māus sua manu super impositā regētis. In antiquo exemplari sic est emendate scriptum. Neq; egebit adiutorio manum suā manu superimpositā regentis. hoc est puerum non oportebit manum suam suppōere manui regentis & docētis magistri: quo certe auxilio ei esset opus: nisi cæsa sequæretur uestigia. Hoc autem fit cū primū quis scribere discit. Quæ fere ab honestis negligi solet. Quosnā hoc loco Fabius uocat hōestos? An bene ornatos ac fortūæ bonis

abundantes: qui fere honorantur.

Nã cũ ſit in ſtudiis præcipuum: quoq; uel ſolo, Quoque acuto accẽtu notandum eſt: ne ſola dictio: cum ſint duæ eſſe uideatur. Vnde ſequitur alter: quæ & tranſferenda ſunt labor. Ex præpoſitio loco & copulæ reponẽda & his ablatiuus uidetur aſcribendus: ut legatur: quæ ex iis tranſferẽda ſunt.

Syllabis nullum compendium eſt, nulla breuis eſt ratio diſcendarum ſyllabarum: ut intelligat puer quæ cum quibus litteræ iungantur: quod quidem a noſtri temporis doctoribus ita negligitur: ut adulti quoque non ſolum pueri in omnibus fere ſcribendis errare deprehẽdãtur. Et diu lentius ordo donec. Corrupte ſic legitur. Emendatur autẽ ſi & lentior legatur & ordo expungatur: ut ſcribatur. Et diu lentior donec. Non oratoris modo, Loco oratiõis legẽdum eſſe rõis facile eſt uidere. Illud nõ pœnitebit curaſſe. Proponunt etiam nunc uocabula pueris ſcribere diſcentibus: quæ nõ eſſe uulgaria uult Fabius: ſed quæ aliquid habeant eruditionis: ut clarigatio ſimiliaq;. Quas græci gloſſas uocant Gloſſa iterdum lingua, Interdum linguæ obſcurioris interprætatio dicitur, cuius apud græcos quinq; ſunt uarietates & differẽtiæ, communis, Attica, Dorica, Ionica, Aeolica. Nunc ab imperitis gloſæ & q̃dem per ſimplex .ſ. pro quacunq; uſurpant expoſitione. Quod q̃ bene dicat uiderint ipſi: qui gloſſas: illas: quibus nihil ẽ ineptius: maiore cum apparatu exponunt: q̃ priſcorum iuriſconſultorum ſcripta in quorum enarrationem gloſſæ illæ a quibuſdam barbaris ac prorſus latinæ linguæ imperitis fuerũt comparatæ. Nemo certe ueterum hoc eſt: eruditorum gloſſam in ea unq̃ accepit ſignificatiõe. Et quoniam ad hæc, circa res tenues. Ad huc non ad hæc & proponentur legendum eſſe: ne dubitandum quidem eſt. Ocioſas autem ſententias accipit Fabius uulgares ac nihil pulchri cõtinentes. Vult ergo uerſus proponi pueris: in quibus ſentẽtiæ generales ſint: Qualis ẽ hæc: Hic murus æneus eſto Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa. & ſimiles. Et electorũ ex poetis maxie, loco electoꝝ ut ad locos referat electos ẽ legẽdũ.

Gloſſa

poteſt: quod tractare: intueri: nominare iucundum ſit. Cum uero iam ductus ſequi cœperit: nõ inutile erit: eas tabellas q̃ optime iſculpi: ut per illos uelut ſulcos ducatur ſtilus. Nam neq; errabit quẽadmodũ in cæris (continebit enim utriq; margibus) nec extra præſcriptũ poterit egredi: & celerius ac ſæpius ſequendo cæſa ueſtigia formabit articulos: neq; egebit adiutorio manũ ſuã manu ſuperĩpoſita regẽtis. Nõ ẽ aliena res quæ fere ab honeſtis negligi ſolet: cura bene ac uelociter ſcribẽdi. Nã cũ ſit in ſtudiis præcipuum: quoq; ſolo uerus ille ꝓfectus: & altis radicibus nixus paretur: ſcribere ipſũ: tardior ſtilus cogitationẽ morat: rudis & cõfuſus intellectu caret. unde ſequitur alter dictãdi: quæ & trãſferenda ſunt: labor. Quare cũ ſemp & ubiq;: tũ præcipue i epiſtolis ſecretis & familiaribus delectabit: ne hoc qdẽ neglectũ reliqſſe. Syllabis nullũ cõpẽdiũ ẽ: pdiſcẽdæ oẽs: nec ut fit plerũq;: difficillima quæq; eaꝝ differẽda: ut in oibus ſcribẽdis deprehendantur. Quin imo ne primæ quidẽ memoriæ temere credendũ: repetere & iculcare diu fuerit utilius: & i lectiõe quoq; nõ ꝓpare ad cõtinuãdam eam uel ad celerandã: niſi cũ i offenſa atq; indubitata lr̃aꝝ iter ſe cõiũctio ſuppeditare ſine ulla cogitãdi ſaltẽ mora poterit. Tũc ipſis ſyllabis uerba cõplecti: & his ſermonẽ cõnectere ĩcipiat. Incredibile ẽ quãtũ moræ lectiõi feſtinatiõe adiiciat. Hic. n. accidit dubitatio: itermiſſio: repetitio pluſq̃ poſſunt audẽtibus: deide cũ errarunt: ẽt iis quæ iã ſciũt diffidẽtibus. Certa ſit ergo i primis lectio: deide cõiũcta & diu lẽtior: donec exercitatõe cõtingat emendata uelocitas. Nã ꝓſpicere i dextrũ: quod oẽs præcipiunt: & ꝓuidere nõ rationis mõ ſed uſus quoq; ẽ: quoniã ſequentia ituẽti priora dicẽda ſunt. & quod difficillimũ eſt: diuidẽda intẽtio animi: ut aliud uoce: aliud oculis agat. Illud non pœnitebit curaſſe: cũ ſcribere nomĩa puer: quẽadmodum moris ẽ: cœpit: ne hanc opam i uocabulis uulgaribus & forte occurrentibus ponat. ꝓtinus enĩ poteſt interprætationem linguæ ſecretioris: ideſt quas græci gloſſas uocant: dũ aliud agit ediſcere: & iter prima elementa conſequi rem poſtea ꝓpriũ tempus deſideraturam. Et quoniam adhuc circa res tenues moramur: ii quoq; uerſus: qui ad imitationem ſcribendi proponentur: non ociоſas uelim ſinias habeant: ſed honeſtũ aliquid monentes. Proſequit hæc memoria in ſenectutẽ: & ipreſſa aĩo rudi uſq; ad mores ꝓficiet. Etiam dicta claroꝝ uiroꝝ & electos ex poetis maxime (nãq; eoꝝ paruis cognitio gratior ẽ) locos ediſcere inter luſũ licet. Nã & maxie neceſſaria ẽ oratori ſicut ſuo loco dicã; mẽoria: & ea precipue firmat atq; alit exercitatõe: & i his de qbꝰ nũc loqmur ætatibꝰ: quæ nihildũ ipſæ generare

Quæ nihildũ ipſæ generare q̃unt. Quæ nõdũ ipſæ ꝓ

se aliquid excogitare possunt. Eleganter aũt dũ particula dictionibus negatiuis postponit: ut nondum, nihil dum. Vt noia quædã: qualia sunt heauton timorumenõ, Amphiaraus, Interprætari, pscrutari & similia. Et uelut cõfragosos, hoc ẽ fragorẽ quendã ac strepitũ: dum pferunt: Emittẽtes, Qualis ẽ Vergilianus ille Quadrupedãte putrẽ sonitu q̃tit ungula cãpũ, & sic deniq; plus hẽnt ĩ pnũciãdo difficultatis, χαλεπoι græce uocãt, In uetusto exẽplari, χαλεινoι legit, utrũq; ãt idẽ significat, hoc ẽ duri aspi ac platu difficiles.

s Ed nobis iã, Tametsi hoc opus a Fabio non ĩ capita: sed in duodecĩ solũ uolumina: ut diximus fuit diuisum: hanc tamẽ & nos distinctionem ita sequemur: ut nõ nullis in locis eã ut imperite adhibitã reprehensuri simus. Hoc aũt ĩ capite Fabius uulgatã illã quæstionẽ elegantissime tractat: utrũ domi an ĩ scholis pueri utilius erudiãtur. Neq; ullum ex iis locis: q de huiusmõi tractandis quæstionibus sunt traditi: prætermittit. Ois nãq; ciuilis quæstio & oppositionẽ admittit: & solutionẽ: locisq; finalibus hoc ẽ legitimo, iusto, utili atq; possibili explicãt. Duo aũt sunt genera quæstionum. Aliæ nanq; ciuiles: in quibus de re ad ciuitatẽ spectanti differit, hæq; aut sũt simplices: ut iqt Hermogenes: qualis ẽ hæc. Vtrũ sit ducenda uxor. Aut ad aliquid: ut utrũ tyrãno ducenda, aut duplices: qualis ẽ. Vtrũ domi an in scholis pueri utilius erudiant. Quæstio aũt a cã differt: qd cã certã psonã hẽt: quæstio uero certã psonã nõ admittit. Colligit uero Fabius multis argumẽtis: tũ a publica ciuitatũ consuetudine: tũ ab honesto atq; utili sũptis: multo melius in scholis q̃ domi pueros erudiri. Et discere serio incipiat. Serio dedita opera sic ut nihil aliud q̃ studiũ curet. Pueri namq; & legere & scribere ioco ac p lusum discere uidentur. Serio ãt grammatices præcepta sunt perdiscẽda. Hi duas præcipue orationes. O uocalis de principio expungatur: ut ratiões legatur. Potior mihi non uiuendi honeste. Nõ particula negatiua eradatur: ac eius loco ratio ascribatur. Quam uel optime discendi uideretur. S. litteram expuncta dicendi legendum ẽ: & quæ sequuntur ostẽdunt: & sic in uetusto legitur exẽplari. Corrũpi mores ὑποφορα & obiectio quam Fabius soluit per antiparistasin: hoc ẽ: ut ita dicam: per obsistẽtiam & contrapositionem. Non enim negat mores interdum corrumpi in scholis. Tunc n, esset enstasis: sed ita fatetur: ut domi magis puerorum mores corrumpi assueuerit: Sciendum autem obiectiones solere dissolui aut p enstasin: quãdo negatur id quod opponitur: aut per antiparistasin: quãdo nõ negat quidẽ id quod obiicit: sed aut plus aut quod tantundem ualeat: contra id quod obiectũ est affert: aut certe id quod obiicitur in cõtrariũ uertit: ac contra aduersarios ẽ ostendit quod qdẽ βιαιον græci uocãt: nos uiolẽtũ possumus noiare. Et sũt multa eius rei exẽpla, scitissime cũ sit aduerbiũ sine diphthõgo ẽ scribẽdũ. Opio uero p existiatõe ac fama ĩ passiuaq; significatõe hoc loco accipit. Præbuerũt,

Questio & Causa differunt.

Præbuerint est legendum:ut intel ligatur præbere poterunt. Iam coquum intelligit.Coccum per du plex.cc.scribendum uidetur:Vt de colore purpureo: Vnde coccineæ dicunt uestes:intelligamus: nō de coquo epulaꝝ cōfectore.Nā & cō chiliū:quod statī a Fabio subiicit: genus ē coloris.Vnde uestis conchi liata:a colore nimiꝝ sic dicta: non quod margarytis:ut quidam e do ctis putauit:sit ornata. Alexādri nis delitiis. Alexandrinos ægypti osq; reliquos maxime oīum deli ciis lasciuiis deditos fuisse constat. Vnde Iuuenalis famosa mœnia La gi ipsam Alexandriā uocat. Non accipiūt ī scholis mala ista.Ex præ positio loco illius in legit & recte quidē in antiquo exēplari. Conclu dit autē Solutionis expolitionem. κατατοβιάιον.Id.n.quod obiicie bant aduersarii a se potius q̄ cōtra se eē ostēdit. hoc ē domi potius q̄ ī scholis puerorꝝ mores corrumpi.

Verum ī studiis magis uacabit unus uni. Huic quoq; obiectioni sic occurrit Fabius:ut primū dicat illū unū posse in scholis cum pue ro eē. Deīde neget præstātē docto rem melius uni q̄ pluribus uaca turum. Lumen tamen illorum. Loco illorum legendum eē illud qui non uidet:nihil uidet. Antithe to aūt hic sensus est exornatus. Lu mē nāq; tenebris oppōit. Ac ma iore se theatro dignum putat. Ab egregiis histrionibus sūpta ē trāsla tio. ut.n. illi se maiori theatro di gnos putant:sic excellentes grāma tici maiori auditorio delectantur.

Haud pōt esse illa discētis inten tio. Pro illa legēdū ē ulla. Lectio quoq; nō oīs. Quæ a pueris pcipi enda sunt:etiamnū fere a profesto ribus prælegunt.sicq; præire in le gendo dicunt. Sed hoc semp nō est necessariū: cū multa sint:quæ per se discipuli percipiāt. Ergo mo dicum tempus est. Similitudo ē ab architectis sumpta:qui exiguo ad modum tēpore: quæ per totū diē a fabris sint conficiūda:disponunt:

Proferantur. Emendate in qui busdam exemplaribus legitur per ferantur. Taceo de partitioni bus & declamationibus rhetorū. Partitiones rhetorū a grœcis παρεγχειρήσεις quoq; uocātur:quod ī manu collocari uideantur. His enī pri sci rhetores utebantur:cū alicuius propositæ discipulis materiæ uniuscuiusq; capitis ac partis uel ut primas solum lineas ducebant:quas discipuli plenius consectarentur: quales sunt Senecæ diuisiones. Declamatio nes uero sunt orationes:quæ super fictis causis habentur. Nam declamare est in ficta causa se exercere.

sāctissimū quēq;:cuius rei præcipua prudētibus cura ē:& di sciplinā quæ maxime seuera fuerit licet:& nihilominus ami cū graue uiꝝ aut fidelē libertū lateri filii sui adiūgere: cuius assiduus comitatus etiā illos meliores faciet:q timebunt. Fa cile erat huius metus remediū. Vtinā liberorꝝ nrorꝝ mores nō ipsi pderemus. Infantiā statī deliciis soluimus. Mollis illa educatio:quā idulgētiā uocamus:neruos oēs & mētis & cor pis frāgit. Quid nō adultus cōcupiscet:q in purpuris repit. Nondū prima uerba exprimit:iā coccū itelligit:iā cochyliū poscit. āte palatū eorꝝ q̄ mores īstituimus. In lecticis crescūt. Si terrā attigerint:e manibus utrīq; sustinētiū pēdēt. Gaude mus si qd licētius dixerit. Verba ne Alexādrinis qdē pmittē da deliciis risu & osculo excipimus. nec miꝝ. nos docuimus. ex nobis audierūt. nras amicas. nros cōcubinos uidēt. Oē cō uiuiū obscēis cāticis strepit. pudēda dictu spectāt. Fit ex his cōsuetudo:deīde natura. discūt hæc miseri anteq̄ sciant uicia eē. Inde soluti ac fluētes nō accipiūt ī scholis mala ista:sed in scholas asserūt. Verꝝ ī studiis magis uacabit unus uni. Ante oīa nihil phibet eē istū nescio quē unū ēt cū eo q ī scholiseru dit. Sed ēt si iungi utrūq; nō posset:lumē tamē illud cōuen tus honestissimi tenebris ac solitudini prætulissem. Nā opti mus q̄sq; præceptor frequentia gaudet:ac maiore se theatro dignū putat. at fere miores ex cōscīa suæ infirmitatis hærere singulis & officio fūgi quodāmō pædagogorꝝ nō indignāt. Sed præstet alicui uel gratia uel amicita uel pecunia: ut do ctissimū atq; incōparabilē magistrū domi hēat:nō tamē ille totū ī uno diē cōsumpturus ē. Haud pōt eē ulla tā ppetua di scentis itentio:quæ non ut uisus oculorꝝ obtuitu cōtinuo fati get:cū præsertī multo plus secreti tēporis studia desiderent. Neq; enim scribenti & cogitāti præceptor assistit:quoꝝ ali quid agētibus cuiuscūq; iteruētus impedimēto ē:lectio quo q; nō oīs nec semp præēūte uel iterpretāte eget. Quādo. n. tot auctorꝝ notitia cōtīgeret: ergo modicū tēpus ē: quo ī to tū diē uelut opus ordinet. Iōq; p plures ire possūt ēt quæ sin gulis tradēda sunt:Pleraq; uero hāc conditionē hēnt:ut ea dem uoce ad oēs simul proferātur. Taceo de partitionibus & declamationibus rhetorꝝ:quibus certe quātuscunq; nume rus adhibeatur:tamen unusquisque totum feret. Non enim uox illa præceptoris ut cœna mius pluribus sufficit: sed ut sol uniuersis idem lucis caloribusque largitur. Grammaticus quoq; si de ratione loquendi differat: quæstiones explicet: historias exponat:poemata enarret:tot illa discent quot au

diēt. At enī emendationi prælectioniq; numerus obstat. Sit incōmodū: nā quod fere undiq; placet: mox illud cōparabimus cōmodis. Nec ego tamen eo mitti pueꝝ uolo: ubi negligat'. Sed neq; præceptor bonus maiore se turba: q̄ ut sustinere eā possit onerauerit. & ī primis ea hēnda cura ē: ut is oīno fiat nobis familiariter amicus: nec officium ī docēdo spectet/ sed affectū. ita nunq̄ erimus ī turba. Nec sane qsq̄ lr̄is saltē leuiter ībutus: eū ī quo studiū ingeniūq; ꝑspexerit: nō ī suā quoq; gloriam peculiariter fouebit. sed ut fugiēdæ sint magnæ scholæ: cui ne ipse qdē rei assētior: si ad aliquē merito cōcurrit': nō tamē hoc eo ualet: ut fugiendæ sint oīno scholæ. aliud ē enī uitare eas: aliud eligere. Et si refutauimus/ quæ cōtra dicunt': iā explicemus: qd ipsi sequamur. Ante oīa futurus orator: cui ī maxia celebritate & ī media republica uiuēdū ē: assuescat iā a tenero nō reformidare hoies: neq; illa solitaria: & uelut ūbratili uita pallescere. Excitāda mens: & atttollēda sp̄ ē: quæ ī huiusmōi secretis: aut lāguescit: & quēdā uelut ī opaco sitū ducit: aut cōtra tumescit iani psuasiōe. Necesse ē enī sibi nimiū tribuat: q se nemini cōparat. Deīde cū ꝓferēda sint studia caligat in sole: & oīa noua offēdit: ut q solus didicerit: quod iter multos faciendū ē. Mitto amicitias: quæ usq; ad senectutē firmissimæ durāt/ religiosa quadā necessitudine ībutæ. Nec enī ē sanctius: sacris iisdē/q̄ studiis initiari. Sēsū ipsū/ q cōis dī: ubi discet: cū se a cōgressu/q nō hoibus solū/ sed mutis quoq; aīalibus naturalis est: segregarit? Adde/ quod domi ea sola discere pōt: quæ ipsi præcipient': ī schola etiā/ quæ alis. Audiet multa quotidie ꝓbari: multa corrigi. ꝓderit alicuius obiurgata desidia. ꝓderit laudata iduſtria. excitabit' laude æmulatio. turpe ducet cædere pari. pulchrū supasse maiores. accendūt oīa hæc aīos: & licet ipsa uitiū sit ābitio: frequēter tamē cā uirtutū ē. Nō iutilē scio seruatū eē a præceptoribus meis morē: q cū pueros ī classes distribuerant: ordinē discēdi secūdū uires ingenii dabant: & ita supiore loco q̄sq; declamabat: ut præcedere ꝓfectu uidebat'. Huius rei iudicia præbebāt: ea nobis igēs palmæ cōtētio: ducer' uero classē multo pulcherrimū. Nec ꝺ hoc semel ꝺcretū erat: tricesius dies reddebat uicto certaminis ptātē. Ita nec supior successu curā remittebat: & dolor uictū ad ꝺpellēdā ignominiā cōcitabat. Id nobis acriors ad studia dicēdi faces ſbdidisse: q̄ exhortatiōes docētium: pædagogorum custodiam: uota parentum: quantum animi mei coniectura colligere possum: contenderim. Sed sicut firmiores in lr̄is ꝓfectus alit æmulatio: ita īcipiētibus atq; adhuc teneris cōdiscipuloꝝ q̄ præceptoꝝ iucūdior:

At enī emendatiōi. Hæc quoq; obiectio ita ꝑ antiparastasin soluit' ut fateat' Fabius emēdatōi discipulo; multitudinē nocere: ldq; icōmodū eē: sed ita ut cū iis cōmodis: quæ ī scholis hēnt': cōparatū nō uideat' eē icōmodū: cū præserti præceperit pueros ad bonos præcepto res eē mittēdos: q pluribꝫ nō patiūtur se onerari discipulis: q̄ qbus sufficere possint. Nā quod fere undiq; placet? Quid legēdum ē: non quod. Est aūt Horatiana snīa. Nihil ē ab oī parte beatū. Nec sane quisq̄. & ī primis. Tres prīæ dictiones librariorꝫ īcuria ascriptæ: sunt eradēdæ: ne sensus alioq claros cōfundāt. Sed ut fugiēdæ sint magnæ scholæ. hoc est: ut cōcedā magnas scholas eē fugiendas: quis ita nō sentiā: si ad aliquē merito cōcurrit': nō tamē colligit' oēs scholas eē fugiendas. Et ī media rep. uiuēdū ē. In ātiquo exēplari rectius mihi legi uidet'. Et in media reip. luce uiuendū ē. Deide cū proferenda sint studia: caligat ī sole. Sunt legēdum ē nō sint. Caligare aūt ē caligi nem quandam cōtrahere: quod de oculis proprie dī. Sēsum ipsum q cōis dicitur: ubi discet? Nō de sensu cōi qui ī anteriori cerebri uētriculo a physicis collocat': ē itelligendū: sed ꝓ rerꝫ pitia: quæ ex multorū hoīum cōgressu facile cōparat': ē accipiendum. In schola ēt aliis quæ: Transpositā hic esse uerba: ac quæ aliis legēdū eē ibiq; distīguendū facile ē uidere. Accēdūt hæc oīa aīos. Accēdūt ut itelligamus inflamāt: ē legēdū. Non iutilem scio. Quātū studiis conferat æmulatio: pulchra declarat Fabius præceptorū suorꝫ cōsuetudine: quā qdē ꝑspicue adeo describit ut nulla īdigeat enarratōe. In classes. In ptes ordine cōstātes: ut primus in iis eēt locus. scdus & deinceps. Classis. n. nō de nauibus mō: sed de hoībus quoq; dī. Nā & populus Romanus oli ī classes fuit diuisus. & milites etiānū ī classes & ordies quosdā distribui solēt. Ducere uero classem. hoc ē. classis principem eē & ductorem.

Nec de hoc semel erat iudicatū. Non ita de hoc iudicabat' ut semel tātū id fieret. Nā trigesimo die post iterꝫ iudiciū cōstituebat'. Semel uero irreuocabiliter hoc loco significat. Quæ. n. semel dūtaxat fiūt: ea irreuocabilia sūt. Sic Ouidius de uirginitate loqns. Depit illa semel. Acriores faces. stimulos. hoc est maiorē aī ardorē alacritatēq; ac prōptitudinē. Vix. n. se prīa elemēta. Metōymia ē. Elemēta nāq; ꝓ pueris elemēta a ipa discētibus sūt accipiēda. Si tī ābiti

reip: luce

sint

Compta

osis utilia præferet, hoc ē. Si pom/pæ id quod uulgo dicit: utilitatem anteponet. Ambitiosa aūt dicunt supflua: quæ græci περιεργα uo/cant. Sensim aūt influētibus uel ēt instillantibus cōplent. Instillatis recte in uetusto exēplari mihi legi uidet. Pudet supra modum ser/monē attollere, sic quidē ī aliis legi tur. In uetusto aūt codice recte sic est scriptū. Pudet supra modū ser/mōis attolli. ut intelligamus rhe/torē uni uacantē nulla unq̄ cōten/tiōe uocis uti: sed semp ītra sermo nē q oī cōtentiōe caret: se cōtinere. Sermo.n.ē oro remissa & finitima quotidianæ locutiōi. Et sane qs cōcipiat mēte. In qbusdā exēplari/bus recte illentūs quis uerbo post ponit. Nō.n.ē īterrogatiuū: sed in/definitū, hoc ē aliqs uel siquis cōci/piat mente. Sic aūt in uetusto quo/que codice est scriptum.

t Radito sibi puero docen/di peritus. Qua rōne ī pue/ris īgenia dignosci possint pspicue admodū Fabius describit. Cū uero p̄cipiat doctoribus ut tra/dito⁹ sibi puero⁹ ingenia digno/scāt: rectius pspiciat q̄ pspiciet legi/tur. Docēdi quoq; nō dicēdi legen/dū ē: ut in qbusdā exēplaribus ē de prauatū. Nā habitū forte & īces/sū. Sic quidē legitur sed corrupte. Nullū.n.ē uerbū: ad quod accusati ui illi referri possint, nullus deniq; ē īteger sensus. Sic uero facile emē/dari potest, si nā pticula eradat: ac loco eius nō negandi aduerbiū re/ponat: hoc mō. Nō habitū forte & incessū & siqd in peius notabile é. Illi.n. accusatiui ad illud uerbū effī gat: referent. Sic aūt corrigenti mi hi priscū quoq; exēplar: nō rō mō accedit. Ingressū quoq; pro īcessū ī illo scriptū aīaduerti. Alioqn nō prius duxeri. Peius nō prius sensui cōgruit: sicq; ē legendū. Illud īge niorū præcox genus. A fructibus supra est trāslatio: q cū ante suū tps maturescūt præcoces dicūt. Sic.n. & īgeniū eius q plusq̄ āni ferāt sape re uidet: præcox præmaturūq; dī. Quod qdē breuioris quoq; uitæ signū eē phibet. Apulleius ī magia est ille poetar⁹ uersus non ignotus.

Odi puellū præcoci sapia. Non temere, hoc est fere nunq̄: qua in si/gnificatione frequētissime inueni tur apud eos qui post Ciceronem floruere: Liuium dico: Plinium: hoc ipso quod facilior: imitatio est. Vix enī se prima elemē ta ad spē tollere effingendæ (quam summā putant) eloquen tiæ audebūt. ꝓxima amplectunt magis ut uites arboribus applicitæ īferiores prius apprehendendo ramos in cacumi/na euadūt. Quod adeo uer⁹ est: ut ipsius etiā magistri: si ta/men ambitiosis utilia præferet: hoc opus sit: cū adhuc rudia tractabit ingenia: non stati onerare ifirmitatem discētiū: sed tempare uires suas: & ad ītellectū audiētis descēdere. Nā ut uascula oris anguſti supfusam humoris copiā respuunt: sen sim autem influentibus uel etiam istillantibus cōplent: Sic animi puero⁹ quantū excipere possint: uidendū est. Nā ma iora ītellectu uelut parum aptos ad p̄cipiendū animos: non subibunt. Vtile igit ē habere: quos imitari primū: mox uin/cere uelis. Ita paulati & superio⁹ spes erit. His adiicio præce ptores ipsos: non idem mentis ac spiritus in dicendo posse cō cipere singulis tantū præsentibus: quod illa celebritate audiē tium istictos (Maxima.n. pars eloquētiæ cōstat animo) hūc affici: hūc cōcipere imagines re⁹: & trāsformari quodā mo/do ad naturā eorū: de quibus loquimur: necesse est. Is porro quo generosior celsiorq; est: hoc maioribus uelut organis: cō mouetur. ideoq; & laude crescit & impetu auget: & aliquid magnū agere gaudet. Est quædam tacita dedignatio uim di cendi tantis cōparatam laboribus ad unū auditorē demitte/re, pudet supra modum sermones attollere. Et sane cōcipiat quis mēte uel declamātis habitū: uel orantis uocem: icessū: ꝓnunciationē: illū deniq; animi & corporis motū: sudorē (ut alia prætream) & fatigationē: audiente uno: nōne quiddam pati furori simile uideat? Nō esset in rebus humanis eloquē tia: si tantum cum singulis loqueremur.

Q ua ratione in paruis īgenia dignoscantur: & quo mo/do tractanda sint.

t Radito sibi puero docendi peritus īgeniū eius in pri/mis naturāq; perspiciat. Ingenii signū in paruis præci puū memoria est. Eius duplex uirtus: facile percipere: & fide liter cōtinere. ꝓximū imitatio. Nam id quodq; est docilis na turæ: sic tamen ut ea quæ discit effingat: nō habitū forte & in cessum & siquid ī peius notabile est. Non dabit mihi spem bonæ idolis: q hoc imitādi studio petet ut rideat. Nā ꝓbus quoq; ī primis erit ille uere īgēiosus: alioqn nō peius duxeri tardi eē īgenii q̄ mali: Probus aūt ab illo segni & iacēte pluri mū aberit. Hic meus quæ tradēt nō difficulter accipiet. quæ dā ēt īterrogabit. sequet tamē magis q̄ prœcurret: Illud īge/niorū præcox genus: nō temere unq̄ puēit ad fruge. Hi sūt q pua facile faciūt: & audacia ꝓuecti qcqd illi possūt: stati ostē dūt. possūt āt id demū: qđ ī ꝓxio ē: uerba cōtinuāt. Hæc uul tu īterrito nulla tardati uerecūdia ꝓferūt, nō multū præstāt:

sed cito. non subest uera uis: nec penitus imissis radicibus nititur: ut quæ sumo solo sparsa sūt semia: celerius se effūdunt: & imitatæ spicas herbulæ ianibus aristis āte messē flauescūt. Placēt hæc ānis compata. deīde stat ꝓfectus admiratio decrescit. Hæc cū aia duerterit: pspiciat deīceps: quoniā mō tractādus sit discētis animus. Sūt qdā nisi īstiteris remissi. quidā in pia īdignāt. quosdā cōtinet metus: quosdā debilitat. alios cōtinuatio extūdit: ī aliis plus īpetus facit. Mihi ille detur puer: quem laus excitet: quē gloria iuuet: qui uicitus fleat. hic erit alendus ambitu. hunc mordebit obiurgatio. hunc honor excitabit. in hoc desidiam nunquā uerebor. Danda est tamen oibus aliqua remissio: nō solū qa nulla res ē: quæ ꝓferre possit cōtinuū laborē: atque ea quoque quæ sensu & aīa carēt: ut seruare uim suā possint: uelut quiete alterna retinētur: sed ꝙ studium discēdi uolūtate quæ cogi non potest: cōstat. Itaq; & uiriū plus afferunt ad discēdū renouati ac recentes: & acriorem aium qui fere necessitatibus repugnat. Nec me offendērit lusus in pueris: est & hoc signū alacritatis. neque illū tristē sempque demissū spare possim erectæ circa studia mētis fore: cū ī hoc quoque maxime naturali ætatibus illis īpetu iaceat. Modus tamē sit remissiōbus: ne aut odiū studioꝝ faciāt negatæ: aut ocii cōsuetudinē nimiæ. Sūt etiā nōnulli acuēdis pueroꝝ īgeniis nō iutiles lusus: cū positis iuicē cuiuscūq; generis quæstiūculis æmulant. Mores quoque se iter ludendū simplicius detegūt: mō nulla uideat ætas tā īfirma: quæ nō ꝓtinus quid rectū prauūque sit discat: tū uel maxīe formanda: cū simulādi nescia ē: & præcipiētibus facillime cædit. Frāgas enī citius q̄ corrigas: quæ ī prauum īduruerūt. Protinus ergo: nequid cupide: nequid īprobe: nequid īpotenter faciat: monēdus ē puer. Habendūq; ī animo sp illud uergilianum. Adeo a teneris cōsuescere multum est. Cædi uero discētes: q̄q̄ & receptū sit: & Chrysippus nō īprobet: minime ueli. primū quia deforme ac seruile ē: & certe quod cōuenit: si ætatē mutes iniuria. deīde ꝙ si cui ē mēs tā illiberalis: ut obiurgatione nō corrigatur: is etiā ad plagas: ut pessima quæque mācipia durabitur. Postremo ꝙ ne opus erit quidē hac castigatiōe: si assiduus studioꝝ exactor extiterit. Nūc fere negligentia pædagogoꝝ sic emēdari uidetur: ut pueri non facere quæ recta sūt cogātur: sed cur nō fecerīt puniātur. Denique cū puulū uerberibus coegeris: quid iuueni facias: cui nec adhiberi pōt his metus: & maiora discēda sūt: Adde ꝙ multa uapulātibꝰ dictu dformia: & mox uerecūdiæ futura sæpe dolore uel metu accidūt: qui pudor refringit animū & abiicit: atque ipsius lucis fugā & tediū dictat. Iā si mior ī eligendis custodum & præceptoꝝ moribus fuit cura: pudet dicere: in quæ ꝓbra nefandi hoīes isto cædēdi iure abutātur: quā det aliis quoq; nō Tranquillum & reliquos. Perue nit. cum sit præsentis tēporis uerbū: prīa eius syllaba acuto accentu notetur ut a præterito distinguat.

Quidam imperia indignentur. ut sit indicandi modi indignantur legendū est: non indignentur. hoc est moleste ferunt. Est autem notā da locutionis figura. Indignatur. n. imperium qui se indignum putat cui imperetur. Extundit. hebetat ac quodam modo torpētes ac stupidos reddit. Retinentur. cō seruantur. Quod uero quidam retenduntur: legunt: nō procedit: cū de omnibus inanimatis nō solum de arcu loquatur. tametsi ad illum Ouidii sensum alludere uideatur. Arcus & arma tuæ tibi sūt imitāda Dianæ. Si nūq̄ cesses tēdere mollis erit. Quāq̄ illud receptū sit: loco illius pronominis illud & copula in uetusto exemplari emendate legitur: hoc modo. Quāq̄ & receptum sit & Chrysippus non īprobet. In cōsuetudinē uero ait esse receptum: ut pueri uerberentur. Vnde & Horatius plagosum uocat orbilium grāmaticū. & Iuuenalis inquit. Et nos ergō manū ferule subdiximus. Ferulis nanq; & scuticis pueri uapulabant. In libro aūt quē de educandis pueris scripsit Chrysippus: hoc p̄cepit: ut pueri uapularēt. Assiduus studiorū exactor extiterit. In uetusto codice rectius scriptum esse uidetur adstiterit. Oportet enim pædagogū assidue puero discenti assistere. Videtur n littera erasa uidetur est legendū: ut sit: negligentia uidet. Qui pudor refrāgit animum & abiicit. hoc est fractum & abiectum reddit. Refringit autem ut infringit ē legendum. In compositione nāq; hoc uerbum frango: ut multa alia a in i uocalem mutare solet. Iā si minor est in eligendis D littera ascripta deligēdis in prisco recte legitur exemplari. In quæ probra. flagitia. Nam probrum proprie flagitium significat: quis interdum p dedecore ignominiaq; accipiatur. Inde fit exprobro uerbum. quod significat qualēcunq; culpam præcipueq; ingratitudinis impropero Opprobrium uero quod probro simile est: ignominiā dedecusq; significat. Horatius. Sic teneros animos aliena opprobria sæpe Abstterrent uitiis.

adstiterit

Rimus in eo. Posteaq̄ & legere & scribere didicerit puer: ad grāmaticæ doctores mittendū eē præ
p cipit Fabius. Grāmatici. n. dicunt: qui grāmaticā docēt. Admonens aūt Fabius quo modo grāma
ticam docendi sint pueri: pulcherrima quædam cōmemorat ad grāmaticā ipsam spectantia. Vn/
de ēt de grāmatica inscribitur hoc caput: non aūt ut quidam deprauarunt Artium fundamentū
grammaticam. Non enim hoc solum colligitur: sed alia quoq; multa. cū usque ad illud caput protendatur:
quod inscribitur. De officio grammatici: q̄uis qdā imperite ad modū in multa capitula distraxerit: ĩceptasq;
inscriptiões apposuerint. Quā frōte ꝓmittit. hoc ē latinus patet q̄ prīo aspectu uideat. Est aūt sūpta
trāslatio a qbusdā ædificiis: quæ a frōte angusta uidentur: iterius, ātam pliſſima sūt. Et narrationē præce
dit emēdata lectio. Enarrationē le/ gēdū ē. Nā opa poetaꝝ: cū exponū
tur ꝓprie enarrari dicūt. Et his omnibus ꝑmixtū iudiciū: quo q/ dā ita sūt seuere usu ueteres grāma
tici. Nō absq; errore ē hic quoq; lo/ cus. Non. n. qdā sed quidē legendū
eē tū ex rōne: tū ex antiquo exēplari collegi. Virgula āt ea cēsoria: q̄ ue/ teres grāmatici sūt usi: obeliscus a la
tinis quoq; dr̄: nō mō a græcis: qđ ĩ similitudinē parui ueru atq; acus fi gurata uidet. ὀβελὸσ. n. ueru dr̄.
Vnde ὀβελίσκοσ hoc ē obeliscus ꝑ dimīutionē ꝺducit. Hac uirgula aūt ea notabant carmina: quæ falsō
aliēis ĩ sererēt opibus: Aristarchus uero grāmaticus ea maxīe usus fuis se dr̄ ĩ iis uersibus notādis: quæ ho
meri nō uiderent. Et libros q fal so uideret ĩscriptitāq; subditicios sū mouere familia ꝑmiserit sibi. hoc ē
libros qui falsū præ se titulū ferrēt: tāq; sbditicios ac nō ꝓprios eius cui ĩ scribebāt: a numero alioꝝ q uere
ipsius eēnt remouerit. Vt si qs rhe/ toricā ad Herēniū Ciceroni falso ĩ
scriptā a nūero liboꝝ eius sūmo/ uet: ductus & stilo puerili & præce
ptoꝝ dissimilitudīe: & uerbis qbus
Cicero nūq; ē usus. Nā si Gellio cre dius: nemo ex iis. q latīe locuti sunt
usq; ad ætatē Augusti usus ē iis nō mīb; solœcismo ac barbarismo: q
bus qdē illius opusculi auctor: qsqs fuit (Virginiū aūt non fuisse ut qdā
putāt cōtenderī) in q̄rto uolumine usus est. Sūpta est aūt trāslatio a no
this ac nō legitimis filiis & ficticiis:
q ꝓprie subditicii dicūtur: q iure a familia legitimoꝝ sūmouentur. Sed auctores alios in ordinē redegerint. In ordinē redigere est auctore Pri
sciano inter uiles & abiectos aliquē cōnumerare. Contra e numero eximere est eximiū atq; egregiū & singu
larē aliquē constituere. Quæ frequēter ius ab auctoribus sumunt. Quædā uerba iccirco elegantia iudicā
tur: q illis clari auctores utuntur. Tū nec citra musicen grāmatice pōt eē ꝑfecta: cū ei de metris rhythmisq;
q discendū sit. grāmatice cū sit nominandi casus: sine diphthongo scribi debet. Differt aūt metrū a rhythmo
q metrū certa qualitate ac nūero syllabaꝝ temporūq; finit certisq; pedibus cōstat ac clauditur. Rhythmus
uero tēporꝝ ac syllabaꝝ pedūq; congestione in infinitum multiplicatur ac profluit. Est. n. rhythmus pedum
tēporūq; iunctura sine modo. Metrū aūt est pedū iunctura numero modoq; finita. Tum uel propter em/
pedoclea in græcis. Varronem ac Lucretiū in latinis: qui præcepta sapiētiæ uersibus tradiderunt. Empedo/

nūq̄ occasionē hic miseroꝝ metus. Non morabor ĩ ꝑte hac nimiū: est quod itelligitur. Q uare hoc dixisse satis est: ĩ ætate ĩfirmā & ĩiuriæ obnoxiā nemini debet nimiū licere. Nūc quibus īstituendus sit artibus: qui sic formabitur: ut fieri ꝓsit orator: & quæ ĩ quaque ætate ĩchoanda dicere īgrediar.

De grāmatica

Rimus ĩ eo qui legēdi scribēdiq; adeptus erit facul
p tatē grāmaticis ē locus. nec refert de græco an de la
tino loquar: q̄q̄ græcū esse prioré placet. Vtriq; ea
dē uia est. Hæc igitur ꝓfessio cū breuissime in duas ꝑtes diui
datur: recte loq̄ndi sciam & poetaꝝ enarrationē: plus habet
in recessu. q̄ frōte promittit. Nā & scribendi ratio cōiūcta cū
loquēdo ē: & enarrationē præcedit emēdata lectio: Et mixtū
his oībus iudiciū ē. Q uo quidē ita sūt seuere usi ueteres grā
matici: ut nō uersus mō cēsoria quadam uirgula notare: & li
bros qui falso uiderētur īscripti: tāquā subditicios summoue
re familia ꝑmiserit sibi: sed auctores alios ĩ ordinē redegerit:
alios oīo exemerit numero. Nec poetas legisse satis est. excu
tiendū oē scriptoꝝ genus nō propter historias mō: sed uerba
quæ frequēter ius ab auctoribus sumūt. Tū nec citra musicē
grāmatice pōt eē ꝑfecta: cū ei de metris rhythmisq; dicendū
sit. Nec si rōnē sideꝝ ignoret: poetas ītelligat: q̄ut alia omit/
tāt totiēs ortu occasuque signoꝝ in declarādis tpibus utūtur.
Nec ignara philosophiæ: cū ꝓpter plurimos ĩ oībus fere car
minibus locos ex ītima quæstionū naturaliū subtilitate repe
titos: tū uel ꝓpter Empedoclea in græcis: Varronē ac Lucre
tiū ĩ latinis: qui præcepta sapiæ uersibus tradiderūt. Eloquē
tia quoque nō mediocri ē opus: ut de unaquaque eaꝝ quas
demonstrauimus; reꝝ dicat ꝓprie & copiose. Q uo minus
sunt ferendi: qui hanc artem: ut tenuē ac ieiunā cauillantur.
quæ nisi oratoris futuri fundamenta fideliter iecerit: quic/
quid supstruxeris corruet: necessaria pueris: iucūda senibus:
dulcis secretoꝝ comes: & quæ uel sola omni studioꝝ genere

cles ſiculus Pythagoricæ philoſophiæ dogmata carminibus complexus eſt. Hunc imitati ſunt ex latinis Varro Attacinus atq; Lucretius: qui res phyſicas carminibus deſcripſerũt. Quo minus ſunt ferẽdi qui hãc artẽ ut tenuẽ ac ieiunã cauillant. Cauillari eſt falſis argumẽtis uti ad aliqd ꝓbãdũ. Vnde cauillatio quæ & cauillũ dicit: quod ſophiſma græce appellat. Neq; igit tanq̃ parua faſtidiat grãmatices elemãta. Impite qdẽ hoc caput a ſupiori: qđ de grãmatica iſcribit: uidet eẽ diſtictũ: cũ de prima pte grãmatices hic tractet. Sõnolẽtia uero nouo; librario; factũ eẽ dicerẽ: ut huius capitis idex cõtextui ſẽſus iterponeret: niſi i uetuſto illo exẽplari ſic legeret: in margine autẽ recte ſcriberet. De lris. Fabii uero Quintiliani auctoritate ſeruius grãmaticus in ſecũdã Donati artẽ male ſenſiſſe aperte coarguitur: cum iquit. Plerig; artem ſcribentes a litera; tractatu ichoauerunt, plerig; a uoce, plerig; a definitione artis grammatices. Sed omnes uidẽtur erraſſe. Non enim propriam rem officii ſui tractauerunt: ſed cõem & cum oratoribus: & cũ philoſophis. Nã de litteris tractare & orator poteſt, de uoce nemo magis q̃ philoſophi tractant. Definitio Ariſtoteli communis eſt. Vnde proprie Donatus & doctius: q ab octo partibus orationis inchoauit quæ ſpecialiter ad grammaticos pertinẽt. Tu potius Serui cũ tuo donato in errore eſſe cõuinceris tum Fabii auctoritate: qui de grãmatica tractans a litteris

plus habet operis quam oſtentationis. Ne quis igitur tanquam parua faſtidiat grammatices elementa: non quia magnæ ſit operæ cõſonantes a uocalibus diſcernere: ipſaſq; eas in ſemiuocalium numer; mutarumq; partiri: ſed quia interiora uelut ſacri huius adeũtibus apparebit multa rerum ſubtilitas: quæ non modo acuere ingenia puerilia: ſed exercere altiſſimam quoq; eruditionẽ ac ſcientiam poſſit. An cuiuſlibet auris eſt exigere litterarum ſonos: non hercule magis q̃ neruorum. At grammatici ſaltem omnes in hanc deſcendẽt rerum tenuitatem: deſint ne aliquæ nobis neceſſariæ litteræ: non cum græca ſcribimus: tum enim ab iiſdem duas mutuamur: ſed proprie in latinis: ut ĩ his ſeruus & uulgus æolicũ digãma deſiderat: & medius ẽ qdã u & i litteræ ſonus. Nõ enĩ ſic optumũ dicimus: ut opimum & here neq; e plane neq; i audit. An rurſus aliæ redũdẽt: præter illã aſpirationẽ: quæ ſi

ichoauit: tum ratione. Vnde enim magis tractatus ſui initiũ ſumere debet grãmaticus: q̃ a quibus nomen accepit tam apud græcos q̃ apud latinos? Nã qué græci grãmaticũ ἀπὸ τῶν γραμμάτων, hoc eſt a litteris: eũ latini litteratorẽ ab iiſdẽ lris appellauere. Velut ſacri huius, loco ſacri mihi ſacrarii legẽdũ uidet, ut enim ſacrorũ repoſitoria: quæ ſacraria dicunt: ĩteriora quædã loca habẽt arcanis dicata myſteriis: ita grãmatice: ſi diligenter ĩſpiciat: multa in ſe occulta cognitu q; pulcherrima hre uidet. An cuiuſlibet artis ẽ exigere lras ſonos? Auris loco artis legẽdũ eſſe non exẽplar mõ priſcũ: ſed rõ quoq; dictat. Auribus nãq; lras ſoni diiudicãtur, multiplices uero eſſe lras ſonos facile eſt ex Priſciani libro primo colligere. Singulæ nãq; uocales denos atq; etiã plures ſonos hre dicũt, utputa, a, breuis q̃ttuor habet ſoni drias cũ aſpirat & acuit uel grauat, & rurſus cum ſine aſpiratione acuitur uel grauatur ut habeo habemus, abeo abimus. Lõga uero eadẽ ſex modis ſonat: cũ hẽt aſpirationẽ & acuit uel grauat uel circũflectit ut hamis hamo; hamus, & rurſus cũ ſine aſpiratõe acuitur uel grauatur uel circũflectitur, ut are, ararum, ara. Similiter aliæ uocales uariis ſonis ab antiquis proferebant. Id quod nequaq̃ hoc tẽpore cuſtodit. Quis n. nũc ſignat differẽtiã ꝓnũciãdo ĩter legit præſentis & legit præteriti tẽporis? Certe nemo. Ex priſcorũ uero pronũciatione uocalis cuiuſq; quantitas percipiebatur.

Tũc enim ab iiſdem duas mutuamur. Duas litteras a græcis mutuo accipimus ypſilon & z, quibus in nominibus duntaxat græcis utimur: nunq̃ in latinis. Vt in his ſeruus & uulgus æolicum digãmon deſideratur. Digãma rectius legeretur. Eſt autem littera ſic appellata a figura: quod duplex gãma uideretur. Peculiaris uero fuit æolicæ linguæ: & uau ab ipſa uoce teſte Varrone ac Didymo fuit appellata. Interdũ autem pro ſimplici conſonante: interdum pro duplici fuit accepta: quemadmodum u conſonans apud nos: ut At uenus & audiui. Quidam & præcipue Claudius Cæſar putarunt litteram hanc latinæ linguæ maxime neceſſariam in ſcribundis præſertim huiuſmodi nominibus Seruus uulgus & ſimilibus. Craſſior enim ſonus q̃ ſit u conſonantis ĩ huiuſmodi nominibus pronunciandis neceſſarius eſſe uidetur: ac talis fere quali utũtur germani in proferenda u conſonante: qui ſane proxime ad ſonum, f, littere accedit. Eſt uero eandem figura qua F littera ſed inuerſa, hoc modo, ⅎ, ut in multis etiam num inſcriptionibus cernitur cum alibi: tum Romæ, Ser ⅎus ⅎixit hoc eſt ſeruus uixit. Verum claudio mortuo hanc omnes ut ſuperuacuam repudiarunt.

Non enim ſic optumum dicimus ut optimum. Sic quidem fere corrupte legitur. Cum enim exemplis Fabius oſtendere uelit: medium eſſe quendam u & i uocalium ſonum non unum nomen: ſed diuerſa ſubiiciat oportet, ſed t littera eraſa opimum legendum eſt. In opimio nãque i uocalis aperte auditur. In optimo non ita: ſed medius quidam i & u uocalium ſonus. Et here neq; e plane neq; i auditur. Medium eſſe quẽdam ſonum inter e & i: ne poetas quidem latet: qui ex carminis commoditate modo here modo heri dicunt. Iuuenalis Res hodie minor eſt here q̃ fuit. Martialis Nolito fronti credere, nupſit heri. An rurſus aliæ redũdent ſuperfluæ ſint: præter aſpirationem: quæ ſi neceſſaria eſt: etiam contrariam ſibi. Senſus exigit ut poſcit aſcribatur. Sic enim erit perfectus: ſi legetur, etiam contrariam ſibi poſcit. Aſpirationi autem contraria eſt, ψιλὴ & figura & poteſtate. Aſpirationis enim nota in dextram tẽdit, ψιλὴ uero in ſiniſtram hoc modo:

Ex his utriſq; ſignis latini aſpirationis notam figurarunt hoc modo. H. Et Q. quæ & ipſa quorūdam nominum nota eſt. Quintus prænomen hac littera. Q. ſola ſignificatur. Et noſtrarum ultima. x. qua tamen carere potuimus: ſi nō quæſiſſemus. Loco x litteræ antiqui modo. gſ. ut legs legis. modo. cs. ut pacs pacis utebantur. Idcirco. x. littera ſuperflue quæſita uidetur. Atq; ut uocales iunguntur. aut unam longā faciunt: ut ueteres ſcriptores: qui geminatione eaꝝ uelut apice utebantur. Duo mihi in his ſenſibus deſiderantur: enī coniunctio. & uerbū ſcripſerūt loco illius nominis ſcriptores. Vt caſtigate legamus. Aut. n. unā longā faciunt ut ueteres ſcripſerūt. Apicē uero uocat Fabius notam oblōgā: quæ a græcis μακρα. hoc eſt longa nominat: qua ſyllabæ lōgæ ſignificantur. Interdū igitur duæ uocales iunctæ unā cōſtituūt longā: ut Dii quibus īperiū hoc ſteterat. Interdū duas ut Cælii. Ex tribus autē uocalibus ſyllabā fieri non poſſe cōſtat: niſi aliqua in conſonātem tranſeat. ut Pōpeii apud ātiquos ſcribebat.

Cum conſonantiū nulla niſi alterā frangat. Ingenue fateor me ſæpius addubitaſſe: quid ſibi uellent hæc fabii uerba: multoſq; & claros quidē litteratores rogaſſe: qui mihi quæ ſentiebant referentes minime ſatisfaciebant: ego uero tandē i hāc ueni opinionē: ut exiſtimē duas quidē eaſdē uocales ita in unam ſyllabā poſſe copulari: ut uno ſpiritu ꝓferant: quēadmodū i his abiicit. iniicit. Cōſonātiū uero nullā ita poſſe in ſeipſam coire: ut nō alterā frāgat: hoc eſt: ut in ꝓlationē alterius uim ac ſonū non diminuat: ab eaq; ſeiūgat ut littus. addo. ſuggero & ſimilia. Coniicit. n. eſt: & ab illo iacit. Et copula ut redūdans uidet expungēda. Sciat etiā Cicero ni placuiſſe aii aiiam q; geminata. ii. ſcribere. Aiio maiiamq; legēdū eſt. ſicq; in antiquo exēplari ſcriptū eſt Hoc autē Cicero in oratore præcipit. Quæ cū quibus cognatio. Tāta eſt iter litteras fere oēs affinitas: ut in alias aliæ cōmutentur. A nāq; breuis uertitur in i breuē: ut facio inficio. b in c ut ſuccurro. m in b. ut ſcānum ſcabellū. i in e ut pinna bipennis. l in x ut ala axilla. mala maxilla. uelū uexillū ac ſimiliter aliæ.

Ne eoꝝ ſequat errorē: qui quia a pēnis duabus hoc nomē eſſe uolūt: pēnas auiū dici uolūt. Quia cōiūctio ut ſupflua mihi uidet eſſe expūgēda. Quin fordeū fædusq; uel ſimili littera utētes. In exēplaribus qdē oībus quæ mihi uidere cōtigit ſic legit. uel ſimili littera utētes. Sed quid ſibi uel cōiunctio hoc loco uelit: parū mihi liquet. Fabius nāq; aperte ſentit priſcos uſos fuiſſe in his nominibus hordeū & hædus quadā alia līa q; aſpiratiōe. An igit loco uel diſiūctiōis fortaſſe Vau ſcribēdū eſt? Sic. n. illud æolicū digāma: ut iā diximus: uocabat. Eodē uero quo f ſono fere ferebat: ac ſæpius ꝓ aſpiratiōe ponebat: ut ꝓelena ꝓ Helena. Nā cōtra græci aſpirare ſolēt φ ut ꝓ fundano Ci. φ. līa græca in cōtextu eſt aſcribēda: ut ſit. Nā cōtra græci aſpirare ſolēt φ. Hac uero līa græci utunt i iis etiā ſcribēdis noibus quæ a nobis cū f ſcribunt: ut fūdanus ΦΟΥΝΔΑΝΟΣ.

Sed B quoq; in locū aliaꝝ dedimus aliquādo. unde ꝓprie & Bruges & Belena. Proprie aduerbiū ut ſupfluū ac ſenſum turbās uidet expūgēdū. Apud antiquos uero B līa īterdū ꝓ f ut bruges ꝓ fruges. poſita fuit. Interdū pro aſpiratione ut Belena pro Helena. aliquādo pro D ut Bellum pro duello. & Bellos pro duellis

necēſſaria ē: etiam contrariam ſibi expoſcit: &. q. quæ & ipſa quorūdā nominū nota ē: &. k. cuius ſimilis effectus ſpecieſq; niſi q; paulū a noſtris obliquat: cappa apud græcos: nūc tantum in numero manet. & noſtrarū ultima. x. qua tamē carere potuimus: ſi non quæſiſſemus. Atq; etiā in ipſis uocalibus grammatici ē uidere: an aliquas pro cōſonāti uſus acceperit: quia iā ſicut tam ſcribit: & uos ut cos. Atq; ut uocales iungāntur: aut unā longā faciūt: ut ueteres ſcripſere: qui geminatione eaꝝ uelut apice utebant: aut duas. niſi quis putat etiā ex tribus uocalibus ſyllabam: quod nequit fieri: ſi nō aliquæ officio cōſonātiū fungant. Q uæret etiā hoc: quō duabus demū uocalibus i ſeipſas coeūdi natura ſit: cū cōſonantiū nulla niſi alterā frangat: atqui littera i ſibi inſidit. Coniicit enim ē: & ab illo iacit. Et. u. quō nūc ſcribitur uulgus & ſeruus. Sciat etiam Ciceroni placuiſſe aiio maiiamq; geminata i ſcribere: quod ſi ē etiam iunget ut conſonans. Q uare diſcat puer: qd in litteris ꝓpriū: quid cōmune. quæ cū quibus cognatio. nec miret cur ex ſcamno fiat ſcabellū: aut a pinna qd ē acutū ſecuris: utriq; habēs aciē bipennis: ne illoꝝ ſequat errorē: qui quia a pennis duabus hoc eē nomē exiſtimant: pennas auiū dici uolūt. Neq; has modo nouerit mutationes: quas afferūt declinatio: aut præpoſitio: ut ſecat ſecuit. cadit excidit. cædit excidit. calcat exculcat. & fit a lauādo lotus: & īde rurſus illotus: & mille alia. ſed & quæ rectis quoq; caſibus ætate trāſierūt. Nā ut Valeſii & Fuſii i Valerios Furioſq; uenerūt: ita arbos. labos. uapos. ēt & clamos ætatis fuerūt. Et hæc ipſa s littera ab his noibus excluſa: in quibuſdam ipſa alteri ſucceſſit. nā mertare atq; pultare dicebāt: qn fordeū fœduſq; ꝓ aſpiratiōe uel ſimili līra utētes. nā cōtra græci aſpirare φ ſolēt: ut pro Fundano Cicero teſtē qui primā eius litterā dicere non poſſit: irridet. Sed. b. quoq; in locum aliarum dedimus aliquādo unde & bruges & belena. nec non eadē fecit ex duello

Qui nãq; homines duelli appellabantur: eos nõnulli bellos uocabant. Hæc autem de ciceronis orarore sumpta sunt: ubi legit. Quid uero licẽtius q̃ quod hoium nomina cõtrahebãt quo essent aptiora: ut duellũ bellũ Sic. n. Duellũ eũ qui Pœnos classe deuicit Bellũ dixerũt. Quid stlotũ stlitesq; Stlatũ potius mihi uidet legendũ. Noibus. n. abl icipiẽtibus st lras præponebãt ueteres Romani. Vnde & Iuuenalis Stlatariã purpura dixit. Sicq; cũ alibi tum Romæ multis in marmoribus uetustis scriptũ cõspicit. stlitibus iudicãdis. Quid d litteræ cũ t quædã cognatio? Tãta est iter t & d cognatio: ut quæ uocabula ligua latina cum t ꝓferuntur eadẽ cũ d uernacula a multis enũcientur. Quẽ. n. patrem latine dicimus: uulgo padrem audimus sicq; de multis aliis. Quid o atq; u ꝑmutatæ inuicẽ? ut hecoba & notrix. In exemplaribus quidẽ oĩbus quæ quidẽ mihi uidere contigit scriptũ est notrix: quod licet accomodatũ exemplũ uideatur: cũ tamen se de græcis tantũ sentire testet Fabius: puto aliud nomen græcũ loco illius esse scribendum. Quodnam uero illud sit mihi non constat. Sic ὀλυσσευς quẽ ουλυσσεα fecerũt æolis: ad Vlyssem deductus est. Sicut loco illius sic ĩ antiquo legitur exẽplari. Ex omnibus aũt græcoq; liguis æolicã maxime imitati sunt latini. q̃uis igitur ολυσσευς lingua cõmuni dicat: maluerũt tamẽ æolis imitãtes qui ουλυσσεα dicunt Vlyssẽ traducere q̃ olyssem. Quod nomẽ cur cũ duplici ss nõ scribat potius: q̃ cũ. x. non uideo. Quid? e quoq; i loco fuit. Non parricula uidet ascribẽda ut legat. Quid? nõ e quoq; i loco fuit: ut leber. magester? Et diuoue uictore: pro diuoui. Corrupte quidẽ sic legitur. Neq; n. diuoue & diioui. sed diioue & diuoui legendũ est. Non præterea loco illius pro præpositionis in antiquo legitur exẽplari. Veq; ne sic quidẽ oẽs corruptiones ex hoc loco sublatæ uidentur. Tãetsi aũt quibusdã audacius fortasse uidebor: siquid de inueterata scriptura ab aliisq; approbata mutauero: nõ cõmitã tamẽ: ut hunc quoq; locũ non emendem. Valido. n. ducor argumẽto: ut existimem pro uictore ueroue esse scribendũ: ut legatur & diioue & ueioue non diioui & ueioui. Nam ut in quinto noct. atticaq; refert gellius: in antiquis inscriptionibus nomina hæc deoq; Diiouis & ueiouis ieſſe animaduertebãt. Fabius uero & ipse de huiusmodi urbis iscriptionibus priscis uerba facit. Quare ueioue pro uictore uel grãdi pignore depositio legendũ esse cõtenderim. Diiouis aũt: ut ibidẽ exponit gellius: etiã lucetius appellat: quod nos die ac luce quasi uita ipsa afficeret ac iuuaret. Veiouis cõtra qui non iuuandi potestatẽ. sed uim nocẽdi haberet: dicebatur. Ita nãq; ueiouis dictus est: ut uesanos uecordesq; uocamus. Veiouis ãt ædes Romæ iter arcẽ & Capitoliũ fuit. In quo qdẽ tẽplo dei simulacrũ sagittas tenebat: quæ uidelicet essent ad nocendũ paratæ. Veteres. n. quoq; fuit Aristoteles atq; Theodectes uerba modo & nomina & cõiunctiones tradiderũt. Qui hoc opus in capita distixerũt. Neq; n. Fabio fuit hæc cura: nimiũ ĩperite plerisq; in locis eos separãt sensus: qui ita natura cõiuncti sunt: ut si ne maximo flagitio seiũgi nõ possint. Ac ne lõge exẽpla petãtur: hoc loco ꝓpositionis ratio ac potius explanatio: ab ipsa diuulsa est ꝓpositõe: ĩdice qui ascriptus est iteriecto. Cũ. n. hæc sit ꝓpositio. Quãq̃ de numero paꝛ cõuenit. Huius aũt ꝓpositõis explanatio cõtinẽter sequeret: inepte nimiũ ne dicã insulse: index ille. de partibus oꝛonis. iterpositus est. Cõmode uero collocaret ante ꝓpositiõis ipsius initiũ. Tũ uidebit ad quẽ hoc ptinet quot & quæ ptes oꝛonis. Quãq̃ de numero paꝛ cõuenit. Sed in margine cõmodius. De ptiũ uero oꝛonis numero uariæ apud priscos fuerũt opiniones: d qbus Dionysius Halicarnaseus i li. de cõpositõe noium sicqt. Theodectes & Arist. & q eo tpe philosophati sũt: tres oꝛonis ptes eẽ dixerũt noia uerba & cõiũctiões. Qui post hos fuerũt maxime stoicæ sectæ principes usq; ad q̃ttuor ꝓcesserũt sperãtes a cõiũctiõibus articulos. Posteriores deide appellatões e noibus diuidẽtes qnq; eẽ primas ptes demõstrarũt. Alii aũt & ꝓnoia a noibus disiũgẽtes sextũ elemẽtũ hoc eẽ uoluerũt. Adhuc alii aduerbia diuiserũt a uerbis & præpões a cõiũctõibꝫ & pticipia ab appellatõibꝫ. Alii præterea alias ẽt q̃sdã iportãtes diuisiões: multas oꝛonis ptes primas istituerũt: de qbus nõ pauca dici possent. Ari. uero i libro περι ερμηνειας: hoc ẽ de iterptatõe duas solũ oꝛonis cõstituit ptes nomẽ & uerbũ. Theodectis uero nullũ opus qã sciã extat. Hic adeo gratus Ari. fuit: ut dono ab eo rhetoricæ artis opus accepit: ut sub noie suo ederet sibiq; iscriberet. qã qdẽ iã sub noie Theodectis emissũ Ari. i rhetoricis ad Alexãdꝛ nõ sine & sua & Theodectis discipuli nota reuocauit sibiq; arrogauit: dicens ut scripsi-

De ꝓnõs orationis.

mus in Theodectis rhetoricis. Videlicet & quod in uerbis uim sermonis. Et copula ut sensui molesta ea dēda uidet. In uerbis uero eē uim sermonis hīc apte cōstat: q; nulla pfecta oīo citra uerbū eē pōt. Quas cōuictōes a pleriscq; dici scio. Cōuictōes uocat Quintilianus: qs pleriq; cōiūctōes appellāt: qa syndesmos ad uerbū trāsfert cōuictio siue colligatio. Quare in conictōibus paulo supius legēdū ē. Noster sermo articulos nō desiderat. In sermone qdē latino articuls nō utimur. Sed i uernaculā oronē: quæ nō latina sed barbara ē: ferquē tissime ipos admittimus. Vt Aristarchus & ætate nra Palæmō, Aristarchus græcoꝝ grāmaticoꝝ diligētissimus &. Q. Remius Palæmō Vicētinus uocabulū siue appellatōnē noī subiecerūt: quæ ab aliis diuersa putabant. Nomē náq; ꝓpriū eē hois cuiusq; dicebāt. Vocabulū aūt siue appellationē aliis rebo attribuebāt. Nomē náq; ut dfinit Scaurus: cuius meminit gellius: est qđ ex ꝓpria cuiusq; dria ꝓnūciat: ut iupiter. Iuno. Scipio. Paulus. Appellatio uero ē cōis similiū reꝝ enūciatio: ut uir, fœmina, mācipiū. uocabulū ē quo res uocis significatione priuata enūciat ut lapis, arbor. At ii q aliud nomē, aliud uocabulū faciūt nouū. Nouē legēdum eē: ut adptes oronis referat: nemo nō uidet

Adiiciebant & assēuerationem. Assēuerare ē aliqd uoce & gestu approbare. Qui uero hac utit uoce, heu se dolore assēuerat Sed merito iteriectio eē cēset. Et attractionē, hoc est cōtractionē: ut Fasceatim p singulos fasces ut uiriti p singulos uiros. Cōpēdio moratur, hoc ē, breui uia declinādi tradita pueros remorāt ne ꝓficere possint. Quod ætate quoq; nra utinam nō fieret.

Atq siqs & didicerit satis. Atq pticula obiectōibus qdē pulchre cōuenit. Sed cū hic nulla sit obiectio: q syllaba erasa ar legat: qđ ipsi quoq; cōpōni cōgruit hoc modo. At siqs.

Et qđ nō minus deesse iterī solet & uoluerit docere quæ didicit. Duaꝝ copulaꝝ quæ huic sēsui isūt posterior ut supflua ē expūgēda. Nō erit cōtētus tradere i oībus triagenera. Noībus ꝓ oībus scribēdū est.

Nec statī diligētē putabo. In uetusto exēplari minus qdē recte legit cōputabo. sed facile emēdat. Illa, in cō præpō i eū ꝓnomē refingēda ē, hoc mō. Nec statī eū diligēte putabo. Scrutabit mille ꝑceptor acer atq; subtilis origines noīum: quæ ex hītu corpis ut Ruffos lōgosq; fecerūt. Vt pticula mihi ex loco suo i alienū trāspositā totū hūc sēsū cōfundere uidet. Ante relatiuū igit collocata pspicuū eū aptūq; reddet. Sic. n. leget. Vt quæ ex hītu Ruffos lōgosq; fecerūt. Ruffi aūt a colore ut lōgi a lōgitudine corpis fuere cognomiati. Vbi erit aliud secretius Sylle. Burri Huic sēsui aliqd loco aliud: & unde pticula: quæ ꝑmissa ē: ascribēda uidet: ut legamus. Vbi erit aliqd secretius: unde Syllæ. Burri. Galbæ. Vnde át sylla originē ducat Macrobius li. prīo saturnaliū sic refert. Bello. n. punico hi ludi primū ex libris sibyllinis sūt īstituti suadēte Corn. Ruffo: q ꝓpterea sibylla cognomiatus ē. & postea corrupto noīe primus cœpit sylla uocari. Burri a colore ruffo pyrrhi græce dicūtur. galbæ a colore auis quæ galbula dr. Suetonius aūt i uita galbæ alias quoq; huius noīs origines refert. Plāci q supra modū pedes planos habēt: uocātur a plācis. Nā Plācæ tabulæ planæ dicunt. Pāsæ ab latis pedibus atq; aptis dicunt. Pāsū

quas conuinctiones a pleriſq; dici ſcio. Sed hæc uidetur ex ſyndeſmo magis propria tranſlatio. Paulatim a philoſophis maxime ſtoicis auctuseſt numerus: ac primum conuinctionibus articuli adiecti. poſt præpoſitiones. nominibus appellatio: deinde ꝓnomen: deinde mixtum uerbo participiū: ipſis uerbis aduerbia. Noſter ſermo articulos non deſiderat: ideoq; in alias partes orationis ſparguntur. Sed accedit ſuperioribus interiectio. alii tamen ex idoneis dūtaxat auctoribus octo ptes ſecuti ſunt: ut Ariſtarchus: & ætate nra Palæmon: qui uocabulum ſiue appellationem nomini ſubiecerūt tanq; ſpecies eius. At ii q aliud nomē: aliud uocabulū faciunt nouē nihilominus. fuerūt qui ipſum adhuc uocabulū ab appellatiōe diducerēt: ut eſſet uocabulū corpus uiſu tactuq; manifeſtū: domus: lectus. appellatio: cui uel alteꝝ deeſt: uel utrūq; uentus: cælum: deus: uirtus. Adiiciebant & aſſeuerationē: ut heu: & attractionē ut faſceati: quæ mihi nō approbātur. Vocabulū an appellatio dicenda ſit προσηγορια & ſubiicienda noī: nec ne: quia parui refert: liberum opinaturis relinquo. Nomina declinare & uerba in primis pueri ſciant, neq; enim aliter peruenire ad intellectū ſequentium poſſunt: quod etiam admonere ſupuacuū fuerat: niſi ambitioſa feſtinatione pleriq; a poſterioribus inciperent: & dum oſtentare diſcipulos circa ſpecioſiora malūt: compendio morant. At ſi quis: & didicerit ſatis: & qđ nō minus deeſſe iterim ſolet: uoluerit docere: quæ didicit: non erit contētus tradere in nominibus tria genera: & ea quæ ſunt duobus oībus ue cōmunia. Nec ſtatim diligentē putabo: qui promiſcua: quæ epicæna dicuntur oſtenderit: in quibus ſexus uterq; per alterum apparet: aut quæ fœminina poſitione mares: aut neutrali fœminas ſignificant: qualia ſunt muræna & Glicerium. Scrutabitur mille præceptor acer atq; ſubtilis origines nominum: quæ ex habitu corporis: ut ruffos longoſq; fecerunt. Vbi erit aliud ſecretius Syllæ: Burri: Galbæ: Plāci: Pāſæ: Scauri

vnde

ꝫ aptū ſignificat. Scauri q eminētioribus ſunt talis appellanꝫ. Agrippe q̄ i pedes naſcunꝫ ab ægro partu ſꝫ denoiati. Nā ut inqt Plynius ſcdm naturā ē ut i caput naſcamur: ipedes uero efferamur. Obiter q pꝛe mortuo & auo uiuo gignꝫ appellatꝫ. Vopiſcus dꝫ q egeminis altero enecto icolumis ediꝫ. Cordus q ſero naſciꝫ. Vnde & corda frumēta dicunꝫ quæ ſero naſcunꝫ. Columella. Autūnale fœnū Cordū uocatꝫ. Poſthumus poſt humationē pꝛis natus uocatꝫ. Cottæ ab iracūdia & toruitate oris dicti ſūt. Eſt aūt cū duplici tt ſcribēdū nō cū ct ne pticipiū eē credatꝫ. Scipio a Scipione hoc ē baculo appellatꝫ. Qui n. primus ſic ē dictus baculo inite bat. Léatus a frequēti lænæ ueſtis uſu quæ græce χλαινα dꝫ dcōs eē credibile ē. Sera ſꝫ & ex uariis cauſis. Hic ē diſtiguēdū ne ſēſus cōfundanꝫ: atq; & copula ē eradēda. ac ſerani ꝓ ſera ſcribēdū. Serani aūt a ſerēdo ſūt dicti. primuſq; oīum Quintius Cincīnatus de quo Verg. Et te ſulcū ſerane ſerētē. Gētes quoq; ac loca & alia multa repias iter nominū cās. Germanicus. n. a deuictis germanis ē appellatus. Bealearicus a Balearibus inſulis ſubactis: ut Creticus a Creta domita. Coriolanus a Coriolis uolſcoꝝ oppido. Cicerones a Cicere. Fabii a Faba. Lentuli a lēte legumīnibus optime colēdi fuere cognominati. In ſeruis iā iterciꝺit illud gēus qđ ducebaꝫ a domīo Vnde Marcipores. Publipores. Puer ſæpiſſime ſeruū ſignificat. Cum noīe igiꝫ domini apud priſcos puer cōponebaꝫ: ſicq; unū nomē effi-ciebaꝫ: ut Marcipor Marci puer. Publipor: Publii puer. Quæ ſane noīa ut iqt Plynius maximā præ ſe ferūt uetereꝝ frugalitatē: ut q ſingulis mō ſeruis eēnt cōtēti. Quæret ēt ſit ne apud græcos uis quædā ſexti caſus & apud nos ſeptimi. Ablatiui natura eſt ſepare atq; diuidere. Cū uero dico haſta pcuſſi: nulla ſignificat ſe patio. lōq; uideꝫ eē uis quædā ſeptimi caſus. Datiui quoq; uis ac pꝛietas ē aliqd alicui ſiue boni ſiue mali tribuere. Cū igiꝫ græce dico τω δορατι ἐτυψθη. hoc ē. haſta percuſſi nō utor datiui natura. Sed in uerbis quoq;. Index hic aſcriptus ē oīno eradēdus. ac loco eius De uerbis ē aſcribendū. Quāq̄ ipite hic de grāmatica tractatus in uaria capita fuerit diuiſus. Lr̄arii pene iſta ſūt ludi ac triuialis ſcīæ. Lr̄arius ludus dꝫ: ubi lr̄as pueri docēt. Triuialis āt ſcia ea ē: quæ i triuiis traditꝫ: q̄lis lr̄aꝝ ipaꝝ doctrina. A triuiis nāq; triuialis appellatꝫ: Nō aūt ut qdā fatui putāt ctică. rhetoricā. Nā & quædā pticipia an uerbi appellatōes ſint dubitari pōt qa aliud alio loco ualet: ut lectus & ſapiens. Caſtigate in priſco exēplari n lr̄a aſcripta legiꝫ ualēt: ut ad pticipia & uerbi appellatōes referatꝫ. Hæc n. aliđ alio loco ſignificāt. Quid āt uocet fabius uerbi appellatiōes q̄rī pōt. An noīa quæ nūc uerbalia uocāt itelligamus? Nā qđ initiū eius iuenias? Initiū uerbi id ē qđ græci thema appellāt. Itur uero carere uideꝫ iitio. Nā neq; io neq; ior iueniꝫ. unde iꝫ deduci uideꝫ. Etiā qdā tertius modus: Eſt uerbū mihi huic ſēſui deēē atq; aſcribēdū uideꝫ: ut legatꝫ. Eſt ēt qdā tertius modus. Prāſus quoq; atq; potus diuerſū ualēt q̄ idicāt. Prāſus ac potus mō actiue mō accipiūꝫ paſſiue: ut Iuuenalis epotaq; flumina Medo Prādēte. Quædā tertiæ demū pſonæ figuræ dicūꝫ ut licet piget. Figura loco figuræ legēdū eē facile ē uideꝫ. Qui uero liceo iueiri putāt: tāti uiri auctoritate refellūꝫ. Sūt. n. hæc uerba pticipialia qdē. Dictu & factu ſupina ſūt ſine pticipalia uerba quæ cū ſimilibus i cōtextu oīonis neq; cū uerbis neq; cū participiis iūgunꝫ: ſed cū noībus dūtaxat adiectiuis

De uerbis

ut pulchrū dictu honestum factu.

Emēdate loq̄ndi regulā: quæ grā matices prior ē ps: examinet. Regula legēdū ē: ne uerbū examinet nominatiuo suo fraudet. De oī uero p̄cipit oīone nō de oratoria mō. Posteaq̄ n. noīa declinare ac uerba puer didicerit: tūc struere oīonē icipiet. Vni uerbo sæpius uitiū. Nō sæpius sed potius legēdū uidet. Sola ē quæ notari possit uelut uocalitas quæ εὐφωνία dī. Elegātius a Fabio εὐφωνία uocalitas trāsfert: q̄ a Prisciāo bona sonoritas. Quid hic p̄missō tāti opis dignū? Sic qdē recte legi mihi uidet: q̄uis i antiquo exēplari p̄missor lra r ascripta legatur.

Infra hæc: quæ p̄fitētiū cōmētariolis uulgata sūt: cōsistet. Intra nō i fra legēdū eē facile diiudicabit: q sciet infra oppositum hīe supra. Intra uero & extra eē cōtraria. Intra hæc igit̄ legat̄ hoc ē i iis cōsistet neq̄ extra ea egrediet̄ quæ p̄fessor cōmētariolis uulgata sūt. Vt ferūt quo rotæ uiciūt: dici solet cāthus: q̄q̄ eo tanq̄ recepto utit̄ Persius. Hispanū qdē eē uocabulū apte asserit Fabius. Sed græci id sibi uendicāt, apud quos idē ferūt κανθοὶ appellat̄. Persius uero in satyra qnta eo utit̄. Nā q̄uis prope te q̄uis temone sub uno uertētē sese frustra sectabere cāthū Cū rota posterior curras. Sicut catullus ploxenū circa padū inuenit. Ploxenū uocabulū ē circūpadanæ regiōis peculiare: quo significat̄ cpsāq̄ icisio atq̄ ipa capsa. Eo tāq̄ latino utit̄ Catullus ueronēsis: cū iqt Gigiuas uero ploxeni hēt ueteris.

Cæsar affectator e gallia ductū ē. Affectator qdē in illo ueteri codice legit̄. & recte qdē: ut id quoq̄ uerbū i oīōe labieni eē itelligamus. uidet̄ n. labienus de quodā sene puellæ assectatore uerba facere. Nā cæsar gallorū līgua senex dī q̄uis apd sed. Pōpeiū oscoq̄ legat̄. Quod uero affectatū fere ab oib⁹ legat̄ mihi nō p̄bat̄. cū manifeste redundet ac supfluū sit. Oīa nāq̄ uerba pegrina affectari dicunt̄. Nā mastrugā qd sardū ē illudēs Ci. dixit. Mastruga uestis ē sardoq̄ peculiaris: ut ex his Ciceroīs uerbis p̄ scauro colligere possumus. Quem purpura regalis nō cōmouit: eū sardorū mastruga mutauit? & de p̄uiciis cōsularibus Res i sardinia cū mastrucatis latrūculis a prætore una cohorte auxiliari gestæ. Nā duos i uno noīe faciebat barbarismos Tinga placentinus: si p̄hēdēti hortēsio credimus pculā p pgula dicēs. Preculā eē scribēdū nō pculā apte ex ipius Fabii uerbis patet

potius

De barbarismo et solœcismo

intra

assectator

nectitur significat: ut apud Horatiū: Verbaq̄ p̄uisam rē nō iuita sequētur. alterī quo ē una ps oīonis lego: scribo: quam uitātes ābiguitatē. qdā dicere maluerūt uoces: dictiōes: locutiones. Singula sūt aut nīa aut pegrina. aut simplicia aut composita. aut p̄pria aut trāslata: aut usitata aut ficta. Vni uerbo uitiū sæpius q̄ uirtus iest. Licet. n. dicamus aliquid p̄priū: speciosū: sublime: nihil tamē hor. nisi i cōplexu loquēdi seriesq̄ cōtingit. Laudamus. n. uerba rebus bene accommodata Sola ē quæ notari possit: uelut uocalitas. quæ εὐφωνία dicitur: cuius i eo delectus ē: ut iter duo. quæ idē significāt: ac tāntūdē ualent. quod melius sonet malis. Prima barbarismi ac solœcismi fœditas absit. Sed qa iterī excusant̄ hæc uitia: aut cōsuetudie: aut auctoritate: aut uetustate: aut deniq̄ uicinitate uirtutū (Nā sæpe a figuris ea separare difficile est) nequē tā lubrica obseruatio fallat: acriter se i illud tenue discrimē grāmaticus intēdat: de quo nos latius ibi loquemur: ubi de figuris oīonis tractādū erit. iterī uitiū quod fit singulis uerbis: sit barbarismus. Occurrat mihi forsā aliq̄s: qd hic p̄missō tāti opis dignū? aut qs huc nescit alios barbarismos scribēdo fieri: alios loquēdo? qa quod male scribit̄: male ēt dici necesse ē: q uitiose dixerit: nō utiq̄ & scripto peccat. Illud prius additiōe: detractione: īmutatiōe: trāsmutatiōe. hoc secūdum diuisiōe: cōplexiōe: aspiratiōe: sono cōtineri: sed ut parua sint hæc pueri docētur. Adhuc & grāmaticos officii sui cōmonemus. Ex q̄bus siq̄s erit plāe i polītus & uestibulū mō artis huius ingressus īfra hæc quæ p̄fitētiū cōmētariolis uulgata sunt: cōsistet. doctiores multa adiicient: uel hoc primū: quod barbarismū pluribus modis accipimus: unū i gente quale sit: siqs afrū uel hispanū latiæ oīoni nomē īserat: ut ferrū quo rotæ uiciūtur: dici solet cāthus: q̄q̄ eo tāq̄ recepto utitit̄ Persius: sicut Catullus ploxenū circa padū iuenit. & i oīone Labieni: siue illa Cornelii Galli ē i pollionem cæsar affectator e gallia ductū ē. nā mastrugā quod sardū ē: illudēs Cicero ex idustria dixit. Alterū genus barbarismi accipimus: quod fit animi natura: ut is a quo īsolēter quid aut minaciter. aut cruditer dictū sit: barbare locutus existimet̄. Tertiū ē illud uitiū barbarismi: cuius exēpla uulgo sūt pluria: sibi etiā quisq̄ fingere pōt: ut uerbo cui libebit adiiciat litterā syllabā uel detrahat: aut aliā p̄ alia: aut eādē alio q̄ rectū ē loco ponat. Sed qdā fere i iactatiōem eruditiōis sumere illa ex poetis solēt. & auctores quos prælegūt criminantur. Scire aūt debet puer hæc apud scriptores carminū: aut uenia digna: aut etiā laude duci: potiusq̄ illa docēdi erūt minus uulgata. Nā duos i uno noīe faciebat barbarismos Tinga placentinus: si

Nā duos i uno noīe faciebat barbarismos Tica placētinus si re

p̄hēdēti hortēsio credimus pculā p pgula dicēs. Preculā eē scribēdū nō pculā apte ex ipius Fabii uerbis patet

Quid aũt Pergula ſit notius ẽ q̃ ut exponẽdũ uideat. Nõ ſolũ enĩ de uitibus dr̃ ſed ẽt ubi magiſtri diſcipulos eruditũt arteſq; exercẽt. De hoc uero Tinca ĩ Bruto ſic Ci. ſcribit. Ego memĩ. T. Tincã placentinũ hoiem facetiſſimũ cũ familiari nr̃o. Q. granio p̃cone dicacitate certare. Sed Tincã non minus multa ridicule dicentem Granius obruebat neſcio quo ſapore uernaculo. At ĩ eadẽ uitii gemĩatõe & Metieo ſuffecioeo dicẽs ennius poetico iure defẽdit. Si ennii carmĩa extarẽt facile uitia ea duplicata deprehẽderẽt. Nã Ci. Canopitaq; exercitũ dixit. Canobus urbs ẽ egypti haud lõge ab Alexandria diſtãs a Canobo Menelai gubernatore ſic appellata. Vnde nomẽ patriũ Canobitaq; ſed iã uſus obtĩuit ut Canopus a latinis & Canopite cũ p. ſcribatur

reprehẽdẽti Hortẽſio credimus pergulã p̃ pgula dicẽs: & ĩmutatiõe cũ. c. p. g. uteret: & trãſmutatiõe cum. r. præpõeret ãtecedẽti. At ĩ eadẽ uitii gemĩatione & Metieo Suffecieo dicẽs Ennius poetico iure defenditur. Sed ĩ p̃ſa quoq; quædã iã recepta ĩmutatio. Nã Cicero canopitaq; exercitũ dicit: ipſi canobon uocant. & thraſumenũ p̃ thraſoménо. multi auctores etiã ſi ẽ ĩ eo trãſmutatio uẽdicauerunt. ſimilr̃ alia. nam ſiue ẽ falſũ aſſentior: Siſenna dixit aſſentio: multiq; & hũc & anologiã ſecuti: ſiue illud ueq; ẽ: hæc quoq; ps cõſenſu defendit. At ille pexus pinguiſq; doctor: aut illic detractionẽ: aut hic adiectionẽ putabit. Q uid: q̃ quædã: quæ ſingula p̃cul dubio uitioſa ſũt: iũcta ſine reprehẽſione dicunt. Nã dua & tre & põdo diuerſoq; generq; ſũt barbariſmi. At dua põdo & tre põdo uſq; ad noſtrã ætatẽ ab oĩbus dictũ eſt: & recte dici Meſſalla cõfirmat. Abſurdũ forſan uideatur dr̃e: barbariſmũ quod ẽ unius uerbi uitiũ fieri p̃ numeros aut genera: ſicut ſolœciſmũ: ſcala tamẽ & ſcopa contraq; hordea & muſta: licet litteraq; mutationẽ: detractionẽ: adiectionẽ nõ habeãt: non alio uitioſa ſunt: quam q̃ pluralia ſingulariter: & ſingularia pluralr̃ efferuntur: & gladia q dixerũt: genere exciderũt. Sed hoc quoq; notare cõtẽtus ſum: ne arti culpa quorũdã puiciũ pplexe uidear & ipſe quæſtionẽ addidiſſe. Plus exigunt ſubtilitatis quæ accidũt ĩ dicẽdo uitia: qa exempla eoq; tradi ſcripto nõ poſſunt: niſi cũ ĩ uerſus iciderũt: ut diſio ευροτωσι europæ: & ei contrariũ uitiũ quod συναιρεσιν & συναλοιφην græci uocãt. Nos cõplexionẽ dicimus: qualis ẽ apud. P. Varronẽ: Cũ te flagranti deiectũ fulmine Phæthon. Nam ſi eẽt p̃ſa oratio: eaſdẽ lr̃as enũciare ueris ſyllabis licebat: Præterea quæ fiũt ſpacio: ſiue cũ ſyllaba correpta producitur. ut Italiã fato p̃fugus: ſeu lõga corripit: ut unius ob noxã & furias. extra carmẽ nõ deprehẽdas: ſed nec ĩ carmĩe uitia ducẽda ſũt. illa uero nõ niſi aure exigũtur: quæ fiunt p̃ ſonos: q̃q̃ p̃ aſpirationẽ: ſiue adiicit uitioſe: ſiue detrahitur. apud nos pot quæri: an ĩ ſcripto ſit uitiũ: ſi. h. lr̃a ẽ non nota. cuius qdem rõ mutata cũ tpibus ẽ. ſæpius pciſſime ea ueteres uſi etiã ĩ uocalibus cũ ædos ircoſq; dicebãt. Diu deide reſeruatũ ne conſonãtibus aſpiraret: ut ĩ Gracchis & triũphis. erupit breui tẽpore nimius uſus ut choronæ: chẽturiões: præcões adhuc q̃buſdã ĩ ſcriptiõibus maneãt. Q ua de re Catulli nobile epi-

Et thraſumenũ pro thraſoméo Sic qdẽ ſcribit. Sed niſi aliter legat nulla ĩ hoc noĩe trãſmutatõ deprehẽdetur: niſi quis tranſmutationẽ p̃ in mutatiõe accipiat: quod ſane abſurdũ eẽt. q̃ ſi Tharſumenũ legerius nihil mentitus eẽ fabius uidebit. Sic. n. apta ẽ trãſmutatio. Quare mea qdẽ ſnĩa ſic eſt legendum & Thraſuméno. Huic ãt lectioni ẽt uetuſtũ illud exẽplar ſæpius nihi allegandum aſtipulat. Thraſuméus ãt lacus ẽ úbriæ ſic dictus a Thraſuméo puero: quẽ aegyla nympha rapuiſſe dr̃. Nã ſiue ẽ falſũ aſſẽtior. Siſẽna dixit aſſentio. multiq; & hũc & analogiã ſecuti ſiue illd ueq; ẽ: hæc quoq; ps cõſẽſu defẽdit: lta cõfuſus ẽ hic oĩonis cõtextus: ut mihi liquido nõ p̃cipiat. Aſſẽtior qdẽ & aſſẽtio ĩ eadẽ uſurpãt ſignificatõe: idq; ĩnuit Fabius. ueq; obſcurius q̃ ut p̃ſpicuitati eius cõueniat. Quare aliqd erroris huic loco ĩeſſe nõ dubito. Forſitã aũt ſic emẽdari poſſet. Nã ſiue ẽ falſũ aſſẽtior: ſiue illud ueq; ẽ ſiſẽna dixit aſſẽtio: multiq; & hũc & analogiã ſecuti. hæc quoq; ps cõſenſu defẽdit.

Cõtraq; hordea & muſta. Noĩa ut ĩqt Varro q̃ ſub mẽſurã ac pondera cadũt: multitudinis numero nõ egẽt. Nã cũ oleo. plũbo. argẽto ĩ cremẽtum acceſſit: dicimus multũ plũbũ. oleũ. argẽtũ nõ multa olea. plũba argẽta. Idẽ præcipit Diomedes grãmaticus. In oĩbus tamẽ hoc nõ ſeruat. Nã & frumẽta & uina & hordea legimus. Vt diuiſio Europai. Sic Vergilius Pictai ueſtis & auri. Qualis ẽ apud. P. Varronẽ Cũ te flagrãti deiectũ fulie Phæton Cũ mãifeſte phaeton triſyllabũ ſit: p cõplexionẽ tamẽ duaq; uocaliũ ĩ unã biſyllabũ eẽ factũ facile: qa ĩuerſu ẽ: ex lege carminis percipit: Quod ſi eẽt ſoluta oĩo nõ dephenderet. Fabii uero auctoritate nõ ſolũ græca rõne redarguit Tortellius: q putat Phætõta cũ œ diphthõgo ſcribendũ eẽ. Diu deide reſeruatũ ne cõ

ſonãtibus aſpiraretur. obſeruatũ puto eſſe legendũ. Qua de re Catulli nobile. Hoc Catulli epigrãma quia

cognitu pulcherrimũ est, nõ abre fuerit ascribere.
Chommoda dicebat si quãdo commoda uellet
Dicere: & hinsidias Arrius insidias.
Credo sic mater, sic liber auunculus eius.
Sic maternus auus dixerat, & auia.
Hoc misso in syriam requierant omnibus aures.
Audibãt eadẽ hec leniter & leuiter.
Nec sibi post illa metuebant talia uerba:
Cum subito affertur nuncius horribilis.
Et tum mirifice sperabat se esse locutum:
Cum quantum poterat: dixerat hinsidias.
Ionios fluctus postq̃ illuc arrius isset
Iam non ionios esse sed Hionios.

Nã mee quoq; ꝑ me. Mehe cũ aspiratõe scribẽdũ uidet: ne sit a ꝓpositio alienũ. Aut flexa ꝑ graui aut apice circũducta sequnte. Flexa ꝑ grauí ponit aut sequẽti apice circũducta: ut siquis huius nois Atreus ultimã circũflecteret: cũ grauis eẽ debeat. Siqs ꝓterea i hmõi gtis Atrei Nerei e & i in unam cogeret syllabam & apice circũduceret hoc ẽ circũflecteret: duplr peccaret. Nã & q̃ sũt diuisa copularet: & quæ sũt grauãda: circũflexo accẽtu notaret, apicẽ uero cõplexiõis notã appellat. Et qđ alias uitiosũ est iterí alias rectũ. Alias alibi & i alio loquẽdi genere

Sepata uero hæc a p̃cepto nr̃o nõ recedẽt. Hoc ẽ diuisim ac singillatí enũciata. Vt circũ si per se enũciat: prima acuit. Sin cũ actõ copulet: ultima acuto signat accẽtu. Nã qa i omni uoce. Náq; legẽdũ eẽ professus sũ: qa pticula erasa. Exponit. n. Fabius quo modo breuissima apd nos sit accentuũ rõ. In oi nãq; uoce acutus accẽtus itra numerũ triũ syllabaꝝ cõsistit. In penultima nãq; lõga locat: si ultima ẽ breuis ut poeta noiatiui casus. Est ãt i oi uoce utiq; acuta. Hoc minus uidet eẽ uer. Cũ. n. dictiões oẽs aut acuto aut circũflexo notent accẽtu quo mõ accutus i ea eẽ põt: i q̃ ẽ circũflexus? An quia ex acuto & graui cõponit circũflexus: acui quoq; ea uident q̃ circũflectũt? Quia eadem flexa & acuta. Vnius pticulæ deprauatõe i hoc breui sensu sibi cõtrarius Fabius eẽ uidet. & itaq; copula i ex ꝓpõnẽ cõmutet: ut legamus, qa eadẽ flexa ex acuta. Circũflexus nãq; ut dixi: ex acuto cõstat & graui.

Vtiq; neutra cludet uocẽ latinã. hic qdẽ ẽ alius a supiore sensus: qđ neminẽ fugere putarẽ: nisi quorũdã temeritas sic oia cõfũderet ut Fabius rusticus eẽ uideat: nup. n. qdã ipitoꝝ arrogãtissimus iter, pfitẽdũ ita hũc sẽsũ cũ supiore cõfudit: ut i manifestissimũ solœcismũ cõiiceret Quintilianũ. Iotacismus & labdacismus & ischnotetas & plateasmus. Io

grãma. ide durat ad nos usq; uehemẽter: & comprehendere: & mihi. nã mehe quoq; ꝑ me apud ãtiquos tragœdiaꝝ præcipue scriptores i ueteribus libris iuenimus. Adhuc difficilior obseruatio est ꝑ tenores: quos qdẽ ab ãtiqs dictos tonores comperi: uidelicet declinato a græcis uerbo: qui τονοῦς dicũt: uel accẽtus quas græci ϖροσῳδιας uocant: cũ acuta & grauis alia ꝑ alia ponit: ut in hoc Camillus: si acuit prĩa: aut grauis ꝑ flexa: ut Cethegus: & hic prĩa acuta. Nam si media mutat: aut flexa ꝑ graui: aut apice circũducta sequẽte: quã ex duabus syllabis i unã cogẽtes: & deide flectẽtes duplíciter peccãt. Sed id sæpius in græcis noibus accidit: ut Atreus: quẽ nobis iuuenibus doctissimi senes acuta prĩa dicere solebãt: ut necessario secunda grauis eẽt. Itẽ Terei Nereiq;. Hæc de accẽtibus tradita. Cæteraꝝiã scio quosdã eruditos nõnullus ẽt grãmaticos sic docere ac loq; ut ꝓp quædã uocũ discrimiã uerbũ iterí acuto sono finiãt: ut i illis quæ circũ littora: circũ Piscosos scopulos: ne si graué posuerit secũdã: circus dici uideat: nõ circuitus. Itẽ quãtũ quale iterrogãtes graui: cõpantes acuto tenore cõcludũt: quod tamen in aduerbiis fere solis ac ꝓnoibus uendicãt. i cæteris ueterẽ legẽ sequunt. mihi uidet cõditionẽ mutare: q; his locis uerba coniũgimus. Nã cũ dico circũ littora: tãq̃ unũ enũcio dissimulata distinctiõe: ita q; tãq̃ i una uoce una ẽ acuta. quod idẽ accidit i illo Troiæ q primus ab oris. Euenit ut metri quoq; cõditio mutet accentũ: ut pecudes pictæq; uolucres. Nã uolucres media acuta legãtur & si natura breuis: tamen positiõe lõga ẽ: ne faciat iãbum: quẽ nõ recipit uersus heroicus. Sepata uero hæc a præcepto nr̃o nõ recedẽt: aut si cõsuetudo uicerit: uetus lex sermõis abolebit: cuius difficilior apud græcos obseruatio ẽ: qa plura illis loquẽdi genera: quas dialectos uocãt: & qđ alias uitiosũ ẽ iterí alia rectũ ẽ. apud nos uero breuissima rõ. nã qa i oi uoce acuta itra numeꝝ triũ syllabaꝝ cõtinet: siue eæ sint i uerbo solæ: siue ultimæ: & i his aut ꝓxima extremæ: aut ab ea tertia Triũ porro de qbus loquor media longa aut acuta aut flexa erit. eodẽ loco breuis utiq; grauẽ habebit sonũ. iõq; positam ante se. i. ab ultĩa tertiã acuet. Est aũt i oi uoce utiq; acuta: sed nũq̃ plus una: nec ultima unq̃: iõq; i bisyllabis prior. Præterea nũq̃ eadẽ flexa & acuta: q̃a eadẽ flexa & acuta. utiq; neutra cludet uocẽ latinã. Ea uero quæ sũt syllabæ unius erũt

tacismi fiũt ex ſnĩa Diomedis grãmatici cũ i lr̃a ſupra iuſtũ decorẽ extẽdit. Labdacismi ſilr̃ ſi lucẽ pria ſylla ba uel almã nimiũ plene ꝓnũciamus. Miotacismi quoq; cũ i fine ptis oronis iueniẽ. m. lr̃a: & ſequẽs a uoca li icipit: q̃ nõ ſit loco cõſonãtis poſita. Tũc. n. nõ enunciaẽ ut Multũ ille. Sũt ãt actĩ græci Iotacismus & labdacismus. Iſchnotetas cõmittit: q lr̃a; aliq̃s gracilr̃ nimiũ enunciat ισχνοσ nãq; gracilis dr̃ ac macer. Vnde ισχνοτησ gracilitas uocaẽ. Plateasmi fiũt cũ nimiũ lato atq; apto ore lr̃æ efferũt. απο του πλατεοσ nãq; qđ ſignificat latus ta. tũ. plateasmos ꝺducit. Sicut coloſtomiã. Cœloſtomiã. cũ œ diphthõgo ſcribẽdũ ẽ. Nã κοιλοςομιαν potius απο του κοι λου q; cõcauũ ſignificat: και του ςομαᾶτοσ. hoc ẽ oris legẽdũ ſentio q̃ χειλοςομιαν: ut απο τουχει/ λουσ hoc ẽ a labio deducaẽ ut nõ nulli uolunt. Nam tunc κοιλοςο μια peccaẽ cũ uox q̃ſi i ꝺris receſſu audit. hoc ẽ i cõcauitate oris. Sũt ẽt ꝓprii qdam & inũerabiles ſoni: Etiãnũ germanos i u loco cõſonã/ tis poſita. Hiſpanos i q. Græcos i f Bergomates i e ꝓferẽdo irrideriſo lẽt. Inenarrabiles uero nõ inũerabi les mihi legẽdũ uñ. Illi. n. ſõi cũ noi bꝫ careãt exponi nõ poſſũt. Quæ uocatur orthoepeia ορθοεπεια ad uerbũ tr̃ãſſerẽ recta uerboꝫ enũcia tio ορθον. n. rectũ επος uerbũ dr̃: q̃ uis iterdũ ꝓ uerſu heroico ponaẽ Vnde epici poete ſũt dicti. Quintili anus ãt uerbi ꝓprietaẽ exp̃ſſit. At qui ut oẽm effugiã cauillationem: ſit aliquãdo i uno uerbo nõ nũq̃ in ſolo. Atq̃ nõ atq; legẽdũ ẽ Atq. n. ad uerſatiua ẽ ꝓticula: q̃ fere i refellen dis q̃ cõtra dici poſſẽt utimur. atq; uero dictiões ſolũ ſẽſuſq; cõiungit nõ ꝓterea negatio ẽ eradẽda: ne cũ alia cõiũcta efficiat affirmationẽ: q̃ ẽ ſui repugnat. Solœciſmus. n. ita fit i uno uerbo: ut tamẽ ad aliꝺ r̃fe raẽ: Nunq̃ autem fit in ſolo uerbo ita ut nihil aut ꝓceſſerit: aut ſeq̃ẽ: ad qđ poſſit referri. tũc. n. plãe bar bariſmus eẽt. De barbariſmo aũt atq; ſolœciſmo q plura uidere cu/ pit: legat cũ alios cõplures: tũ Dio/ medẽ grãmaticũ. Nec hoc fecit nullus i hac oſone ur̃ eſſe ſolœciſ/ mus. q̃re. cl̃a eradaẽ: ut ne hoc fe cit: legaẽ: ne Fabius male ꝓcepiſſe coarguaẽ. Sic. n. detractõe erit ſolœ ciſmus. Nã qdẽ ꝓticula ẽ ꝓtermiſſa: quã latine loq̃ndi rõ exigit. Ita nãq; ne & qdẽ ꝓ nec iũgũẽ: ut ſp aut una dictio ſi fuerit longior: aut duæ: ſi fuerit breuiores: iterponãt. Hæc tria genera qdã deducũt a ſolœciſ/ mo. Cũ iter ꝺducere atq; diducere magna ſit dr̃ia: Diducũt legẽdũ ẽ. Eſt enim diducere diuidere atq; ſe parare. Deducere uero eſt honoris gratia aliquẽ comitari. Plane autẽ

acuta aut flexa: ne ſit aliqua uox ſine acuta. Et illa ꝓ ſonos ac cidũt: quæ demõſtrari ſcripto nõ poſſunt uitia oris & linguæ iotacismus & labdacismus & iſchnotetas & plateaſmus fœli ciores fingendis noibus græci uocant: ſicut coloſtomian: cũ uox quaſi i receſſu oris audiẽ. Sunt ẽt ꝓprii qdã & inumera biles ſoni: qbus nõnũq̃ natões reprehẽdimus. Remotis igit oibus (de qbus ſupra diximus) uitiis erit illa quæ uocatur or/ thoepeia. i. emẽdata cũ ſuauitate uocũ explanatio. Nã ſic ac cipi põt recta. Cætera uitia oia ex pluribꝫ uocibꝫ ſũt: quoꝝ ẽ ſolœciſmus. q̃q̃ circa hoc quoq; diſputatũ ẽ. nã ẽt q̃ contextu uel cõplexu oronis accidere eũ cõfitẽtur: qa tamẽ unius emẽ dationẽ uerbi corrigi poſſit: i uerbo eẽ uitiũ. nõ i ſermõe cõtẽ dũt: cũ ſiue amaræ corticis: ſiue medio cortice ꝓ genus facit ſolœciſmũ: quoꝝ neutrũ qdẽ reprehẽdo: cũ ſit utriuſq; Vir/ gilius auctor. Sed figamus utrũlibet nõ recte dictũ mutatio uocis alterius: i qua uitiũ erat: rectã loquendi rõnẽ ſic reddit: ut amari corticis fiat: uel media cortice: qđ manifeſte calum niæ ẽ. neutrũ. n. uitioſũ ſepatũ ẽ: ſed cõpoſitione peccaẽ: quæ iã ſermonis ẽ. Illud eruditius quæriẽ: an i ſingulis quoq; uer bis poſſit fieri ſolœciſmus: uti ſi unũ q̃s ad ſe uocãs dicat. ue/ nite. aut ſi plures a ſe dimittens ita loquatur. abi aut diſcede. Nec nõ cũ reſpõſũ ab iterrogãte diſſentit: ut ſi dicenti: quẽ ui deo: ita occurras. ego. In geſtu ẽt nõnulli putãt illud idẽ uiti/ um ieſſe: cũ aliud uoce aliud nutu uel manu demonſtratur. Huic opinioni neq; oio accedo: neq; plane diſſentio. nã id fa teor poſſe accidere uoce una: nõ tamen aliter: q̃ ſi ſit aliqd: qđ uĩ alterius uocis optineat: ad quod uox illa referaẽ: ut ſolœ/ ciſmus ex cõplexu fiat eoꝝ: qbus res ſignificantur: & uolũtas
Atq̃ oſtendiẽ. At q̃ (ut omnẽ effugiã cauillationẽ) fit aliquando in uno uerbo: nõnũq̃ i ſolo uerbo. Per quot aũt & quas accidat ſpẽs: nõ ſatis cõuenit. q planiſſime quadriptitã uolũt eẽ rõnẽ nec aliã q̃ barbariſmi: ut fiat adiectione: ut ueni de ſuſis i ale xãdriã. detractiõe ãbulo uiam. ægypto uenio. neꝯ hoc fecit: trãſmutatõe qua ordo turbaẽ. quoq; ego. n. hoc uolui. ãt non habui. ex quo genere an ſit igiẽ i initio ſermõis poſitũ: dubi/ tari põt: qa maxios auctores i diuerſa fuiſſe opĩone uideo: cũ apud alios ſit etiam frequens. apud alios nunq̃ reperiatur. Hæc tria genera qdam diducunt a ſolœciſmo: & adiectionis uitium πλεονασμον. detractionis εκλειψιν. inuerſionis

exponit Fabius nõ ſatis iter auctores conuenire per quot & quas ſpecies fiat ſolœciſmus. Nonnulli enim pu tãt ea uitia: quæ adiectiõe, detractiõe, trãſmutatiõe fiũt a ſolœciſmo ſeiũgẽda eẽ: aliiſq; noibus appellanda, ac

ſola ĩmutatõe fieri ſolœciſmũ:cũ aliud uidelicet ꝓ alio ponit:ut ſiqs maſculinũ ponat ꝓ fœminino. Ita uero grãmatici fere præcipiũt. πλεονάσμους ãt dr̃ ſupfluitas. Eſt.n. pleonaſmos ſnĩa uerbo redũdãs:ut ſic ore locuta ẽ. ἔκλειψις uero dfcũs träſſert. Eſt ãt eclypſis dfcũs qdã neceſſariæ dictiõis:quã dſiderat pfcã ſnĩa. ut Italiã fato ꝓfugus. In nãq; ꝓpõ dſiderat. ἀναστροφὴ ẽ iuerſio dictõnũ cõtra rectũ orõis ordinẽ ut Träſtra p & r̃mos: quoq; ego. Quã ãt paulo ãte träſmutationẽ appellauit Fabius nũc eãdẽ uocat ĩuerſionẽ:& certe ἀναστροφὴ ad uerbũ ſuerſio träſſert. Quæ ſi i ſpẽm ſolœciſmi cadãt ὑπερβατὸν quoq; appellari eodẽ mõ poſſe. Extriſe cus ſ baudiẽdũ ẽ aiũt.ẽ ãt figura ſcriptoribꝫ familiaris:q̃ feꝛ ĩ aſſignãdis alioꝝ rõibꝫ utũt. hãc uero adducũt rõnẽ:quitia adiectõis. d tractiõis. in uerſiõis a ſolœciſmo ſepãt. ſi.n. hec inqũt ſolœciſmi ſt̃ ſpẽs:hypbaton quoq; ſolœciſmꝫ poterit appellari. qd̃ ſane p q̃abſurdũ foret:cũ ſint cõ trouerſia iter tropos numeret. Eſt .n. hypbatõ ĩ eodẽ ſẽſu lõga dictõis dilatio & tranſgreſſio q̃dã uerboꝝ ordinẽ turbãs. Immutatio ſine cõ trouerſia ẽ:cũ aliꝺ ꝓ alio põit. hoc ẽ iter oẽs cõuenit ſolœciſmũ imutatõe fieri:cũ aliꝺ ꝓ alio ponit:ſiue genus ꝓ genere:ſiue tp̃s ꝓ tpe:ſiue qd aliud ꝓ alio. lõgꝫ ĩ eo fiũt ſolœciſmi p genera: tpa. pſõas. mõs ſiue cui ſtatus eos dici ſeu q̃litates placet uel ſex:uelut alii dicũt octo. Modi ĩ uerbis ab aliis ſtatus. ab aliis dicũt q̃litates. Variæ quoq; ꝺ eoꝝ nũero ſt̃ grãmaticoꝝ opiones: Nã ut apꝺ Varroné Diomedẽq; legit. aliis qn q. aliis ſex. aliis ſeptẽ. aliis octo. aliis nouẽ aliis decẽ ẽ placet. Qui ſex eẽ mõs ſẽtiũt:adiiciũt alii ĩptonalẽ ut legit. alii ꝓmiſſiuũ ut legã. Qui ſeptẽ utrũq; addũt: Qui octo pcõtatiuũ ſiue ĩterrogatiuũ aſſumũt: ut legiſne. Qui nouẽ ſ biũctiuũ a cõiũctiuo ſepãt. Qui decẽ adhortatiuũ aſcribũt. Sed Quĩtilianus eoꝝ dũ taxat opinionẽ attigit:q ſex octoue modos ſũmũ eẽ cẽſebãt. Græci & ⸗Δυικον. hoc ẽ dualẽ. Nũerus uero dualis duos ſolũ cõplectit. Hũc numeꝝ ut ſupuacuũ latini ſt̃ aſpnati Duo.n. a nũero cõphẽdunt̃ plurali

Dixere quoq; q̃q̃ id Antõius Ruffus ex diuerſo ponit exẽplũ. de pluribus patronis præco pronunciet. Moris fuit apꝺ priſcos ut poſt actã utriq; cãm:præco clamaret. dixere Interdũ ãt duo tãtũ. Interdũ plures erãt pſoni. Male igit Antonius q dixere idcirco dualis eẽ numeri aſſerebat:qa dixere clamabat pco. Nã pſoni:ut dixi:duobꝫ plures ĩterdũ erat. Et quẽ ego potius q̃. M. Tulliũ ſeq̃r:q ĩ oratore nõ reph̃edo ĩqt ſcripſere & ſcripſerũt ẽt uerius ſentio. ex Cicerõis uerbis ĩ oratore apte colligit:eẽ loco ẽt copulæ ſcribẽdũ. Sic.n. ĩ oratore ĩqt. Nec uero reprehenderim ſcripſere alii rẽ:& ſcripſerũt eſſe uerius ſentio:ſed conſuetudini indulgenti libenter obſequor.

ἀναστροφὴν uocãt:quæ ſi in ſpeciem ſolœciſmi cadãt. ὑπερβατον quoq; appellari eodem modo poſſe. Immutatio ſine controuerſia ẽ:cum aliud ꝓ alio ponit: id ꝓ oẽs orõnis ptes deprehẽdimus:frequẽtiſſime ĩ uerbo:qa plurima huic accidũt:ideoq; ĩ eo fiunt ſolœciſmi ꝓ genera:tpa:pſonas: modos: ſiue cui ſtatus eos dici ſeu qualitates placet:uel ſex: uel ut alii dicũt octo:nã totidẽ uitioꝝ erũt formæ:in quot ſpecies eorũ quodq; de qbus ſupradictũ ẽ diuiſeris. Præterea numeros ĩ qbus nos ſingularẽ ac pluralem habemus: græci & Δυικον q̃q̃ fuerunt q nobis quoq; adiicerent dualẽ: ſcripſere: legere: quod deuitãdæ aſpitatis grã mollitũ eſt:ut apud ueteres: ꝓ male mereris male merere:ideoq; quod uocãt dualẽ ĩ illo ſolo genere conſiſtit:cũ apud græcos & in uerbi tota fere rõne. & ĩ noĩbus fere deprehẽdatur. Et ſic quoq; rariſſimus eius ſit uſus:apud noſtroꝝ uero neminẽ:hæc obſeruatio repiat̃. qn ecõtrario. Deuenere locos:& Cõticuere oẽs:& Cõſedere duces:apte nos doceãt:nil hoꝝ ad duos ptinere. Dixere quoq;: q̃q̃ id Antonius Ruffus ex diuerſo põit exẽplũ: de pluribus patronis præco pronũciet. quid? nõ Liuius circa initia ſtati primi libri tenuere ĩqt arcẽ ſabini:& mox ĩ aduerſum romãi ſubire. Et quẽ potius ego q̃. M. Tulliũ ſequar: q ĩ oratore nõ reprehendo ĩqt ſcripſere:ſcripſerũt etiã uerius ſentio. Silr̃ in uocabulis & noĩbus fit ſolœciſmus genere. numero. proprie ãt caſibus. qcqd eoꝝ alteri ſuccedet:huic pti ſubiungat̃. licet p cõpatiões & ſuplatiões. itẽq; ĩ qbus patriũ ꝓ poſſeſſiuo dicit:uel cõtra. Nã uitiũ quod fit p quãtitatẽ:ut magnũ pecuſiolũ:erũt q ſolœciſmũ putẽt:qa ꝓ noĩe ĩtegro poſitũ ſit diminutũ. Ego dubito an id ĩ ꝓpriã potius appellẽ. ſignificatione. n. deerat. Solœciſmi porro uitiũ nõ ẽ ĩ ſẽſu: ſed ĩ cõplexu. In ꝓticipio ꝓ genus & caſũ:ut in uocabulo. ꝓ tẽpora ut in uerbo. ꝓ numeꝝ ut ĩ utroq; peccatur. Pronomẽ quoq; genus numeꝝ caſus habet:quæ oĩa recipiũt huiuſmodi errorẽ. Fiunt ſolœciſmi & qdem plurimi p ptes orõnis: ſed id tradere ſatis nõ ẽ. ne ita demũ uitiũ credat eẽ puer: ſi ꝓ alia ponatur alia:ut uerbũ ubi nomẽ eẽ debuerit:uel aduerbiũ ubi pronomẽ:& ſimilia. Nam ſunt quædam cognata ut dicunt. i. eiuſdem generis:in quibus qui alia ſpecie q̃ oportet utetur: non minus q̃ ipſo genere permutato deliquerit. nam & an & aut cõiũctiões ſũt:male tamẽ ĩterroges:hic aut ille ſit. & ne ac nõ aduerbia:q tamẽ dicat ꝓ illo ne feceris:nõ feceris:in idẽ ĩci-

Liuiũ laudat

dat uitiū: qa alterū negādi ē: alterq; uetādi. hoc āplius: intro & itus loci aduerbia: eo tamē itus: & itro sū: solœcismi sunt. ea/dē i diuersitate ꝓnominū: iteriectionū: præpōnum accident. Est ēt solœcismus i oratiōe cōprehēsionis unius sequentiū ac priorū iter se icōueniēs positio. Q uædā tamē & faciē solœ/cismi habēt: & dici uitiosa non possunt: ut tragœdia: thyestes: & ludi floralia ac megalesia: q̄q̄ hæc sequēti tēpore itercide/rūt: nunq̄ aliter a ueteribus dicta. Schemata igr̄ noiabuntur frequentiora qdē apud poetas: sed oratoribus quoq; pmissa. Verū schema fere habebit aliquā rōnem: ut docebimus eo: quē paulo ante ꝓmissimus: loco. Sed hic quoq; quod schema uocat: si ab aliquo p īprudētiā factū erit: solœcismi uitio non carebit. In eadē spē sūt sed schemate carēt: ut supra dixi: no/mina fœmiea qbus mares utunt: & neutralia qbus fœmine. Hactenus de solœcismo. neq;. n. artem grāmaticā cōponere aggressi sumus: sed cū i ordinē icurreret: ihonoratā transire noluimus. Hoc āplius: ut īstitutū ordinē sequar: uerba aut la tina aut peregrina sīt. pegria porro ex oībus ꝓpe dixeri gēti/bus: ut hoies: īstituta ēt multa uenērt: Taceo de thuscis & sa/binis & prænestis quoq;: nā ut eorū sermōe utētē Vectiū Lu cilius īsectat: quēadmodū Pollio deprehēdit i Liuio patauinitatē: licet oia italica ꝓ romanis habeā: pluria gallice ualu/erūt. ut rheda & petoritū quoq;: quorū altero Cicero tamen: altero Horatius utīt: & mappā quoq; usitatū circo nomen: pœni sibi uēdicant. & gurdos: quos ꝓ stolidis accipit uulgus: ex hispāia duxisse originē audiui. Sed hæc dīsio mea ad græ cū sermonē præcipue pertinet. nā & maxia ex pte romāus i/de cōuersus ē: & cōfessis quoq; græce utimur uerbis: ubi nr̄a desūt: sicut illi a nobis nōnūq̄ mutuāt. Inde illa quæstio exo rit: an eadē rōne ꝓ casus duci externa qua nr̄a conueniat. Ac si reperias grāmaticū uterū amatorē: neget qcq̄ ex latīa rōne mutādū: qa cū sit apud nos casus ablatiuus: quē illi non ha/bēt: paū cōueniat uno casu nr̄o qnq; græcis uti: qn ēt laudet uirtutē eorū: q potētiorē facere līguā latinā studebāt: nec ali enis egere īstitutis fatebant. Inde castorē media syllaba ꝓduc ta ꝓnūciarūt: qa hoc nr̄is noībꝰ accidebat: quorū pria posi tio in easdē quas castor lr̄as exit: & ut Palæmo ac Thelamo & Plato (nā sic eū Cicero quoq; appellat) dicerentur: retinu erūt: qa latini quod o & n litteris finiret nō reperiebāt. Nec in a quidem atque s litteras exire temere masculina græca nomina recto casu patiebantur: Ideoque & apud Celium le gimus: pelia cincinnatus: & apud Messalā: bene fecit Euthia. & apud Ciceronē Hermagora. Nec miremur ꝓ ab antiquo rū pleriq; Aenea & Anchisa sit dictus. Nā si ut Mœcenas. suffenas: asprenas dicerēt: genitiuo casu nō. e. littera sed. es: ad nomen refertur. Nā si ut Mœcenas, Suffenas, Asprenas dicerent gīo casu non e littera: sed es syllaba

Est ēt solœcismus in oratione. Quāuis ēt legat i oībus q̄ mihi ui/dere cōtigit exēplaribus: tamē cū hæc sit definitio solœcismi ad oīa/q; superiora referat: non ēt. sed enī cōtenderī esse legendū. Quibus mares utunt. Sic qdē legitur. Sed mihi nō utunt sed uocant legēdū esse uidet. Promiscue nāq; & ma/res & fœminæ nomībus cuiuscū/q; generis utunt. Schemata igit noiabūt. Figuræ locutiōis: q̄ a græ cis schemata dicunt sp aliq̄ rōe de/fendūtur. ut Thiestes trigœdia dr̄ ꝙ de Thieste & Atreo sit cōpositā.

Hoc amplius. hoc est. preterea.

Quēadmodū Pollio deprehendit i liuio Patauinitatē. Quærit a multis q̄ sit ista patauinitas a Polliōe i T. Liuio ānotata. Ego eā siqua est: ac nō potius emulatiōe ductus Pol lio. Nā & ipe historias scripsit. Liui um falso sic taxauit: eā inq̄ cōsiste/re puto i frequētiore usu figuraꝝ sermōis patauini: ld qā i. viii. apte his uerbis Fabius ipe declarat. Sed ea q̄ de rōe latine atq; emendate lo quēdi fuerūt dicēda: i libro prio cū de grāmatice loq̄remur: executi sumus. Verū illic tantū ne uitiosa essent: præcepimus. Hic nō alienū ē admonere: Vt sint q̄mīe pegrina & externa. multos. n. qbꝫ loq̄ndi rō nō defit: iuenias: quos curiose po/tius loq dixeris: q̄ latīe. Quo mō & illa attica anus Theophrastum: hoiem alioq̄ disertissimū: ānotata unius affectatiōe uerbi hospitē di/xit. nec alio se id deprehēdisse iter/rogata respondit: q̄ ꝙ nimiū attice loq̄ret. Et i T. liuio mirę facūdiæ uiro putat iesse Pollio Assinius q̄n dā patauinitatē. Et mappā quoq; usitatū Circo nomen. Cur Mappā usitatū circo nomen fabius dicit? An ꝙ i ludis circensibus mappa a ꝓtore uictori aurigæ ueteri institu to demitti solebat? Martialis. Cre/tatā ꝓtor cū uellet mittere mappā ꝓtori mappā surripit Hermogenes Iuuenalis. Interea megalesiacæ spe ctacula mappæ. Et cōfessis quoq; græce utimur uerbis. græcis non græce legēdū eē cōstat. At si repi/as. T. lr̄a i. c. mutata ac legendum ē.

Quia hoc nr̄is noībus accedebat legēdū eē accidebat neminē puto latere. ꝙ latini quod o & n lr̄is fi/nirēt nō repiebāt. Loco latini uide tur latinum eē scribendum. Nam

termiarent. Nō es ſed tis ſyllaba legēdū eē qs nō uidet? In olympo & Tyrāno acutā mediā ſyllabā dederūt. Loco illius ī præpōnis ī ātiquo exēplari legit ide & recte qdē: ut itelligamus ex eoꝝ obſeruatiōe: q nihil putāt a latina rōe recedēdū. Hic uero manifeſte colligit: quoſdā: q aliis doctiores uideri uolūt: male ſentire: cū eos reprehēdūt, q Mariā: Sophiā & ſimilia acuta a fine ſecūda ꝓferūt: quiq; Iacobū hyſopū paclitū Simonem & huiuſmodi tertia a fine acuta enūciāt: cū ipi maiore ſint digni caſtigatōe: ut q ueterē ſyncerāq; ꝓnūciādi nomia græca rōnē corrūpāt, nā græcis noībus ex Fabii ſnīa græci accētus ſūt attribuēdi. Tametſi aūt puto ꝓ termiatiōe caſuū lōga uel breui ſcdm græcoꝝ rōnem tonos attribui debere: me tamē ea Quintiliani uerba nō paꝝ turbāt. Quia duabus lōgis ſequētibus primā breuē acui nr̄ ſermo nō patit. Nā ī huiuſmodi noībus quādo penultima & ultīa ſunt lōgæ ſemp tā apud nos q̄ apud græcos ſecūda a fine acuit: ut olympo. Cū uero ultima ē breuis tertia a fine a græcis acuitur ut ὄλυμπος, olympus. Quintilianus aūt uelle uidet: niſi aliq̄ ſit uerboꝝ contextui mēda: ēt cū ultima ē lōga: in hmōi noībus tertiā a fine eē acuēdā: qd ſane accētuū rō nō recipit. Sic gtūs: Achilli & ulyſſis fecit. Ego achillis & ulyſſis legēdū eē puto. Adhuc. n. eorū refert opinionē: q ī oībus a latina dclinatōe diſcedere nolūt. Achilles āt Achillis facit ſcdm rectā declinatiōem. Interdū tamē & achillei & ulyſſei dr̄ p ſynereſin ab aliis nominatiuis. C. Ceſar. In libris quos de Analogia cōſcripſit. C. Cæſar eā declinādi rōnē tradit ut Calypſonē dicamus ut lunonē. In cæteriſq; poterūt utroq; nō idecēter afferri. Tres hic deprehēdūt errores: quoꝝ primus tollit: ſi quæ cū diphtōgo ſcribat: ut nomē ſit. alter ſi modo aſcribat: ut ſit utroq; mō: tertius ſi efferi legāt: hoc ē enūciari. hoc mō In cæteris quæ poterūt utroq; mō nō idecēter efferri: q græcā figurā ſequ malet: nō latine qdē: ſed citra reprehēſionē loqt. malet quoq; hic ſimplici ſcribēdū eſt cū ſit futuri tpis.

Sīplices uoces. Dictionū alias ſimplices. alias eē ꝓpoſitas ne pueri qdē ignorāt. Interdū r̄pugnātibus iter ſe duabus q̄le ē ipterritus. In & per præpōnes idcirco iter ſe repugnantes dicūt: qa ī tollit ac negat: p uero auget ſignificatōem uerbi: cū quo copulat. q̄uis capſis Cicero dicat. In oratore Cicero hoc ait. Et iueniāt q lupcalia æque tres ptes eē dicāt: Lupcalia ſacrificia & ludi erāt q fiebāt pani deo archadiæ: ne lupos ſineret in oues ſeuire. ē ēt Lupcal: ut ſeruius refert: ſpelūca ſub mōte palatino ī q̄ capluebat. i. ſacrificabat. unde & lupcal a luēdo p caprū uidet eē dictū.

Nā ſolitaurilia iā pſuaſū ē eē ſue oue & tauro. e. præpoſitio mihi aſcribēda uidet: ut ſit. e ſue. Hæc āt ſacrificia fiebāt qnto quoq; āno: ut refert Pædianus ad luſtrādā urbē. Tale uero ſacr apud iferos Halpenor mādat ulyſſi ut ī. xi. odyſſeæ legit. Vt maliuolus: Sic quidē nūc uulgo dr̄. Sed ex fabii ſnīa e līa maleuolus: enūciari debet. Aut ex nr̄o & pegrino ut bicliniū cōtra ut epitogiū. Aut pticula aſcribēda uidet ut legat. Aut cōtra. Bicliniū āt a duoꝝ lectuloꝝ nūero dr̄ ut tricliniū a triū. κλίνων nāq; lectius interpt. Epitogiū uero erat ueſtis q̄: ut ex nomine ipſo apparet: togæ ſupponebatur: ut lacerna. Et Anticato. Orationes duas in Catonē uticenſem Ceſar ſcripſit: quas Anticatones appellauit. ἀντί nanq; cōtra ſignificat. Vt epirhedium.

mdr

Inpraſa

ab sola:& coit cū sit præpositio con:sic ignaui & e re.p.& si/milia.sed res tota magis græcos decet.nobis minus succedit. nec id fieri natura puto:sed aliēis fauemus.ideoq; cū cyrtau/chena mirati sumus:incuruiceruicū uix a risu defendimus. Propria sūt uerba cū id significāt:in quod prio denoiata sūt. trāslata cū aliū natura itellectū:aliū loco præbent. Vsitatis tutius utimur.Noua nō sine quodā ,piculo fingimus.Nā si/recepta sūt:modicā laudē afferunt oratori:repudiata ēt i io/cos exeūt.Audendū tamē.nāq; ut Cicero ait ēt quæ prio du/ra uisa sūt:usu molliūt.Sed mime nobis cōcessa ē ονομάτο ωοιια.qs.n.ferat:siquid simile illis merito laudatis λιγξεβι οϛ & ϛιβειάνεμοϛ fingere audeamus?Iā ne ballare qdē: aut hinnire fortiter diceremus:nisi iudicio uetustatis niterēt, ēt sua loquētibus obseruatio:sua scribētibus.sermo cōstat rōne: uetustate:auctoritate:cōsuetudine.rōnem præstat præcipue analogia:nōnūq; & etymologia.uetera maiestas quædam: & (ut sic dixerī)religio cōmēdat.auctoritas ab oratoribus uel hi storicis peti solet.Nā poetas metri necessitas excusat: nisi si/quādo nihil ipediēte in utrāq; modulatōe pedū alterꝝ malūt qualia sūt:Imo de stirpe recisū:& aeriæ quo cōgressere palū bes.& silice i nuda:& similia.cū sūmoꝝ i eloquētia uiroꝝ iu diciū ,p rōne:& uel error honestus ē magnos duces sequenti bus.Cōsuetudo uero certissima loquēdi magīa: utēdūq; pla no sermōe:ut nūmo cui publica forma ē.Oia tamē hæc exi/gūt acre iudiciū.Analogia præcipue quam ,pxime ex græco trāsferētes i latinū ,pportōnē uocauerūt:eius hæc uis ē: ut id/ qđ dubiū ē ad aliqđ simile:de quo nō quæriť:referat:ut icer ta certis ,pbet.Quod efficiť duplici uia:cōpatōe similiū i ex trēis maxie syllabis:pp qđ ea quæ sūt e singulis:negāť debe/re rōnē:& diminutōe.Cōpatio i noibus:aut genus deprehē/dit:aut declinationē.Genus:ut si quærať funis masculinum sit:an fœmininū:simile illi sit pāis.Declinationē: ut si ueniat idubiū:hac domu dicēdū sit:an hac domo:& domuū an do/moꝝ:similia sūt domus:anus:manus.Diminutio genus mō detegit.Et ne ab eodē exēplo recedā:funē masculinū eē fu/niculus ostēdit.Eadē i uerbis quoq; rō cōpatōis:ut siqs anti/quos secutus feruere breui media syllaba dicat: deprehēdať uitiose loq:q; oia quæ.e.&.o.līris fatēdi mō termināť:eadem si ifinitis.e.līram media syllaba accepūt:utiq; ,pductā habēt. prādeo.pēdeo.spōdeo.prādere:pendere:spōdere:At quæ.o. solā habēt dūmō p eādē līram i ifinito exeāt:breuia fiunt:le/go:dico:curro:legere:dicere currere:Etiam si est apud Luci/lium feruit aqua & feruet:feruit nunc:feruet ad annum.

Sed pace dicere hominis eruditissimi liceat: si feruit putat illi simile currit & legit:feruo dicetur:ut curro & lego: quod nobis iauditum est.Sed non est hæc uera comparatio, nam Genus est currus rhede simile.

Propria sunt uerba,aliā dictionem subiicit diuisionē & qdē quadripti tam.Nā oīs dictio aut ,ppria ē,aut translata,aut usitata,aut noua. Sed latinis minime ita nouare uerba permittitur,ut græcis. Ideoque κυρταυχενα.Ad uerbū interpreta mur icuruiceruicum κυρτον nāq; curuū,αὐχην dī ceruix siue collū. Sed minime nobis concessa est ονο ματοποιία,fictio dicitur nominis ex sono ut murmur,balare:uagire λιγξεβιοσ & σιβειάνεμοσ,hoc est stridit arcus & sibilat uentus. Cæ/terꝝ ita ad Homero ficta sunt hæc uerba,ut & arcus ipius sagittā emit tentis strepitum:& uenti flantis so nitum referre uideantur. Etiam sua loquētibus obseruatio,sua scri/bentibus. Est uerbum quāuis sæ pe eleganter præsupponatur:hic ta men ascribendum putamus, ut le/gatur,Est etiam sua loquētibus ob seruatio sua scribētibus.Primū aūt tractat de loquēdi rōne: deinde de orthographia hoc est de recte scri/bendi regula. Rationem præstat præcipue analogia:nō nunq & ety/mologia.Anologia ,pportio trāsfer tur,est aūt rō quædā p similitudi/nē declinādi.etymologia uero ueri loquiū iterp̄tať,ab aliis originatio dī quia uerboꝝ origines iuestigat.

Nam poetas metri neçessitas ex/cusat nisi si quādo nīhil impediēte in utraq; pedū modulatiōe: alterū malūt. Pro utraq; legēdū est utro/q; ut neutri sit generis: alioqui sen/sus iplicatur. Qualia sunt i mole stirpe recisū:Imo de stirpe legendū eē facile ex.xi. Vergilii æneidos pa/tet.Cum autē stirps icerti sit gene/ris : ima quoq; Versui conueniret. Idēq; de iis quæ sequunť exemplis dicendum. Vtēdumq; plane ser/mone ut nummo cui publica for/ma est.Simile est illud cōsulti,uten dum uerbis ut nummis publica moneta signatis,& illud Cæsaris de Analogia. Habe semper in me/moria atq; pectore ut tanq̄ scopu/lum sic fugias inauditum atq; in/solens uerbū. Genus ut si quæra tur funis masculinum sit an fœmi ninum.Lucilius auribus inseruiēs ut Gellius in duodecio refert usus est in genere fœminino Aurea de cælo:demisit funis in arua. Eadē si infinitis.In præpositio ascriben/da uidetur ut sit in infinitis. Faten/di ăt modū fabius idicatiuū uocat

fatendj modo

Quã proportionem ſequẽti dicere neceſſe ẽ ſeruire & ſeruire. Vt legẽdũ cẽ nõ & facile ẽ uidere. Qui uero? quæ tota poſitionis eiuſdẽ in diuerſos flexus exeunt cũ alba faciat albanos & albẽſes. Quid loco q apte legẽdũ ẽ. De uarrone ãt de lĩgua latina hec ſũpta uidenť. Inqt. n. duas eẽ Albas: alterã in Latio ũde Albãi: alterã ad fucinũ lacũ ũde dicũť Albẽſes. Et notatũ ĩ ſermone qd quoq; modo caderet. q; particula eradẽda uideť: ut quo modo legatur. Ita namque eleganter dicimus. Notandum eſt quid quo modo cadat ut dicere ſolemus. qd hoȝ cui repugnet ignoro. & cũ interrogatõe. Quis cui bellũ ĩdixit. Fere aũt imperiti quæ recte ſcripta ſũt ab auctoribus puertũt putãtes qd cui elegãter dici nõ poſſit. Neſciebamus. n. ac nõ conſuetudo & decori ſeruiebamus. Cõſuetudini legẽdũ eẽ ne admonendũ q dem uideť. Eſt autẽ elegans Ironia qua ſignificat ſe hæc optime noſſe Veȝ decori & cõſuetudini ſeruire. Et ut ipẽ uerbo græco ſignificat περιεργον hoc ẽ ſuperuacuũ ac ſupfluũ. At q hanc qdẽ οφοεπειαν ſolũ putant: Quidã ut ſit nomẽ ſcribẽdũ ẽ nõ qdẽ. orthoepeiam autẽ ſupius quoq; diximus rectã loquendi ſignificare rõnẽ. Multũ. n. litteratus. Ironicos hæc a Fabio dicũť quæ diligẽter ab iis ſũt cõſideráda q iã pridẽ abolita uerba affectant & ĩ eplis & in ofonibus: ut magna ſe affectũ iri gloria putent ſi nõ ĩtelligãť iterprete q; egeant: Auete autem uerbum in uſu eſſe deſiit: eoque non eſſe affectandum fabius innuit, ſeruit illi eſt ſimile ſeruit: quã ꝓportionẽ ſequẽti dicere neceſſe ẽ: ſeruire & ſeruire. Prima quoq; aliquando poſitio ex obliquis ĩueniť: ut memoria repeto cõuictos a me. qui reprehẽderãt: q; hoc uerbo uſus eſſem pepigi. Nã id qdẽ dixiſſe ſũmos auctores cõfitebanť: rõnẽ tamẽ negabant ꝓmittere: qa prima poſitio paciſcor cũ haberet naturã patiẽdi: faceret tẽpore præterito pactus ſum. nos præter auctoritatem oratoȝ at q; hiſtoricoȝ analogia hoc quoq; dictũ tuebamur. Nã cũ in. xii. tabulis legerimus ni ita pagũt: ĩueniebamus ſimile huic cadũt. Inde prima poſitio etiam ſi uetuſtate exoleuerat: apparebat pago ut cado: unde nõ erat dubiũ: ſic pepigi nos dicere ut cecidi. Sed meminerimus nõ ꝓ oĩa duci analogiæ poſſe rõnẽ: cũ ſibi ipſa plurimis ĩ locis repugnet. Q uedã ſine dubio conãť eruditi defendere: ut cũ deprehẽſum ẽ lepus & lupus ſimili poſitõe quãtũ ĩ caſibus nũeriſq; diſſentiãt: ita reſpõdẽt nõ eẽ paria: qa lepus epicœnũ ſit: lupus maſculinũ: q̃q̃ Varro ĩ eo libro quo initia romanæ urbis enarrat: lupũ fœminã dicit: Enniũ pictoremq; Fabiũ ſecutus. Illi aũt iidem cũ iterrogãť: cur aper apri: & pr̃ pr̃is faciat: illud nomẽ poſitũ: hoc ad aliqd eſſe cõtẽdũt. Præterea quoniã utrũq; a græcis ductũ eſt: ad eã rõnẽ recurrũt: ut ωατροσ pr̃is κατροῦ apri faciat. Illa tamẽ quo modo effugiẽt: ut nomina q̃uis fœminina ſingulari noĩatiuo. us. finita: nũq̃ genitiuo caſu in. ris. ſyllabã terminãť: Faciat tamẽ uenus ueneris. Itẽ cũ. es. lr̃is finita per uarios exeãt genitiuos: nunq̃ tamẽ eadem. ris. ſyllaba terminatos: ceres cogat dici cereris. Q ui uero quæ tota poſitionis eiuſdem ĩ diuerſos flexus exeũt: cum alba faciat albanos & albenſis: uolo uolui & uolaui. nam præterito qdem tẽpore uarie formari uerba prima perſona. o. littera terminata ipſa analogia cõfitetur. Siquidẽ facit cado cecidi. ſpõdeo ſpopõdi. pingo pinxi. lego legi. pono poſui. frango fregi. laudo laudaui. Nõ. n. cũ primũ fingerenť homines analogia demiſſa cælo formã loquẽdi dedit: ſed ĩuẽta eſt poſtq̃ loquebanť: & notatũ in ſermone: qd quoq; mõ caderet. ita non rõne nitiť: ſed exẽplo. nec lex ẽ loquẽdi. ſed obſeruatio: ut ipſam analogiã nulla res alia fecerit. q̃ cõſuetudo. Inhærent tamẽ qdã moleſtiſſima diligẽtiæ puerſitate: ut audaciter potius dicãt: q̃ audacter: licet oẽs oratores aliud ſequãť: ut emicauit nõ emicuit: & cõire nõ coire. His ꝓmittamus & audiuiſſe & ſciuiſſe & tribũale & facilr̃ dicere. frugalis quoq; ſit apd illos nõ frugi. nã quo alio mõ fiat frugalitas? Itẽ cẽtũ milia nũmũ & fidẽ deũ oſtẽdãt: duplices quoq; ſolœciſmos eẽ: q̃do & caſum mutãt & nũeȝ. Neſciebamus. n. ac nõ cõſuetudi & decori ſeruiebãus: ſicut ĩ plurimis quæ Tullius ĩ oratore dĩne ut oĩa exeqtur. Sed Auguſtus quoq; ĩ eplis ad Cæſarẽ ſcriptis emẽdat: q; is calidũ dicere q̃ caldũ malit: nõ qa illd nõ ſit latinũ: ſed qa ſit odioſum: & ut ipſe græco uerbo ſignificauit περιεργον atqui hãc qdã οφοέπειαν ſolã putãt: quã ego mĩme excludo. Q uid. n. tã neceſſariũ q̃ certa locutio? ĩmo ĩhærẽdũ ei iudico quo ad licet: diu etiam mutãtibus repugnãdũ. ſed aboſita atq; abrogata retinere inſolentiæ cuiuſdam eſt: & friuolæ in paruis iactãtiæ. Multũ. n. litteratus qui ſine aſpiratione & producta ſecũda ſyllaba ſalutauit. auete eſt enim: & caleface dixerit potius q̃ quod dicimus & conſeruauiſſe. Is

Ego tamen non alio magis amor q̃ quod obliquis casibus ducti etiam primã sibi positionẽ non inuenire sed mutare. Cum exemplaria conferrem: in quibusdam loco inuenire scriptum minuere deprehendi. Quod sane sensui non congruit. Si nanq; prima positio minuatur necessario quoq; mutat. Cum aũt est inuenta facile mutari Potest. Quare inuenire legi icorrupte certum est. Sicut Antonius Gnipho. Is floruit etate Ciceronis ut ex tertio Saturnaliũ Macrobii percipere licet. Item Antonius Gnipho inquit. Vir doctus cuius scolã Cicero post laborẽ fori frequẽtabat. Cum illud etiam accidat ut quædam uerbis etiam accidit. Hic nõ uerba modo: sed uersus quoq; librariorũ somnolẽtia confusi sunt. Nã is uersus cuius initiũ é. Verbis ẽt accidit post duos seq̃ntes ẽcollocãdus. Sic. nulla sẽsibus ĩerit difficultas.

adiiciat face & dice & similia. recta est hæc uia: quis negat? sed alia ẽ & mollior & magis trita. Ego tamẽ non alio magis angor: q̃ q; obliquis casibus ducti: etiã primã sibi positionem non inuenire: sed mutare permittunt: ut cum ebur & robur ita dicta ac scripta in summis auctoribus in. o. litteram secũdæ syllabæ transferunt: quia sit roboris & eboris: Sulphur autem & guttur. u. litteram in genitiuo seruent: ideoq; iecur etiam & fœmur controuersum & fecerũt: quod nõ minus est licentiosum: q̃ si sulphuri & gutturi subiicerent in genitiuo litteram. o. mediam: quia esset eboris & roboris: sicut Antonius gnipho: qui robur quidẽ & ebur atq; etiam marmur fatetur esse: uerum fieri uult ex his robura. ebura. marmura. q; si animaduerterent litterarum affinitatem: scirent sic ab eo quod est robur roboris fieri: quomodo ab eo quod est miles limes. militis. limitis. iudex. uidex. iudicis. uindicis: & quæ supra iã attigi. Quid? nõ similes quoq; ut dicebã positiones in longe diuersas figuras per obliquos casus exeunt: ut uirgo. Iuno. fusus. lusus. cuspis. puppis: & mille alia. cum illud etiã accidat: ut quædã pluraliter non dicant: quædã cõtra singulari numero: quædam casibus careãt. quædam a primis statim positionibus tota mutentur: ut Iuppiter. Quod uerbis etiam accidit: ut fero tuli: cuius præteritum perfectum & ulterius non iuenitur. nec plurimũ refert: nulla hæc an prædura sint. Nam quid progenies genitiuo singulari: quid species plurali faciet? Quo modo autem quire & ire uel ĩ præterita patiendi mõ uel in pticipia trãsibunt? Quid de aliis dicã cum senatus senatus senatui: an senatus senati senato faciat: incertum sit. Quare mihi non inuenuste dici uidetur: aliud esse latine: aliud grammatice loqui. Hæc de analogia nimium. Etymologia quæ uerborum originem inquirit. a Cicerone dicta est notatio: quia nomen eius apud Aristotelem inuenitur συμβολον quod est nota. nam uerbum ex uerbo ductum est: ueriloquium ipse Cicero qui finxit: reformidat. Sunt qui uim potius intuiti originationem uocent. Hæc habet aliquando usum necessarium: quotiens interpretatione res de qua quæritꝰ eget: ut cũ. M. Cælius se esse hominẽ frugi uult ꝓbare: nõ qa abstinẽs sit (nã id ne mẽtiri qdẽ poterat) sed qa utilis multis. i. fructuosus: unde sit dicta frugalitas. Iõq; ĩ definitiõibus assignatꝰ etymologie locus. nõnunq; ẽt barbara ab emẽdatis conatꝰ discernere: ut cũ triquetrã dici Siciliã: an triquedrã: meridiẽ: an medidiem oporteat quæritur:

Nec plurimũ refert nulla chæ an prædura sint. Sic quidẽ legiꝰ. sed corrupte ut mihi uideꝰ. Nulla enĩ aut disparitas subest aut contrarietas: quã hoc uerbũ refert exigit. ut Iuuenalis Quid refert dictis ignoscat mutius an non. Inter nulla uero & prædura quæ nam contrarietas eẽ potest: cum ne sub eodẽ quidem genere collocentꝰ? Mollia igitur etiam si nullũ mihi astipuletur exemplar: hactenusq; ita a professoribus lectũ sit legẽdũ esse uel grãdi pignore cõtẽderi. Nec ignoro in quibusdã legi exẽplaribus nulla hæc an plura sint. qd mihi sensui minime cõuenire uideꝰ. Nã qd, pgenies gẽitiuo singulari? qd spẽs plurali faciet? Ci. ĩ topicis negat se uelle dĩre spẽy & spẽbo ẽt si latine dici possẽt reformidãs ut puto aspitatẽ. Hæc de analogia uel nimium. M. Varro de analogia tris libros edidit. Etymologia q̃ uerboy origine ĩqrit a Cicerone dcã ẽ notatio. Etymologia ad uerbũ trãsferꝰ ueriloquũ. Nã ετυμος uerus. λογος sermo dĩ id qd apte Ci. ĩ topicis expõit. Multa ĩqt ẽt ex notatõe sumũꝰ. ea ẽ aũt cũ ex uinois argumẽtũ eliciꝰ: quã græci etymologiã uocãt. Id est uerbũ ex uerbo ueriloquũ. Nos aũt nouitatẽ uerbi non satis apti fugiẽtes genus. hoc notationẽ appellamus qa sꝰ: uerba reꝝ notæ. Itaq; hoc idẽ Aristo. συμβολον appellat: qđ latine ẽ nota. Nã uerbũ ex uerbo ductũ ẽ: ueriloquũ ipe Ci. q finxit reformidat. Id ut ascribatꝰ sẽsus exigit ut sit id ẽ ueriloquũ. Nã id me mẽtiri qdẽ poterat. Ne scribẽdũ eẽ nõ meqs nõ uideꝰ? Iõq; ĩ definitõibꝫ assignatꝰ etymologie locus. Ari. ac. M. Tullius definitõi locũ ab etymologia hoc ẽ ab iterptatõe noĩs subiiciunt. Vt cũ triq̃trã dici Siciliã: Medidiẽ an meridiẽ. Varro li. iii. de origine lĩguæ latinæ ĩquit. Meridies ab eo quod medius dies. Dicaũt nõ apud ãtiquos scribebatꝰ medidies

Vnde Bruti Iunius ex sorore Tarq̃nii superbi genitus cũ stolidũ se fingeret primus oĩum Brutus fuit appellatus. Bruta nãq; dicunt aialia stolida ac prorsus ingẽio carẽtia. Publicolæ. P. Valerius publicola ẽ appellatus quod consul primus oĩum fasces populo sũmisit: tanq̃ publica coleret. Pythici Vnde dicant nõ memini me legisse. Italiã ab Italo duce dictã eẽ Vergilius ait. Hũc fama minores Italiã dixisse ducis de noĩe gẽtem. Alii ut Timæus: q de rebus populi Romani oĩone græca cõposuit, ut refert Gellius in .xi. &. M. Varro terrã Italiã scripserũt de græco uocabulo eẽ appellatã: quoniã boues uetere græca ligua Itali appellati sunt quoꝝ i Italia magna copia fuit. Beneuẽtũ urbs ẽ Sãnii q̃ ante q̃ a Romanis caperet maleuẽtũ uocata fuit. Romãi uero ad malũ noĩs omen euitandũ beneuẽtũ appellarũt. Capitoliũ a capite hũano dũ effoderẽtur fũdamẽta ibi iuento denoiatũ ẽ: ut Liuius & Varro narrãt. Collis Quirĩalis a Quirino hoc ẽ Romulo ibi sepulto deducit. Argiletũ Alii cõpositũ nomen eẽ putãt quasi Argi q Euandri fuisse dr̃ hospes letũ: ut q ibi & occisus & sepultus ferat. Alii ab argilla deriuatũ sẽtiũt. Locus ẽ Romæ iuxta palatiũ.

Quæ uerba paulũ declĩata. Qui nõ quæ legẽdũ eẽ cõstat. Ad ueritatẽ reducũt. Vt frater dr̃ q̃si fere alter. Soror seorsum nata. & mĩlẽ alia. Rogat boni cõsulas. i. bonũ iudices & i bonã accipias partem.

Iam sit & classis a calãdo. hoc ẽ a uocãdo. Populus nãq; Romanus a Seruio Tullo i classes fuit diuisus quo facilius ad offi cia sua qsq; conuocari posset. Et ẽt interpretationem rectã sequẽdam iprobandã cõtrariã ne a cõtrariis aliqua sinamus trahi. Hic locus ita ẽ depraua tus ut nisi emẽdet uerus itegerq; sensus nullo pacto pcipi possit. Ita uero mihi emendari posse uidet, si hoc totũ ex cõtextu i marginem trãscribat. Interpretationẽ rectam sequẽdã iprobãdã cõtrariam. Hoc nãq; puto ab aliquo eruditioꝝ in margine ut fieri solet annotatum ab ĩperitis cõtextui sensuũ fuisse i sertũ. Et uero copula cũ ne particula ut sensui contraria prorsus ẽ ex pũgenda. Sic. n. sensa & apte copulabunt & facile pcipient. Ita nãq; leget. Etiam a cõtrariis aliqua sinamus trahi. Etiãne hoiem appellari quia sit humo natus? quasi uero non oĩbus aialibus eadẽ origo.

Aliquando consuetudini seruit: continet autẽ in se multam eruditionem. siue illa ex græcis orta tractemus: quæ sũt plurima: præcipueq; æolica ratione: cui ẽ sermo noster similimus: declinata. siue ex historiarum ueterum notitia: nomina hominum: locorum: gẽtium: urbium requiramus: unde bruti publicolæ pythici: cur latium italia beneuẽtum. quæ capitolium & collẽ quirinalẽ & argilentum appellandi rõ. Iam illa minora in quibus maxime studiosi eius rei fatigantur: quæ uerba paulum declinata uarie & multipliciter ad ueritatem reducunt: aut correptis: aut porrectis: aut adiectis: aut detractis: aut pmutatis litteris syllabis ue. Inde pra uis ingeniis ad fœdissima usq; ludibria dillabuntur. Sit. n. consul a consulendo uel a iudicãdo: Nã & hoc cõsulere ueteres uocauerũt. Vnde adhuc remanet illud rogat boni cõsulas. i. bonũ iudices. senatui nomẽ dederit ætas. nam iidẽ prẽsũt: & rex & rector: & alia plurima idubitata. nec abnuerim regulæ regulæq; & similiũ his rationẽ. Iam sit & classis a calãdo: & lepus leuipes: & uulpes uolipes: & etiã iterpretationẽ rectã sequẽdam iprobãdã cõtrariã: ne a cõtrariis aliqua sinamus trahi: ut lucus quia ũbra opacus parũ luceat: & ludus quia sit longissime ab lusu: & ditis quia minime diues: etiã ne hominẽ appellari quia sit humo natus? q̃si uero non omnibus animalibus eadẽ origo: aut illi primi mortales ante nomẽ imposuerint terræ q̃ sibi: & uerba ab aere uerberato pgamus? sic peruẽimus eo usq; ut stella luminis stilla creditur: cuius etymologie auctorem clarum sane i litteris nominari in ea parte. qua a me reprehendit: ihumanũ est. qui uero talia libris cõplexi sunt: nomina sua ipsi inscripserunt: ingenioseque uisus est Caius cælibes dicere ueluti cælites: q̃ onere grauissimo uacent: idque græco argumento iuuit ΗΙΘΕΟΥΣ enim eadẽ de causa dici affirmant: nec ei cedit Modestus in inuentione. Nam quia Cælio Saturnus genitalia absciderit: hoc nomine appellatos: qui uxore careant. at. L. Cicero quoq; in .iii. de natura deoꝝ libro huiusmodi ieptas etymologias irridet. In enodãdis aũt inqt nominibus: quod miserandum sit laboratis. Saturnus quod se saturat annis. Mars quod magna uortat. Minerua quod minuit: aut quod minatur. Venus quia uenit ad oĩa. Ceres a gerẽdo. Quã pniciosa cõsuetudo? In multis ẽt noĩbus herebitis. Quid neptuno facies? Quid uulcano? Quãq; quoniã neptunũ a nando appellatũ putas. nullũ erit nomẽ: quod non possis una lĩa explicare unde dictũ sit. In quo quidẽ magis mihi rute natare uisus es: q̃ ipse Neptunus. Ingenioseq; uisus ẽ Caius Cælibes dicere quasi cælites. Sibi datiuũ hic sẽsus exige re mihi uidet: ut legamus Ingenioseq; sibi uisus ẽ. Irridet. n. huiusmodi etymologias Fabius: quas ꝑbare uidebit: si sibi nõ ascribat. Idq; greco argumento iuuit. ΗΙΘΕΟΥΣ. n. eadẽ de cã dici affirmãt n lĩa expũcta affirmat legẽdũ eẽ nemo nõ uidet. ΗΙΘΕΟΙ uero semidei uocantur. Cælibes aũt nõ casti: sed q sine cõiuge uiuũt:

Corrigit textum

sibi

appellantur. Nec cedit ei Molestis ī inuentione. Modestus in aliis exemplaribus emendate legitur. Ait. L. Aelius pituitā quia petit uitā. At i uocali erasa mihi legēdū uidet: ut ad uerbū superius referat igenioseq; uisus est sibi dicere pituitā. Lælius aūt scribēdū est. De hoc & Varro in tertio de origine liguæ latinæ memi/nit & Cicero in Bruto: ut de homine litteris latinis in primis exercitato. Ad eum. n. scribit. Varro tres libros de origine linguæ latinæ ad Ciceronem. totidemq; ad Septimum scripsit. Quidam nō dubitauerunt etymologiæ subiicere omnem nominis causam. Eorum e numero Plato esse uidetur qui in Cratylo omnia nomina rebus īposita ex aliqua ratione probare conatur per etymologiā. Adhuc iis quas enumerauit. Fabius: ineptiores etymologias inuexere quidam post ætatem Quintiliani clari & gramatici & iurecon sulti: ut nihil de īdoctorum uulgo dicam. Nam Donatus alias diligēs grammaticus orationem dictā esse asserit quasi oris rationē: cum aperte sic ab oratu oro dicatur: ut a ratu ratio: nec magis sit in oratōe ratio q̄ in aratione, miratione, numeratione, narratiōe, & similibus. Idē sepulchrum dictū esse ait quasi sine pulchro. Quod esse falsum facile percipiet qui scierit sine præpositionem in compositione nunq̄ inueniri. Sepulchrum autem ita deducitur a supino sepultū t in c mutata ut simulacrum a simulatum. Lauacrum a lauatum. Vetetes. n. lauatū quoq; dixere. ut ouidius. Mane lauaturas illa petebat aq̄s. a fulctum præterea fulcrum. t. abiecta. a mulctum mulctrum. Testamentum præterea inquit in institutionibus Iustinianus dicitur quasi testatio mentis: quam interpretationē ac insulsam eleganter ut omnia Laurentius ualla & irridet & refellit. Sic enim dicitur a testādo testamentum ut a docendo documentum a secando segmentum. a torquendo tormētum. Paulus etiam iureconsultus parum scite uidetur astipulari Labeoni sentienti possessionem dictam esse quasi pedum positionem: quo nihil ineptius potest excogitari: cum neque pes neq; positio aliquid loci in hoc nomine sibi uendicare possint. Nam nō minus recte a possessu deriuatur possessio: q̄ a sessu sessio. a uisu uisio. Possideo certe hoc nomine pos quod in compositione solum inuenitur ut cōpos. impos. & uerbo sedeo cōponi aperte uidetur: quæ quidē compositio a significatione non abhorret. Qui enim potens hoc est cum potentia alicubi sedet: is etiam possidet. Sed ad ineptias ego quoq; iam sum delapsus. Quare ad munus susceptū potius redeamus. ¶ Nec utiq; ab ultimis etiam oblitteratis repetita tempotibus qualia sūt toper & antigerio Et iam ὑποδιαστολή hoc est sub diuisiōe sunt distinguenda: ut duæ sint particulæ: non una: ut in contextu deprehēdit. Antigerio iquit Sex. Pōpeius pro ualde ātiqui dicebant. Toper uero cito significare ait. ut in Neuii carmine. Toper fortunæ cōmutantur hoībus. Et exāclare est exhaurire ac perpeti: quo tamen in Thusculanis Cicero utit. Prosapia pgenies dicit ac lōga generis & familiæ series. Et cōsecratis utēdū est hoc est. Quia cōsecratis uti oportet. Neq; tiburchinabundū & lurchinabundū iam in nobis quisq̄ ferat Tiburchinari significat ratim comedere. Lurchari uero est cum magna auiditate cibum sumere. Lurchabundū autē puto legendum. Nam & lurchones dicuntur nepotes nimiumq; gulosi Nec hos lodices. Est. n. fœmininū

Aelius pituitam quia petit uitā. Sed cui non post Varronē sit uenia? qui agrum: q; ī eo agatur aliquid: & gracculos: quia grægatim uolent: dictos Ciceroni persuadere uoluit (ad eū enim scribit) cum alterum ex græco sit manifestum duci: alterum ex uocibus auium: sed hoc tanti fuit uertere: ut merula: quia sola uolat: quasi mera uolans: nominaretur. Quidā non dubitauerunt ętymologiæ subiicere omnem nominis causam: ut ex habitu: quemadmodum dixi) longos & ruffos: ex sono strepere: murmurare: etiam deriuata: ut a uelocitate dicitur uelox: & composita pluraq; his similia: quæ sine dubio aliunde originem ducunt: sed arte non egent. Cuius in opere non est usus nisi in dubiis.

De uetustate.

Erba & a uetustate repetita nō solum magnos asser
u tores habent: sed etiam afferunt orationi maiestatem aliquam non sine delectatione. nam & auctoritatem antiquitatis habent: & quia intermissa sunt: gratiam ouitati similem parant. Sed opus est modo: ut neque crebra sint hæc: nec manifesta. quia nihil est odiosius affectatione: nec utiq; ab ultimis etiam oblitteratis repetita temporibus: qualia sunt toper & antigerio: & exanclare: & prosapia: & saliorum carmina uix sacerdotibus suis satis intellecta. Sed illa mutari uetat religio: & consecratis utendum est. Oratio uero cuius summa uirtus est perspicuitas: q̄ sit uitiosa si egeat interprete? Ergo ut nouorum optima erunt maxime uetera: ita ueterum maxime noua. Similis circa auctoritatem ratio. Nam etiam si potest uideri: nihil peccare: qui utit his uerbis: quæ summi auctores tradiderunt: multum tamen refert non solum quid dixerint: sed etiam quid persuaserint. Neq; enim tiburchinabundum & lurchinabundum iam in nobis quisq̄ ferat: Licet Cato sit auctor. nec hos lodices: q̄q̄

Oratio

Testamētum vñ dr

Possessio vñ dr

lurchabundum

Paricidatum pro paricidiō. Nec gladiolam:ſed gladiolū. Eſt.n.maſculinum. Nec collos cum colla ſit dicendum. ¶ Nam fuerit pene ridiculum malle ſermonem quo locuti ſint homines q̄ quo loquantur. Sic. A. Gellius. Sed antiquitatem tibi placere ais quod honeſta & bona & ſobria & modeſta ſit. Viue igitur moribus præteritis. loq̄re uerbis præſentibus ¶ Quod græci ortographian uocant. ortographia ad uerbum trāſſertur recta ſcriptura. Suetonius in Auguſto interpretatur formulam rationēq; ſcribendi a grammaticis inſtitutam. Vt lōgis ſyllabis omnibus apponeret apicem ineptiſſimum eſt. Apponere littera t eliſa proculdubio legendum eſt. Apicem uero uocat Fabius uirgulam quæ a figura modo lōga modō breuis dicitur. Quibus ſane notis priſci frequentius utebātur in diſtinguendis ſyllabis. Nam longas ſyllabas nota quadam lōga ſignabāt: ut malus pro arbore. Breues uero nota contractiore ut malus pro homine non bono. Similiter putauerunt illa quoque ſeruāndi diſcrimina ut ex præpoſitiōem ſi uerbum ſequeretur ſpecto abiecta ſecundæ ſyllabæ s littera exſpecto. Tres hic faciles deprehenſu inſunt errores: quorum primus tollitur ſi ſeruandi loco ſeruanda legamus. alter ſi pro abiecta ſcribaſ adiacta. tertius ſi huic uerbo exſpecto s littera aſcribatur. Si uero quū per. q. ac duas ſequentes. uu ſcriberef. Hic ſenſus mihi nullus eſſe uidetur. Quis enim non uidet ſi quū ſcribatur per. q. ac duas ſequentes uu ſcribi? Quare loco huius particulæ quum coniunctionem arbitror eſſe legendum. Significationes.n.uarias huius dictionis cum exponit: docens quo modo ſcribenda ſit. Nam cum interdum eſt præpoſitio comitem ſignificans & tūc per. c. ſcribitur. Interdum aduerbium temporis quod per. q. ſcribitur & u ſimplex ut quidam uolūt hoc modo qum. Interdum coniūctio: tuncq; ſcribi per. q. ac duas ſequētes uu quidā putāt. Rectius aūt ut Fabius quoq; ſentire uideſ: qui per. c. hanc particulam ſemper ſcribūt. Facile eſt enim pro loco diſcernere huius uocis ſignificatiōes. Nō eſt tamen diſſimulandum aliter in uetuſto illo codice legi. Sic.n. ibi eſt ſcriptum. Itēq; cum ſi tps ſignificat id Pollioni placeat. nec gladiola: atq; Meſſalla dixit. nec paricidatum: quod in Cælio uix tolerabile uidetur. nec collos mihi Caluus perſuaſerit: quæ nec ipſi iam dicerent.

De cōſuetudine ueteris ſermonis.

Vpereſt igitur cōſuetudo. nam fuerit pene ridiculum malle ſermonē: quo locuti ſint homines: q̄ quo loquātur. & ſane qd eſt aliud uetus ſermo: q̄ uetus loquēdi cōſuetudo. Sed huic ipſi neceſſariū eſt iudiciū: cōſtituendumq; in primis idipſum: quid ſit. quod cōſuetudinem uocemus: quæ ſi ex eo. quod plures faciunt: nomen accipiat: periculoſiſſimum dabit præceptū non oratiōi mō. ſed quod maius ē uitæ. Vnde.n. tantū boni: ut pluribus quæ recta ſūt placeāt? Igitur ut uelli: & comā i gradus frāgere: & in balneis perporare quālibet hæc inuaſerit ciuitatē: non erit cōſuetudo: quia nihil hoc caret reprehenſione. at lauamur & tōdemur & cōuiuimus ex cōſuetudine. Sic in loquēdo: non ſi quid uitioſe multis iſederit: pro regula ſermonis accipiendū erit. Nam ut tranſeam quēadmodum uulgo iperiti loquūt: tota ſæpe theatra: & omnem circi turbā exclamaſſe barbare ſcimus. Ergo conſuetudinem ſermonis uocabo conſenſum eruditorum: ſicut uiuendi conſenſum bonorum.

De ortographia.

Vnc quoniam diximus quæ ſit loquēdi regula: dicendum quæ ſcribentibus cuſtodiēda. quod græci ortographiam uocant: nos recte ſcribendi ſcientiam nominemus. cuius ars nō in hoc poſita eſt: ut nouerimus quibus quæq; ſyllaba litteris cōſtet. Nam id quidē ifra grāmatici officium eſt: ſed totā (ut mea fert opinio) ſublititatem in dubiis habet: ut lōgis ſyllabis omnibus apponere apicem ineptiſſimum eſt: qa plurimæ natura ipſa uerbi quod ſcribitur patent: ſed iterim neceſſarium cum eadem littera alium atq; alium itellectum prout correpta uel ꝓducta eſt: facit: ut malus utrum arborem ſignificet: an hominem non bonum: apice diſtīguiē. palus alid priore ſyllaba lōga: aliud ſequenti ſignificat. & cū eadem littera noīatiuo caſu breuis: ablatiuo longa eſt: utrum ſequamur plerūq; hac nota monēdi ſumus. Similiter putauerunt illa quoq; ſeruanda diſcrimina: ut ex propoſitionem: ſi uerbū ſequeretur: ſpecto adiecta ſecundæ ſyllabæ. s. littera: exſpecto: ſed ſi pecto remota. s. ſcribemus. Illa quoq; ſeruata ē a multis differentia: ut ad cum eſſet præpoſitio. d. litteram: cum autem coniūctio. t. acciperet: Itemq; cum ſi tempus ſignificaret per. q. ſi comitem per. c. Si uero quum per. q. ac duas ſequentes. uu. ſcriberetur. Frigidiora his alia: ut quicquid. c. quartam haberet: ne interrogare bis uideremur. Et quotidie non cotidie: ut ſit quot diebus: Verū hæc iam etiam inter ipſas ineptias euanuerunt. Quæri ſo-

let in scribendo præpositiões sonum quem iunctæ efficiũt: an quẽ seperatæ obseruare conueniat: ut cum dico obtinuit: secundam enim.b.litteram ratio poscit.aures magis audiunt.p.Et imunis illud.n.quod ueritas exigit sequẽtis syllabæ sono uictum.m. gemina commutatur.Est etiam in diuidendis uerbis obseruatio mediã litteram consonantem priori:an sequenti syllabæ adiungas. Aruspex enim quia pars eius posterior a spectando est.s. litteram tertiæ dabimus:abstemius quia ex abstinẽtia temeti cõposita uox est primæ relinquetur.Nam.k.quidem in nullis uerbis utendum puto:nisi quæ significat etiam ut sola ponatur:hoc eo nõ omisi: quod quidam eam quotiens.a.sequatur necessariam credunt: cum sit.c. littera quæ ad omnes uocales uim suam perferat.Verũ orthographia quoq; consuetudini seruit:Ideoq; sæpe mutata est. Nam illa uetustissima transeo tempora:quibus & pauciores litteræ: nec similes his nostris earum formæ fuerunt: & uis quoq; diuersa.sicut apud græcos .o.littera:quæ interi longa ac breuis:ut apud nos: interim pro syllaba:quã nomine suo exprimit:posita ẽ:& latinis ueteribus.d.plurimis in uerbis ultimam adiectam: quod manifestũ est etiam ex colũna rostrata quæ est iulio in foro posita.Interim.g. quoq; ut ĩ puluinari solis qui colitur iuxta ædẽ Quirini:uesperug:quod uesperuginẽ accipimus.de mutatiõe etiã litteraꝝ de qua supra dixi:nihil repetere hic necesse.Fortasse enim sicut scribebant etiam ita loquebãtur.Semiuocales geminare diu nõ fuit usitatissimi moris:atq; econtrario usq; ad Actiũ & ultra porrectas syllabas geminis(ut dixi)uocalibus scripserũt.diutius durauit:ut.e.i. iũgendis eadẽ rõne:qua græci ei uterentur:ea casibus numerisq; discreta est:ut Lucilius præcipit.Iam puere uenere.e.postremum facito atq;.i.ut pueri plures fiant:ac deincepsidem mendaci furiq; addes.e.cum dare furi iusseris:quid quod quidem cum superuacuũ ẽ:qui:a.i.tam longe q̃ breuis naturam habet:tum icomodum aliquando.Nam in iis quæ proximam ab ultima litterã.e. habebunt &.i.longa terminabuntur:illam rationem sequentes utemur.e.gemina:qualia sunt hæc aureei argẽteei:& similia.Idq; iis præcipue. qui ad lectionem instituẽtur:etiam impedimento erit:sicut ĩ græcis accidit adiectione.i.litteræ:quam non solum datiuis casibus in parte ultima ascribunt:sed quibusdam etiã interponũt: ut ĩ ΛΗΙΣΗ quia etymologia ex diuisione in trisyllabis facta desideret eam litterã.i.syllabam:cuius secundam nũc.e.litterã ponimus:uarie p.a. & i.efferebant quidam semp ut græci:quidã singulariter tantũ:cũ ĩ datiuũ uel genitiuum casum icidissent: Vnde pictai uestis & aulai Virgilius amantissimus uetustatis carminibus inseruit.In iisdẽ plurali numero.e.utebantur:hi Syllæ Galbæ. Est ĩ hac quoq; pte Lucilii præceptũ:quod quia pluribus explicatur uersibus: siqs patum credat apud ipsũ ĩ nonio requirat.Quid quod Ciceronis tẽporibus paulũq; ifra fere quotiẽs.s. littera media uocaliũ longaꝝ uel subiecta lõgis eẽt:geminabat:ut caussæ:cassus:diuisiões:quop q.u.m.si comitẽ p.q.ac duas uu.seq̃ntes scriberet. Abstemius qa ex abstinẽtia temeti cõposita uox ẽ:primæ relĩquet. Abstemius dr̃ q se a temeto abstinet hoc est uino. Gellius libro decimo. Qui d̃uictũ atq; uestitu populũ.Ro. scripserũt:mulieres Romæ atq; ĩ latio ætatẽ abstemias egisse,hoc ẽ uino sẽp qđ temetũ prisca lĩgua appellabãt:abstinuisse dicunt. male ergo Dõatus ĩ Andria exponit dicens Temulenta hoc ẽ ebriosa:qa temetũ uinũ. Vnde abstemius Sobrius. Dictũ aũt q; tẽptet mẽtẽ. Aliud nãq; ẽ abstemius,aliã Sobrius. Nã Sobrius uino nõ abstinet:sed modice bibit ne fiat ebrius. Abstemius aũt ,prsus se a uino abstinet:põtq; fieri ebrius utputa Ceruisia aliaue re. Nã.k. qdẽ ĩ nullis uerbis utẽdũ puto:nisi quæ significãt etiã ut sola ponat. Aut significat nlr̃a elisa,aut significant passiua uoce legendũ est. Et in latinis ueteribus d plurimis in uerbis ultimã adiectã.Sic fortasse apud ueteres fortitud.p fortudo scribebatur ut uesperug.pro uesperugo. Est aũt uespugo stella quæ ut inqt Varro uesperi orit.

Diuitus durauit ut e i iũgendis eadẽ rõne qua græci ei uterẽtur. Hoc est ei diphthõgo uterẽtur:qua & græci etiã nunc utunt & priscos fuisse usos ex multis appareret uetustis iscriptõibus:ut Sibei posterei sq; sueis. Iã puere uenere i uocalis ascribat ut puerei more antiquo legat. Sũt aũt uersus Lucilii q carmĩbus grámaticæ præcepta cõplexus ẽ.Qualia sũt hæc auri argẽti & silia Aurei argẽteei duplici ee scribẽda sũt.ut ĩ ΛΗΙΣΗ.ΛΗΙΣΗΣ de pdator dr̃ & latro.Nã ΛΗΙΣο ẽ depdor. Ascribit aũt iota: qa ois datiuus apud græcos iota ĩ fine desiderat. In iisdẽ plurali numero utebant his Syllæ.s lr̃a ex his ablatiuo eradat ut nbiatiuus efficiat hi. Vel subiecta lõgis esset:

gemiabit. Vt sit præteriti ipfecti tpis gemiabat ẽ scribẽdũ. Et a Messala in libro de s lra positum. Messala singulos libros de singulis litteris scripsit. Nec iutiliter claudius æolicã illã ad hos usus lram. ϒ. adiecerat. Claudius Cæsar: ut supius quoq; diximus: æolicum digãma hac figura i latinis dictiõibus scribi uoluit: qđ quis ei rectũ uisũ sic: cõsuetudo tamẽ antiqua superauit

In quo pueris nobis ad pĩguiorẽ sane sonũ quoi utebantur. In uetusto exemplari q u & o i utebantur. recte mihi legi uidetur. Nam & Caius. c. littera notat quæ inuersa mulierem declarat. Caius q̃uis p. C. scribatur. per g tamem enũciatur. ϩ autem cõuersa Caiam significat. Prenoia nanq; aut singulis aut binis aut sũmũ ternis lris scribũtur. Caius aũt apud priscos p domino põebat. Ideoq; no uænuptæ i nuptialibus sacris ante ianuam mariti interrogatæ quæ nã uocarentur respõdebãt se esse caias. canebantq; ubi tu caius & ego caia. hoc est ubi tu dominus & ego domina ut significarent se una cum uiro impaturas Nec c n. eã lram in p̃noĩs nota accipit qua sonat. Cneus c. quidẽ scribit. g. autẽ sonat. Cneus autem ab insigne neui appellatus est

Et suburra cũ tribus litteris notatur e tertiã ostẽdit. c loco e scribẽdũ ẽ. Nã sic sburra notabat Suc. idq; in multis iscriptionibus adhuc apparet. Quid quoq; flexu Sepius iã huiusmodi de p̃hẽdimus deprauatiõ. nõ. n. quoq; sed quo erasa q̃ copula ẽ legẽdũ: ut sit quid quo flexu. Nihil ẽ. n. quod unoquoq; flexu possit enunciari modo & ipsum & Virgilium quoq; scripsisse manus eorũ docẽt: atq; paululũ supiores etiã illud quod gemia dicimus: iussi una dixerũt: ẽt optimus maximus: ut mediam i. litterã quæ ueteribus .u. fuerat acciperẽt. C. primũ Cæsaris iscriptiõe tradit factũ. here nũc littera terminamus: at uetez; comicoz; adhuc libris iuenio heri ad me uẽit: quod idẽ in epistolis Augusti: quas sua manu scripsit aut emẽdauit deprehendit. Q uid: nõ Cato cẽsorius dicam & faciã: dicẽ & faciem scripsit: eũdenq; i cæteris: quæ similiter cadũt modũ tenuit: quod ex ueteribus eius libris manifestũ ẽ. Et a Messalla i libro de s. littera positũ sibe & quase scriptũ i multoz; libris ẽ. Sed an hoc uoluerint auctores nescio. T. liuiũ ita his usũ ex Pediano cõperi: qui & ipse eum sequebatur hæc nos i. littera finimus. Q uid dicam uortices & uorsus cæteraq; ad eundẽ modũ: quæ primo Scipio africanus i. e. litterã secũdam uertisse dicit. nostri præceptores ceruon seruonq;. u. &. o. litteris scripserũt: quia subiecta sibi uocalis in unum sonũ coalescere: & confundi nequeret: nũc. u. gemina scribũt ea rõe: quã reddidi: neutro sane modo uox quã sentimus efficitur. Nec inutiliter Claudius æolicam illam ad hos usus ϒ litterã adiecerat. Illud nũc melius: quod cui tribus quas ppo sui litteris enotamus: in quo pueris nobis ad pinguem sane sonũ quoi utebantur tantũ: ut ab illo qui distingueretur. Q uid quæ scribuntur aliter q̃ enũciantur: Nam & Caius. c. littera notatur: quæ iuersa mulierẽ declarat: quia tam caias eẽ uocitatas: q̃ caios. etiã ex nuptialibus sacris apparet. Nec Cneus eã litteram i prænominis nota accipit: quasonat: & colũna & cõsules exẽpta n. littera legimus: & suburra cum tribus lris notatur. c. tertiam ostẽdit. Multa sunt generis huius. Sed hæc quoq; uereor: ne modũ iam paruæ quæstiõis excesserit. Iudiciũ aũt suum grãmaticus iterponat. his oibus: Nã hoc ualere plurimum debet. Ego uero. quod cõsuetudo obtinuerit: sic scribendũ quicq; iudico: quo modo sonat. Hic. n. ẽ usus litteraz;: ut custodiãt uoces: & uelut depositum reddant legentibus. Itaq; id exprimere debent: quod dicturi sumus. Hæ fere sunt emendatæ loquendi scribendiq; partes: duas reliquas significanter ornateq; dicendi: non equidem grammaticis auferro. Sed cum mihi officia rhetoris supsint maiori operi reseruo. Redit ãt illa cogitatio quosdã fore: qui hæc. quæ diximus: pua nimiũ: & ipe dimẽta quoq; maius aliquid agẽdi putẽt. nec ipse usq; ad extremam anxietatem: & ieptas cauillatiões descẽdendũ: atq; his ingenia cõcidi: & cõminui credo. Sed nihil ex grãmatica nocuerit: nisi quod superuacuũ ẽ. An ideo minor ẽ. M. Tullius orator: idẽ artis huius dilligentissimus fuit: & i filio ut i epistolis apparet recte loquendi usq; quaq; asp quoq; exactor: aut ui. C. Cæsaris fregerũt editi de analogia libri: aut ideo minus Messalla nitidus: quia quosdam totos libellos: nõ de uerbis modo singulis: sed etiam litteris dedit: non obstant hæ disciplinæ per illas euntibus: sed circa illas hærentibus. Supereſt lectio: in qua puer ut sciat: ubi suspendere spiritum debeat: quo loco uersum distinguere: ubi claudatur sensus: unde incipiat: quando attollenda uel submittenda sit uox: quid quoque flexu: quid lentius: concitatius

Prenoia

celerius:lenius dicendum:demonstrari nisi in opere ipso nō pōt. Vnū est igitur quod i hac parte præcipiā:ut omnia ista facere possit intelligat. Sit autem i primis lectio uirilis: & cū suauitate quadam grauis:& non quidē prosæ similis: quia carmen est:& se poetæ canere testantur:non tamen in canticum dissoluta:nec plasmate:ut nunc a pleriq; fit effœminata. De quo genere optime. C. Cæsarem prætextatum adhuc accepimus dixisse:si cātas male cātas:si legis cantas. Nec pro sopopeias (ut quibusdam placet) ad comicum morem pronūciari uelim. Esse tamen flexum quendam:quo distinguantur ab his:in quibus poetæ persona sua utentur. Cætera admonitione magna egent imprimis:ut teneræ mentes tractu ræq; altius quicquid rudibus:& omnium ignaris insederit: nō modo quæ diserta:sed uel magis quæ honesta sunt discāt. Ideoq; optime institutum est:ut ab Homero atque Virgilio lectio inciperet:q̄q̄ ad intelligendas eorum uirtutes firmiori iudicio opus esset. Sed huic rei supererit tempus. nec enim semel legentur. Interim & sublimitate heroici carminis aius assurgat:& ex magnitudine rerū spiritum ducat. & optimis imbuatur. utiles tragœdi. alunt & lyrici:si tamen in iis nō auctores modo:sed etiam partes operis elegeris. Nam & græci licēter multa:& Horatium in quibusdam nolim interpretari. Elegia uero utiq; quæ amat:& hēdecasyllaba: & quibus sunt commata sotadeorum. (Nam de sotadeis ne præcipiēdum quidem ē) amoueātur:si fieri pōt:si minus:certe ad firmius ætatis robur reseruentur. Comœdiā quæ plurimū ad eloquentiam conferre pōt:cum per omnes & personas & affectus eat:quem usum in pueris putem:paulo post suo loco dicā. Nam cū mores i tuto fuerit iter præcipue legenda erit. de Menādro loquor:nec tamē excluseri alios. Nā latini quoq; auctores afferēt utilitatis aliqd. Sed pueris quæ maxie ingeniū alāt:atq; aium augeāt prælegēda. cæteris:quæ ad eruditionē mō ptinēt:lōga ætas spatiū dabit. Multū aūt ueteres ēt latini cōferūt:q̄q̄ pleriq; plus igenio q̄ arte ualuerūt:i primis copiā uerboz:quoz i tragœdiis grauitas:& comœdiis elegātia. Et qdā uelut atticismos iueniri pōt. œconoia quoq; in his diligentior q̄ in pleriq; nouoz erit:q oīum operū solā uirtutē snias putauerūt. Sanctitas certe & ut sic dicā uirilitas ab his petenda:quādo nos in oīa deliciaz uitia dicēdi quoq; rōne defluxius. deniq; credamus summis oratoribus: q ueterū poemata uel ad finē cārū uel ad ornamētum eloquētiæ assumunt. Nā præcipue quidem apud Ciceronē: frequenter tamen apud asiniū etiam & cæteros: qui sunt proximi:

Non tamen in canticum dissolu ta nec plasmate: ut nūc a pleriſque fit: effœminata. Plasma dicit potio ex dulcioribus quibusdam rebus composita ad commēdandam uocē maxime accōmodata. de qua & Persius liquido cum plasmate gutur Mobile colluerit. Nequaq̄ autē psalmate. hoc est cantico. legēdum est ut quidam putāt. Cū præsertim in uetusto quoque exemplari plasmate legatur. Elegia uero utiq; quæ amat & hendecasyllaba & q̄bus sunt commota sotadeorū. Nā de sotadeis ne præcipiendum quidē est: admoneantur si fieri potest. si minus certe ad firmius ætatis robur reseruentur. Admoneant quidem in pleriſque legitur exemplaribus. Sed nisi d littera expuncta & n liquida in u conuersa amoueantur legamus: nec sensus integer nec oratio grammatica uidebitur. huic autem lectioni uetustū quoque exemplar accedit. Commata sotadeorum cæsuræ uocantur: quibus frequentissimis utuntur. Quale illud philelphi in pium pontificem Laus tua. non tua fraus. uirtus. non copia rerum Scandere te fecit hoc decus eximium. Prior nāque uersus quatuor commatis est distinctus. Sotadica autem carmina a Sotade quodam Cretēsi sunt appellata: qui in cinædi cuiusdam & ancillæ: quæ a cinædo alebatur amorem incidit: de quibus carmina maxime lasciua scripsit quæ cōuerso quoque ordine legerentur. Est enim proprie trochaicum retrogradum: q̄q̄ ex Ionico atque dactylitico fieri potest. De huius carminis lasciuia meminit etiam Martialis cum inquit. Nec retro lego Sotaden cinædum. Comœdia quæ plurimum ad eloquentiam conferre potest. Pro comœdia legendum esse comœdiæ cuique facile apparet. Quanq̄ pleriq; plus ingenio q̄ arte ualuerunt. Sic Ouidius de Ennio. Ennius ingenio maximus. arte rudis. Et quidam uelut aciſmos inueniri potest. Atticismos legēdum esse nemo dubitat. est autem atticismos quædam peculiaris attici sermonis elegantia.

Plasma

Oeconomia quoque in his diligentior q̄ in pleriſq; nouorum erit

Oeconomia dispositio dicitur maxime & oratoribus & poetis necessaria: ut quid quo loco sit dicendum. nō ignorent. Quando nos in omnia deliciarum uitia dicendi quoque ratione defleximus. Rectius mihi de-

fluxiùs legi uideť magiſq; ſẽſui cõ uenire. Cũ poetis uoluptatibus aures a forenſi auctoritatẽ reſpirãt Tres huic loco mendæ uidentur ineſſe quarum prima tollitur ſit ꝓ poetis legatur poeticis. Altera ſi ꝓ auctoritate aſperitate ſcribať, ter tia ſi reſpirẽt ut modi coniunctiui non reſpirant legatur. Quibus accidit non mediocris utilitas. Accedit hoc eſt adiicitur legendum ẽ

aſperitate

Metaplaſmus & ſchematiſmus & ſchemata ut dixi uocamus. Accuſatiui ſunt græci q̃uis nominati ui latini uideãtur. Rectius autem græcis litteris ſcriberentur μετα πλασμους & σχηματα ϊσμους

Quæ in decore rerum. Pro decore puto legendum eſſe decoro. Summa eſt enim poetæ laus. cum bene & rerum & perſonarum ſeruat decorum. Perſequi quidem quod quiſque unquam uel contemptiſſimorum hominum dixerit aut nimiæ miſeriæ aut inanis iactantiæ eſt. Hinc facile apparet q̃ ſint damnandi non ſolum grammatici qui nouas abolitaſue iam fabulas ſemper ſcrutantur. eaq; in commentis ſuis ſcribũt: ne parum multa ſciſſe uideãtur: quæ nihil ad percipiendos ſenſus auctorũ quos exponũt ad ꝓpoſitũue eoꝝ quæ dicunť: facere cõſtat: ſed etiã nĩi tpis legulei atq; philoſophaſtri: qui ſibi q̃dã præclaꝝ facere uidenť: ſi dũ ꝓfitenť: uel inſulſiſſimi cuiuſq; nebulonis ὁpiniones ieptas auditoribus ĩculcarint. Quibus ſane nugis efficiť ut quæ alias facilia pulchraq; cognitu ſunt: ſubabſurda ac difficillima uideanť. Nã qui oẽs etiã indignas lectione ſchedas excutit. Schedæ dicunť paginæ ĩ qbus quæ dã extpe ut tulit calor: ſcribi ſolẽt

Nã Didymo quoq; quo nemo plura ſcripſit: accidiſſe cõpertũ eſt: ut cum hiſtoriæ cuidam tanq̃ uanæ repugnaret ipſius proferetur liber: qui eam continebat. Porfiteretť q̃dem legiť fere in exẽplaribus Sed qa minus latina oro ẽ: ꝓferretť mihi legendũ uideť. Didymus aũt ſalſamẽtarii filius grãmaticus Alexandrinus ad tpa Auguſti puenit q ob aſſiduẽ circa libros morã χαλκẽντερον. hoc ẽ æneũ calcar fuit appelatus. Nam ad tria milia librorum & quingentos ſcripſiſſe dicitur. Fuit etiã alius. Didymus grãmaticus Alexandrinus q Romæ docuit. Alius poeta qui georgica ſcripſit. Alius philoſophus Academicus

Vidimus Ennii: Actii: Pacuuii: Lucilii: Terentii: Cecilii: & aliorum inſeri uerſus: ſumma non eruditionis modo gratia: ſed etiam iucunditatis: cum poeticis uoluptatibus aures a forenſi auctoritate reſpirant: quibus accidit non mediocris utilitas: cum ſententiis eorum uelut quibuſdam teſtimoniis quæ propoſuere confirment. Verum priora illa ad pueros magis: hæc ſequentia ab robuſtiores pertinebũt. Cum grammatices amor & uſus lectionis non ſcholarum temporibus ſed uitæ ſpatio terminetur: in prælegendo grammaticus: & illa quidem minora præſtare debebit: ut partes orationis redi ſibi ſoluto uerſu deſideret: & pedũ proprietates. quæ adeo debent eſſe notæ in carminibus: ut etiam in oratoria compoſitione deſiderentur: deprehẽdantq; quæ barbara: quæ impropria: quæ contra legem loquendi ſunt poſita: non ut ex his utiq; improbentur poetæ: quibus quia plerunq; ſeruire metro coguntur: adeo ignoſcitur: ut uitia ipſa aliis in carmine appellationibus nominentur. Metaplaſmus. n. & ſchematiſmus & ſchemata: ut dixi: uocamus: & laudem uirtutis neceſſitati damus. Sed ut cõmoneat artificialium & memoriã agitet. Id quoq; inter prima rudimẽta non inutile demõſtrare: quot quæq; uerba modis intelligẽda ſint. circa gloſſemata etiã. i. uoces minus uſitatas non ultima eis profeſſionis diligẽtia eſt. Enim uero maiore cura iã doceat tropos oẽs: quibus præcipue non poema modo: ſed etiam oratio ornatur: ſchemata utraq;. i. figuras quæq; lexeos: quæq; dianœas uocãtur: quorum ego ſicut troporum tractatum in eum locum differo: quo mihi de ornatu orationis dicendum erit. Præcipue uero illa infigat animis: quæ in œconomia uirtus: quæ in decore reꝝ: quid perſonæ cuiq; cõuenerit: quid ĩ ſenſibus laudandũ: quid in uerbis: ubi copia probabilis: ubi modus. his accedet enarratio hiſtoriarum: diligẽs quidem illa: nõ tamen uſq; ad ſuperuacuum laborem occupata. Nam receptas aut certe claris oratoribus memoratas expoſuiſſe ſatis eſt. perſeq quidẽ qđ qſq; unq̃ uel contẽptiſſimoꝝ hoĩum dixerit: aut nimiæ miſeriæ: aut inanis iactãtiæ ẽ: & detinet atq; obruit ĩgenia melius aliis uacatura. Nã q oẽs ẽt idignas lectiõe ſchedas excutit: anilibus quoq; fabulis accõmodare opã põt. atq pleni ſũt eiuſmodi ĩpedimẽtis grãmaticoꝝ cõmẽtarii: uix ipſis q cõpoſuerũt: ſatis noti. Nam Didymo quoq; quo nemo plura ſcripſit: accidiſſe cõptũ ẽ: ut cũ hiſtoriæ cuidãtanq̃ uanæ repugnaret: ipſis proferretť liber: q eã cõtinebat: qđ cueĩt præcipue a fabuloſis uſq; ad ridicula quædã ẽt pudẽda. ũde ĩprobiſſio cuiq; pleraq; fingẽdi licẽtia ẽ: adeo ut đ libris totis & auctoribꝫ ut ſuccurrit: mẽtiaꝝ tuto: qa iueĩri q nũq̃ fuere

Et finitæ quidem ſunt partes duæ: quas hæc profeſſio pollicetur, i. ratio loquendi & enarratio auctorum: quarum illam methodicen, hanc hiſtoricen uocant. Methodice artificialis trāſferri poteſt. Nam methodus ars dicitur ſub qua loquendi ratio cōtinetur, hiſtorice dicitur enarratiua ἀπὸ τοῦ ἱστορεῖν quod narrare etiā ſignificat: a qua ſignificatione etiam hiſtoria deducit. Nihil enim aliud eſt hiſtoria q̄ rerum geſtarum expoſitio. Huic autem parti: auctorum ſubiicitur enarratio. Tum periphraſi audacius uertere. Ridiculos ſe præbent qui periphraſi legūt & ita legendum eſſe contendunt, cum & priſca conſuetudo qua ſe exercebant ſtudioſi pōetarum dicta aliis uerbis exprimētes & ſenſus ipſe exigat ut Paraphraſi legat. Eſt autē paraphraſis non ſimplex iterpretatio: ſed circa eoſdem ſenſus certamē ac æmulatio: ut Fabius ipſe i decimo expōnit. Neq; ego inqt paraphraſin eſſe iterpretationē tantū uolo: ſed circa eoſdem ſenſus certamē atq; æmulationem. Sententiæ quoque & chriæ & ethologiæ ſubiectis doctorum rationibus apud grāmaticos ſcribantur. Loco doctorum legendum eſſe dictorum aperte ei compertum erit qui ſciet cauſam ac rationē dicti factiue propoſiti in huiuſmodi exercitationibus ſolere afferri. E quatuordecim autem progymnaſmatis hoc eſt præexercitamentis: quatuor dūtaxat grammatico tractanda permittit Fabius Fabulam, ſententiam, Chriam. Nam ethologia ſpecies eſt chriæ: & narrationem. Eſt autem ſententia oratio ſumpta de uita: quæ aut qd ſit aut quid eſſe oporteat in uita breuiter oſtendit: ut Liber is eſt exiſtimandus: qui nulli turpitudini ſeruit. Chria eſt commemoratio alicuius dicti uel facti uel utriuſq; ſimul celerem habens demonſtrationem, ut Iſocrates dicebat uirtutū radices amaras: fructus uero dulces. Chria autem idcirco dicta eſt hæc exercitatio quod maxime ſit utilis & neceſſaria χρεία, n. & uſū & neceſſitatē ſignificat χρειῶδες utile dicitur Ethologiæ ſi ad uerbum tranſferat hoc nomen: ſonare uidet morū rationes. Nā ἦθος mos dicitur λογος ratio. Sed de ethologiis me apud græco quicq̄ legiſſe non memini. Neq; enim inter progymnaſmata a græcis collocant: niſi forte ethologian pro ethopœia accipiat Quintilianus. Nam ἠθοποιία iter progymnaſmata numeratur. Sed de ea Fabius mihi loqui hoc loco nō uidetur. Neq; enim ἠθοποιία quicq̄ cū ſētētia ſimile habet: Quare ethologian accipiamus dictum mores alicuius exprimens quale eſt Ceſaris illud Si iuſiurandū uiolandum eſt propter regnum uiolandum eſt. Neq; ignoro a quibuſdam etiologiā legi, quibus priſcum exemplar aſtipulatur, etiologia uero cā dicti ſermoniſue interpretari pōt: ut ſit quotiens dicto ſubiicimus rōnem ut Socrates iterrogatus an perſarū rex ſibi fœlix uideret: reſpondit ſe neſcire: neq; n. mores eius ſibi notos eē. Verū Aphthonii expoſitor id chriæ genus αἰτιῶδες nō etiologian uocat. Deniq; apud græcos nō memī me legiſſe q aut ethologiæ aut etiologiæ ullā faciat mētionē. Mimi etiā dicunt ethologi morū atq; affectuū cuiuſq; perſonæ effictores. Quia initiū ex rōne ducunt. Pro rōe uidetur legēdū eē lectione. Quoq; omniū ſimilis eſt rō iiſdē oēs capitibus tractant hoc eſt laude: paraphraſtico, rōnis aſſignatione, cōtrario, coparatiōe, exemplo, ueterum teſtimonio, breui epilogo. Etiam in ipſorum factis chriam putant loco ipſorum legen

non poſſunt. Nam in notioribus frequentiſſime deprehenduntur a curioſis. Ex quo mihi inter uirtutes grammatici habebit aliqua neſcire.

De officio grāmatici: & quæ primordia ſint dicendi.

ET finitæ quidem ſunt partes duæ: quas hæc ꝓfeſſio pollicet, i. ratio loquendi: & enarratio auctoꝝ: quarū illā methodicen: hanc hiſtoricē uocant. adiiciamus tamen eoꝝ curæ quædā dicēdi primordia: quibus ætates nōdum rhetorē capientis inſtituant. Igitur Aeſopi fabellas: quæ fabulis nutriculaꝝ ꝓxime ſuccedunt: narrare ſermone puro: & nihil ſe ſupra modum extollente: deinde eandem gracilitatē ſtilo exigere cōdiſcant. uerſus primo ſoluere: mox mutatis uerbis iterpretari: tum paraphraſi audatius uertere: qua & breuiare quædam: & exornare ſaluo modo poetæ ſenſu permittitur. Quod opus etiam conſumatis profeſſoribus difficile: qui commode tractauerit cuicunq; diſcendo ſufficiet. Sententiæ quoq; & chiræ & ethologiæ ſubiectis doctorū rōnibus apud grāmaticos ſcribantur: quia initiū ex rōne ducunt: quorū omnium ſimilis eſt ratio: forma diuerſa: qa ſententia uniuerſalis eſt uox. ethologia perſonis cōtinetur. chriarum plura genera traduntur. unum ſimile ſententiæ: quod eſt poſitum in uoce ſimplici: dixit ille: aut dicere ſolebat. alterum quod eſt in reſpondendo: interrogatus ille uel cū hoc ei dictum eſſet reſpondit. Tertium huic non diſſimile: cum quis non dixiſſet: ſed aliquid feciſſet etiam i ipſis factis chriā putāt: ut Crates cū indoctū puerū uidiſſet pedagogū eius ꝑcuſſit. Et aliud pene par ei: q; tamē eodem nomine appellare nō audēt: ſed dicūt χρείῶδες ut Milo: quē uitulū aſſueuerat ferre: taurum ferebat. In his oībus & declinatio per eoſdē ducitur caſus: & tam factoꝝ q̄ dictorum rō eſt. Narratiunculas a poetis celebratas notitiæ cā: nō eloquētiæ trāctandas

dum esse ipsis facile est uidere. Cætera maioris operis ac spiritus: latini præceptores relinquendo necessaria grammaticis fecerunt. In uetusto exemplari oratores quidem legitur in cõtextu, in margine uero præceptores. Sed neutrũ mihi placuit, rhetores aũt legendũ uidet, grãmatici, n. nõ minus q̃ rhetores præceptores sũt. Reliqua progymnasmata rhetorum propria esse ait, quæ sunt confutatio, confirmatio, laudatio, uituperatio, locus communis, thesis, comparatio, Descriptio, ethopœia, Legislatio. Hæc enim magnorum quoque oratorum ingenia facile possent exercere. ¶ Hæc de grãmatica, pulchra utitur transitione Fabius: colligitque oratorem omnium disciplinarum peritum esse debere quarum quidem cognitionem minus mirabitur oratori necessariam esse: qui scierit eandem patriæ propugnatoribus a Platone, agricolis a Columella, Medicis a Galeno, Architectis a uitruuio necessariam asfirmari. Vt efficiatur orbis ille doctrinæ quam græci κύκλοπαιδίαν uocant κύκλοπαιδία ad uerbum transfertur circularis doctrina: hoc est omnium artiũ disciplina. Quemadmodũ in data linea constituit triãgula æquis lateribus possint. Data recte: ducta uero corrupte in quibusdam legitur exemplaribus, hoc autem uidetur ex Euclidis elemẽtis sumptum esse, q̃uis illic non linea solum subintelligatur: sed recta finitaque legatur. Sic enim ibi discribitur, ἐπὶ τῆσ δοθείσησ πεπερασμένησ τρίγωνον ἰσοπλευρον συστήσασθαι, hoc est. In recta data finita triãgulũ æquilaterũ cõstitui. Sed Fabius ea nihil curauit ascribere: quæ facile ab iis: qui geometriæ principiorũ omnino ignari nõ forẽt: subaudiri possent. Sic aũt triangulũ in recta linea data constituitur æquilaterũ.

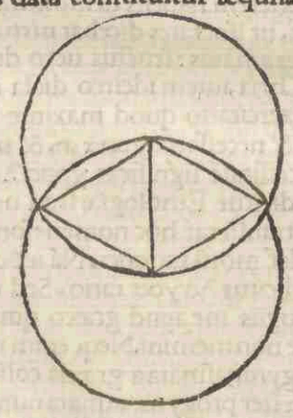

puto. Cætera maioris operis: ac spiritus latini præceptores reliquendo necessaria grammatici fecerunt. Græci magis operum suorũ & onera & modũ norunt.

An oratori futuro necessaria sit plurium artiũ scientia.

h Aec de grammatica q̃ breuissime potui: nõ ut oĩa dicerem sectatus: quod infinitum erat: sed ut maxime necessaria, nunc de cæteris artibus, quibus instituendos priusq̃ rhetori tradantur pueros existimo: strictim subiungam: ut efficiatur orbis ille doctrinæ: quã græci κύκλοπαιδίαν uocant. Nam iisdem fere annis aliarum quoq; disciplinarum studia ingredienda sunt: quæ qa ipsæ artes sunt & esse perfectæ sine orandi scientia non possunt: nec rursus ad efficiendũ oratorem satis ualẽt solæ: an sint huic operi necessariæ: quæritur. Nam quid (inquiũt) ad agendã causam dicẽdam ue sententiam pertinet scire: quẽadmodum in data linea constitui triangula æquis lateribus possint? aut quo melius uel defendet reum: uel reget consilia: qui cytharæ sonos nominibus & spaciis distinxerit? enumerent fortasse multos q̃libet utiles foro: qui nec geometren audiuerũt: nec musicos: nisi hac cõmuni uoluptate aurium intelligant. Quibus ego primum hoc repondeo: quod &. M. Cicero scripto ab Brutum libro frequentius testatur: non enim a nobis institui oratorem: qui sit aut fuerit: sed imaginem quandam concepisse: nos animo perfecti illius ex nulla parte cessantis. Nã sapientẽ formantes: eũ q̃ sit futurus cõsumatus undiq; : & ut dicunt mortalis quidam deus: non modo cognitiõe cælestium uel mortaliũ putant instituẽdum: sed per quædam parua sane si ipsa deum existimes: ducunt: sicut exquisitas interim ambiguitates: non quia ceratinæ aut crocodilinæ possint facere sapientem, sed quia illum ne in minimis quidem oporteat falli. Similiter oratorem qui debet esse sapiens: non geometres faciet aut musicus: quæq; his alia subiungam. Sed hæ quoq; ar

Quæ quia ipsæ artes sunt & esse perfectæ sine orandi scientia non possunt, nec rursus ad efficiendum oratorem satis ualent solæ: an sint huic operi necessariæ: quæritur. Hic quidem locus sine ulla menda esse plerisque uidetur. Mihi uero non ieptus modo: uerum falsus quoque esse hic sensus: nisi corrigatur. Quid enim geometræ musicoue orandi scientia opus est? Profecto hi sine arte oratoria possunt esse perfecti. Sic igitur emendetur ut his ascribatur, & perfecta & potest singulari numero legantur: ut cum scientia congruant hoc modo. Et esse perfecta sine his orandi scientia non potest. Ars enim oratoria citra cognitionem aliarum disciplinarum perfecta esse non potest. Non quia ceratinæ aut crocodilinæ possint facere sapientem. Ambiguitates quædam ideo ceratinæ uocantur quia in illis multa de cornibus mentio habetur, κέρατα nanque cornua dicuntur. Quale hoc est, quicquid nõn amisisti habes. Cornua nõ amisisti. Cornua igitur habes.

Cor. corrigt

Qui uero ceraſtinæ a ceraſte ſerpẽte putãt legẽdũ: ii opinionis ſuæ uiderint rõnẽ. Mihi quidẽ & ceratinæ ſen ſui uidentur conuenire: & ita in antiquo legitur exemplari. Huc accedit quod Diogenes laertius quaſdam argumentationes cornuta ait appellari: quibus cum alii: tum Stoici atque in primis Chryſippus utebantur: quale eſt & id quod de cornibus dixi: & hæc. Qui myſteria prophanis indicat impius eſt. Indicat autem myſteria prophanis hierophanta. eſt ergo impius hierophanta. Item Qui Megaris eſt: Athenis non eſt. eſt autẽ homo megaris. nõ eſt igitur homo Athenis. Item quod loqueris per os tuum trãſit. Currum autem loquaris. Currus ergo per os tuum tranſit. de huiuſmodi ambiguitatibus Fabium ſentire facile contẽderim atq; eo magis q; ãbiguitatis ad uerba & orationem nõ ad res ſolet referri. Quædã appellant crocodilinæ a crocodilo nili bellua peculiari. fingitur enim crocodilus puerũ cuiuſdam ruſtici iuxta Nili ripam rapuiſſe: quem patri multis præcibus ac lachrymis repoſcenti pollicetur crocodilus: ſi uerũ reſponderit ſe redditurũ. Ruſticus ſe uerum eſſe dicturum aſſeuerat. Tum crocodilus. Dic miſer. Redamne tibi puerum? Subiecit ille Reddes. falſo reſpondiſti inquit Crocodilus. Non enim reſtituam. Si reſpõdiſſet. Non reddes Pulchre dicis itulliſſet Crocodilus. Neq; enī reddere uolo. Huiuſmodi igit̃ ſophiſmata decipulæq; ac captiões hinc Crocodiliæ uocãt. Et muta animalia mellis illum immutabilem humanæ rationi ſaporẽ uario florum ac ſuccorũ genere perficiunt. Inimitabilem in quibuſdam emẽdate legitur exemplaribus.

tes: ut ſit conſumatus: iuuabunt: niſi forte Antidotum quidẽ atq; alia: quæ oculis aut uulneribus medentur ex multis atq; interim contrariis quoq; inter ſe effectibus componi uidemus. Quorũ ex diuerſis fit illa mixtura una: quæ nulli earum ſimilis eſt: quibus conſtat: ſed ꝓprias uires ex omnibus ſumit: & muta animalia mellis illum inimitabilem humanæ rationi ſaporem uario florum ac ſuccorum genere perficiunt. nos miramur ſi oratio: qua nihil præſtantius homini dedit prouidentia: pluribus artibus eget: quæ etiam cum ſe nõ oſtẽdunt in dicendo: nec proferũt: ui tamen occultã ſuggerũt & tacite quoq; ſentiuntur. fuit aliqs ſine his diſertus. at ego oratorem uolo. non multum adiiciunt: ſed utiq; non erit totum: cui uel parua deerunt. & optimum quidem hunc eſſe conueniet. Cuius etiam ſi in arduo ſpes eſt: nos tamen præcipiamus omnia: ut ſaltem plura fiant. Sed cur deficiat animus. natura enim perfectum oratorẽ eſſe nõ prohibet: Turpiterq; deſperatur quicquid fieri poteſt.

De muſice & eius laudibus

a Tq; ego uel iudicio ueterũ poteram eſſe contentus. Nã quis ignorat muſicen (ut de hac primum loquar) tantũ illis iam antiquis temporibus non ſtudii modo uerum etiã uenerationis habuiſſe: ut iidẽ muſici & uates & ſapientes iudicarentur? Mittam alios: Orpheus & Linus: quorũ utrũque diis genitum: alterum uero ꝓ rudes quoq; atq; agreſtes animos admiratione mulceret: non feras modo: ſed ſaxa etiam ſiluaſq; duxiſſe: poſteritatis memoriæ traditũ eſt. Et Timagenes auctor eſt omnium in litteris ſtudiorum antiquiſſimã muſicen extitiſſe. Et teſtimonio ſunt clariſſimi poetæ: apud quos inter regalia conuiuia laudes heroum: ac deorum ad citharam canebantur. Iopas ille Virgilii Nonne canit errantem lunam ſoliſq; labores? & cætera. quibus certe palam cõfirmat auctor eminentiſſimus muſicen: cum diuinarum etiam rerũ cognitiõe eẽ coniunctã. quod ſi datur erit etiam oratori neceſſaria: ſi quidem ut diximus: hæc quoque pars quæ ab oratoribus relicta a philoſophis eſt occupata: noſtri operis fuit: ac ſine omnium talium ſcientia non põt eſſe perfecta eloquẽtia. Atq; claros noĩe ſapiẽtiæ uiros nemo dubitauerit ſtudioſos muſicæ fuiſſe: cũ Pytagoras atq; eũ ſecuti acceptã ſine dubio ãtiqtus opinionẽ: uulgauerit mũdũ ipſũ eius rõne eẽ cõpoſitũ: quã poſtea ſit lyra imitata: nec illa mõ cõtẽti diſ

a Tquæ ego uel iudicio ueterum. Atq; citra diphthongum ut ſit copula ſcribendum eſt. eleganter autem ut omnia colligit muſicam q̃ maxĩe oratori eſſe neceſſariam. Vt iidem muſici & uates & ſapientes iudicarentur. Hoc ſtrabo ĩ primo de geographia libro multis colligit argumẽtis. Quorum utrunq; diis genitum. De his Virgilius in bucolicis Virg.
Nõ me carminibus uĩcet nec thracius orpheus Nec linus, huic mater q̃is atque huic pater adſit, Orphei calliopa, lino formoſus apollo. de orpheo uero Horatius ĩ arte poetica. Silueſtres homines ſacer ĩterpreſq; deorum Cædibus & uictu fœdo dꝛterruit orpheus. dictus ob hoc lenire tygres rabidoſq; leones. Cum pythagoras atq; eum ſecuti uulgauerũt. Vt coniunctiui modi ſit uulgauerint eſt legẽdum

Quam poſtea ſit lyra imitata. Lyra ad imitationem harmoniæ mundi primum habuit ſeptem

chordas,unde canit poeta Septem discrimina uocum,Terpander octauam,Simonides addidit nonam. Sonum quoq; his motibus dederunt,Singulis planetaꝝ orbibus singuli attribuuntur soni:de quibus in somnium Scipiõis Macrobius diffuse disserit. Nam Plato cum in aliis quibusdam:tum præcipue in Timæo: ne intelligi quidem:nisi ab iis qui hanc quoq; partem disciplinæ diligenter perceperint,potest.Hoc idẽ Hieronymus in Esaiam testatur,Denicq; Timæum inquit de mundi harmonia:astrorũq; cursu & numeris disputantẽ ipse:qui interpretatus est:Tullius se non intelligere profitetur. Exercitus Lacedæmoniorũ musicis accensos modis, Plutarchus in libro de musica inquit οτι τοκαλουμενον κατορειον μελος μετα τουτων ηδετο παρα τους λακεδαιμονιοις οποτε εις τοις πολεμικους κινδυνους εξελθοιεν hoc est Quod uocatur castoreum cãticum cum tibiis canebatur a lacedemoniis cum ad bellica pericula egrederentur. Quorum concentus quantum est uehementior Quanto ut legatur ratio grammatica exigit. Cornua uero ac tubas in legionibus habuisse Romanos significat etiã Ouidius ĩ primo metamorphoseos. Non tuba directi, non eris cornua flexi.& Vegetius q de re militari scribens ita præcipit Habeat præterea legio tubicies & cornicies buccinatores. Tubicẽ ad bellum uocat milites & rursum receptui canit.Ergo quotiens ad aliquod opus exituri sunt milites soli tubicines canũt,quotiens mouẽda sũt signa:cornicies canũt.Quotiens autem pugnatur & cornices & tubicines canũt. Et eius sectæ principes.De stoicis intelligit: qui philosophorum seueriſſimi sunt habiti,eorum uero principes fuere Zeno,Cleãthes,Chrysippus. Ve lut numeri nobis dedisse. Muneri legendum esse constat ut intelligamus dono dedisse. Cũ Sophron ostendit mimorum quidem scriptor.Mimus poema est simile comœdie κατεξοχην sic appellatum quod potissimum in eo gestus hominum effingerentur.Mimorum autem clari scriptores apud græcos Sophron & Philistio:apud latinos Laberius & Publius Syrus: quorum carmina quædam cognita pulchra refert Macrobius ĩ Saturnaliũ secũdo. Et Maricas q ẽ hyperbolus.De hypbolo Cicero ĩ bruto meminit de glaucia loqns. Hõ simillimus iqt Atheniẽsis hyperboli:cuius ĩprobitatẽ ueteres atticoꝝ comœdiæ notauerũt.Est ergo nomẽ ꝓpriũ nõ a loco deriuatũ ut qdem putãt.Aristophanes quoq; nõ uno libro sic ĩstitui pueros ãtiqtus solitus eẽ demõstrat.Solitos legẽdũ eẽ aptius ẽ quã ut sit admonẽdũ. Aristophanes ãt multo plures scripsit comœdias q̃ extẽt. Et apud menãdrũ ĩ hypolimæo.Syllaba ẽ ascribẽda ut hypobolimæo legatur.Dicitur autẽ hypobolimæos subditicius.Est enim comœdiæ nomẽ: cuius argumentum est Filius subditicius.Menandri uero comœdiæ non extant. Se psaltris & gemetris multa dicit

similiũ cõcordia:quã uocant harmoniam:sonum quoq; his motibus dederunt.Nã Plato cũ in aliis quibusdã:cum præcipue ĩ timæo:ne intelligi quidem nisi ab iis qui hanc quoq; partem disciplinæ diligenter perceperint:põt. Quid de phis loquor? quorum fons ipse Socrates iam senex institui lyra non erubescebat? duces maximos & fidibus & tibiis canisse traditũ est.exercitus lacedæmoniorum musicis accẽsos modis.Quid autẽ aliud in nostris legionibus cornua ac tubæ faciunt:quorum cõcentus:quãto est uehemẽtior : tãtũ romana in bellis gloria cæteris præstat? Non igitur frustra Plato ciuili uiro:quẽ πολιτικον uocant necessariam musicẽ credidit.& eius sectæ quæ aliis seueriſſima: aliis asprima uidetur principes in hac fuere sentẽtia: ut existimarẽt sapiẽtum aliquos non nullam opam his studiis accomodaturos. Et Lycurgus duriſſimaꝝ lacædemõiis legũ auctor musices disciplinam probauit.atq; eam natura ipsa uidetur ad tolerandos facilius labores:uelut muneri nobis dedisse. Siquidẽ & remigẽ cantus hortatur:nec solum ĩ his opibus : in quibus plurium conatus:præeũte aliqua iucunda uoce conspirat:sed etiam singulorum fatigatio qualibet se rudi modulatione solatur.Laudem adhuc dicere artis pulcherimæ uidetur:nondum tamen eam oratori coniungere. Trãseamus igitur id quoq;:quod grammatice quondam ac musice iunctæ fuerunt. Siquidem Architas atq; Aristoxenus etiam subiectam grammaticen musicæ putauerũt: & eosdem utriusq; rei præceptores fuisse:cũ Sophron ostendit mimoꝝ quidem scriptor.Sed quem Plato adeo probauit: ut suppositos capiti libros eius:cum moreretur:habuisse tradatur : tũ Eupolis apud quem probamus & musicen & litteras docet. Et Maricas:qui est hyperbolus:nihil se ex musicis scire : nisi litteras confitetur.Aristophanes quoq; non uno libro sic instituí pueros antiquitus solitos eẽ demonstrat.Et apud Menãdrum in hipobolimæo:senex qui reposcenti filium patri ue lut rationem impendiorum: quæ in educatione contulerat opponens se psaltis & geometris multa dicit dedisse. Vnde

dediſſe Pſaltis r littera expuncta legendum eſt. Pſaltes enim dicitur cantor απο του ψαλλειν hoc eſt a canendo. Vnde fœmininum pſaltria dicitur fidicina. Vt uerbis Ciceronis utar. In primo Tuſculanarum quæſtionum libro hoc Cicero commemorat. Numerus muſice habet duplices. Numeros legendum eſſe ne admonendi quidem ſumus. Non ſolum autem oportet flectere uocem: ſed etiam corporis geſtu cantum commendare. Vocis rationem Ariſtoxenus muſicus diuidit in ρυθμον & μελος & μετρον. ρυθμος numerus latine dicitur ut illud Horatii Numeriſque fertur lege ſolutis. μελος dicitur modulatio. Metron menſura interpretatur. De his. A. Gellius libro decimoſexto ſic inquit. Longior menſura uocis rhythmos dicit altior melos. & alia ſpecies μετρον quæ appellatur: per quam ſyllabarum longarum & breuium & mediocrium iunctura ac modulus cognitus cum principiis geometriæ: aurium menſura examinatur. Boethius quoq; in primo de muſica libro hac eadem utitur diuiſione. Tria igitur genera ſunt inquit: quæ circa artem muſicam uerſantur, unum genus eſt quod inſtrumentis agit. Aliud fingit carmina. Tertium quod inſtrumentorum opus carmina quæ diiudicat. Hic uero colligitur eos errare qui μελος & μετρον legunt: cum & μετρον legendum ſit. Quorum alterum modulatione: canore alterum ac ſonis conſtat. Num igitur hæc omnia oratori neceſſaria. Niſi emendetur hic ſenſus: uidebitur Fabius negare: quod affirmare contendit. Interrogatio nanque affirmatiua in negationem ſolui ſolet. Quare non negandi aduerbium aſcribatur: ſicque legatur. quis exemplaria omnia præter uetuſtum refragentur. Non igitur hæc omnia oratori neceſſaria? ſignificat enim maxime neceſſaria eſſe. Affici animos in diuerſum habitum ſententiamus Ten ſyllaba ex ultimo uerbo eradatur: ne tabellionum barbarici apud quos uerbum iſtud eſt frequentiſſimum aſtipulari Fabius uideatur. Corporis quoque decens & aptus motus: qui dicitur ευρυθμια eſt neceſſarius. nec aliunde peti poteſt. In quo pars actionis non minima conſiſtit. Pronuncia/tio: quam eandem Fabius uocat actionem: in uocem diſtribuitur & geſtum. de hac in undecimo uolumine plene præcipitur. Sed ne hæc quidem præſumenda pars eſt. hoc eſt deguſtanda. ſed tota percipienda. Quam tonarion uocat. Phyſtula tonarios a tono eſt deriuata. Huius autem rei & Valerius in octauo. & Cicero meminit

Non

etiam ille mos ut in conuiuiis poſt cœnam circumferretur lyra: cuius cum ſe imperitum Themiſtocles confeſſus eſſet ut uerbis Ciceronis utar habitus ē indoctior. Sed ueterum quoq; romanorum epulis fides ac tibias adhibere moris fuit. Verſus quoq; ſaliorum habent carmen. Quæ cū omnia ſint a Numa rege inſtituta: faciunt manifeſtū: ne illis quidē qui rudes ac bellicoſi uidentur: curam muſices: quantam illa recipiebat ætas: defuiſſe. Deniq; in prouerbiū uſq; græcorum celebratum eſt: indoctos a muſis atq; gratiis abeſſe. Verū quid ex ea pprie petat futurus orator differamus. Numeros muſice habet duplices: in uocibus & in corpore. utriuſque enim rei aptus quidā modus deſideratur. uocis ratione Ariſtoxenus muſicus diuidit in ρυθμος & μελος & μετρον quorū alterū modulatione: canore alterum ac ſonis conſtat. Num igitur hæc omnia oratori neceſſaria? quorum unum ad geſtum: alterum ad collocationem uerborum: tertium ad flexus uocis: qui ſunt in agēdo quoq; plurimi: pertinet. niſi forte in carminibus tantū & in canticis exigitur ſtructura quædam: & ī offenſa copulatio uocum: & in agendo ſuperuacua eſt. aut non compoſitio & ſonus in oratione quoq; uarie pro rerum modo adhibetur: ſicut ī muſice. Nanq; & uoce & modulatione grandia elate: iucunda dulciter: moderata leniter canit: totaq; arte cōſentit: cum eorum quæ dicuntur affectibus. Atqui in orando quoq; ītēſio uocis: remiſſio: flexus pertinet ad mouēdos audiētium affectus. Aliaq; & collocationis & uocis: ut eodē utar uerbo) modulatione cōcitationē iudicum. alia miſericordiam petimus. cum etiam organis: quibus ſermo exprimi non poteſt: affici animos ī diuerſum habitum ſentiamus. Corporis quoq; decens & aptus motus: q dicitur ευρυθμια ē neceſſarius: nec aliunde peti pōt: in quo pars actiōis non minima conſiſtit: qua de re ſepoſitus nobis ē locus. age ſi habebit in primis curam uocis orator: quid tā muſices propriū? Sed ne hæc quidē præſumēda pars eſt: ut uno interim contēti ſimus exēplo. C. Gracchi præcipui ſuorum temporum oratoris. cui cōcionāti conſiſtens poſt eum muſicus phyſtula: quam tonarion uocāt: modos quibus deberet intendi miniſtrabat. Hæc ei cura inter turbidiſſimas actiones uel terrenti optimates: uel iam timenti fuit. Libet propter quoſdam imperitiores etiam craſſiore: ut uocant: muſa dubitationē huius utilitatis eximere. nā poetas certe

in tertio de ðratore. Hæc ei cura. In uetuſto exẽplari & copula eſt aſcripta. hoc modo. Hæc ei & cura. At ſiquis tam cæcus animi eſt ut de aliis dubitet illos certe ad lyram carmina compoſuerũt. Hic locus ita eſt de/prauatus ut oratio ne congrua quidem uideaſ. Nec me quicquam in hoc uetus exemplar iuuit. Non modo autem qui relatiuum eſt aſcribendum: uerum alia quoque deeſſe uidentur. Significat uerolyricorum ope/ra citra muſicen recte concinneque non poſſe legi: quod quidem ita uerum eſt: ut pauci admodum ſint: qui numeros Horatianis Pyndariciſque carminibus congruentes accommodare ſciant. Cum uero antiqui/tus uſque a Chirone atque Achil/le uſq; ad noſtra tẽpora. Primũ uſ/que eradendũ uidetur. Senſui. n. ſa/tis eſt ſecundũ. Achilles autem mu/ſicam quoq; a chirone nutricio do/ctus fuit. Excidit. eripuit. Penulti/ma autem huiuſmodi uerbi apice notanda eſt. cũ ſit longa. ne excidit eadem correpta legatur: qđ longe diuerſũ ab eo ſignificat. eſt aũt ſum/pta tranſlatatio ab iis qui caſtrant: qui excidi propriæ dicuntur. Nã/ pſaltria & ſpadicas etiã uirginibus probis recuſanda. ſed cognitiõem rationis: quæ ad mouendos lenien/doſque affectus plurimum ualẽt. Hic quoq; locus ita mendis ſcatet/ ut & caſtigatu difficillimus ſit: & quid uelit ſibi Fabius minime per/cipiatur. In uetuſto quidem exem/plari pſalteria legitur emẽdate. Cæ/tera uero ut in aliis corrupte. For/taſſe autem ſic emendaretur: ſi lo/co nam legatur Hæc. & Sambuca non ſpadicas. & ſecũdum loco ſed particulæ quæ relatiuo in locũ ſuũ/ tráſlato. hoc modo. Hæc pſalteria/ & ſambuca etiam uirginibus pro/bis recuſanda: quæ ſecundũ cogni/tionem rationis ad mouendos le/niendoſq; affectus plurimũ ualent/ Hinc quidem aliquis elicitur ſen/ſus: ſed qui mihi plene non ſatiſfa/cit. Nam Sambuca ut pſalteriũ in/ſtrumẽtum eſt muſicum. Sambu/ca enim ſpecies eſt cytharæ triãgu/laris: ad quam priſci iambos cane/bant. Eius primus inuẽtor Ibycus fuiſſe memoratur. Sambyces uero ut inquit Polybias: machinæ ſunt obſidionales. Spadicas autem ꝓr/ſus ſenſui repugnat. Nã ſpadica ut in ſecundo inquit gellius græci uo/cãt auulſum e palma termitem cũ fructu & phœniceum colorem ut idem in tertio. Nos ſicuti dixi phœniceum. græci φοινικα alii σπαδικα appellant: quoniam palmæ termes ex arbore cum fructu auulſus ſpadix dicitur. Nam Pythagoram accepimus. Idem narrat Boetius in pro/hœmio de muſica. Qui ſacrificanti phrygium cecinerat. Phrygios modos qui a Marſia Phrigio inuenti fuiſſe dicuntur: ut lydii ab Amphione. Dorii a Thamyra Thrace. ¶ In geometria partem fatentur eſſe utilẽ. Geometria terræ mẽſura iterpretaſ. Eius uero iuẽtores primi ægyptii dicũſ fuiſſe. Cũ. n. nilus ſua iundatiõe ſingulis fere annis terminos agroꝝ cõfunderet coacti ſunt menſuræ rõnẽ adhibere. A græcis uero cũ aliis tũ Euclide ita eſt ampliata: ut ab ipſo pfecta fuiſſe iudiceſ. Cõtinet aũt arithmeticã ſimul & aſtrologiã: ut aperte Fabius ipſe oſtẽdit. Geometriã uero eſſe neceſſariã oratori multis rõibus cõprobaſ. Quæ uero ſubiiciũſ exẽ/pla peritis quidẽ geometriæ perceptu facillima uidenſ. Imperitis uero ita difficilia: ut ne quidẽ pluribus uer/bis expoſita percipi poſſint. Qui ergo hoc caput pfecte intelligere cupit: geometri incũbat. Sane. Sed ꝓdeſſe

Corrigit hic

Egyptii primi Geometriam inuenerunt

legẽdos oratori futuro conceſſerint. Num igitur hi ſine mu/ſice? at ſiquis tam cæcus animi ẽ: ut de aliis dubitet: illos cer/te qui carmina ad lyram compoſuerunt. Hæc diutius forent dicenda: ſi hoc ſtudium uelut nouum præciperem. Cum ue/ro antiquitus a Chirone atq; Achille uſq; ad noſtra tempo/ra apud omnes: qui modo legitimam diſciplinam non ſint/ peroſi: durauerit: non eſt commitendum: ut illa dubia faciã defenſionis ſollicitudine. Quanuis autem ſatis iam ex ipſis/ quibus ſum modo uſus exemplis: credam eſſe manifeſtum: quæ mihi & quatenus muſice placeat: apertius tamen profi tẽdum puto: non hanc a me præcipi: quæ nunc in ſcænis ef/fœminata: & impudicis modis fracta: non ex parte minima: ſiquid in nobis uirilis roboris manebat excidit. Sed qua lau/des fortium canebantur quaq; & ipſi fortes canebant. Nam pſalteria & ſpadicas etiam uirginibus probis recuſanda: ſed cognitionem rationis: quæ ad monendos leniendoſq; affe/ctus: plurimum ualẽt. Nam & Pythagorã accepimus cõci/tatos ad ui pudicæ domui afferendam iuuenes iuſſa mutare i ſpondeum modos tibicina compoſuiſſe. Et Chryſippus eti/am nutricum: quæ adhibẽtur infantibus: allectationi ſuum quoddam carmen aſſignat. Et etiam nõ inerudite ad decla/mandum ficta materia: in qua ponitur tibicẽ qui ſacrifican/ti phrygium cecinerat: acto illo in inſaniam: & per præcipitia delato accuſari: quod cã mortis extiterit: quæ ſi dici debẽt ab oratore: nec dici citra ſciam muſices poſſunt: quomõ nõ hãc quoq; arte neceſſariam eſſe operi noſtro uel iniq cõſentient?

Commodam geometriam oratori.

IN geometria partem fatentur eſſe utilem teneris æta/tibus. agitari nãq; animos atq; acui ingenia & celeri/tatem percipiendi uenire ide concedũt: ſed prodeſſe eam: nõ ut cæteras artes: cum præceptæ ſint: ſed cum diſcatur exiſti/mant. Id uulgaris opinio ẽ. nec ſine cã ſũmi uiri etiã ipenſam

eam non ut cæteras artes, cum præceptæ sint: sed cum discant. Perceptæ ut intelligatur cognitæ & discatur in littera erasa legendū est. Quidam enim geometriæ disciplina concedunt puerorū ingenia acui: cum discit. Sed eam posteaq̄ percepta sit: nihil homini conferre aiunt. Hanc uero uulgarem esse opinionē Fabius asserit eamq; summorū uirorū auctoritate primum: deinde ratione confutat. Notanda est autem loquendi elegantia. Quod enim alii dicerent ea uulgaris opinio est: a Fabio elegantius dicitur id uulgaris opinio est. Iā cū sit geometria diuisia i numeros atq; formas. Loco illius particulæ iam: cū exponat fabius summos uiros nō

huic scientiæ operam dederunt. Iam cum sit geometria diuisa in numeros atq; formas. numerorum quidem notitia non oratori modo: sed cuicunq; primis saltem litteris erudito necessaria est. in causis uero uel frequentissime uersari solet: in quibus actor (non dico si circa summas trepidat: sed si digitorum saltem incerto aut indecoro gestu a computatione dissentit) iudicatur indoctus. Illa uero linearis ratio: & ipsa quidem cadit frequenter in causas: si determinis mensurisq; sunt lites. Sed habet maiorem quandam aliam cum arte oratoria cognationem. Iam primum ordo est geometriæ necessarius. nōne & eloquentiæ? Ex prioribus geometria probat i sequētia: & certis i certa: nōne id i dicēdo facimus? Quid illa propositarum quæstionum conclusio: non tota fere cōstat syllogismis? propter quod plures inuenies: qui dialecticæ similē. q̄ qui rhetoricæ fateantur hanc artem. Verum & orator etiam si raro non tamen nunq̄ probabit dialetice. Nam & syllogismis si res poscet utetur: & certe enthymemate: qui rhetoricus est syllogismus. Deniq; probationū quæ sunt potentissimæ greece apodixis uulgo dicuntur. Quid autem magis oratio. q̄ probationem petit? falsa quoq; ueri similia geometria ratione deprehendit. Fit hoc & numeris per quasdam quas pseudographias uocant: quibus pueri ludere solebamus. sed alia maiora sunt. Nam quis non ita proponenti credat? quorum locorum extremæ lineæ eandem mensuram colligūt: eorum spatium quoq; quod iis lineis cōtinetur: par sit necesse ē. at id falsum ē. Nā primū refert cuius sit formæ ille circuitus: reprehensiq; ab geometris sunt historici: q magnitudinem insularum satis significari nauigationis ambitu crediderunt. Nam ut quæq; forma perfectissima: ita capacissima. Ideoq; illa circūcurrens linea: si efficiet orbē: quæ forma est in planis maxime perfecta: amplius spacium cōplectetur: q̄ si quadratum paribus oris efficiat. rursus quadrata triangulis. triāgula ipsa plus æquis lateribus q̄ iæqualibus. sed alia forsitan obscuriora. Nos facillimum & impe/ritis sequamur expimētū. Iugeri mēsurā ducētos & quadragita lōgitudinis pedes ē: dimidioq; in latitudine patere: non fere qsq̄ est q ignoret: & q sit circuitus: & quātū cāpi claudat

sine causa geometriæ operā dedisse: nam uidetur esse legēdum. Iam enim ad coniūctionem modo sensuum utimur. Nam uero etiā causam assignat. Ea uero pars geometriæ quæ de numeris tractat arithmetica dicit. Quæ uero de formis pprie geometria. Sed si digitorū saltem incerto aut īdecoro gestu a computatione dissentit: iuditatur indoctus. Hoc ex priscorū cōsuetudine computādi sumptum esse uidetur. Nam singuli digitorum articuli apud ueteres singulos numeros significabāt: quam quidem rationē multi etiam num in computādo sequunt. Deniq; pbationū q̄ sunt potentissimæ: græce apodixis uulgo dicunt. ἀποδεῖξεισ trāsfert demonstratio: qđ genus argumētationis philosophorū est proprium ut plane in posterioribus analyticis probat Aristoteles. Est autē pluralis noiatiuus ἀποδεῖξεισ sed græcus. Hic autē sensus integer hactenus fuit iudicatus: sed mihi sine mēda minime esse uidetur. Quid enim ad propositum facit: si probationum potētissimæ uulgo apodixis græce dicuntur? Profecto nihil cum nos nō hortetur hoc loco Fabius: ut græcis litteris incūbamus Quare non græce: sed γραμμικαι. hoc est lineares legendū esse uel repugnantibus exemplaribus asserere non dubitarim. Atq; eo magis: quod Fabius ipe alibi huic nostræ correctioni astipulatur. Nā in quinto huius operis uolumie ubi de argumentis tractat: sic apodixin definit. Apodixis est euidens probatio Ideoq; apud geometras γραμμικαι ἀποδεῖξεισ dicuntur. Si ergo potentissimæ probationum dicuntur γραμμικαι ἀποδεῖξεισ: hoc est lineares demonstrationes: de q/bus sola geometria tractat: oratori dāda est opera geometriæ: cum oratio nihil aliud q̄ probationem petat. grammicæ autem απο τησ γραμμησ hoc est a linea dicūtur. Lineæ uero pūcta & supficies geo/

metriæ elemēta esse cōstat. Quas pseudographias uocāt. Pseudographiæ falsæ iterp̄tāt descriptiōes: qbus ēt nū pueri arithmeticā discētes ludere solent. Pars sit necesse ē. Par līa s expūcta legat. ut ad spaciū referat.

Quod uero inquit Fabius id falsum esse certum est. Nam id spacii: quod a linea in orbem ducta comprehenditur: amplius est: q̄ quod ab eadem linea in quatuor latera diuisa cōplectitur. Hoc enim spatiū, quod a figura orbiculari continetur: maius est q̄ hoc quod a quadrato designatur. Triangula quoque minus spatii q̄ quadrata compræhendunt: atque adhuc minus quæ iæqualibus lineis constant. hoc enim triangulo, inæqualibus lineis gulum, quadrato descripto minus, hoc uero triangulo, Iugeri mensura duplus spacii comprehendit. centos & quadragīta

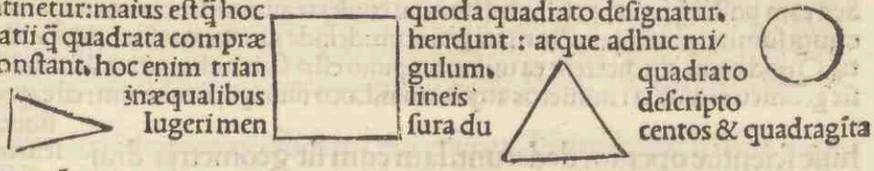

Quanuis hoc exēplū facillimum uideatur: descriptione tamē apposita facilius percipietur. Ea est huiusmodi.

ccxl

cxx cxx

ccxl

Iugerum autem uocabatur ut scribit Plinius in decimo octauo naturalis historiæ: quod uno iugo boum in die exarari potuisset. Actus in quo boues agerent cum aratro uno impetu iusto. Hic erat cētum uiginti pedum, duplicatusq; in lōgitudinem iugerum faciebat. Dona amplissima imperatorū ac fortium ciuium quantum quis uno die plurimum circumarauisset.

At centeni & octogeni in quanque partem pedes idem spacium extremitatis. Loco extremitatis in quibusdam exēplaribus extremināt recte legitur, hoc est determinant ac designant. Quomodo autem tantūdē spatii designet cētū & octoginta pedibus in quanq; partē subiecta apte ostēdit descriptione.

Sed multo magis diuisæ q̄tuor lineis areæ faciunt. Pro illo magis fortasse maius legendum est ut ad spacium possit referri. Areæ uero quatuor lineis ita possunt distīgui ut subiecta mōstratur descriptiōe.

Nam deni in quadrā pedes: quadraginta per oram: intra centum. Hoc quidem facile est computatu: sed adhuc facilius redditur hac descriptione.

At si quini deni. Hoc quoque tali descriptione demonstratur.

Si uero porrecti utrinque, undeuiceni singulis distent Vndeuiceni decem & nouem dicuntur. Huius autē descriptio talis est. At si quini deni per latera: qui in fronte sint Ex illo amplectūtur: quartam partem deducent eodem circūductu. Quod relatiuum sensus integritas exposcit. Ascribatur ergo: ut legat ex illo quod amplectunt. Quid quod se eadem geometria tollit ad rationem usque mundi? Periphrasis est astrologiæ: quæ geo

colligere expeditum: At centeni & octogeni in quanq; partem pedes idem spacium exterminant. Sed multo magis diuisæ quatuor lineis areæ faciūt. Id si computare quem piget breuioribus numeris idem discat. nam deni in quadram pedes quadraginta per oram, intra cētum erunt. At si quini deni per latera: quini in fronte sint ex illo quod amplectuntur quartam partem deducent eodem circūductu. Si uero porrecti utrinque undeuiceni singulis distent: non plures intus quadratos habebunt q̄ per quot lōgitudo ducetur. quæ circūibit aūt linea eiusdem spatii erit: cuius ea quæ centum cōtinet. Ita quicquid formæ quadrati detraxeris amplitudini quoque peribit. ergo & id fieri pōt: ut maiore circuitu minor loci amplitudo claudatur. hoc in planis: nam in collibus ualibusq; ēt impito patet plus soli esse q̄ cæli. quid? q; se eadem

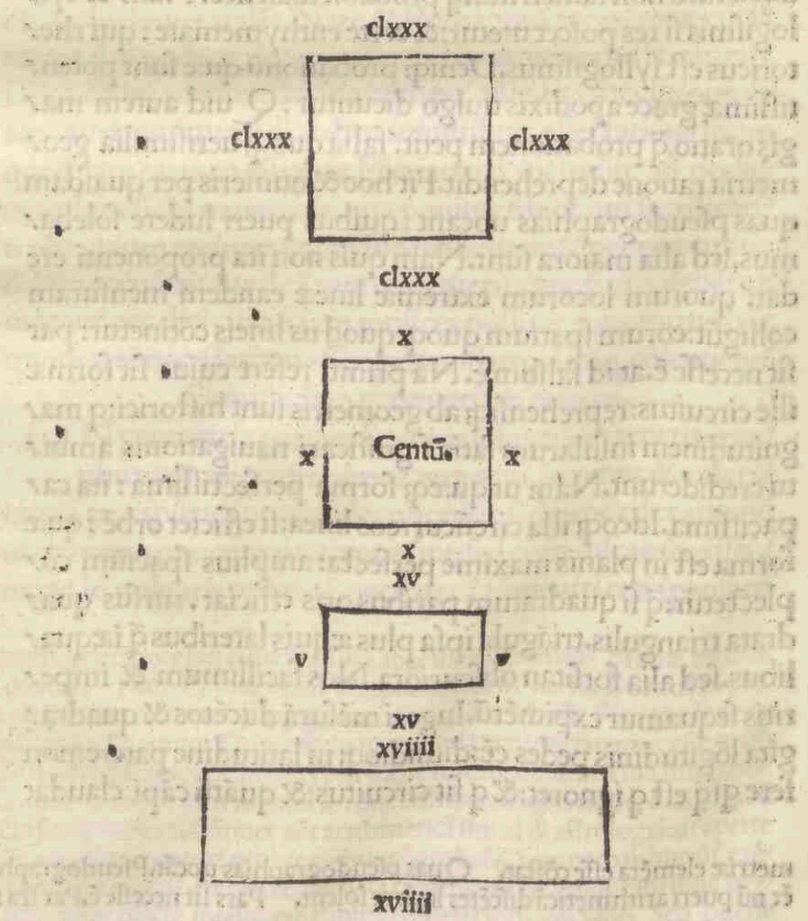

metriæ ſubiicitur. Mathematicæ.n. quatuor cõiũctæ ſunt atq; colligatæ. omnium uero geometria eſt fundamentum. An uero cum Pericles athenienſes ſolis obſcuratione territos milites reditis eius rei cauſis metu liberauit. Pericles ut in eius uita narrat Plutarchus centum ac quinquaginta nauibus paratis ac inſtructis: cum ſuam iam triremem conſcendiſſet: ecce ſolis defectio icidit: Inductiſq; tenebris attoniti oẽs ueluti magno quodam ac tetro prodigio animis conciderunt. Cum igitur gubernatorem quoq; perterritum atq; animi dubium intueretur Pericles: ſublatam ad eius faciem oppoſuit chlamydem. Velatiſque oculis rogauit: nunquid horrendum eius rei ſignum putaret. Abnuente illo: Quid igit̃ intereſt inquit: aut quid diſtat hoc ab illo: niſi quod maius quiddam eſt chlamyde id: quod nũc tenebras agit: Aut ſulpitius ille gallus. De hoc ſulpitio ſic Cicero ĩ Bruto meminit. C. Sulpitius gallus q̃ maxime omnium nobilium græcis litteris ſtuduit. Iſque oratorum in numero eſt habitus: & fuit reliquis rebus ornatus atq; elegãs. Hæc Cicero de gallo. Is cũ in exercitu. L. Pauli bellum contra Perſen Macedoniæ regẽ gerentis eſſet: Luna quadam nocte defecit: qua re cũ maxime militum animi forẽt perturbati: ofone galli Sulpicii ab imperatore in concionẽ producti fuere confirmati. Tantus uero Macedonas timor ĩuaſit: ut poſtero die collatis ſignis Perſes rex uiuus caperet. Id uero etiam ex uerbis Plynii colligitur. Sic enim in ſecundo innuit. Et rationem quidem defectus utriuſq; primus Romani generis ĩ uulgus extulit Sulpitius gallus: q cõſul cum. M. Marcello fuit.

geometria tollit ad rõnem uſq; mundi: in qua cum ſiderum certos conſtitutoſque curſus numeris docet: diſcimus nihil eſſe iordinatũ atq; fortuitum: quod ipſũ nõnunq̃ ꝓtinere ad oratorem poteſt. An uero cum pericles athenienſes ſolis obſcuratiõe territos: redditis eius rei cauſis: metu liberauit? Aut cum Sulpitius ille gallus in exercitu. L. Pauli de lunæ defectione diſſeruit: ne uelut prodigio diuinitus facto militum animi terrerent: nõ uidetur eſſe uſus oratoris officio? Quod ſi Nitias in ſicilia ſciſſet: non eodem confuſus metu: pulcherrimum athenienſium exercitum perdidiſſet: Sicut Dion cũ ad deſtruendam Dionyſii tyrãnidem uenit: nõ ẽ tali caſu deterritus. Sit extra licet uſus bellici: trãſeamuſq; ꝙ Archimedes unus obſidionẽ Syracuſaꝝ ĩ lõgius traxit. Illud utiq; iam ꝓpriũ ad efficiẽdũ: qd̃ itẽdimus plurias qõnes qbus difficilior alia rõne explicatiõe: ut de rõne diuidẽdi: de ſectione in infinitum: de celeritate augendi linearibus illis probationibus ſolui ſolere: ut ſi eſt oratori: qd̃ ꝓxius demonſtrabit liber. De omnibus rebus dicendum nullo modo ſine geometria eſſe poſſit orator. De prima pronũciatione & geſtus iſtitutione.

Sed cũ tribunus militũ ſollicitudine exercitu liberato pridie q̃ Perſes rex ſupatus a Paulo ẽ: in cõcionẽ ab ipe/ratore ꝓductus ad præcinẽdã ecclipſin mox & cõpoſito uolumine. Quod ſi Niceas ĩ Sicilia ſciſſet nõ eodẽ confuſus metu pulcherrimum Athenienſium exercitum non perduxiſſet. Perdidiſſet ut legatur uerus ſenſus exigit. Hoc uero Thucidides in ſeptimo narrat. Quare illum legat qui plene hãc hiſtoriam cognoſcere cupit. Nicias enim a ſyracuſanis repulſus cum in eo eſſet: ut e portu ipſorum claſſem deduceret: luna defecit: quod quidem ipſe tanq̃ ominoſum accipiens profectionem in aliud diſtulit tempus. Syracuſani uero portus anguſtias occludentes pulcherrimam Athenienſium claſſem icenderũt. De hoc etiam Plynius in ſecundo naturalis hiſtoriæ libro mentionem facit. Quo pauore inquit ignarus cauſæ Nicias Athenienſium imperator ueritus claſſem portu educere opes eorum afflixit. Sicut Dion non eſt tali caſus deteritus. Caſus. s. littera eraſa legatur. Dion autem ſyracuſanus ciuis fuit utriq; Dyoniſio admodum familiaris: qui cum a iuniore Dionyſio Syracuſis foret eiectus corinthum confugit: ibique exercitu comparato non tam ſuis copiis q̃ tyranni odio fretus in Siciliam reuerſus eſt: ac tertio die poſtq̃ inſulã attigit: Syracuſas introiuit. Demum autem fraude cuiuſdam callicratis qui cum eo ex peloponeſo uenerat interfectus eſt. Cum autem pridie q̃ Syracuſas intraret luna defeciſſet nihil ipſe territus eam defectionem malum tyrãno portendere militibus perſuaſit. Sint extra licet uſus bellici. Quid ſibi uelit hoc loco Fabius mihi parum liquet ſi extra legat. Neque.n. aut ſenſui aut orationi congruit. Quod quidem a quoq̃ profeſſorum hactenus non eſſe animaduerſum ſane q̃ miror: cum & flagitium grande ſit librariorum imperitia admiſſum qui illud extra tribus litteris ſcriptum ita ut a uocalis x litteræ ſuper poneretur expiẽtes putauerũt extra ſignificare exempla cum etiã num a notariis ſic ſcribantur. Quare non extra: ſed exempla integritas ſenſus expoſcit. Itaq; etiam refragantibus omnibus quæ quidem ego uiderim exemplaribus legendum eſt. Tranſeamuſq; quod Archimedes De Archimede clariſſimo mathematico & Liuius ĩ ſecũdo bello punico & Plutarchus in uita Marcelli multa narrant: Vnius enim Archimedis induſtria Syracuſæ diutius Marcello reſtiterunt. Quibus difficilior alia ratione explicatione ut de ratione diuidendi. de ſectione in infinitum. de celeritate augendi: linearibus illis probationibus ſolui ſolere. Pro quibus niſi quarum legatur & pro explicatione explicatio eſt: ſenſus minus pcipietur. Huiuſmodi autem quæſtiones ab iis potiſſimum tractantur qui nũc calculatores uocantur. Diuidẽdi quoq; legẽdũ eſt nõ uidẽdi ut qdã ad opticẽ: quæ pſpectiua dr referẽtes. lineares aũt ꝓbationes eas

Fabius uocat: quas pauloante grāmicas apodixis appellauit.

Dandū aliquid comœdo quoq; quo/que. Comœdi interim actores comœdiarū dicuntur, interim qui docent & geſtum & uocē uniuſcuiuſq; imitari. Ad hos igit̄ pueros eē mittēdos p̄cipit Fabius & ad decoros geſtus p/cipiēdos & ad corrigēdā uocē atq; commendandam: non ut mimi hiſtrioneſq; efficiantur.

Ne guſtus quidē oīs ac mo tus a comœdiis petendus eſt. miūs Geſtus ac comœdis i altera era ſa legendum eſſe facile eſt uide re. Nec excurſionibus nimi/is. Pro nimiis ſēſui nimius ma gis cōuenire uidet. Ne puero illas quidē circa s litteram de/licias hic magiſter feret. Multi nō ſolum pueri ſed etiam uiri in s littera pronuncianda ſpiri tum nimium producunt: ut ſi billare uideantur. Et cum .c. at ſimiliter g non ualuerunt. Ac legatur nō at: quæ cum ſit aduerſatiua ſenſui non conue/nit. Nec oris inanitatem re/ſonare .m. littera expuncta ina nitate uidet legendū. Quod græci κατατεπλασμένον di cunt κατατπλασμεῖν obſtrue re ſignificat atq; obturare, ūde κατατεπλασμένον obſtruſū dicitur atq; obturatum. Hoc autem uitio & pleriq; tranſal/pinorum natura, & inſulſi qui dam laborāt de induſtria ſi quā do latinam pronunciant ora/tionem. Altero pene oculis ipſe præmeretur. Oculus pro oculis legendum eſſe ne admo nendum quidem eſt. Ne il/los quidem reprehenderi qui palæſtricis paulum etiam uaca uerint, palæſtrici a palæſtra q̄ latine lucta dicitur: ſunt dēno/minati. Dupliciter autem acci piūtur: ut ſubiicit Fabius, mo/do .n. pro athletis ipſis & lucta toribus qui etiā palæſtritæ di/cuntur, modo pro iis a quibus motus corporis formant corporaque ipſa exercentur accipi conſueuerunt: quales nunc ui/dentur eſſe: quī ſaltare docent.

Cum præſertim hæc chiro nomia: quæ eſt ut nomine ipō declaratur lex geſtus, chirono/mia ad uerbum trāſſertur lex Dandum aliquid comœdo quoq; eatenus: qua ꝓnunciādi ſciē/tia futurus orator deſiderat. Non enim puerum quem in hoc ī/ſtituimus: aut fœmineæ uocis exilitate frangi uolo: aut ſeniliter tremere, nec uitia ebrietatis effingat, nec ſeruili uernilitate ību/atur, nec amoris auaritiæ metus diſcat affectū. Q uæ neq; ora/tori ſunt neceſſaria: & mentem præcipue ī ætate prima teneram adhuc & rudem inficiunt. Nam frequens imitatio tranſit i mo/res, ne guſtus quidem omnis ac motus a comœdiis petendus eſt. q̄q̄ enim utrūque eorum ad quendam modum præſtare debet orator: plurimum tamen aberit a ſcænico: nec uultu: nec manu: nec excurſionibus nimiis. Nam ſiqua in his ars eſt dicētium: ea prima eſt: ne ars cē uideatur. Q uod ē igitur huius doctoris of/ficium? In primis uitia ſiqua ſunt oris: emendet, ut expreſſa ſint uerba, ut ſuis quæq; litteræ ſonis enūcient. Q uarundam enim uel exilitate uel pinguitudine nimia laboramus. quaſdam ue/lut acriores paꝝ efficimus: & aliis nō diſſimilibus: ſed quaſi he/betioribus permutamus. Q uippe. R ho. litteræ qua Demoſthe nes quoq; laborauit labda ſuccedit: quaꝝ uis eſt apud nos quo/q;. & cū. c. ac ſimiliter. g. non ualuerunt: in. t. ac. d. moliuntur. ne puero quidem illas circa. s. litteram delicias hic magiſter feret: nec uerba in faucibus patiet audiri: nec oris inanitatem reſona/re, nec quod minime ſermoni puto conueniat: ſimplicē uocis na turam pleniore quodam ſono circunlenire: quod græci κατατεπλασμένον dicunt. Sic appellatur cantus tibinaꝝ: quæ præclu/ſis quibus clareſcunt foraminibus: recto modo exitu grauiorem ſpiritū reddūt. Curabit etiam ne extremæ ſyllabæ intercidant, ut par ſibi ſermo ſit, ut quotiens exclamandum ſit: laterum cona/tus ſit ille non capitis, ut geſtus ad uocem, uultus ad geſtū accō/modet. Obſeruandū erit etiā ut recta ſit facies dicentis: ne labra detorqueant: ne immodicus hiatus rictū diſtēdat. ne ſuppinus uultus, ne deiecti in terram oculi, ne inclinata utrolibet ceruix. Nam frons pluribus generibus peccat. Vidi multos quoꝝ ſup/cilia ad ſingulos uocis conatus alleuant, alioꝝ conſtricta, alio/rum etiam diſſidētia: cū altero in uerticem tenderent: altero pe/ne oculus ipſe premeretur: Infinitum autem ut mox dicemus in his quoq; rebus momentum ē. Et nihil pōt placere quod nō de/cet. Debet etiam docere comœdus quo modo narrandum, qua ſit auctoritate ſuadendū, qua cōcitatione conſurgat ira, quis fle/xus deceat miſerationem, quod ita optime faciet: ſi certos ex co/mœdiis elegerit locos: & ad hoc maxime idoneos, i. actionibus ſimiles. Idem aūt ad ꝓnūciādū nō modo utiliſſimi: uerū ad au/gēdā quoq; eloquentiā maxime accōmodati erūt. Et hæc dū ifir ma ætas maiora nō capiet. Cæteꝝ cū legere oīones oportebit. cū uirtutes eaꝝ iā ſentiet: tū mihi diligēs aliquis ac peritus aſſiſtat: neq; ſolū lectione formet: ueꝝ ēt ediſcere electa ex his cogat: & ea dicere ſtantē clare, & quēadmodū agere oportebit: ut ꝓtinus

ꝓnũciatõe uocẽ & memoriã exerceat. ne illos qdẽ reprehẽdẽdos puto: q pau lũ etiã palæstricis uacauerũt. Nõ de his loquor: qbus ps uitæ ĩ oleo: pars ĩ uino cõsumit᷑: qui corpoꝝ cura mẽtem obruerunt. Hos enim abesse ab eo quẽ ĩstituimus q̃ longissime uelim. Sed nomen ẽ idẽ iis: a quibus gestus motusq; formant᷑: ut recta sint brachia. ne ĩdoctæ rusticæ manus. ne status indecorus. nequa ĩ ꝓferendis pedibus ĩscitia. ne caput oculiq; ab alia corporis ĩclinatiõe dissideãt. Nã nec hoc eẽ in parte ꝓnũciatiõis negauerit q̃sq̃: nec ipsã ꝓnũciatiõem ab oratore secernet. Et certe qđ facere oporteat: nõ ĩdignãdũ ẽ discere: cũ præserti hæc Chironomia: quæ ẽ ut noïe ipso declarat᷑: lex gestus & ab illis tẽporibus heroicis orta sit: & a sũmis græciæ uiris: & ab ipso ẽt Socrate ꝓbata: a Platõe quoq; ĩ ꝓte ciuiliũ posita uirtutũ: & a Chrisippo ĩ præceptis de liberoꝝ educatione cõpositis nõ omissa. Nã Lacedemonios qdẽ ẽt saltationẽ quãdã tãq̃ ad bella quoq; utilẽ habuisse iter exercitatiões accepimus. Neque id ueteribus romanis dedecori fuit. Argumentũ ẽ sacerdotũ noïe ac religione durans ad hoc tẽpus saltatio. Et illa ĩ tertio Ciceronis de Oratore libro uerba Crassi: qbus præcepit: ut orator utat᷑ laterũ ĩclinatiõe forti ac uirili: nõ a scæna & histriõibus: sed ab armis: aut etiã a palæstra: cuius ẽt disciplinæ usus in nostrã usq; ætatẽ sine reprehẽsiõe descendit: a me tamẽ nec ultra pueriles annos retinebit᷑: nec ĩ iis ipsis diu. neq; eni gestũ oratoris cõponi ad similitudinẽ saltatiõis uolo. Sed subesse aliquid ex hac exercitatiõe puerili: Vnde nos nõ id agentes furti decor ille discẽtibus traditus prosequatur.

An prædicta discẽda sint eodem tempore.

q Væri solet: an ẽt si discẽda sint hæc: eodẽ tẽpore tamen tradi oïa & ꝓcipi possint. Negãt. n. qdã: quia cõfundat᷑ animus ac fatiget᷑ tot disciplinis ĩ diuersũ tendẽtibus: ad quas nec mens: nec corpus: nec dies ipse tẽpore sufficiat. Et si maxime hæc patiat᷑ ætas robustior: tamẽ pueriles annos onerari nõ oporteat. Sed nõ satis ꝑspiciũt quãtũ natura humani ĩgenii ualeat: quæ ita ẽ agilis & uelox: sic ĩ oẽm ptẽ (ut ita dixerĩ) spectat: ut ne possit quidẽ aliqd agere tãtũ unũ: ĩ plura uero nõ eodẽ die mõ: sed eodẽ tẽporis momẽto: uim suam ĩpendat. An uero citharœdi nõ simul & memoriæ & sono uocis & pluribꝫ flexibus seruiũt᷑: cũ ĩterĩ alios neruos dextra ꝓcutiũt: alios læua trahũt: continẽt ꝓbãt. ne pes qdẽ ociosus certã legẽ temporꝝ seruat. Et hæc pariter omnia. Quid nos agẽdi subita necessitate deprehẽsi᷑: nonne alia dicimus᷑: alia ꝓuidemus᷑: cũ pariter iuẽtio rerꝝ: electio: uerborꝝ cõpositio: gestus: ꝓnũciatio: uultus: motusq; desideretur. quæ si uelut sub uno conatu tã diuersa parẽt simul: cur non plurimis curis horas ptiamur᷑: cũ præserti reficiat animos: & reparet uarietas ipsa: cõtraq; sit aliquãto difficilius ĩ labore uno ꝑseuerare᷑: Ideoq; & stilus lectiõe reqescit: & ipsius lectiõis tediũ uicibus leuat᷑. Quãlibet multa egerimus: quodã tamẽ mõ recẽtes sumus ad id quod ĩcipimus. Quis non obtũdi possit: si ꝓ totũ diẽ cuiuscũq; artis unũ magistrũ ferat᷑: mutatiõe recreabitur. sicut ĩ cibis: quoꝝ diuersitate reficit᷑ stomacus: & pluribus mĩore fastidio alitur. aut dicãt isti mihi: quæ sit alia ratio discẽdi: si grammatico soli deseruiamus᷑: deide geometræ tãtũ. Omittamus ĩterĩ quod didicimus: mox transeamus ad musicũ. excidãt priora: & cũ latinis studebimus lr̃is: non respiciamus ad græcas: & ut semel finiã: nihil faciamus᷑ nisi nouissimũ. Cur nõ idẽ suademus agricolis᷑: ne arua simul & uineta & oleas & arbustum colãt᷑: ne patris & manuũ. Nam χειρ χειροσ mãus. νομοσ lex dr̃. Cũ autẽ gestus potissimũ cõsistat in manibus: idcirco lex gesto κατ᾽ ἐξοχην chironõia uocat᷑. Vnde chironomõ Ledã dixit Iuuẽalis. hoc ẽ gesticulatricẽ. Argumẽtũ est sacerdotũ noïe ac reilgiõe: durãs ad hoc tẽpus saltatio. De saliis martis sacerdotibus ĩtel ligamus: Qui ãcilia scuta gestantes ꝓ urbẽ discurrebãt saltantes. Vnde & salii fuere denominati.

Ciceronis ꝓpm

q Væri solet an etiã si dicenda sint hæc. eodẽ tpe tamẽ tradi oïa lta hanc quæstionẽ tractat Fabius: ut colligat nõ obesse: pluribꝫ artibꝫ piter opã ipartiri. nec ob id ĩgenia defatigari. neq; ad hæc ꝓcipiẽda tẽpus deeẽ: mõ recte distribuatur. Alios leua trahũt. cõtinẽt. ꝓbẽt. Probant æ diphtgõgo expũcta legendũ eẽ facile sẽtiet: q citharœdoꝝ non ignorabit morẽ. Deide geometri tãtũ geometre scribẽdũ ẽ: cũ hoc nomẽ priæ sit nõ tertiæ declinatõis. Omit

tamus iterim qđ dicimus. Di syllaba ascribat ut didicimus legat.

At nouiciis nr̃is ꝑ quot annos sermo latinus repugnat? Nouicii dicũt serui nouiter empti κατεξοχήν: nõ qn alie res quoq; nouitiæ nõ dicãt

Nõ sine cã dici παιδομαθεῖσ eos q ĩ sua qdq; arte optime faciãt. παιδομαθεῖσ dicũt: q a pueris aliqd discunt. Cõtra οψιμαθεῖσ q sero discũt appellant

Sed formãdo se tãtũ mõ præstãt. Formandos ꝑ formando legẽdũ esse nemo non uidet. Ergo cũ grãmaticus totũ diẽ occupare non posit nec debeat: ne discentis animũ tedio auertat qbꝫ potius studiis hæc tẽpoꝝ uelut subsidia donabimus? Subsidia q putarũt ascribẽdũ esse atq; succisiua eradẽdũ ignorasse uidentur: Succisiua tempora ea dici ab elegantissimis latinæ lĩguæ auctoribꝫ quæ a peragẽdis necessariis nobis supsunt. Gellius in ultimo. Oĩa succisiua ac secũdaria tẽpora ad colligẽdas huiusmodi memoriaꝝ oblectatiũculas cõferã. Mihi uero succisiua legẽdũ eẽ affirmãti ẽt uetustũ exẽplar accedit. Nã ne ego cõsumi studẽtẽ in his artibus uolo. Aut, clãra est ascribẽda ut nec legatur pecoribus & hortis & aluearibus accõmodẽt curã. Cur ipsi aliqd forẽsibus ne gociis: aliqd desideriis amicoꝝ: aliqd rõibus domesticis: aliqd curæ corporis nõnihil uoluptatibus quotidie damus? quaꝝ nos una res quælibet nihil ĩtermittẽtes fatigaret. Adeo facilius ẽ multa facere q̃ diu. Illud qdẽ mime uerẽdũ ẽ: ne laborẽ studioꝝ pueri difficilius tolerẽt. neque. n. ulla ætas minus fatigatur. mirũ sit forsitan: sed experimẽtis deprehẽdas. Nã & dociliora sũt ĩgenia prius q̃ obduruerũt. id uel hoc argumẽto patet: quod intra biẽniũ q̃ uerba recte formare potuerũt: q̃uis nullo ĩstãte oĩa fere loquunt. at nouiciis nostris ꝑ quot annos sermo latinus repugnat. magis scias si quẽ iã robustũ ĩstituere lr̃is cœperis: nõ sine cã dici παιδομαθεῖσ eos: q ĩ sua qdq; arte optime faciãt. Et patiẽtior ẽ laboris natura pueris iuuenibus: uidelicet ut corpora ĩfãtiũ: nec casus quo ĩ terrã totiens deferunt: tã grauiter affligit: nec illa ꝑ manus & genua reptatio: nec post breue tẽpus cõtinui lusus & totius diei discursus: quia pondus illis abest: nec se ipsi grauãt: sic animi quoq;: credo qa mĩore cõatu mouẽtur: nec suo nixu studiis ĩsistũt: sed formãdos se tãtũ mõ præstãt: nõ similr̃ fatigant. Præterea secũdũ aliã ætatis illius facilitatẽ uelut simplicius docẽtes sequunt: nec quæ iã egerĩt metiunt. Abest illis ẽt adhuc laboris iudiciũ. porro ut frequẽter expti sumus: minus afficit sẽsus fatigatio. q̃ cogitatio. Sed ne temporis qdẽ unq̃ plus erit: qa his ætatibus oĩs ĩ audiẽdo ꝑfectus ẽ. Cũ ad stilum secedet. cũ generabit ipse aliqd atq; cõponet: tũ ĩcohare hæc studia uel nõ uacabit: uel nõ libebit. Ergo cũ grãmaticus totũ diẽ occupare nõ possit: nec debeat: ne discẽtis animũ tedio auertat: qbus potius studiis hæc tẽpoꝝ uelut subsidia donabimus. Nã nec ego cõsumi studẽtẽ ĩ his artibus uolo. nec moduletur aut musicis notis cantica excipiat. nec utiq; ad minutissima usque geometriæ opa descẽdat. nõ comœdũ ĩ ꝓnunciãdo: nec saltatorẽ ĩ gestu facio: quæ si oĩa exigerẽ: suppeditabat tamẽ tẽpus. lõga ẽ. n. quæ discit ætas. & ego nõ de tardis ĩgeniis loquor. dẽiq; cur ĩ his oĩbus: quæ discẽda oratori futuro puto: emiuit Plato. q nõ cõtẽtus disciplis q̃s præstare poterãt Athenæ: nõ pithagoreoꝝ ad quos in italiã nauigauerat: ægypti quoq; sacerdotes adiit: atque eoꝝ archana ꝑdidicit. Difficultatis patrocinia prætexim⁹ segniciæ. Neq; enim nobis opis amor ẽ: nec qa sit honesta atq; reꝝ pulcherrima eloquẽtia: petitur ipsa: sed ad uilẽ usũ & sordidũ lucrũ accĩgimur. Dicãt sine his ĩ foro multi & acqrant: dũ sit locupletior aliq̃s sordidæ mercis negociator: & plus uoci suæ debeat præco. ne uelĩ qdẽ lectorẽ dari mihi: qd studia referant cõputaturum. Qui uero imaginẽ ipsã eloquẽtiæ diuina quadã mẽte cõceperit: qq; illã: ut ait Sophocles nõ ignobilis tragicus) reginã reꝝ orationẽ ponet ante oculos: fructũq; nõ ex stipe aduocationũ: sed ex aĩo suo & contẽplatione ac scĩa petet: ꝑpetuũ illũ nec fortunæ subiectũ: facile psuadebit sibi: ut tẽpora quæ spectaculis: campo: tesseris: ociosis: deniq; sermõibus: ne dicã sõno & cõuiuioꝝ mora cõterũt: geometræ potius ac musico ĩpendat: q̃to plus delectatiõis habiturus: q̃ ex illis ĩeruditis uoluptatibus. Dedit. n. hoc ꝓuidẽtia hoĩbus munus: ut honesta magis iuuarẽt. Sed nos hæc ipsa dulcedo lõgius duxit. Hactenus ergo de studiis: quibus: ante q̃ maiora capiat: puer instituendus est. Proximus liber uelut nouum sumet exordium: & ad rhetoris officia transibit.

aut quidem particula ut sit. Nam ne ego quidem consumi. Longa est enim quae dicit aetas. Discit legendum esse facile est uidere. Ne fortunae subiectum. Nec littera. Gascripta legendū est. Geometriae potius ac musico impendat. i uocali expuncta geometrae legatus. geometra dicitur qui geometriae peritus est: ut musicus qui musicen profitetur. Et ad rhetoricis officia transibit. Pro rhetoricis legendum esse rhetoris patet.

Raphaelis Regii in deprauationes secundi Quintiliani de oratoria institutione libri annotationes.

M. Fabii Quintiliani de institutiõe oratoria Liber Secūdus

Quando Rhetori sit tradēdus puer.

Enuit cõsuetudo. quae quotidie magis iualescit: ut praeceptoribus eloquētiae latinis quidē semp: sed etiā graecis iterī discipuli serius q̄ ratio postulat: traderent. Eiusrei duplex ē cā: q̄ & rhetores utiq; nostri suas ptes omiserūt: & grāmatici alienas occupauerunt. Nam illi declamare modo & scīam declamādi ac facultatē tradere officii sui ducūt: idq; in tra deliberatiuas iudicialesq; materias. nā cætera. ut ꝓfessiõe sua minora. despiciūt. Et hi nō satis credūt excepisse: quae derelicta erāt. quo noie gratia quoq; his habenda ē: sed ad ꝓsopopœias usq; & ad suasorias: in quibus onus dicendi uel maximū est: irrūpūt. hic ergo accidit: ut quae alterius artis prīa erant opera: facta sint alterius nouissima: & aetas altioribus iam disciplinis debita in schola minore subsidat: ac rhetoricen apud grāmaticos exerceat. Itaq; quod est maxime ridiculum: non ante ad declamādi magistrum mittendus uidetur puer: q̄ declamare iam sciat. Nos suū cuiq; ꝓfessioni modum demus: & grāmatice quam in latinum transferentes litteraturam uocauerunt: fines suos norit praesertim tātum ab hac appellatiõis suae paupertate: itra quā primi illi constiterē: prouecta. Nam tenuis a fonte assumptis poetarū & historicorumq; uiribus: pleno iā satis alueo fluit: cū praeter rationē recte loquēdi non parum alioqui copiosam: ꝓpe omniū maximarum artiū scientiā amplexa sit: & rhetorice cui nomen uis eloquēdi dedit: officia sua nō detractet: nec occupari gaudeat ptimentem ad se laborem: quae dū opere cædit: iā

t Enuit consuetudo. Prologū q̄maxime accommodatū secundo uolumini Fabius praeponit: i quo differit & quousq; grammatici officium extendatur: & unde rhetori in instituendis iuuenibus sit inchoandū: & quādo futurus orator rhetori sit tradēdus.

Nā cætera ut professione sua minora despiciūt. Cætera accipiamus demōstratiuas materias. cōmunes locos. quaestiones ifinitas: quae theseis graece dicuntur. prosopopœias ac reliq̄ progymnasmata. Sed ad ꝓsopopœias usq; & suasorias. Prosopopœia fictio personae dicit. Hic autē prosopopœias accipimus orationes alicui pro dignitate personae accommodatas. De quibus ipse intertio sic inquit. Ideoq; longe mihi uidentur difficillimae prosopœiae: in quibus ad reliquum suasoriae laborē accedit etiā personae difficultas. Nam illud idē aliter Caesar aliter Cicero. aliter Cato suadere debebit. Vtilissima uero haec exercitatio: uel quod duplicis est operis: uel quod poetis quoq; ac historiarum quoq; futuris scriptoribus plurimū cōfert. uer & oratoribus necessaria. Hinc ergo accidit: ut quae alterius artis prima erāt opera: facta sint alterius nouissima. Progymnasmata accipiamus quae prima solebant esse rhetorices opera. nunc qa a rhetoribus sunt derelicta & a grāmaticis occupata: ultima grammatices sunt facta. Et grāmatice quā in latinum transferētes litteraturā uocauerūt. ἀπο τῶν γραμμάτων hoc est a litteris deducitur grāmatice. Vnde & litteratura interpretatur & grāmatici litteratores dicuntur.

Nam ut scribit Suetonius: appellatio grammaticorum graeca cōsuetudine inualuit: sed initio litterati uocabantur. Cornelius quoq; Nepos libello quo distinguit litteratum ab erudito: litteratos quidem uulgo appellari ait eos: qui diligenter & acute scienterq; possint aut dicere aut scribere. Cæterum proprie sic appellādos poetarum interpretes qui a graecis grammatici nominentur. Eosdem litteratores uocitatos Messala Corui/nus in quadam epistola ostendit: non esse sibi dicens rem cum furio Bibaculone cum sigida quidem aut litteratore Catone. Significat enim haud dubie Valerium Catonem poetam simul grammaticumque notissimum. Sunt qui litteratum a litteratore distinguāt: ut graeci grammaticum a grammatista: ut illū quidem absolute: hunc mediocriter doctum existiment. quoq; opinionem Orbilius etiam exemplis confirmat. Nanque apud maiores ait cum fonidia alicuius uenalis produceretur: non temere quem litteratum in titulo sed litteratorem inscribi solitum esse: quasi non perfectum litteris sed immutum. Haec tranquillus. Et rhetorice cui nomen uis eloquendi dedit officia sua non detrectet. Thetorice ἀπο του ῥεῖν quod fluere atq; eloqui significat: deriuatur. Idem ait Cicero in oratore. Sed & graece ab eloquēdo rhetor & latine eloquens est

Litterati.

dictus. Quæ rhetorice præcepit. Verbi huius secunda a fine i littera scribēda est, ut presentis sit temporis. Nam si grammatices munus usq; ad persuasorias prorogatur, Per syllabam eradēdam esse facile uidebit qui quid inter Suadere ac psuadere iterſit: nō ignorabit. Et suadere quidem est in actu, persuadere aūt in effectu. Suasoriæ uero dicuntur declamationes in deliberatiuo genere habitæ: cuius partes sunt suasio ac dissuāsio. Quod autem prisci grammatici etiam rhetoricā docerēt: Suetonius quoq; testis est. Sic enim scribit. Veteres grammatici & rhetoricam docebant ac multorum de utroq; aperte commentarii feruntur. Secūdum quam consuetudinem posteriores quoq; existimo, q̄q̄ iam discretis ꝑ fessionibus: nihilominus uel retinuisse uel instituisse & ipsos quædā genera institutionū ad eloq̄ntiā præparandā ut problemata, paraphrasis, allocutiōes, ethologias atq; alia hoc genus: ne scilicet sicci omnino atque aridi pueri rhetoribus tradērētur. Si rhetor prima operis sui officia non recusat: a narratiōibus statim & laudandi uituperandiq; opusculis cura eius desiderat. Narratio ac laudandi uituperandique ratio inter prima numerantur ꝑ gymnasmata: in quibus discipuli prius a rhetoribus exercebantur: q̄ ad declamandum in suasoriis iudicialibusue materiis admitterentur. Hoc idem autem & Suetonius in libello de claris rhetoribus scribit. Sed ratio docēdi īquit nec una omnibus nec singulis eadem semper fuit quando uario modo discipulos quisq; suos exercuerunt. Nā & dicta præclara ꝑ omnes figuras, per casus, & apologos aliter atq; aliter exponere, & narrationes tū breuiter ac presse tum latius & uberius explicare consuerunt. Interdum græcorum scripta conuertere ac uiros illustres laudare uel uituperare. Quædam etiam ad usum communis uitæ instituta tum utilia & necessaria tum pernicioſa & superuacanea ostendere. Sæpe fabulis fidem firmare aut demere: quod genus thesis & ἀναϲκευαϲ & κατα ϲκεγαϲ græci uocāt donec sensim hæc exoluerunt & ad controuersias uentum est. Vt thesis dicerent & communes locos. Quas nunc declamationes uocamus Seneca ait ante Ciceronem Thesis fuisse uocatas, mox declamationes & controuersias iudiciales uel suasorias cœpisse nominari. Thesis autem apud græcos multa significat. Interdum enim thesis dicitur subabsurda opinio alicuius eorum qui in philosophia clari habentur, ut Antisthenis contradictionem nō esse: A philosophastris positio transfertur. Interdum thesis pro situ loci ponitur. Thesis etiam est disceptatio alicuius rei sine circunstātiis: quæ a nobis quæstio appellatur. Quales hæ sunt. Vtrum sit ducēda uxor. Vtrum nauigandum. Vtrum sit administranda respu. Loci uero communes dupliciter accipiuntur. Nam locus communis interdum est oratio amplificatiua bonorum malorumue quæ alicui inesse dicuntur. Ideo autem locus communis dicitur: quod omnibus: qui iisdem bonis malisue prædīti sunt cōmunis sit. Huiusmodi uero cōmunes locos in uitia duntaxat esse directos Fabius cum Cicerone sentire uidetur. Alii uero ut Aphthonius ad uirtutes quoque posse referri putant. Interdum locus communis dicitur quæstio generalis tractata & affirmatiue & negatiue. Vt testibus credendum esse. Testibus credendum non esse. Idcirco autem communis dicitur: quod utrique parti & affirmanti & neganti communis ſit. Qua in parte nescio an sit plurimum. Magnum momentū in narratione consistere certum est. Frustra, in reliquis laborabimus: si in narratione defecerimus.

pene possessione depulsa est. Nec inficiabor aliquem ex his: qui grammaticen ꝑfiteantur: eo usq; scientiæ progredi posse: ut adhec quoq; tradenda sufficiat. Sed cum id aget: rhetoris officio fungetur non suo. Nos porro quærimus: quando iis, quæ rhetorice præcipit percipiendis puer maturus eē uideatur. In quo quidē non id est æstimandum: cuius quisq; sit ætatis: sed quantum in studiis iam effecerit. Et ne diutius differam: quando sit rhetori tradendus: sic optime finiri credo: cum poterit. Sed hoc ipsum ex superiore pendet quæstione. Nam si grammatices munus usque ad suasorias ꝯ quæ sunt apud rhetorē materiæ inter rudimēta dicendi ꝯ prorogatur: tardius rhetore opus ē. Si rhetor prima officia operis sui non recusat: a narratiōibus statim & laudādi uituperādiq; opusculis cura eius desideratur. An ignoramus antiquis hoc fuisse ad augendam eloquentiam genus exercitationis: ut thesis dicerent: & cōmunes locos: & cætera citra complexum rerū psonarumq;: quibus ueræ fictæq; controuersiæ continētur? Ex quo palam est: q̄ turpiter deserat eam partem rhetorices institutio: quā & primā habuit & diu solam. Quid autē ex iis de quibus supra dixi: q̄ non tum in alia, quæ sunt rhetoꝝ propria: tum certe in illud iudiciale cause genus incidat? an non in foro narrandum est? qua in parte nescio an sit uel plurimum. nōne laus ac uituperatio certaminibus illis frequenter inseritur? Num cōmunes loci? siue qui sunt in uitia directi: quales legimus a Cicerone compositos: seu quibus quæstiones generaliter tractantur: quales sunt editi a Quinto quoq; Hortensio: ut sit ne paruis argumentis credendum: & ꝑ testibus & in testes in mediis latiū medulis uersanē? Aram

Thesis

sūt hæc quodāmodo præparāda sēper: ut iis cum res poscat utaris. Quæ q̄ ptinere ad orationē nō putabit: is ne statuā qdē cohari credet: cum eius mēbra fundent. Neq; hāc: ut aliq putabūt: festinationē meā sic q̄sq̄ calūniet: tāq̄ eū q sit rhetori tradēdus abducendū ptinus a grāmaticis putem. Dabunt illi tum quoq; tpa sua. neq; erit uerēdum ne binis præceptoribus oneret puer. Nō. n. crescet: sed diuidet: q sub uno miscebatur labor: & erit sui q̄sq; opis magister utilior: quod adhuc optinent græci: & latinis omissum ē. Et fieri uidet excusate: quia sunt qui labori isti successerit.

De moribus & officiis præceptoris.

Rgo cū ad eas i studiis uires puenerit puer: ut quæ prima eē præcepta rhetoꝛ diximus: mēte cōsequi possit: tradēdus eius artis magistris erit. Quoꝛ in primis inspici mores oportebit. quod ego non iccirco potissimū in hac parte tractare sum aggressus: qa non in cæteris quoq; doctoribus idē hoc examinandū q̄diligentissime putē: sicut testatus sum libro priore: Sed q; magis eius rei necessariā mentionē facit ætas ipsa discentiū. Nā & adulti fere pueri ad hos præceptores transferuntur: & apud eos iuuenes etiam facti pseuerāt. Ideoq; maior adhibēda tū cura ē: ut teneriores annos ab iniuria sānctitas docētis custodiat: & ferociores a licētia grauitas deterreat. Neq; uero satis ē: summā præstare abstinētiā: nisi disciplinæ seueritate cōueniētiū quoq; ad se mores astrinxerint. Sumant igitur ante omnia parētis erga discipulos suos animum: ac succedere se i eorum locū a quibus sibi liberi tradantur existiment. Ipse nec habeat uitia nec ferat. non austeritas eius tristis. non dissoluta sit comitas: ne inde odium: hinc contemptus oriatur. Plurimus ei de honesto ac bono sermo sit. Nam quo sæpius monuerit: hoc rarius castigabit. minime iracundus: non tamen eorum quæ emendanda erunt dissimulator. simplex in docendo. patiens laboris. assiduus potius quā immodicus. interrogantibus libenter respondeat. non interrogantes percontetur ultro. in laudandis discipulorum dictionibus nec malignus nec effusus: quia res altera tedium laboris: altera securitatem parit. In emendando quæ corrigenda erunt: non acerbus minimeque contumelios⁹. Nam id quidem multos a proposito studendi fugat: quod quidam sic obiurgant: quasi oderint. ipse aliquid immo multa quotidie dicat: quæ secum audita referant. Licet enim satis exemplorum ad imitandum ex lectione suppeditet: tamen uiua illa (ut dicitur) uox alit plenius: præcipueq; præceptoris: quem discipuli (si modo recte sunt instituti) & amant & uerentur. Vix autem dici potest quanto libentius imitemur eos quibus fauemus. Minime uero permittenda pueris: ut fit apud plerosq; assurgendi exultandique in laudando lætitia. Quin etiam iuuenum modicum esse: cum audient: testimonium debet. Ita fiet ut ex iudicio præceptoris discipulus pendeat: atq; id se dixisse recte: quando ab eo probabitur: credat. Illa uero uitiosissima: quæ iam humanitas uocatur: inuicem qualiacunque laudandi: cum est indecora & theatralis & seuere institutis scholis aliena: tum studiorum pernicios⁹issima hostis. Superuacua enim uidentur cura ac labor parata: quicquid effuderint laude. Vultum igitur præceptoris intueri: tam qui audiunt debent: q̄ ipse qui dicit. Ita. n. probanda atq; improbanda discernent. sic stilo facultas continget: audi-

Neq; erit uerēdū ne binis præceptoribus oneret puer. Binis præceptoribus ita dictū est: ut dicimus binos cōsules olim Romæ creatos. hoc est singulis ānis duos.

Rgo cū ad eas. Demoribus & officio rhetoris: hoc loco ita disserit Fabius: ut ipē iregerimus fuisse uideat.

Quoꝛ i primis ispici mores oportebit. Iustinianus de pfessoribus & medicis libro decimo codicis. Magistros iqt studioꝝ doctoresq; excellere oportet moribꝰ primū. deīde facūdia. lōq; maior adhibēda tamē cura ē. Tū loco tamē sēsus exigit sicq; emēdate iqbusdā legit exēplaribꝰ. Nisi disciplinæ seueritate cōueniētiū quoq; ad se mores astrinxerit. hoc ē. nisi cōueniētiū ad se discipuloꝝ mores seueriorꝝ auctoꝝ lectōe cohibuerit: ne sint aut lasciui aut feroces. Quod qdē sic obiurgāt. Quidāle gēdū est. nō quidē.

Minime uero pmittēda pueris: ut fit apud plerosq; assurgēdi exultādiq; lætitia. Emēdate i qbusdā exēplaribꝰ legit licētia: quæ in malā fere accipit pte. Terētius Deteriores oēs sumus licētia. Supuacua n. uidēt cura ac labore pata qcqd effuderint laude. Labor .e. uocali erasa: ut nominandi sit casus legatur.

tioni iudiciũ. At nũc ꝓni atq; succincti ad oẽm clauſulam nõ aſſurgũt modo uerũ ẽt excurrũt: & cũ idecora exultatiõe cõclamãt. Id mutuũ ẽ: & ibi declamationis fortuna. Hĩc tumor & uana de ſe ꝓſuaſio uſq; adeo: ut illo diſcipulorꝝ tumultu iflati: ſi parum a præceptore laudẽtur: ipſi de illo male ſentiant: ſed ſe quoq; præceptores ĩtẽte ac modeſte audiri uelit. Non enim iudicio diſcipulorum dicere debet magiſter: ſed diſcipuli magiſtri. Q uin ſi fieri põt ĩtendendus animus ĩ hoc quoque ut ꝓſpiciat: quæ qſq; & quomodo laudet: & placere quæ bene dicet: nõ ſuo magis q̃ eorꝝ noĩe delectetur: qui recte iudicabunt. Pueros adoleſcentibus ſedere permixtos non placet mihi. Nã etiã ſi uir talis: qualem eẽ opertet ſtudiis moribuſq; præpoſitum: modeſtam habere põt etiã iuuẽtutẽ: tamen uel ifirmitas a robuſtioribus ſeparãda eſt: & carẽdũ nõ ſolũ crimĩe turpitudinis: uerum etiã ſuſpicione. Hæc notãda breuiter exiſtimaui. nam ut abſit ab ultimis uitiis ipſe præceptor ac ſchola: ne præcipiẽdũ qdem credo. Ac ſiquis ẽ q flagitia manifeſta ĩ deligendo filii præceptore non uitet: Iam hic ſciat: cætera quoq; quæ ad utilitatẽ iuuẽtutis cõponere conamur: ſibi eẽ hac ꝑte omiſſa ſupuacua.

Vſq; adeo ut illos diſcipulorũ tumultu iflati. Illo lĩa s eliſa & cõ ſyllaba aſcripta cõdiſcipulorꝝ eſt legẽdũ. Qualẽ eẽ oportet ſtudiis moribuſq; ꝓpoſitũ. Præpoſitum ut præfectũ ſine controuerſia legendũ eſt. Et carendum non ſolũ crimine turpitudinis uerum etiam ſuſpicione. Hoc de Cæſare ſumptum eſt dictum: qui ĩterogatus cur Pompeiã uxorem dimiſiſſet: quæ a Clodio adulterata dicebatur: cum iuraſſet ſe nihil eorꝝ: quæ clodio obiicerent: deprehendiſſe. quia (reſpõdit) uolo meos nõ ſolum crimine: ſed etiã crimĩnis ſuſpicione carere. Ac ſchola. Diſcipuli. cõtinens. n. ꝓ contento per metonymian ſæpenumero ponitur.

Vide de Cæſare

n E illorũ qdẽ ꝓſuaſio ſilentio trãſeũda ẽ: q etiam cum idoneos rhetori pueros putauerunt: nõ tamen cõtinuo tradendos eminentiſſimo credunt. Sed apud minores aliq̃diu detinent: tanq̃ ĩſtituẽdis artibus magis ſit apta mediocritas præceptoris: cũ ad ĩtellectum atq; imitationem facilior: tũ ad ſuſcipiendas elementorũ moleſtias minus ſuperba. Q ua in re mihi nõ arbĩtror diu laborãdũ: ut oſtẽdã quãto ſit melius optimis imbui: quanta ĩ eluendis quæ ſemel ĩſederĩt uitiis difficultas cõſequat̃: cum gemiatum onus ſuccedẽtes promat. Et quidem dedocẽdi grauius ac prius q̃ docendi. Propter quod Timotheum clarꝝ ĩ arte tibiarũ ferunt duplices ab his quos alius ĩſtituiſſet: ſolitum exigere mercedes: q̃ ſi rudes traderentur. Error tamen eſt ĩ re duplex: unus ꝙ iterim ſufficere illis mĩores exiſtimãt: & bono ſane ſtomacho contẽti ſunt. Q uæ q̃q̃ & ipſa reprehẽſione digna ſecuritas: tamẽ eẽt utcunq; tolerabilis: ſi eiuſmodi præceptores minus docerent: non peius. Alter error ille ẽt frequẽtior: ꝙ eos q ampliorem dicendi facultatem ſint cõſecuti: nõ putãt ad mĩora deſcendere. Idq; interim fieri: qa faſtidiant præſtare hãc iferioribus curã: ĩterim qa oĩo non poſſit. Ego porro eum qui nolit ĩ numero præcipientium nõ habeo. poſſe ãt maxĩe ſi uelit optimum quẽq; cõtendo: primũ ꝙ eum q eloquentia cæteris præſtet: Illa quoque ꝑ quæ ad eloquentiam puenit̃: diligentiſſime ꝓcepiſſe credibile eſt. Deinde quia plurimum in præcipiendo ualet ratio: quæ doctiſſimo cuiq; pleniſſima eſt. poſtremo qa nemo ſic ĩ maioribus eminet: ut eum minora deficiãt: niſi forte Iouem quidem Phidias optime fecit. Illa autem quæ in ornamẽtum eius operis accedunt: alius melius laboraſſet. aut orator loqui neſciet. aut leuiores morbos curare non poterit præſtantiſſimus medicus. Q uid ergo? non eſt quædam eloquẽtia maior: q̃ ut eam intellectu conſequi pueriis infirmitas poſſit? Ego uero confiteor: ſed hunc diſertum præceptorem prudẽtem quoq; & non ignarum docẽdi eſſe oportebit: ſubmittẽtem ſe ad menſuram diſcentis. ut uelociſſimus qs ſi forte iter cum paruulo faciat: det manũ & gradum ſuum minuat: nec ꝓcedat ultra q̃ comes poſſit. Q uid? ſi

E illorũ qdẽ ꝓſuaſio ſilentio tranſeunda eſt. Manifeſte colligit Fabius eminentiſſimo rhetori pueros ſtatim eſſe tradendos. Hinc uero quæſtionẽ adeo aperte Fabius tractat: ut nihil in hoc capite fere eſſe uideat̃ quod idigeat enarratõe.

plerũq; accidit:ut faciliora ſint ad ītelligẽdum & lucidiora multo: quæ a doctiſſimo quoq; dicuntur? Nam & prima eſt eloquentiæ uirtus perſpicuitas:& quo qſq; ingenio minus ualet:hoc ſe magis attollere & dilatare conatur:ut ſtatura breues in digitos eriguntur & plura infirmi minantur. Nam & tumidos & corruptos & tinnulos & quocunq; alio cacozeliæ genere peccãtes:certum habeo:non uirium ſed infirmitatis uitio laborare:ut corpora non robore: ſed ualetudine inflantur:& recto itinere lapſi plerunq; diuertunt. Erit ergo etiam obſcurior:quo quiſq; deterior. Non excidit mihi ſcripſiſſe me in libro priore:cum potiorem in ſcholis eruditionem eſſe, q̃ domi dicerem:libentius ſe prima ſtudia teneroſq; profectus ad imitationem cõdiſcipulorum:quæ facilior eſſet:erigere. Quod a quibuſdam ſic accipi põt:tanq̃ hæc quam nunc tueor: ſentẽtia priori diuerſa ſit. Id a me procul aberit. nanq; ea cauſa uel maxima ẽ: cur optimo cuiq; præceptori ſit tradendus puer: quod apud eum diſcipuli quoq; melius inſtituti:aut dicent quod inutile non ſit imitari:aut ſiquid errauerint:ſtatim corrigentur. At indoctus ille etiã probabit fortaſſe uitioſa:& placere audiẽtibus iudicio ſuo coget. ſit ergo tam eloquentia q̃ moribus præſtantiſſimus: qui ad phœnicis homerici exemplum dicere ac facere doceat.

De primis apud rhetorẽ exercitationibus.

h Inc iã quas primas ī docendo partes rhetorum putẽ trade/re īcipiã dilata parump illa:quæ ſola uulgo uocaẽ arte rhetorica. ac mihi opportunus maxime uideẽ īgreſſus ab eo: cuius aliqd ſimile apud grãmaticos puer didicerit. Et qa narrationũ: excepta qua ī cauſis utimur:tres accepimus ſpecies. fabulã:quæ uerſaẽ ī tragœdiis atq; carminibus:non a ueritate modo:ſed etiam a forma ueritatis remotã. Argumẽtũ:quod falſũ:ſed uero ſimile comœdiæ fingũt. Hiſtoriã ī qua ẽ geſtæ rei expoſitio. grãmaticis ẽt poeticas dedimus. apud rhetorẽ initiũ ſit hiſtorica tãto robuſtior: quanto uerior. Sed narrãdi qdẽ. quæ nobis optima rõ uideaẽ: demõſtrabimus:cũ de iudiciali pte dicemus. Interi admonere illud ſat eſt:ut ſit ea nec arida ꝓrſus:nec ieiuna. Nã qd opus erat tantũ ſtudiis laboris impẽdere:ſi res nudas atq; ĩornatas īdicare ſatis uideret? ne q̃ rurſus ſinuoſa & accerſitis deſcriptiõibus:ī quas pleriq; imitatione poeticæ licẽtiæ ducũtur:laſciuiat. uitiũ utrũq;:peius tamẽ illud. quod ex ĩopia:q̃ quod ex copia uenit. Nam in pueris oratio pfecta nec exigi nec ſperari põt. melior aũt ẽ īdoles læta:generoſiq; conatus:& uel plura iuſto cõcipiẽs interi ſpiritus. nec unq̃ me ī his diſcẽtis animus offẽdat:ſiqd ſupfuerit. qn ipſis doctoribus hoc ẽẽ curæ ueli:ut teneras adhuc mẽtes more nutricũ molius alãt:& ſatiari ue luti quodã iucũdioris diſciplinæ cibo lacteq; patiantur. Erit illud plenius īteri corpus:qd mox adulta ætas aſtringat. Hic ſpes roboris. Maciẽ nãq; & īfirmitatẽ ī poſterum minari ſolet protinus oĩbo mẽbris expreſſus ĩfans. Audiat hæc ætas plura & iueniat: & iuẽtis gaudeat:ſint licet illa nõ ſatis ſicca īteri ac ſeuera. Facile remedium

Nam tumidos & corruptos & tinnulos & quocũq; alio cacazeliæ genere peccantes. Tinnuli dicunt quorum ſermo tinnitum quendam imitatur a tinniendo dicti. κακοζηλεῖα autem latine dicit affectatio. ad uerbum autem tranſfertur prauа æmulatio. Aut ſiquod errauerint:ſtatim corrigentur. Siquid mihi legendum uidetur. Qui ad Phœnicis Homerici exemplum dicere ac facere doceat. Phœnix Amyntoris fuit filius ut in octauo iliados ſcribit Homerus: Achillẽ tanq̃ pater inſtituit:eumq; & facere & dicere docuit. Sic enim inquit Homerus. μυθων τε ῥητηρε μεναι πρηκτηρα τε εργων.

Incipiã quas primas ī h docẽdo partes rhetorem putem tradere incipiam. Rhetoꝛ legendũ eſſe nemo dubitat. At mihi opportunus. Ac per. c. legendum eſſe ex eo perſpici poteſt quod Ac ſenſuum principiis elegãter apponit. At uero non ita:niſi cum ſu pioribus aduerſat. Apud rhetorem initium ſit hiſtorica. Proponebantur pueris hiſtoriæ:quas elegãter ſtilo conſequerẽtur. Nã quod opus erat. Quid legendum eſſe nemo nõ uidet. Neq; rurſus ſinuoſa. Sinuũ ac diuerticulorum plena. Sinuoſa enim illa dicitur narratio quæ multas digreſſiões admittit:quales ſunt fere Ouidii fabularum narrationes.

Laſciuiant n littera expũcta laſciuiat legatur:ut ad hiſtoricã narrationem referatur. Nec unq̃ me in his diſcẽtis aĩus offendat ſiqd ſupfuerit:Sẽſus ītegritas nõ ut aĩus ſed ut ānis legat:expoſcit. Quod. n. pueris pmittit:grãdioribꝰ natu denegaret. Hinc ſpes roboris in aciẽ. deprauatus ẽ hic locus ꝓpter male adhibitã diſtinctionẽ. Nõ. n. in aciẽ ſed Maciẽ:quod qdẽ eſt initiũ ſeuſus eſt legẽdum hoc modo

Maciē nanq; & infirmitatem.

Erit aūt si nō ab initio tenuē mimū laminā duxerimus. Nimiū legēdū eē apte ex sēsu pcipiē. Est āt a uasculoꝝ sculptoribus similitudo sumpta. Laminæ enim nimiū tenues si sculpāt: facile ꝑforant. Iucundus ergo tamē maxie. Tū loco tamē ē legēdū.

Circūlatoriæ iactationis est. circulatoriæ m littera expūcta legat. Circulatores. n. dicunt q̄ i corona multitudinis ī aliq̄ artem iactāt ut Herbariiatque hoc gēus hoies solēt. Et i uere cūdia frōs. Inuerecūdalegendū eē etiā pueri uidēt. Neq; a nobis. In decīo plenissime docet: q̄ rōe copia orōis facilitasq; sit parāda. In hoc assuescat: ut recte scribat. Quod ανασκεῦη & κατασκεῦη. Ad uerbū ανασκεῦη destructio trāsīert. κατασκεῦη āt cōstructō. Merito uero hæc progymnasmata narrationē subsequuntur.

Quæ eni narratōe exposuimus: ea aut cōfirmatione approbari aut cōfutatōe destrui possunt. An si credibile. Sit legatur non si

ē ubertatis. sterilia nullo labore uīcunt. Illa mihi in pueris natura mimū ꝑfecerit: ī qua ingeniū iudicio præsumit. Materiam eē primū uolo uel abūdātioré: atq; ultra q̄ oporteat fusā. multū ide decoquent anni: multū ratio limabit: aliquid uelut usu ipso deteret. Sit mō unde excidi possit: & quod exculpi. Erit aūt si nō ab initio tenuē nimiū laminā duxerimus: & quā cœlatura altior: rūpat. Quod me de his ætatibus sētire minus mirabit: qui apud Ciceronē legerit. Volo. n. se efferat ī adolescēte fecūditas. Quapropter ī primis euitādus: & ī pueris præcipue. magister aridus: nō minus q̄ teneris adhuc plātis siccū & sine humore ullo solū. Inde fiūt humiles statim: & uelut ad terrā spectantes: q nihil supra quotidianū sermonē attollere audeāt. Macies illis ꝑ sanitate: & iudicii loco īfirmitas ē: & dū satis putāt uitio carere: ī id ipsū īcidunt uitiū: q; uirtutibus carēt. Quare mihi ne maturitas qdē ipsa festinet: nec musta ī lacu stati austera sint. Sic & annos ferēt & uetustate ꝑficiēt. Ne illud qdē quod admoneamus īdignū ē: īgenia puerorū nimia interī emēdatiōis seueritate deficere. nam & desperāt & dolēt: & nouissime oderunt: & quod maxie nocet. dū oīa timēt: nihil conant: quod ēt rusticis notū ē: qui frōdibus teneris nō putāt adhibēdam eē falcē: quia reformidare ferrū uidētur: & nūdum cicatricē pati posse. Iucundus ergo tum maxie debet eē præceptor: ut remedia quæ alioqui natura sūt aspera: moli manu & leui leniāt. laudare aliqua. ferre quædā. mutare etiam: reddita cur id fiat rōne. illuminare interponendo aliquid sui. Nō nūq̄ hoc quoq; erit utile: totas ipsū dictare materias: q̄s & imitetur puer: & interī tanq̄ suas amet. At si tam negligēs ei stilus fuerit: ut emendationē non recipiat: exptus sū prodesse: quotiens eandē materiā rursus a me retractatam scribere de integro iubere. posse. n. eum adhuc melius quatenus nullo magis studio q̄ spe gaudēt. Aliter aūt alia ætas emēdanda ē: & ꝑ mō uiriū & exigēdū opus & corrigēdū. Solebā ego dicere pueris aliqd ausis licētius aut lætius. laudare illud me. adhuc uēturū tēpus: quo idē nō ꝑmitterē. ita & īgenio gaudebāt: & iudicio nō fallebant. Sed ut eo reuertar unde egressus sū: narratiōcs stilo cōponi: quāta maxia possit: adhibita diligētia uolo. Nam ut primo cū sermo īstituit: dicere quæ audierit: utile ē pueris ad loquendi facultatē. iōq; & retro agere expositionē: & a media ī utrāq; ptē discurrere: sane merito cogant: sed ad gremiū præceptoris. & dū nō possūt: & dū res ac uerba cōnectere īcipiūt: ut ꝑtinus memoriā firmēt: ita cū iā formam recte loquendi & emēdatæ orōis accipiēt. extēporalis garulitas: nec expectata cogitatio: & uix surgēdi mora circūlatoriæ uere iactatiōis ē. Hinc parētū īpitorū inane gaudiū: ipsis uero cōtēptus operis: & īuerecūda frōs: & cōsuetudo pessime dicēdi: & malorū exercitatio: & quæ magnos quoq; ꝑfectus frequenter ꝑdidit: arroggans de se psuasio īnascitur. Erit suū parādæ facilitatis tēpus. neq; a nobis negligenter locus iste trāsibit. Interī satis ē si puer oī cura: & sūmo quātū illa ætas capit: labore aliquid ꝑbabile scripserit. ī hoc assuescat. Huius rei sibi naturā faciat. Ille demū in id quod quærimus: aut ei ꝓximū poterit euadere: q āte discet recte dicere q̄ cito. Narrationibus nō iutiliter subiungit opus destruēdi confirmandiq; eas: quod ανασκεῦη & κάτασκεῦη uocatur. Id porro nō tātū ī fabulosis & carmīe traditis fieri pōt: uerum etiā ipsis annaliū monumētis. ut si quærat. an sit credibile sup caput Valerii pugnātis sedisse coruū: q̄ os oculosq; hostis galli rostro atq; alis euerberaret. Sit ī utranq; partē igens

Hanc autem hiſtoriam Liuius refert libro ſeptimo primæ decadis. Vnde & gens Coruina cognomen traxit.

Vt de ſerpente. Scipio filius eſſe iouis putatus eſt: q̄ mater ipſum ex maximo ſerpente genuiſſe teſtaretur Nā ut in ſeptimo narrat. A. Gellius. Quod de olympia Philippi regis uxore Alexandri matre in hiſtoria græca ſcriptū eſt: idē de. P. Scipionis quoq; matre: qui prior Affricanus appellatus: memoriæ datū eſt. Nā & Oppius & iginus aliiq; qui de uita Africani ſcripſerūt: matrē eius diu ſterilē exiſtimatā credūt. P. Scipionē eū: cū quo nupta erat liberos deſperaſſe. Poſtea in cubiculo atq; in lecto mulieris cū abſent marito cubans ſola obdormiuiſſet: uiſum repēte iuxta ea cubare īgentē anguē: iiſq; qui eū uiderāt Territis & clamātibus elapſū īueniri non q̄ſſe. Lupa autem quæ Romulo ac Remo iſantibus expoſitis ubera p̄buit omni depoſita feritate, atq; egeria nympha cum q̄ noctu cōgredi Numa credebat notiores ſunt: q̄ ut hic debeāt expōi. Nā græcis hiſtoricis. Sic Iuuenalis

Et q̄q̄d græcia mēdax audet in hiſtoria. Argumēto ſūt Herodotus atq; Diodorus qui maxime fabuloſa narrāt. In ipſa uita moris eſt porare. I uocali aſcripta uitia legat ut aperte ex ſequētibus patet. Iuriſperiti an militaris uiri laus maior. Hāc quæſtionē Cicero p̄ mu, ræna elegātiſſime: ut oīa tractat cōtra Seruiū Sulpitiū Iurecōſultum

Quæ uel ad ſuadēdi officiū uel etiam ad iudiciorū diſceptationūq; iuuāt plurimū. loco diſceptationū niſi diſceptationē legamus ac q̄ copulā expūgamus: ſenſus cōfundit. Sic itaq; legat. uel ad iudiciorū diſceptationē iuuāt plurimū. Cur armata apud Lacedæmonios Venus Lactātius li. prīo diuinarū inſtitutionū copioſe narrat: cur armatæ Veneris ſimulacrū poſuerit lacedæmonii. A lacædemoniis inqt didicerat deos ſibi ex euētis fingēr: q cū Meſſenios obſiderēt. & illi furtim deceptis obſeſſoribus egreſſi ad diripiēdā lacædemonē cōcurriſſent: a Spartanis mulieribus fuſi fugatiq; ſunt. Cognitis āt dolis Lacedæmonii ſequebant. His armatæ mulieres obuiā lōgius exierunt: q cū uiros ſuos cernerēt armat̄ ſe ad pugnā: quod putarēt Meſſenios eē corpora ſua nudauerūt. At illi uxoribus cognitis ex aſpectu in libidinē cōcitati: ſicut erāt armari cōmixti ſunt: utiq; p̄miſcue. Nec. n. uacabat diſcernere. Sic iuuenes ab eiſdem ante miſſi cū Virginibus ex quibus ſunt Parthenii nati: p̄pter huius facti memoriam eidem Veneri armatæ ſimulacrū poſuerunt

Et quid ita crederent cupido puer. Crederetur eſt legendum. Cur autem Cupido talis fingatur Propertius lepidiſſime deſcribit.

ad dicendum materia: ut de ſerpente. quo Scipio traditur genitus: & lupa Romuli: & Aegeria Numæ. Nā græcis hiſtoricis plerūq; poeticæ ſimilis eſt licentia. Sæpe etiam quæri ſolet de tempore: de loco. quo geſta res dicitur: non nunq̄ de perſona quoq;: ſicut Liuius frequētiſſime dubitat: & alii ab aliis hiſtoricis diſſentiunt. Inde paulatim ad maiora tendere incipiet. laudare claros uiros: & uituperare īprobos: quod non ſimplicis utilitatis opus eſt. Nanque & īgenium excercetur multiplici uariaq; materia. & animus cōtemplatione recti prauiq; formatur. & multa inde cognitio rerum uenit: exempliſq; quæ ſunt in omni genere cauſarum potētiſſima: iam tum inſtruitur: cum res poſcet uſurus. Hinc illa exercitatio ſubit comparationis. uter melior. uter ue deterior: quæ q̄q̄ uerſatur in ratione ſimili: tamen & duplicat materiā: & uirtutū uitiorumq; non tantum naturam: ſed etiam modū tractat. Verum de ordine laudis contraq;: quoniam hæc tertia rhetorices pars eſt: præcipiemus ſuo tempore. Cōmunes loci de iis loquor: quibus citra perſonas i ipſa uitia moris eſt perorare: ut in adulterum aleatorem. petulantem ex mediis ſunt iudiciis: & ſi reum adiicias accuſationes. q̄q̄ hi quoq; ab illo generali tractatu ad quaſdam deduci ſpecies ſolent: ut ſi ponatur adulter cæcus: aleator pauper: petulans ſenex. habent autem nonnunq̄ & defenſionem. Nam & pro luxuria: & pro amore dicimus. & leno interim paſituſq; defendit: ſic ut non homi patrocinemur: ſed crimini. Theſis autē quæ ſumuntur ex rerū comparatiōe: ut ruſtica ne uita an urbana potior. iuriſperiti: an militaris uiri laus maior: mire ſunt ad exercitationem dicēdi ſpacioſæ atq; uberes: quæ uel ad ſuadendi officium: uel etiam ad iudiciorum diſceptationūq; iuuant plurimum. Nam poſterior ex prædictis locus in cauſa Murenæ copioſiſſime a Cicerone tractatur. Sunt & illæ pene totæ ad deliberatiuū pertinentes genus. ducēda ne uxor. petēdi ne ſint magiſtratus. Namque hæ p̄ſonis modo adiectis ſuaſoriæ erunt. Solebant præceptores mei nec inutili & nobis etiam iucundo genere exercitationis præparare nos coniecturalibus cauſis: cum quærere atque exequi iuberent Cur armata apud Lacedæmonios Venus. & quid ita crederetur. Cupido puer ac uolucer & ſagittis & face armatus: & ſimilia: in q̄bus ſcrutabamur uoluntatē: cuius i controuerſiis

Quicunq; ille fuit puerum qui pinxit amorem
Nonne putas miras hunc habuisse manus.
Hic primum uidit sine sensu uiuere amantes
Et leuibus curis magna perire bona.
Idem non frustra uentosas addidit alas
Fecit & humano corde uolare deum.

Scilicet alterna quoniam iactamur in unda
Nostraq; non ullis permanet aura locis
Et merito hamatis manus est armata sagittis
Et pharetra ex humero gnosia utroq; iacet.
Ante ferit quoniam tuti q̃ cernimus hostem
Nec quisq̃ ex illo uulnere sanus erit.

Quod genus chriæ uideri potest. Quemadmodum nanq; in chria dicti factiue: quod exponitur ratio affertur: sic in huiusmodi quæstiunculis causa: cur res proposita facta sit: explicatur. Nam locos quidem, Iam mihi legendum uidetur loco illius nam: cum nulla causa assignetur: sed sensus duntaxat connectantur.

His uelut emblematis, ornamentis: Sumpta est autem similitudo a uasis: quæ & gemmis & uariis coloribus exornantur, quæ quidē dicuntur emblemata, magis ἀπὸ τοῦ ἐμβάλλειν, hoc est ab iniiciendo. Iniecta nanque & affixa uidentur. Qui etiam in iis, Quin ascripta n litterra mihi legendum uidetur. Cum eo quidem quod uix ullus. Cū particula etsi ī omnibus scripta sit exemplaribus: tamen ut nihil sensui conferens uidetur expungēda, ac magis aduerbium ascribēdum hoc modo. Eo qdē magis. Quod in religionem deum cōpta sit. Comparata hoc est constituta legendum uidetur. Siue non trino forte nundino promulgato. Vt ad legē referatur promulgata est scribendum. Nundinis autem idcirco leges Romæ promulgabantur: ut rusticæ quoque tribus sine incommodo agriculturæ itereſſe possent. Dicitur autem trinum nundinum q; per tres dies nundinæ celebrarentur. Quod legitimis obstet. Legitime p legitimis est legendū.

frequēs quæstio est: quod genus chriæ uideri pōt. Nā locos qdē quales sūt de testibus: semp ne his credēdū: & de argumentis: an habēda ēt paruis fides: adeo manifestū ē ad forēses actiones ptinere: ut quidā nec ignobiles ī officiis ciuilibus scriptos eos memoriæq; dilligentissime mādatos ī promptu habuerit: ut quotiens esset occasio extēporales eorū dictiones his uelut emblematis exornarent. quo qdē (nec enim huius rei iudiciū differre sustineo) summā uidebant mihi ifirmitatē de se cōfiteri. Nā quid hi possint ī causis: quarū uaria ac noua sp est facies: ppriū inuenire. Quo ppositis ex pte diuersa respōdere? alterationibus uelociter occurrere. testē rogare. q etiā ī iis quæ sunt coīa: & ī plurimis causis tractant: uulgatissimos sēsus uerbis: nisi tāto āte præparatis psequi nequeant. Necesse ē his cū eadem iudiciis pluribus dicūt: aut fastidiū moueāt: ueluti frigidi & repositi cibi: aut pudore reprehēsa totiens audientium memoria. ifœlix supellex: quæ sicut apud pauperes ambitiosos pluribus & diuersis officiis cōterat: cum eo quidem q; uix ullus est tā cōmunis locus: qui possit cohærere cum cā: nisi aliquo propriæ quæstionis uinculo copulatus: appareatq; eū non tam insertum q̃ applicitum: uel quod dissimilis est cæteris: uel q; plerunq; assumi etiam parum apte solet. non quia desideratur: sed qa paratus ē: ut quidam sententiarū gratia uerbosissimos locos arcessūt: cum ex locis debeat nasci sentētia. Ita sunt aūt spectosa hæc & utilia si oriunt ex cā. Cæterū q̃libet pulchra locutio: nisi ad uictoriam tendit: utiq; supuacua: sed interī etiā cōtraria ē. Verū hactenus euagari satis fuerit. legum laus & utituperatio iā maiores ac ppe sūmis opibus sufficturas uires desiderent: quæ quidē suasoriis an cōtrouersiis magis accōmodata sit exercitatio: cōsuetudine & iure ciuitatū differt. Apud græcos enī lator earū ad iudicem uocabat. romanis p cōcione suadere ac dissuadere moris fuit. Vtroq; aūt mō pauca de his & fere certa dicunt. Nā & genera sūt tria. sacri. publici. priuati iuris: quæ diuisio ad laudē magis spectat: siqs eā p gradus augeat. q; lex. q; publica. q; ī religionē deū cōparata sit. Ea qdē de qbus quæri solet: cōmunia oībus Aut enī de iure dubitari pōt eius q rogat: ut de. P. Clodii q nō rite creatus tribunus arguebat: aut de ipsius rogatiōis: qd ē uariū: siue nō trino forte nūdino promulgata: siue nō idoneo die: siue cōtra itercessiones uel auspicia: aliud ue qd quod legitime obstet. dī lata eē uel ferri. siue alicui manētiū legū repugnare. Sed hæc ad illas primas exercitationes nō ptinēt. nā sūt hæc citra cōplexū psonarū: tēporū: cārū. Reliq̃ ea dē fere uero fictoq; certamini huiusmodi tractant. Nam uitiū aut in uerbis: aut ī rebus ē. In uerbis quærit an satis significent: an sit in his aliquid ābiguū. In rebus an lex sibi ipsa cōsentiat: an ī præteritum referri debeat: an ī singulos hoies. Maxime uero cōe est quærere. an sit

honesta:an utilis:nec ignoro plures fieri a plerisq; ptes.Sed nos iustũ:piũ:religiosũ:cæteraq; his similia honesto cõplectimur. Iusti tamẽ spẽs nõ simplr excuti solet.aut.n.de re ipsa quæritr: ut digna ne pœna uel premio sit.aut de mõ premii pœnæ ue:q tam maior q̃ mior culpari põt.Vtilitas quoq; iteri natura discernitr:iteri tẽpore. Q uædã an obtieri possint ãbigi solet.Ne illud qdẽ ignorare oportet:leges aliquãdo totas:aliquãdo ex pte ꝑhẽdi solere:cũ exẽplũ rei utriusq; nobis claris oronibꝫ præbeatr.nec me fallit eas quoq; leges eẽ:quæ nõ ĩ ppetuũ rogẽtr:sed de honoribꝫ aut ĩpiis: q̃lis manilia fuit:de q̃ Ciceronis oro ẽ.Sed de his nihil hoc loco præcipi põt. Cõstat.n.ꝓpria rerꝫ:de qbus agitr nõ cõi q̃litate.his fere ueteres facultatẽ dicẽdi exercuerr:assũpta tamẽ a dialecticis argumẽtãdi rõe. Nã fictas ad imitationẽ fori cõsiliorũq; materias:apud græcos dicere circa demetriũ phalerea ĩstitutũ fere cõstat.An ab ipso id genus exercitatõis sit iuẽtũ:ut alio quoq; libro sũ cõfessus:parꝫ cõpi. Sed ne ii qdẽ q hoc fortissie affirmãt ullo satis idoneo auctor nitũtr. Latinos uero dicẽdi ꝓceptores extremis.L.Crassi tpibꝫ cœpisse Cicero auctor ẽ.quorꝫ isignis maxie Plotius fuit.

De lectione oratorum & historicorꝫ apud rhetorẽ

Sed de rõne declamandi post paulũ.Interiqa pria rhetorices rudimẽta tractamus:nõ omittendũ ur id quoq;:ut moneam q̃tũ sit collaturus ad ꝓfectũ discẽtiũ rhetor:Si quẽadmodũ a grãmaticis exigitr poetarꝫ enarratio:Ita ipse quoq; historiæ:atq; ẽt magis oronũ lectiõe susceptos a se discipulos istruxerit.qd nos in paucis:quorꝫ id ætas exigebat:& parẽtes utile eẽ crediderant: seruauimus.Cæterꝫ sentiẽtibus iã tũ optia duæ res ĩpedimẽto fuerr:q; & lõga cõsuetudo aliter docẽdi fecerat legẽ:& robusti fere iuuenes: nec hũc laborẽ desiderãtes exẽplũ nr̃m sequebãtr.Nec tamẽ ẽt siqd noui uel sero iuenisse ꝓcipe ĩ posterꝫ puderet.Nũc uero scio id fieri apud græcos:sed magis p adiutores:qa nõ uidẽtr tpa suffectura: si legẽtibus singulis præire sp ipsi uelit.Et hercle prælectio quæ in hoc adhibetr:ut facile atq; distincte pueri scripta oculis sequãtr: ẽt illa quæ ui cuiusq; uerbi:siquid mius usitatũ icidat:docet:multũ infra rhetoris officiũ existimãda ẽ.At dmõstrare uirtutes:uel si quãdo icidãt uitia:id ꝓfessiõis eius atq; ꝓmissi:quo se magistrꝫ eloquẽtiæ pollicetr maxie ꝓpriũ ẽ.eo qdẽ ualidius:q; nõ utiq; hũc laborẽ docẽtiũ postulo:ut ad gremiũ r̃uocatis cuiusq; eorꝫ uelut liberis lectione deseruiant.Nam mihi cum facilius:tum etiã multo uidetur magis utile facto silẽtio:unũ aliquẽ q; ipsũ ĩpari p uices optimũ ẽ) cõstituere lectorẽ:ut ꝓtius ꝓnũciatiõi quoq; assuescãt.tũ exposita cã ĩ quã scripta legetr oro (nã sic clarius quæ dicẽtr: itelligi potest) nihil ociosũ pati:quodq; ĩ iuentiõe:quodq; ĩ elocutiõe ãnotãdũ erit. quæ ĩ ꝓhœmio cõciliandi iudicis rõ.quæ narrãdi lux, breuitas, fides.quod aliquãdo consilium.& q̃ occulta calliditas.nanque ea so-

An inultis.Vtilis legẽdũ ẽ ĩ præpõe erasa. Claris oro-nibus.Demosthẽis atq; Aeschynis oronibus id ꝓbatr: q mõ totã:mõ legis ptẽ reꝑ hẽdũt. Circa demetrium Phalerea istitutũ.hoc ẽ circa tps Demetrii Phalerei:q̃uis græci tale gẽus locutõis alr exponãt:Nã oi περι Τον πλατωνα:dicũt ipm Platonẽ:nõ tps significari.Sed Fabius manifeste ad tps refert De inuẽtore uero declamatiõis uariæ sũt scriptorꝫ opiniões. Vt alio quoq; libro Is Quintiliani liber: qui de causis corruptæ eloq̃ntiæ iscribitr:nõ extat. Quorꝫ isignis maxie Plotius fuit.De Plotio Rhetore Hieronymus de uiris illustribus sic scribit.Plotius gallus prius Romæ latinã rhetoricã docuit:ꝺ quo Cicero:eqdẽ Memoria teneo pueris nobis latine docuisse cœpisse Plotiũ q̃ndã:ad quẽ cũ fieret cõcursus:q; studiosissimis quisq; apꝺ eũ exerceretr:dolebã mihi idẽ nõ licere.cõtinebat ãt doctissimorꝫ hoium auctoritate: q existimabãt græcis exercitatõibꝫ ali melius ige nia posse.Hæc eadẽ & trãqllus de claris rhetoribꝫ rfert.

Ed de rõe declamãdi post paulũ.Orões atq; historias diligẽter a rhetore enarratas plurimũ adolescẽtibus cõferre ĩ hoc capite ostẽdit Quitilianus. Sed magis p adiutores.Eos accipiamus adiutores:quos hypodidascalos græci uocãt. Præire, ꝓlegere, ꝓlegũt nãq; discipulis magistri:ut ipsi emẽdate legãt. Siqd minus usitatũ. Siqd ut ad uerbum refera-tur legẽdũ ur̃. Vt ad gremiũ reuocatis cuiusq; eorꝫ uelit libri lectiõe deseruiãt. Sic qdẽ ĩ cõibus:q̃ uidi:exẽplaribus legitr.Sed nisi corrigatr hic locus: neq̃q̃ itelligi põt.Ita uero emẽdari posse ur̃:si loco cuiusq; qbusq; legatr & i uocali i u cõuersa ut ꝓ illo uerbo uelit & liberis ꝓ libris scribatr hoc mõ:ut ad gremiũ reuocatis quibusq; eorꝫ uelut liberis lectione deseruiant. Est aũt a matribus sumpta similitudo:quæ liberos dum miores sunt:ad gremium solent reuocare illisque inseruire.

Quæ lenis & q̄drata. hoc est æq̄lr̄ fusa. q̄drata. n. forma nulla ē expte neq; lōgior neq; breuior. Atq; ēt q spe capiūt. Pro spe legēdū esse spē: hoc est: pulchritudine: facile est ex iis q̄ sequunt uidere.

Leuatisq; leuigatis atq; dpilatis. Nāleue pducta pria molle ac sine pilis significat. An uero dclamabit q dē p̄ceptor. Loco illius pticule an at cōiūctō reponēda uidet. Est. n. obiectō q̄ uti possēt q dissentiūt: quā ita soluit fabius: ut rhetorē declamare qdē dbeā significet: ut illū discipuli possīt imitari: Sed tamē plus collaturas Dēosthenis ac Ciceronis lectas oīones asserit. Reph̄dē di. syllaba a fine scda expungat: ut r̄ph̄dē legat.

leue

Vod si q potuerit optineri. ipite ne dicā stulte hæc a supioribꝫ: ascripto hoc indice. Qui primi legē di. seperata fuere. In margie uero recte collocaretur. Ego opissimos. optimos legendū esse facile constat. Vt Liuium a pueris. a præpō ut supuacua uidet ex-

la i hoc ars ē: quæ itelligi nisi ab artifice nō possit. quāta deiceps in diuidendo prudētia. q̄ subtilis & crebra argumētatio. q̄bus uiribus ispiret. qua iucūdita te pmulceat: quāta i maledictis aspitas. i iocis urbanitas. ut deniq; domiet i affectibus: atq; i pectora irrūpat: aiumq; iudicū similē his quæ dicit: efficiat. tū i rōne eloquēdi quod uerbū ppriū ornatū sublime. ubi āplificatio laudāda. quæ uirtus ei cōtraria. qd speciose trāslatū. quæ figura uerboꝝ. quæ lenis & q̄drata: sed uirilis tamē cōpositio. Ne id qdē iutile ēt corruptas aliquādo & uitiosas oīones: quas tamē pleriq; iudicioꝝ prauitate mirant: legi palā pueris: ostendiq; i iis q̄ multa īpropria. obscura. tumida. humilia. sordida. lasciuia. effœmiata sint: quæ nō laudātur mō a pleriſq;: sed quod peius ē: pp hoc ipsū q̄ sūt praua laudant. Nā sermo rectus & secūdū naturā enūciatus: nihil hr̄e ex īgenio uidet. Illa uero quæ ut cūq; deflexa sunt: tāq; exq̄sitiora miramur: nō alr̄ q̄ distortis & quocūq; mō pdigiosis corporibus apud quosdā maius ē pre ciū: q̄ iis quæ nihil ex cōis hitus bonis pdiderūt. atq; ēt q spē capiunt uulsis leuatisq; & mustas comas acu comētibꝫ: & nō suo colore nitidis: plus eē formæ putāt: q̄ possit tribuere īcorrupta natura: ut pulchritudo corpis uenire uidea tur ex malis moribus. Nec solum hæc ipse debebit docere præceptor: sed frequēter iterrogare: & iudiciū discipuloꝝ expiri. Sic audiētibus securitas abe/rit. nec quæ dicētur pfluēt aures: simulq; ad id pducent: quod ex hoc quæriē ut iueniant ipsi & itelligāt. Nā qd aliud agimus docēdo eos: q̄ ne sp docendi sint: Hoc diligētiæ genus ausim dicere plus collaturꝫ discētibꝫ: q̄ oēs oīum artes: quæ iuuāt sine dubio multū: sed latiore quadā cōprehēsiōe. p oēs qdē species reꝝ quotidie pene nascētiū ire q possūt: sicut de re militari: q̄q̄ sint tradita quædā præcepta coīa: magis tamē pderit scire: qua ducū qsq; rōne i quali loco tpe sit usus sapiēter: aut cōtra. nā i oibꝫ fere mius ualēt præcepta q̄ expimēta. At uero declamabit qdē præceptor: ut sit exēplo suis auditoribus. non plus cōtulerit lecti Cicero ac Demosthenes: corriget palā siqd i declamādo discipulus errauerit. nō potētius erit emēdare oīonē: qn īmo ēt iucūdius: alienā. n. uitia reprehēdi mauult q̄ sua. Nec deerāt plura quæ dicerē. Sed neminē hæc utilitas fugit: atq; utinā tā nō pigeat facere istud: q̄ nō displicebit.

Qui primi legēdi.

q Vod si potuerit obtīeri: nō ita difficilis superit quæstio: q legēdi sint ici piētibus. Nā qdā illos mīores: qa facilior eoꝝ itellcūs uidebat: pbauerūt. alii floridius genus: ut ad alēda primaꝝ ætatū īgenia magis accōmodatū. Ego optīos qdē & statī & sp. Sed tamē eoꝝ cādidissimū quēq; & maxie cōpositū uelī: ut Liuiū a pueris magisq̄ Salustiū. & hic historiæ magis ē auctor: ad quē tamē itelligēdū iā pfcū opus ē. Cicero ut mihi qdē ur̄: & iucūdus īcipiētibꝫ quoq; & aptus ē satis: nec pdesse tātū: sed ēt amari pōt: tū quēadmodū Liuius præcipit: ut qsq; erit Cicerōi simillimus. Duo āt genera maxie cauēda pueris puto. unū. neqs eos ātiqtatis nimius admirator in Gracchoꝝ Catoniſq; & alioꝝ simiiū lectiōe durescere uelit. fiēt. n. horridi atq; ieiuni. Nā neq; ui eoꝝ adhuc itellectu cōseqnt: & elocutōe: quæ tū sine dubio erat optīa: sed nr̄is tpibꝫ aliēa cōtēti: qd ē pessimū: similes sibi magnis uiris uidebūt. Alteꝝ qd huic diuersū ē: ne recētis huius lasciuiæ flosculis capti uoluptate q̄dā praua delini

maior

pungenda. Et hic historiæ magis ē auctor. maior loco illius magis uidet eē legēdū. Significat. n. Liuiū in historia q̄ Salustium esse præstātiorem. Tum quemadmodum Liuius præcipit. In epistola quadam ad fili/

ant: ut prædulce illd genus ac puerilibus ingeniis hoc gratius quo ꝓpius ē adament. Firmis aūt iudiciis iāq; extra piculū positis sua/ seri & ātiquos legere: ex qbus si assumat solida ac uirilis ingenii uis deterso rudis sæculi squalore: tū nr hic cultus clarius eniteſcet: & nouos: qbus & ipſis multa uirtus adest. Nec .n. nos tarditatis natu ra damnauit: sed dicēdi mutauimus genus: & ultra nobis q̄ opor/ tebat īdulsimus. ita nō tā īgenio illi nos supauerūt: q̄ ꝓpositio. Mul ta ergo licebit eligere. Sed curandū erit ne iis qbus ꝑmixta sunt in/ quinentur. Q uosdam uero etiam quos totos imitari oporteat: & fuisse nuper & nunc esse: quid in libenter non conceſſerim modo: uerum etiam contenderim? Sed hi qui sint: non cuiusque est pro/ nunciare. Tutius circa priores uel erratur. Ideoq; hanc nouorum distuli lectionem: ne imitatio iudicium antecederet.

De diuisione.

f Vit etiam in hoc diuersum præcipiētium propositū: q; eoꝝ quidam materias: quas discipulis ad dicēdum dabāt: nō cō/ tenti diuisione dirigere: latius dicendo prosequebātur: nec solum probationibus īplebant: sed etiam affectibus. Alii cū primas mō lineas duxissent: post declamatiōes quid omisissēt prius tractabāt Q uosdam uero locos non minore cura: q̄ cum ad dicendum ipſi surgerent excolebant. Vtile utrunq;: & ideo neutrum ab altero se paro. Sed si facere tantū alterū necesse sit: plus ꝓderit demōstrasse rectā ꝓtinus uiam: q̄ reuocare ab errore iā lapsos. primū qa emē/ dationem auribus mō accipiūt: diuisionē uero ad cogitationē etiā & stilum ꝑferunt. Deīde q; libentius præcipientē audiunt q̄ repre hendētē. Si qui uero paulo sunt uiuatiores ī his præsertī moribus etiā irascūtur admonitiōi: & taciti repugnāt. Nec ideo tamē mīus uitia apte coarguēda sūt. Habēda.n. rō cæterorū: q; recta eē quæ præceptor nō emēdauerit credēt. Vtraq; āt rō miscenda est: & ita tractanda ut res ipsæ postulabūt. Nāq; icipiētibus dāda erit uelut præformata materia secūdū cuisq; uires. At cū satis cōposuisse se ad exemplū uidebunt: breuia quædā demōstrāda uestigia: quæ ꝓsecuti iā suis uiribus sine adminuculo ꝓgredi possint. Nōnunq̄ credi sibi eos oportebit: ne mala cōsuetudie sēper alienū laborē se/ quēdi nihil ꝑ se conari & quærere sciāt. Q uod si satis prudēter di cenda uiderint: iam prope consumata fuerit præcipientis opera: Siquid errauerit: adhuc erūt ad ducem reducendi. Cui rei simile quiddam facientes aues cernimus: quæ teneris infirmisque fœti/ bus cibos ore suo collatos patiuntur. At cum uisi sunt adulti pau/ lulum egredi nidis: & circunuolare sedem illam præcedentes ipsæ docēt: tū expertas uires libere cælo suæq; ipsoꝝ fiduciæ ꝓmittūt.

De ediscendo.

i Lud ex cōsuetudie mutādū ꝓrsus existīo ī his: de qbus nunc disserimus ætatibus: ne oīa quæ scripserint ediscant. & certa

um hoc Liuius scribit Vt p̄ dulce illud genus a puerili/ bus ingeniis hoc gratius. & copulla loco illius ꝓticulæ ut. loco uero a ꝓpōnis ac co pula ē aſcribēda hoc mō. Et ꝓdulce illud genus ac pueri libꝫ ingeniis hoc gratius quo ꝓpius ē adamēt. lasciuū .n. dicēdi genus maxīe pueris est gratum.

Vit etiam ī hoc diuer/ sū. Diuisio de qua hoc loco fabius uerba facit: πτῶσις quoq; uocatur a græcis nō solum διαίρεσις qđ nomē qđ significaret ipi ti qđā ignorātes de īdice hu ic capiti aſcripto deleuerūt. sic .n. in uetustoribus legit exēplaribus. De diuisiōe si/ ue parēchiresi. Diuisione ue ro prisci rhetores discipulis ꝓpositā materiā dirigentes ac uelut manibꝫ tractādā ex plicātes tāq̄ primas līeas du cebāt. Est aūt diuisio minor đclamatōe utpote quæ capi ta rei solū sine ꝓbatōibꝫ af fectibus. figuris cōtineat. Nā declamatō pfecta ē oro. Vn de Seneca ī đclamatōibꝫ de Albutio loq̄ns scribit. Raro cōtrouersiā iplebat. nō pos/ ses dre diuisionē eē. nō pos/ ses declamationē. Tāq̄ decla matōi de erat. tāq̄ diuisioni multū superat. De hac āt di uisiōe & Seneca diligēter ꝑci pit ī libris quos diuisionum īscripsit: & Q uītilianus ī se/ ptimo. Post đclamatōes qđ omisissent prius tractabat. Nisi qđ loco illius qđ legat. sēsus difficilius ꝑcipiet. Est āt trāslatio a pictoribꝫ sūpta qaliqd picturi: primū lineis qbusdā īaginē totius opis designāt. deide uarios supin ducētes colores eā pficiunt. Nō nūq̄ credi sibi eos opor tebit: Hoc ē suis ipsoꝝ uiri bus ꝓmitti discētes oporte bit: ut sine doctore aliquid conari & cudere audeant.

i Llud ex cōsuetudie mutādū. Electos po tius ex auctoribꝫ lo cos q̄ sua scripta pueris edi/

scēdos esse præcipit: quātaq; īsit ī præstātū auctoꝝ dictis ediscēdis utilitas ꝑspicue adeo ostēdit Q uītilianus: ut nihil expositōe sit opus. Ita demū. Solū. Demū nāq; cū is ea id ꝓnoīe atq; ita aduerbio iūctū significat solū

Irtus præceptoris, Vnū quēq; ſcām ingenii ſui naturā docēdū eē idq; præceptorem maxīe curare debere aſſerit: ut differētias īgenioꝝ in primis noſcat.

Nec potōres. Pauciores ꝓculdubio legēdū ē. Tot aūt ſunt corpoꝝ dfæ: ut uix duo in oībus ſimilia reperiant. Ex quo colligit̄ natura maxime uarietate gaudere.

Qui tātū iter ſe diſtāt. Quātū genere dicēdi oratores priſci differant & Cicero cū alibi tū in oratore oſtēdit. & Fabius in ultimo apte deſcribit. Alii nāq; exſſi & limati, alii copioſi & graues, alii aliud genus amāt.

Vtile deīde pleriſq; uiſū ē ita quēq; īſtituere: ut ꝓpria naturæ bona doctrina foueret. Ex illis ē ét Cicero q cū alibi tū in Bruto & in primo de officiis idē ſentit. Inqt n. Quæ cōtēplantes expēdere oportebit: qd qſq; héat ſui: eaq; moderari nec uelle expiri q aliēa ſe dceāt. Id. n. maxīe quēq; dcet qd ē maxīe cuiuſq;. Et de ea in quæ natus uidet dſerēdo faciat īfirmiora. De ꝑpō ut ſupuacua ē eradēda.

Nā ꝓprietates īgēioꝝ dſpicere, dſpicere legēdū eſt ut ſit diligēter inſpicere atq; ītueri, deſpicere nāq; eſt deorſum aſpicere atq; contemnere.

ut moris ē: die dicāt. Quod quidem maxime patres exigūt: atq; ita demū ſtudere liberos ſuos: ſi q̄ frequētiſſime declamauerīt: credūt. cum ꝓfectus præcipue diligētia cōſtet. Nā ut ſcribere pueros plurimūq; eſſe in hoc ope plane uelī: ſic ediſcere electos ex oratiōibus uel hiſtoriis: alio ue quo genere dignoꝝ ea cura uoluminū locos multo magis ſuadeā. Nā ét exercebit̄ acrius memoria aliena cōplectēdo q̄ ſua. Et q erūt ī difficiliore huius generis labore uerſati ſine moleſtia: quæ ipſi cōpoſuerunt iā familiarius aio ſuo affigēt: & aſſueſcēt optimis: ſpq; hēbunt ītra ſe: qd mitent̄. Etiā nō ſentientes formā oronis illā: quā mente penitus acceperit: expriment. Abūdabūt āt copia uerboꝝ optioꝝ & cōpoſitiōe ac figuris iā nō quæſitis: ſed ſpōte & ex repoſito uelut theſauro ſe offerētibus. Accedit his & iucūda ī ſermōe bene a quoq; dictoꝝ relatio: & ī cauſis utilis. Nā & plus auctoritatis afferī ea quæ nō præſentis gratia litis ſūt cōpata: & laudē ſæpe maiorē: q̄ ſi nīa ſint cōciliāt. Aliquādo tamen ꝓmittēdū quæ ipſi ſcripſerīt dicere: ut laboris ſui fructū etiā ex illa quæ maxīe petit̄: laude plurimū capiant. Veꝝ id quoq; tū fieri oportebit: cū aliqd cōmodius elimauerīt: ut eo uelut premio ſtudii ſui donentur: ac ſe meruiſſe ut dicerent gaudeant.

An ſecūdū ſui quiſq; ingenii docendus ſit naturam.

Irtus præceptoris haberi ſolet nec īmerito: diligenter ī iis: quos erudiendos ſuſcepit: notare diſcrimīa īgeniorum: & quo quenq; natura maxīe ferat. Nā eſt ī hoc īcredibilis quædā uarietas: nec potiores animoꝝ pene quā corpoꝝ formæ. Quod ītelligi etiā ex ipſis oratoribus pōt: q tātū ītер ſe diſtāt genere dicendi: ut nemo ſit alteri ſimilis: quis plurimi ſe ad eoꝝ quos ꝓbāt imitatiōem cōpoſuerīt. Vtile deīde pleriſq; uiſū ē: ita quēq; īſtituere: ut ꝓpria naturæ bona doctrīa foueret. & ī id potiſſimū īgenia quo tēderet adiuuaret̄: ut ſiqs paleſtræ pitus: cū ī aliqd plenū pueris gymnaſiū uenerit: exptus eoꝝ oī mō corpus aiumq; diſcernat: cui q̄ſq; certami præpādus ſit: Ita præceptorem eloquentiæ: cū ſagaciter fuerit intuitus: cuius īgeniū præſſo limatoq; genere dicendi: cuius acri: graui: dulci: aſpo: niti do: urbāo maxīe gaudeat: ita ſe cōmodatuꝝ ſingulis: ut ī eo quo q̄ſq; emiet ꝓuehat̄: qd & adiuta cura natura magis eualeſcat. Et ſi diuerſa ducatur: nec ī iis. qbus minus aptus ē: ſatis poſſit efficere: & ea in quæ natus uidetur deſerendo faciat īfirmiora. Quod mihi (libera. n. uel contra receptas per ſuaſiōes rōnē ſequēti ſentētia ē) in ꝑte ueꝝ uidetur. Nā ꝓprietas īgenioꝝ diſpicere ꝓrſus neceſſariū eſt. in his quoq; certū ſtudioꝝ facere delectum nemo diſſueſerit. Nāq; erit alius hiſtoriæ magis idoneus, alius compoſitus ad carmen, alius utilis ſtudio iuris: ut nonnulli rus fortaſſe mittēdi. Sic diſcernet hæc dicendi magiſter: quō palæſtricus ille curſorē faciet: aut pugilē: aut luctatorē: aliudue quid ex iis. quæ ſunt ſacrorum certaminū. Verum ei qui foro deſtinabitur: nō ī unā ꝑtē aliquam: ſed ī oīa quæ ſunt eius opis: etiam ſiqua difficiliora diſcēti uidebunt̄: elaborandū ē. Nā & oīno ſupuacua erat doctrina: ſi natura ſufficeret. an ſiqs īgenio corruptus ac tumidus: ut pleriq; ſunt: ticiderit: in hoc eum ire patiemur? aridum atq; ieiunū nō alemus: & quaſi ueſtiemus? Nā ſi quædā detrahere neceſſariū ē: cur nō ſit adiicere cōceſſū? Neq; ego cōtra naturā pugno. nō. n. deſerendum id bonū: ſiquod īgenitū ē exiſtimo: ſed augēdum addendumq; quod ceſſat. An

An uero clarissimus ille præceptor Isocrates. Pro illa particula uero non aduerbium reponendum uidet. Nisi. n. sit negatiua ea interrogatio: uidebitur Fabius negare id quod affirmare intendit. Affirmatiua nāq; interrogatio ita soluit in negationē: ut negatiua in affirmationē. Hoc aūt idē exēplū & Cicero in Bruto refert. Quare hoc inqt doctoris itelligētis est uidere: quo ferat natura sua quēq; & ea utētē sic istituere: ut Isocratē i acerrimo ingenio Theopōpi & Lenissimo Ephori dixisse traditū est. Alteri se calcaria adhibere, alteri frenos. Imbecillis tamē igēiis: sane sic obseq̄ndū sit: ut tamē i id quo uocat natura ducāt. Tamē ptícula itex ascripta

non

uero clarissimus ille præceptor Isocrates: quē nō magis libri bene dixisse: q̄ discipuli bene docuisse testant: cū de Ephoro atq; Theopōpo sic iudicaret: ut alteri frenis: alteri calcaribus opus eē diceret: aut i illo lētiore tarditatē: aut i illo pene præcipiti cōcitationē adiuuandā docendo existimauit: cū alterū alterius natura miscēdū arbitraretur. Imbellicis tamē igeniis sane sic obsequēdū sit: ut tamē i id quo uocat natura: ducātur. Ita. n. qđ solū possunt melius efficient. Si uero liberalior materia cōtigerit: & i qua merito spē oratoris simus aggressi: nulla dicēdi uirtus omittēda ē. Nā licet sit aliq̄ in ptē ꝓnior, ut necesse ē: cæteris tamē non repugnabit: atq; ea cura paria faciet iis i qbus emiebit. Sicut ille ne ab eodē exēplo recedamus exercēdi corpa pitus: nō si docēdū pācratiasten suscepit: pugno ferire: uel calce tantū: aut nexus mō: atq; in his certos aliquos docebit: sed oīa quæ sūt eius certaminis. Erit q ex iis aliqua nō possit: i id maxie qđ poterit icūbet. Nam sunt hæc duo uitāda ꝓrsus: unū ne tēptes: qđ effici nō possit. Alterū ne ab eo qđ qs optie facit i aliud cui minus ē idoneus: trāsferas. at si fuerit q docebit ille quē adolescētes senē uidius: Nicostratus oibus i eo docēdi ptibus simil utet: efficietq; illū: q̄lis hic fuit luctādo pugnādoq;: quorū utroq; certamine iisdē diebus coronabat i uictū. Et quāto id magis oratoris futuri magistro ꝓuidēdū erit. Nō. n. satis ē dicere presse tātū aut subtiliter aut aspe: nō magis q̄ phonasco: acutis tantū: aut mediis aut grauibus sonis: aut horū ēt particulis excellere. Nam sicut cithara ita oro pfecta nō ē: nisi ab imo ad summū oibus itēta neruis cōsētiat. De officio discipulorum.

p Lura de officiis docētiū locutus: discipulos id unū iterum moneo: ut præceptores suos non minus q̄ ipsa studia amēt. & pētes eē: nō qdē corporū: sed mētiū credāt. Multū hæc pietas cōfert studio. Nā ita & libēter audiēt: & dictis credēt: & eē similes cōcupiscēt. i ipsos deniq; cœtus scholarium læti & alacres cōueniēt. emēdati nō irascēt. laudati gaudebūt. ut sint carissimi studio merebūtur. Nā ut illorū officium ē docere: sic horū præbere se dociles. alioq neutrū sine altero sufficit. Et sicut hois ortus ex utroq; gignētiū cōfert: & frustra sparseris semina nisi illa præmollitus foueret sulcus: ita eloquētia coalescere neqt: nisi sociata tradentis accipientisq; concordia. De utilitate & rōne declamādi.

i N his primis opibꝫ quæ nō ipsa pua sūt: sed maiorū q̄si mēbra atq; ptes bene instituto ac satis exercitato: iā

f tātū ē cōuertēda ut legat: ut tātū i id quo uocat natura dicant. Si uero liberalior materia cōtigerit. Pro materia mihi natura legēdū uidet. Natura. n. frequēter pro ingenio ponitur. De copioso uero & fœcundo ingenio Fabius uerba facit. Nā licet si aquā in partē ꝓnior. Sit loco si legendū esse cōstat. Si docēdum pancratiasten susceperit. Pancratiū genus est certaminis: de quo Propitius Puluerulētaq; ad extremas dat fœmina metas. Et patiē duro uulnera pancratio. Hinc Pancratiastes qui certaminis illius est peritus appellatur. Nicostratus ut hinc colligimus: & luctator & pugil fuit clarissimus. Nicostratus autem uictoria exercitus interprætatur. νικη. n. uictoria, στρατος exercitus dicitur.

Qualis hic fuit luctando pugnā doq;. Luctari proprie dicuntur qui se inuicem complectentes alter alterum in terram deiicere nituntur. Pugnare uero qui pugnis contendūt. Vtroq; certamine. Et luctæ & pugilum. Nō magis q̄ phonasco acutis tantū aut mediis aut grauibus sonis. Phonascus απο του φωνην ασκειν. hoc est ab exercēda uoce dicit. Phonasci. n. sunt magīri curādæ atq; exercēdæ uocis.

Lura de officiis docentiū locutus. Discipulos admonet Fabius: ut & doctores ament: & se illis dociles præbeant: aliter in studiis ipsos nihil ꝓficere posse. In ipos deniq; cœtus scholariū læti & alacres cōueiēt. Scholas i uocali erasa legat: ne turbæ barbara loquētiū astipulari uideat. Quintilianus: Neq; n. scholaris iuenitur apud quēq; latie loquētē quis ipitenūc oēs: q studiis uacāt: uulgo scholares appellēt. Sed latie elegāter q̄ loq̄ntes eos scholasticos iuuēes adolescētesue appellāt. frequntiā ergo scholas accipiamus eā adolescētū multitudinē: q̄ i scholas cōuenire solet.

N his primis opibus: q̄ nō i ipsa pua sūt. sed maiorū q̄si mēbra atq; ptes bene instituto ac satis exercitato iam fere tps appetet aggrediendi suasorias iudicialesque materias. Apparet non appetet legendum esse facile ex

ſenſu ipſo percipi poteſt. Hic autem primum colligit Fabius q̄ ſit utilis ratio declamandi atq; exercitatio. Deinde quædam tradit præcepta ad declamandum pertinentia: quæ cum ſint perceptu facillima: nulla īdigere uidentur expoſitione: niſi ſiquid erroris icidit. Verum ſublatis erroribus clara perſpicuaq; ſunt omnia. Illud non eſt ignorandum quas nunc declamationes uocamus ante Ciceronem: ut Seneca inquit: Theſis fuiſſe uocatas: mox declamatões ac controuerſias iudiciales uel ſuaſorias cœpiſſe uocari. Nam magos & peſtilētiā & reſponſa & ſæuiores tragicis nouercas. Materiæ ſunt declamatoriæ: quas idcirco damnat Fabius: quia nimiū a ueris cauſis ſunt alienæ. Magi nanq; interdum finguntur adhibiti ad excantandos manes filiorū qui matribus apparere ſoleant: propter quod matres malæ tractationis uiros accuſant. Et ad ſedandam peſtilentiam fingit Apollo reſpondiſſe: ut tres uirgines pluresue immolentur. Nouercæ quoq; quæ fere crudeles finguntur: ſæpenumero declamantibus materiam prebent ut apud Quintilianum paries palmatus. Quidam enim cui erat filius cæcus quem heredem inſtituerat induxit illi nouercam iuuenēq; in ſecreta domus parte ſepoſuit. Is noctu dum in cubiculo cum uxore iaceret occiſus eſt. Accuſant ſe inuicem cæcus & nouerca. Eo quidem res iſta in culpam docētiū recidit: ut inter præcipuas quæ corrumperent eloquentiam cauſas: licentia atq; inſcitia declamantium fuerit. Pro eo niſi adeo legatur: ſenſus ītegritas non ſeruabitur. Videt autē Fabius ad ea alludere quæ Petronius Arbiter in prīcipio operis ſui, pſa uerſuq; ſcripti in declamatores ſic ait. Cū alio genere furiaq; inqetant declamatores: qui clamāt hæc uulnera pro libertate excepi. hūc oculū p uobis ipēdi. Date mihi ducē q me ducat ad liberos meos. Nā ſucciſi poplites mēbra nō ſuſtinēt. Hæc ipſa tolerabilia eſſent: ſi ad eloquētiā ituris uiā facerēt. nūc & req; tumore & ſniaq; uaniſſimo ſtrepitu hoc tantū, pficiūt: ut cū in foq; uenerūt: putent ſe in aliū orbē terraq; delatos: & ideo ego adoleſcētulos exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri: qa nihil ex iis quæ in uſu habemus: aut audiunt aut uident. Sed piratas cū catenis in littore ſtātes: & tyrānos edicta ſcribētes: qbus imperēt filiis: ut patrū ſuoq; capita præcidāt. Sed reſpōſa in peſtilentia data: ut uirgines tres aut plures immolentur. Sed mellitos uerboq; globulos & omnia dicta factaq; quaſi parauere. Qui inter hæc nutriuntur: non magis ſapere poſſunt: q̄ bene olere qui in culina habitant. Pace ueſtra dixiſſe liceat primi omnium eloquentiā perdidiſtis. Leuibus enim atq; inanibus ſonis ludibra quædam excitando effeciſtis ut corpus orationis eneruaretur atq; caderet, ac reliqua quæ ſequuntur. Quid ergo nunq; hæc ſupra fidem: & poetica ut uere dixerim: themata iuuenibus pertractare permittemus? hy pophora eſt quæ ab iis fieri poſſet qui opus declamandi diuerſum a forenſibus cauſis putant: quam ita Fabius ſoluit ut dicat eſſe permittendum eatenus quatenus alatur eloquentia: non corrūpat.

Et q̄ſi in corpus erant? hoc eſt, quaſi pigueſcant? Nā in corpus ire illi dicunt: quoq; corpus efficit pīgue. eſt aūt ſūpta ſimilitudo a pecudibus quæ lætiori pabulo paſtæ in corpus ire ac pīgueſcere ſolēt. Sāguinis detra

Adeo

fere tempus appet aggrediendi ſuaſorias iudicialeſq; materias: quaq; anteq uiam īgrediar: pauca mihi de ipſa declamādi ratiōe dicēda ſūt: quæ qdē ut ex oibus nouiſſime iuēta: ita & multo ē utiliſſima. Nā & cūcta illa de qbus dixīus: in ſe fere continet: & ueritati proximam imaginem reddit. Ideoque ita eſt celebrata: ut pleriſq; uideretur ad formandam eloquētiam uel ſola ſufficere. Neq; enim uirtus ulla perpetuæ dumtaxat orationis reperiri pōt: quæ nō ſit cū hac dicendi meditatione cōmunis. Eo quidem res iſta in culpam docentium recidit: ut inter præcipuas: quæ corrumperēt eloquētiā cauſas: licētia atq; iſcitia declamantiū fuerit. Sed eo quod natura bonum eſt: bene uti licet. Sint ergo & ipſæ materiæ quæ fingētur q̄ſimillimæ ueritati. Et declamatio in quantum maxime pōt: imitetur eas actiones: in quaq; exercitationē repta ē. Nā magos & peſtilētiā & reſpōſa: & ſæuiores tragicis nouercas: aliaq; magis adhuc fabuloſa fruſtra iter ſpōſiones & iterdicta quæremus. Quid ergo? Nunq; hæc ſupra fidē & poetica (ut uere dixeri) themata iuuenibus ptractare permittemus: ut expatientur & gaudeant materia: & quaſi i corpus eant? erit optimum. Sed certe ſint grādia & tumida: nō ſtulta etiam: & acrioribus oculis intuēti ridicula: ut ſi iam cedēdum ē: impleat ſe declamator aliquādo: dū ſciat: ut quadrupedes cum uiridi pabulo diſtētæ ſunt: ſanguinis detractatione curātur: & ſic ad cibos uiribus conſeruandis idoneos redeunt: ita ſibi quoq; tenuandos adipes: & quicquid humoris corrupti contraxerit: emittēdum: ſi eē ſanus ac robuſtus uolet. Alioqui tumor ille inanis primo cuiuſcunq; ueri opis conatu deprehēdetur. Totum autē declamandi opus qui diuerſum omnino a forēſibus cauſis exiſtimāt: Hi profecto ne rationē quidē qua iſta exercitatio inuēta ſit: peruident. Nā, ſi foro non præparat: aut ſcenicæ oſtentatiōi: aut furioſæ uociferationi ſimillimum eſt. Quid enim attinet iudicem præparare: qui nullus eſt? Narrare quod omnes ſciant falſum?

probatiões adhibere cauſæ: de qua nemo ſit pnunciaturus? Et hæc quidem ocioſa tãtum. affici uero & ira uel luctu per mouere: cuius eſt ludibrii? niſi quibuſdam pugnæ ſimulacris ad uerum diſcrimen aciẽq; iuſtam conſueſcimus? Nihil ergo iter forenſe genus dicẽdi: atq; hoc declamatorũ intererit? ſi profectus gratia dicimus nihil. Vtinãq; adiici ad cõſuetudiem poſſet: ut nominibus uteremur: & perplexe magis & lõgioris aliquãdo actus cõtrouerſiæ fingerentur. Et uerba in uſu quotidiano poſita minus timeremus: & iocos iſerere moris eſſet: quæ nos q̃libet per alia in ſcholis exercitati ſimus: tyrones in foro inueniunt. Si uero in oſtentationem comparetur declamatio: ſane paululum aliquid ĩclamare ad uoluptatem audientium debemus. Nam & in iis actionibus: quæ in aliqua ſine dubio neceſſitate uerſantur: ſed ſunt ad populärem aptatæ delectationem: quales legimus Panegyricos: totumque hoc demonſtrationum genus: permittitur adhibere plus cultus: omnemque artem: quæ latere plerunque ĩ iudiciis debet: non confiteri modo ſed oſtentare etiam hominibus in hoc aduocatis. Quare declamatio quoniam eſt iudiciorum cõſiliorumque imago: ſimilis eẽ debet ueritati. quoniam autem aliquid i ſe habet epidicticon: nõ nihil ſibi nitoris aſſumere. quod faciunt actores comici: qui nec ita prorſus: ut nos uulgo loquimur: pronũciant: quod eſſet ſine arte: nec tamẽ procul a natura recedũt: quo uitio periret imitatio: ſed morem communis huius ſermonis decore quodam ſcænico exornãt. Sic quoque aliqua nos ĩcommoda ex iis quas finxerimus materiis: cõſequentur: ĩ eo præcipue q; multa in his relinquuntur incerta: quæ ſumimus: ut uidentur ætates: facultates: liberi: parẽtes: urbium ipſarum uires: iura: mores alia his ſimilia. Quin aliquãdo etiam argumẽta ex ipſis poſitiõum uitiis ducimus. Sed hæc ſuo quæque loco. Quãuis enim omne propoſitum operis a nobis deſtinati eo ſpectet: ut orator ĩſtituatur: tamen ne quid ſtudioſi requirant: etiam. ſiquid erit quod ad ſcholas pertineat proprie: in tranſitu nõ omittemus.

An artis neceſſaria cognitio.

I Am hinc ergo nobis incohanda eſt ea pars artis: ex qua capere initium ſolẽt: qui priora omiſerũt. quãq; uideo quoſdam in ipſo ſtatim limine obſtaturos mihi: qui nihil egere eiuſmodi præceptis eloquẽtiam putent: ſed natura ſua & uulgari modo: & ſcholarum exercitatione contẽti: rideant etiam diligentiam noſtram exemplo quoque magni nominis profeſſorum: quorum aliquis: ut opinor: interdetur eradenda. Sed hæc ſuo q̃q; loco. Quæq; legendũ eſſe nemo non uidet. In tranſitu nõ omittimus.

In tranſcurſu id quod alii obiter dicunt. Nam Fabius quod meminerim: nunq̃ obiter utitur.

I Am hĩc ergo nobis. Neceſſariã eẽ artẽ ad eloquẽtiã aſſequẽdã apte demõſtrat Quĩtiliãus. Quoq;

ctatione. ta ſyllaba eraſa detractione legatur. Nihil ergo inter forẽ ſe genus dicendi atq; hoc declamatorium intererit. Vt declamatoriũ legatur loco declamatorum i litterа eſt aſcribenda. Eſt autem altera obiectio quæ fieri poſſet: quam ita Fabius ſoluit: ut aſſerat nihil intereſſe ſi profectus gratia declamatur. Sin ad oſtentationem: nõ nihil differre concedit. Vtinamque adiici ad conſuetudinem poſſet ut nominibus uteremur. Poſſet alicui uideri Fabius id optare: ſine quo ne declamare quidem aliquis poteſt. Quo nanque modo declamatio ſine nominibus fiat? An propriis quidem nominibus quæ apud priſcos ſola nomina dicebantur: declamatores non utuntur: ſed duntaxat appellatiuis? qualia ſunt. Ruſticus. Orator. Magus. Poeta. Medicus. Pater. Filius. nouerca. & ſimilia

Sane paululũ aliq̃d inclamare ad uoluptatem audiẽtium debemus. Inclinare quidam legendum putãt Sed inclamare ſenſui magis mihiq̃ inclinare uidetur. Is enim ad uoluptatem auditorum inclamare dicitur: q & poetica themata eligit: & in eloquendo maxime laſciuit: & in pronunciando ita uocem tollit ut uere inclamare uideatur. Nam & in iis actionibus: quæ ſine dubio in aliqua neceſſitate uerſantur. Pro neceſſitate in uetuſto exẽplari emẽdate legitur ueritate hoc modo. Nã & in iis auctionibus quæ in aliqua ſine dubio ueritate uerſantur. Panegyrici autem dicũtur orationes in conuentu populi habitæ. Nam πανήγυρις hoc eſt panegyris träſfertur conuentus. απο τοῦ πανηγορεῖν: hoc eſt ab omnibus cõgregãdis. de laudibus uerõ: Athenarum orationes in conuentu populi Atheniẽſis habebant? qui panathenaici panegyrici dicunt. Quoniam uero nõ nihil in ſe habet epidicticon: nonnihil ſibi nitoris aſſumere. Epidicticon oſtẽtatium ac demõſtratiuum interpretatur. Nã ἐπιδείκνυμι unde uenit: ſignificat oſtento ac demonſtro. Si quoq; in aliqua nos incõmoda ex iis quas finxerimus materiis conſequẽtur. Sic aſcripta. c. littera eſt legendum atq; in præpoſitio ut ſuperflua uidetur eradenda. Sed hæc ſuo q̃q; loco. Quæq; legendũ eſſe nemo non uidet. In tranſitu nõ omittimus.

aliquis ſterrogatus quid eſſet ſchema & noema neſcire ſe quidem. Schema figura Noema omnis dici poteſt ſententia. Cæterum Fabius ipſe in octauo quatenus accipiatur nouema: aperte exponit. Eſt iquit & quod appellatur a nouis noema qua uoce omnis intellectus accipi põt. Sed hoc noĩe donarũt ea quæ nõ dicunt: uerum intelligi uolũt: ut in eum quem ſæpius a ludo redemerat ſoror agentem cum ea talionis: quod ei pollicem dormiẽti recidiſſet Eras dignus ut hẽres integram manũ. Sic enim auditur ut depugnares.

Alius percõtãti Theodoreus an Apollodoreus eſſet: ego iqt parmularius ſũ. Theodorus gadareus q Rhodius maluit appellari: & Apollodorus Byzantius clariſſimi rhetores fuere quoꝝ ſectatores ad morẽ ſectæ philoſophoꝝ Theodorei atq; Apollodorei ſũt uocati. Parmularius aũt dr̃ parmaꝝ hoc ẽ ſcutorũ faber. Sẽtẽtiis grãdibus. Sẽtẽtias hoc loco Fabius uocat lumina quædã oronis præcipueq; in clauſulis poſita: ut nihil ẽ tã populare q̃ bonitas.

Velut claſſico iſtictu. iſticti hoc eſt cõcitati legẽdũ eẽ patet. Claſſicũ aũt dr̃ ſonitus tubaꝝ. Metaphora uero ẽ a militibus sũpta q tubaꝝ ſonitu ad pugnã icitãt. Nã ut barbari & ſerui, loco illius ut pticulæ: & copula ſcribaẽ, ſic.n. exigit ſenſus.

In hoc qdẽ negauerĩ. Clare adeo cãs exponit: qbꝫ artis iperiti fortius pitis dicere uidenẽ: ut facile citra oẽm expõnẽ pcipi poſſint: cũ pſerti fere abſint errores. Quia libentiſſime hoĩes audiunt ea quæ ipi dicere uoluiſſẽt.

rogatus quid eſſet ſchema & noema: neſcire ſe quidẽ: ſed ſi ad rem pertinere eſſe in ſua declamatiõe reſpondit. Alius percõtanti theodoreus an appollodoreus eſſet: ego inqt pmularius ſum. nec ſane potuit urbanius ex cõfeſſiõe iſcitiæ ſuæ elabi. porro hiqa & beneficio igenii præſtãtes ſũt habiti: & multa etiam memoria digna exclamauerũt: pluri mos habẽt ſimiles negligẽtiæ ſuæ. pauciſſimos naturæ. Igitur & ipe tu dicere ſe: & uiribus uti gloriantur: Nec.n. opus eſſe probatione aut diſpoſitiõe in rebus fictis: ſed cuius rei gratia plenum ſit auditorium ſentẽtiis grãdibus: quarum optima quæq; a periculo petitur. Q uin etiam ĩ cogitando nulla ratione adhibita: aut tectum ituẽtes magnũ aliqd: quod ultro ſe offerat: pluribus ſæpe diebus expectãt: aut murmure icerto: uelut claſſico iſtincti cõcitatiſſimum corporis motũ non enunciãdis: ſed quærendis uerbis accõmodãt. Nõnulli certa ſibi initia priuſq; ſenſum inuenerĩt deſtinant: quibus aliquid diſerti ſubiungendum ſit: eaq; diu ſecum ipſi clareq; meditati deſperata cõnectẽdi facultate deſerunt: & ad alia deinceps: atq; ĩde alia nõ minus communia atq; nota diuertũt. Q ui plurimum uidentur habere rõnis: nõ in cauſas tãtum laborem ſuum: ſed ĩ locos itẽdũt: atq; iis nõ corpori pſpiciũt: ſed abrupta quædam: ut forte ad manũ uenere iaculãtur. Vnde fit ut diſſoluta: & ex diuerſis cõgeſta oro cohærere nõ poſſit: ſimiliſq; ſit cõmentariis puerorum: ĩ quos ea quæ aliis declamãtibus laudata ſũt regerũt. Magnas tamen ſentẽtias & res bonas (ita.n. gloriari ſolent) elidunt. nã ut barbari & ſerui: & ſi hoc ſat eſt: nulla eſt ratio dicendi. Q uare ĩeruditi igenioſiores uulgo habeantur.

n E hoc quidẽ negauerim ſequi plerũq; hanc opinionem: ut fortius dicere uideantur ĩdocti: primum uitio male iudicatum: q maiorem habere uim credũt ea: quæ non habent artem: ut effringere q̃ aperire: rumpere q̃ ſoluere: trahere q̃ ducere putant robuſtius. Nã & gladiator qui armorum inſcius ĩ rixam ruit: & luctator qui totius corporis niſſu in id quod ſemel iuaſit ĩcumbit: fortior ab his uocatur: cum interim & hic frequenter ſuis uiribus ipſe proſternitur: & illum uehementis impetus excipit aduerſarii mollis articulus. Sed ſunt in hac parte quæ imperitos etiam naturaliter fallant. nam & diuiſio cũ plurimum ualeat ĩ cauſis ſpeciem uirium minuit. & rudia politis maiora: & ſparſa compoſitis numeroſiora creduntur. Eſt præterea quædam uirtutum uitiorũq; uicinia: qua maledicus pro libero: temerarius pro forti: effuſus pro copioſo accipitur. Maledicit autem ĩerudiſtus apertius & ſæpius: uel cum periculo ſuſcepti litigatoris: frequenter etiam ſuo. Affert & iſta res opinionem: quia libentiſſime homines audiũt ea quæ ipſi dicere ualuiſſent. Illud quoque alterum quod eſt ĩ elocutiõe ipſa periculum minus uitat: conaturq; perdite. Inde euenit nonnũq ut aliquid grande inueniat: qui ſempet quærit quod nimiũ eſt: uerum & raro euenit: & certa uitia nõ penſat. propter hoc quoq; interdum uidentur ĩdocti copiam habere maiorem: quod dicũt oĩa. doctis eſt & electio & modus. His accedit: quod a cura docẽdi quod intẽderint recedũt. Itaq; illud quæſtionum & argumẽtorũ apud cor

rupta iudicia frigus euitãt: nihilque aliud q̃ quo uel prauis uoluptatibus aures assistentium permulceant: quærunt. Sententiæ quoq; ipsæ quas solas petunt: magis eminẽt: cum omnia circa illas sordida & abiecta sũt: ut lumĩa nõ iter umbras (quemadmodum Cicero dicit) Sed plane in tenebris clariora sint. Itaque ingeniosi uocentur ut libet: dum tamen constet contumelioſe sic laudari disertum. Nihilominus confitendũ est etiam detrahere doctrinam aliquid: ut limam rudibus: & cotes hebetibus: & uino uetustatem. sed uitia detrahit. atque eo solo minus est quod litteræ perpolierunt: quo melius: Verum hi pronunciatione quoque famam dicẽdi fortius quærunt. Nam & clamant ubique & omnia leuata ut ipsi uocant manu emugiunt multo discursu: hanelitu: iactatione: gestu: motu capitis furentes. Iam collidere manus. terræ pedem incutere. fœmur pectus frõtem cedere: mire ad pullatum circulum facit: cum ille eruditus: ut in oratione multa summittere: uariare: disponere: ita etiam in pronũciando suum cuiq; eorum quæ dicet: colorẽ accommodare actum sciat. & si quid sit perpetua obseruatione dignum modestus & esse & uideri malit. At illi hanc uim appellant: quæ est potius uiolentia. Cum interim non actores modo aliquos inuenias: sed quod ẽ turpius: præceptores etiam: qui breuem dicẽdi exercitationem consecuti omissa ratione: ut tulit impetus: passim tumultuentur: eosq; qui plus honoris litteris tribuerunt: ineptos & ieiunos & trepidos & infirmos (ut quodq; uerbum cõtumelioſissimum occurrit) appellent. Verum illis quidẽ gratulemur sine labore sine ratione sine disciplina disertis. Nos quãdo & præcipiendi munus iampridem deprecati sumus & in foro quoque dicendi: quia honestissimum finem putamus desinere: dum desideraremur: ĩquirendo scribẽdoq; talia cõsolemur ocium nostrum: quæ futura usui bonæ mentis iuuenibus arbitramur: nobis certe sunt uoluptati.

Quis modus in arte.

n Emo aũt a me exigat id præceptorum genus: quod ẽ a plerisq; scriptoribus artiũ traditũ: ut quasi quasdã leges immutabili necessitate conscriptas studiosis dicẽdi ferã. Vtiq; prohœmium: & id quale: proxima huic narratio: quæ lex deinde narrandi: propositio post hãc: uel (ut quibusdam placuit) excursio: tum certus ordo quæstionũ: cæteraq; quæ uelut si aliter facere fas nõ sit: quidã tãquam iussi sequũtur. Erat enim rhetorice res prsus facilis ac parua: si uno breui præscripto contineretur. Sed mutatur pleraq; causis: temporibus: necessitate: occasione. Atque ideo res in oratiõe præcipua cõsilium ẽ: quia uarie & ad rerum momenta cõuertit᷑. o uocali in a cõuersa fortasse legendum est, ut potuissent intelligamus. Et certa uitia non pensat. Cætera non certa mihi legendum uidetur. Qui enim quærit quod nimiũ est: nihil alia uitia curat. Itaq; illud quæstionum & argumentorum apud corrupta iudicia frigus euitant. Cur argumentorũ frigus uocat Quintilianus? An qa apud corrupta iudicia qui ea tractant rideri atq; refrigerari solent? Nam ut in quinto Fabius ipse scribit: quidam argumẽta uelut horrida & confragosa uitantes amœnioribus locis desident: neq; aliter q̃ ii qui traduntur a poetis gustu cuiusdam apud lotophagos graminis & Sirenum cantu deliniti uoluptatẽ saluti prætulisse dũ laudis falsam imaginem persequuntur: ipsa propter quam dicitur: uictoria cedũt.

Mire ad pullatum circulum facit, hoc est, ualde pullatorum coronæ conuenit. Sed quem uocat Fabius circulum pullatum? An plebiorum pullis uestibus indutoꝝ multitudinem oratori causam agenti circũfusam? Qui enim semper clamat: manus collidit, pedem terræ incutit, & reliqua iter agẽdũ quæ a Fabio enũciãtur: temere facit: is plebeis ineruditisque fortissime uehementissimeque dicere uidetur: ut nunc inter disputandum qui magis clamant: a uulgo maximi philosophi reputant᷑. At illi hanc uim appellant quæ est potius uiolentia. Vis dicendi est facultas dicendi: quæ græce δυναμις dicitur. Violentia uero ratione caret ac semper in malam accipitur partem. Ineptos & ieiunos & terpidos & infirmos. Tepidos erasa r. littera sensus ĩtegritas ut legatur exposcit. Nos quando & præcipiendi munus & iam pridem deprecati sumus. Et copula iterato ascripta uidetur eradenda. Significat autem Fabius se & docendi finem fecisse & causas in foro agendi. Præcipere nanque docere est. Vnde & præceptores ii uocantur qui & doctores.

n Emo autem a me exigat id præceptorum genus. Quã modum in tradendis præceptis seruaturus sit Fabius: perspicue ostendit. Quæ nanque traditurus est præcepta nulli uult esse obnoxia necessitati: sed ex utilitate causæ mutari posse. Propositio post hanc uelut quibusdam placuit excursio, uel: ut particulæ hypodiastoles nota sunt distinguendæ: ne similitudinis aduerbium esse uideat᷑. De his

aũt oĩbus oĩonis ptibus plene ĩ. iii ac. iiii uolumine Fabius tractabit.

Quid enim si præcipias imperatori.quotiens aciem ĩstruet.dirigat frontem. Acies exercitusq; sic fere instruitur ad pugnam:ut duo cornua habere uideatur dextrum & sinistrum:quæ frõtem directam ab utraq; parte muniãt:ut scribit Vegetius de re militari. Cum in eadẽ controuersia aliud alii parti prius quæri frequenter expediat. Fabius ĩ septimo hoc declarat æschynis atq; Demosthenis exemplo.Nã Ctesiphontis accusator æschynes a iure quo uidebatur potentior cœpit.Demosthenes eiusdem patronus omnia uel pene oĩa ante ius posuit. Non enim rogationibus plebisue scitis sancta sũt ista præcepta. Rogationes leges dicuntur: quod patricio rogante magistratu ueluti consule eas populus constituerat. Plebiscitum autem est quod plebs plebeio magistratu interrogãte ueluti tribuno sciscebat.hoc est statuebat.Plebs autem a populo differt. populi nanq; appellatione uniuersi ciues significantur.plebis uero appellatione præter patricios & senatores cæteri ciues intelliguntr. Sancta.munita ac confirmata. Sancire nanq; est approbare atq; confirmare.Vnde & res sancte dicũtur: quarum uiolatores pœna capitis puniuntur: & legum eas partes quibus pœna statuitr aduersus eos:qui contra legem fecerit: sanctiones uocãt iurisconsulti. Neq; enim aduersa sit facies & demissa brachia & iũcti pedes:& a summis ad ima rigẽs opus.Hic sensus difficulter percipitur:quia mendis carere non uidetur.Quæ facile tollerentur si quod exemplar integrũ inueniretur.Sed loco illius neque forsitan est legendum æque.Videtur nanque exponere Fabius quo modo recti corporis uel minima gratia sit. Si enim æq; aduersa sit facies & æq; demissa brachia statuæ alicuius: oĩ grãcarebit. Quid tã distortũ & elaboratũ q̃ ille Discobolos myronis. Discobolos ad uerbũ trãffert discũ iaciens ἀπο του βαλλειν τον Δισκον nanque dicitur:hoc est:a iaciendo disco. Discus autem ẽ genus uasis latioris.& lapis planus ac rotundus cuius iactu in aerem prisci ludentes exercebantur.De hoc uero Myronis Discobolo meminit Plynius libro tregesimoquarto naturalis historiæ. Vt fecit Timantes: ut opinor Cythnius ĩ ea tabula qua Co/

Quid enim si præcipias imperatori quotiens aciem instruet:dirigat frontem:cornua utrinque promoueat:equites pro cornibus locet? erit hæc quidẽ rectissima fortasse ratio quotiens licebit.Sed mutabitur natura loci: si mons occurret:si flumen obstabit collibus siluis:alia asperitate aliqua prohibebitur.Mutabit hostiũ genus.mutabit præsentis cõditio discrimis:nũc acie directa:nũc cuneis:nũc auxiliis:nũc legione pugnabitur:nonnunq̃ terga etiam dedisse simulata fuga probabit.Ita prohœmium necessarium:an superuacuum: breue an longius.ad iudicem omni sermone directo:an aliquando auerso per aliquam figuram dicendum sit:constricta an latius diffusa narratio.continua an diuisa.recta an ordine permutato causæ docebunt.Item de quæstionum ordine: cum in eadem controuersia aliud alii parti prius quæri frequenter expediat.Neque enim rogatiõibus plebis uescitis sancta sũt ista præcepta:sed hoc qcquid est utilitas excogitauit.Nõ negabo autem sic utilæ esse plerunque:Alioquin nec scriberem.uerum si eadem illa nobis aliud suadebit utilitas: hanc relictis magistrorum auctoritatibus sequemur. Eqdẽ id maxime præcipiam:ac repetẽs iterumque iterumque monebo. Res duas in omni actu spectet orator.quid deceat.quod expediat.Expedit autem sæpe mutare ex illo constituto tradito ordine aliqua:& interim decet:ut in statuis atque picturis uidemus uariari habitus:uultus:status.Nam recti qdem corporis uel minima gratia ẽ. Neque enim aduersa sit facies:& demissa brachia:& iũcti pedes:& a summis ad ima rigens opus.flexus ille.& (ut sic dixerim) motus dat actũ quẽdam & factum.Ideo nec ad unum modum formatæ manus & ĩ uultu mille species:cursum habent quendam & impetũ: sedent aliæ uel incumbunt:nuda hæc:illa uelata:sunt quædam mixta ex utroque. Quid tam distortum & elaboratũ q̃ est ille discobolos myronis? Siquis tamen ut parum rectũ improbet opus:nonne ab intellectu artis abfuerit:in qua uel præcipue laudabilis ẽ illa ipsa nouitas ac difficultas? Quã quidem gratiam & delectationem afferunt figuræ quæque in sensibus:quæque in uerbis sunt. Mutant etiam aliquid a recto:atque hanc præ se uirtutem ferunt:quod a consuetudine uulgari recesserunt.Habet in pictura speciem tota facies:Apelles tamen imaginem Antigoni latere tantum altero ostendit:ut amissi oculi deformitas lateret.Quid? non in oratione operienda sunt quædam siue ostendi non debent: siue exprimi pro dignitate non possunt? ut fecit Timãtes:ut opinor:Cythnius in ea tabula qua Coloteiũ uicit. Nam cũ ĩ

Equi

Coloteũ vincit

Epigeniæ immolatione pinxisse tristem Calcantem: tristiorem Vlyssem, addidisset Menelao, quem summum poterat ars efficere mœrorem consumptis affectibus: non reperiens quo digne modo patris uultum possit exprimere: uelauit eius caput: & suo cuiusque animo dedit æstimandū. Nonne huic est illud simile Salustianum? Nam de carthagine tacere satius puto: q̄ parū dicere. Propter quæ mihi semp moris fuit: q̄ minime alligare me ad præcepta: quæ καθολικα uocant: idest ut dicamus quomodo possumus: uniuersalia uel perpetualia. Raro enim reperitur hoc genus ut non labefactari pte aliqua: & subrui possit. Sed de his plenius suo quicque loco tractabimus. Interim nolo se iuuenes satis instructos siquem ex iis: qui breues plerunque circunferuntur artis libellum edidicerint: & uelut decretis technicorum: tutos putent. multo labore, assiduo studio, uaria exercitatione, pluribus experimentis, altissima prudentia, præstantissimo consilio constat ars dicendi. Sed adiuuatur his quoque: si tamen rectam uiam non unam orbitam monstrēt: qua declinare qui crediderit nefas: patiatur necesse est illam per funes ingredientium tarditatem. Itaque & stratum militari labore iter sæpe deserimus compendio ducti: & si rectum limitem rupti torrentibus pontes inciderint: circumire cogemur: & si ianua tenebitur īcendio per parietem exibimus. late fusum opus est: & multiplex: & prope quotidie nouum. & de quo nunq̄ dicta erunt omnia. Quæ sint tamen tradita: quid ex iis optimum: & siqua mutari adiici detrahi melius uidebitur, dicere experiar.

Diuisio totius operis.

Rhetoricen in latinum transferentes tum oratoriam tū oratricem nominauerunt: quos equidem non fraudauerim debita laude: quod copiam romani sermonis augere tentauerunt. Sed non omnia nos ducentes ex græco sequuntur: sicut ne illos quidem quotiens suis utique uerbis signare nostra uoluerunt: & hæc interpretatio non minus dura est. q̄ illa Plauti essentia atque entia: sed ne propria quidē. Nā oratoria sic efferē: ut elocutoria, oratrix: ut elocutrix. Illa autem de qua loquimur: rhetorice talis est qualis eloquentia. Nec dubie apud græcos quoque duplicem intellectum habet. Nāque uno modo fit appositum ars rhetorica: ut nauis pyratica: altero nomē rei: q̄lis est philosophia: amicitia. Nos ipsā nūc uolumus significare substātiā: ut grāmatice lr̄atura ē nō lr̄atrix: quēadmodū oratrix: nec lr̄atoria quēadmodum oratoria. Vex ī rhetorice nō fit. Nā pugnemus igit̄: cū loteium uicit. Castigate in antiquo exemplari scriptum animaduerti Coloten teium. Colotes nanque pictor fuit Teius. Est autem Τέως urbs Ioniæ, unde Teius Anacreon quoque lamborum scriptor dicitur. Timantes uero Cythnius fuit. Cythnos enim una est ex cycladibus a Cythno primo habitatore sic dicta. Appellatur autem etiam Ophiusa ac Dryopis. Vnde cythnius posseſſiuum ut Caseus cythnius & pictor cythnius. De Timante autem sic scribit Plynius libro trigesimo quito naturalis historiæ. Nam Timanti uel plurimum affuit ingenii. Eius enim est iphigenia oratoris laudibus celebrata: quæ stante ad aras peritura cum mœstos pinxisset omnes præcipue patruū: cum tristiciæ omnem imaginem cōsumpsisset: patris ipsius uultum uelauit quem digne non poterat ostendere. Coloten uero a Timante ea tabula fuisse superatum minime ait Plynius: Sed graphidē alioqui clarissimum pictorē Sami magnis suffragiis ob ipsius insolētiam ī Aiace armorumque iudicio a Timante fuisse uictum scribit. Propter quæ mihi semper moris fuit q̄minime alligare me ad præcepta: quæ καθολικα uocant. Minime cum sit negādi aduerbium: minus recte cum illa particula q̄ uidetur copulari. Fere enim cum superlatiuo connecti eleganter solet. Quam minimum igitur mihi legendum uidetur: eoquemagis quod & si raro: non nunq̄ tamen Fabius se uniuersalibus abstringit præceptis καθολικα autem uniuersalia proprie transferuntur. Et uelut decretis Technicorum tutos putent. Technici ἀπὸ τῆς τέχνης: hoc est: ab arte dicuntur latine artifices: qui breuiter ac compendiose artium præcepta tradunt. Itaque & stratum militari labore iter sæpe dēserimus. Militares uiæ sūt dictæ quod a militibus sternerentur: quales fuerūt Flaminia æmylia Appia.

Rhetoricen in latinum trāsferentes. Rhetoricen apte in latinum transferri non posse: idcircoq; nobis græco nomine esse utendum concludit, ac rhetorices ipsius diuisionem subiungit. Sed non omnia non ducentes ex græco sequūtur, Iterum ascripta negatio eradenda est ac nos pronomen eius loco ascribendum: ut

sit nos ducentes. Nam certe si physicos & geometrias dicam: nec uim afferam his nominibus indecorā in latinum sermonem mutatione. Hic sensus confusus mihi uidetur: nec quid sibi uelit percipitur: q̄uis incor ruptus plerisque uideatur: qui hunc contextum mendis carere putantes nunq̄ corrigere aggressi sunt. Sed ni si ea particula si expungatur ac loco illius & copula reponatur: nunq̄ integer sensus elicietur. Vt omittam q̄ & musicos in uetusto legimus exemplari hoc modo. Nam certe & physicos & musicos & geometras dicam. Hoc autem Fabii dictum diligenter notent: qui nominibus græcis uti reformidant. ac naturales q̄ physicos dicere malunt. Denique cum. M. Tullius etiam ipsis librorum quos de hac re primum scripserat: titulis græco nomine utatur. Duo solum extant Ciceronis libri de arte rhetorica inscripti: in quibus diffuse de inuentione tractatur. De his uero hoc loco Quintilianus intelligit. Nam rhetoricam ad Herēniū Ciceroni falso ascribi cum aliis argumentis quæ superius in trāscursu attigimus: tum quod Fabius nū q̄ de illa mentioné facit minime taciturus: si Ciceronis id opus fuisse existimasset. Ars erit quæ disciplina præcipi debet. Percipi scribendum est. Nam artes discendo percipimus atq; consequimur. Opus quod efficitur. est uerbum uidetur ascribendum. ut legatur opus est quod efficitur ab artifice.

Corrigit rytm

Herennium fallo C. ascribit.

A Nte omnia quid sit rhetorice quæ finitur quidē uarie. Finire ac definire idem interdum significant ut finis & definitio: q̄q̄ finis summum ac ultimum etiam significet: quod græce τέλος dicitur. Nam quando pro definitione ponitur ορος uocatur. Aut enim de qualitate ipsius rei. aut de comprehensione uerborum dissensio est. Alii bonā. alii malam artem oratoriā esse dicunt: sicque circa rei qualitatem dissentiūt. Alii pluribus. alii paucioribus eam uerbis definiunt. itaq; in comprehēsione uerborum sunt discordes: ut clare paulopost patebit. Hi fere aut in persuadendo. aut in docendo aperte ad persuadēdum. Videtur quidem plerisque sic esse integer sensus. Sed non sine mendis est. Nam neque docendo legēdum est sed dicendo. neque aperte sed apte. siue apposite. Nam nonnulli dixerunt finem rhetorices esse dicere apposite ad persuadēdum. ut inferius patebit. Si tamen re uera ars quæ circunfertur eius est. Cicero in libro de oratore testat se nunq̄ Isocratis artem uidisse. Quare Fabius quoque merito de ea dubitat. πειθους δημιουργον πειθω dea fingitur esse persuadendi: de qua in Bruto sic Cicero ait. Pitho quam græci uocant: cuius effector est orator. præsertim multis alioquin græcis sit utendum. Nam certe si physicos & geometras dicā: nec uim afferam his nominibus indecora in latinum sermonem mutatione. Denique cū. M. tullius etiam ipsis librorum: quos de hac re primum scripserat: titulis græco nomine utatur: profecto non est uerendum ne temere uideamus oratori maximo de nomine artis suæ credidisse. Igitur rhetorice (iam enim sine metu cauillationis utemur hac appellatione) sicut opinor optime diuidetur: ut de arte. de artifice. de ope dicamus. Ars erit quæ disciplina percipi debet: ea est bene dicendi scientia. Artifex est qui percipit hanc artem: idest orator: cuius est summa bene dicere. opus quod efficit ab artifice idest bona oratio. Hæc omnia rursus diducuntur in species. Sed illa sequētia suo loco: Nūc quæ de prima parte tractanda sunt ordiar.

Quid sit rhetorice: & q̄s eius finis.

A Nte omnia quid sit rhetorice: quæ finitur quidem uarie: sed qnæstionem habet duplicem. aut enim de qualitate ipsius rei: aut de comprahensione uerborum dissensio ē. Prima ac præcipua opinionum circa hæc differentiaq;. alii malos quoque uiros posse oratores dici putant: alii quorum nos sententiæ accedimus: nomen hoc artemque de qua loquimur: bonis demū tribui uolunt. Eorum autem qui dicendi facultatem a maiore ac magis expetenda uitæ laude secernūt: quidam rhetoricen uim tantum. quidam sciētiam. sed non uirtutem. quidā usum. quidam artem quidem: sed a scientia & uirtute disiunctam. quidam etiam prauitatem quandam artis idest κακοτεχνιαν nominauerunt. Hi fere aut in persuadendo: aut in docendo apte ad persuadendum positum orandi munus sunt arbitrati. id enim fieri potest ab eo quoque qui uir bonus non sit. Est igitur frequentissimus finis rhetoricen esse uim persuadendi. quod ego uim appello: plerique potestatem: nonnulli facultatem uocāt: quæ res nequid afferat ambiguitatis: uim dico dynamin. Hæc opinio originē ab Isocrate: si tamen re uera ars quæ circunfertur eius est duxit. Qui cum longe sit a uoluntate īfāmātium oratoris officia: finem artis temere comprehendit: dicens esse rhetoricen persuadendi opificē id est πειθους δημιουργον. Neque enim mihi permiserim eadem uti decli-

Hanc Suadam appellauit Ennius. Eius autem Cethegum medullam fuisse uult, ut quam deam in Pericli libris scripsit Eupolis sitam esse: huius hic medullam nostrum oratorem fuisse dixerit. Qua Ennius. M. Cethegum suadam medullam uocat. Ennii uersus a. M. Tullio in Bruto repetiti hi sunt. Additur orator Cornelius suaui loquenti ore Cethegus Marcus: Is dictus olim populariibus olim, Qui tum uiuebant homines atque euum agebant. Flos delibatus populi Suada medulla. Verum & pecunia persuadet & gratia. Definitio omnis ita demum est propria definitæ rei: si cum ea conuertatur: ac nulli alii rei conuenire possit, ut definitio hominis nulli alii q̄ homini conuenire potest. Quod si ita est: huiusmodi difinitiones non erunt bene assignatæ: cum alia quoque præter oratorē persuadeant: quod multis exemplis Fabius ipse comprobat. Nam & Marcum Aquilium defendens Antonius. De. M. Aquilio hæc refert. T. Liuius. M. Aquilius consul in Sicilia bellum seruile concitatum confecit. Is cum de pecuniis repetundis causam diceret: ipse rogare iudices noluit. M. Antonius qui pro eo orabat tunicam a pectore eius discidit: ut honestas Cicatrices ostenderet, quibus conspectis indubitanter absolutus est. Cicero eius rei solus auctor. In secundo quidem de oratore libro hoc narrat Cicero. Sed apertius ad huc septima in uerrem actione sic dicēs: Venit enim mihi in mentem in iudicio. M. Aquilii quantum auctoritatis: quantum momenti oratio. M. Antonii habuisse existimata sit: qui ut erat in dicendo non solum sapiens: sed etiam fortis: causa ppe perota ipse arripuit. M. Aquilium: constituitque in conspectu omnium: tunicamque eius a pectore abscidit: ut cicatrices populus Romanus iudicesq; aspicerent ad uersa pectore exceptas. Simul & de illo uulnere: quod ille in capite ab hostium duce acceperat: multa dixit eoque adduxit eos: qui erant iudicaturi: uehementer ut uererent: ne quem uirum fortuna ex hostiū telis eripuisset: cum sibi ipe non peperciſſet: hic nō ad populi Romani laudem: sed ad iudicum crudelitatem uideret esse seruatus. Sergium quidem Galbam. Cum. L. Scribonius tribunus plebis rogationem promulgasset: ut Lusitani qui in fœdere Populi Romani dediti a Sergio Galba in Galliam uenissent: in libertatem restituerentur. M. Cato eam acerrime suasit. Extat oratio in annalibus eius inclusa qua Fuluius Nobilior etiam ab eo in senatu laceratus. Respondit ipse Galba: qui cum se damnari uideret: complexus duos filios prætextatos & filium Galli Sulpitii: cuius tutor erat: ita miserabiliter pro se locutus est: ut ea rogatio antiquaretur. Et Phrynen non Hyperidis actione. Phryne meretrix fuit Athenis. quæ impietatis accusata ab Hyperide clarissimo illius ætatis oratore fuit defensa. Aquo non dissentit Theodectes siue ipsius est id opus quod de rhætorice nomine eius inscribitur, siue ut creditum est Aristotelis. Merito dubitat Fabius. Nam opus illud dono sibi ut caro discipulo ad Aristotele datum: sub nomine quidem suo edidit Theodectes. Sed Aristoteles cupiditate gloriæ ductus non potuit sibi id non uendicare: cum diceret sibi de rhetoricis præceptis in Theodectis libris diligentissime scriptum esse.

Definitio q bona

Liuius

Cicero

natione: qua Ennius. M. Cethegum suadam medullam uocat. Apud platonem quoque Gorgias in libro qui nomine eius inscriptus est: idem fere dicit: sed hanc Plato illius opinionem uult accipi non suam. Cicero pluribus locis scripsit oratoris officium esse dicere apposite ad persuadendum. In rhetoricis etiam quos sine dubio ipse non probat: finem facit persuadere. Verum & pecunia persuadet & gratia & auctoritas dicentis & dignitas: postremo aspectus etiam ipse sine uoce: quo uel recordatio meritorum cuiusque: uel facies aliqua miserabilis: uel formæ pulchritudo sententiam dictat. Nam &. M. Aquilium defendens Antonius: cum scissa uestē cicatrices: quas is pro patria pectore aduerso susceperat ostendit. non orationis habuit fiduciam: sed oculis populi romani attulit uim: quem illo ipso aspectu maxime motū in hoc: ut absolueret reum: creditum est. Seruium quidem Galbam miseratiōe sola: qua non suos modo liberos paruulos in concione produxerat. Sed galli etiam Suplicii filium suis ipse manibus circumtulerat: elapsū esse: cum aliorū monumentis: tum Catonis oratione testatum est. Et Phrynen non Hyperidis actione q̄q̄ admirabili: sed conspectu corporis: quod illa speciosissimū alioqn diducta nudauerat tunica: putant periculo liberatam: quæ si omnia persuadent non est hic de quo locuti sumus: idoneus finis. Ideoque diligēti/ ores sunt uisi sibi: qui cum de rhetorice idem sentirent: existimarunt eam uim dicendo persuadendi. Quem finem Gorgias ī eodem de quo supradiximus libro: uelut coactus a Socrate facit. a quo nō dissentit Theodectes: siue ipsius id opus est: quod de rhetorice: nomine eius inscribitur: siue ut creditum est Aristotelis: in quo est finem eē rhetorices: ducere homines dicendo in id quod actor uelit. Sed ne hic quidem sa/

Perſuadent enim du/cendo: uel ducunt in id quod uolunt alii quoq; Dicendo non ducendo eſt legẽdum. Eadem au/tem ratione hæc defini/tio confutatur: qua & ſu/perior quod uidelicet ali/is etiam quam rhetori/cæ conueniat. At con/tra non perſuadet ſem/per orator. Deffinitio ita affixa eſt rei definitæ: ut ab ea nunq̃ ſeparari poſ/ſit: ut Definitio hominis nunquã ab homine ſepa/ratur. Homo enĩ eſt ſem/p animal rationale mor/tale. Difinitio uero finiſ/que rhetorices ſi perſua/dere eſſe dicatur interdũ ab ea ſeperatur. Interdũ enim dicendo non per/ſuadet. Reliquitur ergo perſuadere non eſſe rhe/torices idoneum finem.

Et ſententiam ſuam retinere in id quod uelit Emendate in aliis exem/plaribus legitur. Et ſen/tentiam eius ducere in id quod uelit. Illud enim eſt perſuadere. Herma/goræ qui finem eius eſ/ſe ait perſuaſibiliter dice/re & alii ſunt. Aliis ut le/gatur ac ſunt uerbum eradatur ſenſus expoſcit

Non iiſdem tamẽ uer/bis explicant. Quibuſdã quidem tamen particu/la ſenſui conuenire uide/tur. Sed mihi certum eſt tantum eſſe legendum, ut ſit. Non iiſdem tan/tum uerbis. Cautius Theodorus Gadareus. A Gadaris urbe iudeæ Gadareus fuit appella/tus. Cum autem diuti/us Rhodi eſſet profeſſus Rhodius uocari malu/it. Eum cum in illam in ſulam ſeceſſiſſet: ſtudio/ſe audiſſe dicitur Tiberi/us Cæſar. Popularem autem compræhenden/do perſuaſionem. Tan/

eig ducere

tis eſt comprehenſum. perſuadent enim dicendo: uel ducũt ĩ id quod uolunt alii quoque ut meretrices: adulatores: corruptores. At contra non perſuadet ſemper orator: ut iterum nõ ſit proprius hic finis eius. interim ſit cõmunis iis qui ab oratore procul abſunt. Atqui non mul/tum ab hoc fine abeſt Appollodorus: dicens iudicialis orationis pri/mum & ſuper omnia eſſe perſuadere iudici: & ſententiã ſuam retine/re in id quod uelit. Nam & ipſum oratorem fortunæ ſubiicit: ut ſi nõ perſuaſerit: nomen ſuum retinere non poſſit. Q uidam receſſerunt ab euentu: ſicut Ariſtoteles qui dicit: rhetorice eſt uis inueniendi om/nia in oratione perſuaſibilia. Q ui finis & illud uitium: de quo ſupra diximus: habet: & ĩſuper q̃ nihil niſi ĩuentionem complectitur quæ ſine elocutione non eſt oratio. Hermagoræ qui finem eius eẽ ait: per/ſuabiliter dicere & alii ſunt qui eandem ſententiam: non iiſdem tan/tum uerbis explicant: ac finem eſſe demoſtrant: dicere quæ oporteat omnia ad perſuadendum: ſatis reſponſum eſt: cum perſuadere non tantum oratoris eſſe conuicimus. Addita ſunt his alia uarie. Q uidã enim circa res omnes: quidam circa ciuiles modo uerſari rhetoricen putauerunt: quorum uerius utrum ſit: in eo loco: qui huius quæſtiõis propius eſt: dicam. Omnia ſubieciſſe oratori uidetur Ariſtoteles: cũ dixit uim eſſe dicendi: quid ĩ quaque re poſſit eſſe perſuaſibile. Et Pa/trocles qui non quidem adiicit in quaque re: ſed nihil excipiendo idẽ oſtendit: uim enim uocat inueniendi: quod ſit in oratione perſuaſibi/le: qui fines & ipſi ſolam complectuntur inuentionem. Q uod uitiũ fugiens Theodorus uim putat inueniendi & eloquendi cum ornatu credibilia in omni oratione: ſed cum eodem modo credibilia quo p/ſuaſibilia etiam non orator inueniat: adiiciendo in omni oratione ma/giſq̃ ſuperiores concedit: ſcelera quoque ſuadẽtibus pulcherrimæ rei nomen. Gorgias apud Platonem ſuadendi ſe artificem in iudiciis: & aliis cœtibus eſſe ait. De iuſtis quoque & iniuſtis tractare: cui Socra/tes perſuadendi non docendi concedit facultatem. Q ui uero nõ om/nia ſubiiciebant oratori ſolicitius ac uerboſius: ut neceſſe erat: adhi/buerunt diſcrimina: quorum fuit Ariſton Critolai peripateci diſcipu/lus: cuius hic finis eſt. ſcientia uidendi & agendi in quæſtionibus ciui/libus per orationem popularis perſuaſionis. hic ſcientiam quia peri/pateticus eſt: non ut ſtoici uirtutis loco ponit. popularem autem cõ/prehendendo perſuaſionem etiam cõtumelioſus eſt aduerſus artem orandi: quam nihil putat doctis perſuaſuram. Illud de omnibus qui circa ciuiles demum quæſtiones oratorem iudicant uerſari: dictum ſit: excludi ab iis plurima oratoris officia: illam certe laudatiuam to/tam: quæ eſt rhetorices pars tertia. Cautius Theodorus Gadareus; ut iam ad eos ueniamus; qui artem quidem eſſe eam: ſed non uirtutem putauerunt. Ita enim dicit: ut ĩ ipſis eorum uerbis utar: qui hoc ex græ/co tranſtulerunt: ars inuentrix & iudicatrix & enunciatrix decente

tū quod ſenſui de eſſe uidetur: eſt aſcribēdum ut legatur. Popularem autem tantum. Nam hoc τριβη ſignificat. Τριβη proprie dicitur uſus. mora. exercitatio. Vnde pædotriba quo nonnulli ex noſtris utuntur: qui pueros exercet. Plerique autem dum pauca ex gorgia Platonis. Gorgias Leontinus Empedoclis Agrigentini diſcipulus fuit Iſocratiſque illius præſtantiſſimi rhetoris præceptor. Is Athenas profectus cum profiteretur ſe de omnibus quæcunq; rogaretur: reſponſurum: cum Socrate congreſſus de arte oratoria diſputauit. Eam diſputationem Plato Socratis diſcipulus litteris commendauit: gorgiamque dialogum ipſum appellauit: In quo quidem Plato non omnes uituperat oratores: ſed eos dūtaxat: qui ſine ullo delectu quicquid libuerit: ſiue bonum ſit ſiue malum: quacunque ratione auditoribus perſuadere conantur.

ornatu ſecundum mentionem eius: quod in quoque poteſt ſumi perſuaſibile in materia ciuili. Itemque Cornelius Celſus qui finem rhetorices ait dicere perſuaſibiliter ī dubia uel ciuili materia. Q uibus ſunt nō diſſimiles qui ab aliis tradūtur qualis eſt ille uis dicendi & eloquendi de rebus ciuilibus ſubiectis ſibi cum quadam perſuaſione & quodam corporis habitu eorum: quæ dicet pronunciatione. Mille alia: ſed aut eadem: aut ex eiſdē cōpoſita: quibus itē cū de materia rhetorices dicendum erit: reſpondebimus. Q uidam eam neque uim neque ſcientiam: neque artem putauerunt. Sed Critolaus uſum dicendi. Nam hoc τριβη ſignificat. Atheneus fallē di artem: plerique autem dum pauca ex Gorgia Platonis a prioribus imperite excerpta legere contenti: nec hoc totum nec alia eius uolumina euoluunt in maximum errorem inciderūt: credūtque eum ī hac eſſe opinione: ut rhetoricen non artem ſed peritiam quandam gratiæ ac uoluptatis exiſtimet. & alio loco ciuilitatis particulæ ſimulacrum: & quartā partē adulationis: & duas partes ciuilitatis corpori aſſignet medicinam & quam interpretantur exercitatricem. duas animo legalem atque iuſtitiam. adulationem autem medicinæ uocet: ut coquorum artificium: & exercitatricis mangonum: qui colorem fuco & uerum robur inani ſagina mentiantur. legalis cauillatricē. iuſtitiæ rhetoricē. Q uæ oīa ſūt qdē ſcripta ī hoc libro: dictaq; a Socrate: cuius pſōa uī Plato ſigifica re qd ſētiat. Sed alii ſūt eius ſermōes ad coarguēdos q contra diſputāt cōpoſiti quos ελεγτικους uocāt alii ad præcipiēdū

Aliam enim δημοκρατιαν hoc eſt popularem uocat: quam in iis eſſe ciuitatibus ait: in quibus ad imperium multitudinis gerit res: eiuſque nutu magiſtratus eliguntur: & pro illius arbitrio leges ferūtur. Aliam αριϛοκρατιαν ubi neque diuites. neque pauperes. neque nobilitate uel gloria illuſtres dominantur. uerum ii ſoli qui ſunt in ciuitate optimi rem adminiſtrant. Aliam ολιγαρχιαν quando a censibus magiſtratus eliguntur. Diuites enim pauperibus ſunt paciores. Aliam μοναρχιαν quæ in regnum tyrannidemque diuiſa eſt. Regnum autem aliud ſecundum legem eſſe ut Carthaginenſium. quippe quod annuum eſſet. Aliud ſecundum genus ut Lacedæmoniorum & Macedonium. habent enim regni ſtirpem aliquam. Tyrannidem uero dici cum impulſi & ui adacti ciues iugum dominationis admittunt. Ciuilitatem autem ex quatuor partibus conſtare ait: medicina & gymnaſtica hoc eſt exercitatrice: quæ corpori attribuuntur. Iuſtitia & legibus quæ animo. Porro medicinæ quinque ſpecies eſſe ſcribit Aliam quippe dici ιατρικην quæ morbos medicamenti exhibitione curet. aliam chirurgicam quæ ſectione & uſtione ſanet. tertiam diæticen quæ ſola uictus ratione & ordine morbos arceat. Quartam νοσογνωμονικην. ideſt morbos coniectantem quæ ex celeri morborum diſcretione ægris ſuccurrat. Quintam βοηθικην hoc eſt adiutricem: quæ ſtrenuo auxilio doloribus continuo liberet. Iuſtitiæ autem tria genera eſſe ait quorum primum circa deos. alterum circa homines. Tertium circa defunctos uerſari. Legis præterea duplicem eſſe diſtributionem. alteram quippe ſcriptam. alteram non eſſe ſcriptam. priorem illam eſſe ciuilem. Quæ uero non eſt ſcripta: eam a natura & uſu proficiſci: ut nudum in forum pergere ac ueſte fœminea uti: nulla ſcripta lege prohibetur. Sola id naturalis lex uetat. Adulationem autem medicinæ uocet ut coquorum artificium & execitatricis mangonum. Vt particula ut pote ſenſui moleſta expungatur. Quos ελεγτικους uocant. Alii ad præcipiendum qui δογματικοι appellantur. ελεγκτικοι ſermones ad uerbum redargutiui tranſferuntur. ελεγχω enim redarguo ſignificat. δογματικοι autem poſſunt dici

dici decretiui. Λογικά nanque iterpretatur placitum, ſententia, præceptum, opinio, decretum. Nam & dicit his uerbis. Του τον τον τροπον ον υμεις πολιτευεσθαι. id eſt eo modo: quo uos remp. adminiſtratis.

Itaque diſputatio illa contra gorgian ita clauditur. ουκοιπ ανανκη τον ρητορικον δικαιον ειναι. τον δε δικαιον δικαια βουλεσθαι και πρατ τειν. id eſt. Igitur neceſſe eſt oratorem iuſtum eſſe. Iuſtum autem iuſta uelle & facere. Tum callides adhuc concitatior: qui tamen ad hanc producit clauſulam. Perducitur eſt legendum. Nam a Socrate argumentando ad hanc clauſulam atque concluſionem fuit perductus. Τον μελλοντα ορθος ρητορικον εσεσθαι: δικαιον αρα δει ειναι και επιςημονα των δικαιων. hoc eſt. Eum qui uere futurus eſt orator iuſtum oportet eſſe ac peritum eorum quæ iuſta ſunt. Vt appareat Platoni non rhetoricen uideri malum. Non particula in ſuum locum tranſferenda uidetur hoc eſt poſt rhetoricen. ut ſit rhetoricen non uideri malum.

Adhuc autem in Phædro manifeſtius facit hanc artem conſumari citra iuſticiæ quoque ſcientiam non poſſe. Phædrus item eſt Platonis dialogus a Phædro ipſius diſcipulo cognominatus. In quo quidē dialogo Plato Lyſian præſtantiſſimum oratorem exagitat: ut qui nō ueritatem ipſam atque iuſticiam: ſed quæ uulgo grata eſſent: ſectaretur: anteponitque periclem atque Iſocratem aliis oratoribus. propterea quod eloquentiam cum philoſophia ſapientiaque coniunxerunt. Aſſerit autem legitimum ac uerū oratorem oportere cauſas rerum cognoſcere: morumq; leges ac uerborum uires & naturas ingeniorū: uerbaque certa quadam ratione cō ponere ingeniis audientium communis boni perſuadendi gratia accommodata: curareque ut ea quæ dicit: potius deo ſint accepta q̄ hominibus grata. An aliter defenſionem Socratis & eorum qui pro patria ceciderant: laudem ſcripſiſſent. Scripſiſſet ut ad Platonem referatur conſtat eſſe legendum. Nā Plato orationē ſcripſit quæ dicitur Apologia Socratis: quam Seneca ī declamationibus ait nec patrono nec reo dignam. etſi alioqui Plato eloquentiſſimus foret. Alteram itē ſcripſit orationem qua mos eſt eos in cōcione laudari: qui ſunt in præliis interfecti: ut in oratore Cicero inquit. quæ ſic probata eſt ut ea quot annis eodē die recitari in concione ſoleret. Nemo autem ignorat Socratem impietatis accuſatum fuiſſe atque damnatum Quod facilitate dicendi male utebatur. Facultate pro facilitate legendum eſt.

Nam & Socrates in honeſtam ſibi credidit orationem quam ei Lyſias reo compoſuerat. Lyſias ut Laertius refert cum Socrati quam pro ipſo ſcripſerat Apologiam recitaſſet: Bona eſt inquit & præclara oratio Lyſia: mihī tamen ea minus congruit. Percontanti Lyſiæ Cur ſi bona eſt: tibi non congruit. Nonne reſpondit Socrates & indumenta & calciamenta ſpecioſa eſſe poſſent: neque tamen mihi conuenire?

qui Λογικά Τικοι appellantur. Socrates autem ſeu Plato: eam quidem quæ tum exercebatur rhetoricen talem putauit. nam & dicit his uerbis του τον τον τροπον ον υμεις πολιτευεσθε. ueram autem & honeſtam intelligit. Itaque diſputatio illa contra Gorgiam ita clauditur. ουκουν ανανκη τον ρητορικον δικαιον ειναι τον δε δικαιον δικαια βουλεσθαι και πραττειν ad quod ille qdē cōticeſcit. ſed ſermonē ſuſcipit Polus iuuenili calore icōſideratior: contra quē illa de ſimulacro & adulatione dicuntur. Tum Callicles adhuc cōcitatior: qui tamen ad hanc producitur clauſulam ου τον μελλοντα ορθως ρητορικον εσεσθαι δικαιον αραδει ειναι και επιςημονα τον δικαιων: ut appareat Platoni non rhetoricen uideri malum: ſed eam ueram niſi iuſto ac bono non contingere. Adhuc autem in phædro manifeſtius facit hanc artem conſumari citra iuſtitiæ quoque ſcientiam non poſſe: cui opinioni nos quoque accedimus. an aliter defenſionem Socratis & eorum qui pro patria ceciderāt laudem ſcripſiſſent: quæ certe ſunt oratoris opera? ſed in illud hominum genus: quod facilitate dicendi male utebatur inuectus eſt. Nam & Socrates inhoneſtam ſibi credidit orationem: quam ei Lyſias reo compoſuerat: & tū maxime ſcribere litigatoribus: quæ illi pro ſe ipſi dicerēt erat moris: atq; ita iuri: quo non licebat p altero agere: fraus adhibebat. Doctoreſque eius artis parum idonei Platoni uidebantur: qui rhetoricen a iuſtitia ſeparēt: & ueris credibilia præferēt. Nā id quoque dicit in phædro. Conſenſiſſe autem illis ſuperioribus uideri poteſt etiam Cornelius Celſus: cuius hæc uerba ſūt. Orator ſimile tantum ueri petit. Deīde paulo poſt. Non enim bona conſcientia: ſed uictoria litigātis ē primū. Quæ ſi uera eſſent peſſimorum hominum foret hæc tam pernicioſa nocentiſſimis moribus dare inſtrumenta & nequitiā præceptis adiuuare. Sed illi rationē opinionis ſuæ uiderint. Nos autem ingreſſi formare perfectum oratorem: quem in primis eē bonū uirū uolumus: ad eos q̄ de hoc ope melius ſētiūt.

reuertamur. Rhetoricen artem quidam eandem ciuilitatem esse iudicauerunt. Cicero scientiæ ciuilis partem uocat: ciuilis autem scientia idem quod sapientia est. quidam autem philosophiæ: quorum ē Isocrates. Huic substantiæ maxime conuenit finitio: rhetoricen eē bene dicendi scientiam. Nam & oratoris omnes uirtutes semel complecti tur: & protinus mores etiam oratoris: cum bene dicere non possit nisi bonus. Idem ualet Chrysippi finis ille ductus a Cleante scientia recte dicendi. Sunt plures eiusdem: sed ad alias quæstiones magis pertinent. Idem sentiret finis hoc modo comprehensus persuadere quod oporteat: nisi q̄ artem ad exitum alligat. At bene areus dicere secūdū uirtutem orationis. Excludunt a rhetorice malos: & illi qui scientiam ciuilium officiorum eam putauerunt: si scientiam uirtutem iudicāt: sed anguste intra ciuiles quæstiones coercent. Albutius nō obscurus professor atque auctor scientiam bene dicendi esse consentit: sed exceptionibus peccat adiiciendo circa ciuiles quæstiones & credibiliter: quarum iam utrique responsum est. Probabilis & illi uoluntatis qui recte sentire & dicere, rhetorices putauerunt. Hi sunt fere finesmaxime illustres: & de quibus præcipue disputatur. Nam omnes quidē persequi nec attinet nec possum cum prauum quoddam (ut arbitror) studium circa scriptores artium extiterit: nihil iisdem uerbis quæ prior aliquis occupasset finiendi: quæ ambitio procul aberit a me. Dicā enim non utique quæ inuenero: sed quæ placebunt: sicut hoc rhetoricen esse bene dicendi scientiam: cum reperto quod est optimum qui quærit aliud peius uelit. His approbatis simul manifestum est illud quoque: quem finem uel quid summum & ultimum habeat rhetorice, quod τελος dicitur: ad quod omnis ars tendit. Nam si est ipsa bene dicendi scientia: finis eius & summum est bene dicere.

An utilis sit rhetorice.

s Equitur quæstio: an utilis rhetorice (nā qdā uehementer in eā inuhei solent: & quod sit indignissimum i accusationē oronis utunt orandi uiribus) eloquentiam esse, quæ pœnis eripiat sceleratos: cuius fraude dānent iteri boni: consilia ducant i peius. nec seditiōes modo turbæq; populares: sed bella etiā iexpugnabilia excitent. cuius deniq; tū maximus sit usus cum pro falsis cōtra ueritatē ualet. Nā & Socrati obiiciūt comici: docere eū quomō peiorē causam meliorē faciat: & cōtra Thisiam & Gorgiā similia dicit polliceri Plato. Et his adiiciūt exēpla græcorum romanorūq;: & enumerant q̄ pnicioſa nō singulis tātū: sed rebus etiā publicis usi eloquētia turbauerunt status ciuitatū uel euerterunt: eoq; & lacedæmoniorum ciuitate expulsam: & Athenis quoq; ubi actor mouere affectus uetabat: uelut recisā orādi potestatē. Quo qdē mō nec duces erūt utiles: nec magistratus: nec medicia: nec deniq; ipsa sapiētia. Nā & dux Flaminius: & Gracchi: saturnini: glautiæ magistratus: & i medicinis uenena: & i his q̄ philosophoꝝ noie male utunt grauissima nō nūq̄ flagitia deprehēsa sunt. cibos aspnemur: attulerūt sæpe ualitudinis cās. nunq̄ tecta subeamus: suphabitantes aliquādo pcūbunt. non fabricet militi gladius: potest

Quidā āt philosophiæ quoꝝ est Socrates. Quā uis Socrates fer legat: tamē cū Socrates nihil reliq̄rit scriptū: Isocrates p culdubio ēt refragātibꝫ exēplaribꝫ ē legēdū. Nā & oratoris oēs uirtutes semel cōplectitur. Loco oratoris mihi orōis legē dū eē uidet. At bene artis dicere secūdū uirtutē orōis. Hic locus ita ē corruptus ut bene sēsus pcipi nō possit. Sic āt fortas sis posset emēdari: si loco artis areus legat: ut sit At bene Areus dicere scām uirtutē oratiōis. At itelligamus Areū sentire finē rhetoricæ eē: dicere secūdū uirtutē oratiōis. Areus aūt rhetor fuit q̄ ut in plogo tertii ipse Fabius refert: multa de arte oratoria scripsit. Probabilis & illi uoluntatis qui recte sentire & dicer rhetorices putauerunt. Finē ut ascribamus & sensus & ōrationis integritas poscit. hoc modo qui recte sentire & dicere finē rhetorices putauerūt

Eqt q̄stio an utilis rhetorice. Cōfutatis primū iis q̄ cōtra dici posset: colligit rhetorica & eloqntia nihil hoi melius datū eē

Nā & Socrati obiiciūt comici docere eum quomō peiorē cām meliorē faciat. Aristophanes i comœdia q̄ iscribitur νεφελαι hoc ē nebulæ Socratē figit hoc pollicētē. Illā idē Eupolis i Protagorā scribit. Et cōtra Tisiā & gorgiā similia dicit Plato polliceri. Hæc in gorgia Platōis legūt. Nā & dux Flaminius. Is cōtra auspicia temeritate sua cū Hānibale apd thrasumenū lacū cōgressus: pulcherrimū sibi cōmissū pdidit exercitū. Et gracchi. Saturnini. glauciæ magistratus. Tib. & C. Gracchi & L. Apuleius Saturnus tribuni plebis fuere

turbulẽtissimi atq; reip. Romanæ pniciosissimi Cuero Seruilius glaucia lõge post natos hoies i/probissimus: ut Cicero scribit ī bruto: ex sũmis & fortunæ & uitæ sordibus ī prætura cõsul factus eẽt: si rõnẽ eius hre licere iudicatum eẽt. Is p̃tor eodẽ die quo Saturninus tribunus plebis mario & Flacco consulibus publice ẽ iterfectus. hõ simillimus Atheniẽsis hyperboli cuius ĩprobitatẽ ueteres Atticoꝝ comœdiæ notauerũt. Nũ igit negabitur deformẽ Pyrrhi pacẽ cœtus ille apibus. Cæcus ille Appius legẽdũ eẽ nemo dubitet: cũ historia notissima sit. Aut non diuina. M. Tulli eloq̃ntia & cõtra leges agrarias popularis fuit. hoc ẽ populo grata: qđ sane mirãdũ ẽ cum ĩ priuatã cuiusque diceret utilitatẽ. De quo & Plynius ī septimo. Te dicẽte legẽ agrariã hoc ẽ alimẽta sua abdicarũt tribus.

Eqdẽ nec urbiũ cõditores reor aliter affecturos fuisse. Effecturos legẽdũ est. Hoc autẽ idẽ & Cicero tũ in ꝓlogo rhetoricoꝝ: tũ in primo de oratore scribit. Et hercle deus ille prices parẽs rerũ. Aristoteles ī prio politicoꝝ ẽt cãm assignat cur hoibꝫ solis sermo sit datus ex oĩbus aĩantibꝫ q̃ qđẽ & ipsa uocẽ hẽnt doloris læticieq; indicẽ. Sed carẽt sermone. Idcirco aũt hoi datũ eẽ ait qa natura ciuilis est: ad ea q̃ cõferunt quæq; nocent: quæ iusta quæq; iniusta sũt significãda. Rõnẽ igit nobis præcipuã dedit. hypophora est quæ ab iis q̃ differẽtiũt fieri posset: eã aũt statĩ soluit subiiciẽs ipsã rõnẽ eloq̃ntia potissimũ enitere. Opa quædã nobis ĩmutabilia. Inimitabilia legẽdũ ẽ q̃uis exẽplaria refragent. hoc ẽ quæ nos imitari nõ possemus.

uti eodẽ ferro latro. qs nescit ignes aquas: sine q̃bus nũlla sit uita: & ne terrenis immorer: solem lunamque præcipua sidera aliquando ẽt nocere. Nũ igr negabit deformẽ Pyrrhi pacẽ cæcus ille Appius dicẽ di uiribus diremisse. Aut nõ diuina. M. Tullii eloquẽtia: & cõtra leges agrarias popularis fuit. & Catiline fregit audaciã. & supplicatiões q̃ maxius honor uictoribꝫ bello ducibus dat. ĩ toga meruit. nõne pterritos militũ aios frequẽter a metu reuocat oratio. & tot pugnãdi pericula ieuntibus laudẽ uita potiorẽ esse psuadet. Nec me lacedæmonii aut atheniẽses magis mouerit: q̃ populus ro. apud quẽ sũma semper oratoribus dignitas fuit. Eqdẽ nec urbiũ cõditores reor aliter effecturos fuisse: ut uaga illa multitudo coiret ī populos: nisi docta uoce cõmota: nec legum reptores sine sũma ui orãdi consecutos: ut se ipsi homines ad seruitutem iuris astringerent. Quin ipsa uitæ præcepta ẽt si natura sũt honesta: plus tamẽ ad formandas mentes ualẽt quotiens pulchritudinẽ rerũ claritas orationis illuminat. Quare etiã si ĩ utrãq; partem ualent arma facundiæ: non tamen est equũ id haberi malum quo bene uti licet. Verũ hæc apud eos forsitam quærantur: qui sũmã rhetorices ad psuadendi uĩ rettulerunt. Si uero est bene dicendi scientia: quẽ nos finẽ seq̃mur: ut sit orator in primis uir bonus: utilem certe eẽ eã cõfitendũ est. Et hercle deus ille prīceps parens rerũ fabricatorq; mundi nullo magis hoiem separauit a cæteris quæ quidem mortalia essent animalibus q̃ dicendi facultate. Nam corpora quidem magnitudine: uiribus: firmitate: patientia: uelocitate præstãtiora in illis mutis uidemus: eadem minus egere acquisitæ extrinsecus opis. Nam & ingredi citius & pasci tranare aquas citra docentem natura ipsa sciunt. Et pleraque contra frigus ex suo corpore uestiuntur: & arma iis igenita quædam: & ex obuio fere uictus: circa quæ omnia multus hominibus labor est. Rationem igitur nobis præcipuam dedit: eiusque nos socios esse cum diis immortalibus uoluit. Sed ipsa ratio neque tã nos iuuaret: neque tam esset in nobis manifesta: nisi quæ concepissemus mẽte: promere etiam loquẽdo possemus: quod magis deesse cæteris animalibus: q̃ intellectum & cogitationem quandam uidemus. Nam & moliri cubilia: & nidos texere: & educare fœtus: & excludere: quin etiam reponere in hyemem alimenta: opera quædam nobis inimitabilia: qualia sunt cæraꝝ & melis efficere: non nullius fortasse rationis ẽ. sed quia carẽt sermone quæ id faciũt: muta atq; irrõnabilia uocãtur. Deniq; hoies q̃bus negata uox ẽ: quãtulũ adiuuat animus ille cælestis. Quare si nihil a diis oĩone melius accepimus: qđ tam dignũ cultu ac labore ducamus: aut ī quo malimus præstare hoibus: q̃ quo ipsi hoies cæteris aĩalibus præstẽt. Eo qđẽ magis: qđ nulla in pte plenius labor gratiã refert. Id adeo manifestũ erit: si cogitauerius: & ũde & quousq; iã ꝓuecta sit orãdi facultas: & adhuc augeri põt. nã ut omittã defendere amicos: rẽgere cõsiliis senatũ: populũ: exercitũ ī quæ uult ducer: q̃ sit utile cõuẽiatq; bono uiro: nõne pulchꝝ uel hoc ipsũ ẽ

Et unde & quousq; iam ꝓuecta sit orandi facultas. Quousq; u. ascripta legendum esse nemo dubitat.

Ranſeamus igitur ad eam quæſtionem quæ ſequitur An rhetorica ſit ars. Rhetoricam eſſe artem & t argumẽtis & ſummoꝝ uiroꝝ auctoritatibus comprobat Fabius. Sed cum his philoſophi & ſtoici peripatetici pleriq; cõſentiunt. Et copula eſt aſcribẽda ut legamus & ſtoici & peripatetici. At me dubitaſſe. Ac per. c. ſcribendum eſt: qua particula quidem frequẽter in ſenſum copulationibus utimur non modo dictionũ. Sicut Polycratẽ cũ Buſirim. Polycrates ſophiſta fuit qui ut apud Laertiũ legiť oſonẽ: qua Socrates fuit accuſatus: cõpoſuiſſe a pleriſq; creditus eſt. Vt in libris de oratore dicit Antonius. Niſi ut particula eradať ac eius loco & copula reponať: ſenſus ſtegritas uiolatur.

ex cõmuni intellectu uerbiſque quibus utantur omnes: tantum aſſequi laudis & gloriæ: ut non loqui & orare: ſed quod Pericli contigit fulgurare ac tonare uidearis.

An rhetorice ſit ars.

f Inis non erit ſi expaciari parte in hac & indulgere uoluptati uelim. Tranſeamus igitur ad eam quæſtionẽ: quæ ſequitur: an rhetorice ars ſit. Quod quidem adeo ex iis qui præcepta dicendi tradiderunt: nemo dubitauit: ut etiam ipſis librorum titulis teſtatum ſit: ſcriptos eſſe de arte rhetorica. Cicero uero etiam eam quæ rhetorice uocetur: eſſe artificioſam eloquentiam dicat. Quod non oratores tãtum iudicauerunt: ut ſtudiis aliquid ſuis præſtitiſſe uideantur. Sed cum iis philoſophi & ſtoici & peripatetici plerique conſentiunt. Ac me dubitaſſe confiteor: an hanc partem quæſtioĩs tranctandam putarem. Nam quis eſt adeo non ab eruditiõe modo ſed a ſenſu remotus hominis: ut fabricandi quidem & texendi: & e luto uaſa ducendi artem putet: rhetoricen autẽ maximum ac pulcherrimum (ut ſupra diximus) opus in tã ſublime faſtigium exiſtimet ſine arte ueniſſe? Equidem illos qui contra diſputarunt: non tam id ſenſiſſe: quod dicerent: q̃ exercere ingenia materiæ difficultate credo uoluiſſe: ſicut Polycratem cum Buſirim laudaret & Clytennęſtram: quãq̃ is quod is diſſimile non eſſet compoſuiſſe orationem: quæ eſt habita contra Socratem: dicitur. Quidam naturalem eſſe rhetoricen uolunt: & tamen adiuuari exercitatione non diffitentur: ut in libris Ciceronis de oratore dicit Antonius: obſeruationem quandam eſſe non artem. Quod nõ ideo: ut p uero accipiamus: ẽ poſitũ: ſed ut Antõii pſona ſeruet: q diſſimulator artis fuit. Hãc ãt opinionẽ habuiſſe Lyſias uidetur: cuius ſentẽtiæ talis defẽſio ẽ: q̃ idocti & barbari & ſerui p ſe cũ loquũť: aliqd dicãt ſimile pricipio. narrẽt. pbẽt. refutent: & q̃ ui habeat epilogi: deprecent. Deinde adiiciũt illas uerboꝝ cauillatiões: nihil qd ex arte fiat: ãte artẽ fuiſſe: atq dixiſſe hoĩes p ſe & in alios ſp: doctores artis ſero iã & circa Thyſiã & Coraca primũ reptos: oſonẽ aũt ãte artẽ fuiſſe: eoq; artẽ nõ eẽ. Nos porro quãdo cœpit huius rei doctria nõ laboramus exqrere: q̃q̃ apd Homerũ ẽt præceptorẽ phœnicẽ tũ agẽdi: tũ ẽt eloquẽdi: & oratores plures: & oẽ i tribꝰ ducibꝰ oĩs genus: & certaia quoq; ppoſita eloquẽtiæ iter iuuenes

Doctores artis ſero iam & circa Tiſiã & Coraca primũ reptos. Corax & Tiſias ſiue Sitias: ut ſcribunt græci: ſiculi fuerũt. quorum Corax oium primus cõpẽdioſã arte de p hœmiis. narratõe. cõtẽtõe ac cõcluſione cõpoſuit: eãq; mille dragmis docere cœpit. Ad eã igr diſcẽdã Tiſias ſe cõtulit hoc pacto: ut poſtea q̃ i foro cãm uiciſſet: mercede ſolueret Cũ uero arte pdidiciſſet: atq; i doctorẽ eẽt ingratus: i ius uocatus fuit. Apud iudices igiť Corax hoc dilemato uſus ẽ. Si uices bone Tiſia oino mihi ex cõuẽtõe debebis. Sin uiceris: ita quoq; te mihi ex cõdẽnatiõe ſoluere oportebit. Tiſias uero eã cõplexionẽ i pceptorẽ ſic iuertit. imo uero ſi uicero bone magr: nihil tibi ex abſolutõe debedo. Sin uictus fuero: oino ex cõuẽtione nihil me tibi ſoluere oportebit. Quæ cũ audiſſet iudices exclamarũt. κακεῦ κοραϰοσ̃ ϰαϰον ϕον. hoc eſt mali corui malũ ouũ. Ac ſi diceret acuti doctoris acutus diſcipulus. Corax nãq; apud græcos dr coruus. Eſt ãt elegãtia q̃ ſæpenumero græci utũť Circa Tiſiã & Coraca. hoc ẽ ipos Tiſiã & coraca. Quẽadmodũ græci dicũt oi περι τον πλάτωνα. id ẽ plato. Quãq; apud Homerꝝ etiã pceptorem phœnicẽ. Apud Homerũ phœnix achillis pceptor ſic iqt Τοῦ νεϰα μ̃ε προεῆϰε διδασϰεμεναι ταδε πανταα μυθων τερητηρ εμεναι αγαθον πρηϰτηρά τε εργων. hoc ẽ. cuius gra miſſus ſũ ad docẽdũ hæc oĩa. atq; ut ſim & uerboꝝ & factoꝝ pceptor. Et oẽ in tribus ducibꝰ oĩonis genus. Neſtore Menelao & Vlyſſe. Trian. ſũt oĩs genera. unũ ſubtile qd ισχνον uocãt græci: idq; ab Homero tribuiť Menelao. alterꝝ grãde atq; robuſtũ qd αδρον dr: quo Vlyſſes pditus fuiſſe narrať. Tertiũ alii mediũ alii floridũ hoc ẽ ανθυρον appellarť: quo Neſtorẽ potiſſimũ ornauit Homerus: ut ẽ. xii. ipe Fabius ſcribit: Eoꝝ uero primũ ad docẽdũ. ſdm ad mouẽdũ tertiũ ad delectandũ ſpectat.

Quin cælatura clypei. Sic qdẽ recte legi uĩ. Sed cũ i clypeo Achillis Thetidis rogatu a uulcão fabricato nõ ſo

Tum lites actoresq; fuisse ab Homero in decimo octauo Iliados libro scribantur: sed cælum quoq; & terra & mare multaq; alia fortasse loco illius quin particulæ & copula inq; præpositio recte ascriberentur, hoc modo, Et in cælatura clypei. Et ut quibusdam placet tota constat experimentis. Cor. Celsus hoc cõprobat in primo de medicina libro. Ast quos inqt Serapion primus omnium nihil hãc rationalem disciplinã pertinere ad medicinam professus in usu tãtum & exprimẽtis eam posuit: quẽ Apollonius & glaucias & aliquando post Heraclites Taretinus & alii quoque non mediocres uiri secuti ex ipa professione se ἐμπερικοὺς appellauerunt.

Ad cuius rei confirmationem afferunt Demadem remigem & æschinem hypocratem oratores fuisse falso: Hypocritam hoc ẽ histrionem legẽdum esse facile est uidere. Nam ita æschynes actor fabularum fuit: Vt Demades nauta: qui relictis uilibus artificiis ad agẽdas causas se contulerunt. Id quod æschyni Demosthenes obiicit in oratione pro Ctesiphõte. Demadis uero oratoris sapiẽs dictum a Valerio Maximo refertur. Nolentibus enim Atheniẽsibus diuinos honores Alexadro decernere, qui Iouis Hãmonis filius hẽri uolebat, uidete inqt: ne dũ cælũ custoditis: terram amittatis. Nã id potẽtissimũ dicẽdi genus est. Discendis lĩs ascripta legendũ est.

Vt eũ multũ iualuisse dicẽdo sciamus. In præpositio ad suũ locũ reducẽda uidet ut ĩ dicẽdo legat. Aristoteles ut solet quærendi gratia quædã subtilitatis suæ argumenta excogitauit in gryllo hoc ẽ ĩ eo dialogo q gryllus ĩscribit. Nã ut narrat Laertius: gryllus Xenophõtis fuit filius q apud mãtineam iter equites fortissime dimicans honesta morte defunctus ẽ. De huius adolescentis laudi

Idem

inuenimus: qn cælatura clipei Achillis & lites sũt & actorẽs. Illud enim admonere satis ẽ: oĩa quæ ars consumarit a natura initia duxisse. Aut tollat medicina: quæ ex obseruatiõe salubriũ atq; his cõtrariorũ reperta est: & ut qbusdam placet tota cõstat experimentis. Nam & uulnus deligauit aliquis ante quã hæc ars eẽt: & febrem quiete & abstinentia: non quia rationem uidebat: sed quia id ualẽtudo ipsa coegerat: mitigauit. Nec fabrica sit ars. casas enĩ primi illi sine arte fecerũt. Nec musica, cantatur ac saltat per oẽs gentes aliquo mõ. Ita si rhetorice uocari debet sermo qcũq; fuisse eã ãte q̃ esset ars confitebor. Si uero non qsqs loquit: orator ẽ: & tũ non tanq̃ oratores loquebant: necesse est oratorẽ factum arte: nec ante artẽ fuisse fateant. Quo illud quoq; excludit quod dicunt: non esse artis id quod faciãt: q nõ didicerint. dicere aũt homines & qui non didicerint. At cuius rei cõfirmationẽ afferunt Demadẽ: Remigẽ: & Aeschynẽ: Hypocritã oratores fuisse falso. Nã neq; orator eẽ qui nõ didicit: põt: & hos sero potius q̃ nunq̃ didicisse quis dixerit. q̃q̃ Aeschynes ab initio sit uersatus in litteris: q̃s pater eius etiã docebat. Demadẽ neq; non didicisse certũ sit: & cõtinua dicẽdi exercitatio potuerit tãtũ quãtuscũq; postea fuit fecisse. Nam id potentissimũ dicẽdi genus ẽ. Sed adhuc præstãtiorẽ: si didicisset: futurũ fuisse dicere licebit. Nec. n. oĩones scribẽt ẽ ausus: ut eũ multũ iualuisse dicẽdo sciamus. Aristoteles (ut solet) quærendi gratia q̃dã subtilitatis suæ argumẽta excogitauit ĩ gryllo: sed ide & de arte rhetorica tres libros scripsit: & in eorum primo non artẽ solum eam fatetur: sed ei portiunculã ciuilitatis: sicut dialecticis assignat. Multa Critolaus cõtra, multa rhodius Athenodorus. Agnon quidẽ detraxit sibi iscriptione ipsa fidem: qua rhetorices accusationẽ professus ẽ. Nam de Epicuro qui disciplinas omnes fugit: nihil miror Hi complura dicunt: sed ex paucis locis ducta. Itaq; potentissimis eorum breuiter occurrã: ne in infinitũ quæstio euadat. Prima his argumẽtatio ex materia est. Oẽs enim artem aiũt habere materiã: quod est uerum: rhetorices nullam eẽ propriã: quod esse falsum: in sequentibus probabo. Altera calumnia nullam artẽ falsis assentire opinionibus: quia constitui sine præceptione non possit: quæ semp uera sit: rhetoricen assentiri falsis. nõ eẽ igitur artẽ. Ego rhetoricã nõnunq̃ dicere falsa pro ueris confitebor. Sed nõ iõ in falsa quoq; esse opiniõe cõcedã: qa lõge diuersum ẽ sibiipsi qd uideri: & ut alii uideãt efficere. Nã & imperator falsis utit sæpe: ut Hannibal cũ iclusus a Fabio sarmentis circũ cornua boum delegatis incẽsis q̃ p noctẽ ĩ aduersos mõtes agẽs armẽta speciẽ hosti abeũtis exercitus dedit: sed illũ fefellit: ipse qd uerũ eẽt nõ ignorauit. Nec uero Theopõpus lacedæmonius: cum permutato cũ uxore habitu e custodia: ut mulier euasit: falsã de se opinionẽ habuit: sed custodibus præbuit. Itẽ orator cũ falso utet p uero scit eẽ falsũ: eoq; se p uero uti. nõ ergo falsã habet ipse opinionẽ: sed fallit aliũ. nec Cicero cũ se tenebras effudisse iudicibus ĩ cã Cluentii gloriatus ẽ: nihil

ipſe uidit. Et pictor cū ui artis ſuæ efficit: ut quædā emiere i ope. quædā re/ ceſſiſſe credamus: ipſe ea plana nō neſcit. Aiūt ēt oēs artes habere finem ali/ quē ꝓpoſitū: ad quē tēdant: hūc mō nullū eē i rhetorice: mō nō præſtari eū q promittatur: mētiūtur. Nos eni eſſe finē iā oſtēdimus: & qs eſſet diximus. præſtabit hūc ſemper orator. ſemper enim bene diſcet. Firmum autem hoc quod opponit: aduerſus eos fortaſſe ſit: qui pſuadere finē putauerunt. No/ ſter orator arſq; a nobis finita nō ſūt poſita i euētu. Tēdit qdē ad uictoriam q dicit: ſed cū bene dixit: etiā ſi nō uicat: id quod arte cōtinetur: efficit. Nā & gubernator uult ſalua naue i portū puenire ſi tamen tempeſtate fuerit abre ptus: nō ideo mīus erit gubernator: dicetq; notū illud dū clauū rectū teneā. Et medicus ſanitatē ægri petit: ſi tamē aut ualetudis ui: aut ītēperātia ægri: alioue quo caſu ſūmā nō cōtigit: dū ipſe oīa ſecūdū rationē fecerit: medicīæ fine nō excidet. Ita oratori bene dixiſſe finis ē. Nā eſt ars ea (ut poſt paulum clarius oſtēdimus) ī actu poſita: nō i effectu. Ita falſū erit illud quoq; quod dicit: artes ſcire quādo ſint finē cōſecute: rhetoricē neſcire. Nā ſe q ſq; bene dicere ītelligit. Vti etiā uitiis rhetoricē: quod ars nulla faciat: crimināt: quia & falſū dicat: & affectus moueat. quoꝝ neutrū ē turpe: cū ex bona rōne pro ficiſcit: iōq; nec uitiū. Nā & mēdacium dicere etiā ſapienti aliquādo cōceſ/ ſū ē: & affectus ſi aliter ad æquitatem ꝓduci iudex nō poterit: neceſſario mo uebit orator. ſpiti eni iudicāt. Et q frequēter i hoc ipſū fallēdi ſunt: ne errent. nā ſi mihi ſapientes iudices dent: ſapiētū cōciones: atq; oē cōſiliū. nihil iui/ dia ualeat: nihil gratia: nihil opinio præſumpta: falſiq; teſtes: p q̄ ſit exiguus eloquētiæ locus: qa ꝓpe i ſola delectatiōe ponat. Sin & audientiū mobiles animi: & tot malis obnoxia ueritas: arte pugnādum ē: & adhibēda quæ ꝓ/ ſūt. nec eni q recta uia depulſus eſt: reduci ad eā niſi alio flexu pōt. Plurima uero ex eo cōtra rhetoricē cauillatio ē: quod ex utraq; cauſæ parte dicat. In de hoc nullā eē artem ſibi cōtrariā: rhetoricā eē cōtrariā ſibi. nullā artem de ſtruere quod effecerit: accidere hoc rhetorices opi. Item aut dicēda eam do/ cere: aut nō dicēda: ita uel ꝓ hoc nō eē artem quod non dicēda præcipiat: uel ꝓ hoc quod cū dicēda præceperit: etiā cōtraria his doceat. Q uæ oīa appēt de ipſa rhetorice dici: quæ ſit a bono uiro atq; ab ipſa uirtute ſeiuncta: alio/ qn ubi iniuſta cā eſt: ibi rhetorice nō ē: adeo ut uix admirabili quodam caſu poſſit accidere: ex utraq; pte orator id eſt uir bonus dicat. Tamen quoniam hoc quoq; i reꝝ naturā cadit: ut duos ſapiētes aliquādo iuſtæ cauſæ in diuer ſū trahāt: quādo etiā pugnaturos iter ſe eos: ſi rō ita duxerit: credunt. reſpon debo ꝓpoſitis: atq; ita qdē ut appeat: hæc aduerſus eos quoq; fruſtra exco/ gitata: q malis moribus nomē oratoris īdulgēt. Nā rhetorice nō eſt cōtraria ſibi. cā. n. cū cā: nō illa ſecū ipſa cōponit. Nec ſi pugnēt inter ſe q idē didice/ rint: iccirco ars quæ utriq; tradita ē: nō erit: alioqn nec armorū: qa ſæpe gla/ diatores ſub eodē magiſtro eruditi iter ſe cōponunt: nec gubernandi: quia naualibus prœliis gubernator eſt gubernatori aduerſus: Nec imperatoria. quia imperator cum iperatore contendit. Item non euertit opus rhetorice quod efficit: nec enim poſitum a ſe argumentum ſoluit orator: ſed ne rheto rice quidem præterq; apud eos qui in perſuadendo finem putant: aut ſiquis ut dixi caſus duos inter ſe bonos uiros compoſuerit: ueriſimilia quærentur. Non autē ſiquid eſt altero credibilius: id ei contrarium eſt quod fuit credi/

bus cū alii multi ſcripſere: tū Ari/ ſtoteles dialogū compoſuit: quē gryllum ab eius nomine appella/ uit. Item orator cum falſo uteretē pro uero ſit eſſe falſum. Itidem ꝓ illo item. Vtetur re ſyllaba expun/ cta. & ſcit. c. litte/ ra aſcripta legen/ dū eſt. Per q̄ ſit exiguus eloquen tiæ locus: quia prope in ſola de/ lectatione pona/ tur. Qui a litte/ ra expuncta mi/ hi legendum ui/ detur q̄uis exem plaria refragen/ tur. Inde hoc nullam eē artem contrariam. Sibi datiuus aſcriben dus eſt ut legatur contrariam ſibi.

Nullam artem deſtituere quod effecerit. Deſtruere legendum eſſe conſtat. Quæ eni ab accuſatore effi ciuntur. ea a pa/ tronis deſtrui ſo lent. Adeo ut uix admirabili quodā caſu poſ/ ſit accidē ex utra que parte orator id eſt uir bonus dicat. Vt particu/ la iterum mihi aſ cribenda uidetur ut legamus: ut ex utraque parte.

Tamen quōni/ am hoc quoque in rerum natura cadit ut duo ſapi entes aliquando iuſtæ cauſæ in di uerſum trahunt. Naturam litterā aſcripta & duos & trahant: ut ſu/ biiunctiui ſit mo di eſt legendum.

Nec.n.positū a se argū/mētū soluit orator: sed ne rhetorice qdē quia apud eos: q in psuadēdo finē pu tāt. Nō uacat flagitiis hic locus ut mihi qdē uidet. Sēsus.n. integritas nō quia sed præter q̄ exposcit. Nā qui finē in psuadendo po nunt, ii quod in una causa probarūt argumentū: idē illud in alia: si e re sua fue/rit: iprobabūt. Quod sane a bono uiro est p̄ alienū.

Ne ii quidē qui ignē aut aquā. De rer̄ prīcipiis ua/riæ fuerunt philosophor̄ opiniōes. Alii nāq; ignē eē rer̄ oium prīcipiū asserue rūt, ut Leucippus. Alii hu morē ut Thales Milesius Alii atomos hoc ē corpa īsecabilia ut Democritus Alii quatuor elemēta, alii alia. Nec q̄ iterualla side rū, geometræ qbusdā rōi/bus cognoscūt q̄tū iter se sydera distēt: magnitudi/nēq; solis ac lunæ terræq; metiūt eaq; ita asserūt: ut nihil dubitare uideantur.

Ars ē potestas uiā ad or dinē efficiēs. Ac legēdū eē nemo nō uidet. Esse cer tā uiā atq; ordinē i bene di cendi nemo dubitauerit. Aut in benedicēdo legat, aut i præpō eradat. Nec pōt ars nō eē si ē ars diale/ctice: qđ fere cōstat: cū ab ea spē magis q̄ genere diffe rat. Ex snia stoicor̄ Logi ce tres amplectit disciplī/nas grāmaticen, dialecti/cen, rhetoricen, genere igr̄ rhetorice & dialectice sūt eædē. Spē uero diuersæ.

Vm sint autem ar o tium aliæ positæ.

Diuisionem artiū idcirco Fabius infert: ut cui parti rhetorice subii/cienda sit ostendat. Cum enim probarit rhetoricen esse artem: nūc eā colligit potissimū i acto cōsistere eoq; actiuā & adminīstra/tiuā eē dicēdū q̄is mixta ex oībus ptibus eē uideat.

Quæ rhetorice uocat. Theoretice legēdū ē: quæ ad uerbū trāsfert cōtē pla/bile. nā ut cādido candidius & dulci dulcius nō ē aduersum: ita nec p̄babili p̄babilius. Nec præcipit unq̄ non dicenda: nec dicēdis cō/traria. Sed quæ in quaq; causa dicenda sunt, non semper autem etiā si frequētissime ueritas tuenda erit: sed aliquādo exigit cois utilitas: ut ēt falsa defendantur. Ponunt hæ quoq; in secūdo Cicerōis de ora tore libro cōtradictiōes, artem eaq; rer̄ eē quæ sciātur: oratoris oēm actionē opiniōe nō sciētia contineri: quia & apud eos dicat q̄ nesciāt. & ipse dicat aliquādo, quæ nesciat. Ex his alterū. i. an sciat iudex de quo dicat: nihil ad oratoris artem. alteri respondēdū. Ars eaq; rerū ē quæ sciuntur: rhetorice ē ars bene dicēdi: bene autē dicere scit ora tor. Sed nescit an uerum sit quod dicit, ne hi qdē q̄ ignē aut aquam aut quatuor elemēta: aut corpora īsecabilia esse: ex quibus res oēs initiū duxerūt: tradūt, nec qui īterualla fiderū & mēsuras solis ac ter ræ colligūt: disciplinā tamē suā artē uocāt. Quod si ratio efficit: ut hæc non opinari: sed propter uim p̄bationū scire uideantur: eadem ratio idē præstare oratori pōt. sed an cā uera sit nescit. Ne medicus quidē an dolorem capitis habeat: qui hoc se pati dicet: curabit tamē tanq̄ id uerū sit: & erit ars medicina. Quid? quod rhetorice nō utiq; p̄positū habet semp uera dicendi: sed semp ueri simīlia, scit autē esse ueri simīlia quæ dicit. Adiiciūt his q̄ contra sentiunt; q̄ sæpe, quæ in aliis litibus īmpugnarūt actores causar̄: eadē ī aliis defendāt: quod non artis: sed hois ē uitium. Hæc sunt præcipua quæ cōtra rhetori/cen dicant, alia & minora & tamē ex his fontibus deriuata. Confir/matur aūt eā eē artem breuiter. Nā siue ut Cleātes uoluit: ars ē pote stas uiā ac ordinē efficiēs: eē certam uiam atq; ordinē in bene dicen do nemo dubitauerit: siue ille ab omnibus fere approbatus finis ob seruat: artē constare ex præceptionibus cōsentiētibus & coexercita tis ad finē utilē uitæ: iā ostēdimus nihil non horum in rhetorice esse. Quid? quod & ispectiōe & exercitatiōe: ut artes cæteræ cōstat? nec pōt ars nō esse si ē ars dialectice: qđ fere cōstat: cū ab ea spē magis q̄ genere differat. Sed nec illa omittēda sūt: q̄ ī re alius se īartificialiter alius artificialiter gerat: ī eā artē: & in eo quod qui didicerit melius faciat q̄ q̄ nō didicerit eē artē. Atqui nō solū doctus īdoctū: sed etiā doctior doctū in rhetorices opere superabit, nec eēnt eius aliter tam multa præcepta tāq; magni qui docerēt: idq; cū oībus cōfitēdum ē: tum nobis præcipue: q rōnē dicēdi a bono uiro non separamus.

Generalis diuisio artiū: & ex quibus sit rhetorica.

c Vm sint autem artiū aliæ positæ ī ispectiōe ideſt cognitione & æstimatiōe rerum: qualis est astrologia: nullū exigens actū. sed ipso rei: cuius studiū habet: itellectu cōtenta: quæ theoretice uo catur. aliæ ī agendo, quarum ī hoc finis ē: & ipso acto p̄ficitur: nihil q̄ post actum operis relinquit: quæ practice dicitur: qualis est salta tio. aliæ ī effectu, quæ operis, quod oculis subiicitur cōsumatiōe finē accipiūt: quam poeticē appellamus: qualis est pictura: fere iudicā/dum est rhetoricen ī actu cōsistere. Hoc enim quod est officii sui p/ficit: atq; ita ab omnibus dictum est. Mihi autem uidetur etiam ex

illis cæteris artibus multū assumere. Nā & pōt aliquādo ipsa res p se ispectione eē cōtēta. Erit. n. rhetorice i oratore etiā tacēte. & si desierit agere uel ꝓposito uel aliquo casu ipeditus: nō magis desinet oē orator q̄ medicus q curādi fecerit finē. Nā est aliq̄s ac nescio an maxius ēt ex secretis studiis fructus: ac tū pura uoluptas litterarū: cū ab actu ideſt ope recesserit: & cōtēplatiōe sui fruuntur. Sed effectiuæ quoq; aliqd simile scriptis oronibus uel historiis: quod ipsum opus i ꝑte oratoria merito pōimus cōsequet. Si tamē una ex tribus artibus habēda sit: quia maxius eius usus actu cōtinet: atq; ē i eo frequētissima: dicatur actiua uel administratiua. Nam & hoc eiusdem rei nomen est.

Vtrum plus conferat eloquentiæ an ars: an natura.

s Cio quæri ēt natura ne plus ad eloquētiā cōferat an doctria. quod ad ꝓpositū qdem nostri operis nihil ptinet. Nec. n. cōsumatus orator nisi ex utroq; fieri pōt. plurimū tamē referre arbitror: quā esse quæstionē in hoc loco uelimus. Nā si ꝑti utrilibet oio alterā detrahas: natura etiā sine doctria multū ualebit: doctria esse sine natura nō poterit. Sin ex pari coeāt: i mediocribus q̄dem utriusq; maius adhuc naturæ credā eē momētū. cōsumatos aūt plus doctrinæ debere q̄ naturæ putabo. Sicut terræ nullā fertilitatē habēti nihil optimus agricola ꝓfuerit. e terra uberi utile aliqd etiā nullo colēte nascet. Et i solo fœcūdo plus cultor q̄ ipsa p se bonitas soli efficiet. Et si praxiteles signū aliquod ex morali lapide conatus eēt exculpere: pariū marmor mallē rude. At si illud idē artifex expolisset: plus i manibus fuisset q̄ i marmore. Deniq; natura materiæ ars doctrinæ ē. Hæc fingit: illa uero fingit: nihil ars sine materia Materiæ ēt sine arte preciū ē. Ars sūma materia optima melior.

An uirtus sit rhetorica.

i Lla quæstio est maior. ex mediis artibus: quæ neq; laudari p se neq; uituparī possūt: sed utiles aut secus secūdū mores utentiū fiūt: habēda sit rhetorice: an sit cōpluribus etiā philosophorū placet uirtus. Eqdē illud qđ in studiis dicendi pleriq; exercuerūt & exercent: aut nullā artē: quæ atechnia noīat: puto. multos. n. uideo sine rōne sine litteris: qua uel ipudētia uel fames duxit ruentes: aut malā q̄si artē quā cacotechniā dicimus. Nā & fuisse multos & esse nōnullos existīo: q facultatē dicendi ad hoium ꝓniciē cōuerterūt. κακοτεχνία quoq; est quædam ideſt supuacua artis imitatio: quæ nihil sane nec boni nec mali habeat: sed uanū laborē: qualis illius fuit: q grana ciceris ex spacio distāte missa i acū cōtinuo & sine frustratiōe iserebat. Q uē cū spectasset Alexāder: donasse eū dī eiusdē leguminis modio. Q uod qdē premiū fuit illo ope dignissimū. His ego cōpādos existimo: q̄ i declamationibus: quas esse ueritati dissimillimas uolūt: ætatē multo studio ac labore cōsumūt. Verū hæc quā īstituere conamur: & cuius imaginē aīo cōcepimus: quæ bono uiro cōueniat: quæq; est uera rhetorice uirtus erit: qđ ipsi qdē multis & acutis cōclusionibus colligūt. Mihi uero etiā planiore hac ꝓprieq; nostra ꝓbatiōe uidet eē ꝓspicuū. Ab his hæc dicunt. Si cōsonare sibi i faciendis ac nō faciendis uirtutis est: quæ ps eius prudentia uocat: eadem i dicēdis ac nō dicēdis erit. Et si uirtutes sūt: ad quas nobis etiā ātē q̄ doceremur: initia quædā ac semia sunt cōcessa natura: ut ad iustitiam: cuius rusticis quoq; ac barbaris appet aliqua imago: uirtutē. Multos. n. uideo sine orōe. Rōe. o. uocali de pricipio sublata legēdū ē. Qua uel ipudētia uel fames duxit. Quo mihi magis sēsui cōuenire uidet. κακοτεχνία quoq; ē quædā id ē supuacua artis imitatio

tiua. Eā āt uulgus iperitorū Theoricā corrupte uocat: Cū Theoretice dicat᷑ ἀπὸ τοῦ θεωρεῖν hoc ē aspeculādo: quēadmodū πρακτικὴ hoc ē practice ἀπὸ τοῦ πρᾶττειν hoc ē ab agēdo. & ποιητικὴ hoc est poetice. ἀπὸ τοῦ ποιεῖν hoc ē abefficiēdo. Nā & pōt aliquādo ipsa res p se i cōspectiōe eē cōtēta Aut i ꝓpō aut con qđ magis mihi placet ex pūgēdā uī: ut ispectōelegat.

s Cio q̄ri eē. Etnatura & doctria opus eē ad pfectiēdū oratorē colligit: consumatūq; ōratorē plus arti q̄ naturæ dbere. mediocrē uero naturæ asserit. Doctrina eē sine natura poterit. Nō particulā ascribē daut legamus non poterit.

Sinex pari coeāt: i mediocribꝰ qdē utriusq; mai. Vtriusq; hic mihi ociosū eē uī & supfluū atq; idcirco tollēdū.

i Lla qō ē maior. Ita hanc qōnē tractat Fabius ut ex snia Stoicoꝝ cōcludat rhetoricen eē

f

nos certe sic esse ab initio formatos: ut possemus orare ꝑ bonis: & si non perfecte: tamen ut inessent quædam (ut dixi) semina eius facultatis. manifestum ē. nō eadē āt his natura artibus ē: quæ uirtute sūt remotæ. Itaq; cū duo sint genera orationis: altera ꝑpetua. quæ rhetorice dicit: altera cōcisa. quæ dialectice. Quas qdē Zeno adeo cōiūxit: ut hāc cōpressæ i pugnū manus: illā explicitæ diceret similē: etiam disputatrix uirtus erit: adeo de hac quæ speciosior atq; aptior tāto ē: nihil dubitabit. Sed plenius hoc idē atq; aptius ītueri ex ipsis opibus uolo. Nā qd orator in laudādo faciet: nisi honestoꝝ ac turpiū pitus? aut in suadēdo: nisi utilitate ꝑspecta? aut in iudiciis: si iustitiæ sit ignarus? Quid nō fortitudinē postulat res eadē? cū sæpe cōtra turbulentas populi mīas: sæpe cū piculosa potētiū offensa: nō nūq̄ (ut iudicio miloniano) ītercircūfusa militum arma dicēdū sit: ut si uirtus nō ē: ne ꝑfecta qdē esse possit oratio. Quod si ea i quoq; aialiū ē uirtus: qua præstat cætera uel pleraq; ut i leone ipetus: in equo uelocitas: hoiem porro rōne atq; oīone excellere cæteris certū ē: cur nō tā i elo quētia q̄ i rōne uirtutē eius esse credamus? rectēq; hæc apud Ciceronē dixerit Crassus. Est. n. eloquētia una quædā de sūmis uirtutibus. Et ipse Cicero: cum sua ꝑsona: tū ad Brutū i epistolis: tū etiā aliis locis uirtutē eā appellet. At prohœmiū aliquādo & narrationē dicit malus hō: & argumenta: sic ut nihil sit in his reqrēdū. Nā & latro pugnabit acriter: uirtus tamē erit fortitudo. & tormēta sine gemitu feret malus seruus: tolerātia tamē doloris laude sua non carebit: multa fiūt eadē: sed aliter. Sufficiāt hæc qa de utilitate supra tractauimus.

Quæ sit materia rhetorices.

m Ateriā rhetorices qdā dixerūt eē oīonē. quā sentētiā pōit apud Platonē Gorgias: quæ si ita accipit: ut sermo q̄cūq; d̄ re cōpositus dicat oīo: non materia: sed opus est: ut statuarii statua. Nā & oīo efficit arte sicut statua. Si uero hac appellatiōe uerba ipsa significari putamus: nihil hæc sine rerum substātia faciūt. Quidā argumēta ꝑsuasibilia: quæ & ipsa i ꝑte sunt opis: & arte fiūt & materia egēt. Quidā ciuiles qōnes: quoꝝ opinio non q̄litate: sed mō errauit. Est. n. hæc materia rhetorices: sed nō sola. Quidā qa uirtus sit rhetorice: materiā eius totā uitā uocāt. Alii qa non oīum uirtutū materia sit tota uita: sed plæraq; eaꝝ uersent i ptibus: sicut iustitia: fortitudo: cōtinētia: ꝑpriis officiis & suo fine itelligunt: rhetoricen quoq; dicūt in una aliq̄ ꝑte ponendā: eiq; locū i ethice negocialē assignāt. i. pragmaticon. Ego nec sine auctoribus materiā esse rhetorices iudico: oēs res quæcūq; ei ad dicendū subiectæ erūt. Nam Socrates apd Platonē dicēt Gorgiæ ur: nō i uerbis eē materiā: sed rebus. Et in phædro palā nō iudiciis mō & concionibus: sed i rebus etiā priuatis ac domesticis rhetoricen eē demōstrat. Quo manifestū ē hanc opionē ipsius Platonis fuisse. & Ci. quodā loco materiā rhetorices uocat res: quæ subiectæ sunt ei. sed certas demū putat eē subiectas. alio uero de oībus rebo oratori dicēdū arbitratur his qdē uerbis. Quāq̄ uis oratoris ꝑfessioq; ipsa bene dicēdi hoc suscipiat ac polliceri uideat: ut oī de re quæcūq; ꝑpositā ornate ab eo copioseq; dicat. Atq; adhuc alibi. Enī uero oratori quæ sūt i hoium uita quādoqdē i ea uersatur orator: atq; ea est ei subiecta materia. Oīa quæsita: audita: lecta: disputata tractata: agitata eē debēt. Hāc āt quā nos materiā uocamus. i. res subiectas: q dā mō ifinitā: mō nō ꝑpriā rhetorices eē dixerūt: eāq; artē circūcurrētē uocauerūt. quod i oī materia diceret: cū qbus mihi minima pugna ē. Nā de oī ma-

μάταιο τέχνη ad uerbū transferri pōt uanitas artis. μάταιον nāq; uanum τέχνη ars dī. Quas qdē Zēo adeo cōiūxit. Zeno Stoicoꝝ princeps: qnā inter rhetoricen ac dialecticen eēt dria iterrōgatus respōdit: q̄ ē iter pugnū & manū extēsā. Vt sit uirtus nō est. si lra terasa ē legēdū. Quid si ea in quoq; aialiū ē uirtus. Quod nō qd sēsus exposcit. At primū aliquādo & narrationē. Prohœmiū sine dubio ē legēdū. Est ātobiectō q̄ ab iis q dissentiūt fieri posset.

m Ateriam rhetorices quidam dixerunt esse oīonē. Materia artis est: ut Cicero i primo rhetoricorum inquit: in qua omnis ars & ea facultas: q̄ cōficit ex arte: uersat: ut si medicinæ materiā dicamus morbos & uulneta: q̄ in his oīs medicina uersat. Colligit aūt Fabius res oēs materiā rhetorices eē. Vt oī de re q̄cūq; ꝑpositā ornate ab eo copioseq; dicatur. Sit uerbū ascribēdū eē facile ē ex primo de oratore un

teria dicere eā fatēt. ppriā hr̄ē materiā: qa multiplicē hēat negāt. Sed nec ifi
nita ē: etiā si ē multiplex: & aliæ quoq; artes mīores habet multiplicē materiā
uelut architectonice. Nāq; ī oīb⁹ quæ sūt ædificio utilia uersaf. Et cælatura:
quæ auro: argēto: ære: ferro opa efficit. Nā sculptura ēt lignū: æbur: marmor:
uitrū: gēmas præter ea quæ supra dixi: cōplectit. Nec ꝑtius nō ē materia rhe
torices: si ī eadem uersaf & alius. Nā si quærā quæ sit materia statuarii: dicef
æs. si quærā quæ sit excusoris. i. eius fabricæ: quā græci uocāt χαλκέυ τικην
silr̄ æs eē respōdeāt. Atq plurimū statuis differūt uasa. nec medicia iō non erit
ars: qa unctio & exercitatio cū palæstrica: ciboꝝ uero q̄litas etiā cū coquoꝝ
ei sit arte coīs. Q uod uero de bono: utili: iusto differere philosophiæ officiū
eē dicūt nō obstat. Nā cū philosophū dicūt: hoc accipi uolūt uirū bonū. Cur
igr̄ oratorē: quē a bono uiro nō separo: ī eadē materia uersari mirer? Cū præ
ferti prīo libro iā ostēderī philosophos: omissā hāc ab oratoribꝫ ꝓtē occupaſ
se: quæ rhetorices ꝓpria sp fuisset: ut illi potius ī nr̄a materia uersent. Deniq;
cū sit dialectices materia de r̄bꝫ subiectis disputare: sit āt dialecticesoro cōcisa
cur nō eadē ꝓpetuæ quoq; materiæ uideaf? Solet a qbusdā & illd poni. Oium
igr̄ artiū ꝓpitus erit orator: si de oīb⁹ ei dicēdū ē: posse hic Ciceronis respōdere
uerbis: apd quē hoc iuēio. Mea qdē sīa nemo eē poterit oī laude cōmulatus
orator nisi erit oium rer̄ magnar̄ atq artiū sciam cōsecutus. sed mihi satis ē
eius eē oratorē rei: de q̄ dicit: non īsciū. Nec. n. oēs cās nouit: & debet posse de
oīb⁹ dr̄e: de qbꝫ ergo dicet? de qbꝫ didicit. Silr̄ de artibus quoq; de qbus dicē
dū erit: īterī discet: & de qbus didicerit dicet. Q uod ergo? non faber aut de fa
brica melius: aut de musice musicus? si nesciat orator: qd sit de quo quaraf?
plane melius. Nā & litigator rusticus illiteratusq; de cā sua melius q̄ orator q
nesciet: qd ī lite sit. Sed accepta a musico: a fabro: sicut a litigatore melius ora
tor q̄ ipse q docuerit. Ver̄ & faber cū de fabrica: & musicus cum de musica: si
qd cōfirmationē dsidrauerit dicet: nō erit qdē orator: sed faciet illd q̄si orator.
Sicut cū uulnus ꝓpitus diligauit: nō erit medicus: sed faciet ut medicus. An hu
iusmodi res nec ī laudē: nec ī deliberationē: nec in iudiciū ueniūt? Ergo cū de
faciēdo portu hostiensi deliberatū ē: non debuit dicere sentētiā orator? atqui
opus erat rōne architector̄. Liuores & tumores ī corpe cruditatis: an ueneni
signa sint: nō tractat orator? At ē id ex rōne medicīæ. circa mēsuras & nūeros
nō uersabit? dicamus has geometriæ esse ptes. Eqdē oīa fere posse credo casu
aliquo uēire ī officiū oratoris. qd si nō accidet: nō erūt ei subiecta. Ita sic quoq;
recte dixīus materiā rhetorices eē oēs res ad dicēdū ei subiectas. Q uod qdē
ꝓbat etiā sermo cōmunis. Nā cū aliqd de quo dicamus accepimus: positā no
bis esse materiā: frequēter ēt præfatiōe testamur. Gorgias qdē adeo rhetori de
oīb⁹ putauit eē dicēdū: ut se ī auditoriis īterrogari pateret q̄ qsq; de re uellet.
Hermagoras quoq; dicendo materiā eē ī cā & ī qōnibꝫ oēs res subiectas erat
cōplexus. Sed qōnes si neget ad rhetoricē ptiner̄: dissētit a nobis. Si āt ad rheto
ricē ptinēt: ab hoc quoq; adiuuamur. nihil ē. n. qd nō ī cām aut ī qōnes cadat.
Aristo. tres faciēdo ptes oīonis: iudicialē: deliberatiuā: demōstratiuā: pene &
ipse oratori subiecit oīa. nihil. n. nō ī hæc cadit. Q uæsitū a pauciſſimis ēt de ī
strumēto ē. Instr̄m uoco sine quo formari materia ī id qd uelimus offici opus
nō possit. Ver̄ hoc ego nō artē credo eger̄: sed artificē. Neq;. n. scia desiderat
istr̄m: quæ pōt eē cōsumata: ēt si nihil faciat: sed ille opifex: ut cælator cælū &

de hæc sūpta sē
uidere. Velut
Architectōice.
Latine archite
ctura uocaf. nā
ἀρχίτεκτων
fabroꝝ dr̄. pri
ceps. q latine ar
chitectus appel
laf. Hæc āt ars
multiplicē hēt
subiectā mate
riā: ut ligna. la
pides. harenā.
multaq; alia.
Quā græci uo
cāt. χαλκευτι
κην. æraria fa
brica χαλκεν
τικην grecæ uo
caf χαλκοσ
. n. æs dr̄. Vnde
χαλκευσ fa
ber ærarius ex
cusorq; latine
appellaf. Cur
non eadē ppe
tuæ quoq; ma
teriæ uideaf.
Loco materiæ
legaf materia:
ita sēsu exigēte
ppetuæ. n. oīo
nis materia ea
dē q̄ cōcisæ eē
ꝓbaf. Qui ne
sciet qd ī lite sit
Dicet uerbū li
brarioꝝ negli
gētia ptermis
sū oīno ē ascri
bēdū ut legaf.
Qui nesciet qd
in lite sit dicet.
Nam aliqd
de quo dicāus
accepimus. Cū
pticula manife
ste ē ascribēda:
ut sit: Nā cū ali
qd de quo dica
mus accepius.
Hermagoras
quoq; dicēdū.
Apte dicēdo le
gēdū eē cōstat.
Itaq; hæc ī eū
locū quo d ora
tore dicturi su
mus differāus.
In ultimo ora/

torē iformat ubi & d iſtro tractabit.

Raphaelis Regii in deprauatiōes tertii libri oratoriæ Quintiliani inſtitutionis annotationes.

Voniam in libro ſecundo quæſitū ē, Ingenue fatet hoc ꝓlogo Fabius ex qbus auctoribus ea quæ traditurus eſt præcepta: ſūpſerit. Enumerat.n. oēs fere q ad ſua uſq; tēpora aliqd dignū de arte oratoria conſcripſerūt. Eſt aūt facile intellectu ꝓhœmiū: ut quod mendis erroribuſq; careat. Ita neſcio an minime legentibus futuꝝ uoluptati. Minimæ cū diphthōgo ſcribendū eſſe: ut uoluptati iūgatur nemo dubitauerit: q ſciat his aduerbiis ita tu proprium eſſe: utſi alterꝝ ſuperlatiuo iungatur: alterum quoq; ſit adiiciēdū. Minime autem ſine diphthongo nō ſuperlatiuum ſed negandi eſt aduerbium. Nā primus poſt eos quos poetæ tradiderunt: mouiſſe aliqua circa rhetoricē empedocles dicitur. Mercurium ſcribunt poetæ orationis fuiſſe auctorē. Empedoclē autem primū de rhetorica diſſeruiſſe Ariſtoteles in fine elēchorum ſcribit. Quos platonicos godædalos appellat, logodædali ad uerbum trāſferri poſſunt ſermonis uariatores atque cultores. Λογος enim ſermo Δαιδαλλω Vario dī & orno. Eqdē nō repio qcq tātæ eloquētiæ fama dignū. Pericles tāta fuiſſe eloquētia tradit: ut non dicere ſed tonare ac fulgu pictor penicilla. Itaq; hæc i eū locū quo de oratore dicturi ſumus diſſeramus.

M. Fabii Quintiliani de inſtitutiōe oratoria Liber tertius.

De ſcriptoribus artis rhetoricæ.

Voniā i libro ſecūdo quæſitū ē: qd eēt rhetorice: & quis finis eius: artē quoq; eē eā & utilē & uirtutē: ut uires noſtræ tulerūt: oſtēdimus: materiāq; ei res oēs de qbus dicere oporteret: ſubiecimus. Iā hic ūde cœpit qbus cōſtet: quo quæq; i ea mō iueniēda atq; tractāda ſint exequar. Intra quē modū pleriq; ſcriptores artiū cōſtiterūt: adeo ut Apollodorus cōtētus ſolis iudicialibus fuerit. Nec ſū ignarus hoc a me præcipue: quod hic liber icohat: opus ſtudioſos eius deſideraſſe: ut iqſtiōe opinionum: quæ diuerſiſſimæ fuerūt lōge difficillimū ita neſcio: an mimæ legētibus futuꝝ uoluptati: qppe quod ꝓpe nudā præceptorum traditionē deſideret. In cæteris.n. admiſcere temptauimus aliqd nitoris nō iactādi ingenii gratia: nāq; i id eligi materia poterat uberior: Sed ut hoc ipſo allicerimus magis iuuentutē ad cognitiōem eoꝝ quæ neceſſaria ſtudiis arbitrabamur: ſi ducti iucūditate aliq; lectiōis libētius diſcerēt ea quoꝝ ne iciuna atq; arida traditio auerteret aīos & aures: præſertim tam delicatas raderet uerebamur. Qua ratione ſe Lucretius dicit præcepta philoſophiæ carmīe eē cōplexū. Nāq; hac: ut ē notū: ſimilitudine utit: Ac ueluti pueris abſinthia tetra medētes: Cū dare conātur prius oras pocula circū: Aſpirāt mellis dulci flauoq; liquore. Et q ſequuntur. Sed nos nūc ueremur: ne parū hic liber mellis: & abſinthii multum habere uideat: ſitq; ſalubrior ſtudiis q dulcior. qnetiā hoc timeo ne ex eo minorē gratiā ieat: quod pleraq; nō iuenta ꝑ me: ſed ab aliis tradita cōtinebit. habeat etiā quoſdā: q cōtra ſentiant & aduerſent: ꝓpterea q plurimi auctores: quis eodē tēderēt: diuerſas tamē uias munierū: atq; i ſuā q ſq; induxit ſequētes. Illi āt ꝓbāt q lecūq; igeſſi ſūt iter. nec facile inculcatas pueris ꝓſuaſiōes mutaueris. qa nemo nō didiciſſe mauult q diſcere. Eſt āt ut ꝓcedente libro patebit: infinita diſſēſio auctoꝝ. Primo ad ea q rudia atq; ipfecta adhuc erāt adiiciētibus: quod iueniſſēt: ſcriptoribus: mox ut aliqd ſui uiderētur afferre: etiā recta mutātibus. Nā prius poſt eos quos poetæ tradiderunt: mouiſſe aliq circa rhetoricen Empedocles dicit. Artiū āt ſcriptores ātiqſſimi Corax & Tiſias ſiculi: quos iſecutus ē uir eiuſdē iſulæ Gorgias Leontinus Empedoclis: ut tradit discipulus. Is beneficio lōgiſſimæ ætatis (Nā cētū & nouē uixit ānos) cū multis ſimul floruit. Iōq; & illoꝝ de qbus ſupra dixi: fuit æmulus: & ultra Socratē uſq; durauit. Thraſymachus calcedōius cū hoc & Prodicus chius & Abderites ꝓtagoras: aquo ḋcē milibꝰ denarioꝝ didiciſſe artē: q edidit Euathlus dī: & Hippias Elæus: & quē Palamædē Plato appellat Alcidamas Eleates. Antiphō quoq; & primus oīum oronē ſcripſit: & nihilomius artē & ipſe cōpoſuit. & ꝓ ſe dixiſſe optie ē creditus ēt Polycrates: a quo ſcriptā i Socratē dixius oronē. Et Theodorus Bizātius: ex his & ipſe quos Plato appellat logodædalos. hoꝝ primi cōes locos tracta-

ſe dicūt Protagoras.Gorgias.Prodicus & Thraſymacus.Cicero in Bruto ne gat ãte Periclẽ ſcriptũ qcq̃:qđ ornatũ oratoriũ habeat.eius aliq̃ ferri.eqđẽ nõ repio qcq̃ tãtæ eloquẽtiæ fama dignũ.lõq; minus miror eẽ:q nihil ab eo ſcri ptũ putẽt.Hæc ãt quæ ferũt:ab aliis eẽ cõpoſita.His ſucceſſere multi:ſed cla riſſimus Gorgiæ auditor Iſocrates.q̃q̃ de præceptore eius iter auctores nõ cõ uenit.Nos aũt Ariſtoteli credimus.hic uelut diuerſæ ſecari cœperũt uiæ.Nõ & Iſocratis præſtãtiſſimi diſcipuli fuerũt in oĩ ſtudioꝝ genere:eoq; iã ſeniore (octauũ.n.& nonageſſimũ ipleuit ãnũ) pomeridianis ſcholis Ariſtoteles ꝑci pere artẽ oratoriã cœpit:noto qđẽ illo:ut traditur: uerſu ex Phyloctęta fre/ quẽter uſus.αἰσχρον σιωπαν και ισ ωκρατην ἐαν λεγειν Turpe eſſe tace/ re:& Iſocratẽ pati dicere.ars ẽ utriuſq;.Sed pluribꝫ eã libris Ariſtoteles cõple xus ẽ.Eodẽ tpe Theodectes fuit:de cuius opere ſupra dictũ ẽ.Theophraſtus quoq; Ariſtotelis diſcipulus de rhetorice diligẽter ſcripſit.atq; hĩc uel ſtudio/ ſius phĩ q̃ rhetores:precipueq; ſtoicoꝝ atq; ꝑipateticoꝝ principes.facit đíde ue ut ꝓpriã Hermagoras uiã:quã plurimi ſũt ſecuti:cui maxie par atq; æmulus uĩ Atheneus fuiſſe.Multa poſt Apollonius molon.multa Areus.multa Ceci lius & Halycarnaſeus Dyõiſius.præcipue tamẽ ĩ ſe cõuerterũt ſtudia Apollo dorus ꝑgamenus.q præceptor apolloniæ Cæſaris auguſti fuit:& Theodorus gadareus q ſe dici maluit rhodiũ:quẽ ſtudioſe audiſſe:cũ ĩ eã ĩſulã ſeceſſiſſet: dñ Tiberius Cæſar.Hi diuerſas opiniones tradiderũt:appellatiq; ĩde Apollo dorei & theodorei ad morẽ certas ĩ phĩa ſectas ſequẽdi.Sed Apollodori præ cepta magis ex diſcipulis cognoſcas:quoꝝ diligentiſſimus ĩ tradendo latine fuit Valgius.græce Atticus.Nã ipſius ſola uĩ ars edita ad matriũ: qa cæteras miſſa ad Domitiũ epiſtola nõ agnoſcit.Plura ſcripſit Theodorus: cuius audi torẽ Hermagorã ſũt q uiderũt.Romanoꝝ primus q̃tũ ego qđẽ ſciã:condidit aliq̃ ĩ hãc materiã.M.Cato ille ſẽſorius.poſt.M.Antõius ĩcohauit.Nã hoc ſo lũ opus eius:& id ipſũ ĩpfectũ manet.Secuti mĩuscelebres:quoꝝ memoriã ſi quo loco res poſcet nõ omittã.præcipuũ uero lumẽ ſicut eloquẽtiæ:ita præ/ ceptis quoq; eius dedit unicũ apud nos ſpecimẽ orãdi docendiq; oratorias ar tes.M.Tullius:poſt quẽ tacere modeſtiſſimũ foret:niſi & rhetoricos ſuosipſe adoleſcẽti ſibi elapſos diceret:& ĩ oratoriis hæc mĩora quæ pleriq; deſiderãt ſciẽs omiſiſſet.ſcripſit de eadẽ materia nõ pauca Cornificius.aliq̃ Stertinius. non nihil pater Gallio.accuratius uero priores galliõe Celſus & Lenas.& æta tis noſtræ Virginius.Plinius.Tutilius.Sũt & hodie clari eiuſdẽ opis auctores q ſi oĩa cõplexi forẽt:cõſuluiſſẽt labori meo.ſed parco noĩbꝫ uiuentiũ.ueniret eoꝝ laudi ſuũ tẽpus.ad poſteros.n.uirtus durabit:nõ pueniet ĩuidia.Non ta/ mẽ poſt tot ac tantos ſcriptores pigebit meã qbuſdã locis poſuiſſe ſmĩam: nec .n.me cuiuſdã ſectæ uelut q̃dã ſupſtitiõe ĩbutus addixi:& lecturis quæ uolẽt faciẽda copia fuit.Sicut ipſe pluriũ ĩ unũ cõfero iuẽta ubicũq; ĩgenio nõ erit locus:curæ teſtimoniũ ꝑmeruiſſe cõtẽtus.

Quod initiũ rhetorices:

n Ec diu nos moreť qõ quæ rhetorices origo ſit.nã cui dubiũ ẽ: qn ſermo nẽ ab ipſa reꝝ natura geniti ꝓtinus hoĩes accepit:qđ certe pricipium ẽ eius rei.huic ſtudiũ & ĩcremẽtũ dederit utilitas:ſũmã rõ & exercitatio.Nec ui rare auditori/ bus uideret.

Noto qđẽ illo ut tradiť uerſu ex Philocteta freq̃nter uſus, id eſt ex tragœ dia de Philocte te Herculis ſo/ cio cõpoſita:in q̃ Philocteres ipſe ait, Turpe eẽ græcos tace re & barbaros loq; ꝑmittere, αισχρον σιο/ παι και ισω κρατην ἐαν λεγειν, hoc ẽ Turpe ẽ tacere & Iſocratẽ loq; ꝑmittere. M. Cato.poſt.M. Antonius ille Cẽſorius ĩcho auit. Peruerſe legitur.Eſt aũt hoc ordine le/ gẽdũ.M. Cato ille Cenſorius. Poſt.M. Anto nius ĩchoauit. Hic Antonius apđ Ciceronẽ ĩ libro đ oratoť ꝓfiteť ſe libel/ lũ de arte ora/ toria edidiſſe.

Plynius & ipe ab ĩcunabilis ĩ ſtituit oratorẽ Sed nõ extat il lud opus. Nõ .n.me cuiuſdã ſectæ uelut q̃/ dã ſupſtitiõe ĩ/ butus addixi. Cuidã ut legať uerbũ illud ad dixi expoſcit.

Ec diu n nõsmo reť qõ Quæ rhetori/ ces origo ſit, Sic tractat hãc qõnẽ Fabius ut colligat elo/

q̃ntia a natura originẽ duxiſſe:ſũmã pfectionẽq; ab arte,refellit ãt & eoꝝ opiõnẽ:q putaŕt eloq̃ntiã ide initiũ accepiſſe q̃ q accuſabãť:accuratius ſui defẽdẽdi gr̃a loq ĩſtituerit:& Cicerõis:q & ĩ ꝓlogo rhetoricoꝝ & ĩ pri mo de oratore initiũ orãdi urbiũ cõditoribus ac legũlatoribꝫ attribuit. Sũma rõ & exercitatio.Sũmã ut ſic

accusatiui casus legẽdũ, hoc ẽ fine & cumulũ.

Oĩs uero sermo. Neq; plurs qnq; neq; pauciores eẽ rhetoricæ ptes cõplu ribꝰ colligit argumẽtis. At si breuis est. Ac p oscribẽdũ uidetur. Et Cicero qdẽ ĩ rhetoricis iudiciũ subiecit iuẽtiõi. Cũ hoc in duobus rhetoriceslibris Ciceroĩs de iuẽtõe nõ legatur: nõ possum nõ adduci: ut existimẽ libros de dispõe ac reliquis partibus rhetorices fuisse amissos: cũ nõ extẽt. Neq; n. credendũ ẽ illud opus a Ciceroe imperfectũ fuisse relictum. Hermagoras iudiciũ, partitionẽ, ordinẽ, quæq; elocutiõis sunt subiecit œconomiæ. œconomia dispensatio dõus interpretari potest. Vnde οἰκονομικός: dicitur tam pecuniæ q̃ frugũ & omnium quæ dominus possidet dispensator. Hic οἰκονομικὸν Xenophontis quo dispẽsator uniuersæ dõus instituitur: qđ quidem a. M. Tullio fuit interpretatum.

Quod si accipiamus nihil arti relinquimus Futuri temporis ut sit: relinquæmus mihi legendũ uidet.

do q̃re curã dicẽdi putẽt qdã ide cœpisse: q; il'q; ĩ discrimẽ aliqđ uocabãt: ac curatius loq đfẽdẽdi sui gra ĩstituerint. Hæc. n. ut honestior cã: ita non utiq; prior ẽ: cũ præsertĩ accusatio præcedat đfẽsionẽ: nisi qs dicit ẽt gladiũ fabricatũ ab eo prius: q ferrũ ĩ tutelã sui: q̃ q ĩ ꝓniciẽ alterius cõparit. Initiũ ergo dicẽdi ddit natura: initiũ artis obseruatio. hoies. n. sicut ĩ medicia cũ uiderẽt alia salubria alia ĩsalubria: ex obseruatiõe eoꝝ effecerũt artẽ: ita cũ ĩ dicẽdo: alia utilia alia ĩutilia deprehẽderẽt: notarũt ea ad imitãdũ uitãdũq;: & quædã secundũ rõnẽ eoꝝ adiecerũt ipsi quoq;: hæc cõfirmata sũt usu. Tũ quæ sciebat q̃sq; docuit. Cicero qdẽ initiũ orãdi cõditoribus urbiũ ac legũ latoribus dedit: ĩ q bus fuisse uĩ dicẽdi necesse ẽ. cur tamẽ hãc primã originẽ putet nõ uideo: cũ sint adhuc q̃dã uagæ & sine urbibus ac sine legibus gẽtes: & tamẽ q sunt ĩ iis nati & legatiõibus fũgãt: & accusẽt aliqua ac defẽdãt: & deniq; alium melius alio loqui credant.

Q uinque sunt partes rhetoricæ.

OMnis ãt orãdi rõ ut plurimi maximiq; auctores tradiderũt qnq; ꝓtibꝰ cõstat iuẽtiõe: dispositiõe: elocutiõe: memoria: ꝓnũciatiõe siue actione: Vtroq;. n. mõ dr. Oĩs uero sermo: quo qdẽ uolũtas aliqua enũciat: habeat necesse ẽ & rẽ & uerbũ. ac si ẽ breuis & una cõclusiõe finiat: nihil fortasse ultra desideret: At oro lõgior plura exigit. Nõ. n. tãtũ refert: qd & qũo dicamus: sed ẽt quo loco. opus ergo ẽ & dispõne. Sed nec oĩa quæ res postulat dicere: nec suo quæq; loco poterimus: nisi adiuuãte memoria. Q uapp ea ps q̃rta erit. Verũ hæc cũcta corrũpit: ac ꝓpe modũ pdit ĩdecora uel uoce uel gustu ꝓnũciatio. Huic quoq; igit necessario tribuẽdus ẽ qntus locus. Nec audiẽdi qdã: quoꝝ ẽ Albutius: q tris mõ prias eẽ ptes uolũt: qa memoria atq; actio natura nõ arte cõtigãt: q̃ꝝ nos præcepta suo loco dabimus: licet Thrasymacus quoq; idẽ de actiõe crediderit. His adiecerũt qdã sextã ptẽ: ita ut iuẽtioni iudiciũ subnecterẽt: qa primũ eẽt iuenire: deide iudicare. Ego porro ne iuenisse qdẽ credo eũ, q nõ iudicauit. nec. n. cõtraria: coĩa: stulta iueniss dr q̃sq̃: sed nõ uitasse. Et Cicero qdẽ ĩ rhetoricis iuditiũ subiecit iuẽtiõi. Mihi ãt adeo primis tribus ptibꝰ uĩ eẽ ꝓmixtũ. nã nec dispõ sine eo: nec elocutio fuerit: ut ꝓnũciationẽ quoq; uel plurimũ ab eo mutuari putẽ. Q đ hoc audacius dixerĩ: q; ĩ ꝓtitiõibus oratoriis ad easdẽ: đ qbꝰ sup dictũ ẽ qnq; puẽit ptes. nã cũ duplr primũ diuisisset iuẽtionẽ atq; elocutionẽ: res ac dispõnẽ iuẽtiõi: uerba & ꝓnũciationẽ elocutiõi dedi: qntã quoq; cõstituit cõem ac uelut custodẽ oĩum memoriã. Itẽ ĩ oratore qnq; rebꝰ cõstaʀ eloquẽtiã dicit: ĩ qbꝰ postea scriptis certior eius sniã ẽ. nõ mius mihi cupidi nouitatis alicuis uidẽt fuisse: q adiecerit ordinẽ cũ dispõnẽ dixisset: q̃si aliđ sit dispõ q̃ rerꝝ ordie q̃ optĩa collocatio. diõiuẽtionẽ mõ & dispõnẽ tradidit: sed utrãq; duplicẽ rerꝝ ac uerboꝝ: ut sit elocutõ iuẽtiõis ꝓnũciatio dispõnis. his qnta ps memoria accidat. Theodorei fer iuẽtionẽ duplicẽ rerꝝ atq; elocutõis: đide tris ptes cæteras. Hermagoras iudiciũ. ptitionẽ. ordinẽ. quæq; elocutiõis sũt: subiecit œconomiæ: quæ græce appellata ex curarerꝝ domesticarꝝ: & hic p abusionẽ posita noĩe latio caret. ẽ ẽt circa hoc q̃: q; mẽoriã ĩ ordie ptiũ qdã iuẽtõi. qdã dispõni subiũxerit. nobis q̃rtus ei locus maxie placet. nõ. n. tãtũ iuẽta tenerĩ: ut dispõamus nec dispositа ut eloq̃mur. sed ẽt uerbis formata mẽoriæ mãdaʀ đbemus. hac. n. oĩa quæcũq; ĩ orõe collata sũt: cõtinẽt. fuerit ẽt ĩ hac opĩone nõ pauci: ut has nõ rhetorices ptes eẽ existiarẽt: sed opa oratoris. ejus. n. eẽ iuẽire: dispõere. eloq; & cætera. Q đ si accipiamus: nihil arti relinquimus. Nã bene dicere est oratoris: rhetorice tamen est bene

dicendi ſcientia.uel ut alii pũtant artificis eſt perſuadere.uis autem perſuãdẽ di artis:ita inuenire qdẽ & diſponere oratoris.iuentio aũt & diſpoſitio rhetori ces prima uideri põt. In eo plures diſſẽſerũt utq; ne hæ ptescẽnt rhetorices:an eiuſdẽ opera:an ut Atheneus credit elemẽta:quæ uocãt στοιχια ſed neq; ele menta recte qs dixerit.alioq tantũ initia erũt:ut mundi uel humor:uel ignis: uel materia:uel corpora iſecabilia. Nec opeq; recte nomen accipient:quæ nec ab aliis perficiuntur:ſed & aliud ipſa pficiũt.ptes igit. Nã cũ ſit ex his rhetori cẽ fieri non põt:ut cũ totũ ex ptibus conſtet:nõ ſint ptes totius ex qbus cõſtat. Videntur aũt mihi q hæc opera dixerũt:eo quoq; moti:quod in alia rurſus di uiſione nollent ĩ idẽ nomẽ icidere.ptes enĩ rhetorices eẽ dicebãt laudatiuã.de liberatiuã.iudicialẽ. Q uæ ſi partes ſunt:materiæ ſũt potiuſq artis. Nãq; ĩ his ſingulis rhetorice tota eſt:quia & inuentionem:& diſpoſitionẽ:& elocutionẽ: & memoriam:& pnunciationem quæcunq; earum deſiderat. Itaq; quidã ge nera tria rhetorices dicere maluerũt.optime autem ii quos ſecutus eſt Cicero: genera cauſarum.

Q uot genera cauſarum

s Ed tria an plura ſint ambigit:nec dubie prope omnes utiq; ſũmæ apud antiquos auctoritatis ſcriptores Ariſtotelẽ ſecuti: qui noĩe tantum alio concionalem p deliberatiua appellat:hac ptitione contenti fuerunt. Verũ & tum leuiter eſt tentatum:tum apud græcos quoſdam:tum apud Ciceronem ĩ libris de oratore:& nunc maximo temporum noſtroq; auctore.ppe impulſũ. ut nõ mõ plura hæc genera:ſed etiam pene innumerabilia uideantur. Nam ſi laudandi ac uituperandi officium in parte tertia ponimus:in quo genere uer ſari uidemur:cum querimur:conſolamur:mitigamus:concitamur:terremus: confirmamus:præcipimus:obſcure dicta interpretamur:narramus:depreca mur:gratias agimus:gratulamur:obiurgamus:maledicimus:deſcribius:man damus:renunciamus:optamus:opinamur:& plura alia:ut mihi in illa uetere perſuaſione permanenti uelut petenda ſit uenia:quærendũq; quo moti prio res:rem tam late fuſam tam breuiter aſtrinxerit. Q uos qui erraſſe putãt:hoc ſecutos arbitrantur:quod in his fere uerſari tum oratores uidebant. Nã & lau des & uituperationes ſcribebantur:& επιταφιους dicere erat moris: & plu rimum in cõſiliisac iudiciis inſumebatur operæ:ut ſcriptores artium pro ſolis cõprehenderit frequentiſſima. Q ui uero defendunt tria faciunt genera audi torum:unum quod ad delectationem cõueniat.alterum quod cõſilium accipi at:tertiũ quod de cauſis iudicet. Mihi cũcta rimãti & talis quædã ratio ſuccur rit:q; omne oratoris officium aut ĩ iudiciis eſt:aut extra iudicia.eorum de qui bus iudicio quæritur:mãifeſtum genus eſt.ea quæ ad iudicem nõ ueniũt: aut præteritum habent tempus:aut futurum.præterita laudamus:aut uitupera mus.de futuris deliberamus. Itẽ oĩa de quibus dicẽdum ẽ:aut certa ſint neceſ ſe eſt:aut dubia.certa ut cuiq; eſt animus laudat aut culpat.ex dubiis partim nobis ipſis ad electionẽ ſũt libera:de hiis deliberat.ptim alioq; ſententiæ con miſſa:de his lite cõtenditur. Anaximenes iudicialẽ & cõcionalẽ generales par tes eſſe uoluit:ſeptẽ aũt ſpẽs hortãdi:dehortandi:laudandi:uituperãdi:accuſã di:defendendi:exqrendi.quod εξετασικον dicunt.quaq; duæ primæ delibe ratiui:duæ ſequentes demõſtratiui:tres ultimæ iudicialis generis ſunt partes.

Inuẽtio aũt & diſpõ rhetori ces pria uideri põt. Propria le gẽdũ eẽnõ pria cuiq; patet. In eo plures diſcef ſerũt. Diſſẽſert hocẽ diſcordes fuerũt legendũ eẽ cõſtat. Vt mundi uel hu mor.uel ignis. uel materia.uel corpa iſecabilia Variæ ſſ d mũ di prĩcipiis phi loſophoq; opi niones. Alii nãq; humorẽ ut Thales Mileſi us. Alii ignẽ.ut Leucippus. alii materiã & for mã ut Ariſtote les. Alii Ato mos id ẽ corpa iſecabilia ut De mocritus. Alii alia eẽ dixerũt.

Quæ ſi ptes ſũt:materiæ ſẽ potius q̃ artis. Materia rheto rices ab Ariſto tele in tris ptes diuiſa ẽ.demõ ſtratiuã. delibe ratiuã. iudicia lẽ q̃diuiſionem & Cicero & alii fere approbãt.

Nãq; in ſingu lis rhetoriceno ta ẽ. Tota legaf ac nota eradaf.

s Ed tria an plura ſint. Confutatis his quæ cõtra dici poſſent colligit tria dũtaxat eẽ genera cauſaq;. oĩaq; alia ĩ ea ĩ cidere. Hac pe titiõe cõtẽtifue rũt. Pro petitõe legẽdũ eẽ Par titione conſtat.

Et επιταφιους dicere erat moris. Epitaphii latine funebres dicunt oũones: ſic dicti qã ad ſepulturã haberẽ tur Nã επι in & ταφος ſepulturã ſignificat. Quod εξετασικον dicũt, εξετασικον iquiſitiuum trãſſertur.

Quod εὐχω/λην dixit, εὐχω/λη uotū ĩterp̃tat

Plato ĩ ſophiſte iudiciali & cõcioali tertiam adiecit προσομιλητικην, Ad uerbū interp̃tatus eſt Fabius ſermocĩatricẽ. προσομιλω nã/q; ſermocinor: & alloquor ſignifi/cat. Nã & εγκωμιαστικον & επιδεικτικον dicũt. εγκωμιον laus dr̃. unde εγκωμιαστικον laudatiuũ. επιδεικτικον nõ tã demõſtratiuũ dr̃ q̃ oſtentatiuũ. επιδειγνυω nã/q; unde uẽit: oſtẽto ꝓprie ſignificat

Et nihil tamẽ ab illo εγκωμιαστικω differre. Ne cõtraria dr̃e uideat Fabius: nõ negãdi aduerbiũ ur̃ aſcribẽdũ ut nõ nihil legat. Nã oẽ oſtẽtatiuũ ẽ ét laudatiuũ, ſed nõ econuerſo. Neq; n. oẽ laudatiuũ eſt etiã oſtẽtatiuũ. Et plerũq; de utilitatibꝰ grãe loquũt. Loco gratiæ legẽdũ eſt græciæ. De græcoꝝ nãq; panegyricis loqr̃ q̃les multi ad huc extãt. ut Iſocratis Panathenaicus atq; Ariſtidis. & aliorum quorũdã.

¶ Cui q̃rtã ptẽ adiiciunt qdã imitatiõis: quã nos arti ſubiicimus. Hoc qdẽ in rhetoricis ad Hereniũ legit. Sed qa illius opuſculi Cicero nõ ẽ auctor: idcirco ſcriptoris nomẽ ſupprimitur: De imitatione uero

Protagoram tranſeo: qui ĩterrogandi. reſpondendi. mãdãdi. precãdi: quod εὐχωλην dixit: partes ſolas putat. Plato in ſophiſte iudiciali & cõcioali tertiã adiecit προσομιλητικην quã ſane pmitamus nobis dicere ſermocinatricẽ: quæ a forẽſi rõe diſiũgit: & ẽ accõmodata priuatis diſputatoribꝰ: cuius uis eadẽ ꝓfecto ẽ. quæ dialecticæ. Iſocrates ĩ oĩ genere ĩeſſe laudẽ ac uituperationẽ exiſtimauit. Nobis aũt & tutiſſimũ ẽ auctores plures ſeq;: & ita uĩ rõ dictare. Eſt igr̃ (ut dixi) unũ gẽus. quo laus ac uituperatio cõtinet: ſed ẽ appellatũ a ꝑte meliore laudatiuũ: idẽ alii demõſtratiuũ uocãt. utrũq; nomen ex græco credit fluxiſſe. Nã & εγκωμιαστικον & επιδεικτικον dicũt. Sed mihi επιδεικτικον nõ tã demõſtratiõis uĩ habere: q̃ oſtẽtatiõis uidet: & nihil tamẽ ab illo εγκωμιαστικο differre. nã ut cõtinet laudatiuũ ĩ ſe genus: ĩta nõ ĩtra hoc ſolũ cõſiſtit. An q̃ſq̃ negauerit panegyricos επιδεικτικουσ eẽ. At q formã ſuadẽdi habẽt & plerũq; de utilitatibus græciæ loquũt: ut cãq; q/dẽ genera tria ſint: ſed ea tũ ĩ negociis: tũ ĩ oſtẽtatiõe poſita: niſi forte nõ ex græco mutãtes demõſtratiuũ uocãt. Veꝝ id ſequunt quod laus ac uituperatio quale ſit: qdq; demonſtrat. alterũ ẽ deliberatiuũ. tertiũ iudiciale. Cæteræ ſpẽs ĩ hæc tria ĩcidẽt genera. Nec ĩuenies ex his ulla ĩ qua nõ laudare ac uituparе: ſuadere aut diſſuadere: ĩtẽdere quid uel depellere debeamus. Illa quoq; ſũt coĩa cõciliare. narrare. docere. augere. diminuere. cõcitãdis cõponẽdiſq; affectibus animos audiẽtiũ fingere. Ne iis qdẽ acceſſeri: q laudatiuã materiã honeſtoꝝ: deliberatiuã utiliũ: iudicialẽ iuſtoꝝ quæſtiõe cõtineri putãt: celeri magis ac rotũda uſi diſtributiõe q̃ uera. Stant. n. quodãmõ mutuis auxiliis oĩa. Nam & ĩ laude iuſtitia utilitaſq; tractant: & ĩ cõſiliis honeſtas: & raro iueneris iudicialẽ cãm: ĩ cuius nõ ꝑte aliqd eoꝝ: quæ ſupra dixi mus: repiat.

Quibus cõtineat oĩs ratio dicẽdi.

Omnis aũt oratio cõſtat: aut ex iis quæ ſignificant: aut ex iis quæ ſignificãt. i. rebus & uerbis. Facultas orãdi cõſumat natura: arte: exercitatiõe: cui quartã ptẽ adiiciũt qdã imitatiõis: quã nos arti ſubiicimus. tria ſũt aũt quæ præſtare debeat orator: ut doceat: moueat: delectet. hæc. n. clarior diuiſio q̃ eoꝝ: q totũ opus ĩ res & ĩ affectus ptiunt. Nõ ſemp aũt oĩa in eam quæ tractabit materiã cadẽt. Erũt enĩ quædam remotæ ab affectibus: q ut nõ ubiq; habẽt locũ: ita quocũq; irrũpũt: plurimũ ualẽt. Præſtãtiſſimis auctoribꝰ placet: alia ĩ rhetorica eẽ: quæ ꝑbationẽ deſiderẽt: alia quæ nõ deſiderẽt: cũ qbus ipſe cõſẽtio. Quidã uero: ut Celſus: de nulla re dicturꝰ oratorẽ niſi de qua quæriť exiſtimant: cui cũ maxĩa ps ſcriptoꝝ repugnet: tũ ẽt ipſa ptitio: niſi forte laudare: quæ cõſtẽt eẽ honeſta: & uituparе quæ ex confeſſo ſũt turpia: nõ ẽ oratoris officiũ. Illud iã oẽs fatẽť eẽ quæſtiões aut iſcripto: aut ĩ nõ ſcripto. ĩ ſcripto ſũt de iure. ĩ nõ ſcripto de re. illud legale. hoc ratiõe. Hermagoras atq; eũ ſecuti uocãt: ideſt λογικον & νομικον. Idẽ ſẽtiũt q oẽm quæſtionẽ ponũt ĩ rebus & ĩ uerbis. Itẽ cõuenit quæſtões eẽ aut ĩfinitas aut finitas. Infinitæ ſũt: quæ remotis ꝑſonis & tẽporibus & locis cæteriſq; ſimilibus ĩ utrãq; ptẽ tractant: qd græci θεσιν dicũt. Cicero ꝓpoſitum. alii quæſtiões uniuerſales ciuiles. alii quæſtiões philoſopho conuenientes. Atheneus ptẽ cauſæ appellat. Hoc genus Cicero ſcĩa & actiõe diſtiguit: ut ſic ſciẽtiæ: an ꝓuidẽtia mũdus regat. actiõis: an accedẽdũ ad rẽ. p. adminiſtrãdã. Prius triũ generũ: an ſit. qd ſit. quale ſit. Oĩa. n. hæc ignorari poſſũt

Sequens duoꝝ: quō adipiſcamur. quō utamur. Finitæ āt ſūt ex cōplexu reꝝ. ꝓſonaꝝ. tēporꝝ. cæterorūq; hæc ὑποθέσεις a græcis dicūtur: cauſæ a nris. It his oīs quæſtio uideť circa res ꝓſonaſq; cōſiſtere. Amplior ē ſēp ifinita. ī de. n. finita deſcēdit. Quod ut exēplo pateat. infinita ē an uxor ducēda. finita an Catoni ducēda. Iōq; eē ſua ſoria pōt. Sed ēt remotæ a ꝓſonis ꝓpriis ad aliqd referri ſolēt. Eſt. n. ſimplex: an res. p. adminiſtrāda. referť ad aliqd: an ī tyrānide adminiſtrāda. Sed hic quoq; ſubeſt uelut latēs ꝓſona. tyrānus. n. gerīat quæſtionē. ſubeſtq; & tēporis & qualitatis tacita uis. nōdū tamen ꝓprie dixeris cām. Hæ āt quas ifinitas uoco: & generales appellanť: quod ſi ē uerū: finitæ ſpeciales erūt. In oī aūt ſpāli utiq; ieſt generalis ut quæ ſit prior. Ac neſcio an ī cauſis quoq; qcqd ī quæſtionē uenit qualitatis generale ſit. Milo Clodiū occidit: iure occiderit iſidiatorē: nōne hoc quæriť: an hoc ſit ius inſidiatorē occidēdi? Quid? ī cōiecturis nō illa generalia? an cā ſceleris odiū. cupiditas: an tormētis credēdū. teſtibus an argumētis maior fides habēda? Nā finitiōe qdē cōprehēdēdi nihil in uniuerſū certū erit. Quidā putāt etiā eas poſſe theſis aliquādo noīari quæ ꝓſonis cāiſq; cōtīeāť: aliter tātūmō poſitas: ut cā ſit cū Horeſtes accuſať. theſis an horeſtes recte ſit abſolutus: cuius generis ē: an Cato recte materiā hortēſio tradiďrit. hi theſim a cā ſic diſtīguūt: ut illa ſit ſpectatiuæ ptis: hæc actiuæ. Illic. n. ueritatis gra tātū diſputari. hic negociū agi. Quāq; iutiles qdā oroni putant uniuerſales quæſtiones: qa nihil ꝓſit qđ cōſtet: ducēdā eē uxorē: uel adminiſtrādā rē. p. ſiqs uel ætate uel ualetudie ipediāť. Sed non ī oībus eiuſmodi quæſtiōibꝫ ſic occurri pōt: ut illis. ſit ne uirtus finis: regať ne mūdus ꝓuidētia. Quī etiā ī iis quæ ad ꝓſonā referūť: ut non ē ſatis generalem tractaſſe quæſtionē: ita ꝓueniri ad ſpēm: niſi illa prius excuſſa non pōt. Nā quo mō an ſibi uxor ducēda ſit deliberabit Cato: niſi cōſtiterit uxores eſſe ducēdas. Et quomō an ducere debeat Martiā quæreť: niſi Catoni ducēda uxor ē? Sūt tamē iſcripti noīe Hermagoræ libri: q cōfirmēt illā opinionē ſiue falſus ē titulus: ſiue hic Hermagoras alius fuit. Nam eiuſdē eē quō poſſūt: q de hac arte mirabiliter multa cōpoſuit? Cū ſicut ex Ciceronis quoq; rhetorico primo manifeſtū ē: materiā rhetorices ī theſis & cās diuiſerit. Quod reprehēdit Cicero: ac theſim nihil ad oratorē ꝓtīere cōtēdit: totūq; hoc genus quæſtiōis ad phōs refert. Sed me liberauit reſpōdēdi uerecūdia: & qꝝ ipſe hos liberos īprobat: & qꝝ ī oratore atq; his quos de oratore ſcripſit libris: & topicis præcipit: ut a ꝓpriis ꝓſonis atq; tpibus auocemus cōtrouerſiā: qa latius liceat dicere de genere q̄ de ſpē: & qđ ī uniuerſo ꝓbatū ē: id in ptem ꝓbatū eē neceſſe ſit. Status āt ī hoc oē gēus materiæ iidē q ī cām cadūt. Adhuc adiiciť alias eē quæſtiōes ī rebꝫ ipſis: alias quæ ad aliqd referāť. illd an uxor ducēda: hoc an ſeni ducēda. illd an fortis: hoc an fortior. cām finit: Apollodorus: ut ītерpretatiōe ualgii diſcipuli eius utar: ita cā ē negociū oībꝫ ſuis ꝓtibus ſpectās ad qōnē: aut cā ē negociū: cuius finis ē cōtrouerſia: Ipſū đide negociū ſic finit. Negociū ē cōgregatio ꝓſoaꝝ: locoꝝ. tꝑoꝝ. cāꝝ. modoꝝ. caſuū factoꝝ: īſtrumētoꝝ. ſermonū. ſcriptoꝝ: & nō ſcriptoꝝ. Cām nūc intelligamus negociū piſtaſim. Sed ipſā cām qdā ſilī finierūt: ut Apollodorus negociū. Iſocrates cām eē ait qōnē finitā ciuilē: aut reꝝ cōtrouerſiā ī ꝓſoaꝝ finitaꝝ cōplexu. Cicero his uerbis. cā certis ꝓſonis: locis: temporibus: actōibꝫ: negociis cerniť: aut ī omnibus. aut ī pleriſq; eoꝝ.

Quid ſit ſtatus.

utpote q̄ ſubiicitur arti ꝑcepta tradit ſabius. Cicero ꝓpoſitū. In topicis hoc Cicero inquit ubi & quæſtiones actione ſciaq; diſtinguit: qđ qdē & in ptitionibus oratoriis facit. An hoc ſit ius inſidiatorem occidēdi. Hoc ut redundans uideť expūgēdū ut legatur An ſit ius. Nā finitione qdē cōprehēdi nihil in uniuerſum pōt. Niſi corrigať hic locus uerus elici ſenſus nullo mō pōt. Definitionāq; ſp in uniuerſū ꝓphēdit id qđ definiť: ut finitio hoīs oēs hoies ꝓplectiť. ſic igr̄ breuiſſime emendari pōt: ut nō pticula negatiua aſcribatur hoc mō. Nā finitōe qdē cōphēdi nihil nō i uniuerſū certū ē. hoc eſt oē qđ definiť: in uniuerſum ad oīa: q̄ ſub eo cōtinēť: extendiť. Quāq; iutiles qdā oroni putant uniuerſales qōes Oratori potiusq; orōi mihi legēdū uideť. Negociū περὶ ζητήσεων ὑπόθεσις traſſertur circūſtātia. Idcirco āt diciť negociū qa negociū ex circūſtātiis cōſtat.

Rgo cū oīs cā
e Breuiter ppo
nit Fabius q̄
sit de statu atq; cōsti/
tutiōe cāȳ dicturus.
Primū.n. qbus noīb⁹
status uocet exponit.
Deinde statum defi/
nit. Postea unde duca
tur status ostēdit. De
mum quot & q sint
status aperte descri/
bit. Theodorus ca
put generale hoc lo/
co mihi deesse uidet:
id quod & duæ dicti
ones græcæ q̄ iferūt
apte ostēdūt. q̄q̄ γενι
κωτάτου generalissi/
mū trāsferat. & Fabi/
us ipse paulo post sic
scribens. Theodorus
ut dixi: capita genera
lia id ē κεφαλαιον γε
νικωτάτου. hoc ē ca/
put generalissimum.
Quæ appellatio dr
ducta. ςάσις & sedi/
tio dr. Vnde ςάσιαζειν
significat seditio
nē agere. & cōgredi. &
status siue statio απο
τουςῆσαι hoc ē cōsi/
stēdo. Hoc feci/sti. nō
hoc feci. qs qd fecerit.
Quis ut otiosū ur era
dēdū. Quid/si. n. di
cat qs. Enī pticula aut
expūgēda uidet. aut i
scām locū trāsferēda:
ut sit. Quid enī/si di/
cat qs. Nec ī cā Mi
lonis circa primas q̄/
stiones q̄ st ante phœ
miū positæ iudicabo
cōflixisse cām. Curan
te phœmiū qōes eas
Fabius positas esse di
cat nō uideo. Sūt qdē
āte narrationē: sedcer
te post phœmiū. At/
q; ita ēt refragātibus
exēplaribꝰ mihi ur eē
legendū. aut iuxta p/
hœmium. aut certe
post phœmiū. Eas āt
qōnes āte narrationē
fuisse tractatas Fabi/
us ipe ī sequēti uolu/
mie: ubi de narratiōe
pcipit: apte respondit
his uerbis. Nisi forte.

narrā cōes

e Rgo cū oīs cā contineatur aliquo statu: priusq̄ dicere aggredior:
quo genus quodq; causæ sit tractādū: id quod cōmune ē oībus:
qd sit status: & unde ducat: & quot: & q sint ituendū puto. q̄q̄ id nō nul
li ad iudiciales tātū ptinere materias putauerūt. Quoꝝ iscitiā cum oīa
tria genera fuero executus: res ipsa deprehendet. Quod nos statū: id q/
dam constitutionē uocāt: alii quæstionē: alii quod ex quæstione appar
at caput. Theodorus caput. i. κεφαλαιον γενικώτατον ad qd referun/
tur oīa. quoꝝ diuersa appellatio uis eadem. nec interest discētium: qbus
qcq; noībus appellat: dum res ipsa manifesta sit. Statū græci στασιν
uocāt: quod nomen nō primū ab Hermagora traditū putat: sed alii ab
Eucrate Isocratis discipulo: alii a Zopyro Clazomenio: q̄q̄ uidetur Ae/
schynes quoq; ī oratione cōtra Ctesifōtē uti hoc uerbo: cū a iudicibus pe
tit: ne Demosthenē pmittāt euagari: sed eū dicere de ipso causæ statu co
gant. Quæ appellatio dicit ducta uel ex eo q; ibi sit primus causæ con
gressus: uel quod in hoc cā cōsistat. Et noīs qdē hæc origo. nūc qd sit. Sta
tum qdā dixerūt primā causaꝝ cōflictiōem: quos recte sensisse: paꝝ elo
cutos puto. nō. n. ē status prima cōflictio: feci/sti: nō feci: sed quod ex pri
ma cōflictiōe nascit: id est genus quæstiōis. feci/sti: nō feci: an fecerit. hoc
feci/sti. nō hoc feci. qd fecerit: qa ex his apparet illud cōiectura. hoc fini/
tione quærendū: atq; in quo pars utraq; isistit: erit quæstio cōiecturalis
uel finitiui status. Quid. n. si dicat qs: sonus est duoꝝ inter se corpoꝝ cō
flictio: erret ut opinor. nō. n. sonus est cōflictio: sed ex cōflictione: & hoc
leuius. itelligit enī utcūq; dictū. Inde uero īgens male iterpretātibus in
natus est error: q qa primā cōflictionē legerāt: crediderunt statū semper
ex prima quæstione ducendū: quod ē uicioſissimum. nam quæstio nul/
la non habet utiq; statū. cōstat. n. ex intentione & depulsiōe: sed aliæ sunt
ppriæ cāȳ: de qbus ferēda sentētia ē. aliæ adductæ extrinsecus: aliqd ta
mē ad sūmā causæ cōferētes: uelut auxilia quædā. quo fit: ut ī cōtrouer/
sia una plures quæstiōes eē dicātur. Porro haꝝ plerūq; leuissima quæq;
primo loco fungit. Nāq; & illud frequēs ē: ut ea qbus minus cōfidimus
cū tractata sint: omittamus: iteri spōte nostra uelut donantes: interim ad
ea quæ sūt potētiora gradū ex his feciſse contenti. Simplex aūt cā etiā si
uarie defendit. nō pōt habere plus uno de quo pnūciet: atq; erit ide sta
tus causæ: quod & orator præcipue sibi optinēdū: & iudex spectādū ma
xime itelligit: in hoc. n. cā cōsistet. Cæteꝝ quæstionū possūt esse diuersi.
Quod ut breuissimo pateat exēplo: cū dicit reus. ēt si feci: recte feci. q̄li
tatis utitur statu. cū dicit nō feci: coniecturā mouet. Sēp aūt firmius est
nō feciſse. Ioq; statū esse ī eo iudicabo: quod dicerē si mihi plus q̄ unū di
cere nō liceret. Recte igit ē appellata causaꝝ prima cōflictio: nō quæsti
onū. Nā p Rabirio posthumo Cicero primā ptē oīonis in hoc itēdit: ut
actionē competere ī equitē romanū neget. secunda nullā ad eū pecuniā
pueniſse cōfirmat. Satū tamē dicā ī eo fuisse: quod ē potētius. Nec in cā
Milonis circa primas quæstiōes: quæ sūt āte phœmiū positæ iudicabo post
cōflixisse cām: sed ubi totis uiribus īsidiator Clodius: iōq; iure iterfectus
ostēdit. Et hoc ē quod āte oīa cōstituere ī aīo suo debeat orator: ēt si pro
cā plura dicturus est: qd maxie liquere iudici uelit. Quod tamē ut pri/

mũ cogitãdum:ita nõ utiq; primum dicẽdum erit.

Vnde ducat̃:& reus an actor ſtatum faciat.

a Lii ſtatũ crediderunt primã eius cũ quo ageret̃ deprecationẽ. Q uã ſniam his uerbis Cicero cõplectit̃ i quo primũ cõſiſtit q̃ſi ad r̃pugnã dũ cõgreſſa defẽſio. Vnde rurſus alia qõ:an eũ ſp is faciat q̃ reſpõdet. Cui rei præcipue repugnat Cornelius Celſus dicẽs:nõ a depulſiõe ſumi:ſed ab eo q̃ ꝓpõnẽ ſuã cõfirmet:ut ſi hoiem occiſũ reus negat:ſtatus ab accuſatore naſcat̃:quia is uelit ꝓbare:ſi iure occiſũ reus dicit trãſlata ꝓbatõis neceſſitate. idẽ a reo fiet:& ſit eius ītẽtio. cui nõ accedo eqdẽ. nã ẽ uero ꝓpius:qđ cõtra dr̃:nullã eẽ litẽ:ſi is cũ quo agat̃ nihil r̃ſpõdeat. lõq; fieri ſtatũ a reſpõdẽte. mea tamẽ ſnĩa uariũ id ẽ:& accidit ꝓ cõditõe cãr̃. & qa uideri põt ꝓpõ aliquãdo ſtatũ facere:ut ī cõiecturalibus cãis. utit̃. n. cõiectura magis q agit:quo moti qdã eũdẽ a reo ificialẽ eẽ dixerũt:& ī ſyllogiſmo tota rõcinatio ab eo ẽ q ītẽdit. Sed qa ur̃ illis quoq; neceſſitatẽ hos ſtatus exequẽdi facere q negat. Is. n. ſi dicat nõ feci:coget aduerſariũ coniectura uti:& ſi dicat nõ hẽt legẽ:ſyllogiſmo. cõcedamus ex ꝺpulſiõe naſci ſtatũ. nihilominus. n. res eo reuertet̃:ut mõ is q agit:mõ iscũ quo agit̃:ſtatũ faciat. Sit. n. accuſatoris ītẽtio hoiem occidiſti:ſi neget reus faciet ſtatũ q negat. Q uid ſi cõfitet̃:ſed iure a ſe adulterũ dicit occiſũ? Nẽpe legẽ eẽ certũ ẽ:quæ ꝓmittat:niſi aliq̃d accuſator reſpõdeat:nulla lis ẽ: nõ fuit ĩiq; adulter. Ergo ꝺpulſio ĩcipit eẽ actoris:ille ſtatũ faciet. Ita erit qdẽ ſtatus ex prima depulſiõe: ſed ea fiet ab accuſatore:non a reo. Q uid? quod eadẽ qõ põt eũdẽ uel accuſatorẽ facere uel reũ. Q ui artẽ ludricã exercuerit:ī. xiiii. primis ordinibus ne ſedeat:q ſe prætori ī hortis oſtenderat:neq; erat ꝓductus:ſedit ī. xiiii. ordinibus. nẽpe ītẽtio ẽ. artẽ ludicrã exercuiſti. depulſio:nõ exercui artẽ ludicrã. quæſtio:qđ ſit artem ludricã exercere. Si accuſabit̃ theatrali lege depulſio erit rei. ſi excitatus fuerit de ſpectaculis:& aget ĩiuriar̃:depulſio erit accuſatoris. Frequẽtius tamẽ illud accidet:quod ẽ a pluribus traditũ. Effugerũt has quæſtiões:q dixerũt ſtatũ eẽ id quod appeat ex ītẽtione & depulſione: ut feciſti. nõ feci:aut recte feci. Viderimus tamen:utrũ id ſit ſtatus: an ī eo ſtatus. Hermagoras ſtatũ uocat:ꝓ quẽ ſubiecta resītelligat̃:& ad quẽ ꝓbationes ẽt ptiũ referãt̃. nr̃a opĩo ſp hæc fuit:ut cũ eẽnt frequenter i cã diuerſi qõnũ ſtatus:ī eo crederẽ ſtatũ cãæ:qđ eẽt in ea potẽtiſſimũ:& ī quo maxie res uerteret̃. Id ſiqs generalẽ qõnẽ uel caput generale dicere malit: cũ hoc mihi nõ erit pugna:nõ magis q̃ ſi aliud adhuc:quo idẽ ītelligat̃:eius rei nomẽ iuenerit:q̃q̃ tota uolumĩa ī hãc diſpurationẽ ĩpẽdiſſe multos ſciã:nobis ſtatũ dici placet. Sed cũ ī aliis oĩbus ĩter ſcriptores ſũma diſſẽſio ẽ:tũ ī hoc ur̃ mihi præcipuũ ſtudiũ quoq; diuerſa tradẽdi fuiſſe:adeo nec q ſit numerus. nec quæ noĩa. nec q generales:q ue ſpeciales ſit ſtatus cõuẽit. Ac primũ Ariſtoteles elemẽta decẽ cõſtituit:circa quæ uerſari uideat̃ oĩs qõ ουσιαν quã Plato eſſentiã uocat. Nec ſane alid ẽ eius nomẽ latinũ. Sed ea q̃rit̃ an ſit q̃litatẽ:cuius aptus ītellectus ẽ. q̃titatẽ quæ dupliciter a poſterioribꝫ diuiſa ẽ. q̃ magnũ & q̃ multũ ſit. ad aliq̃d:ũde ductæ trãſlatõ & cõpatõ. Poſt hæc ũbi & quãdo:deide facere. pati. hr̃e:quod ẽ q̃ſi armatum eẽ. ueſtitum eſſe. nouiſſime συγχεῖσθαι quod eſt compoſitum eſſe quodammodo: ut ſalefacere. ſtare. iraſci. Sed ex his oĩbus prima q̃ttuor ad ſtatus pertinere.

M. Tullius in oratione pulcherrima quã pro miłõe ſcriptam reliquit male diſtuliſſe narratiõem uidetur:tribus præpoſitis quæſtionibus. ¶ Quam ſententiã his uerbis cicero cõplectitur, In topicis hæc a Cicerone traduct̃. Videri & qa põt ꝓpõ. Videri uerbũ ī ſdm locũ mihi ur̃ referendũ. Et uero copula ut ceſſans eradẽda. ut legatur. Quia uideri poteſt.

Sed qa uideť illis quoq;. Pro illis mihi illic legẽdũ eẽ ur̃. hoc ẽ ī cõiectura & ſyllogiſmo. Qui ſeptori ī hortis oſtẽderat neq; erit productus. Erat legẽdũ eſt nõ erit. Hæc ãt quæſtio a iureconſultis tractat̃ in titulo De iis q notãtur ĩfamia Ibi. n. Caius inquit. Qui autẽ operã ſuã locauit ut ꝓdiret artis ludicræ cauſa neq; ꝓdiit non notat̃: quia non eſt ea res adeo turpis ut etiã cõſiliũ puniri debeat. Si accuſabit̃ lege theatrali, Lex theatralis eadẽ roſcia dicta Roſcio othone tribuno plebis: q eã tulit. Cauebatur aũt ea lege nequis in primis quatuordecim ordinibus ſederet:q cẽſum equeſtrẽ nõ haberet. hoc eſt quadringenta ſeſtertia. Quod ſiqs eã ſũmã poſſidens de ſpectaculis fuiſſet excitatus: iniuriarũ cum excitatore agere poterat. ουσιάσ quã Plato eſſentiam uocat. Cum Plato nominibus latinis nũq; ſit uſus: uideť erandus: ut loco eius Plautus reponatur.

Nã Plautus q̃uis dure eẽntiã uocat: quã græci οὐσίαν dicũt: ut ĩ libro primo ẽt ẽ dictũ.

In q̃ de aĩo, corpe ex ꝓpositis q̃rat. Corrupte sic legit. Emẽdate ãt hoc mõ & extra positis. An is quẽ nõdũ addicta ẽ mr̃ pepit seruus sit natus. Nõ pticula ne sensũ cõfũdat ur̃ eradenda: ut legat. An is quẽ dũ addicta ẽ mr̃. Addicti ãt dicũt q ad r̃ps se creditoribꝫ uẽdũt. Vnde ẽ titulus apd iurisc̃õsultos De ĩ diẽ addictione, quẽ ut pleraq; alia uulgus leguleoꝝ corrupte legit de ĩ diẽ adiectõe: qđ q dẽ grande flagitiũ est.

T̃ps iteꝝ qđ καιρὸν appellãt, καιροσ̃ latie occasio dr̃. Huic ille subiicit in pestilentia comessator. Thema ẽ declamatoriũ. Accusatur. n. quidã q̃ in pestilentia tãq̃ malo publico gaudeat indulgeat compotatiõibus atq; ebrietati. Comessator autem a comessari qđ græcæ κωμαζεῖν dicitur: deduci uidet. Comos. n. deus lasciuiæ atq; ebrietatis. Hic est adulter loris cæsus uel famenecatus. Hæc quoq; declamatoria ẽ materia, adulterũ. n. ĩ adulterio deꝑhensum ĩterficere licebat. Qui dam adulterum loris uerberauit uel fame eũ pire coegit, accusat q̃ cõtra legem fecerit Lex. n. permittit adulterum ense interfici. ἀφορμασ̃ ἐργων uocãt, hoc est cãm operꝫ. ἀφορμὴ nãq; causa. ἔργον opus dr̃. Neq; ĩtereſt unũ q statũ faciat an nullũ. Quis lr̃as ascripta est legendũ.

Quæ ne ꝓteriſſe uideret: satis hũi attĩgere. Videret apte legẽdũ eẽ cõstat. Vnde ẽt sõnioꝝ atq; oĩum ĩterꝑtes coniectores uocamus. Loco oĩum apte ominũ ẽ legẽdũ ab omĩe hoc ẽ augurio. Quoꝝ illã πραγματικὸν, hoc περὶ ἐννοιασ̃ uocat πραγματικὸν

cætera ad quosdã locos argumẽtoꝝ uidẽt. Alii nouẽ elemẽta posuerũt ꝓsonã ĩ q̃ de aĩo. corpore. ex ꝓpositis querat: quod ꝓtinere ad cõiecturæ & q̃litatis ĩstrumenta uideo. tẽpus quod χρονον uocãt: ex quo quæstio. an is quẽ nũdũ addicta ẽ mater: pepit: seruus sit natus. locus ũde cõ trouersia uidet. an fas fuerit tyrãnũ tẽplo occidere. an exulauerit. q̃ do mi latuit. Tẽpus iteꝝ quod καιρὸν appellãt. hãc ãt uideri uolũt ſpeciẽ illius tẽporis: ut æstatẽ uel hyemẽ. Huic ſubiicit ille ĩ pestilẽtia comeſſator. actum. i. πρᾶξιν quod eo referũt. sciẽs cõmiserit: an iſciẽs: neceſſitate an casu. & talia. Numerũ q cadit ĩ ſpem q̃titatis. an Thraſybulo trigĩta premia dbeãt: q tot tyrãnos ſuſtulerit. Cãm cui plurimæ ſubiacẽt lites: quotiẽs factũ nõ negat: ſed qa iuſta rõne fit: factũ defẽdit. τροπον cũ id qđ alio mõ fieri licet: alio dicit factũ. hic eſt adulter loris cæſus: uel fame necatus. Occaſionẽ factoꝝ: qđ ẽ aptius q̃ ut uel ĩterpretãdũ: uel exẽplo ſit demõſtrãdũ: tamẽ ἀφορμασ̃ ἐργον uocant. Hi quoq; nullã cõnẽ extra hæc putãt. Q uidã detrahunt duas ptes: numeꝝ: & occaſiõe: & ꝓ illo quæ dixi: actu ſubiiciũt res. i. πράγματα quæ ne præteriſſe uideret: ſatis habui attĩgere. cæteꝝ his nec ſtatus ſatis oſtẽdi: nec oẽs cõtineri locos credo: quod appebit diligẽtius legẽtibus: quæ de utraq; re dicã. Erũt. n. plura multo q̃ quæ his elemẽtis cõprehẽdunt. Apud plures auctores legi: placuiſſe qbuſdã: unũ oĩo ſtatũ eẽ cõiecturalẽ. Sed qbus placuerit: neq; illi tradiderũt: nec ego uſq̃ repire potui. Rõnẽ tamẽ hãc ſecuti dicũt: q̃ res oẽs ſignis colligũtur q̃olibet. q̃litatis quoq; ſolũ ſtatũ faciãt: qa ubiq; q̃lis ſit cuiuſq; rei natura quæri põt. ſed utrocũq; mõ ſeq̃tur ſũma confuſio. Neq; ĩtereſt unũ q ſtatũ faciat: an nullũ: ſi oẽs cauſæ ſint cõditiõis eiuſdẽ. Cõiectura dicta ẽ a cõiectu. i. directõe q̃dã rõnis ad ueritatẽ: ũde etiã ſõnioꝝ atq; oĩum ĩterpretes coniectores uocamus. appellatũ tamen eſt hoc genus uarie ſicut ĩ ſequẽtibus appebit.

ominuꝫ

Q uot & qui ſtatus.

f Verũt q duos ſtatus facerẽt. Archidemus cõiecturalẽ & finitiuũ excluſa q̃litate. qa ſic de ea q̃ri exiſtimabat: qđ eẽt iniquũ. qđ iniuſtũ. qđ dicto audiẽtẽ nõ eẽ: qđ uocat de eodẽ & alio. Huic diuerſa ſententia eoꝝ fuit: q duos qdẽ ſtatus eẽ uoluerũt: unũ ĩficialẽ. alteꝝ iuridicialẽ. Inficialis quẽ nos dicimus cõiecturalẽ: cui ab ĩficiãdo nomẽ alii ĩ totũ dederũt. alii ĩ ptẽ: qa accuſatorẽ cõiectura reũ ĩficiatiõe uti putauerũt: Iuridicialis ẽ q δικαιολογικὸσ̃ græce dr̃. ſed quẽadmodũ ab Archidemo q̃litas excluſa ẽ: ſic ab his repudiata finitio. Nã ſubiciũt eã iuridicialẽ: quærẽdũq; arbitrãq;: iuſtũ ne ſit ſacrilegiũ appellari: qđ obiiciat. uel furtũ. uel amẽtiã. Q uã ĩ opiniõe Pãphilus fuit. Sed q̃litatẽ ĩ plura ptitus ẽ. Plurimi deĩceps mutatis tãtũ noĩbꝫ ĩ rẽ de q̃ nõ cõſtet & ĩ rẽ đ qua cõſtet. Nã eſt uerũ: nec aliter fieri põt: q̃ ut aut certũ ſit factũ eẽ qđ: aut nõ ſit. ſi nõ ẽ certũ cõiectura ſit. ſi certũ ẽ: reliq ſtatus. Nã idẽ dicit Apollodorus: cũ q̃ſtionem aut ĩ rebus extra poſitis: qbus coniectura explicatur: aut in noſtris opinionibus exiſtimet poſitam: quorum illud πραγματικὸν hoc περὶ ἐννοιασ̃ uocat. idemque ἀπορον & προληπτικὸν

dicunt:& dubiũ & præſũptũ ſignificaſ.de quo liquet.Itẽ Theodorus q̃ de eo an ſit:& de accidẽtibꝫ ei qđ ẽ cõſtet.i.περι ουσιασ και συμβεβηκοτων exiſtimat quæri.Nã i his oĩbus prius genus cõiecturam habet: ſeq̃ns reliq̃.Sed hæc reliq̃ Apollodorus duo uult eẽ q̃litatẽ:& de noĩe.i. finitiuã.Theodorus qd.q̃le.q̃tũ.ad aliqd.Sũt q & de eodẽ & de alio mõ q̃litatẽ eſſe.mõ finitionẽ uelint.In duo & Poſidonius diuidit:uocẽ & res In uoce quæri putat an ſignificet qcq̃.multa.quo mõ.rebus cõiecturã: qđ κατασθησιν uocat q̃litatem & finitionẽ:cui nomẽ dat κατενγοιαν & ad aliquid:ũde alia diuiſio ẽ.alia eẽ ſcripta:& alia iſcripta.Celſus Cornelius duos & ipſe fecit ſtatus generales.an ſit.quale ſit.priori ſubiecit finitionẽ:qa æq; q̃ratur.an ſit ſacrilegus:q nihil ſe ſuſtuliſſe de tẽplo dicit:& q priuatã pecuniã cõfiteſ ſe ſuſtuliſſe.q̃litatẽ i rem & ſcriptũ diuidit:Scripto q̃tuor ptes legales excluſa trãſlatiõe.q̃titatẽ & mentis qõnes cõiecturæ ſubiecit.Eſt ét alia i duos diuidẽdi ſtatus rõ:quæ docet: aut đ ſubſtãtia cõtrouerſiã eẽ:aut de q̃litate.Ipſã porro q̃litatẽ:aut i ſũmo gerere cõſiſtere:aut i ſuccedentibus.de ſuſtãtia eſt coniectura.quæſtio.n. tractaſ rei.an facta ſit.an fiat.an futura ſit.Interdũ etiã mẽtis:idq; meliꝰ q̃ quod iis placuit:q ſtatũ eũdẽ facti noĩauerũt:tanq̃ de preterito tantum:& tãtum de facto quæreretſ.pars qualitatis:quæ eſt de ſũmo genere raro in iudiciũ uenit:quale eſt id ne ſit honeſtũ:quod uulgo laudatur. Succedentiũ ãt aliæ de coĩ appellatiõe:ut ſit ne ſacrilegus:q pecuniam priuatã ex tẽplo furatus eſt:aut de re denoĩata:ubi & factũ eſſe certũ eſt nec dubitaſ qd ſit quod factũ eſt:cui ſubiacẽt oẽs de honeſtis.iuſtis.utilibus qõnes.his etiã cæteri ſtatus cõtineri dicunſ:qa & q̃titatis mõ ad cõiecturã referaſ:ut maior ne ſol q̃ terra.mõ ad q̃litatẽ.q̃ta pœna quẽpiã q̃to ue premio ſit affici iuſtũ.& trãſlatio uerſeſ circa q̃litatẽ & deffinitio ps ſit trãſlatiõis.Q ui etiã cõtrariæ leges & rõcinatiuus ſtatus.i.ſyllogiſmus & plerũq; ſcripti & uolũtatis æquo nitãſ:niſi quod hic tertius aliquãdo cõiecturã accipit.qd ſẽſerit legis cõſtitutor.Ambiguitatem uero ſp coniectura explicari neceſſe ſit.quia cũ ſit manifeſtũ uerboꝝ duplicẽ eſſe itellectũ:de ſola quæriſ uolũtate.A plurimis tres ſũt facti generales ſtatus:qbus & Cicero i oratore utiſ.Et oĩa quæ aut i cõtrouerſiã:aut i cõtẽtionẽ ueniãt cõtineri putat.ſit.ne.qd ſit.q̃le ſit:quoꝝ noĩa aptiora ſũt:q̃ ut dicẽda ſint.Idẽ Patrocles ſẽtit.Tres fecit &.M.Antoniushis qui dẽ uerbis.paucæ res ſũt qbus ex rebus oẽs oĩones naſcũſ.factũ.non factũ.ius.iiuria.bonũ.malũ.Sed quoniã qđ iure dicimur feciſſe:non hũc ſolũ itellectũ habet:ut lege:ſed illũ quoq; ut iuſte feciſſe uideamur:ſecuti Antoniũ aptius uoluerũt eoſdẽ ſtatus diſtiguere.Itaq; dixerũt cõiecturalẽ.legalẽ.iuridicialẽ.Q ui & Virginio placent.Hoꝝ deide fecerũt ſpẽs:ita ut legali ſubiicerent finitionẽ:& alios q ex ſcripto dicũſ.legũ cõtrariaꝝ.quæ ãtinomia dr:& ſcripti & ſnĩæ uel uolũtatis.i. κατα ῥητον και διανοιαν.& metalepſim:quã nos uarie tranſlatiuam.tranſumptiuam.tranſpoſitiuam uocamus.συλλογισμον quẽ accipimus ratiocinatiuũ uel collectiuũ.ãbiguitatis:quæ ἀμφιβολιὰ noĩaſ.Q uos poſui:qa & ipſi a pleriſq; ſtatus appellãſ.qbuſdã legales potius qõnes eas dici placuerit.Q uattuor fecit Atheneus ꝓprie ſtaſin uel ꝓmethydicit negotiale.περι ενγοιασ.Ad uerbũ interpraſ circa opiniones:& ſnĩas. Idemq; απορον & προληπτικον dicunſ.απορον dubium προληπτικον ꝓprie trãſferſ tur præſumptũ.Vnde & προληψισ præſũptio interpretari põt.

Itẽ Theodorus q de eo an ſit & de accidẽtibus ei qđ ẽ cõſtet.i.περι ουσιασ και συμβεβηκοτων eẽ legaſ nõ ẽ περι ουσιασ και συμβεβηκοτων.hoc eſt de ſubſtãtia & accidentibus. In uoce q̃ rĩ putat an ſignificet q quia multa.Niſi corrigaſ hic locus: ſenſus nõ percipietur. Quid ergo loco qui & quã loco quia legatur.ut ſit.An ſignificet quid q̃ multa. Rebus cõiecturam quod κατασθησιν uocat. Ad uerbum tranſfertur ſecũdum ſenſum. Coniectura nãq; ſub aliquẽ ſenſuum cadit. Cui dat nomen κατενγοιαν hoc eſt ſecũdum opinionem. Qui & uirginio placent. Virginius hic auctor fuiſſe putatur rhetoricorum ad Hereniũ: qui falſo Ciceroni aſcribũtur. Ibi enim hæc eadem eſt ſtatuum diuiſio: quæ ſi Ciceronis eſſet: ei certe a Fabio aſcriberetur. Mihi autem ne Virginii quidem eſſe opus illud uidetur:tametſi his Fabii uerbis motus id olim aſſeruerĩ. Quæ enim Virginii ſententia alibi a Fabio allegatur.in rhetoricis ad Herenium non inuenitur.κατα ῥητον και διανοιαν.hoc eſt ſecundum dictum & uoluntatem. Quatuor fecit Atheneus προτρεπτικην

ςασιν uel Parmeticē hoc ē exhortatorium ſtatum απο του προ τρεπειν hoc eſt ab exhortando. Parormeticē ät ē legēdū. Nā προρωητικη dī cōcitatiua απο του προρρωαν hoc ē abīpellēdo uel cōcitādo. Quia ſuaſoriæ ē proprius. Quia lra expuncta legat. Qui ſuaſoriæ ē, pprius. συντελικην q̄ cōiecturā ſignificari. συντελικη απο του συντελειν dī qđ ꝓferre & ꝑdeſſe ſignificat Cōferunt nāq; cauſæ: ſed nō neceſſario probāt cōiecturæ. υπαλλακτικην. ea finitio ē. υπαλλακτικη dī alternatiua απο του υπαλλαττειν hoc eſt alternādo atq; mutādo. definitio nāq; mutatione noīs cōſtat: ut hō ē aīal rōale. Idē nāq; ē aīal rōale qđ hō. Iuridicialē cadē appellatiōe græca q̄ cæteri uſus. Δικαιλογικη nāq; iuridicialis ab oībus dī. Verū hic legales quoq; qōnes alio loco tractat at ſpecies actōis. ut loco at ptículæ legēdū eē cōſtat Hoc ät ī ptitiōibꝫ oratoriis legit. Et cōpationē & trāſlationem cuius ab hoc nouum nomē īuētū eſt μετα ςασιν: nouū tāq; ī ſtatu alio q ab hermagora īter ſpēs iuridiciales ponit: uſitatū Hic locus ita erroribꝫ ſcatet: ut niſi emēdet: intelligi nō ſit. Hoc aūt mō uī poſſe emēdari ſi ñ ab hoc: ſed adhuc & loco tāq; legat inq;, & ſi hoc & ī aſcribāt, ut legamus. Et tranſlationē cuius adhuc nomē nouū īuētu eſt μετάςασιν: nouū iq; ī hoc ſtatu. In alio q ab Hermagora īter ſpēs iuridiciales pōit: uſitatū. Metaſtaſis nāq; ſi ponat, ꝑ trāſlatōe nouū ē nomē: ut Faſētit. Nā trāſlatio a græcis fere dī μεταληψιν. Sin ꝑ remotōe crimis q̄ dicio ſit libet q̄diu durat iudiciū. Aſſertio, n. dī iudiciū de alicuius libertate cōſtitutū. Cā uero liberalis uocat.

cē: i. exhortatiuū: q̄a ſuaſoriæ ē ꝓprius συντελικην q̄ cōiecturā ſignificari magis ex iis quæ ſequūt: q̄ ex ipſo noīe appareat. υποαλλακτικην ea finitio ē, mutatiōe. n. noīs cōſtat. iuridicialē eadē appellatiōe græca: qua cæteri uſus. Nā ē (ut dixi) multa ī noībus differētia. Sūt q υποαλλακτικην trāſlationē exiſtimēt: ſecuti hāc mutatiōis ſignificationē. fecerūt alii totidē ſtatus: ſed alios. an ſit. qd ſit. quale ſit. q̄tum ſit: ut Cæcilius & Theon. Ariſtoteles ī rhetoricis etiā ſic oē opus diuidit ī ueritatē: & petē da: ac fugiēda: quod ē ſuaſoriæ: & de eodē atq; alio ptiēdo: tamē ad hæc puenit. an ſit. qd. quale. quātū: & q̄ multū ſit quærendū putat. Quodā tamē loco finitiōi ſquoq; uī itelligit: quādo dicit: quædā ſic defēdi. ſuſtuli: ſed nō furtū feci. ꝑcuſſi: ſed nō iniuriam feci. poſuerat & Cicero ī libris rhetoricis. facti. noīs. generis. actiōis: ut ī facto cōiectura. ī noīe finitio. ī genere q̄litatis. ī actiōe ius itelligeret iuri ſubiecerat tranſlationē. Verū hic legales quoq; qōnes alio loco tractat: at ſpēs actiōis. Fuerūt q̄ facerent qnq; cōiecturā. finitionē. qualitatē. q̄titatem. ad aliqd. Theodorus quoq;: ut dixi: iiſdē generalibus capitibus utit. an ſit. qd ſit. quale ſit. q̄tū ſit. ad aliqd. Hoc ultimū maxie ī cōparatio genere uerſari putat: quoniā melius ac peius. maius & minus: niſi alio relata nō itelligunt. Sed ī illasquoq; trāſlatiuas (ut ſupra ſignaui) quæſtiōes icidūt. an huic uisagē di ſit: uel facere aliqd cōueniat. an cōtra hūc. an hoc tpe. an ſic. Oīa. n. ita referi ad aliqd neceſſe ē. Alii ſex ſtatus putāt. cōiecturā quā geneſin uocāt. & qualitatē & ꝓprietatē. i. ἰδιοτητα: quo uerbo finitio oſtendit. & quātitatē quā ἀξίαν dicūt. & cōpationē & trāſlationē: cuius ab hoc nouū nomē īuentū eſt μετὰςασιν nouū tāq; ī ſtatu alio: q ab Hermagora īter ſpēs iuridiciales ponit uſitatū. Aliis ſeptē eſſe placuit: a qbus nec trāſlatio: nec quātitas: nec cōpatio recepta ē. Sed ī horū triū locū ſubditæ quattuor legales: adiectæq; illis tribus rōnalibus. alii puenerunt uſq; ad octo trāſlatiōe ad ſeptē ſupiores adiecta. A qbuſdā deīde diuiſa rō ē: ut ſtatus rōnales appellarēt quæſtiōes: quē admodū ſupra dixi legales. In illis de re. ī his de ſcripto quærereť. Quidā ī diuerſū hos ſtatus eē. illas qōnes maluerūt. Sed alii rōnales tres putauerunt. an ſit. qd ſit. quale ſit. Hermagoras ſolū quattuor. cōiecturā. ꝓprietatē. trāſlationē. qualitatē: quā p accidētia. i. κατὰσυμβεβηκος uocāt. hac īterpretatione. an illi accidat uiro bono eē uel malo. Hāc ita diuidit de appetēdis & fugiēdis: quæ ē ps deliberatiua. de pſona. ea oſtēdit laudatiua. negocialē quā pragmaticen uocat: ī qua de rebus ipſis quærit remoto pſonarū cōplexu: ut ſit ne liber: qui eſt in aſſertione. an diuitiæ ſuperbiam patiantur. an iuſtum quid: an bonum ſit. iuridicialem: ī qua fere eadem: ſed certis deſtīatiſq; perſonis quæratur: an ille iuſte hoc fecerit uel bene. Nec me fallit ī primo Ciceronis rhetorico aliā eē loci negocialis īterpretationē: cum ita ſcriptū ſit negocialis eſt: ī qua q̄d iuris ex ciuili more & æqtate ſit: cōſideraret: cui diligētiæ præeſſe apd nos iuris cōſulti exiſtiant. ſed qđ

adhuc

ipſius de iis libris iudiciũ fuerit: ſupra dixi. Sunt. n. uelut regeſtæ in hos cõmentarios: quos adoleſcens deduxerat ſchola: & ſiqua eſt ĩ his culpa tradẽtis ẽ: ſiue eũ mouit: quod Hermagoras pria ĩ hoc loco poſuit exẽpla ex quæſtiõibꝫ iuris: ſiue qđ græci πραγματικουσ uocãt iuris ĩterpretes. Sed Cicero qdem pulcherrimos illos de oratore ſubſtituit. Ideoq; culpari tanq̃ falſa præcipiat: nõ põt: nos ad Hermagorã. trãſlati onẽ hic primus oĩum tradidit: q̃q̃ ſemina eius quedã citra nomẽ ipſum apud Ariſtotilẽ repiunt. legales ãt quæſtiones has fecit: ſcripti & uolũtatis: quã ipſe uocat κατὰ ῥητον καὶ ὑπεξαίρεσιν. i. dictũ & excepti/onem: quoꝝ prius ei cũ oĩbus cõmune eſt: exceptiõis nomen minus uſitatũ. rõcinatiuũ. ãbiguitatis. legum contrariaꝝ. Albutius eadẽ diuiſione uſus detrahit trãſlationẽ ſubiiciens eã iuridiciali. In legalibus quoq; quæſtionibus nullũ putat eẽ q dicat rõcinatiuus. Scio plura iuenturos adhuc q legere ãtiquos ſtudioſius uolẽt. Sed ne hæc quoq; exceſſerint modũ uereor. Ipſe me paulũ ĩ alia q̃ prius habueri opinione nũc eſſe cõfiteor. Et fortaſſe tutiſſimũ erat mõ famæ ſtudentẽ nihil ex eo mutare: quod multis ãnis nõ ſenſiſſẽ mõ: ueꝝ etiã approbaſſẽ. Sed non ſuſtineo eẽ cõſcius mihi diſſimulãti ĩ eo præſerti ope: quod ad bonoꝝ iuuenũ ali quã utilitatẽ cõponimus: ĩ ulla pte iudicii mei. Nã & Hippocrates clarus arte medicinæ uidet honeſtiſſime feciſſe: quod quoſdã errores ſuos ne poſteri errarẽt: cõfeſſus ẽ. M. Tullius nõ dubitauit aliquos ſuos libros iã editos: aliis poſtea ſcriptis ipſe dãnare: Sicut Catullũ atq; Lucilium: & hos ipſos de qbus mõ ſũ locutus: artis rhetorices. Eteni ſupuacuus forte ĩ ſtudiis longior labor: ſi nihil liceret melius inuenire præteritis. Neq; tamẽ ex his qcq̃ quæ tũ præcepi ſupuacuũ fuit. Ad eaſdẽ. n. pticulas hæc quoq; quæ nũc præcipiã reuertẽt. Ita neminẽ didiciſſe pœnitebit. Colliger tãtũ eadẽ ac diſpoer paulo ſignificãtius conor: oĩbꝫ ãt ſatisfactũ uolo: nõ me hæc ſerius demõſtrare aliis: q̃ mihi ipſi pſuaſeri. Secũdũ plurios auctores ſeruabãt tris rõnale ſtatus cõiecturã. finitionẽ. q̃litatem. unũ legalẽ. Hi mihi ſtatus generales erãt. Legalẽ ĩ qnq; ſpẽs ptiebar. ſcripti & uolũtatis. legũ cõtrariaꝝ. collectiuũ. ãbiguitatis. trãſlationis. nũc q̃rtũ ex generalibus ĩtelligo poſſe remoueri. Sufficit. n. pria diuiſio q̃ dixĩus alios legales: alios rõnales eẽ. ita nõ erit ſtatus: ſed quæſtiõnũ genus: alioqn & rõnalis ſtatus eẽt. Ex his ẽt quos ſpeciales uocabã: ĩmoui trãſlationẽ: frequẽter qđ ſicut oẽs q me ſecuti ſũt memiſſe poſſũt teſtatus. Et ĩ ipſis ẽt illis ſermõibꝫ me nolẽte uulgatis: tamẽ hoc complexus uix ĩ ulla cõtrouerſia trãſlatiõis ſtatũ poſſe ꝛpiri: ut nõ & alius in eadẽ ꝛcte dici uideret. Iõq; a qbuſdã eũ excluſũ: neq; ignoro multa trãſferri: cũ ĩ oĩbꝫ fer cauſis ĩ qbꝫ cecidiſſe qs formula dr̃: hæ ſint qõnes. an huic. an cũ hoc. an hac lege. an apd hũc. an hoc tpe liceat ager. Et ſiq̃ ſũt talia: ſed pſõæ tpa: actiões: cæteraq; pp aliq̃ cãm trãſferunt. Ita non ẽ in tranſlatione quæſtio. ſed in eo propter quod tranſferuntur. Non debes apud prætorem petere fidei cõmiſſũ: ſed apud cõſules: maior. n. prætoria cognitiõe ſũma eſt. Q uæriť an maior ſũma ſit. facti cõtroueſia eſt.

Sc̃. n. uelut res geſtæ ĩ hos cõmẽtarios quos adoleſcens deduxerat ſchola uideo, qđ hũc locũ eẽ corruptũ: Sed quonã pacto emẽdari poſſit mihi nõ liq̃t. niſi forte regeſtæ & ſcholæ ut ẽ ĩ uetuſto legat a regerẽdo hoc ẽ a reponendo. Quo mõ ut legamus ipſius Fabii adducor auctoritate, q ĩ priore libro ſit ait. Vnde fit ut diſſoluta & ex diuerſis cõgeſta orario cohærere nõ poſſit, ſimiliſq; ſit cõmẽtariis puerorꝝ in quos ea q̃ aliis declamãtibus lauda/ta ſũt: regerũt. Regeſtæ igr̃ res ſr̃ q̃s uel legẽdo uel audiẽdo colligimus atq; in cõmẽtarios digerius: quos qdem nõ multũ habere, auctoritatis ſatis cõſtat. Talia ſunt q̃ nũc uulgus barbare regiſtra appellat. Nã & hippocrates clarus arte medicinæ uſ̃ honeſtiſſime feciſſe: quod quoſdã errores ſuos ne poſteri errarẽt: cõfeſſus eſt. Cor. Celſus ſic de Hippocrate in viii. inqt. A futuris ſe deceptũ eẽ Hippocrates memoriæ ꝓdidit more, ſ. magnorũ uirorꝝ & fiduciã magnarũ rerꝝ hẽntiũ. Nã leuia ĩgenia qa nihil habẽt: nihil ſibi ãtrahũt Magno ĩgenio multa q̃ nihilominus hituro cõuenit ẽt ſimplex ueri erroris confeſſio.

Sicut Catullũ atq; Lucillũ. Dialogi ſr̃ Cicerõis q nõ extãt. Ne q; ignoro multa trãſferri cũ ĩ oĩbꝫ fere cauſis ĩ qbus cecidiſſe qs formula dr̃ hæ ſit qõnes. Ex ſcdo Cicerõis rhetorico facile apparet qd ſibi uelit hic locus. Atq; ĩ nr̃a iqt cõſuetudine multis de cauſis ſit: ut rarius ĩcidãt trãſlatões. Nã ex ꝓtoriis exceptiõibus multæ excludunt actões: & ita ius ciuile habemus cõſtitutũ: ut a cauſa cadat is q nõ quẽadmodũ oportet egerit.

Cognitor.n.fieri nō potuiſti. Qui aliū defēdit in iudicio ut inqt Aſconius Pædianus): aut patronus dī: ſi orator ē: aut aduocatus: ſi aut iusſuggerit: aut ꝑſentiā ſuā cōmodat amico. aut ꝓcurator ſi negociū ſuſcipit. aut cognitor ſi ꝑſentis cām nouit: & ſic tuet ut ſuā. Trāſlatio nō hēt quæſtionē de q̄ cōtendit orator ſed ꝓpter quā cōtendit. Etſi ab oībus ꝓpter legit: mihi tamē minus ſēſui cōuenire uidet. Si.n. tranſlatio haberet q̄ſtionē ꝓpter quā contendit orator: nimirū ipſa ꝑ ſe eēt ſtatus: qđ qdē apte negat Quintilianus. Quare p loco ꝓpter uel oībus quæ qdē ego uideri refragātibus exēplaribus mihi legendū uidet. Habet .n. quæſtionē trāſlatio p quā cōtēdit orator de principali quæſtione: qđ qdē aperte quæ ſequunt exēpla indicant. Similiter nō recte ago. Intētio accuſatoris ꝑtermiſſa mihi uidetur aſcribēda hoc mō. Nō recte agis: quā excipiat depulſio recte ago. Ergo trāſlatiuū cauſæ gēus & ut cōparatiuū & mutuæ accuſationis. Hic ſenſus ut mihi qdē uidet eſt corruptus atque iis quæ colligūt a Fabio cōtrariꝰ. Si.n. trāſlatiuū cauſæ genus ē ut cōparatiuū & mutuæ accuſatiōis: quæ relatio criminis dī nō ne ut illa ꝑ ſe erit ſtatus? q̄re ſic emēdādū puto: ut nō pticula negatiua aſcribat ac ē loco & copulæ legat: hoc mō. Ergo trāſlatiuū cauſæ gēus nō ē: ut cōparatiuū & mutuæ accuſatiōis. At.n. ſimile eſt illi ius hēo. Hypophora q̄ fieri poſſet ab iis: q̄ ſentiunt trāſlatōnē ꝑ ſe eē ſtatū. ex q̄ mānifeſte colligit id qđ dixi: nō negatōnē ſupiori ſēſui uel refragātibus exēplaribꝰ aſcribēdā. Hæc rurſus iuridicialis cās & rōnali pte & legali cōtinet non licet tibi agere mecū. cognitor.n. fieri non potuiſti. Iudicatio eſt: an potuerit. nō debuiſti interdicere: ſed petere. an recte interdictū ſit ambigit: quæ oīa ſuccedūt legitimis quæſtiōibus. An nō præſcripti/ ones ēt ī q̄bus maxie uidet manifeſta trāſlatio eaſdem oēs ſpēs ha/ bent: quas hæ leges q̄bus agitur: ut aut de noīe aut ſcripto & ſentētia uel rōcinatiōe quærat: deīde ſtatus ex quæſtiōe oriat. Trāſlatio non habet quæſtiōem: de qua cōtendit orator: ſed ꝓpter quā cōtēdit: hoc aptius. Occidiſti hoīem. nō occidi. quæſtio an occiderit. ſtatus coniectura. nō ē tale. Habeo ius actiōis: nō habes: ut ſit quæſtio an habeat & īde ſtatus. accipiat.n. actionē nec ne ad euentū ptinet: non ad cām & ad id quod ꝓnūciat iudex: nō id ꝓpter quod ꝓnūciat. hoc illi ſimile ē: puniendus es. nō ſum. uidebit iudex an puniēdus ſit. Sed nō hic erit quæſtio: nec hic ſtatus. Vbi ergo? puniendus es. hoīem occidiſti: nō occidi: an occiderit. honorādus ſū. nō es. nū ſtatū habet? nō ut puto: honorādus ſū: q̄a tyrānū occidi: nō occidiſti: quæſtio & ſtatus. Similī nō recte ago: nō habet ſtatū. Vbi ē ergo? nō recte agis ignominioſus: quærit an ignominioſus ſit: aut an agere ignominioſo liceat: & quæſtiōes & ſtatus. ergo trāſlatiuū genus cauſæ eſt: ut cōpatiuū & mutuæ accuſatiōs. At.n. ſimile ē illi ius habeo: ius nō habes: occidiſti: recte occidi. nō nego: ſed nec hic res ſtatū facit. Nō.n. ſūt ꝓpōnes: alioq̄ cā nō explicabit: ſed cū ſuis rōnibus: ſcelus cōmiſit Horatius. ſororē.n. occidit. non cōmiſit: debuit.n. occidere eam quæ hoſtis morte mœrebat: quæſtio an hec iuſta cā: ita qualitas: at ſimiliter in trāſlatione. nō habes ius abdicādi: q̄a ignominioſo nō ē actio. habeo ius: q̄a abdicatio actio nō eſt: quærit q̄d ſit actio. finiemus: non licet abdicare ſyllogiſmus. Itē cætera ꝓ oēs & rōnales & legales ſtatus. Nec ignoro fuiſſe quaſdā q̄ trāſlationē in rōnali quoq; genere ponerent: hoc mō. hoīem occidi iuſſus ab īperatore. dōa templi cogēti tyrāno dedi. deſerui tēpeſtatibus. fluminibus. ualetudīe impeditus. i. nō ꝓ me ſtetit: ſed ꝓ illa a q̄bꝫ etiā liberius diſſentio. Nō.n. actio tranſfert: ſed cā facti: quod accidit pene ī oī defenſiōe. Deinde is q̄ tali utit patrocinio: nō recedit a forma qualitatis. Dicit.n. ſe culpa uacare: ut magis qualitatis duplex rō facienda ſit: altera qua & factū defendit: altera qua tātū reus. Credēdū ē igit iis quoꝝ auctoritatē ſecutus ē Cicero: Tria eē quæ ī oī diſputatōe quærant. an ſit. qđ ſit. quale ſit: quod etiā ipſa nobis natura præſcribit. Nā primū oportet ſubeſſe aliq̄d de quo ābigit: qđ qđ ſit: & q̄le ſit: certe nō pōt æſtimari: niſi prius eſſe cōſtiterit. Ideoq; ea prima quæſtio: ſed nō ſtatim quod eē manifeſtū: etiā quid ſit apparet. hoc quoq; cōſtituto nouiſſima qualitas ſupereſt. nec his exploratis aliud eſt ultra. His infinitæ quæſtiones: his finitæ continētur. Horum aliqua in demonſtratiua. deliberatiua. iudiciali materia utiq; tractant. Hæc rurſus iuridicialis cauſas & rōnali parte & legali continet. nec enim ulla iuris diſceptatio: niſi finitione: qualitate: cōiectura pōt explicari. Sed iſtituentibus rudes: non erit inutilis latius primo fuſa ratio: & ſi non ſtatim rectiſſima linea tenſa: facilior tamē & apertior uia. Diſcant igitur ante omnia quadripartitam in omni/

bus cauſis eſſe rationem: quam primam ītueri debeat qui acturus eſt. Nam ut a defenſore potiſſimum incipiam: longe fortiſſima tuendi ſe ratio eſt: ſi quod obiicitur: negari poteſt, proxima ſi non id quod obiicitur factum eſſe dicitur. tertia honeſtiſſima: qua recte factum defenditur: quibus ſi deficiamur: ultima quidem ſed iam ſola ſupereſt ſalus aliquo iuris adiutorio elabendi ex crimine: quod nec negari: nec defendi poteſt: ut nō uideat iure actio ītēdi. Hīc ille quæſtiones: ſiue actionis ſiue trāſlatiōis. Sūt enim quædā laudabilia natura: ſed iure cōceſſa: ut in xii. tabulis debitoris corpus inter creditores diuidi licuit: quam legem mos publicus repudiauit: & aliquid æquū: ſed prohibitū iure: ut libertas teſtamētorum. Accuſatori nihilo plura ītuenda ſūt: q̄ ut ꝓbet: factū eē. hoc eē factū. nō recte factū. iure ſe ītendere. Ita circa ſpecies eaſdē lis oīs uerſabit̄ tranſlatis tātū aliquādo partibus: ut ī cauſis, quibus de premio agitur, recte factū petitor ꝓbat. Hæc quatuor uelut propoſita formæq; actionis: quæ tum generales ſtatus uocabam. in duo ut oſtendi genera deſcendunt: rationale: & legale. Rōnale ſimplicius eſt: quia ipſius tantum naturæ contemplatione conſtat. Itaq; in eo ſatis eſt oſtendiſſe cōiecturā. finitionem. qualitatem. legalium plures ſint ſpecies neceſſe eſt: ꝓpterea q̄ multæ ſunt leges: & uarias habent formas. alia eſt cuius uerbis utimur. alia cuius uoluntate. alias nobis cum ipſi nullā habemus adiūgimus. alias iter ſe cōparamus. alias in diuerſum interpretamur. Sic naſcuntur hæc ueluti ſimulacra ex illis tribus: ī terim ſimplicia: interī & mixta: ꝓpriā tamē faciē oſtēdentia: ut ſcripti & uolūtatis: quæ ſine dubio aut qualitate aut cōiectura continēt̄: & ſyllogiſmos q̄ ē maxie qualitatis: & legis contrariæ: quæ iiſdē quibus ſcriptū & uolūtas cōſtat ἀμφιβολία quæ ſp coniectura explicat̄. finitio quoq; utriq; generi: quodq; reꝛ: quodq; ſcripti cōtemplatione cōſtat: cōmunis eſt. Hæc oīa etiam ſi ī illos tres ſtatus ueniunt: tamē qa (ut dixi) habent aliquid uelut ꝓprium uidētur demōſtranda diſcētibus: & ꝓmittēdū ea dicere uel ſtatus legales: uel quæſtiones: uel capita quædam minora: dū ſciāt nihil ne in his quidē præter tria quæ prædiximus quæri. At q̄tū: & q̄ multū: & ad aliqd: & ut non nulli putauerūt cōparatiuos: non eandē rōnem habere. Sunt enī hæc nō ad uarietatē iuris: ſed ad ſolā rationem referenda. Ideoq; ſemper in parte aut coniecturæ aut qualitatis ponenda ſunt: ut qua mēte: & quo tempore: & quo loco. Sed de ſingulis dicemus quæſtōibus: cū tractare præcepta diuiſiōis cœperimus. Hoc iter oēs cōuenit: ī cauſis ſimplicibus ſingulos ſtatus eē cauſaꝛ: quæſtionū autem quæ uelut ſubiacētes ad illud quo iudicium continet̄ referunt̄: ſæpe ī unā cadere plures poſſe. Etiā credo aliquādo dubitari quo ſtatu ſit utēdū: cū aduerſus unā ītētionē plura opponunt̄. Et ſicut in colore dī narratio nis eū eē optimū: quē actor optime tueat̄. Ita hic quoq; poſſe dici: eū ſtatū eē faciēdū: ī quo tuēdo plurimū adhibere uiriū poſſit orator. Ideoq; ꝓ Milone aliud Ciceroni agenti placuit: aliud Bruto: cū exercitationis gratia cōponeret orationē: cū ille iure tāq̄ iſidiatorē occiſū & tamē nō Milonis cōſilio dixerit: hic etiā gloriatus ſit occiſo malo ciue. In cōiūctis uero poſſe duos uel tres iueniri: uel diuerſos: ut ſiqs aliud ſe nō feciſſe: aliud recte feciſſe defēdat: uel generis eiuſdē: ut ſiqs duo crimīa: uel oīa neget. Quod accidit etiā ſi de una re quærat̄ aliqua: ſed eam plures petāt: uel eodē iure ut ꝓximitatis: uel diuerſo: ut cū hic teſtamento: ille ꝓximitate nitatur. Quotiēs aūt aliud alii petitori opponit̄ diſſimile eſſe ſtatus neceſſe ē: ut in illa controuerſia teſtamenta legibus facta: rata ſint. Inteſtatorum parentum liberi hæredes ſint. abdicatus nequid de bonis patris capiat. Nothusante legitimū

non

per

Iudicialis. legendum eē facile patet. Sunt enim quæ dā laudabilia natura ſed iure cōceſſa. negationē huic ſeſui quoque deeſſe facile exad uerſatiua ſed partīcula colligitur. Aut ergo illaudabiliaaut certe non laudabilia mihi legēdū uidet̄: q̄uis exemplaria repugnēt. Id uero quōd ait Fabius aſſerūt & iuriſcōſulti ac præſerti Iulianus ad legē Aquiliā Multa. n. īquit iure ciuili contra rōnem diſputādi ꝓ utilitate cōmuni recepta eē īnumerabilibus reb ꝓbarīpōt.

Accuſatori quid mouendū ſit.

Vt libertas teſtamentoꝛ. Teſtamēti factio inqt ulpianus d teſtamētis nō priuati ſed publici iuris eſt. & ideo pactis priuatorū forma eius non leditur.

In duo ut

ostẽdi genera descendũt. Ego discedũt legendum puto hoc est diuiduntur.

Instituto hærede abdicato discessit. Legendum est, decessit hoc est mortuus est. Tres omnes de bonis cõtendũt. Aut tres aut omnes ociosi uidentur eoq; alteri expungendi. Vt Cato quadam in oratione testatus. Testatur potius mihi legẽdum esse uidetur. Vteturq; hoc argumento. Colligit hoc argumento nihil notho nocere si posteaq̃ ipse natus est: legitimus qs natus non sit. Nam per legẽ si solus natus esset: neq; ciuis eẽt quia post legitimũ nõ esset natus. neq; filius posset haberi: quia ante legitimum natus non esset Itaq; uerbis legis stari nõ posset. Videntur autẽ obscuriore huius argumentationis sensus ꝓpter male apposita incuria librariorum distinctiones. Sic igitur distinguantur: ut hi duo cum interrogatione legantur. Cuius conditionis erit? Tãtum ciuis? At qui nõ erit post legitimum natus. hic est distinguẽdum. Filius? hic quoq; distinguẽdum & cum interrogatione legendum.

Nũc qa in tria genera causas diuisi ordinẽ sequaꝫ Qui nõ uidet sequar esse legendũ ne studeat Quintiliano. Ac potissimum incipiam. De genere demõstratiuo. idcirco ante alia præcipit: quod & iudiciali & deliberatiuo tractatu sit facilius ac paucioribus explicetur. Et id eius nominis quod ab ostẽtatiõe ducit: ꝓpriũ est. hoc est τουεπιδεικτικου. Nã ut paulo ante uidimus: demõstratiuũ genus a græcis mõ επιδεικτικον id est ostẽtatiuũ. mõ ἐγκωμιαστικον hoc est laudatiuũ appellat. Cũ igit a negotiis ꝓrsus remouet atq; ad auditorẽ uoluptatẽ

natus legitimus filius sit: post legitimum natus tantum ciuis. In adoptionem dare liceat. In adoptionẽ dato redire ī familiam liceat. si pater naturalis sine liberis decessit. qui ex duobus legitimis alterum in adoptionem dederat: alterũ abdicauerat: sustulit nothũ. Instituto hærede abdicato discessit. Tres omnes de bonis contendunt: nothũ q nõ sit legitimus: græci uocant: latinum rei nomen ut Cato quoq; in oratione quadã testatus nõ habemus: ideoq; utimur peregrino. Sed ad ꝓpositũ. hæredi scripto opponit lex. abdicatus neqd de bonis patris capiat: fit status scripti & uolũtatis: an ullo modo capere possit: an ex uolũtate patris: an hæres scriptus. Notho duplex fit quæstio: q̃ post legitimos natus sit: & q̃ nõ. si ante legitimos natus. prior syllogismũ habet: an ꝓ non natis sint habendi. q a familia sũt alienati: altera scripti & uoluntatis: non enim esse hũc natum ante legitimũ cõuenit: sed uolũtate legis se tuebitur: qa dicet talẽ fuisse: ut legitimus eẽt nothus: tum natus: cum alius legitimus in domo non esset. Scriptum quoq; legis excludet dicẽs: non utiq; si postea legitimus natus nõ sit: notho nocere. Vteturq; hoc argumẽto: finge solum natũ nothum: cuius cõditionis erit? tantum ciuis? atqui nõ erit post legitimum natus filius? atqui non erit ante legitimos natus. quare si uerbis legis stari nõ põt: uolũtate standum est. Nec quẽq̃ turbet: q̃ ex una lege duo status fiant. duplex est. ita uim duarũ habet. Redire in familiam uolenti dicitur ab altero. Primũ ut tibi redire liceat: hæres sum. idem status qui in petitione abdicati. Q uærit enim an possit esse hæres abdicatus: adiicit communiter a duobus: redire tibi in familiam nõ licet. nõ. n. pater sine liberis decessit. Sed in hoc ꝓpria quisq; eoꝝ quæstione nitet. alter enim dicet: abdicatũ quoq; iter libros esse: & argumentum ducet ex ipsa: qua repellitur lege. Superuacuũ enim fuisse prohiberi patris bonis abdicatũ: si esset numero alienorum: nunc quia filii iure futurus fuerit itestati hæres oppositam esse legem: quæ tamen id nõ efficiat: ne filius sit: sed ne hæres. Status finitiuus: qd sit filius. rursus nothus eisdem colligit argumentis: nõ sine liberis patrem decessisse: quibus in petitione usus est: ut probaret esse se filiũ: nisi forte & hic finitionem mouet: liberi sint etiam. non legitimi. Cadent ergo in unã controuersiam uel specialiter duo legitimi status: scripti & uolũtatis: & syllogismus: & præterea finitio: uel tres illi q natura soli sũt. coniectura in scripto & uolũtate: qualitas ī syllogismo: & quæ ꝓ se ẽ aperta finitio. Cã quoq; & iudicatio & continens ẽ in omni genere cãrũ. nihil enim dicit: cui non insit ratio: & quo iudiciũ referat: & quod rẽ maxime cõtineat. Sed qa magis hæc uariant in litibus: & fere tradita sũt ab iis qui de iudicialibus causis aliqua composuerunt: in illam partẽ differãtur. Nunc qa in tria genera causas diuisi: ordinẽ sequat.

De laude & uituperatione.

a Cpotissimum incipiam ab ea quæ cõstat laude & uitupatõe: Q uod genus uidet Aristoteles: atq; eum secutus Theophrastus a ꝑte negociali hoc ẽ πρακτικης remouisse: totãq; ad solos auditores relegasse: & id eius nominis quod ab ostentatiõe ducitur:

proprium est. Sed mos romanus etiã in negociis hoc munus inseruit. Nã & funebres laudatões pẽdẽt frequẽter ex publico aliquo officio: atq; ex senatusconsulto magistratibus sæpe mandant: & laudare testem uel cõtra pertinet ad momẽtum iudiciorum: & ipsis etiam reis dare laudatores: licet & editi in cõpetitores in L. Pisonem & Clodium & Curionem libri uituperationem continent: & tamen in senatu loco sunt habiti sententiæ. Nec inficias eo esse quasdam ex hoc genere materias ad solam compositas ostentationẽ: ut laudes deorũ uirorũq;: quos priora tẽpora tulerũt. Quo soluitur quæstio supra tractata: manifestũq; est errare eos: qui nũq; oratorem dicturũ nisi de re dubia putauerunt: an laudes capitolini Iouis perpetua sacri certaminis materia: uel dubiæ sunt: uel nõ oratorio genere tractant? ut desiderat autẽ laus: quæ negociis adhibet: probationem: sic etiam illa quæ ostentationi cõponit: Habet iterim aliquam speciẽ ꝓbationis: ut q Romulum martis filium educatũq; a lupa dicat: in argumentum cælestis ortus utatur: his ꝙ abiectus in profluentem nõ potuerit extingui: ꝙ oĩa sic egerit: ut genitum præside bellorum deo ĩcredibile nõ esset: ꝙ ipsum quoq; cælo receptũ tẽporis eius homines nõ dubitauerĩt. Quædã uero etiam in defensionis speciem cadent: ut si in laude Herculis permutatum cum regia lybiæ habitũ: & impata (ut traditur) pensa orator excuset. Sed ꝓprium laudis est res amplificare & ornare: quæ materia præcipue quidem in deos & homines cadit. Est tamen & aliorũ aĩalium etiã carentiũ aĩa. Verum in deis generaliter primũ maiestatẽ ipsiuseorum naturæ uenerabimur. Deinde ꝓpriã uim cuiusq; & ĩuẽta: quæ utile aliquid hominibus attulerũt. uis ostenditur ut in Ioue regũdorũ hominũ: In marte belli: In neptuno maris. Inuenta ut artiũ in Minerua. Mercurio lĩarum. medicinæ Apolline. Cerere frugũ. Libero uini. Tũ siq; ab his acta uetustas tradidit cõmemorãda. addũt etiã diis honorẽ parẽtes: ut siqs sit filius Iouis. Addit antiqtas: ut iisqui sũt ex chao. progenies quoq; ut apollo ac diana latonæ. Laudandũ in quibusdã ꝙ geniti ĩmortales. ĩ quibusdam ꝙ ĩmortalitatẽ uirtute sũt cõsecuti: quod pietas principis nostri præsẽtiũ quoq; tẽporum decus fecit. Magis est uaria laus hominũ. Nam primũ diuidit ĩ tempora: quodq; ante eos fuit: quodq; ipsi uixerũt. In iis autẽ q fato sunt fũcti etiam quod ẽ insecutũ. Ante hominẽ patria ac parentes maioresq; erũt: quorũ duplex tractatus est. aut enĩ respõdisse nobilitati pulchrũ erit: aut humilius genus illustrasse factis. Illa quoq; interim ex eo ꝙ ante ipsum fuit tempore trahẽt: quæ responsis uel auguriisfuturã claritatẽ ꝓmiserũt. Sicut eũ qui ex thetide natus esset: maiorem patre suo futurũ ceciniſſe dicunt oracula. ipsius uero laus hominis ex aĩo & corpore & extra positis peti debet. Et corporis quidem fortuitorumq; tum leuior: tum nõ uno modo tractanda ẽ. Nam & pulchritudinem interim roburq; ꝓsequimur honore uerborũ: ut Homerus in Agamemnõe atq; Achille: Interi cõfert admiratiõi multũ etiam infirmitas: ut cũ idẽ Tydea paruum sed bellatorem dicit fuisse. Fortuna uero tũ dignitatẽ affert: ut ĩ regibus pricipibusq;. nãq; ẽ hæc materia ostendendæ uirtutis uberior: tum quo minores opes fuerunt: eo maiorem beneficiis gloriam parit. Sed omnia quæ extra nos bona sunt: quæq; hominibus forte optigerũt: non ideo laudantur: ꝙ habuerit quis ea: sed ꝙ iis honeste sit usus. Nam diuitiæ & potẽtia & gratia cũ plurimum uirium dent in utranq; partem: certissimũ faciũt morum experimentũ. aut enĩ meliores ꝓpter hæc: aut peiores sumus. Animi semper uera laus: sed nõ una per hoc opus uia ducitur. Nanq; alias ætatis gradus gestarumq; rerũ ordi-

solum relegatur: proprie ostentatiuũ noĩat.

Nec ĩficias eo eẽq̃sdã ex hoc genere masculinas ad solã compositas ostẽtationẽ. Materias non masculinas legẽdũ esse nemo nõ uidet. Vt genitũ præsi- de bellorũ deo incredibile non eẽt Sit ut legat loco eẽt sensus exposcit

Quod pietas principis nr̃i presẽtiũ quoq; tẽporũ decus fecit. Adulat Domitiano Fabius q se deũ uoluit appellari. ut ex his Suetonii uerbis clare patet. Pari arrogãtia cũ ꝓcuratorũ suorũ nõie formalẽ dictaret epistolã sic cœpit Dominus & deus noster hoc fieri iubet. Vnde institutũ post hac ut ne scripto q dẽ ac sermone cuiusq̃ appellaret alr̃.

Aliquãdo hoĩem pr̃ia & parentes maioresq; erunt. Ante citra omnẽ dubitationẽ legẽdum est

Sit

Deorũ laudatio

Hoĩm laudatio

erasō aliquando aduer/
bio. Sicut Menander.
Vitio mē iudicantium
Menandro prælatus fuit
Philemō comicus:ut Ma
crobius refert.Sed poste/
ri pluris semper fecerunt
Menandri q̄ Philemonis
comœdias. Vt Nerea i/
bellem. Plistinem impu/
dicū a poetis accepimus.
Nirea prima cū i scripta
legendū est.Nireus enim
ut in tertio Iliados nar/
rat Homerus:corpore fu
it pulcherrimus sed im/
bellis. Plistines autem di
citur fuisse Agamemno/
nis & Menelai per adulte
rium pater. Vt melio
cuius domus solo æqua/
ta.Hic enim affectatæ do
minationis suspectus & i
terfectus fuit & ædes eius
solo æquatæ. Marcoq;
manlio. Hic mālius quia
plerosq; debitorum ære
alieno liberauerat:ex arce
quam a gallis defenderat
fuit dīectus.cautumque:
nequis ex ea familia Mar
cus appellaret. Vt Per/
ses in mulieres Samia ini
stituere ausus dicitur pri
mus. Quodnam genus
flagitii hoc fuerit:nondū
memini me legisse. Fru/
galitas apd Sybaritas for
sitan odio foret.Sybaritæ
populi calabriæ fuerunt
luxuriæ ac deliciis maxi/
me diti. Sunt ciues il
lis:ut hominibus liberis
decori.Pro liberis legen/
dum est liberi.Vt enim fi
lii parentibus sunt orna/
mento sic & ciues urbi/
bus. Est laus & magni/
tudo operum. Quidam
non percipientes quæ di/
cerentur a Fabio:hūc sen/
sum deprauarunt. Puta/
runt enim Fabium hoc
dicere Magnitudinē ope/
rum urbibus laudi esse:
quæ & sunt quidem.Sed
hoc ut notum prætermit
tit Fabius:præcipitq; quo
modo opera soleant lau/
dari quod aperte sequen/
tia indicant. Quare ma/

nem sequi speciosius fuit:ut in primis annis laudaret ydoles: tū disci
plinæ:post hoc opum idest factorꝝ dictorꝝq; cōtextus. alias ī species
uirtutū diuidere laudē fortitudinis:iustitiæ:continentiæ: cæterarꝝq;:
ac singulis assignare:quæ secūdū quāq; earꝝ gesta erūt. Vtra sit autē
harꝝ uia utilior cū materia deliberabimus:dū sciamus gratiora cē au
dientibus:quæ solus quis:aut primus:aut certe cū paucis feciſſe dice
tur:siqd præterea supra spē aut expectatiōem: præcipue quod aliēa
potius cā q̄ sua.tēpus quod finē hoīs insequt:nō sēp tractare cōtingit:
nō solū ꝙ uiuētes aliquādo laudamus:sed ꝙ rara hæc occasio ē:ut re
ferri possint diuini honores:& decreta:ut publicæ statuæ cōstitutæ:
Inter quæ enumeraueri īgeniorꝝ monumēta:quæ sæculis ꝓbarent.
Nā qdā sicut Menander iustiora posterorꝝ q̄ suæ ætatis iudicia sunt
cōsecuti.Afferūt laudē liberi pentibus.urbes cōditoribus.leges latori
bus.artes īuentoribus.nec nō īstituta quoq; auctoribus:ut a Numa
traditū dos colere.a Publicola fasces populo submittere. Q ui oīs ēt
ī uitupatiōe ordo cōstabit tātū ī diuersū.Nā & turpitudo generis op
ꝓbrio multis fuit:& quosdā claritas ipsa notiores circa uitia & inui
sos magis fecit:& ī qbusdā:ut ī Paride traditū ē:prædicta ꝓnicies. &
corporis& fortunæ qbusdā mala contēptū:ut Thersitæ.At uero qui
busdā bona uitiis corrupta odiū attulerunt. Vt Nirea ibellē.plistinē
īpudicū a poetis accipemus.Et animi totidē uitia:quot uirtutes sunt:
nec mius q̄ ī laudibꝰ duplici rōe tractant.Et post mortē obiecta qui
busdā ignomia ē:ut Melio:cuius domus solo æq̄ta.M.q; Manlio:cu
ius prænomē e familia ī posterꝝ exēptū ē.& pētes malorꝝ odimus. &
ē cōditoribus urbiū īfāiæ cōtraxisse aliq̄ pnitiosā cæteris gētē:q̄lis.&
prius iudaicæ supstititiōis auctor.& Gracorꝝ leges īuisæ. Et siquod ē
exēplū deforme posteris traditū:q̄le libidinis:ut Perses ī muliere Sa
mia īstituer ausus dicit primus.Sed ī uiuētibꝰ quoq; iudicia hoīum
uelut argumēta sūt morꝝ. & honos aut ignominia uerā eē laudē uel
uitupationē ꝓbat. Itersse tamē Aristoteles putat:ubi qcq; laudetur
aut uitupet.Nā plurimū refert:q sint audiētiū mores: quæ publice
recepta ꝓsuasio:ut illa maxīe quæ ꝓbāt:eē ī eo q laudabit: credant:
aut ī eo cōtra quē dicemus ea quæ oderūt.ita non dubiū erit iudiciū:
qd oronē præcesserit.ipsorꝝ etiā pmiscēda laus sēp. Nā id beniuolos
facit.quotiēs āt fieri poterit cū materiæ utilitate iūgēda.mius Laced
mone studia lrarꝝ q̄ Athenis honoris merebūt.plus patientia.fortitu
do.rapto uiuer qbusdā hōestū. aliis cura legū. frugalitas apd Sibari
tas forsitā odio fort. Veteribꝰ romāis sūmū luxuriæ crimē. eadē ī sin
gulis dria.maxīe fauet iudex:q sibi dicētē assētari putat.Idē præcipit
illd quoq; qd mox Cornelius Celsus ꝓpe supra modū inuasit: qa sit
quædā uirtutibꝰ ac uitiis uicitas: Vtendū ꝓxia driuatiōe uerborꝝ: ut
ꝓ temerario fortē:ꝓ pdigo liberalē:ꝓ auaro pcū uocēus:quæ eadē
ēt cōtra ualēt:qd qdē orator.i.uir bōus nūq̄ faciet nisi forte cōi utilita
te duceret.Laudāt aūt urbes silr atq; hoies.Nā ꝓ pente ē cōditor:&
multū auctoritatis affert uetustas:ut iis q terra dicūt orti:& uirtutes
ac uitia circa res gestas:eadēq; ī singulis.illa ꝓpria quæ ex loci positi

one aut munitione sunt. ciues illis ut hoibus liberi decori. est laus & magnitudo operꝝ: ī quibus honor. utilitas. pulchritudo. auctor spectari solet. honor ut in tēplis. utilitas ut in muris. pulchritudo uel auctor utrobiq;. Est & locorꝝ: qualis Siciliæ apud Ciceronem: ī quibus similiter spēm & utilitatem ituemur. speciem maritimis: planis: amænis. utilitatē salubribus. fertilibus. Erit etiā dictorꝝ honestorꝝ factorūq; laus generalis. erit & rerꝝ ois modi. Nā & sōni & mortis scriptæ laudes: & quorūdā a medicis ciborꝝ. Itaq; ut nō cōsēsi hoc laudatiuū genus circa solam uersari honesti quæstionem: sic qualitate maxime cōtineri puto: q̄q̄ oēs tres status cadere in hoc opus possint. His quoq; usū. C. Cæsarē ī uituperando Catone notauerit Cicero. Totū aūt habet aliquid simile suasoriis: qa plerunq; eadem illic suaderi: hic laudari solent.

De suasoria & prosopopœia.

d Eliberatiuas quoq; miror a qbusdam sola utilitate definitas. Ac siqd in his unum sequi oporteret: potior fuisset apud me Ciceronis sententia: qui hoc materiæ genus dignitate maxime contineri putat. Nec dubito quin ii: qui sūt in illa priore sententia: secundum opinionē pulcherrimam: ne utile quidē nisi quod honestū esset existimarint. Et ē hæc ratio uerissima: si cōsiliū contingat semper bonorꝝ ac sapientum. Verum apud iperitos: apud quos frequēter dicēda sententia ē: populumq; præcipue: qui ex pluribus constat indoctis: discernenda sūt hæc: & secūdum cōmunes magis intellectus loquendū. Sūt enim multi: qui ēt quæ credunt honesta: non tamen satis eadem utilia quoq; existiment. quæ turpia eē dubitare non possunt: utilitatis specie ducti ꝓbent: ut fœdus numantinū: iugūq; caudinum. Ne qualitatis qdē statu ī quo & honestorꝝ & utiliū quæstio ē: cōplecti eas satis ē. Nā frequenter in iis etiā cōiecturæ locus ē. Nōnunq; etiā tractatur aliqua finitio. aliquādo etiā icidere possūt legales tractatus in priuata maxīe cōsilia: siquando ambigitur an liceat. de coniectura paulo post pluribus. Interim est definitio apud Demosthenē: det Haloneſū Philippus an reddat. apud Ciceronē ī philippicis. qd sit tumultus. Quid? non illa similis iudicialiū quæstio: de statua Seruii Sulpitii? an iis demū pōnēda sit qui in legatione ferro sūt interempti? Ergo pars deliberatiua quæ eadē suasoria dicit de tempore futuro consultat: quærit etiā de præterito. Officiis constat duobus suaden di & dissuadēdi. Prohœmio quale ē in iudicialibus non ubiq; eget: qa cōciliatus ē ei quisq; quē cōsulit. Initiū tamē quod cūq; debet habere aliquā ꝓhœmii speciem: nec enī abrupte: nec unde libuit īcipiendū. quia ē aliquid in omni materia naturaliter primū. In senatu utiq; & in concionibus eadē ratio: quæ apud iudices acqrēdæ sibi plerūq; eorꝝ: apud quos dicē gnitudo mihi ēradenda uidetur. ut legamus. Est laus & operū. hoc est publicorum edificiorum. Est & locorum. qualis Siciliæ apud Ciceronem. Quarta in uerrem Cicero laudat Siciliam. His quoq; usum C. Cæsarem in uituperando Catone notauerit Cicero. Hoc in topicis Cicero notauit. Scripsit aūtem Cæsar in Catonem cuius laudes Cicero iam uno libro complexus fuerat

d Eliberatiuas quoq; miror. De genere ēliberatiuo tā apte ēpi pit Fabius: ut mēdis sublatis nihil expositiōe sit opus. Vt Fœdus Numantinum. iugumq; Caudinum. Notæ sunt historiæ. Nam. C. Hostilius Mancinus in Hispaniam cōsul contra Numantinos missus cū ab hostibus fuisset superatus: iniquissimis cōditionibus fœdus percussit: ut relictis armis atq; impedimētis milites abduceret. Quo quidem fœdere ab senatu improbato: Mācinus hostibus fuit deditus. T. autem ueturius &. A. Posthumius consules cum aduersus Samnites exercitum duxissent: apud Caudinas furcas in insidias a Pontio Herenio hostium duce structas icidērunt: ut e loco undiq; & montibus & hostibus clauso minime egredi possent. Quare ita depacti sunt: ut sub iugum mitterentur: & cum singulis uestibus abirent: Inde uero iugum Caudinum fuit appellatum.

Det haloneſū Philippus an reddat. Halōnesus insula est de qua Athenienses cum Philippo conten derunt. Extat autem Demosthenis oratio quæ περὶ ἁλοννήσου īscribitur contra Philippum. Nam Halōnesus prius fuit ditionis Athenensium. Philippi uero tēporibus a latronibus capta fuit: quos cū expulisset Philippus: repetentibus insulam Athenienſibus: q̄uis nō redderet: quod sui iuris eam diceret eē factam: daturum tamē se pollicet. Suadet igitur Demosthenes Athenienſibus: ut non tanq̄ datā sumāt: sed tanq̄ redditam accipiant. Est. n. de hoc quæstio. Vtrum eam det an reddat Philippus. Quid non illa similis iudicialium quæstio de statua Seruii Sulpitii? In octaua Philippica hæc quæstio a Cicerone tractatur. Nā suadet Cicero ui Seruio Sulpitio qui in legatione ad. M. Antonium mortuus fuerat: statua erigat. P. uero Seruilius sentiebat iis

tantum ſtatuas eſſe ponen-
das qui ferro in legatiõe fu
iſſent interfecti. Vt in He-
lenes laude Iſocrates fece-
rit. De laudibus eloquẽtiæ
ſolum in prohœmio lauda
tionis Helenæ uerba facit
Iſocrates. Et gorgias in
olympico, Orationem cõ-
poſuit gorgias Leontinus
de olympicoꝝ ludoꝝ lau-
dibus qui olympicus uoca
tur panegyricus. An iſth
mos itercidi, Iſthmos dici
tur anguſta terra inter duo
maria ſita. Duo autem ſũt
celebres iſthmi thracius
& Achaicus in quo eſt ur-
bs corinthus. Hunc uero p
fodere ac pontinas paludes
ſiccare ut ſcribit Tranquil-
lus deſtinauit Iulius Cæſar.
Sed mortem præuentus ef
ficere non potuit. Portum
uero hoſtienſẽ perficit Clau
dius cæſar a Diuo quidem
Iulio ſæpius deſtinatũ ſed
propter difficultatem omiſ
ſum circunducto dextra ſi-
niſtraq; brachio: & ad in-
troitum profundo iam ſa-
lo mole obiecta: quã quo
ſtabilius fundaret: nauem
ante demerſit: qua ma-
gnus obeliſcus ex ægypto
fuerat aduectus congeſtiſq;
pilis ſuper poſuit altiſſimã
turrim: in exemplum alexã
drini phari: ut ad noctur-
nos ignes curſum nauigia
dirigerent. An Alexan-
der terras ultra oceanum
ſit inuenturus. Alexander
cum ex ſententia Democri
ti multos eſſe mundos ac-
cepiſſet: cupiditate illos ag-
grediendi flagrare cœpit.
Vnde Iuuenalis. Vnus pel-
leo Iuueni non ſufficit or-
bis. Hinc rhetores ſuaſo-
riæ argumentum ſumpſe-
runt. Diſſuadẽt enim Ale-
xandro: ne oceanum tran-
ſire animum inducat. Fere
autem omnes hanc tracta-
uerunt quæſtionem. Etiã
ſi nauigari poſſet oceanus
nauigandum non eſſe. Hu
ius uero ſuaſoriæ diuiſio-
nes colores multaſque ſen-
tentias Seneca litteris cõ-

Duo Iſthmi

In ſuadẽdo & diſſuadendo tria conſyderant

dum ſit beniuolentiæ. Nec mirũ cũ etiã in panegyricis petatur au-
dientiũ fauor: ubi emolumentũ non utilitate aliqua: ſed in ſola lau
de cõſiſtit. Ariſtoteles quidẽ nec ſine cã putat & a noſtra & ab eius
q diſſentiet: pſona duci frequenter i cõſiliis exordiũ: quaſi mutuan
tibus hæc nobis a iudiciali genere. nõnunq; etiã ut minor res maior
ne uideat. In demõſtratiuis uero prohœmia eẽ maxime libera exi-
ſtimat. Nã & lõge a materia duci hoc: ut in Helenes laude Iſocrates
fecerit. & ex aliqua rei uicinia: ut idẽ in panegyrico conquerit: plus
honoris corporum q̃ animorũ uirtutibus dari. Et Gorgias i olym-
pico laudãs eos q primi tales iſtituerũt cõuẽtus: quos ſecutus uide-
licet Criſpus Saluſtius in bello iugurthino & Catilinæ nihil ad hi-
ſtoriã ptinẽtibus principiis orſus ẽ. Sed nũc ad ſuaſoriã: in qua etiã
cũ phœmio utemur: breuiore tamẽ & uelut quodã capite tantum
& initio debebimus eẽ cõtẽti. Narrationẽ uero nũq̃ exiget priuata
deliberatio eius dũtaxat rei: de qua dicẽda ſnia eſt: qa nemo igno-
rat id de quo cõſulit. Extrinſecus poſſũt pertinentia ad deliberatio-
nẽ multa narrari. In cõcionibus ſæpe eſt etiã illa quæ ordinẽ rei do
cet neceſſaria ad affectus: ut quæq; maxime poſtulabit. Nã & cõci
tanda & lenienda frequẽter ẽ ira: & ad metũ: cupiditatẽ: odiũ: cõci-
liatiõem impellendi animi. Nõnunq̃ etiã mouenda miſeratio ſiue
ut auxiliũ obſeſſis ferat ſuadere oportebit: ſiue ſociæ ciuitatis euer
ſionẽ deflebimus. Valet aũt in cõſiliis auctoritas plurimum. Nam
& prudentiſſimus eſſe haberiq; & optimus debet: qui ſentẽtiæ ſuæ
de utilibus atq; honeſtis credere oẽs uelit. In iudiciis enĩ uulgo fas
habetur indulgere aliqd ſtudio ſuo. cõſilia nemo ẽ q neget ſecundũ
mores dari. Grecoꝝ qdem plurimi omne hoc officiũ cõcionale eſſe
iudicauerunt: & in ſola reipublicæ adminiſtratiõe poſuerũt. Q uin
& Cicero i hac maxime parte uerſatur. Ideoq; ſuaſuris de pace. bel-
lo. copiis. opibus. uectigalibus: hæc duo præcipue nota eſſe uoluit
uires ciuitatis & mores: ut ex natura tũ ipſarũ rerũ: tum audiẽtium
ratio ſuadẽdi duceretur. nobis maior i re uidet uarietas. nam & cõ-
ſultãtium & cõſiliorum plurima ſunt genera. ¶ Q uare in ſuadendo
& diſſuadendo tria primum ſpectanda erunt. Q uid ſit de quo de-
liberet. q ſint q deliberent. q ſit qui ſuadet. Rem de qua deliberatur
aut certũ eſt poſſe fieri. aut icertũ. Si icertum hæc erit quæſtio ſola
aut potentiſſima. ſæpe enĩ accidet ut prius dicamus: ne ſi poſſit qdẽ
fieri: eẽ faciendum. deinde fieri non poſſe. Cum autem de hoc quæ
ritur cõiectura ẽ. an Iſthmos intercidi. an ſiccari palus pontina. an
portus fieri hoſtiæ poſſit. an Alexander terras ultra oceanũ ſit iuen
turus. Sed i his quoq; quæ cõſtabit poſſe fieri cõiectura erit aliquã
do: ut ſi quærat. an utiq; futurũ ſit: ut carthaginẽ ſuperent romani.
ut redeat Hãnibal: ſi Scipio exercitũ i africã tranſtulerit. ut ſeruent
fidẽ ſamnites ſi romani arma depoſuerint. Q uædã & fieri poſſe &
futura eẽ credibile eſt: ſed aut alio tẽpore. aut alio loco. aut alio mõ.
ubi cõiecturæ nõ erit locus: alia ſunt intuenda. Et primũ: aut ꝓpter
ipſam rem de qua ſententiæ rogantur cõſultabitur: aut ꝓpter alias

mendauit. Deliberant patres conscripti an stipendium militi constituant, hoc quoque thema de historia sumptum. Nam ut in quinto narrat T. Liuius: Senatus ad conciliandos sibi plebis animos decreuit: ut miles de publico stipendium acciperet: cum ante id tempus de suo quisque functus eo munere esset. Nihil acceptū unq̄ a plebe tanto gaudio traditur. Concursum itaque ad curiam esse, præhensatasque exeuntium manus & patres uere appellatos. An Fabios dedant gallis bellum minitantibus. Hæc materia declamatoria una cum aliis de quibus hoc loco meminit Fabius de historia sumpta est. Nam Romani ut narrat in quinto Liuius: tres Fabios Clusinorum rogatu: ad regem gallorum legatos miserunt: qui ei denūciarent: ut ab obsidione Clusii abstineret. Is cum superbius respondisset: initū est prœlium: in quo contra ius gentium legati quoque pro Clusinis arma ceperunt atque gallorum regem trucidarunt. Qua reindignati galli recta citato agmine Romam pergentes: apud Alliam fluuiū Romanū exercitum deleuerunt: ac nullis repugnantibus urbem totam præter capitolium occuparunt. Deliberat C. Cæsar an persueret in germaniā ire. Hoc in Cæsaris ipsius commētariis legitur. Quantalibet enim uis ingruat aliquid fortasse pati necesse sit nihil facere. Procul dubio hic aliquid deest: citra quod iteger sensus esse non potest. Ad quod.n. referatur ille infinitus facere: nihil est. Quare mihi tres hæ dictiones forsitan sunt ascribēde: ut legamus nihil facere non sit necesse. Hoc nāque modo & clarus & integer erit sensus. Semper enim aliquid facere possumus: ac si nihil aliud: saltem nos met ipsos uita priuare. Denique non fecerunt saguntini. Saguntinorum fides in populum Romanum notior est: q̄ ut hoc loco sit referenda. Nec in rate opitergina circūuenti. Opitergini ut refert Liuius. C. Cæsaris auxiliares: cum. C. Antonius Cæsaris legitus bello ciuili male cōtra Pōpeianos pugnasset atque in Illirico captus esset: potius q̄ in potestatem hostium ueniret rate sua ab hostilibus nauibus clausa inter se concurrentes gladiis occubuerunt. Si ei qui pater uult fieri liqueat necesse est uxorem esse ducendam. Loco est uerbi esse ut legatur sensus exposcit. hoc modo liqueat necesse esse uxorem esse ducendam. Nemo enim de hoc dubitat: eoque in consultationē non uenit. Tamen apud plerosque earum numerus augetur. Sic quidē legitur. Sed a plerisque fortassis rectius legeretur. Est quidam utile sed difficile, paruum & iniucundū. Quidē legatur ac illa & copula ex

interuenientes extrinsecus causas. propter ipsam deliberant .p.c. an stipendium militi constituant. Hæc materia simplex erit. Accedunt causæ aut faciendi: ut deliberant .p.c. an Fabios dedant gallis bellum minitantibus. aut non faciēdi. deliberat. C. Cæsar: an perseueret in germaniam ire: cum milites passim testamenta facerent. Hæ suasoriæ duplices sunt. Nā & illic causa deliberandi est: q̄ bellum galli minitentur: esse tamen quæstio potest dedendi ne fuerint etiam citra hāc denunciationem: quia contra fas cum legati missi essent prœlium inierit: regemq̄ ad quem mandata acceperant trucidarint. Et hic nihil Cæsar sine dubio deliberet: nisi propter hāc militum perturbationem. est tamen locus quærēdi: an citra hunc quoq̄ casum penetrandum in germaniam fuerit. Sēp autem de eo prius loquemur de quo deliberari etiam detractis sequentibus posset. Partes suadendi quidam putauerūt honestum. utile. necessariū. ego nō inuenio huic tertiæ locū. Quantalibet enim uis ingruat: aliquid fortasse pati necesse sit nihil facere. De faciēdo autem deliberatur. Quod si hanc uocant necessitatem: ī qua homines grauiorum metu coguntur utilitatis erit quæstio: ut si obsessi & impares & aqua ciboq̄ defecti de facienda ad hostem deditione deliberent: & dicatur necesse est. nempe sequit̄ ut hoc subiiciatur. alioqui pereundum est. ita propter id ipsum non est necesse: quia perire potius licet. Deniq̄ non fecerunt saguntini: nec ī rate opitergina circunuenti. Igitur in his quoq̄ causis: aut de sola utilitate ambigetur: aut quæstio inter utile atq̄ honestū consistet. At enī siquis liberos procreare uolet: necesse habeat uxorē ducere qs dubitat? Si ei q pater uult fieri: liqueat necesse ēē uxorē eē ducendam. Itaq̄ mihi ne consilium quidem uidet̄: ubi necessitas est: non magis q̄ ubi cōstat quid fieri nō posse. Omnis enim deliberatio de dubiis est. Melius igitur qui tertiam partem dixerūt ΔΥΝΑΤΟΥ quod nostri possibile nominat: quæ ut dura uideatur appellatio: tamen sola est. Quas partes non omnes in omnem cadere suasoriam manifestius est. q̄ ut docendum sit. Tamen apud plerosq̄ earum numerus augetur: a quibus ponuntur: ut partes: quæ species sunt partium. Nam fas. iustum. pium. æquum. mansuetum quoq̄. Sic enim sunt interpretati ΔΙΚΑΙΟΝ & siqua adhuc adiicere quis eiusem generis uelut subiici possunt honestati. An sit autem facile. magnum. iucundum sine periculo ad quæstio

Suadendi pars

non sit necesse

pungatur. Instruendis lu/dis. Pro instruendis legendū est instituendis. Sed ne/mini adeo. Neminem legen/dū esse constat. Deformis & icōmoda turbæ si ibi non sit conflictatio. Ne hic quidē locus mendis caret q̄uis fere non deprehendantur. Facile autem tollūtur si loco ibi id scribaf: ut legamus Si id nō sit. Q̄q̄ fit quoque loco sit mihi legendū uidetur. Vt cum suademus ut bello pu/nico serui armentur: Serui apud priscos pœna capitali a re militari arcebātur, ut scri bit Martianus quadragesi/mo de re militari. Ab omni militia īquit Serui prohibē tur, alioqui capite puniūtur Cæte/ri bello punico armati fuere: uocatique uolones qđ ultro pro dominis uellēt mi litare. Vt cum Pompeius deli berauit: parthos, an Afri cam, an ægyptū peteret. Hoc in Pompeii uita narrat Plu/tarchus. Cum enim pompe ius in Pharsalia a Cæsare su/paratus Mitylænas ad uxo/rem confugisset: in hanc ue/nit deliberationem, utrum parthos, an Africam, an ægy ptum peteret. Tandem uero i ægyptum ire decreuit: ubi Ptolemæi iussu fuit obtrun catus. Si se dederīt. Di syl laba ascripta dediderit est le/gendum. Idemque contra Item legendum esse facile est uiderer. Videndumq; quid cōsecuturi simus & propter quid. Sic quidem legitur, sed corrupte ut mihi uidetur. Non enim propter quid cō secuturi simus aliquid uidē dum est in deliberando: sed per quid, ut si per bellum, per multos labores, per ma/gnam pecuniarū effusionē per cædes denique nostro/rū ciuiū aliqua urbe simus po/tituri. Quare per quid: id qđ sequentia quoque indicant legendum uidetur. Et ani mus deliberātis non ipsa ho

Pōpei mors

per

nem pertinet utilitatis: qui loci oriuntur ex contradictiōe. Est qui dem utile: sed difficile, paruum, iniucundum, periculosum. Tamē quibusdam uidetur esse nonnūq̄ de iucunditate sola consultatio: ut si de edificando theatro instituendis ludis deliberet. Sed nemi nem adeo solutum luxu puto: ut nihil in causa suadendi sequatur præter uoluptatem. Præcedat enim semper aliquid necesse est: ut in ludis honor deorū: in theatro non inutilis laborum remissio. deformis & icōmoda turbæ si id nō fiat: cōflectatio. & nihilomius eadem illa religio: cum theatrum ueluti quoddam illius sacri tem plum uocabimus. Sæpe uero & utilitatē despiciendā eē dicimus: ut honesta faciamus: ut cum illis opiterginis damus cōsiliū: ne se hostibus dedāt: q̄q̄ perituri sint: nisi fecerint. & utilia honestis præ/ferimus: ut cum suademus ut bello punico serui armētur. Sed ta/mē ne hic plane concedendum ē eē id inhonestū, liberos enī natu ra oēs: & iisdem constare elemētis: & fortasse antiqs etiam nobili/bus ortos dici pōt. Et illic ubi manifestū periculum ē: opponenda alia sunt pericula: ut crudelius etiam pituros affirmemus: si se de/diderint: siue hostis non seruauerit fidem: siue Cæsar uicerit: quod est uero similius. Hæc aūt quæ tantū inter se pugnāt: plerūq; no/minibus deflecti solent. Nā & utilitas ipsa expugnatur ab iisq̄ di/cunt non solum potiora eē honesta q̄ utilia. Sed ne utilia qdē esse quæ nō sunt honesta. & contra quod nos honestū: illi uanū. ambi/tiosum. stolidum. uerbis q̄ re probabilius uocāt. Nec tantū iutili/bus comparantur utilia: sed iter se quoq; ipsa: ut si e duobus eliga/mus in altero: quid sit magis: in altero qd sit minus. crescit hoc ad/huc. Nam interim triplices etiam suasoriæ icidūt: ut cum Pompe ius deliberauit parthos, an africam, an ægyptū peteret. Ita non tan tum utrum sit melius: sed qd sit optimum quæritf: Idemq; contra: nec nūq̄ incidet ī hoc genere materiæ dubitatio rei: quæ undique secundū nos sit. Nā ubi contradictioni locus non est: quæ pōt esse cā dubitandi? Itē fere oīs suasoria nihil est aliud q̄ cōparatio: uidē dumq; quid consecuturi sumus & ꝑpter quid: ut æstimari possit: plus in eo quod petimus sit cōmodi: an uero ī eo ꝑ quod petimus in cōmodi. Est utilitatis & ī tempore quæstio: expedit: sed nō nūc. & in loco: nō hic. & in psona, non nobis: nō cōtra hos. & in genere agēdi: nō sic. & ī mō: non in tantum. Sed personam sæpius decoris cā intuemur: quæ & in nobis & in iis q deliberant spectāda ē. Itaq; q̄uis exempla plurimū ī cōciliis possint: quia facillime ad cōsenti endum homines ducunt expimentis: refert tamen quos auctori tas & quibus adhibeatur. Diuersi sunt enī deliberantiū animi. du/plex cōditio, nā consultant aut plures aut singuli. sed in utrisq; dif ferentia: quia & in pluribus multum interest: senatus sit: an popu/lus, romani: an fidenates, græci: an barbari. & in singulis Catoni petendos honores suadeamus: an. C. Mario. De ratione belli Sci/

pio prior an Fabius deliberent. Proinde intuenda ſexus. digni/
tas. ætas. Sed mores præcipue diſcrimen dabunt. Et honeſta q/
dem honeſtis ſuadere facillimum ē. Si uero apud turpes recta
optinere conabimur: ne uideamur exprobrare diuerſam uitæ
ſectam: cauendum eſt. & animus deliberātis. non ipſa honeſta
natura: quam ille non reſpicit: permouendus: ſed laude uulgi.
opinione: & ſi parū proficiet hæc uanitas: ſecuturam ex his uti
litatem. aliquanto uero magis obiiciendo aliquos: ſi diuerſa fe/
cerint: metus. Nam præter id quod his leuiſſimi cuiuſque aīus
facillime terretur: neſcio an etiam naturaliter apud plurimos
plus ualeat malorum timor: q̄ ſpes bonorum: ſicut facilior ei/
dem turpium q̄ honeſtorum intellectus eſt. aliquando bonis
quoq; ſuadentur parum decora. dantur parum bonis cōſilia: in
quibus ipſorum qui conſulūt: ſpectatur utilitas. Nec me fallit:
quæ ſtatim cogitatio ſubire poſſit legentē. Hoc ergo præcipis?
& hoc fas putas? Poterat me liberare. C. Cicero q ita ſcribit ad
Brutum. Propoſitis plurimis quæ honeſte ſuaderi Cæſari poſ/
ſent: Sim ne bonus uir qui hæc ſuadeā? minime. Suaſoris enim
eſt finis utilitas eius cui quiſque ſuadet. at recta ſūt. quis negat?
ſed non eſt ſemper rectis in ſuadendo locus. Sed quia eſt altior
quæſtio: nec tantūad ſuaſorias pertinet: deſtinatus eſt mihi hic
locus duodecimo qui ſummus futurus eſt libro. Nec ego q̄c̄q̄
fieri turpiter uelim. Verum interim hæc uel ad ſcholarum ex/
ercitationes pertinere credantur. nam & iniquorum ratio no/
ſcenda eſt: ut melius æqua tueamur. Interim ſiquis bono inho/
neſta ſuadebit: meminerit non ſuadere tanquam inhoneſta: ut
quidam declamatores Sext. Pompeium ad piraticam propter
hoc ipſum: q; turpis ac crudelis ſit: impellunt. Sed dandus illis
deformibus color: idq; etiam apud malos: nec enim eſt quiſq̄ tā
malus: ut uideri uelit. Sic Catilina apud ſaluſtium loquitur: ut
rem ſceleratiſſimam non malitia: ſed idignatione uideatur au/
dere. Sic Atreus apud Varum. Iam fero inquit infandiſſima:
iam facere cogor. Q uāto magis eis quibus fuit cura famæ cō/
ſeruandus eſt hic uel ambitus? Q uare & cum Ciceroni dabi/
mus conſilium: ut Antonium roget: uel etiam ut philippicas:
ita uitam pollicente eo exurat: non cupiditatem lucis allegabi/
mus. Hæc enī ſi ualet in animo eius: tacentibus quoq; nobis ua
let. Sed ut ſe reipublicæ ſeruet hortabimur. Hac illi opus ē oc/
caſione: ne eum talium precum pudeat. Et. C. Cæſari ſuaden/
tes regnū affirmabimus ſtare iā remp. niſi uno regente nō poſ/
ſe. Nā q de re nefaria deliberat? id ſolum quærit quomō q̄mini
mū peccare uideat. Multū refert etiā: quæ ſit pſona ſuadentis:
q̄a ante acta uita ſi illuſtris fuit: aut clarius genus: aut ætas: aut
fortūa affert expectationē. Prouidēdū ē ne quæ dicunt ab eo q
dicit: diſſentiāt. at iis cōtraria ſūmiſſiorē quēdā modū poſtulāt

neſta natura. Honeſti pro ho/
neſta: ut natura honeſtatis itel/
ligatur: legendum eſt. Quibus
fuit cura famæ conſeruādus eſt
hic uel ambitus. Aliqua recte i
quibuſdam exemplaribus legi/
tur hoc modo. Quibus fuit ali
qua cura famæ. Qui enim ali/
quam famæ curam habēt: hoc
ambitu laborāt: ut boni ſaltem
uideantur q̄uis non ſint. Vel au
tem pro ſaltem eleganter poni/
tur. Vel quod duplicis eſt ope
ris. Loco opis mihi operæ legē/
dum uidet. hoc eſt laboris. Nō
ſolum enim dicēda excogitare
oratorem oportet: ſed inuenta
quoq; ficte perſonæ accommo
dare. De ratione belli Scipio
prior an Fabius deliberent. Lit/
tera n expuncta deliberet legen
dum eſſe ne dubitandum eſt q
dem. Hoc uero de hiſtoria ſum
ptum. Nam ut narrat. Ti. Liui/
us controuerſia fuit inter Fabi/
um & Scipionem: qua ratione
bellum cum carthaginenſibus
foret adminiſtrandum. hoc cō.
In italia ne an in Africa eſſet ge/
rendum. Et ſi parum profi/
ciet hæc uanitas ſecutura ex his
utilitatem. Vtilitate eraſa m lit/
tera legendum eſt. At recta
ſunt. Obiectio hæc nulla eſt ni/
ſi negatio aſcribat hoc modo.
At recta non ſunt. Sed dan/
dus eſt illis deformibus color.
Probabilem facti cauſam græci
χροωμα. latini colorem uocant
Vnde apud Iuuenalem adulte/
ra ſic rogat Quintilianum. Dic
Quintiliane cōlorem. Qua/
re & cū Ciceroni dabimus con
ſilium ut Antoniū roget. Hæc
quoque ſunt themata uulgata/
rum apud priſcos declamatio/
num: quarum diuiſiones. ſen/
tentiæ. atque colores a Seneca
fuere collecti. Earum uero the/
mata ſunt hæc. Deliberat Cice/
ro an. M. Antonium depræce/
tur. Deliberat Cicero an ſcripta
ſua comburat promittente An
tonio ĩcolumitatem ſi feciſſet.
Nā quæ in aliis libertas i aliis
licētia uocat. Hinc aperte colli/

Lemma Libertas

gitur libertatem in bonam, licentiam uero in malam accipi partem, unde etiam Terentius, Deteriores omnes sumus licentia. Aliquando tamen etiam in bonum accipi uidetur: ut apud Salustium in Iugurthino. Romā legatos ire iubet agēdarum rerum & quocunq; modo componēdi licentiam illis permittit. Apud iurisconsultos quoq; huiusmodi inueniuntur locutiones. Data est mihi licentia eundi ac redeundi. Ideoque longe mihi uidēt difficillimæ, ꝓsopopœiæ, ꝓsopopœiæ cōfictiōes ꝓsonaꝝ iterpretanť: qualibus nō oratores modo & historici sed poetæ quoque frequentissime utuntur: ut Vergilius Sinōis persōnam ita effingit: ut nihil ad proditoris mores adiici posse uideatur. An eodem modo cogitauit aut eandem personam iducit Cicero. Induit, c. littera expūcta legendum mihi uidetur. Quæ ex historiis compositæ certius agētiū nominibus cōtinētur. Certis. u. littera expuncta nemo non uidet esse legendum. Neq; ignoto plerunq; exercitationis gratia poni & poeticas historias. Enim particula mihi huic sensui deesse uidetur. Superioris nanq; dicti rationem reddit Fabius. Et similiter copula est ascribēda, ac historicas, c. littera ascripta legēdum. hoc modo. Neque enim ignoro plerunq; exercitationis gratia poni & poeticas & historicas. Sic autem legendum esse facile quæ sequuntur exempla declarant. Vt Priami uerba apud Achillem. Priami uerba ad Achillem quibus Hectoris cadauer rogat q plene uidēť cupit: legat uigesimum tertiū Iliados librū. Quibus aūt uerbis Sylla fuerit usus in deponenda in concione dictatura in ipsius uita scribit Plutarchus. Vt apud Ciceronem pro Celio in Clodiam & Cæcus appius & Clodius frater. ille ī castigationem. hic in orationem morum compositus alloquitur. Qui orationem Ciceronis pro Cælio legerit: facile diiudicabit & rationem o prima littera expūcta. & amorum a littera ascripta esse legendum.

Vt cum apud Cæsarem consultatio de pœna Theodoti ponitur. Hæc quoq; materia de historia est sūpta de qua ī cōmētariis Cæsaris plura. Theodotus autē rhetor fuit

Prosopopœiæ

Nam quæ ī aliis libertas est: in aliis licentia uocatur. Et quibusdam sufficit auctoritas: quosdam ratio ipsa ægre tuetur. Ideoq; longe mihi uidētur difficillime prosopopœiæ: in quibus ad reliquū suasoriæ laborem: accedit etiā personæ difficultas. Nāq; illud idem aliter Cæsar. aliter Cicero. aliter Cato suadere debebit. Vtilissima uero hæc exercitatio: uel qđ duplicis ē operis: uel quod poetis quoq; aut historiaꝝ quoq; futuris scriptoribus plurimum confert. Verum & oratoribus necessaria. Nam sunt multæ a græcis latiniſq; cōpositæ oratiōes: quibus alii uterentur: ad quorum conditionē uitāq; aptanda: quæ dicebātur fuerūt. an eodem mō cogitauit: aut eandem personam īduit Cicero cum scriberet. Cn. Pompeio & cum. C. Domicio cæterisue: ac non uniuscuiusq; eorū fortunam: dignitatem: res gestas ītuitus: omnium etiam qbus uocem dabat: imaginem expressit: ut melius quidem: sed tamen ipsi dicere uiderentur? Nec minus uitiosa est oratio: si ab homīe: q̄ si a re cui accōmodari debuit: dissidet: Ideoq; Lysias optime uidetur in his. quæ scribebat indoctis: seruasse ueritatis fidem. Enim uero præcipue declamatoribus cōsiderādum est: quid cuiq; personæ cōueniat: qui pauciſſimas cōtrouersias ita dicunt: ut aduocati. plerūq; filii. patres diuites. senes. asperi. lenes. auari deniq;. superstitiosi. timidi. derisores fiunt: ut uix comœdiarū actoribus plures habitus in ꝓnūciando cōcipiendi sint: q̄ his in dicendo: quæ omnia uideri possunt ꝓsopopœiæ: quas ego suasoriis subieci: quia nullo alio ab his q̄ persona distant: q̄q̄ hoc aliquando etiam ī cōtrouersias ducitur: quæ ex historiis cōpositæ certis agentium nominibus cōtinentur. Neq; ignoro plerunq; exercitationis gratia poni & poeticas historias: ut Priami uerba apud Achilē: aut Syllæ dictaturam deponentis in cōcione. Sed hæc ī partem cædent trium generum: in quæ causas diuisimus. Nam & rogare. indicare. rōnem reddere: & alia de quibus supra dictum est: uarie atq; ut res uult in materia iudiciali. deliberatiua. demonstratiua solemus. Frequentissime tamen ī his utimur ficta ꝓsonarū: quas ipsi substituimus oratione: ut apud Ciceronem pro Cælio in Clodiam: & Cæcus appius: & Clodius frater: ille in castigationem: hic in rationem morum cōpositus alloquitur: solent in scholis fingi materiæ ad deliberandum similiores cōtrouersiis: & ex utroq; genere cōmixtæ ut cum apud. C. Cæsarem cōsultatio de pœna Theodoti ponitur. Cōstat enim accusatione & defensiōe causæ: qđ ē iudicialiū ꝓpriū. permixta aūt est & utilitatis ratio: an ꝓ Cæsare fuerit occidi Pōpeiū. an timēdū a rege bellū: si Theodotus sit occisus. an id mime opportunū hoc tpe & piculosū. & certe longū sit futurū. Q uæriť & de honesto. deceat ne Cæsarē

ultio Pompeii.an sit uerendū:ne peiorē faciat suarum ptiū cau/ sam:si Pompeiū īdignū morte fateatur. Q uod genus accidere etiam ueritati potest. Non simplex aūt suasorias error in pleris/ q declamatoribus fuit:qui dicendi genus in his diuersum:atq; ī totum illi iudiciali cōtrariū esse existimauerunt. Nā & prīcipia abrupta:& concitatam semper orationem:& ī uerbis effusiorē: ut ipsi uocant:cultum affectauerunt:& earū breuiores utiq; cō/ mentarios.q̄ legalis materiæ facere elaborarunt. Ego porro uti prohœmio uideo nō utiq; opus esse suasoriis propter quas dixi supra cās:ita cur initiū furioso sit exclamādū:nō intelligo: cū p posita consultatiōe rogatus sententiā:si modo est sanus: nō quæ/ ritet:sed q̄maxime pōt ciuili & humano ingressu mereri assensū daliberantis uelit. Cur igitur torrēs:& utiq; equaliter cōcitata sit in ea dicendis oīo? Cum uel præcipue moderationem rōnēq; cō silia desiderent? Neq; ego negauerim sæpius subsidere in cōtro uersiis impetum dicendi ꝓhœmio.narratione.argumētis: quæ si detrahas:id fere supererit:quo suasoriæ cōstant. Verū id quo/ q æqualius erit:nō tumultuosius atq; turbidius. Verborū autē magnificentia nō ualidius est affectanda suasorias declamanti bus:sed contigit magis. Nā & personæ fere magnæ fingentibus placent regum.prīcipum.populi.senatus:& res āpliores: ita cū uerba rebus aptentur:ipso materiæ nitore claresc̄unt. Alia ueris consiliis ratio est. Ideoq; Theophrastus q̄maxime remotum ab oī affectatione ī deliberatiuo genere uoluit eē sermonē: secutus ī hoc auctoritatē præceptoris sui:q̄q̄ dissentire ab eo non timide solet. Nāq; Aristoteles idoneā maxīe ad scribēdū demōstratiuā: proximāq; ab eo iudicialē putauit:uidelicet quoniā prior illa to ta eēt ostētatiōis.hæc secūda egeret artis uel ad fallēdū:si ita po/ poscisset utilitas:cōsilia fide prudētiaq; cōstarēt. Q uibus in de/ mōstratiua cōsētio. Nā & oēs alii scriptores idē tradiderūt. In iu diciis āt cōsiliisq; secūdū cōditionē ipsius: quæ tractabit rei ac/ cōmodādā dicēdi credo rōnē. Nā & philippicas Demosthenis iisdē qbus habitas in iudiciis oīones uideo emīere uirtutibus. Et Ciceronis sētētiæ & cōciōes nō minus clarū q̄ ē ī accusatiōib; ac defēsiōibus eloquētiæ lumē ostēdūt. Dicit tamē de suasoria idē hoc mō. Tota aūt oīo simplex & grauis:& sētētiis debet ornati/ or esse q̄ uerbis. Vsū exēplo; nonnulli materiæ magis cōuenire merito fere oēs cōsentiunt:cū plerūq; uideant respōdere futura præteritis:Habeat q; experimentū uelut quoddā rōnis testimo niū. Breuitas quoq; aut copia nō genere materiæ:sed mō cōstāt. Nā ut ī cōsiliis plerūq; simplicior quæstio ē:ita sæpe ī causis mi nor. Q uæ oīa uera eē sciet:siqs nō oīones mō: sed historias etiā (Nāq; ī his cōciōes atq; sētentiæ plerūq; suadēdi ac dissuadēdi fūgunt officio) legere maluerit:q̄ in cōmentariis rhetorum cō/

Chius q̄ psuasit Ptolemeo: ut pompeum curaret interficien/ dum ea usus sententia Homi/ nem mortuum non mordere. rrra

Non simplex autē suasorias error. Circa præpositio ē ascri/ benda: ut legatur. circa suaso/ rias. Et eaq; breuiores utiq; commentarios:q̄ legalis mate/ riæ facere elaborarunt. Legalis quidem legitur. Sed cum de to to iudiciali genere uerba faciat forsitan iudicialis rectius lege/ retur. Huic autem correctioni Fabius ipse Paulo post accede/ re uidetur. Sic enim scribit. In/ ueniet enim nec in consiliis ab rupta initia. & cōcitatius sæpe in iudiciis dictū. & uerba apta/ ta rebus ī utroq; genere. & bre uiores aliquando causaq; ora/ tiones q̄ sententiaq;. Ita cur initium furioso sit exclamādū non intelligo. Ne hic quidē lo/ cus errore caret q̄uis sic fere le/ gatur. mihi autem pro furioso uidetur esse legendum furiose. iudicialis

Cū proposita consultatione rogatus sententiā: si modo est sanus:non quæritet. Quiritet prima cū ī littera scripta legen/ dum est nō quæritet: ut in exē plaribus scriptum deprehēdit. Est autem quiritare Quiritū fauorem summo clamore im plorare. Ideoq; Theophrastus q̄ maxime remotum ab omni affectione in deliberatiuo gene re uoluit esse sermonē. Pro affe ctione mihi uidetur legēdum esse affectatione. Aperte enim significat Fabius ex sententia Theophrasti atque Aristotelis uerborum effusiorem cultum in consultationibus ac delibe/ rationibus nō esse affectandū. Quiritare

Accommodandam dicendi credo orationem. Rationem legendum esse satis constat.

Et Ciceronis sentētiæ & cō/ ciones. Ciceronis sententias Fa bius uocat orationes quas Ci/ cero in senatu habuit. cōciones uero quas ad populum: qualis fuit pro lege Manilia. Tota autē oratio simplex & grauis. Hæc ī partitionibus oratoriis leguntur. Vsum exemplo/ rum nonnulli materiæ magis conuenire merito fere omnes

consentiunt. Aut non particula est expungenda. aut ulli legendum. ut sit aut nulli materiæ aut non ulli:

quod in idem recidit.
Et in dissuadendis morent. Pro dissuadē dis mihi desuescendis legēdū uidet: pide ac si diceret dediscendis.

Vnc de iudici
n ali genere. Iu/
dicialiū cāz di
uisionē ita subiicit: ut uarias priscoz rheto/
rū de eaz ptibus opi/
niones exponat: qbus/
q nō assentit pspicue refellit. Sed officiis cō
stat duobus ītētionis ac depulsionis. Itentio est oro crimen debitū ue alicui obiiciens. De
pulsio est oro q crimē debitūue obiectū re/
pellimus. Quæ est q̄stio in q̄ nō promit/
tere possit orator. Cū dicti supioris assignet rationē: nāq particu/
la mihi ascribenda ui detur ut legat. Quæ nāq ē qō. Sed ante omnia ītueri oportet, quid sit causæ genus Quod nō quid legen dū eē facile est uidere. Nō.n.qd sit causæ ge/
nus cōsiderat orator: cū sibi agēda cā ppōit sed qđ sit causæ ipsius ppositæ genus hoc ē demōstratiuū an deli beratiuū an iudiciale.

Quid ī ea quærat, hoc ē quæ sit ī ea quæ stio & status. Nā ut conferri materiā oēm & qd quoq sit opus cōstare dbet. Oportet uerbum mihi uidet ascribēdū nec nō loco ablatiuus adiiciendus hoc mō. Nā ut cōferri materiā oēm oportet & quid quoq loco sit opus cōstare. Hoc aūt idē & Cicero ī primo rhetoricoz præcipit. In rhetoricis āt ad He reniū puerse de exor/diis prius q̄ de statibz præcepta traduntur: Ex quo uel solo facile colligitur opusculū il lud nō esse Ciceronis.

Intentio

Depulsio

Nō diligenter

loco

senescere. Inueniet enim nec in cōsiliis abrupta initia: & concitatius sæ/
pe in iudiciis dictū: & uerba aptata rebus in utroq genere: & breuiores aliquando causarum orationes q̄ sententiarum. Ne illa qdem ī iis uitia deprehendet: qbus quidam declamatores laborant: quod & cōtra senti entibus inhumane conuiciantur: & ita plerūq dicūt: tanquam ab iis q deliberant utiq dissentiant. Itaq obiurgantibus similiores sūt q̄ suaden tibus. Hæc adolescentes sibi scripta sciant: ne aliter q̄ dicturi sint: exerce ri uelint: & in dissuadendis morentur. Cæteꝛ cū aduocari cœperint ī cō silia amicorum. dicere sententiam in senatu. suadere siquid consulet pri ceps: quod præceptis fortasse non credūt: usu docebūtur.

De partibus causarum iudicialium.

n Vnc de iudiciali genere quod est præcipue multiplex: sed officiis constat duobus intentōis ac depulsionis: cuius partes: ut plurimis auctoribus placuit: qnque sunt prohœmium. narratio: probatio. refuta tio: peroratio. His adiecerunt quidam partitionem. propositionem. ex/
cessum: quarum priores duæ probationi succedunt. Nam proponere q̄ dem quæ sis probaturus necesse est: sed & concludere. Cur igitur si illa par causæ est: nō & hæc sit? Partitio uero dispositōis est species. ipsa dis/
positio pars rhetorices: & per omnes materias totumq earū corpus æq̄ liter fusa: sicut inuentio. elocutio. Ideoq eam non orationis totius partē unam esse credendū ē: sed quæstionū etiam singularū. quæ est quæstio in qua non promittere possit orator: quid primo. qd secundo. qd tertio sit loco dicturus? quod est proprium partitiōis. Q uam ergo ridiculū ē quæstionem qdem speciem esse probatiōis: partitionem autem quæ sit species quæstionis partem totius orationis uocari? Egressio uero uel qđ usitatius esse cœpit excessus: siue est extra cām non pōt esse pars causæ: siue est in causa: adiutorium uel ornamentum partium earum est: ex q bus egreditur. Nam si quicquid in causa est: pars causæ uocabitur: cur non argumentum. similitudo. locus communis. affectus. exempla par tes uocentur? Tamen nec iis assentior: qui detrahunt refutationē tanq̄ probatiōi subiectam: ut Aristoteles. Hæc enim est quæ constituat: illa quæ destruat. Hoc quoq idem aliquatenus nouat: q prohæmio nō nar rationē subiūgit: sed propositionem. Verū id facit: quia propositio ge/
nus. narratio species uidetur: & hac non semper. illa semper & ubiq cre dit opus esse. Verum ex his quas constitui partibus: non ut qcq primū dicendū: ita primum cogitandum est. Sed ante omnia intueri oportet quod sit genus causæ. qd in ea quæratur. quæ prosint. quæ noceant. de inde quid confirmandum sit atq refellendum sit. tum quomodo narrā dū. Expositio enim probationum est præparatio: nec esse utilis potest: nisi prius constiterit: qd debeat de probatione ꝓmittere. Postremo ituē dū quēadmodū iudex sit conciliandus. nec enim nisi totis causæ parti/
bus diligenter īspectis scire possimus: qualē nobis facere animū cogno scentis expediat: seuerum an mitem: concitatum an remissum: aduersū gratiæ an obnoxium. Nec ideo tamen eos probauerim: qui scribēdum quoq prohœmiū nouissime putant. Nam ut conferri materiā oēm: & quid quoq sit opus cōstare debet: anteq̄ dicere aut scribere ordiamur:

nāq

oportet

ita incipiendum ab iis quæ prima sunt. nam nec pingere qſq̄ aut fingere cœpit a pedibus. Nec deniq; ars illa consumat ibi: unde ordiendū est. Quid fiet alioqui si spacium componendi orationē stilo non fuerit? nōne nos hæc inuersa cōsuetudo deceperit? Inspicienda igitur materia est quo præcipimus ordine, scribenda quo dicimus.

De generibus

c Aeterum causa omnis: in qua pars altera agentis est: altera recusantis: aut unius rei controuersia constat: aut plurium. Hæc simplex dicitur: illa coniuncta. Vna controuersia est per se furti: per se adulterii. plures aut eiusdem generis: ut in pecuniis repetundis. aut diuersi: ut siquis sacrilegii & homicidii simul accusetur: quod nunc in publicis iudiciis non accidit: quoniam pretor certa lege sortitur. principum autem & senatus cognitionibus frequēs ē & populi fuit. priuata quoque iudicia sæpe unum iudicem habere multis & diuersis formulis solent. nec aliæ species erunt: etiam si unus a duobus dūtaxat eādem rem atque ex eadē causa petet. aut duo ab uno: aut plures a pluribus: quod accidere in hæreditariis litibus interim scimus. quia q̄uis in multis personis causa tamen una est: nisi conditio personarum quæstiones uariauerit. Diuersum his tertiū genus quod dicitur cōparatiuum: cuius rei tractatus in parte causæ frequēs est: ut cum apud centumuiros post alia quæritur & hoc: uter dignior hæreditate sit. Rarum est autem ut ī foro iudicia propter id solum cōstituantur: sicut diuinationes. quæ fiūt de accusatore constituendo: & nonnunq̄ inter delatores: uter premiū meruerit. Adiecerūt quidam numero mutuam accusationē quæ ἀντικατηγορία uocatur: aliis uidelicet succedere hāc quoq; comparatiuo generi existimātibus: cui similis erit petitionum inuicem diuersarum: quod accidit uel frequentissime. Id si & ipsum uocari debet ἀντικατηγορία (nā ꝓprio caret nomine) duo ergo erūt genera eius: alterū quo litigatores idem crimen inuicem intentant: alterum quo aliud atq; aliud. Cui & petitionum conditio par est. Cum apparuerit genus causæ: tum intuebimur: negetur ne factum: quod intenditur. an defendatur. an alio nomie appelletur. an a genere actionis: unde sunt status. repellatur.

Quid & quæ sit ratio. iudicatō: cōtinēs: & q̄tenus necessaria

h Is inuentis intuendum deinceps Hermagoræ uidetur: quæ sit quæstio: ratio: iudicatio: continens: ideſt στῦσεχον: uel ut alii uocant firmamentum. Quæstio latius intelligitur oīs de qua in utrāq; partem uel in plures dici credibiliter pōt. In iudiciali autem materia dupliciter accipienda ē:

Nec denique ars illa cōsumatur ibi unde ordiendum est: Vlla legēdum esse nemo dubitat. ul

Aeterū causa omnis. Cau-

c sarum iudicialium diuisionem ita subiicit Fabius: ut multa iis adiiciat: quæ a Cicerone uariis in locis de hac eadem re traduntur. Quoniam prætor certa lege sortitur. Hoc ē prætor determinata lege de homicidio uel sacrilegio similibusue iudicia cōstituit.

Priuata quoq; iudicia sæpe unū iudicem habere multis & diuersis formulis solēt. Formulæ dicunt cōceptiones quædam petitionū: quī nunc libelli uulgo appellant. Vnde & formularii sunt dicti. formulæ

Sunt diuinationes: quæ fiūt de accusatore constituendo. Diuinatio: ut inquit Pædianus dicitur oratio in qua nō de facto quæritur coniecturas: sed de futuro: quæ ē diuinatio: qualis est prima in uerrē. uter debeat accusare Cicero an Cecilius. Alii ideo putant diuinationem dici: quod iurati iudices in eiusmodi causa sedeant: & quod uelint decernere de utroq; possint. alii quod res agatur sine testibus & sine tabulis & his remotis argumenta sola sequantur iudices & quasi diuinent. Quæ ἀντικατηγορία uocatur. ἀντικατηγορία recriminatio trāsferri potest. Sed dicitur mutua accusatio: cuius duas esse species Fabius perspicue exponit. Duo ergo erunt genera eius. Ergo particula ut redundans mihi uidetur expungenda. Cui & petitionum condicio pars est. Par littera. s. erasa legendū esse manifestius est: q̄ ut sit admonendum. An a genere actionis. Vnde sunt status. Repellatur ascribendum est: ut sit An a genere actionis repellatur. Diuinatio

h Is iuētis. Hermagoræ diligētis qdē rhetoris affectatā subtilitatē ac ī particulas nimiū minutas cōcisionē primū exponit Fabius. deīde reprehendit adeo apte ut nihil enarratōe sit opus. Quid sit qō. Quæ nō qd mihi legēdum uī. Non. n. definitionē qōis rōisq; & q̄ sequūt ī uestigādā oratori ut Hermagoras sed eē ituēdū q̄ in causa ꝓposita sit q̄stio: q̄ rō & q̄ sequūtur. Vt autē hæc oratori sunt cōsiderāda: sic rhetori definienda. Quæ-

ſtio latius intelligitur omnis. Quæſtio ut inqt Boethus eſt in dubitationem ambiguitatemque adducta propoſitio: ut ſi quæratur An terra ſit nec ne rotunda. Et ſpeciem in ſpecies diuidi conuenit. Dialectici quidem in indiuidua ſpeciem diuidunt, in alias uero ſpecies diduci non poſſe aiunt: niſi loco generis ponatur: ut animal corporis animati ſpecies: in hominem, leonem equum diuiditur. Homo uero in alias ſpecies diuidi non poteſt. Cæterum Fabius ſpeciem pro genere poſuiſſe uidet. Hãc igitur quæſtionem uelut principalem ζητημα uocant. ζητημα quæſtio dicitur απο του ζητειν hoc eſt a quærendo. Hoc αιτιον dicitur. αἴτιον cauſa trãſfertur ut αἰτία. Sũt enim eiuſdem rei nomina diuerſa: quamquam nonnulli aſſerant ea differre. Sed Fabius eorum opinionem improbare uidetur. κρίνομενον autem iudicatio. κρινόμενον ad uerbum interpretatur iudicatum απο του κρινειν hoc eſt a iudicando. Vt in eo qui cum adulteram deprehenſam occidiſſet. Hoc uidetur eẽ thema declamatorium, tametſi uera quoque cauſa forſitan fuit. Lege enim cauetur: ut qui adulterũ cum adultera deprehenderit: dum utrunque corpus interficiat: ſine fraude ſit. Quidam adulterum cum adultera deprehenſum domi interficere non potuit. adulteram autem e ueſtigio interfecit. Adulterum deinde in foro inuentum occidit.

ſimus

συνεχον autem quod ut dixi. συνεχον proprie continens interpretatur. Nam συνεχω contineo ſignificat. uariis autem nominibus a latitio altero modo quo dicimus multas quæſtiões habere cõtrouerſiã: quo etiam minores omnes complectimur: altero quo ſignificamus ſummam illam: in qua cauſa uertitur. de hac nunc loquor: ex qua naſcit ſtatus. an factum ſit. quid factum ſit. an recte factũ ſit. Has Hermagoras & Appollodorus & alii plurimi ſcriptores proprie quæſtiões uocant. Theodorus (ut dixi) capita generalia: ſicut illas miores: aut ex illis pendentes ſpecialia. Nam & quæſtionem ex quæſtione naſci: & ſpeciem in ſpecies diuidi cõuenit. Hanc igitur quæſtionẽ ueluti principalem uocant ζητημα. Ratio autem eſt: qua id quod factum eſſe conſtat defenditur. & cur non utamur eodẽ quo ſunt uſi fere omnes exemplo? Horeſtes matrem occidit. Hoc cõſtat. dicit ſe iuſte feciſſe. ſtatus erit qualitatis. quæſtio an iuſte fecerit. Ratio q; Clytemneſtra maritũ ſuũ patrem Horeſtis occidit: hoc αιτιον dicitur. κρίνομενον autem iudicatio. an oportuerit nel nocẽtem matrem a filio occidi. Quidam diuiſerũt αἰτιον & αἰτιατον: ut eſſet altera propter quã iudicium conſtitutum eſt: ut occiſa Clytẽneſtra. altera qua factum defendit: ut occiſus Agamemnon. Sed tãta eſt circa uerba diſſenſio: ut alii αἰτιατὸν cauſam iudicii. αἴτιον autem facti uocent. alii eãdem i contrarium uertant. Latinorum quidam hæc initium & rationem uocauerunt. quidam utrunq; eodem nomine appellant. Cauſa quo q; ex cauſa: ideſt αἴτιον ex αἰτίου naſci uidet: quale eſt occidit Agamẽnonẽ Clytẽneſtra: quia ille filiã cõmunem i molauerat: & captiuã pellicem adducebat. Idem putant & ſub una quæſtione plures eẽ rationes: ut ſi Horeſtes & alteram afferat cauſam matris necatæ: quod reſponſis ſit i pulſus. Quod aũt cauſas faciendi totidem iudicatiões. Nã & hæc erit iudicatio. an reſponſis parere debuerit. Sed & una cã plures habere quæſtiones & iudicationes (ut ego arbitror) põt: ut in eo qui cum adulterã deprehenſam occidiſſet: adulterum qui tum effugerat: poſtea in foro occidit. Cã eſt una. adulter fuit. quæſtiones & iudicationes. an illo tempore. an illo loco licuerit occidere. Sed ſicut cum ſint plures quæſtiones: omneſq; ſuos ſtatus habeãt: cauſæ tamẽ ſtatus unus ſit: ad quem referantur omnia: ita iudicatio maxime propria: de qua pronunciatur συνεχον autem quod: ut dixi: continens alii: firmamentum alii putant. Cicero firmiſſimam argumentationẽ defenſoris & appoſitiſſimam adiudicationem: Quibuſdam id uidẽtur eſſe: poſt quod nihil quæritur: quibuſdam id quod ad iudicationẽ firmiſſimã affertur. Cauſa facti non in omnes controuerſias cadit. Nã quæ fuerit cauſa faciẽdi ubi factum negatur? aut ubi cauſa tractat? ar negant eodem loco eſſe iudicationem: quo quæſtionem: idq; & i rhetoricis Cicero & in partitionibus dicit. Nam & in coniectura ẽ quæſtio: ex illo factũ nõ factũ: an factũ ſit. ibi ergo iudicatio: ubi qõ: qa i eadẽ re prima quæſtio & extrema diſceptatio. At i q̃litate matrẽ Horeſtes occidit. recte nõ recte, an recte occiderit. qõ. nec ſtati iudicatio. quãdo ergo? Illa patrẽ meũ occiderat. ſed nõ iõ tu matrẽ debuiſti occidere? an debuerit. hic iudicatio. Firmamẽtũ ãt uerbis ipſius ponam:

si uelit Horestes dicere eiusmodi animū matris suæ ī patrem suum: in se ipsum: ac sorores: in regnū: ī famā generis: ac familiæ: ut merito ab ea pœnas liberi sui potissimū petere debuerit. Vtunt' alii & talibus exemplis q bona paterna cōsūpserit ne cōcionet'. in opa publica consūpsit. quæstio. an qsqs consūpserit: prohibēdus sit. iudicatio: an qui sic: uelut in cā militis Arunci: qui Lusiū tribunū uim sibi inferē tem interfecit. quæstio an iure fecerit. ratio. quod is uim afferebat. iudicatio: an indemnatū: an tribunū a milite occidi oportuerit. alteri/us ēt status quæstionē: alterius iudicationē putāt. Q uæstio q̄litatis an recte Clodiū Milo occiderit. iudicatio cōiecturalis. an Clodius ī/sidias fecerit. ponūt & illud sæpe causam in aliquā rem dimitti: quæ nō sit propria quæstionis: & de ea iudicari a quibus multū dissentio. Nam & illa quæstio. an omnes q paterna bona consūpserint: concio ne sint prohibendi: habeat oportet suā iudicationē. ergo nō alia quæ stio. alia iudicatio erit: sed plures qōnes & plures iudicatões. Q uid: nō in cā Milonis ipsa cōiectura referat' ad qualitatē. Nam si est insi/diatus Clodius: sequitur ut recte sit occisus. Cū uero in aliquam rem missa causa ē: recessum est a quæstione: quæ erat cōstituta. hic quæ/stio: ubi iudicatio est. Paulū ī his secum etiam Cicero dissentit. Nā ī rhetoricis: quēadmodū supra dixi: Hermagorā ē secutus. in topicis ex statu effectā contentionem κρίνομενον existimat: idq; Trebatio: qui iuris erat consultus: alludens: de q̄ re agit' appellat. quibus id cō tineatur: continentia quasi firmamenta defensionis: qbus sublatis de fensio nulla sit. At in partitionibus oratoriis firmamētum: quod op ponitur defensioni. quia continens quod primum sit: ab accusatore dicat'. ratio a reo. ex rōnis & firmamēti quæstione disceptatio sit iudi cationū. Verius igitur & breuius q statū & cōtinens & iudicationem idē eē uoluerūt. cōtinens autem id eē: quo sublato lis esse non possit. hoc mihi uidet' utrāq; causā cōplecti: & q; Horestes matrē: & q; Clytæm nestra Agamemnonē occiderit. Iidē iudicationē & statū consētire sē per existimāt. Nec enī aliud eorum rōni conueniēs fuisset. Ver; hæc affectata subtilitas circa noīa re; ābitiose laboret a nobis in hæc assū pta solū: ne par; diligēter inq̄sisse de ope: quod aggressi sumus: uide/remur. Siplicis aūt istituenti nō est necesse p tā minutas re; pticulas rationem dicēdi cōcidere. Q uo uitio multi qdē laborauerūt: præci pue tamē Hermagoras uir alioqn subtilis: & ī plurimis admirādus: tātū diligentiæ nimiū sollicitæ: ut ipsa eius reprehēsio laude aliq̄ nō īdigna sit. Hæc aūt breuior & uel ideo lucidior multo uia: nec discē/tē p ābages fatigabit: nec corpus oīonis ī parua momēta diducendo cōsumet. Nā q uiderit quid sit quod ī cōtrouersiā ueniat: qd i eo & p quæ uelit efficere pars diuersa. quid nra: quod in primis ē intuendū: nihil eorū ignorare de qbus supra diximus poterit. Nec est fere qsq̄ mō nō stultus: atq; ab omī prsus usu dicendi remotus: qn sciat: & qd litem faciat: quod ab illis causa uel continēs dicit': & quæ sit inter liti gātes quæstio: & de quo iudicari oporteat: quæ oia idē sūt. Nā & de eo quæstio est: quod ī cōtrouersiā uenit: & de eo iudicat' de quo quæ

idē

nis rhetoribus appellatur

Quibusdam id quod ad iudicationem firmissi/mā afferē. Firmissimum legendum esse constat.

Aut ubi causa tracta/tur. At legendum est q̄is exemplaria refragētur: ita sensu exposcente. Iudi/catio an qui si uelut in cau sa militis Aurunci. Sic lit/tera. c. ascripta legendum esse facile sensus īdicat: ut sit An qui sic consumpse/rit. Velut in causa mili/tis Aurunci. Hoc thema declamatorium sumptū est de historia, de qua Ci/cero in oratione pro Mi/lone. Extat autem & Fa/bii super hoc declamatio. Cuius hoc est thema. Bel lo cymbrico miles Maria nus stuprum sibi inferre conantem tribunum mi/litum propinquum Ma/rii occidit. Reus est cædis apud iperatorē. Quid non id causa Milonis ipsa coniectura referatur ad qualitatem. Refertur a lit tera expuncta legendum uidetur. In topicis ex sta tu effectam contētionem, κρίνομενον existimat. Ci cero in topicis sic inquit. Sed quæ ex statu conten/tio efficitur eam κρίνομε νον græci uocāt. mihi pla cet quoniam quidem ad te scribo: qua de re agitur uocari. Quibus autē hæc qua de re agitur contine/tur: continentia uocen/tur: quasi firmamenta q/bus sublatis defensio nul/la sit. Verius igit' & bre uius qui statum & conti/nens & iudicationem esse uoluerunt. Idem prono/men forsitan est ascriben/dum: ut legatur. Idem eē uoluerunt. Innuit enī Fa/bius statum & continens & iudicationem q̄is no/mina sint diuersa: idem tamen significare. Nec corpus orationis in par/ua momenta deducendo cōsumet. Diducēdo legē/dū ē: ut itelligat' diuidēdo

Nec tamen hoc præcipiendum eſt. Tã ultimis duabus litteris eraſis legendum eſſe: q̃ particula quæ ſequitur eiq; reſpondet: facile declarat. Aut certa ſi digreſſi fuerimus Certe legẽdum eſſe clare patet. Admonet autem Fabius omnia quæcunq; ab oratore dicuntur: ad iudicationem eſſe referenda.

¶ Raphaelis Regii in deprauationes quarti libri oratoriæ Quintiliani inſtitutionis annotationes.

Erfecto. M. Victori. Attentum maxime reddit lectorem hoc ꝓlogo Fabius dicens & maiorem ſibi ſollicitudinẽ iniunctã q̃ quæ iudicium hominũ mereatur: & quæ ſequuntur maiora ac difficiliora iis eſſe: quæ ĩ ſuperioribus libris ſũt tradita. Idcircoq; ſe merito hoc loco potiſſimũ inuocare numen Domitiani Imperatoris: ut ſibi dexter ac ꝓpicius adeſſe uelit. Primus aũt huius præfatiõis ſenſus ita mihi confuſus eſſe uidetur: ut uix percipi poſſit: niſi unius uerbi emendatione illuſtretur, ac quæ legatur non quale. Si aũt emendat quoq; legeret nihil ambiguitatis ſenſus haberet. Maiorẽ enim ſollicitudinem ſibi ait acceſſiſſe: q̃ quæ iudicium humanũ mereatur hoc eſt quæ nõ ab hominibus: ſed ab ipſo Domitiano qui deus appellari uolebat: ſit iudicanda. Cũ uero mihi domitianus Auguſtus ſororis ſuæ nepotum delegauerit curam. Falluntur hoc loco quidã qui aſſerunt Fabium Quintilianum a Domitiano imperatore neporibus ſororis ſuæ curatorem datum: lõngamq; de tutore atq; curatore narrationem a iureconſultis ſumunt. Hoc enim Fabius non ait Sed curã nepotum inſtituendoq; ſibi ab imperatore fuiſſe demandatã ſcribit. Hinc uero: ut alia omittam: aperte colligit: expoſitiones eas in quibus iſtiuſmodi ineptiæ leguntur: mini me ad Laurentium Vallam acerrimo iudicio uirum eſſe referendas.

Quod ſi nemo miratꝰ poetas maximos ſæpe feciſſe. Hac elegãtia ſæpenumero latini oratores utũtur: ut uerbũ facio cũ alio uerbo quod per ſe foret ſenſui ſatis: coniungãt: ut hoc loco: feciſſe ut inuocaret: ſatis eſſet ſi diceret inuocaſſe. Sic uero elegantius effertur. Cicero in Catone maiore. Inuitus feci ut. C. Flaminium eiicerem e ſenatu. pro eo quod eſt Inuitus eieci. Quo primum. Sic quidem legitur: ſed cum primum mihi elegantius legi uideretur. Ipſum quoque in primis. Que non quoque legendum eſt: ne potius fugillare imperatorem: q̃ ipſi adulari uideatur. Domitianus autem & deus haberi & nuncupari uolebat: ut Sueto

ſtio eſt. Sed non perpetuo intendimus in hæc animum & cupiditate laudis utcũque acquirendæ uel dicendi uoluptate cuagamur: quãdo uberior ſemper extra cauſam materia eſt. quia in cõtrouerſia pauca ſunt. extra omnia: & hic dicitur de iis quæ accepimus. illic de quibus uolumus. Nec tã hoc præcipiendum eſt: ut quæſtionem. continens. iudicationem iue niamus. (Nam id quidem facile eſt) q̃ ut intueamur ſemper aut certe ſi digreſſi fuerimus ſaltem reſpiciamus: ne plauſum affectantibus arma excidant. Theodori ſchola (ut dixi) oĩa refert ad capita. his plura intelliguntur. Vno modo ſũma quæſtio: Item ut ſtatus. altero cæteræ quæ ad ſũmã referant. tertio propoſitio cum affirmatiõe: ut dicimus: caput rei eſt apd Menandrum . In uniuerſum autẽ: qcqd ꝓbandum eſt: erit caput: ſed id maius aut minus. Et quoniam quæ de his erant a ſcriptoribus artium tradita uerboſius etiam q̃ neceſſe erat: expoſuimus: Præterea quæ ptes eẽnt iudicialiũ cauſarũ dictũ ẽ: ꝓxius liber prĩa & exordia cõcipiet.

M. Fabii Quintiliani de inſtitutiõe oratoria liber quartus.

Erfecto Marce Victori operis tibi dedicati tertio libro: & iam q̃rta fere laboris parte trãſacta: noua inſuper mihi diligentiæ cauſa & altior ſollicitudo: q̃ quale iudicium hominum emeret acceſſit. adhuc enim uelut ſtudia inter nos conferebamus: & ſi parum noſtra inſtitutio ꝓbaretur a cæteris: contenti fore domeſtico uſu uidebamur: ut tui meiq; filii diſciplinam formari ſatis putaremur. Cũ uero mihi Domitianus auguſtus ſororis ſuæ nepotũ deligauerit curam: nõ ſatis honorem iudiciorum cæleſtium itel/ligam: niſi ex hoc oneris quoq; magnitudinẽ metiar. Quis enim mihi aut mores excolendi ſit modus: ut eos non ĩmerito probauerit ſanctiſſimus cenſor: aut ſtudia: ne fefelliſſe in his uideat principem: ut in oĩbus: ita in eloquẽtia quoq; eminentiſſimũ: Quod ſi nemo miratur poetas maximos ſæpe feciſſe: ut non ſolum initiis operũ ſuoꝝ muſas ĩuocarent: ſed ꝓuecti quoq; lõgius cum ad aliquem grauiorem ueniſſent locum: repeterent uota: & uelut noua precatione uterentur. mihi quoq; ꝓfecto poterit ignoſci: ſi quod ĩ initio: quo primũ hãc materiam incohaui: non feceram. nunc omnes ĩ auxilium deos: ipſũ quoq; ĩ primis: quo neq; præſentius aliud

neq; ſtudiis magis proprium numen eſt: inuocem: ut quãtũ nobis expectationis adiecit: tantum ingenii aſpiret: dexterq; ac uolens adſit: & me qualem eſſe credidit faciat. cuius mihi religionis non hæc ſola ratio/quæ maxima eſt: alioqui ſic p/cedit ipſum opus: ut maiora præteritis ac magis ardua ſint: quæ ingredior. Sequitur enim: ut iudicialium cauſarũ/quæ ſunt maxime uariæ ac multiplices: ordo explicetur: quod p/hœmii officium: quæ ratio narrandi: quæ probatiõum ſit fi/des: ſeu propoſita cõfirmamus: ſeu contradicta diſſoluimus. quãta uis in perorãdo: ſeu reficiẽda breui repetitiõe rei; me/moria ẽ iudicis: ſiue affectus/quod eſt longe potentiſſimum/commouendi. De quibus partibus ſingulis/quidam ſeparati ſcribere maluerũt: uelut onus totius corpis ueriti: & ſic quo/q; compluris de una quaq; earum libros ediderũt: quas ego omnes auſus contexere prope infinitum mihi laborem pro/ſpicio: & ipſa cogitatione ſuſcepti muneris fatigor. Sed durã dum ẽ: quia cœpimus: & ſi uiribus deficiemur: animo tamẽ perſeuerandum.

De exordio.

q Vod principium latine uel exordium dicitur: maiore quadam ratione græci uidentur prohœmium nomiaſ/ſe: quia a noſtris modo initiũ ſignificatur. Illi ſatis clare par/tem hanc eſſe ante ingreſſum rei: de qua dicendum ſit: oſten/dũt. Nam ſiue propterea quod οιμη: cantus eſt: & citharœ/di pauca illa quæ ante q̃ legitimum certamen inchoent: eme/rendi fauoris gratia canunt: prohœmium uocauerunt. Ora/tores quoque ea/quæ priuſq̃ cauſam exordiantur: ad concili/andos ſibi iudicum animos præloquũtur: eadem appellati/one ſignarunt. ſiue quod οιμον iidem græci uiam appellãt: id quod ante ingreſſum rei ponitur: ſic uocare eſt inſtitutum. Certe prohœmium eſt quod apud iudicem dici priuſq̃ cau/ſam cognouerit: poſſit. Vitioſeq; in ſcholis facimus: cp exor/dio ſic utimur quaſi cauſam iudex iam nouerit: cuius rei licẽ/tia ex hoc eſt: cp ante declamationem illam uelut imago litis exponitur. Sed in foro quoq; cõtingere iſtud principiorum genus ſecũdis actionibus poteſt. primis quidem raro: nunq̃ niſi forte apud eum cui res aliunde iam nota ſit dicimus. Cã principii nulla alia eſt: q̃ ut auditorem quo ſit nobis in cæte/ris partibus accõmodatior præparemus. Id fieri tribus maxi/me rebus inter auctores plurimos conſtat: ſi beniuolum: at/tẽtum: docilem fecerimus. nõ quin iſta per totã actiõem nõ ſint cuſtodienda: ſed quia in initiis maxĩe neceſſaria: p quæ ĩ animum iudicis: ut procedere ultra poſſimus: admittamur. Beniuolentiã aut a perſonis ducimus: aut a cauſis accipius. ſed perſonarum non eſt: ut pleriq; crediderint: triplex ratio: nius refert. Cuius mihi religio/nis non hæc ſola ratio eſt. Religio/nem uocat deorum ac Domitiani inuocationem: quam non propter hoc ſolum ſe ait hoc loco adhibu/iſſe: quod cura nepotũ ſororis Do/mitiani ſibi foret commiſſa: ſed etiam quia maiora præteritis tra/ctare ingreditur: eoque maiori in/genio opus eſſe Alioqui. ſic pro/cedit. Sed particulam aſcribendam eſſe: illud non aduerbium negandi facile oſtendit ut legatur. Sed alio/qui. hoc eſt. ſed etiam ac præterea.

Quæ probationũ ſit fides. Pro/bationis duæ ſunt partes confirma tio & confutatio. Quanta uis in perorando. concludendo. Duo au/tem ĩ peroratione fieri ſolent. Aut enim affectus mouentur: aut bre/ui repetitione eoꝝ quæ dicta ſunt: iudicis memoria renouat. Qui/dam ſeparatim ſcribere maluerũt. Qui nam ii fuerint qui ſeparatim de ſingulis iudicialium cauſarum partibus ſcripſerint non memini me legiſſe. Hinc aũt colligit quæ re ſtant præteritis difficiliora eſſe.

q Vod principium latine uel exordium dicitur. Quæ de exordiis a Fabio præcepta traduntur: adeo ſunt perſpicua at/que aperta: dum mendæ abſint: ut quiſquis in ea aliquam expoſitio/nem afferre conatur: inſolem lucer/nam accenſam inferre uideatur. Primum autem prohœmium. re/ctius ſignificantiuſque a græcis fu/iſſe appellatum q̃a latinis exordi/um oſtendit. Deinde ad præcepta de exordiis tradenda deſcẽdit. Pro/hœmium autem componitur ex hac præpoſitione græca προ quæ ante ſignificat: & aut οιμη qui can/tus dicitur quaſi ante cantum & tunc ſine aſpiratione ſcribitur. aut οιμος quæ uia interpretatur qua/ſi ante uiam: & tunc cum aſpiratio/ne ſcribitur. Illa uelut imago litis exponitur. Thema & argumẽtum declamationum imaginem litis Fa/bius uocat. Nã thema illud quod nũc ante declamationes ſcribitur: ſolebat in ſcholis anteq̃ aliquis de/clamaret prælegi atque exponi: in/deque auditores cauſam cognoſce/bant. Raro. Nunquã. Sic diſtin/guenda ſunt ne copulent. Eſt enim corectio eius quod dixerat raro.

Beniuolētiam autem. Aut legendum esse non autem facile quæ sequuntur ostendūt beniuolentia nanq; aut a personis aut a causis conciliatur.

Sed ut præcipua in hoc dicentis auctoritas sit. ut aduerbium cum indicandi modo copulari solet. non ita cū subiunctiuo. Quare loco illius sit mihi est uidetur esse legendū.

Et impares agentium e cōtra ingeniis. E contra non dici grammatice ne dicam latine nemo est ex eruditioribus qui ignoret. Aut enim e contrario aut contra latine loquētes dicunt. Contra igitur e uocali erasa legēdum est. Quē iusticia sua minime timet. Sic quidem recte legi putatur: ut iusticia sua ad patronum referatur. Sed iusticiæ suæ legendum esse contenderim: ut intelligatur iudex eum patronū libentissime audire quem iusticiæ suæ insidiari minime timet: ut cum dicimus timeo amici sanitati. Iusticia enim religioso iudici maxime cara eē solet. Etenim partis aduersæ patronus. Etiam pro illo etenim legendum esse clare patet. Et ut ea suspecta sint iudici. Et copula est expungenda. Degustanda tamen hæc prohœmio consumanda. Nō particula a librariis prætermissa ascribenda est: ut legatur. non consumanda. In epilogo nanque omnibus uiribus mouentur affectus: qui in prohœmio solum degustantur atque attinguntur. Pluraque augenda. Pleraque legendum esse nemo non uidet. Augere autem quæ causæ ꝓsunt ac diminuere quæ nocent: munus est oratoris maxime proprium. Illud causæ. Ea scilicet habere quæ imperiti quoque dicere possit.

Et ego pro regina Beronicæ. Multæ fuerunt Beronicæ ægyptiorum regum fere uxores. Hæc uero cuius causam se egisse iudicante ipso Fabius ait: filia fuit Herodis iudeorū regis: & Agrippæ itidem iudeorum regis soror: quam Tiex ligatore: & aduersario: & iudice. Nam exordium duci nōnunq; etiā ab actore causæ solet. q̄q̄ enī pauciora de se ipso dicit: & parcius: plurimum tamen ad omnia momēti est in hoc positū: si uir bonus creditur. sic enī continget: ut nō studiū aduocati uideat̄ afferre: sed pene testis fidem. Quare in primis existimet̄ uenisse ad agendum ductus officio uel cognatōis uel amicitiæ: maximeq; si fieri pōt reipu: aut alicuius certe nō mediocris exempli. Quod sine dubio multo magis ipsis litigatoribus faciendum est: ut ad agēdum magna atq; honesta rōne: aut etiam necessitate accessisse uideātur. Sed ut præcipua ī hoc dicētis auctoritas sit: si oīs ī subeūdo negocio suspicio sordiū: aut odiorum: aut ābitiōis abfuerit. Ita quædā ī iis quoq; cōmēdatio tacita: si nos ifirmos & ipares agentiū & cōtra īgeniis dixerimus: qualia sūt pleraq; Messale ꝓhœmia. Est enī naturalis fauor ꝓ laborātibus. & iudex religiosus libētissime ꝓtronū audit: quē iustitiæ suæ mīme timet. Inde illa uetera circa occultādā eloquētiam simulatio multū ab hac nostrorū tēporū iactatiōe diuersa. Vitādū etiā ne cōtumelioſi: maligni: supbi: maledici ī quēq; hominē ordinē ue uideamur: præcipue eorū: qui lædi nisi aduersa iudicū uolūtate nō possūt. Nā in iudicē nequid dicat̄ nō mō palam: sed quod oīo intelligi possit: stultū erat monere: nisi fieret. Etenī partis aduersæ patronus dabit exordio materiā iterī cū honore: si eloquentiā eius ac gratiam nos timere fingendo: & ut ea suspecta sint iudici fecerimus. Interim per contumeliā: sed hoc p q̄raro: ut Asinius ꝓ Vrbiniæ hæredibꝫ Labienū aduersarii patronū iter argumēta causæ malæ posuit. Negat hæc esse ꝓhœmia Cornelius Celsus: q; sint extra litē. Sed ego tū auctoritate sūmorū auctorum magis ducor: tū pertinere ad causam puto qcquid ad dicentem pertinet: cū sit naturale ut iudices iis quoq; libentius audiūt: etiā facilius credāt. Ipsius aūt litigatoris persona tractāda uarie est. Nā tum dignitas eius allegat̄. tum cōmendatur infirmitas. nōnunq; cōtingit relatio meritorū: de qbꝫ uerecūdius dicēdū erit sua: q̄ aliena laudanti. Multum agit sexus. ætas: cōditio: ut ī fœminis: senibus: pupillis: liberos: parētes: cōiuges allegantibus. Nam sola rectū quoq; iudicem īclinat miseratio. degustanda tamen hæc ꝓhœmio cōsumanda. Aduersarii uero persona ꝓpe iisdē omnibus: sed e cōtrario ductis ipugnari solet. Nā & potentes sequit̄ inuidia: & humiles abiectosq; contemptus: & turpes ac nocentes odiū. Quæ tria sūt ad alienādos iudicū aīos potētissima. neq; hæc dicer̄ satis est: qd dat̄ ēt īpitis. pleraq; augēda aut mīuēda: ut expediet. Hoc. n. oratoris ē: illd causæ. Iudicē conciliabimus nobis nō tantū laudando eū: quod & fieri cum mō debet: & est tamen parti utriq; cōe: Sed si laudē eius ad utilitatem nostræ causæ cōiunxerimus: ut allegemus ꝓ honestis dignitatē illi suā: ꝓ humilibus iustitiā: pro īfœlicibꝫ misericordiam: ꝓ læsis seueritatē: & similiter cætera. Mores quoq; si fieri pōt

tus (ut narrat Suetonius) unice amauit. De hac uero meminit etiam Iuuenalis in satyra Credo pudicitiam: cũ inquit. Deinde adamas notissimus & Beronices In digito factus prætiosior. Hunc dedit olim Barbarus incestæ, dedit hunc Agrippa sorori. Quænam uero fuerit ea causa cui se Fabius affuisse scribit: nõ memini me legisse. Aduersarius enim fiduciã partis suæ iactat, hoc est prædicat se iustam habere causam: iusticiæq; cognoscentis magis confidere q̃ cupiditatem timere. Patronus timet cognoscentis uerecundiam, hoc est metuit ne uerecundia motus pro aduersario contra seipsum sententiam ferat. Vt idem in uerrem. Secundam ĩ uerrem actionem Cicero sic exorditur. Quod erat optandum maxime iud. & quod unum ad inuidiam uestri ordinis infamiamq; iudicioꝝ sedandam maxime pertinebat: id non humano consilio sed prõpe diuinitus datum atque oblatum uobis summo reip. tẽpore uidet. Inueterauit enim iam opinio pernicios reip. uobisque periculosa: quæ non modo apud exteras nationes: sed omnium sermone percrebruit iis iudiciis quæ nunc sint pecuniosum hominem q̃is sit nocens: neminem posse damnari. & quæ sequuntur. Ne iudicia trãsferantur, hoc est ne iudicandi ius & potestas ad equestrem ordinem ab senatorio transferat: quod qdẽ aliquãdo fuit factũ. Tiberius gracchus ut Pædianus refert: legẽ tulit: ut equites Romani iudicarẽt. Iudicauerũt q̃ annos trigĩta sine infamia. Post uictor Sylla leges tulit: ut Senatorius ordo iudicaret. & iudicauit per decem annos turpiter. Aurelius deinde cotta legem tulit: ut senatores & equites Romani ac Tribuni ærarii simul iudicarent. Alter autem asper & rarus: quo minatur corruptis accusationem. Septima in uerrem actione sic corruptis iudicibus Cicero minatur. Deliberatum autem est: si res opinionẽ meam: quã de uobis habeo fefellerit: non modo eos persequi: ad quos maxima culpa corrumpendi iudicii: sed etiã illos ad quos conscientiæ contagio pertinebit. Proinde siqui sunt: qui in hoc reo aut potẽtes aut audaces aut artifices ad corrumpendum iudicium uelint esse: ita sint præparati: ut disceptante populo Romano mecum sibi rem uideant futuram. Et si me in hoc reo quem inimicũ Siculi dederunt satis uehemẽtem, satis perseuerantem, satis uigilantẽ esse cognorunt: existiment in iis hominibus: quorũ ego inimicicias populi Romani salutis causa suscepero multo grauiorem atque acriorem futurum. Non magis q̃ appellare: hoc est ad superiores iudices prouocare: quod quidem etiam ab iis qui non sunt oratores optime fieri potest. appellare autem accusatiuum exposcit sine præpositione. Prouocare uero cum præpositione ut Prouoco ad senatum. Reum facere. Accusare. Peragere autem reum significat damnare. Quo in loco Virginius fallitur. Hinc aperte colligimus eos decipi: qui rhetoricam ad Herenium Virginio putant ascribendam: cum ea quæ a Virginio ipso tradita Fabius ait: in eo opusculo non legantur. Nisi quis forte dicat alia quoq; opera de arte dicendi composita fuisse

iudicis uelim nosse. Nam prout asperi: leues: iucũdi: graues: durĩ: remissi erunt: aut assumere in causam naturas eorum. q̃ competent: aut mitigare: qua repugnabunt oportebit. Accidit autem iterim hoc quoque: ut aut nobis inimicus: aut aduersario sit amicus: qui iudicat: quæ res utriq; parti tractanda est: ac nescio an ei magis in quem uidetur propensior. Est enim nonnunq̃ prauis hic ambitus aduersus amicos: aut pro iis quibus cum simultates gerant pronunciandi faciendiq; iuste: ne feciss uideatur. fuerunt etiam quidam rerum suarum iudices. Nam & in libris obseruationũ a septimo editis affuisse Ciceronem tali causæ inuenio. Et ego pro regina Beronicæ apud ipsam causam dixi. Similis hic quoq; superioribus ratio est. aduersarius enim fiduciam partis suæ iactat. patronus timet cognoscentis uerecundiam. Præterea detrahenda uel confirmanda opinio: siquam præcipue domo uidebitur iudex attulisse. Metus etiam nonnunq̃ est amouendus: ut Cicero pro Milone ne arma Põpeii disposita cõtra se putarent. Laborauit: nonnunq̃ adhibendus: ut idem ĩ Verrem facit: sed adhibendi modus: alter ille frequens & fauorabilis: ne male sentiat populus romanus: ne iudicia trãsferantur. alter autem asper & rarus: quo mĩatur corruptis accusationẽ. & id quidẽ in concilio ampliore utcunq; tutius. nam & mali ihibentur & boni gaudent. apud singulos uero nũq̃ suaserĩ: nisi defecerint omnia: quod si necessitas exigit: non erit iam ex arte oratoria non magis q̃ appellare. Etiam si id quoq; sæpe utile est: aut ante q̃ pronunciet reum facere. Nam & mĩari & deferre etiam nõ orator põt. Si causa conciliandi nobis iudicis materiam dabit: ex hac potissimum aliqua ĩ usũ principii: quæ maxime fauorabilia uidebuntur: decerpi oportebit. Quo in loco Virginius fallitur: qui Theodoro placere tradit: ut ex singulis qõnibus singulis sẽsus ĩ phœmiũ cõferãtur. Nã ille nõ hoc dicit: sed ad potentissimas qõnes iudicem præparãdum: ĩ quo uitii nihil erat: nisi ĩ uniuersũ id præci-

Quod nec omnis actio patitur: In primis nanque actionibus ad potentissimas quæstiones iudex præparari non potest: cum ipsi nondum causa cognita sit. Sed non ante conciliato eius animo. Sic quidem legitur: sed mendose ut mihi quidem uidetur. Nullus enim integer sensus elici potest nisi aut nō negandi aduerbium expungatur aut nisi particula: quod quidem mihi magis placet: ascribatur hoc modo. Sed non nisi ante conciliato eius animo. Nam nisi conciliato iudicis animo asperitatem quæstionum non esse tractandam Fabius præcipit. Committetur componetur atque tractabitur. Siue quod passi sumus. Quid legēdum est non quod. Sed hæc quæ supra dixi non mouere tantum animum. Superflue hic animum ascriptum esse facile contenderim: cum uerbum ad quod referatur non habeat. Mouere præterea hoc loco temptare atque tractare significat. ut intellegamus prohœmii opus esse non ea solum temptare atque attingere: quibus animi commouentur: sed e contraria quoque parte tractata amoliri ac discutere atque depellere. Duci potest. Dici legendum est. Vnde principium pro Cælio. Oratiōis pro Cælio exordium a tempore est sumptum. Siquis iudices forte nūc adsit ignarus legum iudiciorum consuetudinis nostræ: miretur profecto: quæ sit tanta atrocitas huiusce causæ: quod diebus festis ludisque publicis omnibusque negociis forensibus itermissis: unum hic iudicium exerceatur: nec dubitet quin tanti facinoris reus arguatur: ut eo neglecto ciuitas stare non possit. & q̄ sequuntur. Locus unde pro Deiotaro. Parrem quidem exordii orationis pro deiotaro a loco sumpsit Cicero. Inquit enim. Moueor etiā loci ipsius insolentia: quod tantam causam quanta nulla unq̄ in disceptatione uersata est: dico intra domesticos parietes. dico extra conuentum & eam frequentiā: in qua oratorum studia niti solent. in tuis oculis in tuo ore uultuque acquiesco. Te unum intueor. ad te unum omnis mea spectat oratio. Quæ mihi ad spem optinendæ ueritatis grauissima sunt. ad motum animi & ad omnem impetū dicendi cōtentionemque leuiora. & quæ sequuntur. Habitus unde pro Milone. Exordium pro Milone a noua iudicii forma habituque sumptum esse facile uidebit: qui ipsum leget. Opinio: unde in uerrem. Cicero primam in uerrem actionem sic exorditur: ut dicat se scire quosdam mirari: quod is qui per tot annos defenderit multos. leserit neminem: ad accusandum uerrem descenderit. Sic enim inquit. Siquis uestrum iudices aut eorum qui adsunt forte miratur me qui tot annos in causis iudiciisque publicis ita sum uersatus: ut defenderim multos leserim neminem: subito nunc mutata uoluntate ad accusatium descēdere:

nisi

peret: quod nec omnis actio patitur: nec omnis causa deside rat. nam protinus a petitore primo loco dum ignota iudicis est: quomodo ex quæstionibus ducemus sententias? nimirum res erunt indicande prius. demus aliquas. Nam id exigit ratio nonnunq̄. etiam ne potentissimas omnes: ideſt totā causam? sic erit ī prohœmio peracta narratio. Quid uero? si ut frequenter accidit paulo est durior causa: non beniuolētia iudicis petenda ex aliis partibus erit? sed non ante concilio eius animo nuda quæstionum cōmittetur asperitas: quæ si recte semper initio dicendi tractarentur: nihil prohœmio opus esset. Aliqua ergo nonnunq̄ quæ erunt ad conciliandū nobis iudicem potentissima: non inutiliter interim ex quæstionibus in exordio uocabuntur. Quæ sint porro in causis fauorabilia: enumerare non est necesse: quoniam & manifesta erunt cognita cuiusq; controuersiæ conditione: Et oīa colligi in tanta litium uarietate non possunt. Vt autem hoc inuenire & augere: ita quod ledit aut oīno repellere: aut certe minuere ex causa est. Miseratio quoq; aliquando ex eadem uenit: siue quid passi sumus graue: siue passuri. Nec enim sum in hac opinione: qua quidā: ut eo distare prohœmium ab epilogo credam: quod in hoc præterita. in illo futura dicantur. Sed quod in ingressu parcius & modestius prætemptanda ē iudicis misericordia. In epilogo uero liceat totos effundere affectus: & fictam orationem induere personis: & defūctos excitare: & pignora eorum producere: quæ minus exordiis sunt usitata. Sed hæc quæ supra dixi: non mouere tantū animum: uerum ex diuerso amoliri quoq; prohœmio opus est. Vt autem nostrum miserabilem: si uincamur exitum: ita aduersariorum superbum: si uincerint utile est credi. Sed ex iis quoq; quæ non sunt personarum nec causarum: uerum adiuncta personis & causis: duci prohœmia solent. Personis applicantur non pignora modo: de quibus supra dixi: sed ppi quitates: amicitiæ: iterim regiōes etiam ciuitatesq; : & siquid aliud eius quem defēdimus causa dici potest. Ad causam extra pertinet tempus: unde principium pro Cælio. locus: ūde pro Deiotaro. habitus: ūde pro Milone. opinio: ūde ī Verrē.

Deinceps ne omnia enumerem. fama iudiciorum. expectatio uulgi. nihil enim horum in causa est. ad causam tamē pertinet. Adiicit Theophrastus ab oratione principium: quale uidetur esse Demosthenis pro Ctesifōte: ut sibi dicere suo potius arbitrio liceat rogantis: q̄ eo modo quem accusator actione præscripserit. Fiducia ipsa solet opinione arrogantiæ laborare. faciunt fauorem & illa pene cōmunia: nō tamē omittenda: uel ideo ne occupentur: optare: abhominari: rogare: sollicitum agere: quæ plerunq; attentum iudicem faciunt: si res agi uidetur noua. magna. atrox. pertinens ad exemplum. præcipue tamen si iudex aut sua uice: aut rei. p. commouet: cuius animus spe. metu. admonitione. precibus. uanitate deniq; si id profuturum credimus: agitādus est. Sunt & illa excitandis ad audiēdum non iutilia: si nos nec diu moraturos. nec extra causam dicturos existiment. Docilem sine dubio: & hæc ipsa præstat attentio: sed & illud si breuiter: & diluci/de sūmā rei de qua cognoscere debeat iudicarimus: quod Homerus atq; Vergilius operum suorū principiis faciunt. Nā iſtius rei modus est: ut propositioni similior sit. q̄ expositiōi. nec quomodo qcq; sit actum: sed de quibus sit dicturus orator: ostendat. nec uideo quod huius rei apud oratores possit reperiri melius exēplū. q̄ Ciceronis pro Cluentio. animaduerti iudices omnem accusatoris orationem in duas diuisam esse partes: quarum altera mihi niti & magnopere confidere uidebatur inuidia iam inueterata iudicii iuniani: alteram tātummō cōsuetudinis causa timide & diffidenter attingere rationem ueneficii criminum: qua de re lege hæc est quæstio cōstituta. Id tamen totum respōdenti facilius est. q̄ proponēti: quia hic admonendus iudex: illic docendus ē. Nec me q̄q̄ magni auctores in hoc duxerint: ut non semper facere attentum ac docilem iudicem uelim: nō quia nesciam id quod ab illis dicitur: esse pro mala causa: qualis ea sit nō intelligi. Verum quia istud non negligentia iudicis contingit: sed errore. dixit enim aduersarius: & fortasse psuasit. nobis opus ē eius diuersa opiniōe: quæ mutari nō potest: nisi illum fecerimus ad ea. quæ dicemus: docilem & attētum. Quid ergo? immi/nuenda quædam & leuanda & quasi cōtemnenda esse cōsentio ad remittendā intentiōem iudicis: quam aduersario præstat: ut fecit p Ligario Cicero. Quid enim agebat aliud ironia illa q̄ ut Cæsar minus se in rem tanq̄ non nouam intenderet? Quid pro Cælio? q̄ ut res expectatione minor uideret. Verum ex his quæ proposui: aliud in alio genere causæ desiderari palam est.

g Enera porro causarum plurimi fecerūt: honestum. humile. dubiū uel āceps. admirabile. obscurū: id est εὐδοξον. ἄδοξον. ἀμφίδοξον παράδοξον. δυσπάρακολουθον. si mei consilii causam rationemq; cognouerit una & id quod facio probabit: & i hac causa profecto neminem mihi esse præponēdum actorem putabit. & quæ sequuntur.

Quam eo modo quem accusator actione præscripserit. i uocali in a conuersa præscripserat mihi legendum uidetur. Petierat autem a iudicibus Aeschynes: ne paterētur Demosthenem uagari: sed eo ordine sibi respondere: quo ipse proposuerat: cogant. Quæ plerunque attentum iudicem faciunt. Sic quidem recte legi uidetur. sed si quoque particula ascriberetur: fortasse rectius legeretur. hoc modo. Quæ plerūque attentum quoque iudicem faciunt. Nam optare & reliqua: quæ enumerātur: non solum iudicem conciliant: sed etiam attentum reddunt. Vt propositioni similior sit q̄ expositiōi. Summa rei in breuem propositionem confertur: cum non quo modo quicque sit gestum exponit: sed de quibus uerba futura sint significat. ut De Cn. nanque Pompeii laudibus mihi est dicendum. Vt fecit pro Ligario Cicero. Ab ironia orationem pro Ligario Cicero inchoauit hoc modo. Nouum crimen. C. Cæsar & ante hunc diem inauditum propinquus meus ad te. Q. Tubero detulit. Q. Ligarium in Africa fuisse. & quæ sequuntur. Quid p Cælio? Pro Cælio ita exorditur Cicero: ut de teterrimo scelere agi posse ignaris uideri dicat: Deinde ita rē extenuat: ut iudicium de nullo Cælii crimine constitutū esse ostēdat.

Enera proro cāx. Cū i tertio libro genera cāx tria eē dixerit Fabius: parum scite hoc loco uidetur eox accedere opinioni: qui genera ipsa causax quinque esse aiunt. Sed materia rhetorices superius in tria genera causarum distincta est. Hoc loco autem qualitas causarum in quinque genera separatur. Aliæ nanque causarum sunt honestæ. aliæ humiles. aliæ dubiæ. aliæ admirabiles. aliæ obscuræ. Grecis uero nominibus: quæ latinis respondeant. quinque hæc genera a Fabio explicantur. εὐδοξον nāque dicitur honestum siue glorioſum: quod ἐν δοξᾳ hoc ē hominum opinione sit: ἄδοξον humile ac uile quod in nulla sit hominum opiniōe. ἀμφίδοξον du/

bium. παράδοξον præter opinionem & ideo admirabile. Δυσπαρακολούθητον obscurum: quod difficulter quis assequi potest. Maxime ubi fors causæ. Frons ut legatur sensus exposcit. Tunc enim frons causæ parum honesta uidetur: cum præ se fert quandam impudentiam ac turpitudinem. Frons autem causæ est ingressus ac principium causæ. Et quidem quibus aduersus hæc. Quidã non quidem legendũ est. & morem nõ mortem. & extrahenda non extrahendæ. Eos autẽ reprehendit Fabius qui sibi materias fingunt: insinuationesq; componunt. Cũ enim causæ sint infinitæ: nihil aut certe parum proderit: quo modo in duabus tribusue causis uti insinuatione debeamus nisi generalia præcepta didicerimus. Vt pro Rabirio Posthumo Cicero. Hoc nanque modo exordit: Siquis est Iudices: qui. C. Rabirium: quod fortunæ suæ fundatas atque optime constitutas opes potestati regiæ libidinique commiserit: reprehendendum puter: ascribat ad iudicium suum non modo meã:

θητον. Sũt qbus recte uideatur adiici turpe: quod alii humili. alii admirabili subiiciũt. Admirabile aũt uocant quod est præter opinionem hominũ cõstitutũ. In ancipiti maxime beniuolũ iudicẽ. ĩ obscuro docilẽ. ĩ humili ac tẽtũ parare debemus. Nã honestũ qdem ad cõciliationẽ satis p se ualet. In admirabili & turpi remediis opus est. Et eo qdã exordiũ in duas diuidunt ptes: ĩ principium & insinuationem: ut sit in principiis recta beniuolentiæ & attentiõis postulatio: quæ quia esse in turpi genere causæ non possit: Insinuatio surrepat animos: maxime ubi fors causæ non satis honesta ẽ: uel qa res sit improba: uel quia ab hominibus parũ ꝓbetur: aut si facie ipsa quoq; præmitur: uel inuidiosa consistentis ex diuersa patroni: aut patris uel miserabilis senis: cæci: infantis. Et quidem quibus aduersus hæc modis si mendum uerbosius tradunt: materiasque sibi ipsi fingunt: & ad mortẽ acti onum persequuntur. Sed cum hæc oriantur ex causis: quarum species cõsequi omnes nõ possumus: nisi generaliter comprehendantur: in infinitum sunt extrahendæ. Quare singulis consilium ex ꝓpria rõne nascetur. Illud in uniuersum præceptum sit: ut ab iis, quæ lædunt ad ea quæ prosunt refugiamus. Si enim causa laboramus: psona subueniat. si persona: causa. si nihil quod nos adiuuet erit: quæramus quid aduersarium lædat. Nam ut optabile est plus fauoris mereri: sic ꝓximum odii minus. In iis quæ negari nõ poterunt: elaborandum: ut aut minora q̃ dictum est: aut alia mente facta: aut nihil ad præsentem quæstionem pertinere: aut emendari posse pœnitẽtia: aut satis iam punita uideantur. Ideoque agere aduocato q̃ litigatori facilius: quia & laudat sine arrogantiæ crimine: & aliquãdo utiliter etiam reprehendere põt. Nam se quoq; moueri interim finget: ut pro Rabirio posthumo Cicero: dum aditum sibi ad aures facit: & auctoritatem induit uera sentientis: quo magis credatur: uel defendenti eadem uel neganti. Ideoq; primum hoc intueamur litigatoris an aduocati persona sit utendum: quotiens utrunq; fieri potest. Nam illud in schola liberum est: in foro rarũ: ut sit idoneus suæ rei quisq; defensor. Declamaturus autem maxime positas in affectibus causas ꝓpriis personis debet induere. Hi sunt enim qui mandari nõ possunt. nec eadem ui perferuntur alieni animi: qua sui motus. His etiam de causis insinuatione uidetur opus esse: si aduersarii actio iudicum animos occupauerit: uel si dicendum apud fatigatos est: quorum alterum promittendo nostras probatiões: & aduersas eluendo uitabimus. alterum & spe breuitatis: & iis quibus attentum fieri iudicem docuimus: & urbanitas opportuna reficit aios: & undecũq; petita iudicis uoluptas leuat tediũ. Non inutilis etiam est ratio occupandi: quæ uidentur obstare: ut Cicero dicit: scire se mirari quosdam: q; is qui per tot annos defenderit multos: læserit neminem: ad accusandum Verrem descenderit. deinde ostẽdit hãc ipsam sociorum defensionem: quod schema prolepsis dicitur. Id cum sit utile aliquando: nunc a declamatoribus quibusdam pene semper assumitur: q fas non putant: nisi a contrario incipere. Negant Apollodorum secuti tres esse de quibus diximus præparandi iudicis partes. Sed multas species enumerant: ut ex moribus iudicis. ex opinionibus ad causam extra pertinentibus. ex opinione de ipsa causa: quæ sunt prope infinitæ: tum iis ex quibus

omnes cõstant cõtrouersiæ:psonis:factis:dictis: causis: tẽporibus: locis:occasiõibus cæteris:quas ueras eẽ fateor. Sed ĩ hæc tria genera recidere. Nã si iudicẽ beniuolũ:attentum:docilem habeo: quid amplius debeã optare nõ repio:cũ metus ipse/qui maxime uidet esse extra hæc:& attentũ iudicẽ faciat:& ab aduerso fauore deterreat. Verum quoniã nõ est satis demonstrare discẽtibus:quæ sint in rõne prohœmii:sed dicẽdũ etiã quomõ pfici facillime possint:hoc adiicio:ut dicturus itueat. Q uid.apud quẽ.pro quo.contra quẽ. quo tẽpore.quo loco.quo rẽ; statu.qua uulgi fama dicẽdũ sit. qd iudicem sentire credibile sit ante q̃ icipiamus.tum quid aut desideremus:aut deprecemur.ipsa illum natura eo ducet:ut sciat qd primum dicendũ sit. At nũc omne quod cœperit:prohœmiũ putant: & ut quicq; succurrerit:utiq; si aliqua sentẽtia blãdiat exordium. Multa aũt sine dubio & aliis partibus sũt causæ cõmunia.nihil tamen in quoq̃ melius dicit:q̃ q; æque bene dici alibi nõ possit. Multum grãæ exordio est:quod ab actione aduersæ partis materiã trahit:hoc ipso quod non compositũ domi:sed ibi:atq; e re natum: & facilitate famam ingenii auget:& facie simplicis sũptiq; ex proxio sermõis fidem quoq; acquirit:adeo ut etiam si reliqua scripta atq; elaborata sint:tamen plerunq; uideatur tota ex temporalis oõ:cuius initium nihil præparatũ habuisse manifestũ est. Frequẽtissime uero prohœmium decebit:& sententiarum & compositiõis & uocis & uultus modestia:adeo ut in genere causæ etiam indubitabili fiducia se ipsa nimium exercere non debeat. Odit enĩ iudex fere litigantis securitatẽ:cumq; ius suũ intelligat:tacitus reuerẽtiam postulat. Nec minus diligenter:ne suspecti simus ĩ illa pte uitandũ: ꝓpter quod minime ostentari debet in prĩcipiis cura:qa uidet ars oĩno dicentis contra iudicem adhiberi:Sed ipsum istud euitare sũmæ artis. Nam id sine dubio ab omnibus:& quidem optime præceptum est. Verum aliquatenus temporũ conditione mutat:quia iam quibusdam in iudiciis maximeq; capitalibus:ut apud centũuiros:ipsi iudices exigunt sollicitas & accuratas actiones:contẽniq; se:nisi in dicendo etiã diligentia appareat:credũt. nec doceri tantũ:sed etiã delectari uolũt. Et ẽ difficilis huius rei moderatio: quæ tamen ita temperari põt:ut uideamur accurate non callide dicere. Illud ex præceptis ueteribus manet:ne quod insolens uerbum: ne audacius translatum:ne aut obsoleta uetustate:aut poetica licẽtia sumptũ in principio deprehendatur. Nondum enĩ recepti sumus. & custodit nos recens audientium intẽtio.magis cõciliatis animis: & iam calentibus hæc libertas feretur:maximeq; cum ĩ locos fuerimus ingressi:quorum naturalis ubertas licentiã uerbi notari circunfuso nitore non patitur. Nec argumentis autem:nec locis: nec narrationi similis esse in prohœmio debet oratio. Nec tamẽ deducta semper atq; circunlata:sed sæpe simplici ac ielaboratæ similis: nec uerbis uultuque nimia promittẽs. Dissimulata enim & ut græci dicunt:ἀγὲπιφα ῆ actio melius sæpe surrepit. Sed hæc prosed huius eẽ ipsius qui cõmittit sentẽtiam. & quæ sequũtur. Quod schema προλῆψις dicit. συκολῆψις sniæ figura est:quæ præsumptio ad uerbũ transferri põt. Hac aũt figura utunt: qui tacitis obiectionibus occurrũt:ea/q; occupãt quæ contra dici possent. Nihil aũt ĩ quoq; Pro quoq; legẽdũ est quoq;

Adeo ut ĩ genere causæ ẽt idubitabili fiducia se ipa animiũ exercere nõ debeat. Sic qdẽ recte legi uidet. Sed nisi c lra expuncta exerere legat: uerus sensus non pcipietur. Exerere náque est detegere atq; denudare. Fiduciã uero Fabius in ꝓhœmio tegendã non denudandã atq; ostentandã esse ait. Nec minus diligenter:ne suspecti simus in ulla parte uitandum. Pro ulla legẽdũ est illa:ne Fabius inepte præcipere uideantur. Diligẽter.n.uitãdum est:ne ĩ illa parte hoc est ꝓhœmio suspecti iudici uideamur:ne forte putet nos sibi artificiosa oõne insidiari. Maxime/q; cum in locos fuerimus ĩgressi. Quos appellat hic Fabius locos? An locos cõmunes proprioq; uniuscuiusq; causæ qbus & magna uis iudicũ nimis afferat & factum unum quodq; laudatur aut uituperat.ac iustum uel iniustum.maius uel minus.asperius aut mitius esse ꝓbatur.ac denicq; quibus iudex mouetur. Huiusmodi uero loci:ut Fabius ipse in quinto præcipit:interdum singulis quæstionibus subiiciuntur Nec ignoro locos uocari ẽt propositionum sedes:unde ab propositam causam conueniens trahitur propositio ut in causa coniecturali Petitionem testium. uoluntatem. potestatem. & similes qui etiam principales loci a quibusdam uocantur. a quibus secundarii etiam loci dicuntur: unde argumenta dicuntur. Nam locus proprie est argumenti sedes. Sed de huiusmodi locis Fabius hic

non sentitur. Dissimulata enim etiam ut græci dicunt: ανεπιφοραν actio melius sæpe surrepit ανεπιφορα τοσ remissa ac sine ostentatione interpretari potest hoc est modesta ac sine ullo tumore. Cum uitiosum prohœmium possit uideri cicatricosa facies. ut similitudinis aduerbium mihi ascribendum uidetur hoc modo. ut cicatricosa facies. hoc é aucatricum plena. Sunt autem cicatrices uulnerũ consolidatorum signa: quæ maxime faciem deturpare solent. Qui nauem impegit. Hoc est uado & harenæ illisit. Ab impingendo autem quod ex in & pango est compositum præterium impegi declinatur

Qui αποσροφη dicitur. αποσροφη auersio proprie transferri potest

Quanta superstitione. Qua pro quanta rectius legeretur. Dare hanc figuram sententiæ uires. Aut per præpositio est ascribenda. aut figura ut ablatiui sit casus est legendum. Acriores enim fiunt sensus figuris cum uerborum: tum sententiarum. Si flexum illi mutaueris. Nõ illi sed illum est legendum. hoc est: illam conuersionem sermonis ad diuina illa pro ligario Ironia. Vaticinatus esse Fabius uidetur quosdam futuro: quibus illa Ironia diuina pro ligario displiceret. Nam Georgio Cretensi qui Trapezuntius maluit appellari sadeo displicet: ut Fabium quoque alterum eloquẽtiæ Romanæ specimen. qq ut sus Minerꝝ nam reprehendens: irri-

ut formari animum iudicum expediet. Turbari memoria uel cõtinuandi uerba facultate destitui: nusq turpius: cum uitiosum prohœmium possit uideri cicatricosa facies: & pessimus certe gubernator: qui nauem dum portum egreditur impegit. Modus autem principii pro causa. Nã breuius simplices. longius perplexæ suspectæq & ĩfames desiderant. Ridendi uero q uelut leges phœmiis omnibus dederunt: ut ĩtra quatuor sensus terminarent. Nec minus euitãda é immodica eius longitudo: ne in caput excreuisse uideat: & quo præparari debet fatiget. Sermonẽ a persona iudicis auersum: qui αποσροφη dicitur: quidam ĩ totum a prohœmio summouẽt: nonnulla quidem in hanc persuasionem ratione ducti. Nã prorsus eẽ hoc magis secundum naturã confitendum est: ut eos alloquamur potissimum: quos cõciliare nobis studemus. Interim tamẽ & ẽ hoc prohœmio necessarius sensus aliqs: & iis acrior fit atq uehemẽtior ad personam directus alterius. Quod si accidat: quo iure aut quata supstitiõe prehibemur dare hac figura sentẽtiæ uires: nec enim istud scriptores artiũ: non quia non liceat: sed quia nõ putãt utile: uetãt. Ita si uincet utilitas: propter eãdem causam facere debemus propter quã uetamur. Et Demosthenes aũt ad Eschynem orationẽ in prohœmio cõuertit. Et. M. Tullius tum p aliis quibusdã: ad quosei uisum est: tum pro Ligario ad Tuberonem. Nã erit multo futura languidior: si esset aliter figurata: quod facilius cognoscet si quis illam totã partem uehemẽtissimã: cuius hæc forma est. Habes igitur Tubero: quod est accusatori maxime optãdũ: & cætera: conuertat ad iudicẽ: tum uero enim uere auersa uideatur oratio & langueſcat uis omnis dicentibus nobis. Habet igit Tubero: quod ẽ accusatori maxie optandum. illo enim modo pressit atq istitit. hoc tantũ indicasset: quod idẽ in Demosthene: si flexũ illi mutaueris: accidet. Quid non Salustius directo ad Ciceronem: ĩ quẽ ipsũ dicebat: usus est principio: & quidẽ protinus? Grauiter & iniquo aĩo maledicta tua paterer. M. Tulli. Sicut & Cicero fecerat ĩ Catilinã. quousq tãdẽ abutere patiẽtia nostra? ac nequis apostrophen miret: ipse Cicero pro Scauro ambitus reo: quæ causa est in cõmentariis. Nã bis eundẽ defendit. psopopœia loquẽtis pro reo utit. pro Rabirio uero posthumo: eodẽq Scauro reo repetũdaꝝ etiã exemplis. pro Cluẽtio: ut mõ ostendi: partitiõe. Nõ tamẽ hæc quia possunt bene aliquãdo fieri possim facienda sũt. sed quotiens præceptũ uicerit ratio. quomodo & similitudine dum breui. & translatiõe atq aliis tropis. quæ omnia cauti illi ac dilligentes prohibẽt: utemur iteri: nisi cui illa diuina pro Ligario ironia (de qua paulo ãte dixeram) displicet. Alia exordioꝝ uitia uerius tradiderũt: quod in plures causas accommodari potest: uulgare dicitur id: minus fauorabile: aliquando tamen non iutiliter assumimus a magnis sæpe oratoribus nõ euitatum. Quo & aduersarius uti põt: cõmune appellat. quod aduarsarius in suã utilitatẽ deflectere potest: cõmutabile. quod causæ nõ cohæret: seperatũ. quod aliũde trahitur: trãslatũ. Præterea quod lõgũ. quod cõtra præcepta ẽ: quorũ ple-

raq; nō principii mō sūt uitia: sed totius oionis. Hæc de phœmio quotiens erit usus. non semper autem ē. Nam & supuacuum aliquando est: ut si præparatus satis etiam si ne hoc iudex: aut si res præparatione non eget. Aristoteles quidem in totum id necessarium apud bonos iudices negat. aliquando tamen uti nec si uelimus eo licet: cū iudex occupatus. cū angusta sūt tēpora. cū maior potestas ab ipsa re cogit incipere. Contraq; est iterum phœmii uis etiā non i exordio. Nam iudices & i narratione nōnūq; & in argumētis: ut attendant: & ut faueant rogamus. Quo prodicus uelut dormitantes eos excitari putabat: q̄le est cū. C. Varenus: qui a familia anchariana occisus ē. hoc quæso iudices diligēter attēdite. Vbiq; si multiplex cā est: sua quibusq; partibus danda præfatio ē: ut audite hunc reliqua. & transeo nūc illuc. Sed in ipsis probationibus multa funguntur prohœmii uice: ut facit Cicero pro Cluentio: dicturus contra censores. pro Muræna cum Seruio se excusat. Verū id frequentius ē. q̄ ut exemplo cōfirmādum sit. Quotiens aūt prohœmio fuerimus usi tum siue ad expositionem trāsibimus: siue protinus ad probationem id debebit in principio postremū esse: cui cōmodissime iungi initium consequentium. Illa uero frigida & puerilis est in scholis affectatio: ut ipse transitus efficiat aliquā utiq; sententiā. Et huius uelut præstigiæ plausum petat: ut Ouidius lasciuire i metamorphosi solet: quem tamē excusare necessitas pōt res diuersissimas in speciem unius corporis colligentem. oratori uero quod est necesse surripere hanc transgressionem & iudicem fallere: qui ut ordini rerum animum intēdat: etiam cōmonendus est. peribit enim prima pars expositionis: si iudex nondum narrari sciet. Quapropter ut non abrupte cadere in narrationem: ita non obscure transcendere est optimum. Si uero lōgior sequetur: ac perplexa magis expositio: ad eam ipsam præparandus iudex erit: ut Cicero sæpius: sed hoc loco fecit. paulo longius exordiū rei demonstrandæ gratia repetam: quod quæso iudices ne moleste patiamini. Principiis enim cogitis multo facilius extrema intelligetis. Hæc mihi fere sunt de exordio comperta.

De narratione.

m Axime naturale ē: & fieri frequētissime debet: ut præparato p hæc quæ dicta sūt iudice: res de qua pronunciaturus ē indicet. Ea est narrati i qua sciens transcurrā subtiles nimium diuisiones quorundam plura eius genera facientium. Non enim solam uolunt esse illam negocii de quo apud iudices quæritur expositionem: sed personæ ut. M. Atilius palicanus humili loco pices magis loquax q̄ facundus: deat. Sed cum diuina sit: minime est mirandum si Trapezuntius elegantiæ latinæ ignarus eam percipere non potuit. Vt sit præparatus. Si particulam ascribi sensus integritas exposcit: hoc modo. ut si sit præparatus. Quale est cum. C. Varenus. Illa cum particula ut redundans uidetur expungenda. Cui cōmodissime iungi initium consequentiam. Possit uerbum librariorum curia prætermissum ascribatur: ne sensus imperfectus relinquatur. Affectio. Corrupte quidem sic legitur. Emendate uero affectatio. Quidam enim affectant & omnibus conantur uiribus: ut in trāsitu ipso a prohœmio ad narrationem aliquis acutus sensus efficiatur. Surripere. occultare furtimque eripere transgressionis & transitus notitiam. Vt Cicero sæpius: sed hoc loco fecit. Aliquid mihi deesse huic sensui uidetur. Aut enim potissimum aut quid tale recte forsitan ascriberetur. Cicero uero pro Cluentio hoc fecit. Inquit enim. Paulo longius exordium: & quæ Fabius ipse subiicit.

m Axime naturale est. Quæ de narratione quoque præcepta tradit Fabius ita sunt aperta: ut si mendæ absint: nihil expositione opus esse uideatur. Primum autem narrationem merito subiici exordio ait. Deinde narrationis infert diuisionem. Tum utq; semper narrandum quærit. Et an semper prohœmio subiicienda narrandum sit docet. Est autem narratio rei de qua pronunciaturus est iudex expositio. Vt. M. Attilius Palicanus. De Ciceronis oone pro Cluentio descriptū est hoc exēplū.

Oppidum est in Hellesponto. De quarta Ciceronis in uerrem actione sumptum est hoc narrationis principium. Chrysogonus postq̃ est nominatus. In oratiõe Ciceronis pro Roscio Amerino sensus quidem hic habetur, uerba uero ipsa alia leguntur. Sic enim Cicero inquit. Vsque eo animaduerti iudices eum uocari atque alias res agere ante q̃ Chrysogonum nominaui: quem simul atque attigi: statim homo se erexit, mirari uisus est. Intellexi quid eum pupugisset. Iterum ac tertio nominaui, postea homines cursare ultro & citro nõ destiterunt. Credo qui Chrysogono nunciarent esse aliquem in ciuitate: qui contra uoluntatem eius diceret auderet, aliter causam agi: atq; ille existimauit, aperiri bonorum emptionẽ: uexari pessime societatem, gratiam potẽtiamque eius negligi. Iudices diligenter attendere, populo rem indignã uideri. Nam ὑποτυπωσις non est habenda narratio, ὑποτυποσις: designatio siue informatio dicitur: quando quid ita describitur: ut oculis cerni uideat.

Quod falsum esse coarguitur. Pluribus ablatiuus in quibusdam exemplaribus recte mihi ascriptus uidetur, hoc modo. Quod falsum esse pluribus coarguitur. Complures nanque subiiciuntur rationes.

Pubertas annis an habitu æstimetur. Ad pubertatem æstimandam olim puerorum pudenda inspiciebantur: quam obseruationem Iustinianus se sustulisse libro quinto Codicis titulo Quãdo tutores uel curatores esse desinunt: his uerbis testatur. Indecoram obseruationẽ in examinanda marium pubertate resecãtes: iubemus quẽadmodũ fœminæ post impletos .xii. annos oẽs pubescere uidentur: ita mares post excessum .xiiii. annoꝝ puberes existimentur: indagatiõe corporis in honesta cessante. Hoc idem legitur etiã in institutiõibus titulo. Quibus modis tutela finit. Aut cũ est qdẽ iure narrationi locus. Sic qdẽ legit sed iure mihi ociosũ ac supfluũ esse uidet. Idcirco p iure i re eé legẽdũ facile cõtẽderi. Nã interdũ i re nulla est narratio, ut exposuit Fabius. Interdũ ẽ qdẽ i re narratiõi locus: sed qa iudici res ipa ẽ nota narratõe supsedet. Accidit aliquãdo alteri: & sæpius ad actorẽ causæ. Hic quoq; loco: tãetsi ita legat: mihi tamẽ corruptus eẽ ui. Nõ. n. ad actorẽ cãæ legẽdũ ẽ sed ab actore cãæ ẽ: hoc ẽ p actore cãæ. Id qđ apte exẽpla apposita declarãt. Ex stipulatõe. hic distinguẽdũ ẽ. Vt aũt inqt Paulus in sẽtẽtiis li. qnto obligationũ firmãdarũ gra stipulatiões iductæ sunt: q̃ q̃dã uerboꝝ solẽnitate cõcipiunt, ita appellatæ quod per eas firmitas obligationũ obstrigat. Stipulũ. n. ueteres firmũ appellabãt. Et ordo & cũ causa facti pro aduersario magis est. Cum præpositio ut superflua est eradenda. Causa nanque facti si exponatur p Horatio ẽ. Idcirco. n. sororẽ iteremit: q̃ eã i tãta populi Romani uictoria flere p hostiũ cæde uidit. Et cũ id qđ obiicit. Et copula ut redũdãs & supuacua ẽ eradẽda: ut legat cũ id qđ obiicit. Vt in eũ q cũ pecuniã. In loci: ut Opidum est in hellesponto lampsacum iudices. temporis: ut Vere nouo gelidus canis cum mõtibus humor Liqtur. causarum quibus historici frequentissime utuntur: cum exponũt: unde bellũ. seditio. pestilentia. præter hæc alias perfectas. alias imperfectas uocant. quod quis ignorat? Adiiciunt expositionem & præteritorum esse tempoꝝ: quæ ẽ frequentissima: & præsentium: qualis est Ciceronis de discursu amicorum. Chrysogonus postq̃ est nominatus: & futurorũ quæ solis dari uaticinãtibus potest. Nam ὑποτυπωσις nõ est habenda narratio. sed nos potioribus uacemus. Pleriq; sẽ per narrandum putauerũt: quod falsum esse coarguit. Sunt enim ante oia quædã tã breues causæ: ut ꝓpositiõem potius habeant q̃ narrationẽ. Id accidit aliquãdo utriq; pti: cum uel nulla expositio ẽ: uel de re cõstat: de iure quærit: ut apud cõtũuiros: filius an frater debeat eẽ intestati hæres. pubertas annis: an hãtu corporis æstimet. aut cũ est quidẽ iure narratiõi locus. sed aut ante iudici nota sũt oĩa aut priore loco recte exposita. accidit aliquãdo alteri: & sæpius ad actorẽ causæ. uel quia satis ẽ ꝓponere. uel quia sic magis expedit. satis ẽ dixisse certam creditã pecuniã peto ex stipulatiõe. legatũ peto ex testamẽto. diuersæ ptis expositõ ẽ: cur ea nõ debeat. & satis ẽ actori: & magis expedit sic ĩdicare. dico ab Horatio sororem suã interfectã. Nãq; & cũ ꝓpõne iudex crimẽ oẽ cognoscit. & ordo & cũ cã facti ꝓ aduersario magis ẽ. reus cõtra tunc narrationẽ subtrahit: & cũ id quod obiicit: nec negari nec excusari põt: sed i sola iuris qõne consistit: ut in eum q̃ cũ pecuniã priuatã ex æde sacra surripuit: sacrilegii reus ẽ: cõfessio uerecũdior ẽ q̃ expositio. non negamus pecuniã de tẽplo eẽ sublatã. calũniat tamẽ accusator actiõe sacrilegii: cũ priuata fuerit nõ sacra. uos aũt de hoc cognoscitis: an sacrilegium sit admissũ. Sed ut has aliquãdo nõ narrãdi cãs puto: sic ab illis distetio: q nõ esse narrãdũ existimẽt: cũ reus quod obiicit: tãtũ negat. In q̃ ẽ opinione Cornelius Celsus: q cõditionis huius esse arbitrat pleraſq; cædis cãs: & oẽs ãbitus ac repetũdarũ. Nõ eni putat eẽ narrationẽ: nisi quæ sũmã criminis: de quo iudiciũ est: cõtinet. Deinde fatetur ipse pro Rabirio posthu-

mo narrasse Ciceronem. atq; ille & negauit peruenisse ad Rabirium pecuniam: qua de re erat quæstio constituta. Et ī hac narratione nihil de crimine exposuit. Ego autem magnos alioqui secutus auctores duas esse in iudiciis narratiōum species existimo: alteram ipsius causæ. alteram rerum ad causam pertinentium expositionem. non occidi hominem. nulla narratio est: conuenit. Sed erit aliqua & interim etiam longa circa argumenta eius criminis de ante acta uita. de causis propter quas innocens in periculum deducatur. aliis quibus incredibile id quod obiicitur fiat. nec enim accusator hoc tantum dicit occidisti. sed quibus id probat narrat: ut in tragœdiis: cum Teucer Vlyxem reū facit Aiacis occisi: dicens inuentum eum in solitudine iuxta exanime corpus inimici cum gladio cruento: non id modo Vlyxes respondet: nō esse a se id facinus admissum: sed sibi nullas cum Aiace inimicitias fuisse. de laude inter ipsos certatum. Deinde subiungit quomō in eam solitudinem uenerit. iacentem exanimem sic cōspicatus: gladium e uulnere extraxerit. his subtexit argumentatio. Sed ne illud quidem sine narratione est dicente accusatore. fuisti in eo loco in quo tuus inimicus occisus est. nō fui. dicendum enim ubi fuerit. Q uare ambitus quoq; causæ & repetundarum hoc etiam plures eiusmodi narrationes habere poterunt: quo plura crimina. In quibus ipsa quidem neganda sunt. sed argumentis expositione contraria resistendum: & ĩterdum singulis. ĩterdū uniuersis. an reus ambitus male narrabit? quos parentes habuerit. quemadmodū ipse uixerit. qbus meritis fretus ad petitionem descenderit? aut qui repetundarum insimulabitur: nonne ante actam uitam: & quibus de causis per prouinciam uniuersam uel accusatorem aut testem offenderit: non inutiliter exponet? quæ si narratio non est: ne illa quidem Ciceronis pro Cluentio prima: cuius est initium. A. Cluētius habitus. nihil enī hic de ueneficio: sed de causis: q̄bus ei mater inimica sit: dicit. Illæ quoq; sunt pertinentes ad causam: sed non ipsius causæ narrationes: uel exempli gratia: ut in Verrem de. L. Domitio: qui pastorem: q; is aprum quem ipsi inueniri optulerat: exceptum esse a se uenabulo confessus esset: in crucem sustulit. uel excutiendi alicuius extrinsecus criminis: ut pro Rabirio posthumo. Nam ut uentum alexandriā est iudices: hæc una ratio a rege proposita posthumo est seruandæ pecuniæ: si curationem & quasi dispensationem regiam suscepisset. uel augēdi ut describitur iter Verris. ficta interim narratio ītroduci solet: uel ad cōcitandos iudices: ut pro Roscio contra Chrysogonum: cuius paulo āte habui mētionē. uel ad soluēdos aliq̄ urbanitate: ut p Cluētio cōtra fres Cepasios. ĩterdū p digressionē decoris gra: q̄lis rursus ī Verrē de pserpia. ī his quōdā locis mater filiā quæ fisse dr. Q uæ oia eo ptinēt: ut appeat nō utiq; nō narrar eū q ne gat: sed illd ipsum narrare qd negat. nec hoc qdē simplr accipieo ut legatur grammaticæ ratio exposcit. Calumniatur tamen accusator actione sacrilegii. Nos teneri subaudiatur: si non est ascribendum. Atq; ille & negauit pueniſse ad Rabirium pecuniam. Atqui legendum uidetur non atque. Opinionē enim Celsi reprobat Fabius. Cōfutationibus aūt atqui particula maxime cōuenit. Accusatus autē fuit Rabirius Posthumus: quod pecuniam a rege Ptolemæo accepisset qua senatum corrūperet. Aliis quibus incredibile id quod obiicitur fiat. Quæ copula ascribenda uidetur ut legatur Aliisque quibus. Quo plura crimina. Quod mihi uidetur esse legendum causam enī assignat cur plures futuræ sint narrationes in causis ambitus & repetundarum. Et quibus de causis per prouinciam uniuersam uel accusatorem aut testem offenderit. Licet per recte legi uideatur pleriq;. ego tamen contenderim per præpositionem eradēdam ac loco eius uel coniunctionem reponendam. Facile enī accidere potest ut præses proconsulue acrius tributa exigendo aliudue faciendo totam offendat prouinciam. Quē ipsi inueniri optulerat. Muneri emēdate in aliis legit exēplaribus. Hoc autē Cicero narrat septima in uerrē actiōe. Vetus est iquid quod dicā: & ppter seueritatē exēpli nemini fortasse uestrū iauditū. L. Domitiū prætorē ī Sicilia cū aper igēs ad eū allatus esset: admiratū requisisse. Quis eū pcussisset. cū audisset Pastorē cuiusdā fuisse: eū ad se uocari iussit. illū cupide ad prætorē q̄si ad laudē & ad præmiū accurrisse. Quæsisse Domitiū Qui tantā bestiam pcussisset. Illū se respondisse uenabulo. Statim deīde iussu prætoris in crucē esse sublatū. Vel augēdi ut describitur iter uerris. Tertia ī uerrē actione sic describere iter uerris. M. Tullius ingreditur. Nam ut iste profectus est: quacunque iter fecit: eiusmodi fuit: nō ut legatus populi Romani: sed ut quædam calamitas puadere uideret: & q̄ sequūt p̄ lixiora q̄ ut hic sint describēda.

Sed aliquando magis ut consentiat. Aliquãdo. d. expũcta ac. t. ascripta legendũ est. Quod qui opinentur nõ possunt uideri nulla narratione ducti. Pro narratõe legẽdũ esse rõne neminem dubitare puto. Sed aliter ꝓ. L. Muræna quoq; postea narrauit: cũ obiecta diluit. Cicero Murænã ãbitus reũ defendẽs anteq̃ narret: obiecta sibi a. M. Catone ac Seruio Sulpitio ita refutat: ut ostendat se merito eam defensionem suscepisse: id qđ Cato Sulpitiusq; uitio dabant. Quod fiet utiliter quotiens non crimẽ non repellendum tãtum. Non particula priore loco posita ut cessans omnino est eradenda. Erunt quædam causæ nec id raro crimini quidẽ de quo cognitum ẽ: faciles ad diluendum. Emẽdatiõe idiget hic locus. Non enim crimini: sed crimen. non cognitũ: sed cognitio ut legat sensus exposcit. hoc modo. Et erunt quædã causæ: nec id raro: crimen quidem de quo cognitio est: faciles ad diluendum. Quæ prius amouẽda sunt. Sic quidem recte legi uidetur: sed forsitan amolienda hoc est dilu da rectius legeretur. Quã ueneficiis. Veneficii litteras erasa legendum esse ex oratione quoq; Ciceronis pro Cælio aperte colligi potest.

Deinde cũ narret de bonis paulatim. Aut cum particula uidetur expungenda aut tum loco eius ascribẽda

Nam cum pro petitore & expositõe tanq̃ priores agãt uti solent. Dicũt librariorũ negligẽtia prætermissũ: est ascribendũ: ut legamus Nã cum pro petitore dicunt.

Idq; fit non recte. Negatiuam particulã: ut quæ sensum peruertit: expungendã esse: ea ratione: quæ subiicitur facile perspicitur. Cũ enim ĩquit declamatio nos præparet ad forenses causas agendas: merito in utrunque locum & accusandi: endũ: quod ẽ a me positũ: supuacuã eẽ narrationẽ rei: quam iudex nouerit. Quod sic intelligi uolo: si nõ mõ factũ quid sit sciet: sed ita factũ etiã ut nobis expedit opinabitur. Neq; enĩ narratio ĩ hoc rep ta est: ut tantũ cognoscat iudex: sed aliquando magis ut consentiat. Quare etiã si nõ erit docendus: sed aliquo mõ afficiẽdus narrabimus cũ præparatiõe q̃dã. scire q̃dẽ ĩ eũ sũma qđ actũ sit. Tamẽ rõnẽ quoq; facti cuiusq; cognoscere ne graueť. Interĩ ꝑp aliquẽ ĩ cõsiliũ adhibitũ nos repetere illa simulemus. Interĩ ut rei quæ ex aduerso ꝓponať: iniqtatẽ oẽs etiã circũstãtes intelligant. In quo genere plurimis figuris erit uarianda expositio ad effugiẽdũ tediũ: cũ sint nota audiẽti. sicut meministi. & fortasse supuacuũ fuerit hic cõmorari. Sed qa ego diutius? cũ tu optime noris? illud q̃le sit tu scias? & his similia. alioq; si apud iudicẽ cui nota cã ẽ: narratio sp uideť sup uacua: põt uideri nõ sp eẽ etiam ipsa actio necessaria. Alterũ est de quo frequẽtius quæriť. an sit utiq; narratio ꝓhœmio subiicienda. Quod qui opinanť: nõ possũt uideri nulla narratiõe ducti. Nam cũ ꝓhœmiũ iccirco cõpatũ sit: ut iudex ad rẽ accipiendã fiat cõciliator. docilior. & itẽtior. & ꝓbatio nisi cã prius cognita nõ possit adhiberi: ꝓtinus iudex notitia rei ĩstruẽdus uidetur. Sed hoc quoq; ĩterdũ mutat cõditio causarũ: nisi forte. M. Tulliũ ĩ oratione pulcherrima: quã ꝓ Milone scriptã reliqd: male distuliss̃e narrationẽ uidetur tribus præpositis quæstionibus. aut ꝓfuisset exponere quomõ insidias Miloni feciss̃et Clodius: si reũ q a se hominẽ occisũ fateretť defendi oio fas nõ fuisset. aut si iã præiudicatiõe senatus dãnatus esset Milo. aut si Cn. Pompeius q ꝑp aliquã gratiã iudiciũ militibus armatis cluserat: tãq̃ aduersus existimaretť. Ergo hæ quoq; quæstiones uĩ ꝓhœmii optinebũt: cũ oẽs iudicẽ præparauerit. Sed aliter ꝓ. L. Muræna quoq; postea narrauit: cum obiecta diluit. quod fiet utiliter quotiẽs nõ crimẽ nõ repellẽdũ tãtũ: sed etiã trãsferẽdũ erit: ut prius iis defensis uelut initiũ sit aliũ culpandi narratio: ut ĩ armorũ ratiõe antiqor cauẽdi q̃ ictũ inferendi cura ẽ. Erũt quædã causæ nec id raro: crimini qdẽ de quo cognitũ ẽ faciles ad diluẽdum: sed multis ante actæ uitæ flagitiis & grauibus crimibus oneratæ: quæ prius amouẽda sunt: ut ꝓpitius iudex defensionem ipsius negocii: cuius ꝓpria quæstio ẽ: audiat. ut si defẽdẽdus est. M. Cælius. nõne optime patronus occurat prius cõuitiis luxuriæ. petulãtiæ. ĩpudentiæ q̃ ueneficiis: ĩ qbus solis oĩs Ciceroĩs uersať oro? Deide cũ narret de bonis paulati: totãq; deide explicet cãm: quæ ẽ ipsius actiõe defensa. Sed nos ducit scholarũ cõsuetudo: ĩ qbus certa quædã ponunť quæ themata dicimus: præter quæ nihil ẽ diluẽdum. Ideoq; narratio ꝓhœmio sp subiungiť. ide libertas declamatoribus: ut ẽt secũdo ptis suæ loco narrare uideať. Nã cũ ꝓ petitore & expõne tãq̃ priores agãt uti solẽt: & cõtradictõe tãq̃ respõdeãt: idq; fit nõ rẽcte Nã cũ sit declamatio forẽsiũ actionũ meditatõ: cur nõ utrũq; ꝓtius locũ exerceãt? cuius rõis ignari ex more cui assueŕt nihil ĩ foro putãt eẽ mutãdũ. Sed ĩ scholasticis quoq; nõnũq̃ euenit: ut ꝓ narratõe

sit ꝓpō. Nā quid expōet quæ zelotypum malæ tractatiōis accusat? aut qui cyni cum apud censores reū de moribus facit? cum totū crimen uno uerbo i qualibet actionis parte ꝓpositō satis indicet? Sed hæc hactenus. nūc quæ sit rō narrandi subiūgā. Narratio ē rei factæ aut non factæ utilis ad psuadendū expositio. uel ut Apollodorus finit: oro docēs auditorē qd i cōtrouersia sit. Eam pleriq; scriptores maxime qui sunt ab Isocrate: uolūt eē lucidā. breuē. uerisimilē. nec .n. refert an ꝓ lucida pspicuā. ꝓ uerisimili ꝓbabilē credibilēue dicamus. Eadē nobis placet diuisio. q̄q̄ Aristoteles ab Isocrate ꝓte i una dissenserit: præceptū breuitatis irridēs: tanq̄ necesse sit longam aut breuē expositionē: nec liceat ire ꝓ mediū. Theodorei quoq; solam relinquunt ultimā ꝓtē. quia nec breuiter utiq; : nec dilucide semp sit utile exponere. quo diligētius distinguēda sūt singula: ut qd quoq; loco ꝓsit ostē dā. Narratio est aut tota ꝓ nobis: aut tota ꝓ aduersariis: aut mixta ex utrisq;. Si erit tota ꝓ nobis: cōtēti simus tribus partibus: ꝓ quas efficit quo iudex facilius intelligat: meminit: credat. nec qs q̄ reprehēsiōe dignū putet: q; ꝓposuerī eam. quæ sit tota ꝓ nobis debere eē uersimilē: cū uera sit. Sūt enī plurima uera qdem: sed parum credibilia: sicut falsa quoq; frequēter uerisimilia. Quare nō minus laborādū ē: ut iudex quæ uera dicimus. q̄ quæ fingimus credat. Sūt qdē hæ (quas supra retuli) uirtutes aliaq; quoq; ptiū. Nā & per totā actionē uitanda est abscuritas: & modus ubiq; custodiēdus: & credibilia eē oportet oīa quæ dicunt. Maxīe tamen hæc ī ꝓte custodiēda sūt: quæ prima iudicē docet: in qua si acciderit: ut aut nō intelligat: aut nō meminerit: aut nō credat: frustra ī reliqs laborabimus. Erit āt narratio apta atq; dilucida: si fuerit primū expositа uerbis ꝓpriis & significātibus: & nō sordidis q̄dē: nō tamē exq̄sitis & ab usu remotis. tū distincta rebus: psonis: tēporibus: locis. causis: ipsa etiam ꝓnūciatiōe ī hoc accōmodata: ut iudex quæ dicuntur. q̄ facillime accipiat. Quæ qdē uirtus negligit a plurimis: q ad clamorē dispositæ: uel etiā forte circūfusæ multitudinis cōpositi nō fecerūt illud ītētionis silentiū: nec sibi diserti uident: nisi oīa tumultu ac uociferatiōe concusserit. rē indicare sermonis quotidiani: & ī quēcūq; etiā idoctoq; cadētis eē existimāt: cū iterī quod tā q̄ facile cōtēnūt: nescias præstare uelint minus ac possint. Neq; enī aliud in eloquētia cōcta expti difficilius reperiēt: q̄ id qd se dicturos fuisse oēs putant: postq̄ audierūt: quia nō bona iudicāt eē illa: sed uera. Tū aūt optime dicit orator eū uidetur uera dicere. At nūc uelut cāpū nacti expositiōis hic potissimū & uocem flectūt: & ceruicē reponūt: & brachiū ī latus iactāt: totoq; & req; & uerboq; & cōpositionis genere lasciuiūt. deīde (quod sit mōstro simile) placet actio: cā non intelligit. Verū hoc omittamus: ne mius gratiæ præcipiēdo recta q̄ offensæ reprehēdēdo praua mereamur. breuis erit narratio ante oīa si ide cœperius rē exponere ūde ad iudicē ptiet. Deīde si nihil extra cām dixerimus. tū etiā si reciderimus oīa: qbus sublatis nec cognitiōi qcq̄: nec utilitati detrahat. Solet .n. eē quædā ptiū breuitas: quæ longā tamen efficit sūmā. In portum ueni. nauim prospexi. quanti uehēret interrogaui. de precio conueni. conscedi. sublatæ sunt anchoræ. soluimus oram. prouecti sumus. nihil horū dici celerius potest: sed sufficit dicere. e portu nauigaui. & quotiēs exitus rei satis ostēdit priora: debemus hoc eē cōtēti: quo reliq̄ itelligunt. Quare cū dicere liceat: ē mihi filius iuuenis: oīa illa supuacua: cupidus ego liberoq; uxorē duxi. natū sustuli. filiū educaui. i ādolescētiā ꝓduxi. iōq; græcoq; aliq aliud circunciſam expositionē. i. σύντομον aliud breuem puta & defendē di exercēur

Quo diligētius distinguēda sunt singula: ut quid quoque loco ꝓsit ostēdam. Insciētia quorundam deprauatus ē hic locus: qui dum emēdare uolūt omnia peruertunt. q̄ namq; particula. erasa pristinæ restituitur integritati. ut legatur ut quid quo loco prosit Fere autē ī simili locutionis genere ubique exempla // ria sunt de prauata.

Non fecerunt illud ī tētiōis silētiū. Ferūt sine cōtro/uersia legē dū mihi uidet: Neq; .n. fecerunt ullo pacto sēsui cōuenire potest.

Soluius oram Hic mānifeste coarguitur error illius arrogantissimi nebulonis quē nuper in media academia pataui na conuicimus asserētem oram in epistola Fabii ipius

ad Tryphonem pro aura & uento esse accipiendam atque ad illud uerbum præcemur referendam. Hic

enim nullum est aliud uerbum q̄ soluimus. Quare oram pro fune accipiamus oportet. Prouecti sumus. Profecti mihi rectius legi uidetur. hoc est discessimus.

Ideſt συντομον. Circūcisiū p prie συντομον trāsfertur. Nā iteratiōes & ταυτολογιασ & περισσολογιασ. quas in narratione uitandas quidam scriptores artium tradiderūt: trāseo. ταυτολογια transfertur idem sermo: ut περισσολογια superflua dicitur oratio. Hæc autem sunt uitia non solum narrationis sed totius orationis soloecismo finitima.

Et abruptum sermonis genus. Qui sine ulla p̄paratione fit abruptus sermo uocatur. Simplex enim ut undiq; præcisa. & loco ut particulæ satis constat esse legendum. Quibus extrema ut præcipi: prohœmii parte. Præcepi ut præteriti sit temporis est legendum. Quale est apud Ciceronem. Moritur Fulcinius. In oratione Ciceronis pro Cecina hæc leguntur. Interim expediet expositiōes. e uocali erasa expedit

uerunt: quod illa superuacuis careret. hec posset aliquid ex necessariis desiderare. Nos aūt breuitatem i hoc ponimus: nō ut minus: sed ne plus dicat q̄ oporteat. Nā iteratiōes qdē & ταυτολογιασ & περισσολογιασ quas in narratiōe uitandas quidā scriptores artiū tradiderūt: transeo. Sūt. n. hæc uitia nō tantū breuitatis gr̄a fugienda. Nō minus aūt cauēda erit q̄ nimiū corripiētes oīa sequit obscuritas. Satiusq; aliquid narratōi superesse q̄ deesse. Nā superuacua cū tedio dicunt. necessaria cū periculo subtrahūtur. Quare uitāda etiā illa salustiana (q̄q̄ i ipso uirtutis optinet locū) breuitas: & abruptū sermonis genus: quod ociosū fortasse lectorē minus fallat: audientē trāsuolat: nec dū repetat expectat: cū præsertim lector nō fere sit nisi eruditus. iudicē rura plerūq; i decurias mittāt de eo p̄nunciaturū quod itellexerit: ut fortasse ubiq;. i narratione tamē præcipue media hæc tenēda sit uia dicēdi: quātū opus ē. quantū satis est. quantū opus est aūt non ita solū accipi uolo: quantum ad iudicādū sufficit. quia nō ornata debet esse breuitas. alioqui sit idocta. nā & fallit uoluptas & minus lōga quæ delectāt uidētur: ut amœnū ac molle iter etiā si est spacii āplioris: minus fatigat q̄ durum arduūq; cōpen diū. Nec enī mihi unq̄ tāta fuerit cura breuitatis: ut nō ea quæ credibilē faciunt expositionē: iseri ueli. simplex enī ūt undiq; præcisa non tā narratio pōt uocari q̄ cōfusio. Sūt porro multæ cōditōe ipsa rei lōgæ narratōes: q̄bꝫ extrema ut præcipi p̄hœmii pte ad itentionē præparādus ē iudex. deide curādū ut oī arte uel ex spacio eius detrahamus aliq̄d: uel ex tedio: ut minus lōga sit efficiamus quæ poterimus differēdo: nō tamē sine mentione eoꝝ quæ differemus. Quas cās occidēdi habuerit. quos assumpserit cōscios. quēadmodū disposuerit īsidias p̄batiōis loco dicā. Quædā uero ex ordine prætermittēda: quale ē apud Ciceronē. Moritꝫ fulcinius. multa. n. quæ sūt i re quia remota sūt a cā: prætermittā. At partitio tediū leuat. dicā quæ acta sint āte ipsum rei cōtractū. dicā quæ i re ipsa. dicā quæ postea. Ita tres potius modicæ uidebuntꝫ narratiōes: q̄ una lōga. Interī expediet expositiōes breui iterfatiōe distinguere. audistis quæ āte acta sūt: accipite nūc quæ īsequuntꝫ. reficietꝫ. n. iudex priorꝫ fine: & se uelut ad nouū rursus initiū præparabit. Si tamen adhibitis quoq; his artibus i lōgū exierit ordo rerꝫ: erit nō iutilis i extrema pte cōmonitio: quod Cicero etiā i breui narratiōe facit. Adhuc Cæsar. Q. u. Ligarius oī culpa caret. domo ē egressus nō mō nullū ad bellū: sed ne ad minimā q̄dem belli suspicionē & cætera. Credibilis aūt erit narratio āte oīa: si priuscōsulue rimus nr̄m animū: ne qd naturæ dicamus aduersū. Deinde si causas ac rōes factis præposuerimus nō oībus: sed de q̄busquæritꝫ. Si p̄sonas cōuenientes his quæ facta credi uolemus cōstituerimus: ut furti reū cupidū. adulterii libidinosū. homicidii temerariū. uel cōtra si defendemus. præterea loca & tp̄a & similia. Est āt q̄dā ētductus rei credibilis q̄lis i comœdiis ētimimis. aliq̄. n. naturaliter sequūtꝫ & choærētꝫ: ut si bene priora narraueris: iudex ipse: qd postea sis narraturus expectet. Ne illud qdē fuerit iutile: semina quædā p̄bationū spargere: uerū sic ut narrationē eē meminerius: nō p̄bationē. nonūq; ētamen argumento aliquo confirmabimus: quod proposuerimus: sed simplici & breui: ut i ueneficiis. sanus bibit. statim concidit. liuor ac tumor cōfesti est consecutus. Hoc faciunt & ille præparatiōes: cum reus dicitur robustus. armatus contra infirmos. inermes. securos. Omnia deniq; quæ probatione

tractaturi sumus personam.causam.locum.tempus.instrumentum.occasionem narratione delibabimus.Aliquādo si dēstituti fuerimus his:fatebimur uix eē credibile:sed uerū.& hoc maius habendum scelus.nescire nos quomodo factum sit aut quare.mirari:sed probaturos.Optimæ uero præparatiōes erūt quæ latuerit: ut a Cicerone sunt quidē utilissime oīa prædicta:p quæ Miloni Clodius.nō Clodio Milo isidiatus eē uideat.Plurimum tamē facit illa callidissima simplicitatis imitatio.Milo aūt cum in senatu fuisset eo die quoad senatus est dimissus:domū uenit.calceos & uestimenta mutauit.paulisper dū se uxor ut fit cōparat:cōmoratus ē.q̄ nihil præparato.nihil festinato fecisse uidet.Milo.quod nō solū rebus ipsis uir eloquētissimus:qbus moras & lentum profectionis ordinem ducit:sed uerbis etiam uulgaribus & quotidianis:& arte occulta consecutus ē.quæ si aliter dicta eēnt:strepitu ipsum iudicem:deinde patronum excitasset.Frigida uidentur ista plerisq;:sed hoc ipsum manifestū:quomodo iudicem fefellerint:quod uix a lectore deprehenditur.Hæc sunt quæ credibilem faciant expositionem.nam ne contraria:aut sibi repugnantia in narratiōe dicamus:si cui præcipiendum est:is æque frustra docet.etiam si quidam scriptores artium hoc quoq; tāq̄ occultum & a se prudenter eruptū tradūt.His tribus narrādi uirtutibus adiiciunt quidam magnificentiam:quam μεγαλοπρέπειαν uocant:quæ neque in omnes causas cadit(nam quid in plerisq; iudiciis priuatis de re certa credita.locata:& cōducta. iterdictis habere loci potest supra modū se tollens oratio?)nec semper est utilis: ut uel miloniano exemplo patet.Et meminerimus multas esse causas:in quibus confitendum.excusandum.submittendum sit:quod exponimus:quibus omnibus aliena ē illa magnificētiæ uirtus.Quare non magis proprium narrationis ē magnifice dicere:q̄ miserabiliter.iuidiose.grauiter.dulciter.urbane:quæ cum suo loco sint laudabilia:nō sunt huic parti proprie assignata:& uelut dedita.Illa quoque ut narrationi:ita cum cæteris partibus cōmunis est uirtus:quā Theodectes huic uni proprie dedit.nō enim magnificam mō uult eē:uerum etiam iucūdam expositiōem.Sunt q adiiciant his euidentiā:quæ ἐνάργεια græce uocatur. Nec ego quēq̄ deceperi:ut dissimulē Ciceroi quoq; plures ptes placere.Nā præterq̄ planā & breuē & credibilē uult eē euidētē.moratā cū dignitate.Sed ī oratione morata debēt eē oīa cū dignitate quæ potuerūt.Euidētia ī narratiōe quātū ego ītelligo ē qdē magna uirtus:cū qd ueri non dicēdū:sed quodāmodo etiā ostēdendum ē.Sed subiici prospicuitati pōt:quā quidā etiam contrariā interim putauerūt:quia ī qbusdam causis obscurāda ueritas ē:quod ē ridiculū.Nā qui obscurare uult narrat falsa pro ueris:& iis quæ narrat debet laborare:ut uideantur q̄euidētissima.Sed q̄tenus etiā forte q̄dā puenimus ad difficilius narrationū genus:iā de his loq̄mur:ī qbus res cōtra nos erit:quo loco nōnulli prætereūdā narrationē putauerūt.Et sane nihil ē facilius nisi ꝓrsus totā cām oīo nō agere.Sed si aliq̄ iusta rōne suscepe ris litē:cuius artis ē malā eē cām silētio cōfiteri:nisi forte tā hebes futurus ē iudex:ut secūdū id ꝓnūciet:quod sciet narrare te noluisse.Neq; ificias eo ī narratiōe:ut aliq̄ negādā.aliq̄ adiiciēda.aliq̄ mutāda:sicut aliq̄ etiā tacenda. Sed tacēda quæ tacere oportebit & liberū erit:quod fit nōnunq̄ breuitatis quoq; gra:q̄le illd ē.respōdit:quæ ei uisū ē.Distīguāus igr genera cārū.nāq; ī qbꝫ nō de culpa quærit:sed de actiōe:ēt si erūt cōtra nos themata:cōfiteri nobis licebit.pecuniā de tēplo sustulit:sed priuatā.nō iō sacrilegus ē.uirginem rapuit.nō tamen optio patri dabitur.ingenuum stuprauit:& stupratus se suspendit.nō tamē ideo

ut sit tempus præsētis legatur. ¶Quā μεγαλοπρέπειαν uocāt.μεγαλοπρεπείαν magnificentia ꝓprie interꝓtatur.

Sūt qui adiiciant his euidentiam quæ ἐνάργεια græce uocat. Vitiose a plerisquelegitur ἐνεργάια quæ non euidentia interꝓtat sed actus atq; efficacia. ἐνάργεια. igit legat: quæ euidētia atq; illustratō trāsfert. Nā ꝓterq̄ planam & breuē & credibilem uult eē euidēdē moratam cū dignitate.In partitiōibꝫ oratoriis hæc a Cicerone traduntur.

Et iis q̄ narrat.Is p simplex iut sit notatiuus singularis:& q ut legat sēsus exposcit. Sicut aliq̄ etiam tacenda.ut syllaba erasa sic legendum aperte præcedentia declarant.

Narratio tradens.

Cōsiliū furti in tēplo attulit. Vt omittā pro templo scribēdū esse tēplū: non particulanegatiua mihi ascribenda uidetur, ut legatur Consilium furti in templum nō attulit. Commemorat enim ea Fabius quæ pro sacrilegii reo dici possent. Quæ nimirum in alis hominū potest. Nimiū, n. littera erasa nisi legatur: sēsus iteger nō habetur. Vt sic dicam uino impulsum. Si. c. littera erasa legendū est

Ordinem rei narrare quidem mihi necesse est. Quid loco quidem nisi legatur sensus uerus percipi non poterit.

Quo modo tamē euitare expositionē salua causæ ratione possumus? Sic quidē legit: sed illa particula tamē cum sit aduersatiua nihil sensui conuenit. Tum uero si legatur & sensus perficietur & ad illud cū superius referetur. Quare mihi sic legendū uidet. Quo modo tum euitare.

Effecturos nos qdē dicimus. Dicemus ut sit futuri tēporis: mihi legendum uidetur. Pollicebimur inquit nos ea quæ proposui mus: comprobaturos. Efficet nāque interdum ē argumentis probare. Atq; constabit. Atq & cō-

stuprator capite ut mortis causa puniatur. sed decem milia: quæ pœna stupratori cōstituta est dabit. Verū in his quoq; confessiōibus ē aliqd quod exiuidia: quā expositio aduersarii fecit: detrahi possit: cum etiā serui nostri de peccatis suis mollius loquātur. Quædā. n. quasi nō narrātes mitigabimus: nō qdē ut aduersarius dicit. cōsiliū furti in tēplū attulit. nec diu captauit eius rei tempus. sed occasiōe & absentia custodū corruptus: & peccunia: quæ nimirū ī animis hoium pōt: uictus ē. Sed qd refert? peccauit: & fur ē. nihil atti net id defendere: cuius pœnam nō recusamus. Interdū quasi dānemus ipsi: ut sic dicā uino ipulsū. errore lapsum. nocte deceptū. uera sunt ista fortasse. tu tamē ingenuū stupraſti. solues decē milia. nōnunq; ppositione præmuniri pōt cā: & deide exponi. Cōtraria sūt omnia tribus filiis: q ī mortē patris cōiurarāt: sortiti nocte singuli p ordinē cū ferro cubiculū ītrauerūt pre dormiēte. cū occidere eū nemo potuisset: excitato oia idicauerūt. Si tamē pater qui diuisit patrimoniū: & reos parricidii desedit: sic agat. Quod cōtra legē suffi cit: parricidiū obiicit iuuēibus: quoq; pater uiuit: atq; etiā liberis suis adest. ordinē rei narrare qdē mihi necesse ē: cū ad legē nihil ptineat? Sed si cōfessiōnē culpæ meæ exigitis: ego fui pater durus: & patrimonii: quod iam melius ab his administrari poterat: tenax custos. deide subiicitur stimulatos ab iis: quoq; idulgentiores parētes erāt. sp tamē eū habuisse animū: q sit euētu deprehēsus: ut occidere patrē nō posset. Nec. n. iureiurādo opus fuisset: si alioq hoc mētis habuisset: nec sorte nisi quod se q̄sq; eximi uoluerit: oia hæc qualiacūq; placidioribus animis accipient illa breui primæ ppositiōis defessiōe mollita. At cū quærit an factū sit: uel quale factū sit: licet oia contra nos sint quomodo tamē euitare expositionē salua cā rōne possumus? narrauit accusator: nec ita ut quæq; eēnt acta tantū indicaret: sed adiecit inuidiā. rē uerbis exasperauit. accesserūt pbationes. poratio incēdit: & plenos iræ reliqt. Expectat naturaliter iudex qd narret a nobis: si nihil exponimus illa eē quæ aduersarius dixit: & talia qualia dixit: credat necesse ē. Quid ergo eadē exponemus? Si de qualitate aget: cuius tū demū quæstio ē cū de re constat eadē: sed nō eodē mō. alias cās. aliā atq; aliā rationē dabo. Verbis eleuare quædā licebit. luxuria hilaritatis. auaritia parsimoniæ. negligētia simplicitatis noie leniet. uultu deniq;. uoce. habitu uel fauoris aliqd uel miseratiōis merebor. Solet nōnunq; mouere lachrymas ipsa cōfessio. atq; ego libēter ītrogē: sint illa defensuri quæ nō narrauerit: nec ne? nā si nec defenderit: nec narrauerit: tota cā prodet. At si defēsuri sūt: proponere certe plerūq; id quod confirmaturi sumus oportet. Cur ergo nō exponamus quod & dilui pōt: & ut hoc cōtigat utiq; indicandū est? aut qd iter pbationē & narrationē ītersit? nisi quod narratio ē pbatiōis continua ppositio. rursus pbatio narratiōi congruēs cōfirmatio. Videamus ergo: nū expositio hæc longior demū eē debeat: & paulo uerbosior præparatione: & quibusdā argumētis dico nō argumētatione: cui tamen plurimum confert frequēs affirmatio: effecturos nos quidē dicimus: non posse uim rerum ostendi prima expositione. expectent: & opiniones suas differant: & bene sperent. Deniq; utiq; narrādum ē: quicquid aliter q̄ aduersarius exposuit: narrari pōt. aut eo etiam prohœmia sunt ī his causis superuacua. Quæ quid magis agunt: q̄ ut cognitioni accommodatiorē iudicē faciāt? atq; cōstabit nusq̄ eorum maiorē usum: q̄ ubi animus iudicis ab

aliqua contra nos ſita opinione flectẽdus eſt. Cõieturales aũt cauſæ i quibus de facto quæriť: nõ tam ſæpe rei: de qua iudiciũ ẽ: q̃ eoꝝ ꝑ quæ res colligenda ẽ: ex poſitionẽ habẽt. Q uæ cũ accuſator ſuſpicioſe narret: reus leuare ſuſpicionẽ debeat: aliter ab hoc atq; ab illo ad iudicẽ ꝓferri oportet. At enĩ quædã argumenta turba ualẽt. diducta leuiora ſũt. Id qdẽ non eo ꝓtinet: ut quærať an narrãdũ: ſed quomõ narrãdũ ſit. Nã & cõgerere plura expoſitiõe qs prohibet: ſi id utile ẽ cauſæ: & ꝓmittere: ſed & diuidere narrationẽ: & ꝓbatiões ſubiũgere ꝓtibus: atq; ita tranſire ad ſequẽtia: nãq; neq; iis qdem accedo: q ſemp eo putãt ordine: quo qd actũ ſit: eẽ narrãdũ: ſed eo mõ narrare quo expedit. Q uod fieri pluribus figuris licet. Nã & aliquãdo excidiſſe ſimulamus: cũ qd utiliore loco reducimus: & iteri nos reducturos reliquũ ordinẽ teſtamur. qa ſic futura ſit cã lucidior. Interi re expoſita ſubiungimus cãs: quæ anteceſſerũt. Nec enĩ eſt una lex defenſiõis. Certũq; ẽ præſcriptũ. pro re, ꝑ tẽpore ituenda quæ ꝓſint: atq; ut erit uulnus: ita uel curã dũ ꝓtinus: uel ſi curatio differri põt: iterim deligãdũ. Nec dixeri ſæpius narrare nefas: quod Cicero ꝓ Cluẽtio fecit. Eſtq; nõ cõceſſũ mõ: ſed aliquãdo etiã neceſſariũ: ut i cauſis repetũdaꝝ oibus: quæ ſimplices nõ ſũt. amẽtis ẽ enĩ ſupſtitiõe præceptoꝝ cõtra rõnẽ cauſæ trahť. narrationẽ ideo ãte ꝓbatiões ponere ẽ iſtitutũ: ne iudex qua de re quærať ignoret. Cur igiť ſi ſingula ꝓbanda aut refellẽda erunt: nõ ſingula etiã narrenť? Me certe quãtacũq; noſtris experimẽtis: habẽda ẽ fides: feciſſe hoc i foro quotiẽs ipſa deſiderabat utilitas ꝓbãtibꝫ & eruditis: & iis q iudicabãt: ſcio. & q ꝑ nõ arroganter dixeri. quia ſunt plurimi quibus cũ egi q me refellere poſſint: ſi mẽtiar: fere ponẽdæ a me cauſæ officiũ exigebať. Neq; iõ tamẽ nõ ſæpius facere alias oportebit: ut reꝝ ordinẽ ſeq̃mur. Q uædã uero etiã turpiter cõuertunť: ut ſi pepiſſe narres: deinde cõcepiſſe. aptũ teſtamẽtũ: deide ſignatũ. In qbus ſi id quod poſteriusẽ dixeris: de priore tacere optimũ ẽ. Sũt quædã & falſæ expoſitiões: q̃rũ i foro duplex genus ẽ. alterũ qd iſtrumẽtis adiuuať: ut. P. Clodius fiducia teſtiũ: q̃ nocte icæſtũ romæ cõmiſerat: iteramnæ ſe fuiſſe dicebat. alterũ quod ẽ ituẽdũ dicẽtis ingenio. id interi ad ſolã uerecũdiã ꝓtinet. unde etiã mihi uideť dici color. iteri ad quæſtionẽ. Sed utrunq; erit: prima ſit curaꝝ: ut id quod fingimus fieri poſſit. Deide ut & ꝑſonæ & loco & tẽpori cõgruat: & credibilẽ rationẽ: & ordinẽ habeat. ſi cõtiget etiã ueræ alicui rei cohæreat: aut argumẽto qd ſit i cã cõfirmeť. Nã quæ tota extra rẽ petita ſũt: mẽtiẽdi licẽtiã ꝓdũt. Curãdũ præcipue: qd fingẽtibꝫ frequẽter accidit: ne q̃ iter ſe pugnẽt. Q uædã. n. ꝓtibꝫ blãdiũtur: ſed i ſũmã nõ cõſentiũt. Præterea ne iis quæ uera eẽ conſtabit: aduerſa ſint. in ſchola etiã ne color extra themata quærať. Vtrobiq; aũt orator meminiſſe debebit actõe tota qd finxerit. quoniã ſolẽt excidere quæ falſa ſũt: uerũq; ẽ illud quod uulgo diciť. mẽdacẽ memorẽ eẽ oportere. Sciamus aũt ſi de noſtro facto quæratur: unũ nobis aliqd eẽ dicẽdũ: ſi de alieno mittere i pluresſuſpiciões licere. Eſt tã mẽ qbuſdã ſcholaſticis cõtrouerſiis: i qbus poniť aliquẽ nõ reſpõdere ad quæ interrogať: libertas oĩa enumerãdi: quæ reſpõderi potuiſſẽt. fingẽdõ uero meminerimus ea quæ nõ cadẽt i teſtẽ. Sũt aũt quæ noſtro dicunť aĩo: cuius ipſi tãtũ conſcii ſumus. Itẽ quod a defunctis. nec. n. hoc ẽ q neget. Itẽq; ab eo cui idẽ expediet. is. n. nõ negabit. ab aduerſario quoq;: qa nõ ẽ habiturus i negãdo fidẽ. Sõniorum & ſuperſtitionum colores ipſa iam facilitate auctoritatem perdiderunt. Non eſt autem ſatis in narratione uti coloribus: niſi per totam actionem conſentiunt: cũ præſertim quorundam probatio ſola ſit in aſſeueratione & perſeuerantia: ut ille ſtat ut legatur: ſenſus expoſcit.

Nanque neq; iis qui dem acce/do. Ratio compoſitionis exigit ut ne particu/la: que era/ſa legatur hoc modo. Nam ne iis quidem ac/cedo. Vn/de etiã mi/hi uidetur dici color. Color au/tem apud rhetores di/citur facti probabilis cauſa: qua res alias tur/pis: hone/ſta mon/ſtratur. un/de Fabius apud Iuue/nalem ab ea quæ in adulterio fuerat de/prehenſa: rogať: ut colorem dicat. Dic Quin/tiliane colorem. Sed utrunque erit. Emen/date in qui/buſdã exẽ/plaribus le/giť utrun/cunque.

Fingen/de uero me minerimus ea. Fingen/da recte le/gitur. Edi/to tamen alio tempo/re & loco. Tantum lo/co tamẽ par/ticulæ mi/hi uidetur

esse legēdū

Quia tacēte filiū abdicat. Quai uocali erasa legēdum ē. Vt quæ obstant in medio uelut auxiliis nostris posita minus habeant uiriū. Pro medio legendū esse mediis facile ex ipso apparet sensu

Non limen cubili. Pro cubili legendum esse cubiculo nemo nō uidet. Sumptū est autē hoc exemplum de Ciceronis oratione pro Cluentio.

Sermo uersus a iudice. Auersus emendate in aliis legitur exēplaribus.

Sed. M. quoq; Tullius contra Nauarchos Contra corrupte legi apte ex sexta in uerrē actione percipitur. Nō enim Cicero cōtra Nauarchos: sed p nauarchis uerba facit Quare circa legendum eē puto. Sunt autem nauarchi nauium principes: quales nunc quoque triremibus præficuntur. Quid pro Cluentio Scaleni Balbique colloquium? nonne ad celeritatem plurimum & fidem confert? Quid sibi hoc loco celeritas uelit nō uideo. Certe nihil sēsui cōgruit. Quare credulitatē cōtēderī eē legēdū. Cæterꝝ cur ego iudicē nolim

parasitus: q̄ ter abdicatū a diuite iuuenē: & absolutū tāq̄ suū filium asserit. habebit qdē colorē: quo dicat & pauptatē sibi cām exponēdi fuisse: & ideo ase parasiti psonā eē susceptā: quia i illa domo filiū haberet: & ideo illū inocētē ter abdicatū. qa filius abdicātis nō eēt. nisi tamē oibus uerbis: & amorē patriū: atq; hūc qdem ardentissimum ostēderit: & odiū diuitis: & metū p iuuene: quē piculose māsurum i illa domo: i qua tam inuisus sit: sciat: suspicioe subiecti petitoris nō carebit. Euenit aliquādo i scholasticis cōtrouersiis: quod i foro an possit accidere dubito: ut eodē colore pars utraq; utatur. Deide eū p se q̄sq; defendat: ut i illa controuersia. Vxor marito dixit appellatā se de stupro a priuigno: & sibi cōstitutū tēpus & locum. eadē cōtra filius detulit de nouerca: edito tamē alio tēpore ac loco: qa pater i eo quē uxor prædixerat: filiū iuenit: i eo quē filius uxorē: illā repudiauit: qa tacēte filiū abdicat. nihil dici pōt p iuuene: qd nō idē sit p nouerca. ponētur tamē oia cōia. deide ex psonarꝝ cōparatōe: & iudicii ordie: & silētio repudiatæ argumēta ducētur. Ne illud qdē ignorare oportet quædā eē: quæ colorē nō recipiāt: sed tamē defēdēda sint: qualis ē ille diues: q statuā pauperis inimici flagellis cecidit. reus est iuriarꝝ. Nā factū eius modestū eē nemo dixerit. fortasse ut sit tutū optinebit. Quod si pars expositionis pro nobis. pars cōtra nos erit: miscenda sit an separanda narratio: cum ipsa causæ cōditione deliberandum. Nam si plura sunt quæ nocent: quæ prosunt obruentur. Ita nunc diuidere optimum erit: & iis quæ partem nostram adiuuabunt: expositis & confirmatis: aduersus reliqua utī remediis: de quibus supra dictum est. Si plura proderunt etiam coniungere licebit: ut quæ obstant in medio uelut auxiliis nostris posita minus habeant uirium: quæ tamen non erunt nuda ponenda: sed ut & nostra aliqua argumentatione firmemus: & diuersa cur credibilia nō sint adiiciamus. qa nisi distixerimus: uerendū est: ne bona nra permixtis malis inquinent. Illa quoq; de narratione præcipi solent: ne qua ex ea fiat excursio. ne auertatur a iudice sermo. ne alienæ personæ uocem demus. ne argumentemur. adiiciunt quidam etiam ne utamur affectibꝫ. quorum pleraque frequentissime custodienda: immo nunquam nisi ratio coegerit mutanda: ut sit expositio perspicua & breuis. nihil quidem tam raro poterit habere ratiōem q̄ excursio: nec unquam debebit eē nisi breuis: & talis: ut ui quadam uideamur affectus uelut recto itinere depulsi: qualis est Ciceronis circa nuptias Sasiæ. O mulieris scelus incredibile: & præter hanc unam in omni uita inauditum. o libidinem effrenatam & indomitam. o audaciam singularem. nonne timuisse si minus uim deorū hominumque famam: at illam ipsam noctem: faceſque illas nuptiales. non limen cubiculi. non cubile filiæ. non parietes deniique ipsos superiorum testes nuptiarum? Sermo uersus a iudice & breuius indicat interim: & arguit magis interim: qua de re idem quod de prohœmio dixerā: sentio sicut de prosopopœia quoque: qua tamē non Seruius modo sulpicius utitur pro Aufidia. somnone te languidum an graui lethargo putem oppressū: Sed Marcus quoque Tulius contra nauarchos. Nam ea quoque rei expositio ē. Vt ad eas tantum dabis & reliqua. Quid pro Cluentio Scaleni Balbique colloqui um: nonne ad celeritatem plurimum & fidem cōfert. Quæ ne se feciſſe inobseruantia quadam uideat: q̄q̄ hoc in illo credibile nō est: in ptitionibus præcipit:

ut habeat narratio suauitatem.admirationes. expectationes. exitus inopinatos.colloquia personarum. omnes affectus. argumentabimur ī narratiõe:ut dixi nũq̃.argumentũ ponemus aliquãdo.Quod facit ꝓligario Cicero:cũ dicit sic eũ ꝓuinciæ præfuisse:ut illi pacẽ eẽ expediret.Inseremus expositioni & breuem:cũ resposcet:defensionẽ & rationem factorum.Nec enim narrandum est tanq̃ testi: sed tanq̃ patrono.rei ordo per se talis est.Q.Ligarius legatus in africam cum C.Considio profectus est.Quid ergo Marcus Tullius.Q.n.iqt Ligarius:cũ esset adhuc nulla belli suspicio:legatus in africã cũ.C.Considio ꝓfectus est.alibi.nõ modo nullũ ad bellum: sed ne ad minimã qdem suspicionem belli:& cũ esset indicanti satis.Quu.Ligarius nullo se ĩplicari negocio passus est:adiicit:domũ spectãs:ad suos redire cupiẽs.Ita quod exponebat:& rõne fecit credibile:& affectus quoq; ĩpleuit.Quo magis miror eos qui nõ putant utendum in narrationeaffectibus:qui si hoc dicunt nõ diu:nec ut ī epilogo:mecũ sẽtiũt. Sũt enim effugiẽdæ moræ.cæterum cur ego iudicem nolim: cũ ẽgo doceo etiam moueri? Cur quod in summa parte sum actionis petiturus:non in primo statim rerum ingressu:si fieri potest: cõsequar? cũ præsertim etiam in probationibus faciliore sim animo eius abusurus occupato uel ira uel miseratione? An non Marcus Tullius circa uerbera ciuis romani oẽs breuissime mouet affectus? nõ solũ conditiõne ipsius.loco iniuriæ.genere uerberum:sed animi quoq; cõmẽdatiõe? sũmum enim uirum ostendit:q cũ uirgis cæderetur:nõ ingemuerit.non rogauerit.sed tãtum ciuem se romanum esse cum iuidia cædẽtis & fiducia iuris clamauerit.Quid Philodami casũ? nõne cũ p totã expositionẽ icẽdit iuidia:tũ ī supplicio ipso lachrymis ĩpleuit? cũflẽtes nõ tã narraret q̃ ostẽderet:patrẽ de morte filii:filiũ de prĩs? Quid ulli epilogi possũt magis habere miserabile? Serũ ẽ enī aduocari his rebusaffectũ ī poratiõe:quas securus narrauerit.Assueuit illis iudex:iãq; eas sine motu mẽtis accipit:qbus cõmotus nouus nõ ẽ. & difficile est nobis mutare habitũ animi semel constitutũ.Ego uero (neq;.n.dissimulabo iudiciũ meũ) q̃q̃ id quod sũ dicturus exemplis magis q̃ præceptis ullis cõtinet.narrationẽ ut si ullã ptẽ orationis:oi qua põt gratia & uenere exornãdam puto.Sed plurimũ refert: quæ sit natura eius rei:quã exponimus.In paruis ergo quales sũt fere priuatæ:sit ille pressus:& uelut applicitus rei cultus.in uerbis sũma diligentia:quæ in locis ĩpetu ferũtur:& circũiectæ oratiõis copia latẽt. hic expressa:& ut uult Zeno:sensu tincta eẽ debebũt. cõpositio dissimulata quidẽ:sed tamẽ q̃iucũdissima.figuræ nõ illæ poeticæ: & contra rationẽ loquendi auctoritate ueterum receptæ.Nã debet eẽ q̃purissimus sermo:& qui a uarietate tediũ effugiãt:& mutationibus animum leuet.ne in eundem casum.similem expositionem.pares elocutionum tractus incidamus.caret enim cæteris lenociniisexpositio:& nisi cõmendetur hac uenustate:iaceat necesse est.nec ī ulla parte intẽtior est iudex:eoq; nihil recte dictũ perit. Præterea nescio quomõ ẽt facilius credit:quæ audiẽti iucũda sũt:& uoluptate ad fidẽ ducit. cum ego doceo etiam moueri? Ego pronomen iterum positum uidetur expungendum ac eum ascribendum ut sit cum eum doceo etiam moueri. Genere uerborum sed animi quoque commẽdatione. Loco uerborum uerberum esse legendum diiudicabit qui tertiã in uerem unde hæc sumpta sũt diligentius leget. Quas securus narrauerit. Sic quidem legitur. Sed narraueris legendum esse cõtenderim. Quibus commorus nouus non est.Nouis legendum esse ex sensu aperte percipit. Narrationem.ut si ullam partem orationis omni qua põt gratia & uenere exornandam puto.Vt particula tanq̃ ociosa ac superuacua mihi uidetur expungenda. Et qui a uarietate tedium effugiat.Deprauatus hic locus sic emendari potest si & copula cũ a prepõne ac qui relatiuo eradantur ac locis ipsoq; Sed quæ reponant ac effugiãt ut sit numeri pluralis legat. hoc mõ. Sed quæ uarietate tedium effugiãt

Similem expositiõem. Sensus positionem exposcit non expositionem. ut intelligamus in narratione uitanda esse similiter desinentia similiterq; cadentia. Et uoluptate ad finem ducitur.Fidem sensus exposcit non finem. Nam uoluptate iudex ad credendum facile deducitur. Vbi uero maior res erit & atrocia & inuidiosa & tristia mirabiliter dicere decebit. Ne hic quidem locus mendis est uacuus. Sic autẽ corrigi potest:ut & copula secundo loco posita expungatur& inuidiose & miserabiliter legat hoc modo.Et atrocia inuidiose & tristia miserabiliter dicere decebit.

In maynis que.

Sed ut tamē primis. Tātum non tamen sen sui conuenire uidetur. Ma xime quidem breui iniectio ne. Ter syllaba ascripta interie ctione mihi ui detur esse legen dum. Fune stis omnibus omnium. Omi nibus legēdum esse facile cense bit: qui pro Clu entio oratione unde hæc sunt descripta: dili gentius leget.

Itaque cir cūstātibus ostē tare uolumus iudicibus pro dimus. Que copulæ a uoca lis ascribatur ut nomen efficia tur. Ita enim est legendum: etiā si exemplaria re fragentu. No bilitater. prin ceps. Facile ascri batur ut in Ci ceronis p Clu entio oratione ligit. τουγαρ φωκαι κου συσαντοσπο λεμου. Hoc narrationis ini tium Aquila orator sic inter pretatur. Cum bellum Phocen se conflatum esset. His re bus ita gestis.

Initiū narrationis qnō.

Ex oratione Ci ceronis pro Cæ cina hæc sunt a Fabio descripta

Ordine ipso narrationem se quitur confir matio. Causam assignat cur nar rationi statim

Vbi uero maior res erit: & atrocia & iuidiose: & tristia mirabiliter dicere de cebit: non ut cōsumantur affectus: sed ut tamen primis lineis designentur: ut plane qualis futura sit imago rei statim appareat. Ne sententia quidem uelut fatigatum intentione stomachum iudicis reficere diffuaserim: maxime qdē breui iniectione: qualis est illa. fecerūt serui Milonis: quod suos quisq; seruos i re tali facere uoluisset. Interim paulo liberiore: qualis ē illa. nubit genero so crus nullis auspicibus. nullus auctoribus. funestis ominibus omnium. quod cū sit factū is quoq; temporibus: quibus omnis ad utilitatē potius q̄ ad ostē tationem cōponebat oratio. Et erāt adhuc seueriora iudicia: quāto nūc faciū dū magis: cū in ipsa capitis aut fortunaꝝ pericula irrupit uoluptas: cui homi nū desiderio quantum dari debeat: alio loco dicā. Interī aliquid idulgendū eē cōfiteor. Multum conferta adiecta ueris credibilis reꝝ imago: quæ uelut i rē præsentem perducere audiētes uidet: qualis est illa. M. Cælii in Antoniū de scripto. nāq; ipsum offendunt temulento sopore profligatum. totis præcor diis stertētem. ructuosos spiritus geminare. præclaraq; cōtubernales ab oi bus spōdis trāsuersas icubare: & reliquas circūiacere passim: quæ tamē exani matæ terrore hostium aduētu percepto excitare Antonium conabant. nomē inclamabant. frustra ceruicibus tollebant. blandius alia ad aurem inuocabat uehementius etiam nōnulla feriebat: quarum cum omnium uocem tractūq; noscitaret: proxime cuiusq; collum amplexu petebat. nec dormire excitatus. nec uigilare ebrius poterat: sed semisomno sopore inter manus Cēturionum concubinarūq; iactabat. Nihil his nec credibilius fingi. nec uehementius ex probrari. nec manifestius ostēdi pōt. Ne id quidem præteribo: quātā afferat fidem expositioni narrantis auctoritas: quam mereri debemus ante omnia q̄ dē uita: sed & ipso genere orationis. Quod quo fuerit grauius. sanctius: hoc plus habeat necesse est in affirmando quoq; ponderis. Effugienda ergo i hac præcipue parte ois cālliditatis suspicio. neq;. n. se usq̄ custodit magis iudex. ni hil uideatur fictū. nihil solicitum. omnia potius a causa: q̄ ab oratore ꝓfecta credantur. Sed hoc pati non possumus: & perire artem putamus nisi appare at cū desinat ars eē: si apparet. pendemus ex laude: atq; hāc laboris nostri du cimus summam. Ita quæ circunstantibus ostentare uolumus: iudicibus ꝓdi mus. Est quædam & repetita narratio quæ επιδιηγησισ dicitur: sane res de clamatoria magis q̄ forēsis. Ideo autem reperta: ut quia narratio breuis debet esse: fusius & ornatius res posset exponi: quod fit uel iuidiæ gratia uel misera tionis. Id raro faciendum iudico: nec sic unq̄: ut totus ordo repetat. licet enī p partes idem cōsequi. Cæteꝝ qui uti επιδιηγησει uolet: narrationis rem loco stringat: & contentus indicare: quid factum sit: quo sit modo factum plenius se loco suo expositurum esse promitat. Initiū narrationis quidam utiq; faciē dum a persona putant: eamque si nostra sit: ornandam. si aliena infamādam statim. hoc sane frequentissimum est: quia personæ sūt iter q̄s litigatur. Sed hæ quoq; interim cum suis accidentibus ponendæ: cū id profuturum est: ut .A. Cluentius habitus fuit pater huiusce iudices homo non solum municipii larinatis: ex quo erat: sed regionis illius & uicinitatis uirtute. æstimatione. no bilitate princeps. Interim sine his: ut. Q. Ligarius: cum esset. frequenter uero & a re: sicut pro Tullio Cicero. fundum habet in agro turino. M. Tullius pa ternum. Demosthenes pro Ctesifōte τοῦ γαρ φώκαι κου συσαν τοσ πο/

λειον. De fine narratiõis cum iis contentio est: qui perduci expositionẽ uolũt eo unde quæstio oritur. His rebus ita gestis. P. Dolobella prætor interdixit: ut est consuetudo de ui hominibus armatis sine ulla exceptione: tantum ut unde deiecissẽt restitueret. deinde restituisse dixit: sponsio facta est. hac de sponsiõe uobis iudicandũ est. Id a petitore semper fieri põt. a defensore non semper.

De egressione.

ORdine ipso narrationẽ sequitur confirmatio. probanda sunt enĩ quæ propter hoc exposuimus. Sed priusq̃ ingrediar hanc partem pauca mihi de quorundam opinione dicenda sũt. Plerisq; moris est prolato rerum ordine, protinus utique in aliquem lætũ atque plausibilem locum q̃maxime possint fauorabiliter excurrere. Quod qdem natum ab ostentatione declamatoria iam in foro uenit: postq̃ agere causas non ad utilitatem litigatorũ: sed ad patronoꝝ iactationẽ reptum est: ne si pressæ illi qualis sæpius desiderat̃: narratiõis gracilitati coniuncta argumentatorũ pugnacitas fuerit: dilatis diutius dicendi uoluptatibus: oratio refrigescat. In quo uitiũ illud est: quod sine discrimine causarum atq; utilitatis: hoc tanq̃ semper expediat: aut etiã necesse sit. faciunt: eoq; desumptas ex iis partibus: quarum alius erat locus sententias in hanc cõgerunt: ut plurima aut iterum dicenda sint: aut quia alia alieno modo dicta sũt: dici suo non possint. Ego autem confiteor hoc expaciandi genus nõ modo narrationi qdẽ: sed etiam quæstionibus uel uniuersis: uel interim singulis opportune posse subiũgi: cum res postulat: aut certe permittit: atq; eo uel maxime illustrari ornariq; orationem. Sed si cohæret & sequit̃. non si per uim conet̃: & quæ natura iũcta erãt distrahit. Nihil enim tam est cõsequens q̃ narratiõi probatio. & si excursus ille: uel quasi finis narrationis: uel qnasi initium probatiõis est. Erit ergo illi nõnunq̃ locus: ut si expositio circa finẽ atrox fuerit: pseq̃mur eam uelut spiritu erũpente protinus indignatione. Quod tamẽ ita fieri oportebit: si res dubitationem nõ habebit. alioq; prius est quod obiicias: uerũ effice re q̃magnũ. quia criminũ inuidia p reo est: priusq̃ probat̃. Difficillima ẽ enĩ grauissimi cuiusq; sceleris fides. Idẽ fieri nõ inutiliter põt: uti si merita i aduersariũ aliqua exposueris: in ingratũ inueharis: aut si uarietatem criminũ narratione demonstraueris: quãtũ ab ea periculum intenteť ostendas: Verum hæc breuiter omnia. Iudex enim ordine audito festinat ad probationẽ: & q̃primum certus esse sententiæ cupit. Præterea cauendũ est: ne ipsa expositio uanescat: auersis in aliud animis & inani mora fatigatis. Sed ut non semp est necessaria post narrationẽ illa procursio: ita frequẽter utilis ãte quæstionẽ præparatio. Vtiq; si prima specie minus erit fauorabilis. si legẽ asperam tuebimur: aut pœnarias actiões iferemus. Est hic locus uelut sequẽtis exordii ad cõciliandũ probationibus nostris iudicem. mitigandũ. cõcitãdum. Quod liberius hic & uehemẽtius fieri põt: quia iudici cã iã nota est. His igit̃ uelut fomentis siqd erit asperũ: præmolliemus: quo facilius aures iudicũ: quæ post dicturi erimus admittant: ne ius nostrum oderint. nihil enĩ facile persuadet̃ inuitis. Quo loco tamen iudicis quoq; natura noscenda ẽ: iuri magis an æquo sit appositus. Proinde enim magis aut mĩus hoc erit necessarium. Cæterum res eadem: & post quæstionem perorationis uice fungitur. Hanc partem παρέκβασιν uocant græci. latini egressum uel egressionem. Sed hæ sunt plures: ut dixi: quæ per totam causam uarios habent excursus: ut laus hominum locorũq;: ut descriptio

De narratiõis fine.

præcepta confirmatiõis: cũ ordine ipso sequat̃. Quidã .n. putauerũt egressionẽ. nõ nulli ꝓpõnẽ. alii ꝓtitõnẽ partes eẽ oratonis: quoꝝ opiniones tã pspicue Fabius refellit simulq; ꝓcipit quonã pacto his oratori sit utẽdum: ut nihil: si mendæ absint: expositione sit opus.

Quod qdẽ natũ ab ostẽtatiõe ad utilitatẽ litigatorũ. Versus hoc loco librariorũ in curia omissus totũ obscurat sẽsũ atq; cõfũdit: q sane i exẽplaribus aliis emẽdate sic legit̃. quod qdẽ natũ ab ostẽtatiõe declamatoria iã in foro uenit: postq̃ agere cãs non ad utilitatẽ litigatorũ sed ad patronoꝝ iactationẽ reptũ ẽ. Venit aũt ꝓuẽdit̃ẽ accipiẽdũ, aut certe i foꝝ legendũ.

loco

Aut qa alia alieno mõ dicta sũt dici suo nõ possint. Nisi alia tollat̃ & ꝓmõ legat̃ loco: sensus minus pcipit põt. hoc mõ. Aut qa alieno loco dicta sũt. Nõ si p uim cõet̃ & quæ natura iuncta erãt distrahit. Conat̃ legẽdũ est: ne

dissimiles modi copulentur. Expositio q̄rundā rer̄ gestar̄ sed etiā fabulosar̄. Nō solū integritas sensus exposcit: ut legat nō solū gestar̄ sed ēt fabulosar̄. παρεκβασίς est ut mea qdē fert opinio alicuius rei: sed ad utilitatē causæ ptinētis extra ordinē excurrēs tractatio. Aut illa particula sed redūdat & supuacua est. aut certe aliqd deest. Quare aut loco alicuius mihi alienæ legendū uī uel saltē ascribēdū. aut certe illa aduersatiua sed est eradenda. ut legat uel alicuius alienæ rei sed ad utilitatē causæ ptinētis. uel alicuius rei ad utilitatē causæ pertinētis. utroq; n. mō sēsus ꝓcedet. Sed plurima sūt quæ rebus nihil secū cohærentibus miserant. Inserant legēdū eē nemo nō uidet. Interpellatio iterueniētis alicuius tumultus. Ita qdē legit. Sed loco illius iterueniētis fortasse interuētus recte legeret. Ea nāq; uidet enumerat Fabius quæ iter agēdū alicui accidere possent: quæ qdē sunt iterpellatio. iteruētus alicuius tumultus. Vnde quoq; Ciceroni i ꝓhœmio cū diceret ꝓ Milone digredi fuit necesse. Quoq; ptīcula in tertiū locū uidet trāsīerēda ut legat. Vnde Ciceroni quoq;. De Pædiano aūt hoc ē acceptū: q̄ i oratiōnē ꝓ Milone ita refert. Cicero cū iciper dicere exceptus ē acclamatiōe Clodianoꝝ: q̄ se cōtinere ne metu qdē circūstātiū militū potuerūt. Itaq; nō ea q̄ solitus erat: cōstātia dixit. Manet aūt illa quoq; eius excepta oratio. Et q finitæ ꝓbatiōi cōmēdatio adiicit. Cōmēdationē legendū eē cōstat. ¶ Sūt q narratiōi ꝓpōnē subiūgāt. Propō duobꝫ accipit modis. Interdū nāq; ꝓpō qōnē cōtinet principalē. Interdū uim cuiusq; argumēti cōplectit. de priore nūc Fabius tractat. Quod nō mō i ostendēda quæstione principali sed nōnūq̄ ēt i singulis argumētis præponi solet maximeq; in iis quæ ἐπιχειρήματα uocant. Etsi q busdā præponi recte legi uideri pōt mihi tamē ꝓponi: hoc ē ꝓpōnē solere fieri: legēdū eē Fabii elegātia persuadet. Epicherema aūt uarie qdē interpretat. Sed ut ex sequenti uoluie colligit: ꝓ argumētatiōe quæ ex tribus ptibꝫ cōstet ꝓpōne. assūpto. & cōclusione: a Fabio accipit. Semper ergo in epicherematis ꝓponi oportet. Aliquādo. n. sine præpōne aliq̄ quoq; satis manifestū ē. Nō solū ꝓpōne est legēdū: sed illud aliq̄ ex rōne cōpōnis uidet expūgēdū ut legamus. Aliquādo. n. sine ꝓpōne quoq;. Et de fine quærit. Quāuis de fine recte legi uideat: tamē cū in ea cā quam

regionum. expositio quarūdam rerū gestarum: sed etiam fabulosarum. Quo ex genere est in orationibus contra Verrē compositis: Siciliæ laus. Proserpinæ raptus. pro. C. Cornelio popularis illa uirtutum. Cn. Pompei commemoratio: i quā ille diuinus orator uelut nomine ipso ducis cursus dicendi teneretur: abrupto: quem incohauerat: sermone diuertit actu/rum. παρεκβασίς est: ut mea quidem fert opinio: alicuius rei: sed ad utilitatem causæ pertinentis extra ordinem excurrens tractatio. Qua propter non uideo cur hūc ei potissimū locum assignent: qui rerum ordinem sequitur: non magis q̄ illud: cur hoc nomen ita demū ꝓprium putēt si aliquid i digressu sit exponendum: cum tot modis a recto itinere decliet oratio. Mā quicqd dicit̄ præter illas q̄nq; quas fecimus ptes: egressio ē. idignatio. miseratio. inuidia. cōuitiū. excusatio. cōciliatio. maledictoꝝ refutatio: similia his quæ nō sunt in qōne. omnis amplificatio. minutio. oē affectus gēus. atq; ea maxime iucūdā & ornatā faciūt orationē. de luxuria. de auaritia. de religiōe. de officiis: quæ cū sint argumētis subiecta similiū rer̄: qa cohærēt: egredi non uident. Sed plurima sunt quæ rebus nihil secū cohærētibus miserant: qbus iudex resicitur. admonet. placat. rogat. laudatur. Innumerabilia sunt hæc quoꝝ alia sicut præparata afferimus. quædā ex occasiōe uel ex necessitate dicimus: siqd nobis agentibus noui accidit. iterpellatio interueniētis alicuius tumultus. Vnde q̄uoq; Ciceroni i ꝓhœmio cū diceret ꝓ Milone digredi fuit necesse: ut ipsa oratiūcula qua usus ē patet. poterit aūt paulo lōgius exire q̄ præparat aliqd ante qōnem: & q finitæ ꝓbationi cōmēdationē adiicit: at q ex media erūpit: cito ad id redire debet unde diuertit.

De propositione.

Sunt qui narrationi propositionem subiūgant tanq̄ partem iudicialis materiæ: cui opinioni respondimus. Mihi autem propositio uidetur omnis confirmationis initium: quod non modo in ostendenda quæstione principali: sed nōnunq̄ etiam i singulis argumentis præponi solet: maximeq; in iis quæ ἐπιχειρήματα uocantur. Sed nunc de priore loquimur. ea non semper uti necesse est. aliquando enim sine præpositione aliqua quoq; satis manifestum est: quid in quæstione uersēt. Vtiq; si narratio ibi finem habet: ubi initiū quæstio. adeo ut aliquando subiūgatur expositioni: quæ solet in argumētis esse summa collectio. Hæc sicut exposui ita gesta sūt iudices. insidiator superatus est. ui uicta uis: uel potius oppressa uirtute audacia est. Sed nonnūq̄ ualde utilis est: præcipue ubi res defendi nō pōt: & de fine quæritur: ut pro eo. qui

De partitoe

pecuniam priuatam de tẽplo sustulit. sacrilegii agitur. de sacrilegio cognoscitis: ut iudex itelligat: id unũ esse officii sui quærere: an id quod obiicitur sacrilegiũ sit. Item in causis obscuris ac multiplicibus. nec semper propter hoc solum: ut sit causa lucidior: sed aliquando etiam ut magis moueat. mouet autem si ꝓtinus subtexantur aliqua quæ prosint. lex aperte scripta est: ut peregrinus qui murum ascẽderit: morte mulctetur. Peregrinum te esse certum est: qui si ascẽderis murum non quæritur. quid supereſt: nisi ut te puniri oporteat. Hæc enim propositio confessionem aduersarii premit: & quodãmodo iudicandi moram tollit. nec indicat quæstionẽ: sed adiuuat.

et Sũt autem propositiones & simplices & duplices uel multiplices. quod accidit nõ uno mõ. nam & plura crimina iũgũtur: ut cũ Socrates accusatus é q̃ corrũperet iuuentutem: & nouas supstitiones introduceret. & singula ex pluribus colligunt: ut cũ legatio male gesta obiicit Aeschyni. q̃ mentitus sit. q̃ nihil ex mandatis fecerit. q̃ moratus sit. q̃ munera accepit. Recusatio quoq; plures iteri ꝓpões hẽt. ut cõtra petitionẽ pecuniæ. male petis. ꝓcuratori. n. tibi eẽ nõ licuit. sed nec illi cuius noie litigas hẽre ꝓcuratorẽ. sed neque es hæres eius a quo accepisse mutuũ dicor. nec ipsi debui. multiplicari hæc in q̃tũlibet possunt. sed rem ostẽdisse satis é. Hæc si ponantur singulæ subiectis probationibus: plures erunt propositiones. si coniungãtur i partitionem cadunt. Et est ꝓnuda propositio: qualis fere in cõiecturalibus. cædis ago. furtum obiicio. est ratione subiecta: ut maiestatem minuit Caius Cornelius. nam codicẽ tribunus plebis ipse pro concione legit. Præter hoc utimur propositione aut nostra: ut adulteriũ obiicio. aut aduersarii ut adulterii mecum agitur. aut communi ut inter me & aduersarium quæstio est: uter sit intestato proprior. nonnunquã diuersas quoque coniungimus. Ego hoc dico. aduersarius hoc. habet interim uim propositionis: etiam si per se non est propositio: cum exposito rerum ordine subiicimus. de his cognoscitis. ut sit hæc cõmonitio iudicis: quo se ad quæstionẽ acrius intẽdat: & uelut quodã tactu excitatus finem eẽ narrationis: & initium probationis intelligat: & nobis confirmationẽ ingredientibus ipse quodãmodo nouum audiendi sumat exordium.

De partitione.

p Artitio ẽ nostra; aut aduersarii ꝓpositionũ: aut utrarũq̃ ordine collata enumeratio. Hac qdã utendũ semp putãt: quod de ea fiat cã lucidior: & iudex intentior & docilior: si scierit & de quo dicimus: & de quo dicturi postea sumus. Rursus qdã piculosũ id oratori arbitrãt duabus ex causis: quod nõnũq̃ excidere soleãt quæ ꝓmisimus. Et siq̃ i ptiẽdo præterierimus occurrere. Quod qdẽ nemini accidit: nisi q plane uel nullo fuerit ingenio: uel ad agendũ nihil cogitati præmeditatiq; detulerit. Alioqn quæ tam manifesta & lucida ẽ ratio: q̃ rectæ ptitiõis: seqt. n. naturã ducẽ: adeo ut memoriæ id maximũ sit auxiliũ: uia dicẽdi nõ decedet. Qua pp ne illos qdẽ ꝓbauerí: q ptitionẽ uetãt ultra tris ꝓpões extendere: quæ sine dubio si nimiũ sit multiplex: fugiet memoriã iudicis: & turbabit itẽtionẽ. Hoc tamẽ nũero uelut lege nõ ẽ alligãda: cũ possit cã plures desiderare. Alia sunt magis pp quæ ptitiõe nõ ẽ sp utẽdũ: primũ qa pleraq; gratiora sũt: si iuenta subito: nec domo allata: sed iter dicẽdũ ẽ re ipsa nata uideãt. unde illa nõ iniucũda schemata. pene excidit mihi. & fugerat me. & recte admões. ꝓpo subiicit Fabius: nõ de fine sed de nomine quærat: per definitionẽ uero explicet: pro fine forsitã noie est legendũ: tãetsi oia exẽplaria quæ uiderim refragẽtur Est aũt thema declamatoriũ maxime notũ. Sunt aũt ꝓpositiões & simplices & duplices uel multiplices. Et loco uel legẽdũ est. Multiplices aũt sunt ꝓpositiones: quæ res plures duabus cõtinẽt. Et est nuda propositio. Est uerbũ i primũ locum est transferẽdũ: ut legatur Est & nuda ꝓpositio.

p Partitio est nrã. Partitiõis quæ ab aliis diuisio dr: primũ descriptionẽ assignat Fabius. deinde an ea semper sit utendũ ut quidam putãt: describit: tum quæ in partitiõe custodienda sunt subiungit. Quod de ea fiat causa lucidior Et loco de præpositionis esse legendũ facilequæ subiiciuntur ostẽdũt. et

Quapropter nec illos quidẽ probauerim. Hoc qdẽ i rhetoricis ad Herẽnium præcipit. Sed auctorem Fabius nõ nominat nõ taciturus si Ciceronis illud esse opus putasset.

Sed iter dicẽdũ est re ipsa nata uideantur. E præpositio loco est uerbi reponẽda uidetur. ut sit e reipsa.

Affectibus turbationibus & ab intentione auferēdus auditor. Est loco & copulæ nemo nō uidet esse legendū. Quo cognoscendi iudiciū conamur auferre. Cognoscenti loco cognoscendi legendum est.

Et si unum crimen uarie defendimus supuacua. At legendum esse loco illius copulæ & manifeste sensus ostendit. Vt si illa partiamur, Ita legendū est nō illa. Postremo iudiciū pecuniæ temptatum. Loco pecuniæ legendum esse pecuniane admonitione quidem dignum esse uidetur. De illo quoque genere defensionis pleriq; dubitant. Si occidi recte feci. Sed nō occidi. Huiusmodi genus defensionis κατεύχασιν καὶ αντιπαράχασιν græci uocant. Apud nos quod sciam nomē non habet Per ificiationem & obsistentiā quādam appellant. Interdum autem εὐχάσιν. Interdum præponitur αὐ τὶ παράχασιν. At siqd eo qđ ē fortius timebimus. In præpositio ascribenda uidetur ut in eo legatur.

Quod Cicero pro Cluentuio facit circa iudiciariam legem. Cicero pro Cluentio asserit Cluētium ipsū corrupti iudicii accusatum be/

sitis enī probationibus oīs in reliquū grātia nouitatis præcerpit. Interim uero etiā fallēdus ē iudex: & uariis artibus subeundus: ut aliud agi q̄ quod nos petimus putet. Nā ē nōnūq̄ dura ꝓpositio: quā iudex si ꝓuidet: nō aliter præformidat q̄ qui ferrum medici ante q̄ curetur aspexit. at si re non āte proposita securū: ac nulla denūciatione ī se conuersum itrarit oratio: effici et qđ ꝓmittēti nō crederet. Interī refugienda nō mō distinctio questionū ē: sed oīo tractatio. affectibus turbatōibus: & ab intentiōe auferēdus audi/ est tor. nō. n. solū oratoris ē docere: sed plus eloquētia circa mouēdū ualet. Cui rei cōtraria est maxie tenuis illa: & scrupulosæ in ptes secta diuisiōis diligētia: eo tempore quo cognoscendi iudiciū conamur aufere. Quid? quod interim quæ ꝑ se leuia sūt & infirma: turba ualēt? Ideoq; congerēda sūt potius: & uelut eruptione pugnandū. quod tamen rarum eē debet: & ex necessitate demum. Cū ipsū hoc quod dissimile ratiōi est: coegerit ratio. Præter hæc ī omni ptitiōe est utiq; aliquid potētissimū: quod cū audiuit iudex: cætera tanq̄ supuacua grauari solet. Itaq; si plura uel obiicienda sūt: uel diluenda utilis & iucūda ptitio: ut quod quaq; de re dicturi sumus: ordine apparet. Et si unū crimē uarie defēderimus superuacua: ut si illa ptiamur. dicam nō talē esse hūc quē tueor: ut ī eo credibile uideri possit homicidiū. dicā occidendi causam huic nō fuisse. dicam hūc eo tpe quo hō occisus ē trās mare fuisse. Oīa quæ ante q̄ id quod ultimum est exequaris: inania uideri necesse est. Festinat. n. iudex ad id quod potētissimū ē: & uelut obligatū ꝓmisso patronū: si est patiētior tacitus appellat: si uel occupatus: si uel in aliqua potestate: uel etiā si sit moribus incōpositus cū cōuitio efflagitat. Itaq; nō defuerūt q Ciceronis illā ꝑ Cluentio ptitionē iprobarēt: q̄ se dicturum eē promisisset. Primū neminē maioribus criminibus, grauioribus testibus in iudiciū uocatū q̄. Opianicū. deinde præiudicia eē facta ab iis ipsis iudicibus: a quibus dānatus sit. Postremo iudiciū pecuniæ tēptatū nō a Cluētio: sed contra Cluentiū: qa si ꝓbari posset: quod est tertiū: nihil necesse fuerit dicere priora. Rursus nemo erit tā aut iiustus: aut stultus qn eū optime fateat ꝑ Muræna eē ptitū. Intelligo iudices tres totius accusatiōis ptes fuisse: & eaq; unā in reprehēsione uitæ. alterā ī cōtentione dignitatis. tertiam in criminibus ābitus eē uersatā. Nā sic & ostendit lucidissime cām: & nihil secit altero supuacuū. De illo quoq; genere defēsiōis pleriq; dubitāt. si occidi recte feci. sed nō occidi. quo prius. n. ptiere: si sequēs firmū sit? Hæc iuicem obstare & utroq; utētibꝰ ī neutro haberi fidē. qđ sane ī pte uerū ē. ēt illo se quēti: si mō ī dubitabile sit: ē solo utēdū. At siqd eo qđ ē fortius tiebius: utraq; ꝑ batiōe nitemur. Alius. n. alio moueri solet. & q factū putauit: iustū credet pōt. q tāq̄ iusto nō mouebit: factū fortasse nō credt. ut certa māus uno tælo posset eē cōtēta. ī certæ plura sꝑgēda sūt: ut sit & fortunæ locus. Egregie uero Cicero ꝑ Milone insidiatorē prio Clodiū ostēdit. tū addit ex abundāti: ēt si id nō fuisset: talē tamē ciuē cū sūma uirtute interfectoris & gloria necari potuisse. Nec ullū tamē ordinē: qđ quo prius dixi: dānaueri. qa quæ dā & si ipsa sint dura: ī id tamē ualēt: ut ea molliāt quæ sequūt. nec oīo sine rōne ē id qđ uulgo dr. iniquū petēdū: ut æquū feras. qđ tamen nemo sic accipiat: ut oīa credat audēda. Recte. n. græci præcipiūt nō tēptāda: quæ oīo effici nō possūt. Sed quotiēs hac de q̄ loquor: duplici defēsiōe utemur:

neficio legis nolle defendi his uerbis. Quid ergo est? quæret fortasse quispiam. Displiceat ne mihi legū præsidio a capite periculum propulsare? Mihi uero iudices nō displicet. Sed utor instituto meo, in hominis honesti prudentisq; iudicio non solum meo consilio uti consueui: sed multum etiam eius quem defendo & consilio & uolūtati obtempero. Nam ut hæc ad me causa delata est: qui leges eas ad quas adhibemur: & ī quibus uersamur: nosse deberem: dixi habito statim: de eo qui coisset: quo quis condemnaretur: illum esse liberum, teneri autem nostrum ordinem. Atq; ille me orare & obsecrare cœpit: ut ne sese lege defenderem. Cum ego quæ mihi uiderentur dicerem: traduxit me ad suam sentētiam. Affirmabat enim lachrymans non se cupidiorem esse ciuitatis retinēdæ q̄ existimationis. Morē homini gessi. & quæ sequuntur. Nec immerito multum ex diligētia partiēdi tulit laudis. Q. Hortensius. De. Qu. Hortēsii diligētia partiendi & Cicero meminit prima ī uerrē actōe cōtra. Q. Ceciliū loquens. Quid? inquit cū accusatiōis tuæ mēbra diuidere cœperit. & ī digitis suis singulas partes causæ cōstituere? Nā est certus suus modus. Sic qdē pleriscq; recte legi uidet. Sed forsitā nō suus uerū eius emēdate legeret. Nec tamē plura faciūt q̄ minora. Tam legēdū esse q̄ particula apte declarat. Diuisa & simplex propositio. Cum de partitione diuisioneq; Fabius hoc loco præcipiat: diuisio fortassis pro illo participio diuisa: ac ut loco illius & copulæ recte legeret: hoc modo. Diuisio ut simplex propositio Præcipit enim Fabius diuisionem ut simplicem prupositionem apertam dilucidamq; esse debere. Duas autem diuisionis partes Fabius exponit: quas artium scriptores seiunctionem uocant & distributionem Seiunctio est enim per quam exponimus quid nobis cum aduersariis conuenit: quid in controuersia relinquatur: ut in causa Horestis accusator ita partitur. Interfectā esse matrem ab Horeste: conuenit mihi cū aduersariis iure ne fecerit & licuerit ne facere id in controuersia est. Distributio uero est: qua exponimus qbus de rebus dicturi sumus. Hāc in duas partes diuidūt: expositionē & enumerationem: ut sit expositio sine numero. enumeratio uero qua numero exponimus quot de rebus dicturi sumus. Distributio aūt oīs res habere tres debet breuitatē, absolutionem, paucitatem. Breuitas est quæ facit: ut nullum nisi necessariū uerbū assumatur. Absolutio est quæ facit ut omnia quæ in cām iciduntur genera cōprehendantur. Paucitas est: quæ facit: ut genera sola rerū: de qbus dicturi sumus cōplectamur. Neq; uideo quodnā cōmodius

Seiuctio

Distributio

eius

Breuitas

Absolutio

Paucitas

id laborandū est: ut in illā partē sequentē fides ex priore ducatur. Pōt enī uideri: q tuto etiā cōfessurus fuit: mentiēdi causam ī negādo nō habere. & illud utiq; faciēdū ē: ut quotiens suspicabimur a iudice aliā probationem desiderari: q̄ de quo loquimur: promittamus nos plene: & statim de eo satis eē facturos: præcipueq; si de pudore agit. Frequenter aūt accidit ut cā parum uerecunda iure tuta sit. de quo ne inuiti iudices audiant & aduersi: frequentius sūt admonēdi secuturā defensionē probitatis ac dignitatis. expectēt paulū: & agi ordine sināt. Q uædā interim nos & inuitis litigatoribus simulandū est dicere. Q uod Cicero pro Cluentio facit circa iudiciariā legē. Non nunq̄ quasi interpellemur ab his subsistere. Sæpe aduertēda ad ipsos oratio. Hortandi: ut sinant nos uti nostro consilio. Ita surrepetur animo iudicis. & dum sperat, pbationē pudoris: asperioribus illis minus repugnabit. Q uæ cū receperit etiā uerecūdiæ defensiōi facilior erit. Sic utraq; res iuicem iuuabit. Eritq; iudex circa ius nostrum spe modestiæ attētior. circa modestiam iuris probatione procliuior. Sed ut nō semp necessaria, aut etiā supuacua partitio ē: ita opportune adhibita plurimū orationi lucis & gratiæ cōfert. Neq; n. id solū efficit: ut clariora fiāt quæ dicūtur rebus uelut ex turba extractis: & in cōspectu iudicum positis: sed reficit quoq; audientē certo singularū partium fine: non aliter q̄ facientibus iter multum detrahūt fatigatiōis notata inscriptis lapidibus spacia. Nam & exaustis laboribus nosse mensuram uoluptati ē: & hortatur ad reliqua fortius exequēda scire quātum supersit. Nihil enim longum uideri necesse est: ī quo qd ultimum sit certum est. Nec immerito multum ex diligentia partiendi tulit laudis. Q. Hortensius: cuius tamen diuisionē in digitos diductam: nonnūq̄ Cicero leuiter eludit. Nam est certus suus modus. & cuitanda utiq; maxime concisa nimiū; & uelut articulosa partitio. Nam & auctoritati plurimū detrahūt minuta illa: nec iam membra sed frustra: & huius gloriæ cupidi quo subtilius & copiosius diuisisse uideātur: & superuacua assumunt: & quæ natura singularia sūt secant: nec tamen plura faciunt q̄ minora. Deinde cum fecerit mille pticulas: in eandem incidunt obscuritatem: contra quam partitio inuenta est. Diuisa & simplex propositio quotiēs utiliter adhiberi potest. primum debet esse aperta atque lucida. Nā quid sit turpius: q̄ id esse obscurum ipsum: quod in eum solū adhibetur usum: ne sint cætera obscura? tum breuis nec ullo

exẽplum ad hæc oĩa possit afferri: q̃ Ciceronis diuisionẽ ꝓ lege Manilia. Primum iquit mihi uidet degenere belli, deinde de magnitudine tũ de Imperatore deligẽdo eẽ dicẽdũ. Nõ. n. de quo dicimus, Quid dicamus emẽdate ĩ qbusdã legit exẽplaribus. Quod ĩ genere ptiri sit satis. Pro genere ut legat genera grãmatices rõ exposcit. ut. n. in spẽs, sic ĩ genera recte qd ptiri dicimur. Nã Cicero quæ ꝓ lege Manilia dicturus erat: ĩ genera diuisit: ut paulo ãte dixi. Ea uero genera ĩ spẽs deinde ptitus ẽ. Vt si dicã de uirtute iusticia. Si pticula ut redũdãs sẽsũq; pturbãs uidet eradẽda. Partitio prima ẽ. Deprauatus mihi qdẽ uidet hic sẽsus. Cur. n. illa sit pria ptitio cũ neq; scda sit neq; tertia? Quare ꝓ prima forsitan ꝓponit uel ꝓmit recte legeretur.

quid dicamus

Raphaelis Regii in deprauationes quinti libri oratoriæ Quintiliani institutionis annotationes.

Verũt & clari qdẽ auctores
f Quã necessaria sit oratori
ꝓbãdi rõ: quæ & cõfirmationẽ cõplectit & refutationẽ: pspicue hac breui Fabius ostẽdit præfatiõe. Simul ꝓbatõis ipius diuisionẽ ex Aristotelis rhetoricis sũptã apte sic describit: ut nullius expõis: si mẽdæ absint: ĩdigere uideat. Quibus solũ uideret oratoris officiũ docere. Ex Ciceronis sntia: quã & Fabius in tertio seqt: tria debet præstare orator: ut doceat, moueat, delectet. Docere nãq; necessitatis ẽ: delectare uoluptatis, mouere uictoriæ. Eoꝝ ãt auctoꝝ unũ fuisse ẽt Aristotelẽ facile ex eius rhetoricoꝝ ꝓlogo pspici põt. In eo nãq; demõstrat maxime ꝓpriũ eẽ oratoris docere. Nec uoluptatẽ audientiũ petere. Sic qdẽ legit ĩ oĩbus: q̃ mihi uidere contigit exẽplaribꝫ: sed nisi corrigat uidebitur Fabius id negaũ: qđ affirmare ĩtẽdit. Delectare. n. audiẽtes dicẽdo nõ mõ supfluũ eẽ qdã aiũt: sed uix ẽt uiro dignũ. Quaꝝ nec pticula negatiua ab aliquo semidoctoꝝ ascripta mihi uidet eradẽda: ac eius loco & copula reponẽda: hoc mõ. Et uoluptatẽ audiẽtiũ petere. Et q̃ad uersõ ꝓponerent refutare. Ex præpõ ascribẽda uidet ut ex aduersõ legat. Eoꝝ aũt q putauerũt ꝓpriũ ac ꝑcipuũ opus oratoris sua cõfirmare & quæ ex aduersõ dicerent refutare: ẽ & Aristoteles & auctor rhetoricoꝝ ad Hereniũ. Sic. n. inqt. Tota spes uicẽdi rõq; psuadẽdi ĩ cõfirmatõe & cõfutatiõe posita ẽ. Nã cũ argumẽta nra exposuerimus cõtraria q; dissoluerimus: absolute nimirũ munus oratoriũ confecerimus.

C prima qdẽ illa ptitio. Cũ
a hic de ꝓbatiõe præcipe iciꝑiat Fabius: hoc caput a põsatiõe uidet seiũgẽdũ ac de ꝓbationũ diuisione iscribẽdũ. Iõq; illas ατε χνους id ẽ ĩartificiales uocauerũt. Sic qdẽ legit ĩ oĩbꝫ quæ ego uideri superuacuo onerata uerbo. Nõ enim de quo dicimus: sed de quo dicturi sumus ostendimus. optinendum etiam nequid in ea desit: nequid supersit. Supereſt autem sic fere: cum aut ĩ species partimur: quod in genera ptiri sit satis. aut genere posito subiicitur species: ut si dicam de uirtute. iustitia, continẽtia. cum iustitia atq; continentia uirtutis sint species. Partitio prima est: quid sit de quo conueniat: quid de quo ambigatur: in eo quod conuenit: quid aduersarius fateatur: quid nos ĩ eo de quo ambigitur: quæ dicturi sumus: quæ nostræ propositiões: quæ partis diuersæ. Turpissimum uero non eodem ordine exequi: quo quicq; proposuerimus.

M. Fabii Quintiliani de istitutiõe oratoria Liber qntus.

Prologus

Verunt & clari quidem auctores: quibus solum uideretur oratoris officium docere. Nãq; & affectus duplici rõne excludẽdos putabãt. Primum quia uitium esset omni animis perturbatio. Deinde q̃a iudicẽ a ueritate depelli misericordia uel ira similibusq; nõ oporteret. nec uoluptatẽ audiẽtiũ petet: cũ uincẽdi gratia tãtũ diceretur: non mõ agẽdi superuacuũ: sed uix etiã uiro dignũ arbitrabãt. plures uero q nec ab illis sine dubio partibus rationẽ orãdi summouerũt: hoc tamen ꝓpriũ atq; præcipuum crediderunt opus: sua cõfirmare & quæ aduersõ proponerentur refutare. Vtruncunq; est (nec enim hoc loco meã iterpono sentẽtiã) hic erit liber illoꝝ opinione maxie necessarius: quo toto hæc sola tractãt: qbus sane & ea quæ de iudicialibꝫ causis iã dicta sũt seruiũt. Nã neq; ꝓhœmii nec narratiõis alius usus: q̃ ut iudicẽ præparent: & status nosse: atq; ea de qbꝫ supra scripsimus: ĩtueri supuacuũ foret: nisi ad hãc puẽiremus. Denicq; ex qnq; q̃s iudicialis materiæ fecimus: ptibus quæcũq; alia põt aliquãdo necessaria causæ nõ eẽ. lis nulla est: cui ꝓbatiõe opus nõ sit: Eius præcepta sic optime diuisuri uidemur: ut prius quæ ĩ cõe ad oẽs qõnes ptinẽt ostẽdamus. Deinde quæ in quoq; causæ genere ꝓpria sũt exequamur.

De probationum diuisione.

a C pria qdẽ illa partitio ab Aristotele tradita consensum fere oĩum meruit. alias eẽ ꝓbatiõẽ: q̃s extra dicẽdi rõnẽ acciperet orator. alias q̃s ex cã traheret ipse: & quodã mõ gigneret: ideoque illas ατεχνους idest inartificiales uocauerunt. ex illo priore genere sunt præiudicia, rumores, tormenta, tabulæ: iusiurandũ: testes ĩ quibus pars maxia cõtentionũ

De probatorum diuisione.

exemplaribus & recte legi clarissimis quoq; professoribus uidetur. Sed ego uel grandi pignore depositō con/ tenderim aliquid flagitii librarioꝝ incuria hic fuisse admissum: quod nunc mihi demū fuit animaduersum. Aliquid enim deesse huic loco necessarium: facile ex iis quæ sequuntur: acutius intuenti patet. Neq; enim Fa bius ex illo priore genere præiudicia & reliqua esse diceret: quod proximum esset. Illud nanq; pronomen nō ad proxima sed ad remotiora referri solere: notius est q̄ ut sit admonendum. Quare mihi quinque hæc uer/ ba similitudine duarum dictionum a librariis prætermissa. hactenusq; a nullo professorum reposita: mihi ui/ dentur ascribēda. Has ΕΥΤΕΧΝΟΥΣ id ē artificiales. ut legamus Ideoq; illas ΑΤΕΧΝΟΥΣ id est inartificiales. has ΕΥΤΕΧΝΟΥΣ id ē artificiales uo/ cauerunt. Sic enim & illesa cōserua bitur Fabii elegantia: & integer sen sus habebitur. Nam Aristoteles in primo de arte rhetorica libro. sic di uidit probatiōes: ut earum alias ΕΥ ΤΕΧΝΟΥΣ hoc est ex arte constantes alias ΑΤΕΧΝΟΥΣ hoc est artis exper tes uocet. Aut contradici solent. Nota hypodiastoles ita apponatur ut contra dici duo esse uerba uideā tur. Tamen præiudiciorum uis omnis tribus i generibus uersatur. Tamen particula ut ab initio omni aliena uidetur eradenda ac eius lo/ co Nam: qua particula sensus quo/ q; copulantur: est ascribenda. Præ/ iudicium autē Ascanius Pædianus sic definit. Præiudiciū dicit res quæ cum statuta fuerit: affert iudicatu/ ris exemplum: quod sequantur. Iu dicium est res quæ causam litemq; determinat. Rebus quæ aliquan do ex partibus causis sunt iudicatæ Paribus t littera expūcta legēdum esse constat. Res iudicata autem di/ citur ut inquit ulp. libro digestoꝝ quadragesimosecundo de re iudi/ cata: Quæ finem controuersiarum pnunciatione iudicis accipit: quod uel condemnatione uel absolutio/ ne contingit. Vt de rescissis patrū testamentis. Valerius Maximus in

forensium consistit. sed ut ipsa carent arte per se: ita summis eloquentiæ uiribus & alleuanda sunt plerūq; & refellenda. Quare mihi uidentur magnopere damnandi: qui totū hoc genus a præceptis remouerunt. Nec tamen in animo est om nia quæ pro his aut dici aut contradici solent complecti. Nō enim cōmunes locos tradere destinamus: quod esset operis i finiti: sed uim quandam atq; rationem. Quibus demonstra tis non modo in exequendo suas quisq; uires debet adhibere. Sed etiā inueniendo similia: ut quæq; cōditio litium poscet. Nec enim de omnibus causis dicere quisq; potest: saltem præ teritis: ut taceā de futuris. Nā præiudiciorum uis omnis tri/ bus in generibus uersatur: rebus quæ aliquando ex partibus causis sunt iudicatæ: quæ exempla rectius dicuntur: ut de re sciissis patrum testamentis: uel contra in filios confirmatis. iu diciis ad ipsam causam pertinētibus: Vnde etiam nomen dic tum est: qualia in Opianicum facta dicūtur: & a senatu ad uersus Milonem. aut cum de eadem causa pronunciatum ē: ut in reis deportatis: & assertione secunda: & de partibus cen tumuiralium: quæ in duas hastas diuisæ sunt. Confirmant præcipue duobus auctoritate eorum: qui pronunciauerunt: & similitudine rei de qbus quæritᵉ. Refellunt ᵃt raro p cō/ tumeliā iudicū: nisi forte manifesta in iis culpa erit. Vult enī cognoscentium quisque firmam esse alterius sententiam: & ipse pronunciaturus exemplum non libenter: quod in se for tasse recidat facit. Confugiendū ergo est ī duobus superioribus

septimo & de testamentis quæ rescissa sunt. & de testamentis quæ rata manserunt: duo capita iscripsit. Qua/ re illa legat qui plura in huius loci expositionem uidere cupit. Ea uero testamenta quæ rescinduntur atque rumpuntur: inofficiosa a iureconsultis appellantur. Legibus enim cautum est ut liberi inique aut ex/ hæredati aut prætermissi de inofficioso testamento agere possint hoc colore: quasi non sanæ mentis fuerint parentes: cum testamentum ordinarent: cum ex officio pietatis id non condiderint. Sed hæc apud iurisconsultos diffusius. Vnde etiam nomen dictum est. Ductum rectius forsitan q̄ dictum legeretur: ut intelliga/ tur deductum atque deriuatum. Qualia in Opianicum facta dicuntur. Ex oratione Ciceronis pro Cluen/ tio aperte colligitur: Opianicum ueneficii ab ipso Cluētio accusatum duobus præiudiciis fuisse damnatum. Nam & Scamandri Fabritiorum liberti: qui accepta pecunia uenenum præparārat: & Fabritii patroni qui conscius erat: damnatione: opianicus quōque qui illud curauerat præparandum: condemnatus esse uideba/ tur. Et a senatu aduersus Milonem. Senatus ut in Ciceronis oratione pro Milone legitur: iudicauit eam cædem qua. P. Clodius occisus est: contra rempublicam fuisse factam. Hoc autem senatus decretum contra Milonem præiudicium esse uideatur. Vt in reis deportatis & assertione secunda. & de partibus centum/ uiralium quæ in duas hastas diuisæ sunt. Reos deportatos generaliter omnes dici: qui in insulam aliumue locū relegantur: cū ex titulo de interdictis & relegatis & deportatis. tū ex iis quæ ibi a priscis iurecōsultis scri/ buntur: aperte colligitur. Qui uero cupit & deportatorum & relegatorum aliorumue statum suum quomo docunque mutantiū definitiones plene intelligere: uideat Iustiniani institutione in titulo de capitis diminu tione. Huiusmodi autem reorum iā deportatorum causæ iterum etiā nū agunt: ac restituūtur: ut titulus de

sententiam passis & restitutis declarat, & ad eum ulpianus cum inquit, Deportatus si restituatur: dignitatem quidem indulgentia principis recuperabit. De assertione uero tollenda exat titulus in septimo Codicis Iustiniani ex cuius constitutione aperte percipitur assertiões & bis & ter apud priscos fuisse tractatas. Sic enim iubet imperator illis legibus quæ dudũ ex secunda & tertia uice assertorias lites examinari præcipiebant: in posteꝝ conquiescentibus: definitionem in suis manere uiribus: cũ prouocatio nulla oblata fuit, & quæ sequũt. De partibus autem cẽtumuiralium etiam Valerius meminit in capite de rescissis iudiciis. Idcirco autem centũuiralia iudicia in duas hastas fortasse diuisa fuisse dicũtur: quod in alteris de ciuilibus i alteris de crimi-
nalibus causis ageret, ut nũc fit Ve-
netiis a quadragita uiris: quoꝝ alteri criminales alteri ciuiles causas ab aliis iam decisas recognoscunt. Si id non cõtinget aut eadẽ causa erit actionum icusanda negligẽtia aut de informitate personaꝝ q̃rendũ. Ac copula uidetur ascribenda. Aut uero in locũ suũ trãsferẽda, ac loco actionũ actoꝝ esse legẽdum, & pro informitate scribẽdum ifirmitate, hoc modo. Si id nõ continget: ac eadem causa erit: aut actoꝝ icusanda negligentia, aut de infirmitate personaꝝ querendũ. Cõtra quas erit iudicium, Iudicatum legẽdũ eẽ ne dubitandũ quidẽ est. Absolutos Clodiũ atq; Catilinã. Catilina repetundaꝝ accusatus ab Afris: quã ꝓuiciã prætor obtinuerat absolutus est: Cicerone ut ait Fenestella defendente. Cui tamen Pædianus nõ assentitur. Famã atq; rumores. Fama est ut in topicis Cicero ait: uulgi ac multitudinis quoddã testimonium. Fraude inimicoꝝ falsa uulgarium. Loco uulgarium legendũ esse uulgantium facile est uidere.

Sicut in tormẽtis quoq;. Tormẽta dicuntur etiam quæstiones. Vnde ulpianus de iniuriis & famosis libellis. Quæstionem intelligere debemus tormenta & corporis dolores ad eruendã ueritatem. Quod aliis patientia, Alii inquit sunt tanta patientia & duricia: ut facile tormenta omneſq; cruciatus contemnant: neq; illis ueritas ullo dolore exprimi possit. Cõtra alii sunt tam molles & infirmi: ut quoduis fateri etiam si sit falsum q̃ tormenta pati malint. Vnde illud uulgatũ. Mentietur in tormẽtis qui dolorem pati potest, mentietur qui pati nõ potest. Contra tabulas quoque sæpe dictum, sæpe dicendum est. Tabulæ pro testamentis scriptisque aliis quæ instrumenta dicuntur in plurali duntaxat declinantur. Vnde ulpianus, De iniusto, rupto, irrito facto testamento. Si binæ tabulæ proferantur diuersis temporibus factæ: unæ prius, alteræ postea, utræque tamen septem testium signis signatæ, & aperte posteriores uacuæ inuentæ sint, id est nihil scriptum habentes: omnino superius testamentum ruptum non erit: quia sequens nullum est. Cum sit autem in his aut scelus signatorum aut ignorantia: tutius ac, Signatores dicuntur

si res feret: ad aliquam dissimilitudinem causæ. Vix autem ulla est per omnia alteri similis. si id non continget: aut eadẽ causa erit actionum incusanda negligentia: aut de informitate personarum querendum contra quas erit iudicium: aut de gratia quæ testes corruperit: aut de inuidia: aut de ignorãtia: aut inueniendum quid causæ postea accesserit. Quorũ si nihil erit: licet tamen dicere multas iudiciorũ causas ad inique pronunciandum ualere. Ideoq; damnatum Rutiliũ. absolutos Clodium atq; Catilinam. rogandi etiam iudices ut rẽ potius intueantur ipsam: q̃ iuriiurando alieno suum donẽt. Aduersus consulta autem senatus & decreta principũ & magistratuũ: remedium nullum est: nisi aut inuenta quantulũcũq; causæ differẽtia: aut aliqua uel eorundem potestatis hominũ posterior cõstitutio: quæ sit priori contraria: quæ si deerũt lis non erit. Famam atq; rumores pars altera cõsensũ ciuitatis & uelut publicũ testimoniũ uocat. altera sermonem sine ullo certo auctore dispersum: cui malignitas initiũ dederit. incrementum credulitas: quod ulli non etiã inocẽtissimo posset accidere fraude inimicorum falsa uulgariũ. exempla utrinq; non deerunt. Sicut i tormẽtis quoq;: qui est locus frequentissimus: cũ pars altera quæstionem uera fatendi necessitatem uocet. altera sæpe etiam causam falsa dicendi. ꝙ aliis patientia facile mendatium faciat. aliis ifirmitas necessariũ. quid attinet plura de his? plenæ sunt orationes ueterũ ac nouorum. Quædam tamen in hac parte erũt propria cuiusq; litis. Nam siue de habenda quæstione agetur: plurimum interit: quis aut quem postulet: aut offerat: & in quem: & ex qua causa: siue iam erit habita: quis ei præfuerit. quis & quo modo sit tortus. an credibilia dixit. an inter se constantia. per seuerauerit in eo quod cœperat. an aliqd dolore mutauerit. prima pte quæstiõis: an ꝓcedẽte cruciatu: quæ utriq; tã ifinita sũt q̃ ipsaꝝ rerꝝ uarietas. Cõtra tabulas quoq; sæpe dictũ. sæpe dicẽdũ ẽ: cũ eas nõ solũ refelli: sed ẽt accusari sciamus eẽ usitatũ. cũ sit ãt i his aut scelus signatoꝝ: aut ignorãtia: tutius ac facilius id qd̃ secundo loco dixius: tractaꝝ: ꝙ. s. pauciores

aut actor

Fama ♀ Rumor

De tormẽtis

TABVLÆ

Signatores

De phatorũ. diuisione.

ac facilius id quod secundo loco diximus: tractat: q̃ scilicet pauciores rei fiũt. Sed hoc ipsũ argumenta ex causa trahit: si forte aut incredibile ẽ id actũ esse: quod tabulæ continẽt: aut ut frequẽtius euenit aliis probationibus æque iartificialibus soluit: si aut is in quẽ signatũ est: aut aliquis signator dicitur abfuisse: uel prius esse defunctus. si tempora non congruũt. si uel antecedentia uel insequentia tabulis repugnant. inspectio ipsa etiam sæpe falsum deprehendit. Iusiurãdum litigatores aut offerunt suũ: aut non respuunt oblatum: aut ab aduersario exigũt: aut recusant: cum ab ipsis exigat. offerre suum sine ulla cõditione ut uel aduersarius iuret: fere improbũ est. qui tamen id faciet: aut uita se tuebitur: ut eum non sit credibile peierare: aut ipsa ui religionis: in qua & plus fidei consequitur si id egerit: ut non cupide ad hoc descendere: sed ne hoc quidem recusare uideatur: aut si causa patietur: modo litis: propter quam deuoturus se ipse non fuerit: aut si præter alia causa instrumẽtũ adiicit ex abundanti. Hãc quoq; conscientiæ fiduciam: qui non recipiet iniquam conditionẽ & a multis contẽni iurisiurandi metũ dicet. Cum & philosophi quidam sint reperti qui deos habere rerum humanarum cutam negarent. Eum uero qui nullo offerente iurare sit paratus: & seipsũ uelle de causa sua pronunciare: & q̃ id quod offert leue ac facile credat ostẽdere. at is qui defert alioqui agere modeste uidetur cum litis aduersariũ iudicẽ faciat: & eum cuius cognitio est onere liberet: qui profecto alieno iureiurãdo stare q̃ suo mauult. quo difficilior recusatio est: nisi forte res est ea quã credibile sit notã ipsi non esse. quæ excusatio si deerit: hoc unum relinquet: ut inuidiam sibi quæri ab aduersario dicat: atq; id agi ut i ea cã in qua uincere non possit: queri possit. Itaq; hominẽ qdem malum occupaturum hanc cõditionem fuisse. se aũt probare malle: quæ affirmet: q̃ dubiũ cuiq; relinq̃re: an peierarit. Sed nobis adolescẽtibus seniores in agẽdo facti præcipere solebãt: ne unq̃ iusiurãdũ deferre illius: sicut nec optio iudicis aduersario ẽ permittenda: nec ex aduocatis partis aduersæ iudex eligendus. Nã si dicere cõtraria turpe aduocato uidet: certe turpius habẽdũ facere quod noceat. Maximus tamẽ patronis circa testimõia sudor ẽ. Ea dicũt aut per tabulas: aut a præsẽtibus. Siplicior cõtra tabulas pugna. Nã & minus uidet obstitisse pudor iter paucos signatores: & p diffidẽtia premit absẽtia. Si reprehẽsionẽ nõ capit ipsa psõa: ifamare signatores licet. Tacita præterea quæ dã significatio refragatur his oĩbus. q̃ nemo per tabulas dat testimonium nisi sua uoluntate: quo ipso non se esse amicum ei: contra quẽ dicit: fatet: nec tamẽ protinus cesserit orator: quo minus & amicus pro amico: & inimicus contra inimicum possit uerum: si integra sit ei fides: dicere. Sed late lo-

testes qui testamentis sua signa imprimunt ut ex ulpiani uerbis aperte colligitur. De tabulis exhibendis libro. xliii. Exhibere hoc est materiæ ipsius copiã facere. Exhibere ãt apud prætorẽ oportet: ut ex auctoritate eius signatores admoniti ueniant ad signa recognoscenda. Et si forte nõ obtẽperẽt testes: labeo scribit coerceri eos a prætore debere. Exhibere

De Iureiurãdo

Iusiurãdũ litigatores aut offerãt suũ. Iusiurãdũ sæpenumero litibus adhibet. Nã ut inqt Caius libro digestoꝝ duodecio titulo de iureiurãdo: Maximũ remediũ expediendaꝝ litiũ in usum uenit iurisiurãdi religio: qua uel ex pactione ipsoꝝ litigatoꝝ: uel ex auctoritate iudicis deciduntur cõtrouersiæ. Offerre suũ sine ulla cõdicione: ut uel aduersarius iuret fere iprobũ est. Quãuis ita legat ac sensus iteger eẽ uideat: illa tamẽ pro ulla scribẽdũ eẽ audacter contẽderim. Quæ nãq; alia cõdicio ferri põt? Sic aũt esse legendũ ex illo Pauli quoq; dicto colligi potest. De iureiurãdo. Manifestæ inqt turpitudinis est & cõfessionis nolle nec iurare nec iusiurãdum referre. Cum & philosophi quidẽ sint reperti. Quidã legendũ est non quidem. Philosophi autẽ qui negarũt deos esse: hi fere sunt: ut inquit Plutarchus de placitis philosophorũ Diagoras Milesius & Theodorus Cyreneus. & Eumenus Tegentes. Epicurus uero deos quidem esse dixit. reꝝ uero humanaꝝ curã gerere negauit. Ne unq̃ iusiurãdum deferre illius. genitiuo illius erasa deferremus est legendum. Cum litis aduersarium iudicẽ faciat. Iusiurandum: Paulus inquit: speciem transactionis continet: maioremq; habet auctoritatem q̃ res iudicata.

Maximus tamen patronis circa testimonia sudor est. Testimonia quæ & testationes dicuntur testiũ sunt dicta. Quamq̃ testimonia proprie ad absentes referantur. Vnde Callistratus luriscõsultus libro uigesimosecundo de probationibus & præsumptionibus inquit. Idem Diuus Adrianus. L. Rufino proconsuli Macedoniæ rescripsit testibus se nõ testimoniis crediturum. Et paulo post. Gabino quoque Maximo idem princeps in hæc uerba rescripsit. Alia est auctoritas presentium testiũ: alia testimonioꝝ: quæ recitari solent. Si reprehensionẽ

Testimonia

De Testibus

non capit ipſa perſona. Non ſolum priuati: ſed etiam magiſtratus iterdum teſtimonia dicunt: Id quod faciendum eſſe præcipit Venuleius iuriſcõſultus libro digeſtorum uigeſimo ſecundo De teſtibus. Curet inquit magiſtratus cuiuſcunq; loci teſtari uolẽtibus & ſeipſos & alios teſtes uel ſignatores præbere: quo facilius negotia explicentur & probatio rei ſalua ſit. Eſt hic cõmunis locus: cum pars altera nullã firmiorẽ probationem eſſe contẽdit: q̃ quæ ſit hominũ ſentẽtia nixa. Licet mihi exẽplaria refragẽtur: meo tamen periculo ſciẽtia pro ſentẽtia legendum eſſe affirmarim. Non n. ipſos eẽ teſtes: ſed iniuriatores afferre uoces. Ita quidẽ legit: ſed cum iniuriari uerbũ apud quenq; auctorẽ latinũ: quod ſciã: nõ iueniat: alter q̃ iniuriatores legẽdũ eẽ facile cõtenderim. Quid? quod iniuriatores etiã ſi latinũ eẽt uerbũ ſenſui tamẽ minime conueniret? Exponit nãq; Fabius quo mõ auditionũ teſtimonia eleuari poſſint. Quid uero ad hoc facit ſi iniuria affectores uoces a teſtibus afferũt? Certe nihil. cũ iterũ ẽt referãt nec idcirco tamẽ minus teſtibus fidei adhibeat. Quo mõ igit legendũ dicẽus? An i uocali de medio expũcta iniuratores eſt legẽdũ? Teſtibus nanq; iuratis tũ creditur: cũ quæ ipſi uiderũt q̃buſq; ipſi interfuerũt: exponũt. Qui uero audita referũt q̃uis iurati: fides iis nõ eſt habẽda. Nõ. n. quæ ſciũt reſpõdẽt: ſed iuratores hoc eſt eores qui non iurarũt, uoces ſolũ afferũt. Vt in cauſis repetũdares. u uocali in e cõuerſa & copula loco illius particule ut: uidelicet reponẽda. Sufficiebãt alioq; libri duo a domitio Afro in hãc rem cõpoſiti: quẽ adoleſcẽtulus ſenẽ colui. Ex hoc quoque loco manifeſte colligit Fabiũ ex Hiſpania nõ uẽiſſe cõductũ a galba ad legẽdã rhetoricã: ut diuus Hieronymus i libro de tpibus ſcribit: q̃ fortaſſe patrẽ p filio accepit. Nã Fabii pr̃ patrõus cãrũ fuit egregrius: cuius hoc dictũ i nono i exẽplũ afferẽ. Nolo imoriaris legatõi, imorare. Quo mõ cõtigat explicabius. Id pnomẽ ut aſcribat ſẽſus integritas expoſcit: ut legamus. Id quo mõ cõtigat. Alteres excuſatoribus tãtũ cõceſſũ ẽ. Accuſatoribus p excuſatoribus legẽdũ eẽ ut putẽ: adducor iis quæ paulo poſt de hoc teſtiũ genere dicunt: q̃bꝰ lege denũciari ſolet. Huiuſmodi nãq; teſtibus ſoli accuſatores uti uidentur. Qui uolũtariũ pducit ſcire qd his dicturus ẽ põt. Is citra aſpiratiõnẽ & ſit legẽdũ eſt. Tenere ãt debemus iterrogationẽ teſtiũ & accuſatoris & deſẽſoris eẽ: & eius q̃ pducit & eius cõtra quẽ pducunt: ut ait Pædianus: id quod facile ex ipſius quoq; Quitiliani uerbis colligi poteſt. Sed & plus cus uterq; tractat. Cum præſentibus uero ingens dimicatio eſt. Itaq; uelut duplici contra eos pq; his acie confligit actionum & interrogationum. In actionibus primum generaliter pro teſtibus atq; in teſtes dici ſolet. Eſt hic communis locus: cũ pars altera nullam firmiorẽ probationem eſſe contendit: q̃ quæ ſit hominum ſententia nixa. Altera ad detrahendã illis fidem omnia: per quæ fieri ſoleãt falſa teſtimonia: enumerat. Sequens ratio eſt: cum ſpecialiter quidẽ: ſed tamen multos pariter inuadere patroni ſolẽt. Nam & gẽtium ſimul uniuerſarum eleuata teſtimõia ab oratoribus ſcimus: & tota genera teſtimoniorum. ut de auditionibus. non enim ipſos eſſe teſtes ſed iniuriatorum afferre uoces. ut i cauſis repetundares: qui ſe reo numeraſſe pecunias iurant: litigatorum non teſtiũ habẽdos loco. Interi aduerſus ſingulos dirigit actio. Quod inſectationis genus & permixtum defenſioni legimus in orationibus plurimis: & ſeparati editum: ſicut i Vatinium teſtẽ. Totum igitur excutiamus locum: quãdo uniuerſam inſtitutionem aggreſſi ſumus. Sufficiebant alioqui libri duo a Domitio Afro in hanc rem compoſiti: quem adoleſcentulus ſenem colui: ut non lecta mihi tantũ ea: ſed pleraq; ex ipſo ſint cognita. Is ueriſſime præcipit primum eſſe in hac parte officium oratoris: ut totam cauſam familiariter norit: quod ſine dubio ad omnia pertinet quomodo cõtingat explicabimus: cum ad deſtinatum huic parti locum uenerimus. Ea res ſuggeret materiam interrogationi: & ueluti tela ad manum ſubminiſtrabit. Eadẽ docebit ad quæ iudicis animus actione ſit præparãdus. Debet enim uel fieri uel detrahi teſtibus fides oratione perpetua: quia ſic dictis quiſq; mouet ut eſt ad credendum uel non credendũ ante formatus. Et quoniam duo genera ſunt teſtium: aut uoluntarium: aut eorum quibus iudex publicis iudiciis lege denunciare ſolet: quorum altero utraq; pars utitur. alterum excuſatoribus tantum conceſſum eſt: ſeparemus officium dãtis teſtes & refellẽtis. Qui uoluntariũ producit ſcire quid is dicturus ſit: poteſt. Ideoq; faciliorem uidet in rogãdo habere rationem. Sed hæc quoq; pars acumen & uigilantiam poſcit. prouidendumq; ne timidus: ne inconſtans: ne imprudens ſit teſtis. Turbant enim & a patronis diuerſæ partis inducunt in laqueum. Sed & plus deprehenſi nocent: q̃ firmi & interriti profuiſſent. Multum igit domi ante uerſandi ac uariis percontationibus: quales haberi ab aduerſario poſſunt: explorandi ſunt. Sic fit ut aut con-

stent sibi: aut siquid titubauerit opportuna rursus eius a quo ꝓducti sūt interrogatiōe uelut ī gradū reponant. In his quoq; adhuc q cōstiterint sibi uitandæ isidiæ. nā frequēter subiici ab aduersario solēt: & oīa ꝓfutura polliciti diuersa respōdēt: & auctoritatē habent nō arguētiū illa: sed confitentiū. Explorandū igitur quas causas lædendi aduersariū afferant. nec id satis est inimicos fuisse. sed an desierint. an per hoc ipsū conciliari uelit. ne corrupti sint ne pœnitentia propositū mutauerint. Quod cū in iis quoq; q ea quæ dicturi uidēt: re uera sciunt: necessariū est præcauere: tum multo magis in iis q se dicturos quæ falsa sunt pollicentur. Nam & frequentior eorum pœnitentia est: & promissum suspectius: & si perseuerauerint reprehensio facilior. Eorū uero quibus denunciatur pars testium est: quæ reum lædere uelit. pars quæ nolit. Idq; interim scit accusator. interim nescit. fingamus in præsentia scire. In utroq; enī genere sūmis artibus ī terrogantis opus ē. nā si habet testē cupidum lædendi: cauere debet hoc ipsū: ne cupiditas eius appareat: nec statim de eo qd in iudiciū uenit rogare: sed aliquo circuitu ad id puenire: ut illi quod maxime dicere uolui uideatur expressū. nec nimiū instare ī terrogationi: ne ad omnia respondendo testis fidem suam minuat: sed in tantum euocare eum: quantū sumere ex uno satis est. At in eo qui uerum inuitus dicturus est: prima fœlicitas interrogātis est extorquere quod is noluerit. hoc nō alio modo fieri potest q̄ longius ī terrogatione repetita. respondebit enī quæ nocere causæ nō arbitrabitur. Ex pluribus deīde quæ confessus erit: eo perducetur: ut quod dicere nō uult: negare non possit. nam ut in oratione sparsa plerunq; colligimus argumenta: quæ per se nihil reum aggrauare uideā̄tur. congregatione deinde eorum factum conuicimus: ita huiusmodi testis multa de ante actis. multa de insecutis. loco. tempore. persona: cæteriq; est ī terrogandus: ut in aliquod responsū ī cidat: post quod illi uel fateri quæ uolumus necesse sit: uel his quæ iam dixerat repugnare. Id si non contīgit: relinquum erit ut eum nolle dicere manifestum sit: protrahenduſq; ut in aliquo quod uel extra causas sit deprehendat. tenendus etiam diutius: ut oīa ac plura q̄ res desiderat ꝓ reo dicēdo suspectus iudici fiat: quo nō mīus nocebit q̄ si uera in reum dixisset. At si quod secūdo loco diximus nesciret actor: qd proponit testis attulerit: paulati & ut dicit pedetentī in ī terrogando experietur animū eius: & ad id responsū quod eliciendum erit per gradus ducet. sed qa nō nunq̄ sūt hæ quoq; testiū artes: ut primo ad uolūtatem respondeant: quo maiore fide diuersa postea dicāt: ē oratoris suspectum testem dum prodest dimittere. Patronorum ī parte expeditior. ī parte difficilior ī terrogatio ē. difficilior hoc quod raro unq̄ possunt ante iudiciū scire quod testis dicturus sit expeditior ꝙ cū interrogandus sit sciūt quod dixerit. Itaq; quod in eo īcertū est: cura & iqsitione opus ē. quis reū premat. quas & qbus ex causis inimicitias habuit: eaq; ī oratione prædicenda atq; admonēda sūt: siue odio conflatos testes. siue inuidia. siue gra. siue pecunia uideri uolumus. & si deficietur numero pars diuersa: paucitatem: si abundabit conspirationem. si humiles producet uilitatem. si potentes gratiam oportebit incessere. plus tamē proderit causas propter quas reū lædant exponere: quæ sūt uariæ & pro cōditione cuiusq; litis aut litigatoris. Nā cōtra illa quæ supra diximus simili rōne responderi locis communibus solēt: quia ut in paucis atq; humilibus accu-

deprehendi nocēt. Deprehēsi legendum esse nemo non uidet.

Et oratoris suspectum testē dum prodest dimittere. Sic quidem legitur. Sed nisi corrigatur: parum conuenient quæ statim subiiciūtur cum superioribus. Cur enim patronorum in parte expeditior. in parte difficilior sit ī terrogatio q̄ oratoris: cum patroni utiq; sint oratores? Quare mihi sic emendari posse uidetur: ut loco oratoris: reponatur accusatoris. uel certe actoris. Actor nāque frequentissime ponitur pro accusatore. Hactenus autem Fabius accusatori præcepta tradidit: quæ seruet in iis rogandis testibus: qbus denunciatur. Quæ uero defensoribus qui & patroni dicuntur ī iisdem rogandis testibus seruanda sint: aperte subiicit. Itaq; quod in eo incertum est. Hic quidem uerborum duxat facta est perturbatio quæ sē sum nonnihil confundit. Castigate autem sic legitur. Itaque in eo quod incertum est. Quia ut in paucis atque humilibus Et copula loco illius ut particulæ

Al Actore quo testes rogandi.

actoris

A patronis quo rogādi testes

et

quos putarit

uidetur reponenda. hoc modo Quia & in paucis.

Quod neminem præter eos qui putant scire. Quidam loco illius uerbi putant legūt possunt. Mihi uero quos & putarit: uidetur esse legendū.

nisi post finitas

Quod iis tēporibus q̄bus testis nō potest infinitas actiones rogabatur: & facilius & frequētius fuit Ita deprauatus est hic locus ut sensus elici nō possit. Facile autem emendatur: si ꝑ illa particula nō reponatur nisi. & post loco illius uerbi potest ac ī præpositione expuncta finitas legatur. hoc modo.

curiosus

Quod iis tpibus qbus testis nisi post finitas actiones rogabat. Reliquæ interrogandæ sunt partes. Interrogādi legendū esse facile est uidere. In lōgū ꝑtrahi potest. Vt nihil ex iis quæ sentio prætermittā: aliqd̄ epitheton huic mēbro mihi deesse uidetur. Cum. n. Fabius singulis uerbis sigula epitheta adiecerit: alienū ab ipsius elegātia foret: si ultimum mēbrū appositō nō exornasset. Quodnā uero sit ascribēdū: nō facile ī tāta appositorū multitudine ausim affirmare. Tamet si forsitan curiosus recte ascriberet. Nā Curiosi facile in lōgū protrahunt.

Intioga / In causa / Extra eam

aut

Illud fortuna interim præstat: ut aliquid quod in se parum contentiat a teste dicat. Inter se legendum esse non in se facile patet. In quibus aut dicant aliquid quod prosit: ut in mēdacio. Aut in mēdacio legendum esse constat. Sæpe inter se collidi solent hinc testatio hic testes.

Testatio

Testatio dicit quæ scriptis fit ab iis qui absētes sunt. Vnde Callistratus iurecōsultus libro uigesimosecundo De probationibus & præsumptionibus: inquit. Idem diuus Adriānus. L. Ruffino proconsuli Macedoniæ sator simplicitate gloriari pōt: quod neminem præter eos qui putant scire quæsierit: & multos atq; hōestos cōmēdare aliquādo ē facilius. Verum iterī & singulos ut exornare: ita destruere cōtingit: aut recitatis ī actiōe: aut noiatis testibus: quod iis temporibus quibus testis nō pōt infinitas actiones rogabatur: & facilius & frequētius fuit. Quid autem in quēq; testium dicendum sit sumi nisi ex ipsorum personis non pōt. reliquæ interrogandæ sunt partes: qua in re primū est nosse testem. nā timidus terreri. stultus decipi. iracundus cōcitari. ambitiosus īflari. in longū protrahi potest. prudens uero & constans uel tanq̄ inimicus & puicax dimittēdus statim: uel nō interrogatione: sed brevi interlocutiōe patroni refutandus ē. aut aliquo si cōtiget urbane dicto refrigerandus: aut siquid in eius uitā dici poterit: īfamia criminū destruendus. Probos quosdam & uerecūdos nō aspere iceſſere ꝑfuit. nā sæpe qui aduersus insectantem pugnassent: modestia mitigātur. Omnis aūt interrogatio ē: aut ī cā: aut extra causam. In causa sicut accusatori præcepimus: Patronus quoq; altius & ūde nihil suspecti sit: repetita percontatione priora sequentibus applicando eo sæpe perducit hoies: ut inuitis quod prosit extorqueat. eius rei sine dubio nec disciplina ulla in scholis: nec exercitatio traditᵉ: & naturali magis acumine aut usu cōtingit hæc uirtus. Siquod tamē exēplum ad imitationem demōstrandū sit: solū ē quod ex dialogis socraticoꝝ maximeq; Platonis duci pōt: ī quibus adeo scitæ sūt īterrogationes: ut cum ī plerisq; bene respondeatur: res tamē ad illud quod uolūt efficere perueniat. illud fortuna interim præstat: ut aliquid quod in se parū consentiat a teste dicatur. interim quod sæpius euenit: ut testis testi diuersa dicat. acuta autem interrogatio ad hoc quod casu fieri solet etiā ratione perducet. Extra causam quoq; multa quæ prosint interrogari solēt: de uita testium aliorum. de sua quisq;. si turpitudo. si humilitas. si amicitia accusatoris. si inimicitie cum reo: in quibus aut dicāt aliquid quod prosit ut in mēdacio uel cupiditate lædendi deprehēdēt. Sed ī primis interrogatio debet eē circūspecta: quia multa contra patronos uenuste testis sæpe respondet: eiq; præcipue uulgo fauetur: tum uerbis q̄ maxīe ex medio sūptis: ut q rogat is āt ē sæpius & īperitus; ītelligat: aut ne ītelligere se neget: quod interrogātis nō leue frigus ē. Ille uero pessimæ artes testē subornatū ī subsellia aduersarii mittere: ut īde excitatus plus noceat uel dicendo contra reum cum quo sederit: uel cū adiuuisse testimonio uidebitᵉ faciendo ex īdustria multa īmodeste atq; intemperāter: per quæ nō a se tantum dictis detrahat fidem: sed cæteris quoq; qui ꝑfuerāt: aufferat auctoritatem: quorū mētionē habui: nō ut fierent: sed ut uitarentur. Sæpe inter se collidi solēt inde testatio: hīc testes. locus utrinq;. Hæc enim pars se iureiurando. illa consensu signantiū tuetur. Sæpe inter testes & argumenta quæstū est: inde scientiam in testibus & religionem. īgenia eē ī argumētis dicitᵉ. hinc testē gratia. metu. pecunia. ira. odio. amicitia. ābitu fieri: argumēta ex natura duci. ī his iudicē sibi. in illis alii credere. Cōmunia hæc pluribus causis multūq; iactata sūt: sempq; tamen iactabuntur.

reſcripſit teſtibus ſenō teſtimoniis creditūrum, & paulo poſt, Gabino quoq; Maximo idem princeps in hæc uerba reſcripſit, Alia eſt auctoritas præſentium teſtium, alia teſtimonioꝝ quæ recitari ſolent. Aliquando utrinq; ſunt teſtes: & queſtio ſequitur. Paꝝ elegans ac potius ruſtica mihi iſta locutio uideꝰ, minimeq; Fabii cādore digna. Quare hūc quoq; locū deprauatū eſſe facile qdē affirmari. Sed difficulter eo correxerim: quod citra unius uerbi adiectionē hic ſēſus mihi iteger elegāſq; effici nō pōt. Forſitā uero loco illius copulæ & præpoſitio ex cū quo ablatiuo recte aſcriberēt, hoc modo, Ex quo quæſtio ſequit. Ex reſpōſis, oraculis, oībus, i uocali iteriecta ominibus ē legēdū. Oracula aūt: ut ait Cicero ī topicis, quo ī libello diuina quoq; teſtimonia enumerat: ex eo ſunt appellata: quod ieſt his deoꝝ oratio. Omina uero ab ore ſunt dicta: quod ore dūtaxat fiāt. Specialē alteꝝ cōtra partis diuinationē. Sic quidē legiꝰ ſed mēdoſe: ut mihi uideꝰ. Forſitan aūt recte ſic legereꝰ: cōtra partē diuinationis. Id quod apte quæ ſequunt: oſtēdūt. Nā ut diuerſæ ſunt ſpecies diuinatōis ita uarie ſolēt & cōprobari & cōfutari. Circa huiuſmodi quoq; inſtrumēta firmāda. Quid ſi/bi uelint hoc loco inſtrumenta paꝝ mihi liquet, certe improprie poſita ſunt & fortaſſis iuenta legendū eſt.

Nec tātum præſtare hoc genus pōt: ſed etiā ubi nō eſt deſiderari ſolet. Huic ſenſui mihi oīno aliqd deeſſe uideꝰ. Deprauatus certe eſt: nec bene pcipi pōt. Fortaſſe autē ſic legi poſſet. Nec tātū præſens hoc genus tractari pōt: ſed etiā ubi nō eſt ſolet deſiderari. Veꝝ nō auſim tā longe a ſcriptis diſcedere. Pars altera, pbationū. De artificiali, pbatōe quæ tota ab oratore gignit̄ atq; excogitatur: adeo diligēter præcipit Fabius: ut nihil oīno prætermittat: quod ad hāc partē attinere uideaꝰ. Primū aūt eos dānat qui relictis argumentis: qbus ueluti neruis cauſæ cōtinētur: ad cōes locos: qbus niſi pacta, pbatōe nō eſt utendū: ptinus decurrūt. Deinde quædā præcipit oībus cōia, pbatōibus. Tū ſingulaꝝ præcepta ſubiūgit. Qui argumēta uel ut horrida, uelut cōiūctim eſt legēdū: ne duæ particulæ: cū ſit una: eē credanꝰ. A locis aūt metaphora eſt ſūpta: quoꝝ alia horrida atq; iculta & aſpera: alia amœna ac plana eē dicunt. Neq; aliter q̄ ii qui traduntꝰ a poetis geſtu cuiuſdā apud lotophagos graminis. Quidā q falſo Laurētius Valla eē putaꝰ: hoc demū loco dubitat: utrū graminis an potius germinis ſit legēdū: neq; ullā ſuæ dubitatiōis affert rōnē. Grāinis uero legēdū eē uel Plynii auctoritate, pbatꝰ, ls, n, ī, xxii, naturalis hiſtoriæ libro loton herbā quoq; eē apte ſcribit his uerbis. Loton q arborē putāt tātū eē: uel auctore Homero coargui poſſūt. Is, n, iter herbas ſubnaſcētes deoꝝ uoluptati loton primā noīauit. Gramē uero q̄is eē, ppriū herbæ cuiuſdā nomē ſit: generaliter tamē q̄cūq; ſignificat herbā. Nec ignoro Loton nymphā fuiſſe: quā a Priapo amatā narrat Ouidius: miſeratōe deoꝝ ī arborē ſui noīs fuiſſe cōuerſā: quæ ut idē refert Plynius: frequēs ī Africa naſciꝰ circa ſyrtes atq; Naſamonas: unde & lotophagi ab illius arboris fructu: quo ueſcūꝰ: populi fuerūt appellati. Ad eos cū ui tēpeſtatis actus pueniſſet Vlyſſes ut ī odyſſeæ decimo duodecimoq; narrat Homerus: multos ex ſociis illius fructus ſuauitate captos amiſit: neq; illic abducere potuit. Siue igit̄ graminis legaꝰ: ſiue graminis paꝝ diſcētiū refert. Tātū miror eum q hoc

Aliquando utrinq; ſūt teſtes: & quæſtio ſequitur. ex his utri meliores uiri. Ex cauſis utri magis credibilia dixerint. Ex litigatoribus utri gratia magis ualuerint. His adiicere ſiquis uolet ea quæ diuina teſtimonia uocantur ex reſpōſis. oraculis. ominibus: duplicem ſciat eorum eſſe tractatum. generalem alterum in quo inter ſtoicos & Epicuri ſectā ſecutos pugna perpetua eſt. regaturne prouidentia mundus. ſpecialem alterum contra partis diuinationem: ut quæq; i quæſtionem cadit. Aliter enim oraculorum. aliter aruſpicum. augurum. cōiectorum/& mathematicorum fides cōfirmari: aut refelli poteſt: cum ſit rerū eaꝝ ratio diuerſa. Circa huiuſmodi quoque inſtrumenta firmanda uel diſtruēda multum habet operis oratio: ſiquæ ſint uoces per uinum: ſomnium: dementiā emiſſæ uel excepta paruulorum indicia. q; pars altera nihil fūgere. altera nihil indicare dictura eſt. Nec tātum præſtare hoc genus pōt: ſed etiam ubi non ē deſiderari ſolet. pecuniam deditti. quis numerauit? ubi? ūde? Venenum arguis. ubi emiſ? a quo? quanti? per quem dedi? quo conſcio? quæ fere omnia pro Cluentio Cicero in crimine ueneficii excutit. Hæc de iarteficialibus q̄breuiſſime potui.

De probatione artificiali.

Pars altera probationum: quæ eſt tota in arte: conſtatq; rebus ad faciendam fidem appoſitis: plerūq; aut oīno negligitur: aut leuiſſime attingitur ab iis: qui argumenta uelut horrida & confragoſa uitantes amœnioribus locis deſident: neq; aliter q̄ ii qui traduntur a poetis guſtu cuiuſdam apud lotophagos graminis & ſyrenum cātu deliniti uoluptatem ſaluti prætuliſſe: dum laudis falſam imaginē perſequūtur: ipſa propter quam dicitur: uictoria cedūt. Atqui cætera quæ continuo magis orationis tractu decurrunt: ī auxilium atq; ornamentū argumētoꝝ cōparantꝰ: neruiſq; illis qbus cā continetꝰ: adiciūt iducti ſup corpis ſpeciē: ut ſi forte qd factū

reuocauit ī dubiū: miꝝ hactenus de tot corruptis locis ſilētiū egiſſe. Atq cætera quæ cōtinuo magis oīonis tactu decurrūt. Atq cū ſit una dictio: cōiūctī: & tractu r līa aſcripta legēdū eſt: ita ſenſu exigēte. eſt. n. a planicie terræ: quæ tractus dī metaphora ſūpta. Hi uero ſūt loci cōes: qbus & oīo ualde ornaī: & auditores maxime delectāī. Latius que cuiuſq affectus natura ſit ꝓſeq̄mur: Quæ cū. æ. diphthōgo ſcribaī: ne copula cū ſit nomē eē putetur hoc mō. Latius quæ cuiuſq. Quoꝝ primis q̄ partior ſpēs indicādū eſſe reor. Pro primis prius eſſe legēdū & partiar ſatis cōſtat. Nā nec ulla quæſtio eſt quæ nō ſit aut in re aut ī ꝓſona. nō eſſe argumentoꝝ loci poſſūt. Illud nō negādi aduerbiū eſſe expūgēdū ut ipſius loco nec pticula itidē negatiua reponaī notius é: q̄ ut ſi admonēdū. Quæſtio uero eſt dubitabilis ꝓpoſitio: quæ aut circa rē aut circa ꝓſonā uerſaī neceſſe eſt: cū oīa ab re ꝓſonaq; cōprehēdanī: nihilq; quod aut res aut perſona nō ſit: poſſit iueniri: ut utrū palus pōtina ſiccāda ſit. & utꝝ uerres ſicculos cōpilarit. Locos aūt argumētoꝝ ac ſedes attributa negotioꝝ ꝓſonarūq; eē auctores oēs conſentiūt. Inde. n. ſolū argumēta ducūtur: unde & loci ſūt appellati: quod in his argumēta latere uideanī. Argumētū uero eſt rō rei dubiæ faciēs fidē. Ea que aut p ſe iſpici ſolent. Que cū ſit copula ſine diphthōgo ſcribaī: ne relatiuū eē putetur. Hoc autē & Cicero in topicis tradit Sed ex iis ingt locis in qbus argumenta iſcluſa ſūt: alii in eo ipſo de quo agiī hærēt. alii aſſumuntur extrinſecus.

Nec ulla confirmatio niſi aut ex cōſequētibus aut ex repugnātibus. Niſi mēda in hac diuiſione ieſt: uidēī Fabius ab Ariſtotele diſſentire. Is. n. in primo prioꝝ analyticorum nō ſolū ex cōſequētibus & repugnātibus: ſed ex antecedentibus quoq; ꝓbatiōes fieri uel pulcherrima deſcriptōe demōſtrat. Quare aut primū diuiſionis huiuſce mēbrū: hoc eſt. Aut ex antecedētibus: incuria librarioꝝ prætermiſſū eē facēdū eſt. aut ſub cōſequētibus antecedentia quoq; a Fabio cōprehēdi aſſerēdū. Nā ut bonū hæc conſequunī utile. eligēdū. cōferēs: ita bonū ſequiī fœlicitatē. bonā habitudinē. ſtudioſā uitā. Id uero ut credā eo quoq; adducor: q; ubi Fabius argumētoꝝ locos exponit: nullā de huiuſmodi antecedētibus facit mētionē. Antecedētia uero ea dicunī eē: qbus poſitis aliud neceſſe eſt cōſequaī: ut qa bellū eſt: inimicitias eē neceſſe eſt. Hæc. n. ordinis neceſſitatē tenēt. Cōſequētia. n. ab antecedētibus ſeparari nō poſſunt. Cōſequētia uero ſūt quæcūq; id qđ antecedit iſequunī: ut inimiciciæ bellū. Nā ſi bellū eſt: inimicicias eē neceſſe eſt. Haberq; hic locus illud notādū: qđ iterdū quæ naturalī priora ſūt: in ꝓpōne tamē ſūt cōſequētia. Interdū & naturalī antecedūt & in ꝓpōne priora ſūt. inimiciciæ nāq; prius eē q̄ bellū ſolēt. Cætexꝝ ita uere ꝓponere nō poſſumus. Si inimiciciæ ſūt bellū eſt. Sed ecōuerſo potius. Si bellū ē inimiciciæ ſūt. Repugnātia uero itelligūī quotiēs id qđ alicui cōtrarioꝝ naturalī iūctū eſt: reliquo cōtrario cōparaī: ut quoniā amiciciæ atq; inimiciciæ cōtraria ſūt. Inimicicias uero cōſeqī nocēdi uolūtas: amicicia & nocēdi uolūtas repugnātia ſūt. Et hoc neceſſe ē aut exꝑterito tpe: aut cōiūcto: aut ſequēti petere. Cōiūctū tps appellat Fabius: qđ a grāmaticis iſtās ſeu pſēs uocaī. & hoc qđē notius ē q̄ ut exēplo ſit dmōſtrādū oēm ꝓbationē ſumi aut ex ꝑterito: aut ex pſēti: aut ex tpe futuro. Nec ulla res ꝓbari niſi ex alia pōt. Nihil. n. ex ſe ipo ꝓbaī. ſed dūtaxat ex aliis. Eaq; ſit oportet aut maior. aut par. aut minor. Maior qđē ut gēus. Maius. n. aīal hoīe dī qđ plura ab hoīe cōplectaī. Par ut ꝓpriū ac dfinitio. Riſibile nāq; & hō ſic paria ſūt ut nihil ſit riſibile qđ hō nō ſit. nihil hō. qđ itidē riſibile nō dicaī. Minor ut ſpēs genere maior eſſe dī: qa pauciora multo q̄ genus cōprehēdit. hō. n. de ſolis dī hoībꝰ. Aīal uero qđ ē genus: & de hoīe & de leone

ira uel metu uel cupiditate dicaī: latius quæ cuiuſq; affectus natura ſit proſequamur. iiſdem laudamus. incuſamus. augemus. minuimus. deſcribimus. deterremus. querimur. conſolamur. hortamur. Sed horum eſſe opera in rebus aut certis: aut de qbus tanquam certis loquimur: pōt. Nec abnuerim eſſe aliquid in delectatione. multū uero in cōmouendis affectibus. Sed hæc ipſa plus ualent: cū ſe didiciſſe iudex putat: quod conſeq niſi argumentatione aliaq; omni fide rerū non poſſumus: quorū primis q̄ partior ſpecies: indicandum eſſe reor: quædam ī omni genere probationū communia. Nam nec ulla quæſtio eſt: quæ non ſit aut in re aut in perſona. non eſſe argumentorū loci poſſūt: niſi quæ rebus aut perſonis accidūt: eaq; aut per ſe inſpici ſolent: aut ad aliud referri. Nec ulla confirmatio niſi aut ex conſequentibus: aut ex repugnātibus: & hoc neceſſe eſt: aut ex præterito tempore: aut ex coniūcto: aut ex ſequenti petere. Nec ulla res probari niſi ex alia pōt: eaq; ſit oportet aut maior: aut par: aut minor. Argumenta uero reperiunī aut in quæſtionibus: quæ etiam ſeparatæ a complexu rerū perſonarūq; ſpectari p ſe poſſūt: aut in ipſa cauſa: cum inueniī aliqd in ea non ex communi ratione ductū: ſed eius iudicii de quo cognoſciī propriū. Probatiōum præterea omniū aliæ ſūt neceſſariæ. aliæ credibiles. aliæ non repugnantes. Adhuc omnium probationum quadruplex ratio eſt: ut uel quia aliquid eſt: aliud non ſit: ut dies eſt. nox non eſt. uel quia eſt aliqd: & aliud ſit. ſol eſt ſuper terram: & dies eſt. uel qa aliquid non eſt: aliud ſit: ut nox non eſt: dies ē. uel qa aliud non eſt: nec aliud ſit. non eſt rationalis: nec hō ē. his in uniuerſum prædictis partes ſubiiciam.

& reliqs ꝓdicaſ. Probationū ꝓterea oīum aliæ ſūt neceſſariæ, aliæ credibiles, aliæ nō repugnātes, genera qdē argumētoꝝ cū ab aliis tū ab Ariſtotele tradūt, neceſſariū: ut ſi pepit cū uiro cōcubuit, & ꝓbabile, Si mr eſt diligit filiū. De nō repugnādi alīū q faciat mētionē nō memi me legiſſe. Huius uero tale a Fabio paulo poſt ſubiicit exēplū. In domo furtū factū ab eo q domi fuit. Adhuc oīum ꝓbationū q̄ druplex rō ē. Simile tradit Boethus de hypotheticis tractās ſyllogiſmis. Sed quoniā iqt oīs ſimplex ꝓpō uel affirmatiua ē uel negatiua: q̄tuor modis p cōnexionē fieri hypotheticæ ꝓpōes poſſūt. Aut. n. ex duabus affirmatiuis, aut ex duabus negatiuis, aut ex affirmatiua & negatiua, aut ex negatiua & affirmatiua.

De Signis

Mnis igitur probatio artificialis conſtat aut ſignis: aut argumentis: aut exemplis. Nec ignoro pleriſq; uideri ſigna partes argumentoꝝ: quæ mihi ſeparandi ratio hæc fuit. Prima q̄ ſūt pene ex illis inartificialibus. cruēta eni ueſtis & clamor & liuor & talia ſūt inſtrumenta: qualia tabulæ, rumores, teſtes, nec inueniuntur ab oratore: ſed ad eum cū ipſa cauſa deferuntur. altera quod ſigna ſiue indubitata ſint: non ſūt argumenta. qa ubi illa ſūt quæſtio nō eſt. argumento aūt niſi in re controuerſa locus eē non pōt. ſiue dubia: non ſūt argumenta: ſed ipſa argumentis non egent. Diuiduntur autem in has primas duas ſpecies: q̄ eoꝝ alia ſūt (ut dixi) quæ neceſſaria ſunt. priora illa ſūt: quæ aliter habere ſe nō poſſūt: quæ græci uocant τεκμήρια. alia quæ σημεῖα: quæ mihi uix pertinere ad præcepta artis uident. Nā ubi eſt ſignum inſolubile: ibi ne lis quidem eſt. id autem accidit cū quid aut neceſſe eſt fieri: factūue eſſe: aut certe omnino non pōt fieri: uel eſſe factum: quo in cauſis poſito: lis non eſt niſi facti. Hoc genus per omnia tempora perpendi ſolet. Nam & coiſſe eam cum uiro quæ peperit: quod eſt præteriti: & fluctus eſſe: cum magna uis uenti in mare incubuit: quod coniuncti: & eum mori: cuius cor ē uulneratum: quod futuri neceſſe. nec fieri pōt: ut ibi meſſis ſit ubi ſatum non eſt. ut quis romæ ſit: cum athenis: ut ſit ferro uulneratus: qui ſine cicatrice eſt. Sed quædam & retrorſus idem ualent: ut uiuere hominē qui ſpirat: & ſpirare qui uiuit. Quædam in contrariū nō recurrunt. Nec. n. quia mouet qui ingredit: iccirco īgredit: qui mouet. Quare poteſt & coiiſſe cum uiro quæ non peperit. Et nō eſſe uentus in mari: cū eſſet fluctus. nec utiq; cor eius uulneratū eſſe: qui perit. ac ſimiliter ſatū fuiſſe pōt: ubi nō fuiſſet meſſis. nec fuiſſe romæ qui non fuit athenis. nec fuiſſe ferro uulneratū q̄ habet cicatricem. Alia ſunt ſigna non neceſſaria. quæ εἰκότα græci uocāt: quæ etiam ſi ad tollendā dubitationem ſola nō

Mnis igit ꝓbatio artificialis. Triptitā ꝓbationū artificialiū materiā Fabius eſſe ait ſigulaq; ita excutit ut nihil ptermittat qđ ad hāc pceptionē ptineat uideaſ. Primū āt ſigni & argumēti dīrias expōit. deīde ſignoꝝ diuiſionē ſubiūgit. tū q̄ de ſignis ꝑcipiunt apit. Signū ē āt: ut Cicero deſcribit qđ ſb ſe ſū aliquē cadit & qddā ſignificat qđ ex ipo ꝓfectū uī: qđ aut āte fuerit aut ī ipo negotio aut poſt ſit ſecutū. & tamē idiget teſtimonii & grauioris cōfirmatiōis: ut cruor, fuga, pallor, puluis: & q̄ his ſūt ſimilia. Vr āt Cicero dūtaxat ſignū deſcripſiſſe nō neceſſariū, unde ꝓbabilia ducūt argumēta. Nā ubi ē ſignū neceſſariū: qđ græce τεκμήριον dr: ibi ne lis qdē eē pōt. Argumēto āt niſi ī re cōtrouerſia locus eē nō pōt. Cōtroueſa i lra expūcta legēdū ē ut intelligat dubia & cōtētioſa. Siue dubia: nōſint argumēta: ſed ipa argumētis nō egēt. Sūt ut idicatiui mōi ſit legēdū: ac negatio itez poſita eſt eradēda. Vt legat, ſiue dubia nō ſūt argumēta ſed ipa argumētis egent.

Diuidūt āt in has prias duas ſpēs: Hæc ſignoꝝ diuiſio ita cōfuſa atq; corrupta ē: ut nō ſolū aſteriſco: ſed Quintiliani quoq; ipſius auxilio idigeř uideaſ. Quæ nāq; uocet priora Fabius: cū alterū dūtaxat diuiſiōis mēbꝝ expoſuerit? Aut qūo q̄ σημεῖα uocāt: uix ptinere ad artis precepta uideāt: cū ſint & credibilia & multa ā credibilibꝫ ꝑcipiāt? ſed errata facilius ā ꝑhēdūt: q̄ corrigi poſſint. Nos tamē ut inſtitutū ſeq̄mur: nō nihil lucis huic quoq; loco afferre nitamur. Forſitā āt recte legeret: ſi uerboꝝ cōtextus hoc mō diſponeret. Diuidūt autem in has prias

Signum

Signa neceſſaria

Signa no neceſſaria

Corrigit textū

duas ſpēs: q̄ eoꝝ alia ſūt: ut dixi, q̄ neceſſaria ſūt: q̄ græci uocāt τεκμήρια, alia nō neceſſaria: q̄ σημεῖα. Priora illa ſūt: q̄ aliter ſe hr̄e nō poſſūt: q̄ mihi uix ptineř ad ꝑcepta artis uideř. Sic. n. tota diuiſio & abſoluta & ſpicua ē. Neq; ificior aliter fortaſſe a Fabio q̄ego diſpoſueri fuiſſe cōſcriptū. Sed oīa q̄ qdē ego uideri: exēplaria ſūt hoc ī loco deprauata, uī āt Fabius nō nihil ab Ari. ī hac ſignoꝝ diuiſiōe diſſētire, ls. n. ī prio artis rhetoricæ libro ſigna ī neceſſaria qdē ac nō neceſſaria: ut fabius quoq; diuidit. Sed nō neceſſaria ἀνώνυμα hoc ē ſine noīe eē ſcribit his qdē uerbis τούτων δ' ἔτο μὲν ἀναγκαῖον τεκμήριον. Τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἀνώνυμόν ἐςι κατὰ τὴν διαφοράν. hoc ē. Hoc āt qđ neceſſariū τεκμήριον. Nō neceſſariū uero ſine noīe ē ſecūdū dr̄iā. Alia ſūt ſigna nō neceſſaria: εἰκότα græci uocant. Varie, qdē legit hoc diuiſionis mēbꝝ, quidā. n. εἰκότα, alii εἴκοτα legūt, ſed εἰκότα ſolū q̄ uana iterp̄tari poſſūt ſenſui cōueniūt. Nā huiuſmodi ſigna idcirco uana ac leuia uidē

tur quia ſola ad tollendam dubitationē non ſufficiunt. εἰκότα uero non eſſe legendū ne dubitandum eſt qui dem: cum εικοτα inter argumenta non inter ſigna numerentur. Nec proinde firma habentur atq; extrinſecus adiuuantur. Perinde legendū eſſe nō proinde aperte uidet: qui quæ inter has particulas differētia ſit nō ignorat. Perinde enim ſi ſequatur atq; tam ſignificat quo modo atq; q̄. Niſi aūt atq; uel ac copula ſequaē idē eſt quod ualde. Proinde uero quare ſine qua propter ſignificat. Non eſſe uirginem Athlantam. Aſpiratione eraſa & a uocali aſcripta Atalantam legēdum eſſe ne admonitione quidem eſt dignum. Atalantam uero no/ biliſſimā fuiſſe uenatricē laſii argi/ uoꝝ regis filiā ardenterq; a Melea/ gro amatā ac apri Calydonii capite donatā notius eſt q̄ ut hoc loco ſit expondendū. Eadē tamen ratione quia ſigna tractantur. Qua i uocali expūcta legēdū eſt. Huiuſmodi aūt potius eſſe argumēta q̄ ſigna cōtra Hermagoræ opinionē Fabius ſen/ tit. Vnde. Sp. Melii. M. Manlii po pularitas. Et copula uidetur aſcribē da: ut legatur &. M. Manlii. Spurius auteē Melius ut in quarto narrat. T. Liuius: in ſumma annonæ penuria largitionibus frumēti cū ſibi mul/ titudinis animos cōciliaſſet: de rep. occupāda conſilium agitare cœpit. Quo cognito ſenatus. L. Quintiū Ci cinatū dictatorē i eū creauit: a quo Seruilius hala magiſter equitū miſ ſus ſpuriū recuſātē ad Dictatorē ue uire obtruncauit. M. uero Manius primus omniū ex patribus popu/ laris factus cū ære alieno oppreſſos liberaret: in ſuſpicionē regni affecta ti icidit atq; dānatus eſt. Aut for/ taſſe corpus uulſum. ut loco illius aut mihi legēdū uideē & aliqs aſcri bēdū: hoc modo. ut aliquis fortaſſe niſi forte dixerim: ut ſit primæ pſo næ legaē. Ea quoq; quæ quia ple rūq; obſeruata ſūt: uulgo ſigna cre dūtur ut ꝓnoſtica. Prognoſtica cum g littera ſcribātur. Prognoſti ca. n. dicuntur απο του προγινο κειν: hoc eſt a p̄cognoſcēdo. Sūt. n. futuræ rei ſigna. unde hippocratis ꝓgnoſtica: quibus facile ægrotorū ſalus morſue a peritis medicis præ dici ſolet. Sane ita appellantur. Quia ſenſui modus cōgruit pmiſ/ ſiuus appellenē legendum eſt.

Vnc de argumentis. hoc. n. noīe cōplectimur oīa quæ græci enthymemata. epi/ cheremata. Apodoxis uocāt. Apo/ dixeis legendū eſt. Apodixis aūt dē demōſtratio. hoc eſt. euidēs ꝓbatio απο του αποδειξειν hoc eſt a de/ mōſtrando. Enthymema uero de/ ducit απο του ενθυμεισθαι quod eſt mēte cōcipere. aīaduertere. cōſi/ derare. cogitare. comminiſci. Vnde & cōmentū ſiue cōmentationē Fa/ bius ενθυμηματα interpretatur. Epi/ ſufficiūt: tamen adiuncta cæteris plurimū ualēt. Signum uo cant: ut dixi: σημειον. q̄q̄ id quidam indiciū. quidā ueſtigiū nominauerūt: per quod res intelligitur: ut ꝑ ſanguinē cædes. At ſanguis uel ex hoſtia reſperſiſſe ueſtem pōt uel e naribus ꝓfluxiſſe. nō utiq; q ueſtem cruētā habuerit: homicidiū fece rit. Sed ut ꝑ ſe nō ſufficit: ita cæteris adiūctū teſtimonii loco diciē. ſi inimicus. ſi āte minatus. ſi eodē loco fuit. Q uibus ſi gnū cū acceſſit efficit: ut quæ ſuſpecta erāt: certa uideāē. Ali oqui ſūt quædā ſigna utriq; pti cōmunia: ut liuores. tumores. Nam uideri poſſūt & ueneficii & cruditatis. & uulnus i pe/ ctore ſua manu & aliena periſſe dicētibus ī quo ē. Hæc pin/ de firma habentur: atq; extrinſecus adiuuātur. Eoꝝ aūt quæ ſigna ſūt quidē: ſed nō neceſſaria: genus Hermagoras putat: nō eſſe uirginem Atalantā: qa cū iuuenibus ꝑ ſyluas uagetur. Q uod ſi receperimus: uereor ne oīa quæ ex facto ducuntur ſigna faciamus. Eadē tamē ratione: qua ſigna tractanē. Nec mihi uidentur ariopagitæ: cū dānauerint puerū coturnicū oculos eruētem: aliud iudicaſſe: q̄ id ſignū eſſe ꝓnitioſiſſimæ mētis: multiſq; malo futuræ: ſi adoleuiſſet. Vnde Spurii Me lii. M. Manlii popularitas ſignū affectati regni fuit exiſtima tū. ſed uereor ne lōge nimiū nos ducat hæc uia. Nā ſi ē ſignū adulteræ lauari cum uiris: erit & cōuiuere cū adoleſcētibus. Deīde etiā familiariter alicuius amicitia uti. aut fortaſſe cor/ pus uulſum. fractū. inceſſū. Veſtē muliebrē dixerit mollis & parū uiri ſigna. Sicut āt ſignū id ꝓprie ſit: quod ex eo d quo quæriē: natū ſub oculis uenit: ut ſanguis ex cæde: ita illa ex i pudicitia fluere uideāē. Ea quoq; quæ qa plerūq; obſeruata ſūt: uulgo ſigna crediē: ut prognoſtica. Vento rubet aurea phœbe: Et cornix plena pluuiam uocat improba uoce. ſi cās ex qualitate cæli trahūt: ſane ita appellāntē. nā ſi uento rubet luna: ſignū uēti eſt rubor. Et ſi (ut idē poeta colligit) denſatus & laxatus aer facit: ut ſit inde ille auiū cōcētus: idē ſētiemus. Sunt aūt etiā ſigna parua magnoꝝ: ut hæc ipſa cornix. Nā maiora minoꝝ eē nemo miratē.

De argumentis.

Vnc de argumentis. hoc. n. noīe cōplectimur: oīa quæ græci enthymemata. epichiremata. apodixis uocant. q̄q̄ apud illos aliqua hoꝝ nominū differentia: etiā ſi uis eodē ſere tēdit. Nā enthymema: qd nos cōmentū ſane aut cōmē/ tationem iterpretamur: qa aliter nō poſſumus: græco melius uſuri: unū itellectū habet: quo oīa mēte concepta ſignificat.

cherima autem deriuatur ἀπὸ τοῦ ἐπικειρεῖν hoc est aggrediēdo, siue cōando. Vnde a ualgio aggressio interpretatur. Alterū quod sententiam cum ratione, quo manifeste legendum est, d. littera erasa. Huius aūt exēplum esse potest. Nam in omni certamine: qui opulētior est: etiam si accipit iniuriam: tamē quia plus potest facere uidetur. Tertium quod certam quandam argumenti conclusionem. Hic quoq; d. littera erasa quo legendum est. Enthymema uero ut inquit Fabius: ubi de usu argumentorum differit: dicitur & argumētū ipsum & argumētatio, hoc est argumenti ipsius explicatio. Sed de hoc ut ipse inquit pax inter auctores conuenit. Quidā enim id demū enthymema uocāt quod ex cōtrariis cōstat: quoq; e numero cornificium quoq; esse ait: qui enthymema contrariū iterpretat. Est aūt contrariū ut in rhetoricis ad Hereniū legitur: quod ex rebus diuersis duabus alterā facile & breuiter confirmat, hoc pacto. Nam qui suis rōnibus inimicus fuerit semp: eū quo modo alienis rebus amicū fore speres? Hinc uero quidā cōiectāt Cornificiū illius rhetoricæ ad Hereniū auctorē fuisse. Sed cornificio complura alia attribuunt: quæ i illo opusculo nō iueniunt. Hūc alii rhetoricū syllogismū alii iperfectū syllogismum uocauerūt: quia distictis nec totidē partibus cōcluderetur, ut nec particula negatiua iterato ascribatur sensus aperte exigit, hoc modo Quia nec distinctis nec totidem partibus concluderet, distat nāq; dialecticus syllogismus ab enthymemate: qđ i syllogismo dispositis ex rōne alicuius trium figuraq; ab Aristotele traditaq; omnibus ppositionibus cōclusionem inferimus, hoc modo, Ois homo est animal. Omne aīal est substantia. Igitur omnis homo est substātia. In enthymemate uero aut aliquā ppositionū prætermittimus: aut cōclusionē, neq; ordinē ppositionū: ut in syllogismo seruamus. Quale est illud Ciceronis in Clodium. Eius mortis sedetis ultores: cuius uitam si putetis p uos restitui posse nolitis. Ideoq; ppria eius appellatio & maxime i usu posita est: qua significatur certa quædam sententiæ compressio: quæ ex

Sed nunc de eo non loquimur. alterum quod sententiam cū ratione. Tertiū quod certam quandā argumenti cōclusionē: uel ex cōsequentibus: uel ex repugnantibus. q̄q̄ de hoc pax conuenit. Sūt enim qui id prius epicherema dicant. pluresq; inuenias in illa opinione: ut id demū quo pugna constat enthymema accipi uelint. Et ideo illud Cornificius cōtrarium appellat. Hunc alii rhetoricū syllogismum: alii imperfectū syllogismum uocauerunt: quia distictis nec totidē partibus cōcluderetur. Quod sane non utiq; ab oratore desideratur. Epicherema Valgius agressionem uocat. Celsus autem iudicat non nostram administrationem: sed ipsam rem: quam aggredimur: idest argumētum: quo aliquid ꝓbaturi sumus: etiam si nondum uerbis explanatum: iam tamē mente cōceptum. Epicherema dici aliis uidetur non destinatam uel incohatam: sed perfectam orationem hoc nomē accipere & ultimam speciem. Ideoq; propria eius appellatio & maxime i usu posita est: qua significatur certa quædam sententiæ compressio: quæ ex tribus partibus constat. Quidam epicherema ratiōem appellauerūt. Cicero melius ratiocinationē: q̄q̄ & ille nomen hoc duxisse magis a syllogismo uidetur. Nam & statū syllogisticū ratiocinatiuū appellat: exēplisq; utit philosophorum. Et quoniā est quædam inter syllogismū & epicherema uicinitas: pōt uideri hoc nomine recte abusus. ἀπόδειξις est euidēs ꝓbatio: ideoq; apud geometras γραμμικὴ ἀπόδειξις dicunt. Hanc & ab epicheremate Cæcilius putat differe solo genere cōclusionis: & esse apodixin imperfectū epicherema: eadē cā qua diximus: & enthymema syllogismo distare. Nā & epicherema syllogismi ps ē. Quidā ie esse epicheremati apodixin putāt: & eē ptē eius cōfirmātē.

tribus partibus constat. Compræhensio ut legatur sensus exposcit. Videtur autem Fabius magis eorum sententiæ accedere: qui epicherema argumentationem esse dicunt. Nam epicherema alii argumentum alii argumentationem significare tutant. Argumentum autem est: ut Cicero in partitionibus inquit: probabile inuētum ad faciendam fidem. Argumentatio uero argumenti explicatio: quam in rhetoricis Cicero & ratiocinationem uocat: & modo tripartitam, modo quadripartitam, modo quinq; partitam esse posse ait. Cicero melius ratiocinatiuū. Nō ratiocinatiuum: sed ratiocinationem Cicero hoc genus argumētationis: ut dixi: appellat, utitur autem exemplis philosophorum. Nam ratiocinatione probat mundum prouidētia regi. Est, n. celebrata hæc apud philosophos quæstio. Vtrum mundus prouidentia regatur. Epicurei nanq; dicebāt oīa casu euenire. Apodixis est euidens probatio. Apodixis ad uerbum demonstratio transfertur. Est autem argumentationis genus proprium philosophorum, quod Aristoteles quidem in primo posteriorum analyticorum multis colligit uerbis cōstare ex ueris & primis & immediatis & notioribus & prioribus & causis cōclusiōis. Nam syllogismus frequenter ex ꝓbabilibus. Demonstratio semper struitur ex necessariis. Ideoq; apud geometras γραμμικὴ ἀπόδειξις dicuntur, hoc est lineares demonstrationes ut in primo quoque scripsimus γραμμή nanq; linea dicitur. Corrupte uero in quibusdam exemplaribus γραμματικὴ legunt.

Contrarium

nec

cōprehensio

Argumentū. Argumētatio.

Vtrunq; autem ꝗꝗ diuersi auctores: eodem modo finiunt. Hic quidem sensus parum acute intuenti nihil deprauatus esse uidetur: cum præserti ī omnibus exemplaribus: quæ mihi uidere contigit sic legatur. Sed cū nequaq̄ eodem modo ἀποδείξιν. quo epicherima definiatur: r liquida in c mutam conuersa utcūq; pro illo utrūq; mihi legēdū uidetur. Quāuis. n. de epicheremate uariæ sint scriptorꝝ opiniones: ut apte Fabius monstrauit: eodem tamen modo a diuersis finitur auctoribus. Hæc omnia generaliter πίστεις appellant. πίστις latine dicitur fides. Vnde πιστεύω credo. Quod etiam propria interpretatione dicere fidē possumus. Si particula mihi uidetur ascribēda ut legat. Quod etiā si ꝓpria ītrptatōe.

Vtrūq;

Inquit argumentū tale est. Argumētū illi uerbo īquit forsitan recte præponeret. hoc mō. Argumentū īquit tale est. Veritus fortasse ne nos in Catonē nostrū trāsferamus illi mali quid. Illinc legēdū esse satis patet. Sed nūc de eo dicēdū argumēto est: quod ꝓbationē idiciū. fidē. aggressionē. eiusdē rei noīa facit. paꝝ distincte ut arbitror: quēpiam hoc loco: ut aperte sequētia idicāt: reprehendit Fabius. Sed quisnā sit: cum eius nomē ī aliquo exēplariū quæ mihi uidere contigit: ascriptū nō sit: recte non ꝑcipit. Celsum aūt fortasse more suo notat. Quod si ē ita legi posset. Quod Celsus probationem. indiciū. fidem. aggressionē eiusdem rei nomina facit. Quia colligit aliquid per aliud. Qua ī uocali expuncta legendū est. Alioqui nihil erit quod ꝓbemus. Sic quidē recte pleriscq; legi uidetur. Sed littera d erasa quo forsitan legēdum est Nā Fabius aperte præcipit aliquid oportere esse in causa: quod certū sit: per quod dubia probari possint Quo itaq; legatur ut intelligamus: per quod probare possimus. Pro certis habemus autē quæ sensibus præcipiuntur. ut uel minima quæq; annotemus. Percipiuntur legendum est: non præcipiuntur. Deinde ea quæ cōmuni opinione consensum est. In præpositio etiam refragantibus exemplaribus ascribēda uidetur: ut legatur. Deinde ea in quæ cōmuni opinione consensum est. Præterea quæ legibus cauta sunt: quæ persuasionē etiam si non omnium hominum: eius tamen ciuitatis aut gentis in qua res agitur: in mores recepta sunt. Hic quoq; locus mendis non caret: quæ sic facile tollantur: si persuasione littera m expuncta legatur. hoc modo quæ persuasione etiam si non ominum hominium. De iure autem quod sola constat consuetudine loquitur Fabius de qua Iulianus libro primo digestorum inquit. Inueterata consuetudo pro lege nō immerito custoditur. & hoc est ius: quod moribus dicitur constitutum. Sic enim fiet argumentum. Cum prouidentia mundus regatur. administranda resp. sit: si liquebit mundum prouidentia regi. Confusus ita ē & sensus & ipse uerborum contextus: ut plene precipi nō possit: nisi aliquid adiiciatur. Tametsi autem inuitus facio: iam sæpius dixi: ut uerborum aliquid adiiciam detrahamue aut immutem. Quatuor tamen has dictiones saltem contenderim ascribendas. Administranda est resp. ut. hoc modo legatur. cum prouidentia mundus regatur administranda est resp. ut administranda resp. sit: si liquebit mundum prouidentia regi. Sic enim & oratio congrua:

illīc

quia

ut administranda rēp

Vtrūq; aūt: ꝗꝗ diuersi auctores: eodē modo finiūt: ut sit oratio per ea quæ certa sūt incertis fidē nō dubiā afferēs: quæ natura ē omnium argumentorꝝ. Neq; enī certa incertis declarant. Hæc oīa generaliter πίστεις appellāt: qđ ēt ꝓpria īterpretatione dicere fidē possumus. apertius tamē ꝓbationē īterpretabimur. Sed argumētū quoq; plura significat. Nā & fabulæ ad actus scenarꝝ cōpositæ argumēta dicunt. & orationū Ciceronis uelut thema ipse exponit Pedianus īqt argumētū tale est. Et ipse Cicero ad Brutū ita scribit. Veritus fortasse ne nos in catonē nostrū trāsferamus illi mali quid: & si argumētū simile non erat. Quo apparet oēm ad scribendū destinatā materiā ita appellari. Nec mirū: cum id inter opifices quoq; uulgatū sit. Vnde Vergilius argumētū ingēs. Vulgoq; paulo numerosius opus dicit argumētosū. Sed nūc de eo dicendū argumēto ē: quod ꝓbationē. idiciū. fidē. aggressionē eiusdē rei noīa facit parum distincte: ut arbitror. Nā ꝓbatio & fides efficit non tantū p hæc quæ sūt rationis: sed etiam p inartificialia. Signū autē quod ille indiciū uocat: ab argumētis iā separaui. Ergo cū sit argumētū ratio ꝓbationem præstās: qa colligit aliqd per aliud: etiā quæ quod ē dubiū per id quod nō ē dubiū confirmat: necesse est esse aliquid in cā: quod probatione non egeat. alioqui nihil erit quod probemus: nisi fuerit quod aut sit uerū: aut uideat: ex quo dubiis fides fiat. Pro certis habemus aūt primū quæ sensibus ꝑcipiuntur: ut quæ uidimus. audiuimus: qualia sūt signa. deinde ea quæ cōi opiniōe cōsensū ē. deos eē. præstandā pietatem parentibus. Præterea quæ legibus cauta sūt: quæ ꝑsuasione etiā si nō oīum hoīum: eius tamē ciuitatis aut gētis: ī qua res agit: in mores recepta sūt: ut pleraq; ī iure nō legibus sed moribus cōstāt. Siqđ iter utrāq; partē cōuenit. siqđ ꝓbatū ē. deniq; cuicūq; aduersarius nō cōtradicit. Sic enī fiet argumētū: cum prouidentia mūdus regatur administranda res. p. sit: si

& ſenſus erit perſpicuus. Debent etiam nota eſſe. n littera eraſa debet legatur. Nihil enim ſunt quæ εἰκότα dicuntur. Quonam pacto quæ εἰκότα dicuntur: ſunt nihil? An hic quoque ſenſus in omnibus quæ mihi uidere licuit: exemplaribus & deprauatus eſt & a profeſſorum nullo: quod grande flagitium eſt: hactenus fuit emendatus? Fieri certe non poteſt: ut εἰκότα ſit nihil: cum Ariſtoteles tum in rhetoricis: tum in ſecũdo prioꝝ analyticorum εἰκὸσ dicat eſſe probabilem ꝓpoſitionẽ. Sic enim ipſum definit. εἰκὸσ ἐϛι προ τασιν εν δοξοσ. ο γαρ ωσ επι το πολυ ισασιν ουτοσ γινομενον ἢ μη γινομενον ἢ ον ἢ μη ον τοῦ λεϛιν εικοσ οιον το μισεῖν τουσ φθονουν τασ ἢ τοφιλεῖν τοὺσ ἐρωμενουσ. Ideſt εἰκὸσ eſt propoſitio probabilis.

liquebit mundum prouidentia regi. Debent etiam nota eſſe recte argumenta tractaturo: uis & natura omnium rerum: & quid quæq; earum plerũq; efficiat. Nihil enim ſunt quæ εἰκότα dicũtur. Credibilium autem genera ſunt tria. unum firmiſſimum: quia fere accidit: ut liberos a parentibus amari. Alterum uelut propẽſius. Eum qui recte ualeat i craſtinũ peruenturum. Tertium tantum non repugnãs. In domo furtum factum ab eo qui domi fuit. Ideoq; Ariſtoteles in ſecundo de arte rhetorica libro diligentiſſime ẽ executus: qd cuiq; rei: & quid cuiq; homini ſoleat accidere: & quas res: quoſq; homines: quibus rebus aut hominibus uel cõciliaſſet uel alienaſſet ipſa natura: ut diuitias qui ſequatur: aut ambitũ: aut ſuperſtitionem. quid boni probent. quid mali petant. qd milites. quid ruſtici. quo quæq; modo res uitari uel appeti ſoleat. Verum hoc exequi mitto. Non enim longum tantum: ſed etiam impoſſibile: aut potius infinitum eſt. Præterea poſitum in cõmuni omnium intellectu. Siquis tamen deſidera uerit: a quo peteret oſtendi. Omnia autem credibilia: i qbus pars maxima conſiſtit argumentationis: ex huiuſmodi fontibus fiunt. an credibile ſit a filio patrem occiſum. ĩcæſtum cũ filia commiſſum. & contra ueneficium in nouerca. adulteriũ in luxurioſo. Illa quoq; an ſcelus palam factum. an falſum. pter exiguam ſummam: quia ſuos qſq; horũ uelut mores habet. Plerumq; tamen nõ ſemper. alioqui ĩdubitata eſſent nõ argumenta. Excutiamus nũc argumentorum locos: q̃q̃ quibuſdam ii quoq; de quibus ſupra dixi uidẽtur. Locos appello: non ut uulgo nunc intelligũtur: ut luxuriem & adulteri-

Credibilium autem genera ſunt tria. Credibilia: ut diximus a græcis εἰκότα uocantur. Credibilia autem ſunt: quæ ſine ullo teſte auditoris opinione cõfirmantur hoc modo. Nemo eſt qui non liberos ſuos ſolumes & beatos eſſe cupiat. Vnũ

firmiſſimum quia fere accidit. Non quia ſed quod legẽdum eſſe ne admonitione quidem dignum eſſet: niſi a pleriſq; ita legeret. Ideoq; Ariſtoteles in ſecundo de arce rhetorica libro diligentiſſime eſt executus: quid cuiq; rei & quid cuiq; homini ſolet accidere. Soleat rectius q̃ ſolet legere. Ariſtoteles aũt fere ſecundũ de arte rhetorica librum in deſcribendis ætatum moribus affectibuſq; conſumpſit. iiſq; quæ cuiuſmodi mores affectuſq; conſequi ſolent ut faciles amari pertinaces odio haberi ſolent atq; arrogantes. Vt diuitias qui ſequatur. Hic quoq; locus corrupte legitur. Non enim qui ſed quid d littera aſcripta legẽdum mihi uidetur. Superbia nãq; ac perulãtia diuitias ãbitũ. largitio dedecus. ſuperſtitionẽ reꝫ hũanaꝫ cõtẽptus ſeq ſolet. Oia ãt credibilia i qbus ps maxia conſiſtit argumẽtatiõis ex huiuſmodi fõtibus fiunt. Quãuis fiũt quoq; legi poſſe putetur: tamẽ ut i metaphora pſiſtaẽ: fluũt mihi legẽdũ uñ. Plerũq; tamẽ nõ ſẽp. alioq; i dubitata eẽnt nõ argumẽta. Mẽdã huic quoq; loco ieſſe fatendũ eſt. Quo nanq; modo: quæ indubitata ſunt non ſint argumenta? Cũ argumentorum alia probabilia. alia dicãtur neceſſaria? An igitur illa non paticula ut uerum ſenſum peruertens forſitan eſt expungenda? Sic enim legetur. Alioqui indubitata. eſſent argumenta. Si enim natura ita comparatum eſſet: ut omnis nouerca ueneficа foret: non minus hoc eſſet indubitatum argumentum. Si nouerca eſt. ueneficium commiſit. q̃ illud. Si peperit: cum uiro cõcubuit. Quare ſic ut dixi legatur ut indubitata argumenta eſſe neceſſeria intelligantur. Locos appello non ut uulgo nunc intelliguntur: ut luxuriem & adulterium & ſimilia. Et ſi fortaſſe hic ſenſus menda carere uidetur tamen in præpoſitionem loco ut particulæ aſcribendam facile affirmarim. ut legatur. In luxuriem. in adulterium & ſimilia. Neque enim aut luxuria aut

adulterium aut similia sunt loci. Sed ea quæ in huiusmodi uitia dicuntur: loci communes appellant. Huic autem meæ correctioni difinitio loci cōmunis ab Aphthonio assignata astipulatur. Sic enim scribit κοινος ἐξ ἰτοπος: Λογος αὐξητικος των προσοντων τινι καλων ἡ κακων. Id est locus cōmunis est oratio amplificatiua eorum: quæ alicui insunt: bonorum uel malorum. De his uero cōmunibus locis hic non tractatur. Sed de locis: in quibus argumēta latere uidentur: qui τοποι græce dicuntur. Vnde τοπικα & Aristotelis & Ciceronis in quibus: unde ducantur argumenta: traditur: appellata fuere. Huiusmodi aūt locos oratori debere esse perceptos & Cicero testatur his uerbis

Vt igitur earum rerum quæ absconditæ sunt: demōstrato & nōtato loco facilis inuentio est: sic cum peruestigare argumētū aliquod uolumus: locos nosse debemus. Sic enim appellatæ ab Aristotele sunt hæ quasi sedes: e quibus argumenta promuntur. Itaq; licet definire locum esse argumēti sedem. Argumentum aūt rationē quæ rei dubiæ faciat fidē.

Nam ut in terra non omni generantur omnia. Sensus integritas exigit: ut non negādi aduerbium itera ascribatur: ut legat. Nā ut in terra non omni non generantur omnia. Vt enim in omni terra omnia generantur: ita nō in omni terra idest in aliqua terra omnia non generātur.

Nec Helopē nostro mari aut Scaurum ducas. Scarum. u. expuncta legendum est. Est aūt piscis qui ut scribit Plynius omniū solus dicitur rumināre herbisq; uesci nō aliis piscibus: mari Carpathio maxime frequēs. promontorium Troadis Lectū spōte nūq; trāsit. Inde aduectos Claudio principe Optatus Elius præfectus classis inter hostiensem & cāpaniæ oram sparsos disseminauit. Quī quēnio fere cura est adhibita: ut capti redderentur mari. Helopem uero idē Plynius ex sententia Ouidii ait esse nostris incognitum undis. ex quo apparet falli eos qui eūdem accipenserē existimauerunt. L. quoq; Columella idē libro decimo rei rusticæ scribit. Helaps īquit: qui Pamphilo pfundo nec alio pascitur. Scarus q totius Asiæ græciæ littore Sicilia tenus frequentissimus nunq; in lygusticū nec per gallias enauit ad Hibericum mare. Itaq; ne si capti quidem perferātur in nostra uiuaria diuturni possunt possideri. At si sciremus. r. littera expuncta sciemus legendū est. Vt omnia in hæc duo partiamur res atq; personas. Omnis res ut Cicero quoq; ī primo rhetorico inquit: argumentando confirmatur: aut ex eo quod personis: aut ex eo quod negotiis est attributum. Ac personis quidem attributa sunt undecim nomen: natura. uictus. fortūa. habitus. affectio. studia. cōsilium. facta. casus. orationes: quæ breuius quidem a Fabio explicant: quod & cognitu facilia sūt: & multi de his plenius uerbosiusq; scripsere. Ac primū naturæ descriptione omissa: eas duntaxat partes exemplis declarat unde argumēta duci possūt: hoc est. genus. nationē. patriā. sexum. ætatem. habitum corporis. In natura enim considerantur cōmoda & incōmoda ab natura data animo aut corpori: hoc modo formosus an deformis. acutus an hebetior. Vt causa. tempus. locus. occasio. īstrumētum. modus. & cætera rerum sunt accidentia. Sint legendum esse ui coniuncto satis ostēdit. Natio. Argumēta a nationibus sumi asserit etiā ulpianus iurecōsultus lib. uigesimoprimo de edilicio edicto. Præsūptū etenī īquit quosdā seruos bonos esse: qa natione sint nō īfamata: quosdā malos uideri qa natione ea sunt: quæ magis est īfamis. Aetas. quia aliud alii amicis magis cōuenit. Pro amicis. legēdū esse annis latere puto neminē

Educatio ac disciplina. quoniā refert: quo qsq; modus sit īstitutus. Mō legēdū eē nō modus q nō uidet: frustra Quintiliani præceptis dat operā. Educatio aūt & disciplina ad uictū referunt. Nā ī uictu: ut Cicero præcipit cōsiderare oportet apud quos & quo more & cuiusarbitratu sit educatus: quos hūerit artiū liberaliū magistros quos uidēdi præceptores. qbus amicis utat. quo ī negotio: quæstu. artificio sit occupatus. quo mō rē familiarē administret. q cōsuetudine domestica sit. Habitatus corpis. Habitū Fabius. p habitudine quæ ad naturā spectat: hoc loco accipit: nō. p eo habitu quē sic Cicero definit. Habitū appellamus animi aut corpis cōstātē & absolutā aliq; ī re pfectionē: aut uirtutis aut arti alicuius pceptionē: aut quis sciam. & itē corporis aliquā cōmoditatē. non natura datā. sed studio & īdustria partā. Fortuna. nec. n. tamē idē credibile est diuitie ac paupere: Tamē particulæ ultima syllaba est eradēda: ut tā legat. In fortuna aūt ut idē Cicero scribit: quærit. seruus an

Argumēta sepe ducunt a psona

Scarꝰ

Helopē

liber,pecuniosus an tenuis,priuatus an cum potestate,& si cum potestate,iure an iniuria,fœlix,clarus,an contra,quales liberos habeat. Ac si de non uiuo quæritur:etiam quali morte sic affectus erit considerandum.

Conditionis ăt distantia est. Autem particula est expungenda:ut eius loco etiă reponi possit hoc modo. Cōditionis etiam distantia est. Conditio autē fortunæ subiicienda uidetur. Quod.n. quis clarus sit uel obscurus magistratus uel priuatus in manu fortunæ eē censetur. Liber an seruus,icestus,maritus an celebs: Incestus quia sēsui nō cōgruit:mihi expungendus uidet. Neq.n. icestus ad cōditionem refert. Studia quoq. Studium est, ut Cicero definit:animi assidua & uehemēs ad aliq rē applicata magna cū uolūtate occupatio ut philosophiæ, poeticæ, geometriæ litteraq. Ex preteritis enim existimari solent presentia, q̄uis existimari posse recte legi uideat: fortasis tamen æstimari rectius legeret, uidet ăt Fabius nō nihil cū ab aliis rhetoribus tū a Cicerone dissētire Is.n. facta casus & orationes tribus ex tēporibus cōsideranda eē ait. qd fecerit, quid ipi acciderit, qd dixerit, aut qd faciat, qd ipsi accidat, qd dicat, aut qd facturus sit, qd ipi casurū sit, q̄ sit usurus oone. His adiiciunt qdā cōmotionē. Hæc affectio ab aliis maximeq a Cicerōe appellatur, sicq definit. Affectio ē animi aut corporis ex tpe aliq̄ de causa cō motio ut lætitia, cupiditas, metus, morbus, debilitas. In rhetoricis ăt uitiose cōmutatio legit. Sicut hitus qdā animi quo cū tractat amicus inimicus. Ne hic quidē sensus carere mendis uidetur. Illa enim cum præpositio: ut redundans est expungenda: & an particula ascribēda:ut legatur. Quo tractat amicus an inimicus. Cōsilium autē sic a Cicerone definitur. Cōsilium est aliquid faciendi aut non faciendi excogitata ratio. Quod libris sibyllinis haruspicumque responsis donatio dari tribus corneliis dicebatur. Domitiano legendum esse facile cū ex salustii Catilina colligit tum ex tertia Ciceronis i Catilinā actione: in qua Cicero ipse populo Romano exponit:quid dixerit Allobrorum legati in senatum introducti. Introducti autem inquit galli iusiurandum sibi & litteras a Lentulo, Cethego, Statilio ad suā gentem datas esse dixerunt:atq ita sibi ab his & a L. Cassio esse præscriptum ut equitatum in Italiam q̄primum mitterent:pedestres sibi copias non defuturas. Lentulum autem cōfirmasse ex fatis Sibyllinis haruspicūq respōsis se esse tertium illum Cornelium ad quem regnum urbis huius atq iperium peruenire esset necesse. Cinnam ante se & scyllam fuisse:eundemq dixisse fatalem hunc esse annum ad interitum huius urbis atq imperii:qui esset decimus annus post uirginum absolutionem:post Capitolii autem incensionem uigesimus.

Nam & illud erat apud eurypidē frigidū sane:quod nomen Polynicis ut argumentū frater motū incessit Pro illo uerbo erat aut est aut extat mihi reponendum uidetur. Morum autem legendum esse ne dubitandum quidem est. In phœnissis uero eteocles merito fratrem appellatū fuisse Polynicem ait:quod esset ualde contentiosus. πολλή nanque multum, νεικος contentio dicitur. Verba autem quibus fratrem incessit eteocles hæc sunt ἐξιθι χωρας ἀλλοσε δορυμα πολυνεικην πατρος ἑδρας τοσσοι θεοι προνοιᾳ νεικεων ἐπονυμον, hoc est, Egredere e regione. Vere nanq nomē polynicē pater ipsuit tibi diuina puidētia rixaq cognomētū.

Quā Cicero in uerrem non ſemel uſus eſt. Cicero uerrem interdum appellari ait: quod oīa uerrat. Interdum malū Sacerdotem a ſiculis uocari: qui tā neq; uerrem, hoc eſt porcū reliquiſſet. Nā Sacerdoti uerres ſucceſſerat. Nunc ad res tranſeo. Negotiis attributa in quatuor genera a Cicerone diſtribuuntur, partim nāq; ſunt continentia cum ipſo negotio, partim in geſtione negotii conſiderātur, partim adiuncta negotio, partim geſtum negotium conſequuntur. Hanc āt diuiſionem & Fabius ſequitur. Primū nanq; cōtinentia cū ipō negotio hoc eſt circūſtātias quinq; cām, locū, tēpus, modū, facultatem, ac deinceps reliq; exequit. Dicunt igitur argumenta ex cauſis factoꝝ uel futuroꝝ: quoꝝ materiā quam hylen alii, dynamin alii, noīauerunt. ὑλὴ materia dicit. Δύναμις āt potentia. Cauſa uero eſt qua ad aliqd faciendū ipellimur. Ea autē diſtribuit ut Cicero ſcribit in pulſionē & rōtinationē. Impulſio eſt quæ ſine cogitatōe per quādā affectionē animi facere aliqd hortat: ut amor, ægritudo, iracundia, uinolentia, & oīno oīa: ī quibus aīus ita uidet affectus fuiſſe: ut pſpicere cōſilio & cura nō potuerit, & id quod fecit: īpetu quodā animi potius q̄ cogitatione fecerit. Ratiocinatio āt eſt diligēs & cōſiderata faciēdi aliquid aut nō faciēdi excogitatio. Ea dicit iterfuiſſe cū aliquid certa de cauſa uitaſſe aut ſecutus eſſe animus uidet: ut ſi amiciciæ cauſa quid factū dicit, ſi inimici ulciſcendi, ſi metu, ſi gloriæ, ſi pecuniæ, ſi denicq; ut oīa generati amplectamur alicuius retinēdi, augendi, adipiſcendiue cōmodi, aut cōtra reiiciendi, diminuendi, deuitādi incōmodi cauſa. Nam in hoꝝ genus alterutrū illa quoq; icident: in quibus aut icōmodū aliquod maioris uitandi incōmodi cauſa ſuſcipitur: aut cōmodū aliquod maioris adipiſcēdi cōmodi præterit. Nanq; & in deliberando plurimum ualet. Licet ſic fere legat: mihi tamē nāq; particula ut ſenſui ipſi minus congrua expūgenda: & quæ relatiuum eius loco uidetur aſcribēdum: ut legatur. Quæ & in deliberando plurimum ualent. Nam in cōſultationibus hæc omnia tractari ſolēt: ut ſi ad ſuſcipiendum bellū cōtra Turcos ſummum pontificem hortaremur: his locis uti poſſemus, eum & quæ non habet bona adeptuꝝ, & quæ habet amplificatuꝝ, conſeruatuꝝ, uſuꝝ. Contraq; mala ſiq̄ īpendent uitatuꝝ, ab iis quæ adſunt ſe liberatuꝝ, uel ea diminutuꝝ, uel ī bona cōuerſuꝝ. Sed has cauſas habēt recta. Praua cōtra ex falſis opinionibus ueniunt. Recta noīare uidet Fabius ea: quæ uere bona aut mala ſunt. Praua quæ nōn ſunt quidem: ſed eſſe putantur bona aut mala. Quæ credūt bona aut mala. Credunt legendum eſſe patet. Inde errores exiſtunt & peſſimi affectus. Errores uocat Falſas opiniōes, ut Cicero de officiis. Declarauit id modō Temeritas, C. Cæſaris: q oīa iura diuina & humana peruertit ꝓpter eū quē ſibi ipſe opinionis errore finxerat principatum. Accedunt aliquando fortuna. Homines aut propoſito peccant aut impetu aut caſu, ut ſcribit Martianus Iuriſconſultus libro quadrageſimooctauo, titulo de pœnis. Propoſito delinquunt latrones qui rationem habent. Impetu autem cum per ebrietatem ad manus aut ferrum uenit. Caſu uero cum in uenando telum in feram miſſum hominem interficit. Hæc autem ad ueniam ualent cū reus ſe peccaſſe fatetur. Ad probationem uero criminum: cum factum negatur. Finitiones interim ex cauſis pendent, hoc eſt, pendentes infirmæque & inſtabiles ſunt propter cauſas: ut ea quæ ī aere pendere uidemus. Niſi mentū frater morū iceſſit. Locoꝝ enī ex eo frequēs materia: qua Cicero ī Verrem nō ſemel uſus ē. Hæc fere circa pſonas ſūt aut his ſimilia. Nec enī cōplecti oīa uel ī hac parte uel in cæteris poſſumus cōtenti rationem plura quæſituris oſtendere. Nunc ad res tranſeo: ī quibus maxime ſūt perſonis iūcta quæ agimus. Ideoq; prima tractāda. in omnibus porro: quæ fiūt: quæriť: aut quare. aut ubi. aut quādo. aut quomō. aut ꝑ quæ facta ſunt. Ducunt igitur argumenta ex cauſis factorū uel futuroꝝ: quorū materiā quā hylen alii. dynamin alii nominauerūt: ī duo genera: ſed quaternas utriuſq; diuidūt ſpecies. Nā fere uerſatur ratio faciēdi circa bonoꝝ adeptionē: ī cremetū, cōſeruationē, uſū: aut maloꝝ euitationē, liberationē, iminutionē, cōuerſionē. nāq; & in deliberādo plurimum ualent. Sed has cās habent recta: praua cōtra ex falſis opinionibus ueniūt. Nā ē his initiū ex his quæ credūt bona aut mala. īde errores exiſtūt & peſſimi affectus: ī quibus ſūt ira. odium. īuidia. cupiditas. ſpes. ābitus. audacia. metus. cætera eiuſdē generis. Accedūt aliquando fortuna. ebrietas. ignorantia: quæ interī ad ueniā ualēt. Interim ad ꝓbationē criminū. Vt ſiqs dū alii inſidiat: aliū dicitur iteremiſſe. Cauſæ porro non ad cōuincendū modo quod obiicitur: ſed ad defendēdū quoq; excuti ſolent: cū quis ſe recte feciſſe honeſta cā contendit: qua de re latius ī tertio libro dictū ē. Finitiones iterim ex cauſis pēdēt. An tyrannicida: qui tyrannū a quo deprehenſus in adulterio fuerat: occidit. An ſacrilegus: qui ut hoſtes urbe expelleret: arma templo affixa detraxit. Ducuntur argumenta & ex loco. Spectātur enim ad fidem probationis. montanus an planus. maritimus an mediterrāeus. cōſitus an icultus. frequens an deſertus. ꝓpiquus an remotus. opportunus cōſiliis an aduerſus. Quā partem uidemus uehementiſſime ꝓ Milone tractaſſe Ciceronē. Et hæc quidē & ſimilia ad cōiecturā

Argumēta ſæpe duc̄ a rebus

Ex cauſis

que

Ex loco Argumenta.

Homines tripharie delinquunt

enim cauſæ eſſent: definitiones ipſæ firmiſſimæ uiderẽtur: neq; de illis quicq̃ dubitaretur: ſed propter cauſas huiuſmodi in quæſtionem reuocantur. Quã partem uidemus uehementiſſime p Milone tractaſſe Ciceronẽ. Pro Milone ſic a loco ducit argumenta Tullius. uideamus nũc id qđ caput eſt. Locus ad inſidias ille ipſe ubi cõgreſſi ſunt: utri tãdẽ fuerit aptior? Id uero iudices etiã dubitãdũ & diutius cogitãdũ eſt? Ante fũdũ Clodii: quo in fundo ꝓpter inſanas illas ſubſtructiões facile hoium milia uerſarent ualentiũ aduerſarii. & q̃ ſequũtur. Sed iterũ locos quoq; priuatus an publicus. Mẽdoſe locos legũt. Sed ne ſi locus qđẽ legat: corrigit hic ſẽſus. Redundaret. n. locus. Quare illa particula iterum eraſa in præpoſitio uideꝫ aſcribẽda & loco fortaſſe lĩas eraſa legendũ ẽ. hoc mõ. Sed iterum i loco quoq;: ut uerbũ illud ſpectaꝫ: hic quoq; intelligaꝫ. Sic ãt eſſe legẽdũ etiã quæ ſequunt oſtendũt. ut in ꝑſona pater. magiſtratus. peregrinus. Sed circa facti cõtrouerſiã argumẽta præſtãt. Hoc eſt i cõiecturali ſtatu i quo factũ negaꝫ. In iuris ãt litibus de facto cõſtat ac de iure dũtaxat quæritꝫ. Et Milonι iter cætera obiectũ eſt quod Clodius. Hoc apte ex Ciceronis oõne p milone colligitꝫ. Aut eo ſiqt mors atrocior erit. P. Clodii qđ iis i monumẽtis maiorꝫ ſuorꝫ ſit iterfectus. Hoc. n. ſæpe ab iſtis dicitꝫ. Peride q̃ſi Appius ille Cæcus uiã munierit: nõ q̃ populus uteretꝫ: ſed ubi ipune ſui poſteri latrocinarentꝫ? Itaq; in eadẽ iſta Appia uia cũ ornatiſſimũ eqdẽ Romanũ. M. Papyriũ occidiſſet nõ fuit iſtud facinus puniẽdũ? Homo. n. nobilis i ſuis monumẽtis eqtem Romanũ occiderat. Nũc eiuſdẽ Appiæ nomẽ q̃tas tragœdias excitat? quæ cruẽtata antea cæde honeſti atq; inocẽtis uiri ſilebaꝫ: eadẽ nũc cerebro uſurpaꝫ: poſteaq̃ latronis & paricidæ ſãguine ibuta ẽ. Hoc ſeqns hẽt & cõſtituta diſcrimina. æſtate. hyeme. noctu. iterdiu. & fortuna. i peſtilẽtia. Sic qđẽ legitꝫ i oĩbus q̃ mihi uideꝫ cõtigit exẽplaribꝫ. Sed qđ ſibi hoc loco fortũa uelit: nõ uideo niſi qđ & ſenſui & uerborꝫ cõtextui ita repugnat: ut alter mius ꝓcipiaꝫ alter icõgruus fiat. neq;. n. ullũ ẽ uerbũ ad qđ referri poſſit. Quonã igitꝫ pacto emẽdabitꝫ hic locus. Nẽpe fortuna ẽ forſitã eradẽda: ac eius loco fortuita ſẽ reponẽda. oppoſita nãq; ſũt fortuita & cõſtituta. Hoc uero tps: qđ ſpãle a quibuſdã uocari Fabio ait: occaſionẽ Cicero appellat: q̃ & ita đfinit. Occaſio ẽ ps tpis hẽns i ſe alicuius rei idoneã faciẽdi aut nõ faciẽdi opportunitatẽ. Hæc diſtribuitꝫ i tria genera. publicũ. cõe. ſingulare. Publicũ ẽ: qđ ciuitas uniuerſa aliq̃ de cã freq̃ntat. ut ludi. dies feſti. bellũ. Cõe qđ accidit oĩbus eodẽ fere tpe. ut meſſis. uindemia. calor. frigus. Singulare aũt eſt qđ aliq̃ de cauſa priuati ſolet alicui accidere: ut nuptiæ. ſacrificiũ. funus. cõuiuiũ. ſõnus. Si dicaꝫ: ut ſupra quoq; poſui: Signator q ante diẽ tabulaꝝ deceſſit: an cõmiſiſſe aliqd. Hic quoq; locus accurata emẽdatiõe idigere uideꝫ: quæ ſic adhiberi põt: ſi an particula expũcta aut diſiũctio reponaꝫ: hoc mõ. Signator q ãte diẽ tabulaꝝ deceſſit, aut cõmi-

frequentius pertinẽt. Sed interi locus quoq; priuatus an publicus. ſacer an ꝓphanus. noſter an alienus. Vt i perſona magiſtratus. pater. peregrinus. Hinc eni quæſtiões oriunt. Priuatã pecuniam ſuſtulit: uerũ quia de tẽplo nõ furtũ: ſed ſacri legiũ ẽ. Occidiſti adulterũ quod lex ꝑmittit: ſed quia i lupanari cædes eſt. iiuriã feciſti: ſed quia magiſtratus: maieſtatis actio ẽ. uel cõtra licuit. quia pater erã. quia magiſtratus. Sed circa facti controuerſiam argumenta præſtant: circa iuris lites: materiã quæſtionũ. Ad qualitatem quoq; frequẽter pertinet locus. Neq; enim idem ubiq; aut licet aut decorum eſt. Quin etiã in qua ciuitate quicq; quæraꝫ intereſt. Moribus enim & legibus inſtant. Ad commendationem quoque & inuidiam ualet. Nam & Aiax apud Ouidium iquit. Ante rates agimus cauſam & mecum confertur Vlyſſes. & Miloni iter cætera obiectum eſt: quod Clodius in monumẽtis ab eo maiorum ſuorꝫ eſſet occiſus. Ad ſuadẽdi momenta idem ualet: ſicut tempus: cuius tractatum ſubiũgam. Eius autem: ut alio loco iã dixi: duplex ſignificatio ẽ. Generaliter eni & ſpecialiter accipitur. prius illud eſt. Nunc. Olim. Tũc. ſub Alexandro. cum apud Ilion pugnatum eſt. deniq; præteritum. inſtans. futurum. Hoc ſequens habet & conſtituta diſcrimina. æſtate. hyeme. noctu. interdiu. & fortuna. i peſtilentia. in bello. i cõuiuio. Latinorũ quidã ſatis ſignificari putauerunt: ſi illud generale tempus. hoc ſpeciale tẽpora uocarẽt. Quorum utrorũq; ratio & in cõſilis quidem: & in illo demõſtratiuo genere uerſatur. ſed in iudiciis frequentiſſima ẽ. Nã & iuris quæſtiones facit: & qualitatẽ diſtinguit: & ad coniecturã plurimũ confert. Vt cum interim probationes iexpugnabiles afferat. quales ſũt: ſi dicaꝫ: ut ſupra poſui: Signator: q ãte diẽ tabularum deceſſit. an cõmiſiſſe aliquid: uel cũ infans eſſet: uel cũ adhuc omnino natus non eẽt. Præter id quod oĩa facile argumenta: aut ex iis quæ ante rem facta ſũt. aut ex cõiũctis rei. aut cõſequẽtibus ducunt. Ex ãtecedẽtibus. Mortẽ miatus ẽ. noctu exiſti. ꝓficiſcẽtẽ ãteceſſiſti. Cauſæ quoq; factorꝫ præteriti ſũt tpis. Sed tẽpus ſubtilius qdã q̃ neceſſe erat diſert: ut eẽt iũcti. ſõus auditus ẽ adherẽtis. clamor ſublatus

in loco

Ex tempore

fortuita

aut

Ex facultatibꝫ

An uoluerit
An potuerit ꝙ

Ex modo

Tria in oibꝫ rebꝫ spectãda

Ex diffinitoribꝫ

ſiſſe aliquid: uel cum infans eſſet.
Vt cum obiicit reo lenocinii ſpecioſæ marito. Qui dicant facere lenociniũ: pſpicue deſcribit ulpianus titulo de poſtulãdo. Lenociniũ igt facit q quæſtuaria mãcipia hẽt. Sed & q in liberis hunc quæſtũ exercet: i eadẽ cauſa eſt: ſiue pricipaliter hoc negotiũ gerat: ſiue alterius negotiationis acceſſiõe utat. Idẽ ad legẽ Iuliã de adulteriis. Lenocinii qdẽ crimẽ lege Iulia de adulteriis præſcriptũ ẽ: cũ ſit eadẽ i maritũ pœna ſtatuta: q de adulteriis uxoris qd ceperit: & itẽ in eũ q in adulterio deprhẽſã retinuerit. Idꝙ ad q̃litatẽ. Sic q̃dẽ legit. Sed forſitã is cũ recte legeret. Vt ſi negemus adulterꝝ ferro occcidiſſe: cũ uenẽo licuiſſet occidere, mẽda huic ſenſui ieſſe deprhẽdit quæ mihi facile tolli poſſe uidet: ſi illi ablatiui ferro & ueneno ſibi iui cẽ ceſſerit locis: ut legat. ut ſi negemus adulterꝝ ueneno occidiſſe: cũ ferro licuiſſet occidere. Nã adulterꝝ cũ adultera deprhẽſum ferro ipune interficere licebat, nõ ãt ueneno Quidã ergo ueneficii accuſatus: negat ſe adulterꝝ ueneno neceſſe cum ferro occidere licuiſſet. Sed uel oportuiſſe. L. fa. t. aſcripta oportuiſſet mihi legẽdũ uidet. Tũ uel ad cõiecturas quoꝙ. Illa uel particula a ſenſu nõ agnoſcit: eoꝙ eſt expũgẽda. Hinc ãt colligit id quod paulo ante dixi: Is cum eſſe legẽdũ: ut itel ligamus modũ cum ad q̃litatẽ ſcriptumꝙ ptinere tum ad cõiecturas quoꝙ. Ex quibus fit cauſa. Fit loco. Illius ſubiunctiui ſit mihi legendum uidetur. Cauſa enim fit ex circunſtãtiarum complexu: citra quẽ nõ cauſa ſed quæſtio dicit. Diuidi hæc tria genera non poſſunt. Sic quidem recte legi uidetur. Sed acutius intuenti in præpoſitionẽ a ſenſu deſiderari liquebit: ut legat. Diuidi in hæc tria genera nõ poſſunt. Nam loci quidã argumentorum: quia ſtatibus omnibus ſunt cõmunes: commode in omnes ſtatus diſtribui non poſſunt. Ducuntur ergo argumenta ex finitione ſeu fine, nam utroꝙ modo tradit. Definitio finis interi ac finitio appellat. Eſt autẽ definitio ut Cicero ait: oratio quæ id quod definitur explicat quid ſit. Conſtat autem ex genere & differentiis. Sed Fabius etiam deſcriptiones ſub finitione comprehendit A finitione uero ſic ducitur argumentum. Sit enim in quæſtione poſitum utrum iuriſciuilis cognitio ſit utilis. Nam ſic argumentabor. Iuſciuile eſt æquitas conſtituta iis: qui eiuſdem ciuitatis ſunt ad res ſuas obtinendas. Eius autem æquitatis utilis cognitio eſt. utilis ergo eſt iuriſciuilis ſcientia. Ita ut uniuerſam uim uerbi

eſt. Inſequentis ſunt illa. latuiſti. pfugiſti. liuores & tumores apparuerũt. Iiſdem temporũ gradibus defenſor utetur ad detrahẽdã ei quod obiicit fidẽ. In his oibus factoꝝ dictorũqꝙ ratio uerſat: ſed dupliciter. Nam fiũt quædã: quia aliud poſtea futurũ eſt. quædã quia aliud ante factũ eſt: ut cũ obiicit reo lenocinii ſpecioſæ marito: quod ſpecioſã adulterii dãnatã quãdam emerit. aut paricidii reo luxurioſo: quod dixerit patri. non me amplius obiurgabis. Nã & ille non quia emit: leno ẽ: ſed quia leno erat: emit. nec hic quia ſic erat locutus: occidit: Sed qa erat occiſurus: ſic locutus eſt. Caſus aũt qui & ipſe præſtat argumentis locũ: ſine dubio ẽ ex inſequentibus. Sed quadam proprietate diſtiguitur: ut ſi dicam melior dux Scipio q̃ Hãnibal uicit Hãnibalem. bonus gubernator nũq̃ fecit naufragium. bonus agricola magnos ſuſtulit fructus. Et cõtra ſũptuoſus fuit. patrimoniũ exhauſit. turpiter uixit. uel oibus inuiſus eſt. Intuendæ ſũt præcipueqꝙ in coniecturis & facultates. Credibilius eſt enim occiſos a pluribus pauciores. a firmioribus imbecilliores. a uigilantibus dormiẽtes. a præparatis inopinantes. Quorum contraria in diuerſum ualẽt. Hæc & i deliberando ituemur: & i iudiciis ad duas res ſolemus referre. an uoluerit quis. an potuerit. Nam & uoluntatem ſpes facit. Hinc illa apud Ciceronem coniectura. Inſidiatus eſt Clodius Miloni. non Milo Clodio. Ille cũ ſeruis robuſtis. hic cũ mulierũ comitatu. ille equis. hic in reda. ille expeditus. hic penula irretitus. Facultati autem licet inſtrumentum coniungere. Sunt enim in parte facultatis & copiæ. Sed ex iſtrumento aliquando etiã ſigna naſcuntur: ut ſpiculum i corpore inuentũ. His adiicitur modus: quẽ τροπον dicunt: quo quæritur quẽadmodũ quid ſit factũ: idqꝙ ad qualitatem ſcriptumqꝙ pertinet: ut ſi negemus adulterum ferro occidiſſe cum ueneno licuiſſet occidere: ſed uel oportuiſſe. tum uel ad cõiecturas quoꝙ: ut ſi dicam bona mente factum: ideo palã. mala: ideoqꝙ ex inſidiis. noctu. in ſolitudine. In rebus autem omnibus de quarũ ui aut natura quæritur: quaſqꝙ etiã citra cõplexum perſonarum cæterorumqꝙ: ex quibus fit cauſa: p ſe intueri poſſumus: tria ſine dubio rurſus ſpectãda ſunt. an ſit. quid ſit. quale ſit. Sed quia ſunt quidã loci argumentoꝝ iis omnibus communes: diuidi hæc tria genera non poſſunt. Ideoqꝙ locis potius: ut quoſqꝙ incurrent: ſubiiciẽda ſunt. Ducuntur ergo argumenta ex finitione ſeu fine: nam utroque modo traditur. Eius duplex ratio eſt. Aut enim ſimpliciter quæritur. ſit ne hoc uirtus. aut præcedente finitione. quid ſit

complectimur. Aut legendum esse loco illius ut particulæ facile ex altera disiunctiua quæ subiicitur apparet. Sed aliud quoq; & qdem maius flagitium mihi in hoc sensu inesse uidetur. Non enim uniuersam: sed in uniuersum forsitan est legendũ: ut in uniuersum & per partes tanq̃ opposita disiungat. Aut etymologia ut si assiduus ab ære dãdo. Etymologiæ magis cõuenit ut asse legat. Id quod ex Ciceronis topicis facile cõprobat. Hoc. n. eodem exemplo & Cicero utit. Cũ lex inqt eliascétia assiduo uidicẽ assiduũ esse iubet: locupletẽ iubet locupleti. Locuples. n. est assiduus ut ait. L. Elius appellatus ab asse dãdo. As aũt genus fuit apud priscos nũmi maioris: nõ solum tota hæreditas: quæ i duodeci distribuebat partes. Etymologia uero ab aliis iterpretatio nominis. A Cicerone tum ueriloquiũ quod nomen tamen reformidat: tum notatio appellat. quia sunt uerba rerũ notæ. unde & Aristoteles idẽ hoc σύμβολον appellat quod latine est nota. Ad uerbũ aũt ueriloquum trãsfertur. ἔτυμον nanq; uerum. λογος locutio dicitur. Et locupletem a locoꝝ. Cicero quoq; de rep. libro secundo ait a pecore pecuniosos & a possessionibus locorum locupletes appellatos

uirtus. Ita aut uniuersam uim uerbi cõplectimur: ut rhetorice est bene dicendi scientia. aut p partes: ut rhetorice ẽ recte iueniẽdi & disponẽdi & eloquẽdi cũ firma memoria & cũ dignitate actionis scientia. Præterea finimus aut ui sicut superiora: aut ετυμολογια. ut si assiduũ ab ære dando: & locupletẽ a locorũ. pecuniosũ a pecorũ copia. Finitiõi subiecta maxime uidentẽ genus. species. differẽs. propriũ. Ex his omnibus argumenta ducunt. Genus ad probandam spẽm minimum ualet. plurimũ ad refellendã. Itaq; nõ quia ẽ arbor: platanus ẽ. At qd nõ ẽ arbor: utiq; platanus nõ est. Nec qd ẽ uirtus: utiq; nõ põt eẽ iustitia. Itaq; a genere perueniẽdum ẽ ad ultimã speciẽ ut homo est animal. nõ est satis. id enim genus ẽ. mortale etiã si spẽs est: cum aliis tamen cõmunis finitio. rõnale: nihil supererit ad demõstrãdum id quod uelis. Cõtra species firmã probationẽ habet: generis. infirmã refutationẽ. Nam quod iustitia ẽ: utiq; uirtus ẽ. quod nõ est iustitia: põt eẽ uirtus. ut si ẽ fortitudo. cõtinẽtia. cõstãtia. Nunq̃ itaq; tolletur a specie genus: nisi omnes species: quæ sunt generi subiectæ: removeant. hoc modo. Quod neq; immortale ẽ: neq; mortale: animal non est. His adiiciunt propria & differentia. ppriis cõfirmatur finitio. differentibus soluitur. Propriũ autem est: aut quod soli accidit: ut homini sermo. risus. aut quod utiq; accidit: sed nõ soli: ut igni calefacere. Et sunt eiusdẽ rei plura propria: ut ipsius ignis lucere. calere. Itaq; quodcũq; proprium deerit: soluet finitionẽ. nõ utiq; quodcũq; erit: confirmabit. Sæpissime aũt quid sit proprium cuiusq; quæritꝫ: ut si p ετυμολογιαν dicatur tyrannicidæ ppriũ ẽ tyrannũ occidere: negemus. Non enim si traditũ sibi eũ carnifex occiderit tyrãnicida uocat. nec si iprudẽs uel iuitus. Quod ãt ppriũ nõ erit: differẽs erit: ut aliud ẽ seruũ eẽ: aliud seuiꝫ: q̃lis eẽ i addictis qõ solet. Qui seruus ẽ si manumittat: fit libertius.

Finitioni subiecta maxime uidẽtur genus. species. differens. ppriũ. genus ẽ ut definit Aristoteles: qd̃ de pluribus differẽtibus specie i eo quod quid sit prædicatur: ut arbor de platão & myrto & reliquis arboribus dicitur. Species uero est quæ de pluribus numero differentibus prædicatur. ut Platanus & myrtus Differens est: quam alii differentiã uocant: quo unũquodq; ab alio differt: ut bono a Brutis ratõe distat. Propriũ uero est quod soli accidit: ut homini risus. Ex his autẽ omnibus definitiones struuntur: ut homo est animal rationale. mortale risus & disciplinæ capax. Nec quod est uirtus utiq; nõ potest esse iustitia. Tametsi ita fere legitur: mihi tamen nõ particula e suo loco in alienum trãslata uidetur. Nam ut hoc quoq; exemplo probetur genus ad refellẽdam speciem plurimum ualere legendum est hoc modo. Nec quod non est uirtus: utique potest esse iusticia. Quod immortale est neque mortale animal non est. Mendose sic legitur. emendate autem si neque particula iterum ascribatur hoc modo. Quod neque immortale est neque mortale animal non est. Proprium autem est. Fabius quidem duobus. Porphyrius uero quatuor modis proprium distinguit. Sic enim scribit: ut quo modo possumus in latinum uertamus. Proprium autem inquit quatuor diuidunt modis. Etenim quod soli alicui formæ accidit quamuis non omni: ut homini medico esse uel geometræ. Et quod omni quidem speciei accidit etiam si non soli: ut homini esse bipedi. Et quod soli & omni & aliquando: ut homini in senectute canescere. Quarto uero modo quod & soli & omni & semper ut homini esse risibili. Quamuis enim semper non rideat: tamen risibile dicitur: non quod semper rideat: sed quia natura semper ridere potest. Hoc nanque ei semper ingenitum inest: sicut equo hinnibile esse. Hæc autem & præcipue propria dicunt. unde etiam conuertuntur. Siquid enim equus: hinnibile. & siquid hinnibile: equus. Si quid homo risibile. & si quid risibile homo. Qui seruus est si manumittatur: fit libertinus. non idem addictus & plura de quibus alio loco

Quis crederet hunc sensum mendis non carere? Sed certe non caret. Itidem enim hoc est similiter non idem legendū est. Fabius aūt in septimo huius operis uolumine pluribus serui & addicti differētias exponit. uideamus ergo iquit ꝓpria differētiaq; liberoꝝ: quæ libro quīto leuiter in trāsitu attigerā. Seruus cū manumittit fit libertinus. Addictus recepta libertate fit ingenuus. Seruus inuito domino libertatē nō cōsequet. Ad seruū nulla lex ptinet. Addictus legē habet. Propria liberi: quæ nemo habet nisi liber: prænomē, nomē, cognomen tribū hēt hæc addictus. Apud iurisconsultos uero ē titulus De ī diē addictōe: quē tamē turba leguleoꝝ corrūpit legendū. De īdiē adiectōe. quod

itidem

non idem addictus. & plura de quibus alio loco. Illud quoq; differens uocant cum genere in speciem deducto species ipsa discernitur. animal genus. mortale species. terrenum uel bipes differens. Nōdum enim proprium est: sed differt a marino uel quadrupede. quod non tam ad argumentū pertinet q̄ ad diligentem finitionis comprensionem. Cicero genus & speciem: quam eādem formam uocat: a finitione diducit: & iis quæ ad aliquid sunt subiicit: ut si is cui omne argentum legatum est: petat signatū quoq;: utatur genere. At siquis cum legatum sit ei: quæ uiro materfamilias esset: neget deberi ei: quæ in manū non conuenerit: sed neget specie: quoniā duæ formæ sint matrimoniorū. Diuisiōe āt adiuuari finitionē docet: eāq; differre a ptitiōe: qđ hæc sit totius ī ptes. illa generis ī

Quod uero Fabius ait mortale speciem esse: minime uer; eē uidetur. Quo nanq; modo mortale species animalis esse possit: cum multa animalia specie differētia complectat. Mortales enim & homines & equi & leones dicūtur. Sed Fabius mortale animal ꝓ hoīe fortasse accipit, ut uulgo dicimus mortales pro hoībus. Cicero genus & spēm quā eandē formā uocat: a finitione diducit. & iis quæ ad aliquid sunt subiicit. Cicero in topicis inquit argumēta etiā duci ab iis rebus: quæ quodā modo affectæ sūt ad id: de quo quærit. His ergo genus & species a Ciceroē subiiciunt. Sic. n. præcipit. Ducunt etiā argumēta ex iis rebus quæ quodā modo affecta sunt ad id de quo quærit. Sed hoc genus in plures partes distributū est. Nā alia cōiugata appellamus. alia ex genere. alia ex forma. alia ex similitudine. Vt si is cui omne argētū legatum est: petat signatū quoq;: utat genere. Apertius est apud Ciceronē hoc idē exēplū. Sic. n. explicat. Quoniam omne argentum mulieri legatum est: non potest ea pecunia quæ numerata domi relicta est: non esse legata. Forma enim a genere quoad nomen suum retinet: nunq; seiūgitur. Numerata autem pecunia nomen argenti retinet. legata igitur uidetur. At siquis cum legatum sit ei quæ uiro materfamilias esset: neget deberi ei quæ in manum non conuenerit. Sed neget specie: quoniam duæ formæ sint matrimoniorum. Hoc quoq; ex Ciceronis ipsius topicis clarius percipitur. Si Fabiæ inquit pecunia legata est a uiro: si ea uxor materfamilias esset: si ea in manum non conuenerat: nihil debetur. genus enim est uxor. eius duæ formæ sunt. una matrumfamilias. Hæ sunt quæ in manum conuenerunt. Altera earum quæ tantummodo uxores habētur. Qua in parte cum fuerit Fabia: legatum ei non uidetur. Boethus hoc exemplum exponens inquit. Vxorem species sunt duæ una matrumfamilias. altera usu. Sed communi generis nomine uxores uocantur. Fit uero id sæpe ut species iisdem nominibus nuncupentur: quibus & genera. Materfamilias uero non poterat esse nisi quæ conuenisset in manum. Hæc autem erat certa species nuptiarum. Tribus enim modis uxor habebat usu. farreatione. coemptiōne. Sed farreatio solis pontificibus cōueniebat. Quæ autem in manum per coemptionem conuenerant: hæ matresfamilias uocabantur. Quæ uero usu uel farreatione minime. Coemptio uero certis solennitatibus peragebatur. & sese in coemendo interrogabant iuicem. uir ita. an mulier sibi materfamilias esse uellet. Illa respondebat uelle. Idem mulier interrogabat. an uir sibi paterfamilias esse uellet. Ille respondebat uelle. Itaque mulier: uiri conueniebat in manum: & uocabantur hæ nuptiæ per coemptionem. & erat mulier materfamilias uiro loco filiæ. Quam solennitatem in suis institutionibus ulpianus tradit. Diuisione autem adiuuari finitionem docet. In topicis hoc quoque sic Cicero ostendit. Atque etiam definitiones aliæ sunt partitionum. aliæ sunt diuisionum. Partitionum cum res ea quæ proposita est quasi in membra discerpitur: ut siquis ius ciuile dicat id esse quod in legibus. senatusconsultis. rebus iudicatis. iurisperitorum auctoritate. edictis magistratuum. more. æquitate consistat. Diuisionum autem difinitio formas omnes complectitur: quæ sub eo genere sunt: quod definitur. hoc modo. Abalienatio est eius rei quæ mancipi est. aut traditio alteri nexu. aut in iure cessio inter quos ea iure ciuili fieri possunt. Quibusdam deinde interpositis diuisionis partitionisque differentiam hoc modo subiungit. In partitione: inquit quasi membra sunt: ut corporis caput. humeri. manus. latera. crura. pedes & cætera. In diuisione formæ sunt: quas græci εἴδη uocant. nostri siqui hæc forte tractant: species appellant: non pessime id quidem: sed inutiliter ad mutandos casus in dicēdo. Nolim. n. ne si latine quidē dici possit: specierum & speciebus dicere. & si his casibus utendū est: At formis & formaꝝ uelim. Cū aūt utroq; uerbo idē significet: cōmoditatē in dicēdo nō arbitror negligēdā

Ex diuisione

Tribus mōis oli uxor habebam

Quintus

Quæ populi.hæc δημοκρατικὰ. Quæ paucoꝝ.hæc ὀλιγαρχικὰ. Quæ unius.hæc μοναρχικὰ a græcis uocaſ. Iracũdi uerbis eſſe credaſ.Emẽdate i qbuſdã exẽplaribus excãdeſcere ſcriptũ eſſe loco illoꝝ uerboꝝ eẽ credaſ:aĩaduerti.Eſt.n.iracũdi ꝓpriũ uerbis excãdeſcere.Mihi tamẽ adhuc aut uerboꝝ aliqd deeſſe uideſ aut qa pticula ut ceſſans expũgenda. Aut cõtra q̃dã in qbuſdã utiq; nõ ſunt.u.uocali expũcta:neqd uel mini/mũ prætermittã: At ſenſus expoſcit. Et rõ q̃uis ita ex diuerſo eadem eſt.ita particula ut redũdãs a ſenſu re/pelliſ.Sic ãt eſt diſtiguendũ:ne duo diuerſa præcepta cõfundanſ. Probatõi ſatis eſt iterim unũ hr̃e hoc mõ ut ſit ciuis aut natus ſit oportet aut factus.utrũq; tollẽdũ ẽ.Hic quoq; aliqd flagitii:qd' hactenus non fuit dephẽſum:ieſſe cõtẽderim.Cui.n. utrũq; tollẽdũ ſit:nõ apparet.Tãet/ſi aũt iuitus facio:ut aliqd qd in exẽ plaribus nõ iuẽiaſ: cẽſeã aſcribẽdũ tamẽ ne ab iſtituto recedã:id qd ſẽ tio.pmã ac doctoꝝ iudicio ſubiiciã Negãti igit' dãdi caſus participiũ ſẽ ſus pſpicuitas exigere mihi uideſ ut legaſ.Negãti utrũq; tollendum. Qua rõne ꝓbãti quoq; nõ ꝓbatio ni forſitan legendũ eſt. Ideoq; & argumentoꝝ genus ex remotione. Hoc genus argumẽtoꝝ ab aliis uo caſ Apartiũ enumeratione. Cuius Cicero tale apponit exẽplũ. Si nec cẽſu.nec uidicta.nec teſtamento li/ber factus eſt:nõ eſt liber.Neq; ulla eſt eaꝝ reꝝ.Nõ eſt igit' liber. Mõ id quo reliquit' ueꝝ.Pro quo legen dũ eẽ qd apte patet. Tutius Cice ro qd ꝓ cecina facit. puerſus ẽ uer/boꝝ ordo.Sic.n.eſt legẽdũ. Tutius qd Cicero ꝓ Cecina facit.Sic aũt ꝓ Cecina Piſonẽ Ebutii aduocatũ Ci cero iterrogat.Age nũc ſi ne tuoꝝ qdẽ qſq̃ loco motus erit atq; oẽs in ædibꝫ aſſeruati ac retẽti tu ſolus ꝓ hibitus & a tuis ædibus ui atq; ar/mis ꝓterritus:utꝝ hãc actionẽ hẽ/bis:q̃ nos uſi ſumus:an aliã quãpiã an oĩno nullã:& q̃ ſequũt'. Vel cũ duo ponent' iter ſe cõtraria. Propo nẽt' loco illius uerbi ponẽt' & a uo/cali i e mutata ſufficiat emẽdate for ſitã legeret'. Fit ẽt ex duobꝫ:quoꝝ neceſſe eſt alterum: uerum eligẽdi aduerſario poteſtas. Sic quidem le/ctus percipi non poteſt hic ſenſus. Quis enĩ uerũ eligẽdi poteſtatẽ ad/uerſario faceret? Quod ſi hoc mõ corrigatur: ut utrum e uocali.in.t. mutam conuerſa legatur ac uerbũ uelit aſcribatur: facile intelligetur. Sic autem eſſe legendũ etiã exem/pla:quæ ſubiiciũtur aperte demõ/ſtrãt.q̃uis utrũlibet quoq; ſẽſui cõ/uenir̃ poſſit. Quale ẽ philoſophã dũ ẽt ſi nõ ẽ philoſophãdũ. Pædia/nus i diuinationẽ iqt iſta nec oxy/mora nec κακοζηλα hoc eſt nec fa/tua acuta nec affectata eẽ iudicanda formas.partes incertas eſſe:ut quibus cõſtet reſpub. formas certas:ut quot ſint ſpecies rerum publicarum:quas tres acci pimus:quæ populi.quæ paucorũ.quæ unius poteſtate rege renť.& ille quidem non his exemplis utitur:quia ſcribẽs ad Trebatiũ ex iure ea ducere maluit.ego apertiora poſui.Pro/pria uero ad coniecturæ quoq; pertinent partẽ:ut quia pro/prium eſt boni recte facere.iracundi uerbis excãdeſcere: aũt contra quædam in quibuſdam utiq; non ſũt.Et ratio quãuis ita ex diuerſo eadem eſt.Diuiſio & ad probandum ſimili uia ualet:& ad refellendũ.Probationi interim ſatis ẽ unum ha/bere hoc mõ.ut ſit ciuis aut natus ſit oportet.aut factus. utrũ q; tollendũ eſt.nec natus.nec factus eſt.Fit hoc & multiplex. Ideoq; & argumentorum genus ex remotione:quo modo ef ficitur totum falſum:modo id quo relinquitur uerum. Totũ falſum eſt hoc modo.Pecuniam te credidiſſe dicis. aut habu iſti ipſe.aut ab aliquo accepiſti.aut inueniſti.aut ſurripuiſti. Si neq; domi habuiſti.neq; ab alio accepiſti.nec cætera. non credidiſti.Reliquũ ſit uerum ſic. Hic ſeruus quem tibi uẽdi cas:aut uerna tuus eſt:aut emptus:aut donatus: aut teſtamẽ to relictus:aut ex hoſte captus:aut alienus. Deinde remotis prioribus:ſupererit alienus. Periculoſum & cum cura intuẽ dum genus.quia ſi in proponendo unum quodlibet omiſeri mus:cum riſu quoq; tota res ſoluitur. Tutius Cicero quod ꝓ Cecina facit:cum interrogat.ſi hæc actio nõ ſit. Simul enim remouentur omnia. Vel cum duo ponentur inter ſe contra/ria:quoꝝ tenuiſſe utrũlibet ſufficiat:quale Ciceronis ẽ. Vnũ quidem certe nemo erit tam inimicus Cluentio:qui mihi nõ concedat:ſi conſtet corruptũ illud eſſe iudicium: aut ab Ha bito.aut ab Oppianico eẽ corruptum.ſi doceo non ab Habi to:uinco ab Oppianico.ſi oſtendo ab oppianico: purgo Ha bitum.Fit etiam ex duobus:quoꝝ neceſſe ẽ alterum: uerum eligendi aduerſario poteſtas:efficiturq; ut utrum elegerit no ceat.Facit hoc Cice.pro Oppio. Vtrum cum Coctam appe tiſſet:aut ipſe cũ ſeſe conaret' occidere:telũ ei e manibus ere/ptũ ẽ.& ꝓ Vareno.Optio uobis dat':utꝝ uelitis caſu illo iti nere Varenum uſum eſſe:an huius perſuaſu & inductu.de/inde utraque facit accuſatori contraria.Interim duo ita pro/ponuntur:ut utrumlibet electum idem efficiat: quale eſt. Philoſophandũ eſt:etiam ſi non eſt philoſophandũ.& illud

Neoptolemi aũt eſſe dictũ cõſtat e tragœdia ſumptum:Quo ſignificatur philoſophiæ quidem operam eſſe

dandam:sed in eius studio totam uitam non esse consumendam. Quo schema si intelligitur? Quasi non intelligitur. Quasi corrupte legitur. Quo si uero emendate. Schematis autē non esse utendū hoc dicto ꝓbat Nam schemata aut intelliguntur aut non. Si intelliguntur: nihil magis prosunt q̄ simplex apertaq; oratio. Si non intelliguntur: quid prodesse possunt cum non intelligantur. De huiusmodi aūt figuris plene a Fabio in nono tractat: ubi etiā de cōtrouersiis figuratis præcipit. Est ergo hic quoq; argumētū locus iuicē ꝓbantiū Argumētoꝝ legendū esse qui nō uidet grāmaticis reddat erudiēdus. Nā ex initii summa colligit. s. littera ascripta initiis est legēdū. ut itelligamus finē ex initio ꝓbari. Nō possum togā ptextā sperare cū exordiū pullū uideā. Recte qdē sic legit: q̄uis quidā exordiū putēt esse legēdū. Credo ut qd exordiū significet se nō ignorar oſtētarēt. Neq; n. aut præcepto aut dicto illi quo ipsum præceptū illustrat exodiū quod finē exitūq; significat: ullo pacto conuenire pōt. Quo nāq; mō ex initiis togā prætextā nō eē futurā collige/re possem: si exodiū legatur? Exordiū uero ita sensui cōgruit: ut nihil magis. Siqdē exordiū cū aliaꝝ rerū uero textiliū: q̄les sūt prætextæ: principium dicit. Et quosdā oia suis ieptiis cōfundētes eiusmodi nugas Laurētio Valle acerrimi iudicii uiro ascribere nihil pudet. Similiter icremēto in utrāq; partē ducit rei ratio. ex præpositio ē ascribēda ut ex icremēto legat. Est argumētoꝝ locus ex similibus. Similia dicūt in qbus eadē q̄litas esse ꝑspicit: qlia sunt quæ a Fabio subiiciunt.

Si fidē det tutor & ꝓcurator. Ita qdē legit: in oibus quæ mihi uidere cōtigit exēplaribus. ueꝝ non det sed debet legēdū esse facile ex Ciceronis topicis: unde hæc sūpta sunt: ꝑspici pōt. Sic. n. ibi Cicero scribit. Sunt. n. similitudines: quæ ex pluribus collationibus ueniūt quo uolūt: hoc mō. Si tutor fidē præstare debet. Si socius. Si cui mandaris. Si qui iudicium accepit: debet & ꝓcurator. Hoc est ex eo genere. quod επαγωγὴν græci uocāt. Cicero inductionē. In iisdē topicis Cicero ita præcipit. Hæc ex pluribus ueniēs quo uult: appellat inductio: quæ græce επαγωγὴ noiat. qua plurimū est usus in sermonibus Socrates. Ex dissimilibus. Dissimilitudinē Cicero differētiā uocat. Sequit iquit similitudinē differentia rei maxime contraria superiori. Sed est eiusdē dissimile & simile iuenire. Eius generis hæc sūt. Nō quēadmodū quod mulieri debeas: recte ipsi mulieri sine tutore auctore soluas: ita qd pupillo aut pupillæ debeas: recte possis eodē mō soluere. Ex cōtrariis. Cōtraria sūt quæ in eodē posita genere lōgissime a se distāt ut bonū & malū. Ex repugnātibus. Repugnātia dicūt quæ ita copulant: ut id quod alicui cōtrarioꝝ naturaliter iunctū est: reliquo cōtrario cōparet: ut quoniā amiciciæ atq; inimiciciæ cōtraria sunt: inimicicias uero cōsequtur nocēdi uolūtas: amicicia & nocendi uoluntas repugnantia sunt. Ex consequentibus siue adiunctis. Alium quidem locum ab adiunctis Cicero facit. alium a consequētibus. Et ab adiunctis quidem locum proprium esse oratorum ait. In eo enim quæri quid ante rem. quid cum re. quid post rem euenerit. Ante rē autem quæri quæ talia sūt. apparatus. colloquia. locus constitutus. conuiuium. Cum re uero pedum strepitus. crepitus hominum. corporum umbræ & siquid eiusmodi. At post rem pallor. rubor. titubatio. & siqua alia signa conturbationis & conscientiæ. præterea restinctus ignis. gladius cruentus. cæteraq; quæ suspicione facti possunt mouere. Hinc aperte colligimus ea a Cicerone adiuncta uocari: quæ unicuiq; rei finitimam habeant naturam: uelut timori pallor adiunctus est. Hæc autem talia sunt: ut sæpius quidem uicinis sibi adhæresant: neq; tamen ex necessitate iis quibus uicina sunt adesse cogantur. Nam sæpe timori pallor assistit. nō tamē semper: ueluti cum dissimulatione præmitur metus. Ideoq; uerisimilia ex adiūctis argumēta nascunt.

uulgatum. Quo schema si intelligitur? quasi nō intelligit? & mentietur in tormentis: qui dolorem pati pōt. mentiet: q̄ non pōt. Vt sunt autem tria tempora: ita ordo rerum tribus momentis consertus est. Habent enim omnia exordium. incrementum. summam. ut iurgium. deinde cædes & strages. Est ergo hic quoq; argumentorum locus iuicē probantium. Nam ex initiis summa colligit: quale est. Non possū totam prætextā sperare: cū exordium pullū uideam: & contra. Nō dominationis cā Syllam arma sumpsisse: argumētum est dictatura deposita. Similiter ex incremento in utrāq; partem ducit rei ratio: cū in coniectura: tum etiam in tractatu æquitatis. an ad initium summa referenda sit: idest. an ei cædes imputāda sit: a quo iurgiū cœpit. Est argumētorū locus ex similibus. Si cōtinētia uirtus: utiq; & abstinentia. Si fidem dēt tutor & ꝓcurator. Hoc est ex eo genere: quod επαγωγὴν græci uocāt. Cicero inductionem. Ex dissimilibus. Non si lætitia bonū & uoluptas. Non quod mulieri idem pupillo. Ex contrariis. Frugalitas bonū. luxuria enim malū. Si malorū causa bellū est: erit emendatio pax. Si ueniam meret qui iprudēs nocuit: non meretur premiū qui iprudens profuit. Ex repugnantibus. Qui est stultus: sapiens non est. Ex consequentibus siue adiunctis. Si iustitia est bonū: recte iudicandum. Si malum perfidia: non est fallendum. Idem retro. Nec sūt his dissimilia: Ideoq; huic loco subiicienda: cum & ipsa naturaliter cōgruant. Quod qs nō habuit: non perdidit. Quē quis amat: sciēs nō lædit. Quē qs hæredē suū eē uoluit: caꝝ hūit.

De Argumentis

Quintus

Locum uero a consequentibus & antecedentibus & repugnantibus proprium esse dialecticorum ait: logeq; ab adiunctis esse diuersum asserit. Nam coniuncta inquit: de quibus paulo ante dictum est non semper eueniunt: Consequentia autem semper. Ea enim dico consequentia quæ rem necessario consequuntur. Itemq; & antecedentia & repugnantia. Quicquid enim sequitur quãque rem: aut antecedit: id cohæret cum re necessario: & quicquid repugnat: id eiusmodi est: ut cohærere nũquam possit. Hæc quidem Tullius. Fabius uero & consequentia cum adiunctis copulat: & consequentium duo esse genera ait. alia naturæ. alia temporis: neque se de nominibus anxium esse dum ipsa uis rerum intelligatur.

Sed cum sint indubitata uim habent pene signorum innumerabilium. Quid sibi uelit hoc loco genitiuus ille innumerabilium: ignoro fateor: mihi non liquet. Sensui certe non cõgruit. Quare depraua/tus esse hic quoq; locus uidetur: Insolubilium autem fortasse legendũ est. Illa sequẽtia paragomena: quæ postea facta sũt. ἐπαγόμενα in quibusdam exẽplaribus rectius mihi legi uidetur. Ad uerbum enim ἐπαγόμενα illata transferuntur παραγόμενα uero deriuata dicũtur. Signat aũt differentiã Fabius inter ea quæ consequentia uocãtur & quæ sequentia. Consequẽtia enim adiũcta adhærentiaq; dicuntur nullũq; definitũ respiciũt tempus. sequẽtia uero dicuntur postea facta aut futura. deniq; futuq; tempus respiciunt. Ab utrisq; autem argumenta ducũtur. Itaq; non dubito hæc quoq; cõsequentia. Aut adiũgere aut certe simile uerbum sensus exposcere uidetur. Et uocant ἐκ τῶν πρὸς ἄλλήλα. Cicero ex rebus sub eãdẽ rationem ueniẽtibus. ἐκ τῶν πρὸς ἄλλήλα. hoc est. ex iis quæ se inuicem tenẽt. Cicero autem cum alibi tum in primo rhetorico de his plene tractat. Sic enim scribit. In his rebus quæ sub eandẽ rationẽ cadunt hoc modo probabile est. Nã si rhodiis turpe nõ est portorium locare: nec Hermacreonti quidẽ est turpe conducere. Forte consequẽtibus iunxerit. Nisi aut quis nominatiuus aut quid tale ascribatur. aut certe iunxerim: ut sit primæ personæ: legat: neq; sẽsus: neq; oratio itegra uidebit. certe uerbũ illud iũxerit: ad quã nominatiuũ cõmode possit referri: nõ habet. Ego accusaui. uos dãnastis. Hæc sententia a Domitio Afro de decimotertio metamorphoseos libro uidet esse accepta. Nam ibi Vlysses sic ait. An falso Palamedẽ crimine turpe est accusasse mihi. uobis dãnasse decoꝛ: Vt qui mũdũ nasci dicit: per hoc ipsum & deficere significet. ut sit modi ĩdicatiui significat est legẽdum. Solus aũt Plato ex oĩbus philosophis ut inquit Aristoteles: mũdũ generare ausus est. ex quo colligit ipm quæ a Moyse de mũdi principio litteris prodita sunt perlegisse eoq; nouũ philosophis dogma iuexisse: atq; ut ueritati consonum approbasse. Quod genus a causis uocant. Causa est qua præcedente aliquid efficitur non tempore sed proprietate naturæ: ut diei causa est ortus solis. Effecta uero sunt: quæ aliquibus efficiũtur causis non tempore præcedentibus sed natura. Quatuor autem causarum species dicuntur esse efficiens. forma. materia. finis. a quibus maxima argumentorum copia in omni disputatione ut inquit Cicero sumi potest. Nam & ipse hunc locum copiose describit. Proximus est inquit locus efficientium rerum quæ causæ appellantur. Deinde reꝛ effectaꝛ ab efficiẽtibus causis. Causaꝛ igitur genera sunt duo. unũ quod ĩ sua id quod sub ea ui subiectum est: certe efficit: ut ignis accendit. alterum quod naturam efficiẽdi nõ habet. sed sine quo effici non possit: ut siquis æs causam statuæ uelit dicere: quod sine eo effici non possit: & quæ sequuntur.

habet habebit. Sed cum sint indubitata uim habent pene signorum innumerabilium. sed consequentia dico acolutha. Est enim consequens sapientiæ bonitas. illa sequentia paragomena: quæ postea facta sũt: aut futura. nec sum de noibus anxius. Vocet eni ut uoluerit quisq; dũ uis rerũ ipsa manifesta sit: appareatq; hoc tẽporis. illud esse naturæ. Itaq; nõ dubito hæc quoq; cõsequẽtia q̃is ex prioribus dẽt argumẽtũ: ad ea quæ sequũt: quorũ q̃dã duas spes eẽ uoluerũt. Actiõis ut ꝓ Oppio. Quos educere iuitos in ꝓuiciam non potuit: eos iuitos retinere q potuit? Tẽporis i Verrẽ. Si finẽ prætoris edicto afferunt kal. ianuarii: cur nõ initiũ quoq; edicti nascat a kal. ianuarii? Quod utrũq; exẽplum tale est: ut idẽ in diuersũ: si retro agas ualeat. Cõsequẽs est. n. eos q inuiti duci nõ potuerũt: ĩuitos nõ potuisse retinere. Illa quoq; quæ ex rebus mutuam cõfirmationẽ præstãtibus ducũtur: quæ ꝓprii generis q̃dã uideri uolũt & uocãt ἐκτων πρὸσ ἀλληλα. Cicero ex rebus sub eandẽ rationẽ ueniẽtibus: forte cõsequẽtibus iunxerit. Si portoriũ rhodiis locare honestũ est: & Hermacreõti cõducere. & quod discere honestũ & docere. Vnde illa non hac ratione dicta: sed efficiẽs idẽ Domitii Afri sententia ẽ pulchra. Ego accusaui. uos dãnastis. Est iuicẽ cõsequẽs & quod ex diuersis idẽ ostẽdit: ut q̃ mundũ nasci dicit: ꝓ hoc ipsũ & deficere significat. quia dficit omne quod nascitur. Si millima est his argumẽtatio: qua colligi solẽt ex his quæ faciunt: ea quæ efficiunt: aut cõtra: quod genus a causis uocant. Hæc interim necessario sũt. interim plerũq;. sed non necessario. Nã corpus i lumine utiq; umbram facit. & ũbra ubicũq; ẽ: ubi corpus eẽ ostendit. Alia sũt: ut dixi: non necessaria: uel

insolubilium

adiungere

quid quis

Ex effinentib9

Platonis sma

Causa

Quæ utiq; talia fiunt talia sunt. Hoc præceptū obscurius esse uidetur: q̄ ut Quintiliani candori cōueniat. Superuacuū deinde neq; admonitione dignū iudicari potest. Quis. n. uel rudis dubitet ea quæ talia fiūt talia esse? Quare tāetsi iuitius facio ut aliquid uerboꝝ ascribā: quæ ī nullis legerim exēplaribus: tamē ne ab īstitu to recedā: tria hæc uerba sentio apponēda. Qualia quæ faciūt: ut legat. Quæ utiq; talia fiunt talia sunt: qualia quæ faciūt. Meæ uero emēdationi etiā quæ subiiciunt: exēpla astipulant. Hūc aūt locū Cicero ab effectis uo cat: sicq; eū exponit. Cōiūctus īquit huic causaꝝ loco ille qui efficit ex causis, ut. n. causa quid sit effectū idicat: si quod effectū est: quæ fuerit causa demonstrat. Hic locus suppeditare solet oratoribus & poetis: sæpe etiā philosophis: sed iis qui ornate & cō pioseloq possunt: mirabilē copia di cēdi: cū denūciāt qd ex q̄q; re sit fu turuꝝ. Caꝝ. n. cognitio cognitionem euētoꝝ facit. Recte āt monemur cās nō utiq; ab ultimo eē retinēdas. Sēsus itegritas retinēdas aspnat. re petendas aūt recte forsitan legerē. Hoc aūt Cicero quoq; ī primo rhe torico admonet cū ait. Remoto est quod ultra q̄ satis ē petit. huiusmo di est. Quod si. P. Scipio Cornelia fi liā Sēpronio Graccho nō collocas set: isq; ex ea duos filios gracchos p creasset: tātæ seditiones natæ nō eēnt. Quare hoc īcōmodū Scipioni ascri bēdū uidet. Huiusmodi ē illa quo q; cōquestio. Vtinā ne ī nemore Pe lio securibus cæsæ cecidissent abie gnæ ad terrā trabes. Lōgius. n. repe tita est q̄ res postulabat. Et philo cteta. Paridi. Si par esses tibi. Corru pte quidē sic legit. Emēdate uero si iperasses tibi. Hæc uero exēpla de priscoꝝ tragœdiis sūpta esse cōstat de Medea atq; Philoctete cōscriptis quæ fabulæ notiores sunt: q̄ ut hic sint enarrāde. Quo mō ꝓuenire quolibet retro causas legētibꝫ licet. Pro legētibus qdā agētibus legunt Sed legētibus sēsui magis cōuenire uī: ut itelligamus colligētibꝫ. His illud adiicere ridiculū putarē: nisī eo Cicero uteret qd coniugatū uo cant. Atqui ut ridiculū hoc putes Fabii & Aristoteles in topicis locū a cōiugatis tradit. Coniugata autem sunt quæcūq; ab uno noīe uaria ꝓ latione flectunt, ut a iustitia iustū iuste. uel ut Cicero describit. Coniū gata dicuntur quæ sūt ex uerbis ge neris eiusdē. Eiusdē aūt generis uer ba sūt: quæ orta ab uno uarie com mutant: ut sapiēs. sapiēter. sapiētia. Hæc uerborū cōiugatio συζυγία græce dicit: ex qua huiusmodi est argumētū. Si cōpascuus ager ē: ius est cōpascere. Quidam hæc quæ uel ex causis uel ex efficientibus du xus: alieno noīe uocāt ἐκβατικόν. Corrupte duximus & alieno mihi legi uidētur. Emēdate uero diximus & alio legerē. ἔκγατικόν āt ad uerbū trāsferē egressio uel egressus, exitus, euētus. Appositiua uel cōparatiua dicunt: quæ maiora ex minoribus utrinq; uel ex altera pte. Sol colorat. nō utiq; q ē coloratus a sole est. Iter puluerulentū facit. Sed nec oē iter puluerē mo uet: nec quisquis est puluerulentus ex itinere. Q uæ utiq; ta lia fiunt: talia sūt. Si sapiētia bonū uirum facit: bonus uir est utiq; sapiens. Ideoq; boni est honeste facere. mali turpiter. & q honeste faciunt: boni. q turpiter: mali recte iudicantur. At exercitatio plerunq; robustum corpus facit. sed nō quisq; est robustus exercitatus. nec q̄squis exercitatus robustus ē. Nec quia fortitudo præstat: ne mortem timeamus: q̄squis morte nō timuerit: uir fortis erit existimādus. Nec si capitis dolore facit: inutilis hominibus sol est. & hæc ad hortatiuum genus maxime pertinēt. Virtus facit laudem. sequenda igitur. uolu ptas infamiam: fugienda igitur. Recte autem monemur cās non utiq; ab ultimo esse retinendas: ut Medea. Vtinam ne in nemore pelio. Q uasi uero id eam fecerit miseram aut nocē tem: quod illic ceciderint abiegnæ ad terram trabes. & Phy loctheta Paridi. Si ītr esses tibi: ego nūc nō essē miser. Q uo modo peruenire quolibet retro causas legentibus licet. His illud adiicere ridiculum putarē: nisi eo Cicero uteret: quod coniugatum uocant: ut Eos qui rem iustā faciant: iuste face re. quod certe non eget probatione. Q uod compascuum ē: compascere licere. Q uidam hæc quæ uel ex causis uel ex ef ficientibus duximus: alieno nomine uocant ἐκβατικόν: ideſt exitus. Nam nec hic aliud tractat: q̄ quid ex quoq; eueniat.

¶ Appositiua uel comparatiua dicuntur: quæ maiora ex mino ribus. minora ex maioribus. paria ex paribus confirmantur. Coniectura ex maiore. Si quis sacrilegium facit: faciet & fur tum. Ex minore. Q ui facile ac palā mentitur: peierabit. Ex pari. Q ui ob rem iudicandam pecuniam accipit: & ob dicē dum falsum testimoniū accipiet. Iuris cōfirmatio est huiuſ modi. Ex maiore. Si adulterum occidere licet: & loris cæde re. Ex miore. Si furem nocturnum occidere licet: quid latro nem? Ex pari. Q uæ pœna aduersus iterfectorem patris iu sta est: eadem aduersus matris. Q uorum omnium tracta tus uersatur in syllogismis. Illa magis in finitionibus aut q̄li tatibus ꝓsūt. Si robur corporibus bonū non est: minus sani tas. Si furtū scelus: magis sacrilegiū. Si abstinentia uirtus: & cōtinētia. Si mūdus ꝓuidētia regit: administrāda est respu

blica. Si domus ædificari ſine ratiõe nõ põt: quid agẽdũ i naualiũ cura & armorũ? Ac mihi quidem ſufficeret hoc genus: ſed in ſpecies ſecaſ. Nam ex pluribus ad unum: & ex uno ad plura: Vnde eſt. Quod ſemel & ſæpius. & ex parte ad totũ: & ex genere ad ſpeciem. ex eo quod continet ad id quod continet. aut difficilioribus ad faciliora. & ex longe poſitis ad ꝓpiora: & ad oĩa quæ cõtra hæc ſunt: eadem ratione argumẽta ducunt. Sunt enim & hæc maiora & minora: aut certe ui ſimilẽ optinent: quæ ſi proſequamur: nullus erit ea cõcidendi modus. Infinita eſt enim reꝝ cõparatio, iucũdiora, gratiora, magis neceſſaria, honeſtiora, utiliora. ſed omittamus plura: ne in eam ipſam quã uito loquacitatem incidã. Exẽplorũ quoq; ad hæc ĩfinitus eſt numerus. Sed pauciſſima attingã. Ex maiori ꝓ Cecinna. Qui exercitus armatos mouet: is aduocationẽ togatorum non uidebitur mouiſſe? Ex faciliore i Clodium & Curionem. Ac uide an facile fieri tu potueris: cũ is factus non ſit: cui tu cõceſſiſti. Ex difficiliore. Vide quæſo Tubero: ut qui de meo facto non dubitem: de Ligarii audeã confiteri. Et ibi. An ſperandi Ligario cauſa non ſit: cum mihi apud te locus ſit etiam pro altero deprecandi. Ex minore pro Cecinna. Ita ne uero ſcire eſſe armatos ſat eſt: ut uim factam probes? in manus eorum ĩcidere non ſatis eſt? Ego ut breuiter contraham ſummam: ducuntur argumenta a perſonis. cauſa. locis. tempore: cuius tres partes diximus præcedẽs: cõiunctum. inſequens. facultatibus: quibus ĩſtrumentum ſubiecimus. modo id eſt ut quidq; ſit factum finitiõe. genere. ſpecie differentibus. propriis. remotiõe. diuiſione. initio. icremẽtis. ſumma. ſimilibus. diſſimilibus. pugnantibus. cõſequentibus. efficientibus. effectis. euentis. iugatis. cõparatione: quæ in plures diducitur ſpecies. Illud adiiciẽdum uidetur: duci argumenta non a confeſſis tantum: ſed etiam a fictione: quam græci ἀκθὺποθέσϖν uocant. Et quidem ex omnibus iiſdem locis: quibus ſuperiora: quia totidem ſpecies eſſe poſſunt fictæ: quot ueræ. Nã fingere hoc loco id eſt proponere aliqd: quod ſi uerum ſit: aut ſoluat quæſtionem: aut adiuuet. Deinde id de quo quæritur: facere illi ſimile. Id quod facilius accipiant iuuenes nondum ſcholam egreſſi: primo familiaribus magis q; uſitatis exemplis oſtendam. Lex. qui parentes non aluerit uinciatur. Non alit quis: & uincula nihilominus recuſat. Vtitur fictione. Simile. ſi ĩfans ſit. ſi rei. p. cauſa abſit. & illa contra optionem fortium. Si tyrãnidem petat. ſi templorum euerſionem. plurimũq; uirium ea res habet contra ſcriptum. Vtitur his Cicero pro Cecinna. Vnde tu aut familia aut procurator tuus: ſi me uillicus tuus ſolus deieciſſet. Si uero ne habeas quidem ſeruum præter eum qui me deiecerit. & alia in eodẽ libro plurima. Veꝝ eadẽ fictio ualet & ad q̃li minora ex maioribus, paria ex paribus cõfirmanſ. Vt cõfirmãt actiue legaſ: ibiq; diſtiguaſ: ſẽſus itegritas expoſcit: Hũc aũt locũ Cicero cõparationẽ uocat. Si domus ædificari ſine rõe nõ põt: qd agẽdũ ſi naualiũ cura & armoꝝ. unius ꝑticulæ deprauatõe totus ſæpenumero ſẽſus cõfũdit: qđ qdẽ hic facile ſpici põt Nã ſi ꝑticula loco ĩpræpõis poſita totũ ĩplicat ſẽſũ: q alias ſpicuus ẽ. In ergo ſi expũctalegaſ: hoc modo: Quid agẽdũ i naualium cura & armoꝝ? Sed i ſpes ſecaſ. In cõpatõe Cicero hæc ĩqt eẽ ſpectãda numeꝝ ſpeciẽ uim & quãdã ad res alias uelut affectionẽ: quæ oĩa exẽplis a Fabio explicãt. Aut difficilioribꝫ ad faciliora. Aut diſiũctiua iter tot copulas haud q̃q̃ recte poni mihi uĩ. Quare eſt expũgẽda ac eius loco ex præpõ reponẽda: ut legaſ ex difficilioribꝫ ad faciliora. Nullus erit ea cõcedẽdi modus. Loco cõcedẽdi legaſ cõcidẽdi hoc ẽ ĩ minutas ꝓptes diuidẽdi. Quã græci καθὺποθέσϊν uocãt, καθὺποθέσϊν, ad uerbũ ſuppõnẽ tranſferri põt. ὑποθέσις nãq; iterdũ cãm, iterdũ ſignificat ſuppõnẽ. Vnde & ꝓpões hypotheticæ dicunſ: iqbꝫ neq; eẽ neq; nõ eẽ aliqd ſimplr̃ dr̃ ueꝝ ſub conditione: ut ſi hoc ẽ: illud nõ ẽ. Id qđ facilius accipiãt iuuenes nõdũ ſcholã egreſſi primo familiaribꝫ magis q̃ uſitatis exẽplis oſtẽdã. Duabus mẽdis his iplicaſ ſẽſus: q̃ altera librarioꝝ ĩcuria uĩ eẽ admiſſa, altera ĩpiti alicuius temeritate adiecta. Nam & quo lr̃a deraſa legẽdũ eſt: & q; loco illius q̃ uſ eẽ reponẽdũ, hoc mõ, primo familiaribꝫ magiſq; uſitatis exẽplis oſtẽdã. Exẽpla, ꝝ quæ ſubiicit Fabius ex declamatiõibꝫ ſũpta ſunt: quæ & familiares & uſitatæ iuuenibꝫ ſcholaſticis erãt. Simile ſi lr̃ãs. Sic qđ recte legi uĩ: cũ hactenus qđ ſciã: flagitiũ ieſſe nõ ſit aĩaduerſũ. Quod qđẽ eo magis ẽ mirãdũ: q; illud ſimile nihil ad ꝓpoſitũ facit. Nihil, n, dictũ ẽ: cui ſimile aliqd poſſit ĩferri. Non ĩgr̃ ſimile. Sed s lr̃a dũtaxat aſcripta & diuiſiõis ſigno appoſito ſi miles uel refragãtibꝫ exẽplaribꝫ legẽdũ eẽ affirmati. Nã ut ĩfãtes q nõ aluiſſẽt parẽtes nõ uicerenſ: ita nec milites: qppe q reip, cã abfuiſſẽt. Et illa cõtra optionẽ fortiũ: ſit tyrannidẽ petat. Si lr̃a, t, eraſa legaſ: Indeq; ſẽſus ĩchoeſ, hoc mõ. Si tyrannidẽ petat. Si uero ne habeas qdẽ ſeruũ. Et co-

pula qua duo exempla de oratione Ciceronis ꝓ Cecina ſũpta cõiũgant uideꝫ aſcribẽda hoc modo. Et ſi ne héas qdẽ ſeruũ. Si hoc tibi iter cœnã. De ſcda in Antoniũ iuectiua deſcriptũ ẽ hoc exẽplũ. Sic & ſi reſp. uocẽ hꝛet. Illud ſic aduerbiũ uideꝫ eẽ ut redũdãs eradẽdũ. Nihil.n. ſenſui eſt neceſſariũ. Nã fictionis aliud exẽplũ ſubiicit Fabius de Ciceronis oꝛone ſũptũ. Eaq; ſũt & potẽtiſſimæ & minimæ qa cõibus ex præceptis inueniẽda ſunt. Nõ ſolũ ſenſus huius uerba minus cõgrue ſunt iũcta ſed etiam ipſe ſibi cõtrarius eſſe uidetur Quo nãq; mõ ſi potentiſſimæ ſunt ꝓbationes minime eſſe poſſint aut contra? Emendari aũt ſic mihi poſſe uidetur: ſi non ea ſed eo legatur, ac minime ſine diphthõgo ſcribaꝫ. & obuiæ nominatiuus aſcribatur. ac inueniendæ legatur. hoc mõ. Eoq; ſunt & potẽtiſſimæ & minime obuiæ qa cõibus ex præceptis iueniẽdæ ſũt. Vel ex iis quæ cuius cauſæ ꝓpria ſũt. cuiuſq; legẽdũ eẽ apte cõſtat. Poteſtatẽ hẽat. b. lra aſcribaꝫ: ut hẽbat ita ſenſu exigẽte legaꝫ. Eſt aũt cõtrouerſia declamatoria. Quia ante adultero dimiſſo adulterã occidere nõ licebat. Hoc idẽ & Paulus iuriſcõſultus cõfirmat i ſniis libro ſcdo de adulteriis. Inuẽtam inqt i adulterio uxorẽ maritus ita demum occidere põt: ſi adulteꝝ domi ſuæ deprẽdat. Aduerſus.n. alio non opus fuiſſe lege Alios ꝓ alio legẽdũ eẽ ne admonitiõe qdẽ ẽ dignũ. Cũ oẽs præter q̃ ab argẽtariis totũ exigẽdi ius hẽrẽt. Sic qdẽ recte legi uꝫ ſed i præpõ forſitã ẽ aſcribẽda ut legaꝫ Cũ i oẽs. Argẽtarii aũt ſũt q græco noie trapezitæ ẽt uocanꝫ: quos uulgo cãpſores appellãt: nõ qdẽ minutos illos q pecunias ſolũ pmutãt. Sed q multoꝝ acceptas pecũias cuſtodiũt: cũ opus fuerit reddituri. Minuti ãt illi a noſtris nũmulariꝰ a græcis collyuſtæ uocanꝫ. Vſurã accepiſti. Nõ pticula negatiua ſẽſu ineceſſaria i aliis exẽplaribꝰ ẽ recte aſcripta ut legaꝫ uſurã nõ accepiſti. Quod accuſatores eoꝝ: q erãt ipſi ãbitus dãnati: e lege ſint poſt hac uictoriã reſtituti. Poſt hãc ut ad uictoriã referaꝫ: non poſt hac legẽdũ eẽ patet. Modeſtinus ãt iuriſcõſultus libro. xlviii. ad legẽ Iuliã de ãbitu ſit ſcribit. Qua lege qs ẽ dãnatus: ſi aliũ cõuicerit: i itegrũ reſtituit. Iõq; cũ plures eadẽ didicerit: generibꝰ argumẽtoꝝ ſimilibus

obuiæ N.

Argẽtarius

np

tates. Si Catilina cũ ſuo conſilio nefariorũ hominum: quos ſecũ eduxit: hac de re poſſet iudicaꝝ: cõdẽnaret Luciũ Murænam. & ad amplificationem. Si hoc tibi iter cœnam i illis in manibus poculis tuis accidiſſet: ſic & ſi reſp. uocem haberet. Has fere ſedes accepimus ꝓbationũ i uniuerſũ: quas nec generati tradere ſat eſt: cũ ex qualibet earum innumerabilis argumẽtoꝝ copia oriaꝫ: nec per ſingulas ſpẽs exequi patiꝫ natura rerũ. quod q ſunt facere conati: duo pariter ſubierũt icõmoda: ut nimiũ dicerẽt: nec tamẽ totũ. Vnde plurimi cum i hos iexplicabiles laqueos iciderũt: oẽm etiam quem ex ingenio ſuo potuerant habere conatũ: uelut aſtricti certis legum uinculis perdiderunt: & magiſtrũ reſpiciẽtes naturã ducem ſequi deſierunt. Nã ut per ſe non ſufficiet ſcire omnes probationes: aut a rebus aut a perſonis peti: quia utrũq; i plura diuiditur: ita ex antecedentibus & iunctis & inſequẽtibus trahẽda eſſe argumẽta: qui acceperit protinus in hoc ſit inſtructus: ut quid in quaq; cã dicendum ſit: ex his ſciat: præſerti cũ plurimæ probationes in ipſo cauſarum complexu reperiantur: ita ut ſint cum alia lite nulla communes. Eaq; ſũt & potentiſſimæ & minime: quia cõmunibus ex præceptis inueniendæ ſunt. Hoc genus argumentorum ſane dicamus ex circunſtãtia: quia περίστασιν dicere aliter nõ poſſumus: uel ex iis quæ cuius cauſæ ꝓpria ſunt: ut in illo adultero ſacerdote: q lege q̃ unius ſeruandi poteſtatẽ habebat: ſe ipſe ſeruare uoluit: propriũ eſt controuerſiæ dicere. Nõ unũ nocentẽ ſeruabas. quia ante adultero dimiſſo adulterã occidere nõ licebat. Hoc eni argumentum lex facit: quæ prohibet adulterã ſine adultero occidi. & illa in qua lata lex eſt: ut argentarii dimidium ex eo quod debebãt ſoluerent. creditum ſuũ totũ exigerent. Argentarius ab argentario ſolidum petit. Proprium ex materia eſt argumentũ creditoris. Iccirco adiectum eſſe in lege: ut argentarius totum exigeret. Aduerſus enim alios nõ opus fuiſſe lege: cum omnes præter q̃ ab argentariis totũ exigendi ius haberent. Cum multa autẽ nouantur in omni genere materiæ: tũ præcipue in his quæſtionibus: quæ ſcripto conſtant: quia uocum eſt in ſingulis ambiguitas frequẽs. adhuc in coniunctis magis. Et hæc ipſa pluriũ legum aliorum ue ſcriptorum uel congruentium uel repugnantiũ complexu uarieꝫ neceſſe eſt: cum res rei aut ius iuris quaſi ſignum eſt. Nõ debui tibi pecuniã. nunq̃ me appellaſti. uſurã accepiſti. ultro a me mutuatus es. Lex eſt. qui patri proditionis reo non affuerit: exhæres ſit. Negat niſi pater abſolutus ſit. quid ſigni? Lex altera. Proditiõis damnatus cum aduocato exulet. Cicero pro Cluentio. P. Popilium & Tiberium guttam dicit non iudicii corrupti: ſed ãbitus eẽ dãnatos. qd ſigni? q accuſatores eorũ q erãt ipſi ãbitus dãnati: e lege ſint poſt hãc uictoriã reſtituti

Quintus

Nec minus ī hoc curæ debet adhiberī: quid ꝓponendū: q̄ quomodo sit quod ꝓpoſueris ꝓbādū. Hic oīo uis īuentiōis: si non maior: certe prior. Nam ut tela ſupuacua ſūt ne ſcienti quid petat: ſic argumēta niſi præuideris: cui rei adhibenda ſint. Hoc ē quod cōprehēdi arte nō poſſit. Ideo q̄ cōplures eadē didicerīt: generibus argumētorꝫ ſimilibus utentur: alius tamē alio plura: q̄bus utatur: īueniet. Sit exēpli gratia propoſita cōtrouerſia: quæ minime cōmunes cum aliis quæſtiōes habet. Cū thebas euertiſſet Alexander: inuenit tabulas: q̄bus cētum talēta mutua theſſalis dediſſe thebanos cōtinebaī. Has quia erat uſus cōmilitio theſſalorū donauit iisultro. poſtea reſtituturi a Caſſādro repoſcūt thebani theſſalos. Apd amphictyonas agit. Cētū talēta & credidiſſe eos cōſtat: & nō recepiſſe. Lis oīsex eo q̄ Alexāder ea theſſalis dōaſſe dicit: pēdet. cōſtat quoq̄ illud: nō eē iis ab Alexādro pecuniā datā. Q uærit ergo an pinde ſit quod datū ē: ac ſi pecuniā dederit. Q uid ꝓderūt argumētorꝫ loci: niſi hæc prius uidero: nihil eū egiſſe donādo. nō potuiſſe dōare. nō dōaſſe. Et pria qdē actio facilis ac fauorabilis repetētiū iure: quod ui ſit ablatū Sed hic aſpa & uehemēs q̄ exoriť de iure belli dicētibus theſſalis: hoc regna, populos, fines gētiū atq̄ urbiū cōtineri. Inueniēdū cōtra ē: quo diſtet hæc cā a cæteris: quæ a poteſtate uictoris uenirēt. nec circa ꝓbationē res hæret: ſed circa ꝓpōnē. Dicamus primū in eo qđ ī iudiciū deduci pōt: nihil ualere ius belli: nec armis erepta: niſi armis poſſe retineri. itaq̄ ubi illa ualeāt nō eē iudicē. ubi iudex ſit: illa nihil ualere. Hoc īueniēdū ē: ut adhiberi poſſit argumētū. Ideo ſi captiuos ī patriā ſuā redierīt liberos eē. qa bello pta nō niſi eadē ui poſſideant. Propriū ē & illud cauſæ. quod āphictyōes iudicāt. ut alia apud cētūuiros. alia apd iudicē priuatū ī iiſdē quæſtiōibus rō ſit. Tū ſecūdo gradu nō potuiſſe dōari a uictore ius. qa id demum ſit eius qđ teneat. Ius qđ ſit īcorpale apprehēdi manu nō poſſe. Hoc repire difficilius: q̄ cū īueneris: argumētis adiuuare: ut alia ſit cōditio hæredis, alia uictoris. qa ad eū ius. ad hūc res trāſeat. Propriū deīde materiæ ius publici crediti trāſire ad uictorē nō potuiſſe. qa qđ populus crediderit: oīb⁹ debeat: & q̄diu qlibet unus ſupfuerit: eē eū totius ſummæ creditorē. Thebanos āt nō oēs ī Alexādri manus fuiſſe. Hoc nō extrīſecus ꝓbat: quæ uis ē argumēti: ſed ipſū p ſe ualet. Tertii loci ps prior magis uulgaris. nō ī tabulis eē ius. itaq̄ multis argumentis dſēdi pōt. Mēs quoq̄ Alexādri duci dbet ī dubiū. Honorarit eos: an decepit. Illd iā rurſus materiæ ꝓpriū: & uelut nouæ cōtrouerſiæ: qđ reſtitutōe recepiſſe ius: ēt ſiqd amiſerīt: thebāi uidēt. Hic & qd Caſſāder uelit q̄rit. Sed uel potētiſſima apd āphictyōas æq tractatio eſt. Hæc. n. non iccirco dico: q̄ iutilē horꝫ locorꝫ ex q̄b⁹ argumēta ducūt: cognitionē putē: alioq nec tradidiſſē: ſed ne ſiq cognouerīt iſta: ſi cætera negligāt: pfectos ſe ꝓtius atq̄ cōſumatos putēt: & niſi ī cæteris: q̄ mox præcipienda ſūt: elaborauerīt: mutā q̄ndā ſciētiā cōſecutos itelligant. Nec. n. artibus editis factū ē: ut argumēta īuenīrimus: ſed dicta ſūt oīa āteq̄ præciperētur. mox ea ſcriptores obſeruata & collecta ediderunt. Cuius rei ꝓbatio ē: q̄ exēplis eorꝫ ueteribus utūť: & ab oratoribus illa repetūt. ipſi nullū nouū: & quod dictū nō ſit: īueniūt. Artifices quoq̄ illi q̄ dixerūt. Sed ha

utent. Quāuis hic īteger ſit ſenſus: Fabii tamē elegatia: ut qdē particula aſcribatur: mihi expoſcere uidetur: ut legatur hoc modo. generibus quidem argumentorum. Quod ut ſentiam ea quæ inferꝫ exceptione maxime adducor. Frequenter enī ita utimur hae particula quidem: ut exceptio ſequatur.

Apud Amphyctionas agitur. Amphictyones ut & plynius & Cicero exponunt publicū erat græciæ concilium. Hæc regna populos. Hoc legēdū eſſe non hæc facile eſt ex contextu uidere: ut ad ius referat. Ideo ſi captiuos in patriam ſuam redierint liberos eſſe. Præpoſtero ordine ſic legitur. Legendū eſt autem hoc modo. Ideo captiuos ſi in patriam ſuam redierint

Itaque multis argumentis defendi poteſt. Idque loco illius itaq̄ particulæ mihi legendum uidetur. Sed ne ſiquid cognouerint iſta. Siqui littera dera ſa legendum eſt. Nec enim artibus editis factum eſt: ut argumenta inuenerimus. Senſus exigit ut inuenirēmus legatur. Artifices quoque illi: qui dixerūt. In aliis exemplaribus ergo aſcriptū legitur. & recte quidem. Sed uitioſe quoque eſt pretermiſſum Nam ea quoque particula ſenſui integrō neceſſaria uidetur: ut legatur Artifices ergo illi quoque qui dixerunt. Sic contra: ne illa quidem ſatis ſine arte profuerint. Emēdatione indigere uidetur hic ſenſus: quæ q̄dem ita demum adhi

beri põt:ſi ut ſyllaba aſcribaſ:quo ſicut legaſ,hoc modo.Sicut cõtra. Vt ſciãt An ꝑbandũ id quod intẽdi/
mus forte reſpõdeãt.Ad præpõnẽ huius itegritas ſẽſus aſcribi expoſcit,ut legaſ Vt ſciant an ad ꝑbãdũ. Infi
nitã.n.faciet ipa res diſcẽdi traditatẽ.Dicendũ,ſ.littera expuncta legẽdũ ẽ. Sic oratoris cogitatiõe nihil more
tur hæc uarietas argumẽtoꝝ & copia.Pro cogitatione legẽdũ eẽ cogitationẽ ſupuacuũ eẽt admonere:niſi ita
legeret.Si aũt eſt diſtinguendũ:ut illi nominatiui uarietas & copia ad uerbũ illud moreť referanť. Quaſi
offerat ſe & occurrat.Sed ꝑticula idcirco ab ĩperitis eſt omiſſa:quia male ſupiora diſtinxerãt.Veꝝ niſi aſcriba
tur ſenſus nõ ꝑcipiť.Sic ergo legaſ
Sed q̃ſi offerat ſe & occurrat. Et
ut litteræ ſyllabæq; ſcribẽtiũ cogi/
tatiõe nõ exigũt:ſic rõne ſponte ſe/
quantur.Pro cogitatiõe ſẽſus oño/
niſq; integritas expoſcit cogitatio/
nẽ.Pro rõne uero rõnes legendum
eẽ uel refragrantibus exẽplaribus
cõtenderi.Rõnes aũt ꝑ argumen/
tis accipiunť.Argumẽtũ náq; ẽ: ut
diximus:rõ rei dubiæ faciẽs fidem
Ertiũ eſt genus ex iis q̃ ex/
trinſecus adducunť ĩ cãm:
græci uocãt παραδεῖγμα
Eſt uerbũ ut redũdãs ex capitis hu/
ius initio uſ eradẽdũ. Nec uereor
ne uidear repugnare Ciceroni: q̃q̃
collationẽ ſepet ab exẽplo. Sic qdẽ
legitur:ſed mẽdoſe ut ſẽtio. Quãq̃
n.ꝑticula nõ ociari mõ ueꝝ ſenſui
quoq; cõfuſionẽ afferre uĩ. Eradẽ/
da eſt igiť:ac eius loco Qui relatiuũ
aſcribẽdũ:ut legaſ Qui collationẽ
ſeparet ab exẽplo.Cicero ãt ĩ primo
rhetorico ſic ꝑcipit. Cõpabile ẽ qd
ĩ diuerſis rebꝫ ſimile aliq̃ rõnẽ cõti
net.Eius ſ.ptes tres imago collatio
exẽplũ.Imago ẽ oño demõſtrãs cor
poꝝ aut naturaꝝ ſimilitudinẽ.Col
latio eſt oño rẽ cũ re ex ſimilitudie
cõferẽs.Exẽplũ ẽ qd rẽ auctoritate
aut caſu alicuius hoĩs aut negotii cõ
firmat aut ĩfirmat. Dixerũtq; πα/
ρά δεῖγμα ρητορι κηνεπαγωγήν
hoc ẽ dixerũt exẽplũ rhetoricã idu
ctionẽ.Hoc ãt & Ariſtoteles tũ ĩ rhe
toricis.tũ ĩ primo poſterioꝝ analy
ticoꝝ ꝑcipit cũ inquῶσαν τῶν δε
καὶ οἱ ῥητορι κοὶ σὺμ πειθουσίν.
ἤγαρ δία παρα δεῖγμα τῶν: ο
ἐσιν επαγωγη.ἡ δία ενθύμημά/
τῶν οπερέσι συλλογίσμοσ. Id ẽ
Silr aũt & oratores ſpuadẽt. Aut.n.
ꝑ exẽpla qd ẽ ĩductio.aut ꝑ enthy/
memata:quod qdẽ ẽ ſyllogiſmus.
Nouiſſime id de quo q̃rebať ĩfere
bar:ut ſimile cõceſſiſſet.Vnius pti/
culæ defectu totus hic cõfũdiť ſen
ſus: q certe illuſtrať:ſi cui datiuus
aſcribať hoc mõ.ut cui ſimile cõceſ
ſiſſet. Frequẽtiſſime aũt ut ꝑticula
cũ relatiuo cũ apud alios pleroſq;:q
poſt Ciceronẽ floruerũt:tũ apd Fa/
biũ:iũctũ iueniť:ꝑ utpote:quo fere
nõ utiť Fabius.Inductio ãt ut Cice
bẽda his quoq; gratia ẽ:ꝑ quos labor nobis detractus ẽ. Nã
quæ priores beneficio ingenii ſingula iuenerũt nobis & non
ſũt reqrenda.& nota ſũt oia.Sed nõ magis hoc ſat eſt: q̃ palæ
ſtrã didiciſſe:niſi corpus exercitatiõe.cõtinẽtia.cibis.ante oia
natura iuueť.Sic cõtra:ne illa qdẽ ſatis ſine arte ꝑfuerit. Illd
quoq; ſtudioſi eloquẽtiæ cogitent:neq; oĩbus ĩ cauſis ea quæ
demõſtrauimus:cũcta poſſe repiri:neq; cum ꝑpoſita fuerit
materia dicẽdi:ſcrutãda ſingula:& uelut hoſtiati pulſãda:ut
ſciãt an ꝑbãdũ id quod ĩtẽdimus forte reſpondeãt:niſi cũ di
ſcũt:& adhuc uſu carẽt.Infinitã.n.faciet ipſa res dicẽdi tardi
tatẽ:ſi ſemp ſit neceſſe:ut tẽptãtes unũ quodq; eorũ: quod ſit
aptũ atq; cõueniẽs expiẽdo noſcamus.Neſcio an etiã ipedi/
mẽto futura ſint:niſi & animi quædam ĩgenita natura & ſtu
dio exercitata uelocitas recta nos ad ea quæ cõueniũt cauſæ
ferãt.Nam ut cantus uocis plurimũ iuuat ſociata neruorum
cõcordia:ſi tamẽ tardior manus:niſi iſpectis dimẽſiſq; ſingu
lis quibus quæq; uox fidibus iungẽdi ſit dubitet:potius fue/
rit eẽ contentũ eo quod ſimplex natura canẽdi tulerit.Ita hu
iuſmodi præceptis debet qdẽ apta eẽ:& citharæ mõ ĩtẽta rõ
doctriæ.Sed hoc exercitatõe multa cõſequẽ dũ:ut quẽadmo
dũ illorum artificũ:etiã ſi alio ſpectẽt:manus tamẽ ipſa cõ/
ſuetudine ad graues.acutos.mediosq; hoꝝ ſonos ferť: ſic ora
toris cogitationẽ nihil moretur hæc uarietas argumentoꝝ &
copia:q̃ſi offerat ſe & occurrat:& ut lr̃æ ſyllabæq; ſcribentiũ
cogitationẽ nõ exigũt:ſic rõne ſpõte ſequanť. De exẽplis
t Ertium genus ex iis qnæ extriſecus adducunť in cãm:
græci uocant παραδεῖγμα: quo noĩe & generaliter
uſi ſũt ĩ oĩ ſimiliũ appoſitiõe:& ſpecialiter ĩ iis quæ reꝝ geſta
rũ auctoritate nituntť. Noſtri fere ſimilitudinẽ uocari malu/
erũt:quod ab illis ꝑabole diciť:hoc alterũ exẽplũ:q̃q̃ & hoc
ſimile eſt:& illud exẽplũ. Nos quo facilius ꝑpoſitũ explice/
mus:utrũq; παράδεῖγμα eẽ credamus;& ipſi appellemus
exẽplũ. Nec uereor ne uidear repugnare Ciceroni:q̃q̃ colla/
tionẽ ſepet ab exẽplo.Nã idẽ argumẽtationẽ diuidit in duas
ptes:iductionẽ & rõciationẽ:ut pleriq; græcoꝝ ĩ παράδει/
γματα & επιχείρηματα dixerũtq; παράδεῖγμα ῥητο
ρικην επαγωγην. Nã illa qua plurimũ ẽ Socrates uſus:hãc
habuit uiã:cũ plura ĩterrogaſſet:quæ cõfiteri aduerſario ne/
ceſſe eẽt:nouiſſime id de quo quærebať ĩferebat:ut ſimile cõ
ceſſiſſet.id ẽ ĩductio.Hoc ĩ rõciatiõe fieri nõ põt. Sed qd illic
interrogatur:hic fere ſumiť.Sit igiť illa ĩterrogatio talis. qd

ro desidit est oratio quæ rebus non dubiis captat assensionē eius: qui cum instituta est: quibus assensionibus facit: ut illi dubia quædā res ꝓpter similitudinē eaꝝ rerꝝ qbus assensit probet: uelut apud Socraticū Aeschynē demōstrat Socrates cū Xenophōtis uxore & cū ipso Xenophonte Aspasiā locutā. Ratiocinatio uero est oīo ex ipsa re probabile aliqd eliciēs: quod expositū & per se cognitū sua se ui & rōne confirmet. Quod equus generosissimus? Quid legēdū est nō quod. Aut.n. sibi ipse respōdet orator. Aut particula quæ in sensus pricipio est ut iterꝝ saltē apponat: rō exposcit: quod qa nō fit mēdose legi puto. Emēdat aūt si aut particula eradat ac eius loco & copula reponatur. hoc mō. Et enim sibi ipse respōdet orator. Dissimilitudo assumit iterī & ad oīonis ornatū. Sic qdē legit: sed corrupte: ut mihi uidet. Nō.n. dissimilitudo ad orationis ornatū adhibet: sed similitudo: ut Fabius ipse in octauo apte præcipit. Præclare uero iquit ad iferendā rebus lucē reptæ sūt similitudines: qꝝ aliæ sūt: quæ ꝓbatōis gra iter argumēta ponūt. aliæ ad exprimēdā rerꝝ imaginē cōpositæ quod ē huius loci. priū: & quæ sequunt. Quid: qd Fabius eo ordie singula exequit: quo etiā ꝓposuit. Quare similitudo uel refragātibus exēplaribus mihi legē dū uidet. Est āt similitudo oīo trā ducēs ad rē quāpiā aliqd ex re dispari simile. Ea sumitur aut ornādi cā. aut ꝓbādi. aut aptius dicēdi. aut ante oculos ponēdi. Vt siquid dicēs Dionysiū. Siqs legēdū eē ne admonitōe qdē ē dignū. Dionysius āt Siciliæ fuit tyrānus q ut narrat Cornelius Nepos: māu fortis & bello pitus fuit: & id qd in tyrāno nō facile reperit: minime libidinosus. nō luxuriosus. nō auarus. nullius rei deniq; cupidus nisi singularis ꝓpetuiq; iperii ob eam q; rē crudelis. Huic filius Dionysius oī turpitudine ignatus in tyrānide successit: q tādē syracusis pulsus Cōrithi pueris ludū aperuit: ut refert Cicero libro tertio quæstionū tusculanaꝝ. Sed de prē Fabius sentit. Pisistratus uero Athenaꝝ fuit tyrannus de quo Iustinus in secūdo multa scribit. Hic cū & iīgenio & doctrīa & eloquētia plurimū polleret: effecit ut sibi satellites ad corporis tutelā publice decernerent: qbus acceptis arcē simul & libertatē occupauit. Nō tantū afferet momēti Horatius & Torq̄tus: q̄tum illa mulier: cuius manu Pyrrhus iterfectus. Quāuis ē uerbū sæpenumero elegāter prætermittat: hic tamē est uerbū mihi ascribēdū uidet. hoc mō. Pyrrhus fuit iterfectus. Horatii aūt Coclitis fortitudo: q unus hostiū ipetū dū a tergo pons a suis euerteret sustinuit deīde se in Tyberi armatū cōiecit ad suosq; transuit: si cui ē ignota: is legat secūdū Liuii librū: ubi huius uiri gesta copiose narrāt. Ex septimo quoq; eiusdē auctoris uolumine ꝑcipiet. T. Māliū: q primus Torq̄tus fuit appellatus: cū gallo quodā eximia corpis magnitudie ī singulare certamē descēdisse eiq; iterfecto Torquē aureū ablatū collo suo circūdedisse ideoq; Torq̄tū cognominari cœpisse. Quænā uero fuerit ea mulier aq̄ Pyrrhus rex epiro-

ē pomū generosissimū? nōne quod optimū? cōcederet. qd? equus generosissimus: nōne qui optimus? & plura ī eundem modū. deīde cuius rei gratia rogatū est: qd? homo nōne is generosissimus: qui optimus? fatendum erit. Hoc ī testiū inter rogatiōe ualet plurimū. ī oratōe ꝓpetua dissimile est. Aut.n. sibi ipse respondet orator. quod pomum generosissimum? puto quod optimū. & equus qui uelocissimus: ita hominem non qui claritate nascendi: sed qui uirtute maxime excellit. Omnia igitur ex hoc genere sumpta necesse ē: aut similia eē: aut dissimilia: aut contraria. Dissimilitudo assumitur iterim & ad oratiōis ornatum. Sed illa cū res exiget. Nunc ea quæ ad probationem pertinent exequar. Potentissimum autē est inter ea quæ sunt huius generis: quod proprie uocamus exēplum: id est rei gestæ aut ut gestæ utilis ad persuadēdum id quod intenderis: cōmemoratio. Intuendum igitur totum simile sit: an ex parte: ut aut oīa ex eo sumamus: aut quæ utilia erunt. Simile est. Iure ē occisus Saturnius: sicut Gracchi. Dissimile. Brutus occidit liberos ꝓditionem molientes. Manlius uirtutem filii morte mulctauit. Cōtrarium. Marcellus ornamēta Syracusanis hostibus restituit. Verres eadem sociis abstulit. & probandorum & eulpandorum ex his confirmatio eosdem gradus habet. Etiam in his quæ futura dicemus: utilis similium admonitio ē: ut si quis dicēs: Dyonisium iccirco petere custodes salutis suæ: ut eorum adiutus armis tyrannidem occupet: hoc referat exēplum: eadem ratione Pisistratū ad dominationem peruenisse. Sed ut sunt exempla interim tota similia: ut hoc proximū: sic interim ex maioribus ad minora. ex minoribus ad maiora ducūtur. Si propter matrimonia uiolata urbes euersæ sūt: quid fieri adultero par ē? Tibicines cū ab urbe discessissent: publice reuocati sunt: quanto magis principes ciuitatis uiri & bene de re.p. meriti: cum inuidiæ cesserit ab exilio reducendi? Ad exhortationem uero præcipue ualent imparia. Admirabilior in fœmina q̄ in uiro uirtus. Quare si ad fortiter faciendū accendatur aliquis: nō tantum afferet momenti Horatius & Torquatus: quantum illa mulier cuius manu Pyrrhus ē interfectus. & ad morien-

Et

Similitudo

Exemplū

De dionysio Sicilię tyrāno

De Pisistrato Atheniēsi tyrāno

De Horatio Coclite.

Pyrrhi interitꝰ

ex minoribꝰ ad maiora

tarum fuit interfectus non memini me legisse. Nã & Cor. Nepos & Iustinus & Plutarchus scribunt quidem Pyrrhum Epirotarum regem: cum aduersus Antigonum Argos obsideret: a uetula quam non nominant: tegula utraq; manu e tecto demissa fuisse interfectum. Quod ipsum est ex maioribus ad minora. Nisi corrigatur hic sensus minus uidetur esse uerus. Neq; enim maior est fœminæ uirtus q̃ uiri. Sed qa rarior idcirco admirabilior: Quare ut pro maioribus legẽdum est minoribus: ita minora in maiora uidentur commutanda. Simile est hoc pro Muræna. Hoc pronomẽ ut superuacuum mihi uidetur expungendum. Econtrario uero exemplo censoriam notam, e præpositio ut supuacua expũgatur: Contrario nanque exemplo censoriam notã Cicero pro Cluentio euertit. cum iquit, uideo igit̃ iudices animaduertisse Censores in iudices quosdam illius iudicii iuniani: cũ istã ipsã causam subscriberent. Hic primum iudices illud cõmune ꝓponam nunq̃ animaduersionibus censoriis hãc ciuitatem ita contẽtam: ut rebus iudicatis fuisse. Neque in re nota consumã tempus exemplis. Ponam illud unũ. C. getam cum a L. Metallo & Cn. Domitio cãsoribus ex senatu eiectus esset: cẽsorẽ ipm postea esse factum. & cuius mores a censoribus erant reprehensi: hũc postea & populi Romani & eorum: qui i ipsum animaduerterant: moribus præfuisse & quæ sequuntur. Hæc ita dicẽtur prout nota erunt uel utilitatis causæ aut decor postulabit. Correcte in aliis exemplaribus legit̃ utilitas loco utilitatis. Eadẽ ratio est eoꝝ quæ ex poeticis fabulis dicũtur. l uocali in u cõuersa ducũt̃ esse legendũ uidet̃.

dir

Siquidẽ & Menenius Agrippa. T. Liuius i secũdo primæ decadis libro secessionẽ plebis i sacrũ mõtẽ ob fœneratoꝝ crudelitatẽ copiose describit: simulq; ut oone Menenii Agrippe optimi ac facundissimi uiri: qui ad eã ab senatu orator fuerat missus: ita cũ pribus i gratiã rediit:

Esopi fabule

dũ nõ tã Cato & Scipio q̃ Lucretia: quod ipsũ est ex maioribus ad minora. Singula igit̃ horꝝ generũ ex Cicerone. Nam unde potius exẽpla ponamus? Simile ẽ hoc ꝓ muræna. Etenim mihi ipsi accidit: ut cũ duobus patriciis altero iprobissimo. altero modestissimo atq; optimo uiro peterẽ. superaui tamen dignitate Catilinã. gratia Galbã. Maius minoris ꝓ Milone. Negãt itueri lucem esse fas ei: qui a se hominẽ occisũ eẽ fateat̃. i qua urbe tã dẽ hoc homines stultissimi disputant? nẽpe i ea quæ primũ iudicium de capite uidit. M. Horatii fortissimi uiri. qui nondum libera ciuitate: tamen populi ro. comitiis liberatus est: cum sua manu sororem eẽ interfectã fateret̃. Minus maioris. Occidi nõ Spuriũ Meliũ: qui annona lauanda iacturaq; rei familiaris: qa nimis ãplecti plebẽ uidebat̃: i suspicionẽ icidit regni appetẽdi: & cætera. deinde. Sed eũ (auderet eni dicere cũ patriã piculo liberasset) cuius nefãdũ adulteriũ i puluinaribus: & totus i Clodiũ locus. Dissimile ex se plures cãs habet. fit eni genere. modo. tẽpore. loco. cæteriscq; ꝓ quæ fere oia Cicero præiudicia: quæ de Cluentio uidebant̃ facta: subuertit. Ecõtrario uero exẽplo censoriã notã laudando cẽsorẽ Africanũ: qui eũ quẽ peierasse cõceptis uerbis palã dixisset: etiã testimoniũ pollicitus: siquis cõtra diceret: nullo accusãte traducere equũ passus eẽt: quæ qa erant longiora: non suis uerbis exposui. Breue autẽ apud Vergilium contrarii exẽplũ est. At nõ ille satũ quo te mẽtiris achilles: Talis in hoste fuit priamo. Q uædam autem ex iis quæ gesta sunt: tota narrabimus: ut Cicero pro Milone. Pudicitiam cum eriperet militi tribunus militaris in exercitu Caii Marii propiquus eius imperatoris: ab eo iterfectus est: cui ui afferebat. Facere eni pro bus adolescẽs periculose q̃ turpiter ꝓpeti maluit: atq; hũc ille sũmus uir scelere solutũ piculo liberauit. Q uædam significare satis erit: ut idem ac pro eodem. Neq; enim posset ille Hala Seruilius aut. P. Nasica aut. L. Opimius aut me consule senatus nõ nefarius haberi: si sceleratos interfici nefas esset. Hæc ita dicent̃ prout nota erũt: uel utilitas causæ aut decor postulabit. Eadem ratio est eoꝝ quæ ex poeticis fabulis dicuntur: nisi q; his minus affirmatiõis adhibetur: cuius usus qualis eẽ deberet: idem optimus auctor ac magister eloquẽtiæ ostendit. Nam huius quoq; generis eadem in oratione reperietur exemplum. Itaq; hoc iudices non sine causa etiã fictis fabulis doctissimi hoies memoriæ prodiderunt: eũ qui patris ulciscendi causa matrem necauisset: uariatis hominũ sententiis non solum diuina sed etiã sapiẽtissimæ deæ sentẽtia liberatũ. Illæ quoq; fabulæ quæ etiã si ab Aesopo originẽ non acceperũt. Nã uidetur eaꝝ primus auctor Hesiodus: noie tamẽ Aesopi maxime celebrãtur: ducere aios solẽt: præcipue rusticoꝝ & iperitoꝝ: q & simplicius: quæ ficta sũt audiũt: & capti uoluptate facile iis qbus delectant̃: cõsentiũt. Siq dẽ & Menenius Agrippa plebẽ cũ patribus i gratiã tradit̃ redu

ut ſibi quoq; magiſtratus ſacroſactos creare liceret: qui ſibi aduerſus conſules auxilio eſſent. Sicq; primū duo tribuni plebis fuere creati. Quod dixit uulpes ægroto cauta leoni. Aliter apud Horatiū in prima epiſtolaꝝ legitur. Olim quod uulpes ægroto cauta leoni Reſpōdit referam. αἶνον græci uocant & αἰσωπον ποιηθον ut dixi λογους μυθικους. αἶνον græci fabulam uocant: ut eſt apud Heſiodum. αἰσωπο πο ποιηθον ātrās/fertur ab æſopo factum. Nam ut ſecūdo ſcribit. A. Gellius. Aeſopus ille e Phrygia fabulator haud immerito ſapiens exiſtimatus eſt: cum quæ utilia monitu ſuaſuq; erant: nō ſeuere neq; imperioſe præcepit & cēſuit: ut philoſophis mos ē: ſed feſtiuos de/lectabileſq; apologos eſt cōmentus & quæ ſequuntur. Ennius autē hu iuſmodi apologos i ſatyris ſcite ad modum & uenuſte: ut idē gellius refert: uerſibus quadratis cōpoſuit quorum hi duo memoriæ ſunt cō mendandi. Hoc erit tibi argumen/tum ſemper i prōptu ſitū: Nequid expectes amicos quod tu per te age re poſſis. λογοι uero μυθικοι ſer/mones fabuloſi dicūtur. μυθος. n. fabulam ſignificat. Cui cōfine eſt παροιμιας genus illud. παροιμια prouerbium dicitur. Nō noſtrū inquit onus. Nos loco negationis ui detur reponendū: hoc modo. Nos noſtrum inquit onus. uos clitellas. Significatur autem hoc prouerbio neutram partem ſine labore abitu ram. Proximas exempli uires. lo co exempli legendum eſſe uidetur exemplo. Sic autem eſt diſtinguen dum: ne ſenſus natura diſtincti cō/fundantur. Quæ ducitur citra ul lam tranſlationem mixturā. Trās/lationum legendū eſſe patet. Nā parabole quam Cicero collatiōem uocat longius res quæ parantur re petere ſolet. Comparantur ut lega/mus ſenſus expoſcere uidetur. Et tempeſtatum rationem & prædo/num & locoꝝ natura affert. Quod particula librariorum icuria omiſ/ſa uidetur eſſe reponenda ac fert le gendum: non affert. hoc modo. Quod natura fert. Sic autē in ora/tiōe pro Muræna legitur. Quod εἰκωγά græci uocant. εἰκων latine dicitur imago: quam in primo rhe torico ſic Cicero definit: ut paulo ante dixi. Imago eſt oratio demon/ſtras corpoꝝ aut naturaꝝ ſimilitu dinem. Vt caſſius. Qui iſtam fā/ciem lāni pedi ſenis torquens. Hoc quidem dictum menda non caret. Sed quia non extat opus unde eſt ſumptum: ne corrigi quidem faci/le poteſt: niſi forte planipedii legamus: perinde ac ſi diceret comici ſenis. Planipes nanque genus eſt poematis comœdiæ ſimile. q Mimus a græcis uocatur. Quam id quod probabilius fit quod intendimus. Quo lit/tera. d. eraſa legendum eſt hoc modo. Quo probabilius. Aut ſi ad curam rei p. horteris. oſtēdes apes etiam formicaſque. oſtendas legendum ut modi ſimiles copulentur. Apes autem eam reipublicæ ſpeciem imitan/tur: quæ μοναρχικὴ dicitur. Regem enim creant. penes quem ſit ſumma rerum. Formicæ uero ἀριστοκρα/τίαν ſequi uidentur. Nam ad tempus iudices ſibi conſtituere a pleriſq; dicuntur: qui reipublicæ præſint.

xiſſe: nota illa de membris humanis aduerſus uētrē diſcordā tibus fabula: & Horatius ne in poemate qdē humilē uſū hu/ius generis putauit ī illis uerſib⁹: qđ dixit uulpes ægroto cau ta leōi. αἶνον græci uocāt: & αἰσωποποιηθον & ut dixi λο/γους μυθικους. Noſtroꝝ quidā nō ſane recepto ī uſū noīe apologationē: cui confine eſt παροιμιας genus illud: quod ē uelut fabella breuior: & p allegoriā accipiť. nō noſtrū inqt onus: uos clitellas. Proximas exēplī uires habet ſimilitudo: præcipueq; illa quæ ducitť citra ullā trāſlationū mixturā ex rebus pene paribus: ut qui accipere ī cāpo cōſueuerūt: iis cā/didatis: quoꝝ nūmos ſuppreſſos eē putāt: inimiciſſimi ſolēt eē: ſic huiuſmodi iudices ifeſti tū reo uenerāt. Nam parabo/le quā Cicero collationē uocat: lōgius res: quæ cōparētur: re petere ſolet: nec hominū modo iter ſe opera ſimilia ſpectan tur: ut Cicero p muræna facit. Quod ſi e portu ſoluentibus: q iā in portum ex alto inuehūtur: prædicere ſūmo ſtudio ſo lēt: & tēpeſtatū rōnē & prædonū & locoꝝ: quod natura fert: ut iis faueamus: q eadē picula qbus nos perfuncti ſumus: ī/grediantur: quo me tandē animo eſſe oportet p pe iā ex ma/gna iactatiōe terrā uidētē in hūc: cui uideo maximas tempe ſtates eē ſubeūdas. Sed παραβολη a mutis atq; etiā ānimis interī huiuſmodi ducitť. Et quoniā ſimiliū alia facies ī tali ra tione: admonēdū eſt rarius eē in oratione illud genus: quod εικονα græci uocāt: ī quo exprimitť reꝝ aut pſonaꝝ imago: ut Caſſius: q iſtā faciē Lani pedi ſenis torquēs: q̄ id quo p babilius fit: quod intendimus: ut ſi animū dicas excolēdū: ſimi litudīe utaris terræ: quæ neglecta ſentes atq; dumos. exculta fructus creat. aut ſi ad curā rei. p. horteris: oſtendes apes etiā formicaſq; non modo muta: ſed etiā parua aialia ī cōe tamē laborare. Ex hoc genere dictū ē illud Ciceronis. Vt corpora noſtra ſine mente: ita ciuitas ſine lege ſuis partibus: ut neruis ac ſanguīe & mēbris uti nō pōt. Sed ut hoc corporis hūani p Cluētio: ita p Cornelio equoꝝ. p Archia ſaxoꝝ quoq; ē uſus ſimilitudīe. Illa ut dixi ppiora. Vt remi ſine gubernatore: ita

nos

plampedy

ges

de Aprbg

Illa ut dixi ꝑpiora,ut remi ſinè gubernãtore ita milites ſine ĩperatore nihil ualere.Remiges nõ remi legẽ/dũ eẽ ſatis ex ipo patet ſenſu. Velut laudãda,uel atq; ut pticulæ nota ſubdiuiſiõis ſunt diſtĩguendæ:ne una dictio:cũ ſint duæ:eẽ uideaſ. Etiã ſi in illis ĩterrogatiõibus Socratis.Si pticula ut ſenſum pturbãs eradẽda uideſ. Age ſis inq;.Sis ꝑ ſi uis in primo Cicerõis rhetorico unde hoc ſumptũ eſt legiſ:quẽadmodũ melio rẽ nõ maiorẽ:ut ſtatim ĩferſ. Merito,n.male reſpõderat.Enĩ pticula ĩ tertiũ locũ uideſ tráſferẽda ut legaſ. merito.Male,n.reſpõderat:ſe malle alienũ aur̃ q̃ ſuũ. Nã ẽ id hoc ĩprobũ.Alter̃ hor̃ ꝑnominũ ẽ eradẽdũ.

Et ut marmora deformata,ut p ticula ut ſenſum perturbãs ac ſup/uacua mihi uidetur expungenda.

Non ouum tã ſimile ouo.Plau/ti dictum eſt:ſumptum de comœ/dia quæ iſcribiſ Captiui duo. Vt Cicero in topicis.Eum cui domus uſufructus legatus ſit: nõ reſtitutu rum hæredi:ſi corruerit.Nõ libra/rior̃ culpa ſed correctoris alicuius ne dicã corruptorem :par̃ eruditi ꝑruſq; & iudicio & diligẽtia carẽ/tis hũc ſenſũ puerſũ eẽ mãifeſte Ci ceronis ipſius uerba declarãt. Hoc ,n.eodẽ exemplo locũ a ſimili expo nit.Si ædes hæ ĩgt exeſæ corruerĩt uitiũue fecerĩt:q̃r̃ uſufructus lega tus eſt:hæres reſtituere non debet: nec reficere nõ magis q̃ ſeruũ reſti/tueret : ſi is cuius uſufructus lega/tus eſſet deperiſſet.Putauit aũt iſte loci huius corruptor:reſtituere uer bum id demum ſignificare qđ red dere:cum pro eo qđ eſt inſtaurare atq; reficere frequẽtiſſime accipiaſ Quo errore ductus ei ĩ eum & hæ redem in datiuum hæredi peruer/tit.Sic igitur emendate legetur.Vt Cicero ĩ topicis.ei cui domus uſuſ fructus legatus ſit : non reſtitutur̃ hæredem ſi corruerit. Quo mĩ/nus iuſtum matrimonio ſit mente coeuntium.& etiã ſi tabulæ ſigna/tæ nõ fuerint.Matrimonium pro matrimonio legendum eſt.necnõ & copula ut ceſſans uidetur expun genda.Colligitur autem hoc ex ea iuris regula.Nuptias uero non con cubitus ſed conſenſus facit. Non ſiquis argentum omne legauit:ui/deri poteſt ſignatam quoque pecu niam reliquiſſe ideo etiam quod ẽ in nominibus noluiſſe creditur. Deprauatus hic quoque locus faci le ex Ciceronis topicis : unde hoc exemplum eſt ſumptum:emenda/tur.Sic enim locum a differẽtia Ci cero enarrat.Non ſi uir uxori lega/uit argentum omne : quod ſuum eſſet:idcirco quæ ĩ nominibus fue runt:legata ſunt.multum enim re fert in arca ne poſitum ſit argẽtum an in tabulis debeatur.Quare hic quoque legendum eſt.Nõ ſi is qui argentum omne legauit : uideri

milites ſine ĩpatore nihil ualere.Solẽt tamẽ fallere ſimilitudi num ſpecies.Ideoq; adhibendum eſt his iudicium.Neq; enĩ ut nauis utilior noua q̃ uetus : ſic amicitia uel ut laudanda: quæ pecuniam ſuam pluribus largitur:ita quæ formã.Ver/ba ſunt in his ſimilia.largitionis & uetuſtatis.uis quidẽ lõge diuerſa pecuniæ & amicitiæ.Itaq; in hoc genere maxĩe quæ ritur:an ſimile ſit quod infertur.Etiam ſi in illis interrogatio nibus Socratis:quarum paulo ante feci mentionem: cauen/dum ne ĩcaute reſpõdeas:ut apud Aeſchynem ſocraticũ ma le reſpondit Aſpaſia Xenophontis uxor.Quod Cicero his uerbis tranſĩer.dic mihi quæſo Xenophontis uxor.ſi uicina tua melius habeat aurum q̃ tu habes:utrum ne illius an tuũ malis:illius inquit.Quid:ſi ueſtem & cæterum ornatũ mu liebrem precii maioris habeat q̃ tu habeas:tuum ne an illius malis:reſpondit illius.Age ſis inquit:ſi uirum illa maiorem habeat q̃ tu habeas:utrum nẽ tuum uirũ malis:an illius:hic mulier erubuit.merito.male enim reſponderat ſe malle alie/num aurum q̃ ſuum.Nam eſt hoc improbum. At ſi reſpon/diſſet ſe malle aurum ſuum tale eſſe quale illud eſſet/potuiſ/ſet pudice reſpondere malle ſe uirum ſuum talem eſſe : qua/lis melior eſſet.Scio quoſdam inani diligentia per minutiſſi mas partes iſta ſecuiſſe:& aliquid eſſe ſimile minus: ut ſimia hominũ:& ut marmora deformata prima manu.aliud plus: ut illud.Non ouum tam ſimile ouo:& diſſimilibus ineſſe ſi/mile:ut formicæ & elephãto genus:quia ſunt animalia. ſimi libus diſſimile:ut canibus catulos:& matribus ædos.differũt enĩ ætate.Contrarior̃ quoq; aliter accipi oppoſita:ut noctẽ luci.aliter noxia:ut aquam frigidam febri.aliter repugnãtia: ut uerum falſo.aliter ſeparata:ut dura nõ duris.Sed qđ hæc ad præſens propoſitum magnopere pertineant non reperio. Illud eſt annotandũ magis:argumenta duci ex iure ſimili:ut Cicero in topicis.Ei cui domus uſuſfructus legatus ſit : non reſtitutur̃ hæredi ſi corruerit:quia non reſtituas ſeruum : ſi is deceſſerit.Econtrario nihil obſtat:quo minus iuſtum ma/trimonium ſit mẽte coeuntium:etiã ſi tabulæ ſignatæ non fu erint.Nihil enim proderit ſignaſſe tabulas:ſi mentem matri monii nõ fuiſſe cõſtabit.Ex diſſimili:q̃le ẽ Cicerõis ꝑ Cecĩna ut ſiqs domo me exire coegiſſet armis:haberẽ actionẽ.ſiqs ĩ/troire ꝓhibuiſſet:nõ haberẽ.Diſſimilia ſic đprehẽdũ.Nõ ſi q argẽtũ oẽ legauit:uideri põt ſignatã quoq; pecuniã rliqſſe:

Argumẽta ex Iur ſimilj ducũt

Argumẽta ex Iu re diſſimilj.

poteſt ſignatam quoq; pecuniam reliquiſſe: ideo etiam quod eſt nominibus uoluiſſe creditur. Nullo autem pacto ſiqs & noluiſſe ſenſui cõgruũt. Analogian qdã a ſimili ſuperauerũt. Separauerũt legẽdũ eſſe ne admonitione quidem eſt dignum. Analogia uero proportio trãſfertur. Nam ut unum ad decem & decem ad cẽtum, ſimile eſt certe. Loco & copulæ ſic aduerbium ſenſus expoſcere uidetur: ut legamus. Nam ut unũ ad decem ſic decem ad centum. Turpis domino cum ancilla. Pro domino ſenſus integritas expoſcit ut domini reponatur. Hæc ſecuti græcos a quibus κρίσεις dicuntur, iudicia aut iudicationes uocantur, de quibus ex cauſa dicta ſentẽtia eſt. Mendis nõ carent hi ſenſus: quæ facile ſic tollũtur: ſi uocãt legatur ut actiuum ſit: ac non particula negatiua aſcribat: ut legatur, nõ de quibus ex cauſa dicta ſententia eſt. Non autem aduerbium aſcribendum eſſe facile ex ea quæ ſequitur exceptiõe percipitur. Nam res iudicatæ ad exẽpla referũtur: non ad auctoritatem ut aperte exponit Fabius. Nã ea inquit in exẽplorũ locum credunt. Deinde ſubiicit. Quæ ad auctoritatẽ referãtur: hoc modo. Sed ſiquid ita uiſum gẽtibus. Huiuſmodi autem probatio quæ ab auctoritate ſumitur: & artis expers & in teſtimonio collocata eſſe a Cicerone dicitur. Sic enim in topicis ſcribit. Teſtimonium ãt nũc dicimus omne quod ab aliq̃ re externa ſumitur ad faciendã fidem. Perſona autem non qualiſcunq; teſtimonii põdus habet. Ad faciendã enim fidẽ auctoritas quæritur. Sed auctoritatem aut natura aut tẽpus affert. Naturæ auctoritas ĩ uirtute ineſt maxime. In tempore ãt multa ſunt quæ afferunt auctoritatẽ. Ingeniũ opes. ætas. fortuna. ars. uſus. neceſſitas concurſus etiam reꝝ fortuitaꝝ. Ne hæc quidẽ uulgo dicta & recepta perſuaſione populari ſine uſu fuerint teſtimonia. Sic quidem diſtĩguitur: ſed male ut mihi uidetur. Ita nanq; eſt diſtinguendũ ut Teſtimonia ſequentis ſenſus initiũ ſit, hoc modo. Teſtimonia ſunt enim quodammodo. Eaꝝ perſuaſio natiõum, Thraciæ ſunt illæ nationes: ut Valerius Maximus refert. Nam illa ſeptem præcepta ſapientum. De numero ſapientũ qui olim floruiſſe dicuntur magna eſt apud græcos diſcordia. Sed Thaleti hoc ſapiẽs aſcribitur dictum, Noſce te ipſum, Chiloni Lacedæmonio. Nihil nimis, Pittaco Mitylenæo. Tẽpus noſce, Bianti Prienæo. Plurimi ſunt mali, Cleobulo. Fortunæ mutationes fortiter perferre diſce, Periandro Corinthio. Exercitatio totum poteſt, Anacharſidi ſcithæ. A lingua uentre pudendis abſtine. Si cauſam ueneficii dicat in adultera, in præpoſitio ſenſum pturbãs expũgatur. Nõ orões mõ ſẽ ẽfecte, littera eradatur ut loco eius r liqda reponatur. Refertæ, n, hoc eſt plenæ legẽdũ ẽ. Neq; ẽ ignobile exẽplũ Megarius ab Atheniẽſibus cũ de ſalamine cõtenderent uictus Homeri uerſu. Megarus qdẽ legi põt ut ſit accuſatiuus græcus tãetſi Megareos cõtẽderi eẽ legẽdũ, uictus uero niſi ĩ uictos cõuertat: ſenſui cõtextuiq; nõ cõuenit. Hoc idẽ ãt exẽplũ & Ariſtoteles in primo rhetoricorum affert ex primo Iliados, αἴας δὲ Τελαμώνιος ἄγχι ἔστη δύο καὶ δέκα νῆας σχεδὸν ἐλάγων ἰανθεν ἵστατο φαλάγγεσσ, hoc eſt Aiax uero Salaminius ægit. xii. naues, Stetit aũt ubi Athenienſiũ locutæ erant phalages. Eſt autẽ Megara urbs iuxta Iſthmũ media iter Peloponeſum, Atticã & Boetiam: cuius nauale erat cniſæa. Dicta ẽ aũt Megara a Megareo Apollinis filio. Multæ uero ſẽ urbes hoc noie appellatæ. Nã & Theſſalia & ĩ põto & in Illyrico & in Sicilia Me

gāra est:quæ ātea Hyble uocabaſ. unde Megareus triſyllabū nomen patrium deriuatur.Salamis autem iſula eſt cum urbe atticæ adiacens.

Vbi amici:ibi opes. Hoc dicto & Plautus utitur in Cruento.uerum eſt uerbum quod memoratur.ubi amici:ibidem opes. Ponitur a q/ buſdam & quidem in parte prima deorum auctoritas.Horum e nu/ mero & Cicero eſt:qui ī topicis ſic ſcribit. Diuina hæc fere ſunt teſti/ monia.Primum orationes.Oracu/ la enim ex eo ipſo appellata ſunt:q; ineſt his deorum oratio.Deide res quibus inſunt quaſi quædam ope/ ra diuina.primū ipe mundus eiuſ/ que omnis ordo & ornatus, dein/ de aerei uolatus auium atq; cantus deinde eiuſdem aeris ſonitus & ar/ dores multarumq; rerum in terra portenta.atque etiam per exta in/ uenta preſenſio. Tamē utitur eo Cicero in libro de haruſpicum re/ ſponſis:Cicero in ea oratione hau/ ruſpicum reſponſa exponit in Clo dium : oſtenditq; deorum prouī/ dentia Romanum imperium na/ tum eſſe auctum atq; conſeruatū.

Et in concione contra Catilinā. Actione tertia in Catilinā ſic Cice/ ro ait, Quibus ego ſi me reſtitiſſe dicam:nimiū mihi ſumam:& non ſum ferendus.Ille ille Iupiter reſti/ tit.Ille capitolium ille hæc templa. ille hanc urbem.ille uos oēs ſaluos eē uoluit.Diis ego īmortalibus du ctibus hāc mentē uolūtatēq; ſuſce/ pi atq; ad hæc tāta īdicia ueni. Di ctū aliqd aut factū. Cū dictū factū/ que ſubſtātiua ſint, aliqd nō aliqd eſt legendū. Propter qđ fuerūt q exēpla & has auctoritates.Ex iis eſt ēt Cic.ut ex eius topicis clare patet Sic.n.īqt. Quæ āt ſumunt extrīſe cus:ea maxīe ab auctoritate ducūt Itaq; græci tales argumētaōes.cr̄ē χγουσ uocant:ideſt artis expertes.

Aec fere de ꝓbatiōe uel ab h aliis tradita uel uſu p̄cepta. Percepta ſcribēdū eē facile ē uidere.Hic āt quēadmodū argu/ mētis uti debeat orator : aptiſſime Fabius oſtēdit:poſteaq; unde ducā/ tur mōſtrauit. Cruētā ueſtē hūiſti cū hæc ſit rō ꝓpōis.n.cālis cōiūctio recte forſitā aſcriberē, hoc modo Cruētā enim ueſtē habuiſti. Itaq; ſi non poſſunt ualere quia magna ſunt.Senſus integritas expoſcit : ut non particula negatiua aſcribatur. Hoc modo,Quia magna nō ſunt, eſt ignobile exēplum:Megarius ab atheniēſibus cum de ſa/ lamine contenderēt:uictos Homeri ueršū:qui tamē ipſe nō in omni editione reperitur:ſignificans Aiacē naues ſuas athe nienſibus iūxiſſe.Ea quoq; quæ uulgo recepta ſūt : hoc ipſo q; icertū auctorē habēt:uelut oīum fiūt:q̄le ē. Vbi amici:ibi opes:& cōſciētia mille teſtes.Et apud Ciceronē. Pares autē (ut ē i ueteri prouerbio)cum paribus facillime congregant. Neq; enī duraſſent hæc in æternum:niſi uera omnibus uide rētur.Ponitur a quibuſdam:& quidem in parte prima deo/ rum auctoritas:quæ eſt ex reſponſis:ut Socratem eē ſapien tiſſimum.id rarum eſt. Tamen utitur eo Cicero ī libro de au ruſpicū reſponſis.Et in cōcione cōtra Catilinam : cum ſignū Iouis columnæ impoſitū populo oſtendit.Et pro Ligario cū cauſam Caii Cæſaris meliorem : quia dii hoc iudicaverint: confitetur.Quæ cum propria cauſæ ſint diuina teſtimonia uocantur.cum aliunde accerſuntur:argumenta. Non nunq; cōtingit iudicis quoq; aut aduerſarii:aut eius,qui ex diuerſo agit dictū aliquod aut factum aſſumere ad eorum quæ intē dimus fidem.propter quod fuerūt qui exēpla & has auctori tates probationum īartificialiū eſſe arbitrarētur:q; ea non ī/ ueniret orator:ſed acciperet.Plurimum autē refert. Nam te ſtis & quæſtio & his ſimilia de ipſa re quæ in iudicio eſt ꝓnū ciāt.Extra petita,niſi ad aliq̄ præſētis diſceptationis utilitatē īgenio applicant:nihil p ſe ualent.

De uſu argumentorum.

h Aec fere de ꝓbatiōe uel ab aliis tradita uel uſu p̄cepta in hoc tēpus ſciebā.nec mihi fiducia ē:ut ea ſola eē contendā:q̄mo hortor ad quærendū:& inueniri poſſe fate/ or.quæ tamē adiecta fuerint:nō multum ab his abhorrebūt. Nūc breuiter quēadmodū ſit utendū his ſubiūgā. Traditū fere eſt argumentum oportere eē confeſſū. Dubiis enim ꝓ/ bari dubia q poſſūt: Quædā tamē quæ in alterius rei ꝓba/ tionem ducimus:ipſa probanda ſūt. Occidiſti uirū. Eras.n. adultera.prius de adulterio conuincendū ē:ut cū id cœperit eē ꝓ certo:fiat incerti argumentū.Spiculū tuū ī corpore oc/ ciſi inuentū eſt.Negat ſuū. Vt ꝓbationi ꝓſit: ꝓbādū ē.Illud hoc loco monere iter neceſſaria eſt:nulla eē firmiora: q̄ quæ ex dubiis facta ſūt certa.Cædes a te facta ē.cruētam ueſtem habuiſti.Nō eſt tā graue argumētū:ſi fateā:q̄ ſi cōuicī. Nā ſi fateā:multis ex cauſis potuit cruēta eē ueſtis. Si negat: hic cauſæ cardinē ponit:ī quo ſi uictus fuerit:etiā ī ſequentibus ruit.Nō enī uidetur ī negādo mētiturus fuiſſe: niſi deſpaſſet id poſſe defēdi:ſi cōfiteretur.Firmiſſimis argumētoꝝ ſingulis inſtandum.Infirmiora congreganda ſūt.quia illa per ſe for/ tia non oportet circunſtatibus obſcurare:ut q̄lia ſunt appa/ reāt.Hæc ibecilla natura mutuo auxilio ſuſtinēt, Itaq; ſi nō

Si etiam non ut fulmine. Nihil quidem hic uerborum deest. Sed etiam copula in primum locum est trāsferenda. hoc modo. etiam si non ut fulmine. Vt cupiditas causa sceleris fuit: quæ sit uis eius. Si particula ut ascribatur sensus exposcit: ut legatur ut si cupiditas causa sceleris fuit. Et uelut carne spoliatos actus ostenderint. Recte in aliis exemplaribus artus legitur. Aduersus inferiorem. partem. an superiorem. t. littera expuncta parem legendum esse qui non uidet: frustra arti oratoriæ studet. His quidem probationes adiiciunt: quas προϐητικὰς uocant ductas ex affectis. Quidam non quidem legendum est. προϐητικοὶ uero prolationes ad uerbum trāsferūtur passiue. hoc ē quæ ab affectu & passione animi proueniunt. Nam πάθος latine affectus passioq; dicit quod ultimum uerbum in rarissimo est priscorum usu. Qu. Varius succonensis ait. De huius uarii patria non conueniunt inter se auctores. Alii nāq; Hispanum uocant: ut Pædianus in orationem pro Scauro. Qu. uarius Hispāus. M. Scaurum principem Senatorem socios in arma ait conuocasse. M. Scaurus princeps Senator negat. Testis nemo ē. utri uos Quirites conuenit credere? Qua uoce ita omnium cōmutauit animos ut ab ipso etiā tribuno dimitteretur. Alii Veronensem uocant: ut Valerius in capite de fiducia sui. Nec desunt exemplaria i quibus hic quoq; Veronensis legitur. Quid igit inquit tu nō fecisses: ego feci. Quod legendum esse clare patet. De hoc uero Aristoteles quoq; secundo rhetoricorum mentionem facit. Fuit enim iphicrates Athenienſium dux clarissimus tāto consilio tantaq; prudentia: ut & probus æmilius & Plutarchus referunt: ut & in re militari multa correxerit. & nūq; sua culpa rem male gesserint Athenienſes. Antiphon uero Athenienſis fuit orator. Intuendum autem & quis apud quem dicimus. Non quis sed qualis ut legat sensus exposcit ac sit uerbum ascribatur hoc modo. & qualis sit apud quem dicimus. Qua de re locuti sumus & phœmii & suasoriæ præceptis. Et copula priore loco posita eradatur ac in locum eius in præpositio reponat: ut legamus In phœmii & suasoriæ præceptis.

Altera ex affirmatione probatio est. Quænam sit hæc probatio ex affirmatione: non satis mihi liquet: Neque enim magis ex affirmatiōe probatio constat: q ex negatione. Interdum nanque affirmando. interdum probamus negando. Quare si quo niti possem exemplari uetustos pro affirmatione censerem asseueratione esse legendum. Est enim asseuerare inter ipsa argumenta probationesque admiscere uim animi atque motum. Sed quid uetusta requiro exemplaria? quando Fabius ipse hoc idem alibi aliis uerbis præcipit? Sic enim ait Cum præsertim quorundam probatio sola sit in asseuerationē & perseuerantia. Quare uel reluctantibus exemplaribus quæcunq; mihi uidere contigit: asseuerationē pro affirmatione contenderim esse legendum: Id quod exempla quoque quæ subiiciuntur: facile demonstrant quorum duobus interrogatio. tertio inest exclamatio: quæ exornationes maxime asseuerationi conueniunt.

possunt ualere: quia magna sunt: ualebunt quia multa sunt. quæ ad eiusdē rei probationē oīa spectāt. Vt siquis hæreditatis gr̄a hoīem occidisse dicat. Hæreditatē sperabas: & magnā hæreditatē. & pauperas: & tū maxime a creditoribus appellabaris: & offenderas eū cuius hæres eras: & mutaturum tabulas sciebas. Singula leuia sūt & coīa. Vniuersa uero nocēt: si etiā nō ut fulmine: tamē ut grādine. Quædā argumēta ponere satis nō ē. adiuuāda sūt: ut cupiditas cā sceleris fuit quæ sit uis eius. Ira: quātū efficiat i animis hominū talis affectio. ita & firmiora erūt ipsa: & plus habebūt decoris: si non nudos: & uelut carne spoliatos artus ostenderint. Multū etiā refert si argumento nitemur odii. Vtrū hoc ex inuidia sit. an ex iniuria. an ex ābitu. uetus an nouū. aduersus iferiorē. pem. an superiorē. alienū: an ppinquū. Suos habēt oīa ista tractatus: & ad utilitatē partis eius: quā tuemur: referēda sūt. Nec tamē oībus semp: quæ inuenerimus: argumentis onerandus ē iudex: qa & tediū afferūt: & fidem detrahūt. Neq; enim pōt iudex credere satis esse ea potētia: quæ nō putamus ipsi sufficere q dicimus. In rebus uero apertis argūmentari tā sit stultum: q̄ i clarissimū solē mortale lumē iferre. His qdā ꝓbationes adiiciūt: quas προϐητικὰς uocant: ductas ex affectis. Atq; Aristoteles qdē potētissimū putat ex eo q dicit: si sit uir optimus: quod ut optimū ē: ita longe qdē: sed seqtur tamē uideri. Inde enī illa nobilis Scauri defensio. Quintus Varius sucōnēsis ait Aemiliū Scaurum rem. p. po. ro. prodidisse. Aemilius Scaurus negat. cui simile qddam fecisse Iphicrates dicitur: q cum Aristophontē: quo accusante similis criminis reus erat: iterrogasset. an is accepta pecunia rempu. ꝓditurus eēt: isq; id negasset. Quod igitur iquit tu nō fecisses: ego feci? Intuendū aūt: & q̄s apud quē dicimus: & id quod illi maxime ꝓbabile uideatur: requirendū. qua de re locuti sumus in prohœmii & suasoriæ præceptis. Altera ex affirmatione probatio ē. Ego hoc feci: tu mihi hoc dixisti? Et o facinus idignū! & similia: quæ nō debēt desse qdē oroni: & si dsūt multū nocēt:

Cum in hoc eadem cauſa. In præpoſitio in tertiũ locũ uideſ trãſferẽda, ut legaſ. Cum hoc in eadẽ cauſa

Hinc & patres aduerſus liberos qſq; neceſſarios auctoritatẽ petũt. Duo uerba huic ſenſui deſũt: quæ reponenda uidenſ. hoc mõ. hinc & pres aduerſus liberos & ſuos qſq; neceſſarios auctoritatẽ petũt. An ſummo ut idẽ dimittanſ. Inde legẽdũ eſſe clare patet. Vt itelligant animi a firmiſſimis argumẽtis ita debere dimitti: ut poſtea nõ audiãt leuiora. Vt Homerica diſpõne ĩ medio ſint ifirma. Neſtor apũd Homerũ ita aciẽ iſtruit: ut ifirmiores mili tes ĩ medio collocet. Aut a minimis creſcãt. An loco aut legẽdũ eẽ facile ex ipõ ꝓcipiẽ ſenſu: ut unũ ſit e quæſtionis membris. Ego hoc de mõſtraſſe cõtẽtus. hæc legẽdũ eẽ liquet. Nã fere apparet qd in iniuriã Sic qdẽ recte legi uideſ. ſed rectius forſitã in iuidiã legereſ. Quod eo diligẽtius faciũdũ fuit: qa declamationes ad pugnã forẽſem uelut præpilatis exerceri ſolebamus. Quibus relatiuum librariorum negligẽtia prætermiſſum: omnino eſt reponẽdum: ut legatur. Quia declamationes quibus ad pugnam forenſem uelut præpilatis exerceri ſolebãus. Præpilata uero iacula dicuntur obtuſiora: quibus in pugnarum ſimulacris milites uti ſolẽt. Liuius libro .xxxvi. Tertio die rudes inter ſe in modũ iuſtæ pugnæ concurrerunt: præpilatiſq; miſſilibus iaculati ſũt.

Atq; ad ſolam cõpoſitæ uoluptatẽ, n littera in ꝓconuerſa uoluntatẽ legendũ eſſe cõſtat. Pauꝛ exiſtimãt decora i uocali aſcripta exiſtimant legatur. Nam exiſtimare ſignificat iudicare, quod maxime ſenſui congruit. Sed mihi naturã ĩtueri nemo nõ uir ſpadone formoſior erit Pro illo infinito intueri datiuus intuenti ut reponãtur & ſenſus & ratio loquẽdi expoſcit. Libidinem iuuet ipſum effeminatũ ſexus mẽdacium. Effœminati quidem recte in aliis legiẽ exemplaribus. Sed ꝓ illo accuſatiuo libidinẽ fortaſſis licet aduerſatiua cõiũctio recte aſcriberef. Quæ ne minimũ quidem in ſe iudicium maſculini. Indicium eſſe legendum: aperte ſenſu monſtratur. Vt Bagoam aut Megabyzũ aliquẽ. Nomina qdẽ ſunt ꝓpria fortaſſe ſpadonum. Sed de his nihil alibi me legiſſe memini præ nõ tamẽ habẽda ſũt inter magna præſidia: cũ hoc in eadẽ cã fieri ex utraq; ꝑte ſimilr poſſit. Illæ firmiores ex ſua cuiuſq; ꝑſona ꝓbationes: quæ credibilẽ rõnem ſubiectam habẽt: ut uulneratus: aut filio orbatus nõ fuerit aliũ accuſaturus q̃ nocẽtẽ: quando ſi negociũ inocẽti facit: liberet eum noxa: q ad miſerit. Hinc & pres aduerſus liberos qſq; neceſſarios auctoritatẽ petũt. Q uæſitũ etiã potẽtiſſima argumenta primo ne ponẽda ſint loco: ut occupent aĩos: an ſũmo: ut ĩdẽ dimittãt. an ꝑtita primo ſũmoq;: ut homerica diſpoſitiõe ĩ medio ſit infirma: aut a minimis creſcãt: quæ ꝓput ratio cauſæ cuiuſq; poſtulabit: ordinabunt uno: ut ego cẽſeo: excepto: ne a potẽtiſſimis ad leuiſſima decreſcat oratio. Ego hec breuiter demonſtraſſe cõtentus ita poſui: ut locos ipſos & genera q̃ poſſẽ apti ſſime oſtenderem. Q uidam executi ſũt uerboſius. quibus placuit ꝓpoſita locorum coĩum materia: quo quæq; res mõ dici poſſet oſtendere. Sed mihi ſuperuacuũ uidebaẽ. Nam fere apparet quid ĩ iniuriã. quid in auaritiã. quid ĩ teſtẽ iimicum. quid ꝓ teſte amico dicẽdũ ſit. Et de omnibus his oĩa dicere ifinitũ eſt: tam hercule q̃ ſi cõtrouerſiarũ: quæ ſũt: quæque futuræ ſint quæſtiões. argumẽta. ſententias tradere uelí. Ipſas autẽ uelut argumẽtorum ſedes: nõ me quidẽ oẽs oſtendiſſe confido: plurimas tamẽ. Q uod eo diligentius faciẽdũ fuit: quia declamationes ad pugnã forẽſem uelut propilatis exerceri ſolebamus: olim iã ab illa uera imagine orãdi receſſerũt. atq; ad ſolam cõpoſitæ uoluptatẽ neruis carẽt: non alio mediuſſidius uitio dicẽtium: q̃ quo mancipiorum negociatores formæ pueroꝝ uirilitate exciſa lenocinanẽ. Nã ut illi robur ac lacertos: barbamq; ante oĩa & alia: quæ natura ꝓpria maribus dedit: parũ exiſtimãt decora: quæq; fortia ſi liceret forẽt: ut dura molliũt: ita nos habitũ oratiõis ipſũ uirilem: & illam ui ſtricte robuſteq; dicendi tenera quadam elocutiõis cute operimus: & dũ leuia ſint ac nitida: quantum ualeãt nihil intereſſe arbitramur. Sed mihi naturã ĩtuẽri nemo non uir ſpadõe formoſior erit. Nec tam auerſa unq̃ uidebitur ab opere ſuo ꝓuidẽtia: ut debilitas inter optima iuenta ſit. Nec id ferro ſpecioſum fieri putabo: quod ſi naſceretur monſtrũ erat. Libidinem iuuet ipſum effœminati ſexus mendacium. nunq̃ tamen hoc continget malis moribus regnum: ut ſiqua præcioſa fecit: fecerit & bona. Q uapropter eloquentiam licet hanc (ut ſentio enim dicamus) libidinoſam. reſupinam uoluptate auditoria probent: nullã eſſe exiſtimabo: quæ ne minimum quidem in ſe indicium maſculini & ĩcorrupti: ne dicã grauis & ſancti uiri oſtẽdet. At uero ſtatuaꝝ artifices pictoreſq; clariſſimi: cũ corpora q̃ ſpecioſiſſima fingẽdo pigendoue effingere cuperẽt: nũq tamẽ in hũc inciderũt errorem: ut Bachiam aut Megabuxum aliquem in exemplum operis

assumerent sibi: sed Doryphoron illum uel militiæ uel palæstræ: aliorum quoq; iuuenum bellicorum & athlætarum corpora decorare existimauerint. Nos qui oratorē studemus effingere non arma sed tympana eloquētiæ demus? Ille igit' quē istituimus: adolescēs q̄maxime pōt cōponat se ad imitationē ueritatis: inituruſq; frequēter forēsium certaminum pugnam: iam in schola uictoriā spectet: & ferire uitalia ac tueri sciat. & præceptor id maxime exigat: & inuentū præcipue probet. Nam ut ad peiora iuuenes laude ducuntur: ita laudari in bonis gaudent. Nunc illud mali est: quod necessaria plerumq; silentio transeunt. Nec in dicendo uidetur iter bona utilitas. Sed hæc & in alio nobis tractata sunt opere: & in hoc sæpe repetenda. Nunc & ad ordinem cœptum reuertamur.

De refutatione.

Refutatio dupliciter accipi pōt. Nam & pars defensoris tota est posita in refutatiōe: & quæ dicta sūt ex diuerso debent utrinq; dissolui: & hec est proprie cui in causis quartus assignatur locus. Sed utriusq; similis conditio est. Neq; uero ex aliis locis ratio argumentorum in hac parte peti pōt: q̄ in confirmatione. Nec locorum aut sententiarum aut uerborum & figurarum alia conditio est. Affectus plerūque hæc pars mitiores habet. Non sine causa tamen difficiliusſemper est creditum. Quod Cicero sæpe testatur defendere q̄ accusare. primum q̄ est res illa simplicior. Proponitur enim uno modo. uarie dissoluit': cum accusatori satis sit plerumq; uer' eē id quod obiecerit. Patronus neget. defendat. trās ferat. excusēt. deprecetur. molliat. minuat. auertat. despiciat. deridеat. Quare indirecta fere atque ut sic dixeri' clamosa ē actio. Hic mille fletus & artes desiderātur. Tum accusator præmeditate pleraque domo affert. Patronus etiām inopinatis frequēter occurrit. Accusator dat testem. Patrōus ex ipso refellit. Accusator criminū inuidia: & si falsa sit: materiam dicendi trahit de parricidio. sacrilegio. maiestate: quæ patrono tantum neganda sunt. Ideoq; accusationibus etiam mediocres in dicendo suffecerunt. Bonus defensor nemo nisi qui eloquētissimus fuit. Nam ut quod sentio semel finiam: tanto est accusare q̄ defendere: q̄to facere: q̄ sanare uulnera facilius. Plurimum autem refert: & quid protulerit aduersarius: & quo modo. Primo igitur intuendum ē id cui responsuri sumus: p priū sit eius iudicii: an ad causam extra accersitū. Nā si est ppriū: aut negādum: aut defendēdū: aut trāsferēdū. Extra hæc i iudiciis fere nihil est. Deprecatio qdem: quæ est sine illa specie defensiōis rara admodū: & apud eos solos iudices: qui nulla certa forma p nunciandi tenent. q̄q̄ ille quoq; apud Caiū Cæsarē & triūuiros p diuersar' ptiū hoibus actiōes: etiā si precibus utūt': adhibēt tamē patrocinia: nisi hoc fortissime dfēdētisē dicere. Quid aliā egimus terq̄ apud iustinū de eo Megabyzo q eū Dario in magos cōiurauit. Sed doryphorō illū uel militiæ uel palestræ. ut aptū ascribat' quēadmodū i aliis quoq; legit' exēplaribo: sensus exposcit. Doryphoros uero hastā ferēs interptat': de quo Plynius libro. xxxiiii. Polycletus Sicyonius Doriphoron uirilī pue' fecit. Alio' quoq; iuuenū bellico'. Tāet si i exēplaribo: q̄ qdē ego uideri sic legat': sēsus tamē integer hinc nullus idcirco habet': qa aliqd necessariū deeē uī. Forsitan aūt quo ablatiuus recte ascriberet' hoc mō. Quo aliorū quoq; iuuenū bellico' & athleta' corpa decorare existimauerūt. Et ferire uitalia aut tueri sciat. & p̄ceptor id maxime erigat. Cū utrūq; p stare dbeat orator: ut & uitalia ferire hoc est aduersario' argumēta destruere ac refutare: & sua cōstruere atq; cōfirmare sciat: loco illius disiunctionis aut hæc copula ac uī reponēda. & r lra in x cōuersa exigat ē legēdū. Ille igit' & quē istituimus adolescēs. Et copula ut supuacua expūgat'.

Sed hæc & i alio nobis tractata sūt ope. Hoc Fabii opus i quo de causis corruptæ eloquētiæ differit: ut āte ēt dixi mus: nō extat. Refutatio duplī accipi pōt. Hæc quoq; q̄ d refutatione differit Fabius: si mēdæ tollant': facillima pceptu eē uidēt'. Primū āt refutationē duplī accipi posse ostēdit. deinde iisdē ex locis argumēta sumi i refutatōe: ex qbo i cōfirmatiōe. Postea difficilius eē dfēdere q̄ accusare multis colligit argumētis: ac dmū qbus modis q̄ ab aduersariis dicta sūt: refutari possint p̄cipit. Et hoc ē ppriæ cui i causis q̄rtus assignat' locus. Hæc legēdum eē clarius patet q̄ ut admonēdū sit. Ea refutatio āt q̄ utriq; dcā ex diuerso dissoluūt': q̄rtū sibi fere i oīone uēdicat locū. Nā ut qd sētio semel finiā tāto ē accusare q̄ defēdere: q̄ facere q̄ sanare uulnera facilius. Quāto facere legēdū eē facile ē ex ipo cōtextu uidere. Deprecatio qdē q̄ ē sine illa spē defēsiōis: rara admodū. Pro illa legēdū eē ulla clare patet. Nisi hoc fortissime defēdētis ē dfe Nō'pucula recte i qbusdā aliis exēplaribus est ascripta: ut legat'. Nisi hoc nō fortissime defendentis est dicere.

Quod ſiquãdo apud principem aliumue cui utrũm uelit liceat dicemus: dicendũ erit. Duo ultima uerba ut quæ ſint a candore elegãtiaq; Fabii aliena & ab aliquo imperitorum iudicioq; carẽtium aſcripta ac ſenſum denicq; contextumq; cõfundentia: mihi uidentur uel refragantibus exemplaribus tranſuerſo calamo allinenda. Nõ enim quid nobis dicendum ſit cum apud principem agimus præcipit Fabius: ſed id probat quod ſuperius ꝓpoſuit: depreſſionem ſine ulla defenſiõis ſpecie raram admodum eſſe. Ideoq; ſubiicit primum omnium non erit res nobis cũ aduerſario ſed cũ iudice.

Vticq; defendenda ſit q̃liacunq; ſunt aut a cauſa cedẽdum. Sint uerbum modi ſubiunctiui ac ſunt iudicatiui utrunq; in alterius locũ trãſferendum uidetur: & a præpoſitio expungenda: ut legatur, utiq; defendẽda ſunt qualicũq; ſint: aut cauſa cedendũ. Chirographũ. De ſimilitudine litterarũ diſſerendũ. Emẽdate in quibuſdam exẽplaribus diſſeremus legi animaduerti. Vltima eſt actionis controuerſia cũ defendendi negandiue nõ eſt locus. i. relatio. Tranſlatio mihi legendum uidet. Ad tranſlationem enim tũc cõfugimus: cum neq; negare factũ neq; defẽdere poſſumus: ut aliquo iuris remedio e crimine quod neq; negari neq; defendi põt: elabamur.

Atq; quædam ſunt. At illaq; particula expuncta legẽdũ eſt. Siqdẽ eſt id de quo iudex prõnũciaturus eſt. Nota hypodiaſtoles diſtinguenda ſunt ſi quidem ne unum uerbũ eſſe credatur cum duo eſſe manifeſte ex ipſo ſenſu percipiatur. At ſi extra cauſam ſit adductum & tamen coniunctum: malim quidem dicere: nihil ad quæſtionem, uarie quidem legitur hic locus, unde facile apparet eſſe deprauatus. Alii nanque loco illius tamẽ legunt tantũ. Mihi tamen potius placet: ut intelligamus extra cauſam quidem eſſe adductum ſed tamẽ cum cauſa eẽ coniunctum. Vt pariter impelli ſint. Poſſint mihi legendum uidetur: q̃uis ſit quoque eleganter legi poſſe non inficier, Sum enim uerbum cum infinito more græcorum frequenter iungitur in ea ſignificatione qua poſſum. Sed a Fabii ſtilo fere hæc figura eſt aliena. Vt ſi ſingula quæque diſſolueris. At manifeſte non ut legendum eſſe patet. Itaque propoſitio quoq; ſecundam hanc utilitatem accõmodabitur. Secundum legendum eſſe nemo non udet

Tubero: niſi ut quod hic põt nos poſſemus? Quod ſiquando apud principẽ aliũue: cui utrũ uelit liceat dicemus: dicendũ erit. Dignũ quidẽ morte eũ pro quo loquemur: clæmẽtia tamẽ ſeruandũ eẽ uel talẽ. primum omnium non erit res nobis cum aduerſario: ſed cũ iudice. deide forma deliberatiuæ magis materiæ q̃ iudicialis utemur. Suadebimus enĩ ut laudẽ humanitatis potius q̃ uoluptatẽ ultiõis cõcupiſcat. Apud iudices quidẽ ſecũdum leges dicturos ſententiam de cõfeſſis præcipere ridiculum ẽ. Ergo quæ neq; negari neq; tranſferri poſſunt: utiq; defendenda ſunt: qualiacũq; ſint: aut a cã cedendũ. Negandi duplicẽ oſtẽdimus formã: aut nõ eẽ factũ: aut non hoc eſſe: quod factũ ſit. Quæ neq; defẽdi neq; trãſferri poſſũt: utiq; negãda. nec ſolum ſi finitio põt eẽ pro nobis: ſed etiam ſi nuda inficiatio ſupereſt. Teſtes erunt. Multa in eos dicere licet. Chirographũ. de ſimilitudine litterarũ diſſerendũ. Vtiq; nihil erit peius q̃ cõfeſſio. Vltima eſt actionis controuerſia: cum defendendi negandiue non eſt locus. i. relatio. Atque quædã ſunt quæ nec negari nec defendi nec trãſferri poſſũt. Adulterii rea eſt: quæ cũ anno uidua fuiſſet: enixa eſt. lis non erit. Quare illud ſtultiſſime præcipitur: quod defendi non poſſit: ſilentio diſſimulandum: ſi quidem eſt id de quo iudex pronunciaturus eſt. At ſi extra cauſam ſit adductum: & tamen coniunctum: malim quidem dicere nihil ad quæſtionem: nec eſſe in his morãdum: & minus eſſe q̃ aduerſarius dicit. tamen uelut huic ſimulatiõi obliuionis ignoſcam. Debet enim bonus aduocatus ꝓ rei ſalute breuẽ negligentiæ reprehenſionem non pertimeſcere. Videndum etiã an ſimul nobis plura aggrediẽda. an amolienda ſingula. Plura ſimul inuadimus: ſi aut tam infirma ſunt: ut pariter impelli ſit: aut tam moleſta ut pedem conferre cum ſingulis nõ expediat. Tum enim toto corpore enitendum: & ut ſic dixerim: detecta fronte pugnandum eſt. Interim ſi reſoluere ex parte diuerſa dicta difficilius erit: noſtra argumenta cum aduerſariorum argumentis conferemus: ſi modo hoc: ut ualẽtiora uideantur: effici poterit. Quæ uero turba ualebunt: diducenda erũt: ut quod paulo ante dixi. Eras hæres & pauper. & magna pecunia appellabaris a creditoribus. & offenderas: & mutaturum tabulas teſtamenti ſciebas. Vrgent uniuerſa. At ſi ſingula quæque diſſolueris: iã illa flamma: quæ magna congerie conualuerat: diductis quibus alebatur: concidet. Vt ſi uel maxima flumina in riuos diducantur: quaſlibet tranſitum præbent. Itaq; propoſitio quoq; ſecundũ hãc utilitatẽ accõmodabitur: ut ea nũc ſingula oſtẽdamus. nunc

complectamur uniuersa. Nam interim qđ pluribus collegit aduersarius satis est semel proponere: ut si multas causas faciendi: quod arguit: reo dicet accusator fuisse: nos non enumeratis singulis semel hoc intuendum negemus. quia non quisquis causam faciẽdi sceleris habuit & fecerit. Sæpius autem accusatori congerere argumenta. reo dissoluere expediet. Id autem quod erit ab aduersario dictũ: quomodo refutari debeat intuendum est. Nam si erit palam falsum: negare satis est: ut pro Cluentio Cicero eum quem dixerat accusator epoto poculo concidisse: negat eodem die mortuum. Palam etiã cõtraria & superuacua & stulta reprehẽdere nullius artis est. Ideoq; nec rationes eorum nec exempla tradere necesse ẽ. Id quoq; (obscurum uocant) quod secreto & sine teste aut argumento dicitur factum: satis natura sua infirmum est. sufficit enim quod aduersarius non probat. Item si ad causam nõ pertinet. Est tamen interim oratoris efficere: ut quid aut contrarium esse: aut a causa diuersum: aut incredibile: aut superuacuum: aut nostræ potius causæ uideatur esse coniũctum. Obiicitur Oppio q; de militum cibariis detraxerit asperum crimen: sed id contrarium ostendit Cicero: quia iidem accusatores obiecerunt Oppio: q; is uoluerit largiendo corumpere exercitum. Testes in Cornelium accusator lecti a tribuno codicis pollicetur. Facit hoc Cicero superuacuum: quia ipse fateatur. Petit accusationem in Verrẽ Quintus Cæcilius: q; fuerat quæstor eius. ipsum Cicero ut pro se uideretur efficit. Cætera quæ proponuntur cõmunis locos habent. Aut enim coniectura excutiuntur: an uera sint. aut finitiõe: an propria. aut qualitate: an inhonesta. iniqua. iproba. ihumana. crudelia: & cætera: quæ ei generi accidũt. eaq; non modo in ppositionibus aut rationibus: sed in toto genere actionis ituenda: an sit crudelis ut Labieni i Rabirium lege perduellionis. Inhumana: ut Tuberonis Ligarium exulem accusantis: atq; id agentis: ne ei Cæsar ignoscat. Superba: ut in Oppium epistola cottæ reum factum. Proinde præcipites. insidiosæ. ipotẽtes deprehenduntur. Ex qbus tamẽ fortissime iuaseris quod est aut oĩbus periculosum: ut dicẽt Cicero pro Rullio. Quis ergo statuit unq̃: aut cui concedi sine summo omnium periculo põt: ut eum iure potuerit occidere: a quo metuisse se dicat: ne ipse posterius occideretur? aut ipsis iudicibus: ut pro Oppio monet pluribus: ne illud actionis genus i equestrem ordinem admittant. Nonnunq̃ tamen quædam bene contẽnuntur: uel tanq̃ leuia: uel tanq̃ ad causam nihil pertinentia. lõq; nec rões eoꝝ exẽpla tradere necesse ẽ. necpticula a librariis dmissa est reponẽda: ut legat nec exẽpla.

Itẽ si ad cãm nõ ptinet. Sic qdẽ recte legi uñ. Sed loco illius pticulæ si forsitã qđ rectius legeret. Perspicuus certe magis forte sẽsus. Quod. n. ad cãm nõ ptinet satis sua natura ifirmũ est. Testes in Corneliũ accusator lecti e tribuno codicis pollicet. Cornelius hic maiestatis fuit accusatus: quod cum tribunus plebis esset: ipe p rostris codicẽ legisset: nõ ut moris erat scribæ legendũ tradidisset. Dixerũt aũt i eũ ut igt Pædianus: ifesti testimõia principes ciuitatis: qui plurimũ in senatu poterãt. Qu. Hortẽsius. Qu. Catulus. Qu. Metellus Pius. M. Lucullus. L. lepidus. Dixerũt aũt hoc uidisse cũ Cornelius codicem pro rostris ipse recitaret: quod ante Cornelium nemo fecisse existimaret. Ipsum Cicero ut pro se uideret efficit. Vt sit præteriti tẽporis i uocali ie cõuersa effecit legẽdũ esse uidet. Cicero aũt prima i uerrẽ actiõe hoc facit. Quapropter inquit si tibi iudiciũ postulasdari quod tecũ una fecerit concedo: si id lege permittit. Sin aũt de accusatione dicimus: cõcedas oportet iis: qui nullo suo peccato ipediũtur: quo minus alterius peccata demõstrare possint. Ac uide quãtum interfuturꝝ sit iter meã atq; tuã accusationẽ. Ego. n. quæ tu sine uerre cõmisisti: uerri crimini daturus fũi: quod te non ꝓhibuerit: cum summam ipse haberet potestatẽ. Tu cõtra ne quæ ille quidẽ fecit: obiicies: nequa ex parte coniũctus cũ eo reperiare. An finitione. an propria. Aut finitõe legẽdũ esse patet. An sit crudelis ut labienis in Rabiriũ. s littera expũcta labieni legat. T. nãq; Labieni accusatio crudelis a. M. Tullio demõstrat ꝓ. c. Rabirio perduellionis reo. Inhumana ut Tuberonis. hoc Cicero apte ostendit pro Qu. Ligario cũ iquit. Si. n. in exilio est: sicuti ẽ: qd amplius postulatis? an ne ignoscatur? hoc uero multo acerbius multoque durius. Quod nos domi petimus precibus & lachrymis ꝓstrati ad pedes nõ tã nostræ causæ fidẽtes q̃ huius humanitati: id ne ipetremus oppugnabis & ĩnrm fletũ irrũpes? & nos iacẽtes ad pedes supplicũ uoce ꝓhibebis? Si cũ hoc domi faceremus: qđ & fecimus & ut spero nõ frustra fecimus: tu repẽte irruisses & clamare cœpisses. C. Cæsar caue credas. caue ignoscas. caue ne fratꝝ ꝓ fris salute obsecrãtiũ misereare. nõne oẽm hũanitatẽ exuisses? Vt dicet Cicero ꝓ Rullio. Dicit ac Tulio recte i aliis legit exẽplaribꝫ. Hæc ãt Ciceronis oro nõ extat: sicut nec ꝓ oppio qdẽ. Vt cũ iure potue

rit occidere. Quãuis ōro undẽ hæc
sũt descripta nõ extet: ex sẽsu tamẽ
ipo apte colligit & lra i e uocalẽ cõ/
uersa eũ eẽ legẽdũ. Quid sit i quo
q; qđ assumit dissimile, hic est disti
guẽdũ: quis exẽplaria refragent. Id
aũt ꝓnomẽ ita uidet ascribẽdũ: ut
sequẽtis sẽsus sit initiũ: hoc mõ. Id i
iure facile dꝑhẽdit. Exẽpla rer/
uaria tractãda sũt si nocebũt: quæ si
uera erũt fabulosa dicere licebit, sin
dubia maxie qdẽ dissimilia. Depra/
uatus ẽ hic locus: ut mihi qdẽ uidet
uerboꝝ trãspositõe solũ. Nã utraq;
hæc uera & dubia alterius locũ oc/
cuparũt. Hoc aũt ordine emẽdate
legẽt. Quæ si dubia erunt fabulosa
dicere licebit. Sin uera maxime qdẽ
dissimilia, nec ignoro quosdã alioꝝ
exẽplariũ correctores uera i uetera
cõmutasse. Quod an sensui cõgru/
at uiderit ipi. Mihi certe sic legẽdũ
ut dixi: uidet, nisi forte idubitata ꝑ
illo noiatiuo dubia legat, tũc. n. ue/
tera recte legeret. Si. n. uetera eẽnt:
potius fabulosa ꝓpter uetustatẽ: q̃
dissimilia dicerent. Vera aũt si sint
nõ alr q̃ si dissimilia dicant possunt
refutari. Aut ẽt ioci alicuius exe/
cutõe adiuues. Pro executõe qdã le/
gũt excussione, qđ an recte legat ui/
derit ipi. Mihi qdẽ executõe recte le
gi uĩ. ioci uero corrupte. Neq;. n. sẽ/
sui cõgruit: Loci aũt forassis emẽ/
date legeret, id qđ exẽplo qđ subii/
cit: apte demõstrat. Locũ. n. a Ser/
uio Sulpitio tractatũ ita exeqt Cice
ro ꝓ Muræna ambitus reo ut ipm
eludat. Præterea de cõtradictõibꝫ
iterĩ totũ crimẽ exponit. Inuitus q
dẽ facio: ut aliqd uerboꝝ aut adii/
ciã cõtextui aut detrahã. Sed cũ libe
rũ cuiq; suũ relsquat iudiciũ: nõ ab
re fuerit: qd de hoc quoq; loco sẽtiã
explicare. Quid. n. sibi uelit illa ꝓpõ
de mihi nõ liqt. Otiosa certe ẽ ac sẽ
sũ ita ꝓturbat, ut nisi eradat uerus
ac iteger hẽri non possit: q̃ ꝑserti cũ
exẽplis: quæ iferunt cõueniat. Neq;
ificior i ꝓpõnẽ loco illius de cõmo/
de ascribi posse. Nã i cõtradictõibꝫ
iterĩ totũ crimen exponit: id qđ ꝓ/
bãt exẽpla quæ subiiciunt de Cice/
ronis oronibꝫ: quæ nõ extãt de scri
pta. Interĩ ꝓptes dissoluit. Quod
ẽ utiq; si ẽ icredibilis rei ordo & ipa
expõne fidẽ ꝓditurus. Nisi aut utile
aut faciẽdũ, aut qd tale ascribat: sen
sus itegritas nõ habetur. Quare sic
puto legẽdũ. Quod ẽ utiq; faciẽdũ.

Multis hoc locis facit Cicero. Sed hæc simulatio iterim huc/
usq; procedit: ut quæ dicendo refutare non possumus: quasi
fastidiẽdo calcemus. Quoniam uero maxima pars eorum
similibus constat: rimandũ erit diligentissime: quid sit i quo
q; quod assumitur dissimile: in iure facile deprehenditur. Est
enim scriptum de rebus utiq; diuersis: tantoq; magis ipsa re/
rum differẽtia põt esse manifesta. Illæuero similitudies, quæ
ducuntur ex mutis animalibus aut inanimis: facile est elude
re. Exempla rerum uarie tractãda sunt si nocebũt: quæ si ue/
ra erũt fabulosa dicere licebit: sin dubia maxime quidem dis
similia. Neq; enim fieri põt ut paria sint omnia: ut si Nasica
post occisum Gracchum defendatur exemplo Halæ: a quo
Melius est interfectus. Melium regni affectatorem fuisse. A
Graccho leges modo latas esse populares. Halam magistrũ
equitum fuisse. Nasicam priuatum esse dicatur. Si defecerit
omnia: tum uidendum erit: an optinere possit: ne illud quidẽ
recte factum. Quod de exemplis idẽ etiam de iudicatis ob/
seruandum. Quod aũt posui referre: quo quicq; accusator
mõ dixerit: huc ꝓtinet: ut si est minus efficaciter locutus: ipsa
eius uerba ponant. si acri & uehemẽti usus fuerit oratõe: eã/
dẽ rẽ nostris uerbis mitioribus ꝓferamus: ut Cicero de Cor/
nelio. Codicẽ attigit: & ꝓtinus cũ quadã defensiõe: ut si ꝓ lu/
xurioso dicẽdum sit. Obiecta ẽ paulo liberalior uita. sic & ꝓ
sordido parcũ. & ꝓ maledico liberũ dicere licebit. Vtiq; nũq̃
cõmittẽdum ẽ: ut aduersarioꝝ dicta cũ sua cõfirmatiõe refe/
ramus: aut etiã ioci alicuius executiõe adiuues: nisi cũ eludẽ/
da. Apud exercitũ mihi fueris inquit, tot annis forũ nõ attige
ris. abfueris tã diu: & cũ tam longo interuallo ueneris: cũ iis
q̃ in foro habitarũt: de dignitate cõtẽdas. Præterea de contra
dictionibus interĩ totũ crimẽ exponit: ut Cicero ꝓ Scauro
cõtra Boscarẽ facit: uelut orationem diuersæ partis imitatus
aut pluribus propositiõibus iũctis: ut pro Vareno cum iter
per agros & loca sola faceret cum Populeno i familiã ancha
rianam incidisse dixerũt. deinde populenum occisum esse. il
lico Varenũ uinctum obseruasse: dũ hic ostenderet quid de
eo fieri uellet. Quod ẽ utiq; si erit icredibilis rei ordo: & ipsa
expositione fidẽ perditurus. Interim per partes dissoluitur:
quod contextu nocet: & plerũq; id est tutius. Quædã cõtra
dictiones natura sũt singulæ. Id exemplis nõ eget. Cõmunia
bene apprehẽdunt nõ tantũ: quia utriusq; sint partis: sed qa
plus ꝓsũt respõdenti. Neq; enim pigebit: quia sæpe monui:
referre. cõmune: qui prior dicit cõtrariũ: quo aduersarius be
ne uti põt. At enĩ nõ uerisimile est tantũ scelus. M. Cottam eẽ
cõmentũ? Quid? hoc uerisimile ẽ tãtũ scelus Oppium esse

Cõe q prior dicit cõtrariũ quo aduersarius bene uti põt. Facit uerbũ librarioꝝ icuria hoc omissum in aliis

conatum? Artificis aũt ẽ inuenire ĩ actione aduersarii: quæ ĩter semetipsa pugnẽt: aut pugnare uideant: quæ aliquando ex rebus ipsis manifesta sunt: ut ĩ cã Cæliana. Clodia aurũ se Cælio cõmodasse dicit: quod signũ magnæ familiaritatis est uenenũ sibi patũ: quod sũmi odii argumẽtũ ẽ. Tubero Ligariũ accusat: q̃ is ĩ Africa fuerit: & querit: q̃ ab eo ipse ĩ Africã non sit admissus. Aliquãdo uero præbet eius rei occasionẽ minus cõsiderata ex aduerso dicẽtis oratio: quod accidit præcipue cupidis sentẽtiarũ: ut ducti occasiõe dicẽdi nõ respiciant: qd dixerit: dũ locũ præsentẽ: nõ totã cãm ituent. Quid tã uideri põt cõtra Cluẽtiũ q̃ cẽsoria nota? Quid tã cõtra eũ dẽ q̃ filiũ ab Egnatio corrupti iudicii: q̃ Cluentius Oppiani cum circunuenisset: crimine exhæredatum? At hæc Cicero pugnare iuicẽ ostẽdit. Sed tu acti consideres cẽseo diligenter utrũ censoriũ iudiciũ graue uelis eẽ: an Egnatii. si Egnatii: leue est: quod cẽsores de cæteris subscripserũt. Ipsum enĩ Egnatium: quem tu grauem eẽ uis: de senatu eiecerũt. Sin aũt censorum: hunc Egnatiũ quem pater censoria subscriptione exhæredauit censores in senatu: cum patrem reiecissent: retinuerunt. Illa magis uitiose dicuntur: q̃ acute reprehenduntur. argumentum dubium pro necessario. controuersũ pro cõfesso. commune pluribus pro proprio. uulgare. superuacuum. serius constitutũ. cõtra fidẽ. Nã & illa accidũt parum cautis: ut crimen augeant: quod probandum est. de facto disputẽt: cum de auctore quæratur. impossibilia aggrediãtur. pro effectis relinquant uix dum incohata. de homine dicere: q̃ de cã malint. hominum uitam rebus assignent: ut si quis decemuiratum accuset. non Appium. manifestis non repugnent. dicant q̃ aliter accipi possit. summam quæstionis non intueantur. non ad proposita respondeant: q̃ unum aliquando recipi põt: cum mala causa adhibitis extrinsecus remediis tuenda est: ut cum peculatus Verres reus fortiter & industrie tuitus contra Piratas siciliam dicitur. Eadem aduersus contradictiones nobis oppositas præcepta sint. Hoc tamen amplius: q̃ circa eas multi duobus uitiis diuersis laborant. Nam quidam etiam ĩ foro tanq̃ molestã rem & odiosam prætereũt. Etenim plerũq̃ quæ cõposita domo attulerũt: cõtẽti sine aduersario dicũt. & si licet multo magis in scholis: ĩ q̃bus nõ solũ contradictiões omittunt: uerũ ẽt ipsæ materiæ: sic plerũq̃ fingunt: ut nihil dici p altera pte possit. Alii diligentia lapsi uerbis etiã uel sentẽtiolis oibus respõdẽdũ putãt: quod est & ĩfinitũ: & superiora. non enĩ cã reprehendit: sed actor: quem ego sẽper uideri mallem sic disertum: ut si dixerit: quod rei p fuerit: ingenii credat laus esse non causæ. Si quando forte nõ lædat: causæ nõ ĩgenii culpa. Itaq̃ illæ reprehensiões: aut obscuritatis: qualis in Rullũ fuit. ĩfantiæ ĩ dicẽdo q̃lis ĩ Pisonẽ. exemplaribus recte est ascriptum. Sic enim legit cõmune qui prior dicit contrarium facit quo aduersarius bene uti potest. Quod accidit præcipue cupiditas sententiarũ. Cupidis legendum est. Quod Cluẽtius Opianicũ circũ uenisset. Quo littera. d. erasa legatur ita sensu exigent. Quem pater censoria suppræscriptione exhæredauit. Et subscriptione & eiicerent in oratione Ciceronis pro Cluentio: unde hæc sunt descripta: emendate legitur.

Illa magis uitiose dicũtur quod acute reprehendũtur. Quam loco quod relatiui sensus exposcit. Cõmune pro pluribus: pro proprio. uulgare. Corrupte sic & legitur & distinguitur. Hoc autem modo castigate: ut pro præpositio expungatur ut legatur Commune pluribus pro proprio. hic autem est destinguendum. Seruis constitutum Pro seruis legendum esse Serius certum est. Manifestis non repugnant. dicent quod aliter accipi possit. Non particula ne sensum in contrarium peruertat: expungenda. ac repugnent & dicant legendum esse mihi uidetur. hoc modo. Manifestis repugnent. dicant quod aliter accipi possit. Non ad præposita respondent. Proposita & respondeãt. sine controuersia est legendum.

Et industrie tuitus cõtra Piratas Siciliam dicit. Tutatus recte in aliis exemplaribus legitur. Nam quidam etiam foro tanq̃ molestã rem & odiosam pretereũt. In præpositio mihi ascribenda uidet: ut in foro legatur. Etenim plerunq̃ quæ composita domo attulerunt contẽti sine aduersario dicunt. Enim particula sensum perturbans expungatur ac loco eius iis ablatiuus reponatur ut legatur & iis plerunque.

Quod ẽ ĩfinitũ & superiora. Hic quidem corrupte. In aliis uero exẽplaribus castigate legitur superuacuum non autẽ superiora. Qualis in Rullum. Cicero in Rullum sic scribit. Concionem in primis aduocari iubet. Summa cum expectatione concurritur. explicat orationem sane lõgam & uerbis ualde bonis. unum erat: quod mihi uitiosũ uidebatur quod tanta ex frequentia inueniri nemo potuit: qui intelligere posset quid diceret. Hoc ille utrum insidiarum causa fecerit: an hoc genere eloq̃ntie delectet nescio.

Qualis in Pisonem, Ciceronis in Pisonē uerba sunt hæc, Punici ista tua luculēta uitia nouimus, pauci tàr ditatē ingenii, stuporē debilitatēq; linguæ nunq̄ erat audita uox i foro, nunq̄ periculū factū consilii, nullū nō modo illustre: sed ne notū quidē factū aut militiæ aut domi. Qualis in Antoniū, Secūda ī Antoniū actio/ ne hæc leguntᵛ, Iam iuideo magistro tuo: qui te tanta mercede: quantā iam ꝓferā: nihil sapere docuit, Quid ē minus nō dico oratoris sed hois: q̄ obiicere aduersario: quod ille si uerbo negarit: lōgius ꝓgredi non possit q obiecerit? & quæ sequuntᵛ. Vt aduersus Quitiū Cicero, Quintius iste tribunus plebis fuit: qui turbulētis cōcionibus Cluentiū uexauerat, In eū ꝓ Cluētio hæc quoq; Cicero di xit, Atq; idē quāto in odii postea su is illis ipsis fuit: per quos ialtioré lo cū ascēderat: neq; iniuria. Facite n, ut nō solū mores eius & arrogātiā: sed ét uultū atq; amictū atq; illā us q; ad talos demissā purpurā recor/ demini, & quæ sequuntᵛ. Nō unq̄ eleuādæ iuidiæ gr̄a, Nunq̄ legendū est: ne sensus in cōtrariū puertaᵗ: ac Fabius a se ipso dissentire uideatur hoc mō. Nō nunq̄ eleuādæ iuidiæ gr̄a. Illa uero aduersus oēs & rece pta & nō humana cōquestio, In par ticula ascribēda uideᵗ: ut legaᵗ non ihumana, Talis n, cōquestio huma na est. Si callide qd acuisse breuis/ se, Quāuis nulla uiderim exēplaria quæ mihi suffragentur: Tacuisse ta mē ita mihi legēdū eē ur ut breuiaᵗ se. Sicut Appius aduersus Cluen tiū, Cluētii accusator nō Appius sed Actius a Cicerone uocaᵗ, Sic n, ingt Nunc quoniam ad oīa: quæ abs te dicta sūt, T, Acti de Oppianici dāna tiōe respōdi: cōfiteare necesse est te opinionē multū fefellisse: qđ existi/ maris me cām, A, Cluētii non facto eius sed lege defēsuᵖ. Nā hoc sæpe dixisti: tibi sic renūciari me hr̄e iaio cām hāc præsidio legis defēdere, Ita ne ē? Ab amicis uidelicet iprudētes ꝓdimur: & est nescio qs de iis quos amicos nobis arbitramur: q nr̄a cō silia ad aduersarios deferat, Quisnā hoc tibi renunciauit? qs tā iprobus fuit, Cui ego aūt narraui? Nemo: ut opinor in culpa est, Sed nimiꝝ tibi istud lex ipa renūciauit, Sed nū tibi ita defēdisse uideor: ut tota ī cā mē tionē nullā fecerim legis? & quæ se quuntᵛ, ex qbꝫ apte colligiᵗ quo mō pmutatio defēsiōis sæpe reph̄endaᵗ. Sed aptius adhuc ex iis quæ Aeschi nes ī Demosthenē a iudicibus petit Sic n, ingt ut Leonardi Aretini po/ tius: q eā oronē nup interptatus est uerbis utar: q̄ græcis: quæ qa a libra riis nō pcipiuntᵛ: facile corrūpuntᵛ. Quod si uobis audire placet Demo sthenē: iubete ipm eūdē ordinē ī ex cusando seruare quem ego in accu sando. Non enim uitam Demosthenis prius discussī: neq; publica eius crimina: quāquā uberem ad dicēdum haberem materiam: enodaui, Sed primo leges ostendi uetātes eū coronari: qbus reddēdis rationibus publice administratoꝝ obnoxius eēt, Deide Ctesiphōtē decreuisse coronā Demosthenī de hoc ipo obnoxio redargui

inscitiæ rerum uerborumq; & īsulsitatis etiā: qualis in Anto nium accommodantur ut iustis odiis: suntq; utiles ad conci/ liandum iis quos inuisos facere uolueris odium. Alia respon dendi patronis ratio: & aliquando tamen eorū nō ratio mō: sed uita etiam, uultus deniq;, incessus, habitus recte incusari solet. Vt aduersus Q uintium Cicero: non hæc solū sed ipsā etiam prætextam demissam ad talos insectatus est. Presserat enim turbulentis concionibus Cluentium Q uintius. Non nunq̄ eleuādæ inuidiæ gratia, quæ asperius dicta sunt: eludū tur: ut a Cicerone Triarius. Nam cum Scauri columnas per urbem plaustris uectas esse dixit. Ego porro inquit: quia al/ banas habeo columnas: clitellis eas apportaui. Et magis hoc in accusatores concessum est: quibus conuitiari aliquādo pa trocinii fides cogit Illa uero aduersus omnes: & recepta & nō hūana cōquæstio: si callide qd acuisse, breuiasse, obscurasse distulisse, dicuntᵛ. Defensiōis quoq; permutatio reprehendiᵗ sæpe: sicut Appius aduersus Climētium: Aeschines aduersus Ctesiphontem: Cum ille Ciceronem lege usurum modo, hic minime de lege dicturum Demosthenem queritur. De/ clamatores uero in primis sunt admonendi: neu cōtradicti/ ones eas ponant: quibus facillime responderi possit: neu sibi stultum aduersarium fingant. Facimus autē ꝙ maxime ube res loci populareq; sententiæ nascuntur: materiam dicendi nobis quo uolumus ducentibus: ut non sit ille inutilis uersus Non male respōdit, male enim prior ille rogarat. Fallet hæc nos in foro consuetudo: ubi aduersario non ipsi nobis respō/ debimus. Aiunt Actium interrogatum: cur causas non age/ ret: cum apud eum in tragœdiis tanta uis esset: optime hanc reddidisse rationem: ꝙ illic ea dicerentur: quæ ipse uellet. in foro eēnt dicturi aduersarii: quæ minime uellet. Ridiculum est ergo in exercitationibus: quæ foro præparantur: prius co gitare quid responderi: q̄ quicquid ex diuerso dici possit. Et bonus præceptor non minus discipulum laudare debet: siqd pro diuersa: q̄ si quid pro sua parte acriter excogitarit. Rur/ sus aliquid in scholis permittendum semper, ī foro raro. Nā loco a petitore primo cōtradictiōe uti qui possumus: ubi ue ra res agitur: Cum aduersarius adhuc nihil dixerit? Incidunt tamen pleriq; in hoc uitium uel consuetudine declamatoria:

nec aſcripſiſſe cum rationem reddiderit. Sed uos ac leges omnino paruipendiſſe. Futurus etiam cauillationes aduerſus iſta dicēdas refutaui: quaꝫ ut memineritis oro. Secūdo uobis narraui leges de præconiis faciēdis: qꝫ bus apte cauet: ne is q̄ a populo coronat: extra cōcionē ꝓnūciet. Cteſiphon aūt nō legē ſolū tranſgreſſus: ſed tēpus & locū præconii faciēdi: nō in cōcione: ſed in Theatro: neq; dū cōcio haberet: ſed dū tragœdiæ agerent ꝓnūciari coronādū decreuit. Poſt hæc pauca de priuatis criminibus, multa de plubicis locutus ſum. Eodē igi tur ordīe reſpōdere Demoſthenē iubeatis. Ad legē quæ de obnoxiis eſt primū, de præconiis ſecūdū tertiū & maximum quo dono ſit dignus.

uel etiam cupiditate dicendi: dantq; de ſe reſpondentibus ue nuſtiſſimos luſus: cum modo ſe uero nihil dixiſſe: nec tā ſtul te dicturos: mō bene admonitos ab aduerſario: & agere gra tias: q; adiuti ſint iocantur. Frequentiſſime uero id quod fir miſſimum eſt: nūq̄ his reſpōſurum aduerſarium fuiſſe: quæ propoſita non eſſent: niſi ſciret: illa uera eſſe: & ad fatendum conſcientia eſſet impulſus: ut pro Cluētio Cicero. Nam hoc perſæpe dixi tibi: ſic renunciari: me habere in animo cauſam hanc præſidio legis defendere: ita ne eſt? ab amicis imprudē tes uidelicet ꝓdimur: & ē neſcio quis de iis: quos amicos eſſe arbitramur nobis: qui noſtra conſilia ad aduerſarium defe rat. Q uiſnam tibi hoc renūciauit? quis tam improbus fuit? cui autem ego narraui? nemo: ut opinor: in culpa eſt. nimirū tibi iſtud lex ipſa renunciauit. At quidam contradictione nō contenti totos etiam locos explicāt. Scire ſe hoc dicturos ad uerſarios: & ita perſecuturos: quod factum uenuſte tempori bus noſtris eluſit Vibius Criſpus uir īgenii iucundi & elegā tis. Ego uero inquit iſta non dico. Q uid enim attinet illa bis dici. Nonnunq̄ tamen aliquid ſimile contradictioni poni po teſt: ſiquid ab aduerſario teſtationibus comprehenſum. ī ad uocationibus iactatum. R eſpondebimus enim rei ab illis di ctæ. nō a nobis excogitatæ. aut ſi id genus erit cauſæ: ut pro ponere poſſimus certa: extra quæ nihil dici poſſit: ut cum res furtiua in domo deprehenſa ſit: dicat neceſſarie eſt reus: aut ſe ignorante illatam: aut depoſitam apud ſe: aut donatam ſi bi: quibus omnibus etiam ſi propoſita non ſint: reſpōderi po teſt. At in ſcholis recte: & plenaribus contradictionibus oc curremus: ut ī utrūq; locum ideſt primum & ſecundū ſimul exerceamur: quod niſi fecerimus: nūq̄ utemur cōtradictiōe. Non ēnim erit cui reſpondeamus. Eſt & illud uitium nimiū ſoliciti: & circa omnia momenta luctantis. Suſpectam enim facit iudici cauſam: & frequenter quæ ſtatim dicta omnē du bitationem ſubſtuliſſent: dilata ipſis præparationibus fidem perdunt. quia patronus & aliis crediderit opus fuiſſe. Fiduci am igitur orator præ ſe ferat: ſemperq; ita dicat: tanq̄ de cau ſa optime ſentiat. Q uod ſicut in Cicerone omnia præcipuū eſt. Nam illa ſūma cura ſecuritatis eſt ſimilis: tantaq; ī oratio ne auctoritas: ut probatiōis locū obtineat dubitare nobis nō

Quod ſi a uobis petat: ut alio dicē di ordine uti ſibi ꝓmittatis: ac in fi ne oīonis ſuæ reſponſuꝝ ſe legibus ꝓmittat: ne cōcedatis: neq; ignore tis hāc eē artē quādā ad iudiciū euer tēdū. Nō. n. qa tūc reſpondere uelit: ſed qa nō habet qd reſpōdeat aliaꝫ reꝫ iniectiōe uos in obliuionē reꝫ ac criminis abducere conat: & quæ ſequūtur. Nā hoc ꝑſæpe dixi tibi ſic renūciari. Dixiſti legēdū eē nō ſo lū ex ſēſu: ſed ex oīone quoq; Cluē tiana facile ꝓcipi pōt. Quod factū uenuſte tpibus nīis eluſit Vibius Criſpus uir īgenii iucūdi & elegātis. Huius Criſpi dictū uenuſtū refert Suetonius i uita Domitiani his uer bis. Inter initia pricipatus quotidie ſecretū ſibi horaꝫ ſumere ſolebat: nec quicq̄ aliud q̄ muſcas captare: ac ſtilo p̄acuto cōfigere: ut Cuidā iter rogāti. Eſt ne qs ītus cū Cæſare: nō abſurde reſponſū ſit a uibio Criſpo Ne muſca qdē. Dicat neceſſarie ē reus. Neceſſe in aliis exēplaribus re cte legit. At ī ſcholis recte & ple nariꝫ cōtradictōibus occurremus Deprauatū hūc ſenſū qdē ſic emen dāt: ut ꝑ plenaribus legāt iterpella tionibus & copula iteꝫ adiecta. Ac iſti quidē latinā elegantēq; dictionē pro inepta inuſitataq; repoſuerunt uerum ſenſui minime cōuenientē Quo nanq; pacto inter declamādū iterpellationibus quis utatur, cum fere ſine aduerſario dicatur: & iter pellare ſit loquentem ſermone ipe dire ac ut uulgo loquimur interrū pere? quod quidem & turpe & a bo no uiro hoc eſt ab oratore alienum eſſe iudicatur. Quonam igitur mo do legendum eſſe dicemus? An ut minimum a ſimilitudine uerbi fe re in uetuſtis exemplaribus deſcri pti recedamus: plenius forſitan a Fa bio fuit ſcriptum? Nam in foro par cius utendum eſſe contradictione. In ſcholis uero plenius & copioſius contradictionibus ipſis occurren dum eſſe Fabius præcipit ut pari ter & contradictiones excogitare & eas ſoluere aſſueſcamus, hoc enim

eſt in primum ac ſecundum locum exerceri. Quod ſicut in Cicerone omnia præcipuū eſt. Verborum or dinem hic eſſe perturbatum facile aurium ſenſu diiudicat. In ordinem autem ſic rediguntur. Quod ſicut oīa

in Cicerone præcipuum eſt

Vt gladiatorum manus quæ ſecundæ uocãtur fiunt & tertiæ: ſi prima ad uocandum aduerſam ictum prolata erit. Euocandum forſitan eſt legendum. Tametſi hæc gladiatorum conſuetudo mihi eſt ignota. Sed illam etiam quam ſupra oſtendi ſimplicem ex affectibus atq; ex affirmatione ſola probationem recipit refutatio. Pro affirmatione legendum eſſe aſſeueratione: id quod paulo ante pluribus oſtendi: hic quoque ex iis quæ a Fabio ſubiiciuntur: manifeſte colligitur. Inquit enim Quin neſcio an etiam frequentior ubi quid negatur. Quam libet enĩ ſint ad dicendum accommodata. Docendum ut legatur ſenſus expoſcit. hoc eſt probãdum. Et ii proprii quibus factum quoque Laudamus. Quodque d. aſcripta legendum eſt.

Itaque minor inter duos diuerſarum ſectarum uelut duces. Miror emendate in aliis exemplaribus legitur.

Nanque omnes fere qui legem dicendi. Imperite hic ſenſus illius idicis interpoſitione Quibus conſtet epicherema: fuit ſeparatus. Cũ enim exponat Fabius: quo modo artes a ſecuris ocioſiſq; compoſitæ ipſa pugnæ neceſſitate turbentur: quis non uideat etiam ſi in capita diuidẽdũ foret hoc opus: rationem a propoſitione nõ eſſe diſtrahendam? Capitis autem initium ille ſẽſus foret. Igitur enthymema. De argumentatione uero hoc eſt argumenti explicatione atq; elocutiõne: quæ a græcis tum epicherema. tum enthymema. tum ſillogiſmus appellatur: hoc in capite plene tractatur. Expugnãtibus. nota hypodiaſtoles diſtinguatur: ne unum uerbum eſſe putetur: ſed ex repugnantibus intelligat.

audentibus. Porro q ſcierit: quid pars aduerſa: quid noſtra habeat ualentiſſimũ: facile iudicabit: qbus maxime rebus uel occurrendũ ſit: uel inſtandũ. Ordo quidẽ in pte nulla minus affert laboris. Nã ſi agimus: noſtra confirmanda ſunt primum. tum quæ noſtris opponuntur refutanda. ſi reſpondemus: prius ĩcipiendum eſt a refutatione. Naſcuntur aũt ex iis quæ cõtradictioni oppoſuimus: aliæ cõtradictiones: Euntq; interim longius: ut gladiatorũ manus: quæ ſecũdæ uocantur: fiũt & tertiæ: ſi prima ad uocandum aduerſarii ictũ prolata erit. Et quartæ ſi geminata captatio ẽ: ut bis etiã cauere. bis repetere oportuerit. Q uæ ratio & ultra ducit. Sed illa etiam quã ſupra oſtẽdi ſimplicẽ ex affectibus: atq; ex affirmatiõe ſola p̃batione recipit refutatio: q̃lis eſt illa Scauri: de q̃ dixi ſupra. Q uin neſcio an etiã frequẽtior ubi quid negat. Videndũ præcipue utriq; pti: ubi ſit rei ſũma. Nã ferre accidit: ut in cauſis multa dicantur. de paucis iudicetur. In his probandi refutandiq; ratio eſt: ſed adiuuanda uiribus dicentis & adornanda. Q uanlibet enim ſint ad dicendum quod uolumus accommodata: tamen erunt infirma: niſi maiore quodã oratoris ſpiritu implent. Q uare & illi cõmunes loci de teſtibus. de tabulis. de argumentis: aliiſq; ſimilibus magnam uim animis iudicum afferunt. Et ii proprii: qbus factũ quodq; laudamus: aut cõtra iuſtum uel iiuſtum docemus. maius aut minus. aſperius aut mitius. Ex his aũt alii ad probationẽ ſingulorũ argumentoꝝ faciũt. alii ad plurium. alii ad totius cauſæ inclinationem. Ex qbus ſũt quæ præparent animum iudicẽs. ſũt quæ confirment. Sed præparatio quoq; aut cõfirmatio aliquãdo totius cauſæ ẽ. aliquãdo partium. Et proinde: ut cuiq; conueniũt ſubiicienda. Ideoq; miror iter duos diuerſaꝝ ſectaꝝ uelut duces nõ mediocri cõtẽtiõe quæſitũ. ſingulis ne quæſtiõibus ſubiicẽdi eẽnt loci: ut Theodoro placet: an prius docendus iudex q̃ mouendus: ut præcipit Apollodorus. tãq; pierit hæc ratio media: & nihil cũ ipſius cauſæ utilitate ſit deliberandũ. Hæc præcipiũt: qui ipſi nõ dicũt in foro: Vt artes a ſecuris ocioſiſque compoſitæ ipſa pugnæ neceſſitate turbentur. Nãq; omnes fere qui legẽ dicendi quaſi quædã myſteria tradiderunt: certis non inueniẽdorum modo argumentorum locis: ſed cõdendorũ quoq; nos præceptis alligauerunt: de quibus breuiſſime prælocutus: quid ipſe ſentiam: ideſt quid præclariſſimos oratores feciſſe uideam: non tacebo.

Q uibus conſtet epicherema: & quo modo refellatur.

i Gitur enthymema: & argumẽtum ipſũ ideſt rem: quæ probationi alterius adhibetur: appellant: & argumẽti elocutionẽ. Eam uero: ut dixi: duplicem. ex conſequentibus quod habet p̃poſitionem coniunctamq; ei protinus probationem: quale pro Ligario. Cauſa tamen dubia: quod erat aliquid in utraq; parte: quod probari poſſet. nunc melior ea iudicanda eſt: quam dii adiuuerũt. Habet enim rationẽ & p̃poſitionem. non habet concluſionem. Ita eſt ille imperfectus ſyllogiſmus. Expugnantibus uero quod etiam

ſolū enthymema qdā uocant: fortior multo probatio eſt. Tale eſt Ciceronis ꝓ Milone. Eius mortis ſedetis ultores: cuius uitam ſi putetis ꝓ uos reſtitui poſſe nolitis. Quod quidem etiam aliquando multiplicari ſolet: ut eſt ab eodem & pro eodem reo factū. Quē igit cū aliq̄ gra noluit: hūc uoluit cū aliquorū querela: quem iure: quem tempore nō eſt auſus: Hunc iniuria. in quo loco. alieno tēpore. cum periculo capitis non dubitauit occidere? Optimū aūt uidetur enthymematis genus cū propoſito diſſimili uel cōtrario ratio ſubiūgitur: quale ē Demoſthenis. Non enim ſiqd unq̄ cōtra leges factū eſt: idq̄ tu es imitatus: iccirco te conuenit pœna liberari: quin e contrario dānari multo magis. Nam ut ſiquis eorum dānatus eſſet: tu hoc non ſcripſiſſes: ita damnatus ſi tu fueris: non ſcribet alius. Epicherematos: & quattuor & qnq̄ & ſex etiam factæ ſūt partes a quibuſdam. Cicero maxie quinq̄ defendit: ut ſit ꝓpoſitio. deinde ratio eius. tū aſſumptio: & eius ꝓbatio. qnta cōplexio. quia interim & propoſitio nō egeat rōnis: & aſſūptio ꝓbationis. nonnunq̄ etiam cū plane opus nō ſit: q̄dripartitam: & bipartitam quoq̄ fieri poſſe ratiocinationē. Mihi & plurimis nihilominus auctoribus tres ſūmū uidentur. Nam ita ſe habet iſta natura: ut ſit de quo quæratur: & p quod probet. tertium adiici pōt: uelut conſenſū duorum antecedentium. Ita erit prima intentio. ſecūda aſſumptio. tertia cōnexio. Nā cōfirmatio primæ: ac ſecūdæ partis exornatio eiſdē cædere poſſent: quibus ſubiiciunt. Sumamus ex Ciceronе qnq̄ partiū exemplū. Melius gubernātur ea quæ conſilio regunt: q̄ quæ ſine conſilio adminiſtrantur. Hanc primā partē numerāt. Eam deinceps rationibus uariis & q̄copioſiſſimis uerbis approbari putant oportere. Hoc ego totū in ſua rōne unum puto. alioqui ſi ratio ps ē. ē autē uaria ratio: plures partes eſſe dicantur. Aſſumptionem deinde ponit. Nihil autē omnium rerū melius q̄ oīs mūdus adminiſtratur. Huius aſſumptiōis quarto i loco iam porro inducūt approbationē: de quo idē quod ſupra dico. Quinto iducūt loco complexionem: quæ aut infert ſolū: quod ex oībus partibus cogit hoc modo. Conſilio igit mundus adminiſtrat: aut unū i locū cū cōduxerit breuiter expoſitiōem & aſſūptionē: adiūgit qd ex his cōficiat ad hūc modū. Quod ſi melius gerūt quæ cōſilio q̄ quæ ſine cōſilio admiſtrāt. Nihil āt oīum melius rerū q̄ oīs mūdus admiſtrat. cōſilio igit mūdus adminiſtratur. cui pti cōſilio. In tribus aūt: q̄s fecimus: partibus non eſt forma ſemp eadē. ſed una in qua idem concludit: quod intenditur. Anima imortalis eſt. Nam quicquid ex ſe ipſo mouetur: imortale eſt. Anima autem ex ſe ipſa mouetur. Immortalis igitur eſt anima. Hoc fit non ſolum in ſingulis argumentis: ſed i totis cauſis quæ ſūt ſimplices: & in quæſtionibus. Nam & hæ primam habent expoſitiōem. Sacrilegium commiſiſti. Nō quiſquis hominem occidit cædis reus tenetur, deinde ratiōem.

Quem iure: quem tempore. Duo hic cōmata deeſſe aperte ex Miloniana percipitur: ubi ſic legitur. Quem iure. quē loco. quem tempore. quem impune non eſt auſus. Quod e contrario damnari multo magis. Quin legendum eſſe loco quod ex Demoſthenis oratione contra Ariſtocratem aperte colligitur. Sic enim i ea legitur ἀλλὰ τοὐναντίον πολύ μᾶλλον ἀποκτεῖναι, hoc eſt: Sed e contrario multo magis damuari. Quin uero pticula maxime in inuerſionibus uti ſolent oratores. Ex hoc autem Demoſthenis dicto illa iuris ciuilis regula collecta eſt a Paulo Digeſtorū libro primo De legibus. Quod cōtra rationem iuris receptum eſt: non eſt producendum ad conſequentias. Cicero quinque maxime defendit ut ſi ꝓpoſitio. Sit legendum eſt In primo autem rethorico hæc a Cicerone traduntur. Quia interim & propoſitio non egeat rationis. Vero particula ſimiliſue mihi ſenſui deeſſe uidetur: ideoque aſcribenda. ut legatur Quia uero interim.

Non nunquam etiam cum plane opus non ſit Hic locus aperte quidem eſt de prauatus quamuis ita legatur. Sic autem mihi corrigi poſſe uidetur: ſi duabus illis particulis cum plane eraſis complexione aſcribatur. hoc modo. Non nunq̄ etiā complexione opus non ſit quadripartitam. Nam confirmatio primæ: ac ſecundæ partis exornatio eiſdem cedere poſſent. Poſſunt legitur rectius q̄ poſſent. Cum Fabio autem ſentit & Boethus: qui in ſecundo dialecticorum libro multis colligit argumentis ratiocinationem tripartitam duntaxat eſſe Itaque Ariſtoteli ac Theophraſto & omnibus denique peripateticis placuiſſe demonſtrat.

Hoc ego totum in ſua ratione unum puto. Cum præpoſitio loco in præpoſitionis ut reponatur: ſenſus exigit. Anima immortalis eſt. Hæc argumētatio a platone ſūpta uidet: qua animæ imortalitas ꝓbat.

Mors nihil ad nos. Epicuri est hoc argumentum. Cæterum hæc propositio aut cõfessa est aut proxima, aut probãda. Bimembris est hæc diuisio. Quare ut proxima legendum est non aut. Ea enim propositio. Oĩa enim animalia meliora sunt q̃ inanima: confessa est. Quæ uero sequitur, probatione indiget. Vt qui beatã uitam uidere uolet philosophetur oporteat. Hæc propositio indiget emendatione. Si enim uiuere uitam Articos imitati eleganter dicimus: nõ uideo cur uidere hoc loco legẽdũ sit: cũ præsertim beata uita sub oculoꝝ sensum non cadat. Viuere itaq; legatur non uidere, & oporteta expuncta. Vt est assumptio interim concessa. Vt particula erasa & copula uidet ascribẽda, hoc modo. Est & assumptio, ut intelligatur assumptionem quoq; non solũ probationem: interim cõcessam esse: interim ꝓbãdã.

Vel ad tempus certa maneat. Certum pro certa recte in aliis legitur exemplaribus. Hæc autẽ stoicoꝝ de anima fuit opinio. Vt diceret eã ad certum tempus circa sepulchrũ cadaueris uagari. Nisi quod illi & plures habent species. Quas species uocat Fabius: ab aliis præcipueq; a dialecticis modi appellantur. uidetur autem Fabius de solis demonstratiuis sentire syllogismis. illi namq; uera semper colligunt ueris. Cæterum & dialectici syllogismi circa credibilia fere uersantur. & sophistici ex iis quæ apparent credibilia: quis non sint: conponuntur. Et uera colligunt ueris. Sic quidem Fabius. Aristoteles uero in secundo priorũ analyticorũ aperte demonstrat syllogismo frequenter ex falsis colligi uerũ. Nã si contingeret semper controuersiã confessis probare. Controuersa cõfessis opponunt. Quare controuersa legendum est non controuersiã.

Cũ iure bonoꝝ possessio itestati secundũ tabulas testamenti det. Sic qdẽ recte legi putat. Sed nisi corrigat hic sensus: sibi ipsi uidebit eẽ cõtrarius. Quo nãq; pacto bonorum possessio itestati secũdũ tabulas testamenti: quæ nullæ sunt iure dari põt? Intestati. n. dicuntur: qui nullo cõdito testamẽto decedunt. ut igit sibi cõgruat sensus: uel repugnantibus exẽplatibus testati in priuatiua particula erasa legat. Itẽq; aũt nõ hæres es. Propter catophonian nõ es hæres legẽdũ ita ut uerbũ es uocabulo præponat. Ad quod sufficiũt intentio & oratio. Hic sensus ita est deprauatus ut uix mihi percipi possit. non quin uideat ex oratione prima littera expũgenda: ut ratio legatur. Sed quia ne sic quidẽ explicat sensus. Prima. n. duo uerba huius sensus otiosa uident. neq; ad aliquid referunt. Quare eoꝝ loco aliquando mihi uidetur reponendum. ut legatur Aliquando sufficiunt intentio & ratio. Huius aũt regulæ exẽplum subiicitur: ex quo aperte percipitur: sic omnino esse legendum ut dixi. Cum. n. breuior ratiõ iteruenit: cõnexiõe est supsedẽdũ. Id qd̃ fit in illa Ciceronis ꝓ Milone argumẽtatiõe. Silẽt. n. leges inter arma. Sed & Sed hæc est in causis & quæstione longior: q̃ ĩ singulis argumentis: & plerũq; summa complexione uel per enumerationem: uel per breuem conclusionem testantur: quid effecerit. In hoc genere ꝓpositio dubia est. De hac enim quæritur. Altera ẽ cõplexio nõ par itẽtiõi: sed ui habens parẽ. Mors nihil ad nos. Nã quod ẽ dissolutũ sẽsu caret. qd̃ ãt sẽsu caret: nihil ad nos. In alio genere non eadem propositio est quæ connexio. Omnia animalia meliora sunt q̃ inaĩa. Nihil autem melius est mundo. Mundus igitur animal. Hic põt uideri de re contentio. Potuit enim sic cõstitui ratiocinatio. Animal ẽ mũdus. Omnia enim animalia meliora sunt q̃ inanima. Cæterũ hæc propositio aut confessa est aut ꝓxima: aut probanda: ut qui beatam uitam uidere uolet philosophetur oporteat. Nõ enim cõceditur. Cætera sequi nisi cõfirmata prima parte nõ possunt: ut est assumptio interim cõfessa: ut. Omnes autẽ uolunt uitam beatam uidere. interim ꝓdanda ut illa. Quod ẽ dissolutum sensu caret. cum soluta corpore anima: an sit immortalis, uel ad tẽpus certa maneat sit in dubio. Quã assũptionẽ alii. alii rationem uocãt. alii epicherema. Epicherema aũt nullo differt a syllogismis: nisi quod illi & plures habent species: & uera colligunt ueris. Epicherematis frequẽtior circa credibilia est usus. Nam si cõtingeret semp cõtrouersa cõfessis ꝓbare: uix esset in hoc genere usus oratoris. Nam quid ingenio est opus ut dicas bona ad me pertinent? Solus enim sum filius defuncti: uel solus hæres: cum iure bonorum possessio intestati secũdum tabulas testamenti detur. Ad me igitur pertinent. Sed cum ipsa ratio in quæstionem uenit: efficiendum est certum id quod ꝓbaturi sumus: quod incertum est: ut si ipsa forte intentione dicat: aut filius non es. aut non es legitimus. aut nõ es solus. Itemq; aut non es hæres: aut non iustum testamentũ ẽ. aut capere nõ potes. aut habes cohæredes. Efficiendum est iustum: propter quod bona adiudicari nobis debeant. Sed tũ ẽ necessaria illa sũma cõnexio: cũ iteruenit oratio largior: ad quod sufficiunt intentio ac oratio. Silent enim leges inter arma: nec se expectari iudent: cum ei qui expectare uelit: ante iniusta pœna luenda sit: q̃ iusta repetenda. Ideoque id enthymema quod est ex cõsequentibus rationi simile dixerunt. Sed & singula quæ interim recte

ponuntur:ut ipsum illud. Silent leges inter arma: & a ratione fas est icipere. Deinde concludere ibidem. Quod si. xii. tabulæ nocturnũ furẽ quoquo mõ. diurnũ autem si se telo defenderet: iterfici ipune uoluerũt: quis est q quoquo mõ qs interfectus sit: puniẽdũ putet? Variãt aũt hic adhuc: & rursus rationem tertio loco ponũt. Cum uideant aliquando gladiũ nobis ab ipsis porrigi legibus. Priori aũt partis duxit ordinẽ. Insidiatori aũt & latroni: quæ põt inferri iniusta nex? Hæc intentio. Quid comitatus nostri? quid gladii uolunt? Hæc ratio. Quos habere certe non liceret: si illis nullo pacto uti liceret. Hæc ex ítẽtiõe & ratione connexio. Huic generi probationis tribus occurritur modis ideſt per omnes partes. Aut enim expugnat intẽtio: aut assumptio: aut conclusio: nonnũq̃ omnia. Sed omnia hæc tria sunt. Intentio expugnatur. Iure occidi eum: qui insidiatus sit. Nam prima statim pro Milone quæstio est. An ei sit fas lucem intueri: q̃ a se hominẽ necatum esse fateatur. Expugnatur assũptio oĩbus iis quæ de refutatione diximus. Et ratio qdẽ nonnunq̃ est uera: cũ eius propositio uera non sit. Interim ueræ propositionis falsa ratio est. Virtus bonũ est. uerum est. siquis rationem subiiciat. q̃ ea locupletes faciat: ueræ intentionis falsa sit ratio. Connexio aũt uera negatur: cũ aliud colligit q̃ id quod ex prioribus cõficitur: aut nihil ad quæstionẽ dicit pertinere. Non est uera sic. Insidiator iure occidit. Nã q curauit: ut uim afferat ut hostis: debet etiã ut hostis repelli. Recte igit Clodius ut hostis occisus ẽ. Non utiq̃. Nondũ enim Clodiũ insidiatorem ostẽdimus. Sed sit uera cõnexio. Recte igitur insidiator ut hostis occidit. Nihil ad nos. Nondũ enim Clodius insidiator apparet. Sed ut põt eẽ uera intentio & ratio: & tamen falsa cõnexio. Ita si illa falsa sũt: nũq̃ est uera cõnexio. Enthymema ab aliis oratoribus syllogismus. ab aliis ps dicitur syllogismi. propterea quod syllogismus utiq̃ cõclusionem & propositionẽ habet: & p oẽs partes efficit: quod ꝓposuit: Enthymema tantũ ĩtentu ĩtelligi cõtentũ sit. Syllogismus talis. Solũ bonum uirtus. Nam id demũ bonũ ẽ: quo nemo male uti potest. Virtute nemo male uti põt. Bonum est ergo uirtus. Enthymema ex cõsequẽtibus. Bonũ est uirtus: q̃ nemo male uti põt. Et contra. Non est bonũ pecunia. Non enim bonũ: quo quisq̃ male uti potest. Pecunia põt qs male uti. Non igitur bonũ est pecunia. Enthymema ex pugnantibus. An bonũ est pecunia: qua quisq; põt male uti? Si pecunia quæ est in argento signato: argentum est: qui argentum omne legauit: & pecuniam quæ ẽ in argento signato legauit. Argentum autem omne legauit. Igit & pecuniam quæ est in argento legauit. Habebit formã syllogismi. Oratori satis ẽ dicere. Cũ argẽtũ legauerit oẽ: pecuniã quoq; legauit: quæ ẽ in argẽto. Peregisse mihi uideor sacra tradẽtiũ artes. Sed cõsilio locus supest. Nãq; ego ut ĩ oratione syllogismo qdẽ aliq̃ndo uti nefas duco: ita cõstare totã singula quæ interim recte ponuntur. Quoq; loco illius quæ relatiui uidetur esse legendum.

Deinde concludere. ibidem. Sic quidem legitur. Sed ibidẽ aduerbium ut sensui non aptũ mihi uidetur expungendum: ac eius loco hæc duo uerba reponenda: ut idem. Exemplo. n. eiusdem Ciceronis præceptum quod tradidit: declarat Fabius.

Quod si duodecim tabulæ nocturnũ furẽ quoquo modo. Hoc idẽ & Caius ad legẽ Aquiliã scribit: cum inquit. Lex duodecim tabularum furem nocte præhensum occidere permittit ut tamen id ipsum cum clamore testificetur. Interdiu autem deprehensum ita permittit occidere: si is se telo defẽdat. Priori autem partis duxit ordinẽ. Hic sensus præterq̃ quod prioris legendum est: mihi depraua tus uidetur: nec quid sibi uelit satis percipitur. Hæc est intẽtione & ratione cõnexio: Ex loco est uerbi legendum esse certum est. Cõnexio autem uera. Aut non autem legendum esse patet. Sed ut potest esse uera intentio & ratio. & tamen falsa connexio: ita si illa falsa sunt nunq̃ est uera cõnexio. Nisi hic quoque locus ab imperitorum aliquo ẽ deprauatus: ab Aristotele dissentit Fabius minusque uera sunt quæ tradit Aristoteles. nanq; in secundo priorum analyticorum libro demõstrat ex ueris propositiõibus falsam nullo pacto colligi posse conclusionem. ex falsis autem interdũ ueram posse cogi. His uero contraria a Fabio præcipiuntur. nisi ut dixi fortasse sint peruersa. Quod si esset: facile hoc præceptum hoc modo corrigeretur. Sed ut potest esse uera cõnexio & tamen falsa intentio & ratio: ita si illa uera sunt: nunq̃ est falsa connexio. Sic enim & uera p̃cipiet: nec summis uiris Fabius uidebitur repugnare. Enthymema ab aliis ararioribus syllogismus. ab aliis pars syllogismi dicitur. Oratorius. b. littera erasa q̃is exẽplaria nobis non astipulentur: legendum esse patet.

Nanque ego ut in oratione

ſyllogiſmo quidem aliquando uti nefas duco. Senſus integritas negationem deſiderat ut legatur, non duco.

Aut certe confertam eſſe aggreſſione ex enthymematum ſtipatione minime uelim. Pro aggreſſione mihi legendum uidetur aggreſſionum hoc eſt epicherematum. Epicherema namq; aggreſſio interpretatur. Præterea Et copula loco ex præpoſitionis eſt reponēda. Quarum alteram τοπικὴν alteram κριτικὴν uocant. Dialectica hoc eſt ratio diſſerendi in duas diuiditur partes τοπικὴν hoc eſt localem: quæ tractat de inuentione, & κριτικὴν hoc eſt iudicialem in qua traduntˊ regulæ diſcernēdi ueꝝ a falſo. Propoſitio ac cōcluſio ex conſequētibus pugnantibus. Ita de prauatus ē hic locus ut nec ſenſus percipiatur ullus: nec facile corrigi poſſit. Quis unq̄ ſic uixit orator? Dixit legendū eſſe apertius eſt q̄ ut admonendum ſit. Nonne apud ipſum Demoſthenem pauciſſima huius uiri uel artis reperiūtur. Sic quidem legitur cum maximo Fabii dedecore: cui adeo ineptæ locutiones aſcribuntur. Quis.n. uel inſulſus tali uteretur oratione? Nōne apud demoſthenē pauciſſima huius uiri uel artis? Profecto nemo niſi ruſticus planeq; iperitus. Et illi quidē genitiui uiri uel artis abſenſu Fabiiq; elegantia reſpuūtur: Ac forſitan eorum loco modi emēdate legeretur hoc pacto. Pauciſſima huiuſmodi. Illæ utiq; duæ dictiōes uel artis de margine in contentum uidentur eſſe tranſlatæ. Aliquis.n. cum uideret illū genitiuū uiri minus ſenſui cōuenire: in margine ex cōmodo ſuo ſcripſit uel artis. Nā hoc ſolum nobis peius non faciūt. Illud non negandi aduerbiū mihi uidetur eſſe expungēdum. græcos enim quoſdam reprehendit Fabius: qui aggreſſionum & enthymematū ſtipatione ſuas orationes repleant quibuſdā Demoſthenis orationibus innitentes. Cum etiam ipſi iuriſcōſulti quorum ſummus circa uerborum ꝓprietatem labor eſt. De priſcis quidem iureconſultis uere hoc dicitur. Plericq; uero noſtrorum temporum iuriſperiti ita uerborum proprietatem negligūt: ut nec latine nec grammatice loqui ſciant: ac eorum ſcripta qui latine locuti ſunt nō percipientes peruertant. Non ita quidem Labeo Antiſtius qui ut refert. A. Gellius libro decimoquarto. Iuris quidem ciuilis diſciplinā principali ſtudio exercuit: & conſulentibus de iure publice reſponſitauit. Sed cæteraq; quoque bonarum artium non expers fuit: & in grammaticam atque dialecticam litteraſque antiquiores altioreſque penetrauit. latinorumq; uerborum origines rationeſque pcalluit. eaque præcipue ſcientia ad enodandos pleroſque iuris laqueos utebatur.

autem certe confertam eē aggreſſione & enthimematum ſtipatione minime uelim. Dialogis enim & dialecticis diſputationibus erit ſimilior: q̄ noſtri operis actionibus: quæ quidē inter ſe plurimum differūt. Nanq; illi homines docti & iter doctos uerū quærentes: minutius & ſcrupuloſius ſcrutantur omnia: & ad liquidum confeſſumq; perducunt: ut qui ſibi & inueniendi & iudicandi uindicent partes: quarum alteram τοπικὴν: alteram κριτικὴν uocant. Nobis ad aliorum iudicia componenda eſt oratio: & ſæpius apud omnino imperitos: atq; aliarum certe ignaros litterarū loquendum eſt: quos niſi delectatione allicimus: & uiribus trahimus: & nonnunq̄ turbamus affectibus: ipſa quæ iuſta ac uera ſunt: tenere non poſſumus. Locuples & ſpecioſa uult eſſe eloquentia: quorū nihil cōſequetur: ſi cōcluſionibus certis & crebris: & in unā ꝑpe formam cadentibus conciſa: & contemptum ex humilitate: & odium ex quadā ſeruitute: & ex copia ſacietatem: & ex amplitudine faſtidium tulerit. Feratur igitur nō ſemitis: ſed cāpis. non uti fontes anguſtis fiſtulis colliguntur: ſed ut latiſſimi amnes totis uallibus fluat: ac ſibi uiam: ſiquādo nō acceperit: faciat. Nam quid illa miſerius lege: uelut præformatas infantibus litteras proſequentium: & ut græci dicere ſolent: quem mater amictum dedit: ſolicite cuſtodientium? propoſitio ac concluſio & conſequentibus propugnantibus. Non inſpiret. non augeat. non mille figuris uariet: ac uerſet? ut ea naſci & ipſa prouenire natura non manu facta & arte ſuſceptа magiſtrū fateri ubiq; uideantur? Quis unq̄ ſic uixit orator? nōne apud ipſum Demoſthenem pauciſſima huius uiri uel artis reperiuntur: quæ apprehenſa græci magis (nā hoc ſolum nobis peius non faciunt) in cathenas ligant: & inexplicabili ſerie connectunt: & indubitata colligunt: & probāt cōfeſſa? Et ſe antiquis per hoc ſimiles uocant? Deinde interrogati nunq̄ reſpōdebunt: quem imitentur. Sed de figuris alio loco. Nunc illud adiiciendum: ne iis quidem conſentire me: qui ſemper argumenta ſermōe puro & dilucido & diſtincto: cæterū minime lato ornatoq; putāt eſſe dicenda. Nāq; ea diſtincta quidem ac perſpicua debere eſſe confiteor. In rebus uero minoribus etiam ſermone ac uerbis q̄ maxime propriis & ex uſu. At ſi maior erit materia: nullum ornatū iis: qui modo non obſcuret: ſubtrahendum puto. Nam & ſæpe pluriſmum lucis affert ipſa trāſlatio. cum etiam ipſi iuriſconſulti: quorum ſummus circa uerborum proprietatem labor eſt:

littus audeant esse dicere: qua fluctus alludit quoq; quid natura magis asperum hoc pluribus cõdiẽdũ est uoluptatibus: & nimis suspecta argumẽtatio dissimulatiõe: & multũ ad fidem adiuuat audientis uoluptas. nisi forte existimamus Ciceronẽ hæc male ipsa argumẽtatiõe dixisse. Silere leges inter arma: & gladiũ nobis interim ab ipsis porrigi legibus. His tamen habendus modus: ut sint ornamẽto non impedimento.

.M.Fabii Quintiliani de ĩstitutiõe oratoria liber sextus.

Prologus.

Aec marce uictori de tua uoluntate maxime ĩgressus: tum si qua ex nobis ad iuuenes bonos puenire posset utilitas. nouissime pene & necessitate q̃dã officii delegati mihi sedulo laborabam: respiciẽs tamen illã curã meæ uoluptatis: quæ filio: cuius eminẽs ĩgeniũ sollicitã quoq; parentibus diligentiam merebatur: hanc optimam partem relicturus hæreditatis uidebar: ut si me: quod æquũ & optabile fuit: fata intercepissent: præceptore tamen patre uteret. At me fortuna id agentem diebus ac noctibus festinantemq; metu meæ mortalitatis: ita subito prostrauit: ut laboris mei fructus ad neminẽ miuscq; ad me pertineret. Illũ enim de quo sũma conceperam: & in quo spẽ unicam senectutis reponebã: repetito uulnere orbitatis amisi. Quid nũc agã? aut quẽ ultra esse usũ mei diis reprobantibus credã? nam ita accidit: ut eum quoq; librum: quẽ de causis corrupte eloquẽtiæ amisi: iam scribere aggressus simili ictu ferirer. Nũc igitur optimum fuit infaustũ opus: & quicquid hoc est in me infœliciũ litterarũ: sup ĩmaturũ funus cõsumpturis uiscera mea flammis iniicere. Neq; hanc impiam uiuacitatẽ nouis insup curis fatigare. Quis enim bonus parens mihi ignoscat: si studere amplius possũ? ac nõ oderit hãc animi mei ĩfirmitatẽ: si quis in me est alius usus uocis: q̃ ut incusẽ deos superstes omniũ meorum? nullam terras despicere ꝓuidentiam tester? si non meo casu: cui tamen nihil obiici: nisi q; uiuã põt: at illorũ certe: quos utiq; immeritos mors acerba damnauit: erepta mihi prius eorũdẽ matre: quæ nõdũ expleto ætatis undeuicesimo ãno: duos enixa filios: q̃uis acerbissimis rapta fatis ĩfœlix decessit. Hoc ego uel uno malo sic eram afflictus: ut me iã nulla fortuna posset efficere fœlicem. Nã cũ omni uirtute quæ ĩ fœminas cadit: functa sit: ĩsanabilem attulit marito dolorẽ: tũ ætate tam puellari: præsertim meæ comparata. põt & ipsa

Qua fluctus alludit. Hoc quoq; de Ciceronis topicis uidet sumptũ esse. Sic. n. ibi legit. Solebat igit Aquilius collega & familiaris meus cum de littoribus ageret: quæ oĩa publica eẽ uultis: quærẽtibus iis ad quos id ꝓtinebat qd esset littus: ita definire: quo fluctus alluderet: hoc ẽ q̃si qui adolescẽtiá floré ætatis: senectutẽ occasũ uitæ uelit definire. Trãslatione. n. utẽs discedebat a uerbis ꝓpriis regẽ ac suis. Nisi forte existimamus Ciceronẽ hæc male ipa argumẽtatõe dixisse. In præpõ ascribẽda uidet: ut ipa in argumẽtatiõe legat. Hæc uero sumpta eẽ de oro̅ne pro Milone quis ignorat?

Raphaelis Regii in deprauationes sexti libri oratoriæ ĩstitutionis Quintiliani annotationes.

h Aec. M. Victori de sua uolũtate maxime ĩgressus. Sane q̃ accõmodatã præfationẽ huic uolumini Fabius ꝓponit. Tractaturus. n. d poratõe ĩ q̃ potissimũ mouẽt affectus: se maxio tũ uxoris tũ filioꝝ morte oppressum mœrore ostẽdit. Itaq; flens de fortũa sua cõqueritur: ut lector quoq; ab humanitate nõ alienus lachrymas emittere cogat. Cõpositiõe. n. maxime accõmodata hoc est cõmatica atq; dissoluta utit. Cæteꝝ tot mẽdis hic plogus scatet: ut lachrymis ipm Fabiꝫ corrupisse uideri possit. Id uero facile ex pria ꝓdodo q̃tuor deprauationibus infecta ꝓcipi põt. Nã primũ sua ꝓ tua legit. deide q̃ ꝓ q̃ aut qd ut ĩ qbusdã scriptũ est exẽplaribus. utroq; ãt rõ significat quæ ꝓpõni subiicit. Tũ a ꝓpositio uidetur ascribenda ut a parentibus legatur. præceptore præterea legẽdũ esse ne admonẽdi qdẽ munus. Nã ita accidit. forte ĩ qbusdã exẽplaribꝫ recte mihi ascriptũ uidet hoc mõ. Nã ita forte accidit. Emisi quoq; loco illiꝫ amisi legẽdũ eẽ patet. Nũc igit optimũ fuit. Tũc ut legat apte ꝓteriti tpis uerbũ ostẽdit. Cõsumpturis quoq; ẽ legẽdũ ut flãmis cohæreat

Ac nõ oderit hãc animi mei ĩfirmitatẽ. In præpõne erasa firmitatẽ mihi legẽdũ uñ. Itaq; fẽsus exposcit ĩtegritas. Qui. n. deos icusat. animi ĩfirmitate laborat. Qui uero fortunæ ictus æquo fert aĩo: is firmusco̅stãsq; hñ. Hoc ego uel uno malo sic erã afflictus. Tãctsi nõ ignoro nihil facile eẽ ĩmutãdũ citra alicuius ĩ primis ãtiq exẽplaris astipulatõnẽ: tamẽ de hoc quoq; loco qd sẽtiã eo minus explicat uerebor: q; nihil latioꝝ uerboꝝ aut detrahẽdũ aut adiiciẽdũ aut deniq; corrigẽdũ ẽ. ueꝝ sensus

trãslati de ſuo loco in alium maximam efficere confuſionem uidentur. Quatuor enim uerſibus & amplius interiectis unus ſenſus natura copulatus ita ſeparatur: ut duo effecti uideantur, quorum prior quidem facile percipitur, alter uero obſcurior eſt: utpote qui & corruptus ſit & ab eo ſeparatus: cui maxime deberet eſſe cõiunctus. Nam hic ſenſus. Liberis tamen ſuperſtitibus orbitabar & quæ ſequuntur: cum eo mihi copulandus uidetur: qui cluditur. Quãuis acerbiſſimis rapta fatis ſit felix deceſſit. Orbitabar præterea uerbum: ut quod nõ modo ſuperuacuum: ſed ne latinum quidẽ eſt: ꝓculdubio eſt eradendum. Neq; tamen loco illius oblectabar uerbum ſane latinũ: ut ĩ quibuſdã exemplaribus eſt ĩmutatum: a ſenſu agnoſcit. Sed ut ſuperfluũ ꝓrſus repellitur: quod idcirco aſcriptũ fuiſſe ab aliquo litteratorũ uidet: qđ ſenſus: ut dixi: a ſuo loco ĩ alienum trãſlatus nequaq; ꝓcipiebat. Melius ãt cũ uxore q̃ ſecũ actũ eſſe Fabius ait: cũ ipa & liberis ſuperſtitibꝫ & marito ſaluo deceſſerit. Cum itaq; illi ablatiui abſolute ponant nullo uerbo idigere uident. Meæ uero correctioni priſcũ illud exẽplar quod in magnificentiſſima Medicũ bibliotheca ſpectat: ĩ quo neq; orbitabar neq; aliud uerbum illis ablatiuis ꝙẽ aſcriptũ: tãetſi idẽ ſenſuũ ordo q̃ in aliis quoq; ẽ exẽplaribus: aſtipulat. Hoc ordie igr̃ hi ſẽſus mihi deſcribẽdi uident. Quæ nõdum expleto ætatis undeuiceſimo ãno: duos enixa filios: q̃uis acerbiſſimis rapta fatis deceſſit: liberis tamẽ ſuperſtitibus & quod nefas erat: ſera ſed obtabat ipſa: me ſaluo maximõs cruciatus ꝓcipiti uia effugit. Hoc ego uel uno malo ſic erã afflictus: ut me iã nulla fortuna poſſet efficer̃ fœlicẽ. Nã cũ omni uirtute: quæ ĩ fœminas cadit functa ſit: inſanabilẽ attulit marito dolorẽ, tũ ætate tam puellari præſertim meæ comparata poteſt & ipſa numerari inter uulnera orbitatis. Mihi filius minor. & quæ ſequuntur. Deceſſerit quidem ut legatur illa q̃uis aduerſatiua coniunctio: quæ ſubiunctiuo iungit: expoſcere uidet. Mihi filius minor qn tũ egreſſus annũ nec prior alterꝫ ex duobus eruit lumẽ. Corruptus hic quoq; locus aperte uidetur: qui alibi ſic emẽdatur ut nec particula expũgatur ac loco eius hæc quatuor uerba aſcribãtur ut in malis agerẽ hoc modo. Mihi filius minor quĩtum egreſſus annũ: ut in malis agerem alterꝫ ex duobus eruit lumen.

numerari inter uulnera orbitatis. liberis tamen ſuperſtitibus orbitabar. Et quod nefas erat ſera ſed optabat ipſa: me ſaluo maximos cruciatus præcipiti uia effugit. Mihi filius minor quĩtum egreſſus annum nec prior alterum ex duobus eruit lumen. Non ſum ambitioſus in malis. nec augere lachrymarum cauſas uolo. Vtinãq; eſſet ratio minuendi. Sed diſſimulare qui poſſum? quid gratiæ ĩ uultu. quid iucunditatis ĩ ſermone. quos ingenio igniculos. quam ſubſtantiam placidæ: & quod ſcio uix poſſe credi tãtũ: altæ mẽtis oſtẽdit? Qualis amorem quicunq; alienus infans mereretur. Illud uero inſidiantis: quo me ualidius cruciaret: fortunæ fuit: ut ille mihi blandiſſimus. me ſuis nutricibus. me auiæ educãti. me oĩbus qui ſollicitare ſolent illas ætates anteferret. Quapropter illi dolori: quem ex matre optima atq; laudem omnẽ ſupergreſſa paucos ante menſes ceperam: gratulor. Minus enĩ ẽ quod flendum meo nomine: q̃ ꝙ illius gaudendum eſt. Vna poſt hæc Quĩtiliani mei ſpe ac uoluptate nitebar: & poterat ſufficere ſolatio. Nõ enim floſculos ſicut prior: ſed iam decimũ ætatis ingreſſus annum: certos atq; deformatos fructus oſtẽderat. Iuro per mala mea. per ifœlicem conſcientiam. per illos manes numina doloris mei: has me in illo uidiſſe uirtutes ingenii: non modo ad percipiẽdas diſciplinas. quo nihil præſtantius cognoui: plurima expertus: ſtudiiq; iam tum nõ coacti (ſciũt præceptores) ſed probitatis. pietatis. humanitatis. liberalitatis: ut ꝓrſus poſſit hic eẽ tãti fulminis metus: quod obſeruatum fere eſt celerius occidere feſtinatam maturitatẽ: & eſſe neſcio quam: quæ ſpes tantas decerpat. iuidiam: ne uidelicet ultra q̃ homini datum eſt noſtra prouehantur. Etiã illa fortuita aderant omnia: uocis iucunditas claritaſq;. oris ſuauitas: & in utracunq; lingua tanq̃ ad eam demum natus eſſet: expreſſa proprietas omnium litterarũ. Sed hæc ſpes. adhuc illa maiora conſtantia. grauitas. contra dolores etiam ac metus robur. Nam quo ille animo? qua medicorũ admiratiõe menſiũ octo ualitudinem tulit? Vt me ĩ ſupremis cõ-

Quos ingenio igniculos. Pro ingenio ingenii legendum eſt. Quam ſubſtantiam placidæ. Et quod ſcio uix poſſe credi tantum: altæ mẽtis oſtendit. Præſtantiam ſenſus magis exigere uidetur q̃ ſubſtantiã. & oſtenderit non oſtendit. Studiiſq; iam tum non coacti. Studii littera. s. eraſa legatur. Vt prorſus poſſit hic eſſe tanti fluminis. l. littera poſt u uocalẽ referat: ut ſublimis legat. hĩc etiã nõ hic legẽdũ uidet: ut ĩtelligat ab his uirtutibus. Quod obſeruatũ fere ẽ celerius occidere feſtinatã maturitatẽ. Cato ut ĩ. vii. refert Plynius dicere ſolebat Senilẽ iuuẽtã ꝑmaturæ mortis eẽ ſignũ. Nec uidelicet. c. lra expũcta ne ẽ legẽdũ. Tene cõſolari nup adoptiõe ad oĩum ſpes bonoꝝ prius admotũ. Cõſulari legẽdũ eẽ cõſtat. genitiuus quoq; honoꝝ loco bonoꝝ ſẽſui maxime cõueniẽ uĩ. Ad cõſulatũ aũt a rhetorices ꝓfeſſione euectus ẽ Quĩtilianus. de quo Iuuenalis Si fortuna uolet fies de rhetore conſul.

Te omniũ ſpe acutæ eloquentiæ candidatum. Acuta eloquentia: quæ Fabii ætatẽ ſola in pretio erat: in ſententiarum potiſſimum acumine conſiſtit. In ea quantum ualuerit Fabius facile tum ex eius ſcriptis colligitur, tum ex prohœmio Diui Hieronymi ſic in Danielem ſcribentis. Poſt acumina Quintiliani, Ciceronis fluuios, lenitatem Plynii, grauitatem Frontonis alphabetum diſcerem. Trebellius quoque Pollio de Poſthumio luniore loquens ſic de acuta Fabii eloquentia ſcribit. Fuit autem quod ſolum memoratu dignum eſt: in declamationibus diſertus: ut eius controuerſiæ Quintiliano dicantur inſcriptæ: quẽ declamatorem Romani nominis acutiſſimum uel unius capitis lectio prima ſtatim frõte demonſtrat. Superſtes parens tantum pœnis. Ita corruptus eſt his locus: ut ſenſus nõ percipiantur. Verbũ enim aut amiſi aut certe huiuſmodi deeſſe uidet: citra quod ſenſus integer eſſe non poteſt. Siquãdo tamen ita referit præſens impetus. Reſederit legendum eſſe certũ eſt. Quæ ſiquid mediocrium alioqui in noſtro ingenio uirium fuit ut non extinxerit. Quamuis Corrupte ſic legatur: adduci tamen nõ poſſum: ut quorũdam correctionẽ probem: qui putant quatuor hæc uerba eẽ aſcribẽda Debilitata iam uitio mens: quæ certe neque ſenſui neque grammaticæ conueniunt rationi. Cæterũ aliquod fortaſſe uerbum librariorum incuria prætermiſſum quale eſt debilitauerit aut concuſſerit ſimileue cum hoc aduerbio certe eſt aſcribendum. Sic eni & apertus & integer ſenſus erit ue non extinxerit certe debilitauerit. Qua illa ut perferre nobis difficile eſt: Pro qua ut legatur uel qa uel quod ſenſus expoſcit. Bonis autem cõſolari noſtrum laborem Varie legitur hic locus. In uetuſto nanque exemplari conſulere ſcriptum. Quo modo ſi legamus boni quoque. s. littera eraſa legendũ erit Nam boni conſulere ut Fabius ipſe in primo ait: ſignificat bonum iudicare.

ſolatus eſt? q̃ etiam deficiens: q̃q; nõ noſter ipſum illum alienatæ mẽtis errorem circa ſolas litteras habuit? Tuos ne ego (o meæ ſpes ianes) labentes oculos. tuũ fugientem ſpiritum uidi? tuum corpus frigidum. exangue complexus: animam recipere: auramq; cõmunem haurire amplius potui? dignus his cruciatibus: quos ferro? dignus his cogitationibus? Te ne conſulari nuper adoptione ad omnium ſpes bonorum prius admotum. te auunculo prætori generum deſtinatum. te omnium ſpe acutæ eloquẽtiæ candidatum: ſuperſtes parens tãtum pœnis: & ſi non cupido lucis certe patientia uindicet te reliqua mea ætate. Nam fruſtra mala omnia ad crimen fortunæ relegãus. Nemo niſi ſua culpa diu dolet. Sed uiuimus & aliqua uiuendi ratio quærenda eſt: credendumq; doctiſſimis hominibus: qui unicum aduerſorum ſolatiũ litteras putauerunt. Siquando tamen ita res deerit præſens impetus: ut aliqua tot luctibus alia cogitatio inſeri poſſit: non iniuſtæ petierim moræ ueniam. Quis enim dilata ſtudia miret? quæ potius non abruptæ eſſe mirandum eſt? tum ſiqua minus fuerint effecta iis quæ leuius adhuc affecti cœperamus: imperitiæ aut fortunæ remittantur: quæ ſiqd mediocrium alioqui in noſtro ingenio uiriũ fuit: ut nõ extinxerit. Sed uel propter hoc nos contumacius erigamus: qua illam ut perferre nobis difficile eſt: ita facile contemnere. Nihil enim ſibi aduerſus me reliquit: & infœlicem qdem: ſed certiſſimam tamen attulit mihi ex his malis ſecuritatem. Bonis autem conſolari noſtrum laborem uel propter hoc cæcum eſt: q; in nullum iam proprium uſum perſeueramus. Sed oĩs hæc cura ad alienos ut alienis utilis: ſi mõ qd utile ſcribimus ſpectat. Nos miſeri ſicut facultates patrimonii noſtri: ita hoc opus aliis præparabimus. aliis relinquemus.

De concluſione.

p Eroratio ſequebat: quã cumulũ qdã. concluſionẽ alii uocãt. Eius duplex rõ ẽ poſita aut ĩ rebus: aut ĩ affectibꝫ. Reꝫ ĩpetitio ẽt cõgregatio: quæ græce dr̃ ἀνακεφαλαίωσις. a quibuſdam latinorum renumeratio & memoriam iudicis reficit. Hoc quoq; ſextum uolumen deprauationibus non carere documento fuit prohœmium. Sed hic quidem locus facile corrigitur. Nam loco etiam & copula uidetur reponenda. ἀνακεφαλαίωσις autem ad uerbum recapitulatio tranſferetur: ſi hoc nomen latinum eſſet. κεφάλαιον enim caput dicitur in ea ſignificatione: qua nonnulli capitulo utuntur nomine in uſum non ſane a doctis in ea ſignificatione recepto. Enumeratio uero

p Eroratio ſequebatur. Concluſioni fere totum hunc librum dedicauit Fabius: in quo de affectibus q̃ qſq̃ alius diffuſius tractat. Eſt autem peroratio ut Cicero definit: exitus & determinatio totius oratiõis. Hæc habet tres partes enumerationem. ĩdignationem. conqueſtionem. quarum enumeratio quam renumerationem quidam uocãt: res diſperſe ac diffuſe dictas breuiter unum in locum cogit. Indignatio uero & conqueſtio ad affectus referũtur. Aut in rebus aut in effectibus. Affectibus legendum eſſe nemo non uidet. Reꝫ repetitio etiam congregatio quæ græce dicitur ἀνακεφαλαίωσις. a quibuſdam latinorum renumeratio & memoriam iudicis reficit. Hoc quoq; ſextum uolumen deprauationibus non carere documento fuit prohœmium. Sed hic quidem locus facile corrigitur. Nam loco etiam & copula uidetur reponenda. ἀνακεφαλαίωσις autem ad uerbum recapitulatio tranſferetur: ſi hoc nomen latinum eſſet. κεφάλαιον enim caput dicitur in ea ſignificatione: qua nonnulli capitulo utuntur nomine in uſum non ſane a doctis in ea ſignificatione recepto. Enumeratio uero

est ut idem Cicero definit: per quam res dispersæ & diffusæ dictæ unum in locum cogun tur: & reminiscendi causa sub unum aspectum subiiciũtur.

Et apertis excitanda senten tiis. Aptis pro apertis mihi le gendum uidet. Alioqui ni hil est odiosius recta illa repe titione uelut memoriæ iudi cum diffidẽtis. Quamuis dif fidentis quoque legi possit ut ad oratorem referatur: stili tã men elegantia diffidenti: litte ra. s. erasa ut legatur exposcere uidetur. Id autem & Cicero præcipit: cum inquit. Hoc si semper eodem modo tracta bitur: perspicue ab omnibus artificio quodam tractari itel liget. Sin uarie & satietatẽ & hãc suspicionẽ uitare poterit.

Illa uero iucũdissima si cõ tigat aliquod ex aduersario di cere argumentũ. Ducere mihi recte legi uidetur, dicere uero corrupte. Nam duci argumẽ tum & materia proprie dici tur: cum alicunde sumitur.

Cum accusationes & ex cau sis & ex dictis aduersariorum Accusationes nihil ad hũc sen sum. occasiones uero maxi me facere uidentur. Quia Athenis affectus. Hoc in pri mo artis rhetoricæ lib. & Ari stoteles scribit: quod sic est in terprætatum. Quare si quem admodum in nonnullis ciui tatibus solet: maximeque in iis quæ bonis legibus guber nantur: sic in omnibus quo que iudiciis esset: nihil profe cto haberent quod dicerent. Nam cum omnes ita oporte re legibus esse constitutum ar bitrentur: quidam etiam ue tant ac prohibent præter rem quicq̃ dicere: ut & Areopagi tæ recte id ita putantes. Non enim oportet in iram, aut in inuidiam, aut in misericordi am impellendo a recto iudi cẽ flectere: ne similes ei simus qui eam qua usurus sit: pri mus regulam inflectit. Ex miseratione eius rei quem ul tiscitur. Aut rei tollendum, aut quam est scribendũ: quod sane rectius uidet. Inclinato ωσιϛ a qbusdã latinorũ renumeratio: & memoriã iudicis reficit: & totã simul cãm ponit ante oculos: & etiam si per singula minus mouerat: turba ualet. In hac quæ repetemus: q̃ breuissime dicẽda sũt: & quod græco uerbo patet: decurrẽdũ p capita. Nã si morabi mur: nõ tã enumeratio: sed altera quasi fiet oratio. Q uæ ãt enu meranda uident: cũ pondere aliquo dicẽda sũt: & aptis excitãda sentẽtiis: & figuris utiq; uariãda. alioq nihil est odiosius recta illa repetitiõe uelut memoriæ iudicũ diffidẽtis. Sũt ãt inumerabiles: optieq; in Verrẽ Cicero. Si pater ipse iudicaret: quæ diceret cum hæc ꝓbarent: & deinde subiecit enumerationẽ. Aut cũ idẽ & in eũdẽ p inuocationẽ deoꝝ spoliata a prætore tẽpla dinumerat. Li cet & dubitare nũqd nos fugerit: & qd responsuri sint aduersarii his & his. Aut quã spẽ accusator habeat oibus ita defẽsis. Illa ue ro iucũdissima: si cõtingat aliquod ex aduersario ducere argumẽ tũ: ut si dicas. Reliqt hãc partem causæ. aut iuidia premere malu it. aut ad preces cõfugit: & merito: cũ sciret hæc & hæc. Sed nõ sũt singulæ spẽs ꝓsequẽdæ: ne sola uideãt: quæ forte nũc dixero: cũ accusationes & ex causis & ex dictis aduersariorũ: & ex qbusdam fortuitis quoq; orianť. Nec referẽda mõ nostra. sed postulãdum ẽ etiã ab aduersariis: ut ad quædã respõdeãt. Id aũt si & actiõis su pererit locus: & ea ꝓposuerimus: quæ refelli nõ possũt. Nã puo care quæ ide sint fortia: nõ arguẽtis est: sed monẽtis. Id unum epi logi genus uisũ est pleriscq; atticoꝝ: & philosophis fere oibus: qui de arte oratoria scriptũ aliqd reliquerũt. Id sẽnsisse atticos credo: qa athenis affectus mouere etiam p præconẽ ꝓhibebatur orator. Philosophos minus miror: apud quos uitii ẽ loco aſſici: nec boni mores uident: sic a uero iudicẽ auerti: nec cõuenire bono uiro ui tiis uti. Necessarios tamẽ effectus fatebunť: si aliter obtineri uera & iusta & ĩ cõe ꝓfutura nõ possint. Cæteꝝ illud cõstitit ĩter oẽs ẽt ĩ aliis ptibus actõis: si multiplex cã sit: & pluribus argumẽtis defẽ sa: utiliter ανακεφαλαιωσιν fieri solere. Sicut nemo dubitauerit multas esse cãs: in quibus nullo loco sit necessaria: si breues & sim plices fuerint. Hæc pars perorationis accusatori patronoq; æquẽ cõmunis ẽ. Affectibus quoq; eisdẽ fere utuntur. sed rarius hic, ille sæpius ac magis. Nã huic cõcitare iudices: illi flectere cõuẽit. Ve rũ & accusator habet ĩterĩ lachrymas ex miseratione eius rei: quẽ ulciscitť. Et reus de ĩdignitate calũniæ. cõspiratiõis uehemẽtius ĩ terĩ queritť. Diuidere igitť hæc officia cõmodissimũ: quæ plerũq; sunt: ut dixi: ꝓhœmio similia: sed liberiora plenioraq;. Inclinatio .n. iudicũ ad nos petitť initio ꝓcius. tũ admitti sãtis est: & oro tota supest. In epilogo uero est qualẽ animũ iudex in cõsiliũ ferat & iã nihil ãplius dicturi sumus: nec restat quo seruemur. Est igĩ utriſ q; cõe cõciliare sibi. auertere ab aduersario iudicem. cõcitare affe ctus & cõponere. Et breuissimũ quidẽ hoc præceptũ dari utriq; partiq; põt: ut totas causæ suæ uires orator ante oculos ponat. Et cum uiderit quid inuidiosum, fauorabile, inuisum, miserabile:

aut si ī rebus:aut uideri possit:ea dicat q̄bus si iudex esset:ipse maxime moueret. Sed certius ē ire per singula. Et quæ cōciliāt quidē accusatorē:ī præceptis exordii iā diximus. Q uædā tamē quæ illic ostēdere satis est:ī poratione iplē da sūt:magis si cōtra ipotētē. iuisū. pnitiosū suscepta cā ē. si iudicibus ipsis aut glorie dānatio rei:aut deformitati futura absolutio. Nā egregie ī Vatiniū Cal uus. Factū inquit ābitū scitis oēs:& hæc uos scire oēs sciunt. Cicero qdē ī Verrē etiā emēdari posse īfamiā iudicioꝝ dānato reo dicit:quod ē unū ex supradictis. Metus etiā si est adhibendus:ut facit idē:hūc habeat locum fortiorē q̄ ī p hœmio. Q ua de re quid sētirē:alio libro iā exposui. Cōcitare quoq; iuidiam. odiū. irā liberius ī poratione cōtingit:quorum inuidiā gratia. odiū turpitudo. irā offēsio iudicis facit. Sī cōtumax. arrogās. securus sit. quia nō ex facto mō dictoue aliquo:sed uultu. habitu. aspectu moueri solet. Egregieq; nobis adolescētibus dixisse accusator Cossutiani Capitōis uidebat:græce qdē:sed in hūc sensū. Erubescit Cæsarē timere. Sūma tamē cōcitādi affectus accusatori ī hoc est: ut id quod obiecit:aut q̄atrocissimū:aut etiā si fieri pōt: q̄maxime miserabile eē uideat. Atrocitas crescit ex his:qd factū sit. a quo. ī quē. quo animo. quo tēpore. quo loco. quo mō. quæ oīa īfinitos anfractus habēt. Pulsatū querimur. de re primū ipsa dicēdum. tū si senex. si puer. si magistratus. si pbus. si bene de re. p. meritus. etiā si percussus sit a uili aliquo cōtēptoq; : uel ex contrario a potēte nimiū:uel ab eo a quo minime oportuit. Et si die forte solēni:aut iis tēporibus:cū iuditia huius rei maxime exercerēt:aut ī sollicito ciuitatis statu. Itē ī theatro. ī tēplo. in cōcione. crescit iuidia:Et si non errore nec ira:uel etiā si forte ira sed iniq̄:quod patri affuisset. quod respondisset. quod honores cōtra peteret. Et si plus etiā uideri pōt uoluisse q̄ fecit. Plurimum tamē affert atrocitatis modus. Si grauiter. si contumeliose:ut Demosthenes ex pte pcussī corporis. ex uultu feriētis. ex habitu inuidiā Midiæ quærit. Occisus est. utrū ferro. an igne. an ueneno. uno uulnere an pluribus. subito. an expectatiōe tortus ad hāc ptē maxīe ptinet. Vtiq; frequēter accusator & miseratiōe:cū aut eius casū quē ulciscit:aut liberoꝝ:aut parētū sollicitudinē cōquerit. Etiā futuri tpis imagīe iudices mouet. Q ui maneāt eos casus:q de ui & iiuria questi sūt: nisi uidicent: fugiēdū de ciuitate. cædēdū bonis:aut oīa quæcūq; inimicus fecerit:pferenda Sed sæpius id ē accusatoris auertere iudicē a miseratiōe:qua reus sit usurus: at q; ad fortiter iudicādū cōcitare. Cuius loci est etiā occupare:quæ dicturum facturūue aduersariū putes. Nā & cautiores ad custodiā suæ religiōis iudices facit:& gratiā respōsuris aufert:cū ea prædicta sūt ab accusatore. iam si pro reo petent:non sint noua:ut Seruius Sulpitius cōtra Aufidiā:ne signatoꝝ ab ipsis discrimē obiiciat sibi præmonet. Nec nō ab Aeschyne quali sit usurus Demosthenes actione:prædictū ē. Docendi interi quoq; iudices:quid rogātibus respōdere debeāt. quod ē unū repetitiōis genus. Periclitātē uero cōmēdat dignitas & studia fortia:& susceptæ bello cicatrices:& nobilitas:& merita maiorū. hoc quod ꝓxime dixi:Cicero atq; Asinius certati sūt usī ꝓ Scauro:patre hic. ille ꝓ filio. Cōmēdat & cā piculi:si suscepisse inimititias ob aliquod factū honestū uidet. præcipue bonitas. hūanitas. misericordia. Iuste. n. tūc petere ea q̄sq; uī a iudice:quæ aliis ipse præstiterit. Referēda hæc ps quoq; ad utilitatē reip. ad iudicū gloriā. ad exēplū. ad memoriā posteritatis. Plurimū tamē ualet miseratio:quæ iudicē flecti nō tantū cogit:sed motū quoq; animi sui lachrymis

enim iudicum ad nos petitur initio. Inclinatō ī uocali ascripta pro inclinato legendū est.

Quod patri offuisset. Affuisset quidem hoc est auxilio in iudicio fuisset sensui conuenit. offuisset uero id ē nocuisset repugnat.

Ex habitu inuidiam Medeæ quærit. Midiæ scribendum est. Midiam enim accusauit Demosthenes: quod coronatus pugno ab eo fuisset percussus.

Aut liberorum aut parentum sollicitudinem conqueritur. Solitudinem sensus exigit:sollicitudinem uero asspernatur.

Hoc apud proxime dixi. Apud præpositio hic est ociosa. quare expūgenda ac loco eius quod est reponendum.

Hæc petentur autem ex iis quæ passus est reus, aut ex iis quæ quãtum maxime patitur. Huius ultimi diuisionis membri uerba peruersa hoc modo corriguntur: ut legamus tum loco illius quantum & q̃ maxime hoc pacto. Aut ex iis quæ tũ q̃maxime patitur. Ex qua illa fortuna & in quam recidendum sit, Pro illa legendum est illi. Renouare me tu in patriam Milo potuisti. Reuocare emendate legitur in oratione pro Milone. Quales litigatorem decet uel patronum. Vnde tamẽ res mouent: aut cum ipsi loquimur aut cum ipsos loqui fingimus. Tot mendis implicitus est hic locus ut neque integer sensus elici possit neq; commode emendari: non quod nõ uideam decent numero plurali esse legendum, Sed quia nudæ loco illius unde uidetur esse legẽdum: & ipsas ut referatur ad res nõ ipsos: hoc mõdo. Nudæ tamẽ res mouent: aut cum ipsi loquimur: aut cum ipsas loqui fingimus. Tanto sunt quadã portione ad efficiendum potentiora, Afficiendum legatur.

Accommodauit ei tamen & uerba conuenientes etiam uiro forti conquestiones. Et copula iterum est ascribẽda, ut legatur Et conueniẽtes. Vt aliena aliquis q̃diu deploret. Quam particulam expungendam esse facile sentiet qui nõ ignorat: q̃ in augmenti significatione nõ positiuo: sed superlatiuo copulari solere. Ideoque cum aliis, In præpositio ascribatur: ut cum ãn aliis legatur. Et lecta est uulneribus ossa, e præpositio loco est uerbi reponenda uidetur

Velut in rem præsentem animos hominum dicentium. Loco dicentium legatur ducentiũ Ita nanq; sensus exposcit. Fuit quondam inter hæc omnia potentissimum. Cicero in oratione pro Flacco testatur Murænam se defendente ob metum ne Catilina remp. occuparet fuisse absolutum. Equidem repugnantis eas patrono & nihil uultu commotos. Deprauatus quidem hic est locus Sed si eos legerimus: emendat. cõfiteri. Hæc petent aut ex iis: quæ passus ẽ reus: aut ex iis quæ quantũ maxie patit: aut ex iis quæ dãnatũ manent: quæ & ipsa duplicãt: cũ dicius: ex q̃ illi fortũa & ĩ quã recidẽdũ sit. Affert ĩ iis momẽtũ & ætas & sexus & pignora liberi dico & pẽtes & ppi q: quæ oia tractari uarie solẽt. Nõnunq̃ etiã & ipse patrõus has ptes subit: ut Cicero p Milõe. O me miser. o te ifœliceẽ. Reuocare me tu ĩ patriã Milo potuisti p hos. ego te ĩ patria peosdẽ retiere nõ potero. Maxieq; si ut tũc accidit: nõ cõuenient ei q accusãt preces. Nã qsferret Milonẽ p capite suo supplicãtẽ: qui a se uir nobilẽ interfectum: quia id fieri oportuisset fateret? Ergo & ille captauit ex illa præstãtia animi fauorẽ: & ĩ locũ lachrymarum eius ipse succesit. His præcipue locis utiles sũt p sopopœiæ: idest fictæ alienar̃ psonar̃ orones: quales litigatorẽ decẽt uel patronũ: ũde tamẽ res mouent: aut cũ ipsi loquimur: aut cũ ipsos loq̃ fingimus. Ex psonis quoq; trahit affectus. Non. n. audire iudex uidet aliena mala deflẽtes: sed sensum ac uocẽ auribus accipere miserorum: quor̃ etiã mutus aspectus lachrymas mouet: quãtoq; eẽnt miserabiliora: si ea dicerẽt ipsi: tãto sũt q̃dã portiõe ad efficiẽdũ potẽtiora: cũ uelut ipsor̃ ore dicũt: ut scænicis actoribus eadẽ uox: eadẽ pnũciatio: plus ad mouẽdos affectus sub psona ualet. Itaq; idẽ Cicero: q̃q̃ preces nõ dat Miloni: eũq; potius animi præstãtia cõmẽdat: accõmodauit ei tamẽ & uerba. cõueniẽtes etiã forti uiro cõquestiões. frustra ĩqt mei suscepti labores. O spes fallaces. o cogitatiões meas ianes. Nũq̃ tamẽ debet eẽ lõga miseratio: nec sine cã dictũ ẽ. nihil facilius q̃ lachrymas iarescer̃ Nã cũ etiã ueros dolores mitiget tẽpus: citius euanescat necesse ẽ illa: quã dicẽdo effinximus: imago: ĩ q̃ si moramur: lachrymis fatigat auditor: & reqescit: & ab illo quem ceperat ipetu ad rõnẽ redit. Nõ patiamur igit frigescere hoc opus: & affectũ cũ ad sũmũ pduxerius reliq̃mus: nec speremus fore: ut aliena aliqs q̃ diu deploret. Ideoq; cũ ĩ aliis: tũ maxie in hac pte debet crescere oro. Quia qcqd nõ adiicit prioribus: etiã detrahere uidet: & facile deficit affectus q descẽdit. Nõ solũ ãt dicẽdo sed ẽt faciendo quædã lachrymas mouemus: ũde & pducere ipsos q piclitent: sq̃lidos atq; deformes: & liberos eor̃ ac pentes ĩstitutũ: & ab accusatoribus ostẽdi cruẽtũ gladiũ & lecta e uulneribus ossa. & uestes sãguie pfusas uidemus: & uulnera resolui: ac uerberata corpora nudari. Quar̃ rer̃ ignẽs plerũq; uis ẽ: uelut ĩ rẽ præsentẽ aios hoium dicẽtiũ. Et populũ romanũ egit ĩ furorem prætexta Caii Cæsaris plata ĩ foro cruẽta. Sciebat iterfectũ eũ: corpus deniq; ipsũ ipositũ lecto erat. At uestis tamẽ illa sãguie madẽs: ita repræsẽtauit imaginẽ sceleris: ut nõ occisus eẽ Cæsar: sed tũ maxime occidi uideret. Sed nõ ideo pbaueri: qd factum & lego: & ipse aliquãdo uidi: depictã tabulã supra louẽ ĩ imaginẽ rei: cuius atrocitate iudex erat cõmouẽdus: Quæ. n. ẽ actoris ifãtia: q mutam illã effigiẽ magis q̃ orationem p se putet locuturam? At

ſordes & ſqualores & propiquorum quoq; ſimilem habitum ſcio profuiſſe: & magnũ ad ſalutem momentũ preces attuliſſe. Quare & obſecratio illa iudicũ p cariſſima pignora utiq; ſi & reo ſint liberi. coniũx. pentes: utilis erit. Et deor& etiam inuocatio: uelut ex bona cõſciẽtia ꝓfecta uideri ſolet. Stratũ deniq; iacere & genua cõplecti: niſi tamẽ perſona nos & ãte acta uita & rei cõditio ꝓhibebit. Quæ dã. n. tã fortiter tuẽda q̃ facta ſũt. ue& ſic eſt habẽda auctoritatis rõne ſit inuiſa ſecuritas. Fuit quondã inter hæc omnia potentiſſimũ: quo Luciũ Murenam Cicero accuſãtibus clariſſimis uiris eripuiſſe præcipue uidetur: ꝓſuaſitq; nihil eẽ ad præſentẽ rerũ ſtatũ utilius: q̃ pridie. kl. ianuarias ingredi cõſulatum. Quod genus noſtris tẽporibus totũ pene ſublatũ eſt: cum omnia curæ tutelæq; unius ĩnixa ꝑiclitari nullo iudicii exitu poſſint. De accuſatoribus & reis ſum locutus: quia ĩ periculis maxime uerſat' affectus. Sed priuatæ quoq; cauſæ utrũq; habẽt poratiõis genus: & illud quod ẽ ex enumeratione ꝓbationũ: & hoc quod ex lachrymis: ſi aut ſtatu ꝑiclitari: aut opiniõe litigator uidetur. Nã ĩ paruis quidẽ litibus has tragœdias mouere tale eſt: quaſi ſi perſonã Herculis & cothurnos aptare ĩfantibus uelis. Illud ne idignũ quidẽ admonitiõe: ingẽs ĩ epilogis meo iudicio uerti diſcrimẽ: quomodo ſe dicenti q excitatur accõmodet. Nã & imperitia & ruſticitas & rigor & deformitas afferũt interim frigus: diligenterq; hæc ſũt actori ꝓuidenda. Equidem repugnãtis eas patrono: & nihil uultu cõmotos: & itẽpeſtiue ridentes: & facto aliquo uel ipſo uultu riſũ mouẽtes ſæpe etiã uidi. præcipue uero cũ aliqua uelut ſcænice fiũt: alias cadũt. Tranſtulit patronus aliquando puellã quæ ſoror eſſe aduerſarii dicebat' (Nam de hoc lis erat) ĩ aduerſa ſubſellia: tãq; in gremio fratris relicturus. At is a nobis præmonitus diceſſerat. Tũ ille alioq uir facundus ĩopinatæ rei caſu ob mutuit: & ĩfantem ſuã frigidiſſime reportauit. Alius imagiẽ mariti ꝓ rea proferre magni putauit. at ea ſæpius riſũ fecit. Nã & ii quorũ officii erat: ut traderẽt eam: ignari qui eſſet epilogus: quotiens reſpexiſſet patronus offerebãt palam: & prolata nouiſſime deformitate ipſa (Nam ſenis cadaueri infuſa) præteritã quoq; oratiõis gratiam perdidit. Nec ignotũ quid Glicõi: cui ſpiridion fuit cognomẽ acciderit. Huic puer quẽ is productum quid fleret ĩterrogabat: ex pedagogo ſe uelicari reſpondit. Sed nihil illa contra Cepaſios Ciceronis fabula efficacius ad pericula epilogorũ. Oĩa tamẽ hæc tolerabilia: qbus actionem mutare facile ẽ. At qui a ſtilo non recedũt: aut conticeſcũt ad hos caſus: aut frequẽtiſſime falſa dicũt. Inde eſt eni. Tendit ad ueſtra genua ſupplices manus: & hæret ĩ cõplexu liberorũ miſer: & reuocat ecce me: & ſi nihil horum is de quo dicit' faciat. Et e ſcholis hæc uitia: ĩ qbus oĩa libere fingimus & ĩpune: qa pro facto ẽ qcquid uolumus. nõ admittit hoc idẽ ueritas. Egregieq; Caſſius dicẽdi adoleſcẽtulo. Quid me toruo uultu ĩtueris ſeuere: nõ me Hercules ĩqt faciebã. ſed ſic ſcripſiſti. Ecce. & q̃ potuit truculẽtiſſime eũ aſpexit. Illud præcipue monẽdũ: nequis niſi ſummis ingenii ut eos qui excitandi ſunt intelligamus hoc eſt iudices: q ſi oratori repugnabunt: aut ĩtẽpeſtiue ridebũt: minime afficiẽtur. Præcipue uero cũ aliqua uelut ſcænice fiũt, alias cadũt. Hic duo ultima uerba ĩperite ſatis mihi aſcripta fuiſſe uidentur: ab eorũ aliquo: qui in librorũ margi nibus ſcribere ſolẽt: quæ aliter quoq; poſſe legi putant. Librariorum autem imperitia de margine in cõtextum ipſum ſunt trãſlata. Quare omnino ſunt eradẽda. Sed nihil illa contra Cepaſios Ciceronis fabula. Qui illam fabulã uidere totã cupit: legat ꝓ Cluẽtio oõnẽ: ĩ q̃ ea ẽ deſcripta his uerbis. agit' cã. paucis uerbis accuſat: ut de re iudicata Canutius. Incipit lõgo & alte repetito ꝓhœmio reſpõdere Cepaſius. Prio attẽte audiebat' eius oõ. Erigebat aĩum iã demiſſũ & oppſſũ Oppianitus. gaudebat ipe Fabricius. nõ ĩtelligebat aios iudicũ nõ illius elo&ntia: ſed deſẽſionis ĩpudẽtia cõmoueri. Poſteaq̃ de re cœpit dicere ad ea quæ erãt ĩ cã: addebat ẽt ipe quædãuulnera. hoc q̃q̃ ſedulo faciebat: tamẽ ĩterdũ nõ deſẽdere: ſed ꝑuaricari accuſatõi uidebat'. Itaq; cũ callidiſſime ſe dicere putaret: cũ illa uerba grauiſſima ex intimo artificio deprompſiſſet. Reſpicite hoĩum fortunas. Reſpicite dubios uarioſq; caſus. Reſpicite. C. Fabricii ſenectutẽ: cũ hoc reſpicite ornãdæ orõis cã ſæpe dixiſſet: ſ̃ſpexit ipe. At. C. Fabricius a ſubſeliis ãmiſſo capite diſceſſerat. Hic iudices ridere. Stomachari atq; acerbe ferre patrõus cãm ſibi eripi: & ſe cætera de illo loco Reſpicite. Iudices. nõ poſſe dicere: nec qcq̃ prius ẽ factũ q̃ ut illũ ꝑſeq̃ret & collo optorto ad ſubſellia reduceret: ut reliq̃ poſſet ꝓorare. Nõ me hercules qd̃ni faciã. Emẽdate hoc in aliis exẽplaribꝰ legit'. Nõ me hercle ĩqt faciebã. Illud p̃cipue monẽdũ neqd. d. lra in. s. cõuerſa neqs ẽ legẽdũ. Nã utẽ

lõge uehementissimus hic animi inualuit affectus. Loco animi cum temporis aduerbium est reponẽdũ. Quare metiatur ac diligenter existimet uires suas actor. Aestimet legendum esse censebit qui quid æstimare qd existimare significet: non ignorabit. Itaque ne illum probauerim. Quidem particulam stili elegantia exposcit ut legatur Itaque ne illum quidem

Et capite uelato cum id agendum ex turba prõspexisset. Hic quidem sic: in aliis uero quibusdam exemplaribus ad agendum legitur. Sed neutro modo mihi sensus procedere uidetur. Fortasse uero aut ad agentes aut quid ageret quod mihi magis placet rectius legeretur. Forte sit eius persona talis. Si coniunctio uidetur ascribenda ut legatur. Si forte sit eius persona talis. Cum domitiæ uxori suo pecuniaria lite. & in præpositio ascribenda & uxoris littera s. dicta legendum uidetur.

De fortuna quoque: qua uter abundabat adiecit. uterque legendum esse aperte patet & uobis pronobis. Sunt qui hos μερικούς ἐπιλόγους uocent: quo partitam orationem significant Per præpositio ascribẽda uidetur ut perorationem legamus. Nã μερικοὶ ἐπίλογοι particulares dicuntur per orationes.

uiribus ad mouenda lachrymas aggredi audeat. Nam ut est lõge uehementissimus hic animi iualuit affectus: ita si nihil efficit tepet: quẽ melius ifirmus actor tacitis iudicũ cogitationibus reliquisset. Nã & uultus & uox & ipsa illa excitandæ rei facies: ludibrio etiam plerũq; fũt hominibus: quos non permouerũt. Quare metiatur ac diligẽter æstimet uires suas auctor: & quantũ onus subiturus sit intelligat. Nihil habet ista res medium. sed aut lachrymas meretur aut risum. Nõ autẽ commouere tantum miserationem: sed etiam discutere epilogi est propriũ: cũ oratione continua: quæ motos lachrymis iudices ad iustitiam reducat: tum etiam quibusdam urbane dictis: quale est. Date puero panem: ne ploret. & corpulento litigatori cuius aduersarius itẽ puer circa iudices erat ab aduocato latus. Quid faciam? Ego te baiulare nõ possum. Sed hæc tamen non debent esse inimica. Itaq; ne illum probauerim: qui inter clarissimos sui temporis oratores fuit: qui pueris ĩ epilogum productis: talos iecit in medium: quos illi diripere cœperũt. Nãq; & hæc ipsa discriminis sui ignorãtia potuit eẽ miserabilis. neq; illũ qui cũ eẽt cruẽtus gladius eius ab accusatore ꝓbatus: quo is hominẽ ꝓbabat occisum: subito ex subsellíis: ut territus fugit: & capite ex parte uelato: cũ id agẽdũ ex turba ꝓspexisset: iterrogauit: an iã ille cũ gladio recessisset. Fecit enim risũ: sed ridiculus fuit. Discutiẽdæ tamẽ orone huiusmodi scænæ egregieq; Cicero: & cõtra imaginẽ Saturnini pro rabirio grauiter: & cõtra iuuenem: cuius subinde uulnus ĩ iudicio resoluebat ꝓ Vareno multa dixit urbãe. Sũt & illi leniores epilogi: q̃bus aduersario satisfacimus: forte si eius ꝓsona talis: ut illi debeat reuerentia: aut cũ amice aliqd cõmouemus: & ad cõcordiã hortamur: quod est genus egregie tractatum a Passieno: cũ Domitiæ uxori suæ: pecuniaria lite aduersus fratem eius Aenobarbũ ageret. Nam cum de necessitudine multa dixisset: de fortuna quoq; qua uterq; abundabat: adiecit. Nihil uobis minus deest: q̃ de quo cõtenditis. Omnes aũt hos affectus etiam si quibusdã uidentur ĩ ꝓhœmio atq; ĩ epilogo sedem habere: in quibus sane sunt frequẽtissimi: tamẽ aliæ quoq; partes recipiũt: sed breuiores: ut cũ ex iis plurima sint reseruanda. At hic si usq̃: totos eloquentiæ aperire fontes licet. Nam ex iis si bene diximus reliqua: possidebimus iã iudicum animos: & confragosis atq; asperis euecti tota pãdere possumus uela: & cũ sit maxima ꝑs epilogi amplificatio: uerbis atq; sententiis uti licet magnificis atq; ornatis. Tũc est cõmouendũ theatrũ: cũ uentũ est ad ipsũ illud: quo ueteres tragœdiæ comœdiæq; claudũtur plaudite. In aliis aũt partibus tractãdus affectus erit: ut quisq; nascetur. Nam neq; exponi sine hoc res atroces & miserabiles debent. Cũ de qualitate alicuius rei quæstio est: ꝓbationibus uniuscuiusq; rei recte subiũgitur. Vbi uero coniũctam ex pluribus causam agimus: etiam necesse erit uti pluribus quasi epilogis: ut ĩ Verrem Cicero fecit. Nam & Philodamo & nauarchis & cruciatis ciuibus rõanis: & aliis plurimis suas lachrymas dedit. Sũt q hos μερικούς ἐπιλόγους uocẽt: quo partitam orationem significant. Mihi non tam partes eius q̃ species uidentur. Siquidem hæc epilogi & peroratiõis nomina ipsa aperte satis ostendunt: hanc esse consumationem orationis.

De diuisione affectuum & quomodo mouendi sunt.

q Vanuis aũt pars hæc iudicialium causaꝝ sit sũma: præcipueq; cõstet affectibus: & aliqua de his necessario dixeri: non tamẽ potui: ac ne debui quidẽ locũ istũ in unam speciẽ cõcludere. Quare adhuc opus supereſt: cum ad obtinenda quæ uolumus potẽtissimũ: tum supradictis multo difficilius mouẽdi iudicũ animos: atq; in eum quẽ uolumus habitum formãdi: & uelut transfigurandi. Qua de re pauca quæ postulabat hæc materia: sic attigi: ut magis quid oporteret fieri: q̃ pro id modo consequi possimus ostenderem. Nunc altius omnis rei repetenda ratio est. Nam & per totam: ut diximus: causam locus est affectibus: & eorum non simplex natura: nec in trãsitu tractãda: quo nihil afferri maius orãti põt. Nã cætera forsitã tenuis quoq; & angusta ingenii uena: si modo uel doctrina uel usu sit adiuta: generare atq; frugem aliquã perducere queat. Certe sũt semperq; fuerũt non parum multi: qui satis perite quæ essent, pbationibus utilia reperirẽt: quos equidẽ nõ cõtemno: sed hactenus utiles credo: nequid per eos iudici sit ignotũ: atq; ut dicã quod sentio: dignos a quibus cãs diserti docerent. Qui uero iudicẽ rapere: & in quem uellet habitũ animi posset perducere: quo dicto flendũ & irascendum esset: rarius fuit. Atq; hoc est quod dominatur in iudiciis. hæc eloquentiam regunt. Namq; argumẽta plerũq; nascuntur ex causa: & pro meliore parte plura sunt semper: ut qui p hæc uicit: tantum non defuisse sibi aduocatum sciat. Vbi uero animis iudicum uis afferenda est: & ab ipsa ueri contẽplatione abducenda mens: ibi proprium oratoris opus ẽ. Hoc non docet litigator. hoc causarum libellis non continetur. Probationes enim efficient sane: ut cãm nostram meliorem esse iudices putent. Affectus præstant: ut etiam uelint. Sed id quia uolunt credunt quoq;. Nam cũ irasci. fauere. odisse. misereri cœperũt: agi iã rem suam extimant: & sicut amantes de forma iudicare non possunt: quia sensũ oculorũ premit amor: ita omnem inquirendæ ueritatis rationẽ iudex amittit occupatus affectibus. æstu fertur: & uelut rapido flumini consequitur: Ita argumenta ac testes quid egerint pronunciatio ostẽdit. Commotus autẽ ab oratore iudex quid sentiat: sedens adhuc atq; audiẽs confitetur. An cũ ille qui plerisq; perorationibus petitur: fletus erũpit: non palam dicta sententia est: Huc igit incumbat orator. hoc opus eius. hic labor est: sine quo cætera nuda. ieiuna. infirma. ingrata sũt. Adeo uelut spũs operis huius atq; animus ẽ ĩ affectibus. Horum autem sicut antiqtus traditum accepimus: duæ sunt species. alteram græci πάθος uocant: quam nos recte uertentes ac pprie affectũ dicius. alterã ἦθος cuius noie: ut ego qdẽ sẽtio: caret sermo romanus. mores appellant: atq; inde ps quoq; illa φιλοσοφίας ἠθικὴ moralis ẽ dicta. Sed ipsã rei naturã spectãt imihi non tã mores significari uidẽt: q̃ morum quædã pprietas. Nam ipsis

q Vamuis autẽ pars hæc iudicialium causarũ sit summa. Diffusius se de utriscq; affectibus tractaturum pollicetur. ac primum quantũ ualeãt in animis iudicum exponit. deinde diuisionem affectuũ subiungit. Quo nihil maius afferri oranti potest. Sic quidem hic legit. Recte uero a quibusdam hoc modo. Quo nihil maius afferre uis orandi potest.

Atq; frugem aliquam perducere queat. Ad præpositio ascribatur hoc modo Atque ad frugem aliquam perducere queat.

Atq; hæc est quod dominetur in iudiciis. Hoc & dominatur legendum esse nemo non uidet. Et sicut amantes de forma iudirare non possent: quia sensum oculorum premit amor. Possunt ut indicandi sit modus legendum est. Platonis autem hæc est sententia οὗτοι γὰρ inquit τὸ φίλου τοῦ φίλου περὶ τοῦ φίλου μένον. hoc est. Obcæcatur enim amans circa rem amatam. Et uelut rapido flumini consequitur. Obsequitur legendum est. Quam nos recte uertẽtes ac proprie affectum dicimus. πάθος quidẽ uarie ttãsfertur. Quidam enim nuper passionẽ non sane ab antiquis nomine recepto interpretari cœperunt. Fabius affectum recte uerti sentit. Cicero uero in tertio thusculanarum libro πάθη esse perturbatiões scribit his uerbis. Quæ græci appellãt πάθη ego poterãt morbos & id uerbum esset de uerbo: si in consuetudinem nostram caderet. Nã inuidere. gestire. misereri: lætari hæc omnia græci morbos appellant motus animi rationi nõ optemperãtes. Nos autem hos eosdem motus concitati animi recte ut opinor; perturbationes dixerimus. morbos autem non satis usitate. Hieronymus quoque in Esaiam atque Danielem scribit πάθος perturbationes q̃ passionem transferri. Quos uero affectus Fabius uocat: Cicero interdum perturbationes interdum affectiones appellat. Nã ipsis quidã oẽs habitus mẽtis cõtinent. Quidẽ legat non quidã.

Cautiores uoluptatem complecti q̄ nomia ĩterpretari maluerunt. Voluptatem legendum est: hoc est intellectum ac significationē. non autem uoluptatem. Affectus igitur hos concitatos: illos mites: atq; compositos esse dixerunt. In hoc quidem sensu nihil desiderandum esse quibusdam fortasse uidetur. Sed duo illa uerba greca πάθος & ἦθος ut ascribantur sensus exposcit. Nam Fabius ex quorūdam sententia exponit affectus concitatos esse πάθος. mites uero ἦθος. Quare mihi sic legendum uidetur ut ascribātur hoc modo. Affectus igitur hos concitatos πάθος. illos mites atq; compositos ἦθος esse dixerunt.

Hos ad probatiōem. illos ad beniuolentiam prævalere. Probationem sensus aspernatur. Perturbationem uero amplectitur. Quare uel refragantibus exemplaribus perturbationē pro probatione legendū esse facile contenderi. Nec tamen minus artis aut usus hi leuiores habent. Quāuis leuiores quoq; legi possit. tamen leniores hoc ē mitiores magis sensui cōuenire uidenf. Nam cum ex illo & hoc loco nihil ab oratore tractetur quicquid de honestis & de utilibus deniq; faciendis & non faciendis discitur hoc uocari pōt. Hic quidē locus adeo est deprauatus: ut neque corrigi: neq; sensus elici possit: non quin mēdæ aliquæ facile tolli possint: ut dicitur. s. littera expuncta legatur. Sed quia aliquid adiici necessarium uidef: quod inuitus facio: nullo præsertim mihi astupulante exemplari. Hanc autem dictionem nisi ascribendam puto: ut legatur. Nam cum nisi ex illo & hoc loco nihil ab oratore tractetur: quicquid de honestis & de utilibus deniq; faciendis & non faciendis dicitur: hoc uocari pōt. Nec ab uno esse ista in hac parte. Emendate in aliis quibusdam exemplaribus legitur abuno pro illis ab uno. Hi n. præferunt eorū ipsoz: a qbus ledimur caritatē. Se pronomē ascribendum mihi uidef & ledūtur legēdū. hoc mō. Hi n. præ se ferūt eorū ipsorū: a quibus ledunf caritatē.

Sed motus adhuc minoris. ueniā petere adolescētiā dfēdere: amores nōnūq̄. Hic distīguēdū ē alioq sensus cōfundunf. Sed nō his locis tantū: uez aliquāto magis ꝓprie sūt uirtutis simulatiōis satisfatiendi. rogē di. Mendæ ex hoc loco sic tolli quidem omnes habitus mentis continētur. Cautiores uoluntatem complecti: q̄ nomia interpretari maluerunt. Affectus igitur hos concitatos. illos mites atq; cōpositos esse dixerunt. In altero uehementer cōmotos. in altero lenes. deniq; hos inperare. illos persuadere. hos ad probationē. illos ad beniuolē tiam prævalere. Adiiciūt qdam peritorū pathos tēporale eē Quod ut accidere frequentius fateor: ita nō nullas credo eē materias: quæ cōtinuū desiderētaffectum. Nec tamen mius artis aut usus hi leuiores habent. uiriū atq; impetus non tantundem exigūt. In causis uero etiam pluribus uersantur. imo secundum quendam intellectum in omnibus. Nam cum ex illo & hoc loco nihil ab oratore tractetur: qcqd de honestis & de utilibus deniq; faciendis & non facicdis dicitur: hoc uocari pōt. Quidam commendationem atq; excusationem ꝓpria huius officii putauerūt. nec abnuo esse. ista in hac parte: sed nō cōcedo ut sola sint: qn illud adhuc adiicio πάθος atq; ἦθος. Sed iteri ex eadē natura: ita ut illud maius sit. hoc minus: ut amor πάθος. caritas ἦθος. Interdum diuersa iter se: sicuti epilogis. Namq; πάθος concitat. ἦθος solet mitigare. ꝓpria tamen mihi huius nominis exprimēda natura ē: quatenus appellatione ipsa nō satis significare uidetur. ἦθος qđ intelligimus: quodq; a docentibus desideramus: id erit quod ante omnia bonitate commendabitur. non solū mite ac placidum: sed plerunq; blandum & humanum: & audientibus amabile atq; iucundum: in quo exprimendo sūma uirtus ea est: ut fluere omnia ex natura rerum hominumq; uideantur: quo mores dicentis ex oratione perluceant: & quodāmodo agnoscantur: quod est sine dubio. inter coniunctas maxime personas: quotiens perferimus. ignoscimus. satisfacimus. monemus procul ab ira. procul ab odio. Sed tamen alia patris aduersus filium. tutoris aduersus pupillum. mariti aduersus uxorem moderatio est. Hi enim præferunt eorum ipsorum a quibus lædimur caritatem. neq; alio modo inuisos eos faciunt: q̄ quod amare ipsi uidentur. Alia cum senex adolescētis. alia cum uitiū honestus inferioris fert. Hic enim tantū concitari. illic etiam affici debet. Sunt & illa ex eadem natura: sed motus adhuc minoris ueniam petere. adolescentiam defēdere. amores nonnunq̄. Etiam lenis alieni caloris derisus ex hac forma uenit. Sed non his locis tantum: uerum aliquanto magis propriæ sunt uirtutis simulationis satisfacient: rogandi & εἰρώνεια quæ diuersum ei quod dicit intellectū petit. Hīc etiam ille maior ad concitandū odiū nasci affectus solet: cū hoc ipso quo nos aduersariis submittimus: intelligitur tacitæ impotentiæ exprobratio. Nāq; eo graues & intolerabiles id

ipſum demonſtrat: quod cædimus. Et ignorant cupidi maledicẽdi: aut affectatores libertatis plus iuidiam q̃ cõuitiũ poſſe. Nã iuidia aduerſari os. cõuitiũ nos inuiſos facit. Ille iã pene medius affectus ẽ ex amoribus: & ex deſideriis amicor̃. & neceſſarior̃. Nã & hoc maior eſt: & illo mior Nõ par̃ ſignificant ẽt illa ĩ ſcholis ἠθη dixerĩus: qbus plerũq; ruſticos. ſupſtitioſos. auaros. timidos: ſecũdũ cõditionẽ ꝓpoſitionũ effingius. Nã ſic ἠθη mores ſũt: cũ hos imitamur: & ex his ducimus orationem. Dẽiq; hoc oẽ bonũ & comẽ uirũ poſcit: q̃s uirtutes cũ ẽt ĩ litigatore debeat orator: ſi fieri põt: approbare: utiq; ipſe aut habeat: aut hr̃e credat. Sic ꝓderit plurimũ cauſis: qbus ex ſua bonitate faciet fidẽ. Nã q dũ dicit: malus uidet: utiq; male dicit. Nõ. n. uidet iuſta dicere: alioq; q ἠθοσ uideret? Quare & ipſũ ẽt dicẽdi genus ĩ hoc placidũ debet eẽ ac mite. nihil ſupbũ: nihil elatũ: ſaltẽ ac ſublime deſideret. Proprie. iucũde. credibiliter dicere ſat ẽ. Ideoq; & medius ille oratoris modus maxime cõuenit. Diuerſũ ẽ huic quod παθοσ dr̃: quodq; nos affectũ ꝓprie uocamus. & ut ꝓxime utriuſq; dr̃iam ſignẽ: illud comœdiæ. hoc tragœdiæ ſimile. Hæc ps circa irã. odiũ. metũ. iuidiã. miſerationẽ fere tota uerſat: quæ qbus ex locis ducẽda ſũt: & manifeſtũ oĩbus: & a nobis ĩ rõne ꝓhœmii atq; epilogi dictũ ẽ. Et metũ tamen duplicẽ ĩtelligi uolo: quem patimur & quẽ facimus: & iuidiã. Nãq; altera iuidũ. altera iuidioſũ facit. Hoc aũt hoĩs: illd rei ẽ: ĩ quo & plus habet opis ratio. Nã quædã uident grauia p ſe pricidiũ. cædes. ueneficiũ. Quædã efficiẽda ſũt. Id ãt cõtigit cũ magnis allo q malis grauius eẽ id quod paſſi ſumus: oſtẽdit. Quale ẽ apud Vergiliũ. O fœlix una ante alias priameia uirgo: Hoſtilẽ & tumulũ troiæ ſub mœnibus altis Iuſſa mori. q̃ miſer enim caſus Andromachæ: ſi cõpata ei fœlix Polyxena? Aut cũ ita exaggeramus iiuriã nr̃am: ut ẽt quæ multa miora ſũt ĩtolerãda dicamus. Si pulſaſſes: defẽdi nõ poteras. uulneraſti. Sed hæc diligẽtius cũ ad eã ãplificationẽ uenerimus dicemus. Interi notaſſe cõtẽtus ſũ: nõ id ſolũ agere affectus: ut quæ ſũt oſtẽdant acerba ac luctuoſa: ſed ẽt ut quæ tolerãda haberi ſolẽt: grauia uideãt: ut cũ ĩ male dicto plus iiuriæ: q̃ ĩ manu. In iſamia plus pœnæ dicius: q̃ ĩ morte. Nãq; ĩ hoc eloq̃ntiæ uis ẽ: ut iudicẽ nõ ad id tãtũ cõpellat: ĩ quod ipſi rei natura duceret. Sed aut qui nõ ẽ: aut maiorẽ q̃ ẽ faciat affectũ. Hæc ẽ illa quæ dynoſis uocat rebus ĩdignis. aſpis. iuidioſis addẽs uí oratio: q̃ uirtute præter alios plurimũ Demoſthenes ualuit. Quod ſi mihi tradita ſeq̃ præcepta ſufficeret: ſatiſfecerã huic pti: nihil eor̃ quæ legi uel didici: qd mõ ꝓbabile fuit omittẽdo. Sed mihi ĩ aĩo ẽ: quæ latẽt pẽitus ipſa huius loci apire penetralia: quæ qdẽ nõ aliquo tradẽte: ſed expimento meo ac natura ipſa duce accepi. Sũma. n. quãtũ ego qdẽ ſẽtio: circa mouendos affectus ĩ hoc poſſita ẽ: ut moueamur ipſi. Nã & luctus & iræ & ĩdigna tõis: aliquãdo ridicula fuerit imitatio: ſi uerba uultũq; tãtũ nõ ẽt animũ accõmodauerimus. Quid. n. aliud ẽ cauſæ: ut lugẽtes utiq; ĩ recẽti dolore diſertiſſime quædã exclamare uideant? & ira nõnũq̃ indoctis quoq; eloquẽtiã faciat? q̃ ꝙ illis ieſt uis mẽtis: & ueritas ipſa mor̃? Quare in iis quæ ueri ſimilia eẽ uolumus: ſimus ipſi ſimiles eor̃: q uere patiũt affectibus: & a tali aĩo ꝓficiſcat oratio: q̃lẽ facere iudicẽ uolet. An ille dole

poſſe uidentur ſi legatur uirtutes, hoc modo, uerum aliquando magis ꝓpriæ ſunt uirtutes ſimulationis ſatisfaciendi rogandi.

Secundum conditionem propoſitionũ, Loco propoſitionum rectius propoſitorum legeretur, hoc eſt thematum. Nam Cicero thema propoſitum interpretatur: ut Fabius ipſe teſtis eſt. Nam ſi ἠθη mores ſũt: cum hoc imitamur, Sic, littera aſcripta ut legatur ſenſus expoſcit.

Ideoque & medius ille oratoris modus, Loco oratoris legendum eſſe orationis uidetur. Sunt enim tres orationis modi qui a græcis characteres dicuntur grauis, mediocris: quem medium Fabius uocat, & attenuatus: qui & humilis uocatur. Vt etiã quæ multa minora ſunt. Multo legẽdum eſſe patet. Sed hæc diligentius cum ad eã amplificationem uenerimus dicemus, Eã accuſatiuus ut ceſſans uidetur expungendus

Hæc eſt illa quæ dynoſis uocatur, δεινωσισ, per ει. diphthongum a græcis ſcribit. Trãſfertur autem grauitas: de q̃ ab Hermogene multa traduntur

Irascetur si nihil ipse qui in irā cōcitat se: idq; exgit simile patiet. Sed pronomen cum a sensu repellatur: eradendus uidetur. Siccis agētis oculis lachrymas dabit. Loco agētis agēs ut legat sensus exposcit. Has qsq; bene cœperit. Quisqs & cōcēperit mihi uidet legendū. Has q/dē dicūt εὐφαντασιωτον: qui sibi res. uoces. actus. secundū ueꝝ optime finget. Has eradēdas eē atq; hūc reponēdū apte Qui relatiuū qđ sequit declarat. εὐφαντασιωτος aūt dicit q bene aliqd imaginat. Nā ut iter otia aioꝝ. Corrupte qdē sic legit hic locus. Illā. n. ut particulam sensus aspnat. Forsitā aūt uel & ipa monosyllaba loco illius emēdate reponeret. exponit. n. Fabius quo mō facultas imagines cōcipiendi nobis facile cōtingat. Hoc animi uitiū ad utilitatē non transferimus. Trāsferemus ut futuri sit temporis: cū interrogatione est legēdum. Extremus deniq; expirātis hiatus insidet. Citra nō negandi aduerbiū hic sensus iteger nō habet. Quare ascribēdū uidet & cū iterrogatiōe legendū hoc mō. Extremus deniq; expirātis hiatus nō īsidet? Insequetur ἐναργεια quæ a Cicerone illustratio & euidentia nominat. ἐνέργεια a quibusdam uitiōse legit: Cum ut alibi quoq; diximus: nō illustratio: sed actus atq; efficatia transferatur.

Quem non tam dicere uidetur. Quæ ut ad ἐναργειαν referatur: intelligendum est. Et quos ille in funere Pallantis positis insignibus Corruptum quidem esse hunc sensum facile est uidere: qui emēdat si quos accusatiuum expūgamus ac equus illius loco ascribatur hoc modo. & equus ille in funere Pallantis positis insignibus. Sic enim de eo scribit Vergilius Post bellator equus positis insignibus æthon It lachrymans guttisq; humectat grandibus ora.

Et diceret ut dulcis moriēs remi nescitur argos. Et copula utq; particula altera alterius locum occupauit: legendum est enim ut diceret Et dulcis moriēs. Atq; in animo nostro persuadeamus. In præpositio eradenda est atq; id pronomen illus loco scribendum. Vt moueri periclitātium uice possumus. Possimus legēdum esse ut coniunctio ostendit. Quorum īducere personas non attinet. c. expuncta īducere legēdū est: ita & sensu & loquēdi

bit: qui audiet me: cum hoc dicā nō dolenter? irascet si nihil ipse: q in irā concitat se idq; exigit: simile fatiet? siccis agens oculis lachrymas dabit? fieri nō pōt. Nec incendit nisi ignis. nec madescimus nisi humore. nec res ulla dat alteri colorem: quē ipsa nō habet. Primū ē igitur: ut apud nos ualeāt ea quæ ualere apud iudicē uolumus: afficiamurq; anteq; afficere conemur. At quo mō fiet ut afficiamur? Neq;. n. sunt motus in nostra potestate. Tēptabo etiā de hoc dicere. Quas phantasias græci uocāt: nos sane uisiones appellemus: p quas imagines reꝝ absentium ita repræsentantur animo: ut eas cernere oculis: ac præsentes habere uideamur. Has quisqs bene cepe rit: is erit in affectibus potentissimus. Hūc qdē dicūt ευφαντασιωτον: qui sibi res. uoces. actus secūdū uerū optime finget: quod quidē nobis uolētibus facile continget. Nam ut inter ocia animorum: & spes inanes & uelut somnia quædā uigilātium: ita nos hæ de quibus loquimur: imagines ꝑsequūtur: ut peregrinari. nauigare. prœliari. populos alloq;. diuitiarum quas non habemus: usum uideamur disponere. nec cogitare: sed facere. Hoc animi uitium ad utilitatē non trāsferimus: at hominē occisū queror. nō oīa: quæ in re præsenti accidisse credibile ē: ī oculis habebo? non percussor ille subitus erūpet? nō expauescet circūuētus? exclamabit? uel rogabit? uel fugiet? non ferientē. non cōcidētem uidebo animo? sanguis & pauor & gemitus extremus deniq; expirantis hiatus insidet? Insequetur εναργεια quæ a Cicerone illustratio & euidētia nominat: quæ non tam dicere uidetur q̄ ostendere. & affectus non aliter q̄ si rebus ipsis interfimus sequētur. An non ex his uisionibus illa sunt? Excussi manibus radii reuolutaq; pensa. leuiq; patēs in pectore uulnus: & quos ille ī funere pallantis positis insignibus. Quid? nō idē poeta pœnitus ultimi fati cepit imaginē? ut diceret & dulcis moriēs remini scit argos. Vbi uero miseratiōe opus erit: nobis ea de quibus querimur accidisse credamus: atq; in aīo nostro persuadeamus. Nos illi simus: quos grauia. indigna. tristia passos queramur. Nec agamus rem quasi alienā: sed assumamus parūper illū dolorē. Ita dicemus quæ in simili nostro casu dicturi essemus. Vidi ego sæpe histriones atq; comœdos cum ex aliquo grauiore actu personam deposuissent: flētes adhuc egredi. Quod si ī alienis scriptis sola ꝑnunciatio ita falsis accedit affectibus: qd nos faciemus: q illa cogitare debemus: ut moueri periclitantium uice possimus? sed in schola rebus quoq; ipsis affici conuenit: easq; ueras sibi fingere: hoc magis: quod illic ut litigatores loquimur frequētius q̄ ut aduocati. Orbū agimus: & naufragum & periclitantem: quorum īduere ꝑsonas non attinet: nisi affectus assumimus. Hæc dissimulanda mihi nō fuerūt: qbus ipse quātuscunq; sū aut fui: peruenisse

me ad aliquod nomẽ igẽii credo. Frequẽter motus sũt: ut me lachrymæ nõ solũ deprehenderent: sed pallor & uero similis dolor.

De risu.

h Vic diuersa uirtus quæ risũ iudicis mouẽdo & illos tristes soluit affectus: & animũ ab intentiõe reꝛ frequenter auertit: & aliquãdo ẽt reficit: & a satietate uel a fatigatiõe renouat. Q uãta sit ãt ĩ ea difficultas: uel duo maximi oratores: alter græcæ, alter latiæ eloquẽtiæ prĩcipes docẽt. Nã pleriq; Demostheni facultatẽ huius rei defuisse credũt. Ciceroi modũ, nec uideri põt noluisse Demosthenes: cuius pauca ad modũ dicta: nec sane cæteris eius uirtutibus respõdẽtia palã ostẽdunt: nec displicuisse illi iocos: sed non cõtigisse. Noster uero non solum extra iudicia: sed etiã ĩ ipsis orationibus habitus est nimius risus affectator. Mihi quidem siue id recte iudico: siue amore ĩmodico præcipui in eloquentia uiri laboro: mira quædam uidetur in eo fuisse urbanitas. Nam in sermone quotidiano multa: & in altercatiõibus & interrogãdis testibus plura q̃ qsq̃ dixit facete: & ipsa illa quæ sũt in Verrẽ dicta frigidius: aliis assignauit: & testionii loco posuit: ut quo sũt magis uulgaria: eo sit credibilius illa ab oratore nõ ficta: sed passim eẽ iactata. Vtinã Q uintus & libertus eius tyro: & alius qsqs fuit: q tres hac de re libros edidit: parcius dictorum numero indulsissent: & plus iudicii in eligendis: q̃ in cõgerẽdis studii adhibuissent. Minus abiectus locus calũnian tibus foret: q tamẽ nunc quoq; ut ĩ omni eius ĩgenio facilius qd reiici: q̃ qd adiici possit: ĩuenient. Affert aũt sũmã rei difficultatẽ. Primũ qa ridiculũ dictũ plerũq; falsũ ẽ. hoc sẽp humile, sæpe ex idustria deprauatum. Præterea nunq̃ honorificum. tũ uaria hominũ iudicia ĩ eo: qa nõ rõne aliqua: sed motu animi quodã: nescio an enarrabili iudicaẽ. Neq; hoc ab ullo satis explicari puto: licet multi temptauerint: Vnde risus: q nõ solũ facto aliquo dictoue: sed interdũ quodã etiã corporis tactu lacessitur. Præterea non ut narratiõe moueri soleat. Neq;.n. acute tãtum ac uenuste: sed stulte, iracunde, timide, dicta ac facta ridẽt. Ideoq; ãceps eius rei ratio ẽ: qa a derisu nõ ꝓcul abest risus. Habet.n. ut Cicero dicit: sedem in deformitate aliqua & turpitudine: quæ cũ ĩ aliis demonstrãtur: urbanitas. cũ in ipsũ dicentẽ recidũt: stultitia uocatur. Cũ uideatur aũt res leuis & quæ ab scurris, mimis, isipiẽtibus deniq; sæpe moueaẽ: cũ habet uĩ nescio an ĩperiosissimã: & cui repugnari minime põt. Erũpit ẽt inuitus sæpe: nec fultus ope: nec uultus mõ ac uocis exprimit confessionẽ: sed totũ corpus ui sua concutit. Rerum autem sæpe: ut dixi: maximarum momenta uertit: cum odium iramq; frequẽtissime frangat. Documěto sunt iuuenes tarentini: qui multa de Pyrrho rege securius inter cœnã locuti: cũ rationẽ facti reposceret, & neq; consuetudine exigente.

h Vic diuersa uirtus, Quanta uis sit risus quantaque in eo apte mouendo sit difficultas primum exponit: Deinde unde potissimum habeatur facultas mouẽdi risus. Tum quibus nominibus appelleꝛ risus ac unde ducatur sic aperte describit: ut mẽdis sublatis nulla enarratione opus eẽ uideatur. Minus abiectus locus calumniãtibus foret, ut legaꝛ obiectus sẽsus exposcit. De his ãt iocoꝛ Ciceronis libri & Macrobius in secundo Saturnalium meminit his uerbis. Cicero autem quantum in ea re ualuerit: quis ignorat: qui uel liberti eius libros: quos is de patroni iocis composuit: quos quidam ipsius putãt eẽ legere curauit? Quis item nescit consularem eum scurram ab inimicis appellari solitum: quod in oratione etiam sua uatiui/us posuit? Nescio an errabili. Enarrabili castigate legitur. Neq; hoc ab ulla explicari puto, ullo esse legẽ dũ notius est q̃ ut sit admonendũ.

Sed interdum quodam etiã corporis tractu lacessitur, r. littera erasa tactu, & lacessatur: ut subiũctiui sit modi: mihi legendum uadetur.

Præterea non ut narratione moueri soleat. Cõrruptus hic quidem est locus: utpote ex quo nihil ĩtegri sensus elici potest. Sed quo mõ emẽdari possit mihi sane non liquet: ni si forte ita corrigamus ut una ratione legamus, hoc modo. Præterea non una ratione moueri soleat. Sic autem esse legendum aperte quæ sequuntur, indicio sunt. Neq; enim inquit acute tãtum ac uenuste, sed stulte, iracunde, timide dicta ac facta ridentur. Cum uideatur autem res leuis & quæ ab scurris, mimis, insipientibus deniq; sæpe moueaẽ: tum habet uim nescio an imperiosissimam. Tamẽ ut loco tum particulæ: cum pro q̃uis cum subiunctiuo iũcta manifeste exposcit, repugnari etiam nõ repugnare est legendum. Erumpit etiam inuitus sæpe nec fultus ope. Cum superioris dicti hæc sit ratio, enim loco etiam & inuitis mihi legendum uidetur, hoc modo. Erumpit enim iuuitis sæpe. Documento sunt iuuenes Tarẽtini: qui multa de Pyrrho rege securius inter cœnam locuti: cum rationẽ facti reposceret. Castigate in quibusdam exempla/

ribus reposcerētur legitur. Hōc autem & Valerius Maximus narrat libro quinto: ubi humanitatis exempla refert. Verum hoc quicquid est ut nō ausim dicere carere omni arte. Pro omni fortasse omnino rectius legeretur. Quia nullam obseruationem habet. Non aduerbium ascribendum esse: ut ex duabus negationibus affirmatio una efficiatur facile ex ipso percipiē sensu. hoc modo. Quia non nullam. Nam id sane doctrina possit augeri. Posset rectius legitur q̄ possit. In quoque prepositio ut ascribatur iudicio aurium sentitur: ut legatur in habitu atque uultu. Et in eo quis aliquid dicitur Prior. Corrupte hic sed ne alibi quidem correcte legitur hoc modo. Et in eo quisquis aliquit dixerit prior. Mihi uero loco & copulæ: ut particula responenda. ac loco illius in prepositionis cum & eo ꝑ nomen expungēdum uidetur hoc modo ut cum quis aliquid dixerit prior. Neque non uideo etiam ut in eo qui aliquid dixerit prior: possē legi. uidetur autem esse occasionis exemplum. Hoc idem autem & Cicero in secūdo de oratore scribit Omnino inquit probabiliora sunt quæ lacessiti dicimus: q̄ quæ priores. Nam & ingenii celeritas maior est quæ apparet in respondendo: & humanitatis est responsio. Quin illæ ipsæ quæ dicta sunt ac uocantur. Dicta proprio iam nomine appellantur ea quæ salsa sunt ut Cicero in secundo de oratore inquit.

Quæ tamen si deducas. diducas hoc est separes legendū est. Qua quidem significari uideo sermonē præferentem in uerbis. se ascribendum est ut legamus præ se ferentē.

Venustum esse quod cum gratia quadam exuenere dictum apparet. Castigate in aliis quibusdam legitur exemplaribus ita ut & copula loco ex prepositionis & dicatur nō dictum legatur hoc modo. Venustum esse quod cum gratia quadā & uenere dicatur apparet. Neq; enim diceret Horatius facetū Catonis genus natura concessum esse Vergilio. Quid sibi uelit Catonis mentio hoc loco: non uideo. Quare loco Catonis sensus exigit ut legatur orationis. Sicque legendum esse facile percipitur ex undecimo Horatii sermone. Molle atque facetum Vergilio annuerunt gauden

negari res neq; defendi posset: risu sūt & oppotuno ioco elapsi. Nāq; unus ex iis: imo inqt nisi lagena defecisset: occidisse mus te: eaq; urbanitate tota ē iuidia criminis dissoluta. Verū hoc qcqd ē: ut nō ausim dicere carere oī arte: qa nullā obseruationē hēt: sūtq; ad id ptinētia & a græcis & a latinis cōposita præcepta: ita plane affirmo præcipue positū i natura & oē casiōe. Porro natura nō tātū i hoc ualet: ut acutior qs atq; habilior sit ad iueniēdū. Nā id sane doctrina posset augeri: sed iest ꝑprius qbusdā decor hītu atq; uultu: ut eadē illa minus dicēte alio uideāt urbana eē. Occasioni uero & i rebus ē tāta uis: ut sæpe adiuti ea nō idocti mō: sed ēt rustici salse dicāt: & i eo qs aliqd dr̄ prior. Sūt. n. lōge uenustiora oīa i respōdēdo q̄ i ꝓuocādo. Accedit difficultati: q; eius rei nulla exercitatio ē. nulli præceptores utiq; i cōuiuiis & sermonibus multi dicaces. Sed quia in hoc usu quotidiano ꝑficimus: oratoria urbanitas rara. Nec ex arte propria: sed ad hāc consuetudinem cōmendata. Nihil aūt uetabat & cōponi materias i hoc idoneas: ut controuersiæ ꝑmixtis salibus fingerent: uel res ꝓponi singulas ad iuuenum talem exercitationē. Quin illæ ipsæ quæ dicta sunt ac uocantur: quas certis diebus festæ licentiæ dicere solebamus: si paulū adhibita ratione fingerentur: aut aliqd in his seriū quoq; esset admixtū: plurimū poterant utilitatis afferre: quæ nūc iuuenū uel sibi ludentiū exercitatio ē. Pluribus autem nominibus in eadem re uulgo utimur: quæ tamen si diducas suam propriam quādam uī ostendent. Nā & urbanitas dicitur: qua qdem significari uideo sermonem præferentem in uerbis & sono & usu proprium quēdam gustum urbis: & sumptam ex conuersatione doctoꝝ tacitā eruditionem. Deniq; cui contraria sit rusticitas. Venustum esse: quod cū gratia quadam & uenere dictum apparet. Salsum in cōsuetudine pro ridiculo tantū accipimus. natura nō utiq; hoc ē: q̄q̄ & ridicula oporteat esse salsa. Nā & Cicero. Omne quod salsum ait esse atticorum: non quia sunt maxime ad risum cōpositi. Et Catullus cum dicit. Nulla in tā magno ē corpore mica salis. hoc dicit nihil in corpore eius esse ridiculum. Salsum igitur erit quod nō erit īsulsū: uelut quoddā simplex orationis condimētū: quod sentiē latente iudicio: & uelut palatū excitat: quod & a tedio defendit orationē. Sane tamē ut ille in cibis paulo liberalius aspersus: si tamen nō sit immodicus: affert aliquid propriæ uoluptatis: ita hi quoq; in dicēdo habēt quiddam: quod nobis faciat audiendi sitim. Facetum quoq; nō tantū circa ridicula opinor consistere. Neq; n. diceret Horatius facetū Catōis genus: natura: cōcessū eē Vergilio. decoris hāc magis & excultæ cuiusdā elegātiæ appellatiōnē puto. Ideoq; i epistolis Cicero hæc Bruti refert uerba: nulli sūt pedes faceti ac deliciis īgredienti mollius: quod cōue

res rure camœnæ. Dicacitas à dicendo quæ est omni generi communi ducta est. Quod recte in quibusdam legitur exemplaribus. Ideoque hæc tota disputatio a græcis περὶ γελοίου inscribitur, hic est de ridiculo. Etenim prima diuisio traditur. Cum nullius propositionis ratio assignetur: illa particula etenim mihi redundare uidetur. Eius autem genitiuus loco etenim ascribendus, hoc modo. Eius prima diuitio. Aliena autem reprehendimus. Aut loco autem legendum esse aperte ex sensu percipit. Nostra ridicula indicatiua, a uocali in e conuersa ridicule legendum uidetur. Vt in illa Apodixe Ceciliana. Pyxide Cæliana pro apodixe Ceciliana legendum esse aperte ex oratione Ciceronis pro Cælio percipitur. Sic enim ibi legitur. Hic etiam miramur si illam commentitiam pyxidem obscœnissima sit fabula consecuta. Nihil enim qd in eiusmodi mulierem cadere non uideatur. & quæ sequuntur. Idem autem si uultu. Recte in quibusdam exemplaribus. De uultu legitur si erasa. Nihil enim ex iis quæ dicunt falsa dicuntur ifulsius, ita qui dem corruptus est hic locus: ut quod maxime approbat Fabius damnare uideatur. Quo nanque pacto nihil eo sit insulsius: cui maior q̃ cæteris gratia inest? Fieri certe non potest. Errores autem tolli posse uidentur: si & dicuntur passiue: & dicit singulariter & falsius non insulsius legatur hoc modo. Nihil enim ex iis quæ dicuntur falsa: dicitur falsius. Autem q̃q̃ gratiæ plurimũ. Cum autem coniunctio nunq̃ primum in oratione optineat locum: in secundum referatur, hoc modo. Quamq̃ autem. Qualia nuper Iani Bassi Iunius Bassus orator fuit egregius. Quare Iunii Bassi puto legendum. Horum autem oratorum de quibus hoc loco meminit Fabius: nulla aut scripta aut dicta extant. Quare talia fuisse qualia Fabius ait: credamus. In hac quidem pugna forensium malim mihi lenibus interdicere. Corrupte in quibusdam exemplaribus non interdicere: seduti licere legitur. forẽ si autem loco forensium mihi uidetur esse legendum, hoc modo. In hac quidem pugna forensi malim mihi lenibus interdicere ut subintelligat q̃ amicũ pdere. Nõ nũq̃ & contumelioſe & aspere dicere in

nit cũ illo horatiano: molle atq; facetũ Vergilio. Iocum uero accipimus quod ẽ contrariũ serio. Nã & fingere & terrere & ꝓmittere interi iocus ẽ. Dicacitas sine dubio a dicẽdo: quæ ẽ omni generi cõe: ducta ẽ: proprie tamen significat sermonẽ cum risu aliquos iocẽtem. Ideo Demosthenem urbanum fuisse dicunt. dicacem negant. Propriũ autem materiæ de q̃ nũc loquimur: est ridiculũ. Ideoq; hæc tota disputatio a græcis περὶ γέλοιου inscribit. Etenim prima diuisio traditur eadem quæ est omnis orationis: ut sit positũ in rebus aut i uerbis. Vsus autem maxime simplex. Aut enim ex aliis risũ petimus: aut ex nobis: aut ex rebus mediis. Aliena aut reprehendimus: aut refutamus: aut eleuamus: aut repercutimus: aut eludimus. Nostra ridicula indicamus: & ut uerbo Ciceronis utar: dicimus aliqua subabsurda. Nanq; eadẽ quæ si iprudẽtibus excidant: stulta sũt. si simulamus uenusta creduntur. Tertium est genus: ut idem dicit: i decipiendis expectationibus. dictis aliter accipiendis: cæteriſq; quæ neutram personã cõtingunt. Ideoq; a me media dicũtur. Itẽ ridicula aut facimus aut dicimus. Facto risus conciliatur interim admixta grauitate: ut Marcus Cælius pretor: cũ sellam eius currulẽ consul Isauricus fregisset: alteram posuit loris intentiam. Dicebatur autem consul a patre aliquãdo cæsus flagris. Interim sine respectu pudoris: ut i illa Pyxide Cæliana. Quod neq; oratori neq; ulli graui uiro cõueniat. Idem autem si uultu gestuq; ridiculo dictum sit: in quibus est quidem summa gratia: sed maior cũ captare risum non uidetur. Nihil enim ex iis quæ dicuntur falsa: dicitur insulsius. q̃q̃ autem gratiæ plurimum dictis seueritas affert: fitque ridiculum id ipsum: quia qui dicit non ridet: est tamen interim & aspectus & habitus oris: & gestus non inurbanus: cũ iis modus contigit. Id porro quod dicitur: aut est lasciuũ aut hilare: qualia Galbæ pleraq; : aut contumelioſum: qualia nuper Iunii bassi: aut asperum qualia Cassii seueri: aut leue: qualia Domitii afri. Refert iis ubi quis utatur. Nam in conuictibus & quotidiano sermone lasciua humilibus. hilaria omnibus conueniunt. Ludere nunq̃ uelimus: longeq; absit propositum illud: potius amicum q̃ dictum perdidi. In hac quidem pugna forensium malim mihi lenibus interdicere. Nonnunq̃ & contumelioſe & aspere dicere in aduersarios permissum est: cum accusare etiã palam & caput alterius iiuste petere cõcessũ sit. Sed hic quoq; tamẽ ihumana uideri solet fortunæ isectatio: uel quia culpa

aduersarios permissum est. Quanq̃ ut legatur loco illarum negationum nõ nunq̃: sensus exposcit integritas.

Vel quia redire etiam in ipsos. Sic quidem legitur. sed recidere sensui ac loquendi consuetudini maxime conuenire uidetur. Primum itaque cõsiderandum est & quis in qua causa & apud quem. Loco in præpositionis & copula uidetur reponenda. hoc modo & quis & qua causa. Aut nostrum quoq; litigatorem. In præpositio ascribatur: ut legatur Aut in nostrum quoq; litigatorem. Ad eum cõtra quem iudicio liberali aderat: ne faciem quidem haberi liberi hominis. Ad præpositio mihi expungenda uidetur & habere non haberi legendũ. Hoc modo. Eum cõtra quem iudicio liberali aderat: ne faciem quidem habere liberi hominis. Extrinsecus autem uerbum dixit: quod frequentissime eleganter pretermittitur: subaudiẽdum est. Liberale uero iudicium dicitur: in quo de alicuius agit libertate. Apd iurisconsultos uero etiá titulus est. De liberali causa. ad quem Paulus sic scribit. Ordiata liberali causa liberi loco habet is qui de statu suo litigat: & item. Ordinato liberali iudicio interim pro libero habetur: & sicut ipse ageret: ita cũ eo agi potest. Faciẽ uero liberi hominis turpes ac deformes ideo nõ habere dicũtur: quod ut idem Paulus de statu hominum scribit: non sunt liberi qui contra formam humani generis conuerso more procreantur: ueluti si mulier mõstrosum aut ,p digiosum enixa sit. Ne tempore alienum. Tempori ut sit dãdi casus mihi legendum uidetur. Nam alienum interdum cum ablatiuo cum a uel ab præpositionibus copulatur. Interdum cum datiuo. Sed ad omnes pertinet. Nõ omnes sed omnia legendum esse facile est uidere. Ea quæ dicit uir bonus oĩa falsa dignitate decent. Salua pro falsa recte in quibusdam legitur exẽplaribus. Neque numerosi minus sunt loci ex quibus hæc ducta: q̃ illi ex quibus quas sententias uocamus: ducuntur. Dicta legendum esse non ducta acutius intuenti patet. Eæ uero non eas legẽdum esse nemo non uidet. Hoc autem ex secundo de oratore libro: ut pleraq; alia sumptum: elegãter per alia uerba suum efficit Fabius. Sic autem apud Cicerõem legit. Sed hoc mementote quoscunque locos attingam unde ridicula ducantur: ex iisdem locis fere etiam graues sententias posse duci. Risus igitur oriũtur aut in corpore eius: in quem dicimus. Ex corpore in quibusdam recte scribitur exemplaribus.

caret: uel quia redire etiã in ipsos qui obiecerunt põt. Primũ itaq; considerandum est: & qs in qua cã: & apud quem: & in quem: & quid dicat. Oratori minime cõuenit distortus uultus gestusq;: quæ in nimis rideri solent. Dicacitas etiam scurrilis & scænica huic personæ alieniſſima ẽ. Obscænitas uero non a uerbis tantum abesse debet: sed etiã a significatiõe. Nã siquando obiici põt: nõ in omni loco exprobanda est. Oratorem præterea ut dicere urbãe uolo: ita uideri affectare id plane nolo. Q uapropter ne dicet qdem falsę quotiẽs poterit: & dictũ potius aliquando perdet: q̃ minuet auctoritatem. Nec accusatorẽ aũt atroci in cã. nec patronum in miserabili iocãtem ferret quisq̃. Sũt etiã iudices quidã tristiores: q̃ ut risum libenter patiantur. Solet interĩ accidere: ut id quod in aduersarium dicimus: aut in iudicem conueniat: aut nostrũ quoq; litigatorem. q̃q̃ aliqui reperiuntur: qui ne id quidẽ quod in ipsos recidere possit: euitẽt. Q uod fecit longus Sulpitius: q cum ipse fœdissimus esset: ad eum contra quem iudicio liberali aderat: ne faciem quidẽ habere liberi hominis: cui respõdens Domitius afer: tu inquit ex animi sententia longe. Q ui malam faciem habet: liber non est. Vitandum etiam ne petulans. ne superbus. ne loco. ne tempori alienum. ne præparatum. ne domo allatum uideatur: quod dicimus. Nam aduersus miseros: sicut supra dixeram: inhumanus ẽ iocus. Sed quidam ita sunt receptæ auctoritatis & notæ uerecundiæ: ut nocitura sit in eos dicẽdi petulantia. Nã de amicis iam præceptum est. Illud non ad orandi fere consilium: sed ad omnes pertinet. Lacessat hoc modo quem lædere sit periculosum: ne aut inimicitiæ graues insequantur: aut turpis satisfactio. Male etiam dicitur quod in plures conuenit: si aut nationes totæ iacessantur: aut ordines: aut conditio: aut studio multos: Ea quæ dicit uir bonus omnia salua dignitate ac uerecundia decent. Nimium enim risus precium est: si probitatis cõpendio constat. Vnde autem concilietur risus: & quibus ex locis peti soleat: difficillimum est dicere. Nã si species omnes persequi uelimus: nec modũ repiemus: & frastra laborabimus. Neq; numerosi minus sũt loci: ex qbus ex ducta: q̃ illi ex q/bus eas q̃s sententias uocamus: ducũt. neq; alii. Nã hic quoq; est inuentio & elocutio: atque ipsius elocutionis uis alia in uerbis. alia in figuris. Risus igitur oriuntur aut in corpore eius: in quem dicimus: aut ex animo qui factis ab eo dictisq; colligitur: aut ex iis quæ sunt extra posita. Intra hæc enim

Quæ si grauius posita sit seuera sit, si leuius ridicula. Mendis non uacat hic locus: quæ sic tolli posse uidentur: si pro seuera seria legatur: & est loco sit: & sin loco si coniunctionis iterum positæ. Hoc modo. Quæ si grauius posita sit: seria est. Sin leuius ridicula. Rarum est autem oculis subiicere cõtingat. Vt ascribatur ne sensus minus iteger uideatur. Sic enim in quibusdam legitur exemplaribus Rarum est autem ut oculis. Etiã ostendam qualis sis. Iam loco illius etiam ut legatur sensus exposcit. Iscp plane instaret interrogatione: qualem se tamen ostensurus esset. Tandem non tamen esse legendum facile censebit: qui nõ ignorat Tandem affectui atcp indignationi interdum seruire: quicp secũdum de oratore unde hæc sumuntur diligenter legit.

est omnis uituperatio: quæ si grauius posita sit: seuera sit. si leuius: ridicula. Hæc aut ostenduntur: aut narrãtur: aut dicto notantur. Rarum est autem: ut oculis subiicere contingat: ut fecit. C. Iulius: qui cum Helio mãcipi sæpius obstrepẽti sibi diceret: Etiam ostendam qualis sis: iscp plane instaret interrogatione: qualem se tamen ostensurus esset: digito demonstrauit imaginẽ galli in scuto cimbrico pictam: cui mãceps tum simillimus est uisus. Tabernæ autem erãt circa forum: ac scutum illum signi gratia positũ. Narrare quæ falsa sint: in primis est subtile & oratorium: ut Cicero pro Cluẽtio narrat de Cepasio atcp Fabricio: aut Marcus Cælius ad illa. C. Lælii collegæcp eius in prouinciam festinantium contentione. Sed in his omnibus cum elegans & uenusta exigitur tota expositio: tum id festiuissimum quod adiicit orator. Nam & a Cicerone sic est Fabricii fuga illa credita. Itaq; cũ callidissime se putaret dicere & cum illa uerba grauissima ex intimo artificio deprompsisset. Respicite inquit hominũ fortunam. respicite Caii Fabricii senectutem. cum hoc respicite ornandæ orationis cã sæpe dixisset: Respexit ipse. Fabricius a subselliis demisso capite discesserat: & cætera quæ adiecit. Nam ẽ notus locus: cum in re hoc solum esset Fabricium a iudicio recessisse: Et Cælius cum omnia uenustissime finxit: tum illud ultimum. Hic subsecutus quo modo transierit utrum rate an piscatorio nauigio nemo sciebat. Sciculi qdem ut sũt lasciui & dicaces: aiebant ĩ delfino sedisse: & sic tanq̃ ariona trãsuectũ. In narrando autem Cicero cõsistere facetias putat. dicacitatem in faciendo. Mire fuit in hoc genere uenustus Afer Domitius: cuius orationibus complures huiusmodi narrationes insertæ reperiuntur. sed dictorum quoq; ab eorum urbane sunt editi libri. Illud quoq; genus est positũ nõ ĩ hac ueluti iaculatione uerborum & inclusa breuiter urbanitate: sed ĩ quodã longiore actu: quod de Crasso cõtra Brutũ. Cicero in secũdo de oratore libro: & aliis qbusdã locis narrat. Nã cũ Brutus ĩ accusatõe Caii plãci ex duobus lectoribꝰ ostẽdisset cõtraria Luciũ Crassũ patronũ eius ĩ oratione quã de colonia narbonẽsi

Tabernæ autem erãt citra forũ. ac scutum illum signi gratia positũ Circa & illud recte. Citra & illũ legit corrupte. Aut. M. Cælius de illa. c. Lælii. Ac copula loco aut mihi uidet reponẽda. Tum id festiuissimum quod adiicit orator. Est uerbum recte in quibusdam exemplaribus ascriptum legit: hoc modo Tum id est festiuissimum. Nã & a Cicerone sic est Fabricii fuga illa credita. Sic quidem legitur: sed credita nihil ad propositum. Condita uero penultima producta sensui q̃ pulcherrime mihi conuenire uidetur. Quare cõdita uel repugnãtibus exemplaribus uidetur esse reponẽda. Respicite inquit hominum fortunam. respicite. c. Fabricii senectutem. Quædam hoc loco eẽ prætermissa aperte ex oratione Cicerõis pro Cluẽtio: unde hæc sunt descripta: perspicitur. Sic enim ibi legitur. Respicite inquit hominum fortunas. respicite dubios uariosq; casus. respicite. C. Fabricii senectutẽ cum hoc respicite ornandæ orationis causa: sæpe dixisset: respexit ipe. At Fabricius a subseliis demisso capite discesserat. Cætera quæ sequũtur quia sunt maxime ridicula: subiicere non grauabor. Hic inquit iudices ridere. stomachari atcp ægre ferre patronus: causam sibi eripi. & se cætera de illo loco Respicite iudices non posse dicere. Nec quicq̃ prius est factum: q̃ ut illũ persequeret: & collo obtorto ad subselia reduceret. Tum illud ultimũ sic subsecutus. Hic loco illius sic corrupte in qbusdã legit exẽplaribus: ut ad illud uerbũ trãsierit qđ segt referat. Initiũ. n. sẽsus uidet eẽ subsecutus quo mõ trãsierit. In narrãdo aũt Cicero cõsistet facecias putat. dicacitatẽ

in faciẽdo. Hũc locũ deprauatũ eẽ neminẽ puto nõ uidere. Quo nãcp mõ dicacitas in faciẽdo a Cicero cõsistere dicatur: cũ ut paulo ante uidimus: a dicẽdo deducat & significet sermonẽ cũ risu aliquos iocantẽ? Qua re ꝓ faciẽdo forsitã legẽdũ est iaciẽdo: id qđ facile ex iis: quæ post duos uersus iferunt: colligi põt. Sic. n. Fabius inquit: Illud quoq; genus est positum non in hac ueluti iaculatione uerborum. Hoc idem ex secundo quoq; de oratore percipi potest: ubi sic præcipitur. Duo sunt genera facetiarum quarum alterum re tractatur. alterum dicto. Re siquando id tanq̃ fabella narratur: & paulo post. In dicto autem ridiculũ est id quod uerbi aut sententiæ quodã acumine mouet. Sed dictoꝝ quoq; ab eoꝝ urbane. Loco eoꝝ eodẽ legendũ esse constat.

Iis quæ de lege ſeruilia dixerit,i uocali in a conuerſa dixerat eſt legendū. Nihil enim quod in laceſſendo dici poteſt non etiam in repercutiendo,Quod relatiuum ex alieno in ſuum locum uidetur tranſferēdū hoc modo,Nihil enim in laceſſendo dici poteſt:quod non enim in repercutiēdo. Neq; illa obſcura quæ Atellaniæ more captent,Atellanico Atellanæue mihi legendum uidetur,In Atellanis autem fabulis:quæ ab Atella campaniæ urbe dictæ ſunt:obſcuriora dicta iactabantur:ſeq; in uicem iocantes ridenteſq; captabāt. Cū is candidatus qui Coci filius habebatur coram eo ſuffragium ab eo peteret,Pro eo recte alio ī quibuſdam legitur exemplaribus hoc modo:coram eo ſuffragium ab alio peteret.

Ego quoq; tibi fauebo,Iure ablatiuus mihi nō uidetur aſcribēdus id quod in qbuſdam legit exēplaribus:ut ex iure uerbo ambiguo potius q̄ ex quoq; copula:ioci lepiditatem Cicero ſit uenatus,Cum,n,iure merito frequēter ſignificet:de iure carniū Ciceronē itellexiſſe uolūt quo patrē coquū candidato exprobaret, Sed mihi hoc nimiū ſcurrile & a Cicerōis lepore alienū uidet Sine iure aūt illo etiā ī uetuſto exēplari legit,Illius aūt Ciceronis dicti qd̄ &,A,Gellius & Macrobius & Suetonius memoriæ pdiderūt:nō meminit Fabius, Cū,n,mater,M, Bruti ſeruilia p̄tioſum ære paruo fundū a Cæſare abſtuliſſet ſubiicie te haſtæ bona ciuiū: nō effugit dictū tale Cicerōis,Et qdē duo melius emptū ſciatis, Tertia deducta ē, Filia āt ſeruiliæ erat Iunia Tertia eadēq;,C,Caſſii uxor: quā ut ſcribit Suetonius:exiſtimabat ſeruilia mater Cæſari cōciliare,Hoc aūt Fabius tacuiſſe uidet:quia nimis ſcurrile obſcœnūq; uidebat. Sed quia raro bello reſpondeāt,Pro bello qs nō uideat legēdum eſſe belle? Miror quid ſit qd̄ pater tuus homo cōſtātiſſimus te nobis uarium reliquit,Ab animo ad corpus trāſitū fecit,uarius enim interdum mutabilis,interdum dicitur uerſicolor, ut illud Vergilii Quid lynces bacchi uariæ,qua in ſignificatiōe Cicero uarium accepit,uarii enim dicūtur qui uarorum ſtigmatis uerſicolorem habent faciem, Illud autem Cicerōis ut nimis ſcurribile tacuit quod eſt apud Suetonium in Cæſaris uita,Tum quidem pleriſq; uilitatem mirantibus facetiſſime Cicero,Quo melius inquit emptum ſciatis Tertia deducta eſt, Exiſtimabatur enim Seruilia etiam filiam ſuam Tertiam Cæſari conciliare. Reſpondit ſero,Quidnam in hoc nomine in ambiguitatis? An & tarde ſignificat ſero:cum eſt aduerbium:& ueſperi cum eſt ablatiui caſus huius nōminis ſerum:quod ut elegāter pro ultima diei hora ponitur:ita ſero aduerbium barbare ab iis uſurpatur qui ſalutantes bonum ſero dicunt,Quibus quidem ego reſpondere conſueui Malum cito: ut qui precantur ut ſero bonis frui poſſim:cito ipi mala expiant. Vt Nero de ſeruo peſſimo dixit,Impatori Nerōi hoc dictū nō eē attribuēdū apte ex ſecūdo Cicerōis de oratore pcipit,Ridiculū ē iqt illud Neronianū uetus ī furacē ſeruum,Solum eſſe cui domi nihil ſit nec obſignatum nec obcluſum,Quod idem in bono ſeruo dici ſolet.

habuerat:ſuaſiſſe:iis quæ de lege ſeruilia dixerit:tres excitauit:& ipſe lectores:hiſq; patris eius dialogos dedit legendos: quorum cū ī priuernati unus,alter in albano,tertius,in tiburti ſermonē habitū cōplecteret:requirebat ubi eſſent eæ poſſeſſiones,Omnis autem illas Brutus uendiderat:& cū pater,na manciparet prædia:turpis habebatur, Similis ī apologis quoq; & quibuſdam etiam interi hiſtoriis exponēdis gratia conſequi ſolet,Sed acutior eſt illa atq; uelocior in urbanitate breuitas,Cuius quidē duplex eſt forma dicendi ac reſpondē di,ſed ratio communis ī parte,Nihil enī quod in laceſſendo dici pōt:non etiam in repercutiēdo,At propria quædam ſūt reſpondentium,illa etiam ira concitati afferre ſolēt,Hæc pleruq; in altercatione:aut in rogandis teſtibus requirūtur, Cū ſint autem loci plures:ex quibus dicta ridicula ducantur:repetendum eſt mihi non omnis eos oratoribus conuenire, In primis autem ex amphibologia:neq; illa obſcura quæ Atellanæ more captent:nec qualia uulgo iactant uiliſſimo quoq; cōuerſa ī maledictū fere ambiguitate,Nec illa quidē quæ Ciceroni aliquādo:ſed non in agendo exciderunt:ut dixi: cū is candidatus:qui Coci filius habebatur:coram eo ſuffragiū ab eo peteret,Ego quoq; tibi fauebo:nō quia excludēda ſint omnino uerba duos ſenſus ſignificantia:ſed quia raro belle reſpondeant:niſi cum prorſus rebus ipſis adiuuantur,Q uare non hoc modo pene & ipſū ſcurrile Ciceronis eſt in eūdē: de quo ſupra dixi:Iſauricum,Miror quid ſit:q; pater tuus hō cōſtantiſſimus te nobis uarium reliquit, Sed illud ex eodem genere præclarum:cum obiiceret Miloni accuſator in argumentum factarū Clodio iſidiarum: quod bouillas ante horam nouam diuertiſſet:ut expectaret:dū Clodius a uilla ſua exiret:& identidem interrogaret:quo tempore Clodius occiſus eſſet:reſpondit ſero:quod uel ſolum ſufficit:ut hoc genus nō totū repudiet, Nec plura mō ſignificari ſolēt:ſed ēt diuerſa:ut Nero d̄ ſeruo peſſimo dixit,Nulli apd̄ ſe plus fidi hri, nihil ei neq; cluſū neq; ſignatū eē,Peruenit res uſq; ænigma

Quæ eſt Ciceronis in Pletorium, Laſcribaſ ut quale ita ſenſu expoſcente legatur. Vt Fabius Maximus incuſans Auguſtæ congiariorꝫ: quæ amicis dabantur: exiguitatem heminariam eſſe dixit. Deprauatum hūc eſſe locum pauci admodum animaduertunt: cum duobus & maximis quidem flagitiis ſit inquinatus. quæ mihi ſic tolli poſſe uidentur: ſi loco Auguſtæ Auguſti. & Heminaria, m. littera de fine eraſa legatur, ut enī cō giarium a congio menſuræ genere deducitur: ſic ab hemina itidem menſura Heminariū deriuatur. Quod non perſpiciētes huius diuini operis corruptores & Auguſtum in Auguſtam & Heminaria ī Heminariam ut inter ſe conuenirēt peruerterūt Et miramur ſi ī difficilioribus gra uiora quoque perpetrata ſunt flagi tia. Nam congiarium commune liberalitatis atque menſuræ: a men ſura ducta imminutione rerum. Ne hæc quidē uerbi explanatio er/roribus uacua eſt: ſic autem emen/dari poſſe uidetur: ut cum particu/la ac ſit uerbum aſcribantur & im/minutio legiť ultima ſyllaba in eſt uerbum cōuerſa, hoc modo. Nam cum cōgiarium commune ſit libe/ralitatis atqꝫ mēſuræ: a mēſura du/cta īminutio eſt rerum. Expōit au/tem Fabius quo modo per metele/pſin dictum ſit, eſt enim metalepſis ut īquit Diomedes grammaticus per trāſlationē dictionū proprieta/tis dilatio, uel dictio gradatim a no mine ad ꝓpriā ſignificationē deſcē dens: ut ſpeluncis abdidit atris. Ex atris enī nigræ ītelligūť. Ex nigris tenebras habētes ac per hōc in præ/ceps ꝓfundæ. Sic Fabius non con/giaria ſed heminaria eſſe dixit ex paruitate menſuræ exiguitatē mu/nerum ſignificans. Nam Hemina congio minor eſt menſura. Hemi/naria ergo per metalepſin parua ī/telliguntur, ut enim a congio con/giarium ſic ab Hemina Heminari um declinari poſſe diximus. Et tā frigida. Hæc ꝓnomē aſcribēdū ē, hoc mō. Et hæc tā frigida. Mo do futurū ut oīa uerteret cū dicere tur ei uerres. Verreret legendū ac ei datiuus uideť: ut redūdās expūgen dus. Modo Herculē ei quē expi/lauerat: moleſtiorē apro Eryman/thio fuiſſe. Peruerſus mihi uidetur hic ſenſus. Neqꝫ enī Hercules uer/ri ſed contra Verres Herculi quem expilauit fuit moleſtus. Quare uel exemplaribus refragrantibus cor/rigamus hoc modo: ut & Herculi & eum legamus, hoc modo. Mo/do Herculi eum quē expilauerat.

Quæ iam ueteres illi iocabanť: qui lentulum Spintherē & Scipio/nē Syriationē eē dixerūt. Qua e uo cali eraſa & Serapionē non Syriati/

quale eſt Ciceronis in Pletorium Fonteii accuſatorem: cuius matrem dixit dum uixiſſet ludum: poſtq̄ mortua eſſet: magi ſtros habuiſſe. dicebātur autem dum uixit: infames fœmine ad eam conuenire ſolitæ. poſt mortem eius bona uenibant: q̄q̄ hic ludus per tranſlationem dictus eſt, magiſtri per ābi/guitatem. In metalepſim quoqꝫ cadit ratio dictorū: Vt Fabi us maximus incuſans auguſte congiariorū: quæ amicis da/bantur exiguitatem heminariam eſſe dixit. Nā congiarium cōmune liberalitatis atqꝫ menſuræ: a menſura ducta iminu tione rerū: & tam frigida q̄ eſt nominū fictio. adiectis. detra ctis. mutatis litteris: ut aciſculū: quia eēt pactus paciſculū: & placidum nomine: quia is acerbus natura eſſet Aculū & Tul lium: cū fur eſſet: Tollium dictos inuenio. Sed hæc eadē ge/nera commodius in rebus q̄ in nominibus reſpondent. Aſer enim uenuſte Manliū ſuram multū in agendo diſcurſantē. ſalientem. manus iactantē. togam deiicientē & reponentem non agere dixit: ſed ſatagere. Eſt enim dictū per ſe urbanum ſatagere: etiā ſi nulla ſubſit alterius uerbi ſimilitudo. Fiunt & detracta & adiecta aſpiratione: & binis coniunctis uerbis ſi/militer ſæpius frigida: aliquando tamen recipienda: eadēqꝫ conditio eſt in iis quæ a nominibus trahuntur. Multa ex hoc Cicero in Verrē: ſed ut ab aliis dicta modo futurū: ut omnia uerreret: eū diceret Verres: modo Herculē ei quē expilaue/rat moleſtiorē apro erimanthio fuiſſe. modo malū ſacerdo/tem: qui tā neq̄ Verrē reliquiſſet: quia ſacerdos Verri ſucceſ ſerat. Præbet tamen aliquādo occaſionem quædam fœlici/tas hoc quoqꝫ genere bene utendi: ut pro Cecinna Cicero in teſtē Sex. Clodiū Phormionē. Nec minus niger inquit: nec minus confidens q̄ eſt ille terentianus Phormio. Acriora igi tur ſunt & elegantiora quæ trahuntur ex ui rerū. In his ma/xime ualet ſimilitudo: ſi tamē ad aliquid inferius leuiuſqꝫ re feratur: quæ iā ueteres illi iocabanť: qui Lentulū ſpintherē & Scipionē ſyriationē eē dixerūt. Sed ea non ab hoibus mō petitur: uerū etiā ab animalibus: ut nobis pueris Iunius baſ/ſus homo in primis dicax aſinus albus uocabatur: & Sarmē tus ſeu Publius Bleſſus Iunium hominem nigrum & macrū & pandū fibulam ferreā dixit: quod nūc riſus petēdi genus

onē legēdū eſſe cōtenderī. Nā ut q̄ legatur ſenſus expoſcit. Serapionē āt uocitatū fuiſſe Scipionē teſtatur Vale rius Maximus in capite de ſimilitudine formæ. Eximiæ uero inquit nobilitatis adoleſcens Cornelius ſcipio

cũ plurimis & clariſſimis familiæ ſuæ cognominibus abũdaret: i ſeruilẽ Serapionis appellationẽ uulgi ſermone ipactus eſt; quod huiuſce nominis uictimario p q̃ſimilis erat Lẽtulus aũt: ut idem ait: ex quodã aſſeclarũ cognomen ſpintheris traxit. Adhibetur autem ſimilitudo interim palam, interim ſerio ſolet parabole. Corruptus eſſe hic ſenſus manifeſte uidetur. Palam enim & ſerio ſunt diſparata: neq; ullam iter ſe hãbẽt relationẽ: quã iteri aduerbiũ expoſcit. Quare ſerio forſitã eſt eradendum ac loco eius inſeri uerbum totidem ſyllabarum reponẽdum, hoc modo. Adhibetur aũt ſimilitudo ĩterim palam: interim in ſeri ſolet parabole. Adhuc ſubtilior illa ſimili tranſlatio. Ex præpoſitio eſt aſcribẽda: ut ex ſimili legatur. Vt Chryſippus cum in triũpho Cæſaris eburnea oppida eẽnt tranſlata, & poſt dies paucos Fabii Maximi lignea: thetas eẽ oppidoꝝ Cæſaris dixit. Thecas legendum eẽ facile eſt uidere. Sũt autem Thecæ repoſitoria rerum, unde bibliotheca librorꝝ repoſitorium dici poteſt.

Sic inquit petis tanq̃ cæſaris candidatus. Candidati Cæſaris dicebãtur ut ego quidem ſentio: quos cæſar extollebat ac in adipiſcendis magiſtratibus iuuabat. Iſti ãt Cæſaris fauore freti negligentius ambibãt petebãtq; magiſtratus. Sunt quidẽ & qui candidati principis dicuntur qui in ſenatu ſolis principibus litteras legebãt: de qbus & ulpianus De officio quæſtoris ſic ſcribit, eteni cãdidati pricipis erãt quæſtores: qui nunq̃ prouincias ſortiebant. Tu enim inquit non times ne locũ perdas. Illa coniunctio enim ut ſuperuacua mihi uidetur expungenda.

Quod ſine dubio & opinio decipitur. Quod littera d expuncta legatur. Quod dixit M. Veſtinus cũ ei nunciatũ eſſet: aliquando deſinet putere. Huic quidem ſenſui aliqua deeſſe uideo: ſed quæ ea ſint diuinare mihi non licet. An non plurima dicuntur quæ refert Cicero de homine prælõgo caput eum ad Fornicẽ Fabium offendiſſe. Hũc quoq; deprauatum eſſe locũ tum ex ſenſu ipſo: tum ex ſecũdo de oratore libro facile perſpici poteſt. Nã Cicero hunc eundem locum exponens ita ſcribit. Etiam illa quæ minuẽdi aut augẽdi cauſa dicunt: icredibilẽ admirationẽ afferũt: uelut tu Craſſe in conciõe ita tibi ipm magnũ frequentiſſimum eſt. Adhibetur autem ſimilitudo interi palam: interim ſerio ſolet parabolæ: cuius ẽ generis id Auguſti: qui militi libellum timide porrigenti: noli inqt dubitare: tãq̃ aſſem elephanto des. Sũt quædam etiam ueriſimilia. Vnde Vatinius dixit hoc dictum: cum reus agente in eũ Caluo cãdido frontẽ ſudario tergeret: idq; ipſum accuſator in inuidiã uocaret: q̃uis reus ſum iquit: & panem candidũ edo. Adhuc eſt ſubtilior illa ſimili tranſlatio: cũ quod in alia re fieri ſolet in aliam mutuamur: Ea dicat ſane fictio; ut Chryſippus cũ in triũpho Cæſaris eburnea oppida eſſent tranſlata: & poſt dies paucos Fabii Maximi lignea thecas eſſe oppidorũ Cæſaris dixit. Et Empedocles de Mirmillone q retiarium conſe quæbatur: nec feriebat: Viuum inquit capere uult. Iungitur amphibologiæ ſimilitudo: ut. L. Galba qui pilam negligẽter petenti: ſic inquit: Petis tanq̃ Cæſaris cãdidatus. Nam illud petis ambiguum eſt: ſecuritas ſimilis: quod hactenus oſtendiſſe ſatis eſt. Cæterũ frequentiſſima aliorum generum cum aliis mixtura eſt: eaq; optima quæ ex pluribus conſtat. Eadẽ diſſimilium ratio eſt. Hic eques romanus ad quem in ſpectaculis bibentem: cum miſiſſet Auguſtus qui ei diceret: ego ſi prandere uolo: domum eo. tu enim inquit non times: ne locũ perdas. Econtrario nõ una ſpecies. Neq; enim eodem modo dixit Auguſtus præfecta: quem ignominia mittebat: ſubinde interponenti precibus: Quid reſpõdebo patri meo: dic me tibi diſplicuiſſe: quo Galba penulam roganti, non poſſũ cõmodare, domi maneo: cum cænaculũ eius perplueret. Tertium adhuc illud, ſiquidem ut ne auctorem ponam: uerecundia ipſius facit: Libidinoſior es q̃ ullus ſpado: quo ſine dubio & opinio decipitur. Sed ex cõtrario & hoc ex eodem loco ẽ: ſed nulli priorum ſimile: quod dixit Marcus Veſtinius: cum ei nunciatum eſſet aliquando deſinet putere. Onerabo librũ exemplis: ſimilemq; iis qui riſus gratia componũtur efficiã: ſi perſequi uoluero ſingula ueterum. Ex omnibus argumentorum locis eadem occaſio eſt. Nã & finitione uſus eſt Auguſtus de Pantomimis duobus: q alternis geſtibus contẽdebãt: cum eorũ alterum ſaltatorem dixit: alterũ interpellatorem: & partitione Galba: cum penulam roganti reſpõdit. nõ pluit. non eſt opus tibi, ſi pluit ipſe utar. Proinde genere: ſpecie. propriis. differentibus. iugatis. adiunctis. conſequẽtibus. antecedentibus. repugnantibus. cauſis. effectis: cõparatiõe pariũ. maiorꝝ. minorꝝ ſimilis materia præbetur. Sicut in tropos quoq; omnes cadũt. An nõ plurima dicunt: quæ refert Cicero de homine prælongo: caput eum ad fornicem Fabium offendiſſe. Et quod. P. Oppius dixit de genere Lentulorum:

uideri Memium:ut forum descendens caput ad Fornicem Fabii demitteret. Ex his Ciceronis uerbis hunc sensum sic emendandum coniecto:ut græce κατυπερβολὴν ascribatur,græca enim a librariis fere litterarū græcarum imperitis facilius prætermitti solent,hoc est per hyperbolen: qua & incrementum & decremen/tum significatur. Quale præterea non quæ legendum uidetur,hoc modo. An non plurima per hyperbolen dicuntur:quale refert Cicero & cætera. Fornix autem Fabianus:ut Pædianus scribit:arcus est iuxta Regiam in sacra uia a Fabio Censore constructus:qui deuictis Alobrogibus Alobrox est nominatus. Ibiq; scuta eius posita fuere. Interim utrunque. Quid sibi uelit hæc duo uerba mihi non percipitur. Nihil certe sensū adiuuant. Sed omnino superuacua uidētur:nisi quod locum ioci eius: quem de genere Lētulorum,P. Oppius:dixit:occupasse uident. Dictū nanque illud ira corruptum atque confusum est ut non habeatur.

cum assidue minores parentibus liberi essent in nascendo. Interim utrūq;. Quid ironia? nōne etiam quæ sit uerissime loci prope genus est? qua urbane usus est Afer:cū Didio gallo: q; paulo ante iocatus est:cū Didio gallo: ut quæ legat sensus expoſcit quis exemplaria nobis nō astipulent. Quæ que Cicero usus sit: est uidetur legendum ne modi dissimiles copulētur. Emphasia Iulius dixit ferrum Tatiū incidisse. Emphasi quidem,a uocali expuncta legendum est:sed ne sic quidem mihi percipitur hoc dictum. Emphasis autem est ut ipse Fabius in nono describit cum ex aliquo dicto latens aliquid eruitur:ut apud Vergilium Non licuit thalami expertem sine crimine uitam Degere more feræ. Quā q; enim de matrimonio querit Dido tamen huc erupit eius affectus: ut sine thalamis uitam non hominum putet:sed ferarum. Sed rem urbanam facit aliquam nobis abiectio. Adiectio ut legatur sensus expoſcit:non autem abiectio. Facit Campatius dubitationem eius stultiorem dicendo sed in orchestra Pila lusi. Non negādi aduerbium mihi ascribendum uidetur quis exemplaria dissentiant,ut legatur: Dicēdo Non. Sed in orchestra Pila lusi.

Refutatio cum sit in negādo, in arguendo,defendendo. In præpositione expuncta redarguendo legendum esse aperte: quæ sequuntur demonstrant. Nam & cum eius accusator in sipario omnibus locis aut nudum eum in neruo. Et copula ut sensui onerosa expungatur. Si pariū aūt ut inqt Sex Pōpeius genus est ueli minuti:quod populo obiiciebat,dū fabulæ actus cōmutabant. In neruo aūt esse dicunt:q uicti & ligati sunt. Interi ut simulata assensione. Et copula loco ut est reponēda.

Interim utrūq;. Quid ironia? nōne etiam quæ sit uerissime loci prope genus est? qua urbane usus est Afer:cū Didio gallo: q; paulo ante iocatus est:cū Didio gallo: ut quæ legat sensus expoſcit quis exemplaria nobis nō astipulent. Quæ que Cicero usus sit: est uidetur legendum ne modi dissimiles copulētur. Emphasia Iulius dixit ferrum Tatiū incidisse. Emphasi quidem,a uocali expuncta legendum est:sed ne sic quidem mihi percipitur hoc dictum. Emphasis autem est ut ipse Fabius in nono describit cum ex aliquo dicto latens aliquid eruitur:ut apud Vergilium Non licuit thalami expertem sine crimine uitam Degere more feræ. Quā q; enim de matrimonio querit Dido tamen huc erupit eius affectus: ut sine thalamis uitam non hominum putet:sed ferarum. Sed rem urbanam facit aliquam nobis abiectio. Adiectio ut legatur sensus expoſcit:non autem abiectio. Facit Campatius dubitationem eius stultiorem dicendo sed in orchestra Pila lusi. Non negādi aduerbium mihi ascribendum uidetur quis exemplaria dissentiant,ut legatur: Dicēdo Non. Sed in orchestra Pila lusi.

Refutatio cum sit in negādo, in arguendo,defendendo. In præpositione expuncta redarguendo legendum esse aperte: quæ sequuntur demonstrant. Nam & cum eius accusator in sipario omnibus locis aut nudum eum in neruo. Et copula ut sensui onerosa expungatur. Si pariū aūt ut inqt Sex Pōpeius genus est ueli minuti:quod populo obiiciebat,dū fabulæ actus cōmutabant. In neruo aūt esse dicunt:q uicti & ligati sunt. Interi ut simulata assensione. Et copula loco ut est reponēda.

Quia Cicero eſt uſus in uatinium. Qua legendum eſt i uocali eraſa. Dies enim inquit longiores ſunt. Enim coniunctio hinc quoq; ut redundans eradenda uidetur. Repercutiẽdi multa ſunt genera. uetuſtiſſimum: quod eſt ſimilitudine aliqua uerbi adiuuatur. Venuſtiſſimum ac loco eſt uerbi etiam in quibuſdam legitur exemplaribus, hoc modo uenuſtiſſimum quod etiam. Vt Tracallatus. Tracallus recte alibi legitur.

Nunquid ergo illud accedo, ego. n. expuncta legendum eſt. Nunquid enim illud ſatis indignationis præ ſe ferre uidetur. Mendacium quoq; mendacio ut galba dicente quadam uictoria eſſe uno in Sicilia quinque pedes longam Murænam emiſſe: Deprauatum hũc locum quidam ſe correxiſſe putantes unius litteræ imutatione nihil emendationis penitus attulerunt. In quibuſdã enim codicibus aſſe legitur loco illius eẽ infiniti. Sed ne una quidem menda ſic mihi uidetur eſſe ſublata. Neq; enim rectius aſſe q̃ eſſe legi contenderim. Illi uero duo ablatiui nonne penitus ſuperuacui atq; a ſenſu alieni uidetur? Quanam igitur ratione corrigẽdus eſt hic ſenſus? Mihi quidem ſuper hoc diu ac ſæpe cogitanti recta tandẽ: ni fallor rectio occurrit. Nam quodam pro quadam ſcribendum: & pro uictoria legendũ uictoriato: & eſt infinito eſſe primam ſyllabam puto expungendã: ut legatur ut refragantibus omnibus: quæ quidem ego uiderim: exẽplaribus: hoc modo. Vt galba dicẽte quodam uictoriato ſe uno in Sicilia quinq; pedes longam Murænam emiſſe, eſt autẽ uictoriatus: ut apud Plynium legitur: numus cũ uictoriæ ſigno percuſſus. Vt his piſcatores pro teſtibus cinganẽ. Reſtibus puto ego eſſe legendum nõ teſtibus: neq; ueſtibus: ut quidam corrigere ſe credentes deprauarũt. Reſtes uero funes dicuntur craſſiores quibus peſcatores præcipue uti conſueuerunt, utãtur præterea magis q̃ cinguntur legendum eſt. Et ex diuerſo quidã conditionis eiuſdem ciuiũ erat litigatus exclamaſſe fertur. Correcte in quibuſdam legitur exemplaribus hoc modo. Et ex diuerſo quidam cõditionis eiuſdem cuius erat litigator. Cum uitium eſt nõ negare quod obiicitur. Hoc quoque præceptum ita eſt deprauatum: ut ĩteger ſenſus elici nullo pacto poſſit: niſi corrigatur hoc modo: ut cui loco illius cum & uicinum non uitium legatur. Colophum inquit tibi ducam & formulam ſcribo. Colaphum legẽdũ eſſe patet. Colaphum autem ducere eſt pugno aliquẽ percutere. Formulam uero ſcribere eſt: quod nũc uulgo dicitur libellum mittere.

nunq̃ fugiẽs reſpexeris inquit: aut crimen obiectum: ut Cicero obiurgantibus: q; ſexagenarius pupillã uirginẽ duxiſſet: Cras mulier erit inquit. Non genus dicti: conſequens uocãt quidam: atque illi ſimile: quod Cicero Curionem ſemper ab excuſatione ætatis incipientem: facilius quotidie prohœmium habere dixit: quia iſta natura ſequi: & cohærere uideantur. Sed eleuandi genus eſt etiam cauſarũ relatio: qua Cicero eſt uſus in Vatiniũ: qui pedibus æger cũ uellet uideri cõmodioris ualitudinis factus: & diceret ſe iam bina milia paſſuum ambulare. dies enim inquit longiores ſunt. Et Auguſtus nunciantibus Tarracõnenſibus: palmam in ara eius enatam: apparet inquit: q̃ ſæpe accendatis. Tranſtulit crimen Caſſius Seuerus. Nam cum obiurgaretur a prætore: q; aduocati eius. L. Varro Epicureo Cæſaris amico conuicium feciſſent: neſcio inquit: qui cõuiciati ſint: & puto ſtoicos fuiſſe. Repercutiendi multa ſunt genera. uenuſtiſſimum: quod & ſimilitudie aliqua uerbi adiuuatur: ut tracallatus. Dicẽti Sullio: ſi hoc ita eſt: is in exilium. ſi non eſt ita: redis inquit. Eluſit Caſſius Seuerus obiiciente quodam: q; ei domo ſua Proculeus interdixiſſet: reſpondendo: Nunquid ergo illuc accedo. Sic eluditur & ridiculũ ridiculo: ut Diuus Auguſtus: cũ ei Galli torquem aureũ centum pondo dediſſent: & Dolobella per iocum temptans tamen ioci ſui euentum dixiſſet. Imperator torque me dona: Malo te inquit ciuica donare. Mendacium quoq; mendacio: ut Galba dicẽte quadam uictoria eẽ uno ĩ ſicilia quinq; pedes longam murænam emiſſe: nihil inquit mirum. Nam ibi tam longæ naſcuntur: ut his piſcatores pro reſtibus cinganẽ. Contraria eſt neganti confeſſionis ſimulatio. Sed ipſa quoq; multũ habet urbanitatis. Sic Afer egerat contra libertum Claudii Cæſaris: & ex diuerſo quidã conditionis eiuſdẽ: cuius erat litigator: exclamaſſe ferẽ. Præterea tu ſemp in libertos Cæſaris dicis. Nec me hercule iquit qcq̃ proficio. cũ uitium ẽ nõ negare quod obiiciẽ: cum & id palam falſum ẽ: & inde materia bene reſpondendi datur: ut Catulus dicẽti Philippo: quid latras? Furem uideo inquit. In ſe dicere non eſt fere: niſi ſcurarum: & ĩ oratore utiq; minime probabile. Quod fieri totidẽ modis: quot in alios põt. Ideo hoc q̃uis frequẽs ſit tranſeo. Illud uero etiam ſi ridiculum ẽ: indignũ tamen ẽ homini tolerabili: quod aut turpiter aut impotenter dicitur. Quod feciſſe quẽdã fcio: qui humiliori libere aduerſus ſe loquẽti: colaphũ iqt tibi ducã: & formulam

ſcribo:q; capud durũ habeas. Hic.n. dubium ẽ: utrum ridere audientes: an indignari debuerit. Supereſt genus decipiendi opinione: aut dicta aliter ītelligendi: quæ ſũt in oi hac materia uel uenuſtiſſima. Inopinatũ & a laceſſente poni ſolet: q̃le ẽ quod refert Cicero. Q uid huic abeſt: niſi res & uirtus: aut illud Afri. Homo ī agẽdis cauſis optime ueſtitus: & ī occurrẽdo: ut Cicero. audita falſa Vatinii morte cũ Ouiniũ libertũ eius interrogaſſet: recte ne oia: dicendi recte: mortuus ẽ inqt Plurimus aũt circa ſimulationẽ riſus ẽ: quæ ſũt uicina: & p̃pe eadem. Sed ſimulatio eſt certam opinionẽ animi ſui imitantis. diſſimulatio ãliena p̃x ſe ītelligere fingẽtis. Simulauit Afer cũ ī cã ſubinde dicẽtibus: celſinã dicere cognouiſſet: quæ erat potẽs fœmina: Q uis ẽ inqt iſte. Celſinã.n. uideri ſibi uiꝝ finxit. Diſimulauit Cicero cum Sex. annalis teſtis reũ læſiſſet: & inſtaret idẽtidẽ accuſator ei: dic Marce Tulli inqt: potes de ſex. ãnali. uerſus tũc dicere cœpit de libro Enni ãnali ſexto: Q ui potis ingentis cãs euoluere belli. cui ſine dubio frequẽtiſſimã dat occaſionẽ ambiguitas: ut Caſelio q conſultori dicẽti. nauẽ diuidere uolo: pdes īqt. Sed auerti ītellectus & aliter ſolet: cũ ab aſperioribus ad leniora ide flectit: ut qui interrogatus: qd ſentiret de eo q in adulterio deprehẽſus eẽt: tardũ fuiſſe reſpondit. Et confine ẽ quod dicitur per ſuſpicionem: quale illud apud Ciceronem: querẽti q; uxor ſua e fico ſe ſuſpẽdiſſet: rogo des mihi ſurculũ ex illa arbore ut inſerã. Intelligit.n. quod nõ dicit. Et hercle oĩs falſe dicendi ratio in eo ẽ: ut aliter q̃ ẽ rectũ uerũq; dicat: quod fit totũ fingendis aut noſtris aut alienis perſuaſionibus: aut dicẽdo quod fieri non põt. Aliena finxit iuba: q quærẽti: q; ab equo ſuo eẽt aſperſus: quid tu īqt me hippocẽtaurũ putas: Sua. C. Caſſius: qui militi ſine gladio decurrẽti heus cõmilito pugno bene uteris inqt. Et Galba de piſcibus q cũ pridie ex parte aduſti & uerſati poſtero die appoſſiti eſſent: feſtinemus. alii ſubcœnant ī quit. Tertium illud Ciceronis ut dixi aduerſus Curium. Fieri enim certe nõ poterat: ut cũ declamaret: natus nõ eſſet. Eſt & illa ex Ironia fictio: q̃ uſus ẽ. C. Cæſar. Nam cũ teſtis diceret a reo fœmina ſua ferro petita: & eẽt facilis reſpõſio: cur illam potiſſimũ partẽ corporis uulnerare uoluiſſet: Q uid.n. faceret inqt: cũ tu galeam & loricam haberes. Vel optima ẽ ſimulatio contra ſimulantẽ: q̃lis illa Domitii Afri fuit. Vetus habebat teſtamentũ: & unus ex amicis recentioribus ſperãs aliqd ex mutatione tabularũ: falſam fabulã intulerat: conſulens eũ: an primipilaris ei teſtator ſuaderet ordinare ſuprema iudicia: noli inqt facere. offendis illũ. Iucundiſſima ſũt autẽ & ex his omnibus leuia: & ut ſic dixerī boni ſtomachi: ut aperiam de īgrato litigatori conſpectũ eius uitanti in foro per nomenculatorem miſſum ad eum. Amas me inqt: q; nõ te uidi

Plurimis autem circa ſimulationem riſus eſt. Duo hic uerba ĩcuria liberariorum omiſſa reponenda uidentur. hoc modo. Plurimus autẽ circa ſimulationẽ & diſſimulationẽ riſus eſt. Sic autem legẽdum eſſe facile indicant quæ ſequuntur. Simulauit Afer cum in cauſa ſubinde dicentibus Celſinam dicere cognouiſſet. Aut dicere uidetur expungẽdum. neq; enim habet quo referaſ. aut certe diceret eſt legendũ. Dic M. Tulli inquit potes de Sex. Annali. Inquit uerbũ expungatur. ac nũquid ut in quibuſdam exemplaribus ſcriptum eſt: legaſ hoc modo. Dic. M. Tulli. Nũquid potes de ſex. Annali. Vt caſelioqui conſultatori dicenti. Conſultori ta ſyllaba expuncta legendum eſt. Et confine eſt quod dicitur per ſuſpicionem quale. Loco & copulæ ei datiuus mihi uidetur eſſe reponẽdus. Hoc autem etiam Cicero in ſecundo de oratore ait. Salſa ſunt inquit etiam quæ habent ſuſpicionẽ ridiculi abſconditam. Quo in genere eſt illud ſiculi: cui cũ familiaris quidã quæreretur: quod diceret uxorem ſuã ſuſpendiſſe ſe de ficu: Amabo te inquit Da mihi de iſta arbore: quos ſeram ſurculos. Quod ab equo ſuo eſſet aſperſus. Sic quidem recte legitur. Corrupte autem ſputo ut quidam deprauarunt. Neq; enim ſputum dicto quod ſubiicitur cõgruit. quo iuba innuit quendam de ſe iniuſte queri: q̃uis ab equo ſuo ſit aſperſus: cũ hippocentaurus non ſit.

Qui militi ſine gladio decurrẽti. Emendate diſcurrenti mihi legi ui detur. Et eſſet facilius reſponſio. Facilis legendum eſſe nemo non uidet. An primipilaris ei teſtator ſuaderet ordinare ſuprema iudicia Quid ſibi uelit teſtator hoc loco nõ liquet mihi. Certe nihil ſenſui confert. Quare non teſtator: ſed teſtamento mihi legendum uidetur.

Iucundiſſima ſunt autẽ & ex his omnibus leuia. & copula uidet expungenda ac lenia non leuia legendum. Vt aperiam de ingrato litigatori conſpectum eius uitãti in foro per nomenculatorem miſſum ad eũ Amas me īquit quod te non uidi. Corrupto huic loco ſic mihi emendatio afferri poſſe uidetur: ut Aperiam uerbum ac de præpoſitio expungãtur & Afer eorum loco reponatur ut legatur ut Afer ingrato

litigatori. Domitii nanque Afri dictis hoc quoq; pergſimile uidetur. Et diſpenſatori qui cum reliqua non reſponderet. Ad præpoſitio mihi aſcribenda uidetur ut ad reliqua legatur. Quæ υπαγωγαϲ uocant. Elegãter huiuſmodi dicta υπαγωγαϲ. hoc eſt ſubiectiones græci uocãt. Nam qui his utitur quodam modo ſubigit eum quem ridet. Eſt gratus locus. l litteræ in i uocalem conuerſione emendatur hic ſenſus: ut iocus legatur. Adiuuant urbanitatem & uerſus commode poſiti ſeu tot ut ſunt. Toti legẽdum eſſe facile ex ipſo percipitur ſenſu. Vt Ouidius ex tetraſticho Macri carmine librum i malos poetas compoſuit. ut co n iunctio cum ſubiunctiuum expoſcit: Compoſuerit eſt legendum.

Niſi qua ulyſſes interuaſit lentius Emẽdate in quibuſdam codicibus legitur loco hoꝝ uerborum interuaſit Lentius. rate euaſit laertius.

Cuius hæreditas eſſet quedam uocant ſapientiam. Eſt non eſſet legendum eſſe facile expoſitio quæ ſequitur oſtendit: Pro illo facilitas eſt. Exponit autem Fabius quo modo uerba ſint ex parte mutata. uerſus nanq; ut cõiectare poſſum. Neq; enim non ignoro unde ſit ſumptũ: ſic erat ſcriptus Cuius facilitas eſt quam uocant ſapientiam. Pro illo autem facilitas ſubiicitur Hæreditas. Similes quod παροιμια dicitur. Simile littera. s. eraſa legatur. Senſus autem ſinitium non clauſula uidetur eſſe: ut peruerſe in exemplaribus fere diſtinguitur. Eſt autem uerborum uidetur aſcribendum ut legatur. Simile eſt quod paræmia dicit. Vt homine in aquã lapſo. De præpoſitio ad ſenſus integritatem ſcribẽda uidetur ut legat ut de homine in aquã lapſo. eſt aũt hoc prouerbium in Plano dictum. unde Horatius. Nec ſemel irriſus triuiis attollere curat Fracto crure planum licet illi plurima manet Lachryma. per ſanctũ iuratus dicat oſi rim Credite. non ludo. crudeles tollite claudum. Quære peregrinum uicinia rauca reclamat. Ex hiſtoria etiam docere urbanitatem eruditũ. Ne hic quidem locus mihi ꝓbatur. Fabiũ. n. non docere ſed ducere ſcriptum reliquiſſe contenderim Elegantiſſimus nanq; erit ſenſus: ſi legat. Ex hiſtoria etiam ducere urbanitatem eruditum. Subabſurda illa conſtant ſtultiſſimi imitatione. Stultiſſimi ſuperlatiuum nihil ſenſui congruit. Stultis autem ſimili imitatione fortaſſe legendum eſt hoc modo: Stultis ſimili imitatiõe.

Latus inquit oportunius. Emendate a quibuſdam oportuit legitur ut intelligamus latus oportuit uulnerari. Iis quoq; uti belle datur. Quid referat illud iis pronomen relatiuum. ingenue fateor. mihi non percipitur. Forſitan uero pro iis legendum eſt iurgiis aut certe conuiciis Exempla quidem quæ ſubiciũtur conuicia ſunt. ut mentiris & domine:

Vt ſeruus Dolobellæ cum interrogaret. Paſſiue interrogaretur uidetur legendum. Vt Hiſpo obiiciẽti bis ardore crimina accuſatori mentiris inquit. Pro ardore acerba in quibuſdam legitur codicibus.

& diſpenſatori: qui cum reliqua nõ reſpõderet: dicebat ſubinde nõ comedi panem & aquam bibo: paſce & redde quod debes: quæ υπαγωγαϲ uocãt. Eſt gratus locus: qui minus exprobrat q̃ põt: ut idem dicenti candidato. ſemper domum tuam colui: cum poſſet palam negare: credo inqt & uerũ eſt. Interim de ſe dicere ridiculum ẽ: & quod in aliũ ſi abſcentẽ diceret: urbanum nõ erat: quoniam ipſi palam exprobrat: mouet riſũ: quale Auguſti ẽ: cũ ab eo miles neſcio qđ improbe peteret: ueniret contra Martianus: quẽ ſuſpicabat & ipſũ aliquid iniuſte rogaturũ. Non magis inquit faciam cõmilito quæ petis: q̃ quod Martianus a me petiturus ẽ. Adiuuant urbanitatem & uerſus cõmode poſiti: ſeu tot ut ſũt: quod adeo facile eſt. ut Ouidius ex thetaſtrico macri carmine librum in malos poetas cõpoſuerit: quod fit gratius: ſiq̃ etiam ambiguitate condit: ut Cicero i Martiũ hoiem callidũ & uerſutum: cum is in quadam cauſa ſuſpectus eſſet: niſi qua Vlyſſes rate euaſit laertius. Seu uerbis ex parte mutatis: ut in eũ: qui cum ãtea ſtultiſſimus eẽt habitus: poſt acceptã hæreditatẽ prius ſententiam rogabat: cuius hæreditas eſſet: quam uocant ſapientiam: ꝓ illo facilitas eſt. Seu fictis notis uerſibus. Simile quod παροιμια dicit: & ꝓuerbia opportune aptata: ut homine in aquam lapſo: & ut alleuaret roganti: tollat te qui nõ nouit. Ex hiſtoria etiã ducere urbanitatẽ eruditũ: ut Cicero fecit: cũ ei teſtem in iudicio Verris roganti dixiſſet Hortenſius: non itelligo hæc ænigmata. atq debes inquit: cũ ſphyngẽ domi habeas. Acceperat autem ille a Verre ſpyngem æneam: magnæ pecuniæ. Subabſurda illa cõſtãt ſtultiſſimi imitatione: & quæ niſi fingant ſtulta ſunt: ut qui mirantibus: q̃ humile candelabrũ emiſſet: pranſoriũ erit inquit. Sed illa ſimilia abſurdis ſunt acria: quæ tãq̃ ſine ratione dicta ferũtur: ut Seruus Dolobellæ: cum interrogaret: an dominus eius actionẽ propoſuiſſet: domũ inquit uendidit. Deprehẽſi interi pudorem ſuũ ridiculo aliquo explicant: ut q teſtem dicentẽ ſe a reo uulneratũ interrogauerat: an cicatrices haberet: cũ ille ingentẽ in fœmore oſtendiſſet: latus inquit opportunius. Iis quoq; uti belle dat: ut Hiſpo obiiciẽti bis ardore crimina accuſatori: mentiris iqt. Et Fuluius ꝓpiquus legato iterrogã

ti:an ī tabulis quas proferebat chyrographus eſſet: & uerus iquit domine. Has aut accepi ſpēs:aut inueni frequētiſſimas:ex qbus ridicula ducerent. Sed repetā neceſſe eſt:infinitas eē tā falſe dicēdi q̄ ſeuere:quas præſtat ꝓſona.locus.tēpus.caſus deniq; q eſt maxime uarius. Itaq; hæc ne omiſiſſe uiderer attigi. Illa aūt quæ de uſu ipſo & mō iocādi cōplexus ſum:adeo ifirma:ſed plane neceſſaria. His adiicit Domitius Marſus q̄ d urbanitate diligētiſſime ſcripſit: quædā nō ridicula:ſed cuilibet ſeueriſſime orōi cōueniētia elegāter dicta:& ꝓprio quodā lepore iucunda:quæ ſūt qdē urbana:ſed riſum tamē nō hēnt. Neq; n. ei de riſu ſed de urbanitate ē opus iſtitutū:quā ꝓpriā eſſe noſtræ ciuitatis & ſero ſic intelligi cœptam poſtq̄ urbis appellationē etiā ſi nomen propriū nō adiiceret: Romā tamen accipi ſit receptū:eāq; ſic finit. Vrbanitas ē uirtus quædam in breue dictū coacta & apta ad delectādoſq; mouēdoſq; homines in oēm affectū:maxime idonea ad reſiſtendū uel laceſſendū:ꝓut quæq; res ac ꝓſona deſiderat:cui ſi breuitatis exceptionē detraxeris:oīs orationis uirtutes complexa ſit. Nā ſicut iſta rebus & ꝓſonis:quod in utriſq; oporteat dicere perfectæ eloquentiæ eſt. Cur autē breuem eam eſſe uoluerit:neſcio quidē. At quam ī eodē. libro dicat fuiſſe:& ī multis narrandi urbanitatē paulo poſt ita finit:Catonis ut ait opinionē ſequutus: Vrbanus hō erit:cuius multa bene dicta reſpōſaq; erūt. Et q in ſermonibus circulis. cōuiuiis. item in cōcionibus:omni deniq; loco ridicule cōmodeq; dicet. Riſus erūt qcunq; hæc faciet orator:quas ſi recipimus finitiones:qcquid bene dicet & urbane:dicti nomē accipiet. Cæterum illi qui hoc propoſuerat:cōſentanea fuit illo diuiſio:ut dictorū urbanorū: alia ſeria.alia iocoſa.alia media faceret. Nā eadem eſt omniū bene dictorū. Verum mihi etiā iocoſa quædā uidentur poſſe non ſatis urbane referri. Nam meo qdē iudicio illa ē urbanitas: ī qua nihil abſonū.nihil agreſte.nihil inconditū.nihil peregrinū neq; ſenſu. neq; uerbis.neq; ore.geſtu ue poſſit deprehendi: ut non tam ſit in ſingulis dictis:q̄ in toto colore dicēdi:qualis apud græcos atticiſmos ille reddens athenarum propriū ſaporem. Ne tamen iudiciū Marſi hoīs eruditiſſimi ſubtrahā:Seria partiē ī tria genera honorificū.contumelioſū.mediū. Et honorifici ponit exēplū Ciceronis quoq; ꝓ Ligario apud Cæſarē. Q_ui nihil ſoles obliuiſci:niſi iniurias.& cōtumelioſi quod Attico ſcripſit de Pōpeio & Cæſare. Habeo quē fugiā.quē ſēq̄r non habeo.& medii quod ἀποφθεγματικον uocat:& eſt ita cū dixerit:neq; grauem mortē accidere forti uiro poſſe:neq; immaturā conſulari:neq; miſerā ſapiēti: quæ oīa ſunt optime dicta. Sed cur proprie nomen urbanitatis accipiant: non uideo. Q uod ſi non totus ut mihi uideē orationis color meret:ſed etiā ſingulis dictis tribuendū eſt:illa potius urbana eſſe dixerī:quæ ſūt generis eiuſdē.quæ ridicula dicunt:& tamē ridicula nō ſunt. De Polliōe Aſinio ſeriis iociſq; pariter accōmodato dictū eſt:eſſe eū omniū horarum. Et de actore facile dicente ex tempore

Adeo infirma.r littera expuncta infima mihi legendū uidetur. Quam propriā eſſe noſtræ ciuitatis. Ait uerbū ut aſcribatur ſenſus expoſcit.

Nā ſicut iſta rebus & perſonis quod in utriſque oporteat dicere perfecte eloquentiæ eſt. Corruptus hic ſenſus quanā ratione emēdari poſſit: mihi ſane non occurrit.

Et quod in ſermonibus. Qui non quod aperte legendū eſſe conſtat. Riſus erūt quicunque hæc faciet orator Erit in quibuſdam legiē codicibus. Sed ne ſic quidē mēdæ tolluntur. Quo autē modo remoueri poſſint: mihi nō liquet niſi forte quæcūq; legātur. Quaſi recipimus finitiones. s aſcribaē ut quas ſi legatur ita ſenſu exigente.

Qualis apud græcos Atticiſmos ille reddēs Athenarū proprium ſaporem. Quāuis reddens fere legatur & recte legi uideatur: ego tamen nō reddens: ſed redolens legendum eſſe contenderim. Atticiſmos autem linguæ atticæ proprietas elegantiaque dicitur. Et honorifici ponit exē plum Ciceronis quoque pro ligario apud Cæſarem. Quoque copula ut ocioſa mihi uidetur expūgenda. Et medii quod ἀποφθεγματικον uocat. & eſt ita cum dixerit. neq; grauem mortē accidere forti uiro. Deprauatus eſt hic locus:qui ſic emendari poſſe uidetur:ſi ita cū particulæ poſt ponātur ac dixit legatur non dixerit hoc modo. Et medii quod ἀποφθεγματικον uocat:& eſt cum ita dixit. ἀποφθεγματικον autem dicteriū iterpretari poteſt. ἀποφθεγμα nanque dictum acutum tranſfertur. unde Plutarchi ἀποφθεγματα. De Pollione Aſinio. ut aduerbium mihi aſcribendum uidetur. Sic enim nihil ſenſui deerit ſi legatur. ut de Pollione Aſinio. Exemplis nāque declarat Fabius nōnulla eē urbana: quæ tamen non ſint ridicula.

Aut denique iam ab ipso dictū fuisset: lā particulæ loco negandi aduerbiū recte in aliis scriptum est quibusdam exemplaribus, hoc modo, Aut deniq; nō ab ipso dictum fuisset. Stomachus, n. ille habet aliqd. Illic non ille ut legat uerus exigit sensus.

Altercationis præcepta.

a Cur subiungat altercationis præcepta: rationē primum reddit Fabius: deinde ad præcepta ipsa de altercatione tradenda redit, est autem altercari uerbis contendere. Prius que secundum quinq; partium Quā loco que copulæ quis non uideat esse legendum? Quia satis cæteris præceptis in hanc quoq; uidebatur esse perfectū. In qbusdam quidem exemplaribus legitur perspectū. Sed mihi recte prospectum legendum esse uidetur, ut itelligamus esse ꝓuisum. Prospicere enim significat prouidere. Perpetua donatur oratio, Dominat mi syllaba interiecta legendum esse facile est uidere. At quidam litigatoribus usi ullū modo declamandi sudorem præstitisse contenti. Deprauatum hunc esse locum facile ex eo quoq; percipi potest: quod duobus modis legitur. Sed neutro recte, ut mihi quidem uidetur. Quidam, n. loco illius usi uix legentes putant se correxisse, quod an sint assecuti doctorum sit iudicium. Mihi quidē illud uix sensui repugnare uidetur. Forsitan uero sic est emendandus: ut suis non usi & illum non ullū legatur, hoc modo, At quidam litigatoribus suis illum modo declamādi sudō rē præstitisse contēti. Pugnā/q; illam decertoriam imperitis ac sepe puellatæ turbæ reliquūt Decertatoria ta syllaba iteriecta legendum mihi uidetur nō decertoriam: ut in quibusdam legitur codicibus. Pullatæ quoq; legatur e uocali de medio expūcta. Pullatam aūt turbā pragmaticos uocat. Nam oratores purpurati icedebant. Itaq; uideas alios plerūq; insidiis priuatis ad actiones uocari. Varia est huius quoq; loci lectio, insidiis autem nullus est in hoc sensu locus. In quibusdam exemplaribus meningeniū cū innumerato habere, etiā Pōpeii: quod refert Marsus in Ciceronē diffidentē ꝓtibus, trāsi ad Cæsarē, me timebis. Erat .n. si de re minore: aut alio animo: aut dēiq; iā ab ipso dictū fuisset: quod posset inter ridicula numerari. Etiā illud quod Cicero Coteliæ scripsit: reddens rōnē: cur illa. C. Cæsaris tēpora tā patienter toleraret. Hæc aut animo Catōis ferenda sūt: aut Ciceroīs stomacho: Stomachus. n. ille habet aliqd ioco simile. Hæc quæ mouebāt dissimulanda mihi nō fuerūt: i qbus ut erraueri: legentes tamē nō decepi indicata diuersa opiniōe: quā seq magis ꝓbātibus liberum est.

De altercatione.

a Ltercatiōis præcepta poterāt uideri tūc icohāda: cum oīa quæ ad continuā orationē pertinēt: peregisse. Nā est usus eius ordine ultimus. Sed cū sit posita in sola iuētiōe: neq; habere dispositionē possit: nec elocutiōis ornamēta magnope desideret aut circa memoriā & ꝓnūciationē laboret: priusq; secūdā quiq; partiū: hanc quæ tota ex prima pēdet: tractaturus nō alieno loco uideor: quā scriptores ideo fortasse alii reliquerunt: quia satis cæteris præceptis in hāc quoq; uidebat esse perfectū. Cōstat. n. aut intentione aut depulsione: de quibus satis traditū est: qa qcquid i actione ꝓpetua circa ꝓbatiōes utile ē: idē i hac breui atq; concisa ꝓsit: necesse est. neq; alia dicunt i altercatione: sed aliter aut interrogādo aut respondēdo. Cuius rei fere oīs obseruatio i illo testiū loco excussa nobis ē. Tamē qa latius hoc opus aggressi sumus: neq; perfectus orator sine hac uirtute dici pōt: paululū ipendamus huic quoq; peculiaris opæ: quæ qdē in quibusdam causis ad uictoriā uel plurimū ualet. Nā ut i q̄litate generali: in qua recte ne factū quid: an cōtra sit quæritur: perpetua domiat oratio: & quæstionē finitiōis, actionis plerunq; satis explicat: & oīa pene in quibus de facto cōstat: aut cōiectura artificiali rōne colligitur: Ita i his causis: quæ sunt frequētissimæ: quæ uel solis extra artē ꝓbatiōibus: uel mixtis cōtinēt: asperrima i hac pte dimicatio ē. nec alibi dixeris magis mucrōe pugnari. Nā & firmissima quæq; memoriæ iudicis iculcanda sūt. etiā præstādū qcqd in actione ꝓmisimus. & refellenda mēdacia. Nusq̄ est deniq; q cognoscit itentior. Nec imerito qdam: q̄q̄ in dicēdo mediocres: hac tamen altercandi præstantia meruerūt nomē patronoꝝ. At qdā litigatoribus usi ullū mō ambitiosū declamādi sudorē præstitisse cōtēti: cum turba laudantiū destituūt subsellia: pugnāq; illā decertoriā ipitis ac sæpe pullatæ turbæ reliquūt. Itaq; uideas alios plerūq; isidiis priuatis ad actōes uocari, alios ad ꝓbationē. Quæ si diuidēda sūt officia: hoc certe magis necessariū ē: pudēdūq; dictu. si plus litigātibus ꝓsūt minores. In publicis certe iudiciis uox illas preconis præter patronos ipsum q egerit citat Opus ē igit i primis īgenio ueloci ac mobili aio præsēti & acri. Nō. n. cogitādū: sed dicēdū stati ē: & ꝓpe sub conatu aduersarii manus exigēda. Quare cū in omni pte huiusce officii plurimū

doſe legitur ſubſeliis Mihi iudiciis maxime ſenſui cõuenire uidet: eoq; magis quod iudiciis parum ab inſi diis numero ſimilitudineq; lr̃a diſtat: & ut ſemel finiã: iudiciis legẽdũ eẽ ex iis quæ ſequũt apte colligit. cũ n. duo ſit genera iudicioꝝ publicũ & priuatũ: utriuſq; meminit fabius. Ad actões quoq; minus bene mihi legi ur. Ad altercatões uero fortaſſe ẽ legẽdũ ſicq; ſẽſus itegritas expoſcit. Sed ẽt familiariter nos noſſe cãs. Nos ꝓnomẽ hoc loco nec cõpoſitõis rõ admittit nec ſẽſui ẽ neceſſariũ. Alioqn & tacẽdũ ẽ ergo ſæpe & aliis ſubiiciẽtibus plerũq; aũt ſtudio loquẽdi fatue mõ accedẽdũ. Hic locus adeo ẽ corruptus: ut nullus iteger ſen ſus ꝓcipi poſſit. ſic tamẽ mihi corri/ gi poſſe uidet: ſi ergo & aũt cõiun/ ctiões expunganꝫ & diſtictio mutet hoc mõ. Alioqui & tacẽdũ eſt ſæpe & aliis ſubiiciẽtibus plerũq; ſtudio loquẽdi fatue modo accedendum.

facit totas nõ diligenter modo: ſed etiã familiariter nos noſſe cauſas: tũ in altercatione maxie neceſſariũ eſt: omniũ perſo/ naꝝ. inſtrumentorũ. temporum. locorum habere notitiam. alioqui & tacendũ eſt: ergo ſæpe: & aliis ſubiiciẽtibus. plerũ q; autem ſtudio loquẽdi fatue mõ accedẽdũ: quod nunq̃ ac/ cidit ni noſtra credulitate aliena ſtultitia erubeſcamus. Ne/ q; tantũ his ipſis monitoribus clareſcit. Q uidã faciũt apte: quod rixemur. Videas enim pleroſq; ira percitos exclaman/ tes: ut iudex audiat contrarium id eſſe: quod admoneatur: ſci atq; ille q ꝓnunciaturus eſt in cã malũ quod tacet. Q uare bonus altercator uitio iracũdiæ careat. Nullus enim rationi magis obſtat affectus. & fere extra cauſam: & plerũq; defor/ mia cõuitia facere: ac mereri cogit: & ipſos nõnunq̃ iudices i citat. Melior moderatio: ac nõnunq̃ etiam patientia. Neq; n. refutanda tantum: quæ e contrario dicunt: ſed contẽnenda. eleuãda. ridenda ſunt. nec uſq̃ plus loci recipit urbanitas. odi um mordet & pudor. contra turbantes audendum: & impu/ dentiæ fortiter reſiſtẽdum. Sunt enim quidã præduri in hoc oris: ut obſtrepant ingenti clamore: & medios ſermones iter cipiant: & oĩa tumultu cõfundãt: quos ut non imitari: ſic acri ter propulſare oportebit: & ipſoꝝ improbitas retũdenda: & iudices uel præſidentes magiſtratus appellandi frequenter: ut loquẽdi uices ſeruentur. Non eſt res animi iacẽtis: & mol lis ſupra modum frontis: fallitq; plerũq; quod ꝓbitas uoca/ tur: quæ eſt imbecillitas. Valet aũt in altercatiõe plurimum acumen: quod ſine dubio ex arte non uenit. Natura enim nõ docetur. arte tamen adiuuatur: in qua præcipuũ eſt ſemper id in oculis habere: de quo quæritur: & quod uolumus effice re. Q uia propoſitum tenentes in rixam nõ ibimus: nec cau/ ſæ debita tempora conuitiando conteremus: gaudebimuſq; ſi hoc aduerſarius facit. Omnia tempora fere parata ſũt me/ ditatis diligenter quæq; aut aduerſo dici aut reſponderi a no bis poſſint. Nõnunq̃ tamen ſolet hoc quoq; eſſe artis genus: ut quædã in actiõe diſſimulata ſubito in altercãdo ꝓferan/ tur. Et iopinatis eruptionibus aut ex iſidiis citiſſimo facto ſi millimũ. Id aũt tũ faciendum eſt: cũ eſt aliquid cui reſpõderi

Quod nunq̃ accidit in nr̃a crude litate aliena ſtulticia erubeſcamus. hũc quoq; locũ eẽ ꝺprauatũ hic faci le cogноſci põt. q; nõ uno legit mõ. In qbuſdã. n. exẽplaribus ſic eſt ſcri/ ptũ. Quod nonnunq̃ accidit ut nr̃a credulitate aliena ſtulticia erubeſca mus. Sed ne ſic qdẽ mẽdæ ſunt de/ pulſæ. Mihi uero hoc mõ emẽdari poſſe uidet: ut ni ꝓ niſi loco ĩ præ/ poſitõis legat ac credulitate p e pri/ ma ſyllaba ſcribat. hoc mõ. Quod nunq̃ accidit ni noſtra credulitate aliena ſtulticia erubeſcamus. Ne/ q; tãtũ his ipſis monitoribus clare/ ſcit. Ne hinc qdẽ ſẽſus iteger elicie: niſi ꝓ his hoc legat. Neq; tãtũ hoc ipſis monitoribus clareſcit. Moni/ tores aũt eos accipiamus quos græ ci pragmaticos uocãt: q iura ac fori conſuetudines oratoribus ſũmiſſa uoce ſuppeditabãt. Quibus nõ eẽ ſi dẽdũ Fabius ait qđ nõ cõtenti ipſi ſcire ĩ qbus erret orator: efficiũt cla/ mãtes ut iudices quoq; idẽ ꝓcipiãt.

Et fere extra cãm & plerũq; defor mia cõuicia facere ac mereri cogit. Fere qdẽ ſic legit: q̃uis ſenſui nihil cõgruat. Mihi aũt loco eius fert uer bũ belliſſime q̃drare uidet: cũ præ/ ſertim una dũtaxat lr̃a ĩ ſimillimã ĩmutet. hoc mõ. & fert extra cãm: Iracũdia nãq; hoiem a ꝓpoſitio ſæ/ penumero deducit. Nec uſq̃ plus loci recipit urbanitas. Pro illo uer/ bo recipit: ſi legeret reperit: magis & ſenſui & rõni dicendi cõueniret.

Nõ eſt res animi iacentis & mol/ lis ſupra modũ frõtis fallitq; plerũ/ q; quod ꝓbitas uocat: quæ eſt ibe/ cillitas. Niſi corrigat hic locus inter ſe repugnantia continere uidebit. Imbecillitas nãq; eſt res animi iacẽ/ tis. Quare loco nõ aduerbii Nã cõ/

iũctio uidet reponẽda. ut legat. Nã eſt res animi iacentis. Aliqd aũt aliud quoq; huic ſẽſui mihi deeſſe uidet. Neq; n. hĩc ꝓcipit: q̃ ſit res animi iacẽtis. Valet aũt ut altercatõe. In præpõ loco ut legat ut in qbuſdã recte exẽpleribus eſt ſcriptũ. Et quod uoluimus efficeret. uolumus i uocali expũcta legat. Nec cã debita tẽpora Cauſæ e uocali aſcripta legat. Oĩa tẽpora fere parata ſũt meditatis diligẽter quæq; aut aduerſo dici aut re/ ſpõderi a nobis poſſint. Ex præpõ aſcribẽda ẽ: ut ex aduerſo legat: id qđ i qbuſdã exẽplaribus ſcriptũ iuenit.

Potuerat autem si tempus ad disponēdū fuisset. Respondendū sensus integritas exposcit non disponendum. Quod apprehendens minus maius aliquid cogatur dimittere. Minus comparatiuū ut occiosum ac prorsus superfluum: mihi uidetur expungendum.

Vt remedia proinde perseuerent adhibere uel desinant ut illa recipi uel respui uident. Perinde legendum sit an proinde facile cum plurimum differant: ex sensu percipitur: ut iam quoq; sæpius diximus. In plerisq; iudex est auocandus: ut dixi: qui circa testes & locos & personas modo distat. Hic locus ita erroribus est confusus ut mihi quidem neque percipi neque corrigi possit.

Exercitio uero huius rei. Pro exercitio ut legatur exercitatio ne admonendum est quidem.

Cuius rei eadem in argumētis ratio est. Aut ut præpositio solum eradēda uidetur ut legatur. cuius rei eadem argumentis ratio. aut loco eius cū præpositio reponenda. hoc modo cum argumētis.

h Is p nostra facultate tractatis. Eorum confutat Fabius in hoc capite opinionem: qui iudicium inuentioni subiunxerunt: q̄ que oratori consilium sit necessarium ostendit.

Præcipiam communia. Non uerba tantum hoc loco: sed uersus quoque ipsi sunt transpositi ac perturbati: Sic autem sunt in ordinem redigendi. Præcipiam igitur ne quod effici non potest: aggrediamur: ut contraria uitemus: & communia. nequid in eloquendo corruptum obscurumq; sit. Referatur oportet ad sensus qui non docentur.

non statim possit. Potuerat aūt si tempus ad disponēdum fuisset. Nā quod fideliter firmum est: a primis stati actionibus arripere optimū est: quo sæpius diutiusq; dicat'. Illud uix saltem præcipiēdū uidetur: ne turbidus: & clamosus tantum sit altercator: & quales facti sunt: q litteras nesciunt. Nam improbitas licet aduersario molesta sit: iudici inuisa est. Nocet etiam diu pugna in his quæ optinere nō possis. Nā ubi uinci necesse est: expedit sedere: quia siue plura sunt de qbus quæritur: facilior erit in cæteris fides: siue unū: mitior solet irrogari pœna uerecundiæ. Nam culpā præsertī deprehēsam ptinaciter tueri culpa altera ē. Dū stat acies multi ī re cōsilii atq; artis ē: ut errātē aduersariū trahas: & ire q̄longissime cogas: ut uana iterim spe exultet. Ideo quædā bene dissimulantur instrumenta. Instant enim: & sæpe discrimen omne committūt: quod deesse nobis putant: & faciūt probationibus nostris auctoritatē postulādo. Expedit etiā dare aliquid aduersario: quod ꝑ se putet: quod apprehēdens minus maius aliquid cogat' dimittere. Duas interim res proponere: quaꝝ utrālibet male sit electurus: quod in altercatiōe fit potentius: q̄ ī actiōe. qa ī illa nobis ipsi respondemus. ī hac aduersariū q̄si cōfessū tenemus. Est in primis acuti uidere: quo iudex dicto moueat'. qd respuat. qd ex uultu sæpissime: & aliquādo etiā dicto aliquo factoue eius deprehendit'. & instare ꝑficientibus: & ab his quæ nō adiuuāt: q̄molissime pedē oportet referre. Faciūt hoc medici quoq; ut remedia pinde pseuerent adhibere uel desinant: ut illa recipi uel respui uidēt. Nōnunq̄ si rem euoluere ꝓpositā facile non sit: inferenda est alia quæstio: atq; ī eā: si fieri pōt iudex auocandus. Q uid. n. cū respondere nō possis agendū est: nisi ut aliud iuenias: cui aduersarius respondere nō possit: In plerisq; iudex est auocandus: ut dixi: q circa testes & locos & personas mō distat: q hic patronoꝝ iter se certamē: illic pugna iter testē & patronū. Exercitatio uero huius rei longe facilior. Nā ē utilissimū frequēter cū aliquo: q sit studioꝝ eorūdē: sūmere materiā uel ueræ uel etiā fictæ controuersiæ. Et diuersas partes altercatiōis mō tueri: quod idē etiā ī simplici genere quæstionū fieri pōt. Ne illud qdē ignorare aduocatū uolo: quo quæq; ordine ꝓbatio sit apud iudices ꝓferēda: cuius rei eadē in argumentis ratio ē: ut potentissima prima: & sūma ponantur. Illa enī ad credendū præparant iudicem. hæc ad pronunciandū.

De iudicio & consilio.

h Is ꝑ nostra facultate tractatis nō dubitasse trāsire ꝓtinus ad dispositionē: quæ ordine ipso seqt': nisi uererer: ne quoniā fuerunt q̄ iudiciū iuentioni subiūgerēt: præterisse hūc locū qbusdā uiderer: q mea qdē opiniōe adeo ptibus opis huius oibus cōnexus ac mixtus ē: ut ne a sētētiis qdē aut uerbis saltē singulis possit separi: nec magis arte tradit': q̄ gustus aut odor. Ideoq; nos qd ī q̄q; re sequēdū cauēdūq; sit docemus: ac deiceps docebimus: ut ad ea iudiciū dirigat'. Præcipiam igit' ne quod effici nō pōt aggrediamur: ut cōtraria uitemus & cōmunia: neqd in eloquēdo corruptū obscurumq; sit. Referat' oportet ad sensus: q non docentur. nec multū a iudicio credo distare consiliū:

niſi q̄ illud oſtendentibus rebus adhibetur. hoc latentibus: & aut omnino nundum repertis aut dubiis. & iudicium frequentiſſime certum eſt. Cōſilium uero eſt ratio quædam alte petita: & plerū/que plura perpendens & comparans: habenſq̄ in ſe & inuentionē & iudicationem. Sed ne hæc quidem præcepta in uniuerſum ſpe/ctanda ſunt. Nam ex re ſumitur: cuius locus ante actionem eſt fre quenter. Nam Cicero ſummo conſilio uidetur in Verrem uel cō/trahere tempora dicendi maluiſſe: q̄ in eum annum: quo erat. Q. Hortenſius conſul futurus incidere. Et in ipſis actionibus primū ac potiſſimum optinet locum. Nam quid dicendum. quid tacen/dum. quid diffidendum ſit: exigere conſilii eſt. Negare ſit ſatis: an defendere. Vbi prohœmio utendum & quali. Narrandum ne & quo modo. Iure prius pugnandum: an æquo. Q ui ſit ordo utiliſſi mus. tum omnes colores. aſpere. an leniter. an etiam ſubmiſſe loq expediat. Sed hæc quoq̄: ut quiſque paſſus eſt locus: monuimus: idēque in reliqua parte faciemus. pauca tamen exempli gratia po nam: quibus manifeſtius appareat: quid ſit quod demōſtrari poſ/ſe præceptis non arbitror. Laudatur cōſiliū Demoſthenis: q̄ cum ſuaderet bellum Athenienſibus parum id proſpere expertis: nihil adhuc factum eſſe ratione monſtrat. Poterat enim emendari ne/gligentia. Ac ſi nihil eſſet erratum: melioris ī poſterum rei nō erat ratio. Idem cum offenſam uereretur: ſi obiurgaret populi ſegniciē in aſſerenda libertate rei p. maiorū laude uti maluit: qui rem for/tiſſime adminiſtraſſent. Nam & faciles habuit aures: & natura ſe/quebatur: ut meliora probantis: peiorum pœniteret. Ciceronis q̄/dem uel una pro Cluentio quanlibet multis exēplis ſufficeret ora tio. Nam quod in eo conſilium maxime mirer? primamne expoſi tiōem: qua matri cuius filium premebat auctoritas: abſtulit fidē? An quod idem corrupti iudicii crimen tranferre in aduerſarium maluit: q̄ negare propter inueteratam ut ipſe dicit infamiam? An q̄ in re iuidioſa legis auxilio nouiſſime eſt uſus? quo genere defen ſionis etiam offendiſſet: nondum præmolitas iudicum mentes. An q̄ ſe ipſum inuito Cluentio facere teſtatus eſt? Q uid pro Milōe? Q uod nō ante narrauit: q̄ præiudiciis omnibus reum liberaret? Q uod inſidiarum inuidiam in Clodium uertit? q̄q̄ re uera fuerat pugna fortuna. quod factum & laudauit: & tamen uoluntatē Mi/lonis remouit? Q uod illi preces non dedit: & in eaz locum ipſe ſucceſſit. Infinitum eſt enumerare: ut Cottæ detraxerit auctorita/tem. Vt pro Ligario ſe oppoſuerit. Cornelium ipſa confeſſionis fi ducia eripuerit. Illud dicere ſatis habeo: nihil eſſe nō modo in orā/do: ſed in omni uita prius conſilio. fruſtraque ſine eo tradi cæteras artes: pluſque uel ſine doctrina prudentiam: q̄ ſine prudentia face re doctrinam. Aptare etiam oratiōem locis. temporibus. perſonis eſſe eiuſdem uirtutis. Sed hic quia latius fuſus eſt locus: mixtuſq̄ cum elocutiōe tractabit: cū præcipere de apte dicendo cœpimus.

Niſi quod illud oſtenden tibus rebus adhibetur. Se p nomen aſcribendum mihi uidet: & ſi facile ſuppleri poſ ſit: hoc modo. oſtēdentibus ſe rebus. Cuius locus ante actionem eſt frequēter. Cui mihi magis placet q̄ cuius.

Et ipſis actionibus primū ac potiſſimum optinet locū In præpoſitio mihi aſcriben da uidet. ut legat & in ipſis actionibus. Quid deffidē/dum ſit. Sic quidem recte le gi putatur. Sed ego unius lit teræ mutatione Diffitendū contenderim eſſe emendan dum: quis exemplaria huic meæ correctioni nō accedāt Eſt aūt diffiteri negare ac nō fateri. Negare ſit ſatis an defendere. Satius emendate in quibuſdam legitur exem plaribus. Ac ſi nihil eſſet erratum melioris in poſtez/rei non erat ratio. At particu lam ſenſus exigit nō ac ut ſu periori aduerſetur. & ſepi lo co rei legendum uidetur.

Nam faciles habuit aures Et copula eleganter eſt aſcri pta in aliis exemplaribus. A uero præpoſitio eſt eraden/da. hoc modo. Nā & faciles habuit aures & natura ſeq̄/batur. Nam quid in eo cō ſiliū maxime mirer? Quod legendum eſſe nemo non ui det. Quod non ante nar/rauit q̄ præiudiciis omni/bus rerum liberaret. Reum loco rerum eſſe legendum qui non uidet inſtruendus grammaticis reddatur.

Raphaelis Regii in deprauationes libri ſeptimi oratoriæ inſtitutionis Quintiliani annotationes.

E inuentione ut arbitror ſatis dictum eſt. Diſpoſitionis uim laudeſq; hac breui præfatiõe ita complectitur Fabius: ut inuentiõnẽ ſine ea nihil fere prodeſſe õſtẽdat. Totũ uero hoc uolumen diſpoſitioni dicauit: de qua etiã copioſius q̃ alius quiſq̃ diligẽtiuſq; tractat. Et artus etiã leniter loco moti pdũt quo uiguerũt uſum. Leuiter per u ſcriptũ ſenſui cõgruit. Leniter aũt minime. Neq; n. mũbro aliquod leniter ac citra maximũ dolorẽ loco moueri põt. Mẽbra aũt loco mota luxata appellant. Nec mihi uidẽt errare qui ipſam rez naturã ſtare ordine putãt: quo cõfuſo peritura ſunt oĩa. Sint legendũ eſſe ne admonẽdũ qdẽ eſt. Platonici aũt oĩa ordine cõſtare putãt. Quæ qdẽ ſi certa aliq̃ ui. A uocali aſcripta uia legẽdũ eſt.

Itigitur ut ſupra ſignificaui diuiſio rez pluriũ in ſingulas. partitio ſingulaz in partes diſcretus ordo & recta quædã & locatio: prioribus ſequẽtia ãnectẽs. Cũ hic de diſpõne præcipere icipiat Fabius: cur ii qui hoc opus in capita putarũt diſtĩguẽdũ: has definitiões a plogo nõ ſeparariť ac de diſpõne ĩſcripſerit nõ uideo. Illud certe affirmare auſim aut nuſq̃ aut hic quoq; caput eẽ debere: cũ hinc de diſpõne præcepta tradere icipiat. Mẽdæ aũt ex hoc ſenſu tollunt: ſi & copula iterato poſita eradaťatq; col ſyllaba loco eius aſcribať: ut collocatio legať Exponit uero Fabius dr̃iam: quæ ẽ ĩter diuiſionẽ & partitionẽ: quã etiã in qnto ex Cicerõis ſnĩa attigit. Nã diuiſio eſt generis ĩ ſpẽs. partitio aũt eſt totius in partes diſtributio. Genus uero plura cõplectiť: ut aial: homĩnẽ: leonẽ: equũ & cõplures alias ſpẽs cõprehẽdit. Totũ aũt res quædã eſt una: ut ſtatua quæ tamen ex pluribus partibus cõſtituiť. Docte ergo diuiſio dicit̃ eſſe rez pluriũ in ſingulas diſcretus ordo. Partitio aũt ſingulaz in partes. De ea uero diuiſione copioſiſſimæ in hoc libro diſſerit Fabius: q̃ græci tũ διαιρέσιν tum παρεγχείρησιν uocãt. Nã ſingulaz conſtitutionũ quæſtiones in proprios locos diuidit: quibus una quæq; cõtrouerſia explicať: qua re nihil utilius magiſq; neceſſariũ declamare uolẽtibus tradi põt. Quãq̃ Georgius Trapezũtius de hac diuiſione latinoz neminẽ uerbũ feciſſe ſcribit: cũ de ea re toto uolumine diligẽtiſſime p̃cipiat Quintilianus. Cæterez ita ſũt fere oĩa deprauata: ut minime ſit mirãdũ: ſi Trapezũtius hõ græcus ea percipere nõ potuit: quæ ne a latinis qdẽ itelligerenť: niſi mẽde foret ſublatæ. Cuius rei ut cætera exẽpla prætereã: Demoſthenes quoq; atq; æſchines poſſunt eẽ documẽto ĩ iudicio cteſiphõtis diuerſũ ſecuti ordinẽ. Quiã hic ſenſus iis præferti: q nõ legerũt Demoſthenis

.M. Fabii quintiliani de iſtitutiõe oratoria liber ſeptimus.

DE iuentiõe ut arbitror ſatis dictũ ẽ. Neq; enim ea demum quæ ad docendum pertinent executi ſumus: uerum etiam motus animoz tractauimus. Sed ut opera extruentibus ſatis non eſt: ſaxa atq; materiã & cætera ædificanti utilia congerere: niſi diſponẽdis eis collocãdiſq; artificum manus adhibeaťr: ſic in dicendo quãlibet abundans rerum copia cumulum tantum habeat ãtq; congeſtum: niſi illas eadem diſpoſitio digeſtas atq; inter ſe cõmiſſas deuinxerit. Nec ĩmerito ſecũda qnq; ptium poſita ẽ: cũ ſine ea prior nihil ualeat. Neq; n. q̃q̃ fuſis oĩbus mẽbris ſtatuta ſit: niſi collocetur. Et ſi quã ĩ corporibus noſtris aliorũue aialiũ ptẽ per mutes & trãferas licet habeat eadem oĩa: prodigiũ ſit tamen: & artus etiã leuiter loco moti pdũt quo uiguerũt uſũ. & turbati exercitus ſibi ipſi ſũt ĩpedimẽto. Nec mihi uidenť errare: q ipſam rez naturã: ſtare ordine putãt: quo cõfuſo peritura ſũt oĩa. Sic oratio carẽs hac uirtute tumultuetur neceſſe ẽt: & ſine rectore fluitet: & ne cohæreat ſibi. multa repetat. multa tranſeat uelut nocte in ignotis locis errãs: nec initio nec fine ppoſito caſũ potius q̃ cõſiliũ ſequaťr. Quapropter totus hic liber ſeruiat diſpoſitiõi: quæ qdẽ ſi certe aliqua ui tradi in oẽs materias ullo modo poſſet: nõ tam paucis cõtigiſſet. Sed cũ infinitæ litiũ formæ fuerit futuræq; ſint: & tot ſæculis nulla reperta ſit cauſa: quæ eſſet tota alteri ſimilis: ſapiat oportet actor: & uigilet: & iueniat: & iudicet: & cõſiliũ a ſe ipſo petat. Neq; ĩficias eo quædã eſſe quæ demõſtrari poſſint: eaq; non omittã.

De diſpoſitione.

Itigiť: ut ſupra ſignificaui: diuiſio rerũ pluriũ in ſingulas. ptitio ſingulaz in ptes diſcretus ordo: & recta quædã collocatio prioribus ſequẽtia ãnectẽs. diſpoſitio utilis rez ac ptiũ ĩ loco diſtributio. Sed meminerimus ipſã diſpoſitionẽ plerũq; utilitate mutari: nec eadem ſemper primam quæſtionẽ ex utraq; pte tractãdã. Cuius rei ut cætera exẽpla prætereã. Demoſthenes quoq; atq; Aeſchynes poſſũt eſſe documento in iudicio Cteſiphontis: diuerſũ ſecuti ordinẽ. Cũ ac-

pro ctesiphonte orationem: uidetur fortasse obscurior: paucula quibus maxime perspicuus fiat: subiicere nō grauabor. Cum ctesiphon Demosthenem ut optime de rep. meritum Dionysiorū die in Dionysi ipsius Theatro in omnium græcorum conspectu: qui ad celebranda Dionysia conuenerant coronandum censuisset: ab Aeschine Demosthenis inimico fuit accusatus: quod diceret eum contra leges fecisse. Demosthenē nāq; operi publico præfuisse: neq; ullam reddidisse rationem. Legem autem extare: quæ eos: qui reddēdis administrationis suæ rationibus obnoxii sint: prohibeat coronari. Alteram prætera legem esse qua cauetur: ut qui a populo Athenienſi coronādus censeatur: in concione coronetur. qui uero a senatoribus in senatu. Alibi aūt non licere quenq̄ coronandum declarari. Ad hæc laudes qbus sit Demosthenē ꝓsecutus falsas eē. Neq; enim recte ab eo reip. negotia administrari: sed ipsum & munera accipere & multorum malorum ciuitati causam eē. Hoc uero ordine usus est æschines: ut primum de legibus ipsis uerba faceret. deīde de rep. male administrata. Exigebat autem ut eodem ordine Demosthenes respōderet. Ipse uero a reipu. administratione initium sumpsit. & rursus in fine ad eam ex arte orationem conuertit. In medio aūt quæ legibus ipsis opponenda erāt collocauit. Ad illud autem iudicium concursus dicitur e tota græcia eē factus: ut scribit Cicero qui etiam utrasq; orationes e græco in latinū uertit. Sed tēporum sfœlicitate amissæ: nuper a Leonardo Aretino fuerūt interpretatæ.

cusator a iure quo uidebatur potētior cœperit: patronus oīa uel pene omnia ante ius posuerit: quibus iudicem quæstioni legum præpararet. Aliud enim alio docere prius expedit: ali oqui semper petitoris arbitrio diceret. Deniq; in accusatiōe: ut uacuum se uterq; defendat priusq̄ aduersariū arguat: omnium rerum necesse est ordinem esse diuersum. Igitur quod ego sum secutus partim præceptis: partim usurpatum ratione cognoueram: promam: nec unq̄ dissimulaui. Erat mihi curæ in controuersiis forensibus nosse omnia: quæ in causa uersarentur. Nam in schola certa sunt & pauca: & ante declamationem exponuntur: quæ themata græci uocāt. Cicero propositа. Cum hæc in cōspectu quodammodo collocaueram: non minus pro aduersa parte: q̄ pro mea cogitabam. Et primum quod non difficile dictu est: sed tamen ante omnia intuendū cōstituebam: quid utraque pars uellet efficere. Tum per quid. Hoc modo cogitabam: quid primum petitor diceret. Id aut confessum erat aut controuersum. Si nō confessū: poterat ibi esse quæstio. Transibam ergo ad responsum partis alterius. idem intuebar. nōnunq̄ etiam: quod inde optinebatur: confessum erat. Vbi primum cœperat non cōuenire: quæstio oriebatur. cōfessum erat. Id tale est. Occidisti hominem. occidi. conuenit. transeo. Rationem reddere debet reus quare occiderit. Adulterum iquit cū adultera occidere licet. legē esse certū est. Tertium iā aliquid uidēdū ē: i quo pugna consistat. Nō fuerūt adulterit Fuerūt. quæstio. de facto ābigit. cōiectura est. Interim & ego tertiū: cōfessum ē adulteros fuisse. Sed tibi iquit accusator illos non licuit occidere. Exul

Ego aliquid in hoc sensu desidero: quod in exemplaribus non inueniatur: quodq; hactenus huic loco necessarium esse minime est animaduersum: quod sane q̄ grāde flagitiū est: cum nullus integer sanusue sensus: nisi id quod deest: ascribat: elici possit. Quo nanq; modo in accusatione necesse est rerū ordinem esse diuersum: ut uacuum se uterq; defendat prius q̄ aduersarium arguat? Certe hoc nō est necesse: cum defensor accusatoris ordinem in respondendo sequi interdū pulcherrime possit. Quonā igit pacto corrigēdus est hic locus? An mutua nomen ut in illis disputationibus nostris: quæ circūferuntur diximus: est ascribēdum? Nā i mutua accusatiōe: quæ ἀντικατηγορία dicit: necesse est ordinē esse diuersum. Quare mutua adiectiuū: uel refragantibus exemplaribus ascribendum mihi uidetur: ut legatur. Deniq; in mutua accusatione. In mutua nanq; accusatione ideſt necessarium: quod in simplici accusatione contingens. Sed de hoc uel nimium: cū ex uerbis quoq; ipsius Fabii sic esse legendum diligenter intuenti facile appareat: præcipueq; ex his quæ inferius de mutua præcipit accusatiōe. Quo i genere inqt semp prior debebit eē defensio. Primū. qa natura potior ē salus nra q̄ aduersarii pnicies. Deīde q; plus hēbimus i accusatōe auctoritatis si prius de inocētia nra cōstiterit. Postremo q; ita demū duplex cā erit: & quæ sequunt. Itaq; qđ ego sum secutus parti ꝓceptis. parti usurpatū rōne cognouerā ꝓmā. Mēdis nō uacat hic locus: quis sēsus uideat aptus. Emēdat aūt si sim legat ac qđ relatiuū ascribat hoc modo. Itaq; quid ego sim secutus. quod partim præceptis partim usurpatū ratione cognoueram: promam. Si non confessum poterat ibi esse quæstio. Sic quidem & publice quoq; legitur: sed non sine maximo errore: qui sane ex iis quæ sequuntur: facile deprehenditur. Transibam inquit ad responsum partis alterius. Quid enim opus est transire ad responsum alterius partis: si ibi potest esse quæstio? Quæstionis nanque pars altera utrique parti semper est tuenda. Quare illud non aduerbium in tertium locum mihi uidetur referendum. hoc modo. Si confessum: non poterat ibi esse quæstio. Interim & ego

tertium confessum est. Ergo legendū esse ac illi copulæ & præponendū facile est uidere: hoc modo. Interim ergo & tertium confessum est.

Coniuncta. hic distinguēdū est. Sic enim intelligit. coniuncta quæstio est. Statim autem huius exemplum infertur. Lege de siccariis commisit. L. Varenus. Est aūt hæc peculiaris iurisconsultorum locutio lege committere hoc est in legem. Lege uero Cornelia de siccariis ac uenefi ciis tenetur ut inquit Marcellus ad legem corneliam: qui hominē occiderit: cuiusue dolo malo incēdium factum erit: quiue hominis occidēdi furtiue faciendi causa cū telo ambulauerit. Aliud a iure actionis excludit. A præpositio mihi excludēda ex hoc contextu uidet. Tūc. n. iure actionis excludimus crimē: qđ neque negari neque defendi potest cū aliquo iuris remedio elabimur: ut non uideatur iure actio intendi: ut in tertio Fabius ait. In quo genere agenti est dispiciendum quid quoq; loco diluat. Quod pertinet ad doctorem non plane dissentio a Celso. Quidam doctorem in actorem commutant & recte quidem. Nam actor proprie dicit qui prior agit: siue sit accusator: siue petitor:

Anteactæ uitæ crimina plerunque prima ipugnāda sunt. Ne huic sensui cōtraria sint quæ sequūtur: impugnanda expūgatur ac eius loco purgāda exponatur hoc modo Anteactæ uitæ crimina plerunque prima purganda sunt: ut id de quo laturus est sententiam iudex: audire propicius icipiat. Si unum: iure quæstionē instituamus an i scripto. Pro iure in re in quibusdā exēplaribus emendate legitur. Si iu re negādum sit quod obiicitur aut tuendum. In re hic quoque pro iure & an legendū est loco aut disiunctiuæ. hoc modo. Si in re negādum sit quod obiicitur an tuendum.

Et in ea de uerbis ac uoluntate quærat. An loco ac copulæ legat.

Vt i αντινομια hoc est in cōtrariis legibus. Nā græci ανΤινομιαν uocāt quod nos cōtrarias leges appellamus. Quodq; de argumētis probationum loco concessi. Quid sibi uult illā loco ꝓbationū? Nōne enim eras & ignominiosus. de iure quæritur. At si ꝓtinus dicenti occidisti: respondeat. non occidi: statim pugna est. Sic explorandū est ubi controuersia incipiat: & cōsiderari debet quæ primam quæstionem facit. Intētio simplex. Occidit Saturnium Rabirius. cōiuncta lege de siccariis cōmissit. L. Varenus. Nam. C. Varenum occidendo &. Cn. uulnerando: & Salarium item occidendo cadit. Nam sic diuersæ propositiones erūt. quod idem de petitionibus dictum. Verū ex coniūcta ꝓpositione: plures esse quæstiones ac status possūt: si aliud negat reus. aliud defendit. aliud a iure actiōis excludit. In quo genere agenti est dispiciendum: quid quoq; loco diluat. Quod pertinet ad doctorem. Non plane dissentio a Celso: qui sine dubio Ciceronem ē secutus. Instat tamen huic parti uehementius: ut putet primo firmum aliquid esse ponendū. summo firmissimum. imbecilliora medio. quia & initio mouendus sit iudex: & summo ipellendus. At pro reo plerunq; grauissimum quidq; primum mouendum est: ne illud spectans iudex reliquorū defensioni sit auersior. Interim tamen & hoc mutabitur: si leuiora illa palam falsa erunt. grauissimi defensio difficilior: ut detracta prius accusatoribus fide aggrediamur ultimum: iam iudicibus omnia uana eē credētibus. Opus erit tamen præfatiōe: qua & ratio reddat dilati criminis: & promittatur defensio: ne id quod nō statim diluemus. timere uideamur. Ante actæ uitæ crimina: plerūq; prima ipugnanda sunt: ut id de quo laturus est sententiam iudex audire propitius incipiat. Sed hoc quoq; ꝓ Vareno Cicero i ultimum distulit: nō quid frequētissime: sed quid tum expediret intuitus. Cum simplex intentio erit: uidendum ē: an unū aliquid respondeamus. an plura. Si unum in re quæstionem istituamus: an i scripto. Si in re negādum sit: quod obiicitur: an tuendum. Si in scripto: in qua specie iuris pugna sit: & i ea de uerbis ac uoluntate quæratur. Id ita consequemur si ituiti fuerimus: quæ sit lex: quæ litem faciat: hoc est qua iudicium sit constitutum. Nam quædam in scholasticis ponuntur ad coniungendam modo actæ rei seriem: ut pater expositum: q agnouerit: solutis alimentis recipiat. Minus dicto audiētem filium liceat abdicare. Q ui expositum recepit: iperat ei nuptias locupletis propinqui. ille ducere uult filiam pauperis educatoris. Lex de expositis ad affectum pertinet. Iudicium pendet ex lege abdicationis. Nec tamen semper ex una lege quæstio est: ut in ανΤινομια. His spectatis apparebit circa quæ pugna sit. Coniuncta defensio est: qualis pro Rabirio. Si occidisset recte fecisset. sed nō occidit. Vbi uero multa cōtra unā propositionem dicimus: cogitandū est primū qcqd dici pōt. tū ex his quo qcq; loco dici expediat ordinādum: in quo nō idē sentio: quod de ꝓpositiōibus paulo ante: quodq;

omnia argumenta sunt loco probationum ac potius probationes? An sic est intelligēdum loco probationū hoc est: ubi de ꝓbatiōibus ē ptractatū? Nā i quito hoc idē Fabius tradit his uerbis. Quæsitū etiā potētissima argumēta primone ponēda sint loco: ut occupēt aīos, an sūmo: ut ide dimittāt, an ptīa primo sūmoq; : ut Homerica dispōne in medio sint ifirma, an a minimis crescāt. Quæ ꝓput rō causæ cuiusq; postulabit: ordinabuntur: uno ut ego cēseo excepto: ne a potētissimis ad leuissima decrescat oīo. Nam ius quæstionū uis legaī: ut potestas firmitasq; itelligaī. Finge nos postq̄ tractauimus remittere. Eā ascribāus ut in aliis legiī exēplaribus: ut hic quoq; legaī eā ītmittere.

de argumētis ꝓbationū loco concessi: aliquādo nos īcipere a firmioribus. Nā ius quæstionū pcrescere debet: & ad potentissima ab ifirmissimis puenire: siue sūt eiusdē generis: siue diuersi. Iuris aūt quæstiōes solēt esse nōnūq̄ ex aliis atq; allis cōflictiōibus. facti semp idem spectat. i utroq; genere similis ordo ē. Sed prius de dissimilibus: ex quibus infirmissimū qcq; primū tractari oportet. Ideoq; q̄sdam quæstiōes executi donare solemus & concedere. Neq; enim transire ad alias possumus: nīsi omissis prioribus. Q d ipsum ita fieri oportet: non ut damnasse eas uideamur: sed omisisse: qa possumus etiam sine eis uincere. Procurator alicuius pecuniam petit ex fœnore hæreditario. potest incidere quæstio an huic esse procuratorem liceat. finge nos postq̄ tractauimus remittere: uel etiā cōuinci. quæreī an ei cuius nomine litigaī: ꝓcuratorem habendi sit ius. Discedamus hīc quoq;. recipit natura quæstionem: an ille cuius noīe agiī hæres sit fœneratoris: an ex asse hæres. Hæc quoq; concessa sint. Q uæreī an debeaī. Cōtra nemo tā demēs fuerit: ut cū id qd firmissimum duxerit se habere & remittat illud: & leuiora trāscendat. Huic in schola simile est. Nō abdicabis adoptatū: ut hūc quoq; nō uiꝝ fortē. ut & fortē nō quicūq; uolūtati eius nō paruerit: ut in alia oīa subiectus sit. nō ꝓp opinionē. nō propter talē opinionē. hæc iuris quæstionū differentia ē. In factis aūt ad idē tēdētia sūt plura: Ex qbꝫ aliq̄ citra sūmā qōnē ītmitti solēt: ut si is cū quo furti agī dicat. ꝓ ba te habuisse. ꝓba te ꝓdidisse. ꝓba te furto ꝓdidisse. ꝓba te mea fraude. Priora. n. remitti possūt. ultīa nō possūt. Solebā & hoc facer præcipue: ut uel ab ultīa spē (Nā ea fere ē quæ continet cām) retrorsā quærerē usq; ad primā generalē quæstionē: uel a genere ad extremā speciē descēde rē: etiā in suasoriis: ut deliberat Numa an regnū offerētibus romanis recipiat. Primū id est genus: an regnandum. an in ciuitate aliena. an romæ. an laturi sint romani talē regē. Similiter & in cōtrouersiis. Optet enī uir fortis alienā uxorē. Vltīa spēs ē an optare possit alienā uxorē. Generale ē an qcqd optauerit: accipe debeat. īde an ex priuato. an nuptias. an maritū habētē. Sed hoc nō quēadmodū dī: ita & quæriī. Primū. n. occurrit fere: quod est ultimū dicendum: ut hoc. non debes alienam uxorem optare. Ideoque diuisionem perdit festinatio. Non oportet igitur offerentibus se contentum eē. Q uæret aliquid ne ultra sit. ne uiduam quidem. adhuc plus si nihil ex priuato. ultimum retrorsum: quod idem a capite pri/

Cōtra nemo tā demens fuerit ut cū id qd firmissimū duxerit se hīe & remittat illud & leuiora trāscendat. Mēdis scatet hic sensus: q̄ sic qdē posse tolli uideaī: si cū ac & conīūctiones atq; illud ꝓnomē expungaī. ad uero ꝓpō ascribaī hoc mō Cōtra nēo tā demēs fuerit: ut id qd firmissimū duxerit se hīe remittat: & ad leuiora trāscēdat. Huic i schola simile ē. nō abdicabis adoptatū ut hūc quoq; nō uirū fortē ut & fortē nō qcūq; uolūtati eius nō paruerit ut in alia oīa subiectus sit. nō ꝓpter opinionē. non ꝓpter talē opinionē. Adeo cōfusus est hic locus totq; flagitiis īplicitus: ut mihi itelligi non posse uideaī: nisi emēdatio aliqd afferat claritatis. Ac primū qdē membrū recte legiī. secūdū uero illud. ut & fortē. emēdaī si illa ut ꝓticula ex primo in tertiū locū trāsferaī ac loco eius tuæ legaī. hoc mō. & fortē ut nō qcūq; uolūtati tuæ nō paruerit. Tertio uero membro qnq; hæ dictiōes mihi deesse uideaī: quæ ni si ascribaīne q; sensus īteger hēbiī neq; figura q̄ utiī Fabius: custodieī. Cū. n. hæ quæstiones ꝑ gradationē explicenī: necesse est: ut ultima prioris mēbri uerba: i prīcipio sequētis repetaīne: id qd i prioribus mēbris factū eē patet. Quare in hoc quoq; tertio mihi supioris mēbri ultima uerba repetēda uideī. hoc mō. & q nō puerit: ut nō i alia oīa subiectus sit. Illud. n. nō negādi aduerbiū hic quoq; est prætermissum. Hæ uero quæstiones ad eam spectāt causam quam paulo ante exposuit, Fabius In quarto membro: ut particula solū desideraī: hoc mō: nō propter opionē: ut nō ꝓp talē opionē. Priora. n. remitti possūt. ultīa nō possūt Recto i qbusdā legiī exēplaribꝫ ultimū nō pōt. Oēs. n. qōnes ꝑter ultimā remitti possūt. Primū idē genus ad regnādū. Id ē nō idē. & an loco ad ꝓpōnis legēdū ē. hoc mō. Primū id ē genus. An regnādū. Hoc āt idē & Aristoteles Topicoꝝ. ii. cēset eē faciūdū. Quæret aliqd ultra. t lra expūcta q̄re i qbusdā recte legiī exēplaribus. Cōmune tyrānum occidit. Quamuis est uerbum elegāter

sæpenumero ꝓtermittaꝫ tamẽ hoc loco mihi ascribẽdũ uꝝ: ut legamus Cõe ẽ. Te iisse ad hostes fateris & iisse claret, Clã aduerbiũ sẽsus exposcit, uerbũ uero claret aspernaꝫ.

Quæ si aĩos occupauit: ꝓpe aures ipi defensiõi ꝑcludunt. Occuparit legẽdũ mihi uꝝ. Solebã id qđ fieri ĩ argumẽtis dixi: ĩ tota facere materia, ꝓpositis: extra q̃ nihil esset oĩbus. Sic qđẽ recte legi plerisq; uꝝ, ego uero ut particulã ascribẽdã puto: & supeẽt nõ supeẽ legẽdũ, hoc mõ, ut ꝓpositis extra q̃ nihil eẽt oĩbus. Deide cæteris remotis solũ id supesset: qđ credi uolebãt. Aut ĩtus ueniẽte aliq̃ ptãte. In terueniẽte legẽdũ esse qs nõ uidet? Præuaricari ãt est uera crimina abscõdere ut scribit Martiãus ad senatusconsultũ turpilianũ Accusatoꝛ inqt temeritas tribus modis detegit & tribus pœnis subiicit. Aut, n, calũniãtur, aut ꝑuaricãt, aut tergiuersant. Calũniari ẽ falsa crimina ĩtẽdere. Præuaricari ẽ uera crimĩa abscõdere. Tergiuersari ĩ uniuersũ ab accusatiõe desistere Vlpianus uero de uerborũ sĩgnificatiõe ĩqt, ꝑuaricatores eos appellãus: q eãm aduersariis suis donãt. a uaricãdo, n, ꝑuaricatores dicti, callistratus uero lib. xlvii. de ꝑuaricatoribus sic describit. Præuaricator ẽ q̃si uaricator q aduersã ptẽ adiuuat ꝓdita cã sua: qđ nomẽ labeo a uaria certatõe tractũ ait

Nã q ꝑuaricaꝫ ex utraq; pte cõsistit. Quinimmo ex aduersa. Et uelut reiectiõe facta ad optimũ puenire. Similitudo ex iudiciis sũpta ẽ: ubi cũ iudices suspecti sunt: reiiciũt, parti a reo: ꝓti ab actore.

Multis milibus uersuũ scio apd quosdã quæsitũ esse quo modo inueniremus utra ps deberet prior nũ ẽ nihil iniquũ. Itaq; ꝓpõe uisa: qđ ẽ facillimum: cogitemus si fieri põt qd naturale sit primũ respõderi. Id si tanq̃ res agaꝫ & nobis ipsis respõdẽdi necessitas sit: ĩtueri uolumus: occurrit. Si id nõ cõtigerit: ponamus id quod primũ se obtulerit: & ipsi nobiscum sic loquamur. Quid si hoc nõ eẽt. id iterũ & tertiũ: & dũ nihil sit reliq. Itaq; ĩferiora quoq; scrutabimur: quæ tractata faciliorem nobis iudicẽ ĩ summa quæstiõe faciẽt. Nõ dissimile huic ẽ: & illud præceptũ: ut a coĩbus ad ꝓpria ueniamus. Fere. n. coĩa generalia sũt. Cõe ẽ tyrãnũ occidit. ꝓpriũ uiꝝ. tamẽ tyrãnũ occidit. mulier occidit. uxor occidit. Solebã & excerpe qd mihi cũ aduersario cõueniret: si mõ id ꝓ me erat: nec solũ premere cõfessionẽ: sed ptiẽdo multiplicare: ut ĩ illa cõtrouersia. Dux q cõpetitorẽ prem ĩ suffragiis uicerat captus ẽ. Eũtes ad redimẽdum eũ legati obuiũ habuerũt prem reuertẽtẽ ab hostibus. legatis dixit. sero itis. excusserũt illi prem: & auꝝ ĩ sinu eius iuenerũt. ipsi pseuerant ire quo itẽderãt. iuenerũt ducẽ crucifixũ: cuius uox fuit. Cauete ꝓditorẽ. reus ẽ pater. Quæ cõueniũt: ꝓditio nobis ꝓdita ẽ: & prædicta a duce. quærimus ꝓditorẽ. te isse ad hostes fateris: & isse claret: & ab his ĩcolumẽ rediisse. auꝝ rettulisse: & auꝝ occultũ habuisse. Nam qđ fecit: id nõnũq̃ potẽtius fit ĩ ꝓpõne: quæ si aĩos occupauit: ꝓpe aures ipsi defensiõi præcludũt. In totũ aũt cõgregatio criminũ accusãtẽ ad iuuat. sepatio defendentẽ. Solebã id qđ fieri & ĩ argumẽtis dixi: ĩ tota facere materia ꝓpositis extra quæ nihil eẽt: oĩbus: deide cæteris remotis: solũ id supesse quod credi uolebã: ut in præuaricationũ criminibo ut absoluaꝫ reus: aut inocẽtia ipsius fit. aut iterueniẽte aliq̃ potestate. aut ui. aut corrupto iudicio. aut difficultate ꝓbatiõis. aut præuaricatione nocẽtẽ fuisse cõfiteris. nulla potestas obstitit. nulla uis. corruptũ iudiciũ nõ quæreris. nulla ꝓbãdi difficultas fuit. qd supest: nisi ut præuaricatio fuerit. Si oĩa amoliri nõ poterã: tamẽ plura amoliebar. Hominẽ occisũ eẽ cõstat nõ ĩ solitudĩe: ut a latrõibus suspicer. nõ prædæ gratia: qa ĩspoliatus ẽ. nõ hæreditatis spe: qa paup fuit. Odiũ igiꝫ ĩ cã qs inimicus? Quæ res ãt faciliorẽ diuisiõi uiã præstat: eadẽ iuẽtioni quoq; excutere qcqd dici põt: & uelut reiectiõe facta ad optimũ puenire. Accusaꝫ Milo q; Clodiũ occiderit. aut fecit: aut nõ. Optimũ erat negare. si nõ põt. Occidit ergo. Aut iure: aut iniuria. Vtiq; iure. Aut uolũtate: aut necessitate. Nã ignorãtia prætẽdi nõ põt. Volũtas ãceps ẽ. Sed qa ita id hoĩes putãt: adiũgẽda defẽsio: ut id ꝓ re. p. fuerit, necessitate. subita igiꝫ pugna nõ præparata. alter igr ĩsidiatus ẽ. Vter? ꝓfecto Clodius. Videsne ut ipsa reꝝ necessitas deducat ad defẽsionẽ? Ad huc aut utiq; uoluit occidere ĩsidiatorẽ Clodiũ: aut nõ. Tutius si noluit. Fecerũt ergo serui Milõis neq; iubẽte: neq; sciẽte Milone. At hæc tã timida đfẽsio detrahit auctoritatẽ illi: q̃ recte dicebamus occisũ. Adiiciet qđ suos qsq; seruos facer uoluisset. Hoc eo ẽ utilius: qđ sæpe nihil placet: & aliqd dicẽdum ẽ. Intueamur ergo oĩa. Ita appebit aut id qđ optimũ ẽ: aut id qđ mime malũ. Propõne aliq̃do aduersarii utendũ: & eẽ nõnũq̃ cõem eã suo loco dictũ ẽ. Multis milibo uersuũ scio apd quosdã eẽ q̃sitũ: quomõ iueniremus: utra ps deberet prior dicere: qđ

in foro uel atrocitate formularũ: uel mõ petitionũ: uel nouissime sorte diiudicatur. In schola quæri nihil attinet: cũ in declamationibus iisdẽ narrare & contradictiones soluere tã ab actore q̃ a possessore concessũ sit. Sed in plurimis controuersiis ne iueniri qdẽ põt: ut i illa. Q ui tres liberos habebat oratorẽ. philosophũ & medicũ: testamẽto quatuor partes fecit: & singulas singulis dedit, unã eius esse uoluit: q eẽt utilissimus ciuitati. Contendunt: qs primus dicat. incertũ est. propositio tamẽ certa. Ab eo. n. cuius psonã tuebimur: incipiẽdum erit: & hæc quidem de diuidẽdo in uniuersũ præcipi possũt. At quo modo iueniemus etiam illas occultiores quæstiões scilicet quo mõ sentẽtias. uerba. figuras. colores. igenio. cura. exercitatione. non tamen fere unq̃ nisi imprudentẽ fugerint: si ut dixi naturam sequi ducẽ uelit. Sed pleriq; eloquẽtiæ famã affectãtes: contẽti sũt locis speciosis mõ: uel nihil ad probationẽ cõferẽtibus. Alii nihil uitare: ac quæ ĩ oculos occurrũt exq̃rẽda putant. Q uod quo facilius appareat: unam de schola controuersiã: non ita sane difficillimã: aut nouam proponam in exẽplum. Q ui reo proditionis patri non affuerit exhæres sit: Proditionis dãnatus cũ aduocato exulet. Reo ꝓditionis patri disertus filius affuit. rusticus non affuit. dãnatus abiit cũ aduocato ĩ exiliũ. Rusticus cũ fortiter fecisset: premii noĩe ipetrauit restitutiõem pris & fratris. Pater reuersus itestatus decessit. petit rusticus partẽ bonorũ. orator totũ sibi uẽ dicat. Hic illi eloquẽtes qbusq; nos circa lites raras sollicitiores ridiculi uidemur: iuadent psonas fauorabiles. Actio ꝓ rustico contra disertũ. ꝓ uiro forti contra ibellẽ. pro restitutore contra ingratum pro eo q̃ parte cõtentus sit: contra eũ qui fratri nihil dare ex paternis uelit. Q uæ oĩa sunt in materia & multum iuuant. uictoriã tamẽ nõ tradũt. In hoc quærentur sentẽtiæ si fieri poterit præcipites uel obscuræ. Nam ea nunc uirtus est: & pulchre fuerit cum materia tumultu & clamore transactũ. Illi uero quibus propositũ quidẽ melius: sed cura in proximo est: hæc uelut innatantia uidebunt excusatum esse rusticum: qui non interfuerit iudicio: nihil collaturus patri. sed ne disertum quidem habere: quod imputet reo: cum is damnatus sit. dignum esse hæreditate restitutorem. auarum. impium. ingratum: q diuidere nolit cũ fratre: eoq; sic merito. Q uæstionem quoq; illam primam scripti & uolũtatis: q̃ non expugnata non sit sequentibus locus. At qui naturam sequetur: illa cogitabit profecto. primo hoc dicturũ rusticũ. Pater intestatus duos nos filios reliquit. partem iure gẽtium peto. Q uis tam imperitus: qs tam procul a litteris: quin sic incipiat: etiam si nescierit quid sit ꝓpositio: Hanc communem omnium legem adornabit ut iustam. nempe sequetur: ut quæramus: quid huic tam æque postulationi respondeatur. At id manifestũ est. Lex est quæ iubet exhæredem eẽ eũ: qui patri proditionis reo non affuerit: tu autem non affuisti: Hanc propositiõem necessario sequit̃ legis laudatio: & eius q non affuerit uituperatio. Adhuc uersamur ĩ cõfessis, redeat animus ad dicere. in ea demum hoc præceptum est iudicia: in quibus incertum est utra pars prior agere debeat. Tria uero ea eẽ dicuntur cum ab aliis iurecõsultis: tum a Caio libro digestorum quinto de iudiciis. ubi quis agere uel conueniri debeat. In tribus inqt istis iudiciis familiæ herciscũdæ. cõmuni diuidundo. finium regũdorũ quæritur quis actor itelligat̃: quia par causa oĩum uidetur. Sed magis placuit eũ uideri actorem: qui ad iudicium prouocasset. Vlpianus autẽ subiicit. Sed cum ambo iudicium ꝓuocant: forte res decerni solet. Q uænam autẽ eẽt ea formularum atrocitas ostẽdit Iustinianus libro Codicis secũdo. titulo de Formulis & impetrationibus actionum sublatis. Iuris Formulæ inquit aucupatione syllabarũ insidiantes cũ actorũ actibus radicitus amputentur. At quo modo iueniemus etiã illas occultiores quæstiones? Cum interrogatione est legẽdũ. huic autẽ quæsito statim respõsum infert. Alii nihil uitare ac quæ ĩ oculos occurrunt exquirendo putãt. Corruptus hic mihi sensus uidetur: non quod pro exquirendo non appareat legendũ esse exquirenda: sed quia pro illo infinito uitare sensus integritas uitantes. & ea pro ac copula exigere uidetur. hoc modo. Alii nihil uitantes ea quæ in ocũlos occurrunt: exquirẽda putant. Actio pro rustico. Actio quidem legitur: sed ago forsitan rectius legeretur aut actio est mihi. Hanc cõmunem omniũ legẽ adornabit ut iustam. Hic mihi uidetur distinguendum ac leuiter aduerbium ascribendum q̃is in quibusdam exemplaribus leniter legatur. hoc modo. Hanc cõmunem oĩum legem leuiter adornabit ut iustam. Nempe sequatur ut quæramus. Ego hoc sensus initium esse puto & quidem corruptum: non autem clausulam sensus prioris: ut plerique parum certe diligenter

intuentes ſibi perſuadent. Facile uero ſic corrigitur. ut ſequetur non ſequatur ac ut loco aduerſatiuæ parti/
culæ ſcribatur. hoc modo. Nempe ſequetur ut quæramus quid huic tam æquæ poſtulationi reſpondeatur.
Sic aũt ſenſus apertus eſt. Nam poſt inuentã ac exornatã propoſitionẽ tam iuſtã: conſequẽs eſt ut quæramus
quid ei poſſit reſpõderi. Niſi quia ſit plane hebes. Loco quia quis eſt legẽdũ: hoc modo. Niſi quis ſit plane
hebes. Atq; & legẽ eſſe. Atqui legendũ eſt atq; copula eraſa. Quærendũ ĩ hac ipſa qua cõſiſtimus an ali/
quid iueniri poſſit. Igit ĩ quibuſdã exẽplaribus mihi recte aſcriptũ uidet. hoc modo Quærendũ igit. Trã
ſeat nunc idem ille qui cogitauit ut
ait Cicero Tibicini latini modo ad
diſertum. Tibicinis legendum eſſe
extra dubitationem eſt. Hoc autẽ
ait Cicero in oratione pro Muræ/
na iuriſperitos irridens. Tibicines
uero latini a tibiis dextris tranſibãt
ad ſiniſtras. Tibiarum náque apud
priſcos aliæ dextræ aliæ uocabãtur
ſiniſtræ: ut in Terentium Donatus
ſcribit. Nec affuiſti. f. littera in. b.
conuerſa abfuiſti legendum eſt.

Contraque deſertus. Quæ cum
diphthongo ſcribat: ut relatiuũ ſit
nõ copula. Videbas. n. de cauſa p/
núciaſſe. uidebaris ſine cõtrouerſia
legendũ eſt. Et omiſſo ſpecioſio/
re illo genere ad utilitatẽ me me ſũ/
mitto deſcẽtiũ. Stili genitiuo ſenſus
indigere uidetur: id quod tamen in
quibuſdã legitur exẽplaribus. hoc
modo. & omiſſo ſpecioſiore illo ſti
li genere. Omnes adhuc quæſtio
nes ex perſona petitoris ipſius dixi/
mus. ut duximus legat ſenſus expo
ſcit. Facimus hoc ſæpe in iis con/
trouerſiis in quibus petunt in uicu
la: qui parẽtes ſuos non alũt. ut eũ q
teſtimoniũ in filiũ peregrinãtis di/
xit. eũ qui lenoni filiũ uendidit. De/
prauatus quidẽ eſt hic locus: tã etſi
pleriſq; non uideat. Quid nãq; ſibi
uult illud peregrinãtis? Nimiũq; ipie
tatis locum mihi occupaſſe uidet:
eoq; expellendum ac eius loco ĩpie/
tatis reponendum. Sed ne ſic quidẽ
mihi ĩteger ſenſus eſſe uidetur. Illa
enim ut particula ſenſum nihil ad/
iuuans & ipſa alterius locum forſi/
tan inuaſit. Quare expungenda mi
hi uidetur: & an dubitatiua coniun
ctio loco eius reponenda. atq; itera
to aſcribenda: hoc modo. Facimus
hoc ſæpe in iis controuerſiis in qui/
bus petuntur in uincula qui paren/
tes ſuos non alunt. An eum qui te/
ſtimonium in filiũ impietatis reũ
dixit? an eum qui Lenoni filiũ uen/
didit. ut intelligamus: an qui non
alunt eum parentem qui teſtimo/
nium in filium dixit impietatis re/
um: ſint uinciendi. Tunc enim ui/
deretur iniquum: ſi filius ulla pœ/
na afficeretur: quia non aluiſſet pa/
trem in ſe adeo crudelem. Idem dicatur de eo qui filiũ uendidit lenoni. Indignus enim uidetur q a filio alat.

petitorem: nũq; d non hoc cogitet neceſſe ẽ: niſi quis ſit plane
habes. Si lex obſtat nulla lis eſt. mane iudiciũ ẽ. atq; & legem
eſſe & hoc: q; ea puniat a ruſtico factum extra dubitationẽ ẽ.
Quid ergo dicimus? Ruſticus eram. ſed lex erat. Omnes cõ
plectitur. nihil proderit. Quæramus ergo nun infirmari in
aliqua parte lex poſſit. Quid aliud (ſæpius dicã) natura p/
mittit: q̃ ut cum uerba cõtra ſint de uolũtate quærat? Gene/
ralis igitur quæſtio uerbis an uoluntate ſit ſtandũ. Sed enim
in cõmune de iure omni diſputandum ſemper: nec unq̃ ſatis
iudicatum eſt. Quærendũ in hac ipſa qua cõſiſtimus: an ali
quid inueniri poſſit: quod ſcripto aduerſetur. Ergo quiſquis
non affuerit: exhæres erit. quiſquis ſine exceptione. Iam ſe il
la uel ultro offerent argumenta. Et infans filius eſt: & nõ af/
fuit: & qui aberat: & qui militabat: & qui in legatione erat.
Iam multum acti eſt. Poſſet aliquis non affuiſſe & hæres eẽ.
Tranſeat nunc idem ille q cogitauit: ut ait Cicero: Tibicinis
latini modo ad diſertũ. Vt iſta cõcedam: tu nec infans es. nec
abfuiſti. nec militaſti. Nõ aliud occurrit q̃ illud. Sed ruſticus
ſum. Contra quod palam eſt dicit. Vt agere non potueris: aſ
ſidere potuiſti. & uerum eſt. quare redeũdum eſt ruſtico ad
animũ legum latoris. Impietatẽ punire uoluit. Ego autem ĩ/
pius nõ ſum. Contra quæ diſertus. Tu impie feciſti inquit cũ
exhæreditationem meruiſti: licet te poſtea uel pœnitẽtia uel
ambitus ad hoc genus optionis adduxerit. Præterea propter
te damnatus eſt pater. Videbaris enim de cauſa pronũciaſ/
ſe. Ad hæc ruſticus. Tu uero in cauſa damnatiõis fuiſti. Mul
tos offenderas. Inimicitias domui contraxeras. Hæc cõiectu
ralia. Illud quoq;: quod coloris loco ruſti cus dicit: patris fuiſ
ſe tale conſilium: ne uniuerſam domum periculo ſubiiceret
Hæc prima quæſtione ſcripti & uoluntatis cõtinentur. Intẽ/
damus ultra animum: uideamuſq; an aliquid inueniri præ/
terea poſſit. quo id modo fiat ſedulo imitor quærẽtẽ: ut quæ
rere doceam: & omiſſo ſpecioſiore illo genere ad utilitatẽ me
ſummitto diſcentium. Omnes adhuc quæſtiones ex perſona
petitoris ipſius duximus. Cur non aliquid circa patrem quæ
rimus? Dictum uero eſt cui q̃s nõ affuerit: exhæres erit. Cur
nõ conamur & ſic quærere? nõ cuicũq; nõ affuerit? Facimus
hoc ſæpe ĩ his cõtrouerſiis: in qbus petunt in uincula: q̃ parẽ
tes ſuos nõ alũt: ut eũ q̃ teſtimoniũ in filiũ peregrinantis reũ

In eo de quo loquimur patre quod apprehendi potest: Quid loco illius quod legendū esse certū est. Dat aliud argumentū controuersiæ, e uocalis eradatur, ut controuersia legatur. Vix uidet posse fieri ut pœna filio in eodem patre & si affuerit & si non affuerit cōstituta sit, Ita quidē legitur: sed ut ego sentio uitiose. Nullus enim inde sensus integer elici potest. Sic autem emendari posse uidetur: ut in præpositio expūgatur ac eadem pro eodem & patri pro patre legatur hoc modo, uix uidet posse fieri ut pœna filio eadem: patri & si affuerit & si non affuerit: constituta sit. Præterea lex nulla ad exules pertinet. Hoc quidem ex uariis iurisconsultorū scriptis colligitur: a quibus Exules ii esse ꝓprie dicunt: quibus aq̄ & igni interdictū est: ut sentit Paulus libro, xlviii, digestoꝝ De publicis iudiciis. Per has, n, pœnas iqt eximit caput de ciuitate. Nā cætera nō exilia sed relegatiōes ꝓprie dicunt. Tūc, n, ciuitas retinetur. Vulpianus quoq; hoc idē fētit ꝺlegatis & fidei cōmissis, iii, Hi qbꝫ aq̄ & igni interdictū est, i, deportati fideicōmissū relīq̄re nō possūt, qa nec testaméti faciē dii ius habent. Sunt enim Apolides.

dixit: eum qui filium lenoni uendidit. In hoc de quo loqmur patre: quod apprehēdi pōt: damnatus est. Nunqd igitur lex ad absolutos tantum patres pertinet, dura prima fronte quæstio. Non desperemus credibile est hoc uoluisse legum latorem: ne auxilia liberoꝝ innocentibus deessent. Sed hoc dicere rustico uerecundum est: qa innocentem fuisse patrem fatetur Dat aliud argumētū cōtrouersiæ. Damnatus proditionis cū aduocato exulet. Vix uidetur posse fieri: ut pœna filio in eodem patre & si affuerit: & si non affuerit constituta sit. Præterea lex ad exules nulla pertinet. Non ego credibile est de aduocato damnati scriptū. An possint enim bona esse ulla exulis: scholastica in utraq; parte dubiū facit. Disertus & uerbis inhærebit: ī quibus nulla exceptio est: & propter hoc ipsum pœnam esse constitutam eis q non affuerunt: ne periculo exilii deterreantur ab aduocatione: & rusticū innocenti non affuisse dicet. Illud protinus non indignum quod annotet: posse ex uno statu duas generales fieri quæstiōes. An qsquis? An cuicūq;. Hæc ex duabus personis quæsita sunt. Et tertia autē quæ est aduersarii nulla oriri quæstio pōt: quia nulla sit ei de sua parte controuersia. Nondum tamen cura deficiat. Ista, n, omnia dici possent etiam non restituto patre. Nec statim eo tendamus: quod occurrit ultro a rustico restitum. Qui id subtiliter quæret: aliquid spectabit ultra. Nam ut genus speciem sequitur: ita speciem genus præcedit. Figamus ergo ab alio restitutum. ratiocinatiua atq; collectiua quæstio orietur An restitutio pro sublatione iudicii stet: & perinde ualeat: ac si iudicium non fuisset. Vbi temptabit rusticus dicere: ne impetrare quidem aliter potuisse suorum restitutionē uno premio: nisi patre: peride ac si accusatus non esset: reuocato: quæres aduocati quoq; pœnā: tanq̄ is non affuisset: remiserit. Tū uenimus ad id quod primum occurrebatur. a rustico restitutum esse patrem. Vbi rursus rationamur. An restitutor accipi debeat ꝓ aduocato: quando id præstiterit quod aduocatus petiit. nec improbū sit ꝓ simili accipi quod plus ē. Reliq̄ iam æquitatis est. Vtrius iustius sit desiderium. Id ipsum ad huc diuidit. etiā si uterq; sibi totum uendicaret. nūc utiq; cū alter semissem, alter uniuersa fratre excluso. Sed his tractatis

Nō ergo credibile est de aduocato dānati scriptū. Pleriscq; nulla hic eē mēda uidet. Quod si est: hic sensus nihil rusticū iuuat. Quid, n, ad rusticū si nō sit scriptū de aduocato dānati: cū ipse nō fuerit aduocatus Quare mihi multa rimāti nō partícula negatiua iterato ascribenda uidet hoc mō. Nō ergo credibile ē de nō aduocato dānati scriptū. Sic nāq; optīe defendit rusticis: Nihil, n, uidet ea lex: q̄ cauet: ut qui pri ꝓditiōis reo nō affuerit: exhæres sit: nocere ei: q patri ꝓditiōis dānato non affuit. Ea nanq; lex eos solū punit: q pri ꝓditiōis reo nō adsunt: si absoluatur. An possint, n, bona illa esse exulis scholastica in utraq; parte dubium facit. Ne hic qdā sensus īteger mihi sanusq; uidetur. Quid, n, scholastica hoc loco faciat: non uideo. Quod si paulo lōgius a dictionum similitudine mihi recedere permitteré: pro scholastica rusticus: ut sensus exigere uidetur: scribēdum esse affirmarem. Exulum uero bona cōsueuisse publicari callistratus libro digestorum quadragesimo octauo De bonis damnatorum scribit his uerbis. Supplicii damnatione bona publicātur: cū aut uita adimit, aut ciuitas, aut seruilis condicio irrogatur. Papinianus quoq; eodem libro De interdictis & relegatis uerba Traiani refert idē significātia. Scio inqt relegatoꝝ bona auaricia supioꝝ tē poꝝ fisco uēdicata: sed aliud clémētiæ nostræ cōuenit. Nā ut genus

speciē segtur. Spēs apte cōstat eē legēdū, spēs nāq; genus seqtur, nō cōtra speciē genus, ut, n, si homo ē: aīal est: ita non continuo si est aīal: est homo. An restitutio pro sublatione iudicii stet. Sit recte in quibusdam legit exemplaribus. Et proinde ualeat ac si iudicium non fuisset. Proinde expungatur ac perinde legatur. Vbi temptauit rusticus dicere ne impetrare quidē. Temptabit legendum est: ut futuri sit tēporis. Reliqua iam

eqtatis ē. Sūt uidē esse legendum

Aliquando tamen hunc ordinē mutauit utilitas, mutabit futuri tē poris uerbum sensus exposcit. Ita in generalibus scribere licet. In præ positio mihi eradēda uidetur ac lo co eius de ascribēda, hoc modo. Ita de generalibus. Et quia natura prima est quæstio factum ne sit: ab hoc ordiar. Ab hac esse legendū ne admonitiōe quidem est dignum, uere autē natura hæc quæstio pri/ma est: Nā priusq; iuestigemus qd sit aliquid aut quale: scrutādum ē diligenter an sit ut in secundo ana/lyticorum posteriorum præcipit Aristoteles.

c Oniectura omnis aut de re aut de animo est. Coniectu ralis constitutionis diuisio nē ita aperit Fabius: ut nihil quod ad eam pertineat prætermittat. Mi ror autem eos qui hoc opus in capi ta distinxerunt: hanc cōiecturæ di uisionem a superioribus uel hoc i/dice De coniecturæ diuisione appo sito non seiūxisse: cum præsertim & finitionis & qualitatis diuisionē in duo capita separarīt. De animo quæri potest nisi ubi persona est. In quibusdam exemplaribus recte ne gatio ascripta ē hoc modo. De ani/mo quæri nō potest. An ato/morum concursu mundus sit effe ctus. Quæstio est physica: quā De/mocritus potissimū iuexit. Is enim atomos: hoc est: corpora quædam īsecabilia: primordia rerū esse puta uit. Atomus autem īsecabile potest interpretari ab a particula priuati/ua & τεμνω seco ac diuido. An prouidentia regatur. Hoc in dubiū Epicurus primus omnium reuo/cauit. Deus enim nihil mortalia cu rare sibi persuasit. An si aliquan/do casurus. t. littera adiiciatur ut sit legat. Hæc quoq; quæstio cū a pri scis philosophis tum a Christianis tractatur: qui sentiūt mundum & originem habuisse & aliquādo oc/casurū. Oīa nāq; orta occidāt neces se ē. Cum de aliquo hoīe quærit quid sit. Quis non quid legēdum esse constat. Neq; enim ambigitur: an, homo sit quisq;: sed id demum quis sit: An Figulus an Sosipater.

Quo modo an ultra oceanum. nec quid sit nec quale sit sed qs sit. Paulo ante quid loco quis. nunc contra quis loco quid peruerse scriptum est. Sed ne sic quidem mendis pur/gatur hic locus. An nanq; particula in suum locum referenda uidetur ac post sed cōiunctionem collocanda. ut legat. Quo modo ultra Oceanū nec quid sit nec quale sit: sed an qd sit. Ac ne cui sibi ipsi Fabius repugnare

etiam habet magnum momentū apud iudices patris memo riam: cum præsertim de bonis eius quæratur. Erit ergo con/iectura. Q ua mente pater intestatus decesserit. Sed ea perti net ad q̄litatem. Alterius status īstrumentū est. Plerunq; aūt in fine causarum de æquitate tractabitur: quia nihil libenti/us iudices audiunt. Aliquando tamen hūc ordinem mutabit utilitas: ut si ī iure minus fiduciæ erit: æquitate iudicem præ paremus. Nihil habui amplius quod in uniuersū præciperē Nūc eamus per singulas causarum iudicialium partes: quas ut persequi ad ultimam speciem idest ad singulas lites cōtro uersiasq; nō possum: Ita ī generalibus scribere licet: ut quæ in quenq; statū frequentissime incidant tradam. & quia natura prima quæstio est: factūne sit: ab hoc ordiar.

De coniecturæ diuisione.

c Oniectura omnis aut de re: aut de animo est. Vtriusq; tria tempora præteritū. præsens. futurꝝ. De re & gene/rales quæstiones sunt & definitæ. i. & quæ non continētur: & quæ continentur. De animo quæri non pōt nisi ubi persona est: & de facto constat. Ergo cū de re agitur aut quid factum sit ī dubium uenit: aut qd fiat: aut sit futurū: ut in generalibus An atomorum concursū mūdus sit effectus. An prouidentia regatur. An sit aliquādo casurus. In definitis an parricidium commiserit Roscius. An regnum affectet Manlius. An recte Verrem sit accusatus. Q. Cælius. In iudiciis præteritū tem/pus maxime ualet. Nemo enim accusat nisi quæ facta sunt. Nam & quæ fiant & quæ futura sint ex præteritis colligun/tur. Q uærit & unde qd ortum: ut pestilētia ira deum. an ī/tēperie cæli. an corruptis aqs. an noxio terræ halitu. & quæ causa facti: ut quare ad troiam quinq̄ginta reges nauigaue/rint. iureiurando adacti. an exemplo moti. an gratificantes atridis. Q uæ duo genera non multū inter se distant. Ea ue/ro quæ sunt præsentis temporis si non argumentis: quæ ne/cesse est præcessisse: sed oculis deprehendenda sunt: nō egent coniectura: ut si apud lacedæmōios quærat. An athenis mu ri fiant. Sed & illud pōt uideri extra hoc propositū coniectu ræ genus: cū de aliquo homine quærit quid sit: ut est quæsi/tū cōtra Vrbiniæ hæredes: si is q tanq̄ filius petebat bona: fi/gulus esset: an Sosipater. nā & sustantia eius sub oculos ue/nit: ut non possit quæri an sit: quomodo: an ultra oceanū. nec qd sit. nec q̄le sit: sed qs sit. Verū hoc quoq; genus litis ex præ terito pendet. An hic sit ex Vrbinia natus Clusinius figulus. Fuerūt aūt tales nostris etiam temporibus cōtroversiæ: atq; aliquæ ī meū quoq; patrociniū ꝯciderūt. Animi cōiectura nō

uideatur hoc ultimum quid ponitur pro aliquid. Illud prius pro definitione. Qua mente Pyrrhus fœdus petat. Quærit per cõiecturã & q̃litatem circa modũ ſpeciẽ. numerũ. Aſteriſco ſignãdus eſt hic locus niſi corrigat. Nullus. n. iteger ſenſus elici poteſt. Quod ſi qualitas legeret illo accuſatiuo expuncto: perſpicuus fuerit ſenſus. Qualitatẽ aũt accipiamus quodcũq; accidẽs: quo quidẽ modo quãtitatẽ quoq; cõplectit: quod aperte quæ ſubiiciũtur exẽpla declarãt. Maius bellũ troianũ an Peloponeſiũ. Peloponeſiacũ mihi uidet eſſe legendũ. hoc aũt in principio ſtatim ſui operis Thucydides tradit. Interim ſeparatũ. Separatã ut ad quæſtionẽ referat legendũ. Nã interdũ & ad facto & de facti quærit auctore. Interdũ de facto conſtat. de auctore uero quærit: uel cõtra. Et cũ icertã aut in extrariã uitã aut in ipſius qui petit uoluntatẽ. Errores quidẽ huius loci facile deprehendunt: ſed quonã pacto poſſint emẽdari nõ ita apparet. Quod ſi uitã expũgere nobis permitteremus ut ocioſam: facile reliqua corrigerẽtur. Nã in certã diuiſim nota hipodiaſtoles appoſita. & perit loco illius petit: cum cædis ſit exemplũ: uidet eſſe legendũ. Incertæ aũt perſonæ idcirco nullũ ſubiicit exemplũ: qđ nullã recipit diuiſionẽ nullãq; præ ſe fert dificultatẽ. hoc modo. Et cũ in certã: aut i extrariã aut in ipſius qui perit uoluntatem.

dubie in omnia tempora cadit. Q ua mente Ligarius in africa fuerit. Q ua mẽte Pyrrhus fœdus petat. Q uomodo laturus ſit Cæſar: ſi Ptolemæus Pompeium occiderit. Q uæritur p coniecturã & qualitatem circa modũ. ſpeciẽ. numerũ. An ſol maior q̃ terra. Luna globoſa. an plana. an acuta. Vnus mundus: an plures. Itemq; extra naturales quæſtiones. Maius bellum troianum an peloponnenſium. Q ualis clipeus Achillis. An unus Hercules. In iis autem quæ accuſatione ac defenſione conſtant: unum eſt genus: in quo quæritur & de facto & de auctore: quod interim coniunctam quæſtionem habet: & utrũq; pariter negatur. Interim ſeparatum cum & factum ſit nec ne: & ſi de facto conſtet: a quo factum ſit ambigitur. Ipſum quoq; factum aliquãdo ſimplicẽ quæſtionẽ habet. an homo perierit. Aliquando duplicẽ ueneno: an cruditate perierit. Alterum eſt genus de facto tantum: cum ſi id certum ſit: non põt de auctore dubitari. Tertium de auctore tantum cũ factum conſtet: ſed a quo factum ſit in cõtrouerſiam uenit. Et quod tertio loco poſui non ẽ ſimplex. Aut enim reus feciſſe tãtum modo negat: aut alium feciſſe dicit. Sed ne in alterum quidem trãſferendi criminis una forma eſt. Interdum enim ſubſtituitur mutua accuſatio quã græci ἀντικατηγορίαν uocant. noſtrum qdã concertatiuam. Interdum in aliquam perſonam: quæ extra diſcrimen iudicii ẽ tranſfertur: & alias certam. alias incertam. Et cum incertam aut in extrariam uitam: aut in ipſius qui perit uoluntatem. In quibus ſimilis atq; i ἀντικατηγορία perſonarum. cauſarũ cæterorũ comparatio eſt: ut Cicero pro Vareno in familiam anchariam. pro Scauro circa mortem Boſtaris in matrem auertẽs crimen facit. Eſt etiam illud huic contrarium cõparatiõis genus: in quo uterq; a ſe factum eſſe dicit. Et illud in quo nõ perſonæ inter ſe: ſed ipſæ res colliduntur: id ẽ nõ uter fecerit. ſed utrum factum ſit. Cum de facto & de auctore cõſtat: de aĩo quæri põt. Nũc de ſingulis. Cum pariter negatur hoc modo. adulterium non cõmiſi. Tyrãnidem non affectaui. In cædis ac ueneficii cauſis freqũs illa diuiſio. nõ ẽ factũ: & ſi ẽ factũ ego nõ feci. Sed cũ dicimus. pba hominem occiſum: accuſatoris tantũ partes ſunt. a reo nihil dici contra præter aliquas fortaſſe ſuſpiciones põt: quas ſpargere q̃maxime uarie oportebit: quia ſi unũ aliqd affirmaris: pbãdũ ẽ: aut cã piclitãdũ. Nam ut cum inter id quod ab aduerſario: & id quod a nobis propoſitum eſt quærit uidetur utiq; alterũ uerũ: ita ex euer

Certorũ cõparatio eſt. Cæterorũ emendare in quibuſdã legit exẽplaribus. Vt Cicero p Vareno. Si p Vareno oſo ac p Scauro extaret: facilius pciperent quæ a Fabio tradũtur. Nũc de ſingulis. Hic eſt diſtiguendũ: ut extriſecus tractandũ eſt uel ſimile uerbũ ſubaudiat. Cum pariter negat hoc mõ. Quãuis ſic legi ſolitũ ſit: mihi tamẽ corruptus hic locus ẽ uidet. Qui quidem ut ego ſentio ita põt emẽdari: ſi utrũq; aſcribat: ut legat. Cũ pariter utrũq; negat. Sic aũt eſſe legendũ facile ex iis quæ paulo ante præcepit Fabius colligi poteſt. In iis autẽ iquit quæ accuſatione ac defenſione conſtant unũ eſt genus: in quo quærit & de facto & de auctore: quod iterim cõiunctam quæſtionẽ habet: & utrũque pariter negatur. Sic igitur hic quoque legẽdum uidetur. ſingulis eni membris factæ diuiſionis exẽpla ſubiiciuntur. Nam ut cum inter id quod ab aduerſario: & id qđ a nobis propoſitum eſt: quæritur: uidetur utique alterum uerum: ita ex euerſo quo defendimur: reliquũ eſt quo præmimur. Aduerſo pro euerſo conſtat quidem eſſe legendum. Sed ne ſic quidem e ſenſu tollitur obſcuritas: quæ ex depraua/tionibus oritur: niſi unum ac eſt uerbum aſcribatur hoc modo. Ita ex aduerſo unum eſt quo defendimur. reliquum quo premimur

Cum ex aliqua ipsa citra personā
Hic uerba dūtaxat transpolita sunt quæ sic ī ordinem rediguntur, Cū ex ipsa aliqua citra personā quoq; argumenta ducūtur. Refert enī conuiuium præcesserit an tristicia, laborantiū uigilia, an quies, Quid sibi uelit hoc loco participium illud laborantium mihi non liquet. Sensum certe perturbat. Quare nō eradendum quidem sed in tria uerba mihi uidetur distinguendum o uocali duntaxat ascripta, hoc modo: labor an otium, Sic enim pulcherrime cum sequentibus quadrat, Tametsi exēplaria quæ quidem ego uiderim: huic emendationi refragentur. Manifestum quis potionem dederit: quæ si ueneni fuit: nulla quæstio de auctore, Parum acute intuenti hic quidē mendis carere uidetur: eoq; hactenus corrupte fuit lectus, Nam illa quatuor uerba, Quæ si ueneni fuit, non modo sensum non iuuare: sed magno quoque impedimento esse uidentur: ne ipsum plene percipiamus. Cum igitur penitus superuacua sint: uel refragantibus exemplaribus eradenda sunt ut legatur, Manifestum quis potionem dederit, nulla quæstio de auctore. De uno reo consilium cogitur. Enim coniunctio īcuria librariorum omissa omnino est reponenda. Sic enim in quibusdam quoque exemplaribus legitur. De uno enim reo cōsilium cogitur, hoc est super uno nanque reo iudicium constituitur. Cogere nanque consilium est iudices ad iudicandum congregare. Etiam & siqui sunt qui inuicem accusent: alterum iudiciū præferre necesse est Etiam copula cū a sensu non agnoscatur: mihi prorsus expūgenda uidetur ac se pronomen ascribendū ut legamus, Qui se iuicē accusent.

An etiam si de uno fertur, Hunc sensum corruptum esse patet. Quonam pacto autem sit emendandus difficile est uidere. Fortasse autem sic corrigeret si loco illius copulæ etiam sententia legatur: & feratur a uocali ascripta, hoc modo, an sentētia de uno feratur. Nam qui dicit ego non occidi habet reliquam partem: ut dicat, tu occidisti. Superuacuum habet postea dicere ego non occidi. Manifeste hic aliquid sensui necessarium deest: quod ut a librariis prætermitteretur illud uerbū so quo defendimur reliquum ē quo premimur. At cū quæri mus de ābiguis signis cruditatis & ueneni: nihil tertiū ē. Iōq; utraq; pars quod ꝓposuit tuet. Interī aūt ex re quærit: uenecficium fuerit aut cruditas: cū ex aliqua ipsa citra ꝓsonā quoq; argumenta ducunt. Refert enim conuiuiū præcesserit an tristitia, laborantiū uigilia, an quies, ætas quoq; eius qui perierit discrimen facit. Interest subito defecerit: an longiore ualitudine consumptus sit, liberior adhuc in utrāq; partem disputatio: si tantū subita mors in quæstionē uenit. Interim ex persona ꝓbatio rei petit: ut ꝑterea credibile sit uenenū fuisse: quia credibile est ab hoc factum ueneficiū: uel cōtra. Cum uero de reo & de facto quærit: naturalis ordo est ut prius factum esse accusator ꝓbet: deinde a reo factum. Si tamen plures in ꝓsona ꝓbationes habuerit: conuertit hūc ordinē. Defēsor aūt prius negabit eē factū: quia si in hac parte uicerit: reliqua non necesse habet dicere. Victo supest ut tueri se possit. Illic quoq; ubi de facto tātū cōtrouersia est: quod si ꝓbet: nō possit de auctore dubitari: similiter argumenta & ex persona & ex re ducunt: sed in unā facti quæstionē: sicut in illa controuersia. Vtēdū est. n. & his exemplis: quæ sunt discentibus magis familiaria. Abdicatus medicinæ studuit. cū pater eius egrotaret: desperantibus de eo cæteris medicis: adhibitus sanaturum se dixit: si is potionē a se datam bibisset. Pater acceptæ potionis ꝑpota parte dixit uenenū sibi datū. filius quod reliquū erat exausit. pater decessit. Ille parricidii reus est. Manifestum quis potionē dederit: quæ si ueneni fuit: nulla quæstio de auctore. tamen an fuerit uenenū ex argumētis a persona ductis colliget. Supest tertiū in quo factum esse cōstat aliquid: a quo sit factū quæritur. Eius rei superuacuū ē ponere exēplum: cū plurima sint huiusmodi iudicia: ut si hoiem occisum esse manifestū ē: uel sacrilegiū cōmissum. Is autem q arguit fecisse neget. Ex hoc nascit ἀντικατηγορία. Vtiq; hoc factū eē conuenit: quod duo inuicem obiiciūt. In quo q dē genere causaꝝ admonet Celsus fieri id in foro non posse: quod neminē ignorare arbitror. De uno reo cōsilium cogit. etiā & siq sūt: qui se inuicē accusēt: alterū iudiciū præferre necesse ē. Apollodorus quoq; ἀντικατηγοριαν duas eē cōtrouersias dixit. & sūt re uera secundū forense ius duæ lites. Pōt tamen hoc genus in cognitiōem uenire senatus aut principis. Sed in iudicio quoq; nihil interest actionū utrum simul de utroq; pronuncietur. an etiam si de uno fertur: quo in genere semp prior debebit esse defensio. Primum quia natura potior est salus nostra q̄ aduersarii pernicies. Deide q̄ plus habebimus in accusatione auctoritatis: si prius de innocentia nostra constiterit. Postremo q̄ ita demum duplex causa erit.

Nã q dicit ego nõ occidi: habet reliquã ptẽ: ut dicat, tu occidisti. ſuperuacuum habet poſtea dicere ego nõ occidi. Hæ proactiones conſtãt comparatione, ipſa comparatio non una uia ducitur. Aut enim totam cauſam noſtram cũ tota aduerſarii cauſa componimus, aut ſingula argumenta cũ ſingulis. Quorũ utrum ſit faciendũ nõ põt niſi ex ipſius litis utilitate cognoſci: ut Cicero ſingula pro Vareno cõparat in primo crimine. Eſt. n. ſuperior ꝓſona alieni cũ ꝓſona matris temere cõparet. Quare optimũ eſt fieri poterit: ut ſingula uincant a ſingulis. Sed ſiquãdo in ptibꝰ laborabimus: uniuerſitate pugnãdũ eſt: ſiue inuicẽ accuſant: ſiue crimen reus citra accuſationem ĩ aduerſariũ uertit: ut Roſcius ĩ accuſatores ſuos: q̃uis reos nõ feciſſet: ſiue ĩ ipſos quos ſua manu periiſſe dicemus: factum deflectitur: nõ aliter q̃ ĩ iis quæ mutuã accuſationem habent. Vtriuſq; partis argumenta inter ſe cõparant. Id aũt genus de quo nouiſſime dixi non ſolum ĩ ſcholis ſæpe tractatur: ſed etiam in foro. Nam id eſt in cauſa. Neuii appiniani ſolum quæſitum. Præcipitatane eſſet ab eo uxor: An ſe ipſa ſua ſponte ieciſſet. Cuius actionem equidem ſolam in hoc tẽpus emiſeram: quod ipſum effeciſſe ſeductũ iuuenili cupiditate gloriæ fateor. Nam cæteræ quæ ſub nomine meo ferũtur: negligentia excipientiũ in quæſtum notariorum corruꝓte minimam partem mei habent. Eſt & alia duplex coniectura huic αντικατηγορια diuerſa de premiis: ut in illa cõtrouerſia. Tyrãnus ſuſpicatus a medico ſuo datum ſibi uenenum torſit eum: & cum id dediſſe ſe negaret: accerſit alterum medicum, ille datum ei uenenum dixit: ſed ſe antiodotum daturum: & dedit ei potionem: qua epota tyrannus deceſſit. De premio duo medici contendunt. Nam ut illic factum in aduerſarium tranſferentiũ: ita hic ſibi uendicantium perſonæ, cauſæ, facultates, tempora, inſtrumenta, teſtimonia comparãtur. Illud quoq; & ſi non eſt αντικατηγορια: ſimili tamẽ ratione tractatur: in quo citra accuſationem quæritur: utrũ factũ ſit. Vtraq; enim pars expoſitionem ſuam habet: atq; eã tuetur: ut in lite urbiniana: petitor dicit Cluſinum figulum filium Vrbiniæ acie uictã: in qua ſteterat: fugiſſe: iactatumq; caſibus uariis retentum etiam a rege, tandem ĩ italiam ac patriam ſuam marginos ueniſſe: atq; ibi agnoſci. Pollio contra ſeruiſſe eum piſauri dominis duobus, medicinam factitaſſe, manumiſſum alienæ ſe familiæ uenali immiſcuiſſe: ac rogantem ut eis ſeruiret emptũ. Nõne tota lis conſtat duarũ cãrũ cõparatiõe & coniectura duplici atq; diuerſa? Quæ autẽ accuſantium atque defendentium eadem petentium & inficiantium ratio eſt. Ducitur coniectura primum a præteritis. In his ſunt perſonæ, cauſæ, conſilia. Nam is ordo eſt ut facere uoluerit, potuerit, fecerit. Ideoq; intuendũ ante omnia quaſæpius repetitum ĩ cauſa fuit. Mihi uero hæ quinque dictiones hoc in loco deſiderantur. Atqui dicit, Tu occidiſti. Itaq; a Fabio ſcriptum fuiſſe puto. Nam qui dicit ego non occidi: habet reliquam partem ut dicat: tu occidiſti. At qui dicit tu occidiſti: ſuperuacuum habet poſtea dicere ego non occidi. Eſt enim ſuperior perſona alieni cum perſona patris temere compararetur. Cum particula aſcridenda & comparet legendum uidetur, hoc modo. Eſt enim ſuperior cum perſona alieni cum perſona matris comparetur. Hæc autem pro Vareno: ut dixi: Ciceronis oratio non extat. Vt Roſcius in accuſatores ſuos. Qui plene hoc noſſe cupit: legat Ciceronis orationem pro Roſcio paricidii reo. Illic enim oſtendit, M. Tullius non a Roſcio patrem ſed ab ipſis accuſatoribus fuiſſe interfectum. Quãuis reos nõ feciſſet, Accuſaſſet, nam reum facere eſt accuſare. Cuius actionem. Sic quidem recte legi uidetur: ut cuius cauſæ intelligatur. Sed quam loco cuius fortaſſe rectius legeretur hoc modo. Quam actionem, hoc eſt. Quam orationem q̃uis actio pronunciatio quoque dicatur. Quod ipſum effeciſſe ſeductum iuuenili cupiditate gloriæ fateor. Me aſcribendum & feciſſe nõ effeciſſe legẽdum puto. Eſt & alia duplex coniectura huic αντικατηγορια diuerſa. Datiuus ille græcos cum latino pronomine eſt copulatus. Non autem negandi aduerbiũ ut integer ueruſq; ſenſus habeatur mihi uidetur aſcribẽdum: q̃uis exẽpla refragentur hoc modo. huic αντικατηγορια non diuerſa. Sic autẽ eſſe legendum: facile quæ ſequuntur oſtendunt. Nam ut illic inquit factum in aduerſarium tranſferentium: ita hic ſibi uendicantium: & cætera. Sed ſe Antiodotum daturum. Antidotum ſcribẽdum: ut ſit quadriſyllabum. Antidotum ꝓprie tranſfertur contra datum. Sed in frequentiſſimo eſt uſu pro medicinis quæ contra uenena exhibentur: Vnde Mithridatis Antidotum

Vt in litæ urbiniana petitor dicit Eluſinum Figulum filium urbiniæ. Cluſinum in quibuſdam recte legitur exemplaribus. Eius autem litis actiones non extant.

Quod læsum & uulneratum reum sperauere hic inuidia opprimi posse. Hac legendum esse non hic: ne dubium quidē est ullū. Contra quam loci oriunt' sæpe a persona prior dicit argumēta defensor: & interim generaliter. Sic quidem recte legi uidet'. Sed quatuor hæc uerba. Prior dicit argumēta defensor. contenderim ab imperitorum aliquo a margine in contextum fuisse transcripta. Certe perturbāt sensum alias perspicuum. obliuantur ergo: sicque legatur. Contra quam loci oriuntur sæpe a persona & interim generaliter. loci uero illi sunt q̄ a Fabio subiiciunt': & generales & speciales. Incredibile est a filio uirū occisum. Et sensus patrem exigit pro uiro & ita in quibusdam legit' exēplaribus. sed ab uxore quoque ascribendū uidetur ut legamus a filio patrē ab uxore uirum occisum.

Sed proīde paupertas humilitas. opes ut cuique ingenio uis est in diuersum trahuntur. Vbique fere in exēplaribus perinde in illud p̄inde: cum longe differant est permutatum. Perinde enim hic quoque legendum est.

Nec pro ἐγκαίνια ducendum scelus primum. Si ἐγκαίνια legendum est: ea præpositio pro omnino ē expūgenda. Nam ἐγκαίνια duntaxat in plurali declinantur: Dicuntur autem templorū dedicationes aut earum celebritates. Et quia nihil obiicit: omisisse credi potest maledicta tanquam superuacua. A uocalis expungenda est ut qui legatur. Quod Cicero multis orationibus. In præpositio ascribenda uidetur: ut in multis orationibus legatur. Qui in omnibus malis præmebatur. In præpositio hic otiosa: in sensum superiorem transferatur. At si proponitur cur factum sit: aut falsam causam. aut leuem. aut ignotam pro reo dicet. Non a Fabio sed ab eorum

lis sit: de quo agit'. Accusatoris aūt ē efficere: ut siqd obiecerit: nō solū turpe sit: sed etiā crimini de quo ē iudiciū q̄maxime conueniat. Nā si reū cædis impudicū: uel adulterū uocet: lædat qdā infamia: minus tamē hoc ad fidē ualeat: q̄ si audacem. petulantē. crudelem temerariū ostenderit. Patrono si fieri poterit: id agendū est ut obiectat uel neget: uel defendat: uel minuat. proximum est ut a præsenti quæstione separet. Sunt enim pleraq̄ non solum dissimilia: sed etiam aliquando contraria: ut si reus furti prodigus dicatur aut negligens. Neque enim uidetur in eundem contemptus pecuniæ: & cupiditas cadere. Si deerunt hæc remedia ad illa declinandum est non de hoc quæri. nec eum q̄ aliquando peccauerit: utiq; commisisse omnia. & hanc fiduciam fuisse accusatoribus falsa obiiciendi: quod læsum & uulneratum reum sperauere hic inuidia opprimi posse. Alia propositio est accusatoris: contra quam loci oriūtur sæpe a persona. Prior dicit argumēta defensor & interim generaliter. Incredibile esse a filio uirum occisum. ab imperatore proditā hostibus patriam. Facile respondetur: uel q̄ omnia scelera in malos cadant: ideoq; sæpe deprehensa sint. uel q̄ ingenium sit crimina ipsa atrocitate defendi. Interim proprie: quod est uarium. Nam dignitas & tuetur reum: & nonnunq̄ ipsa in argumentū facti conuertit': tanq̄ inde fuerit spes impunitatis: sed peride paupertas: humilitas. opes: ut cuiq; ingenio uis est: in diuersum trahūtur. Probi uero mores. ante actæ uitæ integritas nunq̄ non plurimum profuerint. Si nihil obiicietur: patronus qdem in hoc uehementer incumbet. Accusator autem ad præsentem quæstionem de qua sola iudiciū sit: cognitionem allegabit. dicens neminē non aliquando cœpisse peccare: nec pro ἐγκαίνια ducendum scelus primum. Hoc in respondendo. Sic autem præparabit actione prima iudicum animos: ut noluisse potius obiicere: q̄ non potuisse credatur. Eoq; satius est omni se ante actæ uitæ abstinere conuicio: q̄ leuibus: aut friuolis: aut manifesto falsis reum incessere: quia fides cæteris detrahitur: & qui nihil obiicit: omisisse credi pōt maledicta tanq̄ superuacua. qui uana congerit: confitetur uanum in ante actis argumentum: i quibus uinci q̄ tacere maluerit. Cætera quæ a personis duci solent in argumentorum locis exposuimus. Proxima est ex eausis probatio: in quibus hæc maxime spectātur ira. odium. metus. cupiditas. spes. Nam reliqua in has species cadunt: quorum siquit in reū cōueniet: accusatoris est efficere ad quicquid faciendum causæ ualere uideantur: easque quas in argumentū sumet augere: Si minus: illuc conferenda est oratio: aut aliquas fortasse latētes fuisse: aut nihil ad rem pertinere cur fecerit: si fecit: aut etiam dignius esse odio scelus: q̄ non habuerit causam. Patronus uero quotiens poterit instabit huic loco: ut nihil credibile sit factum esse sine causa. Quod Cicero uehemētissime multis orationibus tractat: præcipue tamē p̄ Vareno: q in omnibus malis premebat'. nā & dānatus ē. At si p̄ponit' cur factū sit: aut falsā cām: aut leuē: aut ignotā p̄ reo dicet.

aliquo sibi qui omnia arrogant atq; immutare nulla: cur id faciant: reddita ratione permittūt: eam prepositionē pro fuisse ascriptā cōtenderim. Qui. n. Quintilianus sic scripsisset: cū īsulsissimus appareat sensus? Quis nāq; patronus nō pro reo dicit? Profecto nemo: cum etiā patroni qui preuaricant: se pro reo dicere simulēt. Ne igit Fabio tales ascribant ieptiæ: prepositio ipsa, prius: ut sensus ueritatē itegritatemq; cōfundēs eradat emēdateq; sic legat. Aut ignotā reo dicet. Causis. n. sic quoq; respōdere solemus: cū dicius eas reo fuisse ignotas. Neq;. n. qsq; ea causa mouet ad aliqd faciendū: quā ignorat. Nā quē posse reperiri qui nō metuat. oderit. speret. Nisi uererer ne cui uidear audacior: cēserē huic sēsui duo uerba irascat cupiat esse ascribenda: ut oēs huiusmodi affectus cōprehēderentur. Cū īterrogatiōe aūt sine cōtrouersia legendū est. Nā hoc magis generale rectiorq; diuisio. Aut nullū crimē credibile aut hoc. Inuitus eqdē facio ut qcq̄ imutē: uereorq; ne mihi id uitio uertat: sed cū siqd sentiā ostēdero: libeq; tamē unicuiq; reliquat iudiciū: amore pulcherrimi opis nō grauabor oēm istoq; subire calūniā. Hæc qdē diuisio Aut nullū crimē credibile aut hoc: mendis paq; acute ītuēti carere uidetur. ego uero nō ad psonam referri: ut uult Fabius: sed ad rē facile cōtēderi Quid. n. ad psonā si aut nullum crimē est credibile, aut hoc? Profecto nihil. Quare fortasse in nullo & in hoc uel refragātibus exēplaribus ē legēdū, hoc mō. Aut in nullo crimē credibile aut ī hoc. Sic. n. manifeste ad psonā hæc referet diuisio. Pōt tamē idipsum sicut plerūq; uertere utilitas. Cū plerūq; sit aduerbiū sensus aūt nomē exigat, pleraq; etiā refragātibus exēplaribus legēdū ē affirmarim. An etiā si ignoratū eēt absolui. Emādate in aliis exēplaribq; legit nō eēt. Inspiciunt utiq; difficultates & occasiones quæ sunt plurimæ. & copula ascribenda uidetur

possūt esse aliquæ iterim ignotæ. An hæredem habuerit. An accusaturus fuerit eū: a quo dicit occisus. Si alia defecerit nō utiq; spectādas eē cās. Nam quē posse reperiri q non metuat. oderit. speret. plurimos tamen hæc salua innocētia facere: neq; illud ē omittendū: nō oīs causas in oībus psonis ualere Nā ut alicui sit furandi cā pauptas: non erit idē in Curio Fabricioq; momētū. De cā prius an de persona dicēdū sit quæritur: uarieq; est ab oratoribus factū. a Ciceroē etiā prælatæ frequēter causæ. Sed mihi si neutro litis conditio præponderet: secūdū naturam uidet icipere a persona. Nā hoc magis generale est: rectiorq; diuisio. Aut nullū crimē credibile. aut hoc. Pōt tamen id ipsū sicut plerūq; uertere utilitas. Nec tantū causæ uolūtatis sūt quærendæ: sed interī & erroris: ut ebrietas & ignorantia. Nam hæc ut in qualitate crimē eleuāt: ita in cōiectura premūt. & persona qdem nescio: an unq̄ utiq; in uno actu rei possit icidere: de qua neutra ps dicat. De causis frequēter quæri nihil attinet: ut in adulteriis: ut ī furtis: qa illas per se ipsa crimina secū habent. Post hæc intuenda uidentur: & consilia quæ late patēt: an credibile sit reū sperare id a se scelus effici posse: an ignorari cū feciſſet. an etiā si ignoratū eēt absolui. uel pœna leui tarnsigi. uel tradiore. uel ex q̄ mius incōmodi consecuturus: q̄ ex facto gaudii uideret. an etiam tanti putauerit pœnam subire. Post hæc an alio tempore: & aliter facere: uel facilius uel securius potuerit: ut dicit Cicero pro Milone enumerās plurimas occasiōes: qbus ab eo Clodius īpune occidi potuerit. Præterea cur potissimū illo loco. illo tēpore. illo mō sit aggressus: q & ipse diligentissime tractatur, p eodem locus. An etiā si nulla rōne ductus ē: impetu raptus sit & absq; sentētia. Nā uulgo dicit. Scelera non habere consiliū. An etiam consuetudine peccādi sit allectus. Excussa prima pte an uoluerit: seqt an potuerit. Hic tractat locus. tēpus: ut furtū in loco clauso. frequēti tēpore uel diurno cū testes plures: uel nocturno cū maior difficultas. Inspiciūt utiq; difficultates. occasiōes quæ sūt plurimæ. Ideoq; exēplis nō egēt. Hic sequēs locus talis ē: ut si fieri nō potuit sublata lis sit Si potuit sequat quæstio. an fecerit. Sed hæc ēt ad animi cōiecturā pertinēt. Nā & ex his colligit an sperauerit. Ideo spectari debent & īstrumenta: ut Clodii ac Milonis comitatus.

Quæstio an fecerit. Incipit a secundo tēpore id ē præsēti: ac

Quæstio an fecerit incipit a secūdo tempore id est præsenti ac deinde coniuncto. Etsi præceptum hoc mendis carere uidetur: si tamen sibi constare Fabius cēsendus est: paulo cōfusius deprehendetur. Coniūctum nanq; tempus cum alibi tum in quinto ubi de probatione artificiali differit, pro præsēti accipit. hic aliud eē a præsēti sentire uidet. nec satis patet quod tēpus coniūcto attribuat. Quod si insequēti illud qd ex interuallo subiicitur: coniuncto ascriberet & sensus perspicuus esset & Fabius cādidus hic quoq; esse uideretur. Cum enim cōiunctum tēpus pro præsenti, p prie ponatur: utpote quod & preterito & futuro iūgatur: tamen pro futuro quoq; poni potest. Nā futuq; præsenti adhæret. Quare mihi Fabius uidetur ut secundum pro præsenti ita coniunctum pro insequēti exposuisse: simulq;

eoꝝ exẽpla ſubieciſſe, hoc mo/
do. Quæſtio an fecerit incipit a
ſecundo tempore id eſt præſen/
ti: ac deinde cõiuncto hoc eſt, in
ſequenti: quoꝝ ſunt ſonus, cla/
mor, gemitus, latitatio, metus, ſi
milia. Sic autem eſſe legendum
etiam ille genitiuus quoꝝ aper
te oſtendit, Præſens uero tẽpus
ſcite Fabius uocat ſecundũ. Nã
preteritum primum eſſe dicit,
inſtans ſecũdum. Futuꝝ tertiũ.

Sed uerba magis nocent aut
minus, magis proſunt noſtra
quam aliena, magis proſunt &
minus nocent aliena quam no/
ſtra. Ita deprauatus eſt hic locus
ut aparet falſa ac contraria ſint
quæ ex iſtis coliguntur ſenſi/
bus. Sine controuerſia nanque
falſum eſt noſtra uerba magis
prodeſſe quam aliena, alioqui
ſtatim non ſubiiceretur: magis
proſunt & minus nocent aliena
quam noſtra. Quare minime
minor ſi pauci admodum e ꝓ/
feſſoribus hoc opus legere ag/
greſſi perlegere ab auditoribus
deſerti potuerunt: cum fere plu
res corrupti ſenſus deprehẽdan
tur eſſe q̃ integri habeãtur. Sed
mihi diutius ſcrutanti ſic tandẽ
emendari poſſe uidetur: ſi tria
hæc uerba aſcribantur, nocent
& minus, ut legatur: Sed uerba
magis nocent aut minus, magis
nocẽt & minus proſunt noſtra
q̃ aliena, magis ꝓſunt & minus
nocent aliena q̃ noſtra. Ita nanq;
& perſpicuus & ĩteger eſt ſenſus
Nec ignoro in aliis exẽplaribus
ſic legi ut falſa præcipere Fabius
coarguatur. Tamẽ noſtra ſæ/
pe nobis nocent, pro nobis legẽ/
dum eſt magis. Cum autem
dicta factaque noſtratia. Legen/
dum mihi uidet noſtra. Cre/
diti & depoſiti duæ quæſtiones
ſed nunq̃ iunctæ. Hic ſenſus mi
hi emendatione indigere uide/
tur: eoq; eſt obſcurior ac minus
uerus: cum nonnunq̃ iunctæ eẽ
poſſint illæ duæ quæſtiones, an
datum ſit, an redditũ. Sic autẽ
corrigi poteſt ut ſunt uerbum
ac non negãdi aduerbium aſcri
batur, hoc modo. Crediti & de
poſiti duæ ſunt queſtiones ſed
non nunq̃ iũctæ. Pecunia cu/
ius auctor extat. Non particula
ſenſui eſt neceſſaria: ut legatur
deinde coniunctio: quorũ ſunt ſonus, clamor, gemitus. In ſequẽ
ti latitatio, metus, ſimilia. His accedunt ſigna de quibus tracta/
tum eſt. Verba etiam & facta: quæq; anteceſſerunt: quæq; ſe/
cuta ſũt. Hæc aut noſtra ſũt: aut aliena. Sed uerba magis nocent
aut minus, magis ꝓſunt noſtra q̃ aliena, magis proſunt & mius
nocent aliena q̃ noſtra. Facta autem interim magis proſunt no
ſtra: interim aliena: ut ſiquid quod pro nobis ſit aduerſarius fe/
cit. Semper uero magis nocent noſtra q̃ aliena. Eſt & illa in uer
bis differentia: q̃ aut aperta ſũt aut dubia: ſeu noſtra ſeu aliena
ſunt. Infirmiora in utrunq; ſint neceſſe dubia: tamen noſtra ſæ/
pe nobis nocẽt: ut in illa cõtrouerſia. Interrogatus filius ubi eẽt
pater: dixit ubicunq; eſt uiuit. at ille in puteo mortuus eſt inuen
tus. Aliena quæ ſunt dubia: nunq̃ poſſunt nocere: niſi aut incer
to auctore aut mortuo. Nocte audita eſt uox caueto tyranni/
cidam. & interrogatus cuius ueneno moriretur: reſpondit. non
expedit tibi ſcire. Nam ſi eſt qui poſſit interrogari: ſoluet ambi
guitatẽ. Cũ autẽ dicta factaq; noſtratia defẽdi ſolo aĩo poſſint:
aliena uarie refutantur. De uno quidem maxime genere conie/
cturalium controuerſiarum locuti uidemur: & in omnes aliqd
de his cadit. Nam depoſiti, furti, creditæ pecuniæ: & a facultati
bus argumenta ueniũt. an fuerit quod deponeretur: & a perſo/
nis. an illum depoſuiſſe apud hunc: uel hunc credidiſſe credibi
le ſit. an petitorem calumniari. an reum inficiatorem eſſe uel fu
rem. Sed etiam in furti reo ſicut ĩ cædis: quæritur de facto & de
auctore. Crediti & depoſiti duæ quæſtiones: ſed nunq̃ iunctæ.
an datum ſit. an redditũ. Habent aliquid proprii adulteri cau/
ſæ quod plerũq; duoꝝ diſcrimen eſt: & de utriuſq; uita dicendũ
q̃q̃ & id quæriť an utrũq; pariter defendi oporteat. Cuius rei cõ
ſilium naſcetur ex cã. Nam ſi adiuuabit ꝑs altera: cõiungam: ſi
nocebit ſepabo. Ne quis aũt mihi putet temere excidiſſe: quod
plerũq; duorũ crimen eſſe adulterium: non ſemper dixeri. Põt
accuſari ſola mulier incerti adulterii. Munera domi iuenta ſũt.
pecunia: cuius auctor nõ extat. condicilli dubiũ ad quẽ ſcripti.
In falſo quoq; ratio ſimilis. Aut enim plures in culpã uocantur:
aut unus. & ſcriptor qdem ſemper tueri ſignatorem neceſſe ha/
bet. ſignator ſcriptorem nõ ſemper. Nam & decipi potuit. Is au
tem qui hos adhibuiſſe: & cui id factum dicitur: & ſcriptorẽ &
ſignatores defendet. Idem argumentorum loci in cauſis prodi
tionis & affectatæ tyrannidis. Verum illa ſcholarum conſuetu
do ituris in forum poteſt nocere: quod omnia quæ in themate
nõ ſunt: pro nobis ducimus. Adulterium obiicis: quis teſtis? qs
index? quod precium? quis cõſcius? Venenum ubi emi? a quo?
quando? quanti? per quem dedi? Pro reo tyrãnidis affectatæ:
ubi ſũt arma? quos cõtraxi ſatellites? Neq; hæc nego eẽ dicẽda
& ipſis utẽdũ ꝑ ꝑte ſuſcepta. Nã & ĩ foro aliquãdo aduerſarius

non extat. In falso quoq; similis ratio est. Hoc est, in crimine falsi: quo accusari solent qui aut instrumēta corrumpunt, aut iurati falso aliquid affirmāt uel negant. Quærendū tamen semper quid cuiq; cōnectat' quid cuiq; cōsentiat. Sæpius iam dixi Quid cui cōgruat latine elegāterq; dici. Quare hic quoq; cui nō cuiq; legatur hoc modo, Quid cui connectatur.

Equit' cōiecturā finitio. Definitionis quoq; diuisionē ita describit Fabius, ut si mendæ absint: pceptu
s facillima uideat'. Primū aūt ostēdit quēadmodū cōiecturā sequit' finitio. Deide finitionis assignat definitionē. Tum diuisionē finitiuaq; causaq; subiūgit. Itaq; pluribus legibus idē quibus cōiectura uersat' defensionis tātum genere mutato. Sic quidē hactenus & a clarissimis ꝓfessoribus lectū est: ueꝝ ut mihi uidet' nō sine flagitiis: quibus totus cōfunditur sensus. Ea uero mihi diligent' intuenti sic tolli posse uidētur, ut pro pluribus plerunque: ac iisdem non idem legatur hoc modo. Itaq; plerūq; legibus iisdē: quibus coniectura uersat'. Illud succurrit nō est male tractare rēp. uerbis lædere. Sic quidē legit': sed corrupte ut pleraq; alia, exemplis enī exponit Fabius quo pacto a qualitate ad finitionem descendatur. Superiusq; expositā repetit exēpla. Quare mihi tria hæc uerba uident' ascribēda hoc dementē esse, ac ille ablatiuus uerbis ab aliquo īperitoꝝ adiectus oblitterandus, ut legat', Non est hoc dementem esse, male tractare rēp. lædere. Sic enim singula singulis superius positis respōdebūt, hoc est demētiæ, male tractationi, lædere reip. Ex quo illud quoq; apparet illum uerbis ablatiuum ab aliquo īdocto quidem sed temerario fuisse adiectū: qui rem, ad illud male tractare non ad ledere putauit referēdam. Sunt aūt themata declamatoria sane ꝗuulgata. Dementiæ nanq; patres a filiis accusant'. Male tractatiōis uiri ab uxoribus. lædere reip. Impatores a ciuibus. Finitio igit' rei ꝓpositæ ꝓpria & dilucida & breuiter compressa breuis enūciatio. Est uerbū mihi uidet' ascribēdū & pro cōpressa cōprehēsa legēdū, hoc mō. Finitio igit' est. In pluribus causis In præpositio eradat': ut ꝓpter plures cās itelligat'. Tū res est manifesta & quod noī cōstat, hic est distinguēdū. Adeo uero corruptus est hic locus ut uix possit emēdari: nō qn sēsus ex sequētibus saltē nō peciat': sed qđ qbus uerbis sit explicā-

probare non poterit: desiderabo. Sed in foro tātum illam facultatem olim desiderauimus: ubi non fere cā agitur: ut non aliquid ex his aut plura ponantur. Huic simile est quod i epilogis quidam: qbus uolūt liberos, nutrices, pētes accōmodāt: nisi q; magis concesseris ea quæ non sint posita desiderare: q̄ dicere. De animo quo modo quæratur satis dictum est: cū ita diuiserimus, an uoluerit, an potuerit, an fecerit. Nā qua uia tractatur an uoluerit: eadē quo animo fecerit. Id enim est, an male facere uoluerit. Ordo quoq; rerum aut affert: aut detrahit fidem, multo scilicet magis res prout congruūt: aut repugnant, sed hæc nisi in ipso complexu causarum nō deprehenduntur. Quærendum tamen semper quid cuiq; cōnectat': & quid cuiq; consentiat. De finitione.

s Equitur coniecturam finitio. Nam qui non pōt dicere nihil feciſſe: proximum habebit: ut dicat: nō id feciſſe quod obiiciat'. Itaq; pluribus legibus idē qbus coniectura uersat': defēsiōis tātū genere mutato: ut i furtis depositis adulteriis. Nā quemadmodum dicimus, non feci furtum, non accepi depositum, non commisi adulterium: ita non est hoc furtum, non est hæc mutatio, non est hoc adulterium. Interim a qualitate ad finitionem descenditur: ut in actiōibus demētiæ, malæ tractationis, reipu. læsæ. In quibus si recte facta eē quæ obiiciuntur: dici non pōt: illud succurrit, non ē male tractare rēpu. uerbis lædere. Finitio igitur est rei propositæ propria: & dilucida: & breuiter compressa uerbis enunciatio. cōstat maxime: sicut est dictum: genere, specie, differentibus, ꝓpriis: ut si finias equū (Noto enim maxime utar exemplo) Genus est animal. Species mortale. Differētia irrationabile. (Nam & homo mortale erat). Proprium hinniens. Hæc adhibetur orationi in pluribus causis: Nam tum est certum de nomine. Sed quæritur quæ res ei subiicienda sit. Tum res est manifesta: & quod nomine constat, de re dubium est. Interi coniectura est: ut si quæratur quid sit deus: Nam q id neget deū esse spiritū omnibus partibus immixtū: nō hoc dicat falsam esse illius diuinæ naturæ appellationē: sicut Epicurus q

tus nō liquet. Idē nāq; sensus pluribus modis exprimi pōt, ut hic Nā tū sic explicaret', Tū res ē manifesta: sed quo noīe appellāda sit nō cōstat, tū sic. Sed đ noie nō cōstat, qđ qdē mihi magis ꝓbat', Nā i definitōe iterdū de noīe, iterdū de re quærit'. Cū. n. constat de noīe: quæstio est de re: cū res est certa: quærit' de noīe, est igit' bimēbris hæc diuisio. Quare loco illius copulæ & legat' sed, loco illius qđ reponat' đ præpō, ac nō negatiua ꝓticula ascribat', hoc mō. Sed de noie nō cōstat. De re dubiū, iteri cōiectura ē. Huic sēsui mihi aliqd deeē uidet': quo cōnecti possit. Neq; n. sunt plures sensus. Sic autē coniūgi potest: si cum aduerbium i principio ascribatur hoc

mõ. Cũ de re dubium est: interim coniectura est. Alterum nanq; membrum assignatæ diuisionis exponitur.

Nomine uterq; uno utitur. Sed particula ut ascribatur elegantiæ ratio exposcit. Quotiens enim ita unum negatur: ut aliud affirmetur: sed particula affirmationi solet apponi. ut non hoc dicit. falsum esse nomen: sed nomine uterq; uno utitur. Vt quid sit rhetoricæ uis persuadendi ac benedicendi scientia. An loco ac copulæ legendum esse ne admonitione quidem dignũ est. Quamq̃ haud dissentire uix audeo a Cicerone. Haud negationem expungendam ac loco eius autem copulam reponendam facile sensus ipsæ declarat. Hoc uero i Topicis Cicero præcepit his uerbis.

Ad definitionẽ aũt ptinet ratio ac scientia diuidendi. Atq; huic generi finitimum est illud quod appellari de eodem & altero diximus: quod genus forma quædã est definitiõis si enim quæraẽ idemne pertinacia ac perseuerantia: definitionibus id est indicãdum. Semper neganti aliquot esse nomen dicẽdum quid sit potius tamẽ eandem tris habeo uelut species. Cum sit initium parẽ theseos hoc est interpositi sensus. n. coniunctio ascribenda uidetur hoc modo. Sẽper enim neganti aliquod esse nomen dicẽdũ quid sit potius

Tamen eãdem tris habeo uelut species. Hæc qdem oño ut cõgrua defendi non potest: nisi in præpositio: ut in eandem legatur: ascribatur. In omnibus huiusgeneris litibus quæritur an etiã hoc. Recte in quibusdam exemplaribus autẽ particula est ascripta hoc modo. In omnibus autem huius generis litibus. Illo an proinde habenda sit hæc atq; illa. In prepositio sensui necessaria mihi uidetur ascribenda ac peride legendum non proinde. hoc modo. In illo an perinde habẽda sit hæc atq; illa. Syllogismus autem latine collectio ratiocinatioq; uocat.

Est & talis diuisionum diuersitas ut quidam sentiunt: num iisdẽ uerbis comprendatur. Nisi corrigatur hic locus: quæ sequunt exempla: ne quaq̃ sensui conuenire uidebũtur. Neque enim plures rhetoricæ definitiones iisdem assignãtur uerbis Quare aut diuersis aut certe uariis ablatiuum sentio ascribendum: ac idem pro iisdem legendum. Definitionum præterea loco diuisionum sensus exposcit: cum nõ de diuisione: sed definitione tractẽ hoc modo. Est & talis disinitionum diuersitas ut quidam sentiũt num idem diuersis uerbis compræhendatur.

Atq; prouidendum: ut si sensu non pugnat: comprehẽsione dissentiunt. Pugnant ut sit numeri pluralis legendum esse ne admonẽdum quidem est. Sed aliud quoq; hic mihi sensus desiderare uidetur. An. n. particula loco ut & dissentiãt recte humanam ei formam locumq; inter mundos dedit: nomine uterq; uno utitur. utrũ sit in re coniectat. Interi qualitas tractatur: ut quid sit rhetorice. Vis persuadendi. an benedicẽdi scientia: quod genus est in iudiciis frequẽtissimũ. sic enĩ quæritur. an deprehẽsus in lupanari cũ aliena uxore adulter sit: quia nõ de appellatiõe: sed de ui facti eius ambigit. An oño peccarit. Nã si peccauit nõ põt aliud eẽ q̃ adulter. Diuersũ ẽ genus cũ controuersia consistit in nomĩe: quod pendet e scripto: nec uersatur in iudiciis: nisi ꝓpter uerba: quæ litem faciunt. An qui se interfecit: homicida ẽ. An q tyrannũ in mortẽ compulit: tyrannicida. An carmina magorum ueneficium. Res enim manifesta est. Scitur quoq; nõ idem esse occidere se: quod alium. Non idem occidere tyrannum: quod compellere ad mortem. Non idem carmina ac mortiferam potionem. Q uæritur tamẽ an eodem nomine appellãda sint. q̃q̃ haud dissẽtire uix audeo a Cicerone: qui permultos secutus auctores dicit: finitionẽ esse de eodem: & de altero. Semper neganti aliquod esse nomẽ: dicendũ quid sit potius. tamẽ in eãdem tris habeo uelut species. Nam iteri conuenit sit quærere. An habendum sit adulterum in lupanari: cum hoc negamus non necesse est dicere quid id uocet: quia totum crimen inficiamur. Interim quæritur. an hoc furtum. an sacrilegium: non quin sufficiat non esse sacrilegiũ: sed quia necesse sit dicere: quid sit aliud: quo in loco utrunq; finiendum est. Interim quæritur in rebus specie diuersis: an & hoc eodẽ modo sit appellandum: cum res utraq; habeat suum nomen: ut amatorium. uenenũ. In omnibus huius generis litibus quæritur. an etiam hoc: quia nomẽ de quo ambigitur utiq; i alia re certũ ẽ. Sacrilegium est rem sacram de templo surripere: num & priuatam? Adulterium cum aliena uxore domi coire. an & in lupanari? Tyrannicidium occidere tyrannum. an etiam in mortem compellere? Ideoque συλλογισμοσ de quo postea dicam uelut infirmior est finitio: quia i hac quæritur. an idem sit huius rei nomen: quod alterius. Illo an perinde habenda sit hæc atq; illa. Est & talis diuisionum diuersitas: ut quidam sentiunt. Num iisdem uerbis comprehendat ut rhetorice benedicendi scientia: & eadem bene inueniendi & bene enunciandi & dicendi secundum uirtutem oratiõis: & dicendi quid sit officii: atq; prouidẽdum ut si sensu nõ pugnat comprehensione dissentiunt. Sed de his disputatur. nõ

legerentur hoc modo. Atq; prouidendum an si sensu non pugnant: cõprehensione dissentiãt. Quid sit clarigatio. Clarigare est res raptas clara uoce repetere: ut ex his Plynii uerbis ubi de uerbena loquitur: aperte colligitur. Ac semper iquit ex legatis cum ad hostes clarigatum q; mitterẽtur. i. res raptas clare repetitum: unus utiq; uerbenarius uocabatur. Seruius autem in Vergilium copiosius hoc idem exponit super illo uersu Prici pio pugnæ. Hoc de Romana inquit tractum est solẽnitate. Cum enim uolebant bellum indicere paterpatratus. hoc est princeps fecialium profiscebatur ad hostium fines: & præfatus quædam solennia clara uoce dicebat se bellum indicere propter certas causas: aut quia socios læserant: aut quia nec abrepta animalia nec captiuos reddiderant. Et hæc clarigatio dicebat a claritate uocis: post quam clarigationem hasta in eorũ fines missa indicebat pugnæ principium. Erat ut interim notis nomine uerbis. Cur hic sensus perceptu est difficilis? Nẽpe quia est corruptus. Emendatur autem si erit loco illius erat: ac & copula pro etiã loco ut reponatur. hoc modo. Erit & iterim notis nomine uerbis. Nã interdum opus est finitione etiam uerbis quo ad appellationẽ notis: quo ad significatiõem uero obscuris. qualia sunt quæ subiiciũtur. Nã & penus & littus cum nomine nota sint: non paruam tamẽ circa res ipsas habent differẽtiam. Vnde grammaticus ille apud. A. Gelliũ i quarto ingenue profitetur se ignorare penoris definitionem: cum uerbũ ipsum sibi non ignotum esse contẽdat. Est autẽ penus quicquid in annuum reponitur uictũ. Vnde penuarium penus repositorium dicitur Vlpianus de penu legata. Q. Mutius scribit libro secundo iuris ciuilis penu legata contineri quæ esui potui q; sunt. Littus uero est: ut ait Celsus de uerbor& significatione: quousq; maximus hybernus fluctus a mari puenit: Idq; M. Tulliũ cũ arbiter eẽt primũ cõstituisse ait. Quæ litigatur. Opus est aliquãdo finitione obscurioribus & ignotioribus uerbis. qd sit clarigatio. erat ut iterim notis noie uerbis. Videbis quid sit penus. qd littus. quæ uarietas efficit: ut ea quidam coniecturæ. quidam qualitati. quidam legitimis quæstionibus subiecerint. Q uibusdam ne placuit quidem omnino subtilis hæc: & ad morẽ dialecticorum formata conclusio: ut in disputationibus potius per argumenta uerborũ cauilatrix: q̃ in oratoris officio multum allatura momẽti. Licet enim ualeat in sermone tantum: ut constrictum in uinculis suis habeat eum: qui responsurus est uel carcere: uel etiam inuitum id quod sit contra: cogat fateri: non eadem est tamẽ eius in causis subtilitas. Presuadendum enim iudici ẽ: qui etiam si uerbis deuictus est: tamen nisi ipsi rei accesserit tacitus dissentiet. Agenti uero quæ tanta est huius præcisæ comprehensionis necessitas? At si non dixero homo est animal. rationale. mortale: non potero expositis tot corporis animiq; ꝓprietatibus latius oratione ducta: uel a diis eum uel a mutis discernere? Q uid? ꝙ nec uno modo diffinitur res eadem: ut facit Cicero. Q uid enim uulgo uniuersos latiore uarioq; tractatu? ut omnes oratores plerunq; fecerunt. Rarissima enim apud eos reperietur illa ex consuetudine philosophorum ducta seruitus. Est. n. certa seruitus ad certa se uerba astrigẽdi: idq; faciẽdũ i libris Ciceroĩs de oratoꝛ uetat. M. Antõius. Nã ẽ etiã ꝑiculosũ: cũ si uno i uerbo sit erratũ: tota cã cecidisse uideamur. Optimaq; ẽ illa uia: q̃ utit̃ Cicero ꝓ Cecinna: ut res uarietas efficiat. Effecit ac eã ꝓ ea legẽdũ esse facile ex ipso percipit̃ sensu. Licet. n. ualeat in sermone tãtũ: ut constrictum in uinculis suis habeat eum qui responsurus est uel carcere uel etiam inuitum id quod sit contra: cogat fateri: non eadem est tamen eius in causis subtilitas. Inuitus quidem facio: sæpius dicam: ut aliquid immutem. Sed ubi sensus laborat: acumenque ac elegantia Fabii periclitatur: ei quo quo modo succurrendũ uidetur cum præsertim quidam ita inuertant ut & ipsi ridiculi sint: & Fabii dicta obscuriora fiant. Sic enim in quibusdam legitur exemplaribus. licet enim ualeat in sermone tantum: ut constrictum in uinculis suis habeat eum qui responsurus sit uel crucem uel etiam uncum id quod sit contra cogat fateri: non eadem tamẽ est eius in causis utilitas. Quid. n. ad hunc sensum crux & uncus? Mihi certe & risum & stomachum mouẽt. In huius uero loci emendationem primum & copula est ascribenda & duo illa uerba Carcere & subtilitas ẽt refragãtibus exemplaribus: mihi uidentur immutanda non quidem indissimilia sed simillima uerba. Pro carcere nanque tacere infinitum: & utilitas non subtilitas a sensus integritate exiguntur. hoc modo. Et uel tacere uel etiam inuitum id quod sit contra cogat fateri: non eadem est tamen eius in causis utilitas. Qui etiam si uerbis deuictus est. n littera ascripta deuinctus pulcherrime sensum custodit. Dialectica nanque acumina colligare ac deuincire disputantes uidentur. Quid? quod nec uno modo definitur res eadem: ut facit Cicero. Quid enim uulgo uniuersos latiore uarioque tractatu: ut omnes oratores plerunq; fecerũt. Quid mihi hoc loco sit faciundum ignoro: Nam ut aliquis inde sensus eliciatur aut adiicienda quædam

aut ſaltem quatuor hæc uerba. Quid enim uulgo uniuerſos expungenda uidentur. Sed cum facilius ſit quæ ſupuacua apparent expũgere q̃ quæ ſint aſcribẽda diuinare: eadem quatuor uerba trãſuerſo calamo allinant atq; ſe copula interim aſcribatur ac tria illa uerba ut facit Cicero, poſt illum ablatiuum tractatu tranſcribant dũ emendatius aliquod exẽplar inueniatur, hoc modo. Quid? quod non uno modo definitur res eadẽ ſe latiore uarioq; tractatu ut facit Cicero, ut oẽs oratores plerũq; fecerũt. Etenim recuperatoris nõ ea ſola uis ẽ Imperiti alicuius temeritate factũ eſt: ut recuperatores in recuperatoris genitiuũ imutet: cũ eſſe caſum uocãdi ex oõne Ciceronis p. A. Cecĩna apte colligat. Sunt aũt recuperatores iudices rex: q̃bus iniuria q̃s priuatus fuerat: recuperãdax. Is ei p̃fecto mortẽ attulit. Hoc idẽ & iuriſcõſulti decernunt. Iulianus ad legẽ Aq̃liã. Occidiſſe dicit uulgo q̃dẽ: q̃ mortis cauſã quolibet modo præbuit. Sed lege Aq̃lia is demũ teneri uiſus eſt: qui adhibita ui & q̃ſi manu cãm mortis p̃buiſſet tracta uidelicet interprætatione uocis a cædendo uel a cæde. Ulpianus ad legẽ Corneliam de ſiccariis. Nihil interest occidat quis an cauſam mortis præbeat. Et in hoc fere maior labor eſt ut finitionem confirmes: q̃ in rem finitionem applices, ut particula eleganter huic aduerbio q̃ ſubiicitur: cum non ad nomen ſed ad uerbum refertur. Quare hoc loco quoque & Fabii elegantia: ut particulam expoſcit: & ita i quibuſdam legitur exemplaribus, q̃ ut in rem finitionem applices. An in foro prouidendum, ut loco an particulæ ut legatur: ſenſus expoſcit hoc modo. At in foro. Quod autem commune cum alio eſt: deſinet eſſe proprium. De parum plena definitione hoc dicitur: Niſi enim ſit propria definitio rei definitæ paxplena eſt atque imperfecta: neque cum re definita conuerti poteſt, id quod in primis exigitur in definitione. Accuſator autem poteſt dicere falſam rei. Niſi nõ aduerbium aſcribatur: ratio quæ ſubiicitur: repugnare propoſitioni uidebitur. Eſt enim ſacrilegium ſine controuerſia ſurripere aliquid ſacri, utrũ autem ſit ſacrilegium de ſacro res priuatas ſubripere Seuerus & Antonius Impatores: ut ſcribit Martianus ad legem Iuliam petulatus miſſa ad Caſium Feſtum epiſtola: declararunt. Res inquiunt priuatorum ſi in ædem ſacram depoſitæ: ſubreptæ fuerint: furti actionem non ſacrilegii eſſe decernimus. Paulus quoque ad eadem luliã legem Sunt autem iquit ſacrilegi: qui publica ſacra compilarint. At qui priuata ſacra uel ædiculas incuſtoditas temptauerint: amplius q̃ fures: minus quam ſacrilegi puniri merentur. Quare quod ſacrum: quodue admiſſum in ſacrilegii crimen cadat: diligenter conſiderandum uidetur.

proponatur, uerba non periclitentur. Etenim recuperatores non ea ſola uis eſt: quæ ad corpus noſtrũ uitãq; peruenit: ſed etiam multo maior ea: quæ periculo mortis iniecto: formidine animum p̃territũ loco ſæpe & cærto ſtatu demouet. Aut cũ finitionẽ præcedit p̃batio: ut in philippicis Cicero Seruium Sulpitiũ occiſũ ab Antonio colligit. & in clauſula demũ ita finit. Is ei profecto mortẽ attulit: q̃ cã mortis fuit. Nõ negaueri tamen hæc quoq; ut expedit cauſæ: eſſe facienda. Et ſiquando firma cõprehendi poterit: & breui cõplexu uerborum finitio eẽ: id tũ elegãs: tum etiam fortiſſimum: ſi mõ erit illa inexpugnabilis. Eius certus ordo eſt q̃d ſit. an hoc ſit: & i hoc fere labor maior eſt: ut finitionẽ cõfirmes: q̃ in rem finitionem applices. In eo q̃d ſit duplex opus. Nã & ẽ noſtra cõfirmanda & aduerſæ p̃tis deſtruenda finitio. Ideoq; in ſchola ubi nobis ipſis fingius cõtradictionẽ: duos põere debemus fines: quales utrinq; eẽ optimi poterũt. At in foro prouidẽdũ: nũ forte ſuperuacua: & nihil ad cauſã pertinẽs. an ambigua, an contraria. an communis ſit finitio: quox nihil accidere: niſi agentis culpa põt. Vt recte autem finiamus: ita fiet ſi prius i aio cõſtituerimus: quid uelimus efficere. Sic. n. accõmodari ad uolũtatẽ uerba poterũt. atq; ut a notiſſimo exẽplo: quo ſit res lucidior: non recedamus. Q ui priuatã pecuniã de tẽplo ſurripit: ſacrilegii reus eſt, culpa manifeſta. Q uæſtio eſt an huic crimini nomen quod eſt i lege cõueniat. Ergo ambigit an hoc ſacrilegium ſit. Accuſator quia de templo ſit ſurrepta pecunia: utitur hoc nomine. Reus quia priuatã ſurripuerit: negat eſſe ſacrilegiũ: ſed furtũ fatet. Actor ergo ita finiet: Sacrilegium ẽ ſurripere aliquid de ſacro. Reus ita finiet: Sacrilegium eſt ſurripere aliquid ſacri. Vterq; alterius finitionem impugnat. Ea duobus generibus euertitur: ſi aut falſa eſt: aut parũ plena. Nã illud tertiũ niſi ſtultis non accidit: ut nihil ad quæſtionem pertineat. Falſa eſt ſi dicas. Equus ẽ aial rationale: nam eſt equus aial: ſed irrationale. Q uod aũt cõe cũ alio ẽ deſinet eſſe propriũ. Hic reus falſã dicit eẽ finitionẽ accuſatoris. Accuſator aũt põt dicere falſã rei. Nã ẽ ſacrilegiũ ſurripere aliqd ſacri. dicit parũ plenam. Adiiciendum enim ait ex ſacro. Maximus autẽ uſus i approbãdo refellẽdoq; finc p̃priorũ ac differẽtiũ, nõnunq; etiã etymologiæ. Q uæ tamen oĩa

Quid enim est aliud tumultus. Ex octaua Ciceronis Philippica sumptū est etymologiæ exemplū. Quæ finitio etiam si distat aliquo. Ità quidem legitur: sed citra ullum sensum Fabio dignū. Quare duo uerba mihi uidentur corrigenda: ut pro illo distat constat: & pro aliquo legat æquo. hoc modo. Quæ finitio etiam si constat æquo. Sic enim & perspicuus & iis quæ sequuntur: maxime conueniens erit sensus. Dicet enim aduersarius seruire eum seruitutem. aut eo iure quo seruum uideamus. Distinctio minus scite appositā totū pertur/bat hunc sensum. uideamus enim ad sequentis sensus initium est reiiciendum. hoc modo. uideamus ergo ꝓ

sicut in cæteris confirmat æquitas: nonnunq̄ etiā coniectura mentis. Etymologia maxime rara est. Q uid. n. est aliud tu/multus nisi ꝓturbatio tāta: ut maior timor oriat? Vnde etiā nomen ductum est tumultus. Circa ꝓpria ac differentia ma gna subtilitas: ut cū quærit. an addictis quē lex seruire do/nec soluerit iubet: seruus sit. Altera ps finit ita. Seruus est q ē iure ī seruitute. Altera: q in seruitute ē eo iure quo seruus: aut ut antiq dixerūt: q seruitutem seruit. Q uæ finitio etiam si di stat aliquo: nisi tamen propriis & differentibus adiuuet: ina nis est. Dicet enim aduersarius seruire eū seruitutē: aut eo iu/re quo seruū: uideamus. Ergo propria differentiaq; liberoꝝ: quæ libro qnto leuiter ī trāsitu attigerā. Seruus cū manu mit titur fit libertinus. addictus recepta libertate ē ingenuus. Ser uus iuito domino nō cōsequet. ad seruū nulla lex ꝓtinet. ad/dictus legem habet. ꝓpria liberi: quæ nemo habet nisi liber: prænomen. nomē. cognomen. tribum. habet hæc addictus. Excusso qd sit prope peracta est quæstio: an hoc sit. Id enim agimus: ut sit causæ nostræ conueniens finitio potentissima. Est autem in ea q̄litas. an amor. an insania. Huc pertinebunt probationes quas Cicero dicit ꝓprias eē finitiōes ex antece/dentibus. consequētibus. adiūctis. repugnantibus. causis. ef/fectis. similibus: de quoꝝ argumentoꝝ natura dictū ē. Breui ter autem pro Cecina Cicero initia. cās. effecta. antecedētia. consequentia complexus est. Q uid igit fugiebant? Q uid metuebant? uī uidelicet. Potestis igit pricipia negare: cū ex trema concedatis? Sed similitudine quoq; usus ē. Q uæ uis ī bello appellat: eo in loco non appellabit. Sed ex cōtrario ar gumenta ducunt: ut si quærat. an amatorium uenenum sit: nec ne: quia uenenū amatorium non sit. Illud alterum genus quo sit manifestius adolescētibus meis (Meos enim semper adolescentes putabo) hic quoq; fictæ controuersiæ utar exē plo. Iuuenes q conuiuere solebant constituerunt: ut in littore cœnarent. Vnius q cœnæ defuerat nomē tumulo: quē extru xerant: inscripserūt. Pater eius a trāsmarina peregrinatione: cum ad littus idem appulisset: lecto nomine suspendit se. Di cuntur hi causa mortis fuisse. Hic finitio est accusatoris. Per quē factū ē: ut qs perierit: causa mortis est. Rei ē. Q ui fecit:

ꝓpria differentiaq; liberorum. Ser uus inuito domino non conseque/tur. Et sensus libertatem ascribi po scit: & ita in quibusdam legitur exē plaribus. Seruus inuito domino li/bertatē non cōsequet. Sed mihi al/ter sensus maxime necessarius ī oi/bus exēplaribus quæ quidē ego le/gerim: prætermissus: hic deesse ui/detur. Cū. n. Fabius. differentia iter addictum & seruum exponat: si ser uus inuito domino non potest cō/sequi libertatem: Addictus sane ēt inuito domino eam consequet. sol uendo. Hoc autem uerbum conse/quetur repetitū in erroris causa fu/isse uidetur. Ita nāq; a Fabio scriptū forsitā fuisse. Seruus iuito domino libertatem non consequetur. Addi ctus soluēdo citra uoluntatem do/mini consequetur. Propria liberi quæ nemo habet nisi liber. Propri/orum nominum apud Romanos: ut cum alii tum Diomedes grāma ticus scribit: quattuor sunt species. prænomen. nomen. cognomen. & agnomen. Prænomen est quod no minibus gentiliciis præponitur ut est Marcus. Publius. Nomē ꝓpriū est gentilium id est quod gentē uel familiam declarat ut Portius. Cor/nelius. Cognomen est quod uniuſ cuiusq; propriū & nominibus gen tiliciis subiungitur ut Cato Scipio. Agnomen est quod extrīsecus adii ci solet ex aliqua ratione: ut Africa/nus Numantinus. Sed pro agno. se re cognomē usurpat. ut Scipio cui Aphricanus fuit cognomen. Quæ uero nunc cognomina sunt: auctо re. Q. Scæuola ut scribit Iulius pa/ris: olim prænomina fuerunt. Ex cusso quid sit. Excusso duplicato. ſſ. scribēdum est: ne uideatur esse uer bum: cum sit participium. Id enī agimus: ut sit causæ nostræ conue/niens finitio potentissima. Male ad hibita distinctione hic quoq; con/funditur sensus. Potētissima enim sequentis sensus est initiū hoc mo/do. Potentissima est autem in ea qualitas. Quas Cicero dicit pro/prias esse finitiones. Finitionis ut genitiuus sit legendum esse ne admonitione quidem dignum esse uidetur.

Quid igitur fugiebant? quid metuebant? Duo hic uerba ascribenda esse & exoratione Ciceronis per/cipitur: & ita in quibusdam exemplaribus legitur. Quid igitur fugiebant? propter metum. Quæ uis

in bello appellatur ea in loco nō appellabitur? Pro loco otio mihi legendum uidetur: atque ita Ciceronem ſcriptum reliquiſſe puto. Remota finitione accuſatoris: ſat eſt dicere. Accuſatori littera. s. eraſa legatur. Vt ſiquis profectiōem ſuam ſerit: ut ad amicum acceſſerit trans mare. A uocali aſcripta aut loco illius ut mihi legēdum uidetur. Nā & is qui ſuaſit pfectionem: & amicus ad quē quis trans mare acceſſit cauſa mortis uideri poſſunt: cū tamen nequaq̄ ſint. Tamē quia diffinitione non ambigitur, iudicatio eſt qualitas. De finitione diuiſim legendum eſt: ut ſint duæ partes.

Ad eius forte quidem uenimus mentionem. Loco eius legendū eſt cuius & quadam pro illo quidem hoc modo. Ad cuius forte quadā uenimus mentionem.

e St aūt qualitas alia de ſummo genere: atque ea quidē non ſimplex. Qualitatē Fabius ita uult ſummum eſſe genus: ut etiā quantitatem complectatur id quod exemplis quæ inferuntur aperte declaratur. Primum autem oſtendit q̄ late pateat qualitas. Ita nanque tria cauſarum genera complectitur: ut deliberatiuæ demonſtratiuæq̄ cauſæ hoc potiſſimum ſtatu contineantur: magnaq̄ pars iudicialium in hoc uerſetur. Deinde qualitatis ipſius diuiſionem diligentiſſime ut omnia exponit. An humana ſpecie deus. Epicurus hāc inuexit quæſtionem. Deum enim humana facie formaq̄ prædituṁ eſſe cenſuit: eique ut paulo ante uidimus: locum inter mundos aſſignauit. Quantus ſol. Geometrica ratione colligūt aſtrologi ſolem multo q̄ terra eſſe maiorem. Et an unus mundus. Et copula ut redundans expungenda uidetur. Democritus autem phyſicus infinitos eſſe mundos profeſſus eſt. Partē hāc uocant Hermagorei κατάληψιν ad intellectum in nomen referentes. Qui κατάληψιν putant ſcribendum: non recte intellectum accipiunt. Nam itellectus nō ſolum pro parte illa animæ principali pōit: ſed p ſignificatiōe quoq̄ frequēriſſime accipit: ut hoc loco: Quare ii mihi maxime pbant: qui κατάληψιν eſſe ſcribēdū ſētiūt quid ſciens per quod perire homini neceſſe eſt. Remota finitione accuſatori ſat ē dicere. Cauſa mortis fuiſtis. Per uos enim actum eſt: ut hō periret: quia niſi uos illud feciſſetis uiueret. Cōtra. nō ſtatī per quē factum ē: ut quis periret: is dānari debet: ut accuſator. teſtis. iudex rei capitalis. Nec undecūq̄ cauſa fluxit: ibi culpa eſt: ut ſiquis profectionem ſuaſerit: ut ad amicum acceſſerit trans mare: & is naufragio perierit. Ad cœnam inuitarit: & is cruditate illic contracta deceſſerit. Nec fuerit in cā mortis ſolum adoleſcētiū factū: ſed credulitas ſenis. in dolore ferundo infirmitas. deniq̄ ſi fortior fuiſſet: aut prudentior: uiueret. Nec mala mente fecerūt. & illē potuit uel ex loco tumulum: uel ex opere tumultuario ſuſpicari non eſſe monumentum. Qui ergo puniri debēt in qbus omnia ſunt homicidæ præter manum? Eſt interim certa finitio de qua īter utrāq̄ partem conuenit: ut Cicero dicit. Maieſtas eſt ī imperio atq̄ in omni po. r. dignitate. Q uæritur tamē an maieſtas minuta ſit: ut in cauſa Cornelii quæſitū eſt: ſed hic etiam ſimilis uideri pōt finitiuæ: tamen quia definitione nō ambigitur: iudicatio eſt qualitas atq̄ ad eū potius ſtatum reducēda Ad cuius forte qdē uenimus mētionē: ſed & erat ordine proximus locus.

De qualitate.

e St autem qualitas alia de ſūmo genere: atq̄ ea quidem non ſimplex. Nā & qualis ſit cuiuſq̄ rei natura: & quæ forma quæritur. an immortalis anima. an humana ſpecie deus: & de magnitudie ac numero quātus ſol: & an unus mundus: quæ omnia coniectura quidem colliguntur. quæſtionē tamen habent in eo: qualia ſint. Hæc & in ſuaſoriis aliquando tractari ſolent: ut ſi Cæſar deliberet an britanniam impugnet: quæ ſit oceani natura. an britānnia inſula. Nā tū ignorabitur. quanta in ea terra. quo numero militum aggredienda: in conſilium ferendum ſit. Eidem qualitati ſuccedunt facienda ac non facienda. appetenda. uitanda: quæ in ſuaſorias quidem maxime cadunt: ſed in controuerſiis quoq̄ ſunt frequentia: hac ſola differentia: quia illic de futuris. hic de factis agitur. Item demonſtratiuæ partis omnia ſunt ī hoc ſtatu factum eſſe conſtat. quale ſit factū quæritur. Lis eſt omnis aut de præmio: aut de pœna: aut de quātitate. Igitur primum genus cauſæ aut ſimplex: aut comparatiuum. Illic quid æquū. hic quid æquius: aut quid æquiſſimū ſit excutitur. Cum de pœna iudicium eſt: a parte eius qui cauſam dicit: aut defēſio eſt criminis: aut imminutio: aut excuſatio: aut ut quidam putant deprecatio. Defenſio longe potentiſſima eſt: qua ipſum factum: quod obiicitur: dicimus honeſtum eſſe. Abdicat' aliquis q̄ iuito patre militarit. honores petierit. uxorē duxerit. tuemur qđ fecimus. Partē hāc uocāt hermagorei κατάληψιν aditellectū id nomē referētes. latine ad uerbū trāſlatā

Nam ἀντίληψις ad uerbum latine exprimi non potest. Transferretur autem susceptio contra aliquem. Nã ἀντί cõtra siue pro significat, λῆψις susceptio dicitur, hoc enim statu id quod nobis obiicitur: ita suscipimus ut iustum ostendamus nullo extrinsecus assumpto remedio. Ideoque a latinis absoluta appellatur. Sola uero omnium statuum qualitas in uarias species separatur. Nam neque coniectura neque finitio species habẽt: sed modis quibusdam distinguuntur. Natura quod fit secundum eiusq; rei dignitatem. Cuiusque legendum esse patet. Adiiciunt & id quod sit peruersum. Quo modo peruersum iis quæ natura sunt iusta: adiici possit. uiderit ii qui nihil in istis exemplaribus peride atq; ipsoꝝ auctoꝝ manu scriptis: immutandum putant Ego uero ab instituto non recedẽs hunc quoq; sensum citra omnẽ dubitationẽ corruptũ: nõ sine diutur na cogitatione me emẽdasse credo Nõ enim peruersum: q̃uis in oĩbus quæ quidem ego uiderim: exẽplaribus ita legaꝫ: Sed par ueꝝ legẽdũ esse ꝓculdubio affirmarim. Sed ita ut ueꝝ sequẽtis sẽsus initiũ sit hoc modo. Adiiciant & id quod sit par ueꝝ id non temere intuendum est. Sic autem legendum esse & sequentia facile indicant: & ex secũdo Ciceronis rhetorico aperte colligiꝫ: ubi iuris partes itidẽ enumerantꝫ. Quædam autem ĩquit genera iuris iam certa cõsuetudie facta sunt. Quod genus pactum, par, iudicatũ. Pactũ est quod ĩter aliquos conuenit: qd̃ iam ita iustum putaꝫ: ut iure, præstari dicatur. Par quod in omni re æquabile est, temere ãt hoc loco fere significat. Id uocant κατάστασιν. latine hoc quoq; non ad uerbũ transferunt. Latini legẽdum est. Ad uerbum autem transferretur secũdum oppositionẽ. Nam ἀνθέσις oppositio dicitꝫ. His enim quæ per se sunt ĩprobabilia: alia extrinsecus opponũtur: quibus probabilia efficiuntur. ἀντέγκλημα dicitur. A quibusdam recriminatio cõmode transfertur. Ab aliis relatio crimĩnis. a quibusdam translatio appellatur. Est & illa ex causis facti ducta defensio priori est cõtraria. Est uerbum iterato positũ eradatur ne sensum cõfundat. Eam uero græci ἀντίστασιν. latini comparationem uocãt. Sed ĩ aliqua utilitate aut reip. In præpositio est expũgẽda ac loco eius aut nihil: aut certe ex præpositio ascribẽda uidetur. hoc mõ. Aut ex aliqua. Quod sub extraneo accusatore & legibus agente prodesse nunq̃ potest. Alii extrario legunt. Extrarius autem accusator qui sit multi quærunt. Eum ego extrarium accusatorẽ dici puto: qui non sit familiaris ac domesticus. Id quod aperte q̃ inferuntur declarant. Filio si dementiæ causa erit. Hic sensus mihi uidetꝫ deprauatus. Nã ut statim subiicit Fabius: Parẽtes ĩ scholis ĩterdũ a filiis demẽtiæ accusari fingebantꝫ. Quo igit̃ mõ pater filio dicet sua ĩterfuisse dementẽ se fuisse? Qua ꝓpter ego puto pri ascribendũ & p filio filius legendũ hoc mõ Filius pri si dementiæ causa erit. Et bona apud consules repentinum ratio est. Qui nõ uidet repetentium non repentinũ legendũ esse: utilius grãmaticæ q̃ rhetoricæ studeret. Hic rei uxoriæ cum quæritur utrius culpa diuortiũ factũ sit. Rei uxoriæ iudicium est: ut inquit Boetius in topica Ciceronis: quotiens post diuortiũ de dote contẽtio est.

nõ iuuenio. absoluta appellatur. Sed. n. de re sola quæstio. iusta sit ea nec ne. Iustum omne continetur natura uel constitutione: Natura qd̃ fit secũdum cuiusq; rei dignitatẽ. Hic sunt pietas. fides. continentia: & talia. Adiiciũt & id quod sit puersum: id non temere ĩtuẽdum ẽ. Nam & uis contra uim & talia nihil habẽt aduersum eum: qui prior fecit iniuste. & non quoniam res pares sũt: etiam id est iustum: quod antecessit. Illa utrinq; iusta. eadem lex. eadem conditio: ac forsitan nec sint quidẽ paria: quæ ulla parte sunt dissimilia. Constitutio ẽ in lege. more. iudicato. pacto. Alterũ est defensionis genus: ĩ quo factum per se improbabile assumptis extrinsecus auxiliis tuemur: id uocãt κατάστασιν. latine hoc quoq; nõ ad uerbũ transferũt. Assumptiua enim dicitur causa. In quo genere fortissimũ est: si crimen causa facti tuemur: qualis ẽ defensio Horestis. oratio Milonis ἀντεγκλημα dicitur: qa oĩs nostra defẽsio constat eius accusatione: qui uindicaꝫ. occisus ẽ: sed latro. excæcatus: sed raptor. Est & illa ex causis facti ducta defẽsio priori contraria: in qua neq; factũ ipsum per se: ut in absoluta quæstiõe defenditur: neq; ex contrario facto: sed in aliqua utilitate aut reipublicæ: aut hominũ multorũ: aut etiã ipsius aduersarii: nonnunq̃ & nostra: si modo id erit quod facere nostra causa fas sit: quod sub extraneo accusatore & legibus agẽte prodesse nunq̃ põt: in domesticis disceptatiõĩbus põt. Nã & filiis pater in iudicio abdicationis. & maritus uxori: si malæ tractationis accusabitur: filio si dementiæ causa erit: non inuerecunde dicet multum sua interfuisse: in quo tamẽ icõmoda uitantis melior: q̃ cõmoda petẽtis ẽ causa: quibus similia etiã ĩ uera rerũ quæstione tractantꝫ. Nam quæ in scholis abdicatorum: hæc in foro exhæredatorũ a parẽtibus: & bona apud consules repetẽtinum ratio est. quæ illic malæ tractationis: hic rei uxoriæ: cũ quæritur utrius culpa diuortium factum sit. quæ illic dementiæ. hic petendi curatoris. subiacet utilitati etiam illa defensio: si peius aliquid futurũ fuit. Nã in comparatiõe malorum boni locũ obtinet

Vt ſi Marius fœdus Numãtinum ſic defendat. Mancinus in cauſa fœderis numãtini non Marius fuit. Recte igitur mancinus legat. Hæc autem hiſtoria notior eſt q̃ ut hoc loco ſit enarranda.

Hoc μεταϛασιν dicunt. Hæc latine tum relatio criminis, tum trãſlatio, tum remotio appellat. Vt ſiquis ſeruo fugitiuo ſtigmata ſcripſerit. Stigmata dicũtur notæ ac ſigna & characteres: q̃ non ſolum ſeruis fugitiuis ſed equis etiam inurũtur ut dignoſcantur. Eo quoque ingenuo iudicato neget ſciſſe ſe liberum eum feciſſe. Nõ quoque ſed quæ copulam expoſcit ſenſus. Sicque in aliis legitur exemplaribus. Eoque ingenuo iudicato neget ſciſſe ſe liberum eum feciſſe.

Vt cum miles ad commeatus diem non affuit dicit ſe fluminibus intercluſum aut ualitudine. Dicat non dicit legendum eſt. Qui miles autem ad diem cõmeatus non ueniat: iquit Modeſtinus iuriſconſultus: perinde in eum ſtatuendum eſt: ac ſi emanſiſſet uel deſeruiſſet. Nam & ποιοτητα & ποσοτητα dicunt, hoc eſt, & qualitatem & quantitatem uocant.

Si exhæredatum aſe filium pater teſtatus fuerit elogio. Elogium eſt teſtificatio de aliquo ſiue ignominiæ ſiue honoris cauſa, Ignominiæ ut hoc loco. Honoris ut .M. Tullius. Quid elogia ſepulchrorum? Sed etiam in formulis cum pœnariæ ſint actionis, Sunt & actiones mihi legendum uidetur hoc modo: cum pœnariæ ſunt actiones. Formulæ autem ſunt: quæ modo libelli modo querelæ a uulgo dicuntur, unde formularii harum conſcriptores appellantur. An commiſſa ſit pœna. Frequentiſſimus eſt apud iuriſconſultos hic loquendi modus. Eſt autem committere pœnam ĩcidere in pœnam legibus ſtatutã.

leuius: ut ſi Mancinus fœdus numãtinũ ſic defendat: q̃ piturus niſi id factũ eſſet: fuerit exercitus romanus. Hoc genus αντιϛασιϛ græce nominat. comparatiuũ noſtri uocãt. Hæc circa defenſionẽ facti: quæ ſi neq̃ per ſe ipſã: neq̃ adhibitis aliis auxiliis dabit: proximũ eſt in aliũ tranſſere crimen: ſi poſſumus. Ideoq̃ etiam in hos q̃ iam ſcripti ſunt ſtatus: uiſa eſt cadere trãſlatio. Interdũ ergo culpa ĩ hominẽ relegat: ut ſi Gracchus reus fœderis numãtini: cuius metu leges populares tuliſſe in tribunatu uidet: miſſum ſe ab ĩperatore ſuo diceret. Interim deriuat in rẽ: ut ſi is q̃ teſtamẽto qd iuſſus non fecerit: dicat per leges id fieri nõ potuiſſe. hoc μεταϛασιν dicũt. Excluſis quoq̃ his excuſatio ſupereſt. ea ẽ aut ignorãtiæ: ut ſiqs fugitiuo ſtigmata ſcripſerit: eoq̃ ĩgenuo iudicato: neget ſciſſe ſe liberum eũ feciſſe: aut neceſſitatis: ut cũ miles ad commeatus diem non affuit: dicit ſe fluminibus intercluſũ: aut ualitudine. fortuna quoq̃ ſæpe ſubſtituit culpæ. nõnunq̃ malefeciſſe nos: ſed bono animo dicimus. Vtriuſq̃ rei multa & manifeſta exempla ſũt. Iccirco non eſt eorum neceſſaria expoſitio. Si omnia quæ ſupra ſcripta ſũt deerũt: uidendũ an minui culpa poſſit. hic eſt ille q̃ a quibuſdã dicit fieri ſtatus q̃titatis. Sed ea cũ ſit aut pœnæ aut honoris: ex q̃litate facti conſtituit. Eoq̃ nobis ſub hoc eſſe ſtatu uidet: ſicut eius quoq̃ quæ ad numerũ refert a græcis. Nam & ποιοτητα & ποσοτητα dicũt: nos utrũq̃ eadem appellatione cõplectimur. Vltima eſt deprecatio: quod genus cauſæ pleriq̃ negarũt in iudiciũ unq̃ uenire: qn Cicero quoq̃ pro Q uĩto Ligario idẽ teſtari uidet cũ dicit. Cauſas Cæſar egi multas: & qdem tecũ: dũ te in foro tenuit ratio honorũ tuorũ. Certe nunq̃ hoc modo. ignoſcite iudices. erauit. lapſus ẽ. non putauit: ſi unq̃ poſt hæc & cætera. In ſenatu uero & apud populũ: & apud principem: & ubicũq̃ iuris clementia eſt: habet locũ deprecatio: in q̃ plurimum ualent ex ipſo qui reus eſt: hæc tria in uita præcedere. ſi innocens. ſi bene meritus. ſi ſpes ĩ futurũ innocenter uicturi: & ĩ aliquo uſu futuri. Præterea ſi uel aliis incommodis. uel præſenti periculo. uel pœnitentia uideatur ſatis pœnarũ dediſſe. extra nobilitas. dignitas. propinq. amici. In eo tamen q̃ cognoſcit plurimũ ponendũ. ſi laus eũ miſericordis potius q̃ reprehenſio diſſoluti conſecutura eſt. Verũ & in iudiciis etiã ſi nõ toto genere cauſæ: tamen ex pte magna hic locus ſæpe tractatur. Nã & diuiſio frequens eſt: etiã ſi feciſſet: ignoſcendum fuiſſe. Idq̃ in cauſis dubiis ſæpe præualuit. & epilogi oẽs in eadem fere materia uerſari ſolẽt. Sed nõnunq̃ etiã reus hic totius ſũmã conſtituit. ſi exhæredatũ a ſe filiũ pr̃ teſtatus fuerit elogio: proptera q̃ is meretricẽ amauerit. Nã oĩs hic quæſtio. an huic delicto pr̃ debuerit ignoſcere: & cẽtũ uiri tribuere debeãt ueniã: ſed ẽt in formulis cũ pœnariæ ſint actiõis. Nos ita cãm ptimur. an cõmiſſa ſit pœna. an exigi debeat. Id ãt quod illi uiderũt uer̃ eſt: reũ a iudicibus hoc defenſiõis mõ liberari nõ poſſe. De premiis aũt quærũtur duo: an ullo ſit dignus q̃ petit. an tãto. ex duobus uter dignior. ex pluribus

quis digniſſimus:quorum tractatus ex ipſo meritoꝝ genere ducunt. Et ituebimur nō rem tantū:ſiue allegāda:ſiue cōparanda erit:ſed perſonā quoq;. Nā & multum intereſt tyrannum iuuenis occiderit.an ſenex.uir an fœmīa.alienis an cōiunctus.& locum multipliciter in ciuitate tyrānis aſſueta:an libera ſemp.in arce an domi.& quo modo factū ſit. an ferro. an ueneno.& quo tēpore.bello an pace.an cum depoſiturus eſſet eam poteſtatem.an cū aliqd noui ſceleris auſurus. Habetur in meritis gratia.periculū quoq; ac difficultas.Similiter liberalitas a quo profecta ſit refert. Nam in paupere gratior q̄ in diuite:dāte beneficiū q̄ reddente:patre quia a morbo.Item quam rē dederit:& quo tempore:& quo animo:id ē non ī aliquam ſpem ſuam:ſimiliter alia.Et ideo qualitas maxima oratoris recipit opera:quia ī utranq; partem plurimū eſt ingenio loci.nec uſq̄ tantum affectus ualent.Etiam coniectura extrinſecus quoq; adductas frequenter probationes habet:& argumēta ex materia ſumit:quale quicq; uideatur: eloquentia opus ē:hic regnat.hic īperat.hic ſola uincit.Huic parti ſubiūgit Virginius cās abdicatiōis.demētiæ.malæ tractationis.orbaꝝ nuptias indicentium. Nā fere ſic accidit:inuentiq; ſunt qui has materias officiorum uocarent.Sed alios quoq; nōnunq̄ leges hæ recipiūt ſtatus. Nam & coniectura eſt aliquādo in pleriſq; horum:cum ſe uel non feciſſe uel bona mēte feciſſe contendūt.Cuius generis exempla ſūt multa. Et qd ſit demētia & mala tractatio finit. Nā iuris leges plerūq; quæſtiones præcurrere ſolēt.Et ex quibus cauſis nō fiat ſtatutum.Quod tamē facto defēdi nō poterit: iure nitetur: & quot & qbus cauſis abdicare nō liceat:& ī quæ crimīa malæ tractatiōis actio det:& cui accuſare demētiæ nō ꝓmittit. Abdicationum formæ ſūt duæ.altera criminis pfecti:ut ſi abdicet raptor.adulter:altera impfecti uelut pēdētis:& adhuc in cōditiōe poſiti:q̄les ſunt in quibus abdicat filius:quia non pareat patri.Illa ſemper aſperā abdicātis actionē habet.Immutabile eſt enim quod factum eſt.hæc ex parte blādam & ſuadenti ſimilē.Mauult enī pater corrigere q̄ abdicare.At ꝑ filiis ī utroq; genere ſummiſā:& ad ſatis faciendum cōpoſitā a quo diſſenſuros ſcio:qui libenter patris figurā lædūt:quod nō auſim dicere nunq̄ eē faciēdū.pōt.n.materia ĩcidere: quæ hoc exigat.Cæterū uidendū ē quotiēs aliter agi pōt. ſed de figuris in alio libro tractabimus.Non diſſimiles aūt abdicationū actiōibus ſūt malæ tractatiōis actiōes. Nā & ipſā habent eādē in accuſatiōibus moderationē.Demētiæ quoq; iudicia: aut ꝓter id quod adhuc fieri uel nō fieri pōt inſtituuntur: & actor ī eo quod factū ē libeꝝ habet impetum:ſic tamen ut factū accuſet.ipſius pris tanq̄ ualitudīe lapſi miſereat. In eo uero cuius libera mutatio ē:diu roget & ſuadat:& nouiſſime de Patre quia morbo.Corrupte qdē ſic legit:ſed ne ab iis qdē emēdat:q ꝑ morbo legūt auūculo. Corrigit āt ſi ꝑ quia ſcribat q̄:& orbo m lra de morbo expuncta hoc mō.Pre q̄ orbo.Nā liberalitas multo eſt gratior in pre:q̄ in orbo utpote q filiis careat. Et quo aio id eſt nō in ali quā ſpem ſuā.Nū ita expoſcēte ſenſu loco negatiui aduerbii mihi legē dū ut hoc mō.Nū in aliq̄ ſpem ſuā.

Etiā cōiectura extrīſecus quoq; adductas frequēter ꝓbatiōes hēt & argumēta ex materia ſumit q̄le qcq; uideat.eloq̄ntia opus ē. Hi ſēſus mihi deprauati uidēt:eo obſcuriores ſūt.Sed quonā mō emēdari poſſint:nūc mihi nō occurrit niſi fortaſſis.Nā pticulā ꝑ illa etiam putemus ſcribēdā ut legat.Nā cōiectura.acut particulā aſcribēdā:hoc mō ut q̄le qcq; uideat.Significat āt Fabius maiore opus eē eloquētia in q̄litate quam in coniectura tractanda. Huic parti ſubiūgit uirginius cās abdicatiōis.clæmētiæ.malæ tractatōis.orbaꝝ nuptias idicētiū. Demētiæ loco clæmentiæ legēdū eſſe ne admonitiōe qdē ē dignū.Quod aūt ē ultimo loco:de iure priſco ſūptū ē.Nā orbæ olī cui liberet ex cognatis nuptias idicebant ut apte ex Phormiōe Terētiis pcipi pōt. Nā iuris leges plerūq; qōnes pcurrere ſolēt.Hic ſēſus īgenue fateor mihi nō pcipit.corruptus āt ut.Nā iuris genitiuus nihil ſenſū iuuat niſi ad qōnes referat:ut legamus hoc ordine.Nā iuris qōnes plerunq; leges p̄ currere ſolēt. Et ex qbꝫ cauſis nō fiat ſtatutus.Status qdē ī aliis legit exēplaribus ſed ne ſic qdē mihi itegger pſpicuuſq; ut hic ſēſus.Statutū āt cōtēderī eē legēdū.hoc mō.Et ex qbꝫ cauſis nō fiat ſtatutū.ut ītelligamus ſtatutū eē qbus ex cauſis mala tractatio nō fiat. Sed de figuris in alio libro tractauimus.In.viii. de figuris ac figuratis cōtrouerſiis diſſerit Fabius.Quaꝝ tractabimus legēdū.Pr āt ea utit figura ī abdicādo filio:ut ſimulet ſe malle illū corrigeꝝ q̄ abdicaꝝ. Nā & ipſā eādē hēnt ī accuſatōibꝫ moderatōnē.Ipæ nō ipſā mihi legēdū ut.Demētiæ quoq; iudicia aut pp id qđ adhuc fieri.ex iis q̄ ſequūt appet primū diuiſiōis mēbrū librariorꝫ ĩcuria omiſſū eē aſcribēdū.hoc ē.Aut pp id qđ factū ē.ut legamus đmētiæ quoq; iudicia aut pp id qđ factū eſt aut pp id qđ adhuc fieri:uel nō fieri pōt:inſtituunt:

Est enim domestica disceptatio in qua & semel peccasse & leuius q̄ obiiciat absolutio nō nūq̄ sufficit. Nisi absolutiōi legat: ut sit dādi causus: nullus hinc sensus elicit. Nā ad absoluēdū & error & leuitas crimi nis. & semel dūtaxat peccasse in do mestica disceptatione sufficit. In iuriaꝝ. Cōtrouersia suppleat. enu merat nāq; Fabius alias quoq; con trouersias quæ in qualitate uersan tur. Frequētius tamē actio iniuria rū cōiecturalis est. Factæ. n. fere ne gant. Interdū tamē ex facti qualita te animiq; diiudicant. De accu satore cōstituēdo q̄ iudicia diuina tionis uocant. Sic quidē pleriq; re cte legi uidēt. sed diuinationes ego cōtēderim esse legendū. Nā iudicia in qbus de cōstituendo agit accusa tore: diuinatiōes idcirco uocant: ut īquit Pædianus: quod res agat sine testibus & sine tabulis. & his remo tis argumēta sola sequant iudices: & q̄si diuinēt. Spectādūq; qd ma xime agi uelint ii: quoꝝ de ultione quærit. Quæ copula ut otiosa ac sē sui onerosa prsus uidet eradēda & loco illius qd a quo eē legēdū apte ex prima Ciceronis in uerrē actiōe patet. Sic. n. Cicero īqt. Ego sic ītel ligo iudices: cū de pecuniis repetū dis nomen alicuius defert: si certa mē iter aliquos sit: cui potissimum delatio det: hæc duo in primis spe ctari oportet: quē maxīe uelit acto rē eē ii qbus factæ eē dicāt iniuriæ: & quē minime uelit is: q eas iniuri as fecisse arguat. Vter id meliore fide sit allaturus. Sēsui nō cōgruit allaturus. expungatur itaq; ac loco eius id qd ī qbusdā legit exēplaribꝫ facturus reponat. Quoniā aliæ ī renūciādo sūt. Mihi. ingenue fateor: non pcipit hic sensus. Nisi fortassis alii legāt. ut ītelligamus alios esse a legatis eos: q referūt & renūciāt se natui aut populo ea q̄ ī legatiōe ges serūt. Tūc. n. nō sūt legati. sed priua ti. Quod a pte accusantis defēsio est. A pte sine ulla dubitatōe legē dū ē. Præterea cū qs rōnē mortis ī senatū reddidit. In senatu. m lēa ex pūcta legēdū eē ne admonēdū qdē est. Reddit pterea ut pōsentis sit tpis mihi legēdū uidet. Est āt scholasti ca cōtrouersia: ī q̄ fingit: eū quē ui tæ sit ptesum reddere rōes ī senatu cur mori uelit. Quod idē accidit si orbæ. nuptias idicāt pares gradu. mentiam rōni queratur obstare: nō mores: quos quanto ma gis in præteritum laudauerit: tāto facilius pbabit morbo eē mutatos. Reus quotiens causa patietur: debebit eē in defensi one moderatus. quia fere ira & concitatio furori sunt similia. Omnibus his commune est quod rei non semper defensione facti: sed excusatiōe ac uenia frequēter utuntur. Est. n. dome stica disceptatio: ī qua & semel peccasse: & p errorē & leuius q̄ obiiciatur: absolutio nōnunq̄ sufficit. Sed alia quoq; multa cōtrouersiaꝝ genera in qualitatē cadunt iniuriaꝝ: q̄q̄. n. reus aliquando fecisse negat: plerūq; tamen hæc actio facto atq; aīo continetur. De accusatore constituendo quæ iudicia diui nationes uocantur. In quo genere Cicero quidem q mandan tibus sociis Verrem accusabat: hac usus est diuisione. spectā dū qd maxīe agi uelint hi: quorū de ultione quæritur. a quo minime uelit is: q accusatur. Frequentissimæ tamen hæ sunt quæstiones: uter maiores causas habeat: uter plus industriæ aut uiriū sit allaturus ad accusandum. uter id meliore fide sit allaturus. Tutēllæ præterea ī quo iudicio solet quæri. An alia de re q̄ de calculis cognosci oporteat. An fidē præstare debe at tantū: non etiā consilium & euentus: cui simile est malæ ge stæ pcuratiōis. in foro negociorꝝ gestorꝝ. nā & mādati actio est. Præter hæc fingunt in scholis & scripti maleficii: in qui bus aut hoc quærit: an scriptū sit: aut hoc an maleficium sit. raro utrūq;. Malæ gestæ legatiōis apud græcos: & ueris cau sis frequens. ubi iuris loco quæri solet. An omnino aliter age re q̄ mandatum sit liceat: & quousq; sit legatus: quoniā aliæ ī renunciando sunt: ut in eo qui testimoniū ī Verrem dixerat: post perlatā legationē. Plurimum tamē est in eo quale sit fa ctum. rei. p. læsæ. Hinc mouentur quidē mille iuris cauillati ones. qd sit rem. p. lædere: & læseritne. an pfuerit: & ab ipso an propter ipsum læsa sit. In facto tamen plurimū est. Ingra ti quoq;: in quo genere quæritur: an is cū quo agitur accepe rit beneficium: quod raro negandum est. Ingratus est enim q negat q̄tum acceperit. an reddiderit. an ptinus qui nō red didērit ingratus sit: an potuerit reddere. an id quod exigebat debuerit. quo aīo sit. Simpliciores illæ iniusti repudii: sub q̄ lege controuersiæ illud pprium habent: quod a pte accusan tis defensio est: & defendentis accusatio. Præterea cū quis rō nem mortis in senatu reddidit: ubi una quæstio est iuris: an is demū phibendus sit: qui mori uult: ut se legum actiōibus subtrahat. Cætera q̄litatis. Fingunt & testamenta in qbus de sola quærat uoluntate: ut in cōtrouersia quā supra exposui: ī q̄ de parte patrimonii q̄rta: quā pr̄ digniss̄imo ex filiis reli querat: contendūt philosophus. medicus. orator. Quod idē

Itē nō idē mihi legēdum uidetur. Indicant aūt penultima longa proferēdum: cum idem sit quod denunciēt.

Hoc tãtum admiror Flauium. Quisnam is fuerit Flauius: qui tam anguste qualitatis materiam termina uit non memini me legisse. Quantitas quoq; ut dixi: plerũq; etiã si non semper: plerunq; recte tamẽ eidẽ subiacet. Plerunq; iterato positum ac illud recte aduerbium mihi uidetur eradendum. Redũdat enim ac ni/hil sensum adiuuat, hoc modo. Quantitas quoq; ut dixi: plerunq; etiam si non semper: tamen eidẽ subiacet.

q Vi neq; fecisse se negauit, neq; aliud esse quod fecerit dicet. Negabit ne dissimilia copulẽtur tempora: mihi legendum uidetur. Qui uero hoc caput inscripserunt de qualitate iudiciali: in manifestũ lapsi sunt erroré: cũ de actionis quæstio/ne quæ ab aliis translatio quoq; ap pellat: hoc loco trastet Quintiliãus

accidit: si orbæ nuptias indicant pares gradu: & si inter pro/pinquos de idoneo quæratur. Sed mihi nec omnes perseq ma terias in animo est. Fingi enim adhuc possũt: nec communes sunt eaq; quæstiones quia positionibus mutãtur. Hoc tantũ admiror Flauiũ: cuius apud me merito sũma est auctoritas: cum artem scholæ tantũ componeret: tam anguste materiã qualitatis terminasse. Quantitas quoq; ut dixi: plerũq; etiã si nõ semper plerunq; recte tamen eidem subiacet: seu modi est: seu numeri. Sed modus aliquando constat æstimatiõe facti: q̃ta sit culpa: q̃tumue beneficium. aliquando iure cum id in controuersiam uenit. qua quis lege puniendus uel honorãdus sit. Stuprator decẽ milia dare debeat: quæ pœna huic crimini constituta est: an quia stupratus se suspendit: capite puniri tanq̃ cã mortis: quo in genere falluntur: qui ita dicũt tãq̃ inter duas leges quæratur. Nam de decem milibus nulla cõ/trouersia ẽ: quæ nec petunt. Iudiciũ reddit. an reus causa sit mortis. In coniecturã quoq; eadem species cadit: cũ ppetuo an quinquennali sit exilio mulctandus in controuersiam ue nerit. num prudens cædem commiserit quæritur. Illa quoq; quæ ex numero ducitur pendet ex iure. an Thrasybulo tri/ginta præmia debeant: & cum duo fures pecuniam abstule runt: separatim quadruplum quisq; an duplum debeat. Sed hic factũ quoq; æstimat: & tamen ius ipsũ pẽdet ex q̃litate.

De actionis quæstiõe

q Vi neq; fecisse se negauit: neq; aliud eẽ quod fecerit di cet: neq; factum defendet: necesse est in suo iure consi/stat. In quo plerũq; actionis est quæstio: quæ nõ semper ea/dẽ est: ut quidam putauerũt. Iudicium antecedit: qualia sunt præturæ curiosa cõsilia: cum de iure accusatoris ambigitur: & in ipsis frequentissime iudiciis uersatur. Est enim duplex eius disceptatiõis cõditio: quod aut intentio: aut præscriptio habet controuersiam. Ac fuerunt qui præscriptionis statum facerent: tanq̃ ea non iisdem oibus quibus cæteræ leges quæ stionibus continerentur. Cum ex præscriptione lis pendet: de ipsa re quæri non est necesse. Ignominioso filius præscri/bit de eo loco: iudicatio est an liceat. Quotiens tamẽ poteri/mus: efficiẽdũ est: ut de reo quoq; bene sentiat. Sic. n iuri nõ

Iudiciũ antecedit qualia sunt cu/riosa præturæ consilia. Aliquid uer bõq; sensus integritati deesse uidet. Ascribẽdas aũt has particulas puto Nam &, ut sit bimẽbris diuisio hoc modo. Nam & iudiciũ antecedit & in ipsis frequentissime iudiciis uer/sat. Interdũ nanq; actionis quæstio præcedit iudiciũ cum queriť utrũ quis agere possit, hoc enim ante de terminat prætor q̃ iudiciũ ĩstituat. Interdum in ipsis uersatur iudiciis, hoc est una cum pricipali causa tra/ctatur. Tanq̃ ea nõ iisdem oibus quibus cæteræ leges quæstionibus cõtinerentur. Singulariter cõtine/retur est legẽdum, ut ea ad præscri/ptionem referatur. Cum ex præ scriptione lis pendet: de ipsa requiri non est necesse. Male percipitur hic sensus ut qui sit deprauatus. Quo nanq; modo de præscriptione non quæritur: si de ipsa præscriptiõe lis pendet. Ita nanq; oppositis frõtibus sibi ipsi repugnaret hoc loco Fabius Sic uero corrigi posse puto: si quæ/ri legatur & re ab ipo uerbo separet hoc modo. Cum ex præscriptione lis pendet: de ipsa re quæri non est necesse. Sic aũt esse legendum: apte exemplũ quod subiicitur ostendit. Si. n filius ignominioso patri præ/scribit: quod ipsi agere nõ liceat: ni/hil necesse est quærere de crimine, quod pater in filium intẽdit: sed de hoc solo iudicatio est. An ignomi/nioso agere liceat. Ignominioso fi lius præscribit: de eo loco iudicatio est an liceat. Nõ nihil mihi uerboq; ad huius perfectionem sensus desi/deratur. Et patri quidẽ datiuũ pu/to ascribendum. Pro loco autem so lo legendũ, hoc modo. Ignominio/so patri filius præscribit. De eo solo iudicatio est an liceat. Quod sicui fortasse nimiũ audax uideor: is ni/hil aut mutãdo aut adiiciendo: sen sum Fabii acumini conuenientem eliciat. Quotiẽs tamẽ poterimus

efficiendum est: ut de reo quoq; bene sentiat. Ex superioq; corruptione hic sensus est deprauatus. Facile autẽ corrigiť si re illa o uocali erasa legat, hoc mõ, ut de re quoq; bene sẽtiat. Nã cũ ex præscriptõe lis pẽdet: q̃is de re ipa quæri nõ sit necesse: tamẽ efficiẽdũ est: ut iudex nõ solũ de iure nostro: sed etiam de re ipsa bene sentiat.

Vt in ſponſionibus quæ ex interdictis fiunt. Sic quidem legitur: ſed pro ſponſionibus forſitan poſſeſſioni/bus eſt legendum. Frequentiſſime enim præſcriptiones circa poſſeſſiones lōgi temporis uerſantur, uaria aūt ſunt apud iuriſconſultos interdicta: quibus amiſſa poſſeſſio recuperat. Vir fortis optet quid uolet. Quid/quid uel certe Quod non quid legendum eſſe uidetur. In utroq; aūt genere ſtatus idem ſit. Rectius i qui/buſdā exēplaribus ſit legit. Porro lex omnis. Modeſtinus quoq; de legibus ſic ſcribit. Legis uirtus hæc ē ipe rare, uetare, permittere, punire. Litē habet aut ꝓpter ſe ipſam, aut propter alterā quæſtionē, ita quidē legit: ſed mēdoſe ut mihi uidetur. Nō. n. quæſtionē: ſed quæſtio eſt. ita cōtē derim eſſe legendū: ut ſenſus ſit in/tiū. Nā lex aut ꝓpter ſe ipſam aut ꝓ pter alterā legē habet litē: id quod i contrariis accidit legibus. Quæſtiō aūt in legitimis cōtrouerſiis aut eſt in ſcripto, aut in uoluntate. Quare hoc mō & legat & diſtīguat. Litem habet aut propter ſeipſam aut ꝓter alterā. Quæſtio ē aut inſcripto.

Scripti & uolūtatis frequen/tiſſima īter conſultos quæ/ſtio eſt. Iuris genitiuus Iure ue ablatiuus uidet aſcribēdus: ut iu riſconſultos legamus. Adeo aūt id quod Fabius inqt ueꝝ ē: ut quorū/dā leguleoꝝ iſcitia factū ſit: ut nō le ges mō priſcæ: quaꝝ fere nulla ex/tat: ac edicta prætorum Romano/rū interdictaq; ſed reſponſa quoq; ac expoſitiones fere omnes iuriſcō/ſultorum: quas totius antiquitatis elegātiæq; īperiti leges uocāt: in du biū q̄uis aptiſſima ſint reuocentur.

Fur quadruplū ſoluat. Aut hæc lex corrupta aut quæ inferūtur de/prauata ſunt iudicanda. Neq; enim uigena milia recte computanti de/cem milium quadruplum unq̄ ui/debuntur. Quare non quadruplū ſed duplum mihi uidetur eſſe legē dū. Sic enim & quadragena actor ræcte petet, cum ſingulos uigena ſoluere debere ex lege ſentiat. & rei uigena decem milium quæ furri/puerunt duplum eſſe contendunt De fure autem non manifeſto: qui duplum duntaxat ſoluere cogeba/tur: hæc lex lata eſſe uidetur. Fures enim manifeſti qui in furto depre/hendebantur: quadruplum redde/bant. Quia ex hac natus & me retrix eſt. Hæc ratio quidem aper/te eſt deprauata: aliquidque uerbo rum in ea deſideratur. Forſitan au/tem tria hæc ſunt aſcribenda ante q̄ eēt: illo uerbo ē eraſo. hoc modo qa ex hac natus anteq̄ meretrix eēt.

Qui ſolū uiderūt hūc ſtatū plani & uolūtatis appellauerūt. Quod re latiuum hic ſenſus exigere uidetur: ut legatur hoc modo Quod qui ſolum uiderūt hunc ſtatum plani & uo luntatis appellauerunt. Vnum eſt in quo id ſeruari non poſſe ex ipſo patet ſemper. Huic quidē ſenſui nihil deeſt quod ſit neceſſariū. ſemper aūt e ſuo loco in alienū uidet eſſe tranſlatū. Sic nāq; opinor diſponendū: ut poſt infinitum ſeruari collocetur. hoc modo. Vnum eſt in quo id ſeruari ſemper non poſſe ex ipſo patet.

libentius indulgebit: ut in ſponſionibus quæ ex interdictis fi unt: etiam ſi nō proprietatis eſt quæſtio: ſed tantum poſſeſ/ſionis: tamen non ſolum poſſediſſe nos: ſed etiam noſtrū poſ ſediſſe docere oportebit. Sed frequētius etiam quærit de in/tentione. Vir fortis optet quid uolet. nego illi dandum quic/quid optauerit. non habeo præſcriptionem: ſed tamen uolū/tate cōtra uerba præſcriptionis mō utor. In utroq; autē gene re ſtatus idē fit. Porro lex oīs aut tribuit. aut adimit. aut punit aut iubet. aut uetat. aut permittit. Litem habet aut propter ſe ipſam: aut propter alteram. Q uæſtionem aut i ſcripto: aut ī uoluntate. In ſcripto aut apertum eſt: aut obſcurum: aut am biguum. Q uod de legibus dico: idem accipi uolo de teſta/mentis. pactis. ſtipulationibus. omni deniq; ſcripto: idem de uoce. Et quoniam quatuor eius generis quæſtiones uel ſtatus facimus: ſingulos percurram. De ſcripto & uolūtate.

Scripti & uolūtatis frequentiſſima inter cōſultos quæ/ſtio eſt: & pars magna controuerſiæ iuris hinc pendet. quo minus id in ſcholis accidere mirum eſt: ubi etiam ex īdu ſtria fingitur. Eius genus unum eſt in quo & de ſcripto & de uoluntate quæritur. Id tum accidit: cum eſt in lege aliqua ob ſcuritas. in ea aut uterq; ſuam interprætationē cōfirmat: aut aduerſarii ſubuertit: ut hic. fur quadruplū ſoluat. duo furri/puerunt: pariter decem milia. petuntur ab utroq; quadrage na. illi poſtulant: ut uigena cōferant. Nam & actor dicit hoc eſſe quadruplum quod petat: & rei hoc quod offerant. Volū tas quoq; utrinq; defenditur. Aut cum de altero ītellectu cer tum eſt: de altero dubium. Ex meretrice natus ne concioneť. Q uæ filium habebat: proſtare cœpit. Prohíbetur adoleſcēs concione. Nam de eius filio: quæ ante partum meretrix fuit: certum eſt. an eadem huius cauſa ſit: dubium ē: quia ex hac natus: & meretrix ē. Solet & illud quæri quo referatur quod ſcriptum eſt. bis de eadē re ne ſit actio: ideſt hoc bis ad acto/rem an ad actionem. Hæc ex iure obſcuro. Alterum genus ē ex manifeſto: qui ſolum uiderunt hunc ſtatum. plani & uo/luntatis appellauerunt. In hoc altera ps ſcripto nititur. altera uolūtate. Sed contra ſcriptū tribus generibus occurrit. Vnū ē: ī quo id ſeruari nō poſſe ex ipſo patet ſēper. Liberi parētes

alant aut uinciantur. Non.n. alligabitur infans. Hinc erit ad alia tranſitus & diuiſio. Nũ qſquis non aluerit: non hic. Propter hoc ꝓponunt qdã tale genus controuerſiaꝝ: in quo nullum argumẽtũ eſt: quod ex lege ipſa peti poſſit: Sed de eo tãtũ de quo lis eſt quærendũ ſit. Peregrinus ſi murum aſcẽderit: capite puniat. Cũ hoſtes murũ aſcendiſſent: pegrius eos depulit. petit ad ſuppliciũ. Non erũt hic ſeparatæ quæſtiones. an qſq; an hic. qa nullũ põt afferri argumẽtũ contra ſcriptũ uehementius eo quod ĩ lite ẽ: ſed hoc tantũ. an ne ſeruandæ quidem ciuitatis cã. Ergo & æquitate & uoluntate pugnãdum. Fieri tamen põt: ut ex aliis legibus exempla ducamus: per quæ appareat ſemp ſtari ſcripto nõ poſſe: ut Cicero pro Cecina fecit. Tertiũ cũ in ipſis uerbis legis reperimus aliqd: per quod ꝓbemus aliud legum latorem uoluiſſe: ut ĩ hac cõtrouerſia. Qui nocte cũ ferro deprehenſus fuerit: alligetur. Cũ ãnulo ferreo iuentũ magiſtratus alligauit. Hic quia ẽ uerbũ in lege deprehenſus: ſatis etiam ſignificatũ uidet nõ cõtineri lege niſi noxiũ ferrum. Sed & ut qui uolũtate nitet: ſcriptũ quotiẽs poterit ĩfirmare debebit: ita qui ſcriptum tuebit adiuuare: ſe etiam uolũtate temptabit. In teſtamẽtis & illa accidũt: ut uolũtas manifeſta ſit: ſcriptũ nihil ſit: ut ĩ iudicio curiano: in quo nota. L. Craſſi & Sceuolæ fuit cõtẽtio. Subſtitutus hæres erat: ſi poſthumus ante tutelæ ſuæ ãnos deceſſiſſet Nõ eſt natus. Propinqui bona ſibi uendicabant. Quis dubitaret: qn ea uolũtas fuiſſet teſtãtis: ut ĩsnõ nato filio hæres eẽt q mortuo: ſed hoc nõ ſcripſerat. Id quoq; qd huic cõtrarium eſt accidit nup: ut eẽt ſcriptũ: quod appareret ſcriptorem noluiſſe: q ſeſtertiũ nũmũ qnq; milia legauerat: cum emẽdaret teſtamentum ſublatis ſeſtertiis nũmis: argẽti pondo poſuit. quinq; milia remanſerũt. apparuit tamẽ qnq; põdo dari uoluiſſe: quia ille in argento legato modus & inauditus erat & ĩcredibilis. Sub hoc etiã ſtatu generales ſunt quæſtiones. Scripto an uoluntate ſtandũ ſit. quæ fuerit ſcribẽtis uolũtas. tractatus oẽs q̃litatis aut cõiecturæ: d̃ qbus ſatis dictũ arbitror.

De contrariis legibus.

Proximum eſt de legibus cõtrariis dicere: qa inter oẽs artiũ ſcriptores cõſtat ĩ antinomia duos eẽ ſcripti & uoluntatis ſtatus. neq; ĩmerito: qa cũ lex legi obſtet: utriq; contra ſcriptũ dicitur: & quæſtio eſt de uolũtate. ĩ utraq; id ambigit. an utiq; illa lege ſit utendum. Omnibus autem manifeſtum eſt: nunq̃ eſſe legem legi cõtrariam iure ipſo. quia ſi diuerſũ iuſſiſſet: alterum altero abrogaretur: ſed eas caſu collidi & euentu. Colliduntur autem aut pares inter ſe: ut ſi optio tyrãnicidæ & uiri fortis comparetur: utriq; data quod uelit petẽdi poteſtate. Hic meritoꝝ. tẽporis. præmii collatio ẽ. aut ſecũ ipſæ ut duoꝝ fortiũ. duorũ tyrãnicidaꝝ. raptaꝝ: ĩ qbus Nam quiſquis non aluerit. non hic. Nũ loco illaꝝ nãac nõ pticulaꝝ legẽdũ eẽ ex ipõ facile pcipit ſẽſu. ut ſit diuiſio. Nũ qſquis nõ aluerit. nũ hic de quo agitur ſubĩtelligamus.

An qſq; an hic. Quiſqs nõ qſq; ut legat ſenſus expoſcit. Tertiũ eſt cũ ipſis uerbis reperimus aliqd. In præpoſitio mihi uidet adiicienda. ut legat. Tertiũ cũ in ipſis uerbis legis.

Hic qa eſt uerbũ in lege deꝑhẽſus ſatis etiã ſignificatũ uidet nõ cõtineri lege niſi noxiũ ferꝝ. Hic apte colligit: deꝑhẽdi de uetitis ꝓprie dici.

Sed & ut q uolũtate nitet. Illa & copula mihi uĩ ut redũdãs eradẽda

Si poſthumus ante tutelæ ſuæ annos deceſſiſſet. Is ãte tutelæ ſuæ annos decedere dr: qui ante pubertatẽ morit. hoc ẽ. ante q̃rtũdecimũ ãnũ ĩ maſculis. duodecimũ uero ĩfœminis. Vlpianus delegatis & fideicommiſſis tertio Cũ filio familias ita legat: cũ in tutelã ſuã puenerit: pubertatis tps ſignificat. Paulus eodẽ titulo. Si filiæ familias ita legatũ ſit: cũ ĩ tutelã ſuã puenerit: tũc debebit. cũ uiripotẽs facta fuerit. Boethius ĩ topica Ciceronis libro tertio. In tutela ſua eſt cũ qsteſtamẽtũ iure iã facere põt. Vlpianus d̃ teſtamẽtis. Qua ætate teſtamẽtũ uel maſculi uel fœminæ facere poſſint uideamus. Et uerius eſt in maſculis q̃rtũ decimũ annũ ſpectãdũ eẽ. in fœminis uero duodecimũ cõpletũ. Quæ ille in argẽto legato modus & inauditus erat & incredibilis. Quia aut certe quod relatiuo quæ eralo proculdubio legendum eſt.

Roximũ eſt de legibus contrariis dicere: qa ĩter oẽs artiũ ſcriptores cõſiſtit in antinomia duos eẽ ſtatus ſcripti & uolũtatis. Cõſtat legẽdũ eẽ nõ cõſiſtit etiã ſi exẽplaria quædam nobis nõ aſtipularent: ex ſenſu tamẽ ipõ facile pciperemus. Antinomia uero legũ cõtrarietas ad uerbũ iterꝑtat.

Quia ſi diuerſũ iuſſiſſet: alteraꝝ altero abrogaret. Corrupte iuſſiſſet mihi legi uidetur. ius eẽt uero pulcherrime q̃drat. Sicq; exiſtimo eſſe legẽdũ. Duoꝝ tyrannicidaꝝ raptaꝝ. Duaꝝ quoq; mihi aſcribẽdũ uidet: ut legat Duarum raptaꝝ. In ſcholis nãq; frequẽs erat hæc cõtrouerſia. Rapta raptoris aut mortem aut ĩdotatas nuptias eligat. Quidã itẽpeſta nocte rapuit duas: q̃ꝝ altera mortem. altera ĩdotatas nuptias

mauult. An qualitas utra istoꝝ sit petitio. Aut copulam loco an particulæ reponẽdam quidẽ esse & qualitatis legẽdũ facile cõstat. Sed mihi adhuc in hoc sensu aliqd desideraꝛ. Iustiorq; loco istoꝝ legẽdũ uideꝛ. hoc mõ. Aut q̃litatis. utra sit iustior petitio. Diuersæ quoq; leges confligũt aut similes aut duæ. Sic qdẽ legiꝛ: sed corrupte. Aut nãq; disiũctiua particula iter opposita dũtaxat ab eruditis nõ iter disparata prsus solet collocari. Similes ãt & duæ apte disparata significãt. Quare aut cõiũctio iterato posita linẽda uideꝛ: ac nõ duæ sed diuersæ ita est legẽdũ: ut sit initiũ sensus. hoc mõ. Diuersæ quoq; leges cõfligũt aut similes. Diuersæ. ut in itelligamus diuersas a Fabio repeti quoeaꝝ subiiciat exẽplũ. Nã & diuersarũ & similiũ legũ exẽpla iferunt.

Et in magistratu multa dicent: qbꝰ scriptum expugnatur. In magistratu quidem corrupte legitur. Mihi uero a magistratu hoc est pro magistratu emendandũ uꝛ. Nã p magistratu: qui contra legem ex arce discesserat: ea oia quæ subiiciuntur dici possent.

Contra quas nihil opponi põt. Huic sensui mihi aliqd deesse uꝛ & forsitã similes foret ascribẽdũ. hoc mõ Similes cõtra q̃s. Exposuit. n. Fabius: quo mõ diuersæ leges cõfligãt Hoc loco ostẽdit quo mõ similes leges pugnẽt: qd qdẽ apte ex eo qd iferꝛ exẽplo colligiꝛ: q̃uis illud quoq; sui deprauatũ. Tyrãnycidæ imago i gymnasio ne ponaꝛ. mulieri tyrãnũ occidit. Cõfusus ẽ adeo hic locus: q̃uis ut iteger a pleriſq; legaꝛ: ut quæ sequunt ad hãc cãm ptinẽtia: itelligi nõ possit: nisi corrigaꝛ. Qui aũt emẽdari possit cũ altera legũ tota hic desit. altera mẽdis nõ careaꝛ? An quæ lex adest: ita est emẽdãda: ut illud phibẽtis aduerbiũ eradaꝛ? hoc mõ. Tyrãnicidæ imago i gymnasio ponaꝛ. Quæ uero prætermissa librariorũ icuria deest talis mihi existimaꝛ fuisse. Mulieris imago in gymnasio ne ponaꝛ. Verbũ aũt ponaꝛ repetitũ erroris causam fuisse affirmarim. Cõtra aũt aduerbiũ ẽt uideꝛ ascribẽdũ hocq; mõ legẽdũ. Tyrãnicidæ imago i gymnasio ponaꝛ. Cõtra Mulieris imago in gymnasio ne ponaꝛ. Impares sunt: cũ alteri multa sunt: quæ opponi possunt. alteri si nihil nisi qd in lite est. Si pticula ut sensum pturbãs expũgaꝛ: ut legaꝛ Alteri nihil nisi qd i lite ẽ. Aduersus desertores scripta nõ põt: nisi optionẽ subuertit. Nullus fere sensus ẽ in hoc capite: q mẽdis prsus careat. Hic aũt ita ẽ deprauatus: ut nihil pcipi possit: nisi hoc mõ corrigaꝛ. ut optõe & subuerti lris. m. &. t. expũctis legaꝛ. hoc mõ. Aduersus desertores scripta nõ põt nisi optione subuerti. Desertores aũt dicunt: qui locũ in acie deserũt: qui legibus capite sunt puniẽdi. Permittet an uetet. Permittat ut modi cõueniãt legendũ esse patet. Patri in filiũ. patrono in libertum manus iniectio. Manus iniectio: ut ex uariis iurisconsultoꝝ dictis colligitur. utq; seruius grammaticus exponit: dicitur quotiens nulla iudicum expectata auctoritate rem nobis debitam uẽdicamus

Duplices leges sunt sicut duæ colliduntur. Sunt uerbum ut sensui molestum eradatur: ut legatur. Duplices leges sicut duæ colliduntur. Duplices autem dicuntur leges: quæ i duo membra diuidũtur: qualis ea est: quæ subiicitur. Nothus ante legitimum natus legitimus sit. post legitimum tantum ciuis. Quæ sic aut inter se pugnent aut obstent legibus. Vt sensus percipi possit Si littera. q. expuncta legatur.

non põt esse alia quæstio q̃ temporis. utra prior sit: an qualitas: utra istorum sit petitio. Diuersæ quoq; leges confligunt: aut similes aut duæ: quibus etiam citra aduersam legem contradici possit: ut in hac controuersia. Magistratus ab arce ne discedat. Vir fortis optato quæ uolet. uel alia nulla obstante quæri põt. an quicqd optarit accipere debeat. & in magistratu multa dicent: qbus scriptũ expugnatur. Si incendium in arce fuerit. Si in hostes recurrẽdũ. contra quas nihil opponi põt: nisi lex altera. Tyrannicidæ imago in gymnasio ponaꝛ. contra mulieris imago i gymnasio ne ponaꝛ. Mulier tyrannum occidit. Nam neq; mulieris imago nullo alio casu poni põt. nec tyrannicidæ ullo alio casu sũmoueri. Impares sũt: cũ alteri multa sũt quæ opponi possũt. alteri nihil nisi quod in lite ẽ: ut cũ uir fortis ipunitatẽ desertoris petit. Nã cõtra legẽ uiri fortis: ut supra ostendi: multa dicunt. aduersus desertores scripta nõ põt: nisi optionẽ subuertit. Item confessũ est ex utraq; pte ius aut dubiũ. si confessũ est: hæc fere quæruntur. Vtra lex potẽtior. an ad deos ptineat. an ad hoies: an ad rẽ p. an ad priuatos. De honore an de pœna. magnis rebus an de paruis. Permittat. an uetet. an iperet. Solet tractari & utra sit antiquior: & uelut potentissima. utra minus perdat: ut in desertore & uiro forti: q illo non occiso: lex tota tollatur. occiso sit reliqua uiro forti alia optio. Plurimum tamẽ ẽ i hoc: utrũ fieri sit melius atq; æquius: de quo nihil præcipi nisi proposita materia põt. Si dubiũ: aut alteri aut iuicẽ utriq; de iure fit cõtrouersia: ut in re tali. Patri in filium. patrono i libertũ manus iiectio sit. Liberti hæredẽ sequunt. Liberti filiũ quidam fecit hæredẽ. inuicẽ petiꝛ manus iniectio: & patronus negat ius patris illi fuisse: qa ipse in manu patroni fuerit: Duplices leges sũt: sicut duæ colliduntꝛ. ut nothus ante legitimũ natus legitius sit. post legitimũ tãtũ ciuis. Quod de legibus idẽ de senatus consultis dictũ. quæ si aut iter se pugnent aut obstẽt legibus: non tamẽ aliud sit eius status nomen.

De ſyllogiſmo ſeu ratiocinatione

Sillogiſmus habet aliquid ſimile ſcripto & uoluntati: qa ſemper pars in eo altera ſcripto nititur. Sed hoc ītereſt: quod illic contra ſcriptum dicitur. hic ſupra ſcriptum. illic q uerba deſēdit: hoc agit ut fiat utiq; quod ſcriptum eſt. hic ne aliud q̄ ſcriptum eſt. Eius nonnulla etiam cum finitione con iunctio. Nam ſæpe ſi finitio īfirma eſt: in ſyllogiſmum dela bitur. Sit enim lex. Venefica capite puniatur. Sæpe ſeparāti amatorium dedit. eundem repudiauit. per ꝓpinquos rogata ut rediret: non eſt reuerſa. ſuſpēdit ſe maritus. mulier uenefi cii rea eſt. Fortiſſima eſt actio dicentis amatorium uenenum eſſe. id erit finitio: quæ ſi parum ualebit: fiet ſyllogiſmus: ad quem uelut remiſſa priore contentione ueniemus. an perin de puniri debeat: ac ſi uirum ueneno neceſſet. Ergo hic ſtatus ducit ex eo quod ſcriptum eſt: id quod incertum eſt. quod quoniam ratiōe colligitur: ratiocinatiuus dicitur. In has autē fere ſpecies uenit. An quod ſemel ius eſt: idē & ſæpius. Incæ ſti damnata & præcipitata de ſaxo uixit. repetitur. An quod in uno: in pluribus. Q ui duos uno tempore tyrānos occidit duo præmia petit. An quod ante & poſtea. Raptor ꝓfugit. rapta nupſit. reuerſo illo petit optionem. An quod ī toto idē in parte. Aratrum accipere pignore non licet. Vomerem ac cepit. An quod in parte: idem in toto. Lanas uehere tarēto nō licet. oues uexit. In his ſyllogiſmis e ſcripto nititur: alter ſatis cautū eſſe dicit. Poſtulo ut præcipitetur incæſta. lex eſt. & ra pta optionem petit. & in oue lanæ ſunt. Similiter alia. ſed qa reſpōderi pōt. non eſt ſcriptū: ut uiuus præcipitetur damna tus: aut quando rapta optet. aut tyrānicida duo præmia ac cipiat. nihil de uomere cautū. nihil de ouibus: ex eo qd̄ ma niſeſtum: colligitur quod dubium eſt. Maioris pugnæ eſt ex ſcripto ducere: quod ſcriptum non eſt. An quia hoc & hoc. Q ui patrem occiderit culeo īſuatur. matrem occidit. Ex do mo ne ius educere ne liceat. Extra tabernacula eduxit. In hoc genere hæc quæruntur. An quotiens propria lex non ē: ſimi li ſit utendum. An id de quo agitur: ei de quo ſcriptum eſt ſi mile ſit. Simile aūt & maius eſt: & par & minus. In illa prio re. An ſatis lege cautū ſit. an & ſi parū cautū eſt: & hoc ſit utē dum. In utroq; de uoluntate legum latoris: ſed de æquo tra ctatus potentiſſimi.

De ambiguo ſeu amphibologia.

Mphibologiæ ſpecies ſunt innumerabiles: adeo ut phi loſophorum quibuſdam nullū uideat eē uerbū: quod non plura ſignificet. genera admodū pauca. Aut enim uoci bus accidit ſingulis: aut coniunctis. Singula afferunt errorē: cum pluribus rebus aut hominibus eadem appellatio eſt

Yllogiſmus habet. Syllogiſ mus a Cicerone ratiocina tio tranſfertur. hoc ät ſtatu id quod incertū eſt ac non ſcriptū: ex eo quod ſcriptū eſt, pbaf: ut apte Fabius docet. Sed hoc ītereſt qd̄ illi cōtra ſcriptū dicit. hic ſupra ſcri ptū. Super legēdū eſſe facile cōſen tiet: qui ſcierit ſupra & īfra ad locū referri. Eius nō nulla cū finitione coniectio eſt. Vt legaf coniūctio: ne admonendū quidē uideat. Quod quoniā rōne colligit: ratiocinatiuū dicit. Rōcinatione utputo legendū eſt. Nā ſyllogiſmus græce: latine ra tiocinatio dicit. In his ſyllogiſmis e ſcripto nitit. Alter ſatis cautū eſſe dicit. Deprauatus hic locus ſic emē dari poſſe uidet ſi & ſyllogiſmis ut ſit caſus ablatiui legaf: & e præpoſi tio ut ſupflua expuncta, & alter di ctio iterꝫ aſcribaf & non negādi ad uerbiū hoc mō. In his ſyllogiſmis ſcripto alter nitit, alter nō ſatis cau tū eē dicit. Sic aūt legendū eē: aperte quæ īferunt exēpla declarāt. Nā ac cuſator ſcripto nitit cū inqt. Poſtu lo ut præcipitet īceſta. lex eſt. n. quæ hoc iubet. Defenſor cōtra non ſatis cautū eē ait: cū in lege ſcriptū nō ſit: ut dānata bis præcipitet. Simili ter alias. Expūcta. s. littera alia legē dū eſt. Sed qa reſpōderi pōt: nō eſt ſcriptū ut uiuus p̄cipitet dānatus. Corrigāt mihi hūc locū uelim: q ni hil putāt in exēplaribus īmutandū cū Viuus nec ſenſui cōgruat nec le gi: qua iubet: ut dānatæ īceſti de ſa xo præcipitent. Quare non uiuus: ſed bis & dānata mihi legēdū uideat hoc mō. ut bis præcipitet dānata.

Aut quādoq; rapta optet. Que co pula eradaf: ut quādo legatur. hoc mō. aut quādo rapta optet. Maio ris pugnæ ē ex ſcripto ducere id qd̄ nō eſt ſcriptū. Iulianus de legibus quo mō a ſcriptis ad ea quæ ſcripta nō ſūt ius ducaf apte his uerbis de ſcribit. Nō poſſunt iqt oēs articuli ſingillati aut legibus aut ſenatuſcō ſultis cōprehēdi. Sed cū ī aliquo ca ſu ſnia eoꝝ manifeſta ē: is q iuriſdi ctiōi præeſt ad ſimilia ꝓcedere: atq; ius dicere debet. An & ſi paꝝ cau tū ē & hoc ſit utēdū. Et copula ex pūgēda & hac ꝓ hoc legēdū uideat: ut ad legem referatur.

Mphibologiæ ſpēs ſūt inu merabiles adeo ut philoſo phoꝝ q̄buſdā nullū uideaf eē uerbū qd̄ nō plura ſignificet. A.

Gellius libro undecimo. Egesippus inquit omne uerbum ambiguum natura esse. Amphibologia aũt ad uerbum sermonis ambiguitas interpretari potest. Ambiguum fere transfertur. ὁμωνυμία dicitur. A latinoꝝ quibusdam equiuocatio transfertur. An fortunam corporis significent incertum est, hoc est, an castrati dicantur. Nam gallis hoc est cybeles sacerdotibus testiculi testa sania excidi solebãt. Alia diuisio. Diuiso ut legatur non diuisio ne admonitione quidẽ est dignũ. Ex qua tamẽ græci cõtrouersias ducũt. Inde αὐλητρὶσ illa uulgata. Pro qua mihi uidetur quo legendum esse, αὐλήτριδ aũt si est solum uerbũ latine tibicina dicit. Nam αὐλοσ tibia est. Sin duo uerba αὐλητρὶσ, interpretat aula ter. Hæc aũt lex in scholis fingebat, αὐλητρὶσ si ceciderit: plubicet. Quædã Tibicina cecidit: quã publicare cũ uellẽt ipsa de tibicina scriptã esse legem negat: sed de aula quæ ter ceciderit. Hoc aũt exẽplo & Diogenes Laertius utit in uita Zenonis, uelut si quit cũ dicimus αὐλητρὶσ cecidit, incertũ, n. est de muliere tibicina an de domo dicamus. Tertia est ex cõpositis: ut si quis corpus suum in occulto loco poni iubeat, circa qd monumentum multũ agri ab hæredibus in tutelam cineꝝ ut solet leget. Sit littus occasio cultum. Hic locus non solum idiget Asterisco sed Fabii quoq; ipsius auxilio. Nam ita ẽ corruptus ut uerus sensus integer q; non percipiat nisi forsitan ꝑ illo littus scribat latus & occasio eradat ac loco eius hoc repõat, hoc modo sit latus hoc cultum: ut itelligamus amphibologiã esse in illis hoc cultũ. Aliud, n. significat si cõiũctim aliud si diuisim legat. Sed citra aspiratiõnẽ priscoꝝ more ac potius iperitorũ scriptũ fuisse uidet. Sic contendit apud græcos leon. Pantaleon cũ scribtura dubia est bona oia leonti, an bona Pãtaleõti relicta sunt. Et copula mihi ascribẽda uidetur, & sint esse legendum hoc modo. Sic apud græcos contẽdit Leon & Pãtaleon, & quæ sequuntur, & apud græcos quidẽ hæc cõtrouersia facilis est ac notissima. Quidã, n. cui duo erãt liberi: quoꝝ alter Leon, alter uocabatur Pãtaleon: sic bona sua testamẽto reliqt. Bona mea Pãtaleõ habeat. Dubiũ uero facit in hac cõtrouesia nomẽ illud compositũ, Panteleon. Nam πάντα dicunt omnia. Qui ergo Leon appellat diuisim legit hoc mõ πάντα hoc est omnia Leon habeat. Qui uero Pantaleon uocat coniunctim cẽset esset legendũ, ut ipse solus bona a testatore relicta habeat. Aio te Aeacida Romanos uicere posse. Notior est hæc amphibologia q̃ ut sit exponẽda. Incertũ est enim an Romani Pyrrhũ: an Pyrrhus Romanos sit superaturus. Huius aũt carminis meminit etiã Cicero secũdo i de diuinatione. Herodotũ iquit cur ueraciorẽ dicã Ennio? Nũ ille minus potuit de Crœso: q̃ de Pyrrho fingere Ennius? Aio te Aeacida Romanos uicere posse. Per collocutionẽ. Reiecta collocutõe legẽdũ esse collocationẽ facile ex iis quæ sequunt colligit.

Fit ꝑ flexũ idẽ magis. Flexũ cõmutationẽ uocis accipiamus. Nã ubi distiguẽdũ est: uox i ꝓnũciãdo flecti solet: ut siqs recte hũc uersum ꝓnũciet. Quinq̃gita ubi erãt centũ: occidit Achilles: post centũ flectet uocẽ, alias sensus cõfunderet uidereturq; Achilles cẽtũ occidisse eõ in loco: in quo dũtaxat qnq̃ginta erãt: quod qdẽ fieri nõ põt. Idcircoq; Fabius ide pticulã uersui iterponit: ut apte doceat: ubi uox sit flectẽda. Heres meus uxori meæ dare dãnas esto argẽti: quod elegerit: põdo centũ, uter eligat quærit. Frequẽtissime quidẽ apud iurisconsultos sic legit, dãnas esto, sed nequaq̃ latine. Quare & hic & illic puto eoꝝ culpa qui notas antiquoꝝ nõ pceperũt: dãnas ꝑ illo dãnatus esse scriptum. Notis aũt priscos scripsisse iurisconsultoꝝ opera presertim: testis est

ὁμωνυμία dicitur: ut gallus. Vtrum enim auẽ. an gentem an nomen. an fortunã corporis significet incertũ est. & Aiax Telamonis: an Oilei filius. Verba quoq; quædam diuersos intellectus habent: ut cerno: quæ ambiguitas plurimis modis accidit. Vnde fere lites præcipue ex testamentis cũ de libertate aut etiam de hæreditate contendunt ii quibus idem nomen est: aut quid sit legatum quæritur. Alterũ est in quo alia integro uerbo significatio est: alia diuisio: ut ingenua: & armamentum: & coruinũ. ineptæ sane cauillationes: ex qua tamẽ græci controuersias ducunt. Inde αὐλητρὶσ illa uulgata cũ quæritur: utrum aula quæ ter ceciderit. an tibicina si ceciderit debeat publicari. Tertia ẽ ex compositis ut si quis corpus suum in occulto loco poni iubeat: circa quod monumentum multum agri ab hæredibus in tutelam cinerũ: ut solet leget. Sit littus occasio cultum. Sic apud græcos contendit Leon & Pantaleon: cũ scriptura dubia est: bona omnia Leonti: an bona Pantaleonti relicta sint. In cõiunctis plus ambiguitatis ẽ. Fit autem per casus: ut Aio te æacida romanos uincere posse. per collocutionem ubi dubium est qd quo referri oporteat: ac frequentissime cum quid quod medium est utrinq; possit trahi: ut de Troilo Vergilius. Lora tenens tamen. hic utrum quod teneat tamen lora: an q̃is teneat: tamẽ trahatur: quæri põt. Vnde controuersia illa. Testamento quidam iussit poni statuam auream hastam tenentem. Q uærit statuam hastam tenens auream esse debeat. an hasta esse aurea in statua alterius materiæ. Fit per flexum idem magis. Q uinquagita ubi erant centum. inde. occidit Achilles. Sæpe utri duorũ antecedentiũ sermo subiunctus sit: in dubio est. Vnde est cõtrouersia. Hæres meus uxori meæ dare dãnas esto argẽti: qd

elegerit:pondo centum.uter eligat quæriť. Verũ id quod ex his primum eſt:mutatione caſuũ.Sequens diuiſione uerbo/ rũ aut tranſlatione emendať.tertiũ adiectiõe.Accuſatiui ge/ minatione facta amphibologia ſoluitur ablatiuo:ut illud La chetem audiui ꝓcuſſiſſe Demeã:fiat a Lachete ꝓcuſſum De meam.Sed ablatiuo ipſi ut in primo diximus:ineſt naturalis amphibologia.Cælo decurrit aperto.Vtr̃ ꝓ apertũ cælũ:an cũ apertũ eſſet.Diuiſio reſpiratione & mora cõſtat. Statuam deinde auream haſtã:uel ſtatuã aureã.deinde haſtam. Adie ctio talis eſt:argentũ quod elegerit ipſe ut hæres intelligatur uel ipſa uxor.Adiectione facta amphibologia:qualis ſit nũc flẽtis illos deprehendimus:detractione ſolueť. Pluribus uer bis emendãdum:ubi eſt id quod quo referatur:dubiũ eſt: & ipſũ ẽ ambiguũ.Hæres meus dare illi dãnas eſto omnia ſua: in quod genus incidit Cicero loquẽs de.C.Fannii ſoceri inſti tuto.Q uẽ qa cooptatus in augurũ collegiũ nõ erat:non ad/ modũ diligebat:præſertim cũ ille.Q .Scæuolam ſibi mino/ rem natu generꝫ prætuliſſet.Nam id ſibi & ad ſocerum refer ri:& ad Fannium põt.Productio quoqꝫ ſ ſcripto & correptio in dubio relicta cã eſt ambiguitatis:ut in hoc Cato.aliũ enim oſtendit breuis ſecũda ſyllaba caſu nominatiuo. Aliud eadẽ ſyllaba producta caſu datiuo aut ablatiuo. Plurimæ præte/ rea ſũt aliæ ſpecies:quas perſequi nihil neceſſe ẽ. Nec refert quo modo facta ſit amphibologia:aut quo reſoluatur. Duas enim res ſignificari manifeſtum eſt:& quod ad ſcriptum uo cemue pertinet in utranqꝫ par eſt partem.Ideoqꝫ fruſtra præ cipiť:ut ſ hoc ſtatu uocẽ ipſã ad nr̃am ptẽ conemur uertere. Nam ſi id fieri põt:ãphibologia non eſt.Amphibologiæ aũt omnis in his erit quæſtio aliquando.uter ſit ſecũdũ naturam magis ſermo.ſemper utrum ſit æquius.utrum is q ſcripſit:ac ſic dixit:ſic uoluerit:quarum in utrãqꝫ partẽ ſatis ex his quæ de coniectura & qualitate diximus:præceptum eſt.

Q uæ ſit inter ſtatus cognatio & quæ diuerſitas.

e St autẽ quædam inter hos ſtatus cognatio. Nam & in finitione quæ ſit uolũtas nominis quæritur:& in ſyllo giſmo:q ſecũdus a finitione ſtatus eſt:quo ſpectať:quid uo/ luerit ſcriptor:& ex contrariis legibus duos eſſe ſcripti: & uo luntatis ſtatus apparet.Rurſus & finitio quodãmodo ẽ am/ phibologia:cũ in duas partes diducatur intellectus nominis Scriptũ & uoluntas habet in uerbis uocis quæſtiõem: quod idem:in antinomia petitur.Ideoqꝫ omnia hæc quidã ſcriptũ & uolũtatem eſſe dixerunt.Alii in ſcripto & uolũtate amphi bologiam eſſe:quæ facit quæſtionem.Sed diſtincta ſũt.Alid eſt enim obſcurum ius.aliud ambiguũ.Igiť finitio in natura ipſa noſ quæſtionẽ habet generalẽ.Et quæ eẽ etiam citra cõ plexũ cauſæ poſſit.Scriptũ & uolũtas de eo diſputat uerbo: Iuſtinianus:qui hoc fieri adita con/ ſtitutõe uetat. Vtrum ꝓ aptũ cæ/ lum.an cũ aptũ eẽt.Loco eẽt uerbi: mihi ẽ legendũ uideť. Adiecto ta/ lis eſt. Argentũ qđ elegerit ipſe: ut hæres ſtelligať. uel ipſa uxor.ut ꝓ/ ticula iterato mihi uſ aſcribenda. hoc mõ:uel ipſa ut uxor. Produ/ ctio quoqꝫ ſ ſcripto & correctio in dubio relicta cã eſt ãbiguitatis.Cor reptio a corripiendo ut ꝓductioni opponať:apte legendum eſt.Quid eſt aũt quod ait ſ ſcripto Fabius:cũ in uoce id magis euenire poſſe ui/ deatur? Neqꝫ .n. uoce diſcernimus q̃tæ ſint ſyllabæ primæ & noſtatiui Cato & datiui Cato. Sed apud pri/ ſcos:ut ſ primo quoqꝫ diximus:faci le ſola ꝓnũciatõe uocales lõge diſti guebanť a breuib⁹.In ſcripto ãt niſi apice notenť:difficulter poſſint di/ ſcerni.ut Cato quãdo noſtatiuus eſt ꝓtracto apice notať.quãdo datiuus alio & lõgiore.hoc mõ Cato. Aliũ .n.oſtendit breuis ſcda ſyllaba caſu noſtatiuo.Plurimæ præterea ſ aliæ ſpẽs.Et Aliũ ſ aliud uſ cõuẽiẽdũ :& alter ſẽſus librariorꝫ negligẽtia præ termiſſus:q ſ qbuſdã legiť exẽplari/ bus:ẽ reponẽdus.hoc mõ.Aliud.n. oſtẽdit breuis ſcda ſyllaba.caſu noſta tiuo.Aliud eadẽ ſyllaba ꝓducta ca/ ſu datiuo aut:ablatiuo.Catus ãt un de & Cato prudẽtẽ ſignificare notũ eſt Catus uero ꝓducit primã. Cato eãdẽ corripit. Et qđad ſcriptũ uo cẽue ptinet ſ utrãqꝫ parẽ ptẽ. Quã/ uis ita legať: niſi tamẽ corrigať hic locus ſenſus pcipi iteger neq̃q̃ põt. Emẽdaťaũt ſi parẽ ſ par eſt: ut ſint duæ dictiões:cõuertamus.hocmõ. In utrãqꝫ par eſt partẽ. Ac ſi dixit. Sic legẽdũ eſſe facile eſt ex ipſo ſen/ ſu uidere. Nã & in finitione quæ ſit uolũtas nominis quæritur.& in ſyllogiſmo qui ſecũdus a finitione ſtatus eſt quo ſpectať quid uolue rit ſcriptor.Quo ablatiuus ut ſup/ uacuus mihi uidetur eradendus:tã etſi ſ omnibus exemplaribus ita le gatur.Quo autem modo ſyllogiſ/ mus a finitione ſit ſecundus: mihi nõ liquet.Nam ordine ipſo finitio nem qualitas ſequitur. Niſi dica/ mus. Vi ac poteſtate ſyllogiſmũ a finitione eſſe ſecundũ. Nã ubi defi nitio ſfirma ẽ:ſ ſyllogiſmũ delabiť ut paulo ante uiſum eſt. Quod idẽ antinomia petiť.In præpoſitio mihi aſcribenda uidetur.hoc mõ. Quod idem in antinomia petitur.

Nō.n.causa uniuersa in quæstiones ac locos ducēda est. Diducēda: hoc ē:diuidēda mihi legēdū uidet.

Et quæstio oīs ac locus habet suā dispositionē:ut thesis etiā simplices si forte satis erit diuidēdi pitus:qcō trouersias in hæc dixerit. an omne præmiū uiro forti dandū sit. Hic locus quidē ꝑculdubio ita est deprauatus atq; cōfusus:ut neq; sensus elici:neq; facile mihi corrigi possit citra unius saltē uerbis imitationē ac alterius adiectionē. Nam & dixerit uerbū forsitā i diduxerit est cōmutandum. & Ac copula ascribēda.ut ide lōga illa periodus ichoetur.hoc modo. Ac si forte satis erit diuidēdi peritus:q cōtrouersiā in hæc diduxerit: An omne præmiū uiro forti dandū sit.an ex priuato. an nuptiæ an ea quæ nupta sit.an hæc.deinde cū fuerit de prima quæstione dicēdū:passim & ut quicquid in mentē ueniet miscuerit? Cū iterrogatione quidē: quæ i negationem resoluit mihi cludēdū esse uidet. Peride ac si dicat:qui peritus fuerit diuidēdi nihil miscebit:sed oīa ordinate dicet. Sed qd una faciat aut altera? qnimmo centū ac mille in re finita quæ materia præceptoris est. Hic quoq; sensus flagitiis nō uacat:qbō ita implicatur:ut non percipiatur. Nam & duo in eo uerba corrupte leguntur:& distinctione sublata diuersi cōfunduntur sensus. Illi nāq; dictioni finita i præpositio est ascribenda ut infinita legatur ac loco illius quæ relatiuis atq; copula mihi uidetur reponenda:itaq; distinguēdū: ut & cū iterrogatione legat & ille præceptoris genitiuus sequentis sensus initiū cōstituat.hoc mō. Quinimo centū ac mille in re īfinita atq; materia? Sed percepta imitandi ratione assimilabit quicquid perceperit. Semel recte in quibusdā legit exemplaribus hoc modo sed semel ꝑcepta. Tertia uero a fine syllaba huius uerbi assimilabit per.u. est scribenda. Assimilare nanque per.i.latinum non est. Quid quibusue signis prouidendum .ue particula otiosa ac superuacua mihi uidetur expungenda. Quare plurima petimus a nobis & cū causa deliberamus.emendate a quibusdam legitur petamus & deliberemus.

Vbi more Homerico e mediis. A mediis legēdū esse patet. Singulis an uniuersis opponēdi refutatio. Opponēda loco opponēdi legēdū ē quod est in lege. Syllogismus de eo quod non est. Amphibologiæ lis in diuersū trahit. Legū cōtrariaꝝ ex diuerso pugna est. Neque immerito & recepta est a doctissimis hæc differentia:& apud plurimos ac prudentissimos durat. Et de hoc quidem genere disceptationis etiam si non oīa tradi:tamē aliqua potuerūt. Sūt alia quæ nisi proposita de qua dicēdū est materia:uiam docendi nō præbeant. Non.n. cā uniuersa in quæstiōes ac locos ducenda ē. Sed ipsæ hæ partes habēt rursus ordinem suū. Nam & in prohœmio primum est aliquid & secūdum ac deinceps. Et quæstio omnis ac locus habet suam dispositionem:ut thesis:etiam simplices si forte satis erit diuidendi peritus:q controuersiam i hæc dixerit. An oē præmium uiro forti dandum sit.an ex priuato.an nuptiæ. an ea quæ nupta sit.an hæc. Deinde cū fuerit de prima quæstione dicendū passim:& ut qcquid in mentem ueniet miscuerit:nō primū in ea scierit esse tractandū. Verbis legis standum sit: an uolūtate. Huius ipsius ꝑticulæ aliquod initiū fecerit. Deinde proxima subnectens struxerit orationem:ut pars hominis ē manus.eius digiti.illoꝝ quoq; articuli. Est & hoc quod scriptor demonstrare non possit:nisi certa definitaq; materia Sed quid una facit aut altera? qnimmo centum ac mille i re finita:quæ materia præceptoris est in alio atque alio genere quotidie ostendere:quis ordo sit rerum & quæ copulatio: ut paulati fiat usus:& ad similia transitus. Tradi.n. omnia quæ ars efficit non possunt. Nam quis pictor omnia:quæ in rerū natura sūt adumbrare didicit. Sed semel percepta imitandi ratione assimulabit qcquid acceperit. Quis enim non faber uasculum aliquod quale nunq; uiderat facit? Quædam uero non docentium sunt:sed discentium. Nam medicus quid in quoq; ualitudinis genere faciendū sit.quid qbus ue signis prouidendum docebit. Vim sentiendi pulsus uenarum. caloris.motus.spiritus meatum:coloris distantiā:quæ sua cuiusque sūt ingenium dabit. Quare plurima petamus a nobis: & cum causis deliberemus:cogitemusq; homines ante inuenisse artem q̄ docuisse. Illa enim potentissima est quæq; uere dicitur œconomica totius causæ dispositio:quæ constitui nisi uelut in re præsente non pōt. Vbi assumendum prohœmium.ubi omittendum.ubi utendum expositione cōtinua. ubi partita.ubi ab initiis incipiendum.ubi more homerico e mediis uel ultimis.ubi oīo nō exponendū q̄ndo a nostris.quādo ab aduersariorum propositionibus incipiamus.quādo a firmissimis probationibus.quando a leuioribus.qua i causa ꝑponende prohœmiis quæstiones. Qua præparatione præmuniendæ.quid iudicis animus accipere possit stati dictū. quo paulatim deducendus. Singulis an uniuersis opponēda refutatio. Reseruandi perorationi:an per totam orationem

diffundendi affectus. De iure prius: an de æquitate dicendū. an ante acta crimina. an de quibus iudicium est prius obiice re uel diluere conueniat. Si multiplices causæ erunt: quis or/ do faciendus. quæ testimonia tabulæue cuiusq; generis i acti one recitādæ. quæ reseruandæ. Hæc ē uelut imperatoria uir tus copias suas partientis ad casus prœliorum. retinentis par tes per castella tuenda: custodiendasue urbes. petendos com meatus. obsidēda itinera. mari deniq; ac terra diuidētis. Sed hæc in oratione præstat: cui omnia affuerint natura: doctri/ na: studium. Q uare nemo expectet: ut alieno tantū labore sit disertus. Vigilandū ducat iterum. enitendum. pallendum est: facienda sua cuiq; uis. sua ratio. non respiciendū ad hæc: sed in promptu habenda: nec tanquā tradita: sed tanquā in/ nata. Nam uiam demonstrare potest uelocitas: siqua est. ue/ rum ars satis præstat: si copias eloquentiæ ponit in medio. Nostrum est uti eis scire. Reliqua enim artium est demum dispositio. Et in his ipsis primus aliquis sensus: & secundus: & tertius: qui non modo ut sint ordine collocati elaborandū est: sed ut inter se iuncti: atq; ita cohærentes: ne commissura perluceat. corpus sit non membra: quod ita continget: si & quid quaq; conueniat uiderimus: & ut uerba uerbis applice mus: non pugnantia: sed quæ inuicem complectātur. Ita res non diuersæ distantibus ex locis: quasi inuicem ignotæ col/ lidentur: sed aliqua societate: sed non prioribus ac sequenti/ bus se copula tenebunt: ac uidebitur non solum composita oratio: sed etiam continua. Verum longius fortasse progre/ dior fallente transitu: & a dispositione ad elocutionis præce/ pta labor: quod proximus liber incohabit.

.M.Fabii quintiliani de institutione oratoria liber octauus.

Prologus

Is fere quæ in proximos quinq; li/ bros collata sūt: rō iueniēdi ac iuē ta disponendi continētur: quā ut p omnes numeros penitus cognosce re & ad sūmā scientiæ necessarium est: ita incipiētibus breuius ac sim plicius tradi magis cōuenit. Aut. n. difficultate institutionis tā nume/ rosæ atq; pplexæ deterreri solent: aut eo tempore quo præci pue alenda ingenia: atq; indulgentia quadam enutrienda sūt asperiorum tractatu rerum atteruntur. Aut si hæc sola didi/ cerint: satis se ad eloquētiā īstructos arbitrant: aut q̄si ad cer tas q̄sdam dicēdi leges alligati: conatū oēm reformidant. Vn de existimāt accidisse: ut q dilligētissimi artiū scriptores exti terūt: ab eloquētia longissime fuerit. Via tamē opus ē icipiē

Sed hæc in oratione præstat: cui oīa affuerit natura, doctrīa, studiū. Sic qdē pare acute ītuēti recti legi ui det: q̄uis & uerba sint transpōsita & minus īteger sensus. Neq; n. oīa illi recte adesse dicent: q hisce tribus sit pitus, natura, doctrina studio. Qua re oīa ante illud cui relatiuū collocā da uident, hoc mō. Sed hæc in oro/ ne præstat oīa: cui affuerint natura, doctrina, studiū. His aūt tribus elo/ quentia cōparat, natura arte exerci/ tatiōe. Nā uiā demōstrare pōt ue locitas siq̄ dē. Velocitas qdē legit: sed pare mihi sēsui cōuenire uidet. For/ sitā aūt eius loco & uelociter aduer biū & ars nomē cōmode reponerē/ tur, hoc mō. Nā uiā demōstrare ue/ lociter ars pōt si q̄ dē. Reliq̄ n. artiū est demū dispō. Corruptus mihi ui det hic sēsus. Nā illa pticula. n. redū dare uidet. eoq; oblinēda & partiū loco artiū eē legēdū. Ita res nō di/ uersæ distātibus ex locis quasi iuicē ignotæ collident. Nō negādi aduer biū mihi iuxta uerbū collocādū uī hoc mō. q̄si iuicē ignotæ nō collidē tur. Sed aliq̄ societate sed nō priori bus ac sequētibꝰ se copula tenebūt. Deprauatus hic sensus sic emēdari pōt: si duæ illæ pticulæ. Sed nō. era dant ac loco eare cū præpō ac q; co/ pula reponatur, hoc mō. Sed aliqua societate cum prioribus ac sequen/ tibus se copulaq; tenebunt.

Raphaelis Regii in deprauatio/ nes octaui libri oratoriæ institu/ tionis Quintiliani: annotationes.

h Is fere quæ in pximos qnq; libros collata sūt: rō iueniē/ di ac iuēta disponēdi conti/ nent. n lra expūcta cōtinet legendū eē: ne admonitiōe qdē dignū uidet. Breuiter aūt elegātissimeq; Fabius in hac præfatiōe repetit ea oīa: quæ de iuentiōe ac dispositiōe præcepta sunt: Seq; de elocutione tractaturū pollicet: quam ita cōmēdat: ut pul/ cherrimā maximeq; oratori neces/ sariā esse dicat. Iuuenesq; arti orato/ riæ deditos hortat: ut totis īgēii ui/ ribus huic parti icūbet uelit. Quā ut p oēs numeros pēitus cognosce/ re: & ad sūmā sciētiæ necessariū est. Et copula ut ociosa ac sensum tur/ bās uidet expūgēda. Aut. n. diffi/ cultate īstitutiōis tā īnumerosæ. In particula expūgat ut numerosæ le/ gat. Aut si hæc sola didicerūt. Di dicerit ut modi sit subiūctiui legen dū esse: ne admonēdum quidē est.

Sunt autem neq; obſcura neq; ad præcipiendum difficilia. Percipiendum ſenſui conuenire ne admonẽdum quidem eſſet: niſi præcipiẽdũ legeretur. Et in quibuſdam intẽtionem: modo depulſionem. Porro omnem inficiatione duplici. Adeo corruptus confuſuſq; eſt hic locus ut fulgenti ſole: nedum aſteriſco indigere uideat. Nullus enim ſenſus prorſus elici poteſt: niſi corrigatur: quod quonã pacto fieri poſſit citra omnium fere uerborum immutationem non uideo. Tantũ uero mihi permittere non auſim: cum præſertim nullum uiderim exẽplar in quo nõ ita legatur. Vereor enim ne cum unum ĩmuto uerbũ: quibuſdam uidear audacior: quibus hunc locum aperte deprauatũ ſine ĩmutatione corrigendũ reliquo. Præterea defenſione & altercatione conſtare. Altercatione quidem legitur ſed non ſine flagitio ut ego quidem ſentio. Neq; enim depulſio unq̃ altercatione conſtat: quod notius eſt: q̃ ut ſit exponendum. Quare pro altercatione aut actione aut trãſlatiõe ut exiſtimem legendum eſſe: faciũt ea quæ in tertio uoluminefũt præcepta. Nam ut a defenſione inquit potiſſimum incipiam: longe fortiſſima tuendi ſe ratio eſt: ſiquod obiicitur negari poteſt. Proxima ſi non id quod obiicitur factum eſſe dicitur. Tertia honeſtiſſima: qua recte factum defenditur. Quibus ſi deficiamur: ultima quidem: ſed iam ſola ſupereſt ſalus aliquo iuris adiutorio elabẽdi ex crimine quod nec negari nec defendi poteſt ut nõ uideatur recte actio ĩtẽdi. Hinc illæ quæſtiones ſiue actionis ſiue tranſlationis. Hæc Fabius ex quibus aperte conſtat depulſionem nunq̃ altercatione interdum actione tranſlationeue conſtare. Quæſtionem aut ex ſcripto eẽ aut ex facto. De rerum fide. Sic quidem legitur. Sed mihi in præpoſitio cum facto reponenda uidetur: ut inde initium ſumat ſenſus. hoc modo. In facto de rerũ fide. proprietate. qualitate. Cum ex facto cauſa conſtat interdum quæritur de rerum fide ac probatione An ſit factum aliquid: eaque erit cõiectura. interdum de proprietate: in qua explicãda. definitio eſt neceſſaria. Interdũ an iuſte aliqd ſit factum in quoeſt qualitas. Aut reg; contrariag; ſpecie continetur. Loco reg;: legum mihi uidetur reponendum.

tibus: ſe ea plana & cum ad ingrediendum: tum ad demonſtrãdum expedita. Eligat itaq; pitus ille præceptor ex omnibus optima: & tradat ea demum in præſentia quæ placẽt: remota refutandi cætera mora. Sequuntur enim diſcipuli quo duxeris. Mox cum robore diſcendi creſcet etiã eruditio. Iidẽ primo ſolum iter credant eſſe: in quod inducẽtur. mox illud cognituri etiam optimum. Sũt aũt neq; obſcura: neq; ad præcipiendum difficilia. quæ ſcriptores diuerſis opinionibus pti naciter tuendis inuoluerunt. Itaq; in toto artis huiuſce tractatu difficilius eſt iudicare quod doceas: q̃ cũ iudicaris docere: præcipueq; in duabus his partibus perq̃ ſũt pauca circa quæ ſi is qui inſtituitur: non repugnauerit: pronum ad cætera habiturus eſt curſum. Nempe enim plurimum in hoc laboris exhauſimus: ut oſtenderemus rhetoricen bene dicendi ſcientiam: & utilem & artẽ & uirtutem eſſe. Materiam eius res omnes de quibus dicendum eſſet. Tum & eas in tribus fere generibus demõſtratiuo. deliberatiuo. iudicialiq; reperiri. Oronẽ porro oẽm cõſtare rebus & uerbis: memoria in rebus ituẽdã iuẽtionẽ. in uerbis elocutionem. ĩ utraq; collocationem: quæ complecteretur. actio commendaret. Oratoris officium docendi. mouendi. delectandi partibus contineri. Ex quibus ad docendum expoſitio & argumentatio. ad mouendũ affectus pertinerẽt: quos per omnẽm quidem cauſam: ſed maxime tamen in ingreſſu ac fine dominari. Nam delectationem q̃is in utroq; ſit eorum: magis tamen proprias in elocutione partes habere. Q uæſtiones alias infinitas. alias finitas: quæ perſonis. locis. temporibus continerentur. In omni porro materia tria eſſe quærenda. an ſit. quid ſit. quale ſit. His adiiciebamus demonſtratiuam laude ac uituperatione conſtare. In ea quæ ab ipſo de quo diceremus. quæ poſt eum acta eſſent intuendum. Hoc opus tractatu honeſtorum utiliũq; conſtare. Suaſoriis accedere tertiam partem ex coniectura. poſſet neſieri: & an eſſet futurum de quo deliberaretur. Hic præcipue diximus ſpectandum. quis. apud quem. quid diceret. iudicialium cauſarum: alias in ſingulis. alias ĩ pluribus cõtrouerſiis conſiſtere: & in quibuſdam intentionem: modo depulſionem. Porro omnem inficiatiõe duplici. factumue: & an hoc factum eſſet. Præterea defenſione ac altercatione conſtare. Q uæſtiõem aut ex ſcripto eſſe: aut ex facto. De rerum fide. proprietate. qualitate. ſcripto. de uerborum ui aut uolũtate: in quibus uis tum cauſarum: tum actionum inſpici ſoleat: quæque aut ſcripti & uoluntatis: aut ratiocinatiuæ: aut ambiguitatis: aut rerum contrariarum ſpecie continetur.

In omni porro causa iudiciali quinque esse partes: quarum exordio conciliari audientem, narratione proposita confirmari refutationem aut memoriam iudicis refici aut animos moueri. Hic quoque locus est deprauatus quis plerisque integer uideatur. Quinque autem hæc uel similia uerba uidetur ascribenda: causam proponi, confirmationem dissolui. Peroratione, hoc modo, quarum exordio conciliari audientem, Causam narratione proponi, Confirmatione proposita confirmari, confutatione dissolui, Peroratione aut memoriā iudicis refici, aut animos moueri. Plus exigunt laboris & cure quæ sequuntur. Nimium imperite ne dicā fatue ac stulte hic prologus ab istis qui omnia in alienos libros sibi permittūt: neq; ullam suæ temeritatis assignant rationem: uel indice ascripto ī duas partes fuit separatus. Cū enim hoc ī uolumine de elocutiōe præcipiat Fabius: hac præfatione & ea de quibus hactenus præcepit breuiter cōmemorat: & q̄ difficilis. q̄q; uaria ac necessaria oratori sit elocutio ita ostēdit: ut maxime ī hac studiosis elaborādū esse dicat. Hoc uero isti non percipientes ea potissimum a prologo auulserunt: quorū causa prologus ipse potissimum fuit institutus. Siquidem Fabius hāc præfationem idcirco adhibuit ut elocutionem & cōmēdaret & quinque partium quibus eloquētia cōstat: difficillimā esse eoq; plus laboris exigere monstraret. Quare illo indice De uirtute elocutionis penitus eraso uel refragantibus: quecūq; mihi uidere contigit: exemplaribus ita sensus copulentur: ut in eodem prologo esse uideantur. Ornate autem dicere proprium ē eloquentissimi. Esse ut legatur ex ipso sensu facile apparet. Hæc autem a M. Antonio in primo de oratore libro copiose referūtur. Quæ uirtus si usque ad eum in nullo reperta est: ac ne quidem aut L. Crasso. Cum inter ne & quidē semper aliquid uerborum soleat interponi duo uerba quæ in quibusdam exēplaribus leguntur hic uidētur ascribenda: ut legatur Ac ne in ipso quidem. Et M. Tullius inuētionem quidem ac dispositionem prudentis hominis putat, eloquentiam oratoris. Ideoque præcipue circa partis huius elaborauit. Præcepta in quibusdam exemplaribus emēdate legit hoc modo circa præcepta partis huius. In oratore autem ad Brutum sic inquit Cicero. Nam & iuenire & iudicare quid dicas: magna illa quidem sunt & tanq̄ animi instar in corpore: sed propria magis prudentiæ q̄ eloquētie. Hoc nullum nisi arte assequi posse. Castigate in quibusdam legit exēplaribus.

in omni porro causa iudiciali quinq; esse partes: quarum exordio conciliari audientem. narratione proposita confirmari refutatione. aut memoriam refici. aut animos moueri. His argumentandi & afficiendi locos: & quibus generibus concitari. placari. resolui iudices oportet adiecimus. Accessit ratio diuisionis. Credere modo: qui discet uelit: certam quandam uiam esse: in qua multa etiam sine doctrina præstare debeat per se ipsa natura: ut hæc de quibus dixi: non tam inuenta a præceptoribus: q̄ cū fierent obseruata esse uideant̄. Plus exigunt laboris & curæ quæ sequuntur. Hinc enim iam elocutionis rationem tractabimus partem operis: ut inter omnes oratores conuenit: difficillimam. Nā &. M. Antonius: cuius supra habuimus mentionem: ait a se disertos uisos esse multos. eloquētem aūt neminem. Disertos satis putat dicere quæ oporteat. Ornate autem dicere proprium est eloquētissimi. Quæ uirtus si usq; ad eum ī nullo repta est: ac ne quidē aut Lucio Crasso: certum est: & his & prioribus eā desideratam: quia difficillima fuit. Et. M. Tullius iuentionē qdem ac dispositionē prudētis hominis putat. eloquētiā oratoris. Ideoq; præcipue circa præcepta ptis huius elaborauit: qd eū merito fecisse etiā ipso rei: de qua loquimur nomine palā declaratur. Eloq enim hoc est: oīa quæ mente cōceperis: ꝓmere: atq; ad audiētes perferre: sine quo semp uacua sūt priora: & similia gladio condito atq; intra uaginam suā hærenti. Hoc itaq; maxime docet̄. hoc nullus nisi arte assequi posse. hic studiū adhibendū. hoc exercitatio petit. hoc imitatio. hic ois ætas cōsumitur. hoc maxime orator oratore præstātior. Hoc genera ipsa dicendi alia aliis potiora. Neq; enim asiani aut quocūq; alio genere corrupti res nō uiderūt: aut eas nō collocauerūt. neq; quos aridos uocamus: stulti aut ī causis cæci fuerūt. sed his iudiciū in eloquendo ac modus. illis uires defuerūt: ut appareat in hoc & uitiū & uirtutem esse dicendi. Nō ideo tamē sola est agenda cura uerborū. Occurram enim necesse est: & uelut in uestibulo ꝓtinus apprehēsuris hanc cōfessionē meā resistā his q omissa rer̄: q nerui sūt in causis: diligētia quodā iani circa uoces studio senescūt: idq; faciūr gra decoris: quod ē ī dicēdo mea qdē opinione pulcherrimū: sed cū seqt̄. nō cū affectat̄. Corpa sana & itegri sāguinis & exercitatōe firmata

hoc nullus nisi arte assequi potest. Hic studiū adhibēdū. u. uocali ascripta huic legēdū uidet̄. Hæc genera

ipſa dicendi alia aliis potiora. Hoc ut ablatiui ſit caſus non hæc eſt le/ gẽdum. Genera autem dicendi ua/ ria ſunt: ut ipſe in duodecimo expo nit. Neque enim putandum eſt Fa/ bium de tribus dicẽdi figuris quæ & genera dicũtur ſentire: cum illæ ſint in ſuo quæq; genere perfectæ. De ipſis autẽ generibus ſic Fabius ipe inqt. Et antiq̃ qdẽ illa diuiſio in ter atticos atq; Aſianos fuit: cũ hi pſi ſi & itegri: cõtra iflati illi & ianes ha berẽtur. In his nihil ſupflueret. Illis iudiciũ maxime moduſq; deeſſet.

Nã plerũq; optime rebus cohæ/ rẽt. Optima legẽdũ eſt ut ad uerba referaſ. Vngues polire & capillũ reponeř nõ exiſtimauit ad curã ſuã pertinere. Exiſtimat ut ſit tpis p̃ſen tis mihi uideť eẽ legendũ. Tũ de/ mũ ĩgenioſi ſcilicet ſi ad ĩtelligẽdos nos opus ſit ingenio. Videmur uer/ bũ puto eſſe aſcribẽdũ. hoc mõ. Tũ demũ ĩgenioſi uidemur. Atq; ſa/ tis apte Cicero præceperat ĩ dicẽdo uitiũ uel maximũ eẽ a uulgari gene re or̃onis atq; a conſuetudine cõis ſenſus abhorrere. Alicuius ineruditi temeritate hic quoq; locus eſt de prauatus: qui mihi hac ĩdigere cor/ rectione uideť: ut cõmuni littera. s. eraſa. ac ſenſus expũgať. Sic aũt eſſe corrigendũ facile ex prologo de ora tore colligitur ubi ſic Cicero inquit In dicendo autem uitium uel maxi mum eſt a uulgari atque a commu ni conſuetudine abhorrere. Sed ille & durus atq; ieruditus. nos me lius: quibus ſordẽt omnia: quæ na/ tura ditauit. Et copula aut expũgen da aut loco atq; iterum eſt aſcriben da. hoc mõ. Sed ille & durus & ine/ ruditus. Eſt uero pulchra Ironia: q̃ ſignificatur a Cicerõe nõ eẽ recedẽ/ dum. Quaſi uero ſit illa uerbo/ rum niſi rei cohærentium uirtus. Pro illa legatur ulla ita ſenſu exigen te. Quod ſi iccirco fieret. Etiam copula aſcribenda eſſe uidetur: ut legatur. Quod etiam ſi idcirco fie/ ret. Sic autem legendum eſſe facile ex iis quæ ſequũtur apparet. Nã/ que & hoc qui fecerit ſibi res cum nominibus ſuis occurrerent. Cum ſui pronomine nunq̃ tranſitiue ſed aut reciproce aut retranſitiue latine loquentes utantur: ſibi datiuus ui/ detur eradendus ac ei ipſius loco re ponendus. & occurrent legendum. hoc modo. Nanque & hoc qui fece rit ei res cum noĩbus ſuis occurrẽt.

ex iiſdem bis ſpeciẽ accipiũt. ex q̃bus uires. Nãq; & colorata & aſtricta: & lacertis expreſſa ſunt. ſed eadẽ ſiquis uulſa atq; fucata muliebriter comat: fœdiſſima ſũt ipſo formæ labore. Et cultus conceſſus atq; magnificus addit hominibus: ut græ co uerſu teſtatũ eſt: auctoritatẽ. At muliebris & luxurioſus non corpus exornat: ſed detegit mẽtem. Similiter illa trãſlu/ cida & uerſicolor quorundam elocutio res ipſas effœminat: quæ illo uerbor̃ habitu ueſtiunť. Curam ergo uerbor̃. rerũ uolo eſſe ſollicitudinem. Nã plerũq; optima rebus cohærẽt: & cernũť ſuo lumine. At nos quærimus illa tãq̃ lateãt ſemp ſeq; ſubducant. Ita nunq̃ putamus circa id eſſe: de quo dicen dum eſt: ſed ex aliis locis petimus. & inuentis uim afferimus Maiore animo aggredienda eloquentia eſt: quæ ſi toto cor/ pore ualet: ungues polire & capillum reponere nõ exiſtima/ uit ad curam ſuam pertinere. Sed euenit plerũq; ut in hac di ligentia deterior etiã fiat oratio: primũ quia ſunt optima mi nime accerſita & ſimplicibus atq; ab ipſa ueritate p̃fectis ſi/ milia. Nam illa quæ curam fatenť & ficta atq; cõpoſita uide ri etiam uolunt: nec gratiam conſequuntur: & fidẽ amittunt: propter id quod ſenſus obũbrant: & uelut læto gramine ſata ſtrangulant. Nam & quod recte dici põt: circumimus amo/ re uerborũ: & quod ſatis dictũ ẽ repetimus: & quod uno uer bo patet: pluribus oneramus: & pleraque ſignificare melius putamus q̃ dicere. Q uidq̃ nihil iam propriũ placet: dũ pa rum creditur diſertũ: quod & alius dixiſſet? A corruptiſſimo quoq; poeta. r̃ figuras ſeu trãſlationes mutuamur. Tũ demũ ingenioſi ſcilicet: ſi ad intelligendos nos opus ſit ĩgenio. Atq; ſatis aperte Cicero præceperat in dicendo uitiũ uel maximũ eẽ a uulgari genere or̃onis: atq; a conſuetudine cõmunis ſen/ ſus abhorrere. Sed ille & durus atq; ineruditus. nos melius q bus ſordẽt omnia: quæ natura ditauit. qui nõ ornamẽta quæ rimus: ſed lenocinia. Q uaſi uero ſit ulla uerborũ: niſi rei co/ hærentium uirtus: quæ ut p̃pria ſint & dilucida & ornata & apte collocenť: ſi tota uita laborandũ ẽ: oĩs ſtudio r̃ fructus amiſſus eſt. atq; pleroſq; uideas hærentes circa ſingula: & dũ inueniunt: & dũ inuenta ponderant ac dimetiunť. Q uod ſi iccirco fieret: ut ſemper optimis uterentur: abominãda tamẽ hæc infœlicitas erat: quæ & curſum dicendi referat: & calo/ rem cogitationis extinguit mora & differẽtia. Miſer enim & ut ſic dicam: pauper orator eſt: q nullum uerbum æquo ani/ mo perdere poteſt. Sed ne perdet quidem: qui rationem lo/ quendi primum cognouerit: tum lectione multa & idonea copioſam ſibi uerborũ ſupellectilem cõparauerit: & huic adhi buerit artẽ collocandi. Deinde hæc oĩa exercitatiõe plurima roborarit: ut ſp in p̃mptu ſint: & ãte oculos. Nãq; & hoc q fe cerit: ſibi res cũ noĩbus ſuis occurrerẽt. Sed opusẽ ſtudio præ

¶ Nanq; ista quærendi indicandi. Loco indicandi legendum est iudicandi. Nam inuētis iudicium solet adhiberi. Si præparata uis dicendi fuerit. Negandi aduerbiū hic sensus mihi exigere uidetur: ut legamus. Si p̄parata uis dicendi non fuerit. Nā cū latina significantia ornata apte sint collocata quid amplius laboremus Elocutio tria in se debet habere elegantiam, compositionem, dignitatem. Cum uero elegātia sit quæ facit ut unum quodq; uerbum pure & aperte dici uideat: uerba & latina & significātia exposcit. Dignitas ut sint ornata exigit. Est enim dignitas quæ reddit ornatam orationem uarietate distinguēs. Compositio uero efficit ut unum quodq; apte collocetur.

cedente & acqsita facultate & quasi reposita. Nanq; ista quærendi, iudicandi, comparandi anxietas: dum discimus adhibenda est, non cum dicimus. Alioquin sicut qui patrimoniū non parārūt: sub diem quærūt: ita in oratione qui nō satis laborarunt: si præparata uis dicendi fuerit: erūt inofficiosi: non ut ad requisita respondere: sed ut semp sensibus inhærere uideantur. Atq; ut umbra corpus sequit: ī hac ipsa cura est aliquid satis. Nā cum latina, significantia, ornata, apte sint collocata: quid amplius laboremus? Q uibusdā tamen nullus finis calumniandi est: & cum singulis pene syllabis commorandi: qui etiam cū optima sint reperta: quærūt aliqd quod sit magis antiquū, remotum, inopinatū, nec intelligunt iacere sensus in oratione: in qua uerba laudantur. Sit igitur cura elocutionis q̄maxima: dum sciamus tamen nihil uerboꝝ cā esse faciendum: cum uerba ipsa rerū gratia sint reperta: quorum ea sunt maxime p̄babilia: quæ sensū animi nostri optime p̄mūt: atq; in animis iudicū: qđ nos uolumus efficiūt. Ea debent præstare sine dubio & admirabilem & iucūdam orationem. Verū admirabilē non sic quo modo prodigia miramur: & iucūdam orationē: nō deformi uoluptate: sed cū laude ad dignitatem coniuncta.

Q uæ in elocutione spectanda.

i Gitur quā græci φράσιν uocant: latine dicimus elocutionē. Eā spectamus uerbis aut singulis aut coniūctis: In singulis ituendū est: ut sint latina, pspicua, ornata: & ad id quod efficere uolumus accommodata. In coniūctis ut emēdata, ut collocata, ut figurata. Sed ea quæ dē rōne latine atq; emendate loquendi fuerunt dicenda: in libro primo: cum de grammaticæ loqueremur: executi sumus. Verū illic tātū ne uitiosa essent præcepimus, hic nō alienū ē admonere: ut sint q̄maxime peregrina & externa. Multos enim quibus loquēdi ratio non desit: iuenias: quos curiose potius loqui dixeris: q̄ latine, quo modo & illa attica anus Theophrastum hominem alioquī disertissimum: annotata unius affectatione uerbi hospitem dixit: nec alio se id deprehendisse interrogata respondit: q̄ p̄nimium attice loqueretur. Et in Tito Liuio miræ facundiæ uiro putat iesse Pollio Asinius quandā pataui/nitatē. Q uare si fieri pōt & uerba oīa & uox huius alumnū urbis oleāt: ut ofo romana plane uideat: nō ciuitate donata.

De perspicuitate.

Et iucundā orationē nō deformi uoluntate. Voluptate n littera in. p. mutata uidet esse legendū.

i Git quā græci φράσιν uocāt hoc qdē a plogo ita ē seiūgēdū: ut hoc ídice ascripto Quæ ī elocutōe spectāda caput efficiat. Hīc n. Fabius de elocutiōe præcipiēdi exordium sumpsit φράσιν autē ἀπὸ τοῦ φράζειν hoc ē ab eloq̄ndo deducta elocutio interpretatur. Hic non alienū est admonere ut sint q̄ minime peregrina & extrema. Externa legendum esse facile ex sensu percipitur. Multos enim quibus loquendi ratio nō desit: inueniam: quos curiose potius loqui dixeris q̄ latine. Inuenias legendum esse ne admonitione quidem est dignum Quo mō & illa attica anus Theophrastum hominem alioqui disertissimum annotata unius affectiōe uerbi hospitē dixit, nec alio se deprehendisse rogat respōdit q̄ quod nimiū attice loquæretur. Pro affectione legēdum est affectatione. & rogata ut sit participium. Theophrastus autem ut Athenienſis uideret atticum sermonem nimium affectabat. Nam Eresius fuit Melanthi fulonis filius qui primum in patria Leucippi fuit auditor Inde Athenis cum Platonem audisset se ad Aristotelē contulit a quo & Theophrastus a diuina eloquentia fuit appellatus cum antea Tyrtamus diceret. & scholæ peripateticæ relictus successor. Da ea uero attica anu memi nit etiam Cicero in Bruto his uerbis. Vt ego iam mirer aliud Theophrasto accidisse: qui dicitur cum percontaret ex ancilla quadā Quā/ri aliquid. & respondisset illa atque addidisset hospes non potes minoris: tulisse eum modeste se non effugere hospitis speciem: cum ætatē ageret Athenis optimeq; loqueret omnium. Sic opinor in nostris esse quidam urbanorum sicut illic atticorum sonus. Quare si fieri potest & uerba oīa & uox huius alumnum urbis oleant. Emendate in q/busdam exemplaribus sic legitur huius alumna urbis esse debet.

p Erſpicuitas in uerbis præcipuam habet proprietatem,hoc eſt perſpicuitas maxime uerbis efficitur ꝑ priis. Sīgula aũt mẽbra ꝑpoſitæ diuiſionis ita exeqr̃ Fabius:ut ſi mẽdæ abſint:nihil extrīſecus expõne ad ea pcipiẽda opus eẽ uideaꝫ. In quo uitio cauẽdo nõ mediocriter qdã errare ſolent:q oĩa q̃ ſt̃ ſine uſu:ẽt ſi cauſæ neceſſitas poſtulet reformidẽt. Sic qdẽ legiť:ſed nõ ſine mẽda ut puto. Loco.n.ſine ꝑpõnis ī ꝑpõ reponẽda uideť,hoc mõ.q̃ ſũt ī uſu. Nã quoſdã uerba q̃ ſint ī quotidiano uſu refugere ait. Meæ aũt correctiõi exẽplũ quoq; qđ iferť:quis ſit corruptũ:aſtipulaťꝫ. Vt ille q ī actõe hibericas herbas ſe ſolo neq̃q̃ itelligẽ te dicebat. Neq̃q̃ negandi aduerbiũ ſenſus reſpuit. Neqcq̃ uero ãplectiť ſicq; a Fabio ſcriptũ fuiſſe credideri Spartũ ãt ẽ herba ī hiberia naſcens: ex quo & rudẽtes & ſportulæ ẽt nũ cõficiũťꝫ. Spartũ uero uulgare ẽ uerbũ. Nec uidẽ q̃re clarus orator duratos muria piſces nitidius eẽ credi derit q̃ ipm qđ uidebat. Quiſnã hic fuerit orator nec ipe tradit nec ego me legiſſe memini. Quiſqs fuerit ꝑ duratos muria piſces credo ſalſamẽta uoluiſſe ſignificaťꝫ. Muria ãt gẽus ẽ liq̃minis admodũ ſalſi garo æmuſi. Aut qđ ī oſone Dolobellæ emẽdatũ a Cicerone ãnotaui mortẽ ferre,aut q̃lia nũc laudanť a qbuſdam quoꝝ ẽ decernere uerba ceciderũt. Ingenue fateor hæc ipproprietas mihi ī his exẽplis nõ pcipiť. Nã mortẽ ferre cur ꝑprie nõ dicaťꝫ nõ uideo: cũ & Terentius & oratores fere hoc genere locutiõis utanť. Eius mortẽ ferť tã familiariter. Quare hic quoq; locus fortaſſe ẽ corruptus qđ ut credã efficit:qđ ī qbuſdã exẽplaribꝫ ꝑ illo decernere legiť. De cruce uerba ceciderũt. Hic uero locus iis relīquaťꝫ corrigẽdus:q nihil putãt ī exẽplaribꝫ eẽ mutãdũ. Scđo mõ dī ꝑ priũ iter plura q̃ ſunt eiuſdẽ nois:& unde cætera dicta ſũt. Loco & copulæ recte ī qbuſdã exẽplaribꝫ id legiť & i uocali conuerſa in u.ducta. hoc mõ.q̃ ſt̃ eiuſdẽ nois id unde cætera ducta ſt̃. Ex hoc inq̃ ī mõtibꝫ eminẽtiſſimũ. Sic qdẽ legiť.ſed forſitan mẽdoſe. Nã illã inq̃ nihil ſẽſui cõuenit Sic ãt fortaſſe poſſet emẽdari: ſi illã ex ꝑpõnẽ ī & copulã ei ſimilẽ cõuerteremus & loco illius iq̃ qđ relatiuũ cũ eſt uerbo ſcriberemus hoc mõ. Et hoc qđ ẽ ī mõtibꝫ eminẽtiſſimũ. Vt carmẽ funebre proprie mœnia. Vt nenia legaťꝫ ſẽſus ipe apte expoſcit. Nænia.n.ꝑprie dī carmẽ qđ ī funere cãtaťꝫ:cũ carmẽ ipm pluribꝫ ſit cõe. Et corynthia æra. Corinthus q̃uis & dictio & urbs ſit græca:tamẽ ꝑ iota ſcribiť. Eſt ãt corīthus: ut ſcribit. L. Florus Achaiæ caput,græciæ decus. iter duo maria iõiũ & ægeũ q̃ſi ſpectaculo expoſita Eã Mumius exercitu hoſtiũ ſẽ ipīs Iſthmi faucibꝫ fuſo ab icolis dſertã

p Erſpicuitas ī uerbis præcipuam habet proprietatẽ.ſed proprietas ipſa non ſimpliciter accipitur. Primus.n.intellectus eſt ſua cuiuſq; rei appellatio:qua non ſemp utimur Nam & obſcæna uitabimus:& ſordida & humilia. Sunt aũt humilia infra dignitatem rerum aut ordinis:in quo uitio cauendo non mediocriter quidam errare ſolẽt qui omnia quæ ſunt ſine uſu:etiam ſi cauſæ neceſſitas poſtulet:reformident: ut ille qui in actione hibericas herbas ſe ſolo nequaq̃ intelligente dicebat:niſi irridens hanc uanitatem Caſſius ſeuerus ſparthum eum dicere uelle indicaſſet. Nec uideo quare clarus orator duratos muria piſces nitidius eẽ crediderit: q̃ ipſũ id quod uidebat. In hac autem ꝑprietatis ſpecie: quæ nominibus ipſis cuiuſq; rei utitur:nulla uirtus eſt:atq; ei cõtrarium eſt uitium:id apud nos improprium:ακυρον apud græcos uocatur:quale eſt tantum ſperare dolorem: aut quod in oratione Dolobellæ emendatum a Cicerone annotaui.mortem fere:aut qualia nunc laudantur a quibuſdam: quorum eſt:decernere uerba ceciderunt. Non tamen quicqd non erit ꝑpriũ:protinus & improprii uitio laborabit. quia primum omnium multa ſunt:& græce & latine:nõ denominata. Nã & qui iaculum emittit:iaculari dicitur. Q ui pilam aut ſudẽ appellatione priuatim ſibi aſſignata caret. & ut lapidare qđ ſit manifeſtum:ita glebarum teſtarumq; iactus nõ habet nomen. Vnde abuſio quæ καταχρησις dicitť neceſſaria. Trãſlatio quoq; in qua uel maximus eſt orationis ornatus: uerba non ſuis rebus accommodat. Q uare proprietas non ad nomen ſed ad uim ſignificandi referť.nec auditu: ſed ītellectu ꝑpendẽda eſt. Secundo modo dicitur proprium inter plura: quæ ſunt eiuſdem nominis:& unde cætera dicta ſunt: ut uortex eſt contorta in ſe aqua:uel quicquid aliud ſimiliter uertitur. Inde propter flexum capillorum pars ſumma capitis: ex hoc inq̃ in montibus eminentiſſimum.recte dixeris hæc oĩa uertices:proprie tamẽ unde initium eſt. Sic ſoleæ & turdi piſces:& cætera. Tertius eſt huic diuerſus modus:cum res communis pluribus in uno aliquo habet nomen eximium:ut carmen funebre ꝑpe nenia: & tabernaculum ducis auguſtale Item quod cõmune eſt & aliis nomen intellectu alicui rei peculiariter tribuiť:ut urbem romã accipimus:& uenales nouicios:& corinthia æra:cũ ſint urbes aliæ quoq; & uenalia multa:& tã aurꝫ & argẽtũ:q̃ æs corinthiũ. Sed ne ī his qdẽ uirtus oratoris ſpiciť. At illud iã nõ mediocriter ꝑbãdũ:q; hoc etiã

cepit.direpta primum.deinde tuba præcinente deleta est.Quid signorum.quid uestium.quidue tabularum raptum:incensum atq; corruptum sit.Quantas opes abstulerit & cremarit hinc scias:quod quicquid corinthii æris toto orbe laudatur:incendio superfuisse comperimus.Nam & æris notam prætiosiorem ipsa opulentissimæ urbis fecit iniuria.quia incendio permixtis plurimis statuis atq; simulacris:æris auri argẽtiq; uenæ in commune fluxerunt.Non solum autem æra sed & signa quoq; & uasa corinthia dicũtur.Plynius libro trigesimoquarto.Signis quæ uocant corinthia:plericq; in tantũ capiuntur:ut secum circũferant:ut Hortẽsius orator sphingem a uerre reo oblatã: propter quã Cicero illo iudicio in altercatione neganti ea se ænigmata itelligere respondit debere: quoniam sphingẽ domi hꝛet.labolenus de legatis tertio.Cui Corithia uasa legata essent:& bases huic quoque quæ eorum uasorum collocandorum causa parata sunt:deberi Trebatius respondit. Ex hisque inde contraxerit:quæ non intelligũtur.Corrupte quidem sic mihi legi uidetur Forsitan autem loco illorum ex & his ea pronomẽ bene reponeretur ac.u.in a cõuersa itelligãtur legeret. hoc modo:eaq; ide cõtraxerit quæ nõ intelligant. Fallũt.n.uerba uel religionibus quibusdã magis familiaria uel artiũ propria:ut atabulus uentus & nauis saccaria.Religionibus qdẽ legit.Sed flagitiose ut ego quidem puto.Nam regionibus legẽdum esse facile exempla declarãt Neq; enim Atabulus aut nauis saccaria nomina sunt religionibus familiaria sed regiõibus atq; artibus Nam Atabulus uentus est Apuliæ familiaris sic dictus:quod nocumẽtũ afferat.ἀπὸ τοῦ ἀτηνβαλλεῖν. hoc est a damno immittendo. Nauis uero saccaria arti nauicullariæ uidet esse familiaris.Nauis enim saccaria a uehendis saccis denominata esse uidetur. Et in malacho sanũ Hoc quoq; exemplũ ut mihi uidet corruptum iis reliquamur corrigẽdum qui nihil ab exemplaribus putant recedendum.Mihi certe : ingenue fateor:nec pcipi nec corrigi potest. Sicut in his quæ omonyma dicuntur.ὁμώνυμα dicũtur equiuoca quæ una uoce multa significant.ut taurus. Nec trãsiectio tarda ut in hyperbaton finis eius differatur.Duabus litteris erasis: Traiectio & deferatur mihi legẽdum uidetur.Hyperbaton uero est transgressio quædam uerborum ordinem turbans:quod tamen interdum decoris gratia assumitur.ut animaduerti iudices omnem accusatoris orationem in duas diuisam esse partis. Nam in duas partis diuisam esse rectum erat.Sed durum & incompositum. Quibus adhuc prior est mixtura uerborum.Peior legendum esse contenderim quamuis prior in exemplaribus deprehendatur. Nam mixtura uerborum & confusio peior est & magis obscurat orationem quam traiectio. Hæc autem uerborum mixtura græce dicitur σύγχυσις quæ est species hyperbati ex omni parte confusi. quale est illud Vergilianum. Tris notus abreptas in saxa latentia torquet Saxa uocant itali mediis quæ in fluctibus aras.

laudari modo solet:ut proprie dictum:idest quo nihil iueniri possit significantius:ut Cato dixit Caium Cæsarẽ ad euertendam rem p.sobrium accessisse:ut Vergilius.Deductũ carmen.& Horatius.Acrem tibiam:hãnibalẽq; dirum. In quo modo illud quoq; est a quibusdam traditum proprii genus ex appositis:quæ epitheta dicuntur:ut dulce mustum: & cũ dentibus albis:de quo genere alio loco dicendum est. Etiam quæ bene translata sunt:propria dici solent. Interim autem quæ sunt in quoq; præcipua:proprii locum accipiunt:ut Fabius inter plures imperatorias uirtutes:cunctator est appellatus. Possunt uideri uerba:quæ plus significant:q̃ eloquuntur in parte ponenda perspicuitatis. Intellectum enim adiuuant.Ego autem libentius emphasin rettulerim ad ornatum orationis.qui non ut intelligatur efficiat: sed ut plus intelligatur.At obscuritas fit etiam uerbis ab usu remotis.ut si commentarios quis pontificum:& uetustissima fœdera: & exoletos scrutatus auctores id ipsum petat.ex hisq; inde contraxerit:quæ non intelliguntur.Hinc enim aliqui famam eruditionis affectant:ut quædam soli scire uideantur.Fallunt enim uerba uel religionibus quibusdam magis familiaria:uel artium propria:ut attabulus uentus:& nauis saccaria:& in malacho sanum:quæ uel uitanda apud iudicem ignarum significationum earũ.uel interpretanda sunt.Sicut ĩ his quæ omonyma dicuntur:ut taurus animal sit.an mons. an signum in cælo:an nomen hominis.an radix arboris: nisi distictum nõ intelligitur.Plus tamen est obscuritatis in contextu & continuatione sermonis & plures modi.Quare nec sit tã longus: ut eum prosequi non possit intentio:nec transiectio tarda:ut in hyperbaton finis eius differat:quibus adhuc prior ẽ mixtura uerborum:qualis in illo uersu.Saxa uocant itali mediis quæ in fluctibus aras.Etiam interiectiõe: qua & oratores & historici frequenter utuntur:ut medio sermone aliquem ĩserãt sensũ:ĩpediri solent itellectus:nisi quod ĩterponit breue

Etiam interiectione:qua & oratores.Hæc græce dicitur παρένθεσις recepto iam a latinis uocabulo:quæ

ad uerbum transfertur iterpositio. Nã Vergilius illo loco quo pullũ equinũ describit cum dixisset. Nec uarios horret strepitus. Pulus equinus per simplex .l. scribitur. πολοσ enim a grecis dicit. Pullus uero galliæ p duplex In tertio uero georgicõ hæc leguntur. Nec uarios horret strepitus. illi ardua ceruix: argutumque caput. breuis aluus obesaq; terga. Luxuriatque toris animosum pectus honesti Spadices. glauciq; color ẽterrimus albis Et giluo tum siqua sonum procul arma dedere Stare loco nescit.

Vltra q̃ ullus spiritus durare possit: ostendit. Qui nõ uidet ostendũt esse legendũ is se ad grãmatices rudimenta cõferat pdiscẽda. Græco uerbo utens σκοτισον: hoc ẽ obscura. Nã σκοτιζω significat obscuro. σκοτοσ nanq; tenebræ dicunt. At ego ocioſum ſermonem dixerim: quẽ auditor ſuo ingenio intelligit. Non particulã negatiuam hic mihi ſenſus exigere uidetur. ut legamus non itelligit. Ocioſus nanq; dicitur ſermo q non percipitur: utpote qui nihil in auditoꝝ animis operetur. Peſſima uero ſunt αδιανοητα hoc eſt quæ uerbis aperta occultos ſenſus habent. ut conductus eſt cæcus ſecus uiam ſtare: & quæ ſuos artus morſu laceraſſet fingit in ſcholis ſuperſe cubaſſe. αδιανοητα ad uerbũ poſſunt tranſferri non intelligibilia. Nam διανοεω ſignificat itelligo. unde διανοητον intelligibile & αδιανοητον nõ intelligibile. Ea uero enigmata mihi paꝝ percipiuntur. Vt obſcuritatem apud ſe ipſam diſcutiat & tenebris orationis inferat quiddam intelligentiæ ſuæ lumen. Vt ipſe legat loco illius accuſatiui ipſam & ſenſus & rõ exigit. Quoddam præterea nõ quiddam legendum eſſe patet. Propter quod etiam reperimus ſæpe: quæ nõ ſatis percepiſſe eos qui cognoſcunt putaſt. Nam Vergilius illo loco quo pullũ eqnum deſcribit: cũ dixiſſet Nec uanos horret ſtrepitus: cõpluribus ĩſertis alia figura qnto de mũ uerſu reddit. Siq̃ ſonũ ꝓcul arma dedere. Stare loco neſcit. Vitanda in primis ambiguitas: nõ hæc ſolũ de cuius genere ſupra dictũ ẽ: quæ icertũ intellectũ facit: ut Chremetẽ audiui ꝓcuſſiſſe Demeã: Sed illa quoq; quæ etiã ſi turbare nõ põt ſenſũ: ĩ idẽ tamẽ uerborũ uitiũ incidit: ut ſiquis dicat uiſũ a ſe hominem librum ſcribẽtem. Nam etiam ſi librum ab homine ſcribi pateat: male tamen cõpoſuerat: feceratq; ambiguum: quantũ in ipſo fuit. Eſt etiam in q̃buſdam turba inaniũ uerboꝝ: q dum cõmunem loquẽdi morẽ reformidant: ducti ſpecie nitoris circũeunt omnia copioſa loquacitate: quæ dicere uolũt. Ipſã deinde illam ſeriã cũ alia ſimili iungẽtes: miſcenteſq; ultra q̃ ullus ſpiritus durare poſſit: extẽdũt. In hoc malũ etiã a quibuſdã laborat: neq; id nouũ uitiũ ẽ: cũ iam apud Titũ Liuiũ inueniã fuiſſe præceptorẽ aliquẽ: qui diſcipulos obſcurare: quæ dicerent iuberet: græco uerbo utens σκοτισον. Vnde illa ſcilicet egregia laudatio tãto melior. Ne ego quidẽ intellexi. alii breuitatis æmuli neceſſaria quoq; oratiõi ſubtrahũt uerba: & uelut ſatis ſit ſcire ipſos quæ dicere uelit: quãtũ ad alios pertineat: nihil putãt. At ego ocioſũ ſermonẽ dixerim: quẽ auditor ſuo ingenio intelligit. Quidam emutatis ĩ puerſũ dictis de figuris idẽ uitiũ cõſequunt. Peſſima uero ſũt αδιανοητα hoc eſt quæ uerbis aperta occultos ſenſus habẽt: ut cõductus ẽ cæcus ſecus uiam ſtare. & quæ ſuos artus morſu laceraſſet: fingitur in ſcholis ſupra ſe cubaſſe. Ingenioſa hæc & fortia: ut ex ancipiti diſerta credantur pficiunt. At perſuaſit qdẽ iam multos iſta pſuaſio: ut id iã demum eleganter atq; exquiſite dictum putẽt: quod interpretandũ ſit. Sed auditoribus etiam nõnullis grata ſũt hæc: quæ cũ itellexerit: acumine ſuo delectant & gaudẽt: nõ q̃ſi audiuerint: ſed quaſi iuenerit. Nobis prima ſit uirtus pſpicuitatis. ꝓpria uerba. rectus ordo. nõ in longũ dilata cõclu ſio. nihil neq; deſit: neq; ſupfluat. Ita ſermo & doctis probabilis: & planus ĩpitis erit. Hæc ẽ eloquẽdi obſeruatio. Nã rerũ pſpicuitas: quo mõ præſtãda ſit: diximus ĩ præceptis narratiõis. Similis aũt ratio ẽ ĩ oĩbus. Nã ſi neq; pauciora q̃ oportet. neq; plura. neq; iordiata. aut idiſticta dixerimus: erũt dilucida: & negligẽter quoq; audiẽtibus aperta. qa id ipſũ ĩ cõſilio ẽ habendum. non ſemper tam eſſe acrẽ iudicis intentionẽ: ut obſcuritatẽ apud ſe ipſã diſcutiat: & tenebris orationis inferat quoddã itelligẽtiæ ſuæ lumen: ſed multis eũ frequẽter cogitatiõibus auocari: niſi tã clara fuerint: quæ dicemus: ut ĩ animũ eius oratio: ut ſol in oculos: etiam ſi in eam non intenda tur incurrat. Quare nõ ut intelligere poſſit: ſed ne omnino poſſit non intelligere curãdũ. Propter quod etiã repetimus ſæpe: quæ nõ ſatis percepiſſe eos: qui cognoſcũt putamus: quæ cã utiq; noſtra id eſt culpa dicta obſcurius: qua cauſa ad planiora & communia magis uerba deſcendimus: cum id ipſum optime fiat: quod nos aliqd non optime feciſſe ſimulamus.

De ornatu.

mus. Repetimus legendum esse facile ex ipso percipitur sensu. Nec fortibus modo sed etiam fulgentibus armis præliatus in causa est Cicero Cornelii: cuius secutus esset docēdo iudicē tantū: & utiliter demū ac latine pspicueq; dicēdo. uarie legit hic locus ī exēplaribus. Qua ex re facile colligit esse corruptus. In aliis nāq; legit cū cōsecutus. Hic uero cuius secutus. Quoz neutrū sensui cōuenire uidet. Quod si leuiter imutandis uerbis emēdare deprauata licet: cuius loco duæ dictiones q nō cū syllaba as mihi ascribēdæ uident, hoc mō. Qui nō assecutus eēt. & quæ sequunt. Sic. n. pspicuus ē sensus. nec qcq̄ uerboz tolit quæ oblita ac pōtius erasa ī qbusdā exēplaribus sensum minus aptū minusq; absolutū reddunt. Quidā. n. uir ingnis cū aliter hūc locū corrigere nesciret: decem uerba ex hoc sensu eradere sibi pmisit. quod qdā nimiū magnæ est arrogātiæ. Sic. n. legit. Nec foribus modo sed etiam fulgētibus armis præliatus ī causa est Cicero Cornelii cōsecutus dicēdo ut populus Romanus admiratione suā nō acclamatiōe tantū sed etiā plausu cōfiterent. Hoc uero mihi nō corrigere sed corrūpe libros uidet. Accusatus aūt fuerat Cornelius quod cū esset gaditanus cōtra leges ac īstituta maioz. a. Cn. Pompeio iperatore in ciuitatē Romanā fuisset ascriptus. Hūc defenderūt cū alii clarissimi quoq; oratores tū Pōpeius ipse ut ex ipsa Ciceronis orōe apte colligit. Sed ne causæ qdē parū cōferat. a lra expūcta cōfert legēdū ē. Si uis eoz tātū nō etiā ipe fulgor tātū timeret. Tātū iterato positū uidet ut redūdās oīno eradēdū.

u Enio nūc ad ornatū: in quo sine dubio plus q̄ in cæteris dicēdi ptibo sibi idulget orator. Nā emādate qdē ac dilucide dicētiū: tenuæ præmiū ē: magisq; uitiis carere: q̄ ut aliquā magnā uirtutē adeptus eē uidearis. Inuentio cū imperitis sæpe cois. dispositio modicæ doctriæ credi pōt: & quæ sūt artes altiores plerūq; occultantur: ut artes sint. Deniq; omnia hæc ad utilitatem causaz solam referenda sunt. Cultu uero atq; ornatu se quoq; cōmendat ipse qui dicit: & ī ceteris iudicium doctoz. in hoc uero etiam populare laudē petit. Nec fortibus modo: sed etiam fulgētibus armis prœliatus ī causa est Cicero Cornelii: cuius secutus esset docendo iudicē tantū: & utiliter demū ac latine pspicueq; dicendo: ut populus ro. admirationē non acclamatione tātū: sed etiā plausu confiteret. Sublimitas pfecto & magnificētia & nitor & auctoritas expressit illum fragorem. Nec tam insolita laus esset p secuta dicentē: si usitata & cæteris similis fuisset oro. Atq; ego illos credo q aderant: nec sensisse qd facerent: nec sponte iudicioq; placuisse: sed uelut mente captos: & quo essent in loco ignaros erupisse in hunc uolūtatis affectum. sed ne causæ qdem parum conferat idem hic orationis ornatus. Nam qui libenter audiunt: & magis attendunt: & facilius credunt. Plerunq; ipsa delectatione capiuntur. nōnunq̄ admiratione auferunt. Nam & ferrū affert oculis terroris aliquid: & fulmia ipsa non tam nos confunderent: si uis eorū tantum nō etiam ipse fulgor timeret. Recteq; Cicero his ipsis ad Brutum uerbis quandam in epistola scribit. Nam eloquētiā quæ admirationem non habet: nullam iudico. Aristoteles quoq; eandē petendam maxime putat. Sed hic ornatus (repetam enim) uiri: sed fortis & sanctus sit: nec effœminatam lenitatē: & fuco eminentē colorem manet. sanguine & uiribus niteat. Hoc aūt adeo uerū est: ut cū in hac maxime pte sint uicina uirtutibus uitia: etiā q uitiis utuntur: uirtutis tamen his nomen imponant. Quare nemo ex corruptis dicat me inimicum esse culte dicentibus. non hanc esse uirtutem: sed illis eam nō tribuo. An ego fundū cultiorem putem: in quo mihi quis ostenderit lilia & uiolas & amœnos fōtes surgētes: q̄ ubi plena messis: aut graues fructu uites erūt? Sterilem platanum: tonsasq; myrtos: q̄ maritam ulmū: & uberes oleas præoptaueri? Habeant illa diuites: licet quid eēnt: si nihil aliud haberēt? Nullus ne ergo etiam frugiferis adhibendus est decor? qs negat? Nā & in ordinē certaq; interuala redigā eas arbores. Quid

Nec effœminatā lenitatē & fuco eminētē colorē manet. sic qdē legit prætreq̄ quod in qbusdā exēplaribus scriptū est & succo eminētiū colorz manet: sed corrupte. Neq;. n. & copula dissimiles casus cōnectēre solet. Hic uero unius uerbi leui īmutatiōe corrigit hic sensus q nullo pacto a solœcismo defendi antea poterat. Manare nāq; cū absolutū sit: cū accusatiuo citra ppōnē iungeret qd uix poetæ pmitteret nedū oratori. Quare loco illius māet: hoc uerbū amet totidē syllabaz nec ei dissimile ita & sēsu & rōe loq̄ndi exigēte reponat. leuitatē ēt p u scribat hoc ē mollitiē. a loco illius copulæ & nec loceat. hoc mō. Nec effœminatā leuitatē. nec fuco eminētē colorē amet. Est. n. trāslatio a mulieribo sūpta q̄ & uallēdo corpa mōliora leuioraq; reddunt & fucando rubicundiora.

Quare nēo & corruptis dica me inimicū eē culte discētibus. s lra de medio elidat. ut dicētibo legat. Nō eē hāc uirtutē: sed illis eā nō tribuo. Castigate ī qbusdā exēplaribo nego uerbū ē ascriptū. hoc mō. Nō eē hāc uirtutē nego. Quid illo qncunce speciosius? qd in quancūq; ptē spe-

ctaueris rectius est. Enim particula mihi uidetur ascribenda, & qui littera, d, erasa, & rectus, i uocali expūcta ut legat sensus exposcit, hoc mō. Quid. n. illo qncunce specioſius: qui ī quancūq; partē spectaueris rectius est. Quincunx aūt hoc loco dicit spaciū qnq; unciaꝝ quod iter hortoꝝ arbores cōsueuit relinq ut & Xenophon in Pædia Cyri & Cicero in senctute testat. Vncia aūt nō solū pōderibus sed etiā mēsuris adhibet. Hæc aūt de secūdo georgicoꝝ Vergilii lib. sumpta uidēt. Sic. n. illic scribit. Oīa sunt paribus numeris dimensa uiaꝝ. Nō animū mō uti pascat pspectus ianē: Sed qa nō aliter uires dabit oībus æquas. In orbē se formosius fundāt. Et protinus fructū ramis pluribus feret, fundet mihi legendū uidet ut modi similes & numeri copulent.

Decentior equus cuius astrictus ilia. Astricta legēdū esse ne admonitione qdē dignū uidet. Sūt aūt uerbū est ascribēdū, hoc modo. Cuius astricta sunt ilia. Illud obseruatōe dignius: qd hic ipe honestus orator materiæ genere debet esse uariatus. Vt ornatus non orator legat ac prō præpō ascribat: sensus exposcit, hoc mō. qd hic ipse honestus ornatus, p materiæ genere debet eē uariatus.

Nāq; illud genus ostētatōis cōpositū. Ostētationi lra. s. expūcta legat. Demōstratiuū aūt genus ad ostētationē maxime uidet esse cōparatū.

Præterea nō debet qdā ubi maxima reꝝ momēta uersant: de uerbis eē solicitus. Quidē sane ī aliis quoq; legit exēplaribus. Sed qsq; loco q; dē ut legatur sensus exposcit. Ad priuatū consiliū cās paucoꝝ ut frequēter accidit calculoꝝ, unius lræ īmutatione sæpenumero totus cōfundit sensus. Quod qdē ide facile colligi pōt. Nisi. n. d. lra in. t. ipsi cognatā mutet: ut At legat acq; copula ascribat: iteger sensus nō pcipiet, hoc mō. At priuatū cōsiliū causasq;

An nō pudent certā creditā pecuniā piodis postulare? aut circa stilli cidia affici? aut mācipia redhibitōe suadere. Deprauatū ita est hoc ultimū mēbrū ut nullus ide iteger sensus eliciat. Quid est. n. suadere mācipia redhibitōe? Sic aūt mihi corrigēdū uidet: uti præpō ascribat & a uocali ī i couersa mācipii legat, suadere expūgatur ac eius loco sudare haud dissimile uerbū & una dūtaxat lra breuius reponatur, hoc mō. Aut ī mancipii redhibitōe sudare, hoc ē in agēdo tāta uti uehæmētia ut sudorē emittas. Est aūt redhibitio actōis nomē: quæ & redhibitoria actio uocat. Ea uero actio ītētat cōtra eū: q qd corrupti uitio siue uē diderit: ut cogat & p̄ciū restituere & retro qd̄ tradiderat accipe, hoc ē. n. redhibere: ut ex titulo de ædilicio edicto & redhibitoria & q̄to mioris actōe facile colligi pōt. Periodus uero ē cū sēsus lōgiore uerboꝝ ābitu circūducit, cui qdē ut ipe Fabius ait: plurima noīa dat Cicero ambitū, circuitū, cōprehensionē, cōtinuationē, circūscriptionē, genera eius duo, alteꝝ simplex: cū sensus unus lōgiore ambitu circūducit, alteꝝ qd̄ cōstat mēbris icisis q̄ plures sensus habēt. Modus eius a Cicerone aut q̄tuor senariis uersibus, aut ipius spūs mō terminat.

Sed cū idē frequētissime plura significet, Numero plurali significēt ē legēdū ut itelligamus idē a pluribus

illo qnquūce specioſius? q̄ in quācunq; partem spectaueris: rectus ē? Sed protinus in id quoq; ꝓdest: ut terræ succū æq̄liter trahāt surgētia in altū cacumina. Oleæ ferro coercēdo in orbē se formosius fūdāt. & ꝓtinus fructū ramis pluribus feret. Decētior equus: cuius astrictus ilia: sed idē uelocior. Pulcher aspectus sit athlæta: cuius lacertos exercitatio expressit. Idē certamini patior. Nunq; mera spēs ab utilitate diuiditur. Sed hoc qdē discernere modici iudicii ē. Illud obseruatiōe dignius: quod hic ipse honestus orator materiæ genere debet est uariatus. Atq; ut a prima diuisione ordiar: nō idē demonstratiuis & deliberatiuis & iudicialibus causis cōueniet. Nāq; illud genus ostentatiōi cōpositū solā petit audiētiū uoluptatē. Ideoq; oēs dicēdi artes aperit: ornatūq; oīonis exponit: ut q̄ non insidiet: nec ad uictoriā: sed ad solū finē laudis & gloriæ tēdat. Quare qcqd erit sētētiis populare. uerbis nitidū. figuris iucūdū. trāslationibus magnificū. cōpositiōe elaborātū: uelut institor qdā eloquētiæ ituēdū: & penæ ꝓ tractandū dabit. Nā euētus ad ipsū. non ad cām refertur. Ad ubi res agitur: & uera dimicatio ē: ultimus fit famæ locus. Præterea non debet qdē ubi maxīa reꝝ momēta uersant: de uerbis eē solicitus. Neq; hoc eo ptinet: ut ī his nullus sit ornatus. sed ubi pressior & seuerior: es minus cōfessus: præcipue ad materiā accōmodatus. Nā & suadēdo sublimius aliqd senatus. cōcitatius populus: & ī iudices publicæ capitalesq; cāæ poscūt accuratius dicēdi genus. Ad priuatū consiliū. cās paucorum: ut frequēter accidit: calculoꝝ purus sermo & dissimilis curæ magis decuerit. An nō pudeat cerāt creditā pecuniā periodis postulare: aut circa stillicidia affici: aut mancipia redhibitione suadere? Sed ad ꝓpositū. Et quoniā oīonis tā ornatus q̄ pspicuitas: aut ī singulis uerbis est: aut in pluribus positus: qd separata. qd coniūcta exigāt cōsideremus. q̄q̄ rectissime traditum est pspicuitatē propriis. ornatum trāslatis uerbis magis egere. Sciamus inornatum esse quod sit ímproprium. Sed cū idē frequētissime plura significet: quod σϖνωνὺμια uocat: iā sūt aliis alia honestiora. sublimora. nitidiora. iucundiora.

uocaliora. Nam ut ſyllabæ e litteris melius ſonãtibus clario res ſunt: ita uerba e ſyllabis magis uocalia. & quo plus quæq; ſpiritus habet: auditu pulchrius: & quod facit ſyllabaꝝ: idẽ uerborum quoq; inter ſe copulatio: ut aliud alii iũctũ melius ſonet. Diuerſus eſt tamen uſus. Nam rebus atrocibus uerba etiam ipſo auditu aſpera magis cõueniẽt. In uniuerſũ quidẽ optima ſimpliciũ credunt: quæ aut maxime exclamant: aut ſono ſũt iucũdiſſima. & honeſta qdem turpibus potiora ſemper: nec ſordidis unq̃ in oratione erudita locus. Clara illa atque ſublimia plerũq; materiæ cernenda ſũt. Quod alibi magnificum. tumidũ alibi. Et quæ humilia circa res magnas: apta circa minores uidentur. & ſicut in oratione nitida notabile ẽ humilius uerbũ: & uelut macula: ita a ſermõe tenui ſublime nitidũq; diſcordat. fitq; corruptũ: qa in plano tumet. Quædã non tã rõne q̃ ſenſu iudicantur: ut illd. Cæſa iũgebant fœdera porca: fecit elegãs fictio nois. quod ſi fuiſſet porco uillæ erat. In qbuſdã rõ manifeſta eſt. Riſimus & merito nup poetam: q dixerat. Prætextã in ciſta mures roſere camilli. At Virgilii miramur illud Sæpe exiguus mus. Nã epitheton exiguus aptũ ꝓprium efficit: ne plus expectaremus. & caſus ſingularis magis ꝺcuit. & clauſula ipſa unius ſyllabæ nõ uſitata addidit gr̃am. Imitatus ẽ itaq; utrũq; Horatius. Naſcẽt ridiculus mus. nec augenda ſemp oro: ſed ſubmittenda nonnunq̃ ẽ Vim rebus aliquando ipſa uerborũ humilitas affert. An cũ dicit ī Piſonem Cicero. Cũ tibi tota cognatio in ſerraco aduehat: incidiſſe uidẽt in ſordidũ nomen: non eo contemptum hominis: quẽ deſtructũ uolebat auxiſſe: & alibi. Caput opponis cũ eo conificans. Vnde interim grati idiotis: de quo q̃lis eſt ille apud. M. Tulliũ Puſio q cũ maiore ſorore dormitabat. & Fabius q̃ cornicũ oculos confixit. & ꝓ Milõe illud. heus tu riſio & Erutius Antoniaſter. Id tamẽ cũ in declamatiõibus ẽ notabilius: laudariq; me puero ſolebat. da pr̃i panem: & in eodẽ etiã canẽ paſcis. res qdẽ præcipue ī ſcholis anceps: ſed frequẽter cã riſus. Nunc utiq; cũ hæc exercitatio ꝓcul a ueritate ſeiũcta laboret ĩcredibili uerborꝝ faſtidio: ac ſi magnã ptẽ ſermonis abſciderit. Cum ſint aũt uerba ꝓpria. ficta. trãſlata: ꝓpr̃iis dignitatẽ dat antiqtas. Nãq; & ſãctiorem & magis admirabilẽ faciũt oronẽ: qbꝫ nõ qlibet fuerat uſus: eo q; ornamẽto acerrimi iudicii. P. Vergilius unice ẽ uſus: Olli .n. & qa nã & mis & pone pollucẽt: aſpgũt illã quæ etiã in picturis ẽ grauiſſima uetuſtatis ĩmitabilẽ arti auctoritatẽ. Sed utẽdũ mõ: nec ex ultimis tenebris repetẽda. Satis eſt uetus q̃ ſo. qd neceſſe ẽ quæſo: dicere oppido quo ſũt uſi paululũ tẽpore nr̃o ſupiores: uereor ut iã nos ferat q̃ſq̃. Certe antigerio: ſignificari quæ ſinonyma dicũtur ut enſis. gladius. ſpatha mucro. eiuſdẽ rei noĩa ſũt. Et quõ plus quæq; ſpũs hẽt: auditu pluchrius. Aut audiſ. aut qd magis probo pulchrior mihi legẽdũ uidet. Clara illa atq; ſublimia plerũq; materiæ cernẽda ſunt. Modo ut aſcribat ſenſus exposcit & ita ī qbuſdã legit exẽplaribꝫ: ut ſit materiæ mõ. Et quo hũilia circa res magnas. Pro quo legẽdũ eẽ quæ ad monẽdũ qdẽ uidet. Et alibi caput. opponis cũ eo conificans. Conũ dr̃ ut ait Varro qd cogit. ī cacumẽ uerſus. Inde uerbũ ulgare conifico. Vnde ĩterī grati idiotis de quo q̃lis eſt ille apud. M. Tulliũ Puſio: Aut hic aliqd ſenſui neceſſariũ deeſt. aut certe duæ hæ dictiões de quo ſũt expũgẽdæ. Cubitabat præterea recte ī aliis legit exẽplaribꝫ locõ illius dormitabat. Sic. n. ī orõe ꝓ Cælio ſcriptũ ẽ. Et Fabius q cornicũ oculos confixit. Ita qdẽ legit: ſed Flauius legẽdũ eẽ facile ex oro ꝓ Muræna ũde hæc ſũpta ſũt: colligi põt. Inuẽtus ẽ: inq; Cicero ſcriba qdã. Cn. Flauius. q cornicũ oculos cõfixerit. & ſingulis diebꝫ ediſcẽdos faſtos populo ꝓpoſuerit. & ab ipſis iuriſcõſultis eoꝝ ſciam cõpilarit. Et pro Milone heu tu Riſio. Heus & Ruſio legat. ẽ aũt nomẽ ſeruĩ: q per qõnẽ de cæde Clodii ĩterrogat. Et Erutius Antoniaſter. ex orõe ꝓ Vareno ſũptũ eſt hoc exẽplũ ut ait Priſcianus. Noĩa ãt hmõi terminatõis & ſimilitudinẽ & imitationẽ ſignificant. quæ qdẽ humilia ac uulgaria ſũ. Id tamẽ cũ ī declamatõibꝫ ẽ notabilius. Cũ pticula ut ceſſãs & otioſa expũgat. Sed frequẽter cã riſus: nũc utiq; cũ hæc exercitatio ꝓcul a ueritate ſeiuncta laboret ĩcredibili uerborꝝ faſtidio: acſi magnã ptẽ ſermonis abſciderit. Loco ſi cõiũctõis ſibi datiuus uſ eẽ reponẽdus: ſicq; qbuſdã ī exẽplaribꝫ legit. Quibus nõ qlibet fuerat uſus. Ne hic qdẽ ſẽſus ĩteger habet niſi duæ lr̃æ u. &. r. aſcribãt: quo uſurus legat nõ uſus. hoc ẽ qbꝫ qlibet uti auſus nõ fuiſſet

Quæ etiã in picturis ẽ grauiſſima: uetuſtatis ĩmitabilẽ arti auctoritatẽ. grauiſſima qdẽ legit. Sed unius lr̃æ mutatiõe ſi legeret gratiſſima magis ſenſui cõueniret. Satis eſt uetus quæſo. quid neceſſe eſt quæſo dicere. Corrupte quidem ſic legitur. Nam quæſo uerbum iterum aſcriptum uidetur expungendum. hoc modo. Satis eſt uetus quæſo: quod dicere neceſſe eſt.

Erumnas quid opus est? tanq̃ parum sit si dicatur: quod horridum reor tolerabile autumo tragicum prolem dicendã: uniuersam eius ꝓsapiã insulsum. Hic locus ita est & deprauatus & confusus ut nec recte ꝓcipiatur nec facile corrigi possit. Quædam esse necessario interim sumũtur. Etiã non esse legat. Enuncupare & fari multa alia etiã audiẽtibus inseri possunt. Emancipare qdẽ uetus est uerbũ sed quo necessario utimur Quare emãcipare potius q̃ enuncupare legendũ uidet acq; copula & aut grata ascribendũ aut audẽtibus i uocali erasa legendum hoc modo. Emancipari & fari multaq; alia etiã audiẽtibus grata inseri possunt. In qua mirifice Virgilius & corithiorum amator Thucydides Britãnus. Totus hic locus adeo est confusus ut nullus sẽsus elici possit. Sũt aũt uerba Cimbri cuiusdã a quo fratrẽ occisũ hoc iocoso dicto Cicero notauit. Cimber germanũ occidi. Hoc uero dictũ ex ambiguo sumptũ ẽ. Nã Cimber & gẽtile nomẽ est & ꝓpriũ uiri. germanus interim gẽtem significat. iterũ fratrẽ. Sunt aũt Cimbri germanis finitimi. Itaq; ambiguitate sermonis iocatus est Cicero

Et uerba antiq; multũ furate Catonis. Antiqui legendũ esse qui nõ uidet studio rhetorices relicto se grãmaticis reddat istruendũ. Salustiũ aũt multa a Catone sumpsisse scribit etiã Suetonius in uita Augusti. Ita ut uerbis iquit: quæ Crispus Salustius excerpsit ex originibꝰ Catonis utaris. Asinius uero Pollio in quadã epistola: si referẽti. A. Gellio credimus: Salustiũ reprehensione dignũ dicit quod in primo historiaꝝ eos qui maris trãsitũ fecerãt: transgressos appellauit: quos trãsiretasse dici solitũ est. Nã trãsgressus a pedũ gradu appellat: idcircoq; nõ põt nauigãtibus cõuenire. Odiosa cura nã est cuilibet facilis. & hoc pessimũ Pessima rectius i qbusdã legit exẽplaribus. ut ad curã referat quæ ꝓpter hoc est pessima. Nõ alia libertate q̃ primi illi hoies Quãuis exẽplaria refragẽtur: tamẽ q̃a blatiuus uidet ascribẽdus ut legat. Nõ alia libertate q̃ qua primi hoies rebus appellatiões dederũt. At ueteres ne expectorat qdem timuerũt. & sane eiusdẽ nocte est examinat. Pro nocte legendũ eẽ notæ nemo ignorat. Expectorare uero est e pectore eiicere. ut Nonius exponit. Actius iPhœnissis. Incusant ultro a fortuna opibusq; oĩbus desertũ. abiectũ afflictũ ex aio expectorãt. Et Crassus apud Ciceronẽ libro de oratore tertio. Tũ pauor sapiam oẽm mihi exaiato expectorauit. At i tracta & declinatõe. Tractu legẽdũ eẽ cõstat. Tractũ uero ac decliationẽ hoc loco ꝓ dictionũ ꝓductõe & deriuatõe accipimus. Sed a noĩbꝰ quoq; diriuata sũt q̃dã ut a Cicerone Sullatũ. & Asinio Fimbriatũ & fibulatũ. Anoĩbus ꝓpriis hæc puto deriuata: Figulatũq; idcirco eẽ legẽdũ. Quod si sullaturit a Sylla siue Sulla & fimbriaturit legeret: cũ eo cõueniret qđ i decimo ad Atticũ Cicero scribit. Cn. nẽ biẽnio ante cogitauit. Syllaturit aius eius & ꝓscripturit. Sic uero legendũ eẽ apte ex iis colligit quæ Fabius ipe refert paulo post ubi de onomatopœia ꝓcipit. uix iqt illa quæ παραγωγὴν uocãt quæ ex uocibus i usũ receptis quocũq; mõ declinant nobis pmittimus q̃lia sunt sullaturit & ꝓscripturit. Multa ex græco formata noua ac plurima a Sergio Flauioq; dura quẽadmodũ uidẽt utraq; ẽs & entia. Corrupte qdẽ sic legit. Sed ita corrigi põt: si quoꝝ

cuius eadem significatio ẽ: nemo nisi ambitiosus utetur. Erũnas quid opus est? tanq̃ parum sit si dicatur: quod horridum reor tolerabile autumo. tragicũ prolem dicendam: uniuersã eius prosapiam: insulsum. quid multa? totus prope mutatus est sermo. Quædam tamen adhuc uetera uetustate ipsa gratius nitent. quædam esse necessario interim sumuntur. Enuncupare & fari multa alia etiam audiẽtibus inseri possũt. Sed ita demũ si non appareat affectatio: In quã mirifice Vergilius: & corinthioꝝ amator iste uerboꝝ Thucydides: britãnus attice fepres. thau (gallicum. n.) & spinæ male illi sit. Ita oĩa ista uerba miscuit fratri Cimber hic fuit: a quo fratrem necatum hoc Ciceronis dicto notatũ est. Germanũ Cimber occidit. Nec minus noto Salustius epigrãmate incessitur. Et uerba antiqui multum furate catonis Crispe iugurtine conditor historiæ. odiosa cura. Nam ẽ quilibet facilis: & hoc pessimũ ꝙ rei studiosus: non uerba rebus aptauit: sed res extrinsecus arcessit: quibus hæc uerba conueniãt. Fingere ut primo libro dixi: græcis magis concessũ ẽ: qui sonis etiã quibusdã & affectibus non dubitauerũt nomĩa aptare: non alia libertate: q̃ illi primi homines rebus appellationes dederũt. Nostri autẽ i iungendo: aut in deriuãdo paulũ aliquid ausi: uix i hoc satis recipiunt. Nã memini iuuenis admodũ inter Pomponium & Senecam etiã præfationibus esse tractatũ. an gradus eliminat in tragœdia dici oportuisset. At ueteres ne expectorat qdẽ timuerunt. & sane eiusdem notæ est examinat. At i tracta & declinatione talia sunt: qualia apud Ciceronem beatitas & beatitudo: quæ dura quidem sentit esse: uerum tamen usu putat posse moliri. Nec a uerbis mõ: sed a noĩbus quoq; deriuata sunt quædã: ut a Cicerone sullatũ: & Asinio fimbriatũ & fibulatũ. Multa ex græco formata noua: ac plurima a Sergio Flauioq; dura: quẽadmodum uidentur: utraq; ens & entia: quæ cur tãtopere aspernemur nihil uideo: nisi ꝙ iniq; iudices aduersus nos sumus. Ideoq; pauptate sermõis labora

genitiuus ascribatur,& quem accusatiuus eradatur,ac loco eius quædam nominatiuus reponatur, nec non utraq; expūgat ut aduerbio ascripto,hoc modo,Quoꝝ dura quædā admodū uidētur ut ens & entia. Numerariū Augustus primus dixerūt,Munerariū emēdate in aliis legit exēplaribus. Reatū nemo ante messalam,numerariū nemo ante Augustū dixerat,Tāetsi in his sensibus nulla iest deprauatio:mihi tamē a Fabii cādore legātiaq; alieni uident ac de margine iperitia alicuius in præceptoꝝ Fabii contextū trāslati. Neq;,n,consueuit Fabius ea statim repetere quæ apte præcepit,Quid aūt aptius dici pōt q̄ hoc,ut Messala primus reatū Munerariū Augustus primus dixerūt? ut aūt hoc eleganter est præceptū ita illud iepte est appositū,Reatum nemo ante messalā,Munerariū nemo ante Augustum dixerat, Quare de cōtextu ī marginē mihi hi duo sensus uident referēdi, Vt in hoc uerbo utar,In præpositio expungat,Huiusmodi uero remediis solemus uti cū aut dura aut noua sunt uerba quibus utimur, ut hoc uerbo utar,ut nunc loquunt,ut ita dicā,si licet dicere,pmittite mihi sic dicere. Idē putāt a Terētio primū dictū eē obsequiū,Putat legēdū esse nemo nō uidet,Hoc aūt Cicero ait in dialogo de amicitia,Quōd quia falsum est,Nā & Plautus & Neuius eo uerbo usi sūt:idcirco Fabius īqt eū putare,Nā fere q̄ putant decipiūtur, Albēti cælo,Sereno aere: qđ etsi in raro est usu:ī nono tamē Cæsaris cōmentarioꝝ legit,Cæsar exploratis regionibus albēti cælo oīs copias castris educit, Ceruicē uidet Hortēsius primus dixisse,Hoc & Varro libro de Analogia primo scribit his uerbis Ab eo quod alii dicūt Ceruices:id Hortensius in poematis Ceruix,Ex quo apte colligit seruiū de hoc noīe falsa præcepisse: cū in secūdū æneidos īquit, Ceruix ī numero singulari collū significat Si plurali utamur:superbiā ostēdimus,ut in uerrinis Frāge ceruices,

mus,Q uædam tamen perdurant,Nam & quæ uetera nūc sūt:fuerūt olim noua,Et quedā ī usu p̄ quā recētia:ut Messalla primus reatū,numerariū Augustus primus dixerūt, Reatum nemo ante Messallā,numerariū nemo ante Augustū dixerat,Piraticā quoq; ut musicā & fabricā dici adhuc dubitabant mei præceptores,Fauorē & urbanū Cicero noua credit Nā & in epistola ad Brutū,Eum inquit amorem:& eum ut ī hoc uerbo utar:fauorē in consiliū aduocabo, & ad Appium pulchrū,Te hominem non solū sapientē:uerū etiam ut nūc loquunt urbanū,Idē putant a Terentio primū dictū eē obsequiū,Cecilius ad Sisennā,Albenti cælo,Ceruicē uidet Hortēsius primus dixisse,Nā ueteres pluraliter appellāt, Audendū itaq;,Neq;,n,accedo Celso:q ab oratore uerba iūgi uetat, Nam cū sint eorū alia ut dicit Cicero natiua,i, quæ significata sūt primo sensu,alia reperta quæ ex his facta sūt:ut iā nobis ponere aliq̄ quæ illi rudes homies:primiq; fecerūt:fas nō sit,At deriuare,flectere,coniūgere quod natis postea cōcessū est:quando desiit licere? Et siqd periculosius finxisse uidebimur qbusdā remediis præmuniendū est, Vt ita dicam,Si licet dicere,quodāmodo,pmittite mihi sic,quod idem etiam in his quæ licētius trāslata erūt p̄derit:quæ nō tuto dici possūt,In quo non falli iudiciū nostrum sollicitudine ipsa manifestū erit,Q ua de re græcū erit illud elegantissimū:quo præcipit ita προεπιπλήσσειν τὰ ὑπερβολά, Translata probari nisi in cōtextu sermonis nō possunt,Itaq; singulis uerbis satis dictū:quæ ut alio loco ostēdi:p̄ se nullam uirtutē habēt,Sed ne iornata quæ sūt quidē:nisi cū sūt īfra rei de qua loquēdū ē dignitatē:excepto si obscæna nudis noibus enūciēt : quod uiderit q non putāt eē uitandā,qa nec sit uox ulla natura turpis:& si q̄ ē rei deformitas:alia quoq; appellatiōe q̄cūq; ad intellectū eūdem nihilominus perueniat, Ego romani pudoris more contentus:ut iā respondi talibus uerecūdiā silentio uindicabo,Iā hīc igit coniūcti ad rōnē sermonis trāseamus, Cuius ornatus ī hæc duo prima diuidit :quā cōcipiamus elocutionē,quomō efferamus,Nā primū ē ut liqueat auger qd

Neq;,n,accedo Celso qui ab oratore uerba iūgi uetat,Fingi legēdū esse nō iungi facile & ex sensu & ex iis quæ sequūtur percipitur, Nā cum sint eoꝝ alia ut dicit Cicero natiua,Huiusmodi uerba:quæ a Cicerone natiua appellārtur:Varro libro de origine līguæ latinæ primo uocat primigenia:de qbus idē qđ & Cicero & Fabius præcipit his uerbis, Primi genia dicūtur uerba ut lego scribo,sto,sedeo,& cetera quæ non sūt ab alio uerbo:sed suas habēt radices, Contra uerba declinata sunt quæ ab alio oriunt ut lego,legis:legi legā, Qua de re græcū erit illud elegātissimū:quo præcipit ita προεπιπλήσσειν τὰ ὑπερβολά,hoc est,præmonere trāsgressione,nos uti uocabulis minus usitatis προεπιπλήττω,significat āte pcutere, Itaq; de singulis uerbis satis dictū,De præpōnē sensus sine cōtrouersia exigit:ut de singulis legamus, Sed ne iornata quæ sūt qdē,Recte in exēplaribus qbusdā quæ relatiuū nō est ascriptum, Quod uiderit q nō putāt eē uitādā,m,līra expūcta uitāda legat,Quidā aūt e philosophis hoc est epicurei ac cynici unā quāq; rem suo nomine appellandam censebant:id quod iocans Cicero in epistolis ad Pætū scribit,

Nam prima uirtus eſt uitio carere. Sententia eſt Horatiana. Virtus eſt uitium fugere & ſapiẽtia prima ſtultícia caruiſſe. Probabile aũt Cicero id genus dicit quod non plus minus ue ẽ q̃ dicit. Hoc ultimũ uerborũ eẽ expũgendũ ac eius loco decet reponẽdũ facile ex Ciceronis partitionibus colligit̃ ubi hoc præcipit̃. Itaq; in nobis eſſe auctoritatẽ in uerbis. Hinc illã præpoſitionẽ in cũ nobis ablatiuo eẽ eradẽdã ac loco eius uult uerbũ: etiã repugnantibus exẽplaribus reponẽdũ tum ex ſenſu tũ ex ipſis Partitionibus apte cognoſcit̃. hoc modo. Itaq; uult eſſe auctoritatẽ in uerbis. ſentẽtias uel graues' uel aptas opinionibus hoiũ. Delectãt trãſlata ſupra lata ad nomen adiũcta. duplicia. Quid ſibi hoc loco uelint ſupra lata & duplicia nõ uideo. Sed quoniã uitia prius demõſtrare aggreſſi ſumus: uel hoc uitiũ ſit: qđ' κακοφατον uocat̃ ſine mala conſuetudine. Loco ſine præpoſitionis legendũ eẽ ſiue apte ex altero quod ſubiicit̃ mẽbro apparet. κακοφάτον aũt id eſt uitiũ qđ uulgus grãmatico⁹ corrupte cacẽphaton uocat. Interp̃tat̃ aũt male hoc eſt turpiter dictũ. Vitia uero ornatui cõtraria qnq; eẽ dicunt̃. Cacophaton. æſchrologia. Tapinoſis. Cacozẽλια κακοſynthecton. Cacophaton qdẽ eſt uitio cõpoſitõis ĩuerecũda ſuſpicio ut illud apud Terẽtiũ Arrige aures Pãphile & illud Vergilianũ. At ramum hũc aperit remũ q forte latebat. Sed Fabius ſub κακophati noĩe æſchrologiã quoq; cõplectit̃. Eſt. n. æſchrologia uitio cõpoſitiõis ĩuerecũda oro. aut cõpoſitio uerbo⁹ obſcœnæ ſignificatõis. aut unius uerbi obſcœna ſignificatio & ꝓnũciatio. ut numer⁹ cũ nauibus æq̃t. & apud Saluſtiũ. ductabat exercitus. Vt ducta re exercitus & patrare bellũ apud Saluſtiũ dicta ſancte & antique ridẽtibus ſidiis placet. Nobis aut qbuſdã aut qd tale aſcribẽdũ uideb̃t. Neq; n. ridẽtibus ad deos referr̃. uer⁹ illud ſi diis placet eſt Ironia indignationis plena. Quare ſenſus exigere uĩ ut ridẽtibus nobis legat̃. Quia ultima prioris ſyllabe lĩa quæ exprimi niſi laboris coeũtibus nõ põt aut ĩterſiſtere nos ĩdecentiſſime cogit aut nõ cogitata cũ inſequente ĩ natura eius corrũpit̃. Mẽdæ ex hoc ſenſu tollunt̃ ſi & labris o uocali ex pũcta legat̃. & ꝓ cogitata cõtinuata & ꝓ natura naturã ut ſit accuſandi caſus. Vt ſi ĩtercapedines noĩatiuo caſu qs utat̃. Intercapedinis qdẽ ut eẽt genitiuus ſcripſit Fabius. Sed quorũdã puerſo iudicio ĩ noĩatiuũ pluralẽ genitiuus ipſe fuit cõmutatus. quo mõ. ſi legat̃: nullũ ẽ hoc exẽplũ. Quare citra nullũ dubiũ. ĩtercapedinis ẽ legẽdũ. Nã ĩtercapedinis noĩatiuus ẽ ĩtercapedo: quẽ ſiqs diuideret ac priores ſyllabas tres efferre. deĩde pedo nimi⁹ ĩ obſcœnitatẽ ĩcideret Pedo. n. ꝓ ſe uerbũ ẽ obſcœnũ. Quã obſcœnitatẽ Fabius uitãs eũ noĩatiuũ apponere ĩ cõtextu noluit. Vt apd Ouidiũ. Quæq; latẽt meliore puta. ex uerbis quæ lõgiſſime ab obſcœnitate. Puto ẽ legẽdũ. atq; ac copula mihi aſcribẽda uideb̃t. ut ſit ac ex uerbis. Eo⁹ aũt Ouidii uerbo⁹ ſenſũ puerſe qdã ad pudẽda uirginis Daphnes quæ in primo metamorphoſeos deſcribit̃: putãt referẽdũ: cũ Ouidius nõ tã de ea parte corporis ſenſerit: q̃ de

uelimus. an minuere. concitate dicere an moderate. læte an ſeuere. abũdãter an preſſe. aſpere an leniter. magnifice an ſubtiliter. grauiter an urbane. Tũ quo tranſlationis genere. qbus figuris. q̃libus ſententiis. quo mõ. qua poſtremo collocatiõe id qđ ĩtendimus efficere poſſimus. Cæterũ dicturus qbus ornet̃ oratio: prius ea quæ ſunt huic contraria laudi attingam. Nam prima uirtus eſt uitio carere. Igit̃ ante oĩa ne ſpemus ornatã orationẽ fore quæ ꝓbabilis nõ erit. Probabile aũt Cicero id genus dicit qđ non plus minus ue eſt q̃ dicit: nõ qa comi expoliriq; non debeat (Nam & hæc ornatus ps ẽ) Sed qa uitiũ eſt ubiq; quod nimiũ eſt. Itaq; in nobis eſſe auctoritatẽ in uerbis ſentẽtias uel graues uel aptas opinionibus hominũ ac moribus. His enim ſaluis licet aſſumere ea qbus illuſtrem fieri orationẽ putat. Delectant trãſlata ſupra lata. ad nomen adiũcta. duplicia & idẽ ſignificantia: atq; ab imitatione rerũ non abhorrẽtia. Sed quoniã uitia prius demonſtrare aggreſſi ſumus: uel hoc uitiũ ſit qđ κακοφὰτον uocatur: ſine mala conſuetudine in obſcenũ intellectũ ſermo detortus eſt: ut ducere exercitus: & patrare bellũ apud Saluſtiũ dicta ſancte & antiq; ridentibus ſi diis placet: quã culpã nõ ſcribentiũ q̃dem iudico: ſed legẽtiũ. tamẽ uitanda: q̃tinus uerba honeſta moribus ꝓdidimus: & euicẽtibus etiã uitiis cedẽdũ ẽ: ſiue iũctura ꝺformiter ſonat. ut ſi cũ hõibus notis loq nos dicimus: niſi hoc ipſũ hõibus mediũ ſit in præfata uidemur incidere: qa ultĩa prioris ſyllabæ littera: quæ exprimi niſi labris coeũtibus nõ põt: aut interſiſtere nos indecẽtiſſime cogit: aut non cogitata: cũ inſequente in natura eius corrũpit̃. Aliæq; cõiũctiones aliqd ſimile faciũt: q̃s perſeq; longũ eſt in eo uitio qđ uitandũ dicimus cõmorãtes. Sed diuiſio quoq; affert eãdem iniuriã pudori: ut ſi ĩtercapedines nominatiuo caſu qs utat̃: nec ſcripto mõ id accidit: ſed etiã ſenſu. Pleriq; obſcene ĩtelligere: niſi caueris cupiũt: ut apd Ouidiũ. Q uæq; latẽt meliora puta. ex uerbis quæ longiſſime ab obſcenitate abſũt: occaſionẽ turpitudinis rape. Siqdẽ Celſus cacophaton apud Vergiliũ putat. Incipiũt agitata tumeſcere. quod ſi recipias nihil

reliquis membris quæ uestibus tegebantur. Deformitati proximum est humilitatis uitium, ταπεινωσιν uocat. Tapinosis latine trãsferẽ humilitas. Est uero Tapinosis cõtra dignitatẽ magnæ rei humilis expositio, ut illud Horatianũ, Pelidæ stomachũ cedere nescii. Stomachus, n. cũ interdũ pro leui indignatione ponat: uehemẽtẽ irã eo in loco significat. & Vergilii illud, Multa malus simulãs uana spe lusit amantẽ. Sceleratus, n. criminis atrocitati magis cõueniret q̃ malus. Cui nõ cõtrariũ, Natura loco illius nõ pticulæ castigate i qbusdã legit exẽplaribus, hoc mõ, Cui natura cõtrariũ. Vt ex ea uerruca in summo mõtis uertice. Sic qdẽ legit i oibus quæ ego uiderim exẽplaribus. Sed nõ sine mẽda ut ego qdẽ sẽtio. Nullus, n. elicit sensus. Fortasse aũt loco in præpõnis p alia præpõreponẽda est: ut sit p sũmo mõtis uertice. Nã si uerruca quæ est carũcula durior extãsatq; eminẽs in multoꝝ corporibus: quã nũc uulgus porrũ appellat: poneret p uertice mõtis ab aliquo nimiꝝ: is in tapinosin icideret, uidet aũt hoc exẽplũ de originibus Catonis eẽ sumptũ. Cẽseo inqt si rẽ seruare uis: faciundũ utq̃ dringẽtos aliquos militesad uerrucã illã ireiubeas: eãq; uti occupẽt iperes. Vitatũ, & μειωσιν. Vitat legendũ est, ideq; ichoãdus est sensus. μειοσιν aũt minutio trãsfert. Sicut Tãtologia, Tautologia legẽdũ eẽ ne admonẽdũ qdẽ est. Rectius ãt ταυτολογια græcis litteris q̃ latinis scribit.

Hæc, n. q̃q̃ nõ magnope sũmis auctoribus usitata: interim uitium uideri põt. Nisi corrigat hic sensus: ui debit Fabius sibi ipi esse cõtrarius. una aũt. s. littera dũtaxaa erasa facile emẽdari põt ut uitata legat. nõ usitata. Exẽplũ aũt qd sequit ex oratione Ciceronis, p Cluẽtio est sumptum.

Interim mutato noie επαναληψιν dic. επαναληψιν transfert rẽassũptio. Est, n. επαναληψις eiusdẽ uerbi reassũptio: q̃ figura uti solẽt oratores quotiẽs cœpto sermoni lõgius aliqd iterponit. Tũc, n. cõmode repetunt quæ iam dicta cœperãt. ut i rhetoricis ad Hereniũ. Si persuasus fuerit auditor, deide pluribus iterpositis repetit idẽ p diuersa uerba. Ergo si fidẽ factã putabimus. Interdũ, n. eadẽ uerba repetunt, interdũ quæ idẽ ualeant. Eadẽ reassũpsit Cicero pro lege Manilia. Quæ ciuitas ante unq̃ fuit nõ dico Athenien siũ, & quæ sequunt, deinde repetit. Quæ ciuitas antea unq̃ tam tẽuis.

Peior hac ομοιολογια est quæ nulla uarietatis gr̃a leuat tediũ. ομοιλογια trãsfert similitudo sermonis. ομοιος nãq; similis. λογος dr̃ sermo. Fit aũt ομοιολογια cũ in eosdẽ casus aut tpa aut numeros aut ẽt pedes cõtinue qs icurrit: cui præcipe solemus mutãdas eẽ figuras uitãdæ similitudinis gr̃a. Sed huic uitia phrasis uirtus habet. Vicina legẽdũ eẽ nemo ignorat. Cũ passiuũ declamãs filiũ. Passienũ puto eẽ legẽdum At uitiũ erit quotiẽs occisũ fuerit. Ocioſũ emẽdate i qbusdã legit exẽplaribus. Est etiã quæ περιεργια uocat cũ supuacua ut sit dixerĩ operositas. Aut cũ præpõ ẽ expũgẽda, aut cura: qd magis placet ascribẽda, ut legat. Cũ supuacua cura ut sic dixerĩ opositas. κακοζηλον id ẽ mala affectatio, κακοζηλια ẽ ut inqt Diomedes

per affectationem decoris corrupta sententia: cum eo ipso dedecoratur oratio: quo illam uoluit auctor ornare. Nã cætera uitantur, hoc petitur. Pag. aduerbium emendate in quibusdam est ascriptum exemplaribus hoc modo, Nam cætera parum uitantur, hoc petitur. Corrupta oratio in uerbis maxime in propriis redundantibus, compressione obscura, Impropriis per .m. legatur ut una sit dictio, Comprehensione quoq; legendum est pro compressione. Et adhuc spargitur omnibus locis, Spargetur ut futuri sit temporis mihi legendum uidetur. Sunt in ornatu & hoc. Quod male dispositum est ανοικονομητον, Deprauatus hic locus facile corrigitur: si u uocalis in a uertatur ut iornata, & o in æ diphthõgum ut hæc legat hoc modo, Sunt inornata & hæc. ανοικονομητον autem ad uerbum trãsfertur indispositum, οικονομια nanq; domus ac rei familiaris dispositio dicitur.

Quod male collocatũ, Id κακοσυνθετον uocãt, κακοσυνθετον ad uerbum transfertur male compositum. Est enim κακοσυνθετον ideẽs structura uerborum: ut uersaq; iuuencum Terga fatigamus hasta.

καινισμοσ quoq; appellat quædã mixta ex uaria oratiõe linguarũ oratio. Ratione o prima littera expũcta legendum est. Est autem καινισμοσ nomẽ quod απο του κοινιζειν, hoc est a communicando declinatur cõmunio & mixtura quædam ex uaria linguarum ratiõe cõstans. Vera nouis, uetera legendũ esse nemo non uidet. Itaque enargiam cuius in præceptis narrationis feci mẽtionem. Diximus etiam nos in præceptis narrationis ἐνάργειαν non ἐνεργειαν esse legendũ.

Nõ equidem in omnes eam particulas locabo. Ita quidem legitur, sed corrupte fortassis. Nihil enim locabo illud sensui congruit. Quare loco illius contenderim uel repugnãtibus exemplaribus secabo esse legendum. Id enim & sensus & grãmatica ratio exposcit. Quorum ambitiose. Loco quorum legẽdum est quarum ut ad particulas referamus. Vt cum illam in uerrem legit .m. littera expuncta illa potius q̃ illã legẽdũ eẽ uidet. De septima aũt i uerrẽ actione hæc sunt descripta. affectatio: per omne dicendi genus peccat. Nã & tumida: & exilia: & prædulcia: & abũdantia: & arcessita: & exultãtia sub idẽ nomẽ cadũt. Deniq; κακοζηλον uocat qcqd est ultra uirtutẽ: quotiẽs ingenium iudicio caret: & specie boni fallit omniũ i eloquẽtia uitiorum pessimũ. Nã cætera utant. hoc petitur. Est aũt totũ in elocutione. Nam rerum uitia sũt stultũ. cõe. cõtrariũ. superuacuũ. Corrupta oratio in uerbis maxime impropriis. redũdãtibus. cõpressione obscura. cõpositione fracta. uocum similiũ: aut ambiguar. puerili captatiõe cõsistit. Est autem omne κακοζηλον utiq; falsum: etiam si non omne falsũ κακοζηλον. etiam dicit aliter q̃ se natura habet: & quã oportet: & q̃ sat est. Totidem aũt generibus corrũpit oratio: quot ornatur. Sed de hac parte & i alio nobis ope plenius dictum est. Et in hoc sæpe tractat: & adhuc spargitur oibus locis. Loquẽtes enim de ornatu: subinde quæ sũt uitanda: similia uirtutibus uitia dicemus. Sũt in ornatu & hoc quod male dispositum est: id ἀνοικονομητον. quod male figuratũ: id ασχηματιστον. quod male collocatum: id κακοσυνθετον uocant. Sed de dispositiõe diximus. De figuris & cõpositione dicemus. κοινισμοσ quoq; appellat quædã mixta ex uaria ratione linguarum oratio: ut si atticis dorica. ionica. æolica et dicta confundas. Cui simile uitiũ est apud nos: siqs sublimia humilibus. uetera nouis. poetica uulgaribus misceat. Id enim tale ẽ monstrum: quale Horatius in prima parte libri de arte poetica fingit: Humãq; capiti ceruicẽ pictor equinã Iungere si uelit: & cætera ex diuersis naturis subiiciat. Ornatũ est quod ꝑspicuo ac ꝓbabili plus est. Eius primi sũt gradus in eo quod uelis exprimẽdo. Tertius q hæc nitidiora faciat: quod ꝓprie dixeris cultum. Itaq; enargiam cuius i præceptis narrationis feci mentionẽ: qa plus ẽ euidẽtia: uel ut alii dicunt: repræsentatio q̃ ꝑspicuitas: & illud quidẽ patet. hoc se quodammodo ostendit: inter ornamenta ponamus. Magna uirtus est res de quibus loquimur: clare atq; ut cerni uideantur enũciare. Nõ .n. satis efficit: neq; ut debet plene dominatur oratio: si usque ad aures uolet: atq; ea sibi iudex de quibus cognoscit narrari credat: nõ exprimi & oculis mentis ostendi. Sed quoniã pluribus modis accipi solet: nõ eqdem in oẽs eã ꝑticulas locabo: quoꝝ ambitiose a ꝙbusdam numerus augeat: sed maxime necessarias attingã. Est igit unũ genus: quo tota rerum imago quodãmodo uerbis depingit. Constitit in digitos ex templo arrectus uterq;: & cætera: quæ nobis illã pugilũ cõgrediẽtiũ aciem ita ostendũt: ut non clarior futura fuerit spectantibus. Plurimũ in hoc genere sicut i cæteris eminet Cicero. An q̃ q̃ tã ꝑcul a cõcipiendis imaginibus reꝝ abest: ut cum illam in uerrẽ legit. Stetit soleatus prætor populi. ro. cũ pallio purpureo: tunicaq; talari muliercula nixus i littore: nõ solũ ipsos i-

tueri uideatur:& locum & habitum:sed quædā etiam ex his quæ dicta nō sūt sibi ipse adstruat:Ego certe mihi cernere uideor:& uultum & oculos & deformes utriusq; blāditias:& eoꝝ q aderāt:tacitā auersationē:ac timidā uerecūdiam. Interim ex pluribus efficit illa:quā conamur exprimere facies:ut ē apud eūdē. Nāq; ad oium ornādi uirtutū exēplū uel unus sufficit ī descriptiōe cōuiuii luxuriosi. Videbar uidere alios ītrātes. alios uero exeuntes. quosdā ex uino uacillātes. quosdā hesterna potatōe oscitātes. Humus erat imūda. Lutulēta uino:corōis lāguidulis:& spinis coopta pisciū. Quid plus uideret q ītrasset? Sic urbiū captarū crescit miseratio. Sine dubio.n.q dicit expugnatā eē ciuitatē: cōplectit oia quæcūq; talis fortuna recipit:Sed ī affectus mius penetrat breuis hic uelut nūcius. At si apias hæc quæ uerbo uno īclusa erāt:apebūt effusæ per modos ac tēpla flāmæ:& ruētiū tectoꝝ fragor:& ex diuersis clamoribus unus qdā sonus. alioꝝ fuga īcerta. alii ī extremo cōplexu suoꝝ cohærētes:& īfantiū fœmiarūq; ploratus. male usq; ī illū diē seruati fato senes. tū illa ꝓphanoꝝ sacrorūq; direptio. efferētiū prædas rpetētiūq; discursus. & acti āte suū q sq; prædonē catenati. & cōata retinere īfātē suū mr. & sicubi maius lucrū ē pugna ītер uictores. Licet.n.hæc oia:ut dixi:cōplectat euersio:mius ē tamē totū dicere: q oia. Cōsequemur āt ut māifesta sint:si fuerīt ueri similia:& licebat ēt falso affingere qcq fieri solet. Cōrigit eadē claritas ēt ex accidētibus. Mihi frigidus horror. Mēbra q̄ttit:geliduscq; coit formidine sanguis: Et trepidæ matres pressere ad pectora natos. Atq; huius sūmæ iudicio qdē meo:uirtutis facillima est uia. Naturā ītuamur. Hāc seq̄mur. Ois eloquētia circa opa uitæ ē. Ad se refert qsq; quæ audit:& id facillime accipiūt animi:qđ cognoscūt. Præclaræ uero ad īferēdā rebus lucē:reptæ sūt similitudines:q̄rū aliæ sūt quæ ꝓbatiōis gratia ītер argumēta ponunt. aliæ ad exprimēdā reꝝ imaginē cōpositæ:qđ ē huius loci ꝓpriū. Inde lupi ceu raptores atra ī nebula. & aui similis:quæ circū littora. circū Piscosos scopulos humilis uolat æquora iuxta. Quo ī genere idem præcipue custodiēdū:ne id qđ similitudinis gēus ornat oronē facitq; sublimē. floridā. iucundā. mirabilē. Nā quo quæq; lōgius petita ē:hoc plus affert nouitatis:atq; īexpectata magis est. Illa uulgaria uideri possūt & utilia tātū ad cōciliādū fidē:ut terrā cultu: sic animū disciplīs melioré uberioréq; fieri. Et ut medici abalienata morbis mēbra præcidūt:ita turpes ac pnitiosos ēt si nobis sāguīe cohæreāt:āputādos. Iā sublimius illd ꝓ Archia. Saxa atq; solitudīes uoci respōdēt. bestiæ sæpe īmanes cātu flectūt:atq; cōsistūt & cætera. Quod qdē genus a qbusdā dclamatoria maxie licētia corruptū ē. Nā & falsis utūt. Nec illa iis qbꝫ tādē silia uideri uolūt applicāt:quoꝝ utrūq; ī iis ē:quæ me iuuene ubiq; cātari solebāt. Magnoꝝ fluminū nauigabiles fōtes sūt:& generosioris arboris statī plāta cū fructu ē. In oi āt ꝓbola aut præcedit similitudo. res seqt:aut præcedit res: & similitudo seqtur. sed ītеri libera & sepata ē. ītеri qđ lōge optimū ē:cū re cuius ē imago cōnectit collatōe iuicē rspōdēte:qđ facit redditio cōtraria:quæ ātapodosis dr. Præcedit similitudo illa:cuius mō feci mētionē. ide lupi ceu raptores atra ī nebula

Quosdam hæsterna potione oscitantes. huius erat immūda. Potatiōe pro potione legēdū eē. & humus loco huius ex oratione Ciceronis pro gallo unde hæc sumpta sunt aperte colligitur. Coronis quoq; pro cotonis legatur.

Apparebūt effusæ per modos ac templa flammæ. domos legendū eē ne librarii quidem ignorant. Quo ī genere idem præcipue custodiendum. nota sub diui sionis ascribatur ne idem legatur. sed id est. Fecitq; sublimē. floridam. Facit ne diuersa tēpora iungantur legēdum est. Quæ me iuuene ubiq; cantare solebant. Cantari passīum sensus exposcit.

Quæ αντι ποδοσις dicit. αντάποδοσις græce dicit ex aduersoredditio.

Sequitur in primo georgi/ con poſt longam de bellis ciui libus aut extremis cõqueſtio/ nem. Atq; copula loco aut diſ/ iunctionis uidetur reponenda ac pro extremis legendum eſ/ ſe externis facile ex carmini/ bus ipſis Vergilii colligitur. Sic enim ſcribit. Quippe ubi fas uerſum atque nefas, tot bella per orbem. Tam multæ ſcele/ rũ facies, non ullus aratro Di/ gnus honos, ſquallent abductis arua colonis, Et curuæ ri/ gidũ falces conflant̃ in enſem. Hinc mouet Euphrates illinc germania bellũ. Vicinæ ruptis iter ſe legibus urbes Arma fe/ runt, ſæuit toto mars impius orbe. Vt cũ carceribus. Sed eam minus præſtat, quotiens nihil dicit niſi quod neceſſe ẽ. βραχυλογιαν uocant. Ea ut legatur ſenſus exigit: non eam βραχυλογια autem tranſfer tur breuitas ſermonis. Ab/ ſcinditur per αποσιωπησιν. hoc eſt reticentiam, quam alii præciſionẽ q̃le eſt illud Vergi lii. Quos ego: ſed motos præ/ ſtat componere fluctus. Vi/ rum eſſe oportet. Intelligitur uirum eſſe fortem oportere etiã ſi nõ apponatur. Et ho/ mo eſt ille. Fragilis intelligitur ac mortalis & qui facile errare potuerit. Et uidẽdũ eſt hoc eſt prouidẽdum. Nam ipſa illa αφελεια ſimplex & inaffe/ ctata habet quendam purum qualis etiam fœminis amatur ornatum. In præpoſitio mihi aſcribenda uidetur: ut in fœ/ minis legatur, αφελεια latine ſimplicitas in oratione. In ui/ ctu frugalitas dici põt. Præ/ cipue tamen eius opera δεινωσιν in exaggeranda indignita te. Quamuis præcipue lega/ tur: ego tamen uel repugnan/ tibus exemplaribus Præcipua contenderim eſſe legendum. Præcipua enim ornatus ope/ ra ſũt δεινωσιν φαντασιαν & quæ ſequũt. δεινωσιν ãt hoc eſt grauitas ac uehemẽtia late

Seqtur in primo georgicon poſt longã de bellis ciuilibus aut ex tremis cõqueſtionẽ. Vt cũ carceribus ſe ſe effudere quadrigæ: Ad dũt ſe in ſpacia & fruſtra retinacula tendẽs: Ferẽ eqs auriga: neq; audit currus habenas. Sed hæc ſũt ſine antapodoſi. Redditio aũt illa rem utranq; cõparat & uelut ſubiicit oculis: & pariter oſtẽdit Cuius præclara apud Vergiliũ multa reperio exẽpla: ſed oratori is potius utendũ ẽ. Dicit Cicero p Muræna. Vt aiũt id græcis ar tificibus eos auledos eẽ: q citharedi fieri nõ potuerũt: ſic nos uide mus q oratores euadere nõ potuerũt: eos ad iuris ſtudiũ deuenir̃. Illud p eodẽ iã pene poetico ſpiritu: ſed tamen cũ ſua redditione quod ẽ ad ornatũ acõmodatius. Nã ut tẽpeſtates ſæpe certo ali/ quo cæli ſigno cõmouent̃. ſæpe ex iprouiſo: nulla ex certa rõne. obſcura aliq̃ ex cã concitant̃: Si in hac comicio p tẽpeſtate popu lari ſæpe intelligas: quo ſigno cõmota ſit. ſæpe ita obſcura ẽ: ut ſi/ ne cã excitata uideatur. Sunt & illæ breues. Vagiq; p ſiluas ritu fera p. Et illud Ciceronis i Clodiũ. Q uo ex iudicio uelut ex icẽ/ dio nudus effugit. q bus ſimilia poſſũt cuicũq; etiã ex quotidiano ſermõe ſuccurrere. Huic ſubiacet uirtus non ſolũ apte ponẽdi rẽ ante oculos: ſed circũciſe atq; uelociter. Ac merito laudat̃ breui/ tas integra: ſed eã minus præſtat quotiẽs nihil dicit niſi quod ne ceſſe eſt. βραχιλογιαν uocant: que redditur inter ſchemata. Eſt uero pulcherrima: cũ plura paucis cõplectimur: quale ſaluſtii ẽ Mitridates corpore igenti pinde armatus. Hoc male imitantes ſe quit̃ obſcuritas uicina prædictæ. Sed amplior uirtus eſt empha ſis altiorẽ præbens intellectũ: q̃ quẽ uerba p ſe ipſa declarãt. Eius duæ ſũt ſpẽs: altera quæ plus ſignificat q̃ dicit. altera quæ etiã id quod non dicit. Prior ẽ & apud Homerũ: cũ Menelaus graios in equũ deſcendiſſe ait. Nam uerbo uno magnitudinẽ eius oſtẽdit. & apud Vergiliũ. Demiſſũ lapſi per funẽ. Nam ſic quoq; altitu/ do demõſtrata eſt. Idem Ciclopa cum iacuiſſe dicit per antrum: Prodigioſum illud corpus ſpacio loci menſus eſt. Sequẽs poſitũ eſt i uoce aut omnino ſuppreſſa aut etiam abſciſſa. Supprimitur uox: ut fecit p Ligario Cicero. Q uod ſi in tanta fortuna bonitas tanta nõ eſſet: q̃ tu p te iquam optines: Intelligo qd loquar. Tacu it enim illud quod nihilominus accipimus: nõ deeſſe homines q ad crudelitatẽ eum impellerent. Abſcindit̃ per αποσιωπησιν: quæ quoniam eſt figura reddet̃ ſuo loco. Eſt i uulgaribus quoq; uerbis emphaſis. Virum eſſe oportet. & homo eſt ille: & uidendũ eſt. Adeo ſimilis eſt arti plerumq; natura. Nõ tamen ſatis eloquẽ tiæ eſt ea: de quibus dicat: clare atq; euidenter oſtendere. Sed ſũt multi & uarii excolendæ orationis modi. Nam ipſa illa αφελεια ſimplex & inaffectata habet quendam purum: qualis etiam fœ/ minis amatur ornatum. Et ſunt quædam uelut e tenui diligentia circa proprietatem ſignificationemq; munditiæ. Alia copia lo/ cuples. alia floribus læta. Viriũ non unũ genus. Nã q̃q̃d i ſuo ge nere ſatis effectum ẽ ualet. Præcipue tamen eius opa δεινωσιν

in exaggeranda idignitate & i cæteris altitudo quædã. φαντασία in concipiendis uisionibus. ἐξεργασία in efficiendo uelut ope proposito: cui adiicit' επεξεργασία repetitio probationis eiusdem: & cumulus ex abundanti ενεργεία confinis iis est ab agendo ducta: & cuius propria sit uirtus nõ eẽ quæ dicunt' ociosa. Est & amarum quiddam cum fere in contumelia positũ est: quale Cassii. Quid facies cũ in bona tua inuasero? hoc est cũ te docuero nescire maledicẽ. & acre: ut illud Crassi. Ego te cõsulẽ putẽ: cũ tu me nõ putes eẽ senatorẽ? Sed uis oratoris ois i augẽdo minuẽdoq; cõsistit. Vtriq; pti totidẽ modi: ex qbꝰ præcipuos attigẽus. reliq similes erũt. Sũt ãt positi i rebꝰ & uerbis: & quæ sit rerũ iuẽtio ac rõ tractauius. nũc qd elocutio attollat aut deprimat dicẽdũ. De amplificatione.

PRima est igit' amplificandi uel minuendi spẽs in ipso rei nomine: ut cũ eum qui sit cæsus: occisũ. eũ qui sit iprobus latronẽ. cõtraq; eum q pulsauit attigisse. qui uulnerauit: læsisse dicimus Vtriusq; pariter exẽplum ẽ: pro. M. Cælio. Si uidua libere. proterue. petulanter. diues effuse. libidinosa meretricio more uiueret: adulterium ego putarem: siquis hanc pauco liberius salutasset? Nã & impudicam meretricem uocauit: & eũ cui longior cũ illa fuerat usus: liberius salutasse. Hoc genus increscit ac fit manifestius: si ãpliora uerba cũ ipsis noibus: pro quibus ea posituri sumus: cõferant': ut Cicero in Verrem. Non enim furem: sed raptorem. non adulterũ: sed expugnatorem pudicitiæ. nõ sacrilegũ: sed hostem sacrorũ religionũq;. non siccarium: sed crudelissimũ carnificẽ ciuium sociorumq; in uestrũ iudiciũ adduximus. Illo enim modo: ut sit multũ: hoc etiam plus ut sit efficit'. Quattuor tamen maxime generibus uideo cõstare amplificationẽ incremẽto. cõparatione. rõcinatione. congerie. Incrementũ est potentissimũ: cũ magna uident' etiã quæ inferiora sũt. Id aũt gradu uno fit: aut pluribus. per id uenitur non modo ad sũmũ: sed interim quodam modo supra sũmũ. Omnibus his sufficit uel unum Ciceronis exemplum. Facinus est uincire ciuem romanũ. scelus uerberare. parricidium necare. quid dicã in crucẽ tollere? Nam & si tantũ uerberatus esset: uno gradu increuerat: ponendo etiã id esse facinus: quod erat iferius. Et si tantũ occisus esset: per plures gradus ascẽderat. Cũ uero dixerit ꝑpe parricidiũ necare: supra qd nihil ẽ adiecit. qd dicã in crucẽ tollere? Ita cũ id quod maximũ esset occupasset: necesse erat i eo quod ultra ẽ uerba deficere. Fit & aliter supra sũmũ adiectio: ut apud Vergiliũ de Lauso. Quo pulchrior alter non fuit excepto laurẽtis corpore turni. Sũmũ est enim quo pulchrior alter nõ fuit. Hic deide aliqd supra positũ ẽ. Tertius quoq; ẽ modus ad quẽ non per gradus itur & quod nõ est plus q̃ maximũ: sed quo nihil maius ẽ. Matrẽ tuam occidisti: qd dicã amplius? matrẽ tuã occidisti. Nam & hoc augendi genus ẽ: tãtũ aliqd efficere: ut nõ possit augeri. Crescit oratio minus aperte: sed nescio an hoc ipso efficacius cũ citra distinctionem in contextu & cursu semper aliquid priore maius insequitur: ut de patet. Δεινὸς grauis dicitur ac uehemens & aptus interdum difficilis ac molestus.

φαντασία in concipiendis uisionibus. hoc est rerum imaginibus: quæ facile ab omnibus probẽtur. φαντασία uero imaginatio siue potius uis imaginãdi uocat'. ἐξεργασία in efficiẽdo uelut opere ꝑposito. hoc est in ꝑbando ac concludendo quæ uolumus. ἐξεργάσια uero transfertur ad uerbum effectio. a quibusdam expolitio.

Cui adiicit' επεξεργασία hoc est ad expolitionẽ expolitio ac repetitio probatiõis eiusdem. ενεργεία cõfinis est iis ab agendo ducta. ἐνεργεία ἀπο τοῦ ἐνεργεῖν hoc est ab agendo deriuat'. transfert' actus siue efficacia. Est & amarꝫ quiddam cum fere in cõtumelia positũ ẽ. Emẽdate loco illius cum legitur quod. hoc mõ. Quod fere i contumelia positũ est. Et quæ sit rerum inuentio. Sed loco illius copulæ & legitur castigate in quibusdam exẽplaribus. Si uidua libere. ꝑterue. petulanter. diues effuse. libidinosa meretricio more uiueret: adulteriũ ego putarem siquis hãc pauco liberius salutasset. Proterua non proterue & adulterꝫ i uocali expũcta & paulo pro pauco in oratione pro Cælio emẽdate legit'. Id aũt uno gradu fit aut pluribus. Loco aũt copulæ aut disiunctio est reponẽda. Facinus est uincire ciuem Romanũ. Hoc Ciceronis exemplum nisi corrupte legit' in septima in uerrem actione: unde est descriptum: aperte hic est deprauatum. Nam & ꝑpe aduerbiũ est prætermissum & passiua infiniti modi uerba in actiuam uocem fuere commutata. Apud Ciceronem nanque sic est scriptum Facinus est uinciri ciuem Ro. Scelus uerberari. prope paricidium necari. Quid dicam in crucẽ tolli? uerbo satis digno tam nefaria res appellari nullo modo põt. & quæ sequunt'

Hic in ſublime etiã currit & ad ſũmũ nõ puenit nixu & ĩpetu. Mendoſe ita legit: ueruſq; ſenſus nõ pcipitur. Sic aũt emendari poteſt: ut non negandi aduerbium poſtponat uerbo, ac loco & copulæ: ſed aduerſatiua aſcribatur, hoc modo, & ad ſummum p uenit nõ nixu, ſed ĩpetu. Si hoc tibi inter cœnã & in illis in manibus poculis tuis accidiſſet: quis non turpe diceretur. Immanibus, m. duplici legendum eſt, & duceret ut ſit actiuum ex ſecũda philippica, unde hoc ſumptũ eſt exẽplũ facile eſt uidere. Vt idẽ p Cluentio cũ expoſuiſſet moleſtiam quãdã Mileſiã in oratione Ciceronis inueniet ſcriptã qui eam euoluet non moleſtiã Sic. n. ibi legitur, Memoria teneo Mileſiã quandã mulierẽ cum eſſem in Aſia: qd' ab hæredibus ſecũdis accepta pecunia ptũ ſibi ipſa pecunia medicamẽtis abegiſſet: rei capitalis eã dãnatã. Neq; iniuria: quæ ſpem parẽtis, memoriã nominis, ſubſidiũ generis, hæredem familiæ, deſignatũ reip. ciuem ſuſtuliſſet. Quãto eſt opianicus in eadẽ iniuria maiori ſuppliçio dignus? Quæ ſiqs dilatare uelit: plenos per ſingula locos habẽt, hẽat ſingulariter p culdubio eſt legẽdũ. Vt qd ex eadẽ cauſa iter ſtatus quoq; habemus, a uocali aſcripta habeamus rectius legere't. Siqdẽ tanta uis fuerit uini erumpentis. Fuit e & r litteris expũctis mihi legẽdum uidetur,

uomitu ĩ Antonium Cicero. In cœtu uero populi romani negociũ publicũ gereris magiſter eqtũ. Singula ĩcremẽtũ hẽnt. Per ſe deforme: uel nõ ĩ cœtu uomere. ĩ cœtu ẽt nõ populi. ẽt nõ romãi. uel ſi nullũ negociũ ageret. uel ſi non publicũ. uel ſi non magiſter eqtũ. Sed alius diuideret hæc: & circa ſingulos gradus moraret'. Hic ĩ ſublime ẽt currit: & ad ſũmũ nõ puenit nixu & ĩpetu. Ver; ut hæc ãplificatio ĩ ſupiora tẽdit: ita quæ fit p cõpationẽ: incrementũ ex minoribus petit. Augẽdo enim quod ẽ ĩfra: ne ceſſe eſt extollat id quod ſupra poſitũ eſt: ut idẽ atq; in eodẽ loco. Si hoc tibi inter cœnã & in illis immanibus poculis tuis accidiſſet: quis nõ turpe duceret? In cœtu uero populi romani. Sed in Catilinã. Serui me hercle mei: ſi me iſto pacto metuerẽt: ut te metuũt omnes ciues tui: domum meã relinquẽdã putarẽ. Interim ꝑpoſito uelut ſimili exẽplo efficiendũ eſt: ut ſit maius id quod a nobis exaggerãdũ eſt: ut idẽ pro Cluentio. Cũ expoſuiſſet Mileſiã quãdã a ſecundis hæredibus ꝑ abortu pecuniã accepiſſe: quãto eſt inqt Opianicus in eadẽ iniuria maiore ſupplicio dignus Siqdẽ illa cũ ſuo corpori uĩ attuliſſet: ſe ipſã cruciauit. Hic ãt idẽ illẽ effecit p alieni corporis uĩ atq; cruciatũ. Nec putet qſq; hoc: q̃q̃ ẽ ſimile: illi ex argumẽtis loco quo maiora ex minoribus colligunt': idẽ eſſe. Illic enĩ probatio petit'. hic amplificatio. Sicut in Opianico: nõ id agit' in illa cõparatiõe: ut ille male fecerit: ſed ut peius. Eſt tamẽ q̃q̃ diuerſar; rer; quæ dã uicina. Repetã itaq; hic quoq; idẽ: quo ſũ illic uſus exẽplũ: ſed nõ ĩ eũdẽ uſum. Nã hoc mihi oſtẽdendũ ẽ augendi gratia: nõ tota mõ totis: ſed etiã ptes ptibus cõparari: ſicut hoc loco. An uero uir ãpliſſimus Pub. Scipio pon. max. Tib. Gracchũ mediocriter labefactãtem ſtatum reip. priuatus interfecit? Catilinã orbẽ terræ cæde atq; incẽdio uaſtare cupientẽ nos cõſules perferemus? Hic & Catilina Graccho, & ſtatus reip. orbi terrar;, & mediocris labefactatio cædi & ĩcendiis & uaſtatõi: & priuatus cõſulibus cõpar't: quæ ſiqs dilatare uelit plenos p ſingula locos hẽnt. Quas dixi p rõcinationẽ fieri amplificationes: uideamus an ſatis ꝑprio uerbo ſignificaueri. Nec ſum in hoc ſollicitus: dũ res ipſa uolẽtibus diſcere appareat. Hoc ſũ tamẽ ſecutus: q; hæc ãplificatio alibi poſita ẽ: alibi ualet: ut aliud creſcat: alĩ auget'. inde ad id qd extolli uolumus ratio deducit. Obiecturus Antonio Cicero merũ & uomitũ. Tu ĩqt iſtis faucibus, iſtis lateribus, iſta gladiatoria totius corporis firmitate. Quid fauces & latera ad ebrietatẽ? minime ſũt ocioſa. Nã reſpiciẽtes ad hæc poſſumus æſtimare: quãtũ ille uini in Hipiæ nuptiis exhauſerit: quod ferre & coquere nõ poſſet illa gladiatoria corporis firmitate. Ergo ſi ex alio colligit' alĩd: nec ĩpropriũ nec inuſitatũ nomẽ ẽ rõcinationis: ut quod ex eadẽ cã inter ſtatus quoq; habemus. Sic ex inſequẽtibus ãplificatio ducit'. Siquidẽ tãta uis fuerit uini erũpentis: ut nõ caſum afferret aut uolũtatẽ: ſed neceſſitatẽ ubi minime deceret uomẽdi: & cibus nõ recens: ut accidere interim ſolet: redderet': ſed qui uſq; ĩ poſterum diem redũdaret. Idẽ hoc præſtãt quæ ante cæſſerũt. Nã cũ Aeolous a Iunone rogatus, cauũ cõuerſa cuſpide montem Impulit in latus: ac uẽti uelut agmine facto. Quã data porta ruũt, appet quãta ſit futura tẽpeſtas. Quid? cũ res atrociſſimas: quas quæ ĩ ſũmã ipſi extulius iuidiã eleuamus cõſulto: quo grauiora uideãt

quæ secutura sūt: ut a Cicerone factū est: cū illa diceret. Leuia sunt hæc i hoc reo. metū uirgaꝝ Nauarchus nobilissimæ ciuitatis precio redemit. humanū ē. Alius ne securi feriret: pecuniā dedit. usitatū est. Nonne usus est rōe: qua colligeret audiētes: quātū illud eēt quod inferebatur: cui cōparata hæc humana uiderentur atq; usitata? Sic quoq; solet ex alio aliud augeri: ut cū Hānibalis bellicis laudibus ampliat' uirtus Scipionis. & fortitudinē gallorum germanorumq; miramur: quo sit maior. C. Cæsaris gloria. Illud quoq; ē ex relatione ad aliqd: quod non eius rei gratia dictū uideret': amplificationis genus. Nō putāt indignū troiani prīcipes graios troianosq; propter Helenæ speciē tot mala tanto tēporis spacio sustinere. quæ nam igitur illa forma credenda ē? Non enim hoc dicit Paris qui eam rapuit. non aliquis iuuenis: aut unus e uulgo. sed senes & prudētissimi & Priamo assidētes. Verū & ipse rex decēnii bello exhaustus. amissis tot liberis. iminente sūmo discrimine: cui faciem illam ex qua tot lachrymaꝝ origo fluxisset: inuisā atq; abhominādam eē oportebat: & audit hæc: & eā filiā appellans iuxta se locat: & excusat etiā atq; sibi eē malorū cām negat. Nec mihi uidetur in Symposio Plato: cum Alcibiadem confitentē de se quid a Socrate pati uoluerit narrat: nō ut illum culparet: hæc tradidisse: sed ut Socratis iuictā cōtinētiā: ostenderet: quæ corrūpi speciosissimi hominis tā obuia uoluptate nō posset. Quin ex instrumento quoq; heroum illoꝝ magnitudo æxistimanda nobis datur. Ad hoc pertinet clipeus Aiacis: & hasta pelias Achillis. Qua uirtute egregia ē usus in Cyclope Vergilius. Nā quod illud corpus mēte concipiā: cuius trūca manū pinus ſrgit? Quid? cū uix loricā duo multiplicē cōnixi humeris ferūt: quātus Demoleos q indutus eā cursu pallātes troas agebat. Quid. M. Tullius de. M. Antonii luxuria tātū saltē fingeret potuisset: quātū ostēdit dicendo? Conchyliatis Cnei Pompeii pistromatis seruorū in cellis stratos lectos uideres: cōchyliata pistromata. Et. Cn. Pōpeii de seruis & cellis nihil pōt dici ultra. Et necesse est tamē ultra infinito plus i domino cogitare. Et hoc simile ē illi qd ēphasis dicit'. sed illa ex uerbo. hoc ex re cōiecturā facit: tantoq; plus ualet: quāto res ipsa uerbis est firmior. Pōt ascribi āplificatiōi cōgeries quoq; uerboꝝ ac sententiarum idem significantiū. Nam etiam si nō per gradus ascendāt: tamen uelut a ceruo quodā alleuātur. Quid enim tuus ille tubero districtus in acie pharsalica gladiūs agebat? cuius latus ille mucro petebat? q sensus erat armoꝝ tuo rū? quæ tua mēs? oculi? manus? ardor animi? qd cupiebas? qd optabas? Simile ē hoc figuræ: quam σὺναθροισμὸν uocāt. sed illic pluriū reꝝ ē cōgeries. Hic unius multiplicatio. hæc ēt crescere solet uerbis oībus altius atq; altius isurgētibus. Aderat ianitor carceris. carnifex prætoris. mors terrorq; socioꝝ & ciuiū romanorum lictor sextius. Eadē fere ē ratio minuēdi. Nā totidē sūt ascēdētibus quot descēdētibus gradus. Ideoq; uno ero exēplo cōtentus eius loci quo Cicero de oratiōe Rulli hoc dicit. Pauci tamen q̄ pximi astiterant:

Vt est a Cicerone factum cum illa diceret. Leuia sūt in hoc reō. Ex septima uerrina rū manifeste apparet crimina nominatiuum esse ascribēdū: hoc modo. leuia sunt in hoc reo crimina. Nōne usus est ratione. Pro ratione mihi ratiocinatione legēdū esse uidetur. Quod nō eius rei gratia dictū uideret, uidetur re syllaba expuncta legendum est. Et excusat etiā sibi atq; maloꝝ causam negat. Atq; copula ante illū datiuum sibi est transferenda. Nec mihi uidet' i Symposio Plato cū Alcibiadē cōfitentē de se qd a Socrate pati uoluerit narrat, nō ut illū culparet, hæc tradidisset, corrupte qdē sic legit' quisnō uideat'. Nisi. n. illud nō negādi aduerbiū de cōtextu tollat': uidebit' affirmare Fabius id quod uult negare. Sympositū quod iterpretari pōt cōpotatio: dialogus ē Platonis in quo Alcibiades fatetur se adeo Socrati deditū fuisse: ut muliebria quoque ab eo fuerit passurus: si Socrates ipse eo flagitio fuisset dlectatus. Quin ex instrumēto quoq; heroū illoꝝ magnitudo exīstimāda nobis datur, æstimāda q̄ exīstimanda rectius legeret'. Et Cn. Pompeii deseruis & cellis nihil pōt dici ultra. De p̄positio expūgēda ac loco eius & copula. & pro seruis seruorum & in p̄positio ascribenda uidetur. hoc modo. Et Cn. Pōpeii & in seruoꝝ cellis nihil potest dici ultra. Cuius latus ille mucro petebat'. Actiue petebat in oratione p̄ Ligario legitur. Quā σὺναθροισμὸν uocāt, σὺναθροῖσμοσ congeries atq; cōgregatio latīe dici potest, σὺναθροίζω nanque unde est declinatum: congrego congeroq; significat. Quos cōtinuo subiungerem nisi esset a cæteris separata ratio dicendi: quæ constat non propriis sed translatis. Ingenue fateor: hic sensus tametsi

neſcio quid illũ de lege agraria uoluiſſe dicere ſuſpicabantur. Quod ſi ad intellectũ referas minutio eſt: ſi ad obſcuritatem incremẽrũ. Sio poſſe uideri quibuſdã ſpeciẽ ãplificationis hyperbolen quoq; Nã & hoc in utrãq; partẽ ualet: ſed qa excedit hoc nomẽ i tropos differẽda ẽ. Quos continuo ſubiũgerẽ: niſi eſſet a cæteris ſeparata rõ dicẽdi: quæ cõſtat nõ ꝓpriis: ſed trãſlatis. Demus ergo breuiter hoc deſiderio iã pene publico: ne omittãus eũ quẽ pleriq; præcipuũ ac pene ſolũ putãt oſonis ornatũ.

De generibus ſententiarum.

s Ententiam ueteres quod animo ſenſiſſẽt uocauerũt. Id cum ẽ apud oratores frequẽtiſſimũ: tum etiã in uſu quotidiano q̃ſdã reliquias habet. Nã & iuraturi ex animi noſtri ſententia: & gratulãtes ex ſententia dicimus. Nõ raro tamen & ſic locuti ſunt: ut ſenſa ſua dicerẽt. Nã ſenſus corporis uidebãtur. ſed conſuetudo iã tenuit: ut mẽte cõcepta ſenſus uocaremus. Lumina aũt præcipueq; in clauſulis poſita ſẽtẽtias: quæ mĩus crebra apud antiquos, noſtris temporibus mõ carẽt. Ideoq; mihi de generibus eaꝝ: & de uſu arbitror pauca dicẽda. Antiqſſimæ ſũt: quæ ꝓprie q̃uis oĩbus idem ſit nomẽ: ſentẽtiæ uocãtur: q̃s græci γνωμας appellãt Vtrũq; tamen nomẽ ex eo acceperũt: q ſimiles ſũt conſiliis aut decretis. Eſt aũt hæc uox uniuerſalis: quæ etiã citra complexũ cauſæ poſſit eẽ laudabilis. Interim ad rẽ tantũ relata. Nihil eſt tã populare q̃ bõitas. Interĩ autem ad perſonam: quale eſt afri Domitii. Princeps qui uult omnia ſcire: neceſſe habet multa cognoſcere. Hãc q̃dam partẽ Enthymematis: q̃dã initiũ aut clauſulã epicherematis eẽ dixerũt. & eſt aliquãdo: nõ tamẽ ſemp. Illud uerius eẽ eã aliquando ſimplicẽ: ut ea quã ſupra dixi, aliquãdo rõne ſubiecta. Nã in omni certamine qui opulẽtior: etiã ſi accipit iiuriam: tamẽ qa plus põt: facere uidẽt. Nõnunq̃ duplicẽ. Obſequiũ amicos, ueritas odiũ parit. Sũt & qui decẽ genera fecerũt: ſed eo mõ quo fieri uel plura poſſũt, per interrogationem, per compationem, inficiationẽ, ſimilitudinẽ, admirationẽ: & cætera huiuſmodi. Per oẽs enim figuras tractari põt. Illud notabile ex diuerſis. Mors miſera nõ eſt, aditus ad mortẽ miſer eſt. Ac recte q̃dẽ ſũt tales. Tã deeſt auaro quod habet q̃ quod non habet. Sed maiorẽ uim accipiũt ex mutatõe figuræ: ut Vſq; adeo ne mori miſerũ eſt? Acrius enim hoc: q̃ per ſe mors miſera non ẽ. Et trãſlatione a cõi ad ꝓprium. Nam cum ſit rectum, nocere facile eſt, ꝓdeſſe difficile: uehemẽtius apud Ouidiũ Medea dicit. Seruare potui, perdere an poſſũ rogas? Vertit ad perſonã Cicero. Nihil habet Cæſar nec fortuna tua maius: q̃ ut poſſis: nec natura melius: q̃ ut uelis ſeruare q̃ plurimos. Ita quæ erant rerũ propria fecit hominis. In hoc genere cuſtodiendũ eſt: & id q̃dẽ ubiq;: ne crebræ ſint, ne palam falſæ: quales frequenter ab his dicunt q hæc catholica uocant: & qcquid ꝓ cauſa uidẽt: quaſi indubitatũ ꝓnũciant. & ne paſſim & a quocũq; dicant. Magis enim decet eos: in quibus eſt auctoritas: ut rei pondus etiã perſona confirmet. Quis enĩ ferat puerum aut adoleſcentulũ aut etiã ignobilẽ ſi iudicet in dicendo: & quodã modo præcipiat? Enchymema quoq; eſt oẽ quod mẽte cõcipimus: proprie tamẽ dicit: quæ eſt ſnĩa ex cõtrariis: ꝓpterea quod eminere uĩ ĩter cæteras: ut Homerus poeta urbs Roma. De hoc ĩ argumẽtis ſatis dictũ

uidẽt pſpicuus mihi paꝝ percipitur. Forſitan autem aliquid flagitii hic quoq; fuit admiſſum: quod iis relinquatur emendandum: qui ſe grãdia in hoc opus commentaria edituros eẽ iactãt

Ne omittamus eũ t, littera aſcripta Nec mihi legendum uidetur.

Entẽtiã uetes quod animo ſenſiſſent uocauerunt, Sententia tribus accipiẽ modis. Interdũ enim ſentẽtia dicitur id quod animo ſentimus. Interdum ſignificat decretum: ut cum a iudice latam dicimus ſentẽtiam. Interdum ſententia eſt oro ſumpta de uita quæ aut quid ſit aut quid eſſe oporteat in uita breuiter oſtendit. Idcirco autem hæ ſententiæ dicũtur quod decretis atque conſiliis ſimiles eſſe uidentur.

Interim ad rem tã tum relata. Nihil eſt tam populare q̃ bonitas, ut particula qua in aſſignandis exemplis uti ſolemus: mihi aſcribenda uidetur, hoc modo, ut nihil eſt. Aut recte q dem ſunt tales, t, littera in, c, mutata ac eſt legendum, ita ſenſu exigente. Vehemẽtius apud Ouidium Medea dicit ſeruare potui perdẽ an poſſum rogas? Poſſim legendum eſt. Tragœdiam autem de Medea ſcripſit Ouidius quæ maxime in decimo a Fabio comendatur. Sed nunc ea nõ extat. Quid enim ferat puerum, Quis ut legatur ne præcipiẽdum quidem eſt.

est. Non semper aũt ad probationẽ adhibet: sed aliquando ad ornatũ. Quox igit ipunitas Cæsar tuæ clæmẽtiæ laus ẽ: eox te ipsorũ ad crudelitatẽ acuet oratio? nõ qa sit ratio dissimilis: sed quia iã per alia ut id iniustũ appareret: effectũ erat: & addita in clausula ẽ epiphonematis modo non tã probatio: q̃ extrema q̃si isultatio. Est enim epiphonema rei narratæ uel probatæ sũma acclamatio. Tãtæ molis erat romanam condere gentem. Facere enim probus adolescens periculose q̃ ppeti turpiter maluit. Est & quod appellat a nouis noema: q̃ uoce ois intellectus accipi põt. Sed hoc noie dona rũt ea quæ non dicũt: uerũ intelligi uolunt: ut in eũ quem sæpius a ludo redemerat soror agẽtẽ cũ ea talionis: q ei pollicem dormienti recidisset. Eras dignus: ut haberes integram manũ. Sic.n. audit ut depugnares. Vocat aliqd & clausula q̃si est quod cõclusionem dicimus: & recte & qbusdã in partibus necessaria ẽ. Quare prius de facto uestro fateamini necesse ẽ: q̃ ligarii culpã ullã reprehẽdatis. Sed nũc aliud uolũt: ut ois locus. ois sensus in fine sermonis feriat aurem: Turpe aũt & ppe nefas ducũt respirare ullo loco: q̃ acclamationẽ nõ petierit. Inde minuti corruptiq; sẽsiculi & extra rẽ peti ti. Neq; enim possũt tã multæ bonæ sentẽtiæ eẽ: q̃ necesse ẽ multæ sint clausulæ. Iã hæc magis noua sentẽtiarũ genera ex inopinato: ut dixit Vibius Crispus in eũ q cũ loricatus i foro ãbularet: prætẽdebat se id metu facere. Quis tibi sic timere pmisit? Et isigniter Afri canus apud Neronẽ de morte matris. Rogãt te Cæsar Galliæ tuæ ut fœlicitatẽ tuã fortiter feras. Sunt & alio relata: ut Afer domitius cũ Cloãtillã defẽderet: cui obiectũ crimẽ: q uirũ q iter rebellantes fuerat: sepelisset: remiserat Claudius: i epilogo filios eius alloquẽs. Matrẽ tamẽ iqt pueri sepelitote: & aliũde petita. i. in aliũ locum ex alio trãslata: p spatale Crispus: quã hæredẽ amator istituerat: decessit: cũ haberet ãnos duo de uigĩti. O hoiem diuinũ: q sibi idulsit Facit q̃sdã sẽtẽtias sola gemiatio q̃lis ẽ Senecæ in eo scripto: quod Nero ad senatũ misit occisa matre: cũ se piclitatũ uideri uellet. Salũ me eẽ adhuc nec credo nec gaudeo. Melior cũ ex cõtrariis ualet Habeo quẽ fugiã: quẽ seq̃r nõ habeo. Quid? q̃ miser cũ loq non posset: tacere nõ poterat? Ea uero fit pulcherrima cũ aliq̃ cõpatiõe clarescit. Trachallus cõtra Spathalẽ. Placet hoc ergo? leges diligẽtissime pudoris custodes: decimas uxoribus dari: q̃rtas meretricibus? Sed horũ qdẽ generũ & bonæ dici possũt & malæ. Illæ sẽp uitiosæ uti uerbo patres cõscripti. Sic.n. ĩcipiẽdũ ẽ mihi: ut memĩeritis patrũ. Peius adhuc quo magis falsũ ẽ & lõgius petitũ. Cõtra eã dẽ sororẽ gladiatoris cuius mõ feci mẽtionẽ: Ad digitum pugnaui Est ẽt generis eiusdẽ nescio an uitiosissimũ quotiẽs uerborũ ãbiguitas cũ reũ falsa q̃dã similitudine iũgit. Clarũ auctorẽ iuuenis audiui: cũ lecta i capite cuiusdã ossa sniæ gĩa tenenda matri dedisset: Infœliciss̃ima fœmia nondũ extulisti filiũ: & iã ossa legisti. Adhuc pleriq; minimis etiã iuẽtiũculis gaudẽt: quæ excussæ risum habẽt iuentæ facie ingenio blandiunt. De eo q naufragus & ante agrorũ

Est.n. epiphonema, ἀπὸ τοῦ ἐπιφωνεῖν hoc est ab acclamando ἐπιφώνημα dicitur. Est & quod appellat a nouis neoma ἀπο του νοεῖν hoc est ab ĩtelligẽdo νοήμα deducitur id est intellectus, cognitio cõsiliũ. sed id ꝑprie νοήμα dicit: quod q̃is nõ exprimat: itelligit: ut Fabius exẽplo quoq; apposito exponit. Vocat aliquid & clausula quasi est quod cõclusionẽ dicimus. Quasi aduerbiũ sensui conuenire non uidet. Quare loco eius Quæ relatiuũ puto ascribẽdũ si tamẽ coniunctione non erasa. hoc modo. Quæ si est. Quare prius d facto nr̃o fateamini. Vt uestro legat ne admonitione quidẽ est dignũ. Sed nũc aliud uolunt. Aliud qdẽ legit. uex sensus ut illud legat: mihi exposcere uidetur

Et ꝑpe nefas dicũt. i. uocali in. u. cõuersa ducunt est legẽdũ. Pro spathale Crispus quã hæredẽ amator istituerat decessit. ut aduerbiũ & q relatiuũ mihi i hoc loco desiderant: cũ sine relatiuo itegra nõ sit oratio: nisi legatur ut ꝑ spathale Chrispus: quã hæredem amator qui instituerat: decessit cum haberet annos duo de uiginti. Leges diligentissimæ pudoris custodes decimas uxoribus dari, quartas meretricibus. Aut iubent aut simile uerbum uidetur ascribendum aut certe loco illius dari: dãt est legendum. Quod si Tracalli oratio extaret: facile ex illa corrigeretur hic locus.

Inuentæ facie ingenio blãdiuntur. Pro ingenio ut ingenii legat sensus exigit. De eo q naufragus & ante agrorum sterilitatẽ uexatus. Naufragiis & sterilitate ablatiuos sensus exposcit. Et in eo qui apocartereśin simulasse dicitur, ἀποκαρτέρησις latine dicitur tolerantia ἀπο του ἀποκαρτέρειν hoc est a tolerando. Sunt autem hæ materiæ declamatoriæ.

Decet luxuriosꝰ bíben/
do mori. Luxuriosos legẽ/
dum esse etiã pueri uident.

Alia uana suadentis pur
puratis: ut alexandrum in/
cendio Babylonis sepeliẽt.
ut particula uidetur ascri/
benda & sepeliant legendũ
hoc mõ. Alia uana ut sua/
dẽtis purpuratis ut Alexã/
drũ icẽdio Babylonis sepe/
liãt. Purpurati autẽ dicebã/
tur prĩcipes ĩ exercitu Ale/
xandri purpureis uestibus
utentes: q quo mõ Alexan/
der sepeliẽdus esset: ut scri/
bit Plutarchus: disceptarũt
unde etiã declamatio sua/
soria fuit ficta. Horum
nihil ad iustam magnitudi
nẽ adolescere põt. Loco ho
rũ mihi quoꝝ uidet eẽ le/
gẽdũ. Subsistit. n. oĩs sen
tentia. Subsistit ut sit pse/n
tis tpis est legẽdũ. Præter
hoc etiã color ipse dicẽdi q̃
libet claris multis tamẽ ac
uariis uelut maculis cõspg/
it. Sic qdẽ legit sed corru/
pte. Pro claris. n. clarus ut le
gat sensus exposcit. Est
quoddam genus quo uete
ras nõ utebant. hypopho/
ra hoc est obiectio eoꝝ qui
sentẽtiis negãbãt eẽ utẽdũ.

Et quã usq; nos uocant
uetustatem. Ad præpositio
loco & copulæ mihi repo/
nẽda uidetur. est aũt obie/
ctiõis solutio. Nã si illã ex
tremã mutat Demosthe/
nes. Multa loco eius uerbi
mutat mihi legendum ui/
detur. dixit autem extrin/
secus facile subauditur.

Quo modo potest pba
re Ciceronem qui nihil pu
tet ex Catone gracchisque
imitãdũ. Quãuis imitãdũ
legatur: tamen ne sibiipsi
Fabius repugnat uideatur
ĩmutandum est legendum
hoc est commutandum.

Et si necesse sit ueterem
illum honorẽ dicendi ma/
lim q̃ noua istam licẽtiam
Honorem quidem hacte/
nus legerunt omnes. Sed
forsitan loco eius horrorẽ
similem totque syllabarũ
accusatiuum recte scribere

sterilitate uexatus in scholis fingitur se suspẽdisse. Quem nec terra recipit nec mare pendeat. Huic simile ĩ illo de quo supra dixi: cui pr̃ sua mẽbra laceranti uenenũ dedit. Qui hæc edit: debet hoc bibere. & ĩ luxuriosũ q̃ apocartaresim simulasse dicit. Necte laqueum. Habes quod faucibus tuis irascaris. Sume uenenũ. decet luxuriosos bi/
bẽdo mori. Alia uana suadentis purpuratis: ut Alexandrum baby/
lonis icẽdio sepeliãt. alexãdrũ sepelio. hoc q̃q̃ spectabit e tecto: q̃si uero id sit in re tota idignissimũ. Alia nimia: ut de germanis dicentẽ quẽdã audiui. Caput nescio ubi ĩpositũ. & de uiro forti. Bella ũbone ppellit. Sed finis nõ erit: singulas corruptoꝝ prosequr formas. Illud potius quod ẽ magis necessariũ. Duæ sũt diuersæ opiniones. aliorũ sentẽtias solas pene spectantiũ. alioꝝ omnio damnãtiũ: quoꝝ mihi neutꝝ admodũ placet. Densitas eaꝝ obstat iuicẽ: ut ĩ satis oĩbus fru
ctibusq; aruoꝝ: hoꝝ nihil ad iustã magnitudinẽ adolescere põt: qd loco in quẽ crescat caret. Nec pictura: ĩqua nihil circũlitũ ẽ eminet. Ideoq; artifices etiã cũ plura in unam tabulã opa contulerũt: spaciis distinguũt. ne umbræ in corpore cadãt. Facit res eadẽ cõsciſam quo q; orationẽ. Subsistit. n. oĩs sentẽtia. Ideoq; post eã utiq; aliud est ini
tiũ. Vnde soluta fere oratio: & e singulis nõ mẽbris: sed frustis colla
ta structura caret: cũ illa rotũda & undiq; circũcisa insistere iuicem nequeãt. Præter hoc etiã color ipse dicendi quãlibet claris multis ta
men ac uariis uelut maculis cõspergit. Porro ut affert lumẽ clauus purpuræ loco incertus: ita certe neminẽ deceat intertexta pluribus notis uestis. Quare licet hæc enitere: & aliq̃tenus extare uideantur: tamẽ & lumĩa illa nõ flãmis: sed scintillis ĩter fumũ emicãtibus simi
lia dixeris: quæ ne appeant qdẽ: ubi tota lucet oro: ut ĩ sole siḋra ipsa desinunt cerni: & quæ crebris puisq; conatibus se attollũt: ĩæq̃lia ta
mẽ & uelut confragrosa: nec admirationẽ consequunt eminẽtiũ: & planoꝝ gr̃am perdũt. Hoc quoq; accidit: q̃ solas captãti sententias multas necesse ẽ dicere leues. frigidas. ieptas. Nõ. n. põt eẽ delectus: ubi numero laborat. Itaq; uideas & diuisionem p̃ sententia poni. & argumẽtũ si tantum ĩ clausulæ calce p̃nũciet. Occidisti uxorẽ ipsæ adulter. nõ ferrem ne etiã si repudiasses. diuisio est. Vis scire uenenũ esse amatoriũ. uiueret hõ: nisi illud bibisset. argumẽtũ est. Nec mul
tas pleriq; sententias dicũt: sed oĩa tanq̃ sentẽtias. Huic q̃busdã con
trariũ studiũ q̃ fugiũt ac reformidant oẽm hãc in dicendo uolupta/
tẽ: nihil p̃bantes nisi planũ & humile: & sine conatu. Ita dũ timẽt: ne aliquãdo cadãt: semp iacẽt. Quod. n. tantũ in sententia bona crimẽ est: nõ causæ p̃dest: nõ iudicẽ mouet: nõ dicẽtem commendat: Est quoddam genus quo ueteres nõ utebant: & quã usq; nos uocant ue
tustatẽ: Nã si illã extremã mutat Demosthenes quæ ante eũ nemo. Quo modo põt probare Ciceronẽ: qui nihil putet ex Catone Grac
chisq; ĩmutãdũ: Sed ante hos simplicior adhuc rõ loquẽdi fuit. Ego uero hæc lumina orationis: uelut oculos quosdã esse eloquẽtiæ cre/
do. Sed neq; oculos esse toto corpore uelim: ne cætera mẽbra suum officiũ p̃dãt. Et si necesse sit ueterẽ illũ honorẽ dicendi mali q̃ istam

nouam licentiã. Sed patet media quædã uia: ſicut ĩ cultu uictuq; acceſſit aliqs citra reprehenſionem nitor. Quare ſicut poſſumus adiiciamus uirtutibus. Prius tamẽ ſit uitiis carere: ne dũ uolumus eẽ meliores ueteribus: ſimus tamẽ diſſimiles Reddã nũc quã ꝓximã eẽ dixerã ptẽ de tropis: quos motus clariſſimi noſtroꝝ auctores uocãt. Horꝝ tradere præcepta & grammatici ſolent. Sed a me cũ de illoꝝ officio loquerer dilata ps hæc eſt: quia de ornatu orationis grauior uidebaꝫ locus: & maiori operi ſeruandus.

De tropis.

Tropus eſt uerbi uel ſermonis a propria ſignificatione ĩ aliam cũ uirtute mutatio. Circa quẽ inexplicabilis & grãmaticis inter ipſos & philoſophis pugna ẽ: quæ ſint genera. quæ ſpẽs. q numerus. qs cuiq; ſubiiciaꝫ. Nos omiſſis quæ nihil ad inſtruẽdũ oratorem pertinent cauillationibus: neceſſarios maxime atq; in uſum receptos exequemur. Hæc mõ ĩ his ãnotaſſe cõtenti: quoſdã gratia ſignificationis. quoſdam decoris aſſumi: & eẽ alios in uerbis propriis. alios ĩ tranſlatis: uertiq; formas nõ uerborũ modo: ſed etiam ſenſuũ: & cõpoſitiones. Quare mihi uidenꝫ erraſſe q nõ alios crediderũt tropos: q̃ ĩ quibus uerbũ pro uerbo poneretꝫ. Neq; illud ignoro in iiſdẽ fere q ſignificandi gratia adhibenꝫ: eſſe & ornatũ: ſed non idẽ accidet cõtra: eruntq; quidem tantũ ad ſpeciẽ accommodati. Incipiamus igitur ab eo: qui cum frequẽtiſſimus eſt: tum longe pulcherrimus tranſlatione dico: quæ metaphora græce uocatur: quæ qdẽ cũ ita ẽ ab ipſa nobis conceſſa natura: ut indocti quoq; ac non ſentientes: ea frequenter utantur: tum ita iucunda atq; nitida: ut in oratione quãlibet clara proprio tamen lumine eluceat. Neq; n. uulgaris eſſe. nec humilis. nec inſuauis recte mõ aſcita põt. Copiã quoq; ſermõis auget ꝓmittendo: aut mutuando: quæ non habet: quodq; difficillimũ eſt præſtat: ne ulli rei nomen deeſſe uideaꝫ. Trãſferẽ ergo nomen aut uerbum ex eo loco in quo ꝓpriũ eſt: in eum in quo aut propriũ deeſt: aut trãſlatũ ꝓprio melius eſt. Id faciemus: aut qa neceſſe eſt: aut quia ſignificantius: aut ut dixi: quia decentius. Vbi nihil horꝝ præſtabit: quod trãſferẽ: improprium erit. Neceſſitate ruſtici dicunt gemmam ĩ uitibus. Quid. n. dicerent aliud? & ſitire ſegetes: & fructus laborare: Neceſſitate nos durũ hominẽ aut aſperũ. Nõ. n. ꝓpriũ erat: ꝙ daremus his affectionibus nomẽ. Iã icẽſũ ira: & ĩflãmatũ cupiditate: & lapſũ errore ſignificandi gratia. Nihil. n. horũ ſuis uerbis: q̃ hic accerſſitis magis ꝓpriũ erat. Illa ad ornatũ. Lumẽ orationis. & generis claritatẽ. & cõcionum procellas. & eloquẽtiæ fulmina: ut Cicero pro Milõe Clodiũ fontẽ gloriæ eius uocat. & alio loco ſegetem ac materiã. Quædã etiã paꝝ ſpecioſa dictu per hãc explicanꝫ. Hoc faciũt nimio ne luxu obtuſior uſus. Sit genitali aruo: & ſulcos oblimet ĩertes. In tomus. Priſcus enim ſermo horridus fuiſſe dicit & affer ut etiam uictus.

Quare ſicut poſſumus adiicia/mus uirtutibus. Tametſi Quare ab omnibus legatur: ſenſui tamẽ mini me congruit. Quẽ uero accuſatiuũ ipſius integritas ſenſus expoſcit: ut nitorẽ referat. Simus tamẽ diſſimiles. Emẽdate in quibuſdã exẽplaribus tantum legitur non tamen.

Sed me cum de illorum officio loquerer dilata pars hæc eſt. a præpoſitio aſcribatur ut a me legatur.

t Ropus eſt uerbi uel ſermonis a ꝓpria ſignificatione ĩ aliã cum uirtute mutatio. Scaurus grãmaticus aliter tropum definit. Tropus ẽ inquit modus ornandæ oratiõis & dictio tranſlata a ꝓpria ſignificatione ad non ꝓpriã: dicoris. aut neceſſitatis. aut cultus. aut emphaſeos gratia. Tropus autẽ ἀπο τοῦ τρέπειν hoc eſt a uertẽdo dicit. Nã per tropos uerba a ꝓpria ſignificatione ĩ aliam uertunt. τρόπος uero etiã modus trãſfert. Tropi aũt fere quatuordecim eſſe dicũtur. Metaphora. catachreſis. allegoria. ænigma. Metalepſis. Metonymia. Synegdoche. onomatopœia. Periphraſis. Anaſtrophe. Hyperbaton. Pleonaſmos. Ellipſis. Paraleroma. Quidã tamen pauciores. alii dicunt eſſe plures ut ipſe quoq; Fabius ſcribit. Quæ ſint genera. Nõnulli ex tropis ſunt generales. ut hyperbaton quod ex ſentẽtia Diomedis in quinq; ſpecies diſtribuit. ἀναſtrophen. Διάcapen uel tineſin. diaſyſin uel parentheſin. Sinchyſin hyſterologian. Quis cuiq; ſubiiciaꝫ Que expunſta cui hic quoq; legendum uidetur. Hæc modo in his annotaſſe conſtanti. Pro conſtanti a ſenſu exiguntꝫ contenti. Vertiq; formas non uerborum modo ſed etiam ſenſuũ & compoſitiones. Cõpoſitionis genitiuus exigitur a ſenſu: ut ad formas referatur. Quem in quibus uerbum pro uerbo poneretur. Quam legendum eſſe nemo nõ uidet. Quæ metaphora græce uocatur. Metaphora dicitur ἀπο τοῦ μεταφέρειν hoc ẽ a tranſferendo. Eſt autem metaphora rerꝝ uerborumq; tranſlatio a propria ſignificatione ad nõ ꝓpriam ſimilitudinis. decoris. aut neceſſitatis. aut cultus. aut emphaſeos gratia. Copiã quoq; ſermonis auget. permittendo aut mutuando. Vt permutãdo

legatur natura exigit transla tionis. Ferro an fato me/ tus argiuum occidit. Metus an numerus legendum sit fa cile ex tragœdia unde sum/ ptum est colligeretur si ex/ taret. Sed omnino aut nu/ merus ut in quibusdam le/ gitur exemplaribus: aut cer/ te uirtus scribendum est.

Actum quendam & ani/ mo damus. Animos legen/ dum esse memo ignorat.

Nam & uenenum arma/ re: ferrum & armare. & co/ pula ante ferrum est collo/ canda. ut legatur. & ferrum armare. Vt id de quo mo/ do dixi saxea est uerruca & sordida. Corrupte sic legi/ tur. Sic uero puto corrigen/ dū ut saxea eradatur ac eius loco ex præpositio ac ea pro/ nomen reponatur hoc mo/ do. Ex ea est uerruca. Ibi au tem est distinguendum. ut subiiciatur. Et sordidæ pro sordida. Sic enim intelligen/ tur & sordidæ translationis. Hoc autem eodem exemplo & superius ubi de tapinosi loquebat usus est. Quod aliquando pene iam magis de synegdoche dicam Ali/ quanto mihi legendum ui/ detur. Synegdoche autem cum in alienum locum ue/ nit plus ualet eo quem expel lit. Trāsfertur uero synegdo che Intellectio: quæ fit cum res tota parua de parte co/ gnoscitur. aut de toto pars. Est autem & tropus & figu/ ra. Vel omnia e contra li/ beriora poetis q̄ oratoribus Præpostere hic sunt uerba collocata. Sic autem in ordi/ nem rediguntur si .e. præpo sitio eradatur. Neque enim ecōtra latine dicitur. Sed aut contra aut e contrario. om/ nia præterea in tertium lo/ cum transferantur. hoc mo/ do. uel contra. omnia liberi/ ora poetis q̄ oratoribus.

Populo inquit imposui/ mus & oratores uisi sumus. Imponere populo est decipe re populum. imponere nan que cum datiuo significat fallere. unde impostores di/ cuntur deceptores.

tum autem metaphora breuior ē similitudo. eoq; distat: q; illa cō/ paratur rei quā uolumus exprimere. hæc pro ipsa re dicit. Cōpa/ tio ē. n. cū dico feciſſe qd hoiem: ut leonē. trāslatio ē cū dico de ho/ mine. leo ē. Huius uis oīs maxīe q̄druplex uidet: cū in rebus aīali bus aliud p alio ponit: ut de agitatore. gubernator magna cōtor/ sit equū ui. Et ut liuius Scipionē a Catone adlatrati solitū refert. In anima p aliis generis eiusdē sumūt: ut Classiq; immittit habenas. aut p rebus aīalibus īanima. ferro an fato metus argiuum occidit. aut cōtra. Sedet īscius alto Accipiens sonitū saxi de uertice pastor. Præcipueq; ex his orit mira sublimitas: que audaciæ p̄xima pīcu lo trāslatiōis attollit: cū rebus sēsu carētibꝰ actū quēdā & aīos da mus: q̄lis ē. Pōtē indignatus araxes. Et illa Ciceroīs. Quid. n. tuus ille Tubero distructus ī acie pharsalica gladius agebat? Cuius la/ tus ille mucro petebat? q sēsus erat armoꝝ tuoꝝ? Duplicat iterim hæc uirtus apud Vergiliū. ferrūq; armare ueneno. Nā & uenenū armare: & ferrū armare trāslatio ē. Secant hæc ī plures: ut a rōna li ad rōnale: & idē de irrationalibus. & hoc iuicē: qbus similis rō ē a toto & a ptibus. sed iā non pueris præcipimus: ut accepto genere spēs itelligeī nō possint. Vt modicus āt atq; opportunus eius usus illustrat oronē: ita frequēs & obscurat & tedio cōplet. Cōtinuus ue ro ī allegoriā & ænigmata exit. Sūt ēt quædā & humiles trāslatio nes: ut id de quo mō dixi: saxea ē ueruca. & sordida. Nō. n. si Cice/ ro recte sētinā reipu. dixit fœditatē hoium significās: Iccirco p̄bē illud quoq; ueteris oratoris. pſecuisti reipu. uomicas. Optieq; Ci/ cero demōstrat cauēdū ne sit deformis translatio: q̄lis ē (nam ipsis eius utar exēplis) Castratā morte Africani rēpu. & stercus curiæ glauciā. Ne nimio maior: aut quod sæpius accidit minor. Ne dissi milis: quoꝝ exēpla nimiū frequēter deprehendet: q scierit hæc ui tia eē. Sed & copia quoq; modū egressa uitiosa ē: præcipue ī eadē spē. Sūt & duræ. i. a lōginq̄ similitudine ductæ: ut capitis niues: & Iupiter hibernas cana niue cōspuit alpes. In illo uero plurimū er/ roris: q; ea quæ poetis: q & oīa ad uoluptatē referūt: & pluria uer/ tere: ēt ipsa metri necessitate cogunt: permissa sūt: cōuenire qdā ēt p̄sæ putāt. At ego ī agendo: nec pastorē populi auctore Homero dixerī: nec uolucres pēnis remigare: licet Vergilius ī apibus ac De dalo speciosissime sit usus. Metaphora enim aut uacantem occu/ pare locū debet: aut si ī alienū uenit plus ualere eo quem expellit. Quod aliquādo pene iā magis de synecdoche dicā. Nā trāslatio pmouēdis animis plerūq;: & signādis rebus: ac sub oculis subiicie dis repta ē. Hæc uariaī sermonē pōt: ut ex uno plures itelligamus. parte totū. spē genus. præcedētibꝰ sequētia: uel oīa cōtra. liberiora poetis q̄ oratoribus. Nā p̄sa ut mucronē p gladio: & tectū p do/ mo recipiet: ita nō puppim p naui. nec abietē p tabellis. & rursus ut p gladio ferrū: ita nō p equo q̄drupedē. Maxime āt ī orādo ua lebit numeroꝝ illa libertas. Nā & Liuius sæpe sic dicit. Romanus prœlio uictor: cū romanos uicisse significat. Et contra Cicero ad

Illic ergo redietur,reddet legendum esse uel me tacente apparet. Sic autem ait in sequenti libro ubi de figuris præcipit.Synegdoche est cum subtractum aliquod uerbum satis ex cæteris intelligit,ut Cælius in Antoniũ,Stupere gaudio græcus,simul enim auditur cœpit. Nec procul ab hoc genere discendit metonymia quæ est nominis tropus pro nomine positio.Nisi tollatur errores non percipietur hic locus.Adeo autem est deprauatus ut difficulter admodum corrigi possit.Non enim solum illud uerbum descẽdit est mutandum in discedit id quod facile apparet:sed alia castigatu difficiliora inesse flagitia uidẽtur:quæ iis qui nihil putãt immutãdũ corrigẽda relinquant. Metonymia ad uerbum trãsfertur transnominatio.A quibusdã denominatio interpretatur.Est aũt denominatio quæ a propriis & finitimis rebus trahit orationem:quia possit intelligi res:quæ nõ suo uocabulo sit appellata:ut sine cerere & libero friget uenus. Sed ut ait Cicero hypallagen rhetores dicũt, hypallage subalternatio dicit ἀπὸ τοῦ ὑπαλλαττειν hoc est a subalternando.

Brutũ.Populo inquit iposituimus:& oratores uisi sumus cum de se tãtũ loqueret.Quod genus nõ oones mõ ornat: sed ẽt quotidiani sermõis usus recipit.Quidã synecdochen uocãt. cũ & id in cõtextu sermonis:quod tacet accipimus.Verbum enim ex uerbo intelligit:quod inter uitia ecclipsis uocat. Arcades ad portas ruere.Mihi hãc figurã esse magis placet.illic ergo reddetur.aliud etiam intelligit ex alio.Aspice aratra iugo:referũt suspensa iuuẽci.Vnde apparet noctẽ appropinq re.Id nescio an oratori cõueniat:nisi i argumẽtãdo: cũ rei signũ ẽ.Sed hoc ab elocutiõis rõne distat. Nec ꝓcul ab hoc genere descendit metonymia:quæ est nominis tropus ꝓ nomine posito cuius uis ẽ ꝓ eo qđ dicitur cãm ꝓpter quã dicit ponẽr.Sed ut ait Cicero hipallagẽ rhetores dicũt.Hæc iuẽta ab iuẽtor & subiecta ab optinẽtibꝫ significat:ut cererẽ corruptã undis:& Receptus terra neptunus classes aquilonibus arcet Quod fit retro durius.Refert ãt inquãtũ dictus tropus orationem seq̃tur.Nã ut uulcanũ ꝓ igne uulgo audiuimus: & uario marte pugnatũ:eruditus est sermo:& uenerẽ quã coitum dixisse magis decet:ita liberũ & cererem ꝓ uino & pane licẽtius:q̃ ut fori seueritas ferat.sicut ex eo quod continetur:usus recipit bene moratas:& poculũ epotum:& sæculũ fœlix. At id qđ cõtra ẽ raro audeat qs nisi poeta. Iã ꝓxius ardet ucalegon.nisi forte hoc potius est a possessore q possidet:ut hominem deuorari cuius patrimoniũ cõsumatur.quo mõ fiunt innumerabiles species.Huius enim sũt generis: cũ ab Hãnibalæ cæsa apud cãnas sexagita milia dicimus.Et apud tragicos Ab Egialao:& carmina Vergilii.uenisse commeatus:qui afferãtur:& sacrilegium deprehensum:non sacrilegum. armorum scientiã habere non artis.Illud quoq; & poetis & oratoribus frequens:quo eum qui efficit ex eo quod efficitur ostẽdimus.Nã & carminum auctores.Pallida mors æquo pulsat pede.Pauperũ tabernas regũq; turres.Et Pallentesq; habitãt morbi:tristisq; senectus.& orator præcipitem irã.hilarem adolescẽtiã.segne ociũ dicet.Est etiam huic tropo quædã cum synecdoche uicinia.Nã dico uultus hominis ꝓ uultu.Dico pluraliter quod singulare est.quod singulare ẽ pluraliter.Sed non id ago:ut unum ex multis intelligatur.Nam id est mãifestũ:sed nomẽ imuto:ut cum aurata tecta aurea: pusillũ ab eo discedo:qa non ẽ ps auratura:quæ singula ꝓeq

Sicut ex eo quod cõtinetur usus recipit bene moratas.& poculum epotum.& sæculum fœlix. Recte i quibusdam exemplaribus ascriptæ sunt urbes hoc modo, bene moratas urbes,pro ciuitatibus & uino & hominibus. Nisi forte hoc potius est a possessore qui possidet. Castigatione indiget hic locus:ut uerus eliciatur sensus.Quod itaque possidetur,non autem qui possidet mihi legendum uidetur.q̃q̃ exemplaria refragentur. Et carmina Vergilii uenisse commeatus qui afferãtur.Venire infinitus mihi ascribendus uidetur,quod uerbum eorum insciti est prætermissum: quibus absurdum uisum est hæc duo uerba uenisse & uenire simul esse collocata non intelligentibus uæniſſe a Væneo. Venire uero a uenio declinata esse.Carmina enim Vergilii dicuntur uæniſſe hoc ẽ uẽdita fuisse. Contentum autem pro continente positum est. Non enim carmina sed liber in quo scripta sunt carmina: uenditur. Commeatus autem dicuntur uenire cum afferãtur.Cõmeatus autem necessaria dicuntur ad uictum. Et sacrilegium deprehensum,nõ sacrilegium. ex hoc ultimo i uocalis expungatur:ut sacrilegum legamus. Vt cum aurata tecta: aurea: pusillũ ab eo discedo: quia nõ est pars auratura. Ingenue fateor,mihi non percipitur hæc ratio. Auratura nanque pars esse uidetur. Quare ut particulam puto ascribendam hoc modo. Quia non est pars ut auratura. Signare nanque uidetur Fabius differentiam quæ est inter auratum & aure/

um. Auratum enim dicitur auro ornatum, aureum uero ex auro confectum. Antonomasia quæ

aliquid pro nomine ponet poetis utroq; modo frequẽtissima. Antonomasia pronominatio ad uerbum trãs fertur a quibusdam. Est autem antonomasia quæ sicuti cognomine quodam extraneo demonstrat id quod suo nomine non potest appellari. Sumitur autem ab animo, corpore, externis rebus. Non multa peccas in/ quit illo fortissimo uiro senior magister. Qui Ciceronis orationem pro Muræna leget unde hoc sumptum est, facile itelliget illum fortissimum uirum pro Muræna & seniorem magistrum pro Cicerone positum fu isse. Onomatopœia quidem id est fictio nominis græci inter maximas habita uirtutes nobis uix permitti tur. Græcis loco græci legendũ esse nemo nõ uidet. Onomatopœia ue ro ad uerbum fictio nominis trans fertur. A quibusdam nominatio di citur: qua cui rei nomen aut non sit aut satis idoneum non sit: eam nos met idoneo uerbo nominemus aut imitationis aut significationis gra/ tia. Inde enim sunt rudere, uagire, murmurare, sibilare. Vix illa quæ παραγωγὰ uocant, hoc est deri/ uata. Qualia sunt sullaturit & p/ scripturit. Verba huius terminatio nis cupiditatẽ significant. Est enim sullaturire sillam qui sulla latine di citur: desiderare, ut proscripturire ꝓscriptionem cupere. Hæc autem uerba ut paulo ante diximus decli/ nauit Cicero in epistola ad Atticũ a sylla & ꝓscriptione. Sullaturit ani/ mus eius & proscripturit. Atq; laureati postes. Atqui legẽdum esse cõtenderim etiam si in exẽplaribus arque copula habeatur. Sed hoc fœliciter eualuit ad omnia & uico eo ferimus in græcis obidis. Hic lo cus ita est a litterarũ græcarũ imperi tis corruptus atq; cõfusus ut nullus omnino sẽsus elici possit. Existimo autem Fabium id exemplis græcis cõprobasse quod iam sæpius dixit græcos nobis in fingendis nomini bus multo esse fœliciores. Quo nã autem modo corrigi possit: mihi sa ne non liquet. Eo magis necessa/ ria catachresis: quam recte dicimus abusionem. Abusio est ut in rheto/ ricis ad Herenium legitur: quæ uer bo simili & propiquo pro certo & proprio abutitur, ut si dicamus ui/ res hominis breues sunt & lõgum in homine consilium. Si cæcum ogra putant, ædificant & apud tra/ gicos. Hic quoque locus labem tra xit ut superiori uicinus. Sic. n. est de prauatus ut non asteriſco sed sole ipso indigere uideatur. Mihi certe neq; percipitur neq; emendari po/ test. Acceptabula, ab acceptando dicuntur, proprie autem cancris ascribuntur. Sed quicquid aliquid tenet hoc nomine appellari potest. Et pissides cuiuscunque materiæ sunt. Pyxides scribendum a pyxo quam latini buxum appellamus. Sunt autẽ pyxides uascula ex pyxo confecta: sed ex alia quoque materia conficiuntur. Discernendum que hoc totum translationis genus: quod abusio nomen defuit. Translatione ubi aliud defuit. Sic quidem legitur hic locus sed non sine flagitiis quantum ego sentio. Neque enim quã signet Fabius differerentiam inter abusionem & translationem percipere ex his uerbis possumus: nisi corrigantur. Loco aũt translationis a translatione mihi

minutioris est curæ: etiam non oratorem instruentibus. An/ tonomasia quæ aliqd ꝓ noie ponet poetis utroq; mõ frequẽ tissima: & ꝓ epitheton qa detracto eo: cui apponit ualet pro noie. Titides pellides: & ex his quæ in quoq; sũt præcipua. di uũ pater atq; hoium rex. & ex factis qbus ꝑsona signat. tha/ lamo quæ fixa reliqt Impius. Oratoribus ẽt si rarus eius rei nõnullus tamẽ usus ẽ. Nã ut Titidẽ & pellidẽ nõ dixerit: ita dixerunt ipius & pricida. Euersorẽ quoq; carthaginis & nu/ mantiæ ꝓ Scipioe: Et romanæ elequentiæ pricipẽ ꝓ Cicero ne posuisse nõ dubitẽt. Cicero ipse certe usus ẽ hac libertate: Nõ multa peccas inqt illo fortissimo uiro senior magr. Neu trũ. n. nomẽ positũ ẽ: & utrũq; itelligit. Onomatopœia qdẽ idest fictio nois græcis iter maxias hita uirtutes: nobis uix p/ mittit. Et sũt plurima ita posita ab his: q sermonẽ primi fece rũt aptãtes affectibus uocem. Nã mugitus: & sibilus: & mur mur inde uenerũt. Deinde tãquã cõsũpta sint oia nihil gene/ rare audemus ipsi: cũ multa quotidie ab ãtiqs ficta moriãt. Vix illa quæ παραγωγὰ uocãt: quæ ex uocibus i usũ re/ ceptis quocũq; modo declinant nobis permittimus: q̃lia sũt sullaturit & ꝓscripturit. atq; laureati postes ꝓ illo lauro coro nati ex eadem fictione sunt. Sed hoc fœliciter eualuit ad oia: & uico eo ferimus in græcis obidis ocoluditiuno bono eo: du/ re: atq; iũgere q tollente & uidere septentriones uidemur. Eo magis necessaria κατάχρησις: quã recte dicius abusionẽ: quæ non habẽtib9 nomẽ suũ accõmodat: qa in proximo ẽ: si cæcũ ogra putãt: ædificãt & apud tragicos: & iã leo paret. at pr̃. mille sũt hæc, accetabula qcq̃d hẽt & pyxides cuiuscunq; materiæ sũt: & parricida matris quoq; aut fratris iterfector. Discernendũq; ẽ hoc totũ trãslationis genus: quod abusio est ubi nomẽ defuit, trãslatio ubi aliud defuit. Nam poetæ solẽt abusiue etiã in his rebus: qbus noia sua sũt: uicinis potius uti. quod rarũ i ꝓsa ẽ. Illa quoq; qdã κατάχρησείσ esse uolũt. cũ ꝓ temeritate uirtus: aut ꝓ luxuria liberalitas dicit. A qbus hæc qdẽ dissonãtia sũt: q̃ in his non uerbũ ꝓ uerbo ponitur: sed res ꝓ re. Neq; . n. putat qsq̃ & luxuriã & liberalitatẽ idẽ

legendum uidetur,ac de præpositio ex ultimo uerbo expungenda hoc modo. Discernendum q̄ hōc totum a translatione genus,quod abusio est ubi nomen defuit,Translatio ubi aliud fuit. Supereſt ex iis quæ aliter ſignificant metalepſis id eſt tranſumptio:quæ ex alio tropo ī aliud uelut uiā præſtat:& rariſſimus & impro/prius.Hic locus manifeſte quidem cognoſcitur eſſe deprauatus:ſed quo modo ſit corrigendus non ita appa/ret.Eſt autem metalepſis per tranſlationem dictionum proprietatis dilatiō,uel dictio gradatim a nomine ad propriam ſignificationem deſcendens,ut Vergilius,Speluncis abdidit atris,Ex atris,enim nigræ ītelligūtur,

ſignificare:uerum id quod ſit:alius luxuriam eſſe dicit. alius liberalitatem:q̄uis neutri dubium ſit:hæc eē diuerſa. Supeſt ex his quæ aliter ſignificāt μετα λησιν ideſt trāſūptio: quæ ex alio tropo in aliud uelut uiā præſtat:& rariſſimus & ipro priius:græcis tamen frequētior:q̄ ſcient aurū:qui haronē hoc cona inſulæ ΥΗΣΟΥΣΘΟΑΣ οξειας dicūt.Nos qs ferat:ſi uer rem ſuem:aut Leliū doctū nominemus?Eſt.n. hæc ī metale pſi natura:ut inter id quod trāſferē:ſit medius qdam gradus nihil ipſe ſignificās:ſed præbēs trāſitum:quem tropū magis affectamus:ut habere uideamur:quē ullo in loco deſidere/mus.Nā eius frequētiſſimū exemplum eſt Cano.canto.dico ita.cano.dico.Item eſt medium illud cano:nec diutius in eo morandū:niſi uſus admodū uideo nihil ut dixi ī comœdiis. Cætera iā nō ſignificandi gratia:ſed ad ornādam nō augēdā orationem aſſumunt.Ornat enim epitheton:quod recte di/cimus appoſitum:a nōnullis ſequens dicitur.Eo poetæ & ſuc quentius & laberius utūtur.Nāq; illi ſatis eſt cōuenire uerbo cui apponit:& itaq; dentes albi:& humida uina in his nō re prehēdimus.Apud oratorem:niſi aliq̄d efficit:redūdat. Tū autem efficitur:ſi ſine illo quod dicit minus eſt: qualia ſunt. O ſcelus adhominandum.O deformem libidinē.Exornatur aūt res tota maxime trāſlationibus.cupiditas effrenata. & in ſanæ ſubſtructiōes.Et ſolet fieri aliis adiūctis epitheton tro/pis.Vt apud Vergiliū,turpis egeſtas.& triſtis ſenectus.Ve/rū tamē talis eſt rō huiuſce uirtutis:ut ſine appoſitis nuda ſit: & uelut incōpta oratio,oneretur tamen multis. Nā longa & ipedita:ut in quæſtionibus eā iudices ſimilem agmini totidē lixas habenti:quot milites quoq;.In quo & numerus eſt du/plex:nec duplum uirium.q̄q̄ non ſingula mō:ſed etiam plu ra uerba apponi ſolent:ut Coniugio Anchiſa ueneris digna/tæ ſuperbo.Sed hoc quoq; modo duo uerba uni appoſita:ne uerſū qdem decuerint.Sūt āt qbus non uideat hic oīno tro/pus:qa nihil uertat.Neceſſe eſt ſp cū id ē appoſitū:ſi a ꝓprio diuiſeris p ſe ſignificet:& faciat antonomaſiā.Nā ſi dicas ille

ex nigris tenebras habentes ac per hoc in præceps profundæ. Græ/cis tamen frequentior qui ſcient au rum,qui haronem hoc cona īſulæ ΥΗΣΟΥΣΘΟΑΣ dicunt.Ne hic quidē locus litterarū græcarum imperi/tio incorruptus potuit conſeruari. Quin ita ē corruptus ut uerba ipſa iam neq; græca neq; latina uidean/tur.Fortaſſis autem ſic emēdare: ſi pro illis ſcient aurum legeremus centaurum. & pro illis qui haronē cona ſcribāus chirona hoc modo qui centaurum chirona.Loco uero illius inſulæ & copula uidetur repo nenda.Quæ copulet. Alterum exē plū quod ſic poteſt explicari. ΘΟΑΣ nanque ΥΗΣΟΥΣ id eſt ueloces inſu las Homerus appellat. quia θοον& acutū & uelox ſignificat.Inſulas aūt οξειας nomine a figura appellatas per metalēpſin θοασ uocauit in illo uerſu ενθεν δε ΥΗΣΟΙΣΙ επιπροεη/κεΘΟΗΣΙ.Hoc eſt Inde ad inſulas p/uenit acutas. Quem ullo in loco deſideremus.Quem expungamus & loco eius ita exigente & ſenſu & latinitate has duas dictiunculas q̄ ut reponamus. hoc modo. Quam ut ullo in loco deſideremus. Nec diutius in eo morandum: niſi uſus admodum uideo nihil ut dixi in co mœdiis.Deprauatus quidē eſt hic locus.ſed facile emendatur: Si niſi ac nihil ſibi inuicem cedant locis.ac enim particula aſcribat.& mediis co ſyllaba expuncta legatur.Neque enim uſq̄ dixit Fabius:huius tropi uſum eſſe ī comœdiis. Vt igitur cū exemplo ſuperius poſito conueniat mediis mihi uidetur legēdum hoc modo. Nihil enim uſus admodū uideo:niſi ut dixi in mediis. Cæ/tera iam non ſignificādi gratia: ſed ad ornandam non augendam ora tionem.Modo mihi aſcribendum uidetur:q̄uis in exemplaribus non

legatur,hoc modo,ſed ad ornandum modo non augēdum orationem. Ornat enim epitheton.& latine & ad uerbum appoſitum tranſfertur epitheton. Nanq; illi ſatis eſt.s.littera aſcripta legat illis ut ad poetas re feratur. Et ſolet fieri aliis adiunctis epitheton tropis ut apud Vergilium temporis egeſtas.una cum epithe/to hic eſt metonymia.ab effectu nanq; turpis dicitur egeſtas. Verum tamen talis eſt oratio huiuſce uirtutis O uocali eraſa ratio ut legatur ab ipſa ſenſus expoſcitur integritate. Nam lōnga & impedita ut in quæſtio/nibus eam iudices ſimilem agmini totidem lixas habēti quot milites quoq;.Hic quidem locus ita eſt ī qui/buſdam exemplaribus deprauatus:ut ſenſus nequaq̄ percipi poſſit.Sic enim legitur.Ne tamē multis ſint le/ta etiam impedita ut in quæſtionibus eam iūgas ſimilem agmini totidem lixas habēti quia ſimiliter quoq;

& numerus est duplex nec duplum uirium. Sed mihi satis est exempla semel susceptum pro uiribus emendare. In quo quidē hic locus mendis uacare uidetur. Non potest ergo esse iunctū. Sic quidē legitur q̄uis nullus integer uersue sēsus eliciat. Nā epitheton semper nomini oportet esse iunctū. Quare itez negatio mihi ascribēda uidet hoc mō. Nō pōt ergo non esse iūctū. Nō pōt nāq; appositū nō eē iunctū nomini. alioq nō appositū: sed antonomasia erit. Ad allegoriā quā iuersionē interp̄tamur. Hæc allegoriæ definitio mihi corrupte legi uidet. Nā allegoria præpōne illa ad expūcta ut nominādi sit casus: & integritas sensus & rō definiendi exposcit, ut etiā cōiunctio est eradēda & ostendit legendū nō ostēdat: cū modi īdicādi eē debeat, hoc mō. Allegoria quā iuersionē interp̄tamur aliud uerbis aliud sensu ostēdit, ac etiā iterim cōtrariū. Nā loco illius aut pticulæ ac copula reponēda uidet. Prius uero ut redūdans ac supuacuū fortassis ē oblinēdum. allegoria uero dī. απο του αλλο αγορευειν hoc ē ab aliō dicēdo. Est. n. allegoria oro aliud dicēs, aliud significās. Cuius spēs sunt septē. Ironia. antiphrasis. ænigma. charietismos. parœmia. sarcasmos asteismos. Tale Lucretius. Via Pieridū pagro loca. Inuia legendū eē facile ex q̄rto Lucretii patet. Nā id quoq; in primis est custodiendū ut tēpestate. Qui uersus integer est hic ptermissus: ī qbusdā exēplaribus recte est ascriptus. hoc mō. Nā id quo cp in primis est custodiēdū ut quo ex genere cœperis translationis hoc desinas. Multi. n. cum initiū a tēpestate sumpserunt: incendio aut ruina finiunt. Nā illa in agendis causis iam detrita, pedem conferre. & iugulum petere. & sanguinem mittere ide fit, loco illius fit: sunt mihi legendū uidetur. Pedem autem cōferre dicuntur oratores cum argumenta aduersariorum cōfutare aggrediūtur. Iugulum petere cum ualido aliquo argumento utunt: quo aduersariorum causa euertatur. Sāguinē uerō mittere: cū aduersariog argumēta ita soluunt: ut causa ipsa stare non possit. Est in exemplis allegoria si nō prædicta ratione ponantur, uarie legitur hic sensus. Quidā. n. non particulā abraserūt putātes eam pagi sensui conuenire. Sed ne sic quidem illustratur sensus: quin potius magis obscuratur. Neq; enī ullam rationem predixit Fabius qua exemplis in allegoria uteremur. Ego uero unius litteræ o adiectione hūc locum mihi correxisse uideor ut pro illo ratione legatur oratiōe: in tamen præpositione ascripta hoc modo qui carthaginem & numātiam euertit: antonomasia est. si adieceris. Scipio appositū. Non pōt ergo esse iunctum. Ad Allegoriam quam inuersionem interpretant: ut aliud uerbis. aliud sensu ostendat: aut etiam interim contrariū. Prius: ut o nauis referāt ī mare te noui fluctus. o quid agis fortiter occupa portum. Totusq; ille Horatii locus: quo nauī pro re publica. fluctuū tempestates pro bellis ciuilibus. portū pro pace atq; concordia dicit. Tale Lucretius. Inuia pieridū peragro loca. Et Vergilius. Sed nos immensū spacio cōfecimus æquor: Et iam tempus equū spumantia soluere colla. Sine translatione uero ī buccolicis. Certe eqdem audierā qua se subducere colles Incipiunt: colliq; iugū demittere cliuo: Vsq; ad aquam: & ueteris confracta cacumina fagi: Omnia carminibus uestrum seruasse menalcam. Hoc enim loco præter nomen cætera propriis decisa sunt uerbis. Verum nō pastor Menalcas: Sed Vergilius ē itelligēdus. Habet usum talis allegoriæ frequenter oro: sed raro totius. plerunq; apertis permixta ē. Tota apud Ciceronem talis. Hoc miror enī querorq; quēq; hominem ita pessundare alterum uerbis uelle: ut etiam nauem perforet: in qua ipse nauiget. Illud commixtum frequentissimum. Equidem cæteras tempestates: & procellas in illis dūtaxat fluctibus concionum semper Miloni putaui esse subeūdas. Nisi adiecisset dūtaxat fluctibus concionum esset allegoria. nūc eam miscuit. Quo in genere & species ex arcessitis uerbis uenit: & itellectus ex propriis. Illud uero lōge speciosissimum genus oronis: in quo triū permixta est gratia. similitudinis. allegoriæ & translationis. Quod fretū: quem Euripū: tot motus. tantas. tam uarias habere creditis agitationes. commutationes. fluctus. quantas perturbationes: & quātos æstus habet rō commitiorū: Dies intermissus unus aut nox interposita sæpe: & perturbat omnia: & totā opinionem pua nonnunq̄ commutat aura rumoris. Nā id quoq; in primis ē custodiendū: ut ex quo genere cœperis trāslationis hoc desinas. Multi enim cū initium a tempestate sumpserunt: incendio: aut ruina finiunt: quæ est inconsequentia rerum fœdissima. Cæterum allegoria paruis quoq; ingeniis & quotidiano sermoni frequentissime seruit. Nam illa in agendis causis iā detrita. Pedem conferre & iugulū petere: & sanguinem mittere inde fit. Nec offendunt tamen. Est enim grata in eloquēdo nouitas & emutatio: & magis inopinata delectāt. Ideoq; iam in his amisimus modum: & gratiam rei nimia cooptatione consūpsimus. Est in exemplis allegoria: si non prædicta

Si non prædicta in oratione ponantur. Nam exempla nisi prædicantur & exponãtur ut quæ per allegoriam dicuntur: non ꝓcipiunt. quale est hoc quod infert exemplũ. Nã & Dionysiũ Corinthi esse quo græci oẽs utunt ita plura similia dici possunt. ut loco & copulæ legendũ esse ex ea particula ita facile appareat. Hoc autẽ exẽplo græci significãt aliquẽ facile ex magnis opibus i magnas miserias labi posse. Nã Dionysius Syracusan⁹ Tyrãnus a ciuibus ex urbe eiectus corinthũ cõfugit: ubi abiectissimus & ludũ pueris aperuit & miserrimam uitã exigit. Hæc allegoria quæ obscurior est ænigmã dicit. αἴνιγμα ἀπο τοῦ αἰνίττεσθαι hoc ẽ ab obscure loquẽdo inuẽdoq; deriuat. est. n. ænigma obscura sniaꝑ occultã rer⁹ similitudinẽ. ut mater me genuit. eadẽ mox gignit ex me. Vt Cæcilius Quadratariã clytẽnestrã. & i triclinio Coam in cubiculo nolã. Hæc ænigmata: quæ ne sibi qdẽ Fabius satis nõta esse ait: mihi sane nõ ꝓcipiuntur id quod ingenue cuidã iter disputãdũ Paduæ respõdi: cũ mihi ea ꝓposuisset exponẽda. In eo uero genere quo cõtraria ostẽduntur Ironia est. Ironia ἀπὸ τοῦ εἰρωνεύεσθαι deriuat hoc est a dissimulãdo. Est. n. Ironia oro ꝓnũciationis gratuitate negligens sẽsum uerbo⁹ ut Me duce Dardanius spartam expugnauit adulter. Nisi. n. grauitas ꝓnũciationis adiuuerit cõfiteri uidebit quod negare contendit. Et laudi aut simulatiõe detrahere. aut uituperatõi laudare cõcessum est. Mihi pa⁹ hæc uerba sic se habẽtia ꝓcipiũtur. E cõtra oratores uisi sumus tũlã ascribat. ut & cõtra legat. E cõtra. n. ut iam sæpius ãnotauimus latine nõ dicit. Aliquando cũ risu quodã cõtraria dicunt: quẽ itelligi uolũt: quẽadmodũ in clodiũ. Quẽ exponendum esse ac q̃ loco eius reponendum facile contenderim.

ratione ponantur. Nam & Dionysium corynthi eẽ: quo græci omnes utunt: ita plura similia dici possũt. Hæc allegoria quæ est obscurior: ænigma dicitur: uitiũ meo qdẽ iudicio: si qdẽ dicere dilucide uirtus: quo tamẽ & poetæ utunt. Dic q̃bus in terris & eris mihi magnus apollo. Tris pateat cæli spaciũ nõ ãplius ulnas. & oratores nõnunq̃ ut Cæcilius. Quadrantariã Clytẽnestram & in triclinio coã: & in cubiculo nolam. Nanq; & nunc quædam soluunt: & tum erant notiora cum dicerentur: & enigmata sunt tamen: nec ea nisi qs interpretetur itelligas. In eo uero genere quo contraria ostendun tur Ironia est. illusionẽ uocant: quæ aut ꝓnũciatione itelligi tur: aut psona: aut rei natura. Nam siqua eaq; uerbis dissẽtit: apparet diuersam esse orationi uoluntatẽ. q̃q̃ in plurimis id tropis accidit: ut intersit de quo dicat. quia quod dicit alibi uerum est: & laudi aut simulatiõe detrahere: aut uituperatioꝝ laudare concessũ ẽ. Quale est. Quod. C. Verres prætor urbanus homo sanctus & diligens subsortitionem eius in eo die non haberet. Et contra. Oratores uisu sumus. & populo i posuimus. aliquãdo cũ risu quodã ꝓcontraria dicunt: quẽ intelligi uolũt: quẽadmodũ ad Clodiũ. Integritas tua te purgauit. mihi crede. pudor eripuit. uita ante acta seruauit. Præter hæc usus est allegoriæ: ut tristia dicamus melioribus uerbis: aut bonæ rei gratia. quædã contrariis significemus. aliud textu. quæ & numerauimus. Hæc siqs profecto ignorat: quibus græci noibus appellent: σαρκασμον. ἀξειασμον. αντιφρασιν παροιμιαν dici sciat. Sunt etiam q hæc non species allegoriæ: sed ipsa tropos dicũt acri quidẽ rõne: q̃ illa obscurior fit: & in his omnibus apte appareat quod uelimus: Cui accidit hoc quoq;: quod genus diuiditur in species: nihil habet ꝓpriũ: ut arbor pinus & olea & cupressus. & ipsius per se nulla ꝓprietas. Allegoria uero habeat aliquid proprium quod quo modo fieri põt nisi ipsa species est: Sed ad utẽdum nihil

Præter hæc usus est allegoriæ ut tristia dicamus melioribus uerbis aut Bonæ rei gra. quædam contrariis significemus. aliud textu: quæ & enumerauimus. Melioribus uerbis quædam dicuntur per charientismon. Est enim charietismos tropus quo dura dictu gratius ꝓferũtur. uel dictio ꝓ ea quæ grata sunt auribus aliud significãs. ut cum interrogamus. Nunquis nos quæsierit. & respõdet bona fortuna. Quo intelligitur neminem nos quæsisse Contrariis uero quædam significa

mus per antiphrasin. est enim antiphrasis dictio e contrario significans. ut bellũ dicitur quod minime est bonum. & Lucus quod minime luceat. & parcæ quod nemini parcãt. Textu autem. hoc est compositione quædam significantur per sarcasmon. asteismon. paroemian. Sarcasmos eni est plena odio atq; hostilis irrisio per iram enunciata. Quale ẽ illud Vergilianum. En agros & quam bello troiane Petisti Hesperiam metire iacẽs. Asteismos uero est oratio multiplex numerosæque uirtutis. Nam asteismos putat quicquid simplicitate rustica uacat. Quale est illud Qui Bauium nõ odit: amet tua carmina Meui. Atq; idem iungat uulpes & mulgeat hircos. Paroemia est uulgaris prouerbii enunciatio rebus ac temporibus accommodata. cũ aliud significatur q̃ quod dicitur: ut Dux est cõtra stimulum calcitrare. Cui accidit hoc quoq;. accedit hoc est adiici tur mihi legendum uidetur. Allegoria uero habeat aliquid proprium. quo quo modo fieri potest. nisi ipsa species est. Nisi quod legatur pro quo rectus nõ percipietur sensus. hoc modo. Quod quo modo fieri potest

Adiicitur his mysteriis modus simulatus quidem sed non latens derisus. Hic locus non librariorū incū/ria: sed eorum temeritate qui citra ullam opinionis suæ rationem omnia quæ non percipiunt: sibi inuertere permittunt: mihi uidetur esse deprauatus: tāetsi abscq; menda sic legi a pleriscq; putetur. Neq; enī aut modus aut mysteria qcq̄ huic sēsui cōueniūt. Quare modus cū misteriis eradēdus ac loco eox una dictio græca hoc est Mycterismos mihi ascribēda uidetur. Nam mycterismos tropus est Sarcasmo similis. Est enim mycteris/mos cum quodā risu & contractione narium subdola illusio. id quod recte ituenti ex Fabii quoq; uerbis fa/cile colligit. si hoc modo legamus.

Adiicit his mycterismos simulatus quidē sed non latens derisus. Pe/riphrasin uocāt. Periphrasis ī rheto ricis ad Herenium transfert circui/tio. Est autem oratio rem simplicē assumptam circūscribens elocutio: ut Scipionis ,puidētia Carthaginis opus fregit. Hyperbaton quoq; ideſt uerbi trāsgressionem: quoniā frequenter ratio comparationis & decor poscit. Mēdose quidem sic le gitur. Emendatur autem si quoniā coniunctio eradat: ac eius loco: quā reponamus. hoc modo. Quam fre quenter ratio comparationis & de cor poscit. Hyperbaton uero ē trās gressio quæ uerbox perturbat or/dinem traiectione aut peruersione Traiectione sic. Omnes iuidiose eri puit tibi beneuiuendi casus faculta tatis. Peruersione sic. Hoc uobis ar bitror deos īmortales dedisse pieta re pro uestra. Deferenda igit quæ/dam & persumenda. Differenda le dendum esse facile est uidere. Atq; ut ī structuris lapidum impolitior loco quo conuenit quicq; ponēdū Nisi impolitiorum legat ut sit ge/nitiuus in manifestissimū solœcis/mū uidebitur Fabius incidisse. Im/politiorum itaq; uel refragantibus exemplaribus legendum esse contē derim. Neq; alio κατεβηνχθεσ εισ πυραια. Platonis inuenta sunt quatuor illa uerba: qbus ī illo pul/cherrimo operum in pyræum de/scēdisse significat: plurimis modis scripta quod eū quoq; maximi fa cere experiretur. Quā particula est quidē ascribenda. hoc modo. Quā quod eū quoq;. Sed ne sic quidē mi hi integer sensus esse uidet. Scripsit autem Plato opus pulcherrimū περ̄ι τησ πολιτειασ hoc est de ciuili/tate. cuius principium uarie scriptū post mortem eius iuentum est. Ini/tium autem eius operis hoc est. κα/τεβην χθεσ εισ πυραια μετα κλεω/κωνοσ του αριζωνοσ. Hoc est. de/scendi heri ī pyræum cum glauco ne Aristonis. Ad id quod est pro/pter quod dicit: tropus fit. Ingenue fateor mihi non percipitur horum uerborum sensus. Aliquando ubi nihil ex significatione mutatum est. Recte in quibusdam exemplaribus

refert. Adiicit iis mysteriis modus simulatus quidem: sed nō latens derisus. Pluribus autē uerbis cū id quod uno aut pau/cioribus certe dici pōt explicatur: periphrasin uocā circuitū eloquēdi: q nō nūq̄ necessitatem habet: quotiens dictu defor mia opit: ut Salustius. Ad requisita naturæ. Interim ornatum petit solū: qui ē apud poetas frequētissimus: ut Tempus erat quo prima quies mortalibus ægris Incipit: & dono diuū gra tissima serpit. & apud oratores nō rarus: sēp tamē astrictior Q uicqd. n. signari breuius pōt: & cū ornatu latius ostēditur Periphrasis ē: cui nomē latine datū ē: non sane oratiōis aptū uirtuti circūlocutio. Verū hæc ut cū decorē habet piphrasis: ita cū in uitiū incidit: Perissologia dicit. Obstat enim inquit quod nō adiuuat. Hyperbaton quoq; id ē uerbi trāsgressio/nem: quoniam frequēter ratio cōparationis & decor poscit: nō īmerito inter uirtutes habemus. Fit. n. frequētissime aspa & dura & dissoluta & hiās oratio: si ad necessitatē ordinis sui uerba rediganť. Et ut quodq; orit: ita ,pximis etiā si uinciri non pōt alligetur. Differenda igitur quædam & præsumēda atq; ut in structuris lapidum īpolitior loco quo cōuenit qcq; ponēdum: Non enim recidere ea nec poliri possumus: quo coagmētata se magis iūgāt. Sed utēdū iis q̄lia sūt: eligēdæq; sedes: nec aliud pōt sermonē facere nūerosū: q̄ opportuna or dinis mutatio: neq; alio κατεβηνχθεσ εισ πυραια. Platōis inuēta sūt q̄ttuor illa uerba: qbus in illo pulcherrimo operū ī Pyræū descendisse significat: plurimis modis scripta: quod eū quoq; maximi facere experiretur. Verū id cū duobus uer bis fit: Anastrophe dicit. reuersio quædā: q̄lia sūt uulgo. me cū. secū. apud oratores & historicos. qbus de rebus. At cū de/coris gra contrahit longius uerbū proprie hyperbati tenet nomē. Aīaduerti Iudices oēm accusatoris orationē ī duas di/uisā eē ptis. Nā ī duas ptis diuisā eē rectū erat: sed dux & icō ptū. Poetæ qdē ēt uerbox diuisionē faciunt & trāsgressionē Hyperboreo septē subiecta trioni. qđ oro neq̄q̄ recipiet. Ad id qđ ē pp qđ dicit tropus fit: qa componēdus ē e duobus ītelle ctus. aliquādo ubi nihil ex significatiōe mutatū ē & structu ra sola uariat: figura potius uerborū dici pōt: sicut multi ex iis narrationē: longis mutāt hyperbatis. Ex cōfusis quæ uitia accidūt suo loco diximus. Hyperbolen audacioris ornatus sūmo loco posui. Est hæc de mēsuris supiectio. Virtus eius

ex diuerso par augẽdi atq; minuẽdi. fit pluribus modis. Aut. n. plus facto dicimus: sicut Vomẽs fruſtis eſculentis gremiũ ſuũ: & totum tribunal ĩpleuit. Geminiq; minant᷑ In cælũ ſcopuli. Aut res p ſimilitudinẽ attolimus. Credas ĩnare reuulſas Cycladas. Aut p cõpationẽ. ut Fulminis ocior alis. Aut ſignis quaſi qbuſdã. Illa uel ĩtactæ legẽtis p ſũma uolaret Gramia: nec teneras curſu læſiſſet ariſtas. Vel trãſlatiõe. ut ipſũ illud uolaret. Creſcit ĩteri hypbole alia ĩſup addita: ut Cicero ĩ Antoniũ dicit. Q uæ charybdis tã uorax? charybdi dico: quæ fuit: fuit aĩal unũ. oceanus medius fidius uix uideť tot res tã diſſipatas. tã diſtãtibus ĩ locis poſitas. tã cito abſorbere potuiſſe. Exqſitã uero figurã huius rei deprehẽdiſſe apud prĩcipẽ lyricorũ Pidaꝝ uideor ĩ libro quẽ inſcripſit hymnos. Is nãq; Herculis ĩpetũ aduerſus Meropas: q ĩ iſula Co dicũť hĩtaſſe: nõ igni: nec uẽtis. nec mari: ſed fulmini dicit ſimilẽ fuiſſe: ut illa mĩora hoc par eẽt: quod ĩmitatus Cicero: illa cõpoſuit ĩ uerrẽ. Verſabať ĩ ſicilia lõgo ĩterual lo nõ Diõyſius ille. nec Phalaris (tulit. n. illa quõdã iſula multos & crudeles tyrãnos) ſed nouũ quoddã mõſtrũ ex uetere illa ĩmanitate: quæ ĩ iiſdẽ uerſata locis dr. Nõ. n. charibdim tã infeſtã. neq; ſcylla nauibus: q̃ iſtũ in eodẽ freto fuiſſe arbitror. Nec pauciora ſũt genera minuẽdi. Vix oſſibus hærent. Et qđ Cicero ĩ quodã ioculari libello. Fundũ uero uocat: quẽ poſſim mittere fũda: Ni tamẽ excideriť: qđ caua fũda patet. Sed huius quoq; rei ſerueť mẽſura q̃dã. q̃uiſẽ. n. oĩs hypbole ultra fidẽ: nõ tamẽ eẽ debet ultra modũ. nec alia magis uia ĩ κακοζηλίαν itur. Piget referre plurima hĩc orta uitia: cũ præſerti mĩme ſint ignota & obſcura. Monere ſatis ẽ mẽtiri hypbolen: nec ita ut mẽdacio fallere uelit. Q uo magis ĩtuẽdũ eſt quouſq; deceat extollere: qđ nobis nõ crediť. Peruenit hæc res frequẽtiſſime ad riſũ: quĩ ſi actus ẽ urbanitatis. ſin aliter ſtultitiæ nomẽ aſſequiť. Eſt ãt ĩ uſu uulgo quoq; & ĩter ĩeruditos: & apud ruſticos. uidelicet q̃ natura eſt oĩbus augẽdi res uel minuẽdi cupiditas inſita. Nec q̃ſq̃ uero cõtẽtus eſt. Sed ignoſciť: qa nõ affirmamus. Tũ eſt hypbole uirtus: cũ res ipſa de qua loquẽdũ ẽ: naturalẽ modum exceſſit. Cõcediť. n. ãplius dicere: qa dici quãtũ ẽ nõ põt: melius ultra: q̃ citra ſtat oratio. Sed de his ſatis: qa eũdẽ locũ plenius in eo libro quo cauſas corruptæ eloquentiæ reddebamus: tractauimus.

.M.Fabii quintilianide inſtitutione oratoria liber nonus.

Vm ſit proximo libro de tropis dictũ: ſequitur pertinens ad figuras: quæ ſchemata græce uocanť: locus ipſa rei natura cõiũctus ſupiori. Nã pleriq; has tropos eẽ exiſtimauerũt: qa ſiue ex hoc duxerit nomẽ: q̃ ſint formati quodammõ: ſiue ex eo q̃ uertant orationem: unde & motus dicuntur: fatendum erit eſſe utrunque eorum etiam in figuris. Vſus quoque eſt idem. Nam & uim rebus alioquin legiť pro illo aduerbio aliquãdo. Sicut multi ex iis narrationem lõgis mutãt hyperbatis. Ex iis ut ocioſa ac ſuperuacua mihi uidetur expungenda ut legatur. Sicut multi narrationem lõgis mutant hyperbatis. Ex confuſis quæ uitia accidunt uocali in a cõuerſa accidãt uidetur legẽdum. Hyperbolen audacioris ornatus ſũmo loco poſui. Hypbole diciť απο του υπερβαλλειν. hoc eſt a ſuperiaciendo. Eſt enim hyperbole oratio fidẽ ueritatis excedẽs augẽdi minuendiue gratia: ut niue candidior & tardior teſtudine.

Eſt enim hæc de mẽſuris ſuperiectio. Alibi de cæſuris legitur ſed ne ſic quidẽ citra mendas. Fortaſſis aũt demẽtiẽs recte legereť. hoc eſt ualde mentiẽs. omnis enim hyperbole manifeſte demẽtiť. De menſuris certe uel de cæſuris nihil ad hypbolen. Is nanq; Herculis ĩpetũ aduerſus Meropas: q in inſula coo dicũtur habitaſſe. Co altera uocali expuncta legendũ eſt Cos. n. inſula eſt dorica cum urbe eiuſdem nominis nõ a Cote dicta ut putat Tortellius: ſed a Co Meropis gigãtis filia. Vnde & cous biſyllabũ & Coius triſyllabũ declinantur. ut Hippocrates cous. & Appelles cous de quo Ouidius ſi uenerem cous nunq̃ pixiſſet Apelles: Illa ſub æquoreis merſa fuiſſet aqs. Qui ſi actus eſt: urbanitatis. Sin aliter ſtulticiæ nomen aſſequitur. Aptus mihi legendũ uidetur non actus.

c Vm ſit ꝓximo libro de tropis dictum. Figuras maxie cũ tropis eẽ cõnexas primũ oſtẽdit deinde eorum ſignat differẽtiam. Poſtremo de figuris & ſententiarum & uerborum præcepta tradit. Nã pleriq; has tropos eẽ exiſtimauerũt: qa ſiue ex hoc duxerit nomẽ qđ ſint formati quodã modo. τρεπω unde τροπος deduditur duo ſigni-

ficat & uertere & formare. Sí ue igitur a uertendi siue a formandi significatione ducat: in figuris quoq; utrunq; inesse fatendum est. Et cum Ironia tam inter figuras sententiæ q̄ inter tropos reperiatur. Et copula ut cessans expũgatur. Hoc autem Fabius inferius aperte ostẽdit: quod de Ironia hoc loco attigit.

Figura est sicut ipso nomine patet confirmatio quædã, ut conformatio legatur & ratio & sensus exposcit. Ná & figura forma quædã est: & nõ minus figuris in negatiõe utimur q̄ in affirmatione. Epitheton quoniã plerunq; Antonomasiæ partẽ cõiunctiõe eius fit tropus. Sic qdẽ legit̃. Sed nisi emendetur hic locus uerus elicinon potest sensus Sic aũt mihi uidetur corrigẽdus: ut partẽ eradamus ac loco eius par nomen cũ est uerbo reponam, hoc modo. Epitheton quoniam plerũq; antonomasiæ parẽ. Epitheton aũt ut ĩ superiore libro dictũ est: eo detracto cui apponitur ualet ꝓ nomine. ut in illo Didonis apud Vergilium. Thalamo quæ fixa reliquit Impius. Transfert tamen uerbũ aut partem eius a suo loco in alienũ. Pars uerbi in oratione transferri non potest nisi per τμησιν uel διαλυσιν ut septem subiecta trioni. Horꝝ nihil ĩ figuras cadit. Quáuis recte sic legi plerisq; uideat̃: ego tamen cõtenderim citra nõ negãdi aduerbiũ nihil ítegri sensus haberi posse. Oía enim ea quæ hactenus præcepit Fabius tropis atq; figuris sunt cõmunia. Quod qdẽ ut intelligatur: non negandi aduerbium est ascribendum hoc modo. Horꝝ nihil nõ in figuras cadit. Et scio q̄ multiplicem q̄q; scrupulosam habeant dispositionem. Exemplaria quidem dispositiõem habent: sed forsitan disputationem est legendum. Aut etiam pedes continuo quis aut certe nimium frequenter incurrit. Continue legendum esse nemo non uidet.

adiiciunt: & gratiam præstãt. Nec desunt q̄ tropis figuræ nomẽ ponant: quoꝝ est Caius. Aristarcus. Proculus. Q ui adeo similitudo manifesta ẽ: ut eã discernere nõ sit ĩ prõptu. Ná quo mõ quædã in specie plane distãt: manẽte tamẽ generaliter societate: qd̄ utraq; res de recta & simplici ratiõe cũ aliqua dicẽdi uirtute deflectit̃: Ita quædã ꝑ q̄tenui limite diuidunt̃: & cũ ironia tam inter figuras sententiæ q̄ inter tropos reperiat̃. περίφρασιν autẽ & ὑπερβατον & ονοματοποιίαν & επιθετον clari quoq; auctores figuras uerborũ potius q̄ tropos dixerũt. Q uo magis signãda ẽ utriusq; rei differẽtia. Est igit̃ tropos sermo a naturali & principali significatiõe trãslatus ad aliã ornãdæ oronis grã. uel ut pleriq; grãmatici finiũt dictio ab eo loco ĩ quo ꝓpria ẽ trãslata ĩ eum ĩ quo ꝓpria nõ ẽ. Figura ẽ sicut noie ipso patet cõformatio quædã oratois remota a cõmuni & primũ se offerente ratiõe. Q uare in tropis ponant̃ uerba alia pro aliis: ut in μέταφορα. μετωνυμία. & αντωνομασία μεταλήψει συνέκδοχη κατα χρησει. αλλη γορία ὑπερβολή plerũq; αλληγορίa. Nãq; & rebus fit & uerbis. ονοματοποια fictio ẽ nominis. Ergo hoc quoq; ꝓ aliis ponit̃: qbus usuri fuimus: si illud nõ fingeremus. περίφρασις. etiam si frequẽter & id ipsũ ĩ cuius locum assumit̃: nomẽ cõplecti solet: utit̃ tamẽ pluribus pro uno. ἐπίθετον quoniã plerũq; antonomasiæ ꝑtem coniũctiõe eius fit tropus. In hyperbato cõmutatio est ordinis. Ideoq; multi tropis hoc genus eximunt. Trãsfert tamẽ uerbum: aut partẽ eius a suo loco in alienũ. Horꝝ nihil in figuras cadit. Ná & ꝓpriis uerbis: & ordine collocatis fieri figura põt. Q uo mõ ãt ironia alia sit tropi. alia schematis: suo loco reddã. Nõ. n. fateor eã coía hæc: & scio q̄ multiplicẽ habeant: quãq; scrupulosã dispositionẽ. Sed ea nõ pertinet ad præsens meũ ꝓpositũ. Nihil. n. refert quo mõ appellet̃ utrũlibet eorꝝ: siqd oroni ꝓsit apparet. Nec mutat̃ uocabulis uis rerꝝ. Et sicut hoies si aliꝺ acceperũt: q̄ quod habuerãt nomẽ: iidẽ sũt tamẽ: ita hæc de qbus loqmur siue tropi siue figuræ dicunt̃: iidẽ efficient Nõ enim noibus ꝓsũt: sed effectibus: ut statum cõiecturalem. an inficialẽ. an facti. an substantialẽ. an de substãtia noiemus nihil interest: dũ idẽ quæri sciamus. Optimũ ergo in his seq maxime recepta: & rẽ ipsã quocũq; appellabit̃ mõ itelligi. Illud tamẽ notandũ coire frequẽter ĩ easdem ſnias & tropon & figurã. Tam. n. trãslatis uerbis: q̄ ꝓpriis figurat̃ oratio. Est aũt nõ mediocris iter auctores dissensio. & quæ uis noís eius. & quot genera. & q̄ multæ sint spẽs. Q uare primũ ituendũ ẽ qd accipe debeamus figurã. Ná duobus modis dicit̃: uno qualiscũq; forma sententiæ: sicut ĩ corporibus ĩ qbus quoquo mõ sũt cõpositæ: utiq; habitus ẽ aliqs. Altero quod ꝓprie schema dicit̃: in sensu uel sermone aliqua a uulgari & simplici spẽ cũ rõne mutatio: sicut nos sedemus. ícombimus. respicimus. Itaq; cũ in eosdẽ casus: aut tẽpora: aut numeros: aut etiã pedes cõtinue qs aut certe nimiũ frequẽter ícurrit: præcipere solemus uariãdas figuras eẽ uitãdæ similitudinis grã. In quo ita loqmur: tãq; oís

ſermo habeat figuram. Itēq; eadē figura dicimus curſitare: q̄ lecti tare. i. eadē rōne declinari. Quare illo intellectu priore & coī nihil nō figuratum ē. Quo ſi cōtenti ſumus: nō imerito Apollodorus: ſi tradēti Cæcilio credimus: icōprehēſibilia ptis huius præcepta exiſtimarit. Sed ſi hitus qdā & q̄ſi geſtus ſic appellādi ſūt: id demum hoc loco ſchema dici oportebit: qđ ſit a ſimplici ac ī prōptu poſito dicēdi mō poetice uel oratorie ī mutatū. Sic. n. uerū erit aliā eē oīo nē ασχηματίσον. i. carētē figuris: qđ uitiū nō iter minima ē. aliā ἐσχηματισμένην. i. figuratā. Verū id ipſū anguſte tamē & zoilus termiauit. q̄ id ſolū putauerit ſchēa: quo aliđ ſimulaī dici q̄ dī: qđ ſane uulgo quoq; ſic accipi ſcio. Vnde & figuratæ cōtrouerſiæ quæ dā: de qbus paulo poſt dicā: uocanī. Ergo figura ſit arte aliq̄ nouata forma dicēdi. Genus eius unū qdā putauerūt ī hoc ipſo diuerſas opiniōes ſecuti. Nā ii qa uerboꝝ mutatōe ſēſus quoq; uerterēt: oēs figuras ī uerbis eē dixerūt. Illi qa uerba rebus accōmodarēt oēs ī ſēſibus: quoꝝ utraq; manifeſta cauillatio ē. Nā & eadē dici ſolēt aliter atq; aliter: manetq; ſēſus elocutiōe mutata: ita & figura ſē tētiæ plures hīe uerboꝝ figuras pōt. Illa ē. n. poſita ī cōcipiēda cogitatōe. hæc ī enūciāda. ſed freq̄ntiſſime coeūt: ut ī hoc. Iā iā Dolobella neq; me tui neq; tuoꝝ liberꝝ. Nā oīo a iudice auerſa ī ſnīa. iā iā & liberꝝ ī uerbis ſūt ſchemata. Inter plurimos. n. qđ ſciā cōſēſū ē duas eius eē ptes. Διάνοια. i. mētis uel ſēſus uel ſniaꝝ. Nā iis oībꝫ mōis dictū ē κατὰ λέξεως. i. uerboꝝ uel dictiōes uel elocutiōis uel ſermōis uel oratiōis. Nā & uariaī: & nihil refert. Cornelius tamē Celſus adiicit uerbis & ſētētiis figuras coloꝝ nimia ꝓfecto nouitatis cupiditate ductus. Nā qs ignoraſſe eruditū alioq uiꝝ credat colores & ſē tētias ſēſuū eēī? Quare ſicut oēm oīonem: ita figuras quoq; uerſari neceſſe ē ī ſēſu & ī uerbis. Vt uero natura prius ē cōcipere aio res q̄ enūciare: ita de his figuris ātē loquēdū ē: quæ ad mētē ptinēt: q̄ꝝ q̄ dē utilitas tū magna: tū multiplex ī nullo nō oīonis ope uel cariſſime elucet. Nā & ſi mīme uideī ꝓtinere ad ꝓbatiōem q̄ figura qcq; dicaī: facit tamē credibilia quæ dicimus: & ī aios iudicū q̄ nō obſeruaī irrepit. Nāq; ut ī armoꝝ certamine: & aduerſos ictus & rectas & ſimplices manus cū uidere: tū ēt cauere ac ꝓpulſare facile ē. auerſæ tectæq; mius ſūt obſeruabiles: & aliđ oſtēdiſſe q̄ petas artis ē: ſic oīo quæ aſtu caret pōdere mole & īpulſu prœliaī. Simulāti uariātiq; conatus ī latera atq; ī terga ícutere daī: & arma aduocare: & uelut nutu fallere. Iā uero affectus nihil magis ducit. Nā ſi frōs. oculi. manus & multū ad motū aioꝝ ualēt: q̄to plus oīonis ipſius uultus ad id qđ ītēdius efficeī ꝯpoſitusī? Plurimū tamē ad cōmēdationē facit: ſiue cōciliādis agētis moribus: ſiue ad ꝓmerēdū actiōi fauorē: ſiue ad leuādū uarietate faſtidiū: ſiue ad quædā uel decētius īdicanda uel tutius. Sed ātē q̄ quæ cuiq; rei figura cōueniat oſtēdo: dicēdū ē neq̄q̄ eas eē tā multas: q̄ ſint a qbuſdā cōſtitutæ. neq;. n. me mouēt noīa illa quæ fingere utiq; græcis prōptiſſimū ē. Ante oīa igī illi q totidē figuras putāt quot affectus repudiādi: nō qa affectus nō ſit q̄

Quod ſit a ſimplici acin promptu poſito dicēdi modo poetice uel oratorie imitatum. Emēdate in quibuſdam exemplaribus legitur ī mutatum. Verum id ipſum anguſte tamē & Zoilus terminauit. Cælius nō Zoilus legatur. Nam Cælius Apollodori artem interprætatus eſt. Vnde & figuratæ controuerſiæ dicuntur. Figuratæ controuerſiæ uocantur in quibus per quandam ſuſpicionem qđ non dicimus accipi uolumus: non utique contrarium ut in ironia: ſed aliud latens & auditori quaſi inueniendum. ut ſi deliberent Athenienſes de Pericle lacedæmoniis dedēdo eum repoſcentibus. Ipſe autem uideatur hoc ſuadeī. ſed ea cō memoret quæ magis diſſuadeant. hoc eſt merita in patriam. ſuſceptos pro rep. labores. pericula quæ pro ciuium ſalute adierit. quibus cōueniens eſſe ut in hoc quoq; patriæ ita poſcenti obtemperet. Nam hi quia uerboꝝ mutatione ſenſus quoq; uerterunt. uerterent ſine cōtrouerſia legendum eſt. Nā & eadem dici ſolent aliter atq; aliter. Loco & copulæ ut aduerbium uidetur eſſe reponendum. Iam iam Dolobella neque metium neque tuorum liberum. Me tui nō metium legendum ſi non ex ſenſu: at ex quarta in Verrem: unde hoc ſumptum eſt exemplum facile apparet.

Simulanti uariantique conatus in altera atque integra incutere datur. Corrupte quidem ſic legitur. Emēdate uero in terga & incurrere. Eſt enim hæc ſimilitudo a gladiatoribus ſumpta.

Sed quæ essent clarissima, ad mouendũ auditorẽ ualerẽt plurimũ. Ac copula simi lisue mihi uidet ascribenda ut legat. Ac ad mouẽdũ. Et ab re digressio in qua cum fuerit ꝺlectatio. Illud uerbũ fuerit ut superuacuũ mihi uidet ee eradẽdũ. Tũ augẽ di minuẽdiue: ueritatis suplatio & rogatõ atq; traiectio. Transpositа hoc loco uerba ordinẽ ꝓturbant. Nã superlatio atq; traiectio cũ ꝓ hypbole ponant: separãdæ nõ uident. Quare ita legat ueritatis suplatõ atq; traiectio. & rogatio. Sic. n. rogatiõi quoq; percontatio finitima erit. Siquis autẽ harũ figurarũ quærit definitões legat & ad Herenium rhetoricos & Romanũ aquilam: qui diligẽter de utrisque figuris scripsit.

Quæ est periucunda tum in orationes non contentione sed sermone tractat. Tũ &s. littera erasa oratione legendum esse apparet ex tertio de oratoꝝ unde hæc sũt descripta. Differt autem contentio a sermone. Nam sermo est oratio remissa ac finitima quotidianæ locutioni. Contentio uero est oratio acris ad confirmãdum cõfutandumq; accommodata. Sæpe etiã ad cõmouendos orationis personarũ animos ficta inductio. Hoc quoq; loco uerba sunt trãspositа. Sic est autem disponendus his cõtextus. Sæpe etiam ad commouendos animos orationis personarum ficta inductio.

litas quædã mẽtis: sed qa figura quã nõ coiter sed ꝓprie noiamus: nõ sit simplex rei cuiuscũq; enũciatio. Quappe dicẽdo irasci. dolere. misereri. timere. cõfidere. cõtẽnere nõ sũt figuræ nõ magis q̃ suadere. miari. rogare. excusare. Sed fallit parũ diligẽter ituẽtes: q; iueniũt in oĩbus his locis figuras: & eorũ exẽpla ex oronibꝰ excerpũt. Neq;. n. ps ulla dicẽdi ẽ: quæ nõ recipe eas possit. Sed alid ẽ admittere figurã. aliud figurã eẽ. Neq;. n. uerebor explicãdæ rei gra frequentiorẽ eiusdẽ noĩs repetitionẽ. Quare dabũt mihi aliquã i irascente. deprecãte. miserãte figurã scio. sed nõ ideo irasci. misereri. ꝺprecari figura erit. Cicero qdẽ oĩa oronis lumia i hũc locũ cõgerit mediã quãdã: ut arbitror: secutus uiam: ut nec oĩs sermo schema iudicaret: nec ea sola quæ haberẽt aliquã remotã ab usu cõmuni fictionẽ: sed quæ eẽnt claríssima ad mouẽdũ auditorẽ ualerent plurimũ. quẽ duobus ab eo libris tractatũ locũ ad litterã subieci: ne fraudarẽ legẽtes iudicio maximi auctoris. In tertio de oratore ita scriptũ ẽ. In ꝓpetuã ãt oronе: cũ & cõiũctiõis leuitatẽ & numeroꝝ quã dixi rõnẽ tenuerius: tũ ẽ q̃si luminibus distiguẽda & frequẽtãda oĩs oro sẽtẽtiarũ atq; uerborũ. Nã & cõmoratio una i re pmultũ mouet: & illustris explanatio rerũ: quæ q̃si gerãtur sub aspectũ pene subiectio: quæ & i exponẽda re plurimũ ualet: & ad illustrãdũ id quod expõit: & ad ãplificãdũ: ut iis q audient. illd qd augebimus: quãtũ efficere oro poterit tãtũ eẽ uideat. Et huic cõtraria sæpe præcisio ẽ. Et plus ad itelligẽdũ q̃ dixeris significatio: & districte cõcisa breuitas: & extenuatõ: & huic adiũcta illusio a præptis Cæsaris nõ abhorrẽs: & ab re digressio: i q̃ cũ fuerit delectatio: tũ reditus ad rẽ aptus & cõcinus eẽ debebit. ꝓpositioq; qd sis dicturus: & ab eo qd est dictũ seiũctio. & reditus ad ꝓpositũ: & iteratio: & rõnis apta cõclusio: tũ augẽdi miuẽdi ue cã ueritatis suplatio: & rogatio atq; traiectio. atq; huic finitima q̃si pcõctatio. expositioq; sẽtẽtiæ suæ: tũ illa quæ maxie q̃si irrepit i hoĩnũ mẽtes alia dicẽtis ac significãtis dissimulatio: quæ ẽ piucũda tũ i oronе nõ cõtentiõe: sed sermõe tractat. Deinde dubitatio. tũ distributio. tũ correctio: uel ãte uel postq̃ dixeris: uel cum aliqd a te ipso reiicias: præmunitio ẽ ẽt ad id qd aggrediare & reiectio i aliũ. coĩcatio: que ẽ q̃si cũ his ipsis apud quos dicas deliberatio: moꝝ ac uitæ imitatio: uel i psonis uel sine illis magnũ quoddã ornamẽtũ oronis: & aptũ ad aioscõciliãdos uel maxie. Sæpe ãt ẽt ad cõmouẽdos orationis personarũ ficta inductio: uel grauissimũ lumẽ augẽdi descriptio. erroris iductio. ad hilaritatẽ ipulsio aut occupatio: tũ duo illa quæ maxie mouẽt: similitudo & exẽplũ. digestio. iterpellatio. cõtentio. reticẽtia. cõmẽdatio. uox quædã libera atq; etiã effrenatior augẽdi cã. iracũdia. obiurgatio. ꝓmissio. deprecatio. obsecratio. declinatio. breuis a ꝓpositо: nõ ut superior illa digressio. purgatio. cõciliatio. læsio. optatio atq; execratio. His fere luminibꝰ illustrãt oronẽ sniæ. Oronis ãt ipsius tãq̃ armoꝝ ẽ: uel ad usum cõmiatio & q̃si petitio: uel ad uenustatẽ ipsa tractatio. Nã & geminatio uerboꝝ habet iterdũ ui. leporẽ alias. & paululũ imutatũ uerbũ atq; deflexũ: & eiusdẽ uerbi crebra tũ a primo repetitio: tũ i extremũ cõuersio: & i eadẽ uerba ipetus & concursio: & adiunctio: & progressio. & eiusdem uerbi crebrius positi quædam distinctio & reuocatio uerbi: & illa quæ similiter

desinēt:aut quæ cadunt similiter:aut quæ paribus paria referūt:aut quæ sūt inter se similia.Est etiam gradatio quædā & cōuersio:& uerboꝝ cōcinna trāsgressio:& cōtrarium.& dissolutū.& decliatio.& reprehēsio.& exclamatio:& iminutio:& quod ī multis casibus ponit:& quod de singulis rebus ꝓpositis ductū refert ad singula:& ad ꝓpositū rō subiecta.& itē ī distributis suppositā rō:& ꝓmissio:& rursus alia dubitatio:& iprouisū qddā:& dinumeratio & alia correctio & disputatio & cōtinuatū & iterruptū:& imago:& sibi ipsi respōsio:& imutatio & disiūctio & ordo & relatio & digressio & circūscriptio.Hæc.n.sē fere.atq; horꝝ similia:uel plura ēt eē putāt:q̄ sētētiis oro nem.uerborūq; cōformatiōibus illuminēt.Eadē sē ī oratore plurima:nō oia tamē & paulo magis distincta:qa post oratiōis & sētētiarꝝ figuras:tertiū quēdā locū subiecit ad alias:ut ipse ait:q̄si uirtutes dicēdi ptinētē.Et reliq̄ quæ ex collatiōe uerboꝝ sumūtur q̄si lumina magnū afferūt ornatū oroni.Sūt.n.similia illis quæ ī āplo ornatu scænæ:aut fori appellant insignia:nō qa sola ornēt:sed ꝙ excellāt.Eadē rō ē horꝝ quæ sūt orōis lumia:& quodā mō insignia:aut cū duplicant iterāturq; uerba:aut breuiter cōmutata ponunt:aut ab eodē uerbo ducit sæpe oro:aut ī idē cōiicit:aut in utrūq;:aut adiūgit idē iteratū:aut idē ad extremū refert:aut cōtinēter unū uerbū nō ī eadē sētētia pōit:aut cū similiter uel cadūt uerba uel desinūt:aut cū multis modis cōtrariis relata cōtraria:aut cū gradatī sursū uersus redit:aut cū dēptis cōiūctiōibꝫ dissolute plura dicūt:aut cū aliqd prætereūtes cur id faciamus ostēdimus:aut cū corrigimus nosmet ipsos q̄si reprehendētes:aut si est aliq̄ exclamatio:uel admiratiōis uel conquestionis:aut cū eiusdē noīs casus sæpius cōmutant.Sētētiarꝝ maiora ornaměta sē:qbus qa frequētissime Demosthenes utit:sūt ꝙ putēt iccirco eius eloquētiā maxime eē laudabilē.Et uere nullus fere ab eo locus sine q̄dā cōformatōe sētētiæ dicit:nec qcq̄ aliud ē dicere nisi oēs aut certe pleraſq; aliq̄ spem illuminare snias.Quas cū tu optīe Brute teneas:qd attinet noībus uti aut exēplis:tātū mō notet locus.Sic igit dicet ille quē expetimus:ut uerset sæpe multis modis eadē:& ī una re hæreat:ī eadēq; cōmoretur snia.Sæpe ēt ut extenuet aliqd:sæpe ut irrideat:aut declinet a ꝓpositō:deflectatq; sētētiā:ut ꝓponat qd dicturus sit:ut cū trāsegerit iā aliqd definiat:aut se ipse reuocet:ut qd dixerit iteret:ut argumētū rōne cōcludat:ut iterrogādo urgeat ut rursus q̄si aditerrogata sibi ipse rīspōdeat ut cōtra ac dicat accipi & sētiri uelit ut addubitet qd potius:aut quo mō dicat:ut diuidat ī ptes:aut aliqd relinq̄t:ut negligat:ut ātē præmuniat:ut ī eo ipso ī quo reprehēdant culpā ī aduersariū cōferat:ut sæpe cū iis q audient:nōnūq̄ ēt cū aduersario q̄si deliberet:ut hominū mores sermōesq; describat:ut muta quædā loquētia īducat:ut ab eo de quo agit auertat aīos:ut sæpe in hilaritatē risū ue cōuertat:ut ātē occupet qd putat opponi:ut cōparet similitudines.utat exēplis:ut aliud alii tribuetis disptiat:ut iterpellatorē coerceat:ut aliqd reticeat se dicat:ut denūciet qd caueat:ut liberius q̄d audeat:aut iraſcat etiā:ut obiurget aliquādo:ut deprecetur:ut supplicet:ut medeat:ut a ꝓpositō decliet aliquātulū:ut optet:ut execret:ut fiat iis apd quos dicit familiaris:atq; alias ēt dicēdi q̄si uirtutes seq̄t breuitatē:si res petet.sæpe ēt rē dicendo subiiciet oculis.sæpe supra fiet res q̄ fieri possit.significatio sæpe erit maior q̄ oratio sæpe hilaritatis sæpe uitæ naturæq; imitatio.Hoc ī genere(nā q̄si siluā uides(oīs eluceat oportet eloquētiæ magnitudo.

De figuris sententiarum.

eRgo cui latius complecti conformationes uerborum ac sententiarum placerit:hēt qd seq̄tur.nec affirmare ausim qcq̄ esse melius:sed hæc ad ꝓpositi mei rōnē legat.Nā mihi de his sententiarꝝ figuris dicere ī aīo ē:quæ ab illo simplici mō īdicendi recedunt:quod idem multis doctissimis uiris uideo placuisse.Oīa tamē illa

Si igit dicet ille quē expetimus. Sic ī Ciceronis oratore legitur.

Vt ab eo quo agit de præpō ascribēda ē ut de quō agit legatur.

Vt ante occupet: qd putat opponi Loco illius uerbi putat: pōt ut repo nendū.

Vt alius aliud alii tribuetis disptiat. Tribuēs legēdū ē.

e Rgo cui latius complecti confirmatōes uerborū a sententiarꝝ placerit hēt qd seqt. Confirmatōes hoc ē figurationes: superius quoq; dixīmus eē legēdū.

Orationis apta conclusio. Rationis prima littera o erasa mihi legendum uidetur. Aut quod mediocriter saltem docti hominis iudiciū. u. litteræ in. n. conuersione. indicium legendum est.

Admittunt autem ut dixi figuras. Paulō ante nullā esse partem dicēdi quæ figuras non possit recipere monuit Fabius. Sed aliud esse admittere figuram. aliud figuram esse. Figuram enim quæ nō simpliciter sed proprie nominatur: nō esse simplicem cuiusque rei enunciationem. Cū alterę noscendi. alterum arguendi gratia uidetur adhiberi. A uocali ascripta uideatur est legēdū. Nam q̄uis indifferenter utamur interrogare ac percontari: tamē proprie interrogamus arguendi causa. Percontamur sciendi. Vt en res utracunque dicitur modo. Sic quidem legitur sed mendose ut ego sentio. Mihi uero At pticula loco ut & utrocunque ut cum modo conueniat & dicatur: uidetur eē legendum. hoc modo. At ea res utrocūq; modo dicatur: etiam multiplex habet schema. Et patere tua consilia nos sentis. s. littera in. n. conuersa non legendum esse exprima in Catilinam si non aperte satis ex sensu patet.

Quo modo? quid fieri potest? D. littera erasa Qui legēdū uidetur. Sūt enim modi interrogandi ad coarguēdum accommodati. Furiosum inq̄ nō inofficiosum testamentum reprehendimus. Furiosum testamentum nullum & illitum est utpote a furioso conditum. Inofficiosum autē testamentum ut inquit Paulus iurisconsultus de inofficioso testamento: quod non ex officio pietatis paternæ confectum est filiis sine legitima causa exhæreditatis.

etiā quæ sūt alterius modi lumina: adeo sunt uirtutes orationis: ut sine his nulla intelligi uere possit oratio. Nā quo mō iudex doceri pōt? si dsit illustris explanatio. ppositio. pmissio. finitio. seiūctio. expositio sniæ suæ oronis apta conclusio. præmunitio. similitudo. exēplū. digestio. distributio. interpellatio. iterpellātis coertio. cōtētio. purgatio. læsio? Q uid uero agit oino eloquētia detractis āplificādi minuēdiq; rōnibus? q̄rū prior desiderat illā plusq̄ dixeris significationē. i. ɛμφασιν. & superlationē ueritatis & traiectionem. Hæc altera extenuationē deprecationēq;. Q ui affectus erūt? uel cōcitati detracta uoce libera. effrēatiore. iracūdia. obiurgatiōe. optatiōe. execratione? uel illi mitiotes: nisi adiuuātur cōmendatione. cōciliatiōe. ad hilaritatē ipulsiōe? Q uæ delectatio? aut quod mediocriter saltē docti hois iudiciū? nisi alia repetitiōe. alia cōmoratione ifigere degredi a re: & redire ad propositū suū scierit? remouere a se. i alium traiicere. quæ relinquēda. quæ cōtēnenda sūt iudicare? motus est in his oronis atq; actus: qbus detractis iacet & uelut agitāte corpus spiritu caret. Q uæ cū adesse debēt: tū disponenda atq; uariāda sūt: ut auditorē: quod i fidibus fieri uidemus: oino sono pmulceāt. Ve; ea plerūq; recta sūt nec se fingūt: sed cōfitētur. Admittūt āt ut dixi figuras: quod uel ex pxima doceri pōt. Q uid .n. tā cōmune q̄ iterrogare: uel percontari? Nā utroq; utimur idifferēter: cū alterū noscēdi. alterū arguēdi gratia uidet adhiberi: ut ea res utracūq; dr mō: ēt multiplex habet schema. Incipiamus. n. ab iis qbus acrior & uehemētior fit pbatio: quod primo loco posuimus. Simplex ē sic rogare. Sed uos q tādē: qbus aut uenistis ab oris? Figuratum āt quotiens nō sciscitādi gra assumit: sed instādi. Q uid tuus ille Tubero districtus in acie pharsalica gladius agebat? & quousq; tandē abutere Catilina patientia nra? & patere tua cōsilia nō sētis? Et totus deniq; hic locus. Q uāto. n. magis ardet q̄ si diceret. Diu abuteris patiētia nra. & patēt tua cōsilia. Interrogamus etiā quod negari nō possit. dixit ne tādē cām Caius Fidiculanius falcula? Aut ubi respōdēti difficilis ē rō: ut uulgo uti solemus quo mō qd fieri pōt. Aut iuidiæ gratia: ut Medea apud Senecam: Q uas peti terras iubes? Aut miseratiōis: ut Sinō apud Vergiliū. Heu quæ me tellus iqt: quæ me æquora possūt Accipere? Aut instādi. aut auferēdæ dissimulatiōis: ut Asinius audis ne? furiosū inquā nō iofficiosū testamētū reprehendimus. Totū hoc plenū ē uarietatis. Nā & idignationi cōuenit. Et q̄sq̄ numē Iunonis adoret. & admiratiōi. Q uid non mortalia pectore cogis Auri sacra fames? Et interi acrius iperādi genus. Nō arma expedient: totaq; ex urbe sequēt? Et ipsi nosmet rogamus: q̄le ē id terētianū. Q uid igr faciam? Est aliq̄ ēt i respōdendo figura: cū aliud interrogāti ad aliud: qa utilius sit: occurit. tum augendi criminis gratia: ut testis in reū rogatus: an ab reo fustibus uaculasset: & innocens inquit. Tum declinandi: quod est frequētissimum. Q uero an occideris hominē: respondetur latronem. An fundum occupaueris: respondetur

meum:ut confessionē præcedat defensio. Vt apud Vergiliū in bucolicis dicenti: Nō ego te uidi damonis pessime caprū Excipere insidiis.occurrit. An mihi cātādo uictus nō redderet ille? Cuius ē cōfinis dissimulatio:nō alibi q̄ in risu posita. Ideoq; tractata suo loco. Nā serio si fiat ꝑ cōfessione est. Cæterū etiā interrogādi se ipsos & respōdendi sibi solent esse non ingratæ uices:ut Cicero ꝑ Ligario. Apud quē igit hæc dico? nēpe apud eū:q cū hoc sciret: tamen me āteq̄ uidit reipu. reddidit, aliter ꝑ Cælio ficta interrogatione. Dicet aliqs. Hæc igit est tua disciplina? Sic tu instituis adolescentes? & totus locus. deinde. Ego siqs iudices hoc robore animi: atq; hac idole uirtutis:ac cōtinentiæ fuit:& cætera. Cui diuersū est: cū aliū rogaueris nō expectare respōsum:& statim subiicere. Domus tibi deerat? at habebas. pecunia supabat? at egebas:quod schema qdā ꝑ subiectionē uocāt. Fit & cōpatiōe. Vtrū igit facilius suæ sētētiæ rōnem redderet, & aliis modis tū breuius:tū latius:tū de una re: tū de pluribus. Mire uero in causis ualet præsūptio:quæ προλήψις dicit:cū id quod obiici pōt occupamus. id neq; ī aliis ptibus ꝑpum est:& præcipue ꝑ phœmio cōuenit. Sed q̄q̄ generis unius: diuersas tamen species habet. Et si enī quædā præmunitio:q̄lis Ciceroīs cōtra. Q u. Cæciliū:q; ad accusandum descendat qui ſp defenderat. quædā cōfessio:ut ꝑ Rabirio posthumo:quē sua quoq; sententia reprehēdēdum fateret:q; pecuniā regi crediderit. Q uædā prædictio:ut Dicā enim nō augēdi criminis gratia. Q uædā emēdatio: ut Rogo ignoscatis mihi:si lōgius sū euectus. Frequētissima præpatio cū pluribus uerbis:uel q̄re facturi qd simus:uel q̄re fecerius dici solet. Verboꝝ quoq; uis ac ꝑprietas confirmat uel præsūptione. q̄q̄ illa nō pœna:sed ꝑhibitio sceleris fuit. aut reprehēsiōe. Ciues inq̄ si hoc eos appellari noīe fas ē. Affert aliquā fidē ueritatis: & dubitatio cū simulamus quærere nos ūde īcipiendū. ubi desinē dū. qd potissimū dicēdū. an oīno dicēdū sit:cuiusmodi exēplis plena sūt oīa. Sed unū interim sufficit. Eqdē quod ad me attinet: quo me uertā nescio. Negem fuisse infamiā iudicii corrupti? & cætera. Hoc etiā ī præteritum ualet. Nā & dubitasse nos fingimus: a quo schemate nō ꝑcul abest illa quæ dicit cōmunicatio:cū apud ipsos aduersarios cōsulius:ut Domitius Afer ꝑ Cloatilla. At illa nescit. trepidat:qd liceat fœminæ. qd cōiugē deceat. forte uos ī illa solitu die obuios casus miseræ mulieri optulit. tu frater. uos paterni amici:quod cōsiliū datis? Aut cū iudicibus q̄si deliberamus:quod ē frequētissimū. Q uid suadetis? & uos interrogo:qd tandē fieri oportuit? ut Cato. Cædo si uos in eo loco essetis:qd aliud feciſſetis:& alibi. Cōem rē agi putatote:ac uos huic rei præpositos eē. Sed nōnūq̄ cōmunicantes aliqd iexpectatū subiūgimus:quod & p se schema ē:ut ī Verrē Cicero. Q uid deinde? qd cēsetis? furtū fortasse? aut prædā aliquā? Deinde cū diu suspendisset iudicū animos subiecit: quod multo eēt improbius. Hoc Celsus substentationē uocat. Est āt duplex. Nā cōtra frequēter cum expectationē grauissimorum

Cuius est cōfinis dissimulatio. Cui recte ī quibusdam legitur exemplaribus, ubi autem de risu tractauit Fabius ibi de dissimulatione quoque disseruit. Pecunia supabat? at agebas:quod schema quidam per subiectionē uocant. A uocali in e conuersa egebas legendum est. Hoc autem exēplo utitur & hanc figuram subiectionem uocat auctor rhetoricorum ad Herenium, græci uero κατὰ πτῶσιν dicunt. Est uero subiectio cum interrogamus aduersarios, aut quærimus ipsi quid ab aliis aut quid cōtra nos dici possit, deide subiicimus id quod oportet dici, aut quod nō potest. Mire uero in causis ualet præsumptio quæ πρόληψις dicitur, πρόληψις ἀπὸ τοῦ προλαμβάνειν hoc est a ꝑsumendo deducitur. Est autem ut Rutilius Lupus refert:cum id quod in aduersarii aut iudicis opinione esse aut fore arbitramur contrarium nobis: præoccupamus dicere & ratione dissoluere.

Etenim quædam præmunitio, s. littera interposita est legatur. Verborum quoque uis ac proprietas confirmatur. Sic quidem in exemplaribus scriptum deprehenditur. Sed nisi conformat ī lra in o mutata legatur nullus ē sensus. Cū apud ipsos aduersariōs consulimus. Apud præpositio ut supuacua mihi uidetur expungenda. At illa nescit trepidat, t, littera expuncta trepida legendum uidetur. Deinde cum diu suspendisset iudicum animos: subiecit quod multo esset improbius. De septima ī Verrem sumptum est exemplum. Subiicit autem Cicero seruos cuiusdā Leonidæ

coniurationis dā/natos iamque pa lo alligatos a Ver re pecunia corru/pto dimissos fuis se ac Leonidæ red ditos. Cum ali qua ipsis iudici/bus relinquimus existimanda mi/hi conuenire sen/sui magis uidef.

Perfrica fron/tem & dic te di/gniorem. Perfri/care frontem est deponere pudo/rem, unde Plyni/us. Perficui fron/tem & nihil pro/feci. Quæ co/egisse eos non sit absurdum. Recte ī quibusdam exē plaribus legitur cogitasse, hoc mo do. Quæ cogitas/sa eos. Sermo/nes hominum as similatos dicere διαλογουσ ma lunt. διαλογοσ disputatio dicitur απο του διαλέ/γεσθαι hoc ē a dis/putādo. Quod latinorum quidā dixerunt sermo/cinationem. Rhe toricorum ad He reniū auctor ser/mocinationē hoc modo definit. Ser mocinatio est cū alicui pſonæ ser/mo attribuitur & is exponitur cum ratōne dignitatis

Dicta autem quædam. Casti/gate in quibusdā exemplaribus ut particula est ascri pta, hoc modo. Vt dicta autem quædam.

fecimus: ad aliquid qđ sit leue: aut nullo mō criminosū: desecēdimus. Sed qa nō tātū p coicationē fieri solet: παρὼλοξον alii noīauerūt. i. īopinatū. Illis nō accedo: qui schema eē existimāt: etiā siqd nobis ipsis dicamus īexpecta/tū accidisse: ut Pollio. Nunq̄ fore credidi iudices: ut reo Scauro nequid in eius iudicio gratia ualeret: precarer. Est pene idem fons illius: quā pmissio/nē uocāt: qui cōmunicationis: cum aliqua ipsis iudicibus relinquimus exi/stimāda. aliqua nōnunq̄ aduersariis quoq; ut Caluus Vatinio: Perfrica frō tem: & dic te dignioreē: q prætor fieres: q̄ Catonē. Quæ uero sūt augēdis af fectibus accōmodatæ figuræ: cōstāt maxime simulatiōe. Nāq; & irasci nos & gaudere & timere & admirari & dolere & īdignari & optare: quæq; his sūt similia fingimus. Inde sūt illa. Liberatus sum. respiraui. & bene habet. & quæ amētia ē hæc? Et O tēpora. o mores. o miserū me. Cōsūptis. n. lachry/mis ifixus tamē pectori hæret dolor. & Magnæ nunc hiscite terræ. Quod exclamationē qdam uocāt: ponūtq; iter figuras oīonis. Hæc quotiens uera sūt: nō sūt in ea forma de q̄ nūc loqmur. Sed assimulata & arte cōposita p/cul dubio schemata sūt existimāda quod idē dictū sit de oīone libera: quā Cornificius licētiā uocat: græci παρυσιαν. Quid. n. minus figuratū: q̄ ue ra libertas? Sed frequēter sub hac facie latet adulatio. Nā Cicero cū dicit p Ligario. Suscepto bello Cæsar gesto iā ex pte magna: nulla ui coactus. cōsi lio ac uolūtate mea: ad ea arma pfcūs sū: quæ erāt cōtra te sūpta. nō solū ad utilitatē Ligarii respicit: sed magis laudare uictoris clemētiā nō pōt. In illa uero sīa. Quid aūt aliud egimus Tubero: nisi ut quod hic pōt: nos posse/mus? admirabiliter utriusq; partis facit bonā cām. sed hoc eum demeretur: cuius mala fuerat. Illa adhuc audētiora & maiorū: ut Cicero existimat: late rū fictiōes pſonarū: quæ προσωποποιιαι dicunt. Mire nāq; tū uariāt ora/tionē: tū excitāt. His etiā aduersariorū cogitationes: uelut secū loquētiū pro trahimus: quæ tamē ita demum a fide nō abhorrēt: si ea locutos finxerīus: quæ coegisse eos nō sit absurdū. & nostros cū aliis sermones: & alio; iter sē credibiliter itroducimus: suadēdo. obiurgādo. quærendo. laudādo. miserā/do pſonas idoneas damus. Quī deducere deos ī hoc genere dicēdi: & īferos excitare cōcessū est. Vrbes etiā populiq; uoces accipiūt: ac sūt qdā q has de mū προσωποποιιασ dicant: ī qbꝰ & corpora & uerba fingimus. Sermo/nes hominū assimulatos dicere διαλογοὺσ malūt: quod latinorū qdā di xerūt sermocinationē. Ego iā recepto more utrūq; eodē mō appellaui. Nā certe sermo fingi nō pōt: ut nō persōnæ sermo fingatur: Sed in his quæ na/tura nō permittit: hoc mō mollior fit figura. Etenī si mecū patria quæ mihi uita mea multo est carior. si cūcta italia. si oīs res. p. sic loquat. Marce Tulli qd agis? Illud audacius genus. Quæ tecū Catilina sic agit: & quodāmodo tacita loquit. Nullū iā aliquot ānis facinus extitit nisi p te. Cōmode etiam apud nos aliquas ante oculos eē re; pſonarū ue imagines fingimus: aut ea dē aduersariis aut iudicibus nō accidere miramur: q̄lia sunt. Videtur mihi: & nōne uidetur tibi. Sed magna quædā uis eloquentiæ desiderat. Falsa enī & incredibilia natura necesse est aut magis moueāt: qa supra uera sunt: aut p uanis accipiātur: qa uera non sūt. ut dicta āt quædā: ita scripta quoq; fin gi solēt: quod facit Asinius pro Liburnia. Mater mea: quæ mihi tum carissi ma: tum dulcissima fuit: quæq; mihi uixit: biscq; eadē die uitā dedit & reliq̄:

deinde exhæres esto. Hæc tũ per se figura est: tũ duplicat': quotiẽs sicut in hac cã ad imitatiõem alterius scripturæ componit'. Nã cõ tra recitabat' testamentũ. P. Nouanius gallio: cui ego oĩa meritissi mo uolo: & debeo ꝑ eius animi ĩ me sũma uolũtate: & adiectis dei de aliis: hæres esto. Incipit eẽ quodãmodo πάρῳδη: quod nomen ductũ a cãticis ad alioꝝ similitudinẽ modulatis: Abusiue ẽt ĩ uersi ficationis ac sermonũ imitatõe seruat'. Sed formas quoq; fingimus sæpe: ut famã Vergilius. & uoluptatẽ ac uirtutẽ: quẽadmodũ a Xe nophonte tradit' ꝑdicus: ut mortẽ ac uitã: quas cõtẽdentes ĩ satyra tradit Ennius. Est & ĩcerte ꝑsonæ ficta oro. hic aliqs & dicat aliqs. ẽ & iactus sine ꝑsona sermo: Hic dolopũ manus. hic sæuus tẽdebat achilles: qđ fit mixtura figurarũ: cũ προσωποποιΐα accedit illa: quæ ẽ oratiõis ꝑ detractionẽ. detractũ ẽ. n. quis diceret. προσωποποιΐα uertitur iterim ĩ speciẽ narrãdi. Vnde apud historicos repi/ untur obliquæ allocutiões: ut ĩ. T. Liuii libro primo statim. Vrbes quoq; ut cætera ex infimo nasci. deinde qua sua uirtus ac dii iuuẽt: magnas opes sibi magnũ nomẽ facere. Auersus quoq; a iudice ser/ mo q dicitur apostrophe: mire mouet: siue aduersarios inuasimus. Quid. n. tuus ille Tubero in acie pharsalica gladius agebat? Siue ad iuocationẽ aliq̃ cõuertimur. Vos. n. iã ego albani tumuli atq; lu ci. Siue ad iuidiosã ĩploratiõnẽ. O leges portiæ legesq; sempro niæ. Sed illa quoq; uocat' auersio: quæ a ꝓpposita quæstione abducit au diẽtẽ. Nõ ego cũ danais troianam excidere gentem Aulide iuraui. Quod fit & multis & uariis figuris: cũ aut aliđ expectasse nos: aut maius aliqd timuisse simulamus: aut plus uidere posse ignorãtibꝰ: q̃le est ꝓhœmium ꝑ Cælio. Illa uero ut ait Cicero: sub oculos subie ctio tũ fieri solet: cũ res non gesta ĩdicat': sed ut sit gesta ostẽdit'. nec uniuersa: sed ꝑ ptes: quẽ locũ ꝓxio libro subiecimus euidentiæ. Cel sus hoc nomẽ ĩsti figuræ dedit. ab illis ὑποτυπωσις dicit' ꝓpposi ta quædã forma reꝝ ita expressa uerbis: ut cerni potiusuideat' q̃ au diri. Ipse ĩflãmatus scelere ac furore ĩ forũ uenit. ardebãt oculi. toto ex ore crudelitas emicabat. Nec solũ quæ facta st' aut fiãt: sed ẽt na tura sint aut futura fuerit imaginamur. Mire tractat hoc Cicero ꝑ Milone: quæ facturus fuerit Clodius: si præturã ĩuasisset. Sed hæc qdẽ trãslatio tẽporꝝ: quæ ꝓprie μέταστασις dicit' διατυπωσεῖ uerecũdior apud priores fuit. Proponebat. n. talia. credite uos intu eri: ut Cicero: hæc quæ non uidistis oculis: animis cernere potestis Noui uero & præcipue declamatores audacius nec mehercules si/ ne motu quodã imaginãt'. ut Seneca ĩ cõtrouersia: cuius sũma ẽ: ꝙ pater filiũ & nouercã iducẽte altero filio ĩ adulterio deprehẽsos oc cidit. Duc sequor. Accipe hãc senilẽ manũ: & quocũq; uis ĩprime. & paulo post. Aspice ĩqt quod diu nõ credidisti. Ego uero nõ uideo nox oboritur: & crassa caligo. Habet hæc figura manifestius aliqd. Nõ. n. narrari res: sed agi uidet'. Locoꝝ quoq; dilucida & significãs descriptio eiusdẽ uirtutis assignat' a qbusdã. alii τοπογραφίαν di cũt. εἰρωνείαν iueni q dissimulationẽ uocarẽt: quo noie: qa paꝝ to

Incipit esse quodam mo/ do πάρῳδη. Ad cantum πά/ ρῳδη transferri potest. πα/ ρα enim ad. ῳδη cantum si/ gnificat. Et uoluptatem ac uirtutem quemadmodũ a Xenophonte traditur Pro/ dicus. Hic fingit uirtutem ac uoluptatẽ sub figura specio/ sarum mulierum in solitu/ dine Herculi apparuisse: qui multis ab utraque dictis: cõ/ tempta uoluptate uirtutem sequutus est. unde in officiis Hercules Prodicius a Cice/ rone uocatur. q̃uis corrupte in plerisque exemplaribus ꝙ prodigus legatur. Est & incerta persona ficta oratio Incertæ personæ legendum esse nemo ignorat. Vnde apud historicos reperiuntur obliquæ allocutiones. Tro/ gus apud Iustinum solas ꝓ/ bat ĩ historico obliquas ora/ tiones reprehẽdens Liuium atque Salustium: qui illis nõ semper utuntur. Quod fit ex multis & uariis figuris x. litteræ in. s. commutatio/ ne & mihi legendum uide/ tur. Aut plus uidere posse ignorantibus. e. uocali in. i. conuersa' uideri proculdu/ bio legendum est. Ab aliis ὑποτυπωσις dicitur. ὑπο τυπωσις transfertur infor/ matio. designatio. dispositio expressio. Sed etiam na/ tura sint. Pro natura Futu/ ra emendate in quibusdam legitur exemplaribus. Pro/ ponebat enim. Hic mihi ui/ detur distinguendum ac ꝓ/ ponebant ut ad priores refe/ ratur legendum. Loco/ rum quoque dilucida & si/ gnificans descriptio eiusdem uirtutis assignatur a quibus/ dam. Loco eiusdem uirtutis ut sit dandi casus: eidẽ uirtu ti mihi legendum uidetur.

t

Hic ſenſus ſermonis & ioci & tota iteri cauſæ conformatio, tũ etiã uita uniuerſa Ironiũ habere uideaſ. Mihi corruptus hic locus ſic emẽdari poſſe uidetur: ut, s, littera de fine abiecta ſermoni legatur, ibiq; diſtinguatur, ac ut loco & copulæ reponatur, hoc modo. Hic ſẽſus ſermoni ut ioci & tota interim cauſæ cõformatio

Sic hoc ſchema faciat tropos ille cõtextus. Corrupte mihi ſic legi uideꝫ hic ſenſus. Forſitan autẽ loco illius accuſatiui tropos genitiuus tropoꝝ reponereꝫ, hoc modo. Tropoꝝ ille cõtextus. Quã nonnulli uocant ἀποφατικὸν, ἀποφατικοῦ negatio tranſferꝫ ſed huiuſmodi figura i rhetoricis ad Hereniũ occupatio appellaꝫ

εἰρωνεία eſt & cũ ſimiles imperãtibus uel prætermittẽtibus ſumus. Id eſt ſequere Italiam uẽtis. Permittẽtibus ſenſus expoſcit non prætermittẽtibus. I uero legendũ eſſe ut modi ſit imperãdi ex quarto æneidos facile apparet. I ſequere Italiã uentis pete regna per undas.

Et cum ea quæ uolumus uideri ĩ aduerſariis eſſe concedimus hic. Niſi uolumus legatur etiã repugnantibus exemplaribus: in contrarium ſenſus peruertetur. his præterea pro hic aduerbio uidetur reponẽdum. Et cõfeſſio cum aliquid etiã iniquũ uidemur fiduciæ cauſa pati. ſ, litteræ ĩ .c. cõuerſione mihi conceſſio ut legatur placet. Metu uirgarum nauarchus nobilis nobiliſſimæ ciuitatis precio ſe redemit. Ille nominatiuus nobilis neq; a compoſitione admittitur, neque in ſeptima in Verrem actione ubi hæc deſcripta ſunt: legitur. Quare de contextu mihi eſt ſublatus.

tius huius figuræ uidentur uires oſtendi: nimirũ ſicut in pleriſq; græca erimus appellatiõe cõtẽti. Igiť εἰρωνείᾳ quæ ẽ ſchema ab illa quæ ẽ tropus genere ipſo: nihil admodũ: diſtat. In utroque enim contrarium ei quod dicitur intelligendum eſt. Species uero prudentius intuẽti diuerſas eſſe: facile eſt reprehẽdere. Primũ quod tropus apertior ẽ: & q̃q̃ aliud dicit ac ſentit: nõ tamen aliud ſimulat. Nã & oĩa circa fere recta ſũt: ut illud in Catilinam. A quo repudiatus ad ſodalẽ tuũ uirũ optimum Metellũ demigraſti. In duobus demũ uerbis ẽ ironia. Ergo ẽt breuior eſt tropus. At in figura totius uolũtatis fictio ẽ apparẽs magis q̃ cõfeſſa: ut illic uerba ſint uerbis diuerſa. hic ſenſus ſermonis & ioci: & tota interim cauſæ cõformatio: tũ etiã uita uniuerſa ironiã hꝛe uideať: qualis eſt uita Socratis. Nã ideo dictus εἴρων. i. agens ĩperitũ: & admirator alioꝝ tãq̃ ſapientiũ: ut quẽadmodũ ἀλλαγορικὸν facit cõtinua μετάφορα ſic hoc ſchema faciat tropos ille cõtextus. Quædã uero genera huius figuræ nullã cũ tropis habẽt ſocietatẽ: ut illa ſtati prima: quæ dicit a negãdo: quã nõnulli uocãt ἀποφατικὸν. Nõ agã te cum iure ſũmo. nõ dicã q̃ forſitan optinerẽ. & Quid ego iſtius decreta? qd rapinas? qd hæreditatũ poſſeſſiones datas? qd ereptas proferã? & Mitto illã primã libidinis iniuriã. Et ne illa qdem teſtimonia recito quæ dicta ſũt de ſeſtertiis ſepingentis milibus. & poſſũ dicere. Quibus generibus p̃ totas interim quæſtiones decurrimus: ut Cicero. Hoc ego ſi ſic agerem: tanq̃ mihi crimẽ eẽt diluendũ. Hoc pluribus dicerẽ. εἰρωνεία eſt & cum ſimiles ĩperãtibus uel prætermittẽtibus ſumus: ſequere italiã uentis. & cũ ea quæ nolumus uideri in aduerſariis eẽ: cõcedimus his. Id acrius fit cũ eadẽ ĩ nobis ſũt: & ĩ aduerſario nõ ſũt. Meq; timoris argue tu Drãce quando tot cædis aceruos teucroꝝ tua dextra dedit. Quod idẽ cõtra ualet: cũ aut ea quæ a nobis abſũt: aut etiã quæ ĩ aduerſarios recidunt: q̃ſi fatemur. Me duce dardanius ſparthã expugnauit adulter. Nec in p̃ſonis tantũ: ſed ĩ rebus uerſať hæc cõtraria dicendi: q̃ quæ ĩtelligi uelis ratio: ut totũ pro. Q. Ligario p̃hœmiũ: & illæ eleuatiões uidelicet. O dii boni. Scilicet is ſuperis labor ẽ. Et ille p̃ Oppio locus. O amorem mirũ. O beniuolentiã ſingularem. Nõ procul autem abſunt ab hac ſimulatione tres inter ſe ſimiles: confeſſio nihil nocitura: qualis eſt. Habes igitur Tubero quod eſt accuſatori maxime optandum: confitentem reum. & confeſſio cum aliquid etiã iniquum uidemur cauſæ fiducia pati. Metu uirgarum: Nauarchus nobiliſſimæ ciuitatis precio ſe redemit. humanũ eſt. & pro Cluentio de iudicia. Domineretur in concionibus. iaceat in iudiciis. Tertia cõſenſio: ut pro eodem. Iudiciũ eſſe corruptum. Hæc euidetior figura ẽ: cum alicui rei aſſentimur: quæ ẽ futura p̃ nobis. Veꝝ id accidere ſine aduerſarii uitio non põt. Quædam etiam uel laudamus. ut Cicero in Verrem circa crimẽ apollinis drepanitani. Gaudeo etiam ſiquid ab eo abſtuliſti: & abs te nihil rectius factum eẽ dico. Interim augemus crimina quæ ex facili aut diluere poſſumus: aut negare: quod eſt frequentius: q̃ ut exẽplum deſideret. Interim hoc ipſo fidem detrahimus illis: q̃ ſint tam grauia: ut p̃ Roſcio Cicero cum immanitatem parricidii.

q̄q̄ per se manifestā:tamē etiā ui oratiōis exaggerat. ἀποσιώπησις quam idem Cicero reticentiam.Celsus obticentiam.nonnulli iterruptionem appellāt:& ipsa ostēdit aliqd affectus uel iræ:ut Quos ego sed motos præstat cōponere fluctus. Vel sollicitudinis:& q̄si religiōis An huius ille legis:quā Clodius a se iuentā gloriatus: mētionē facere ausus eēt uiuo Milone nō dicā cōsulæ:de nostrū.n.omniū non audeo totū dicere.Cui simile ē in ꝓhœmio ꝓ Cthesiphōte demosthenis. Vel alio trāseūdi gra.cōmunis aūt Temesi:ignoscite mihi iudices. i quo ē & illa:si tamen iter schemata numerari debet:cū etiā aliis ps causæ ui deat digressio.Abit enim cā in laudes.Cn.Pompeii.Idq; fieri etiā sine ἀποσιώπησει potuit.Nā breuior illa ut ait Cicero:a re digressio plurimis fit modis.Sed hæc exēpli gra sufficiēt.Tū Caius Varenus isq a familia anchariana occisus ē.hoc quæso iudices diligenter attēdite.& ꝓ Milone.Et aspexit me illis qdē oculis:qbus tū solebat:cū oibus oīa minabat.Est alia nō qdē reticētia:quæ sit iperfecti sermōis:sed tamē præcisa uelut āte legitimū finē oratio:ut illa.Nimis urgeo. cōmoueri uidet adolescēs.& quid plura:ipsum adolescentē dicere audistis.Imitatio morum alienorum:quæ ἠθοποιία uel ut alii malūt μιμησις dicitur:iam iter leuiores affectus numerari pōt.Etenim posita fere i eludēdo:sed & uersatur & in factis & in dictis.In factis quod est ὑστερο πρότερον uicinum in dictis quale est apud Terentium. At ego nescieba quorsum tu ires.Paruula hinc est abrepta.eduxit mater pro sua.soror dicta est.Cupio abducere ut reddam suis.Sed nostrorū quoq; dictorum factorūq; similis imitatio ē per relationem:nisi quod frequētius assueuerat q̄ eludit.Dicebā habere eos actorē,Q.Ceciliū.Sūt & illa iucūda & ad cōmēdationē cū uarietate:tum etiam ipsa natura plurimū ꝓsunt:quæ simplicē quandā & non præparatā ostendendo orationē minus nos suspectos iudici faciūt.Hinc ē quasi pœnitentia dicti:ut ꝓ Celio.Sed quid ego ita grauē personā introduxi:& qbus utimur uulgo.Imprudēs icidi.uel cū quærere nos qd dicamus fingimus. Quid reliquū ē:& nūquid omisi:Et cū ibidē i Verrē:ut ait Cicero. Vnū ēt mihi reliquū huiusmodi crimē ē:& aliud ex alio succurit mihi. Vnde etiā uenusti trāsitus fiunt:nō quia transitus ipse sit schema: ut Cicero narrato Pisonis exemplo:qui annulū sibi cudi ab aurifice i tribunali suo iusserat:uelut hic in memoriā adductus adiecit.hoc mō me cōmouit Pisonis annulus:qd totū effluxerat.q̄ multis istum putatis hoibus honestis de digitis ānulos aureos extulisse:Et cū aliqua uelut ignoramus.Sed eaꝝ rerꝝ artificem quē:quemnā:recte admones. Polyclitū eē dicebāt.Quod quidem non hoc tantū ualet. Quibusdā enim dū aliud agere uidemur:aliud efficimus:sicut hic Cicero cōsequit:ne cū morbū i signis atq; tabulis obiiciat Verri:Ipse quoq; eaꝝ rerū studiosus esse credat.Et Demosthenes iurādo per interfectos in marathone & salamīe:id agit:ut minore iuidia cladis apud chæroneam acceptæ laboret.Faciūt illa quoq; iucūda orationem:aliqua mentione habita differre:& depōere apud memoriā iudicis:& reposcere: quæ deposuerīs:& separe q̄dā schemate aliquo.Nō.n.ē ista ipsa ꝓ se iteratio sche-

Vel alio trāseundi gratia.Cōmunis aūt Temesi ignoscite iudices.Incuria ne dicam imperitia eoꝝ q corrigere se hoc opus putarūt:depranatū apte est hoc exemplū.Ignorātes.n.ad quid referri deberet nōiatiuus ille communis tāetsi coniunctionem in Temesi datiuum commutarūt nec græcū nec latinum. Temesis.n. ut sit bisyllabū scribitur. Sed tmesi nullus hic est locus ubi est sententiarū figuris differit.Loco igit eius ut dixi tametsi reponatur. Idq; etiam fieri sint ἀποσιώπησει potuit.loco sint uerbi legēdū esse sine cōstat. Et aspexit merum illis quidem oculis.Tum particulam expungendā esse:tum ex sensu ipso:tum & oratōe ꝓ Milone:unde hoc exēplum est descriptū facile apparet. Imitatio moꝝ alienorū quæ ἠθοποιία uel ut alii malunt μιμησις dicitur.ἠθοποιία.fictio morum trāsferri potest.μιμησις uero dicit ꝓprie imitatio. Etenim posita fere in eludendo.s littera interposita est.p/cul dubio legendum est.

Sed & uersatur.Et copula eradatur. Et cum ibidem in Verrem.ut ait Cicero.Vt particula eradatur ne sensum perturbet. Non quia transitus ipse sit schema.Rhetoricorum ad Herenium auctor transitionem inter schemata numerat. Velut hic in memoriam adductus.n littera ascripta hinc legendum uidetur.

Quod quidem non hoc tantum ualet.In præpositio mihi uidet asserbenda.ut legatur.Quod quidem non in hoc tantum ualet. Et dare actioni uarios uelut multus.Qui non uidet uultus esse legēdum frustra Quintiliano studet.

Et ſicut oculi diuerſa/rum aſpectu rerum magis detinentur: ita ſemper animus præſtat: in quod ſe uelut nouum intendant. n litera expūcta intendat quidem eſt legendum. Sed ne ſic quidem mihi plene ſenſus percipitur. Quare perſtat mihi uidetur legendū ut intelligamus in eo perſtare animum ac perſeuerare in quod ſe uelut nouū intendat. Verum multum ad agendum difficiliorem Multo loco illius multum ut legatur grāmaticæ ratio expoſcit. Dixi uxorem quæ patri placuit. Duxi legendum eſſe nemo nō uidet. Fingitur autem filium uxorem duxiſſe cum qua pater coiuit. ac de nato ſibi ex ea puero Apollinem conſuluiſſe. deum infantem paricidam fore dixiſſe. Filium quod nollet puerum exponere abdicari a patre. filium patri contradicere. Vt in illa controuerſia: in qua infamis amorem uirginis filiæ pater raptam eam interrogat. s. & m. litteris eraſis ifami amore legendum mihi uidetur. Equidem quando etiam in perſonas incidi tales eſt: in rem quoque quod eſt magis rarum. Niſi corrigatur hic locus: nullus integer ſenſus elici poſſe uidetur. Quonam autem emendabitur pacto? An que copula eſt aſcribenda ut quandoque legatur. ac & copula loco eſt uerbi reponenda? Hoc modo. Equidem quandoque in perſonas incidi tales. & in rem quoque quod eſt magis rarum: quæ optineri niſi hac arte non poſſet. Et dicebatur chirographum marito expiranti hæredibus dediſſe. Deprauatus hic quoque ſenſus ita corrigi poſſe uidetur: ut per præpoſitio aſcribatur ac p hæredibus hæredes legat. ima: & excipere aliqua & dare actiōi uarios uelut uultus. Gaudēt. n. res uarietate: & ſicut oculi diuerſarū aſpectu rerū magis detinentur: ita ſemp aīus præſtat: ī quod ſe uelut nouū itendāt. Eſt ēphaſis etiā iter figuras: cū ex aliquo dicto latēs aliqd eruit: ut apud Vergiliū. Nō licuit thalami exptē ſine crimīe uitā Degere more feræ. q̄q̄. n. de matrimonio queritur Dido: tamē huc erupit eius affectus: ut ſine thalamis uitā hominū nō putet ſed ferarū. Aliud apd Ouidiū genus: apd quē & mirrha nutrici amorē prīs ſic cōfitet. O dixit fœlicē coniuge matrē. Huic uel cōfinis: uel eadē ē: q̄ nūc utimur plurimū. lā. n. ad id genus qd & frequētiſſimū ē: & expectari maxīe credo: ueniēdū ē: in quo p quādā ſuſpicionē: quod nō dicimus: accipi uolumus: nō utiq; cōtrariū: ut ī eipṓv eiα: Sed aliud latēs: & auditori q̄ſi inueniēdū: qd ut ſupra oſtēdi: iā fere ſolū ſchema a noſtris uocat. Et ūde cōtrouerſiæ figuratæ dicunt. Eius triplex uſus ē. unus ſi dicere palā parū tutū eſt. alter ſi non decet. tertius q uenuſtatis modo gratia adhibet: & ipſa nouitate ac uarietate magis q̄ ſi relatio ſit recta delectat. Ex his quod eſt primū frequēs ī ſcholis ē. Nā & actiones deponētiū īperium tyrānorū: & poſt ciuile bellū ſenatuſcōſulta fingūt: & capitale ē obiicere āte acta: ut quod in foro nō expedit: illic nec liceat. Sed ſchematū conditio nō eadē ē. Q uanlibet. n. apertum: quod modo & aliter intelligi pōt: illos tyrānos bene dixeris: quia piculū tantū: non ēt offenſa uitat. Q uod ſi ambiguitate ſentētiæ poſſit eludi: nemo nō illi furto fauet. Vera negocia nunq̄ adhuc habuerūt hāc ſilētii neceſſitatē: ſed aliā huīc ſimilē. Verū multo ad agēdū difficiliorē: cū pſonæ potētes obſtāt: ſine q̄ reprehēſiōe teneri cā nō poſſit. Ideoq; hoc parcius & circunſpectius faciēdū ē: qa nihil intereſt quō offēdas: & apta figura pdit hoc ipſū quod figura eſt. Ideoq; a qbuſdā tota res repudiat: ſiue intelligat ſiue nō Sed licet modū adhibere. In primis ne ſint manifeſtæ. Nō erūt aūt ſi nō ex uerbis dubiis: uel q̄ſi duplicibus petent: q̄lis ē in ſuſpecta nuru. Duxi uxorē: quæ patri placuit. Aut quod ē multo ieptius cōpoſitionibus ambiguis: ut illa cōtrouerſia: in qua infamis amorē uirginis filiæ pater raptam eā interrogat: a quo uitiata ſit. Q uis te iqt rapuit? tu pater neſcis? Res ipſæ pducāt iudicē ad ſuſpecionē: & amoliamur cætera: ut hoc ſolū ſupſit. In quo multū etiā affectus iuuāt: & interrupta ſilētio dictio & cōctationes. Sic. n. fiet ut iudex quærat illud neſcio qd: quod: ipſe fortaſſe nō crederet: ſi audiret: & ei qd a ſe iuentū exiſtimat credat. Sed ne ſi optimæ qdē ſint eē debēt frequētes. Nā dēſitate ipſa figuræ apiūt: nec offēſæ minus habēt: ſed auctoritatis. Nec pudor uidet quod nō palā obiicias: ſed diffidētia. In ſūma ſic maxīe iudex credit figuris: ſi nos putat nolle dicer. Eqdē quādo etiā ī pſonas īcidi tales: ē. In rē quoq; quod ē magis rarū: quæ optineri niſi hac arte nō poſſet. Reā tuebar quæ ſubieciſſe dicebat marito teſtamentū: & dicebat chirographū marito expirāti hæredibus dediſſe. Et uerū erat. Nā qa p leges īſtituti uxor nō poterat hæres: id fuerat actū: ut d eā bona p hoc tacitū fideicōmiſſū puenirēt. Et caput qdē quæri facile erat: ſi hoc di

ceremus palã. Sed ꝑ ſe deperibat hæreditas. Ita ergo fuit nobis agendũ: ut iudices illud intelligerẽt factũ. Delatores nõ poſſẽt apprehendere ut dictũ: & cõtigit utrũq;: Quod nõ ſeruiſſe ueritus opinionẽ iactãtiæ: niſi ꝓbare uoluiſſẽ: in foro quoq; eẽ his figuris locũ. Quæ dã ẽt quæ ꝓbare nõ poſſis: figura potius ſpargẽda ſũt. Hæret. n. nõnũq; telũ iſtud occultũ: & hoc ipſo quod nõ appet eximi non põt. At ſi idẽ dicas palã: & defendit: & ꝓbandũ ẽ. Cũ aũt obſtat nobis ꝓſonæ reuerẽtia: quod ſecũdũ poſuimus genus: tãto cautius dicẽdũ ẽ: quãto ualidius bonos inhibet pudor: q̃ metus. Hic uero tegere nos iudex q; ſciamus: & uerba ui quadã ueritatis erũpẽtia credat coercere. Nã quo minus: aut ipſi ĩ quos dicimus: aut iudices: aut aſſiſtẽtes oderint hãc maledicẽdi laſciuiã: ſi uelle nos credãt. Aut qd intereſt: quõ dicatur: cũ & res & aĩus intelligit? Quid dicendo deniq; ꝓficimus? niſi ut palã ſit nos facere: qd ipſi ſciamus nõ eẽ faciẽdum? Atq; præcipue prima qbus præcipere cœpam: tẽpora hoc uitio laborarũt. Dicebãt. n. libẽter tales cõtrouerſias: quæ difficultatis gratia placẽt: cum ſint multo faciliores. Nã rectũ genus approbari niſi maximis uiribus nõ põt. Hæc diuerticula & anfractus ſuffugia ſũt ifirmitati. Vt q curſu paꝛ ualẽt: flexu eludũt. Cũ hæc quæ affectat ratio ſentẽtiaꝛ nõ ꝓculꝛ a rõne iocandi abhorreat. Adiuuat ẽt quod auditor gaudet ĩtelligere: & fauet ĩgenio ſuo: & alio dicẽte ſe laudat. Itaq; nõ ſolũ ſi ꝓſona obſtaret recte oratiõi: quo ĩ genere ſæpius modo q̃ figuris opus ẽ: decurrebãt ad ſchemata: ſed faciebãt illis locũ ẽt ubi iutiles ac nefarriæ eẽnt: ut is pater q infamem ĩ matrẽ filiũ ſecreto occidiſſet: reus malæ tractatõis: iaculaꝛet ĩ uxorẽ obliqs ſentẽtiis. Nã & qd impurius q̃ retinuiſſe talẽ? Quid porro tã cõtrariũ: q̃ eũ q accuſatur: quia ſũmum nefas ſuſpicatus de uxore uideat confirmare id ipſa defenſiõe: quod diluendũ ẽ? At ſi iudicũ ſumerẽt animũ: ſcirent q̃ eiuſmodi actionẽ laturi nõ fuiſſent: multoq; etiã minus: cũ ĩ parẽtes adhominãda crimina ſpargerentur. Et quatenus huc incidius: paulo plus ſcholis demus. Nã & ĩ his educat orator: & ĩ eo quo mõ declamet: poſitũ ẽ ẽt quo mõ agat. Dicẽdũ ergo de his quoq; in qbus non aſpas figuras: ſed paꝛ contrarias cauſæ pleriq; fecerũt. Tyrãnidis affectatæ dãnatus torqueat: ut cõſcios idicet. Accuſator eius optet q; uolet. Patrẽ q accuſauit: optat ne is torqueat. Pater ei contradicit. Nemo ſe tenuit agens ꝓ patre: quãdo figuras ĩ filiũ faceret tãq̃ illũ cõſciũ ĩ tormẽtis nominaturus. Quo qd ſtultius? Nã cũ hoc iudices intellexerĩt: aut nõ torquebit cũ ideo torqueri uelit: aut torto nõ credet. At credibile ẽ hoc eũ uelle fortaſſe. Diſſimulet ergo ut efficiat. Sed nobis ꝺclamatoribus dico qd ꝓderit hoc ĩtellexiſſe: niſi dixerius? Ergo ſi uere ageret ſimiliter cõſiliũ illud latẽs ꝓdidiſſemus. Quid? ſi neq; utiq; uerũ ẽ: & habere alias hic dãnatus cõtradicẽdi cãs põt: uel qd̃ legẽ cõſeruãdã putet: uel q; nolit accuſatori debeꝛ beneficiũ: uel qd̃ ego magis ſequerer ut ſe ĩnocẽtẽ ĩ tormẽtis eẽ pertendat? Quare ne illud qdẽ ſp ſuccurret ſic dicẽtibus. Patrociniũ hoc uoluit q controuerſiã finxit. Fortaſſe. n. noluit. ſed eſto uoluerit. Cõtinuo ne ſi ille ſtulte cogita

Et cõiungit utrunque Emendate in quibuſdam exẽplaribus contigit legi

Nam quo minus aut ipſi ĩ quos dicimus aut iudices aut aſſiſtentes oderint hãc maledicendi laſciuiam ſi uelle nos credãt. Duæ hic inſunt deprauationes, quarum prima tollitur ſi pro quõ illa que particula aſcribatur & nolle reponatur illo uelle expuncto, hoc modo. Nanq; minus, & quæ ſequũtur. Cui ſunt multo faciliores. Cum legendũ eſſe non cui nemo non uidet. Vt qui curſu parum ualent flexu eludant. A uocali in u. mutata eludũt legatur. Sed faciebant illis locum etiam ubi iutiles ac nefarriæ eẽnt, ut perſonæ aſcribantur & ſenſus & ratio ipſa expoſcere uidetur, hoc modo, ubi perſonæ in utiles ac nefarriæ eẽnt. Nefarrius aũt dicitur impius: quod ne farre quidem ullo hoc eſt ſacrificio poſſet purgari. Vt is pater. s. littera præpoſita ſi legat hoc modo ut ſi pater. Quam enim qui accuſetur, Eum qui non uidet eſſe legendũ ſtudendo rhetoricæ operam perdit. Dicendum ergo de iis quoq; ĩ quibus nõ aſperas figuras ſed paꝛ contrarias cauſæ pleriq; fecerunt. Emendate in quibuſdam legi exẽplaribus palam loco illius aduerbii parum. Nemo ſe tenuit agens pro patre quando figuras in filiũ faceret. Quãdo nihil ſenſui. Quin particula per q̃ conuenit. Sicque etiam libris repugnantibus forſitan eſt legẽdum

Sed eſto noluerit, continuo ne ſi ille ſtulte cogitauit: nobis quoque ſtulte dicendum eſt. n littera in u. conuerſa uoluerit legendum eſt. Cõtinuo aũt hoc loco idcirco ſignificat.

Cauſarum quoq; quas habent, n littera expuncta habet legatur. Sed una cõtrouerſia ſequi cõtrarium ſuperuacuũ eſt. Deprauatus eſt hic locus qui ſic forſitã corrigi poſſet: ſi de præpoſitio aſcribatur, ſequi infinitus in loqui commutetur, contrariũ eradatur, hoc modo, Sed de una controuerſia loqui ſuperuacuum eſt. Et alioqui figura in patre plus facit, m, littera aſcripta patrem mihi legendum uidetur. Et raptæ patrem exornauerit & ſuum pereat, n littera eraſa exorauerit legendum eſt. Nam ſi promittat hic pater, Permittat caſtigare in quibuſdam exemplaribus mihi legi uidetur. Latro igitur optime, occidet ergo ſi potero remiſſus. Portii Latronis declamationes ſi extarent facile hic locus intelligeretur. Et Pro ſuo ingenio pater gallio. Hic quoque nobilis fuit declamator: cuius multæ ſententiæ a Seneca referuntur. Sed huius quoque declamationes amiſſæ. Et qui victorias aureas, Simulacra victoriarũ ex auro conficiebantur: quæ aureæ victoriæ dicebantur. Nota enim fabula eſt. Tempore quidem Fabii hoc uulgatũ fuit, nobis prorſus eſſet ignotum: niſi id Seneca memoriæ commendaſſet. Nam in declamationum ſeptimo hoc narrat Albutio accidiſſe: qui condicionem optulerat, & Arũcio qui accepit apud centum uiros qui rem diiudicarunt.

uit: nobis quoq; ſtulte dicẽdũ eſt? At ego in cauſis agendis frequẽter nõ puto ituẽdũ quid litigator uelit. Eſt & ille in hoc genere frequens error: ut putẽt aliꝺ quoſdã dicere, aliꝺ uelle: præcipue cũ i themate ẽ: aliquẽ ut ſibi mori liceat poſtulare: ut in illa cõtrouerſia. Q ui aliquã do fortiter fecerat: & alio bello petierat: ut militia uacaret ex lege: q; quinquegenarius eẽt: aduerſante filio ire in aciẽ coactus deſeruit. Filius q fortiter eodẽ prœlio fecerat i columitatẽ eius optat. cõtradicit pater. Nõ. n. inq̃t mori uult: ſed inuidiã filio facere. Eqdẽ rideo q; illi ſic timẽt: tãq̃ ipſi morituri: & in cõſiliũ ſuos metus ferũt: obliti tot exẽplorũ circa uolũtariã mortẽ. cauſa; quoq; quas habet factus ex uiro forti deſertor. ſed una cõtrouerſia ſeq cõtrariũ ſupuacuũ ẽ. Ergo i uniuerſũ nec oratoris puto eẽ ũq̃ præuaricari, neq; litẽ itelligo: i q̃ ps utraq; idẽ uelit, nec tã ſtultũ quẽq̃: q̃ ſi uiuer uult mortẽ potius male petat: q̃ oino nõ petat. Nõ tamẽ nego eẽ cõtrouerſias hmõi figuratas: ut ẽ illa Reus parricidii: q; fratrẽ occidiſſe: dãnatũ iri uidebat. Pater pro teſtimonio dixit: eũ ſe iubente feciſſe. Adſolutũ abdicat. Nã neq; i totũ filio pcit: nec quod priore iudicio affirmauit: mutare palam põt: & ut nõ durat ultra pœnã abdicatiõis ira: abdicat tamen: & alioq figura in patrẽ plus facit: q̃ licet, i filiũ minus. Vt aũt nemo cõtra id quod uult dicit: ita põt aliqd melius uelle q̃ dicit. Q uo mõ ille abdicatus: q a patre ut filiũ expoſitũ & ab eo educatũ ſolutis alimẽtis recipiat: poſtulat: reuocari fortaſſe mauult, nõ tamẽ quod petit nõ uult. Eſt latens & illa ſignificatio: q̃ cum ius aſperius petit a iudice: fit ei tamẽ ſpẽs aliq̃ clæmẽtiæ non palã: ne paciſcamur: ſed p quãdã credibilẽ ſuſpicionẽ: ut i multis controuerſiis: ſed in hac quoq;. Raptor niſi intra triceſimũ diem: & raptæ patrẽ exorauerit & ſuũ: peat. Q ui exorato raptæ patre ſuũ non exorat: agit cũ eo dementiæ. Nam ſi promittat hic pater: lis tollitur. Si nullam ſpem faciat: ut non demẽs: crudelis certe uideatur: & a ſe iudicẽ auertat. Latro igit optime, occidet ergo: ſi potero remiſſius. & pro ſuo igenio pater Gallio. Dura anime hodie dura. Heri fortior fuiſti. Cõfinia ſũt his celebrata apud græcos ſchemata: p quæ res aſpas mollius ſignificãt. Nã Themiſtocles ſuaſiſſe exiſtimat athenienſibus: ut urbẽ apud deos deponerẽt: qa dux erat dicere. ut relinq̃rẽt: & q uictorias aureas i uſũ belli conflari uolebat: ita declinauit uictoriis utẽdũ eẽ. Totum aũt allegoriæ ſimile ẽ: aliud dicere, aliud intelligi uelle. Q uæſitũ etiã ẽ quo mõ contra figuras reſponderi oportet, & qdã ſemp ex diuerſo aperiẽdas eẽ putauerũt: ſicut latentia uitia reſcindũt. Idq; ſane frequẽtiſſime faciẽdũ eſt. Aliter. n. dilui obiecta nõ poſſũt: utiq; cũ quæſtio i eo conſiſtit: qd figuræ petũt. At cũ male dicta ſt tãtũ: & non itelligere iterĩ bonæ conſciẽtiæ ẽ. Atq; ẽt ſi fuerit crebriores figuræ: q̃ ut diſſimulari poſſint: poſtulandũ ẽ: ut neſcio qd illud quod aduerſarii obliqs ſẽtẽtiis ſignificare uoluerit: ſi fiducia ſit: obiiciãt palã: aut certe non exigãt: utquod ipſi non audẽt dicere: id iudices non mõ itelligãt: ſed etiã credat. Vtilis etiã aliquãdo diſſimulatio ẽ: ut in eo (nota enim fabula eſt) q cum eſſet contra eum dictum: iura per patroni tui cineres: paratum ſe eſſe reſpondit: & iudex condi

tione usus est: clamante multũ aduocato schemata de rerum natura tolli: ut protinus etiam præceptũ sit eiusmodi figuris utendum temere nõ esse. Tertiũ est genus in quo sola melius dicẽdi petit occasio. Ideoq; id Cicero non putat esse positum i concione. Tale est illud: quo idem utitur in Clodiũ. Q uibo iste qui oĩa sacrificia noscet: & facile ab se deos placari posse arbitrabat. Ironia quoq; i hoc genere materiæ freq̃ntissima est. Sed eruditissimũ lõge: si per aliam rem alia iducat: ut cũ aduersus tyrannum. q̃ sub pacto abolitionis dominationem deposuerat: agit cõpetitor. Mihi in te dicere non licet. tu ĩ me dic & potes. Nuper te uolui occidere. Frequẽs ẽ: nec magno pere captandum quod petitur iureiurando: ut est ꝑ exhæredato. Ita mihi contingat hærede filio mori. Nam & in totum iurare nisi ubi necesse est: graui uiro parum conuenit. Et est a Seneca dictum elegãter nõ patronorum hoc esse. sed testiũ. Nec meretur fidem: q̃ sentẽtiolæ gratia iurat: nisi põt tam bene q̃ Demosthenes ut supra dixi. lætissimum autem lõge genus ex uerbo etiam sicut est apud Ciceronẽ in Clodiam. Præsertim quam oĩs amicam omnium potius q̃ cuiuscũq; inimicam putauerũt. Cõparationem equidem uideo figurã nõ eẽ: cum sit interim probationis. iterim etiam causæ genus: & sit talis eius forma qualis ẽ ꝑ Muræna. Vigilas tu de nocte: ut tuis consultoribus respondeas. Ille ut eo quo contẽdit mature cum exercitu pueniat. te gallorum. illum buccinarum cantus excitat: & cætera. nescio an oratõis potius q̃ sentẽtiæ sit Id enim solum mutatur: quod nõ uniuersa uniuersis. sed singula singulis opponunt. Et Celsus tamen & nõ negligẽs auctor Viselius in hac eam parte posuerũt. Rutilius quidẽ lusus in utroq; genere: idq; ἀντιθετον uocãt. Præter illa quæ Cicero inter lumina posuit sententiarũ: multa alia: & idẽ Rutilius Gorgiã secutus: nõ illum Leontinũ: sed aliũ sui temporis: cuius quattuor libros in unũ suũ trãstulit. Et Celsus uidelicet Rutilio accedẽs posuerũt schemata cõsumationẽ: quã græci διαλλαγὴν uocant: cum plura argumẽta ad unum effectũ deducuntur. Cõsequẽs ille ἐπακολουθήσιν: de quo nos in argumentis diximus. collectiõem: qui apud illum est συλλογισμος. minas id est κατ ̓ἀπληξιν. exortationem παραινετικον quorum nihil rectũ est: nisi cum aliquam ex his de q̃bus locuti sumus: figurã accipit. Præter hæc Celsus excludere. asseuerare. detractare. excitare iudicem. prouerbiis uti & uersibus: & ioco & inuidia. & inuocatione intendere crimen: quod est δεινοσις. adulari. ignoscere. fastidire. admouere. satisfacere. precari. corripere figuras putat. Partitionem quoq; & propositionem & diuisionem & rerum duarũ cognationem: q̃ est ut idẽ ualeant: quæ uidẽt esse diuersa: ut nõ is demũ sit ueneficus: qui uitã abstulit data potiõe: sed

Ironia quoq; in hoc genere naturæ frequentissima ẽ. Loco naturæ emendate in quibusdam exemplaribus legitur materiæ. Frequens est. Illud recte ascriptum est ab aliis hoc modo Frequens illud est. Vt cum aduersus tyrannum qui sub pacto abolitionis dominationem sepposuerat agit competitor. Deposuerat legendum est. Abolitio autem criminis dicitur criminis remissio. ut ad senatusconsultũ Turpilianũ & de abolitõibus criminũ pulchre exponit Papinianus. Eximitur aũt inqt reus criminis abolitõe iter ueniẽte. Lætissimũ aũt lõge genus ex uerbo etiã sicut est apud Ciceronẽ in Clodiã. Quãuis lætissimũ fore legat: leuissimũ tamẽ magis & sensui & rõni cõuenire uidetur. Sic ãt ĩquit Cicero in Clodiã in oõne ꝑ Cælio. Neq; n. muliebres inimicicias unq̃m mihi gerẽdas putaui: præsertĩ quã oẽs semp amicã oĩum potius q̃ cuiuscũq; inimicã putauerũt.

Idq; ἀντιθετον uocãt. Cõtra positũ transferẽs ad uerbũ ἀντιθετον qđ quidem sic describit Rutilius. Hoc pluribus modis fieri solet. & habet in omni genere orationis summã utilitatem. quare separatim demõstrandum est de uno quoq; genere eius. Nam unum est: cum cõtrariæ res inter se conferuntur ut illud Carisii. Alter eorum erat in dando benignus. alter erat in accipiendo astutus. & quæ sequuntur. Et celsus uidelicet Rutilio accedens posuerunt schemata consumationẽ: quã græci διαλλαγὴν uocant. διαλλαγὴ consiliatio transfertur. Huius autem Rutilii Lupi opusculum de utrisque figuris adhuc extat dimidiatum ut puto: quoniam non omnes q̃s Rutilio Fabius ascribit in eo figuræ inueniuntur. Minas id est κατ ̓ἀπληξιν. Terrefactio ac Terror κατ ̓ἀπληξις dicitur.

Exhortationem παραινετικον. Admonitiuum transfertur ad uerbum. Quorum nihil rectum est. Sic quidem legitur. Sed nisi nõ aduerbium negandi ascribatur: Fabius sibi contraria dicere uidet. Quæ enim non sunt recta: figurata existimantur. Quare nõ particula negatiua adiiciatur hoc modo. Quorũ nihil non rectum est. Vt non in his demum sit ueneficus. In præpositio cum aspiratione eradat: ut is nominatiui casus relinquatur.

Rutilius siue gorgias αναγκαιον. hoc est necessariū. Sic aūt a Rutilio definit. Hoc schema tūc ꝓdest atq; ois utilitas eius in eo ē: cū uolumus ostēdere necessitudinem aut naturæ, aut tpis, aut alicuius psonæ: q̄le est illud Democharis. Nihil n. ualebat sidua ꝓ fratre ac misericors dep̄catio: cū iudicaret tyrannus: cuius crudelitas oēm naturæ necessitudinē extinguebat, αναμνησιν cōmemorationē, αντιφορα solutionē, αντιφορα nāq; obiectio dr̄, ἀντιφορα uero id qđ opponit obiectōi id est solutio, αντιρρησιν cōtradictionē, παραυξησιν amplificationē προεκθεσιν, ad uerbū possemus transferre præ expōnē: cū prius dr̄ qd fieri oportuerit, deide qd factū sit, εναντιοτητα cōtrarietatē, καταιτιασιν ꝓpationē καὶ μεταλψιν & trāslationē. Hæc uero nulla in eo Rutilii ope qđ penes me ē inuenit. Inueni q aggregēt his διασκευασεις hoc ē ꝓpatōes, απαγορευσεις phibitōes, παραληψεις ad narrationes.

u Erboꝝ uero figuræ. Index ille De figuris seu coloribꝫ uerboꝝ: ab iperitoꝝ aliquo est appositus: q putāt figuras uerboꝝ ac sniaꝝ colores dici cū a rhetoribus probabilis cā alicuius facti color uocet. Et ut cūq; ualuit cōsuetudo mutatur, n lr̄a ascripta mutant legēdū eē ne admonitōe qdē est dignū. Alteꝝ loquēdi rōnē uocāt. Huic qdē sēsui uerborū aliqd mihi deeē uī. Sed qd ascribē dū sit nō facile affirmarim. Vt hāc rē iuidere: nō utoēs ueteres, & Cicero præcipue sed huic rei. Sed ꝑticula tāq; supuacua mihi uī eradēda. Si hēt ꝓbabile qđ sequat. Recte aliqd i aliis ascriptū ē exēplaribꝫ hoc mō, ꝓbabile aliqd. Vna tamē i re maxime utilis: & quotidiani. E uocalti u conuersa ut legatur, hoc mō, ut quotidiani. Et quæ facimus faciēdi mō sæpe dr̄. Patiēdi loco faciēdi legēdū eē facile ē uidere.

Et pleraq; utroq; mō efferūt luxuriatus, luxuriat, ut ꝑticula uī ascribēda, & s lr̄a i. r. cōmutāda ac & copula eradēda: ut legatur hoc mō, ut luxuriat, luxuriat, fluctuat fluctuat. Ex illis, n. ēt q̄ mētē: Q đ ē i pte finitōis. Rutilius siue Gorgias ἀναγκαιον. ἀναμνησιν. ἀνθυποφοραν. αντιρρησιν. παραυξησιν προεκθεσιν qđ ē dr̄e: qd fieri oportuerit: đīde qd factū sit. εναντιοτητα unde sint enthymēata. καταιτιασιν μεταλψιν ēt quo statu hermagoras utit. Viselius q̄q̄ pauciſſimas faciat figuras: facit ἐνθυμημα tamē: qđ ꝓmētū uocat. & rōnē appellās ἐπι χειρημα iter eas hēt: Q đ qdē recipit quodā mō & Celsus. nā ꝑsequēs an epicherema sit dubitat. Viselius adiicit & sniam. Inuēi q aggregēt iis διασκευασεις. απαγορευσεις. παραληψεις. Sed ut hæc nō sūt schemata: sic alia uelut sint forsitan magis uetusta fugerit: uel ēt noua fieri adhuc possit: eiusdē tamē naturæ cuius sūt ea de qbus dictū ē. De figuris uerboꝝ.

u Erboꝝ uero figuræ: & mutatæ sūt sēp: & ut cunq; ualuit cōsuetudo: mutāt. Itaq; si antiquū sermonē nostro cōpemus: pene iā qcqd loqmur figura ē: ut hāc rē iuidere: nō ut oēs ueteres: & Cicero præcipue: sed huic rei. & icūbere illi: nō i illū. & plenū uino, nō uini: & huic & nō hūc adulari iā dicit: & mille alia: utināq; nō peiora uincant. Verū schemata λεξεως duorū sūt generū. alterū loquēdi rōnē uocant. alteꝝ collocatiōe maxime exq̄situ ē. Q uorum tā & si utrūq; cōuenit oroni: tamē possis illud grāmaticū. hoc magis rhetoricū dicere. Prius fit iisdem generibus qbus uitia. Esset. n. oē schema uitiū: si nō peteret: sed accideret. Verū auctoritate, uetustate, cōsuetudie plerūq; defēdit. sæpe ēt rōne quadā. Ideoq; cū sit a simplici rectoq; loquēdi genere deflexa uirtus ē: si hēt ꝓbabile quod sequat. Vna tamē i re maxie utilis: ut quotidiani: & sp eodē mō formati sermōis fastidiū leuet: & nos a uulgari dicēdi genere đfēdat. Q uo siqs pce: & cū res poscet: utet. uelut aspso quodā cōdimēto iucūdior erit. At q nimiū affectauerit: ipsā illā grām uarietatis amittet. q̄q̄ sūt quædā figuræ ita receptæ: ut pene iā hoc ipsū nomē effugerit: quæ ēt si fuerit crebriores aures cōsuetas minus feriēt. Nā & secretæ & extra uulgarē usū positæ iōq; magis nobiles ut nouitate aurem excitāt: ita copia satiāt: nec se obuias fuisse dicēti: sed cōq̄sitas: & ex oibꝫ latebris extractas cōgestasq; declarāt. Fiunt ergo & circa genus figuræ i noibus. Nā & oculis capti talpæ & timidi damæ dicunt a Vergilio. sed subē ratio: qa sexus utrq; altero significat. Nā tā mares eē talpas damasq; q̄ fœminas certū ē. Et i uerbis: ut fabricatus ē gladiū. & inimicos punitus ē. Q uod mirū minus ē: qđ i natura uerborū ē: & quæ facimus: patiēdi mō sæpe dicere: ut arbitror. suspicor. & cōtra faciēdi: quæ patimur: ut uapulo: ideoq; frequēs ꝓmutatio ē: & plera q; utroq; mō efferunt: luxuriat. luxuriat. fluctuat. fluctuat. assētior. assētio. Est figura & i nūero: uel cum singulari pluralis numerus subiūgit. Gladio pugnacissima genus romani. Gēs. n. ex multis, uel ex diuerso: cui nō risere pētes: Nec deus hūc mensa: dea nec dignata cubili ē. Ex illis, n. q nō risere: hic quē nō di-

q̄ nō rifere hic quē nō dignata. Hic locus ĩgenue fateor. mihi nō pcipiē ꝺprauatuſq; uī. Et ĩ ſatyra. Aliqꝺ mihi hoc loco ꝺſideraē: qꝺ ĩ exēplaribus nō iueniē. Incōcinus. n. mimeq; Fabii elegātiæ cōueniēs trāſitus foret: ſi figuris q̄ ĩ nūero fiūt: exēpla ſubiiceret ad illas figuras ſpectātia q̄ fiūt cū uerbū ꝓ noīe pōiē. Quid uero ſit aſcribēdū aſſereī qꝺē nō auſim. Sed hmōi ſēſū deeē facile cōtēderi. Figuras ꝓ ptes fieri orōis cū alia pōaē ꝓ alia. Pone. uerbū ꝓ noīe ut illꝺ ĩ ſatyra. Aut caſus ex illo uirtutē uitiū fugere. In qbuſdā exēplaribꝫ hic quoq; uirtus legiē. Sūptū āt ē hoc exēplū ex pria Horatii epiſtola. uirtus ē uitiū fugere & ſapia pria ſtulticia caruiſſe. Hæc ē quoq; quā ἑτερώσιν uocāt. hoc ē alterationē. Sed & hic locus mihi q̄ dē uī eē deprauatus. Quo uero mō emendari poſſit: nōdum occurrit.

Vtꝫ natura eualuit agētibꝫ. mius pcipiē hoc exēplū qꝫ Labiēi ſcripta nō extāt. Affici. n. ĩ cōtumelia dicebant. In ꝑpō ꝓrſus eradaē. In tertia uero Philippica Antoniū his uerbis reꝑhēdit. At ĩ rebꝫ triſtiſſimis: q̄tos excitat riſus? Sētēriolas edicti cuiuſ dā mēoriæ mādauit. q̄s uī ille pacutas putaē. ego āt q̄ itelligeret qꝺ dīe uellet: adhuc neminē iueni. An ulla ɔtumelia ē quā facit dignus? Primū qꝺ ē dignus. Nā ēt malo digni multi: ſicut ipē. An q̄ facit is q̄ cū dignitate ē? Quæ āt pōt eē maior? Quid ē porro facere cōtumeliā? Quis ſic loqē? Deide nec timor quē ꝺnūciat inimicus. Quid ē ergo. Ab amico timor ꝺnūciari ſolet? hoꝫ ſimilia deiceps. & q̄ ſequūē. His āplis apꝺ eūdē. Amplius legēdū eē ne admōitōe qꝺē eget. Quo ſermonis initiū ſit. Emēdatōe mihi īdigeī uī hic ſēſus. Neq;. n. ſic pfectus eſt. pro quo autē quom ut fere nunc ſcribiē fortaſſis ē legēdū. ac qs nomē aſcribēdū hoc mō. Quom qs ſermonis initiū ſit. Quiſnā. n. recto mō dīi. Náqs aūt figurate. Quā magis ærūna urget tā magis ad male faciēdū uiget. Duo hic uerba uiget & urget alteꝫ alteri us occupaī locū. uī āt hoc dictū ex aliq̄ tragœdia fuiſſe ſūptū. Sed cū prius dū ſignificet q̄ aſſequens uſq; eo. Sic emēdari poſſe uī hic locus ſi cū pticula eradaē. & e uocali in a cōuerſa ſignificat. & a uocali aſcripta quoad. & as ſyllaba expūcta ſequēs legaē hoc modo. Sed prius dum ſignificat quoad. ſeq̄ns uſq; eo. Vel Horatii. Nā id maxīe ꝓbat hoc Cicerōis nec lōgæ iuidit harenæ. d. i. s mutata is legēdū ē. ſed ne ſic qꝺē mihi pcipiē ſēſus. Ex eadē pte figuraꝫ priore additio & adiectio ē. d. līa i. b mutata abiectio. Pro priore quoq; ꝓor legēdū ac ĩ ſuū locū trāſferēdū uī. hoc mō. Ex eadē pte figuraꝫ additio & abiectio ē. Illiq; prior pōt uideri ſupuacua. Nā neq; pindi pōt. n. deeſſe alteꝫ. Nā neq; parnaſi uobis iuga. Trāſpoſitōes uerboꝫ cōfuſus eſt hic locus. Sit autē ordināduſ

gnata. & ĩ ſatyra. Et noſtrū iſtud uiuere triſte aſpexi. cū ĩfinito uerbo ſit uſus pro appellatiōe. Nā ſam. n. uitā uult intelligi. Vtimur & uerbo ꝓ pticipio. Magnū dat ferre talētū: tāq̄ ferēdū. & pticipio ꝓ uerbo. Volo datū. Interī ēt dubitari pōt: cui ſimile uitio ſit ſchema: ut ĩ hoc Virtus ē uitiū fugere. Aut enī ptes oīonis mutat ex illo. Virtus ē fuga uitioꝝ. Aut caſus ex illo. Virtutē uitiū fugere. Multa tamē hoc utroq; excitati us. iungūē iterī ſchemata. Sthenelus ſciēs pugnæ ē. Eſt. n. ſcitus Sthēlus pugnādi. Trāſferunē ēt tpra. timarchides negat eē ei piculū a ſecuri. Præſens enī ꝓ præterito poſitū ē. Et Vergilius. Hoc ithacus uelit. Et ne morer ꝓ oīa genera: ꝓ quæ fit ſolœciſmus. Hæc ē quoq; quā ἑτερώσιν uocāt: cui ſimilis eſt zeuma: tū diciē: ut apud Saluſtiū. Neq; ea res falſum me habuit: & duci ꝓbare: ex qbꝫ fere præter nouitatē breuitas etiā peti ſolet. Vnde eo uſq; ꝓceſſū eſt: ut nō pœnituꝫ pro nō acturo pœnitētiā: & uiſurosad uidendū miſſos idē auctor dixerit: quæ ille qꝺē fecerit ſchemata. an idē uocari poſſint uidendū: qa recepta ſint. Nā receptis etiā uulgo auctore cōtēti ſumus. Vtrū natura eualuit agētibus: quod Pollio in Lauieno dānat. & cōtumeliā fecit: quod a Cicerone reprehēdi notum Affici. n. cōtumelia dicebāt. Alia cōmēdatio uetuſtatis: cuius amator unice Vergilius fuit. Vel cū ſe pauidū cōtra mea iurgia iactat. Progenie ſed enī troiano a ſanguīe duci audierat. Quoꝫ ſimilia apud ueteres tragicos: cōicoſq; ſunt plurima Illud etiā ĩ cōſuetudie remāſit. Enī uero. His āplius apꝺ eūdē. Nā qs ſe iuuenū cōfidētiſſime: quo ſermōis iitiū ſit: & Tā magis illa tremēs: & triſtibus effera flāmis: Quā magis effuſo crudeſcūt ſāguīe pugnæ. Qꝺ ē uerſū ex illo. q̄magis erūna urget: tā magis ad malefaciendū uiget. Pleni talibus ātiq: ſicut ĩitio eunuchi Terētius. Quid igī faciam ĩqt. alluſit tādēleno. Catullus ĩ epithalāio. Dū ĩnupta māet. dū cara ſuis ē Sed cū prius dū ſignificet: q̄ aſſequēs uſq; eo. Ex græco uero trāſlata: uel Saluſtii pluria: q̄le ē uulgus amat fieri uel Horatii: Nā id maxīe ꝓbat hoc Cicerōis. Nec lōgæ iuidit harenæ. & Vergilii Tyrennū nauigat æquor. Etiā uulgatū actis quo q̄ ſautius pectus. ex eadē pte figuraꝫ priore additio & adiectio ē. illaq; uiꝺri pōt ſupuacua: ſed nō ſine grā ē. Nā neq; pindi. Pōt enī deeſſe alteꝫ. Nā neq; parnaſi nobis iuga. Et apud Horatium illud. Fabriciūq; Hūc & ītonſis Curiū capillis. Et detractiōes quæ ĩ cōplexu ſermonis aut uitiū habēt aut figurā. Accede ad ignē hūc: iā calleſces plus ſatis. plus. n. q̄ ſatis ē.

uidetur. Sed non ſine gratia. Nã ne/
q; Parnaſi uobis iuga, nã neq; pindi
Põt. n. deeſſe alterꝝ. Nã de altera
quæ detractione pluribus adiicien/
dum eſt. Ita cõfuſus eſt hic locus ut
mihi nec ꝓcipi nec poſſit emendari
niſi pro detractione detractio eſt &
nõ adiiciendũ ſed dicẽdũ etiã repu/
gnãtibus exẽplaribus legaſ. Nã Fa/
bius paulo poſt de ea detractione q̃
magis oratoria eſt pluribus diſſerit

Sic te Catilina cõphendis. Ex pri
ma Ciceronis in Catilinã inuectiua
aperte colligiſ ſi & cõpræhẽdi eẽ le
gendũ. Cui adiiciũt hyperbaton
quod iter tropos eẽ uoluerũt, alterꝝ
quod eſt eius figuræ ſententiarꝝ. Sic
quidẽ legitur. Sed niſi tria hæc uer/
ba aſcribantur non illud ſed: uerus
nunq̃ percipieſ ſenſus, hoc modo
itaq; legaſ. Cui adiiciũt hypbaton
non illud quod iter tropos eſſe uo/
luerũt: ſed alterꝝ: quod eſt eius figu
ræ ſententiarꝝ quæ ὑπερβατὸν dici
tur ſimile. Qui tã parua momen
ta nobis diſcreuerunt: μετάβασιν
uocãt. Recte in quibuſdam exẽpla/
ribus nõ nobis nominibus legitur
μετάβασιϛ aũt quæ trãſitus iter/
pretaſ: duobus fit modis: ut & Fa/
bius ait & Rutilius præcipit: Quo/
rũ unus eſt cum ab ea ſentẽtia: quã
ꝓpoſuimus: cõuertimur ad aliquã
perſonã aut rem, aut fortunã & tan
q̃ præſentẽ appellamus. Alter mo/
dus eſt: cum ad id quod inſtituimus
ab alia re orationẽ & actionẽ noſtrã
reuocamus. Quidã corrupte μέτα
θεσιν legunt. Coniunxit aũt πα/
ρένθεσιν & ἀποσϕοϕην ut Vergili/
us in loco illo, ut particula ceſſans
expungenda uideatur. Hæc ſche/
mata aut his ſimilia quærẽt permu
tationem. Flagitioſe quidẽ ſic legiſ
cum nullus ĩteger eliciatur ſenſus.
Ita uero mihi emendandum uideſ
ut quærent uerbum in has duas di
ctiões ei perq̃ ſimiles quæ erunt cõ/
uertaſ hoc modo. Aut his ſimilia
quæ erunt permutationẽ adiectio/
nem detractionẽ, ordinẽ. Sic. n. ſen/
ſus maxime eſt perſpicuus. Illud
eſt acrius genus quod non tantũ ra
tione impoſitũ eſt loquẽdi. In præ/
poſitio in ſuum locum trãſferatur
ut in rõne legatur. Nam & uerba
geminantur, hæc figura ἐπιζευσιϛ
a quibuſdam græcorum dicitur.
Eſt enim ἐπιζεύσιϛ eiuſdem di/
ctionis in eodem uerſu ſine aliqua
dilatione geminatio, ut Me me ad/
ſum qui feci.

Nã de altera quæ detractiõe pluribus adiiciendũ ẽ. Vtimur
uulgo & cõparatiuis ꝓ abſolutis: ut cũ ſe qs ĩfirmiorẽ eẽ dixe
rit. Duo iter ſe cõpatiua cõmittimus. Si te Catilĩa cõprehẽdi.
ſi ĩterfici iuſſero: credo erit uerẽdũ mihi: ne nõ potius oẽs bo
ni ſerius a me: q̃ qſq̃ crudelius factũ eẽ dicat. Sũt illa nõ ſimi
lia ſolœciſmo qdẽ: ſed tamẽ numerũ mutantia: quæ & tropis
aſſignari ſolẽt: ut de uno pluraliter dicamus. Sed nos ĩmẽſũ
ſpaciis cõfecimus æquor. Et ꝺ pluribꝰ ſingulariter. Haud ſe/
cus ac patriis acer romanus in armis. Spẽ diuerſa: ſed genere
eadẽ & hæc ſũt. Ne ue tibi ad ſolẽ uergãt uineta cadẽtẽ. Nec
mihi tũ mollis ſub diuo carpe ſõnos. Heu dorſo nemoris libe
at iacuiſſe ꝓ herbas. Nõ. n. neſcio cui alii prius: nec poſtea ſi/
bi uni: ſed oĩbus præcipit. Et de nobis loqmur tãq̃ de aliis. Di
cit Seruius. Negat Tullius. & nr̃a ꝑſona utimur ꝓ aliena. &
alios ꝓ aliis fingimus. Vtriuſq; rei exẽplũ ꝓ Cecĩna Piſonẽ
aduerſe partis aduocatũ alloquẽs Cicero dicit. Reſtituiſſe te
dixti. Nego me edicto prætoris reſtitutũ eẽ. Verꝝ illꝺ reſtitu
iſſe ebutius dixit. Nego me Cecĩna edicto prætoris reſtitutũ
eẽ. & ipſum dixti excuſſa ſyllaba figura ĩ uerbo. Illa quoq; ex
eodẽ genere poſſũt uideri: unũ qꝺ iterpoſitionẽ: uel interclu/
ſionẽ dicĩus. Græci παρένθεσιν uocãt: dũ cõtinuatiõi ſermo
nis medius aliqs ſenſus ĩteruenit. Ego cũ te (mecũ. n. ſæpiſſi/
me loqr̃) patriæ reddidiſſem. Cui addiciũt hypbatõ: qꝺ iter
tropos eẽ uoluerunt: alterꝝ qꝺ ẽ eius figuræ ſnĩarꝝ: quæ ὑπο/
ϛροϕη diciſ ſimile: & nõ ſenſũ mutat: uerꝝ formã eloquendi.
Decios. marios: magnoſq; camillos. Scipiadas duros bello: &
te maxie cæſar. Acutius adhuc ĩ Polydoro. Fas oẽ abrumpit.
Polydoꝝ obtrũcat: & auro Vi potiſ. qꝺ non mortalia pecto
ra cogis Auri ſacra fames? Q ui tã ꝑua momẽta nobis diſcre
uerũt μετὰβασιν uocãt: q̃ & aliter fieri putant. Q uid loq̃r
aut ubi ſũ. Coĩũxit aũt παρένθεσιν: & ἀποσϕοϕιν Vergili/
us in illo loco. Haud ꝓcul ide citæ metiũ ĩ diuerſa q̃drigæ Di
ſtulerãt. at tu dictis albanæ maneres. Raptabatq; uiri mẽda
cis uiſcera tullus. Hæc ſchẽata aut his ſimilia quærẽt ꝓmuta
tionẽ. adiectionẽ. ꝺtractionẽ. ordinẽ: & cõuertũt ĩ ſe audito/
rem: nec languere patiunt: ſubĩde aliq̃ notabili figura excita
tũ: & hẽnt quãdã ex illa uitii ſimilitudĩe gratiã: ut ĩ cibis iteri
acor ipſe iocũdus eſt: Q ꝺ cõtiget ſi neq; ſupra modũ multæ
fuerit: nec eiuſdẽ generis aut iũctæ: aut freq̃ntes, qa ſacietaté
ut uarietas earum: ita raritas effugit. Illud eſt acrius genus: ꝓ
nõ tãtũ rõe ĩpoſitũ ẽ loq̃ndi: ſed ipſis ſẽſibꝰ: tũ gr̃am: tũ ẽt ui/
res accõmodat: e qbꝰ priũ ſit qꝺ fit ꝓ adiectionẽ. plura ſũt ge
nera. nã & uerba gemĩant: uel ãplificãdi gr̃a: ut occidi. ocidi
nõ Sp. Meliũ. Alterꝝ ẽ. n. qꝺ ĩdicat. alterũ qꝺ affirmat. Vel mi
ſerãdi: ut Ah coridõ: quæ eadẽ figura nõnũq̃ ꝓ irõiã ad eleuã
dũ euertiſ. Similis gemiatõis: poſt q̃ iteriectionẽ repetitio ẽ:

ſed paulo ēt uehemētior. Bona miſer me (cōſūptis. n. lachrymis tamē ĩfixus aĩo hæret dolor) Bona inq̄. Cn. Pōpeii acerbiſſime uoci ſubiecta precoĩs. Viuis & uiuis nō ad deponēdā ſed ad confirmādā audaciā. Et ab iiſdē uerbis plura acriter q̄ iſtāter ĩcipiūt. Nihil ne te uocturnū præſidiū palatii. nihil urbis uigiliæ. nihil timor populi. nihil cōſēſus bonorū oĩum. nihil hic ĩimiciſſimus habēdi ſenatus locus. nihil horū ora uultuſq; mouerīt? Et ĩ iiſdē deſinūt: qs eos poſtulauit? Appius. qs ꝓduxit? Appius. q̄q̄ hoc exēplū ad aliud quoq; ſchema ptiet: cuius iitia iter ſe & fines iidē ſūt. qs & qs: Appius: & Appius. Quale ē: Qui ſūt q fœdera ſæpe ruperūt? carthaginenſes. Qui ſē q bellū crudeliſſie geſſerīt? carthaginēſes. Qui ſē q italā ꝺformaueri? carthaginēſes. Qui ſibi ignoſci poſtulāt? carthaginēſes. Etiā ĩ contrapoſitis uel cōpatiui: ſolet reſpōde prīo uerborū alterna r̄petitō: qꝺ huiuſmōi eē loci potius dixi. Vigilas tu de nocte: ut tuis cōſultoribꝫ reſpondeas. Ille ut eo quo itēdit mature cū exercitu puēiat. te gallorū. illū buccīarū cātus exuſcitāt. tu actionē iſtituis. ille aciē iſtruit. tu caues ne cōſultores tui. ille ne urbes aut caſtra capiāt. Sed hac gra nō fuit cōtētus orator. Vertit ĩ cōtrariū eāꝺē figurā. Ille tenet & ſcit: ut hoſtiū copiæ. tu ut aquæ pluuiæ arceāt. Ille exercitat ĩ ꝓpagādis finibꝫ. tu ĩ regēdis. Poſſūt media quoq; reſpōderī: uel prīis: ut Te nemusāgitiæ. uitrea te fuciuſūda. Vel ultīs: & hæc nauis & onuſta præda ſciciliēſi: cū ipā quoq; eēt ēt præda: nec q̄ſq̄ dubitauit idē poſſe fieri iteratis utriq; mediis. Reſpōdēt prīis & ultīa. Multi graues dolores iuēti pētibꝫ & ꝓpīqs multi. Eſt & illꝺ repetēdi gēus: qꝺ ſemel ꝓpoſita iterat & diuidit. Iphitus & pelias mecū: quorū Iphitus æuo iā grauior pelias & uulnere tardus ulyxi. ἐπανοδοσ dicīt græce. nr̄i reꝓgreſſionē uocāt. Nec ſolū ĩ eodē ſēſu: ſed ēt ĩ diuerſo eadē uerba ꝺtra ſumūt. Prīcipū digitas erat pene par: nō par fortaſſe eorū q ſequebāt. Interī uariāt caſibꝫ hæc & generibꝫ ĩtracta tō. Magnus ē labor dicēdi. Magna res ē. Et apud Rutiliū longiore περίοδό & hæc iitia ſniarū ſunt. Pr̄ hic tuus. prīem hūc appellas. prīs tu filius es. Fit caſibꝫ mō hoc ſchēa qꝺ πολυπτωτον uocāt. Cōſtāt & aliis ēt mōis: ut ꝓ Cluētō. Q ꝺ aūt tpsuenēi dāꝺi? Vnde illa frequētia. p quē porro datū? ūde ſūptū? quæ porro iterceptō poculi. cur nō de itegro āt datum? hāc reū ꝺiūctā diuerſitatē Cecilius μετάβολυν uocat: q̄lis eſt ꝓ Clu. locus ĩ opiāicū. Illū tabulas publicas uiolari. cēſorias corrupiſſe: decuriōes uniuerſi iudicaueri. cū illo nēo rōnē. nēo rē ullā ꝺtrahebat. nēo illū ex tā multis cognatis & affinibꝫ tutorē ūq̄ liberis ſuis ſcripſit. & deiceps ad huc multa. Vt hæc ĩ unū cōgerunt: ita cōtra illa diſpſa ſūt: quæ a Cicerone diſſipata dici puto. Hic ſegetes. illic uēiūt fœlicius uuæ. Arbor tei fœtus: & deinceps. Illa uero apꝺ Ciceronē mira figurarū

Similis geminationis poſtq̄ ĩterlectionē repetitio ē. Huiuſmodi iꝺiget caſtigatōe hic locus: ut q̄ pticule expūctæ loco aliq̄ reponamus. Hāc ἐπαναλῆψιν græci dicūt. Et ab iiſdē uerbis plura acriter q̄ iſtāter ĩcipiūt. Emēdate ĩ qbuſdā exēplaribus & copula loco illius q̄ eſt aſcripta. hæc uero figura a græcis ἀναφορα. a latinis repetitio liue relatio uocaī

Nihil uerbis uigiliæ. urbis ꝓ uerbis & munitiſſimus. nō immiciſſimus legaī. Quod ſiqs alī putat eē legēdū: pcurrat ſecūdā ĩ catilinā actionē: unde hæc ſī ꝺſcripta. Et ĩ iiſdē ꝺſinūt. In præpō ut ocioſa expūgaī Hæc uero figura ĩ rhetoricis ad hæreniū Cōuerſio noīaī. Cuius & initia iter ſe & fines iidē ſī. Hæc ĩ rhetoricis ad Hereniū cōplexio uocaī: qa & repetitionē cōplectiī & cōuerſionē. Etiā ĩ cōtrapoſitis uel cōpatiuis ſolet reſpondere primo uerborū alterna repetitio. Pro primo primorū uī eē legēdū. Nā ut exēplo patet prima uerba alternatim repetuntur.

Quod huiuſmodi potius loci eē dixi. Modi genitiuus ut ſupuacuus uī expūgēdus. Vigilas tu de nocte ut tuis cultoribꝫ r̄ſpōdeat. Cōſultoribꝫ recte ĩ or̄one ꝓ Muræna legīt. ἐπανοδοσ dī græce. ἐπανοδοσ reditus atq; regreſſio trāſſeri. In terī uariaī caſibꝫ hæc & generibꝫ tractio. In qbuſdā exēplaribus legīt iteratio. Et apud Rutiliū lōgiore περιοδω. & hæc initia ſniarū ſunt. Pr̄ hic tuus. patrē hūc appellas. prīs tui filius ē. Deprauatus hic locus facile ex itegra Rutilii periodo emendari pōt. q̄q̄ loco & copulæ ſed particula mihi uī reponēda ut legatur ſed hæc initia ſniarū ſūt. Iaūt uocali erāſa tu ac es lr̄a t. expūcta legēdū eē apte Rutilius nos docet: cuius hæc integra periodos habetur. Pater hic tuus nūc deniq; eſt: ut egeſtatē tuā debere alere uideaī. Patrē huncappellas? quē prius egētē auxilio tuo ut alienū deſeruiſti? Prīs tu filius es ad potiūdas opes cuius ad ſenectutem uiolādā crudelis hoſtis fuiſti? Nimirū nullo conſilio filios ꝓcreamus. Nā maiore ptē ex illis doloris & cōtūeliæ capīus. Quod πολυπτωτον uocāt. multitudo caſuū iterptari pōt. Eſt. n. polyptoton or̄o caſuū uarietate diſtīcta. Hāc rerū cōiūctā diuerſitatē Cæcilius μετάβολην uocat. μετάβολη mutatio dī.

Illū tabulas publicas uiolari. uiolaſſe ĩ or̄one ꝓ Cluētio em ēdate legīt

In qua & primo uerbo lō go poſt interuallum, Inter/uallo legendum eſſe certum eſt, Poſt enim præpoſitio in/ter adiectiuum ſubſtantiuū/que poſita elegatius ablatiuo iungit. Hanc frequentio/rem repetitionem πλοκὴν uocant, πλοκὴ ad uerbum implicatio tranſfertur. Et ego ergo q̄ redieri, Hæc pau/cula uerba corrupte qdē mi/hi legi uidentur, ſed quonā modo ſint emendanda non uideo. Et apud Perſiū, Lo/co illius & copulæ; ut parti/cula eſt reponenda. Tertiū iam ſermone abiectū eſt ue/rum tamen uenit. Aſteriſco mihi indigere uidetur hic lo cus. Interim ſententia re/petitur uerborū ordine, eodē pronomen mihi in hoc deſi/deratur ſenſu: tametſi in exē/plaribus non inueniatur ut legamus. Interim ſentētia re/petitur eodem uerborū ordi ne. Sed ne oratoris quidē raro, oratores legendum eſt.

Hic tamē uiuit, uiuit. Hoc ultimū cum interrogatione & quadā indignatione legen dum eſt. Hoc autē exemplū ex prima in Catilinam ſum/ptū eſt. Vidi ipſe ante ocu/los, totidē ſūt affectus. Quid ſibi uelint hæc ultima uerba non liquet mihi. Et arden tes furiarum face excitarunt littera, s, aſcripta faces legen/dū eſſe facile ex oratione Ci/ceronis unde hæc ſūpta ſunt patet. Congeruntur & di/uerſo, Pro diuerſo diuerſa le/gantur. Etque uiſceribus. Quæ cum diphthongo eſſe legendum qui non uidet: re/deat ad legenda poetarū ope/ra ac in primis quintum me/tamorphoſeos Ouidii librū unde hæc fuere deſcripta.

Iuuenī & qui hoc uocarēt πλοκὴν, uſq; deducet. Duo hæc uerba mihi uident ſup/uacua uſq; dducit: Potius, n, ſenſum pturbāt q̄ adiuuent.

Ideoq; utimur hac figura nō ſingulis modo uerbis. In præpoſitionē ſēſus integritas exigere uidetur ut legamus. Non in ſingulis mō uerbis, mixtura deprehēdit: in q̄ & primo uerbo lōgo poſt iteruallū redditū ē ultimū, & media primis, & mediis ultima cōgruūt. Veſtrū iā hic factū dprehēdit pres con, nō meū, ac pulcherrimū qdē factū: uerū ut dixi: nō meū ſed urm. Hāc frequētiorē repetitionē πλοκὴν uocant: quæ fit ex pmixtis figuris ut ſupra dixi: utq; ſe hēt epiſtola ad Brutū. Ego cū i grām redieri cū Appio Claudio & redieri p. Cn. Pōpeiū: & ego ergo q̄ redieri. Et ī iiſdē ſētētiis crebrioribus mutata declinatiōibꝫ iteratiōe uerborū: ut apd pſiū. Vſq; adeo ne ſcire tuū nihil ē: niſi te ſcire hoc ſciat alter? Et apd Ciceronē. Neq; n, poterat iudicio ex his dānatis q iudicabāt. Sed ſēſus quoq; toti quēadmodū cœpūt dſinēt. Venit ex aſia hoc ipſū q̄bonū tri, pl, uenit ex aſia. In eadē tamē ꝑiodo & uerbū ultimū prio refert, tertiū iā ſermone abiectū ē: uerū tamē uenit. Interī ſnīa qdē repetit uerborū ordine. Quid cleōenes facere potuit? Nō, n, poſſū quēq; inſimulare falſo. Quid iq̄ Cleōenes facere potuit? Prioris ſniæ uerbū ultimū ac ſequētis frequēter ē idē: quo qdē ſchēate utūt poetæ fæpius. Pierids uos hæc facietis maxia gallo: Gallo cuius āor tātū mihi creſcit i horas. Sed ne oratores qdē raro. Hic tamē uiuit, uiuit? imo ēt ī ſenatū uenit. Aliquādo ſicut i gēiatōe uerborū dixius: iitia quoq; & clauſulæ ſnīū aliis: ſed non alio tēdētibꝫ uerbis iter ſe cōſonāt. Initia hoc mō. Dedrī piculis oibꝫ, obtulerī iſidiis, obieceri iuidiæ. Rurſus clauſulæ: ibidē ſtati. Vos, n, ſtatuiſtis, uos ſnīam dixiſtis, uos iudicaſtis. Hoc alii metonymiā, alii diſiūctionē uocāt, utrūq; ēt ſi ē diuerſum recte. Nā ē noīnū idē ſignificātiū ſepatō. Cōgregant quoq; uerba idē ſignificātia. Quæ cū ita ſint Catilia pge: quo cœpiſti. Egredere aliquādo ex urbe. Patēt portæ, pficiſcer. & ī eūdē alio libro. Abiit, exceſſit, erupit, euaſit. Hoc Cecilio pleonaſmos uidet, i, abūdans ſupra neceſſitatē oīo: ſicut illa. Vidi oculis āte ipſæ meis. In illo, n, uidi ieſt ipſæ. Verū id ut alio quoq; loco dixi: cū ſupuacua onerat ad iectōe: uitiū ē. Cū āt auget māifeſtā ſniā ſicut hic uirtus. Vidi ipſæ āte oculis, totidē ſt affectus. Cur tamē hæc ꝑprie noīe tali notarit: nō uido. Nā & geiatō & ꝛpetitō: & q̄liſcūq; adiectō πλεονασμὸν uidri pōt. Nec uerba mō: ſed ſēſus quoq; idē faciētes aceruāt. ptur batō iſtū mētis: & quædā ſceler effuſa calligo: & ardētes furiarū faces excitarūt, cōgerūt & diuerſa. Mulier, tyrānī ſæua crudelitas, pris amor, ira, præceps temeritas, dmētia: & apd Ouidiū. Sed graue nereidū nūen, ſed corniger hāmō. Et quæ uiſceribꝫ uēiebat bellua pōti Exaturāda meis. Inuēi q & hoc uocaret πλοκὴν uſq; dducet: cui nō aſſētior: cū ſint unius figuræ. Mixta quoq; & idem & diuerſū ſignificātia: qd & ipſū ἀλλαγὴν uocāt. Quæro ab inimicis: ſint ne hæc iueſtigata, cōpata, patefacta, ſublata, dlata: extīcta ꝑme. & iueſtigata, cōpata, patefacta alid oſtēdūt. Sublata, dlata, extīcta ſt iter ſe ſilīa: ſed nō ēt prioribꝫ. & hoc āt exēplū & ſupius aliā quoq; efficiūt figurā: quæ qa ɔiūctiōibꝫ caret: diſſolutō uocat: apta cū qd iſtātius dicius. Nā & ſigula iculcāt: & q̄ſi plura fiūt. Iōq; utiur hac figura nō ſingulis mō uerbis: ſed ſniis ēt: ut Cicero dicit cōtra cōtio

Illud ασυνδετον,hoc πολυσυνδετον dicit,ασυνδετον transfertur in colligatum,πολυσυνδετον uero ualde colligatum,Qui uero ασυνθετον & polysintheton legunt:uiderint ipsi opinionis suæ rationem.

Multa quoque aduerbia,quoq; & pronomina,Quoque particula iterum ascripta est eradēda: ne sensum alioqui apertum confundat. Sed utrunque eorum coaceruatio & tantum iuncta aut dissoluta. Hic est distinguendum,alioqui sensus natura distincti confundentur. Sed uaria & unicuiq; fingēti placuit,Non unicuique:sed ut cuique legendum esse facile est uidere. Fons quidem unus quia acriora facit,a littera expūgatur: ac loco eius & copula reponatur:ut legamus Qui & acriora facit

Velut sæpius erumpēris effectus Sæpenumero affectus i effectum a librariis commutatur. Gradatio quæ dicitur κλιμαξ aptiorem habet artē,κλιμοξ proprie scala dicitur. Est autem gradatio qua nō ante ad consequens uerbum descenditur q̄ ad superius consensum est.

Eius exemplum ex græco notissimo transferatur. Tempore quidem Fabii:quo non minus litteris græcis q̄ latinis studebat: notissimum erat id exemplum. Nūc uero ita erroribus scatet,ut uix a quoq̄ percipiatur. Sumptū est autem hoc exēplum ex oratione Demosthenis p Ctesiphōte,gradatiōe enim sit utit Demosthenes.ουκειπον μεν τα: ουκεγραψα δε.ουδε εγραψα μεν: ουκεπρεσβευσα δε ουδε επρεσβευσα μεν: ουκεπεισα δε βαιουσ,Quod ita Romānus quoq; Aquila qui diligētissime de figuris scripsit:iterpretatur. Non dixi hæc nec dixi quidē, nec scripsi hæc, nec scripsi quidem, nec profectus sum ad legationem,nec profectus quidē Non persuasi autem Thebanis,nec persuasi quidem. Hinc facile colligitur quātopere hoc pulcherrimū opus ubique sit deprauatum: cum in uno exemplo & quidem notissimo tot flagitia deprehēdantur: nec ea quisq̄ emendare curauit. Sic autē corrigendum uidetur:ut non obligationem sed obii legationem legamus,& psuasi,t,littera erasa,& Thebanis non hæc uanis,hoc mō, Nec hæc dixi,nec dixi qdē,Sed nec scripsi nec scripsi qdē,sed nec obii legationē,nec obii quidem. Sed nec persuasi thebanis,nec persuasi quidem

Vt apud Homerum disceptorq; a ioue ad Agamennonem usq; deducit,De sceptro quod,non autem disceptorq; legendum esse facile ex secundo Iliados apparet. Atque perdetractionem fiūt figuræ,Quæ cum æ diphthongo legatur ne copula esse credatur. Quarum una est ea quā libro proximo in figuras ex synegdoche distuli,Sic qdē legit:sed corrupte ut mihi uidet,Forsitan aūt ex præpositio recte eraderet ac

nē Metelli.Q ui īdicabāt eos uocari.custodiri.ad senatū ad duci iussi.ī senatu sūt positi.Et totus hic locus talis.Hoc gēus βρχυλογιαν uocāt:quæ post eē copulata dissolutio. Cōtrariū ē schema:quod cōiūctionibus abundat.Illud ασυνδέτον.hoc πολυσυνδέτον dicit:hoc ē uel iisdem sæpius repetitis:ut tectūq; laremq; Armaq; anyclæumq; canem:cressamq; pharetram.uel diuersis.Arma uirumq;. Multum ille & terris.Multa quoq; aduerbia & pronomina uariant. Hic illum uidi iuuenem.Bissenos cui nostra dies. Hic mihi respō sū primus dedit ille petēti.Sed utrūq; eoꝝ coaceruatio: & tātum iūcta aut dissoluta.Omnibus scriptores sua nomina dederunt:sed uaria & unicuiq; fingenti placuit.Fons qdē unus qa acriora facit:& instantiora quæ dicimus:& uim quādam præ se ferentia:uelut sæpius erumpentis affectus. Gradatio quæ dicitur κλιμαξ apertiorem habet artem:& magis affectatam:ideoq; eē ratior debet.Est aūt ipsa quoq; adiectiōis. Repetit enim quæ dicta sunt:& priusq̄ ad aliud descendat: ī prioribus resistit.Eius exemplum ex græco notissimo trāsferatur.Non enim dixi quidem:sed non obii legationem. Sed nō psuasit hæc uanis:Sūt tamē erudita & latia.Africano uirtutem industria.Virtus gloriam. gloria æmulos cōparauit. & Calui.Non ergo magis pecuniarum repetundarum q̄ maiestatis.neq; maiestatis magis q̄ plautiæ legis. neque plautiæ legis magis q̄ ambitus.neq; ambitus magis q̄ omnium legū iudicia perierunt.Inuenitur apud poetas quoq;:ut apud Homerum de sceptro qđ a Ioue ad Agāmennonē usq; deducit: & apud nostrum etiam tragicū.Ioue propagatus est:ut phibent: Tantalus.ex Tantalo ortus Pelops.ex Pelope autem satus Atreus:qui nostrum porro propagat genus.Atq; per detractiōem fiunt figuræ:breuitatis nouitatisq; maxime gratiā petunt:quarum una est ea:quam libro proximo ī figuras ex synecdoche distuli:cū subtractum aliquod uerbum satis ex cæteris intelligitur:ut Cecilius ī Antonium. Stupere gaudio græcus.Simul enim auditur cœpit.Cicero ad Brutum. Sermo nullus scilicet nisi te. Q uid enī potius? tū Flauius erras inqt tabellarie & ego ibidē orans inter cœnam exoraui. Cui similia sūt meo qdē iudicio:in qbus uerba decenter pudoris gra subtrahunt. Nouimus & q te trāuersa tuētibo hirqs: Et

ex synegdoche distuli,Sic qdē legit:sed corrupte ut mihi uidet,Forsitan aūt ex præpositio recte eraderet ac

ſynegdoche poſt diſtuli uerbum collocaretur hoc modo. Quã proximo libro in figuras diſtuli ſynegdoche

Hic qdem Apoſiopeſin putãt. E uocali in a conuerſa quidã legendum eſſe, indignũ eſt quod admoneatur.

Hic quidẽ ἀποσιώπησιν putant fruſtra. Hãc & Quidã legatur nõ hic & quidẽ. Quæ ſi ἀποσιώπησις eſt: nihil in quo deeſt aliquid idem appellabitur. Sic quidem legitur. Sed niſi adiiciatur nõ negandi aduerbiũ aperte id negare uidebitur Fabius: quod uult affirmare. Quare legatur hoc modo. Nihil ĩ quo deeſt aliquid: non idem appellabitur. Hoc eſt, ome in quo aliquid deeſt: ἀποσιώπησις poterit appellari. Data luperca/

libus quo die Antonius Cæſari ni/

hil obticuit luſitq;. Si hoc mõ legaſ

non uideo quid intelligendum re/

liquaſ. Quare hæc uerba nihil op/

ticuit luſitq;: mihi imperite uidenſ

aſcripta. Tertia quæ dicitur συν/

ηγμένον, hæc in rhetoricis ad

Herenium tum coniũctio tum ad/

iunctio appellatur. Quãuis enim

pars bellum poſterior participio in

ſiſtat utrique conuenit illud, illud

edico non utrique. Depraũatus hic

locus ſic mihi corrigi poſſe uidetur

ut tamen particula aſcribatur, ac il/

lud pronomen prius poſitum tolla

tur hoc modo, utrique tamen con/

uenit, illud edico non utriq;. Nam

bellum & eſt gerendum & ſociis ge

rendum. Sed edico ad ſocios dunta

xat refertur. Detractionis gratia

facta coniunctio συνοικείωσιν uo

cant, συνοικείωσις ex eo nomẽ ac/

cepit quod duo diuerſa ſimul habi

tare faciat, hoc eſt colliget ac coniũ/

gat. Nam συνοικείωσις cohabita/

tio dicitur. Cui dant nomen παρα/

λιάζολην, quia ſimilia diſcernunt

Qua ĩ uocali eraſa & diſcernuntur

paſſiue etiam refragantibus exem/

plaribus mihi uidetur eſſe legendũ

Tranſfertur uero παραλιάζολῆ ſe

iũnctio, diuiſio, ſeparatio, diſtinctio

Hoc autem modo a Rutilio Lupo

definitur, παράλιάζολη, hoc ſche/

ma plures aut duas quæ uidentur

unam uim habere ſententias diſiũ/

git: & quãtum diſtant docet: cuiq;

ſuam ſententiam ſubiungẽdo hoc

modo. Nam cum cæterorum opi/

nionem fallere conaris tute ipſe fru

ſtraris. Nõ enim probas te pro aſtu

to ſapientem, pro confidenti for/

tem, pro illiberali diligentem, pro

maliuolo ſeuẽ. Nullum eſt enim

uitium quod uirtutis laude gloria/

ri poſſit. Mulier rerum omnium

imperita in omnibus rerum fœlix.

Loco rerum rebus & infœlix legen

dum eſſe ne admonitione quidem

eſt dignum. Sed in uno φασις

eſt geminatio παρονομασία ei eſt

contrarium. Parum mihi percipi/

tur hic locus. Neque ignoro pro il/

lo φασις a quibuſdã legi falſis. Sed

ne ſic quidem mihi emẽdari uideſ,

quo: ſed faciles nymphæ riſere: ſacello. Hic qdã apoſiopeſim

putant: fruſtra. Nam illa quid taceat incertum eſt: aut certe

longiore ſermone explicãdum. Hic unum uerbum & mani/

feſtum quidem deſideratur: quæ ſi apoſiopeſis ẽ: nihil ĩ quo

deeſt aliquid idem appellabitur. Ne ego illud quidẽ apoſio

peſim ſemp uoco: in quo res quecũq; reliquitur intelligẽda:

ut ea quæ in epiſtolis Cicero. Data lupercalibus: quo die An

tonius Cæſari nihil obticuit luſitq;: quia nihil aliud intelligi

poterat: q̃ hoc diadema impoſuit. Altera eſt per detractionẽ

figura: de qua modo dictum eſt: cui cõiunctiones eximunt.

Tertia quæ dicitur συνεξευγμένον: in qua unũ ad uerbum

plures ſententiæ referuntur. Quarum una quæq; deſidera/

ret illud: ſi ſola poneretur. Id accidit aut præpoſito uerbo ad

quod reliqua reſpiciant. Vicit pudorem libido, timorem au

dacia, rationem amẽtia. Aut illato quo plura claudunt. Ne/

q; enim is es Catilina: ut te aut pudor unquam a turpitudine

aut metus a periculo, aut ratio a furore reuocauerit. Mediũ

quoq; poteſt eſſe: quod & prioribus & ſequentibus ſufficiat.

Iungit autem & diuerſos ſexus: ut cum marem fœminamq;

filios dicimus: & ſingularia pluralibus miſcet. Sed hæc adeo

ſũt uulgaria: ut ſibi artem figuraꝝ aſſerere non poſſint. Illud

plane figura eſt: qua diuerſa ſermonis forma coniũgitur. So

ciis tunc arma capeſſant Edico: & dira bellum cum gente ge

rendum. Quãuis enim pars bellum poſterior participio in

ſiſtat: utriq; conuenit illud: illud edico non utriq;. Detractio

nis gratia facta coniunctio συνοικείωσιν uocant: quæ duas

res diuerſas colligat. Tam deeſt auaro quod habet q̃ qđ non

habet. Huic diuerſam uolunt eſſe diſtinctionem: cui dãt no

men παραλιάζολην. qua ſimilia diſcernunt: cum te p aſtu

to ſapientem appelles, pro cõfidẽte fortem, pro illiberali dili

gentem, quod pendet ex finitiõe. Ideoq; an figura ſit dubito:

cui contraria eſt ea quæ ex uicinia tranſit ad diuerſa aut ſimi

lia. Breuis eſſe laboro: obſcurus fio: & quæ ſequuntur. Tertiũ

eſt genus figurarum: quod aut ſimilitudine aliqua uocum:

aut paribus: aut cõtrariis uertunt in ſe aures & excitãt: Huic

nomen eſt παρονομασία quæ dicitur agnominatio. Ea

nõ uno modo fieri ſolet: ſed ex uicinia quadam prædicti no/

minis ducta caſibus declinatur: ut Domitius afert pro Clo/

entilla. Mulier rerũ omnium imperita. i oĩbus rerũ fœlix. &

cũ uerbo idẽ uerbũ plus ſignificanter ſubiũgit. Quãdo hõ

hoſtis hõ. Quibus exẽplis ſũ in aliud uſus: ſed ĩ uno φασις

Cui cõfinis est αντανακλασις, ad uerbum trãsferri potest ex aduerso refractio. Fit autem hoc schema ut ait Rutilius cum id quod ab altero dictum est: non eam mentem quæ intelligitur: sed in aliam aut contrariam accipitur: quale est exemplum quod subiicitur. Cornificius hanc traductionem uocat uidelicet alterius intellectus & ad alterum. Et copula ut ociosa uidetur expungenda. Alter uero accipitur traductio in rhetoricis ad Herenium. Traductio est quæ facit ut cum idem uerbum crebrius ponatur: non modo non offendat animum sed etiam orationem cõcinniorẽ reddat. Cornificius uero accipere simpliciter uidet traductionem pro translatione unius sensus ad alterum. Traducere autem unde traductio: iterdum significat in ore frequenter habere ac diffamare & ut sic dicã i ore uulgi ponere: quod græce παραδιαβαλλειν dicitur. ut in euangelio Ioseph autem nolebat eam traducere. hoc est ifamare & in exemplum ponere. Sed missus in urbem esse uideatur. In syllaba ascribatur ut immissus legatur.

Sic contingit ut aliquis sensus uehemens & acer uenustatem aliquã non eandem eo uerbo non dissonã accipit. Cum ut coniunctio subiunctiuum exigat: proculdubio accipiat legendum est. Sed alia quoq; mihi corrigenda uidentur. Non enim eandem sed eodem sensus exposcit ac pro eo ex præpositionẽ hoc modo. Non eodem ex uerbo nõ dissonam accipiat. Cum aliter suo sit usus. Aliter quidem legitur: sed uel refragantibus exemplaribus altero contenderim esse legendũ: id quod facile ex sequenti colligitur membro. Copiosus utique prima ætate Socratis fuit. Loco Socratis Isocrates legendũ uidetur. Neq; enim Socrates ut diximus quicq; scriptũ reliquit. Nam per se frigida & inanis affectio cum in acris incidit sensus innata uidetur habere nõ accersita. Hic locus nõ solum ẽ depraua/tus quia pro affectatione legitur affectio ut plerisque fit in locis: sed etiam quia aliquid aut deesse aut superesse uidetur. Nam habere nisi aliquid ascribatur otiari uidetur. Quid autem sit ascribendum mihi non liquet. Quare & affectatio legatur. & habere allinat. nisi loco eius hærere legendum esse quis dixerit.

Vt tu puppesque tuæ puppesque tuorum. Alibi emẽdate legitur hoc modo. ut puppesque tuæ pubesq; tuorum. Et sic in hac calamitosa fama quæ in aliqua pernicioſiſſima flamma. Quasi loco quæ relatiui legendum esse & pernicioſa qui non putat: Legat orationẽ p Cluentio. unde hoc sumptum est exẽplũ. Aut certe parẽ extremis syllabis cõsonãs. Hoc qdẽ me emẽdaſſe pigeret

est geminatio. παρονομασια ei contrarium est. quod eodẽ uerbo quasi falsum augetur. Quæ lex priuatis hominibus esse lex non uidebatur. cui cõfinis est αντανακλασις eiusdem uerbi contraria significatio: cum Proculeius quereretur de filio: q; is mortem suã expectaret: & ille dixisset se uero nõ expectare: Immo inqt rogo expectes. Nõ eodẽ sed ex diuerso uicinũ accipit cũ supplicio afficiẽdũ dicas quẽ supplicationẽ dignũ iudicaris. Aliter quoq; uoces aut eadem aut diuersa in significatiõe ponunt: aut productiõe tantũ uel correptione mutatæ: quod etiã in iocis frigidũ: quidẽ tradi iter præcepta miror: eorũq; exempla uitandi potius q̃ imitandi gratia pono. Amari iucũdũ est: si curet neqd insit amari. Auium dulcedo ad auiũ ducit: & apud Ouidiũ. Ludentẽ cur ego nõ dicam furiare furiã. Cornificius hãc traductionẽ uocat: uidelicet alterius intellectus: & ad alterũ. Sed elegãtius qd̃ est positũ in distinguẽdã rei proprietatẽ. Hãc rei pestem paulisper reprimi. nõ in perpetuũ cõprimi posse. & quæ præpositionibus in cõtrariũ mutant. Non emissus ex urbe. sed imissus in urbem esse uideat. Melius atq; acrius quod cũ figura iucundũ est: tũ etiã sensu ualet. Emit morte imortalitatẽ. Illa leuior est non pisonũ: sed pistorẽ: & ex oratore orator. Pessimũ uerone patres cõscripti uideant circũscripti. Raro euenit: sed uehementer uenit. Sic cõtingit: ut aliqs sensus uehemẽs & acer uenustatẽ aliquã nõ eandẽ eo uerbo nõ dissonam accipit. Et cur me ,phibeat pudor uti domestico exẽplo. Pater meus cõtra eũ: q se legatiõi imoriturũ dixerat: deinde uix paucis diebus insumptis re ifecta redierat: Non exigo uti imoriaris legationi. immorare. Nã & ualet sẽsus ipse & in uerbis tantum distãtibus iucũde cõsonat uox præserti nõ captata: sed uelut oblata: cum aliter suo sit usus. alterũ ab aduersario acceperit Magnæ ueteribus curæ fuit gratiã dicẽdi e paribus cõtrariis acqrere: Gorgias in hoc imodicus. copiosus utiq; prima ætate Socratis fuit. Delectatus ẽ his etiã. M. Tullius. uerẽ & modũ adhibuit nõ ingratæ nisi copia redũdet uoluptati: & rem alioqn leuẽ sentẽtiarẽ pondere impleuit. Nam per se frigida & inanis affectatio cũ inacris incidit sensus innata uidet hre nõ accersita. Similiũ sere q̃druplex rõ ẽ. Nã ẽ primũ quotiẽs uerbũ uerbo aut nõ dissimile ualde quæriť: ut puppesq; tuæ puppesq; tuorẽ. Et sic in hac calamitosa fama quæ i aliq̃ pnicioſiſſima flãma: & nõ. n. tã spes laudãda q̃ res est. Aut certe

cum par est legẽdum esse uel cæcus uidere possit: nisi in omnibus exemplaribus: quæ ego uideri sic scriptũ deprehendissem. Quantũ possis in eo semper experiri ut prosis. Experire loco infiniti mihi legendum uidetur. Quæ τρίκωλα dicũtur hoc est trimẽbria. Tricola enim dicuntur quæ ex tribus membris cõstant. Quale est exemplum quod a Fabio subiicitur ex oratione Ciceronis pro Cluẽtio descriptũ. Tertium est: quod nõ in eosdem casus cadit, ὁμοιοπτῶτον dicitur. Non negandi aduerbium ut sensui contrarium expungat, ὁμοιοπτῶτον aũt similiter cadẽs transferr. Sed neq; quod finẽ habet simile: utiq; in eundem finem uenit, ὁμοιοτέλευτον. Huius quidẽ loci q̃uis deprauati sensus percipi potest, uidet enim Fabius signare differentiã iter ὁμοιοπτῶτον & ὁμοιοτέλευτον Nam similiter desinẽs semper simile habet finem, Similiter cadens hoc est ὁμοιοπτῶτον non semper Possunt enim esse iidem casus & tamen diuersos habere fines. Quare sic mihi corrigẽdum uidetur: ut est uerbum & ὁμοιοπτῶτον ascribatur hoc modo. Sed neq; quod finẽ habet simile est ὁμοιοπτῶτον, utiq; in eũdem finem uenit ὁμοιοτέλευτον. Sed solatio iter aduersa. Recte i quibusdam exẽplaribus mihi legi uidet loco illius sed tamẽ ita ut uitæ genitiuus ascribat, hoc modo. Tamen solatio uitæ iter aduersa. Enim fere uident optima Hic aliquid deesse nemo nõ uidet. cum enim coniunctio nunq̃ in sensus initio ponat. Ea igit mihi ascribendum uidetur loco enim: & uero loco fere aduerbii, ut lebatur Ea uero uidentur optima. Etiam ut sint quod est quartũ mẽbris æqualibus quod ἰσοκῶλον dicit. Hoc in rhetoricis ad Herenium Cõparappellatur. Est enim compar quod habet in se membra orationis: quæ constant ex pari fere numero syllabarum: ut illi fortuna dedit fœlicitatem, huic industria uirtutem cõparauit. Accidit & ex illa figura græca. Sic quidem legitur. Sed i uocali in e conuersa legendum esse accedit. & ex præpositionem eradendam contenderim. Illa autem figura græca: est quod pauloante polyptotov appellauit. Contrapositum autem uel ut quidam uocant contẽtio, ἀντίθετον dicitur, ἀντίθετον ad uerbum transfertur contrapositũ. Contẽtio uero sic in rhetoricis ad Herenium definitur. Contentio est cum ex contrariis uerbis oratio cõficitur. Habet assentatio iucũda principia par est extremis syllabis consonans. Non uerbis sed armis. & hoc quoq; quotiens in sententias acres incidit pulchrum est. Quantum possis in eo semper experiri ut prosis. hoc est πάρισον ut plerisque placuit. Cleostoleus πάρισον existimat: quod sit e membris nõ dissimilibus. Secũdum ut clausula similiter cadat: uel iisdẽ i ultimã ptẽ collatis ὁμοιοτέλευτον similem duarum sententiarum uel plurium finem. Non mõ ad salutem eius extinguendam: sed etiã gloriam per tales uiros infringendam. Ex quibus fere sũt: non tamen ut semp ultimis consonent quæ τρίκωλα dicunt. Vicit pudorem libido. timorem audacia. rationẽ amentia. Sed i quaternas quoq; ac plures hæc rõ ire sententias põt. Fit etiã singulis uerbis. Hecuba hæc dolet. piget. pudet. & abiit. excessit. erupit. euasit. Tertium est quod nõ in eosdẽ casus cadit: ὁμοιοπτῶτον dicitur. Sed neq; quod finem habet similem. utiq; i eũdem finem uenit ὁμοιοτέλευτον. Quia ὁμοιοπτῶτον ẽ tantũ casus similis: etiam si dissimilia sint: quæ declinant: nec tãtũ in fine deprehendit: sed respõdent: uel primis inter se. uel mediis: uel extremis: uel etiam pmutatis his: ut media primis: & sũma mediis accõmodent: & quocũq; mõ accõmodari potẽrũt. Nec enim semp paribus syllabis cõstat: ut ẽ apud Afrũ. Amisso nuper infœlicis aulæ si nõ præsidio iter picula: sed solatio inter aduersa. Ea fere uident optima i quibus initia sententiarũ & fines cõsentiunt: ut hic præsidio: solatio: prædio & similia sint uerbis & paribus cadant & eodem modo desinãt: etiam ut sint: quod est quartum membris æq̃libus quod ἰσοκῶλον dicitur. Si quantũ i agro locisq; desertis audacia põt: tantum in foro atq; iudiciis ipudentia ueleret ἰσοκῶλον est & ὁμοιοπτῶτον habet. Non minus nunc in causa cæderet Aulus Cecinna Sexti ebuti impudentiæ: quãtũ in ui faciẽda cessit audaciæ ἰσοκῶλον. ὁμοιοπτῶτον. ὁμοιοτέλευτον Accidit & ex illa figura græca: qua noĩa dixi mutatis casibus repeti non minus cæderet: q̃ cessit. adhuc ὁμοιοτέλευτον & παρονομασία est. Neminem posse alteri dare matrimonium: nisi quem penes sit patrimonium. Cõtrapositum aũt: uel ut quidam uocant cõtentio (ἀντίθετον dicitur) non uno fit modo. Nam & fit si singula singulis opponunt: ut i eo qđ mõ dixi. Vicit pudorem libido. timorem audacia. & bina binis. Nõ nostri ingenii. Vestri auxilii est: & sentẽtiæ sentẽtiis. Dominent in cõcionibus. iaceat in iudiciis. Cui cõmodissime subiũgitur & ea species: quã distinctiõem diximus. Odit populus romanus priuatam luxuriam. publicam magnificẽtiam diligit. & quæ sũt simili casu dissimili sententia in ultimo

locata:ut quod in tempore mali fuit:nihil obsit. Quin quod ī cā boni fuit ꝓsit. Nec sp contrapositū subiūgit:ut ī hoc. Est igit iudices non scripta sed nata lex. Verū sicut Cicero dicit quod de singulis rebus ꝓpositis refert ad singula:ut in eo quod sequit. Quā nō didicimus.accepimus.legimus. Verū ex natura ipsa arripuimus. hausimus.expressimus:nec semp quod aduersū ē cōtraponit: q̄le ē apud Rutilium. Nobis primis dii īmortales:nobis fruges dederūt.nos quod soli accepimus:in oēs terras distribuimus. Fit etiam assūpta illa figura qua uerba declinata repetuntur:quod antimetabola dicit. Non ut edā uiuo.sed ut uiuā edo. Et quod apud Ciceronē cōuersum ita ē:ut cū mutationē casus habeat:etiā similiter desinat:ut sine īuidia culpa plectat:& sine culpa īuidia puniatur: & eodē cludit uerbo:ut quod dicit de Sextio Rosio. Et.n.cū artifex eius modi sit:ut solus dignus uideat ee q̄ scænā ītroeat:tū uir eius modi sit:ut solus uideat dignus:q eo nō accedat. Est & ī noibus ex diuerso collocatis sua gratia. Si consul Antonius Brutus hostis. Si cōseruator reipublicæ Brutus:hostis Antōius. olim plura de figuris q̄ necesse erat. & adhuc erit:q putat esse figurā. Incredibile ē qđ dico:sed uerū. ανθυποφορᾶν uocāt. & aliqs hoc semel tulit. nego bis.ego ter. ἀιεξοδον. Eo longius euectus sū.sed redeo ad ꝓpositū. ἀφοδον. Q uædā uerboꝝ figuræ paulum figuris sniaꝝ declinant:ut dubitatio. Nā cū ē ī re:priori parti assignāda est.cū in uerbo sequēti. Siue me malitiā:siue stultitiā dicere oportet. Itē correctiōis eadē rō ē. Nā quod illic dubitat.hic emēdat. Etiā ī psonæ fictiōe:accidere qdā idē putauerūt:ut ī uerbis ēt eēt hæc figura. crudelitatis ē mater auaritia. Et apud Salustiū ī Ciceronē. o Romule arpinas. q̄le é & apud Menādrū. œdipus othryasius. Hæc oīa copiosius sūt executi:q nō ut ptē operis trāscurrerūt:sed ꝓprie libros huic opi dedicauerūt. Sicut Cæcilius. Dionysius. Rutilius. Cornificiꝰ. Viselius:aliiq nō pauci. sed nō mior erit eoꝝ q uiuūt gloria. Vt fateor aūt uerboꝝ figuras posse plures reperiri a qbusdā:ita iis quæ ab auctoribus claris traduntur:meliores nō assentior. Nā ī primis. M. Tullius multas ī tertio de Oratore libro posuit: q̄s ī oratoꝝ postea scripto trāseūdo uidet ipse dānasse. q̄rū ps ē quæ sententiaꝝ potius q̄ uerboꝝ sit:ut īminutio. īprouisa imago. sibi ipsi respōsio. digressio. ꝓmissio. cōtrariū. Hoc.n.puto qđ dicit ἐναντιοτήσ. sūpta ex aduerso ꝓbatō. Q uædā oīo nō sūt figuræ:sicut ordo. dinūeratio. circūscriptio. siue hoc noīe significat cōpressa breuiter snīa. siue finitio. nā & hoc Cornificius atq; Rutilius hæc schemata λεξεως putāt. Verboꝝ āt concīna transgressio hypbaton: quod Cæcilius quoq; putat schema a nobis ē interpositā:& mutatio. & si ea ē: quā Rutilius ανομοιωσιν uocat:dissimilitudinē ostēdit hoīum. reꝝ. factorūq;:si latius fiat:figura nō ē. si āgustius ī αντιθετον cadet. Si uero hæc appellatio significat υπαλλαγήν satisd ea dictū ē. Q uod uero schema est ad propositū subiecta ratio: quod Rutilius ἀπολογίαν uocant. Vtrum nam de illo dubitari possit: an eadē exitus amarissimos affert. Quod antimetabola dicit. ἀντιμεταβολη. interpretari pōt ex aduerso mutatio. Et quod apud Ciceronem cōuersum ita est. & cū mutationē casus habeat. ut loco & copulæ reponat ne icongrue uerba cōiungant.

Et sine culpa inuidia puniatur. Ponatur legendū esse qui nō credit:legat pro Cluentio orationē:in qua sic scriptum esse īuenīet. Et eodē excludit uerbo. Quod relatiuū in quibusdā exemplaribus recte est ascriptū. sed mihi etiam cluditur ex præpositione erasa legēdum uidet hoc modo. Et quod eodem cludit uerbo. Etenim cū artifex eius mundi sit. Emēdate in quibusdam exemplaribus eiusmodi legitur. & ītroeat & dignus iterum hoc mō ut solus uideat dignus q eo non accedat. Olim plura de figuris q̄ necesse erat. Olim mihi parum sensui cōuenire uidetur. qui sed parti culā uel simile magis exposcit. Et adhuc erit qui putat esse figuram. A uocalis in e conuersa putet legendū est Eos autē non ꝓbat Fabius q putāt ανθυποφορᾶν. ἀιεξοδον. ἀφοδον hoc est solutionem. trāsitionem. reditū figuras esse. Et aliquis hoc semel tulit. nego bis. ego ter. n littera erasa ego bis legēdū mihi uidetur. Est autem exēplum decursionis. Quale est apud Menandrū œdibus Othryasius. Si Menādri Comœdiæ extarēt cur œdipus othryasius dicatur facile intelligeretur. Nunc uero nec illæ extāt:nec ego apud quē/q̄ melegisse memini dicti huius expositionem. Quātū pars est quæ sententiaꝝ potius q̄ uerboꝝ sit. Quaꝝ nō q̄tū legēdū esse nemo nō uidet. Nā & hoc Cornificius atque Rutilius. Hæ duæ particulæ & hoc mihi uidētur ut cessantes eradendæ.

Verboꝝ aūt cōcīna transgressio hypbaton. Duæ hæ particulæ id est mihi uident

aſcribendæ:ut legamus.Verborum autem concinna trāſgreſſio id eſt hyperbaton. Quod uero ſchema eſt ad propoſitum ſubiecta ratio quod Rutilius απολογιάν uocat.Quod iterato poſitum ut ſenſum cōfundēs eſt eradēdum.απολογία uero reſponſio defenſioq; tranſfertur. προσαπολοσιν dicit: quæ ut maxime ſeruetur:ſane in pluribus propoſitis.Niſi eſt uerbum aſcribaſ:difficilior hic ſenſus uidetur: ut legamus.Sane eſt in pluribus propoſitis.προσαπολοσισ autem aſſignatio redditioque interpretari poteſt. Quia aut ſingula ſtatim ratio ſubiicitur.Recte ſingulis in quibuſdam legitur exemplaribus. Aut poſitis duobus uel tribus eodem ordine ſingulis cōtinua reddanſ.n littera expūcta & a uocali in i cōuerſa redditur eſt legendum.ut ad rationem referaſ.

Quale apud Brutū.Cn.Pōpeii Duo hæc uerba de dictatura hic a librariis prætermiſſa in aliis ſcripta inueniuntur.hoc modo.Quale eſt apud Brutū de dictatura.Cn.Pōpeii. Sed quicquid eſt ne hæc ſuperiora in oratore repetit.Depra uatus hic locus ſic emēdari poteſt ut que copula ac neque aſcribatur: hoc modo.ſed quicquid eſt neque hæc neque ſuperiora in oratore repetit. Sola eſt in eo libro poſita par eſt inter figuras uerborum exclamatio. Sic quidem legitur quāuis non intelligatur hic locus niſi hoc modo corrigatur: ut non par eſt.Sed pariter legatur. Item Rutilius præterea quæ apud alios quoque ſunt ſchemata.Præter ea diuiſim nota hypodiaſtoleas appoſita legendum eſt: ne ſuperuacuis oneretur oratio.παρομολογιαν uero confeſſionem interpretari poſſumus. Eſt auté παρομολογια ut refert Rutilius cū aliquot res aduerſario concedimus deinde aliquid īferimus:quod aut maius ſit q̄ ſuperiora aut etiam oīa quæ poſuimus infirmet.αναγκαιον latine dicimus neceſſariū. Hoc ſchema idem inquit Rutilius tunc prodeſt:cū uolumus oſtendere neceſſitudinem aut naturæ.aut temporis.aut alicuius perſonæ.De ηθοποιια ſatis eſt ſuperius dictū. Δικαιολογια tranſferri poteſt iuſtificatio.Hæc fit cum æquitatem cauſæ q̄ maxime breui ſentētia complectimur. χαρακτηρισμον effictionē interpretamur. Quemadmodum .n.pictor coloribus imagines deſignat:ſic oratorhoc ſchemateaut uitas aut uirtutes eoꝝ de qbus loquitur deformat.De reliquis ſatis ſuperque iam dictum eſt. Quaſi nec ſubſtantia ſectari tam eſt ridiculum q̄ quærere habitū geſtumque ſine corpore. Deprauatus hic locus ita corrigi poteſt:ut nec particula eradaſ ac loco eius ſine præpoſitio reponatur.ac pro ſubſtantia ſententia legatur.hoc modo.Quas ſine ſententia ſectari tam eſt ridiculum. Et orator habeat rectam

ſchema ſit diſtributis ſubiecta ratio:quod apud eūdem primo loco poſitū ē προσαπολοσιν dicit:quæ ut maxime ſeruetur ſane in pluribus ppoſitis:quia aut ſingulis ſtatim ratio ſubiiciſ:ut eſt apud Antoniū. Sed neq; accuſatorē eū metuo q ſū inocens.neq; cōpetitorē uereor:q ſū Antonius.neq; cōſulē ſpero:q ē Cicero.aut poſitis duobus uel tribus eodē ordie ſingulis cōtinua reddanſ:q̄le apud Brutū de dictatura Cnei Pompeii.Præſtat.n.nemini imperare:q̄ alicui ſeruire.Sine illo enī uiuere honeſte licet:cū hoc uiuēdi nulla cōditio ē. Sed uni rei multiplex ratio ſubiiciſ:ut apud Vergiliū. Siue inde occultas uires & pabula terræ Pinguia concipiūt:ſiue illis oē p ignē Excoqtur uitiū.& totus locus.Seu pluris calor ille uias.Seu durat magis.Relationē q̄d accipi uelit:nō liquet mihi.Nā ſi ἀνοιτασιν aut ἐπανολον aut αντιμετάβολην dicit:de oībus locuti ſumus.Sed q̄cq̄d eſt ne hæc ſuperiora i oratore repetit.Sola eſt in eo libro poſita.Par ē inter figuras uerborū exclamatio:quā ſentētiæ potius puto. Affectus enī eſt.& cæteris omnibus cōſētio.Adiicit his Cæcilius περίφρασιν:de q̄ dixi.Cornificius īterrogationē:rōciationē ſubiectionē.trāſlationē.occultationē.Præterea ſnīam.mēbrū.articulos.īterpretationē.cōcluſionē. quoꝝ priora alterius generis ſūt ſchemata.ſequētia ſchemata oīno non ſūt.Item Rutilius præterea quæ apud alios quoq; ſūt ſchemata παρομολογιαν.αναγκαιον.ηθοποιιαν.δικαιολογιάν.προλκχιν χαρακτηρισμον.βραχυλογιαν.παράσιωπησιν.παρήσιον:de quibus idem dico.Nam eos quidē auctores: qui nullū ppe finem fecerūt exquirēdis noibus:præteribo: q̄ét quæ ſunt argumentoꝝ figuris aſcripſerunt. Ego illud de his etiam quæ uere ſūt:adiiciā breuiter:ſicut ornāt orationes opportune poſitæ:ita ineptiſſimas eē:cū īmodice petunſ. Sunt q neglecto rerū pondere & uiribus ſententiarū: ſi uel inania uerba ī hos mōs deprauarīt:ſūmos ſe iudicēt artifices.Ideoq; nō deſinūt eas nectere:quas ſine ſubſtātia ſectari tā ē ridiculum q̄ quærere habitum geſtūq; ſine corpore.Sed ne hæ q̄dē quæ recte fiunt:denſandæ ſunt nimis.Nā uultus mutatō oculorumq; coniectus multum in actu ualet. Sed ſiquis ducere os exquiſitis modis:& frontis ac luminum inconſtantia trepidare nō deſinat rideatur:& orator habeat rectam quādam uelut faciē:quæ ut ſtupere īmobili rigore:non debebit:

quandam uelut faciem. Tametsi hic locus menda plerisque carere uidetur: ex eo tamen aduerbio similitudinis oratio loco oratoris colligitur esse reponenda. Neque enim de pronunciatione hoc loco præcipit Fabius, sed similitudine ab actione sumpta ostendit orationem: nec ubique rectam nec ubique figuratam esse debere. Cum iam his rebus cura uerborum. Loco iam in præpositio reponenda uidetur, hoc modo, cum ī his rebus. Et ubicunq; ars ostentatur: uarietas abesse uideatur. Veritas ut legatur sensus exposcit.

d E compositione nō equidem post. M. Tullium scribere auderem. Cum alibi: tum in oratore Cicero de compositione diligētissime scribit. Sed Quintiliano cōpiosius nemo. Nisi & eiusdem ætatis homines. Tacitus de oratoribus idem innuit cum inquit. Satis constat ne Ciceroni quidē obtrectatores defuisse: quibus inflatus & tumēs nec satis pressus sed supra modū exultās & supfluēs & parū antiquus uidet. De caluo aūt & Bruto potissimum Fabius intelligit quorum alter Ciceronem solutum atque eneruem Brutus autem fractum atq; elumbem epistolis ad ipsum missis uocāt. Et post eum plures, ut Cornificius. Stertiuius. Gallio. Celsus. Lenas. uirginalis Plynius Rutilius.

Caluus Brutus

ita sæpius ī ea: quam natura dedit: specie continēda ē. Scien/dum uero in primis qd q; ī orādo postulet locus. qd p̄sona quid tempus. Maior enim pars harum figurarum posita ē ī delectatione. Vbi uero atrocitate. inuidia. miseratiōe pugnā dum ē: qs ferat cōtrapositis: & pariter cadētibus. & consimilibus irascentē. flentem. rogantem: cum iam his rebus cura uerborum deroget affectibus fidem: & ubicūq; ars ostentat: ueritas abesse uideat:

De compositione.

d E compositione nō equidē post Marcum Tullium scribere auderē: cui nescio an ulla p̄s operis huius sit magis elaborata: nisi & eiusdē ætatis homines: scriptis ad ipsum ēt litteris reprehendere uel collocādi genus ausi fuissēt: & post eū plures multa ad eādē rē p̄tinentia memoriæ tradidissent. Itaq; accedam in plerisq; Ciceroni: atq; in his ero: quæ indubitata sūt breuior. in qbusdā paulū fortasse dissentiā. Nā etiā cum iudicium meum ostendero: suū tamen legentibus relinquā. Neq; ignoro quosdā esse qui curam omnem cōpositionis excludāt: atq; illū horridum sermonē ut forte effluxerit: mō magis naturalem: modo etiā magis uirilem eē cōtēdāt: q si id demū naturale eē dicūt: qđ a natura primū ortū ē: & q̄le ante cultū fuit: tota hic ars orandi subuertit. Neq; enim locuti sunt ad hāc regulam & diligētiam primi homines. Nec p̄hœmiis præparare. docere expositione. argumētis p̄bare. affectibus cōmouere scierūt. Ergo iis omnibus nō sola compositione caruerūt: quoꝝ si fieri nihil melius licebat: ne domibo qdem casas: aut uestibus pelliū tegmina: aut urbibus montes ac siluas mutari oportuit. Quæ porro ars statim fuit: qd nō cultu mitesceret: cur uites coercemus manu: cur eas fodimus: rubos aruis excidimus: terra & hæc generat: Mansuefacimus animalia: īdomita nascunt. Verū id est maxime naturale: quod fieri natura optime patit. Fortius uero quid īcōpositū pōt esse q̄ iunctum & bene collocatum: Neq; si parui pedes uim detrahant rebus: ut sotadeorum & callimachorū: & quorundam in oratione simili pene licentia lasciuiētium: compositionis est iudicandum. Cæterum quanto uehementior fluminum cursus est prono alueo: ac nullas moras obiicit

Neque ignoro, eorum damnat opinionem qui a compositiōe abhorrent. Nec prohœmiis præparare, docere, exponere, argumentis p̄bare. Inuitus qdē facio ut sine exēplariū cuiusq; astipulatiōe aliqd imutē. Sed ī iis quæ manifeste ꝺprauata sunt: maior sensum q̄ exemplarium ratio habenda est: ut hoc loco exponere quidem legitur: sitq; legēdum esse quidam suis in expositionibus attestant. sed loco eius ī finiti expositione legendum esse illud est iudicio: quod singulis infinitis ablatiui sunt appositi. Expositione itaque uel refragātibus libris legatur hoc modo, docere expositione, hoc est narratione: qua potissimum iudex causam docetur. Nec domibus quidem casas aut uestes pellium tegmina. Vestibus nōn uestes legendum esse nemo nō uidet.

Quid non cultu mitesceret: Mitescit proculdubio est legendum. Quāuis quidam nitescit legant exponātq; pulchrius fit. Sed mitescit legendum esse aperte quæ subiiciūtur exēpla declarāt. Fortius uero quid incompositū potest esse q̄ iunctum. Fere specie recti ī errores incidimus. Quis enim nō dixerit qd hoc loco recte legi: Atqui nō quid: sed qui pro quo modo legendum

esse acutius intuentes censebunt. Vt sotadeorum & callimachorum. Soradicos uersus mollissimos fuisse innuit Martialis cum inquit Nec retro lego sotadem cinædum. Sotadici autem dicuntur uersus qui retro lecti eosdē numeros seruant Qualis illa est Vergilianus Musa mihi causas memora quo numine Leso. Si.n. retro legaē sotadicū fit Leso numine quo memora cās mihi musa. Callimachioꝝ i uocali ascripta legaē qbus

Sotadicus uersus

callimachus ē usus: ut molliora carmina fierent. Tantoq; cōnexa est & totis uiribus fuerit: fragosa atq; interrupta melior oro. Que copula i quæ relatiuū est cōmutāda, ac fuit loco fuerit uerbi reponendū, hoc mō Tāto quæ cōnexa est & totis uiribus fluit. Cur ergo uires ipas spe solui putēt, hoc ē pulchritudie cōcinæ oro is. Qui uero spatio legūt: apte decipi facile quis uel mediocriter doctus diiudicare pōt: cū q̄ sequūt' spe legēdū eē māifeste declarēt. Inferť. n. Et comitet semp arte decor Sic Cicero, ut n. Athletas nec multo secus gladiatores uidemus nihil nec uitādo facere caute: nec petēdo uehemēter: i quo nō motus: hic habeat palestrā q̄dā: ut qcqd i his rebo fiat utilī ad pugnā: ita ad aspectū ēt sit uenustū: sic oro nec plagā graué facit: nisi petitio sit apta: nec satis ute declinat ipetū nisi etiā in cedēdo qd deceat itelligat: itaq; q̄lis eorum motus quos apalestros greci uocāt talis hoc mihi uidet oro q nō claudūt nūeris sniās. Quādo res nec ulla sine arte ualeat. Trāsposita hic eē uerba uidenť: quæ sic in ordiné redigunť. Quādo nec res ulla. Quare mihi i cōpositione uelut amētis qbusdā neruisue itēdi & cōcitari sētētiæ uidenť. In præpō q̄uis codices repugnēt: eradēda mihi uidetur: ut quæ sēsum potius puertat q̄ iuuet Sic nāq; cōpōne intēdunť snīæ ut amētis hastę arcusq; neruis. Amētū aūt lor illud dicit: quo in emittendis lōgius hastis iaculatores utūť.

Amentum

Valere eā cōplurimū. Castigate i qbusdā exemplaribus legitur q̄plurimū Neq; n. cōplurimū est latinū.

Nec idem signor contentus est ꝓcedēte ad prœlium exercitu, t q̄dem lra in .c. mutata cōcentus esse legendū ne admonitione quidem est dignū. Qui uero ꝓ procedente legunt producēdo: suæ ipi opinionis uiderint rōné. Exercitus certe elegantissime procedere in prœliū dicit. Quantūque itereſt quibus uerbis affetať, a uocali in .e. cōuersa efferať legendū est. Nā neque me diuitiæ mouēt quibus omnes Africāos & Lælios multi uenalicii mercatoresque uenaliciique superarūt. In oratore quidem Ciceronis recte hic uero corrupte legit hoc exemplum. Sic autem est legēdum. Multi uenalicii mercatoresque superarunt: ut sit multi superarunt mercatores sq; uenaliaq; superarūt. ut sit: multi mercatores superarūt: uenalitiiq; & isequentes deinceps ꝓiodos: quas si ad illū modū ꝓturbes: uelut fracta aut trāuersa tela ꝓiceris. Idē corrigit quæ a Gracho composita durius putat. Illū decet. nos hac simus ꝓbatione cōtenti: quod i scribēdo quæ se nobis solutiora optulerint cōponemus. Quid. n. attinet eor exēpla quærere: quæ sibi q̄sq; experiri pōt? Illud notasse satis habeo: quo pulchriora & sensu & elocutiōe dissolueris: hoc orationē magis deformē fore: qa negligētia collocatiōis ipsa uerbor luce deprehēdit. Itaq; ut cōfiteor pene ultimā oratoribus arte cōpositiōis: quæ ꝓfecta sit cōtigisse: ita illis priscis habitā iter curas: iquātum adhuc ꝓfecerant puto. Neq; n. mihi q̄libet magnus auctor Cicero ꝓsaserit Lysiā. Herodotū. Thucydidē

ciente: q̄ inter obstantia saxa fractis aquis ac reluctātibus: tā to quæ cōnexa ē: & totis uiribo fluit fragosa atq; iterrupta melior oratio. Cur ergo uires ipsas specie solui putēt: quādo nec res ulla sine arte satis ualeat: & comitetur semp artem decor? An non eā quæ emissa optime ē: hastā specioſissime contortā ferri uidemus? & arcu dirigentiū tela quo certior manus. hoc est habitus ipse formosior? Iam in certamine armorum: atq; in omni palæstra quid satis recte cauetur ac petitur: cui non artifex motus: & certi qdam pedes adsint? Quare mihi i cōpositiōe uelut amētis quibusdam: neruisue intēdi & cōcitari sentētiæ uidēť. Ideo eruditissimo cuiq; ꝓsuasum est uale re eam q̄plurimū nō ad delectationē mō: sed etiā ad motum quoq; animor. Primū quia nihil intrare pōt in affectum: qđ in aure uelut quodā uestibulo statim offendit. Deinde quod natura ducimur ad modos. Neq; enim aliter cueniret: ut illi quoq; organorum soni: q̄q̄ uerba non exprimunt: in alios tamen atq; alios motus ducerēt auditorem. In certaminibus saeris non eadem ratione concitant animos ac remittūt: nec eodem modo adhibentur: cum bellicū est canendum: & cū posito genu supplicandum est. nec idem signorum concentus ē procedente ad prœlium exercitu. idem receptui carmen. Pythagoreis certe moris fuit: & cū euigilassent animos ad lyrā excitare: quo eēnt ad agendum erectiores: & cum somnū peterent ad eandem prius lenire mentes: ut siquid fuisset turbidiorum cogitationū componerent. Quod si numeris & modis inest quædam tacita uis: in oratione eo uehementissima: quātūq; interest sensus idē qbus uerbis efferať: tantū uerba eadē qua cōpositione uel in exitu iūgant: uel fine claudant. Nā quædā & sentētiis parua & elocutiōe modica uirtus hæc sola cōmendat. Deniq; quod cuiq; uisū erit uehemēter. dulciter. specioſe dictū soluat: & turbet. abierit oīs uis. iucunditas. decor. soluit quædā sua i oratore Cicero. Nā neq; me diuitiæ mouēt: quibus oēs Africanos & Lælios: multi uenalicii mercatoresq; uenaliaq; superarūt. ut sit: multi mercatores superarūt: uenalitiiq; & isequentes deinceps ꝓiodos: quas si ad illū modū ꝓturbes: uelut fracta aut trāuersa tela ꝓiceris. Idē corrigit quæ a Gracho composita durius putat. Illū decet. nos hac simus ꝓbatione cōtenti: quod i scribēdo quæ se nobis solutiora optulerint cōponemus. Quid. n. attinet eor exēpla quærere: quæ sibi q̄sq; experiri pōt? Illud notasse satis habeo: quo pulchriora & sensu & elocutiōe dissolueris: hoc orationē magis deformē fore: qa negligētia collocatiōis ipsa uerbor luce deprehēdit. Itaq; ut cōfiteor pene ultimā oratoribus arte cōpositiōis: quæ ꝓfecta sit cōtigisse: ita illis priscis habitā iter curas: iquātum adhuc ꝓfecerant puto. Neq; n. mihi q̄libet magnus auctor Cicero ꝓsaserit Lysiā. Herodotū. Thucydidē

parum ſtudioſos eius fuiſſe. Genus fortaſſe ſint ſecuti nō idē quod Demoſthenes aut Plato: q̄q̄ & ipſi inter ſe diſſimiles fuerint. Nā neq; illud in Lyſia dicēdi textū tenue atq; rarū lætioribus numeris corrūpēdū erat. Perdidiſſet enī gratiā quæ ī eo maxima eſt ſimplicis atq; inaffectati coloris. pdidiſſet fidem quoq;. Nam ipſe ſcribebat aliis: nō ipſe dicebat: ut oportuerit eſſe illa rudibus & īcompoſitis ſimilia: quod ipſum cōpoſitio eſt. Hiſtoriæ: quæ currere debet ac ferri minus cōueniſſent inſiſtentes clauſulæ & dubita actiōibus reſpiratio: & cludendi incohandiq; ſentētias ratio. In conciōibus quidem etiam ſimiliter cadentia quædā & cōtrapoſita deprehendas. In Herodoto uero cū omnia: ut ego qdem ſentio: leniter fluunt: tū ipſa dialecticos habet etiam iucunditatem: ut latētes ī numeros cōplexa uideatur. Sed de propoſitorum diuerſitate poſt paulum. Nūc quæ prius his: q recte componere uolēt: diſcenda ſunt. Eſt igitur ante omnia oratio alia iuncta atque cōtexta. ſoluta alia: qualis in ſermone & epiſtolis: niſi cum aliquid ſupra naturā ſuam tractāt: ut de philoſophia. de repu. ſimplicibuſq;. Quod non eo dico qa non illud quoq; ſolutū habeat ſuos quoſdā: & forſan difficiliores etiam pedes. Neq; enī aut hiare ſp uocalibus: aut deſtitui tēporibus uolunt ſermo & epiſtola. ſed non fluunt nec cohærēt: nec uerba de uerbis trahūt: ut potius laxiora in his uincula: q̄ nulla ſint. Non nunq̄ in cauſis quoq; minoribus decet eadē ſimplicitas: quæ non illis: ſed aliis utitur numeris: diſſimulatq; eos: & tantum cōmunit occultius. At illa connexa ſeries tres habet formas. ĩciſa quæ cōmata dicuntur. membra quæ κωλα. περίοδον quæ eſt uel ambitus: uel circunductum: uel continuatio: uel concluſio. In oi porro cōpoſitione tria ſunt genera neceſſaria. ordo. iunctura. numerus. Primū igitur de ordine. Eius obſeruatio ī uerbis ē ſingulis & cōtextis. Singula ſūt quæ diximus κατὰ τὸ ἄτομον. In his cauendū eſt ne decreſcat oratio: & fortiori ſubiūgat aliqd īfirmius: ut ſacrilego fur: aut latrōi petulans. Augeri. n. debēt ſniæ & inſurgere: ut optime Cicero. Tu inqt iſtis faucibus. iſtis lateribus. iſta glodiatoria totius corporis firmitate. Aliā. n. maius alio ſupuēit. At ſi cœpiſſet a toto corpore nō bene ad latera fauceſq; deſcenderet. Eſt & alius naturalis ordo: ut uiros ac fœminas: diē ac noctē: ortū & occaſū dicas potius: q̄ retrorſū. Quædā ordīe pmutato fiūt ſupuacua ut fratres gemini. Nā ſi præceſſerīt gemini: fratres addere nō ē neceſſe. Illa quoq; nimia quorūdā fuit obſeruatio: ut uocabula uerbis. uerba rurſus aduerbiis. noīa appoſitis prænoībo rurſus eēnt priora. Nā fit cōtra quoq; frequenter non indecoro catores uenalicii q̄. Quos ſi ad illū modum perturbes. Quas legendū eſt: ne incongrue periodos referat.

Idem corrigit quod a graccho cō poſita durius putat. Quæ legendū eſſe nemo non uidet. Quia negligētia collatiōis. Collocationis emē date in quibuſdā legīt exēplaribus.

Simplicis atque inaffecti coloris. Inaffectati legendum eſt. Nam ipſe ſcribebat aliis. non ipſe dicebat. Ipſe prius poſitū compoſitioni non conuenit. Quare expungatur. idcirco autem ipſe non dicebat: quia lege cautum erat Athenis ne quis p aduocatum defenderetur. Cæterꝫ hac ratione legi fraus excogitata eſt ut rei acceptas ab oratoribus pro ſe haberēt orationes. Quod ipſum compoſitio eſt. hic diſtinguendum eſt: ne confundantur ſenſus. Hoc ipſum aūt inquit eſt ex arte compoſitionis: ita componere ut fidē orationi habeat. Qui autem quoad cōpoſitionē legit ea quæ recta ſūt deprauare. ac mendas mendis addere uidet. Hiſtoriæ quæ currere debet ac ferri minus cōueniſſent inſiſtentes clauſulæ. Ter ſyllaba interiecta interſiſtentes ſcribendum mihi uidetur. Hoc autem ſenſu Thucydidem fuiſſe compoſitionis ſtudioſum probat. Tum ipſa dialectos habet etiam iucunditatem ut latentes in numeros complexa uideatur Sic quidem legitur ſed mēdoſe. Nā etiam coniūctio niſi in eam pronomen conuertatur & loco in præpoſitionis etiam particula reponatur: neque ſenſus integritas neq; elegantia cuſtoditur. hoc modo itaq; legatur. Tum ipſa dialectos habet eā iucunditatem: ut latentes etiam numeros complexa uideatur. Vſus eſt autem Herodotus ionica Dialecto: quæ iucundiſſima eſſe iudicatur.

Nunc quæ prius iis qui recte cōponere uolent dicenda ſunt. s. litteram aſcripta diſcenda. &. u. uocali in. i conuerſa ſint eſt legendum. Extrinſecus uero dicamus uel ſimile uerbum eſt ſub audiendum. Tametſi quidam loco illius quæ legāt quædā. & dicenda citra. s. litteram. In omni porro compoſitiōe tria ſunt genera neceſſaria. Illud genera ut ſuperfluum uidetur eradendum.

Dicas potius q̄q̄ & retroſū. Quā particulam cum illa & copula expūgatur ut q̄ retroſum legatur. Nomina appoſitis pronominibus rurſus eſſent priora. Et copula quam de priore ſenſu ſubtraximus: huic aſcribat. ut legamus. & pronominibus.

Non quia frequenter sit hoc melius. Nisi quin loco illius prioris quia reponatur: id uidebit negare Fabius, quod affirmare intendit. Quod ne eueniat hoc modo legatur. Nō quin frequēter sit hoc melius. Ideo quæ lenioribus supponenda. A uocali expuncta que legat ut sit popula, & n littera in u conuersa leuioribus & supponenda er syllaba erasa, hoc est postponēda. Et si id asperum erit: cedat hæc oratio numeris. Ad loco & copulæ mihi magis sensui conuenire uidetur, ratio quoq; o uocali de primo loco erasa legatur. Et in superioribus diximus libris, e uocali, in u conuersa ut est legendum. Transiti intentione & obscurare circūiacentibus solet, t littera in r mutata transiri legendum esse constat. Vt per se fœda uomendi necessitas. Sic quidem recte legi putatur. Sed ut nihil imutem ac id solū quod sentio dicam nominatiuus ille fœda necessitas ī datiuum fœdæ necessitati forsitan est conuertendus: ut ītelligamus Ciceronem fœdæ per se uomendi necessitati hanc quoq; deformitatem adiecisse: ut cibus teneri non posset postridie. Vt tibi necesse esset in conspectu populi Romani uomere Postridie aduerbium alicuius temeritate erasum reponēdum esse ut cludat sensum tā ex secunda philippica: quam ex Fabii uerbis aperte colligitur. Hæc arbitror ut in breui de ordine fuisse dicenda: qui si uitiosus est: licet & uincat ac sit aperte cadens oratio tamen merito īcomposita digne dicatur. Nisi corrigatur hic locus: uerus integerq; sensus nullus eliciet. Emendari autē posse uidet: si uincat uerbū eradat ac eius loco totidem litteraq; participium iūcta reponat: atq; ac copula in & conuertatur: ac illi uerbo sit postponat, & er syllaba expuncta apte legatur, & digne aduerbiū expungat ut ocio/sum. Hoc modo. Licet & iuncta sit & apte cadens oratio: tamen merito incomposita dicat. Nec ignoro quōsdā ita corrigere ut i uocali ascripta uinciat legant, uerum sensui nihil magis uinciat q̄ uincat conuenire mihi uidetur. Iuncta autē sic quadrat ut uel refragantibus exemplaribus reponi debeat. Iunctura sequit, & in uerbis incisis, periodis. Sic quidem legitur. Sed si ea relatiuum ascriberet & est uerbum loco & copulæ: nihil prorsus integritati sensus deesse uideret, hoc modo. Ea est in uerbis, incisis, membris, periodis. Primum quæ sunt imperitis quoque. Sunt uerbū esse expungendum nemo non uidet.

Id est quæ commissis iter se uerbis duobus ex ultima fine prioris ac prima sequētis syllaba deforme aliquod nomen efficiunt. Ille ablatiuus sine ut nihil sensum adiuuans mihi uel refragātibus exēplaribus uidet expūgēdus. Syllaba nāq; ad utrūq; referēt adiectiuū ultima ac pria re. Nec non & illud nimiæ ē supstitiōis: ut quæcq; sint tēpore ea etiā facere ordine priora: non qn frequēter sit hoc melius: sed quia interdū plus ualēt ante gesta. Ideoq; leuioribus supponēda sūt. Verbo sensū cludere multo si cōpositio patiatur optimū est. In uerbis. n. sermonis uis inest. Et si id asperū erit. cædat hæc oratio numeris: ut fit apud sūmos græcos latīosq; oratores frequētissime. Sine dubio enim omne quod nō cludet: hypbaton est. Ipsū hoc inter tropos uel figuras: quæ sunt uirtutis receptū est. Non enim ad pedes uerba dimensa sunt. Ideoq; ex loco trāsferūtur in locum: ut iungantur: quo cōgruunt maxime: sicut ī structura saxoq; rudiū ēt ipsa enormitas iuenit: cui applicari & in quo possit insistere. Felicissimus tamen sermo est: cui & rectus ordo & apta iūctura: & cū iis numerus opportune cadēs cōtingit. Quædā uero trāsgressiōes & lōgæ sunt nimis: & ī supioribus diximus libris: & iteri etiā cōpositione uitiosæ: quæ ī hoc ipsū petunt: ut exultēt atq; lasciuiāt: q̄les illæ Mæcenatis. Sole & aurora rubēt plurima. Inter sacra mouit aq̄ fraxinos. Ne exequias qdē unus inter miserrimos uiderem meas, quod inter hæc pessimū ē: qa ī re tristi ludit cōpositio. Sæpe tamen est uehemēs aliquis sensus in uerbo: qđ si in media pte sentētiæ latet: trāsiri ītentione & obscurari circūiacentibus solet. In clausula positū assignat audi tori: & īfigit: quale illud Ciceronis. Vt tibi necesse eēt ī cōspectu. po. ro. uomere. Trāsfer hoc ultimū minus ualebit. Nam totius ductus hic est q̄si mucro: ut p se fœda uomendi necessitas: iam nihil ultra expectantibus: hāc quoq; adiiceret deformitatē: ut cibus teneri non posset postridie. Solebat aser Domitius traiicere in clausulas uerba tantū asperandæ cōpositionis grā: & maxime ī phœmiis: ut p Cloantilla. Gratias agā cōtinuo. & p Lælia. Eis utriscq; apd te iudicē periclitat Lælia Adeo refugit tenerā delicatāq; modulandi uoluptatē: ut occurrentibus p se numeris: quo eos īhiberet obiiceret. Amphibologiā quoq; fieri uitiosa locatione uerboq;: nemo ē q̄ nescit. Hæc arbitror ut ī breui de ordine fuisse dicenda: q̄ si uitiosus ē: licet & uīcat: ac sit apte cadēs oratio tamē merito incōposita digne dicat. Iūctura seqtur & in uerbis. īcisis. mēbris. piodis. Oīa nāq; ista & uirtutes & uitia i cōplexu hēnt. Atq; ut ordinē seq̄r: primū quæ īpitis quoq; ad reprehēsiōnē no-

postridie
∧

· iūcta ·
De iūctura
: ea c
∧

Quæ cauo aut patulo maximo ore efferuntur, o, uocali in e conuersa maxima legatur. E planior. Sic quidem legitur sed a in e mutata scribendū uidetur plenior, id quod illud angustior quod iferē aperte docet. Angustū, n, pleno spatioso ꝙ opponitur. Nimia est in duabus breuibus offensio, Pro nimia recte in quibusdā exēplaribus legitur Minima. Atq; cū alia, e uocali ascripta aliæ, legēdū est. Proinde asperiores erūt. Proīde aūt uacare mihi uidetur aut ī peride mutādū. Ac nescio negligētia ī hoc an sollicitudo sit. Emēdare ī quibusdā exēplaribus peior legiē, hoc modo An sollicitudo sit peior. Quare ut negligentiæ est pars hoc patibilia uidenē. id est, quæ cōmissis inter se uerbis duobus ex ultima ~~fine~~ prioris ac prima sequētis syllaba, deforme aliqd nomen afficiūt. tū uocaliū cōcursus, q cū accidit hiat & intersistit: & quasi laborat oratio. Pessime lōgæ quæ easdē inter se litteras cōmittūt: sonabūt. Præcipuus tamen erit hiatus earū quæ cauo aut patulo maxime ore efferūtur. E planior littera est. I angustior. Ideoq; obscurius in his uitiū. Minus peccabit q longis breues subiiciet: & adhuc q præponet longæ breuē: minima ē in duabus breuibus offensio. Atq; cū aliæ subiūgūtur aliis ꝑinde aspiores erūt: ꝑut oris hiatu simili aut diuerso ꝑnunciabunt. Nō tamē id ut crimē igens expauescēdū est. Ac nescio negligētia ī hoc an sollicitudo sit peior. Inhibeat. n. necesse est hic metus impetū dicendi: & a potioribus auertat. Quare ut negligentiæ ē ~~pars~~ hoc patiris ita humilitatis ubiq; ꝓhorrescere: nimioscq; non immerito ī hac cura putāt omnes Isocratem secutos: præcipueq; Theopōpū. At Demosthenes & Cicero modice respexerūt ī hāc ptem. Nā & coeūtes litteræ quæ συνφωνα dicunt: etiā leuiorē faciūt orationē, q̄ si uerba suo fine cludātur: & nōnunq̄ hiulca etiā decēt: faciūtq; ampliora quædā: ut pulchra oratione, apta oīno iactare: tū lōgæ per se & uelut optimæ syllabæ aliqd etiā mediis ꝓpibus inter uocales q̄si intersistat: assumūt. Q ua de re utar Cicero nis potissimum uerbis. Habet inquit illse tanq̄ hiatus & concursus uocalium molle qddam: & quod indicet nō ingratam negligentiam, de re hois magis q̄ de uerbis laborantis. Cæterum consonantes quoq; : præcipueque eæ quæ sunt asperiores in cōmissura uerborum rixant. Et. s. ultima cū. x. ꝓxima: quaꝝ tristior: etiā si binæ collidant: stridor ē, ut ars studiorū: quæ fuit cā & Seruio (ut dixi) subtrahēdæ. s. litteræ: quotiens ultima eēt: aliaque cōsonante susciperet: quod reprehendit Lauranius. Messalla defēdit. Nā neq; Luciliū putāt uti eadē ultima: cū dicit, serenus fuit & dignus loco. Q uod ēt Cicero ī oratore plures antiquoꝝ tradit sic locutos: idē belligerare ꝓ

Pars mihi ut supflua uidet expūgēda. Quare aūt nō qa est legēdū ut quidā corrūpunt, sensus est aūt, ut negligētia ē admittere uocaliū hiatū: ita ignauia quædā est ubiq; illā timere. Cū & Demosthenes & Cicero paꝝ id curauerīt. Nā & coeūtes litteræ quæ συνφωνα dicunt etiā leuiorē faciūt orationē. Dicit ac u ī n cōuersa leniorē legēdū est.

Tū longæ ꝓ se & uelut optimæ syllabæ aliquid etiā mediis tēporibus ītер uocales: quasi ītersistatur, assumūt. Nisi ꝓ mediis tēporibus medii tēporis legat: sensus ītegritas uiolat. Cæteꝝ cōsonātes quōq; præcipue eaꝝ quæ sunt asperiores. In quibusdā exēplaribus legiturq; copula hoc mō præcipueque. Sed mihi etiā loco eaꝝ eæ ut sit noiatiuus legēdū uidet, hoc modo, præcipueque eæ. Et. s. ultima cū. x. ꝓxima: quaꝝ tristior etiā si binæ collidantur: stridor est. Vastudioꝝ. Sic quidē legitur. Sed uastudioꝝ quid sibi uelit: mihi non percipitur. Nec ignoro uastus duaꝝ a qbusdā legi. Sed ne sic qdē sensus ꝓcedit. Sine cōtrouersia uero deprauatus hic locus: mihi sic emēdari posse uidetur si ut particula loco ua syllabæ & ars ascribat hoc modo: ut ars studioꝝ. Sic aūt legendū esse: ex his Diomedis uerbis qui de cōpositiōe scribēs ad unguē Fabiū est imitatus: facile percipere posumus. Itē iquit ex cōsonātibus quæ ī se icidētes stridere & quasi rixari uident: uitāda iūctura est, ut Sex. Roscius. Ars studioꝝ. Rex Xerxes. error Romuli. Quæ fuit causa & seruio ut dixi: subtrahē de. s. litteræ quotiēs ultima eēt alia quæ cōsonante susciperet. A uocali expuncta que legat ne relatiuū eē credat. Vbi nā aūt hoc Fabius Seruio placuisse dixerit mihi nō occurrit. Serenus fuit & dignus ioco. s. littera expūcta serenu & dignu & loco pro ioco legēdū uidetur. Quod etiam Cicero in oratore plures antiquorum tradit sic locutos. Quin etiam loco illius quod etiam sensus expōscit, uerba etiam Ciceronis hæc sunt, Olim autem politius eorum uerborum: quorum ædem erant: postremæ litteræ ut optumus: postremā litterā detrahebāt: nisi uocalis īsequebat. Ita nō erat ea offensio in uersibus: quā nūc fugiūt poetæ noui. Ita enim loquebant. Qui est omibu prīceps, nō oībus, & uita illa dignu loco q̄ nō dignus. Inde belligerare per meridiē. Prorsus aliquid huic loco deesse uidet: Quale illud est Diomedis Fugiēda quoque est, m cōsonās illisa uocali, ut bonū aurū, lustū enim est, & similia quæ deformāt orationis ītegritatē. De hac quippe littera, m, ī fine prīcipioue dictionū posita loqui Fabiū: aperte ex ipīs colligitur exēplis. Inde enim inquit est belligerare per meridiē. M, nāq; littera si erat ultima apud priscos abiiciebat

s. x.

De s trā subtra henda.

eium

ut belligerare pro bellū gerere. Si uero ipſa. m. littera prima eſſet dictionis ſequentis: ultima præcedentis uerbi conſonans abiicebatur. ut Pe meridiē pro per meridiem. Quanq̄ pomeridiem fortaſſe legendum eſt. Vnde & pomeridianæ dicuntur ſcholæ. Et cenſorini Catonis. Die. e. hanc. illa aſcribat. ac n littera expungat ut Cenſorii legatur. Cenſorius enī Cato dicitur non Cenſorinus. e præterea uocalis ſola in contextu poſita eradatur ut die hāc legamus pro illo diem hanc. Quidam autem dicem & faciem & o in uæ & uæ in o. ac i in e mollita legunt. Sed inconſulte nimium cum hoc loco Fabius non de uocaliū mutatione ſed de cōſonantiū aſpera loquat coniunctione

M. Et tamē aliqua iter duas uocales Tātū loco illius ptriculæ tamē emēdate legit. Vidēdū etiā ne ſyllaba uerbi prioris ultima ſit prima ſeq̄ntis. Niſi emendet hic locus pax ſibi cōſtare Fabius uidebit. Supius nāq̄ p̄cepit: ut quæ cōmiſſis iter ſe uerbis duobus ex ultima prioris ac prima ſequētis ſyllaba deforme aliqd efficiūt, uitent. Nunc ī uniuerſum præcipere uidet: ſiue deforme quid efficiat ſiue nō. fugiēda eſſe. Quod qdē minus a ſcriptoribus cuſtodit. Nam & Teucrox auertere regē. & uētox carcere regnet, apud Vergilium. & Neſcia uere remitti apud Lucanum leguntur. Quare mihi emendandus uidetur hic locus ſic ut numero plurali legantur ne ſyllabæ uerbi prioris ultimæ ſint primæ ſequentis. Sic autē legendum eſſe aperte que ſubiiciunt exempla declarant. Res mihi uiſæ ſunt brute. Niſi aliquid deeſt huic exemplo: miſus recte a Fabio notari uidetur. Neq̄. n. ulla p̄cedētis uerbi ultima ſyllaba principiū eſt ſequentis. Quare iuiſæ aſcribat hoc modo. Res mihi iuiſæ uiſæ ſunt brutæ.

Cū uirtutes etiā ipſæ tediū patiātur niſi gratia ueritatis adiutæ. Mē doſe qdē ſic legit. Sed ſic emēdari poteſt: q̄uis exēplaria refragētur: ut pariāt nō patiant & uarietatis loco ueritatis legamus. De uirtutibꝫ aūt oīonis ſentit Fabius: quæ ſunt uerborx exornatiōes atq̄ ſententiarū.

Mēbrorum uitiorūq̄ iunctura. Emēdate in qbus exēplaribus loco uitiox legit inciſorū. Nā plus eſt ſaxa q̄ beſtias cōmoueri. Et ſi particula ſimiliſue a ſēſu expoſci uidet: ut legat. Nā & ſi plus ē ſaxa. Quod etiā cōſtat utrūq̄ pedibus. Si cōiunctio mihi aſcribēda uidet: hoc mō. Quod etiā ſi cōſtat utrūq̄ pedibꝫ.

Nā rhythimi ī numeris ſpatio tē porū cōſtāt. In præpōne eraſa id eſt aſcribāt &. s. īſa expūcta numeri legant q̄uis exēplaria refragent. hoc mō. Rhythmi id ē nūeri. Rhythmos aut par: ut dactylus. Eſt uerbū q̄uis elegāter ſæpius prætermittat: hic tamē mihi aſcribēdū uidet: ut legamus. aut par eſt. ρυθμοσ quoq̄ meridie: & illa Cenſorini Catonis die ¢ hāc: æque. m. littera ī. e. mollita: quæ in ueteribus libris reperta mutare imperiti ſolent. Et dum librariox inſcitiam inſectari uolūt: ſuam confitētur. Atq̄ eadem illa littera quotiens ultima ē: & uocalē uerbi ſequentis ita cōtingit: ut in eam tranſire poſſit: etiam ſi ſcribitur: tamen parum exprimit: ut Multū ille. & quantū erat. Adeo ut pene cuiuſdam nouæ litteræ ſonū reddat. Neq̄ enī eximit: ſed obſcurat: & tamen aliqua inter duas uocales: ue lut nota ē: ne ipſæ coeant. Videndum etiam ne ſyllabæ uerbi prioris ultimæ ſit primæ ſequentis. Id neqs præcipi miret Ciceroni in epiſtolis excidit. Res mihi inuiſæ uiſæ ſūt Brutæ: & ī carmine. O fortunatam natam me conſulæ romam. Etiam monoſyllaba ſi plura ſunt male continuabunt: quia neceſſe eſt compoſitio multis clauſulis conciſa ſubſultet. Ideoq̄ etiā breuium uerborum ac nominum uitanda continuatio: & ex diuerſo quoq̄ longox. Afferunt enim quandam dicendi tarditatem. Illa quoq̄ uitia ſūt eiuſdem loci: ſi cadētia ſimiliter: & ſimiliter deſinentia: & eodē mō declinata multa iūgantur. Ne uerba quidem uerbis: aut nomina nominibus ſimiliaq̄ iis continuari decet: cum uirtutes etiam ipſæ tedium pariant: niſi gratia uarietatis adiutæ. Membrorum inciſorumq̄ iunctura non eo modo eſt obſeruanda: quo uerborum. q̄q̄ in his extrema & prima coeunt. Sed plurimum refert cōpoſitionis: quæ quibus anteponas. Nam & uomens fruſtis eſculētis uinum redolentibus: gremium ſuum & totum tribunal implet. Et contra. Nam frequentius utar iiſdem diuerſax quoq̄ rerum exemplis: quo ſint magis familiaria. Saxa atq̄ ſolitudines uoci reſpōdent. beſtiæ ſæpe immanes cantu flectuntur atq̄ conſiſtunt. Magis id iſurgebat ſi uerteretur. Nā etſi plus eſt ſaxa: q̄ beſtias commoueri: Ineſt tamen compoſitioni decor. Sed tranſeamus ad numeros. Oīs ſtructura ac dimenſio & copulatio uocum cōſtat: aut numeris: numeros ρυθμουσ accipi uolo: aut μετρὸ ideſt dimenſione quadā: qd etiā ſi cōſtat utrunq̄ pedibus: habet tamen nō ſimplicem differentiā. Nā rhythmi ideſt numeri ſpacio tēpox conſtant. Metra etiā ordine: ideoq̄ alterx eē q̄titatis uī. alterū q̄litatis. Rhythmos aut par ē: ut dactylus. Vnam enim ſyllabam parem breuibꝫ habet. Eſt quidem uis eadem & aliis pedibus. Sed nomen illud tenet. Lōgam eſſe duorum temporum. breuem unius ēt pueri ſciunt. Aut ſeſcuplex: ut pæon: cuius uis eſt ex longa: & tribus breuibus. quique ei cōtrarius ex tribus breuibus & lō-

De Numeris

ῥυθμοσ

græcis litteris rectius ſcriberetur. Aut ſeſcuplex. Rhythmus ſeſcuplex dicitur quī uno tempore plus in ſublatõe abũdat: q̃ in poſitõe aut e cõuerſo. Seſcuplex. n. uno minus eſt q̃ duplex. Sed hoc itereſt: qđ rhythmos idifferẽs dactylos: ne ille priores habet breues an ſequẽtes. Habeat a uocali aſcripta legat. Significat ãt ordinẽ ſyllabaꝝ ī rhythmis nõ eẽ neceſſariũ. Tps. n. ſonũ metit ut a ſublatõe ad poſitionẽ iiſdẽ ſpaciis. Proīde alias ad dimẽſionem in uerſu p dactylo poni nõ poterit anapæſtus aut ſpõdeus. Hic locus ita eſt deprauatus ut nullus ĩteger ſenſus elici poſſit: neq; recte emẽdari niſi forte maior q̃ ut mihi placeat uerboꝝ fieret ĩmutatio

ga: uel alio quoquo mõ tẽpora tria ad duo relata ſeſcuplum: faciunt. aut duplex ut iambus. Nam eſt ex breui & longa: q q̃ eſt ei contrarius. Sunt hi & metrici pedes. Sed hoc itereſt: q̃ rhythmos indifferens. dactylos ne ille priores hẽt breues: an ſequentes. Tempus enī ſonũ metitur: ut a ſublatiõe ad poſitionẽ iiſdẽ ſpaciis: Proinde alias ad dimẽſionẽ. in uerſu pro dactylo põi nõ poterit anapeſtus aut ſpõdeus: nec penes eãdẽ rõnẽ a breuibus incipiet ac deſinet: neq; ſolũ aliũ p alio pedẽ metrorũ rõ nõ r̃cipit: ſed ne dactylũ qdẽ aut forte ſpõdeũ: alterum p altero. Itaq; ſi qnq; cõtinuos dactylos: ut ſũt ī illo. Pandit interea domus oĩpotentis olympi: cõfundas: ſolueris uerſũ. Sũt & illa diſcrimĩa q̃ rhythmis libera ſpacia. metris finita: & iis certæ clauſulæ: illi quo mõ ceperãt currũt uſq; ad μετάβολην. i. tranſitũ ideſt ī aliud genus rhythmi: & q̃ metrũ in uerbis modo. rhythmos etiã ī corporis motu ẽ. Inania quoq; tẽpora rhythmi facilius accipiẽt: q̃q̃ hæc & ī metris accidẽt. maior tamẽ illic licẽtia ẽ: ubi tempora etiã animo metiunt: & pedũ & digitoꝝ ictu interualla ſignant qbuſdã notis: atq; æſtimant quot breues illud ſpaciũ habeat: inde Tetraſmoe: pentaſmoe. Deinceps longiores fiũt pcuſſiones. Nã Semion tempus ẽ unũ. ī compoſitione oratiõis certior: & magis omnibus apta ſeruari debet dimẽſio. Eſt igit ī pedibus: & metrici q̃dẽ pedes adeo reperiunt in oratiõe: ut ī ea frequenter: non ſentientibus nobis omniũ generũ excidãt uerſus. Et contra nihil ẽ p ſe ſcriptũ qđ nõ redigi poſſit ī quædã uerſiculorũ genera uel ī mẽbra: ſed in adeo modeſtos ĩcidimus grãmaticos: quoꝝ fuerũt q̃ lyricoꝝ quædã carmina ī uarias menſuras coegerũt. At Cicero frequẽtiſſime dicit totũ hoc conſtare numeris. Ideoq; reprehẽdit a qbuſdã tãq̃ orationẽ ad rhythmos alliget. Nã ſunt numeri rhythmi ut & ipſe cõſtituit: & ſecuti eũ Vergilius: cũ dicit. Nũeros memini ſi uerba tenerẽ: Et Horatius: Numeriſq; fert lege ſolutis. Inuadunt ergo hãc iter cæteras uocem. Neq; enī Demoſthenes fulmĩa tãtope uibratus dicitur: niſi numeris contorta ferrentur. In quo ſi hoc ſẽtit rhythmis cõtorta diſſentio. Nam rhythmi: ut dixi: neq; finem habent certum: nec ullam in contextu uarietatem:

uerũ aſteriſco potius notãdus ẽ hic locus. ut aliis quoq; aliqd emẽdãdũ reliq̃mus iiſq; p̃cipue: q nihil putãt ī exẽplaribꝫ imutãdũ. Illi quo mõ ſepãt curſt uſq; ad μετάβολην. i. tranſitũ id ẽ ī aliđ gẽus rhythmi. Et ſi hic locus poſtq̃ mihi correctus ẽ: emẽdatu facillimus eẽ uĩ: me tamẽ dubiũ ãxiũq; diu tenuit. Cũ. n. ſic in exẽplaribꝫ ſcriptũ eẽ deprẽderẽ nihil imutare audebã. Cũ uero nihil ĩtegri ſenſus elici poſſe uiderẽ: hoc mõ exiſtiaui eẽ corrigẽdũ: ut ſepãt uerbũ ī cœpit ei nõ diſſimile cõuertat a tamẽ uocali ī ī cõuerſa ac id eſt iterato poſitæ dictiões tollant. hoc mõ. Illi quo mõ cœperit: currũt uſq; ad metabolen id ẽ tranſitũ ī aliud genus rhythmi. Rhythmos ẽt ī corporis motu. Qui ī decẽti corpis motu eſt rhythmus: εὐρύθμια a Fabio ī primo ubi de muſica uerba facit: uocat. Qui ãt tpis loco illius corporis legũt paꝝ mihi quæ a Fabio præcipiunt: ĩtelligere uident: cum quæ recte legunt deprauẽt. Inde tetraſmoe pẽtaſmoe. Tetraſemõ pẽtaſemon legẽdũ mihi uideť. Nã τετράσημον q̃tuor notaꝝ ĩterptari põt: ut πεντάσημον q̃nque. σημαίνω. n. ſignũ notaue dr̃. Et metrici q̃dẽ pedes. Sic Cicero incidere uerbis ī oratiõnẽ etiã ex hoc ĩtelligi põt q̃ uerſus ſæpe ī oratione p ĩprudẽtiã dicimus: qđ uehæmẽter ẽ uitioſum. Sed nõ attẽdĩus nos neque exaudimus noſmetipſos. Senarios uero & Hipponactios effugere uix poſſumus. Magna. n. pte ex iãbis nr̃a conſtat rõ. Et cõtra nihil ẽ qđ p ſa ſcriptũ nõ redigi poſſit in quædã uerſiculorũ genera uelī mẽbra. Hic qdẽ nihil uerboꝝ deeſt: ſed qđ relatiuũ ī alienũ locũ uĩ eẽ trãſlatũ. tria ẽt illa uerba uel ī mẽbra de margie ī cõtextũ uidẽť eẽ trãſlata. Sic. n. legẽdũ. Et ꝯtra nihil ẽ p ſa ſcriptũ qđ nõ redigi poſſit ī q̃dã uerſiculoꝝ genera. Hoc ãt ẽt Diomedes his uerbis cõfirmat. Nulla ĩgt nõ ps orõis ī ali

εὐρυθμια

Τετράσημον

πεντάσημον

vibrasse

q̃ rhythmi aut metri ſpẽm põt figurari. Sed ī adeo moleſtos ĩcidimus grãmaticos: quorũ fuerũt q̃ lyricoꝝ quædã carmina ī uarias mẽſuras coegerũt. Adeo corruptus ẽ hic locus. ut nec p̃cipi nec corrigi ſine emãdato exẽplari poſſe uideať. nec ignoro ab aliis q̃. a qbuſdã ẽt qa legi. Sed quorũ genitiuus magis ſẽſui cõueniť uĩ. Si adeo p certe accipiãus. Quare aſteriſco hic quoq; uĩ notãdus. Neq;. n. Demoſthenes fulmĩa tãtope uibratus dr̃ niſi nũeris cõtorta ferãť. Vibraſſe legẽdũ eẽ loco illius pticipii uibratus & diceť ex oratore Cicero. colligiť.

Et quæ Cicero optime uidet, at teſtatur frequenter, t, littera in, c, mutata ac teſtatur legẽdum eſt. Sic autem Cicero ait, Sed omnis nec claudicans nec quaſi fluctuans & æqualiter conſtanterq; ingrediens numeroſa habetur oro. Atq; id dicendũ numeroſum putatur non quod conſtat e numeris ſed quod ad numeros ꝓxime accedit. Vt magis non arhythmon quod eſſet iſcitum atq; agreſte q̃ rhythmum. Eurythmon quidẽ mihi legendum uidetur q̃uis exemplaria refragentur. Eurythmon autẽ numeroſum, ut Arhythmon innumeroſum poteſt trãſferri. Sũt autem adiectiua & ad compoſitionem referũtur. Ex his uero Ciceronis uerbis id quod ĩquit Fabius pulchre colligit Multũ ĩtereſt ĩqt utr̃ numeroſa ſit, i, ſimilis numerorũ an plane e numeris cõſtet oro. Alter̃ ſi ſit ĩtolerabile uitiũ ẽ, alter̃ niſi ſit: diſſipata & ĩculta & ruẽs eſt oro. Sic etiã quos palæſtritas eẽ uolumus tamẽ eẽ uolumus eos. Quid ſibi hæc uelit ſimilitudo plane mihi nõ liquet niſi uerbum illud uolumus iterato poſitũ ĩnolumus cõtrariũ, u, lr̃æ ĩ, n, cõuerſiõe cõmutet. Sic nãq; ꝓſpicuus huiuſce ſimilitudinis erit ſenſus. Nam quos palæſtritas eẽ nolumus pitos tamẽ palæſtræ eẽ uolumus nõ apalæſtros hoc ẽ ſine ulla paleſtræ peritia Apalæſtri, n, dicũt paleſtræ ĩperiti & luctãdi. Sic Cicero. Itaq; q̃lis eorũ motus quos apaleſtros græci uocãt talis hor̃ mihi uidet oro q non claudunt numeris ſnĩas. Palæſtritæ ut idẽ Fabius ĩ primo exponit: dicũtur & ii a qbus motus geſtuſue corporis formant, & ii qbus maior ps uitæ in oleo ac uino cõſumit: q corpor̃ cura mẽtẽ obruert. Quid ſit igr̃ potius. Quod ſcribẽdũ eſt ut ad nomẽ referat. Oratoriũ dicere ĩtelligat, t, lr̃a in, r, mutata ĩtelligar legat. Nã uel dura ĩter cõmiſſa. Emẽdate in qbuſdã exẽplaribus ſe accuſatiuus aſcriptus legit hoc mõ, iter ſe cõmiſſa. Sed figuris mutare & caſus & numeros. Sic qdẽ legit. Cæter̃ ſi & copula illius ſed loco reponeret: & ſẽſus magis eẽt ꝓſpicuus: & ſupiora cũ ĩferioribꝫ magis cõuenirẽt. Quor̃ uarietas frequẽter gr̃a cõpõnis adſcita etiã ſine noie ſolet eẽ iucũda. Quid ſibi uelit illud ſine noie ſane mihi nõ liq̃t. Quãq; ãt libri refragẽt: ꝓ noie tamẽ fortaſſe nũero ẽ legẽdũ. Rõ uero pedũ. Sic Cicero. Quo ẽt ẽ difficilius orõe utiq; uerſibus q, ĩ illis certa q̃dã & definita lex ẽ: quã ſeq; ſit neceſſe. In dicẽdo ãt nihil ẽ ꝓpoſitũ niſi ne ĩmoderata aut ãguſta aut diſſoluta aut ruens ſit oro. Itaq; nõ ſunt in ea tãq̃ tibicinis percuſſionũ modi ſed uniuerſa comꝑhẽſio & ſpẽs oratiõis clauſa & terminata ẽ qd uoluptatis auriũ iudicatur. Offendet, n, ſimilitudine, oſtẽdit ut ſit ꝑſentis tꝑis legat. Hoc ãt eſt a Cicerõe ſumptũ q inqt. In oronis nũero nihil ẽ tã uitioſũ q̃ ſi ſp eſt idẽ. Et affectiõe deꝑhẽdit, cta ſyllaba ĩteriecta Affectatiõe legat, q̃q̃ ſi affectata legeret: magis mihi ſẽſui cõuẽire uideret. Magis tamẽ & deſideraf in clauſulis. Cicero quoq; ait. Solet ãt q̃ri ĩ ambitu ne uerbor̃ numeri tenẽdi ſint an ĩ primis ꝑtibus atq; extremis. Pleriq;, n, cẽſent cadere tãtũ numeroſe oportere terminariq; ſnĩam. Eſt ãt ut id maxĩe deceat: nõ id ſolũ: Ponẽdus ẽ, n, ille ãbitus nõ abiiciẽdus. Quare qd aures extremũ ſp expectẽt ĩ quoq; acqeſcãt: id uacare numero nõ oportet. Neq;, n, loq poſſunt niſi ex ſyllabis breuibus ac lõgis. Deprauatũ eẽ hũc quoq; locum facile ſed qua cœperunt ſublatione ac poſitiõe ad finem uſq; decurrũt. Oro non deſcendit ad ſtrepitum digitor̃. Et quæ Cicero optime uidet: ac teſtat frequẽter ſe quod numeroſũ ſit quærere: ut magis nõ arhythmon: quod eſſet inſcitũ; atq; agreſte q̃ rythmũ: quod poeticũ eſt eſſe compoſitionẽ uelit: ſicut ẽt quos paleſtritas eẽ nolumus: tamen eſſe nolumus eos q dicẽtur apaleſtri. Verum ea quæ efficit e pedibus æqua cõcluſio nomen aliquod deſiderat. Q uid̃ ſit igitur potius q̃ numerus & oratorius numerus: ut ẽthimema rhetoricus ſyllogiſmus? Ego certe ne ĩ calũniam cadãt: q̃ ne. M. qdẽ Tulliuscaruit: poſco hoc mihi: ut cũ ꝓ cõpoſito dixero numer̃: & ubicũq; iã dixi oratoriũ dicere ĩtelligar. Collocatio aũt uerba iã ꝓbata & electa & uelut aſſignata ſibi debet cõnectere. Nam uel dura inter cõmiſſa potiora ſunt inutilibus. tamẽ & eligere quædã: dũ ex iis quæ idẽ ſignificẽt atq; idẽ ualeant ꝓmiſerim: & adiicere dũ non ocioſa: & detrahere dũ non neceſſaria. Sed figuris mutare & caſus & numeros: quor̃ uarietas frequẽter gr̃a cõpoſitionis adſcita etiã ſine noie ſolet eſſe iucũda. Etiam ubi aliud ratio, aliud conſuetudo poſcit: utrũ uolet ſumat cõpoſitio. Vitauiſſe uel uitaſſe, deprehẽdere uel deprẽdẽr. Coitus etiã ſyllabar̃ non negabo: & qcqd ſententiis aut eloquentiæ nõ nocebit, præcipuũ tamẽ in hoc opus eſt ſcire qd quoq; loco uerbor̃ maxime quadret. Atq; is optime compõet: q hoc ſolum componendi gratia faciet. Ratio uero pedũ in oratiõe eſt multo q̃ in uerſu difficilior: primũ q, uerſus paucis cõtinetur, oratio longiores habet ſæpe circuitus. Deide q, uerſus ſẽper ſimilis ſibi ẽ & una ratione decurrit. oratiõis compoſitio niſi uaria ẽ: & offendẽt ſimilitudine: & affectatione deprehẽditur: & in omni qdẽ corpore: totoq; (ut ita dixerĩ) tractu: numeris ĩſerta. Neq; enim loq poſſunt niſi ex ſyllabis breuibꝫ ac longis: ex quibus pedes fiunt. Magis tamen & deſideratur in clauſulis: & apparet. primum quia ſenſus omnis habet ſuum finem: poſſidetq; naturale interuallum: quo a ſequẽtis initio diuidat. Deinde q, aures cõtinuã uocẽ ſecutæ ductæq; uelut

Nũſ Oratorius

Paleſtritæ et

nũo

Pedes in ꝓrõe admod̃ difficiles

oſtendit affectata

hinc apparet: quod quēnam habeat ſenſum non intelligitur. Si autem corrigi poſſe uidetur: ut non loqui ſed ſequi legatur hoc modo. Neq; enim ſequi poſſunt. Sequuntur enim oriunturq; numeri ex ſyllabis breuibus ac longis. quidam ſic emendant ut poſſumus legatur. Non enim cohærent aliis ſed præcedentibus ſeruiūt exordiū ſumant. Hic locus ita eſt corruptus: ut ſenſus ſibi ipſi uideatur eſſe contrarius. Si enim initia aliis nō cohærent: quo modo præcedentibus ſeruiunt? Quare hic quoq; aſteriſco ſignatus aliis relinquatur corrigē/dus: ne nimiū multa nobis imutare permittamus. Sic aūt corrigi poſſe uidetur. ut ſed particula expūgatur ac loco eius neque negatio reponatur atq; ſed particula & nouū ac ſumūt aſcribantur. hoc modo. Non enim cohærent aliis neq; præcedentibus ſeruiūt: ſed nouū exordiū ſumunt.

prono decurrentis orationis flumine tum magis iudicant: cū ille impetus ſtetit & intuendi tēpus dedit. Nō igit̄ durum ſit neq; abruptū: quo animi uelut reſpirant ac reficiunt̄. hæc eſt ſedes orationis. hoc auditor expectat. his laus oīs declamat. Proximam clauſulis diligentiā poſtulāt initia. Nā & ad hæc ītentus auditor ē. ſed eorum facilior ratio ē. Nō. n. cohærent aliis: ſed̄ præcedentibus ſeruiūt: exordiū ſumāt: cū ea quanlibet ſit. m. compoſita ipſā gratiā pdat: ſi ad eā rupta uia uenie/mus. Nanq; cū ſit ut Demoſthenis ſeuera uideā compoſitio πρῶ τον μεν ο ανδρες αθηναιοι τοις θεοις ευχομαι/πασικαι ωασαις Et illa quæ ab uno: q; ſcīā Bruto minus p batur cæteris placet καν μητωβαλλοιμην αυτοιην: Cice ronem carpant ī his. Familiaris cœperat eē balneatori. & nō minus dura. archipiratæ nā balneatori & archipiratæ idem finis eſt: qui πασικαι ωασαις q αυτοιην. ſed priora ſūt: iō ſeueriora. Eſt in eo quoq; nonnihil: q; hic ſingulis uerbis bini pedes cōtinētur: quod ēt ī carminibus ē pmolle: nec ſolū ubi qnæ ſyllabæ nectunt̄: ut ī iis. Fortiſſima tyndaridarȳ: ſed etiā quaternæ: cū uerſus cludit̄ appēnino: & armamentis: & orio ne. Quare hic quoq; uitādū ē: ne pluriū ſyllabarȳ iis uerbis utamur in fine. Mediis quoq; nō ea mō cura ſit: ut inter ſe co hæreant: ſed ne pigra: ne longa ſint. ne quod nūc maximū ui tiū eſt: breuiū contextu reſultent ac ſonū reddant pene pueri liū crepitaculorū. Nā ut initia clauſulæq; plurimū momenti hēnt: quotiēs ĩcipit ſenſus aut deſinit: ſic in mediis quoq; ſūt qdā conatus: q leuiter iſiſtūt. Vt currētiū pes ēt ſi nō morat̄ tamē ueſtigiū facit. Itaq; nō mō membra: atq; inciſa bene ĩci pere atq; ĩcludi decet: ſed etiā in his quæ non dubie contexta ſūt: nec reſpiratione utunt̄ illi uel occulti gradus. Quis enī dubitet unū ſēſū & unius ſpiritus eſſe? Animaduerti iudices oēm accuſatoris orationē ī duas diuiſā eē ptes. Tamē & duo prima uerba: & tria pxia: & deinceps duo rurſus: ac tria ſuos q̄ſi numeros habēt ſpiritū ſuſtinētes: ſicut apud rhythmicos æſtimantur hæ pticulæ. prout ſunt graues. acres. lentæ. cele/res. remiſſæ. exultātes. Proīde id quod ex illis conficitur: aut ſeuerum: aut luxurioſum: aut quadratum: aut ſolutum erit. Quædam etiam clauſulæ ſūt claudæ atque pendentes: ſi re

loco eius neque negatio reponatur atq; ſed particula & nouū ac ſumūt aſcribantur. hoc modo. Non enim cohærent aliis neq; præcedentibus ſeruiūt: ſed nouū exordiū ſumunt.

Cum ea quālibet ſic enim cōpoſi ta ipſa gratiā perdet. Mendoſus hic quoq; eſt locus: qui ſit uidetur poſ/ſe emendari: ut. cum. conuerſa ſit le gatur. atq; enim particula ut otioſa expūgatur ac ipſam & perdat legat̄ hoc modo. Cum ea quālibet ſit cō/poſita ipſam gratiā perdat. De clau ſula uero hæc dicūtur: circa quā dif ficilior maior compoſitionis eſt ra/tio q̄ circa principia. Namq; cum ſit ut Demoſthēis uera uideā cōpo ſitio. Hic quoq; locus corruptior ē q̄ ut facile corrigi poſſit. Fortaſſis āt ſeuera pro uera legendum eſt ac ui detur uerbum ante genitiuum De moſthenis eſt collocandum. Hoc modo. Nanq; cum ſit: ut uideā De moſthenis uideā ſeuera cōpoſitio. Sunt aūt hæc exempla ex oratione Demoſthenis pro Cteſiphonte ſū/pta. Ciceronem carpāt. Tria hæc uerba: Nō deſunt qui mihi hic uel repugnantibus exemplaribus aſcri benda uidentur cum citra ea ĩteger ſenſus nō habeatur. hoc modo Nō deſunt qui Ciceronē carpāt. Sed priora ſunt. ideo ſeueriora. Sic qui/dem recte legi ſuperuacuum foret admonere: niſi quidam tot tantiſq; deprauationibus alias quoq; ſuis commentationibus adiicierēt: prio ra in propiora ex commodo quidē ſuo: ſed citra ullam ratiōem cōmu/tantes. Neq; enim propiora ulli ni/ſi ineptiſſimū ſenſui conuenire po/teſt: cū cauſam aſſignet Fabius cur illa Demoſthenica Ciceroniāis ſint ſeueriora. Priora nanq; & antiquio ra ſolent poſteriōribus ac recentio/ribus ſeueriora eſſe. Ne plurimū ſyllabarum his uerbis utamur in fi ne. m. littera expuncta plurium le/gatur. his uero ablatiuus ut otioſus eradatur. Molliora autem eſſe lon/giora uerba notat & Perſius cū ait

Sed numeris decor eſt & iunctura addita crudis. Claudere ſic didicit uerſum Berecinthius Atys. Et qui ceru leum dirimebat Nerea Delphin. Sic conſtam longo ſubduximus Apenino. Qui leuiter inſiſtunt. Terſylla/ba aſcribatur ut interſiſtunt legatur. Atque includi decet. In præpoſitione eraſa cludi legendum uidetur.

Nondum,P.Romanus,Emendate in ſeptima in Verrem actione unde hoc exemplum eſt ſumptum le/gitur non uult pro illo nondum, Vt ad eas tantum dabis,Adeas coniuncte ut unum ſit uerbum eſt legen dum,Verba aũt ſũt Ciceronis in Vertem actione ſeptima, In oratione fieri multo fidiſſimum eſt, Aliquid uerborum manifeſte huic ſenſui deeſt præterq̃ quod fœdiſſimum pro illo fidiſſimum eſt legendum,Ac for taſſe uerſum aſcribere conuenit,hoc modo,Verſum in oratione fieri multo fœdiſſimum eſt totum, Sed etiam in parte deforme,Sic quidem recte legi uidetur,uerum loco illius ſed particulæ aduerſatiuæ eſt uerbũ acutius intuenti uidebitur reponen dum, Aut uerſus prior ingreſſu, Corrupte quidem ſic legitur,Nam loco illius uerſus:mihi rurſus legẽ/dum uidetur,Sic enim ſenſus inte/gritas expoſit,uerſus enĩ facile ſub/intelligi põt,In ẽt præpoſitio uidet aſcribẽda ut in ingreſſu legat, Nã quidem contra ſæpe etiam decet, Imperiti elegãtiæ latiæ Ariſtotelis operum interpretes frequẽtiſſime ſic loquũt:ut has tres particulas nã quidem certe coniungãt,Iſtiuſmo/di uero ineptiis Fabii dicta inquina ta permittere grande flagitium eſt, Quare uel nullis mihi aſtipulanti/bus exemplaribus loco illius quidẽ quo eſt legendum eſſe contẽderim hoc modo,Nã quod eſt contra, Sic enim & ſenſus eſt integer & elegan tia Fabio digna, Nam nimis fre/quens octonarium inchoat,Hic lo/cus mihi nec percipitur & deprava tus uidetur,Quare huic quoq; aſte riſcus apponatur:quo a præſtanti/bus ingeniis facilius corrigat, Illi nimis ſunt notabiles:qa hoc genus ſermonis ꝓximũ eſt, Ita qdẽ legit, Sed,c,lſa aſcripta illic &minus loco nimis & ſermoni lſa,s,expũcta legẽ dũ eẽ cõtẽderi:ut itelligamus ĩ epi/ſtolis fines hexametroꝝ minus eẽ notabiles:cũ epiſtolaris ſtilus ꝓxi/me ad ſermonẽ accedat, Nõ mino re aũt cura uitãdũ ẽ qcqd eſt ἐυρυθ/μον hoc ẽ numeroſũ,ſed mihi cor rupte ſic legi uidet, πεντημιμερὶσ a græcis dicitur,Tranſfertur quina ria cæſura,Fit autem cum poſt du/os pedes relinquitur ſyllaba termi/nans partem orationis, Et hæc om nia ĩ tribus uerbis & thucididis ἐν/ρύμασι καρὲσ ἐφανησαν,hoc ẽ ĩ ꝓpugnaculis Cares ſẽ uiſi, Ex mol liſſimo rhythmoꝝ genere excidat, n lſa aſcripta excidãt legat, Sed qa oẽm oratoriã cõſtare dixi, Emẽda/te ĩ qbuſdã exẽplaribus nõ oẽm ſed oronẽ & pedibus ablatiuũ aſcriptũ legimus,hoc mõ,Sed qa oronẽ ora toriã cõſtare pedibus dixi, Quoꝝ noſa q̃ uaria tradũt:cõſtituendũ eſt quo quenq; appellemus, Quid ſibi uelit hoc loco q̃ pticula nõ liqt mi/hi,certe ſẽſui nõ cõgruit, Quare ꝓ eo quoniã puto rponẽdũ,ut quoq; linquantur:ſed ſequentibus ſuſcipi ac ſuſtineri ſolent:eoq; fa cto uitiũ,quod erat ĩ fine:cõtinuatio emẽdat,Nõ uult.P.r.ob ſoletis criminibus accuſari Verrẽ,durũ ſi deſinas:ſed cũ ẽ cõ tinuatũ iis quæ ſequũt:q̃q̃ natura ipſa diuiſa ſint,Noua po/ſtulat,ĩaudita deſiderat,ſaluus eſt curſus, Vt adeas tantũ da bis,male cluderet,Nã & trimetri uerſus ps ultima ẽ, excipit Vt cibũ ueſtitũq; ĩtroferre liceat tãtũ,preceps adhuc,firma/tur:ac ſuſtinet ultima,Recuſabat nemo, Verſũ ĩ oronе fieri multo fœdiſſimũ eſt totũ:ſed etiã ĩ pte deforme: utiq; ſi pars poſterior in clauſula deprehendatur:aut uerſus prior ingreſ/ſu,Nam quidem contra ſæpe etiam decet: quia & cludit: & interĩ optime prima ps uerſus:dum ĩtra paucas ſyllabas præ cipue ſenarii atq; octonarii,ĩ africa fuiſſe,iitiũ ſenarii eſt, pri mũ ꝓ.Q.Ligario caput cludit,eẽ uideat, Nã nimis frequẽs octõariũ ĩcohat,Talia ſũt Demoſthenis παϲι καὶ παϲαὶϲ καὶ παϲιν υμιν & totũ pene principiũ,& ultima uerſuũ ini tio cõueniunt oratiõis,Et ſi uereor iudices & Animaduerti iu dices,Sed initia initiis non cõueniũt,Titus Liuius hexametri exordio cœpit:facturus ne opæprecium ſim,Nã ita editũ eſt ꝓ melius q̃ quo mõ emẽdat, Nec clauſulæ clauſulis:ut Cice ro,Q uo me uertã neſcio:q trimetri finis eſt,trimetrũ & pro miſero dicere liceat,Sex,n,pedes tres pcuſſiones habẽt,Peius claudit finis exhametri:ut Brutus ĩ epiſtolis, Neq;,n,illi ma lũt habere tutores aut defẽſores q̃q̃ ſciũt placuiſſe Catõni,Illi nimis ſũt notabiles:qa hoc genus ſermonis ꝓximũ ẽ, Itaq; & uerſus hic fere excidũt:quos Brutus ipſo componẽdi ductus ſtudio ſæpiſſime facit,nõ raro Aſinius,Sed ẽt Cicero nõnun q̃:ut in principio ſtatim orationis ĩ Luciũ Piſonẽ,Proh dii ĩ/mortales:qui hic illuxit dies(Nõ minore ãt cura uitãdum ẽ: qcqd ẽ ἔυρυθμον:q̃le eſt apud Saluſtium, Falſo queritꝰ de natura ſua,q̃uis,n,iuncta ſit:tamẽ ſoluta uideri debet oratio, Atq Plato diligentiſſimus cõpoſitiõis in timæo prima ſtatim pte uitare iſta nõ potuit,Nã & initium hexametri ſtatim iue nias:& anacreontiõ ꝓtinus colon efficias:& ſi uelis trimetrõ: & quod duobus pedibus & pte πέντημιμερὶσ a græcis dici tur:& hæc oĩa ĩ tribus uerbis & Thucydidis ἐνερυμασικα/ρὲσ ἔφανησαν ex molliſſimo rythmoꝝ genere excidat, Sed qa oronem oratoriã cõſtare pedibꝰ dixi:aliqua de iis quoq; quorum nomina q̃uaria tradunt: conſtituendum eſt: quo quẽque appellemus,& quidem Ciceronẽ ſequar, Nã is emi nentiſſimos græcorum eſt ſecutus:excepto ꝓ pedes mihi tri

ſyllaba aſcripta traduntur uidetur eſſe legendum, hoc modo. Quorum nomina quoniam uaria tradũtur.

Quanq̃ ille pæone Dochimoq; quoq; prior. Huic loco ſine controuerſia aliquid uerbi deeſt. Forſitan autẽ utatur eſt aſcribendum ut legatur. Quanq̃ ille pæone dochimoq; utatur. Conſtat autem Dochimus qui & Dochemius dicitur ex prima breui, duabus longis, breui & longa ut reipublicæ. Quicquid enim ſupra tri ſyllabas id eſt ex pluribus pedibus. s littera aſcripta tris legendũ eſt ſeorſum ab illo ſyllabas, hoc mõdo. Quic quid enim ſupra tris ſyllabas. Hunc non ut alii trochæum nominemus. Vbiq; Fabius choreum pro pede biſyllabo accipit. Trocheum uero eundem eſſe cum tribracho ſentit: id quod aperte ex iis quæ ſequun tur apparet. Quare ne ſibi Fabius parum conſtare uideatur hoc quo que loco choreũ legamus, hoc mõ do. Hunc nos ut alii choreum no minemus. Quod quidẽ eo magis affirmare auſim quod in quibuſ dam exemplaribus hoc modo legi tur. Choreum nos ut alii trochæ um nominemus, hoc eſt q̃uis ab ali is uocetur trocheus: tamẽ nos cho reum nominemus. Longis bre uẽ præcedentibus Bacchius. Quis erederet hic quoque flagitium eſ ſe admiſſum? Atqui tantum eſt ut Bacchii uis naturaque euertatur ni ſi corrigatur, Bacchius nanque con ſtat ex breui & duabus lõgis. Qua re niſi forte Fabius ab aliis diſſen tit, hoc modo mihi legendum uide tur. Longas breui præcedente Bac chius. Vt q̃uis neq; plus duobus temporibus neque uno minus ha bere uideantur: ideoque in metris omnes breues longæq; inter ſe ob ſeſſæ ſunt pares latæ: attamẽ neſcio ſi quicq̃ ſupſit aut deſit. Hic locus ita eſt deprauatus: ut aſteriſco facili us q̃ integra emẽdatione mihi cor rigi poſſit. Lateat quidem p illo la tæ uidetur eſſe legẽdum. Sed ne ſic quidẽ integer efficitur ſenſus. Ve ritas uero quia patitur. Hic quoq; ſenſus mihi emendatione indigere uidetur. A breuis, gre breuis fa ciet tamen longam, a, priorem. Hic quoq; locus uideť corruptus aſte riſcoque notandus. Nec ignoro in quibuſdam exemplaribus legi ſic. Nam a breuem, gre, breuis faciat ta men longam a priorem. Sed illud a breuem reſpuit ſenſus. Sic autẽ re cte legeretur. Nam licet, græ, breuis ſit: fecit tamen longam, a, priorem.

Vt alios pedes ita eligerent alios dãnarent, ut particula uidetur aſcri benda, hoc modo ut alios damna rent. Fugiat trochæum alterius tarditate & enim alterius celeritate damnata. Aperte pedis alicuius no men hic deeſſe uideť. Aſcribamus igitur moloſſum atq; & copulam & enim etiam particula eraſa hoc modo. Fugiat moloſſũ & trocheũ

Dochimus

choreum

longas breui præce

moloſſum e

ſyllabos nõ uidetur excedere: q̃q̃ ille pæone dochimoq; quo rũ prior ĩ quatuor: ſecũdus ĩ qnq; excurri putať. Nec tamen ipſe diſſimulat q̃buſdam numeros uideri nõ pedes: neq; ĩme rito. Q uicqd enim ſupra tris ſyllabas: id eſt ex pluribꝰ pedi bus. Ergo cũ cõſtẽt quatuor pedes binis: octo ternis. ſpondeũ longis duabus. pyrrichium quẽ alii periambũ uocant breui bus. Iambũ breui longaq;. huic contrariũ e lõga & breui. hũc nos ut alii trocheũ noiemus. Ex his uero qui ternas ſyllabas habẽt dactylũ longa duabuſq; breuibus. huic tẽporibus pa rẽ ſed retro actum appellari conſtat anapæſton. Media inter longas breuis faciet amphimacrum: ſed frequentius eius no men eſt creticus. longa inter breues amphibrachis. huic cõ trarius longis breuem præcedentibus bachius: cui cõtrarius palimbachius erit. tres breues trocheum: quẽ tribrachin dici uolũt: qui choreo trochei nomen ĩponũt. totidẽ longæ mo loſſon efficiũt. Horum pedũ nullus nõ in orationẽ uenit. Sed quo quiq; ſũt tẽporibus pleniores: lõgiſq; ſyllabis magis ſta biles: hi grauiorem faciũt orationem. breues celerem ac mo bilem. utrunq; locis utile. Nã & illud ubi opus eſt uelocitate tardũ & ſegne: & hoc ubi pondus exigitur præceps ac reſul tãs merito dãnetur. Sit in hoc quoq; aliqd fortaſſe momenti: quod & longis lõgiores: & breuibus ſũt breuiores ſyllabæ: ut q̃uis neq; plus duobus tẽporibus: neq; uno minus habere ui deant. Ideoq; in metris oẽs breues lõgæq; inter ſe obſeſſæ ſũt pares latæ. Attamẽ neſcio ſi qcq̃ ſuperſit aut deſit. Nã uerſuũ ꝓpria cõditio eſt. Ideoq; in his quædã etiã cõmunes. Veritas uero qa patiť æque breuẽ eẽ uel longam uocalẽ: cũ eſt ſola: q̃ cũ eam conſonãtes una plures ue præcedũt. Certe in dimẽſi one pedum: ſyllaba quæ eſt breuis inſequente alia uel breui: quæ tamẽ duas primas cõſonãtes habeat fit longa: ut Agre ſtẽ tenui muſã meditaris auena. a breuis: gre breuis: faciet ta mẽ longã a priorẽ. Dat igiť illi aliqd ex ſuo tẽpore. quo mõ niſi habet pluſq̃ quæ breuiſſima: qualis ipſa eẽt detractis cõ ſonãtibus: nũc unũ tẽpus accõmodat p riori: & unũ accipit a ſequẽte. ita duæ natura breues poſitiõe ſũt tẽporũ q̃tuor. Mi ror aũt ĩ hac opinione doctiſſimꝰ os hoies fuiſſe: ut alios pedes ita eligerent. alios damnarent: quaſi ullus eſſet quem non ſit neceſſe in or atione deprehendi. Licet enim pæonem ſequa tur Ephorus inuentum a Thraſymacho: probatum ab Ari ſtotele: dactylumque ut temperatores breuibus ac longis: fu giat trocheum alterius tarditate. & enim alterius celeritate

alterius tarditate,alterius celeritate dãnata. Trocheum ut minus cur rẽtes dãnet,Nõ trocheũ ſed choreũ eſt legẽdũ. Eiq; chordacis nomẽ ĩponat,Cur choreo trochæo nomẽ chordacis ĩpoſuerit Ariſtoteles nõ memini me legiſſe,Fortaſſis ãt a genere ſaltatiõis:quæ chordax dr̃: nomẽ hoc trochæo:q idẽ eſt cũ tribracho ĩpoſuit Ariſtoteles. Irrũpent etiã adiũctos,Deprauatus ita mihi uideť hic locus ut quo uero modo corrigi poſſit ignoré. Itemq; ſotadeo aduitet retro trimetros. Aſteriſco hic quoq; locus indiget,Nã obſcurior eſt quã ut itelligi poſſit aut emẽdari.Nec ignoro adiuret a quibuſdã legi expõiq; adiũgat ſeq; ſi iureiurãdo,ſed mihi lõge a uero Fabii ſenſu aberrare uidenť. Sed refert quæ cũ q̃q; optime coeat,Quæ particula eraſa,Qua legať ut iã ſæpius diximus. Acreſq; ex breuibus ad lõgas ĩſurgũt,Leuioreſq; a lõgis in breues deſcẽdũt. Quæ utrobiq; cũ diphthõgo ſcribẽdũ eſt:ne cõiũctio uideať:cũ ſenſus relatiuũ expoſcit. Leniores etiã,u lr̃a in,n.conuerſa legendũ eſt. Leuibus utamur,Animaduerti iudices ſcilicet ꝓ Cluẽtio recte,Quid ſibi uelit hoc loco Fabius mihi liqdo nõ pcipio,Quãuis leuius ꝓ leuibus uideã eſſe legẽdum & ꝓ illo ſcilicet ab aliis ſed legi nõ ignoré. Quod initiũ eius ptitiõis ſimile eſt,genitiuus ille eius ut otioſus mihi uꝝ eradẽdus,Partitiõi ét s lr̃a eraſa ẽ legẽdũ hoc mõ,Quod initiũ ptitõi ſimile ẽ. Sed cludẽte & ĩ breues,In p̃põ ut redũdãs ẽ eradẽda Quod uꝝ aliqd uocabitis tp̃e ex eo qđ iſeqť accedre,uacãtis tpis caſtigate in qbuſdã legiť exẽplaribꝰ. Quã illud ũſus eſt cõfiteri,In or̃one ꝓ Libario legiť,Auſus eſt cõfiteri. Retrorſũ ãt q̃ plus tribus iiq; ſi nõ ternas ſyllabas hẽbũt repetẽdi ſť,Emẽdatõe qdẽ idiget hic locus,Sed Aſteriſco facilius q̃ ulla emẽdatõe mihi illuſtrari põt. Põt tamẽ uel unus eẽ dichoreus,Apte hic Fabius Dichoreũ ꝓ ditrocheo ponit,& choreũ ꝓ trochæo,Cũ pæon quẽ aptũ initiis putãt & pria lõga & trib̃ breuibus hoc ẽ ex trochæo & pyrrhichio cõſtet. Eſt & dochimus qui fit ex bacchio & iambo & cretico ſtabilis in clauſulis & ſeuerus,Niſi a ſe ipſo diſſentit Fabius:mendis nõ uacat hic locus,Dochimus nanq; ſupius ex Ciceronis ſnĩa in qnq; demum ſyllabas excurrere affirmauit,nunc eũdem ex bacchio & iambo & cretico ait conſtare:quod ſi recipiamus in octo ſyllabas aperte excurret, Nam & bacchius & creticus triſyllabi ſunt pedes,Iambus uero ex duabus conſtat

damnata.Herous qui eſt idem dactylus Ariſtoteli amplior. iambus humanior uideatur:trocheũ ut nimis currentem dãnet:eiq; chordacis nomen ĩponat:eadẽq; dicant Theodectes ac Theophraſtus.ſimilia poſt eos Halicarnaſeus Dionyſius. Irrũpẽt etiam adiũctos:nec ſemp illis heroo aut pæone ſuo: quem quia uerſus raro facit:maxime laudant:uti licebit: Vt ſint tamen aliis alii crebriores:non uerba faciẽt:quæ neq; augeri:nec minui:nec ſicut modulatiõe ꝓduci aut corripi poſſint:ſed trãſmutatio & collocatio.Pleriq; enim ex commiſuris eorũ:uel diuiſiõe fiunt pedes:quo fit ut iiſdem uerbis alii atq; alii uerſus fiãt:ut memini quẽdã nõ ignobilem poetam ita luſiſſe Aſtra tenet cælũ.mare claſſes.area meſſem.Hic retrorſum ſit ſotadeus:itẽq; ſotadeo adiuret retro trimetros caput exeruit mobile pinus repetita.Miſcendi ergo ſũt:curandũq; ut ſint plures qui placeãt:& circunfuſi bonis deteriores lateant.Nec uero in litteris ſyllabiſq; natura mutatur: ſed refert quæ cũ quaq; optime coeat.Plurimum igitur auctoritatis:ut dixi:& ponderis habẽt longæ.celeritatis breues:quæ ſi miſcenť quibuſdam longis currunt:ſi continuanť exultant. acres quæ ex breuibus ad longas inſurgũt.leniores quæ a lõgis in breues deſcendunt.Optime incipitur a lõgis.recte aliquãdo a breuibus:ut Nouum crimen:leuibus utamur.Animaduerti iudices ſcilicet pro Cluentio recte:quod initiũ eius ptitionis ſimile ẽ:quæ celeritate gaudet.Clauſula quoq; e lõgis firmiſſima ẽ.ſed cludẽt & ĩ breues:q̃uis habeať indifferẽs ultima.Neq;.n.ego ignoro ĩ fine ꝓ longa accipi breuem: qđ uidetur aliquid uacãtis tẽporis:ex eo quod ſequiť accedere: aures tamẽ cõſulens meas intelligo multũ referre: utrũ ne lõga ſit quæ cludit:an ꝓ longa.Neq;.n.tã plenũ eſt. Dicere incipiẽtẽ timere:q̃ illud auſus ẽ confiteri.Atq ſi nihil refert:breuis an lõga ſit ultima:idem pes erit.Verũ neſcio quomodo ſe debit hoc,illud ſubſiſtet:quo moti quidã lõgæ ultimæ tria tẽpora dederunt:ut illud tẽpus:qđ breuis ex lõga accipit: huic quoq; accederet.Nec ſolũ refert qs claudat:ſed qs antecedat Retrorſũ aũt quæ plus tribus:iiq; ſi nõ ternas ſyllabas habebunt:repetẽdi ſunt.Abſit tamen poetica obſeruatio. neq; minus duobus:alioqn pes erit:nõ numerus. Põt tamẽ uel unus eſſe dichoreus ſi unus eſt:q cõſtet ex duobus choreis. Itemq; pæon quod eſt ex choreo & pyrrhichio:quẽ aptũ initiis putant:uel contra qui eſt e tribus breuibus & longa: cui clauſulam aſſignant:de quibus fere duobus ſcriptores huius artis loquuntur,Alii omnes quotcunque ſint temporum:quæ ad rationem pertineãt:pæonas appellant. Eſt & dochimus qui

ſyllabis. Quare ne Fabius ſibi ipſi uideatur: contrarius: aut illud & cretico tollendū. Cōſtat enim bacchio & iābo ſolis Dochimus. aut uel cōſtet particula & iābo ablatiuus itez ſcribēdi uidenť: ut in qbuſdā legiť exēplaribus. hoc mō. uel iābo & cretico. Spōdeus quoq; quo plurimū eſt Demoſthenes uſus. in eodē ſemp per ſe habet. Hæc ultima uerba mihi nō pcipiunť. Indigere. n. aſteriſco uidenť. Niſi morā p illis in eodē: ut in qbuſdā ſcriptū ē exēplaribus: legamus. Optime præcedet eū creticos. s lra aſcripta creticos legēdū eē: apte exēplo qđ ſubiiciť ex Miloniana patet. Criminis nāq; Creticus eſt cā ſpōdæus.

fit ex bacchio & iābo & cretico: ſtabilis ī clauſulis & ſeuerus. Spōdeus quoq; quo plurimū ē Demoſthenes uſus morā ſp p ſe habet. optime præcedet eū creticos: ut ī hoc. De quo ego nihil dicam niſi depellendi criminis cauſa. Illud eſt quod ſupra dixi multum referre: uno ne uerbo pedes ſint duo cōprehenſi: an uterq; liber. Sic. n. fit forte criminis cā. molle archipiratæ. mollius ſi tribachys præcedat facilitates. temeritates Eſt. n. quoddam ipſa diuiſione in uerborum latēs tempus: ut in pentrametri medio ſpondeo: q niſi alterius uerbi ī fine: alterius in initio conſtet: uerſum non efficit. Pōt etiam ſi minus bene præponi anapeſtus. muliere non ſolum nobili: uerum etiam nota. tum anapeſtus & creticus: iambo quoq; q ē utroq; ſyllaba minor. præcedet. n. tres longas breuis. ſed ſpondeus iambo racte præponiť. Iiſdem in armis fui. tum ſpondeus & bacchius: ſic enim fiet ultimus dochimius in armis fui. Ex iis quæ ſupra probaui apparet moloſſō quoq; clauſulæ conuenire: dum habeāt ex quocunq; pede ante ſe breuem. Illud ſcimus ubicunq; ſunt eſſe pro nobis. Minus grauis erit ſpondeus præcedēte ſe pyrrhichio: ut iudicii iuniani. & adhuc peius priore pæone: ut Brute dubitaui: niſi potius hoc eſſe ueli/mus dactylum & bacchium. Duo ſpondei non fere coniūgi patiuntur: quæ ī uerſu quoq; notabilis clauſula eſt: niſi cum id fieri poteſt ex tribus quaſi membris. Cur de profugis noſtris copias comparatis contra nos. una ſyllaba duabus una Ne dactylus quidem ſpondeo bene præponitur. quia finem uerſus damnamus ī fine orationis. Bacchius & cludit: & ſibi iungitur. Venenum timeres. uel choreum & ſpondeum ante amat: ut uenenū timeres: cōtrarius quoq; q ē cludet niſi ſi ultimā lōgā eē uolumus: optimeq; habebit āte ſe moloſſō. cibis reſpſū aut bacchium: quod hic pōt: nos poſſemus. Sed uerius erit claudere choreū præcedēti ſpōdeo. Nam hic potius ē numerus. nos poſſumus. & romanus ſum. Claudet & dichoreus pes idem ſibi ipſi iungetur: quo aſiani ſūt uſi plurimum. Cuius exemplum Cicero ponit. Patris dictum ſapiēs temeritas filii cōprobauit. Accipiet ante ſe choreus & pyrrhichiū. Oēs

Mollius ſi tribrachys p̄cedat facultates. temeritates. Quidā priori exē plō moti: qa nihil tribracho conuenit: totū hoc præceptū deprauarūt legētes Moloſſus tribrachū p̄cedat qđ ſane flagitiū eſt pq̄ grāde. Nam neq; eo modo exēplū conſtruit p̄ceptioni: & Fabius de pedibꝫ duobus uno uerbo cōprehēſis nunc loquiť. Quare exēplū illud facultates in haud diſſimile uerbū facilitates mihi cōmutandū uideť. Nā facilitates dictio & tribrachū cōprehēdit & ſpōdæū quemadmodum temeritates.

Eſt. n. quoddā mediū ipa diuiſione in uerboꝫ. In præpō in locū ſuū referēda uideť: ut ipſa in diuiſione legať. Qui niſi alterius uerbi ī fine. alterius ī initio cōſtet. In præpō utrīq; eradēda uideť. Cōſtat. n. uerbū ablatiuo citra ī præpōnē iūgiť.

Sed ſpōdeus iābo recte præpōniť. Et copula mihi aſcribenda uidetur hoc mō. Sed & ſpōdeus. Iiſdē in armis fui. Iiſdē ablatiuus & præpō in ſequēs exēplū mihi trāſferēda uidenť. Armis nāq; ſpōdeus eſt. fui iābus. Iiſdē aūt in armis exēplū uideť eē præcepti ſequētis. Spōdeus eſt. n. cū bacchio & iambo. In ultimis aūt duobꝫ uerbis armis fui dochimus eſt. Sic. n. fiet ultimus dochimus In præpō eſt aſcribēda ut ī ultimis legať. Minus grauis erit ſpondæus præcedēte ſe pyrrhichio. Se ꝓnomē ut otioſum & icōgrue appoſitū uideť oblinēdū: ne more iperiti uulgi Fabius loq uideať hoc ꝓnoie ſui fere ſemp abutētis. Et ad hoc peius priore Pæone. Adhuc o uocali in u mutata legendū eſt. Quæ in uerſu quoq; nobis clauſula ē. Caſtigate ī qbuſdā exēplaribus notabilis legiť. Vna ſyllaba duabꝫ una. Hæc uerba mihi nō pcipiūtur ſupflueq; aſcripta uidenť. Vel choreū & ſpōdæū ante amat. ut uenenū timeres Aut aliqd uerboꝫ deeſt huic loco: aut illa duo uerba uel choreū ſūt ſupuacua. Neq; n. ī hoc exēplo choreus Bacchiū antecedit. Se ēt ꝓnomē mihi aſcribēdū uideť hoc mō. Et ſpōdeū āte ſe amat. Cibis reſpſū. Hoc exēplū mihi nō uī ītegrū eē. Neq; n. ī illis duobꝫ uerbis iſūt moloſſus ac pælibacchius. Accipiet āte ſe choreū & pyrrhichiū. Aperte eo exēplo qđ iferť colligiť ſēſū expoſceť: ut choreus legať nō choreū hoc mō. Accipiet āte ſe choreus & pyrrhichiū. Nā illud ultimū uerbū ſupabat & pyrrhichio cōſtat & choreo. Claudet & dichoreus pes idē ſibi ipī iūgeť. Vnius hic ptículæ defectu ita ſēſus obſcuratur: ut ītegre nō pcipiať: q hac cōdicionali ptícula ſi aſcripta maxime pſpicuus reddiť hoc mō. Claudet & dichoreus ſi pes idem ſibi ipſi iungetur

Si non eum maluimus esse bac/chium, I uocali expũcta malumus est legendum. Hinc autẽ manifeste apparet Bacchiũ ex Fabii quoq; sententia ex breui & duabus longis cõstare: ut superius diximus. Illa obseruatõe ex trochæo fit anapæstus, s. littera in. f mutata Fit est legendũ

Nam si pæon est, c littera ascripta sic mihi uidetur esse legendum. Ex choreo nãq; & pyrrhichio efficitur pæon primus: qui maxime initiis cõuenit. Quod deprecatus a diis immortalibus. In oratiõe pro Muræna unde sumptum uidetur hoc exemplũ: recte quidem quæ legit. Corrupte uero depcatus. De enim expuncta precatus est legendum: ut primus pæs sit creticus. Sum & clausulas. Sum uerbũ eradatur & a uocali in i conuersa clausulis legat.

Vel ille q uidet fine aptior pæon e in i cõuersa fini legatur. Sit melius q̃ choreo præcedẽte, t. littera in c mutata. Sic mihi legendum uidetur. Sicut ille ore excipere liceret. Pro illo legendũ est illud. Deesse ãt hic spiritum facile est ex secunda in Verrem actione uidere. Ore inquit spiritum excipere liceret. Quod ne præsentia, recte in quibusdã exẽplaribus in presentia legitur. Vel rhythmos quod nomen ab eo trãsit. Deprauatus hic locus sic uidet posse emendari: ut qui legatur non quod, & traxit loco illius trãsit, hoc modo. Qui nomen ab eo traxit.

Melior fiet præcedente spõdeo. Recte mollior in quibusdam legit exemplaribus. Nam est ipsa una plus breui anapæsto. Pro ipsa mihi uidetur legẽdum ipse. Ac præcedente spondeo tamẽ. Loco illius tamen: tum mihi uidetur legendum & c. littera in t. mutata at legẽdum

Nam id tum miseri in minimis occupati est. Tum cõiunctiõ dupli/cari triplicariue in oratiõe solet: nõ autem sola poni nisi cum tũc significat. Quare hic iterũ ascribat hoc modo. Nam id tum miseri tum in minimis occupati est. Et uermiculate in se lexis cõmutet. In tertio de oratore libro Cicero hoc idẽ Lucilii dictum refert his uerbis. Quã lepida syntheſis: compositæ: ut Tesserulæ oẽs arte, pauimento ac emblemate uermiculato. Inter autem pro illa in præpositione & committet uidet eẽ legẽdũ hoc mõ. Et uermiculate inter se lexis committet, prope ciues uirtute, gloria, dignitate supabat. Claudet & dactylus: nisi eũ obseruatio ultimæ creticũ facit: ut muliercula nixus i littore. Habebit ante bene creticũ & iãbũ. spõdeũ male, peius choreũ. Cludit ãphibracus. Q. Ligariũ i africa fuisse: si nõ eũ malumus eẽ bacchiũ. Nõ optimus ẽ trocheus: si ultima ẽ breuis: quod certe fit necesse ẽ: alioqn quo mõ claudet qui placet plerisq; dichoreus. Illa obseruatiõe ex trochæo fit anapæstus. Idẽ trochæus præcedente lõga fit pæon: quale ẽ si potero: & dixit hoc Cicero obstat iuidia. Sed hoc initiis dederunt. Cludit & pyrrhichius choreo præcedẽte. Nam si pæon est. Omnes ii q i breues excidunt: minus erũt stabiles: nec alibi fere satis apti: q̃ ubi cursus oratiõis exigitur: & clausulis non interfistitur. Creticus ẽ initiis optimus. Quod deprecatus a diis immortalibus sũ. sum & clausulas in conspectu populi. ro. uomere postridie. Apparet uero q̃ bene eum præcedãt: uel anapæstos: uel ille q uidetur fini aptior pæon. Sed & se ipse sequit. Seruare q̃plurimos. sic melius q̃ choreo præcedẽte. Quis non turpe duceret: si ultima breuis pe lõga sit. Sed fingamus. Si non turpes duceret. Sed hic est illud iane quod dixi. Paululum. n. moræ damus iter ultimũ atq; proximum uerbum: & turpe illud iteruallo quodam producimus. aliquin sit exultãtissimum: & trimetri finis. Quis nõ turpe duceret: sicut ille ore excipere liceret: si iũgas lasciui carminis ẽ: sed interpunctis qbusdam & tribus q̃si initiis fit plenum auctoritatis. Nec ego cũ præcedentes pedes posui: legẽ dedi: ne alii essent: sed quid fere accideret: quod in præsentia uideret optimum ostendi: & quidem optime est sibi iunctus anapæstus: ut qui sit pẽtrametri finis: uel rhytmos: quod nomen ab eo transit. Nam ubi libido dominatur inocentiæ leue ẽ præsidium. Nam synalœphe facit ut ultimæ syllabæ ꝑ una sonẽt Mollior fiet præcedente spõdeo: uel bacchio. ut si mutes idẽ leue innocentiæ præsidum est. Non me capit ut a magnis uiris dissentiam: pæon q est ex tribus breuibus & lõga. Nam ẽ ipsa una plus breui anapesto facilitas & agilitas. quod qd ita placuerit iis non uideo: nisi q̃ illũ fere probauerunt: qbus loquẽdi magis q̃ orãdi studiũ fuit. Nã & ante se breuibus gaudet pyrrhichio & choreo. nostra facilitas. At præcedẽte spõdeo tum plane finis ẽ trimetri: cũ sit ꝑ se quoq; ei contrarius: principiis merito laudat. Nam & primam stabilẽ & tres celeres habet: tamẽ hoc quoq; meliores alios puto. Totus uero hic locus nõ ideo tractat a nobis: ut oratio quæ ferri debet ac fluere: demetiendis pedibus ac perpendendis syllabis consenescat. Nam id tum miseri in minimis occupati est. Neque enim qui se totum in hac cura consumpserit potioribus uacabit: siquidem relicto rerum pondere ac nitore contempto tesserulas (ut ait Lucilius) struet: & uermiculate i se lexis cõ/

mutet.nonne ergo refrigeretur:si calor & impetus pareat: ut ęquorũ curſũ delicati minutis paſſibus frangũt:quaſi nõ fue rint in compoſitione depræhẽſi:ſicut poema nemo dubitaue rit perito quodã initio fuſum:& aurium mẽſura: & ſimiliter decurrentiũ ſpatioꝝ obſeruatiõe eſſe generatũ.mox in eo re/ ptos pedes.Satis igit᷑ in hoc nos cõponit multa ſcribẽdi exer citatio:ut ex tempore etiam ſimilia fundamus. Neq; uero tã ſint intu inde pedes:q̃ uniuerſa cõpræhẽſio:ut uerſum faciẽ/ tes:totũ illũ decurſũ non ſex uel quinq; partes:ex quibus cõ/ ſtat uerſus aſpiciunt.Ante.n.carmen ortũ ẽ:q̃ obſeruatio car minis.Ideoq; illud.Fauni uateſq; canebãt.Ergo quẽ ĩ poema te locũ habet uerſificatio:eum in oratione cõpoſitio.Optime autẽ de illa iudicãt aures:quæ poema ſentiunt:& paꝝ exple ta deſiderãt:& fragoſis offendunt᷑.lenibus mulcent᷑:& cõtor tis excitant᷑:& ſtabilia ꝓbant.clauda depræhẽdunt. redũdã tia & nimia faſtidiunt.Ideoq; docti rationẽ cõponendi ĩtelli gunt.idocti etiã uoluptatẽ.Q uædã uero tradi arte nõ poſ/ ſunt.Mutãdus ẽ caſus:ſi durius is quo cœpamus ferat᷑.nũ in quẽ trãſeamus?Ex quo præcipi poteſt:figura laborãti & cõ poſitioni uariata ſæpe ſuccurrũt:quæ cũ orationis:tũ ẽt ſen/ tentiæ.Nã præſcriptũ eius rei nullũ eſt.occaſionibus utẽdũ: & cũ re præſenti deliberãdũ.Enimuero ſpatia ipſa:quæ ĩ hac quidẽ parte plurimũ ualent:qđ poſſunt niſi auriũ habere iu diciũ?Cur alia paucioribus uerbis ſatis plena:uel nimiũ.alia pluribus breuia & abſciſſa ſunt?Cur in circũductiõibus etiã cũ ſẽſus finitus ẽ:aliqđ tamẽ loci uacare uideat᷑?Neminẽ ue ſtrũ ignorare arbitror iudices:hunc ꝓ hoſce dies ſermonẽ uul gi:atq; hãc opinionẽ po.ro.fuiſſe.cur hoſce potius q̃ hos?Ne q; enim erat aſpeꝝ.rõnẽ fortaſſe nõ reddam:ſentiã eẽ melius cur nõ ſatis ſit ſermonẽ uulgi fuiſſe?Cõpoſitio.n.patiebatur. Ignorabã:ſed ita ut audio:hoc animus accipit:plenũ ſine hac geminatiõe nõ eſſe.Ad ſenſũ igit᷑ referenda ſũt:neq; ſatis for te qđ ſueꝝ.qđ iucundũ ſit ĩtelligere.faciat quidẽ natura du ce melius q̃ arte.ſed naturis ipſis ars inerit.Illud ꝓrſus orato ris ſcire:ubi quoq; genere cõpoſitionis ſit utendũ. Ea duplex obſeruatio.Altera quæ ad pedes refert᷑:altera quæ ad cõpre/ henſiones:quæ efficiunt᷑ ex pedibus:& de iis prius.Diximus igit᷑ eſſe inciſa membra.circuitus.Inciſum:quãtũ mea refert opinio:erit ſenſus nõ expleto numero concluſus.pleriq; pars mẽbri.Tale ẽ.n.quo cicero utit᷑. Domus tibi deerat.at habe bas.Pecunia ſuperabat.at egebas.Fiũt aũt etiam ſingulis uer bis inciſa.Diximus.teſtes dare uolumus.Inciſum ẽ diximus. Membrũ autem ẽ ſenſus membris cõcluſus:ſed a toto corpo re abruptus:& per ſe nihil efficiens. Ideo callidos homines: perfectum eſt.at remotum a ceteris uim non habet ut per ſe

Nonne ergo refrigeretur:ſi calor & impetus pereat. Aut.c. littera aſcripta ſic legatur: aut certe illud ſi ut ſẽſum cõfundens eradatur. Vt equoꝝ cur ſum delicati minutibus paſſibus frã/ gunt. Qui aut minutis aut minutiori bus nõ uidet eſſe legendũ: Quintilia/ no fruſtra ſtudet. Quaſi non fuerint in cõpoſitione deprehenſi. Aliquid huic ſenſui deeſſe uidetur.& fortaſſe nume ri nominatiuus eſt aſcribẽdus hoc mo do.Quaſi numeri nõ fuerint ĩ cõpoſi/ tione deprehenſi. Ideoq; illud.Fauni ua teſq; canebant.Nõ ideoq; ſed ideq; mi hi legendũ uidetur.eſt aũt ennii hemi ſtichion:ut ait ĩ oratore Cicero. Quæ poema ſentiunt.& copula aſcribẽda ẽ. Non aũt poema:ſed plena mihi ſenſus exigere uideꝫ:q̃is poema legat᷑. Le/ uibus mulcẽtur.u.littera in n.conuer/ ſa lenibus legat᷑. Mutandus eſt caſus. Sic quidẽ recte legi ne admonerẽ qui/ dem:niſi a qbuſdam parũ fabii acumi na ꝑcipientibus imitãdus legeretur.

Ex quo p̃cipi põt.figuræ laborãti & cõpoſitioni uariata ſæpe ſuccurrunt:q̃ cũ orationis.tũ etiã ſententiæ.Niſi cor rigat᷑ hoc deprauatũ p̃ceptũ nihil inte gri ſenſus ꝑcipi poteſt. Facilius aũt eſt aſteriſco illuſtrare q̃ ullã ſine uerborũ ĩmutatiõe correctionẽ adhibere.Forſi tan aũt recte legeret᷑ ſi illa & copula:& illud quæ relatiuũ expungerent᷑ atq; e uocali aſcripta uariatæ legeret᷑ hoc modo.Figuræ laborãti cõpoſitioni ua riatæ ſæpe ſuccurrunt. Nam ſcriptũ eius rei nullum eſt. præ ſyllaba eſt a/ ſcribenda:ut præſcriptum:ac n.littera expungenda ut ullum legatur. Ad ſenſum igit᷑ referenda ſunt:ne quis ſa tis forte quid ſeuerum quid iucũdum ſit intelligere.faciat quidem natura du ce melius q̃ arte. Sed naturis ipſis ars inerit.Ingenue fateor:neq; percipio.ne que corrigere hunc locum ſcio. Inci ſum: quantum mea refert opinio:erit ſenſu non expleto numero cõcluſum. Re ſyllaba eraſa fert.& .s. littera aſcri/ pta ſenſus & concluſus m littera in.s. mutata.uel refragantibus exemplari/ bus mihi legendum uidetur. Mem brum eſt ſenſus membris concluſus. Quamuis ſic legat᷑ mihi tamen hæc definitio deprauata uidetur.Neque.n. quicquam per ſeipſum:ſed per diuer/ ſa.ſolet explicari. Quare ꝓ membris: licet exemlaria refragentur: numeris exiſtimo eſſe legendũ.hoc modo.Mẽ/ brum eſt ſenſus numeris concluſus.

Ideo callidos homines.corrupte ſic legitur.corrigendum autem hoc mo/

do uidetur.ut loco illius dictionis ideo:tria hæc uerba reponant᷑.Id enim.o.ut legamus.Id enim.o callidos homi/

nes,perfectum est,ex oratione uero pro cornelio sumptum est hoc exemplum, Vt per se manus & pes & caput & omne excogitatum.Os non omne inquibusdam legitur exemplaribus:& recte quidem :ut mihi uidetur, Quem quasi nostrum fefellit,cum ī oratione pro Cornelio:unde hoc exemplum diximus esse descriptum,non quasi sed quæso legatur:nimium temerarii quidam esse cōuincuntur:qui ita deprauent:ut pro illo quasi non quæso:sed quēq; & legant & exponant, Altera quæ constat membris incisis, & copula in quibusdam exēplaribus castigate ē ascripta,hoc modo,membris & incisis,

Habet periodos membra minime duo,Non minime quod est negandi aduerbium:sed minimum:quod est superlatiuū mihi uidetur esse legendum:ut ad minimum intelligamus: quemadmodum elegantius dicitur summum quam ad summum.Quidam tamen e in a mutantes minima putant esse legendum,sed non minus minima a sensu quam minime abhorrere mihi uidetur, Modus eius a Cicerone aut quatuor senariis uersibus aut ipsius spiritus modo terminatus,s,littera in,r,conuersa terminatur contenderim esse legēdum: ibiq; distinguendum,in oratore autem Cicero ait periodon q̄tuor hexametris uersibus constare, Sic aperta ut intelligi possit,c,littera in t mutata: sit mihi legendum uidetur,

Membrum longius tradunt,breuium stabile est,m,littera in,s, cōuersa breuius legendum esse facile quidem est uidere, Adeoq; rebus accommodata compositio,Ita quidem legitur,sed si accommodanda legere tur magis & sensui & iis quæ sequuntur conueniret, Hic enim lenis & fluens contextus decet,Hæc potius quam hic mihi legēdum uidetur,

Et uelut laxioribus modis resolue mus,Pro modis legendum esse nodis facile recte intuenti patet, Sed poscit tum austera si laudes, Passiue poscitur mihi legendum uidetur,

Historia nō tam finitos numeros q̄ obicem quēdam contextumq; desiderat,Quonam pacto obicem desideret historia: q̄uel ex Fabii sentētia leniter fluere debet:non uideo,Quare non obicem:sed orbem quendam recte quidam legere mihi uidentur, Ita nanq; inter se connexa esse debet historiæ compositio:ut orbem quendam efficere uideatur, Et quoniam lubrica est,& copula ut supuacua uidetur eradenda, His contraria magis laudarē breuibus,argumenta,partitiōes,iocos: & quicquid ē sermoni magis simile, Hic duo uerba quæ in quibusdam ascripta sunt exemplaribus desunt, Sic enim ibi legitur, Potius q̄ his cōtraria,Sed ne sic qdē uerus percipit sensus, Quare asteriscō hic quoq; locus illustrandus uidet, manus & pes & caput & os excogitatum.quādo ergo incipit corpus esse? cū uenit extrema conclusio.Q uē quæso nostrū fefellit:id uos ita esse facturos:quā cicero breuissimam putat Itaq; fere incisa & mēbra mixta sunt:& cōclusionem utiq; desiderāt.Periodo plurima nomina dat cicero ambitum,circuitum,cōpræhensionem,continuationem,circunscriptionem, Genera eius duo sunt:alterum simplex:cum sensus unus longiore ambitu circunducit:alterū quod constat mēbris:& incisis:quæ plures sensus habēt.Aderat ianitor carceris,carnifex prætoris & reliqua.Habēt periodos membra minimū duo: Medius numerus uidentur quatuor:sed recipit frequēter & plura.Modus eius a Cicerone:aut quatuor senariis uersibus: aut ipsius spiritus modo terminatur.Præstare debet:ut sensū concludat.Sic aperta ut intelligi possit.nō īmodica:ut memoria contineri.Membrum longius tardum.breuium stabile ē. Vbicunq; acriter erit & instanter pugnaciterq; dicendū: mēbratim cæsimq; dicemus.Nam hoc in oratione plurimū ualet:adeoq; rebus accōmodata cōpositio:ut asperis asperos ēt numeros adhiberi oporteat:& cū dicente æque audiētem in horrescere.Membratim plerunq; narrabimus:aut ipsas periodos maioribus iteruallis:& uelut laxioribus nodis resolue mus:exceptis:quæ nō docendi gratia:sed ornandi narrantur ut in Verrem.Proserpinæ raptus.Hic enim lenis & fluēs cōtextus decet Periodos apta,phœmiis maiorū causarum: ubi sollicitudine,commēdatione,miseratione res eget. Item communibus locis:& in omni amplificatione:sed poscit tum austera:si accuses:tum fusa si laudes.Multū & ī epilogis pollet. Totum autem adhibendum est:quod sit amplius compositionis genus:cū iudex non solū rem tenet: sed etiam captus est oratione:& se credit actori:& uoluptate iam ducit.Historia non tam finitos numeros quā orbē quendam contextūq; desiderat.Namq; omnia eius membra connexa sunt.Et quoniam lubrica est ac fluit:ut homines qui māibus inuicem appræhensis:gradum firmant continent:& continētur. Demostratiuū genus omne fusiores habet liberioresq; numeros. Iudiciale & cōcionale:ut materia uariū est:sic etiā ipsa collocatione uerborū:ubi iā nobis pars ex duabus:quas mō fecimus secūda tractāda est.Nā quis dubitat alia lenius,alia concitatius:alia sublimius,alia pugnacius,alia gratius,alia grauius esse dicēda? Grauibus,sublimibus,ornatis lōgas magis syllabas cōuenire? Ita ut lenia spatiū,sublimia & ornata claritatē quoq; uocalium poscant:His cōtraria:magis laudarem:bre

Non quia negem hoc haud bene esse compositum, haud ad uerbium cum a sensu non admittatur prorsus est eradendum. Nondum enim ita ut trochæis quæ celeria quidem sed sine uiribus sunt. Deprauatum hunc quidem locum esse facile est uidere, sed emendare difficile: nisi aliquid uerborum tollatur. Quare donec integrum aliquod exemplar inueniatur: asteriſco hic quoq; sensus illuminetur. Aspera contra iambus maxime concitatus: non solum quod sint e duabus modo syllabis. Vitiose hoc quoq; sic legitur: neq; percipitur: nisi quorūdam uerborum immutatione corrigatur. u. autem uocali in. i. conuersa iambis mihi legendum uidetur & concitantur pro illo participio cōcitatus, hoc modo. Aspera contra iambis maxime concitantur. Sic enim & apertus est sensus: & quæ sequuntur: conueniunt cū prioribus. Sed etiam quod omnibus pedibus insurgunt, quo modo iambi omnibus pedibus insurgunt non uideo. Pro pedibus autem partibus fortasse recte legeretur. Summissa qualia in epilogis: sed lētas & ipsa & minus exclamantes exigunt. Deprauatus hic sensus recte percipi nō potest. Vt autem nihil addamus detrahamus ue, sed particula in locum & copulæ iterum ascriptæ uidetur referenda hoc modo. Sed minus exclamantes exigunt, uoces autem extrinsecus est subaudiendum. Vult esse celsus aliquam & superiorem compositiōem: quam quidem scire nos doceremus, sed sit necesse est tarda & supīa. Idcirco huius quoq; loci nō percipitur sensus: quia mendis non uacat: quæ facile tollerentur in opus Celsi de oratoria facultate extaret. Cum uero non inueniatur: asteriſco hic quoq; locus notetur. Neq; enim mihi probat eorum correctio: qui putant supiniorem esse legendum: cum sensui minime conueniat. Verum nisi ex uerbis atq; sententiis per se si id quæritur satis odiosa esse nō poterit, ut hic sensus percipi possit illa si coniūctio eradenda uidetur aut certe in se pronomen conuertenda, ac non negandi aduerbium iterum est ascribendum, hoc modo. Verum nisi ex uerbis atq; sententiis per sese id quæritur satis otiosa non esse nō poterit. At enī non in prohœmiis plerūq; summis: nisi cum in accusatione concitandus est iudex. T. litera in n. cōuersa an uidetur esse legendum ac. n. particula eradēda, nec nō si syllaba ascripta summissi scribendum mihi uidetur. Atq; corporis quoq; motus sua quædam tempora & ad signa pedem non minus saltationi q̄ modulationibus adhibet musica ratio numerorū. Hic quoq; locus aperte deprauatus asteriſco est signandus.

uibus argumenta, partitiones, iocos: & quicquid est sermoni magis simile. Itaq; componemus prohœmium uarie: atq; ut sensus eius postulabit. Neq; .n. accesserim Celso: qui unā quādā huic parti formam dedit: & optimā compositionē eē prohœmii: ut apud Asiniū dixit. Si cæsar ex omnibus mortalibus: qui sint: ac fuerit: posset huic causæ disceptator legi: nō q̄squā te potius optandus nobis fuit. nō qa negē hoc haud bene esse compositū, sed quia legem hanc esse componendi in oībus principiis recusem. Nam iudicis animus uarie præparatur: tum miserabiles esse uolumus, tū modesti, tū acres, tū graues, tum blandi, tū flectere, tum ad diligentiam hortari. Hæc ut sunt diuersa natura dissimilē componendi quoq; rationem desiderant. An similibus cicero usus est numeris ī ex ordio ꝓ Milone? pro Cluentio? ꝓ Ligario? Narratio fere tardiores: atq; (ut sic dixerī) modestiores desiderat pedes: & nominibus maxime mixtos. Nam & uerbis: ut sæpius pressa ē: ita interim insurgit, sed docere & infigere animis res semper cupit: quod minime festinantium opus est. Ac mihi uidet̄ tota narratio constare longioribus mēbris, breuioribus periodis. Argumenta acria & citata pedibus quoq; ad hāc naturā accommodatis utent̄. Nōdum enim ita ut trochæis, quæ celeria quidem: sed sine uiribus sūt. Verum q̄is sint breuibus longisq; mixta: nō tamē plures longas q̄ breues habētia. Illa sublimia spatiosaq; claraq; uoces hēnt, amāt amplitudinē, dactili quoq; ac pæonis etiā si maiori ex parte syllabis breuibus: temporibus tamē satis pleni. Aspera contra iambus maxime concitatus: nō solum ꝙ sint e duabus modo syllabis: eoq; frequētiorē quasi pulsum habēt: quæ res lenitati cōtraria est: sed etiam ꝙ omnibus pedibus insurgunt: & a breuibus in longas nitunt̄ & crescunt. Ideoq; meliores choreis: qui a longis in breues cadūt, summissa: qualia in epilogis sed lentas, & ipsa: & minus exclamātes exigūt. Vult esse celsus aliq̄ & supiorem compositionē: quā quidem scire nos doceremus: sed sit necesse est tarda & supina. Verū nisi ex uerbis atq; sentētiis p se: si id querit̄: satis odiosa esse nō poterit. Deniq; ut semel fiāt: sic fere componendū: quo modo pronunciandū erit. An nō in prohœmiis plerunq; summissi: nisi cum in accusatione concitandus ē iudex: aut aliqua indignatione complēdus? In narratione pleni atq; expressi: argumentis citati: atq; ipso ēt motu celeres simus? ut in locis ac descriptionibus fusi ac fluētes. In epilogis plærūq; deiecti & ifracti, atq; corporis quoq;

Et ſpondeis atq; iambis maxime continetur, loco illius copulæ &, qui aſcribatur, hoc modo, qui ſpondi atq; iambis maxime continetur. Sed quantum celeritatis tantum grauitatis amittit, Verbum habet ſenſui neceſſarium mihi deeſſe uidetur: eoq; aſcribendum hoc modo, Sed quantum celeritatis habet tantũ grauitatis amittit, Nec ignoro a quibuſdam legi admittit, Sed hi opinionis ſuæ uiderint rationẽ. Aſpere uero & male dicunt dixit, Quid ſibi hæc uerba uelint non intelligo. Et quoti die magis laſciuiſſimus, Laſciuimus procul dubio mihi legendum uideť. Sed in tonorũ modis ſaltitates, ſed particula ſenſui cõuenire non uideť. Forſitan uero illius loco ſcilicet é repo nẽdũ, exponit, n. Fabius quo modo i dies magis laſciuiatur. Et id cum manifeſta affectatione: cui rei maxime cauenda ſuſpicio eſt, cuius non cui legendum eſſe patet. Quodq; eſt dulcius magis perdit atq; & fidẽ & affectus motuſq; omnis qui eſt in hac cura depræhenſus, Vnius uerbi emendatione huius deprauatio loci corrigitur, Pro illa nãq; copula atq; hoc uerbum amittit cum illaq; copula reponendum uidetur, ut legatur amittitq;. Ideoq; quod intima quædam quaſi ſoluẽda de induſtria ſunt, quædam illa maximi laboris. Deprauatus quidem hic mihi uidetur locus, ac quod particula eſt eradẽda, ſed ne ſic quidem integer ſenſus habetur, Forſitan autẽ non intima: ſed initia recte legeremus, hoc modo. Ideoq; initia quædam quaſi ſoluenda de induſtria ſunt. Sed neq; lõgioribus q̃ oportet hypbatis: compoſitioni ſeruiamus: neq; eius gratia fecerimus: proprer feciſſe uideamur: Eoq; inſcitia: qui putant neq; particulã ſemp in oratione geminatã eſſe ponẽdam: corruptus uideť hic locus. Facile uero corrigitur ſi illud neq; iterato poſitũ ita diuidať: ut ne cõiunctio eſſe ítelligať: & q̃ relatiuũ nomẽ, Eã quoq; accuſatiuus librarioq; negligẽtia omiſſus: ſine cõtrouerſia é aſcribẽdus, hoc mõ. Ne quæ eius gratia fecerimus pp eam feciſſe uideamur. Nec ignoro quoſdã ita deprauare ut loco eius cuius legant, ſed ipſi ſuæ opinionis uiderint rõnẽ. Et certe nullum aptũ atq; idoneũ uerbũ pmittemus lenitantis gratiæ, Permittemus qdẽ legiť, ſed ptermittemus ſenſui cõuenire uideť, pmittemus uero nequaq̃: nec qd in qbuſdã legiť exẽplaribus, pmutemus. Quãuis minus i uerbis habeãt ueritatis & gratiæ. Loco ueritatis uel repugnãtibus exẽplaribo uarietatis legẽdũ eſſe cõtenderim. Vſu p natura req;. Pro uſu ut reponatur uſus exigere ſenſus uideť: ut ítelligamus cõpoſitiõis uſum eſſe p req; q̃s dicimus: q̃litate. Prior ſit diſſimulatio curæ præcipua: ut numerũ ſpõte motus ſua quædam tempora & ad ſigna pedum: non minus ſaltationi. q̃ modulationibus adhibet muſica ratio numeroq; Quid non uox ad actus accommodať natura ipſaq; de quibus dicimus req;? Quo minus id mirum in pedibus orationis: cum debeant ſublimia ĩgredi. lenia duci. acria currere. delicata fluere. Itaq; ubi eſt neceſſe: affectamus etiam tumorẽ q̃ ſpondæis atque iambis maxime continetur. Hyperoargus ſceptra mihi liqt pelops. At ille comicus æque ſenarius: quẽ trochaicum uocant pluribus choræis: qui trochæi ab aliis dicũtur. Pyrrichius quidem decurrit: ſed q̃tum celeritatis: tantũ grauitatis amittit. Quid igitur faciam nũ eam? ne nũc q̃dem. Aſpere uero & male dicunt. Dixit. etiam in carmine iãbis craſſantur. Quis hoc poteſt uidere? quis poteſt pati? niſi impudicus & uorax & aleo? In uniuerſum autẽ ſi ſit neceſſe duram potius atq; aſperam compoſitionem malim eſſe: q̃ effœminatam & eneruem: qualis apud multos: & quotidie magis laſciuimus. Sed in tonorum modis ſaltitantes. Ac ne tam bona quidem ulla erit: ut debeat eſſe continua: & ĩ eoſdẽ ſemper pedes ire. Nam & uerſificandi genus eſt unam legem oĩbus ſermonibus dare. & id cum manifeſta affectatione: cuius rei maxime cauenda ſuſpicio eſt. tum ẽt tedium ex ſimilitudine ac ſatietatem creat: quodq; eſt dulcius magis perdit. amittitq; & fidẽ & affectus motuſq; omnis: qui eſt in hac cura deprehenſus. Nec poteſt ei credere aut propter eum dolere & iraſci iudex: cui putat hoc uacare. Ideoq; intima quædã quaſi ſoluenda de induſtria ſunt. quædam illa maximi laboris ne laborata uideantur. Sed neq; longioribus q̃ oportet hyperbatis cõpoſitioni ſeruiamus: ne quæ eius gratia fecerimus propter eam feciſſe uideamur. & certe nullum aptũ atq; idoneum uerbum prætermittemus gratia lenitatis. Neq;. n. erit ullum tam difficile: quod nõ commode inſeri poſſit: niſi q̃ in euitandis eiuſmodi uerbis non decorẽ compoſitionis quærimus: ſed facilitatem. Non tamen mirabor latinos magis ĩdulſiſſe compoſitioni: q̃ atticos: q̃uis minus in uerbis habeãt uarietatis & gratiæ. Nec uitium dixerim: ſi Cicero a Demoſthene paululum in hac parte deſciuit. Sed quæ ſit differentia noſtri græciq; ſermõis explicabit ſummus liber. Cõpoſitio) Nã finem imponere egreſſo deſtinatũ modũ uolumini feſtino) debet eſſe honeſta. iucunda. uaria. Eius tres partes. ordo. coniunctio. numerus. Ratio in adiectione. detractione. mutatione. uſu pro natura req;: quas dicimus. cura magna: ut ſentiendi atq; loquendi. Prior ſit diſſimulatio curæ præcipua: ut numeri ſponte fluxiſſe nõ arceſſiti & coacti eſſe uideant.

flexisse non arcessisse: ne arcessiti & coacti esse uideant. Finis quoq; huius de compositione præceptiõis: ne a principio medioq; discrepet ẽ deprauatus: sic aũt corrigi posse uidet: si numeri: ut sit pluralis noiatiuus: nõ numeꝝ. & e uocali in .u. mutata fluxisse legat: ac duo hæc uerba nõ arcessisse: ut sensũ cõfundentia eradãtur. & ne particula in non cõmutetur hoc mõ. Prior sit dissimulatio curæ ꝑcipua ut nũeri ſpõte fluxisse nõ arcessiti & coacti esse uideãt.

Raphaelis Regii in deprauatiões libri decimi oratoriæ institutiones Quintiliani annotationes.

Fabii Quintiliani de institutione oratoria liber decimus.

De copia uerborum.

SEd hæc eloquẽdi præcepta sicut cognitioni sunt necessaria: ita nõ satis ad uim dicendi ualẽt: nisi illis formæ quædã facilitas: quæ apud græcos λεξις nominat: accesserit: q̃ scribẽdo plus: an legẽdo: an dicẽdo conseq̃mur solere quæri scio: qđ esset diligẽtius nobis exanimãdũ: cura si qualibet earũ rerꝝ possemus una esse cõtẽti. Verꝝ ita sunt iter se cõnexa & indiscreta omnia: ut siq flexus iisdẽ defuerint frustra sit ĩ cæteris laboratũ. Nam neq; solida atq; robusta fuerit unq̃ eloquentia: nisi multo stilo uires accepit. Et citra lectiõis exẽplũ labor ille carens rectore fluit. Qui aũt scierit quo quæq; mõ sint dicẽda: nisi tanq̃ ĩ procinctu paratam qdẽ ad omnes casus habuerit eloquẽtiã: uelut clausis thesauris incubabit. Nõ autem uir quicq; præcipue necessariũ est: sic ad efficiẽdum oratorẽ maximi ꝑtinus erit momenti. Nã certe cũ sit in eloquẽdo oratoris officiũ positũ: dicere ante omnia est: atq; hinc initiũ eius artis fuisse manifestũ est. ꝓximã deinde imitationẽ. nouissimã scribendi quoq; diligentiã. Sed ut peruenirí ad summam nisi ex principiis nõ potest: ita ꝓcedente iã opere minima incipiunt esse: quæ prima sũt Verꝝ nos non quo mõ instituendus orator hoc loco dicimus. Nã quidẽ aut satis: aut certe uti potuimus: dictum est. Sed ut athleta qui omnia iam ꝑdidicerit a præceptore: nimirꝝ quo genere exercitationis ad certamina præparandus sit: ita eũ qui res iuenire & disponere sciet: uerba quoq; & eligendi & collocandi rationem ꝑceperit ĩstruamus: qua in oõne quæ dicere. facere q̃optime. q̃facillime possit. Non ergo dubiũ est: quin ei uelut opes sint quædã parandæ: qbus ubicunq; desideratum erit: possit ei constare copia rerum ac uerborꝝ. Sed res propriæ sunt cuiuscunq; causæ aut paucis cõmunes. Verba in uniuersas paranda: quæ si in rebus singulis essent singula: minorẽ curam postularent. Nam cuncta se se cum iis ꝑtinus rebus offerrẽt: sed cũ sint aliis: alia aut magis ꝑpria: aut magis ornata: aut plus efficiẽtia: aut melius sonãtia: debent esse nõ solum nota omnia: sed in promptu: atq; ut ita dicam in conspectu: ut cũ se iudicio dicentis ostẽderit: facilis ex his optimorum sit electio: & quæ idẽ significarent solitos scio dicere quo facilius & occurreret unũ ex pluribus: & cũ eẽt usui aliqd: si breue ĩtra semetipsum rursus desiderat: effugiẽdæ repetitionis gratia sumerent aliud quo idẽ ĩtelligi posset: quod cum est puerile & cuiusdam infelicis operæ: tum etiam utile parum. Turbam enim modo cõgregat: ex qua sine discrimine occupet ꝓximum quod:

SEd hæc eloq̃ndi ꝑcepta sicut cogitatiõi sũt necessaria. Vnde sibi uerboꝝ copiã dicẽdiq; facilitatẽ cõparare orator possit hoc ꝓlogo elegãter ut oĩa. Fabius ostẽdit. Hic autem primus sensus mẽdis non uacat. Nõ.n. cogitatiõi: sed cognitiõi est legẽdũ: ut ẽ ĩ qbusdã exemplaribus scriptũ. Ille uero genitiuus formæ q̃uis in oĩbus sit exẽplaribus: mihi tamen a sensu agnosci non uidet. forsitan uero loco formæ castigate firma legeret. sic aũt esse corrigẽdũ facile ex iis: q̃ paulo post ab ipso Fabio ꝑcipiuntur: colligi põt. Hũc.n. referẽs locũ sic scribit. sed dũ assequmur illã firmã ut dixi facilitatẽ optimis assuescendũ ẽ. Ad quam scribẽdo plus an legẽdo an dicẽdo cõsequamur solere q̃riscio. Ad ꝑpositio: ut supuacua mihi uidet expungẽda. Nõ aũt qcq; ꝑcipue necessariũ ẽ. ut ꝑticula uidet ascribẽda. hoc mõ. Non aũt ut qcq;. Nã certe cũ sit in eloquẽdo oratoris officiũ positũ. Certe aduerbiũ ut supuacuũ mihi uidet eradẽdũ. Ita ꝓcedẽte iã ope iã minima icipiũt eẽ: q̃ prima sunt. lã ꝑticula iterato posita eradẽda uidetur: ut legat. Ita ꝓcedẽte iã opere minima uident esse. Sed ut athleta: q oĩa iã ꝑdidicerit a ꝑceptore: nimirꝝ quo genere exercitatiõis ad certamia ꝑparãdus sit: ita eũ q res iuenire & dispõere sciet: uerba quoq; & eligẽdi & collocãdi rationem ꝑceperit: ĩstruamus quã ĩ oratiõe q̃ dicere. facere q̃ optime:

q̄ facillime possit. Athletam ꝓ athleta ut legamus grāmatices rō exposcit. Illud aūt uerbū facere ut sensū potius iplicans q̄ iuuās mihi uidet eradēdū. Vt legat qua in oīone q̄ dicere q̄ optime q̄ facillime possit. Quæ si i singulis rebus eēnt singula: In p̄positio mihi redūdare hoc loco uidetur eoq; expungenda. Et q̄ idē significarēt. Et copula sensus itegritatē pturbans mihi eradēda uidet. Solitos scio dicere: quo facilius & occurreret unū ex pluribus: & cū eēt usui aliqd si breue itra semetip̄m rursus desiderat: effugiendæ repetitiōis gr̄a sumerent aliud: qd idē intelligi posset. Tot erroribus scatet hic locus: ut mihi neq; pcipi neq; corrigi possit absq; magna uerboꝝ i mutatiōe: q̄ cū mihi mius placet asteriscō notet: dū emēdatius exēplar īueniat. Id aūt cōsequimur optia legendo. I uocali in e cōuersa cōsequemur ut futuri sit tpis uidet legendū. Sed cui quoq; loco sit aptissimū. D. littera ascripta quodq; ꝓ quoq; mihi legēdū uidet. Oībus. n. fere rebus uel p̄ter pauca q̄ sunt paꝝ uerecūda: in oīone locus ē. Ne Fabius i soloecismū manifestū coniiciat ille datiuus rebus mihi uidet expungēdus. Noībus p̄terea nō rebus in oīone est locus. Oīa uerba exceptis de qbus dixi: sunt alicubi optia & humilibus īterim & uulgaribus opus: & q̄ utiliore i pte uidēt sordida: ubi res poscit ꝓprie dicūt. Hūc locū ē deprauatū facile ex eo appet: q; uarie legit. In qbusdā nāq; exēplaribus ꝓ utilioꝝ occultioꝝ legit. sed ne sic qdē rectus efficit sēsus. Forsitā aūt cultiore hoc ē nitidiore legēdum est.

Propter qd̄ īfantes a mutis nutricibus iussu regū. Id a psammetico ægypti rege factū fuisse in Euterpæ ab Herodoto copiose narrat. Infātes aūt illi Beccus qd̄ līgua phrygū panē signi ficat: clamasse tradunt. cū ad bimatū iā pueniss̄ent. Ex quo psāmetichus iudicauit Phrygas primos hominū fuisse: cū ægyptii antea putarent. Alia ēt q̄si ꝓpria reꝝ aliquaꝝ sint noīa tropicos q̄si tamē ab eūdē intellectū feruntur. Trāspositā hic duntaxat q̄dā sunt uerba: q̄ i sua loca sunt hoc mō referēda. Alia q̄ ēt si ꝓpria reꝝ aliquaꝝ sint noīa: tropicos tamē q̄si ad eūdē intellectū feruntur: ut ferrū & mucro. Per metonymian. n. ferrū ac mucro ꝓ ense ponūt. Talia circuitu uerboꝝ pluriū ostēdimus: quale ē. Et p̄ssi copia lactis. Quale relatiuū ut coniicio effecit ne errore careret hic locus iscitia quorūdā putātiū idcirco talia ascribēdū: qa q̄le seq̄tur. sed spē recti decipiūtur. Nō. n. talia: sed alia legēdū eē cuiq; acute ītuēti cōstat. Nā oīum q̄cūq; docemus: hæc sunt exēpla potentiora ēt ipsius: q̄ tradūtur artibus: cum eo q;. Nobis aūt copia cū iudicio paranda est uim orandi: nō circulatoriam uoluptatem spectantibus. Id autem cōsequemur optima legendo & audiendo. Non enim solū nomina ipsa rerū cognoscimus hac cura: sed cui quodq; loco sit aptissimum Omnibus enim fere uel præter pauca quæ sunt parum uerecunda in oratione locus est. Nam scriptores iāboꝝ ueteriscq; comœdiæ etiā in illis sæpe laudant. Sed nobis nostrū opus interim tueri satis est. Omnia uerba exceptis de quibus dixi: sunt alicubi optima. & humilibus īterim & uulgaribus opus & quæ utiliore in parte uidentur sordida: ubi res poscit ꝓprie dicuntur. Hæc ut sciamus atq; eorū nō significationem modo: sed formas etiā mēsuras q; norimus: & ubicunq; erūt posita conueniant: nisi multa lectione atq; auditiōe assequi non possumus: cum omnem sermonem auribus primum accipiamus. ꝓpter quod īfantes a mutis nutricibus iussu regū in solitudine educati: etiam si uerba quædam emisisse traduntur: tamē loquendi facultate caruerunt. Sunt autem alia huius naturæ: ut idē pluribus uocibus declarent: ita ut nihil significationis: quo potius utaris īterserit: ut ensis & gladius. alia quæ ēt si ꝓpria rerum aliquaꝝ sint nomina: tropicos tamē quasi ad eundem intellectū ferunt: ut ferrum & mucro. Nā per abusionem sicarios etiā omnes uocamus: qui cædē telo quocūq; cōmiserint. Talia circuitu uerboꝝ pluriū ostēdimus: quale ē Et pressi copia lactis. Pluria uero mutatiōe figuramus. Scio nō ignoro. & non me fugit. nō me præterit: & quis nescit? nemini dubium est. sed etiam ex ꝓximo mutuari licet. Nam & intelligo & sentio & uideo sæpe idem ualēt: quod scio. quorū nobis ubertatem ac diuitias dabit lectio: ut non solum quum occurrerit: sed etiā quum oportet utamur. Nō semp enī hæc inter se idē faciunt: nec sicut de ītellectu animi recte dixerim uideo: ita de uisu oculoꝝ intelligo. nec ut mucro gladium: sic mucronē gladius ostēdit: Sed ut copiosus uerboꝝ sit paratus: ita nō uerboꝝ tantū gratia legendū uel audiendū est. Nā omnium quæcūq; docemus hæc sunt exēpla potentiora etiā ipsis quæ tradūt artibus: cum eo qui discit perductus est: ut intelligere ea sine demōstrante: & sequi iam suis uiribus possit: quia quæ doctor præcipit: orator ostendit. Alia uero legētes. alia audiētes magis adiuuant. Et excitat qui dicit spiritu ipso: nec imagine & ambitu rerum: sed rebus incēdit. Viuūt enim omnia & mouentur. Excipimusq; noua illa uelut nascētia cum fauore ac sollicitudine. Nec fortūa modo iudicii: sed etiam ipsorum qui orāt periculo afficimur. Præter hæc uox & actio decora commodat: ut qd quisq; locus postulabit ꝓnūciādi uel potētissima ī dicēdo rō: & ut semel dicam pariter omnia decet. In lectione certius iudiciū: qd audiēti frequēter

qui discit pductus est: intellgere ea sine demonstrante & sequi iã suis uiribus possit. Tres hic sunt admissi errores: quoꝝ primus tollit: si nõ hæc, sed hoc legamus: ac loco ipsius, u. uocali erasa ipsis, atq; ut coniunctionẽ ascribamus, hoc mõ. ut intellígere ea sine demõstrante & seq iam suis uiribus possit. Præter hæc uox & actio decora cõmodat ut qd qsq; locus postulabit, ꝑnunciãdi uel potentissima in dicẽdo rõ: & ut semel dicã: pariter oĩa dicẽt. Sic & confusi & deprauati sunt hi sensus: ut nihil ꝑcipiatur: atq; idcirco uariis leguntur modis. Pro illo nãq; cõmodat: qdã cõmendat repo nunt. Sed ne sic qdẽ flagitia tollũtur. In pristinã aũt forsitan redigerẽtur integritatẽ: si ꝑ illo cõmodat: hoc passi uũ uerbũ cõmendaꝝ refunderẽt: illa ut ꝑticula tanꝝ supuacua erasa. & docet illa littera, n. exempta legereꝝ. hoc mõ. Præter hæc uox & actio decora cõmẽdaꝝ, quid qsq; locus postulabit: ꝑnũciandi uel potentissima rõ: & ut semel dicã: pariter oĩa docet. Et illã tacita q̃dã uerecundia ĩhibemur plus nobis credere, Illud, ꝑnomen ut nihil sensum adiuuãs mihi uideꝝ expũgendum: & hac ꝑpositiõe ab ascripta illis legendũ: ut ab illis laudatoribus dissentire ĩtelligamur. Cũ ĩterim & uitiosa pluribus placẽt, a uocali ascripta placeãt & laudẽtur a uocali in e cõuersa uideꝝ legendũ. Et polliõis & Cassii reus aspnatus est. Aut hæc tria ultima uerba sunt supuacua: aut certe aliquid deest qd̃ sensum pficiat. Nec me fugit in qbusdã exẽplaribus legi hoc mõ. Et Pollionis Cassius reos aspnatus est, sed ne sic qdẽ uerus mihi sensus haberi uideꝝ. Vt qn etiã si minus pares uidebuntur. Vt ꝑticula, ꝑculdubio est eradẽda. Quis ẽt easdẽ cãs utriusq; erit scire. Quid sibi uelit Fabius facile ex iis q̃ sequunꝝ ꝑcipitur. Nã utile esse ĩuere uideꝝ: eoꝝ quoq; oratiões legere: q easdem utriusq; cãs egerunt. Sed hic sensus ex uerbis loci huius idcirco nõ colligiꝝ: quia ẽ deprauatus. Emendareꝝ aũt: si & hæc duo uerba ascriberẽtur, egerit, utile. &, s. littera in. n. cõuersa utriusq; legeretur, hoc mõ. Quis easdẽ cãs utriq; egerit utile erit scire. Nã de domo Ciceronis dixit Callidius. Pro domo legẽdũ mihi uideꝝ. Nã ꝑ domo sua cicerõis extat oro: ꝑ qua recupanda ẽt callidius dixit. Et nobis pueris ĩsigne, at ꝑ Voluseno. At ꝑticula ut sensui molesta expũgaꝝ. Neq; id statĩ legẽti psuasũ sic, c, lra in t cõuersa sic legẽdũ esse: ne admonitione qdẽ dignũ uideꝝ. Cũ cicerõi dormitare ĩterim Demosthenis oro. Nõ mõ ꝑticulã eẽ ascribẽdã: illud uoꝝ ẽt ostẽdit: ut legaꝝ. cũ Cice-

aut suus cuiusq; fauor: aut ille laudantium clamor extorquet pudet. n. dissentire: & illud tacita quadã uerecũdia ĩhibemur plus nobis credere: cum ĩterim & uitiosa pluribus placent: & a corrogantis laudantur etiam quæ non placent. Sed ecõtrario quoq; accidit: ut optime dictis gratiam praua iudicia nõ referãt. Lectio libera est. nec actionis impetu transcurrit: sed repetere sæpius licet: siue dubites: siue memoriæ affigere uelis. Repetimus aũt & tractamus: & ut cibos mãsos ac ꝑpe liquefactos demittimus: quo facilius digerãt: Ita lectio nõ cruda sed multa iteratiõe mollita & uelut cõfecta memoriæ imitationiq; tradaꝝ: ac diu nõ nisi optimus qsq;: & q credentẽ sibi minime fallat: legẽdus est: sed diligẽter ac pene ad scribẽdi sollicitudinẽ: nec ꝑ partes mõ scrutanda oĩa: sed plectus liber utiq; ex integro resumendus: præcipue oratio: cuius uirtutes frequenter ex industria quoq; occultantꝝ. Sæpe enim præparat dissimulatim insidias orator: atq; in prima parte actionis dicit: quæ sũt ĩ sũma ꝑfutura. Itaq; suo loco minus placẽt ad huc nobis quare dicta sunt ignorãtibus. Ideoq; erunt cognitis omnibus repetenda. Illud uero utilissimum nosse eas causas: quaꝝ orationes in manus sumpsimus: & quotiens contiget utrinq; habitas legere actiões: ut Demosthenis & Aeschinis: ĩter se cõtrarias: ut Seruii Sulpitii & Messallæ: quoꝝ alter ꝑ Ausidia. cõtra dixit alter: & Pollionis & Cassii reus aspernatus est: aliasq; plurimas. ut quin etiam si minus pares uidebuntꝝ: aliquæ tamen ad cognoscendã litium quæstionem: recte reqrentꝝ: ut contra Ciceronis orationes. Tuberonis ĩ Ligariũ. & Hortẽsii pro Verre: qui etiã easdẽ causas utriusq; erit scire. Nam de domo Ciceronis dixit callidius: & pro Milone orationẽ Brutus exercitationis cã scripsit. Etiã si ægisse eum Cornelius Celsus falso existiat: & Pollio & Messalla defendere rũt eosdẽ: & nobis pueris ĩsignes. at ꝑ Voluseno Catulo: Domitii Afri: Crispi: Passiani: Decimi. Lælii orationes ferebantꝝ. Neq; id statĩ legenti psuasum sit omnia: quæ omnes auctores dixerunt: utiq; esse pfecta. Nã & labant aliquãdo & oneri cædũt: & indulgent ingenioꝝ suoꝝ uoluptati: nec semꝑ ĩtendunt animũ. nonunq̃ fatigantꝝ. Cũ Ciceroni dormitare ĩterĩ Demosthenis oratio: ueꝝ etiã Homerus ipse uideatur. Sũmieni sũt: homies tamẽ. acciditq; iis: qui qcqd apud illos reppererũt: dicẽdi legẽ putãt: ut deteriora imitentꝝ. Id enĩ ẽ facilius ac se abũde similes putant si uitia magnoꝝ cõsequãtꝝ. Modeste tamẽ & circũspecto iudicio de tantis uiris ꝑnũciandũ est ne (qd̃ pleriq; accidit) damnẽt quæ non intelligunt. Ac si necesse est in alterã errare partem: omnia eoꝝ legentibus placere: q̃ multa displicere malueri. Plurimũ dicit oratori cõferre Theophrastus lectionẽ poetaꝝ: multiq; eius iudiciũ sequũtꝝ:

roni dormitare iterim nō modo Demosthenis oro uex & Homerus ipse uideat. Hoc aūt i oratore Cicero scribit. Nāq; ab iis in rebus spūs. Et copulā esse ascribēdā facile ex iis quæ sequuntur patet. hoc mō. Nāq; ab iis & in rebus spūs. Præcipueq; uelut attrita quotidiano actu forensi ingenia optime rex taliū blādicia reperiant. E. uocali in a cōuersa: ac. i expuncta reparātur. pculdubio ē legēdū. Quod alligata ad certā pedū necessitatē non semper uti propriis posit. Alligati & c. littera in. s. mutata ac. n. ascripta possint legēdū ē. Nos uero armatos stare in acie & summis de rebus decernere & ad uictoriā niti. Verbū huic sensui deest: citra qđ pfectus esse nō pōt. Decet uero simileue aut ascribendū ē aut certe subaudiendū. hoc mō. & ad uictoriā niti decet. Neq; ego arma squalore situ ac rubigīe uelim: sed fulgore munisse qui terreat. Deprauati huius loci sēsus uerus ē amissus: qui sic reparari pōt: ut. o in e uocalē cōuersa squallere & nō munisse. sed munita esse legamus. hoc mō. Neq; ego arma sq̄llere situ ac rubigine uelim. sed fulgore munita eē q terreat. Quia nihil apud aures uacuas. I uocali expūcta qua recte in qbusdā legit exēplaribus. Audio qđ. M. Tullius neq; Thucydidē quidē aut Xenophōtē inutiles oratori putat. Nisi corrigat hic locus a seipō Fabius dissentire uidet. Non audio autem: sed Adde: & illaq; expuncta ne: ac in præpositione erasa utiles mihi legēdū uidetur. hoc mō. Adde quod. M. Tullius ne Thucydidem quidem aut Xenophontem utiles oratori putat. Sic aute esse corrigēdum facile colligitur ex oratoris ꝓlogo ubi sic Cicero scribit. Thucydides aūt res gestas & bella narrat & prælia grauiter sane & probe: sed nihil ab eo trāsferri pōt ad forēsem usum & publicū. Ipsæ illæ cōciones ita multas habent obscuras abditasq; sentētias: uix ut itelligant: qđ ē i oratione ciuili uitiū uel maximū. Quæ est aūt tāta puersitas ut iuentis frugibus: glāde uescantur? An uictus hominū Athenienſiū beneficio excoli potuit. oratio nō potuit? Quis porro unquā græcor rhetor a Thucydide quicq̄ duxit? & q̄ sequuntur. Hæc potētiora qđ ea sola crimīnibus odii & gratia uacāt. æ diphthōgo in. o. uocalē cōuersa hoc ꝓ tāto &. e. uocali ascripta gratiæ ꝓ grā legēdū est. hoc mō. hoc potētiora q ea sola criminibus odii & gratiæ uacant.

Quæ quidem illis optima sui operis parte censentur. Ne hic qdem sensus iteger habet. Qui enim nō quæ & cesserūt nō censentur: cōtēderint neq; immerito. Nāq; ab iis & i rebus spiritus. & i uerbis sublimitas. & in affectibus motus omnis. & in psonis decor perit: præcipueq; uelut attrita quotidiano actu forensi igenia optime rex talium blandicia reparantur. Ideoq; in hac lectione Cicero requiescendum putat. Meminerimus tamen: non per omnia poetas esse oratori sequēdos: nec libertate uerborum: nec licentia figurarx. genus ostentationi cōparatū: & præter id quod solam petit uoluptatē: & eam fingēdo nō falsa modo: sed etiā icredibilia sectat: patrocinio quoq; aliquo iuuari: q; allegati ad certam pedū necessitatē nō semp uti propriis possint. Sed depulsi a recta uia necessario ad eloquēdi quædam diuerticula cōfugiant. nec mutare quædam modo uerba: sed extendere. corripere. cōuertere. diuidere coganť. Nos uero armatos stare i acie: & summis de rebus decernere: & ad uictoriā niti. Neq; ego arma squallere situ: ac rubigine uelí: sed fulgore munisse: q terreat: qualis est ferri: quo mēs simul uisusq; perstringatur. nō qualis auri argētiq; ībellis: & potius habenti periculosus. Historia quoq; alere orationem quodā molli iucūdoq; succo potest. Verum & ipsa sic est legēda: ut sciamus pleraſq; eius uirtutes oratori esse uitādas. Est enī ꝓxima poetis: & quodammodo carmē solutum est: & scribūť ad narrādū. nō ad probādum: totūq; opus non ad intuitū rei pugnamq; præsente m: sed ad memoriam posteritatis: & ingenii famam cōponit. Ideoq; & uerbis liberioribus & remotioribus figuris narrādi tediū euitat. Itaq;: ut dixi: neq; illa salustiana breuitas: quia nihil apud aures uacuas atq; eruditas potest esse pfectus: apud occupatū uariis cogitationibus iudicē & sæpius ineruditum captanda nobis ē: neq; illa Liuii lactea ubertas satis decebit eū: qui nō speciem expositionis: sed fidē quærit. Audio quod. M. Tullius neq; Thucydidem quidem aut Xenophontē utiles oratori putat: q̄q̄ illius bellicum canorem huius ore musas esse locutas existimet. Licet tamen nobis in degressionibus uti uel historico nō nunq̄ nitore: dū i iis de quibus erit quæstio: meminerimus nō athlætarx thoros sed militū lacertos esse. nec uersicolorem illā: qua Demetrius Phalereus dicebatur uti: uestem bene ad forēsem puluerem facere. Est & alius ex historiis usus: & is quidē maximus: sed non ad præsentē pertinēs locū ex cognitione rerū exemplorūq; quibus i primis instructus esse debet orator: nec omnia testimonio expetet a litigatore: sed pleraq; ex uetustate diligenter sibi cognita sumat. hoc potētiora: q; ea sola criminibus odii & gratiæ uacāt. A philosophorū uero lectione: ut essent nobis multa petenda uitio factum est: alias oratorum: qui q̄ dem illis optima sui operis parte censentur. Nā & de iustis. honestis. utilibus. iisq; quæ sint contraria: & de rebus diuinis

esse legendum: quãuis mihi exẽplaria nulla astipulẽtur. Ex altercatiõibus atq; interrogatiõibus oratorẽ futurũ optime socratici ꝓparant. X littera in. T. mutata. & legaẽ. hoc mõ. Et altercatiõibus. Nõ tamẽ eandem esse conditionem sciamus litium ac dispositionũ. Loco dispositionũ recte in quibusdam exemplaribus legiẽ disputationũ. Quippe cum in bruto. M. Tullius tot milibus uersuum de Romanis tantum oratoribus loquatur: & tamen de omnibus ætatis suæ quidem quisq; cõniuebat: exceptis Cæsare atq; Marcello silentium

maxime dicunt: & argumentantur acriter. Et altercatiõibus atq; iterrogationibus oratorem futuꝝ optime socratici præparant. Sed iis quoq; adhibendum est simile iudicium: ut ẽt cum in rebus uersemur iisdem: non tamen eandem esse conditionẽ sciamus litium ac disputationũ. fori & auditorii. præceptoꝝ & ꝑiculorum. Credo exacturos pleroſq; : cum tantũ esse utilitatis in legendo iudicemus: ut id quoq; adiũgamus operi: qui sint. quæ in auctore quoq; præcipua uirtus. sed ꝑsequi singulos ifiniti fuerit operis. Quippe cũ in Bruto. M. Tullius tot milibus uersuum de romanis tantum oratoribus loquaẽ: & tamẽ de omnibus ætatis suæ: quidẽ quisq; cõniuebat: exceptis Cæsare atq; Marcello silentiũ egerit. Quis erit modus: si & illos qui postea fuerunt: & græcos omnes & philosophos? Fuerit igr breuitas illa tutissima: quæ ẽ apud Liuium i epistola ad filium scripta. legendos Demosthenem atq; Ciceronẽ. tũ ita ut qsq; esset Demostheni: & Ciceroni similli mus. Nõ ẽ dissimulãda nostri quoq; iudicii summa. Paucos & uix ullũ ex iis q uetustatẽ ꝓtulerũt: existimo posse reperiri: qui iudiciũ adeũtibus nõ allaturus sit utilitatis aliquid: cũ se Cicero ab illis quoq; uetustissimis auctoribus: igenioſis q dem: sed arte carentibus plurimũ fatuatur adiutũ. Nec multo aliud de nobis sentio: quod enim quisq; i ueritate tumens potẽsq; : ne minima quidẽ alicuius cæteræ fiducia partis memoriã artis sperauerit. qui siquis est intra primos statí uersus deprehẽdeẽ: & citius nos dimittet: q̃ ut eius nobis magno tẽporis detrimẽto cõstet experimentum. Sed nõ quicq̃d ad aliquã partẽ sciẽtiæ pertinet: ꝓtinus ad faciendã etiã φράσιν: de qua loquimur accõmodatũ. Verum anteq̃ de singulis loquar: pauca in uniuersum de uarietate opinionum dicenda sunt. Nam quidã solos ueteres legẽdos putãt: neq; i ullis aliis esse naturalem eloquentiam: & robur uiris dignum arbitrantur. Alios recẽs hæc lasciuia deliciaq; : & omnia ad uoluptatẽ multitudinis imperitæ composita delectãt. ipsos etiã qui rectum dicendi genus seq uolunt. alii pressa demum & tenuia: atq; quæ minimum ab usu quotidiano recedãt: sana & uere attica putant. Quosdam elatior ingenii uis: & magis cõcitata: & alias spurcitiis plena capit: Sunt ẽt lenis & nitidi & cõpositi generis nõ pauci amatores: de qua differẽtia dissera diligẽtius: cũ de genere dicẽdi quærẽdũ erit. Interi sũma qa & a q̃ lectione petere possit: quæ cõfirmare facultatẽ dicẽdi uolũt attigã paucos. Sũt eni eminẽtissimi. & excerpere i aio est.

egerit. Sic qdẽ corrupte legitur. sed si loco illius qdẽ hic ablatiuus q̃ reponatur: & cõtextus & sensus itegri fiẽt hoc modo. & tamen de oibus ætatis suæ qua quisq; cõniuebat. Miror aũt quosdã ita deprauare: ut ꝓ illo cõniuebat legant cõuiuebat: & quibusq; pro illo qsq; : cum illa a uero eleganti/que sensu maxime sint aliena. Quis erit modus si & illos qui postea fuerunt & græcos oẽs philosophos. Et copula itex mihi ascribẽda uidetur: ut legamus & philosophos. Nã post oratores & latinos & græcos philosophos quoq; numerare lõgũ esset. uerbum autẽ deest quo claudẽdus foret sẽsus. Persequamur igiẽ similiue sensus exposcit ut legaẽ: & græcos oẽs & philosophos ꝑsequamur. Fuit igiẽ breuitas illa tutissima: q̃ apud Liuiũ i epistola ad filiũ scripta legẽdos Demosthenẽ at Ciceronẽ. Fuerit q̃ fuit sensui magis cõuenire uideẽ. q; uero particula ascripta atq; legaẽ. Qui iudiciũ adeuntibus allaturus sit utilitatis aliquid. In qbusdã exẽplaribus ꝓ adeũtibus recte legitur adhibẽtibus. sed nõ quoq; aduerbium mihi uidetur ascribẽdũ ut legatur. hoc modo. Qui iudiciũ adhibentibus nõ allaturus sit utilitatis aliqd. Quod enim quisq; in ueritate tumẽs potensq; ne minime quidem alicuius cæteræ fiducia partis memoriam artis sperauerit. Flagitiis ita scatet hic locus: ut non asteriſci: sed solis splendore indigere uideaẽ. Nullus enī sensus oino elici poteſt. Alias recens hæc lasciuia. A uocali in o conuersa alios legẽdum esse liquet. Ipsos etiam qui rectum dicendi genus sequi uolũt. Sũt uerbũ loco illius accusatiui ipsos mihi uidetur ascribendum. hoc modo. Sunt etiam qui. Quosdam elatior ingenii uis & magis cõcitata & alias spurciciis plena capit. Nihil est: quod hominũ iperitorũ temeritate facile non corrumpatur. Quis enim nõ uideat hũc locum spurciciis fuisse in quinatum? Quãuis autẽ hæc deprauatio hactenus fuerit approbata: pro spurcitiis tamen uel pignore deposito contenderim spiritus esse legendum. Significat enim Fabius uehemẽtia ac spiritus plena qbusdã placeẽ

Interi sũma qa & a q̃ lectiõe petere

Facile eſt aũt ſtudioſis q ſint iis ſimillimi iudicare.nec q̃ſq̃ queratꝫ omiſſos forte aliquos:quos ipſe ualde ꝓbet.Fateor enī plures legẽdos eẽ:q̃ q nominabuntur.Sed nũc genera ipſa lectionũ quæ præcipue cõuenire i tẽdẽtibus:ut oratores fiant exiſtimem:ꝓſequar.Igitꝫ ut Aratus ab Ioue incipiẽdũ putat.nos ita rite cœpturi ab Homero uidemur.Hic enī,quẽ admodũ ex oceano dicit ipſe aĩum uim fontiũq; curſus initium capere: omnibus eloquẽtiæ partibus exẽplum & ortũ dedit.Nunc nemo in magnis rebus ſublimitate,in paruis ꝓprietate ſuperauit.idem lætus ac depreſſus.iucũdus & grauis,tũ copia:tum breuitate mirabilis,nec poetica modo:ſed oratoria uirtute eminẽtiſſimus.Nanq; ut de laudibus.exhortationibus,cõſolationibuſq; taceam:nõne uel nonus liber:quo miſſa ad Achillem legatio continet:uel in primo inter duces illa contentio:uel dictæ in ſecũdo ſententiæ omnes litium ac conſiliorum explicãt artes:Affectus quidẽ uel illos mites:uel hos concitatos:nemo erit tam indoctus: qui nõ in ſua poteſtate hunc auctorẽ habuiſſe fateatur.Age uero nonne utriuſq; operis ĩgreſſus in pauciſſimis uerſibus legẽ prohœmiorum nõ dico ſeruauit ſed conſtituit:Nam & beniuolum auditorem inuocatiõe dearum:quas præſidere uatibus creditũ eſt:& intentum propoſita rerꝫ magnitudine.& docilem ſumma celeriter cõprehenſa facit.Narrare uero qs breuius:q̃ qui mortẽ nunciat Patrocli:quis ſignificãtius poteſt q̃ qui Curetũ ætolorumq; prœlium exponit:Iam ſimilitudines,amplificationes,exẽpla,digreſſus,ſigna rerum:& argumenta:cæteraq; quæ ꝓbandi ac refutandi ſunt ita multa,ut etiam qui de artibus ſcripſerũt:plurima earꝫ rerum teſtimonia ab hoc poeta petant.Nam & epilogus quidẽ qs unq̃ poterit illis rogãtis Achillẽ Priami precibus æquari:Quid:in uerbis,ſententiis,figuris,diſpoſitione totius operis:nõne humani ingenii modum exceſſit:ut magni ſit uiri uirtutes eius:non æmulatione: qđ fieri non poteſt:ſed intellectu ſequi:Verꝫ hic omnes ſine dubio & in oi genere eloquẽtiæ procul a ſe reliquit.Heroicos tamen præcipue uidelicet quia clariſſima in materia ſimilis cõparatio eſt.Raro aſſurgit Heſiodus:magnaq; pars eius ĩ nominibus eſt occupata:tamẽ utiles circa præcepta ſententiæ:leuitaſq; uerborꝫ:& expoſitionis probabilis.Datur ei palma in illo mediocri genere dicẽdi.Cõtra in antimacho uis & grauitas & minime uulgare eloquẽdi genus habet laudem.Sed q̃uis ei ſecũdas ferre grammaticorꝫ conſenſus deferat:& affectibus:& iucunditate: & diſpoſitione:& omnino arte deficitur:ut plane mãifeſte appareat quãto ſit aliud proximũ eſſe,aliud ſecundum.Panyſim ex utroq; mixtum putãt in eloquendo neutrius æquare uirtutes,alterum tamẽ ab eo materia:alterꝫ diſponẽdi ratione ſuperari.Apollonius in ordinẽ a grãmaticis datũ nõ uẽit:qa Ariſtarchus atq; Ariſtophanes poetarꝫ iudices neminẽ ſui tẽporis ĩ numerꝫ redegerũt,nõ tamẽ contemnẽdũ edidit opus:æquali q̃dã mediocritate Arati,materia motu caret:ut i qua nulla uarietas,nullus affectus,nulla ꝑſona cuiuſq̃ ſit oro:ſufficit tamẽ operi: cui ſe parem credidit uel æqualẽ.Admirabilis in ſuo genere Theocritus:ſed muſa illa ruſtica & paſtoralis nõ forum modo:uerum ipſam etiam urbem reformidat.Audire uideor undique congerentes nomina plurimorum

poſſit: quæ confirmare facultatem dicendi uolũt attigam paucos. Aſteriſco hic quoq; locus indigere uidetur, quo & ītelligi & emendari poſſit. Facile eſt autem ſtudioſis: qui ſunt iis ſimillimi iudicare. Vuocali in i conuerſa ſint eſt legendũ. Hic enim quemadmodum ex oceano dicit ipſe amnium uim fontiumque curſus initiũ capere: omnibus eloquẽtiæ partibus exemplum & ortum dedit. In illiados uigeſimo primo uolumine his uerſibus hoc ait Homerus.

τω ουτε κρειών αχε//
λωιοσ ισοφαριζοι,
ουδε βαθυρρειταο με
γα σθενεοσ ωκεανοιο,
εξουπερ παντεσ ποτ//
αμοι και πασαι θα//
λασσαι,
και πασαι κρηναι και
φρειατα μακρα να//
ουσιν. Cæteraq; quæ probandi ac refutandi ſunt ita multa. Illud quæ relatiuũ aut redundare aut aliquid uerbi:quod non eſt aſcriptum:expoſcere uidet,ſed cũ ſine eo ſenſus ſit iteger allinatur.

Leuitaſq; uerborꝫ & expoſitionis probabilis.u.littera in n mutata lenitas:& loco expoſitionis compoſitionis mihi legendum uidetur. Vt plane manifeſte apparet. A uocali aſcripta appareat quidem legẽdum eſt. Sed alterum quoq; illorum aduerbiorum: mihi uidet expũgẽdũ.

Paneſium ex utroq;

Poetarũ:quid Herculis acta nõ bene Piſandros:ꝙd Nicãdrũ fruſtra ſecuti Macer atq; uergilius:Q uid:Euphorionẽ fruſtra trãſibimus quẽ niſi ꝓbaſſet Vergilius idẽ:nũq; certe cõditor calcidico uerſu carminũ feciſſet ī bucolicis mẽtionẽ:Q uid:Horatius fruſtra Dircæũ Homero ſubiũgit.Nec ſane quiſq; eſt tã ꝓcul a cognitiõe eo remotus:ut non iudicẽ certe ex bibliotheca ſumptũ trãſferre ī libros ſuos poſſit.Nec ignoro igit quos trãſeo:nec utiq; dãno:ut q dixerim eſſe in omnibus utilitatis aliqd:ſed ad illos iam perfectis conſtitutiſq; uiribus reuertemur:quod & in cœnis grãdibus ſæpe facimus:ut cum optimis ſatiati ſimus:uarietas tamẽ nobis ex uilioribus grata ſit.Tũc & elegiã uacabit in manus ſumere:cuius princeps habetur Callimachus.ſecũdas cõfeſſione plurimorum Philetas occupauit.Sed dum aſſequimur illã firmam:ut dixi:facilitatem:optimis aſſueſcendum ẽ & multo magis quia multo lectione formanda mens:& ducendus color.Itaq; ex tribus receptis Ariſtarchi iudicio ſcriptoribus iambo rũ ad exitũ maxime ptinebit unus Archilochus.Sũma ī hoc eius elocutionis.cũ ualidæ.tum breues uibrantesq; ſententiæ.plurimũ ſanguinis atq; neruorum:adeo ut uideat quibuſdam:q; quidem minor eſt:materiæ eſſe:non ingenii uitium.Nouẽ uero lyricorum lõge Pindarus priceps ſpiritus magnificentia.ſententiis.figuris.beatiſſima rerum uerborũq; copia:& uelut quodam eloquẽtiæ flumine:propter quod Horatius enī merito credidit nemini imitabilem.Steſicorus q̃ ſit ingenio ualidus:materiæ quoq; oſtẽdũt maxima bella:& clariſſimos canente duces:& epici carminis onera lyra ſuſtinẽte.Reddit.n. ꝓſonis ī agendo ſimul loquendoq; debitam dignitatẽ:ac ſi tenuiſſet modũ uidetur æmulari proximus Homerum potuiſſe:ſed redũdat atq; effundit:quod ut eſt reprehendendum:ita copiæ uitium eſt.Alcæus in parte operis aureo plectro merito donat:quia tyrannos īſectatus:multũ etiam moribus confert.in eloquendo quoq; breuis & magnificus & diligens:Homero ſimilis:ſed ī luſus & ī amores deſcẽdit:maioribus tamẽ aptior.Simonides tenuis:alioquin ſermone ꝓprio:& iucũditate quadã commendari poteſt:præcipue tamen eius in cõmouenda miſeratione uirtus:ut quidam in hac eũ parte omnibus eiuſdẽ operis auctoribus præferãt.Antiq̃ illa Comœdia cũ ſincæram illam ſermonis attici gratiã ꝓpe ſola retinet:tũ fœcũdiſſimæ libertatis:& ſi eſt in īſectandis uitiis præcipua:plurium tamen uitiũ etiã in cæteris partibus habet.Nam & grandis & elegãs:& uenuſta:& neſcio an ulla poſt Homer tamen:quem ut Achillem ſemp excipi par eſt:aut ſimilior ſit oratoribus:aut ad oratores faciẽdos aptior. Plures eius auctores.Ariſtophanes tamẽ:& Eupolis:Cratinuſq; præcipui.Tragœdias prius ī lucẽ Aeſchylus ꝓtulit:ſublimis & grauis & grãdiloquus ſæpe uſq; ad uitiũ:ſed rudis ī pleriſq; & incõpoſitus:ꝓp qđ correctus eius fabulas ī certamẽ deferre poſterioribus poetis athenienſes permiſere.Sũtq; eo modo multi coronati.Sed lõge clarius illuſtrauerũt hoc opus Sophocles atq; Euripides:quorum ī diſpari dicẽdi uia uter ſit poeta melior:iter plurimos quærit.Idq; ego ſane:quo mixtum putant. Panyſis quidem poeta fuit Epicus ex quo cõſtat Panyſin non Paneſium eſſe legendum.

Arati materia motu caret:ut in q̃ nulla uarietas. nullus affectus. nulla perſona cuiuſquã ſit oratio. ὑποδιαστολὴ nota hoc ẽ ſubdiuiſiõis opus ẽ hoc loco:ut cui & uſquã duæ eſſe dictiones cognoſcant. Aratũ autẽ Cicero primũ deīde germanicus Cæſar tranſtulit. Sufficit tamen operi cui ſe parem credidit uel æqualẽ. Hæc duo ultima uerba de margine in cõtextũ mihi uident eẽ trãſlata:eoq; expungenda:

Quid Horatius fruſtra Dircæũ Homero ſubiungit:Horatius quidem in arte poetica huius poetæ meminit. ſed ibi quoque corrupte legitur Dircæus cum Tyrteus uocetur:ut plenius alibi diximus.

Quod eſt in cœnis grãdibus ſæpe facimus.s. littera eraſa & legitur:quæ copula etiam ſignificat. Secundas confeſſione plurimorum philetas occupauit.Philætas cum æ diphthongo ſcribitur. Itaq; ex tribus receptis Ariſtarchi iudicio ſcriptoribus iãborum ad exitum maxime ptinebit unus archilochus.Quo modo Archilochus ad exitum pertineat:mihi non liquet recte autem ad hæcẽ quibuſdam exemplaribus legi uidetur. Therpſicorus q̃ ſit ingenio ualidus materiæ quoque oſtendunt: maxima bella & clariſſimos canentem duces & epici carminis onera lyra ſuſtinente. Steſichorus ſcribitur non therpſicorus. M. uero littera expuncta canente legendum:ut cum lyra cõueniat. Epicum autem carmẽ heroicum dicitur.

Epos enī uersus ē hexameter.
Plures enī auctores. Pro ea particula enim recte ī quibusdam exemplaribus legit eius.
Magis accedit oratori genero uocali ascripta oratorio legendū est. Et in dicēdo atq; respōdēdo ciuiliter eoz q fuerūt in foro disertis cōparādus Emēdate ī qbusdā legit cuilibet ꝑ illo ciuiliter, & diserti ꝑ disertis. Et ꝑcipue philemō: q q̄uis praue sui tp̄is iudiciis menandro sæpe ꝑlatus ē, ita consensu tamē oīum meruit credi eē secūdus. Corrupte qdē mihi sic legi uidet. Emendari uero potest si prauis nō praue & sit legat: non est: ac illud ad uerbiū ita expungat hoc modo. Qui quāuis prauis sui tēporis iudiciis Menādro sæpe prælatus sit consensu tamen omniū meruit credi esse secūdus. Nisi forte aut alia mala iudicia quæ epithrephōtes, epicleros lectos: habēt aut meditationes in sophocle & nomotethæ hypoliolineo nō oībus oratoris numeris sūt absolutæ. Emēdationē qdē desiderat hic locus: q̄ facileadhibetur: si Menandri comœdiæ extarent. Hypobolimæo qdē sine cōtrouersia legendū ē, nā ut ī prīo quoq; diximus ὑπο βολιμαῖος subditicius latīe dicit, est aūt comœdiæ nomē hoc loco. Philistus quoq; meret: q turbæ q̄uis bonoz post hos auctoz existimat: imitator Thucydidis & ut multo ī firmior: ita aliquatenus lucidior. Grādi flagitio inqnat hic sensus: qd qdē facile tollit si sti syllaba erasa eximat legamus. hoc mō. Philistus quoq; meret q turbæ q̄uis bonorū post hos auctoz eximat. Nec ignoro a qbusdā ita deprauari ut qd tubæ legat, qd q̄ sensui cōueniat uiderit ipsi. De philisto aūt sic & Cicero ī secundo de oratore libro scribit. Hunc cōsecutus est Syracusius Philistus: qui cum Dionysii tyrānī familiarissimus esset: otiū suum consumpsit scribēdo: maximeq; Thucydidem est: sicut mihi uidetur: imitatus. Tamē nihil otiosum. En syllabaniā ad præsentem materiam nihil pertinet. iniudicatum reliquo. Illud quidem nemo non fateatur necesse est: iis qui se ad agendū comparant: utiliorem longe Euripidē fore. Nāq; is sermone quo ipsum reprehendūt: qbus grauitas & cothurnus & sonus Sophoclis uidet esse sublimior: magis accedit oratorio generi & sentētiis densus: & in iis quæ a sapiētibus tradita sunt: pene ipsis par: & in dicēdo atq; respōdendo cuilibet eorum: qui fuerūt in foro diserti: cōparandus. In affectibus uero cum omnibus mirus: tū in iis quæ miseratione constant facile præcipuus & admirandus maxime ē: ut sæpe testat: & eum secutus: q̄q̄ in opere diuerso Menāder: qui uel unus meo quidē iudicio diligenter lectus ad cūcta quæ præcipimus efficienda: sufficiat. Ita omnem uitæ imaginem expressit: tanta in eo iueniendi copia & eloquēdi facultas. Ita est omnibus rebus, personis, affectibus accommodatus. Nec nihil ꝑfecto uiderunt qui orationes: quæ Carisii nomine edunt: a Menandro scriptas putant. Sed mihi lōge magis orator probari in opere suo uidetur: nisi forte aut alia mala iudicia: quæ epithrepōtes epicleros lectos hēnt: aut meditatiōes ī Sophocle & nomothethæ hypoliolineo nō oībus oratoriis numeris sunt absolutæ. Ego tamē plus adhuc quiddā collaturū esse declamatoribus puto: quoniā iis necesse est secūdum conditionem controuersiaz plures subire ꝑsonas patrum, filiorum, maritorum, militum, rusticorum, diuitum, pauperum, irascētium, deprecātium, mitium, asperoz. In quibus omnibus mire custoditur ab hoc poeta decor. Atq; ille qdē omnibus eiusdem operis auctoribus abstulit nomen: & fulgore quodā suæ claritatis tenebras obduxit. habent tamē alii quoq; comici: si cū uenia legāt: quædā quæ possis decerpere. & præcipue Philemō: q q̄uis praue sui tēporis iudicis Menādro sæpe prælatus: ē ita cōsensu tamen omniū meruit credi esse secundus. Historiam multi scripsere præclare. Sed nemo dubitat lōge duos cæteris præferēdos: quoz diuersa uirtus laudē pene ē parē cōsecuta. Dēsus & breuis & sp istās sibi Thucydides. Dulcis & cādidus & effusus Herodotus. ille cōcitatus, hic remissis affectibus melior. ille cōciōibus: hic sermonibus. ille ui, hic uolūtate. Theopōpus iis ꝓximis: ut ī historia prædictis minor: ita oratori magis similis: ut q anteq̄ est ad hoc opus sollicitatus: diu fuerit orator. Philistus quoq; meret: q turbæ: q̄uis bonoz post hos auctorū existimatur: imitator Thucydidis: & ut multo infirmior: ita aliquatenus lucidior. Ephorus: ut Isocrati uisum: calcaribus eget. Clytarchi ꝓbat ingenium. fides infamat. longo post interuallo tēporis natus Timagenes: uel hoc ipso ꝓbabilis: q intermissā historias scribendi industriā noua lau de reparauit. Xenophō nō excidit mihi sed iter philosophos reddēdus est. Sequit oratorum īgens manus: ut cū decem simul athenis ætas una tulerit: quoz lōge princeps Demosthenes: ac pene lex orādi fuit. tanta uis in eo, tā densa omnia, ita quibusdā neruis intēta sunt, tam nihil ociosum, is dicēdi modus: ut necquid desit in eo:

nec quid redũdet iuẽias. Plenior Aeschines: & magis fusus: & grãdiori similis: quo minus strictus. carnis tamẽ plus habet. mius lacertorum. Dulcis in primis & acutus Hyperides est: sed minoribus causis: ut non dixerim utilior: magis par. his ætate Lysias maior: subtilis atq; elegans & quo nihil si oratori satis sit dicere quæras pfectius. Nihil enĩ est inane. nihil arcessitũ. puro tamẽ fonti: q̃ magno flumini ꝓpior. Isocrates in diuerso genere dicẽdi nitidus & cõptus: & palæstræ q̃ pugnæ magis accõmodatus: oẽs dicẽdi ueneres sectatus ẽ. nec imerito. Auditoriis enĩ se non iudiciis cõpararat. inuentio facilis. honesti studiosus. in compositione adeo diligens: ut cura eius repræhendatur. Neq; ego in his: de quibus sum locutus: has solas uirtutes: sed has præcipuas puto: nec cæteros parum fuisse magnos. quin etiã Phalereũ illum Demetrium (q̃q̃ is primus inclinasse eloquentiam dicitur) multum ingenii habuisse: & facũdiæ fateor: uel ob hoc memoria dignũ: q; ultimus est fere ex atticis qui dici possit orator: quẽ tamen in illo medio genere dicendi præfert omnibus Cicero. Philosophorũ: ex quibus plurimũ se traxisse eloquẽtiæ. M. Tullius cõfiteꝰ: quis dubitet Platonẽ esse præcipuũ? siue acumine disserẽdi: siue eloquendi facultate diuina q̃dã & homerica? multũ enĩ supra ꝓsam orationẽ: & quã pedestrẽ græci uocãt: surgit: ut mihi nõ hominis ingenio: sed quodã delphico uideatur oraculo iſtinctus. Quid ego commemorem Xenophõtis illam iucũditatẽ inaffectatã? sed quam nulla affectatio consequi possit? ut ipse sermonẽ græcis finxisse uideatur. Et quod de Pericle ueteris comœdiæ testimoniũ est: in hũc transferri iustissime possit: ĩ labris eius sedisse quandam persuadẽdi deã. Quid reliquoꝝ Socraticorum elegãtiam? qd Aristotelẽ? quẽ dubito scientia rerum. an scriptorum copia. an eloquendi suauitate. an inuentionum acumine. an uarietate operum clariorem putem? Nam ĩ Theophrasto tam est eloquẽdi nitor ille diuinus: ut ex eo quoq; nomẽ traxisse dicatur. Minus ĩdulsere eloquẽtiæ stoici ueteres: sed cũ hõesta suaserunt: tum in eligendo probandoq; quod instituerant: plurimum ualuerunt: rebus tamẽ acuti magis q̃ id quod sane nõ affectant oratione magnifici: Quid romanorum? Idẽ nobis ꝓ romanos quoq; auctores ordo ducẽdus est. Itaq; ut apud illos Homerus: sic apud nos Vergilius auspicatissimũ dederit exordiũ: omniũ generis eius poetarꝝ græcorum nostrorũq; haud dubie ꝓximus. Vtar enim uerbis iisdẽ: quæ ab Afro Domitio iuuenis excepi: qui mihi interroganti: quem Homero crederet maxime accedere. Secũdus inquit est Vergilius: propior tamẽ primo q̃ tertio. Et hercle ut illi naturæ cælesti atq; ĩmortali cesserimus: ita curæ & diligentiæ: uel ideo in hoc plus est: quod ei fuit magis laborãdũ: & quanto plus eminẽtioribus uincimur fortasse æqualitate pẽsamus. Cæteri omnes lõge sequentur. Nã Macer & Lucretius legendi qdẽ: sed nõ ut phrasim. i. ut corpus eloquẽtiæ faciãt. elegãtes ĩ sua quisq; materia: sed alter humilis. alter difficilis. Atacinus Varro ĩ his ꝓ quæ nomẽ est assecutus: interpres operis alieni: non spernendus quidem. Verũ ad augendam facultatem dicendi parum locuples. Ennium sicut sacros uetustatæ lucos adoremus: in quibus grãdia & antiqua robora iam nõ expuncta tam est legendũ. hoc modo. tam nihil ocio sum. Is dicẽdi modus ut nequid desit in eo. c. littera ascripta nec legẽdum esse aperte cuiq; patet. hoc modo. Vt nec qd desit. Oẽs dicẽdi ueneres sectatus ẽ. nec imerito. auditoriis enĩ se non iudiciis comparat. Ra syllaba ascripta cõparat mihi legendum uidetur: atq; ẽ uerbum expungendum. Veneres autem dicit: quas græci χαριτας uocant. Sic Plynius libro trigesimoquinto. Quorũ opera cum admiraretꝰ collatis omnibus deesse his unam illam uenerem dicebat: quam græci χαριν uocant. Quin etiam phalereum illum Demetriũ. & infra. multum ingenii habuisse & facundæ fateor: uel ab hoc memoria dignum. i uocali ascripta facundiæ legatur: & a uocali in o conuersa ob scribatur. hoc modo. Multum ingenii habuisse & facundiæ fateor uel ob hoc memoria dignum. Quid Aristotelẽ? quem dubito scientia rerum. an scriptorum copia. an eloquendi usu suauitate. Vsu ablatiuus ut redundans mihi uidetur expũgẽdus. Quid romanorum? Duo hæc uerba ut supflua mihi uidentur expungenda. & sane in quibusdam exemplaribus non sunt ascripta.

Omnium eius generis poetarum græcorum nostrorũq; haud dubie proximus. illi datiuus mihi uel refragantibus exemplaribus ascribendus uidetur. hoc modo. illi haud dubie proximus. Et quanto plus eminentioribus uincimur: fortasse æqualitate pensamus. Deprauatus quidem hic mihi sensus uidetur. nec qua ratiõe corrigi possit uideo. uincimur quidem est legendum.

Sed alia quoq; mihi emendatione uidetur indigere. Vergilius autē se Homero æqualē his uersibus ꝓfitetur. Mæonium quisquis romāus nescit homerū. Me legat & lectum credat utrūq; sibi. Illius immensos miratur græcia campos. At minor est noster: sed bene cultus ager. Hic tibi nec pastor nec currus deerit arator. Hæc graiis constant singula: terna mihi.

Propiores alii ad hanc atq; de qua loquimur magis utiles. Atq; coniunctio transposita in locum suum uidetur reponēda. hoc modo. Propiores alii atq; ad hanc de qua loqmur. Et ut dicā quod sētio magis oratoribus q̄ poetis numerandus. corrupte imitandus in quibusdam legit exemplaribus pro illo numerandus. Quia germanicum augustū. Hic trāstulit Aratū q nūc extat: cū Cicerōis trāslatio nō habeatur. Qui tamē iis ipis eius operibus. Quid littera. d. ascripta legēdum est. Quā qui sic egerit. e uocali de principio ablata gerit a q̄busdā recte legitur. Nūc enī cæterarum fulgore uirtutū laus ipsa p̄stringitur. ista pro ipa mihi legendum uidetur. Elegia quoq; græcos ꝓuocamus. Illa copula quoq; de secundo loco in tertiū mihi transferēda uidetur. ut hoc modo legat. Elegia græcos quoq; ꝓuocamus. Multū ē tersior ac purus magis Horatius: & nisi labor eius amore p̄cipuus. Nisi corrigat hic locus p̄cipi nō potest. Sic aūt emēdari posse uidet: ut multo legat & q̄tuor ille dictiōes expunganť: nisi labor eius amore: ac earū loco hæ q̄tuor reponant. At notādos hominū mores. Sic. n. in q̄busdā legit exēplaribus. Et ad notādos hoīum mores p̄cipuus. Alterū illud ēt prius satyræ genus: sed nō sola carminū uarietate mixtū cōdidit Terētius Varro. Mendæ ex hoc sensu facile tollent: si loco illius copulæ ēt. est uerbū: ac & copula ascribat: ac loco illius sed. particulæ q̄d relatiuū legat. hoc mō. Alterū illd ē & prius satyræ gēus: q̄d nō sola carminū uarietate mixtū cōdidit Terētius Varro. Hoc āt satyræ gēus mediū ē iter tragœdiā atq; comœdiā: de quo in arte poetica Horatius sic scribit. Carmīe q tragico uilē certauit ob hircū. Mox ēt agrestes satyros nudauit & asper Incolumi grauitate iocū tēptauit: eo q̄d illecebris erat & grata nouitate morādus. Spectator functusq; sacris & potus & exlex. Satyræ aūt Varronis Menippeæ dictæ sunt a Menippo quodā seruo: cuius libros Varro ipe ī illis scribēdis dicit fuisse imitatus. Quāq ille epodos iteruenire nō repiatur. Immo repiatur apd Horatium. Quid ergo? dicemus ne Fabiū hoc nō aiaduertisse? an hunc quoq; locū tēporis felicitate fuisse deprauatū? Nisi forte illi legamus ut tantam habēt speciem: quātā religionem. Propiores alii atq; ad hanc: de qua loquimur magis utiles. Lasciuus quidem in heroicis q̄q̄ Ouidius: & nimium amator ingenii sui: laudandus tamen parcius. Cornelius autē seuerus etiam si uersificator q̄ poeta melior: si tamē ut est dictum: ad exemplar primi libri bellum siculū perscripsisset: uendicaret sibi iure secūdū locum. Sed eum consūmari mors immatura nō passa ē: puerilia tamē eius opera & maximam indolem ostendūt: & admirabilē præcipue in ætate illa recti generis uolūtatē. Multum in Valerio Flacco nuper amisimus. Vehemens & poeticum ingenium Saleii Bassi fuit: nec ipsum senectute maturū Rabirius ac Pedo non indigni cognitione: si uacet. Lucanus ardens & concitatus & sententiis clarissimus: & ut dicam qd̄ sentio: magis oratoribus q̄ poetis numerandus. Hos nomina uimus: quia Germanicum Augustum ab institutis studiis deflexit cura terrarum: parumq; diis uisum est esse eum maximum poetarum. Quid tamen iis ipsis eius operibus: in quæ donatus imperio iuuenis successerat sublimius? doctius? omnibus denicq; numeris præstantius? Quis enim caneret bella melius: q̄ qui sic egerit? quem præsidētes studiis deæ propius audirēt? cui magis suas artes aperiret familiare numen Mineruæ? Dicēt hæc plenius futura sæcula. Nūc enim cæterarū fulgore uirtutū laus ipsa præstingit. Nos tamen sacra litterarū colentes feras Cæsar: si nō tacitum hoc præterimus. Et uergiliano certe uersu testamur. Inter uictrices hederā tibi serpere lauros. Elegia quoq; græcos ꝓuocamus: cuius mihi tersus atq; elegans maxime uidet auctor Tibullus. Sūt q̄ Propertiū malint. Ouidius utroq; lasciuior: sicut durior Gallus. Satyra quidē tota nostra est: ī qua primus insignē laudē adeptus est Lucilius: q quosdā ita deditos sibi habet amatores: ut eū non eiusdē mō operis auctoribus: sed omnibus poetis præferre non dubitent. Ego q̄tum ab illis: tantū ab Horatio dissentio: qui Luciliū fluere lutulenter: & esse aliq̄d quod tollere possis putat. Nā eruditio ī eo mira: & libertas atq; ide acerbitas: & abunde salis. Multum est tersior ac purus magis Horatius: & nisi labor eius amore præcipuus. Multū & uerę gloriæ: quāuis uno libro Persius meruit. Sunt clari hodie quoq;: & qui olim nominabūtur. Alterum illud etiam prius satyræ genus: sed non sola carminum uarietate mixtum condidit Terentius Varro uir romanorum eruditissimus. Plurimos hic libros & doctissimos composuit peritissimus linguæ latinæ: & omnis antiquitatis & reę græcaę nostrarūq;: plus tamē scientiæ collaturus q̄ eloquentiæ. Iambus non sane a romanis celebratus est: ut proprium opus a quibusdam

iterpositus:cuius acerbitas i Catullo.Bibaculo.Horatio:q̄q̄ ille epodos iteruenire nō reperiat̄.An lyricor̄ idē Horatius fere solus legi dignus Nam & insurgit aliquādo:& plenus ē iucunditatis & gratiæ:& uariis uerbis & figuris & felicissime audax.Si qué adiicer uelis:is Cesius Bassus qué nup uidimus:sed eū lōge præcedūt īgenia uiuētiū. Tragœdiæ scriptores Actius atq; Pacuuius clarissimi grauitate sniar̄ uerborūq; pondere & auctoritate personarum.Cæterum nitor & summa ī exco/ lēdis operibus manus magis uideri potest temporibus q̄ ipsis defuisse Viriū tamē Actio plus tribuit̄.Pacuuium uideri doctiorem:q esse do cti affectant:uolūt.Iā Varii Thyestes cuilibet græcor̄ cōparari pōt Ouidii Medea uidet̄ mihi ostendere:quantū uir ille præstare potue/ rit:si ingenio suo temperare q̄ īdulgere maluisset.Eor̄: quos uiderim: longe princeps Pomponius secundus:quē senes par̄ tragicum puta/ bant.eruditione ac nitore præstare cōfitebantur.In comœdia maxime claudicamus:licet Varro musas æpistolonis sētētia:plautino dicat ser mone locuturas fuisse:si latine loq uellent.licet Cæciliū ueteres laudi/ bus ferāt.licet Terētii scripta ad Scipionē africanū referant̄. Q uæ ta mē sunt ī hoc genere elegātissima:& plus adhuc habitura grīæ:si intra uersus trimetros stetissent.uix leuē cōsequimur umbrā: adeo ut mihi sermo ipse romanus non recipere uideatur illam solis cōcessam atticis uenerem.cum eam ne græci quidam ī alio genere linguæ obtinuerint. Togatis excellit Afranius:utinamq; non inqnasset argumēta pueror̄ fœdis amoribus mores suos fassus.At historia nō cesserit græcis:nec op ponere Thucydidi Salustium uerear:nec indignetur sibi Herodotus æquari.T.Liuiū:cū ī narrādo miræ iucūditatis clarissimiq; cādoris:tū in concionibus supra quā enarrari potest eloquentē.Itaq; dicūtur oīa cū rebus:tum pson̄is accommodata:sed affectus quidē præcipue eos qui sunt dulciores:ut parcissime dicam:nemo historicor̄ cōmendauit magis.Ideoq; immortalē illā Salustii uelocitatem diuersis uirtutibus cōsecutus est.Nam mihi egregie dixisse uidetur Seruilius Nouianus: pares eos magis q̄ similes:qui & ipse a nobis auditus est clarus īgenio: & sententiis crebrior:sed minus pressus q̄ historiæ auctoritas postulat quā paulum ætate præcedens eū Bassus Aufidius egregie utiq; ī libris belli Germanici præstitit:genere ipso probabilis in oībus:sed ī quibus dā uiribus minor.Supereſt adhuc & exornat ætatis nostræ gloriā uir sæculorum memoria dignus:qui olim nominabitur.nunc intelligitur Habet amatores:nec imitatores:ut libertas:q̄q̄ circūcisis quæ dixisset: ei nocuerit.Sed elatū abūde spiritū & audaces snias deprehēdas ēt in iis quæ manēt.Sūt & alii scriptores boni:sed nos genera degustamus. bibliothecas excutimus.Oratores ueroq; uel præcipue latinā eloq̄ntiā parē nō facere græce possunt.Nā Ciceronē cuicūq; eor̄ fortiter oppo suerim.nec ignoro quantā mihi cōcitē pugnā:cū præsertim id nō sit p positi:ut eū Demosthenī comparem hoc tēpore.Neq; enī attinet:cum Demosthenem ī primis legendum:uel ediscēdum potius putē: quor̄ ego uirtutes pleraſq; arbitror similes.consiliū.ordinē.uidendi.præpa randi.probandi rationē.Omnia denīq; quæ inuētionis.In eloquendo

intelligamus apud catul/ lum epodon non interue/ nire.Epodos autem dici/ tur απο του επαδειν hoc est ab accinēdo: quod particulæ quædā uersuū integris uersibus επαδον τοι hoc est accinuntur. Vt.Nox erat:& toto fulge bat luna sereno iter mino ra sidera. Et uariis uer/ bis & figuris ferocissime audax. Felicissime in qui/ busdam exemplaribus mi hi recte legi uidetur. Iam uarii Thyestes. Hanc tra/ gœdiam a Cassio Parmen si compositam sibi uarius ab Augusto athenas ad su mendū de eo supplicium missus: quod p Antonio senserat: cōbustis aliis ope ribus uendicasse putatur.

Quem senes pindarum tragicum putabant.Pinda rum esse expungendum: ac parum reponendum & ex sensu & ex quibusdam colligitur exemplaribus.

In comœdia maxie iu/ dicamus.Emēdate in qui busdā exēplaribus claudi/ camus legitur. At nō hi storia cesserit græcis.Non aduerbiū ī tertiū locū mi/ hi uidetur trāsferēdū.hoc mō.at historia nō cesserit.

Nec indignet̄ sibi Hero dotus æq̄ri.T.Liuiū. Ille datiuus sibi in quarto lo/ co melius quadrare uidet̄ hoc mō.Nec idignet̄ He/ rodotus sibi æq̄ri. Itaq; dicūtur oīa.Quæ particu la eradatur.ut ita legat̄:est enī acclamatio q̄dā. Ideo/ q; īmortalē illā Salustius uelocitatē.Non Salustius: sed Salustii ut legat̄ sensus exposcit. Supest adhuc & exornat ætatis nostræ glo riā uir sæculor̄ memoria dignus.Cor.Tacitū signifi care uidet̄. Sed nos gene/ ra degustamus.bibliothe/ cas excutimus. Nō pricu/ la negatiua est ascribenda ut legatur Non bibliothe cas excutimus. Oratores uero uel p̄cipue latinam eloquentiam parem non facere græce possunt.

Quod ſuperiori ſenſui de erat: hic redūdat illud non aduerbium negandi. Et fortaſſe epilogos illi mos ciuitatis abſtulerit. Athenis ut ī ſcdo Fabius ait mouere affectus uetabat ora/tor. Sed uel plurimas potius omnes ex ſeipſo uirtutes extulit. Ac copula eſt aſcribēda: ut legat. Ac potius omnes. In quo totas uirtutes ſuas experiretur eloquentia. Vires q̄ uirtutes ſenſui magis uidetur conuenire. Et cū trāſuerſum ui ſua iudicem feriat. Sicqdem legitur. Sed in uocali expuncta ferat ſenſus expoſcere uidetur. Multa in aſinio pollione inuenio. T. littera aſcripta īuentio legatur. Anitore & iucunditate Ciceronis ita lōge abeſt: ut poſſit uideri ſecundo prior. Cur ſibi ipſi aduerſari uidetur hic ſenſus? An quia deprauatus? Neq; n. fieri pōt: ut qui lōge abſit anitore & iucūditate Cicerōis: ſit prior ſecūdo. Qua igitur ratiōe corrigitur hic locus? An pro ſecundo: forſitan ſæculo ē legendū? Qui enim ſæculo ante Ciceronem floruerunt non multum nitori ornatuiq; īdulſerunt. Inueni q Ciceronē crederent eum nimia cōtra ſe calumnia uerū ſanguinem perdidiſſe. In quibuſdā exemplaribus emendate ſic ſcribitur: ut Ciceronē accuſatiuus in contra aduerbiū cōuertat: ac loco illius p̄poſitionis contra. in. præpoſitio reponatur. hoc modo. Inueni qui cōtra crederent eum nimia in ſe calumnia uer; ſanguinem perdidiſſe Plynius autem iunior inquit: Adriano ſcribens: caluum fuiſſe Demoſthenē latinum. Sed eſt & ſancta & breuis oratio. breuis quidē legit. ſed grauis ſenſui maxime conuenire uidetur. Inſignis & Ser. Sulpitius iſignem īmerito famam tribus oronibus meruit. Inſignis nomiatiuus eſt aliqua diuerſitas. denſior ille. hic copioſior. ille cōcludit aſtrictius. hic latius pugnat. ille acumine ſemper. hic frequenter & pōdere. illi nihil detrahi poteſt. huic nihil adiici. curæ plus in illo. in hoc naturæ. Salibus certe & cōmiſeratione: q duo plurimū affectus ualent: uincimus & fortaſſe epilogos illi mos ciuitatis abſtulerit. Sed & nobis illa quæ attici mirant: diuerſa latini ſermōis ratio minus permiſerit. In epiſtolis quidem: q̄q̄ ſint utriuſq; : nulla contentio eſt. Cædendum uero in hoc: q; & ille prior fuit: & ex magna parte Ciceronem: quātus eſt fecit. Nā mihi uidet. M. Tullius cum ſe totū ad imitationē græcor; contuliſſet: effinxiſſe uim Demoſthenis. copiam Platonis. iucūditatem Iſocratis. nec uero quod in quoq; optimum fuit ſtudio conſecutus eſt tantū: ſed uel plurimas ac potius omnes ex ſe ipſo uirtutes extulit: īmortalis ingenii beatiſſima ubertas. Nō enim pluuias: ut ait Pīdarus: aquas colligit: ſed uiuo gurgite exūdat. dono quodā prouidētiæ genitus: in quo totas uirtutes ſuas experiret eloquētia. Nā quis docere diligētius? mouere uehemētius pōt? cui tāta unq̄ iucūditas affuit? ipſa illa quæ extorquet ipetrare eū credas: & cū trāſuerſū ui ſua iudicē feriat: tamē ille nō rapi uideat. ſed ſeq. Iā oībus quæ dicit tāta auctoritas eſt: ut diſſētire pudeat: nec aduocati ſtudiū: ſed teſtis aut iudicis afferat fidē. Cū interī hæc omnia quæ uix ſingula q ſ̄q̄ ītētiſſima cura cōſeq poſſet: fluūt illaborata: & illa qua nihil pulchrius auditu ē oro: præ ſe fert tamē felicīſſimā facilitatē. Quare nō īmerito ab hominibus ætatis ſuæ regnare ī iudiciis dictus eſt. apud poſteros uero id eſt cōſecutus: ut Cicero iā nō hominis nomē: ſed eloquētiæ habeat. Hūc igitur ſpectemus. hoc ꝓpoſitū nobis ſit exēplū. ille ſe ꝓfeciſſe ſciat: cui Cicero ualde placebit. Multa in Aſinio Pollione iuentio. ſūma diligentia: adeo: ut q buſdā etiā nimia uideatur: & cōſilii & animi ſatis. a nitore & iucunditate Ciceronis ita longe abeſt: ut uideri poſſit ſecūdo prior. At Meſalla nitidus & cādidus: & quodammodo præ ſe ferens ī dicendo nobilitatē ſuā. uiribus minor. C. uero Cæſar ſi tantum foro uacaſſet: nō alius ex noſtris cōtra Ciceronem nominaretur. tanta in eo uis eſt. id acumē. ea concitatio: ut illum eodem animo dixiſſe: quo bellauit appareat. exornat tamē hæc omnia mira ſermonis: cuius proprie ſtudioſus fuit: elegātia. Multum ingenii in Cælio: & præcipue in accuſando. multa urbanitas: dignuſq; uir: cui & mens melior: & uita longior contigiſſet. Inueni qui Caluum præferrent omnibus. inueni qui cōtra crederent eū nimia cōtra ſe calū nia uerum ſanguinem perdidiſſe. Sed eſt & ſancta & breuis oratio: & caſtigata. & frequenter uehemens quoq;. imitator autē eſt atticorum: fecitq; illi ꝓperata mors īiuriā: ſiqd adiecturus: non ſiqd detracturus fuit. Inſignis & Seruius Sulpitius iſignē nō īmerito famā tribus oroni bus meruit. Multa ſicū iudicio legat: dabit imitatiōe digna Caſſius Seuerus: qui: ſi cæteris uirtutibus colorē & grauitatē orationis adieciſſet: ponendus inter præcipuos foret. Nam & ingenii plurimum eſt in eo: & acerbitas mira: & urbanitas eius ſūma. ſed plus ſtomacho q̄ conſilio dedit. Præterea ut amari ſales: ita frequenter amaritudo ipſa ridicula eſt. Sunt autē alii multi diſerti: quos perſequi longum ē. Eorū quos

mihi uidetur eradẽdus. In eius uero locũ insignẽ accusatiuus referẽdus. ac nõ negãdi aduerbiũ ascribẽdũ: ne quẽ uult laudare: uideat̃ fugillare: ut hoc mõ legamus. Insignẽ & Ser. Sulpitius nõ imerito famã tribus oĩnibus meruit. Præterea & amari sales ita ut frequẽter amaritudo ipsa ridicula é. Et ꝓticula ut in locũ & copulæ ẽ trãsferenda. hoc mõ. Præterea ut amari sales: ita frequẽter amaritudo ipsa ridicula é. Et sæpius ad curam reꝝ ab elocutione resipisceret. Iuocali ac altera. s. abiecta respiceret legendũ é. Habebũt q post nos de oratoribus scribẽt: magnã ĩ eos q nũc uigent materiã laudãda. In ꝓpositio ut supuacua ẽ eradenda & a uocali ĩ i cõuersa laudãdi ẽ legẽdũ. Plautus ĩ stoicis reꝝ cognitioni utilis. In epicuris leuis quidem: sed non iniucundus tamen ductorem. Castigate ĩ qbusdã exẽplaribus legit̃ Plancus. u. uocali ĩ. n. &. t. ĩ. c. cõuersa & loco illius ac cusatiui ductorẽ: auctor ẽ Catius. hoc mõ. Plancus ĩ stoicis reꝝ cogniti/oni utilis. In epicuris leuis qdẽ: sed nõ iniucundus tamẽ auctor est Catius. Ex iduſtria sene cã ĩ oĩ genere eloquẽtiæ distuli. Versatũ aut simile uerbũ sensus integritas mihi exposcere uideť: uti legať. In oĩ generẽ eloquẽtiæ uersatũ. Seneca uero ĩ oĩ genere studiorũ uersatus ẽ eloquẽtiæ philosophiæ. poetices. Sed eũ magis Fabius fugillat q cõmẽdet. Cũ autẽ fere solus hic ĩ manibus adolescẽtũ fuit. Nisi. c. lra in. t. cõuersa tũ legať ubi claudať hic sensus nõ inueniet. Cũ diuersi sibi conscius generis placeẽ se ĩ dicẽdo posse ĩ qbus illi placerẽt diffideret. Sic qdẽ corrupte legit̃: id quod mihi hoc mõ emendandum uidetur: ut loco in præpositionis iis ablatiuus reponatur.

uideri Domitius afer: & Iulius africanus longe præstantissimi uerboꝝ arte ille: & toto genere dicendi præferendus: & quem in numero ueteꝝ habere non timeas. hic concitatior: sed in cura uerboꝝ nimius: & compositione nonnunq̃ longior & translationibus paꝝ modicus. Erant clara & nuper ingenia. Nã & Trachallus plerunq; sublimis: & satis aptus fuit: & quẽ uelle optima crederes: auditus tamẽ maior. Nã uocis quãtã in nullo cognoui felicitas: & ꝓnũciatio uel scænis suffectura & decora. Omnia deniq; ei quæ sũt extra supfuerũt. Et Vibius Crispus cõpositus & iucũdus: & delectationi natus. priuatus tamẽ causis: q̃ publicis melior Iulio secũdo si lõgior cõtigisset ætas: clarissimoꝝ ꝓfecto nomẽ oratoris apd̃ posteros foret. Adiecisset. n. atq; adiiciebat cæteris uirtutibus suis qd̃ desiderari potest. Id est autem: ut esset multo magis pugnax: & sæpius ad curã rerum ab elocutione respiceret. Cæteꝝ interceptus quo q; magnũ sibi uendicat locum. Ea est facundia. tanta in explicando: qd̃ uelit gratia. tã candidum & lene & speciosum dicendi genus. tanta uerboꝝ etiam: quæ assumpta sunt: proprietas. tanta etiam ĩ quibusdam ex piculo petitis significantia. Habebũt: q post nos de oratoribus scribẽt: magnã eos qui nunc uigent materiam uere laudandi. Sunt enĩ summa hodie: qbus illustratur forum: ingenia. Nãq; & consũmati iam patroni ueteribus æmulanť: & eos iuuenũ ad optima tendentium imitaťac sequiť industria. Supersunt qui de philosophia scripserit. quo in genere pauciſſimos adhuc eloquentes litteræ romanæ tulerunt. Idẽ igitur. M. Tullius: q ut ubiq; etiam in hoc ope Platonis æmulus extitit. Egregius uero multoq; q̃ in orationibus præstantior Brutus: sufficit põderi reꝝ. Scias eum sentire quæ dicit. Scripsit non paꝝ multa Cornelius Celsus sextios secutus non sine cultu ac nitore. Plautus in stoicis reꝝ cognitiõi utilis. in epicuris leuis qdem: sed non iniucundus tamen auctor est Catius. Ex industria Senecã in omni genere eloquentiæ distuli ꝓpter uulgatã falso de me opinionẽ: quia dãnare eum & inuisum quoq; habere sũm creditus. Quod accidit mihi dũ corruptum & omnibus uitiis fractũ dicendi genus reuocare ad seuiora iudicia contendo. Tũ autẽ fere solus hic in mãibus adolescẽtiũ fuit: quẽ nõ equidem omnino conabar excutere: sed potioribus præferri non sinebã: quos ille non destiterat incessere: cũ diuersi sibi conscius generis placere se in dicẽdo posse: ĩ qbus illi placerẽt: diffideret. Amabãt autẽ eum magis q̃ imitabanť: tantũq; ab illo defluebant: quantũ ille ab antiquis descẽderat. Foret enim optã dũ pares ac saltem proximos illi uiro fieri. Sed placebat propter sola uitia & ad ea se quisq; dirigebat effingẽda quæ poterat. Deide cũ se iactaret eodẽ modo dicere Senecã infamabat: cuius & multæ alioqn & magnæ uirtutes fuerũt. Ingeniũ facile & copiosum. plurimũ studii: & multaꝝ rerum cognitio: in qua tamen aliquando ab iis quibus inquirenda quædã mandabat: deceptus est. Tractauit etiam omnem fere studioꝝ materiã. Nã & orationes eius & poemata & epistolæ & dialogi efferũtur: & in philosophia paꝝ diligens. Egregius tamen uitiorũ insectator fuit: multæ in eo claraeq; sententiæ: multa etiã morũ gratia legenda: sed

Et in philoſophia parū diligens, ſi particula aſcribēda uidet: ut etſi legat, aut certe & copula eradenda. Multa ēt morū gratia legēdo. Pro legendo recte qdā ſcribunt legenda.

Digna enim fuit illa natura q̄ meliora uallet qd̄ uoluit efficit. Emēdate in quibuſdam exēplaribus. Quæ relatiuum eſt aſcriptū & effecit: ut præteriti ſit tēporis legēdum ē. hoc modo. Quæ quod uoluit effecit.

EX his cæteriſq; lectione dignis. Hinc facile appet imitationē arti ſubiici: eoſq; falli q̄ imitationem ab arte tanquā partem diuerſam ſeparandam putant aiuntq; ut in rhetoricis ad Herenium: eloquētiā tribus cōſtare arte, imitatiōe exercitatiōe. Cōſtat nāq; tribus eloquētia natura arte, exercitatione. Imitationem uero arti eſſe ſubiiciēdam pluribus colligit Quintilianus.

Nobis uſus aliarū rerū ad erudiendas alias nō p̄derit? Licet fere in exēplaribus erudiendas legatur: ego tamē di ſyllaba eraſa eruendas legēdum eſſe audacter contenderim, ac loco aliarum reponendum eſſe illarū, hoc modo. Nobis uſus illarum rerū ad eruendas alias nō proderit. Si nemo plus effeciſſet eo quæ ſequebatur. A uocali eraſa ac. m. littera aſcripta quem legendū eſt.

Nō eſſet pictura niſi q̄ lineas mō extremas umbræ: quam corpora i ſole feciſſet: circūſcriberent. Feciſſent pluraliter: ac circūſcriberet ſingulariter manifeſte legēdū eſt. Quod fit ut minus ſanguinis ac uirium declamationes habeant q̄ oīones. D. littera expuncta quo legatur.

in eloquendo corrupta pleraq; atq; eo p̄nicioſiſſima: q̄ abūdant dulcibus uitiis. Velles eū ſuo ingenio dixiſſe, alieno iudicio. Nā ſi nil æq̄liū cōtēpſiſſet, ſi paꝛ cōcupiſſet, ſi nō oīa ſua amaſſet, ſi reꝛ pōdera minutiſſimis ſētētiis nō fregiſſet: cōſēſu potius eruditoꝛ: q̄ pueroꝛ amore cōprobaret. Veꝛ ſic quoq; iā robuſtis & ſeuiriore genere ſatis firmatis legēdus: uel ideo q̄ exercere pōt utrūq; iudiciū. Multa. n. ut dixi, p̄bāda i eo, multa ēt admirāda ſt. Eligere mō curæ ſit: qd̄ utinā ipſe feciſſet. Digna. n. fuit illa natura quæ meliora uellet: Quæ qd̄ uoluit effecit.

DE Imitatione.

EX his cæteriſq; lectiōe dignis auctoribus: & uerboꝛ ſumenda copia: & uarietas figuraꝛ: & cōponēdi rō: tū ad exēplū uirtutū oīum mēs dirigēda. Neq;. n. dubitari poteſt: q̄n artis pars magna cōtineat imitatiōe. Nā ut iuēi re primū fuit: eſtq; præcipuū: ſic ea q̄ bene iuēta ſūt utile ſeq. Atq; oīs uitæ rō ſic cōſtat: ut quæ p̄bamus i aliis: facere ipſi uelimus. Sic litteraꝛ ductus: ut ſcribēdi fiat uſus: pueri ſequūt. ſic muſici uocē docētiū, pictores opa priorū. ruſtici p̄batā expimēto culturā i exēplū tuent. Oīs deniq; diſciplinæ initia ad p̄poſitū ſibi præſcriptū formari uidēus. & hercule neceſſe ē: aut ſimiles aut diſſimiles bonis ſimus. Simile raro natura præſtat. freq̄nter imitatio. Sed hoc ipſū qd̄ tanto faciliorē nobis rōnē rerū oīum facit: q̄ fuit iis: q̄ nihil qd̄ ſeq̄rentur habuerūt: niſi caute & cū iudicio apprehēdit: nocet. Ante oīa igr̄ imitatio p̄ ſe ipſa nō ſufficit: uel qa pigri ē ingenii cōtētū eē iis: quæ ſūt ab aliis iuēta. Q̄ uid. n. futuꝛ erat tēporibus illis: quæ ſine exēplo fuerūt? ſi hoies nihil niſi qd̄ iā cognouiſſent faciēdū ſibi: aut cogitādū putaſſēt? Nēpe nihil fuiſſet iuētū. cur ergo nefas ē repiri aliqd a nobis: qd̄ āte nō fuerit? An illi rudes ſola mētis natura ducti ſt̄ i hoc ut tā multa generarēt? Nos ad quærēdū nō eo ipſo cōcitemur: qd̄ certe ſcimus iuēiſſe eos q̄ quæſierit? Et cū illi q̄ nullū cuiuſq̄ rei habuerūt magiſtrū: plurima i poſteros tradiderit: nobis uſus illaꝛ reꝛ ad erudiēdas alias nō p̄derit. Sed nihil habebimus niſi beneficii alieni: quēad modū qdā pictores i id ſolū ſtudēt: ut deſcribere tabulas mēſurisac lineis ſciāt. Turpe ēt illd ē eē cōtētū id cōſeq̄ qd̄ imiteris. Nā rurſus qd erat futuꝛ: ſi nemo plus effeciſſet: eo qd̄ ſequebat. Nihil i poetis ſupra Liuiū Andronycū, nihil i hiſtoriis ſupra pontificū ānales habere mus. ratibus adhuc nauigaremus. nō eēt pictura: niſi quæ lineas mō extremas umbræ: quā corpora i ſole feciſſent circūſcriberēt. At ſi oīa p̄cenſeas: nulla ſit ars qualis iuēta ē: nec ītra initiū ſtetit: niſi forte nr̄a potiſſimū tēpa dānamus huius ifelicitatis: ut nūc demū nihil creſcat. Nihil. n. creſcit ſola imitatiōe. Q̄ uod ſi prioribus adiicere fas nō eſt: quomō ſperare poſſimus ullū oratorē p̄fectū? cū in iis quos maxios adhuc nouimus: nemo ſit iuentus: in quo nihil aut deſideret: aut reprehēdat? ſed ēt q̄ ſūmā nō appetēt: cōtēdere potius q̄ ſeq̄ debēt. Nā q̄ agit ut prior ſit forſitā ēt ſi nō trāſierit: æquabit. Eū uero nemo pōt æquare: cuius ueſtigiis ſibi utiq; iſiſtēdū putat. Neceſſe eſt. n. ſemp ſit poſterior: q̄ ſequit. Adde qd̄ plerūq; facilius ē plus facere: q̄ idē. Tātā ne idifficultatē hēt ſimilitudo: ut ne ipſa qdē natura in hoc ita ualue

nit:ut nō res q̄ ſimillimæ uideāt:utiq; diſcrimīe aliquo diſcernāt. Ad de q; qcqd alteri ſimile ē:neceſſe ē minus ſit eo qd̄ imitat:ut ūbra cor pore:& imago facie:& actus hiſtrionum ueris affectibus:qd̄ ī oratiōi bus quoq; euenit. Nāq; iis quæ ī exēplū aſſumimus:ſubeſt natura: & uera uis. Cōtra oīs imitatio ficta ē:& ad alienum ꝓpoſitū accōmodat quo fit:ut minus ſanguinis ac uiꝛ declamatiōes habeāt:q̄ oīones: q; ī illis uera. ī his aſſimulata materia ē. Adde q; ea q̄ ī oīone maxima ſūt: imitabilia nō ſūt:īgeniū:iuētionis facilitas:& qcqd arte nō tradit. Iō q; pleriq; cū uerba q̄dā ex oīonibus excerpſerūt: aut aliquos cōpoſi tiōis certos pedes:mire a ſe quæ elegerūt:effingi arbitrant:cū uerba ī tercidāt.& iualeſcāt tpibus:ut quoꝛ certiſſima ſit regula in conſuetu dine:eaq; nō ſua natura ſit bōa aut mala (Nā ꝓ ſe ſoni tātū ſūt) ſed ꝓ ut opportune ꝓprieq; aut ſecus collocata ſūt:& cōpoſitio cū rebus ac cōmodata:tū ipſa uarietate gratiſſima. Q uapropter exactiſſimo iu dicio circa hāc ptē ſtudioꝛ examināda ſt oīa. Primū quos imitamur. Nā ſt plurimi:q ſimilitudinē peſſimi cuiuſq; & corruptiſſimi cōcupi erūt. Deide ī ipſis quos elegerimus qd ſit:ad qd̄ nos efficiendū cōpare mus. Nā ī magnis quoq; auctoribus icidūt aliq̄ uitioſa: & a doctis i ter ipſos ēt mutuo reprehēſa:atq; utinā tā bona imitātes dicerēt me lius:q̄ mala peius dicāt. Nec uero ſaltē iis qbus ad euitāda uitia iudi cii ſatis fuit:ſufficiat imaginē uirtutis effingere:& ſolā:ut ſic dixerī:cu tē uel potius illas Epicuri figuras:q̄s e ſummis corporibus dicit efflue re. Hoc āt iis accidit:q nō introſpectis penitus uirtutibus ad primū ſe uelut aſpectū oīonis aptarūt:& cū iis feliciſſime ceſſit imitatio:q uer bis atq; numeris ſūt nō multū differētes. uī dicēdi atq; iuētiōis nō aſſe quūt:ſed plerūq; declināt ī peius & ꝓxia uirtutibus uitia cōprehēdūt fiūtq; ꝓ grādibus tumidi. preſſis exiles. fortibus temerarii. lætis corru pti. cōpoſitis exultātes. ſimplicibus negligētes. Itaq; q horride atq; icō poſite qdlibet illud frigidū & ianę extulerīt:antiqs ſe pares credunt. q carēt cultu atq; ſentētiis atticis. ſ. q præciſis cōcluſiōibus obſcuri Salu ſtiū atq; Thucydidē ſupant. triſtes & ieiuni Pollionē æmulant. ocioſi & ſupini:ſiqd mō lōgius circūduxerīt:iurāt ita Ciceronē loquuturꝛ fu iſſe. Nouercā quoſdā q ſe pulchre expreſſiſſe gēus illd huius cæleſtis ī dicēdo uiri ſibi uiderent:ſi ī clauſula poſuiſſent eē uideatur. Ergo pri mū eſt:ut qd̄ imitaturus ē q̄ſq; ītelligat. Et quare bonū ſit ſciat: tū ī ſu ſcipiēdo onere cōſulat ſuas uires. Nā quædā ſt imitabilia:qbus aut ī firmitas naturæ nō ſufficiat:aut diuerſitas repugnet. Nec cui tenue ī geniū erit:ſola uelit fortia & abrupta. cui forte qdē:ſed īdomitū:amoꝛ ſubtilitatis & uī ſuā pdat:& elegātiā quā cupit:nō pſequat. Nihil ē. n. tā īdecēs:q̄ cū mollia dureſcūt. atq; ego illi præceptori quē iſtituerā ī libro ſcdo credidi:nō ea ſola docēda eſſe:ad quæ quēq; diſcipuloꝛ na tura cōpoſitū uideret. Nā & is adiuuare debet quæ ī quoq; eoꝛ īuenit bona:& quātū fieri pōt adiicere:quæ deſūt:& emēdare q̄dam & muta re. Rector. n. ē alioꝛ īgenioꝛ atq; formator. difficilius ē naturam ſuā fingere. Sed ne ille qdē doctor:q̄q̄ oīa quæ recta ſūt uelit eſſe ī ſuis au ditoribus q̄pleniſſima:ī eo tamē cui naturā obſtare uiderit:laborabit.

Et cum uerba interci dent inualeſcant tempori bus. Deprauatus hoc lo/cus facile ſic emendari po teſt:ut & copula de princi pio in quartū locum trāſ/feratur: atq; e uocali in a conuerſa intercidant lega tur. hoc modo. cum uer/ba intercidant & inuale/ſcant temporibus. eſt au/tem paraphraſis ſenſus il lius Horatiani. Multa re/naſcentur quæ iam ceci/dere:cadentq; Quæ nunc ſunt in honore uocabula ſi uolet uſus: Quem pe/nes arbitrium uis eſt & norma loquendi. Dein de in ipſis quos elegeri/mus quid ſit quod nos ef ficiendum comparemus. Ad præpoſito ut aſcriba/tur & ſenſus & loquendi ratio expoſcit ut legatur. Ad quod efficiendum.

Vel potius illas Epicu/ri figuras:quas e ſummis corporibus dicit effluere: Quæ nam ſint hæ epicuri figuræ Aulus Gellius li/bro quinto declarat his uerbis. Epicurus effluere ex omnibus corporibus ſimulacra quædam cor/porum ipſorum eaq; ſeſe in oculos inferre atq; ita ſenſum fieri. uidendi pu/tat. Et cum his feliciſſi/me ceſſit imitatio uerbis atq; numeris ſunt nō mul tum differentes. Niſi hoc relatiuum qui aſcriba/tur ſenſus integritas mi/nus habebitur. Quare il/lo aſcripto hoc modo le/gatur. Et cum his feliciſſi me ceſſerit imitatio: qui uerbis atq; numeris ſunt non multum defferentes.

Si ī clauſula poſuiſſent eſſe uideatur. Hac clauſu la cum alibi tum pro lege Manilia Cicero frequen/ter utitur. Atque ego il li præceptori quem inſti/tueram in libro ſecundo credidi. Rectius in qui/buſdam exemplaribus le gitur tradidi.

Nec comœdia in cothurnos assurgit. ex Horatii arte poetica sumptus est hic sensus scribētis. Versibus expōi tragicis res comica nō uult. Indignat' itē priuatis ac ꝑpe socco Dignis carminibꝫ narrari cœna Thyestæ. Singula quæq; locū teneāt sortita decenter. Cū sit diuersa nō causaꝝ mō inter seipsas cōditio: sed i similis etiam partiū cāis. Loco similis legēdū est singulis: & ꝑ causis causæ. hoc mō. Sed i singulis ēt partiū causæ. Itaq; ne hoc qdem suaserim uni se alicui ꝑprie quē ꝑ oīa sequ' adiicere. Per duplex d. addicere hoc ē mā cipare legendū eē facile ē uidere. Quæ tamen est pulcherrima cū sequtur. Tamē pticula q̄ a sensu repuit' uidet' eradēda ac eius loco hoc aduerbiū tū ē reponendū: ut legatur. Quæ tū ē pulcherrima.

e Thæc qdē auxilia extrīsecus adhibent'. Quātum oratori conferat stilus hoc est exercitatio scribendi: hoc loco aperte Fabius demonstrat.

Quæ nascendi quoq; hanc fecerit legē: ut maiora aīalia diutius uisceribus parētum cōtinērētur. Hoc Plynius apte declarat de elephātis in .viii. loqns. Decē inqt ānis gestare i utero uulgus existimat. Aristoteles biēnio: nec āplius q̄ singulos semel gignere. pluresq; uiuere ducentis annis & quosdā trecentis. & decīo. Quo maius ē aīal tāto diutius for

Id quoq; uitādū i quo magna ps errat: ne i oīone poetas nobis & historicos i illis opibꝫ oratores aut declamatores imitādos putemus. Sua cuiq; ꝑ posita lex. Suus cuiq; decor ē. Nec cōœdia i cothurnos assurgit. nec cōtra tragœdia socco ingredit'. Habet tamē oīs eloqntia aliqd cōmūe. Id imitemur: qd cōmūe ē. Etiā solet hoc icōmodi accidere iis: q se uni alicui generi dediderūt: ut si aspitas iis placuit alicuius: hāc ēt i leni ac rēisso acusaꝝ genere nō exuāt. si tēuitas ac nuditas: ī aspis grauibusq; causis pōderi rerū parū i spōdeāt: cū sit diuersa nō causaꝝ mō iter seipsas cōditio: sed i singulis ēt ptiū causæ: Sintq; q alia leniter. alia aspere. alia cōcitate. alia rēisse. alia docēdi. alia mouēdi gratia dicēt: quoꝝ oīum dissimilis atq; diuersa iter se ratio ē. Itaq; ne hoc qdē suaserī uni se alicui ꝑprie: quē ꝑ oīa sequat' addicere. Lōge oīum ꝑfectissimus græcoꝝ Demosthenes: aliqd tamē aliquo i loco melius alii: pluria. ille. sed nō q̄ maxīe imitādus: & solus imitādus ē. Quid ergo? nō est satis oīa sic dicere quomodo. M. Tullius dixit? Mihi qdē satis esset: si oīa cōseq possem. qd tamē nocere uī Cæsaris. asperitatē Cælii. diligētiā Pollionis. iudiciū Calui qbusdā i locis assumere? Nā præter id quod prudētis ē: quod i quoq; optimū ē: si possit suū facere: tū i tanta rei difficultate: unū ituētes uix aliqua pars sequ'. Ideoq; cū totū exprimere: quē elegeris pene sit hōi icōcēssū. pluriū bona ponamus āte oculos: ut aliud ex alio hæreat: & qd cuiq; cōueniat: aptemus. Imitatio autē (nā sepius idē dicam) nō sit tātū i uerbis. illuc itēdēda mēs: quātū fuerit illis uiris decoris i rebus atq; psonis. qd cōsiliū: quæ dispositio. q̄ oīa etiā quæ delectationi uideantur data ad uictoriā spectent. Quid agat' ꝑphœmio. quæ ratio & q̄uaria narrandi. quæ uis ꝑbādi ac refellēdi. quāta i affectibus oīs generis mouēdis sciētia: q̄taq; laus ipsa popularis utilitatis gratia assūpta: quæ tū ē pulcherrima: cū sequ': non cū arcessitur. Hæc si præuiderimus: tū uere imitabimur. Quī uero etiā ꝑpria iis bona adiecerit: ut suppleat quæ deerāt. circūcidat: siquid redūdabit: is erit quē quærimus ꝑfectus orator: quē nūc cōsumari potissimū oportebat: cū tāto plura exēpla benedicēdi supsunt: q̄ illis q adhuc summi sūt: cōtigerit. Nā erit hæc quoq; laus eorū: ut priores superasse. posteros docuisse dicantur.

Quī Modus scribendi sit.

ET hæc quidē auxilia extrīsecus adhibētur. i iis aūt quæ nobis ipsis parāda sūt: ut laboris: sic utilitatis ēt lōge plurimū affert stilus. Nec īmerito. M. Tullius: hūc optimū effectorē ac magistrū dicēdi uocat: cui sniæ psonā. L. Crassi disputatiōibus: quæ sunt de oratore assignādo iudiciū suū cū illius auctoritate cōiūxit. Scribēdū ergo q̄diligētissime: & q̄plurimū. Nā ut terra altius effossa generādis alēdisq; seminibus fecūdior: sit ꝑfectus nō a sūmo petitus: studioꝝ fructus effundit uberius: & fidelius cōtinet. Nā sine hac qdē cōscētia ipsa illa ex tpe dicēdi facultas inanē mō loquacitatē dabit: & uerba i labris nascētia. illic radices. illic fūdamēta sunt. illiq; opes: uelut sāctiore quodā sacrario recōditæ: unde ad subitos quoq; casus: cū res exiget ꝑferāt'. Vires faciamus ante oīa: quæ sufficiāt labori certaminū: & usu nō exhauriāt'. Nihil enī reꝝ ipsa natura uoluit magnū effici cito: præposuitq; pulcherrimo cuiq; opi difficultatē: quæ nascēdi quoq; hāc fecerit legē: ut maiora aīalia diutius uisceribus parētū cōtinērēt'. Sed cū sit duplex quæstio: quo mō

& quæ maxie ſcribi oporteat:iã hinc ordinẽ ſequar. Sit primo uel tardus dũ diligẽs ſtilus:quæramus optima:nec ꝓtinus ſe offerẽti bus gaudeamus.adhibeaꝫ iudiciũ iuẽtis.diſpoſitio ꝓbatis. Dele ctus.n.reꝝ uerborũq; habẽdus ẽ:& põdera ſingulorꝝ exanimãda Poſtea ſubeat ratio collocãdi:uerſenturq; oĩ mõ numeri. Non ut qđq; ſe ꝓferet uerbũ occupet locũ:quæ qđẽ ut diligẽtius exequa mur:repetẽda ſæpius erũt ſcriptori ꝓxia. Nãpræter id:qđ ſic me lius iũgũtꝫ prioribus ſequẽtia:calor quoq; ille cogitatiõis:q ſcribẽ di mora refrixit:ſic recepit ex itegro uires:& uelut repetito ſpacio ſumit ĩpetum:qđ in certamie ſaliendi fieri uidemus:ut conatũ lõ gius petãt:& ad illud quo cõtenditur ſpaciũ curſu ferantꝫ. Vtq; i iaculãdo brachia reducimus:& expulſuri tela neruos retro tẽdi/ mus. Interi tamẽ ſi fieret fletus:dãda ſtꝫ uela:dũ nos idulgẽtia illa nõ fallat:Oĩa.n.noſtra dũ naſcũtꝫ placẽt:alioq nec ſcriberẽtꝫ. Sed redeamus ad iudiciũ:& retractemus ſuſpectã facilitatẽ. Sic ſcri/ pſiſſe Saluſtiũ accepimus.& ſane manifeſtus eſt ẽt ex opere ipſo labor. Vergiliũ quoq; pauciſſimos die cõpoſuiſſe uerſus auctor ẽ Varus. Oratoris quidẽ alia cõditio:Itaq; hanc morã & ſollicitudi nẽ initiis ĩpero. Nã primũ hoc cõſtituendũ.hoc obtinendũ eſt:ut q̃optime ſcribamus.celeritatẽ dabit cõſuetudo.paulati res facili/ us ſe oſtẽdent.uerba reſpõdebũt.cõpoſitio ſequẽtꝫ:cuncta deniq; ut in familia bene iſtituta i officio erũt. Sũma hæc eſt rei.cito ſcri bendo:non fit ut bene ſcribatꝫ.bene ſcribendo fit ut cito. Sed tum maxie cũ facultas illa contigerit reſiſtamus:ut prohibeamus effe rẽtes equos:frenis qbuſdã coerceamus.qđ nõ tã morã faciet:q̃ no uos impetus dabit. Nec enĩ rurſus eos q robur aliquod ĩ ſtilo fe/ cerũt:ad ĩfelicẽ calũniandi ſi pœnã alligandos puto. Nã quo mõ ſufficere ciuilibus officiis poſſit:qui ſingulis actionũ partibus ĩſe neſcat. Sunt aũt qbus nihil ſit ſatis.oĩa mutare.omnia aliter dice re:q̃ occurrit uelut increduli quidã:& de ĩgenio ſuo peſſime meri ti:q diligẽtiã putant facere ſibi ſcribẽdi difficultatẽ. Nec prõptũ eſt dicere utros peccare ualidius putẽ:qbus oĩa ſua placent. an q bus nihil. Accidit ẽt ingenioſis adoleſcentibus frequẽter:ut labo/ re cõſumantꝫ:& ĩ ſilentiũ uſq; deſcẽdãt nimia bene dicẽdi cupidi tate.qua de re memini narraſſe mihi Iuliũ ſecũdũ illũ æqualẽ me um:atq; a me:ut notũ ẽ:familiariter amatũ miræ facundiæ uirũ: ĩfinitæ tamen curæ:quid eẽt ſibi a patruo ſuo dictũ. Is fuit Iulius Florus in eloquẽtia galliarꝝ:quoniã ibi demũ exercuit eã:priceps alioq ĩter paucos diſertus:& dignus illa ꝓpinqtate. Is cũ Secũdũ ſcholæ adhuc opatũ triſtẽ forte uidiſſet:iterrogauit:quæ cã frõtis tã obductæ.nec diſſimulauit adoleſcẽs tertiũ iam diẽ eſſe:ex quo oĩ labore materiæ ad ſcribẽdũ deſtinatæ nõ inueniret exordium: quo ſibi nõ præſens tãtũ dolor:ſed etiã deſperatio ĩ poſterꝝ fieret. Tũ florus arridens:nũqd tu inqt melius dicere uis q̃ potes? Ita ſe res habet.curãdũ ẽ:ut q̃optime dicamus. dicẽdũ tamẽ ꝓ facultа te. Ad ꝓfectũ.n.opus ẽ ſtudio.non indignatiõe. Vt poſſimus aũt matur in utero. Sed tum ma xie cũ facilitas illa cõtigerit re/ ſiſtamus ut prohibeamus effe/ rentes.equos frenis qbuſdã cõ/ erceamus. In hoc ſenſu mihi q/ dẽ aliqd uerborꝝ deſideratꝫ.ſed quid ſit aſcribendum ꝓter hãc copulã ac mihi non liquet. Is fuit Iulius Florus in eloquẽtia galliarꝝ.quoniã ibi demũ exer/ cuit eã princeps. Ex huius ſtir/ pe fuit. L. Florus. T. Liuii abbre uiator.nulli hiſtoricorꝝ poſte/ riorũ ſecundus ut ex ipſius elo quẽtia liquet: Quĩtiliani diſci pulus. Is cũ ſecundũ ſcholæ adhuc opatũ triſtẽ forte uidiſ/ ſet:iterrogauit quæ cã frõtis tã abductæ. Opatũ quidẽ legiꝫ. ſed mius.recte:ut mihi qdẽ ui/ detur:Pro eo aũt opam dãtem fortaſſe legẽdũ ẽ. Auero in.o. uocalem conuerſa obductæ le gatur. Vt poſſimus autem ſcribere etiã plura celerius nõ excitatio modo præſtabit: in qua ſine dubio multum eſt: ſed etiam ratio:ſi non reſupini ſpectãteſq; tectum & cogitatio nẽ murmure agitãtes expecta/ uerimus quid obueniat. quid res poſcat: quid perſonã dece/ at. quid ſit tempus qui iudicis animus intuitu humano quo/ dam modo ad ſcribendum ac/ ceſſerimus. Hanc periodum deprauatam eſſe mihi quidem liquet: difficulter autem emen dari poſſe uidetur. Ac quod quidem loco illius quid legen/ dum eẽ facilius eſt q̃ ut admo/ nendũ ſit. Sed clauſula aliquid mendæ contraxiſſe uidetur. quod facile uel hinc colligitur quod uariis modis in exempla ribus legiꝫ. Sic enim alibi ſcri/ ptum depræhenditur. Quo i/ terim animo tandem ad ſcri/ bendum acceſſerimus. Verum utroque modo mihi uidetur deprauatum. Qua uero poſſit ratione emendari non ſatis cõ/ ſtat.

Hanc ſyluam uocāt hinc & Statius ſyluas īſcripſit, quæ īpetu quodam atque extempore effudit. Nam in ſtilo quidem quālibet & p̄parato, & copula prorſus eſt expūgendā. Multis aūt argumētis dictādi morē īprobat Quintilianus. Inhibeť curſus atq; oīs q̄ erat cōceptæ mentis ītentio mota & īterdum iracūdia excutiť. Sic quidē legitur, ſed loco illius conceptæ forſitan cōcepta & promota hic ablatiuus motu ē reponēdus.

Demoſthenes melius: qui ī ſe locū ex quo nulla exaudiri uox poterat & ex quo nihil proſpici poſſet recūbebat. Miuscōgrua eſt hæc oīo. Recūbere.n. abſolutum ē uerbum. Quare aut ſe accuſatiuus eſt eradendus & loco non locum legendū, aut certe uerbum illud recumbebat in id quod in uetuſto legitur exemplari recondebat eſt commutandum. Illam aūt in p̄poſitionem ad locum eſſe referendā neadmonendū quidē eſt ut legatur, qui ſe in locum ex quo nulla exaudiri uox poterat & ex quo nihil proſpici poſſet: recondebat.

Ideoq; lucubrantes ſilētium noctis: & clauſum cubiculum. Silentiū noctis Varro ex ſentētia Elii eſſe ait intēpeſtā noctē. Intēpeſtā noctē Elius dicebat cum tempus agendi eſt nullum: quod alii concubium appellant: quod fere omnes tūc cubarent. Alii ab eo quod ſilerētur: Silentium noctis: quod idem tēpus Plautus conticinium uocat.

ſcribere etiā plura celerius: nō exercitatio mō præſtabit: ī q̄ ſine dubio multū ē: ſed etiā ratio: ſi non reſupini ſpectāteſq; tectum & cogitationē murmure agitātes expectauerius: qd obueniat. qd res poſcat qd p̄ſonā deceat. qd ſit tēpus. q iudicis aīus. ītuitu humāo quodā mō ad ſcribēdū acceſſerimus. Sic nobis initia & quæ ſequūť natura ipſa præſcribit. Certa ſūt. n. pleraq; & niſi cōniueamus: ī oculos īcurrūt: ideo nec īdocti nec ruſtici diu q̄rūt unde īcipiāt: quo pudēdū ē magis ſi difficultatē faciť doctrina. Nō ergo putemus ſemp optimū eſſe qd latet: ne īmuteſcamus alioq: ſi nihil dicēdū uideať: niſi qd nō inuenimus. Diuerſū ē huic eoꝝ uitiū: q primo q̄ſi decurrere p̄ materiā ſtilo q̄uelociſſimo uolūt: & ſequentes calorem atq; īpetū ex tēpore ſcribunt. Hanc ſiluam uocāt. repetūt deīde & cōponūt quæ effuderāt. ſed uerba emēdanť: & numeri manēt ī rebus temere cōgeſtis: quæ fudit leuitas. Protius ergo adhibere rectius erit: atq; ab initio ſic opus ducere: ut cælādū nō ex īntegro fabricandū ſit. Aliquādo tamē affectus ſequmur: ī q̄bus fere plus calor q̄ dilīgētia ualet. Satis apparet ex eo q̄ hāc ſcribēdi tiū negligētiā dāno: qd de illis dictandi deliciis ſentiā. Nā in ſtilo qdē: q̄libet p̄perato dat aliquā cogitationi morā nō cōſequens celeritatem eius manus. Ille cui dictamus urget: atq; īterī pudet etiā dubitare aut reſiſtere aut mutare: q̄ſi cōſciū īfirmitatis noſtræ timētes. Quo fit ut nō rudia tātū & fortuita: ſed īpropria īterī: dū ſola ē cōnectēdi ſermonis cupiditas effluāt: quæ nec ſcribēdi tium curā: nec dicēdi tiū īpetum cōſequanť. At idē ille qui excipit ſi tardior ī ſcribendo: aut inertior in legendo: uelut offenſator fuerit. ihibeť curſus: atq; oīs quæ erat cōceptæ mentis intentio mota: & īterdum iracūdia excutiť. Tū illa quæ aptiorē animi motū ſequuntur: quæque ipſa aīum quodāmodo concitant: quoꝝ ē iactare manū. torquere uultum. ſimul uertere latus: & interī obiugare: quæq; Perſius notat cū leuiter dicēdi genus ſignificat: Nec pluteū īquit: cædit: nec demorſos ſapit ungues: etiā ridicula ſunt niſi cū ſoli ſumus. Deniq; ut ſemel: qd eſt potiſſimū dicam: ſecretū qd dictando petit: atq; liberꝝ arbitris locum: & q̄altiſſimū ſilentiū ſcribentibus maxime conuenire nemo dubitauerit. Nō tamen p̄tinus audiendi qui credūt aptiſſima ī hoc nemora ſiluaſq; q̄ illa cæli libertas locorūq; amœnitas: ſublimē aīum: & beatiorē ſpiritū parent. Mihi certe iucundus hic magis q̄ ſtudioꝝ hortator uideť eē ſeceſſus. Nāq; illa ipſa quæ delectāt neceſſe ē aduocēt ab ītētiōe operis deſtinati. Neq;. n. ſe bona fide ī multa ſimul intendere aīus totū pōt: & quocūq; reſpexit: deſinit intueri: qd p̄poſitum fuerat. Quare ſyluaꝝ amœnitas: & præterlabētia flumina: & īſpirātes ramis arboꝝ auræ uolucrūq; cātus: & ipſa late circūſpiciēdi libertas ad ſe trahunt: ut mihi remittere potius uoluptas iſta uideať cogitationē q̄ intēdere. Demoſthenes melius q ſe in locū: ex quo nulla exaudiri uox poterat: & ex quo nihil p̄ſpici poſſet recūbebat: ne aliud agere mentē cogerent oculi. Iōq; lucubrantes ſilentiū noctis & clauſum cubiculū: & lumen unum uelut rectos maxime teneat. Sed cū in omni ſtudioꝝ genere: tū in hoc præcipue bona ualitudo: quæq; eā maxime præſtat: frugalitas neceſſaria ē cū tēpora ab ipſa rerum natura ad quietem refectionemq; nobis data

in acerrimum laborē conuertimus. Cui tamē non plus irrogandū ē: q̄ q̄ somno supſerit: aut deerit. Obſtat. n. diligētiæ ſcribēdi ēt fatigatio: q̄ abūde ſi uacet: lucis ſpacia ſufficiūt. Occupatos i noctē neceſſitas agit. Eſt tamē lucubratio quotiēs ad eā itegri ac refecti uenimus: optimū ſecreti genus. Sed ſilētiū & ſeceſſus & undiq̄ liber aius ut ſūt maxime optanda: ita nō poſſunt ſemp cōtingere. Ideoq̄ nō ſtati ſiqd obſtrepet abiiciēdi codices erūt: & deplorandus dies. uerū icōmodis repugnādū: & hic faciēdus uſus: ut oīa quæ ipediēt: uincat intentio: quā ſi tota mēte i opus ipſū direxeris: nihil eoꝝ quæ oculis uel auribus icurſant ad aium perueniet. An uero frequēter etiā fortuita hæc cogitatio præſtat: ut obuios nō uideamus: & itinere deerremus. nō cō ſequemur idē: ſi & uoluerimus. Nō ē indulgēdū cauſis deſidiæ. Nā ſi nō niſi refecti. nō niſi hilares. nō niſi omnibus curis uacantes: ſtudē dū exiſtimauerimus: ſemp erit propter qđ nobis ignoſcamus. Q ua re in turba. itinere. cōuiuiis: uel cōcione ēt faciat ſibi cogitatio ipſa ſe cretū. Q uid alioqui fiet: cū in medio foro tot circūſtātibus. iudiciis. iurgiis. fortuitis ēt clamoribus erit ſubito cōtinua oīone dicēdum: ſi particulas q̄s cæris mādamus: niſi i ſolitudine repire non poſſimus: ꝓp quæ ille idē tantus amator ſecreti Demoſthenes i littore: in qđ ſe maximo cū ſono fluctus illideret: meditās conſueſcebat cōcionum fremitus nō expaueſcere. Illa quoq̄ minora: (ſed nihil i ſtudiis paruū eſt) nō ſunt tranſeūda: ſcribi optime cæris: in qbus facillima ē ratio delēdi: niſi forte uiſus ifirmior mēbranaꝝ potius uſū exiget: quæ ut iuuant aciē: ita crebra relatiōe: quoad itinguntᵉ calami morāᵗ manū: & cogitatiōis ipetū frangūt. Relīquendæ aūt in utrolibet genere cōtra uacuæ tabellæ: in qbus libera adiiciēdi ſit excurſio. Nā iterim pigritiā emēdādi anguſtiæ faciūt: aut certe nouoꝝ iterpoſitiōe priora cōfunduntᵉ. Ne latas qdē ultra modū eē cæras uelim exptus iuuenē ſtudioſū alioq̄ prælongos habuiſſe ſermōes: qa illos numero uersuū metiebatᵉ: idq̄ uitiū: qđ frequēti admonitione corrigi nō potuerat: mutatis codicibus eſſe ſublatū. Debet uacare ēt locus: i quo notētur quæ ſcribendus ſolent extra ordinē: ideſt ex aliis q̄ q̄ ſunt in manibus locis occurrere. Irrūpunt enī optimi nōnunq̄ ſenſus: quos neque inſerere oportet: nec differre tutū eſt: qa iterim elabunᵉ. iteri memoriæ ſui intētos ab alia iuentione declināt. Ideoq̄ optime ſunt i depoſito.

De Emendatione.

Equitᵉ emēdatio pars ſtudioꝝ lōge utiliſſima. Neq̄ enī ſine cauſa creditū eſt: ſtilū nō minus agere cū delet. Huius aūt opis eſt adiicere. detrahere. mutare. Sed facilius i iis ſimpliciuſq̄ iudiciū quæ replēda uel deiicienda ſūt. Premere uero tumentia. humilia extollere. luxuriantia aſtrīgere: iordinata digerere. ſoluta cōponere. exultātia coercere duplicis opæ. Nā & dānanda ſunt quæ placuerāt: & iueniēda quæ fugerāt. Nec dubiū eſt optimū eſſe emēdandi genus: ſi ſcripta in aliqđ tēpus reponantᵉ: ut ad ea poſt interuallum uelut noua atq̄ aliena rediamus: ne nobis ſcripta noſtra q̄ſi recētes fœtus blādiantᵉ. Sed neq̄

Cui tamen nō plus irrogandū eſt: q̄ quod sōno ſupererit aut deerit. Vltima duo uerba hic mihi ſupfluere uidētur eoq̄ eē expungenda. Quod abunde ſi uacet: lucis ſpacia ſufficiūt. Loco illius pticulæ quod: recte a qbuſdā ſcribitur & copula. An uero frequenter etiā fortuita hæc cogitatio pſtat. Licet nullum uiderim exēplar: quo niti poſſim: tamen loco illius uero cōiunctionis hoc aduerbiū nō reponendū eſſe affirmarim. Alioq̄ hic ſenſus ſuperiori: quē approbare uidetur Fabius repugnabit. Non conſequemur idē ſi & uoluerimus. Niſi cū interrogatiōe legaᵗ. uerus nō eliciēᵗ ſenſus. Propter quæ ille idē tātus amator ſecreti Demoſthenes i littore: i quo ſe maxio cū ſono fluctus illideretur. D. littera aſcripta quod ē legendū: & aut ſe. ꝓnomen expūgendum. aut certe illideret actiue ſcribendū. hoc mō. In qđ ſe maxio cū ſono fluctus illideret. Niſi forte uiſus infirmior: mēbranaꝝ potius uſū exiget: quæ ut iuuāt aciē: ita crebro relatiōni: quod itinguntur calami morātur manum. Crebra relatione & quoad recte in qbuſdā legiᵗ exēplaribus. hoc mō. Ita crebra relatiōe quoad intinguntᵉ calami: mōrantᵉ manum.

Relinquēdæ aūt i utrolibet genere contra eum uacuæ tabellæ. Ille accuſatiuus eum ſenſui non conuenit. ideoq̄ eſt expungendus. E regiōe. n. eorū quæ ſcribuntur ſiue in cæris ſiue in mēbranis relinquendas eſſe uacuas tabellas ꝑcipit. quod quidem latiores margines nunc præſtant.

Equitᵉ emēdatio pars ſtudioꝝ lōge utiliſſima. Quomō acqte/nus ſint emendāda q̄a no/

bis ſcribuntur: pulcherrime cla
riſſimeq; hoc capite ꝺclaraſ. Nã
quod Cinnæ ſmyrnã nouem an
nis accepimus ſcriptã: & panegy
ricũ Iſocratis. De cinnæ ſmyrna
ſic ait Catullus in Cæſarẽ. Smyr
na mei Cinnæ nonã poſt denicꝫ
meſſem. Quã cœpta ẽ: nonã edi
ta poſt hyemẽ. De eodẽ Cina ſer
uius in Georgica Virgilii ſcribit.
Cinna ẽt poeta optius fuit q ſcri
pſit Smyrnã: quẽ libellũ decẽ an
nis elaborauit. Iſocratis uero egꝝ
gius ille panegyricus ẽtnũ extat.

Roximũ eſt ut dicamus
p quæ præcipue ſcribenda
ſint. Vnde ſcibendi facili
tas maxime ueniat hoc loco Fa
bius oſtẽdit. Hæc ex ꝑeranti
bus id qdẽ eſt operis. Emendate
in qbuſdã legiſ exẽplaribus. hoc
modo. Hoc exuberãtis qdem eſt
operis. Vt ẽt cũ illa Hyperidis
pro Phyrne oꝛone. Pro phryne
legẽdum ẽ. Phryne aũt: ut ſupra
quoq; diximus fuit meretrix. q̃
ꝑietatis accuſata Hyperidis opa
potiſſimũ fuit abſoluta. Et uer
ba poetica libertate audaciora &
præſumũt. Illa & copula iterum
aſcripta mihi uidetur eradenda.

Sed & ipſis ſententiis adiicere
liceat. A littera expungaſ ũi licet
legaſ. Neq; ego ꝑphraſin eſſe
interꝓtationẽ tantũ uolo. Para
phraſin legẽdũ eẽ apte iis liquet:
q nõ ignorãt: q̃ ſit ĩter paraphra
ſin & ꝑphraſin differentia: de q̃
quidẽ plura diximus in ſecũdo.

Ideoq; ab illis diſſentio. Hanc
exercitationẽ ꝓbat Craſſus in
primo de oratore his qdẽ uerbis
In quotidianis aũt cõcertationi
bus equidẽ mihi adoleſcentulus
ꝓponere ſolebã illã exercitatio
nẽ maxime: quia. C. Carbonẽ no
ſtrũ illũ inimicũ ſolitum eſſe uti
ſciebã: ut aut uerſibus ꝓpoſitis q̃
maxie grauibus aut oꝛone aliq̃
lecta ad eum finẽ quẽ memoria
poſſem copræhẽdere: eã rẽ ipſã
quã legiſſe: uerbis aliis q̃ maxie
poſſẽ lectis ꝓnũciarem. ſed poſt
aĩaduerti hoc eẽ ĩ hac uitiũ: qd̃ ea
uerba q̃ maxie cuiuſq; rei ꝓpria
q̃q; eẽnt ornatiſſima atq; optia:
occupaſſet aut Ennius: ſi ad eius
uerſus me exercerem. aut Grac
chus ſi eius oꝛonẽ mihi forte ꝓ
poſuiſſem. Ita ſi iiſdẽ uerbis ute
rer. nihil ꝓdeſſe. Sin aliis: ẽt obeſ
ſe: cũ minus idoneis uti conſue
hoc contingere ſemp põt: præſerti oratori: cui ſæpius ſcribere
ad præſentes uſus neceſſe eſt: & ipſa emendatio finẽ habet. Sũt
eni q ad omnia ſcripta tanq̃ uitioſa redeãt: & quaſi nihil fas ſit
rectũ eſſe: qd̃ primũ eſt. melius exiſtimẽt quicquid eſt aliud:
idq; faciant: quotiẽs librũ in manibus reſumpſerũt: ſimiles me
dicis etiã ĩtegra ſecãtibus. Accidit itaq; ut cicatricoſa ſint & exã
guia: & cura peiora. Sit ergo aliquãdo qd̃ placeat: aut certe qd̃
ſufficiat: ut opus poliat lima. nõ exterat. Tẽporis quoq; eẽ ꝺbet
modus. Nã qd̃ Cinnæ ſmyrnã nouẽ ãnis accepimus ſcriptã: &
panegyricũ Iſocratis: q parciſſime decẽ ãnis dicũt elaboratũ: ad
oratorẽ nihil ptinet: cuius nullũ erit: ſi tã tardũ fuerit auxiliũ.

Quæ ſcribenda ſunt præcipue.

PRoximũ ẽ ut dicamus: quæ præcipue ſcribẽda ſũt
Hoc exuberantis qdẽ eſt opis: ut explicemus: quæ
ſint materiæ: quæ pria: aut ſecũda: aut deiceps tra
ctãda ſint. Nã id factũ eſt etiam primo libro: quo
pueroꝝ: & ſecundo quo iã robuſtorũ ſtudiis ordi
nẽ dedimus. Sed de quo nunc agiẽ: unde copia & facilitas ma
xime ueniat: uertere græca ĩ latinũ ueteres noſtri oratores opti
mũ iudicabãt. Id ſe. L. Craſſus ĩ illis Ciceronis de oratore libris
dicit factitaſſe. Id Cicero ſua ipſe ꝑſona frequẽtiſſime præcipit.
Quin etiã libros Platonis atq; Xenophõtis edidit hoc genere
trãſlatos. Marco id Meſſallæ placuit: multæq; ſũt ab eo ſcriptæ
ad hũc modũ orationes adeo: ut etiã cũ illa Hyperidis ꝓ Phry
ne difficillima romanis ſubtilitate cõtẽderet: & mãifeſta ẽ exer
citationis huiuſce ratio. Nã & rerum copia græci auctores abũ
dant: & plurimum artis ĩ eloquentiam intulerũt: & hos tranſfe
rentibus uerbis uti optimis licet. Omnibus eni utimur noſtris.
Figuras uero qbus maxime ornatur oratio: multas & uarias ex
cogitãdi etiã neceſſitas quædam eſt: quia plerumq; a græcis ro
mana diſſentiũt. Sed etiã illa ex latinis conuerſio multũ & ipſa
cõtulerit: ac de carminibus quidẽ neminẽ credo dubitare: quo
ſolo genere exercitationis: dicit uſus eſſe Sulpitius. Nam & ſub
limis ſpiritus attollere orationẽ poteſt: & ỿba poetica libertate
audaciora præſumunt eandẽ dicendi facultatem: ſed & ipſis ſẽ
tentiis adiicere licet oratoriũ robur: & omiſſa ſupplere: & effu
ſa ſubſtringere. Neq; ego paraphraſim eſſe interpretationẽ tã
tum uolo: Sed circa eoſdem ſenſus certamen atq; emulationẽ.
Ideoq; ab illis diſſentio: qui uertere orationes latinas uetant: qa
optimis occupatis quicquid alter dixerimus: neceſſe ſit eẽ dete
rius. Nã neq; ſemper eſt deſperandum aliquid illis: quæ dicta
ſunt: melius poſſe reperiri: neq; adeo ieiunã ac pauperem natu
ra eloquẽtiã fecit: ut una de re bene dici niſi ſemel nõ poſſit: niſi
forte hiſtrionũ multa circa uoces eaſdẽ uariare geſtus põt. Orã
di minor uis: ut dicaẽ aliqd̃ præter qd̃ ĩ eadẽ materia nihil dicẽ
dũ ſit. Sed eſto. neq; melius qd̃ iuenimus eẽ: nec par ẽ certe ꝓ

ximus locus. An nō ipſi nos bis ac ſæpius de eadē re dicimus: & qdē cōti
nuas nōnūq; ſnias: niſi forte cōtēdere nobiſcū poſſumus. cū aliis nō poſ/
ſumus. Nā ſi uno genere bene dicet: fas erit exiſtimari præcluſā nobis a
prioribus uiā ī dicēdo. Nūc uero inumerabiles ſt modi: plurimæq; eodē
uiæ ducūt: ſiue breuitatis gra: ſiue copiæ. Alia trāſlatis uirtus: alia ꝓpriis
hoc oro recta: illud figura declinata, cōmēdat. Ipſa dēiq; utiliſſima ē exer
citatiōi difficultas. Quid q auctores maximi ſic diligētius cognoſcūt?
Nō. n. ſcripta lectiōe ſecura trāſcurrimus: ſed tractamus ſingula: & neceſ
ſario introſpicimus. Et q̄tū uirtutis hēant: uel hoc ipſo cognoſcimus: qd
imitari nō poſſumus. Nec aliena tātū trāſferre: ſed ēt nra plurimis mo/
dis tractare ꝓderit: ut ex īduſtria ſumamus ſnias q̄ſdā: easq; uerſemus q̄
numeroſiſſime: uelut eadē cera aliæ atq; aliæ formæ duci ſolēt. Plurimū
āt parari facultatis exiſtimo ex ſimpliciſſima q̄q; materia. Nā ī illa mul
tiplici ꝑſonarꝝ. cārꝝ. tēporꝝ. locorꝝ. dictorꝝ. factorꝝ diuerſitate facile delite
ſcet ifirmitas: tot ſe undiq; rebus: ex qbus aliq̄ apprehēdas offerētibꝰ. Il
lud uirtutis īdiciū ē fundere quæ natura cōtracta ſt. augere parua. uarie
tatē ſimilibus. uoluptatē expoſitis dare: & bene dicere multa de paucis.
In hoc optīe faciēt ifinitæ qōnes: q̄s uocari theſis dixius. Quibus Cice/
ro iā prīceps ī re. p. exerceri ſolebat. His cōfinis ē deſtructio: & cōfirma/
tio ſniarꝝ. Nā cū ſit ſnia decretū quoddā atq; præceptū. qd de reo: ideſt
de iudicio rei quæri pōt. Tū loci cōmūes: quos ēt ſcriptos ab oratoribus
ſcimus: Nā q hæc recta tantū ī nullos flexus recedētia copioſe tractaue
rit: utiq; ī illis plures excurſus: recipiētibus magis abūdabit. eritq; in oēs
cauſas gratus. Oēs enī generalibus qōnibus cōſtant. Nā qd itereſt Cor/
nelius trī. pl. q codicē legerit reus ſit. an quæramus uiolet ne maieſtas: ſi
magiſtratus rogatione ſuā populo ipſe recitauerit. Milo Clodiū rectene
occiderit: ueniat in iudiciū: oporteat ne iſidiatorē iterfici uel ꝓnicioſum
rei. p. ciuē ēt ſi nō iſidiet. Cato Martiā honeſte ne tradiderit Hortenſio:
an cōueniatne res talis bono uiro. De ꝑſonis iudicat: ſed de rebus cōten/
dit: Declamatiōes uero q̄les ī ſcholis rhetorꝝ dicūt: ſi mō ſūt ad ueritatē
accōmodatæ: & orationibus ſimiles: nō tātū dū adoleſcit ꝓfectus: ſūt uti
liſſimæ quæ inuētione & diſpoſitionē pariter exercēt: ſed ēt cū ē cōſum
matus ac iā ī foro clarus. Alitur enī atq; enitеſcit uelut pabulo lætiore fa
cundia: & aſſidua cōtentionū aſpitate fatigata renouat. Quapropter hi
ſtoriæ nōnūq; ubertas in aliq̄ exercendi ſtili parte ponenda: & dialogorꝝ
libertate geſtiendū. ne carmine qdē ludere cōtrariū fuerit: ſicut athletæ
remiſſa qbuſdā tēpibus ciborꝝ atq; exercitationū certa neceſſitate: ocio
& iucūdioribus epulis reficiunt. Ideoq; mihi uidetur. M. Tullius tātum
ituliſſe eloquētiæ lumē: quod in hos quoq; ſtudiorum ſeceſſus excurrit.
Nā ſi nobis ſola materia fuerit ex litibus: neceſſe ē deterat fulgor: & du/
reſcat articulus: & ipſe ille mucro īgenii quotidiana pugna retūdat. Sed
quemadmodū forenſibus certaminibus exercitatos: & quaſi militares
reficit ac reparat hæc uelut ſagina dicēdi: ſic adoleſcentes non debent ni
mium in falſa rerum imagine detineri: & inanibus ſimulacris uſq; adeo

dūtaxat
1

Ciceronis
exercita.

an
1

ſcerē. Sed eſto: neq; melius qd inuenimus eē: nec par. ē certe ꝓximus locus. Aliqd de/
prauatiōis in his ſenſi
bus mihi ineſſe uidet. Nō. n. eē ſed ſit ut lega
tur: loquēdi rō expo/
ſcit. Proximis quoque ut ſit datiui caſus ꝓ il
lo noiatiuo ꝓximus: reponendū uidet. hoc mō. Sed eſto neq; me/
lius qd inuenimus: ſit nec par. ē certe ꝓximis locus. An nō ipi no/
bis ac ſæpius de eadē re dicimus? Pro nobis māifeſte legēdū ē nos
bis. hoc mō. an nō ipſi nos bis ac ſæpius. Nā ſi uno genere bene di/
cet: fas erit exiſtimari
ꝑcluſam nobis a maio
ribus uiā ī dicēdo. Ni/
ſi aut dūtaxat aut qd
idē ualeat huic ſenſui
adiiciat: īteger nō ui/
det: ut ſit. Nā ſi uno ge
nere dūtaxat bene di/
cet. Nā illa multipli/
ci ſonarꝝ. In ꝓpoſitio
mihi aſcribēdo uidet:
ut legat. Nā ī illa. Illud
uirtutis iudiciū ē. u uo
cali ī n. cōuerſa īdiciū
ē legēdū. His cōfinis
ē dſtructio & cōfirma
tio ſniarꝝ. Nā cū ſit ſen
tētia. Adeo deprauati
ſunt hi duo ſenſus: ut
recte ꝑcipi nō poſſint.
Quædā. n. deſſe uidē/
tur. Sed ea q̄ ſint mihi
nō ſatis cōſtat. Eritq;
ī oēs cās gracchus. gra
tus emēdate legit ī q/
buſdā exēplaribꝰ. Nā
qd intereſt Cornelius
trib. plebis. Pro Corne
lio Balbo maieſtatis
reo Ciceroīs extat ora
tio. Hoc āt ī. iii. quoq;
uolumīe probauit Fa/
bius. Cās oēs q̄ſtiōibꝰ
conſtare generalibus.

Milo Clodiū recte
ne occiderit uēniet in
iudiciū: oporteat ne ī/
ſidiatorē iterfici. ueni/

at legēdū eē cōſtat. An aūt particula uidetur aſcribenda: ut legatur. ueniat in judiciū: an oporteat ne iſidiatorē
interfici. Nā nobis ſola materia. Si cōſuētio huic ſenſui: ut ſit īteger: oīno eſt aſcribēda: ut legat. Nā ſi nobis

Ne ab illa in q̄ ꝑpe cōsueuerint: umbra uera discrimina uelut quēdā solē reformidēt. Cōsenuerint legendū eē aperte ex illo aduerbio ꝑpe hoc est fere colligi pōt. Quod nō est finiti operis si docere sciāt. Infiniti emēdate in qbusdā legit exēplaribus. Et qđ in gladiatoribus fieri uidemus de rhetoriis exerceat. Quid si uelit illud de rhetoriis non liquet mihi, ac ne: uel retiariis qdē: quod in plerisq; legit exemplaribus: aut de rectoriis, qđ iuetusto codice ē scriptū. Citius autē si idoneus erit iuuēis. Si cōiūctio ut redundans ex hoc loco foret eradēda: nisi, c, littera ascripta sic uideret legendū. Obstat huic qđ secūdo libro posui fere turba discipulorū, Recte sic legi ne admonitione qdē dignū eēt: nisi qdam illud fere in frequēs deprauarent: qđ qdē nihil agnoscit a sensu. Vt oīa q̄ sunt i cōtrouersia: nō ut q̄dā uolūt i rerū natura ducāt. V, uocali i, i mutata dicāt ē legendū. Diligēter effecta plus ꝑderit q̄ plures ichoatæ. Vna nomē huic sensui ascribēdum uideat: ut sit. Vna diligēter effecta. Sic. n. una & plures se inuicē respicient.

PRoxima stilo cogitatō est. q̄nti usus quātæq; utilitatis sit cogitatio elegāter ut oīa hoc loco Fabius describit. Quæ nos incogitantes sequatur. In præpositio eradenda, ac nec particula uidetur ascribenda ut nec cogitātes legatur.

ut difficilis ab iis digressus sit assuefacere: ne ab illa i q̄ꝑpe cōsenuerit: umbra uera discrimīa uelut quēdā solē reformident. Q đ accidisse ēt Portio latroni: q primus clari noīs ꝑfessor fuit: tradit: ut cū ei sūmā i scholis opinionē obtinēti cā i foro eēt orāda: īpense petierit: uti subsellia i basilicam trāsferrēt: ita illi cælū nouū fuit: ut oīs eius eloquētia cōtineri tecto ac parietibus uideret. Q uare iuuenis: q rōnē iueniēdi eloquēdiq; a præceptoribus diligēter accepit: qđ nō ē ifiniti opis si docere sciāt: & uel exercitationē quoq; modicā fuerit cōsecutus: oratorē sibi aliquē: qđ apđ maiores fieri solebat: deligat: quē seq̄t. quē imitet. iudiciis iterfit q̄plurimis: & sit certaminis: cui destinat frequēs spectator: tū cās uel easdē q̄s agi audierit: stilo & ipse cōponat: uel ēt alias ueras mō: & utrūq; tractet: & qđ i gladiatoribus fieri uidemus: de rhetoriis exerceat: ut fecisse Brutū dixius ꝑ Milone Melius hoc q̄ rescribere ueteribus oīonibus: ut fecit Sextius cōtra Cicerōis actionē habitā ꝑ eodē cū alterā ptē satis nosse nō posset ex sola defensiōe. Citius āt sic idoneus erit iuuenis: quē præceptor coegerit i declamādo q̄si millimū eē ueritati & ꝑ totas ire materias: q̄rū nūc facillima: & maxīe fauorabilia decerpūt. Obstat huic qđ scđo libro posui fere turba discipulorū: & cōsuetudo classiū certis diebus audiēdaꝝ: nō nihil ēt psuasio patrū numerātiū potius declamatiōes: q̄ æstimātiū. Sed qđ dixi primo: ut arbitror: libro: nec ille se bonus præceptor maiore numero: q̄ sustinere possit onerabit: & nimiā loq̄citatē recidet: ut oīa quæ sunt i cōtrouersia: nō ut q̄dā uolūt: quæ i rerū natura dicant: & uel lōgiore potius dierū spacio laxabit dicēdi necessitatē: uel materias sibi diuidere ꝑmittet. Vna diligēter effecta plus ꝑderit: q̄ plures ichoatæ & q̄si deguſtatæ. Propter qđ accidit: ut nec suo loco q̄q̄ ponat: nec illa q̄ pria sē seruēt suā legē iuuenibus floscu los oium partiū i ea q̄ sē dicturi: cōgerētibus: quo fit ut timētes: ne seq̄ntia ꝑdāt priora cōfundāt.

De Cogitatione.

PRoxima stilo cogitatio ē: q̄ & ipsa uires ab hoc accipit: & ē iter scribēdi laborē: extēporalēq; fortunā media q̄dā: & nescio an usus frequētissimi. Nā scribere nec ubiq; nec ſp possumus. cogitatiōi tpis ac loci plurimū est. Hæc paucis admodū horis: magnas ēt cās cōplectit. Hæc quotiēs itermissus ē sonus: ipsis noctis tenebris adiuuat: Hæc iter medios rerū actus aliqđ iuenit uacuū. ociū nō patit. Neq; uero rerū ordinē mō: qđ ipsū satis erat: i tra se ipsa disponit: sed uerba ēt copulat: totāq; ita cōtexit oīonē: ut ei nihil præter manū desit. Nā memoriæ quoq; plerūq; ihæret fidelius: quod nulla scribēdi securitate laxat. Sed ne ad hāc qđē uī cogitādi pueniri pōt aut subito aut cito. Nā primū faciēda multo stilo forma ē: quæ nos īcogitātes sequat. tū assumēdus usus paulati: ut pauca primū complectamur aīo: quæ reddi fideliter possint. mox p īcrementa tā modica: ut onerari se labor ille nō sentiat, augenda usu: & exercitatiōe multa continenda ē: quæ quidē maxīa ex parte memoria constat: ideoq; aliqua mihi in illum locū differenda sunt. Eo tamen peruenit: ut is cui non refrageť ingenium: acri studio adiutus tātum consequatur: ut ea etiam quæ cogitarit: quæq; scripserit atque edidicerit: in dicendo fidem seruent. Cicero certe græcorum

Metrodoꝝ epheſiũ:& Eriphilũ rhodiũ:noſtrorũq; Hortẽſiũ tradidit: q̃ cogitauerãt ad uerbũ ĩ agẽdo rettuliſſe. Sed ſi forte aliqs ĩter dicẽdũ effulſerit extẽporalis color:nõ ſuꝑſtitioſe cogitatis demũ ẽ ĩhærendũ. Neq;.n. tantũ hẽnt curæ:ut nõ ſit dãdus & fortunæ locus:cũ ſæpe ẽt ſcriptis ea q̃ ſubito nata ſunt ĩſerant. Iõq; totũ hoc exercitatiõis genus ita ĩſtituendũ ẽ ut & digredi ex eo:& redire ĩ id facile poſſimus. Nã ut primũ ẽ domo aſferre paratã dicẽdi copiã & certã:ita refutari tẽporis munera lõge ſtultiſſimũ eſt. Quare cogitatio ĩ hoc præpareť:ut nos fortuna decipe nõ poſſit. adiuuare poſſit. Id aũt fiet memoriæ uiribus:ut ea quæ cõplexi aĩo ſimus:fluant ſecura:ne ſollicitos & reſpiciẽtes & una ſpe ſuſpẽſos recordationis nõ ſinant præuidere:alioq; uel extẽporalẽ temeritatẽ malo: q̃ male cohærentẽ cogitationẽ. Peius.n. quæriť retrorſus:qa cũ illa deſideramus ab aliis auertimur:& ex memoria potius repetimus:q̃ ex materia. Plura ſunt ãt ſi ſtrictius utrũq; quærẽdũ eſt:quæ ĩueniri poſſunt:q̃ q̃ ĩuẽta ſũt.

Quẽadmodum extẽporalis facultas paretur & contineatur.

Maximus uero ſtudioꝝ fructus eſt;& uelut premiũ quoddã ãplius lõgi laboris ex tẽpore dicendi facultas:quã q nõ erit conſecutus:mea qdẽ ſentẽtia ciuilibus officiis renunciabit: & ſolã ſcribẽdi facultatẽ potius ad alia opa conuertet. Vix eni bõæ fidei uiro cõuenit:auxiliũ ĩ publicum polliceri:qđ præſentiſſimis qbuſq; piculis deſit. ĩtrare portũ:ad quẽ nauis accedere: niſi lenibus uẽtis uecta nõ poſſit. Siqdẽ ĩnumerabiles accidũt ſubitæ neceſſitates:uel apd magiſtratus:uel repræſẽtatis iudiciis cõtinuo agẽdi: q̃rũ ſiq̃ nõ dico cuicũq; inocẽtũ ciuiũ:ſed amicoꝝ atq; ꝓpiquoꝝ alicui euenerit:ſtabitne mutus:& ſalutarẽ petẽtibusuocẽ:ſtatiq; ſi nõ ſuccurrať:pituris moras & ſeceſſũ:& ſilẽtiũ q̃ret:dũ illa uerba fabricẽť:& memoriæ iſidãt:& uox ac latus præpareť? Qui uero patiť hoc rõ: ut qſq̃ ſit orator ĩ paratus ad caſus:qd cũ aduerſario reſpõdẽdũ erit fiet:Nã ſæpe ea q̃ opinati ſumus:& cõtra q̃ ſcripſimus fallũt:ac tota ſubito cã mutať:atq; ut gubernatori ad ĩcurſus quoq; tẽpeſtatũ:ſic agẽti ad uarietatẽ cãrũ rõ mutãda ẽ. Quid porro multus ſtilus & aſſidua lectio:& lõga ſtudioꝝ ætas facit:ſi mãet eadẽ q̃ fuit ĩcipiẽtibꝰ difficultas. Periſſe ꝓfecto cõfitẽdũ ẽ præteritũ laborẽ:cui ſp idẽ laborãdũ ẽ. Neq; ego hoc ago:ut ex tpe dicer ma lit:ſed ut poſſit. Id ãt maxie hoc mõ cõſeq̃mur. Nota ſit primũ dicẽdi uia Neq;.n. priusꝰ cõtiger curſus põt:q̃ ſcierimus:quo ſit & q̃ ꝓueniẽdũ. Nec ſatis ẽ nõ ignorare quæ ſint cauſaꝝ iudicialiũ ꝓtes:aut quæſtionũ ordinẽ recte diſpõere:q̃q̃ iſta ſint præcipua. Sed qd quoq; loco primũ ſit:qd ſequãdũ:ac deiceps:q̃ iſta ſẽ natura copulata:ut mutari aut ĩteruelli ſine cõfuſiõe nõ poſſint. Quiſq; ãt uia ducet (ducet ante oĩa reꝝ ipſa ſerie) uelut duce:ꝓp qđ hoies ẽt modice exercitati:facillime tenorẽ ĩ narratiõibus ſeruãt. Deide qd quoq; loco quærãt ſcient:nec circunſpectabũt: nec offerẽtibus ſe aliunde ſenſibus turbabunť:nec cõfundẽt ex diuerſis oronem: uelut ſalientes huc illuc:nec uſq̃ iſiſtẽtes. Poſtremo habebũt modum & finem:qui eſſe citra diuiſionem nullus poteſt:Expletis pro facultate oĩbus quæ ꝓpoſuerint:peruenisſe ſe ad ultimum ſentient. Et hæc quidem

Ita refutari tẽporis munera lõge ſtultiſſimũ ẽ. Refutare actiue legendũ eẽ cõſtat.

Maximus uero ſtudiorũ fructus ẽ. Quã honeſta ſit extẽporalis facultas:primũ oſtẽdit Fabius:deinde quo mõ paretur apte ꝑcipit.

Vix.n. bonæ fidei uiro cõuenit auxiliũ ĩ publicum polliceri. Illa ꝓpoſitio in ut ſuperuacua mihi uideť expũgenda. Intrare portũ ad quem nauis accedere: niſi lenibus uentis uecta nõ poſſit. Intrare qdẽ legitur: ſed nihil ſenſui conuenire uideť. Forſitã uero mõſtrare caſtigate legereť. Quæ uero patiť hoc oro ut qſq̃ ſit orator aliquãdo mitteretur caſus. Hoc ĩ aliis exẽplaribus ſic emẽdatũ legiť:ut duo illa uerba aliq̃do ac mittere tur:ſint expũcta.ac ꝓ illis duo hæc imparatus & ad ſint repoſita hoc mõ. Quæ uero patiť hoc oro ut qſq̃ ſit orator ĩparatus ad caſus. Mihi uero ẽt q ꝓ quo mõ & rõ nõ oro legẽdũ uideť. Atq; ut gubernatori. Atq; potius legẽdũ ẽ q̃ atq; Idẽ ãt maxie hoc mõ cõſeq̃mur. Recte a qbuſdã loco illius idẽ id legitur. Quiſq; ãt uia ducet:ducet ante oĩa reꝝ ipa ſerie. Emẽdatũ hoc quoq; ĩ qbuſdã legiť exẽplaribus ſic ut illud prius ducet ſit eraſũ. ac uiã ꝓ uia ſcriptum. & hæc quatuor uerba ſint aſcripta. q̃ ſit ĩgrediẽ

mõſtrare

Corrigit textu

dũ diſcet. ut legãt. Quiſq; autẽ uiã: qua ſit ingrediendũ diſcet: ducetur ante omnia rerũ ipſa ſerie uelut duce.

Vt cum multa ſcripſerimus etiam qui multa dicamus. Qui particula ut ſuperuacua eſt eradenda, tametſi a quibuſdam in q̄ deprauetur. Quæ ſi paululū intermiſſa fuerit non uelocitas illa modo tardat: ſed ipm coit atq; concurrit. Manifeſte hic aliquid deeſt. Ipſum nāq; pronomen ad quod referatur non habet. Qua manus in ſcribēdo decurrit. Vt ad uſum referatur potius q̄ ad τρίβων: quo mihi legendum uidetur. Quo cōſtant miracula illa in ſcænis pilariorum ac uentilatorum. De his habetur apud Martialem epigramaton nono. Summa licet uelox Agathine miracula ludas. Non tamen efficias ut tibi Parma cadat. Sed tumultuarii nec fortuiti ſermonis contextam mirabor unquam. Nec particula iterum aſcribenda uidetur, hoc modo. Sed nec tumultuarii nec fortuiti ſermōis contextum mirabor unquam

Cum eo quod ſi calor & ſpiritus tulit: frequenter accidit ut ſucceſſum extemporalem conſequi cura nō poſſit: deum tūc affuiſſe cum id euenifſet: ueteres oratores: ut Cicero dicit aiebant. Deprauatus ita eſt hic locus: ut quo modo emendari debeat, mihi non conſtet.

Non poteſt furti contorta uis, ferri non furti neq; fieri: ut quidam deprauant mihi legendum uidetur. Sed ut optime uocum ſingularum cedat electio non continua ſed compoſita eſt. Deprauatus quidem mihi uidetur hic locus: ſed qua ratione corrigi poſſit: non occurrit. Ideoq; imperitis quoque ſi modo non ſunt aliquo affectu concitati. Non negandi ad uerbium ne ſenſum in contrarium uertat: mihi uidetur expungendum. Tamen intendendus animus. Tum loco tamen ut reponatur ſenſus expoſcit. Simul omnia quæ ſunt in ea circa quæ intuemur. Que ſine dipthongo ut ſit coniunctio legendum eſt. Vtrunq; uideri poteſt. Mendoſe legitur utrunque, in quibuſdam uero exemplaribus caſtigate mirumque. Adeo precium ex arte. Illa uero ex ſtudio: ut copiā ſermōis optimi: quē admodū præceptū eſt: cōparemus. multo ac fideli ſtilo ſic formet oro: ut ſcriptor colorem etiā ea quæ ſubito effuſa ſūt reddāt. ut cū multa ſcripſerimus ēt qui multa dicamus. Nā cōſuetudo & exercitatio facilitatē maxime parit: quæ ſi paulū itermiſſa fuerit: nō uelocitas illa mō tardat: ſed ipſum coit atq; cōcurrit. Q uāq̄. n. opus eſt naturali q̄dā mobilitate animi: ut dū ꝓxima dicimus: ſtruere ulteriora poſſimus: ſempq; noſtrā uocē ꝓuiſa & formata cogitatio excipiat: Vix tamē aut natura aut rō i tā multiplex officiū diducere aīum quæat: ut inuentioni, diſpoſitioni, eloquutioni, ordini uerbor rerūq; tū iis quæ dicit: quæ ſubiūcturus ſē: quæ ultra ſpectāda ſūt adhibita uocis, ꝓnūciationis, geſtus obſeruatiōe una ſufficiat. Lōge eni præcedat oportet itentio: ac præſe res agat: quātūq; dicēdo cōſumit: tātū ex ultimo ꝓgeret: ut donec perueniamus ad finē: nō minus ꝓſpectu ꝓcedamus q̄ gradu: ſi nō iterſiſtētes offenſantesq; breuia illa: atq; cōciſa ſingultātiū mō iecturi ſumus. Eſt igit uſus irrationabilis quidam quem græci αλογον τρίβων uocāt: quo manus i ſcribēdo decurrit, quo oculi totos ſimul i lectiōe uerſus flexuſq; eor: & trāſitus ītuēt: & āte ſequētia uidēt q̄ priora dixerūt. quo cōſtāt miracula illa i ſcænis pilariorū ac uentilator: ut ea quæ emiſerit ultro uenire i manus credas: & qua iubēt decurrere. Sed hic uſus ita ꝓderit: ſi ea de q̄ locuti ſumus: ars anteceſſerit: ut ipſū illud qđ in ſe rōnē nō habet in rōne uerſet. Nā mihi ne dicere qđē uidetur: niſi q diſpoſite, ornate, copioſe dicit. Sed nec tumultuarii nec fortuiti ſermonis cōtextū mirabor unq̄: quē iurgātibus ēt mulierculis ſupfluere uideo: cū eo qđ ſi calor & ſpiritus tulit frequēter accidit: ut ſucceſſū extēporalē cōſeq cura nō poſſit: deū tūc affuiſſe: cū id euenifſet ueteres oratores: ut Cicero dicit, aiebāt. ſed rō manifeſta ē. Nā bene cōcepti affectus: & recētes rer imagies cōtinuo ipetu ferūt quæ nōnūq̄ mora ſtili refrigeſcūt: & dilatæ nō reuertunt. Vtiq; uero cū ifelix illa uerbor cauillatio acceſſit: & curſus ad ſingula ueſtigia reſtitit: nō pōt forti cōtorta uis: ſed ut optīe uocū ſingular cedat electio: nō cōtinua: ſed cōpoſita ē. Q uarē capiēdæ ſūt illæ (de qbus dixi) rerū imagines: quas uocari φαντασιας idicauimus: oīaq; de qbus dicturi erimus. ꝓſonæ. q̄ſtiōes. ſpes: metus habēda i oculis. i affectus recipiēda. Pectus ē eni: qđ diſertos facit: & uis mētis. Ideoq; imperitis quoq; ſi modo ſunt aliquo affectu cōcitati: uerba non deſunt. Tum intendendus animus: nō in aliquā rem unam: ſed in plures ſimul continuas: ut ſi ꝓ aliquā rectā uiam mittamus oculos: ſimul omnia que ſunt in ea circaq; intuemur: non ultimū tantū uidemus: ſed uſq; ad ultimū: Addit ad dicēdū ēt pudor ſtimulos. habet & dicēdo expectata laus. mirūq; uideri pōt: q cum ſtilus ſecreto gaudeat: atq; oīs arbitros reformidet: extēporalis actio auditorū freq̄ntia: ut miles cōgeſtu ſignorum excitat. Nanq; & difficiliorū cogitationē exprimit; &

expellit dicẽdi neceſſitas: & ſecundos ipetus auget placendi cupido. Adeo pre
ciũ omnia expectãt: ut eloq̃ntia quoq; q̃q̃ plurimũ habeat ī ſe uoluptatis: ma
xie tamẽ præſẽti fructu laudis opinioniſq; ducaẽ. Nec q̃ſq; tãtũ fidat ĩgenio:
ut ſibi ſperet icipiẽti ſtati poſſe cõtigere. Sed ſicut ī cognitiõe præcepimus: ita
facilitatẽ quoq; extemporalẽ a paruis initiis paulatim ꝓducemus ad ſummã:
quæ nec ꝓfici nec cõtineri niſi uſu põt. Cæteꝝ ꝓuẽire debet eo: ut cogitatio: nõ
utiq; melior ſit ea: ſed tutior: cum hãc facilitatẽ non ꝓſa mõ multi ſint cõſecuti:
ſed ẽt carmine: ut Antipater ſydonius: & Licinius Archias. Credẽdũ enĩ Cice
roni ẽ: nõ qa noſtris quoq; tp̃ibus nõ & fecerit q̃dã hoc & faciãt: q̃d tamẽ ipſũ
nõ tã ꝓbabile puto (Neq; enĩ hẽt aut uſum res: aut neceſſitatẽ) q̃ exortandis
ī hanc ſpem: q foro præparanẽ: utile exemplũ. Neq; uero eẽ unq̃ tãtã fiduciã
facilitatis: ut nõ breue ſaltẽ tẽpus: quod nuſq̃ fere deerit: ad ea quæ dicturi ſu
mus diſpiciẽda ſumamus: q̃d q̃dem ī iudiciis ac foro daẽ ſemp. Neq; enĩ q̃ſq̃
eſt: q cauſam: quã nõ didicerit agat. Declamatores quoſdã peruerſa ducit am
bitio: ut expoſita cõtrouerſia ꝓtinus dicere uelit. quin ẽt quod eſt in primis fri
uolum ac ſcænicũ uerbũ petant quo incipiant. Sed tam cõtumelioſos in ſe ri
det inuicẽ eloquẽtia: & q ſtultis eruditi uideri uolunt: ſtulti eruditis uidẽẽ. Si
qua tamẽ fortuna tã ſubitã fecerit agẽdi neceſſitatẽ: mobiliore quodam opus
erit ĩgenio: & uis oĩs itendẽda rebus: & ī præſentia remittẽdũ aliq̃d ex cura uer
boꝝ. Si ſeq; utrũq; nõ dabiẽ: tũ & tardior ꝓnũciatio moras hẽt: & ſuſpenſa ac
ueluti dubitãs oro: ut tamẽ deliberare nõ hæſitare uideamur. Hoc dũ egredi
mur e portu: ſi nos nõdũ aptatis ſatis armamẽtis aget uẽtus: deide paulati ſi
mul eũtes aptabimus uela: & diſponemus rudẽtes: & ĩpleri ſinus optabimus.
Id potius q̃ ſe ĩani uerboꝝ torrẽti dare q̃ſi tẽpeſtatibus q uolẽt auferẽdũ. Sed
nõ minore ſtudio cõtineẽ hæc facultas: q̃ paraẽ. Ars. n. ſemel ꝓcepta nõ capiẽ.
ſtilus quoq; ītermiſſiõe paulũ admodũ de celeritate ꝓdit. prõptũ hoc & in ex
pedito poſitũ exercitatione ſola cõtineẽ. Hac uti ſic optimũ eſt: ut quotidie di
camus audiẽtibus pluribus: maxime de quoꝝ ſumus iudicio ac opinione ſolli
citi. Rarum eſt enĩ: ut ſatis ſe q̃ſq̃ uereaẽ: uel ſolita dicamus potius: q̃ nõ oĩno
dicamus. Eſt alia exercitatio cogitandi: totaſq; materias uel ſilentio: dũ tamen
quaſi dicat ītra ipſum ꝓſequendi: quæ nullo non tẽpore. re. loco: quando non
aliud agimus: explicari põt: & eſt in parte utilior q̃ hæc proxima. Diligentius
enĩ cõponiẽ q̃ illa in qua cõtextũ dicẽdi intermittere ueremur. Rurſus in alia
prior plus cõfert uocis firmitate. oris facilitate. motu corporis: qui & ipſe ut di
xi excitat oratorẽ: & iactatione manus. pedis ſupploſione: ſicut cauda leones
facere dicũẽ: hortaẽ. Studẽdũ uero ſemp & ubiq;. Neq;. n. fere tã ullus ẽ dies
occupatus: ut nihil lucratiuæ ut Cicero Brutũ facere tradit opæ ad ſcribẽdũ:
aut ad legẽdũ aut dicẽdũ rapi aliquo momẽto tẽpis poſſit. Si q̃dẽ. C. Carbo
ẽt ī tabernaculo ſolebat ac uti exercitatiõe dicẽdi. Nec id q̃dẽ tacendũ eſt: q̃d
eidem Ciceroni placet: nullum noſtrum uſquã negligentẽ eſſe ſermonẽ: qcqd
loquemur: ubicũq; ſit pro ſua. ſ. portione perfectum. Scribẽdum certe nuſq̃
eſt magis: q̃ cũ multa dicemus ex tẽpore. Ita enim ſeruabiẽ põdus: & trãs in il
la uerboꝝ facilitas ī altũ reducaẽ: ſicut ruſtici ꝓxĩas uitis radices amputãt q̃ il

oĩa expectant. Quãuis preciũ legaẽ: ſenſui ta mẽ præmium cõuenire uide
tur. Nec q̃ſq̃ tãtum fidat in
genio. quiſquã manifeſte legẽ
dũ ẽ. Quod tam non ipm ꝓbabile puto. Peruerſus eſt hoc loco uer
boꝝ ordo. Sic aũt corrigiẽ: ſi velim
tamẽ particula loco illius tam ſcribaẽ. & illud tã ad ꝓbabile tranſferaẽ. hoc modo. Quod tamẽ ipm non tam probabile puto. Neq; ue
ro eſſe unq̃ tan tã fiduciã facili tatis: ut nõ bre ue ſaltẽ tẽpus. Etſi facile ſub
itelligi põt mi
hi tamen hoc uerbum uelim aſcribẽdũ uide tur. ut hoc mõ legaẽ. Neq; ue
ro eẽ unq̃ tãtã fiduciã facilita
tis uelim. Id potius q̃ ſe ina
ni uerboꝝ tor
rẽti dare q̃ſi tẽ peſtatibꝫ quo
lẽt auferendũ. Hic quoq; lo
cus ẽ depraua
tus: q ſic a gbuſ dã corrigiẽ: ut legãr auferẽẽ ꝓ illo auferendũ. Sed ne ſic q̃dẽ
ireger habetur ſẽſus. Mihi aũt illa duo uerba. q uolẽt. expun
gẽda uidenẽ ſo
lũ: ut legaẽ. Id potius q̃ ſe ina
ni uerboꝝ tor
renti dare q̃ſi tẽpeſtatibus auferẽdũ. Ars. n. ſemel ꝓcepta nõ capiẽ. Hic ſenſus aliq̃d mẽdæ mihi cõtraxiſſe ui
deẽ. Obſcurior enim eſt q̃ ut facile ꝓcipi poſſit. Quo aũt modo ſit illuſtrãdus mihi nõ liquet. Rarũ eſt enĩ
ut ſatis ſe quiſq; uereaẽ. Quiſquam legendum eſt nõ quiſq;. Contra ipm perſequendi. Intra ut legatur ſen
ſus expoſcit. Quæ nullo nõ ẽ tẽpore. ẽ uerbũ cũ re ablatiuo ut redũdãs eradẽdũ uideẽ. Ita. n. ſeruabiẽ pon

dus & trans in illa uerborum facilitas in altum reducaſ. Hic quoq; ſenſus ita eſt deprauatus, ut nondum mihi potuerit emendari. Ab utroq; excluſi debent tamen uincere. In quibuſdam exẽplaribus pro illo uincere inniti legitur & rectius: ut mihi qdẽ uidetur. Cæteraq; domo afferant cognitiõe cõplectantur. Quæ cum æ diphthongo ſcribatur: ut nomen ſit: non copula: & afferũt: nõ afferãt eſt legẽdũ. Illud qđ lenas ꝓcipit diſplicet mihi ne i iis q̃ ſcripſerimus: uel i ſũmas ſiue cõmẽtarios & capita conferre. Adeo corruptus eſt hic ſenſus ut neq; mihi ꝓcipi neq; emendari poſſit.

Ego autem ne ſcribendum quidem puto: quod ſimus memoria perſecuturi. Sic quidem legitur, ſed niſi corrigatur hic ſenſus: ſibi ipſi Fabius uidebitur repugnare. ſcribendas enim oratores præcipit: ut eas facilius memoria cõplecti poſſumus. Quare hoc aduerbium nõ mihi uidetur aſcribendũ: ut legatur. Quod nõ ſimus memoria perſecuturi.

Raphaelis Regii in deprauatiões undecimi oratoriæ iſtitutiõis libri Quintiliani annotationes.

Arata ſicut ſuperiore libro cõtinetur facultate ſcribendi. Apte dicere maxie oratori neceſſarium: eſſe elegantiſſime hoc prologo Fabius oſtendit. quartam autẽ elocutiõis ptẽ ex ſnĩa Ciceronis eſſe ait. Nã cicero cũ alibi: tũ i tertio de oratore libro q̃tuor eẽ elocutiõis ptes ſcribit: ut latiẽ, ut plane, ut ornate, ut apte congruẽterq; dicamus. Cõueniatq; alias alii, alius legẽdũ ẽ: nõ alias. Nec fere pluribus i oõne eadẽ. Licet ita i exẽplaribus legaſ: auſim tamẽ affirmare nõ i oratiõe, ſed i oratore legẽdũ. Id quod facile ex iis q̃ ſequũtur apparet. Inq;n. & hic Cicero alloquẽs Brutũ teſtaſ hæc ei eẽ nota. In oratore ãt Brutũ alloquitur Cicero. lã in ſummũ ſolũ ducant: ut iferiores penitus deſcẽdẽdo firmenſ. Ac neſcio an utrũq; cum cura & ſtudio fecerimus iuicẽ ꝓſit. ut ſcribẽdo dicamus diligẽtius. dicẽdo ſcribamus facilius. Scribẽdũ ergo quotiẽs licebit: ſi id nõ dabiſ cogitãdũ. ab utroq; excluſi: debẽt tamẽ uincere: ut neq; deprehẽſus orator: neq; litigator deſtitutus eẽ uideaſ. Plerũq; aũt multa agentibus accidit: ut maxie neceſſaria: & utiq; initia ſcribãt: cæteraq; domo afferũt: cogitatiõe cõplectãſ. ſubitis ex tẽpore occurrãt. Quod feciſſe. M. Tulliũ cõmẽtariis ipſius apparet. Sed ferũſ alioꝝ quoq;: & iuẽti forte: ut eos dicturus q̃ſq; cõpoſuerat: & i libros digeſti: ut cãꝝ: quæ ſunt actæ a Seruio Suſpitio: cuius tres oõnes extãt. Sed hi de qbus loquor: cõmẽtarii ita ſunt exacti: ut ab ipſo mihi i memoriã poſteritatis uideãſ eſſe cõpoſiti. Nã Ciceronis ad præſens mõ tẽpus aptatos libertus tyro cõtraxit: quos nõ ideo excuſo: quia nõ probẽ: ſed ut ſint magis admirabiles. i hoc genere prorſus recipio hãc breuem annotationẽ: libelloſq; q uel manu teneanſ: & ad quos interi reſpicere fas ſit. Illud qđ Lenas præcipit: diſplicet mihi: ne in iis q̃ ſcripſerimus: uel i ſũmas: ſiue cõmẽtarios: & capita cõferre. Facit. n. & diſcẽdi negligentiã hæc ipſa fiducia: & lacerat ac deformat oõnẽ. Ego aũt ne ſcribendũ quidẽ puto: qđ ſimus memoria ꝓſequuturi. Nã hic quoq; accidit ut reuocet nos cogitatio ad illa elaborata: nec ſinat præſentẽ fortunã expiri. Sic anceps iter utrũq; aĩus æſtuat: cũ & ſcripta pdit: & nõ quærit noua. Sed memoria deſtinatus eſt ꝓximo libro locus: nec huic parti ſubiũgendus: quia ſunt alia prius nobis dicenda.

M. Fabii Quintiliani de inſtitutione oratoria liber. xi.

De Apte Dicendo.

Arata ſicut ſupiore libro continẽ: facultate ſcribẽdi cogitãdiq;: & ex tẽpore ẽt cũ res poſcet orãdi: ꝓxĩa ẽ cura: ut dicamus apte: quã uirtutẽ elocutiõis quartã Cicero demõſtrat: quæq; ẽ meo qdẽ iudicio maxie neceſſaria. Nã cũ ſit ornatus oõnis uarius & multiplex: cõueniatq; alius alii: niſi fuerit accõmodatus rebus atq; ꝓſonis: nõ mõ nõ illuſtrabit eã ſed & deſtruet: & ui rerũ in contrariũ uertet. Quid enim ꝓdeſt eſſe uerba: & latina: & ſignificantia: & nitida: figuris etiam numeriſq; elaborata: niſi cum iis i quæ iudicẽ duci: formariq; uolumus cõſentiãt. Si genus ſublime dicẽdi paruis i cauſis, paruũ limatũq; grãdibus, lætũ triſtibus, lene aſperis, minax ſupplicibus, ſummiſſum cõcitatis, trux atq; uiolentum iucũdis adhibeamus: ut monilibus & margarytis: ac ueſte lõga: quæ ſt ornamenta fœminarũ: deformenſ uiri: nec habitus triumphalis: quo nihil excogitari poteſt auguſtius: fœmĩnas deceat. Hunc locũ Cicero breuiter in tertio de oratore libro perſtrigit: neq; tamen uideri poteſt qcq; omiſiſſe: dicendo nõ omni cauſæ: nec auditori: nec ꝓſonæ: nec tẽpori cõgruere orationis unũ genus: nec fere pluribus i oratore eadẽ.

Sed illic.L.Crassus:cū apud summos oratores:hominesq; eruditissimos dicat:satis hēt ptē hāc uelut notare iter agnoscētes.Et hic Cicero alloquēs Brutū testat' esse hæc ei nota.Iōq; breuius a se dici: q̄q̄ sit fusus locus:tracteturq; a phis latius.Nos īstitutionē ꝓfessi: non solū sciētibus ista:sed ēt discentibus tradimus.Iōq; paulo pluribus uerbis debet haberi uenia.Q uare notū sit nobis ante oīa:qd cōciliando. docēdo.mouēdo iudici cōueniat.qd quaq; parte oronis petamus. Ita nec uetera:aut trāslata:aut ficta uerba īcipiendo. narrando. agumētādo tractabimus:neq; decurrētis cōtexto nitore circuitus ubi diuidenda erit cā:& in ptes suas digerēda.neq; humile atq; quotidianū sermōis genus:& cōpositiōe ipsa dissolutū epilogis dabimus.nec iocis lachrymas:ubi opus erit miseratiōe siccabimus.Nā ornatus ois nō tā sua: q̄ rei cui adhibet':cōditione cōstat.nec plus refert qd dicas:q̄ quo loco. Sed totū hoc apte dicere nō elocutiōis tātū genere cōstat: sed ēt cū īuentione cōmune.Nā si tātū hēnt & uerba mōmētū: q̄to res ipsæ magis: quaq; quæ esset obseruatio suis locis subíde subiecimus.Illud est diligētius docēdū.eū demū dicere apte:q nō solū quid expediat: sed etiā quid deceat īspexerit:Nec me fugit plerūq; hæc esse cōiūcta.Nā quod decet fere ꝓdest.Neq; alio magis animi iudiciū conciliari. aut si res in contrariū tulit alienari solēt.Aliquādo tamē & hæc dissentiunt.Q uotiēs aūt pugnabunt ipsam utilitatē uincet quod decet. Nā qs nescit nihil magis ꝓfuturꝫ ad absolutionē Socratis fuisse:q̄ si esset usus illo iudiciali genere defensionis& oratiōe summa cōciliasset iudi cū aios sibi:crimēq; ipsum sollicite redarguisset: Verꝫ id minime eū decebat:Iōq; sic egit:ut q pœnā suam honoribus sūmis esset æstimaturus.Maluit.n.sapientissimus qd supereresset ex uita sibi perire: q̄ qd præteriisset:q̄do ab hoībus sui tēporis parꝫ intelligebat': posterorꝫ se iudiciis reseruauit:breui detrimēto iā ultimæ senectutis: æuum sæculoꝫ oium cōsecutus.Itaq; q̄uis Lysias:qui tū in dicendo præstātissimus habebat':defensionē illi scriptā obtulisset:uti ea noluit: cū bonū quidem:sed parꝫ sibi cōuenientem iudicasset.Q uo uel solo patet nō persuadendi:sed bene dicendi finem in oratore seruandū:cum interī persuadere deforme sit.Nō fuit hoc utile absolutioni:sed quod ē maius homini fuit.Etiam nos secundum cōmunem potius loquendi cō suetudinē:q̄ ipsam ueritatis regulā diuisione hac utimur:ut ab eo qd deceat:utilitatem separemus:nisi forte prior ille Africanus:quia pria cedere:q̄ cū tribuno ple.humillimo cōtēdere de īnocētia sua maluit: inutiliter sibi uidet' cōsuluisse:aut.P.Rutilius:uel cū illo pene socratico genere defensionis est usus:uel cū reuocāte eum.P.Sylla manere in exilio maluit:qd sibi maxime cōduceret nesciebat. Hi uero parua illa quæ abiectissimus quisq; animus utilia credit:si cum uirtute cōferant':despicienda iudicauerunt.Iōq; ꝓpetua sæculorum admiratione celebrāt'.Neq; nos simus tā humiles:ut quæ laudamus iutilia credamus.Sed hoc q̄lecūq; discrimen raro admodū euenit. Cæteꝫ idē fere:ut dixi:ī omni genere causaꝫ:& ꝓderit:& decebit. Est aūt quod oēs:& semp:& ubiq; pſuadere:ac dicere hōeste: cōtraq; neminē unq̄

Nos institutionem professi non solum scientibus ita.s.littera ascripta ista est legendum. Quare notū sit nobis ante oīa qd conciliando. docēdo. monēdo. Qui hoc opus in capita distinxerunt:uiderent' recte feciſſe:si hoc quoq;:ubi Fabius de apte dicendo præcipere incipit:caput constituissent:ac de apte dicēdo inscripsissent.N.aūt littera in.u.conuersa mouēdo legendum est. Nec iocis lachrymas ubi erit opus miseratiōe siccabimus.Aliqd uerborū hic deesse uidet'. Forsitan aūt nec particula iteꝫ ē ascribenda ut legat'. nec ubi erit opus miseratione siccabimus. Nā si tantū habēt & uerba momentū:quāto res ipsa magis:Ipæ pluriū numero legendū ē.& maius locō magis reponēdū mihi uidet': ut intelligamus res ipsas multo maius habere momentum q̄ uerba. Illud est diligentius dicendum. I.uocali in.o.cōuersa docēdum a quibusdā recte legitur. Nā qd' deceat fere prodest. decet indicatiuo modo legēdū ē. Maluit enim sapiētissimus: quod supereresset ex uita sibi aperire q̄ quod præteriisset.sic quidem in exemplaribus legitur.sed uir mihi ascribendum uidetur &.a.littera erasa perire legendum. hoc modo. Maluit.n. uir sapiētissimus quod supereresset ex uita sibi perire.

Quod sibi maxime cōduceret nesciebat.quid legendum est.o uocali in.i. mutata. Est āt qd oēs & semp & ubiq; pſuadere ac dicere honeste: cōtra quē neminē unquā ullō ī loco turpiter.Si.q̄.m.littera erasa scribat':ut sit copula:nimirū hic sensus uideri poterit absolutus.tametsi in qbusdā exēplaribus honeste que facere ascripta sint. In aliis aūt etiā deceat. hoc mō.Ac dicere honeste: honesteq; facere deceat.

Minora uero quæq; sūt ex mediis plura sunt talia. Quæ copula eradatur ut q̄ solum legat', & plerūq; nō plura scribat'.

ullo ī loco turpiter. Minora uero quæq; sē ex mediis: plura sūt talia: ut aliis sint cōcedēda. aliis nō sint: aut ꝑ psona. tēpore. loco causa magis ac minus: uel excusata debeant uideri: uel reprehēdēda. Cū dicamus āt de rebus: aut aliēis: aut nostris: diuidēda est rō eorȝ: dū sciamus pleraq; neutro loco conuenire. In primis enī omnis sui uitiosa iactatio est: eloq̄ntiæ tamē ī oratore præcipue: affertq; audiētibus nō fastidiū mō: sed plerūq; etiā odiū. Hēt enī mēs nr̄a natura sublime qddā: & erectū: & ipatiens supioris: lōq; abiectos aut submittētes se libēter alleuamus: qa hoc facere tāq̄ maiores uidemur: & quotiēs discessit æmulatio: succedit hūanitas, at q se supra modū extollit: premere ac despicere credit': nec tā se maiorē: q̄ minores cæteros facere: Inde iuidēt humiliores. Hoc uitiū ē eorȝ: q nec cedere uolūt: nec possunt cōtendere. ridēt supiores: improbāt boni. Plerūq; uero deprehēdas arrogantiū fallacē de se opinionem: sed in ueris quoq; sufficit cōsciētia. Reprehensus est in hac parte nō mediocriter Cicero: q̄q̄ is qdē reȝ a se gestarȝ maior: q̄ eloquētiæ fuit ī orationibus utiq; iactator. Ac plerunq; illd quoq; nō sine aliq̄ ratione facit: Aut enī tuebat' eos: qbus erat usus adiutoribus in opprimēda cōiuratione: aut respōdebat iuidiæ: cui tamē nō fuit par: seruatæ patriæ pœnā passus exiliū: ut illorȝ quæ egerat ī cōsulatu frequēs cōmemoratio possit uideri: nō gloriæ magis: q̄ defensioni data. Eloquētiā qdē cū plenissimā diuersæ partis aduocatis cōcederet: sibi nūq̄ in agēdo īmodice arrogauit: Illius sūt enī. Siqd est ī me īgenii iudices: qđ sentio: q̄ sit exiguū. & qđ ingenio minus possum: subsidiū mihi diligētia cōparaui. Quin ēt cōtra. Q. Cecilium de accusatore in Verrē cōstituēdo: q̄uis multū esset in hoc quoq; momēti: uter ad agēdū magis idoneus uēiret: dicēdi tamē facultatē magis illi detraxit. q̄ arrogauit sibi: seq; nō consecutū: sed oīa feciſſe: ut posset eā cōseq dixit. In epistolis aliquādo familiariter apud amicos. nōnunquā in dialogis cū persona ueȝ de eloquētia sua dicit. Et aperte tamen gloriari nescio: an sit magis tolerabile: uel ipsa uitii huius simplicitate: q̄ illa iactatiōe puersa: si abūdās opibus pauperē se neget. nobilis obscurȝ: & potēs infirmū: & disertus īperitū plane & īfantem uocet Ambitiosissimū gloriādi genus est etiā deridere. Ab aliis ergo laudemur. Nam ipsos: ut Demosthenes ait: erubescere etiā cū ab aliis laudamur decet Neq; hoc dico nō aliquādo de rebus a gestis oratori esse dicēdū. Sicut eidē Demosthenī pro Ctesiphonte: qđ tamē ita emēdauit: ut necessitatē ad faciēdi ostēderet: inuidiāq; oēm in eū regereret: qui hoc se coegi eēt. Sed &. M. Tullius sæpe dicit de oppressa cōiuratione Catilinæ: sed mō id uirtuti senatus. modo ꝓuidentiæ deorū immortaliū assignat. plerūq; cōtra inimicos atq; obtrectatores plus uēdicat sibi. Erant enī tuēda cū obiicerēt'. In carminibus utinā peperciſſet: quæ nō desierūt carpe maligni. Cædāt arma togæ. concedat laurea linguæ: & Fortunatā natā me cōsule romā: & Iouē illū a quo ī cōsiliū deorȝ aduocat': & Mineruā: q̄ eū artes edocuit: quæ sibi ille secutus quædā græcorȝ exēpla ꝓmiserat. Verȝ eloquētiæ ut īdecora iactatio: sic nōnūq̄ cōcedēda fiducia est. Nā qs repræhēdat hæc? Quid putē? cōtēptūne me? nō uideo: nec ī uita: nec ī gra: nec ī rebus gestis: nec ī hac mea mediocritate īgēii qd despicere possit Antōius. & paulopost aptius. An decertate mecū uoluit cōtētiōe dicēdi? Hoc qdē beneficiū ē. Quid enī plenius? qd uberius: q̄ mihi ꝓ me & cōtra Antoniū dicere? Arrogātes & illi q se iudicasse de cā: nec aliter affuturos fuisse ꝓponūt. Nā & iuiti iudices audiunt præsumentē partes suas: nec hoc oratori cōtingere inter aduersarios. quod

Minora uero quæq; sūt ex mediis plura sunt talia. Quæ copula eradatur ut q̄ solum legat', & plerūq; nō plura scribat'.

Qui nec credere uolunt. R littera erasa cedere legitur emendate ī quibusdam exēplaribus.

Improbant bonis s. littera expuncta boni legendum est. Inuidiāque omnem ī eum regeret qui hoc se cogi eēt. Depraua tus a libra riis hic locus sic est emendandus ut regereret & cogeretur lega// mus.

Pythagoræ iter diſcipulos contigit põt.ipſe dixit.Sed iſtud magis minuſue uitioſum ẽ ꝑ pſonis dicẽtiũ.Defendit̃.n.aliq̃tenus.ætate. dignitate. auctoritate:quæ tamẽ uix in ullo tanta fuerint:ut nõ hoc affirmationis genus tẽperã dũ ſit aliq̃ moderatiõe:ſicut oĩa in qbus patronus argumentũ ex ſe ipſo petet Quod fuiſſet timidius ſi criminis loco negaſſet Cicero:eqtis romãi eſſe filiũ ſe defendẽte.At ille fecit hoc ẽt fauorabile:coniungendo cum iudicibus dignitatẽ ſuã.Eqtis aũt romani eſſe filiũ criminis loco poni ab accuſatoribus: neq; his iudicãtibus oportuit:nec defendẽtibus nobis.Impudẽs.tumultuoſa iracũda actio oĩbus indecora:ſed ut qſq; ætate.dignitate.uſu præcedit: magis i ea reprehẽdes. Videas aũt rixatores quoſdã:neq; iudicũ reuerẽtia: neq; agendi more ac modo cõtineri.Ex quo ipſo mẽtis habitu manifeſtum ſit:tã i ſuſcipiendis:q̃ i agendis cauſis nihil penſi habere.Profert enĩ mores plerũq; oro:& animi ſecreta detegit.Nec ſine cauſa græci ꝑdiderũt:ut uiuat quenq; ẽt dicere.Humiliora illa uitia:ſũmiſſa adulatio.affectata ſcrurilitas.in rebus ac uerbis paꝝ modeſtis ac pudicis uilis pudor i oĩ negocio neglecta auctoritas:quæ fere accidũt iis:q̃ nimium aut blandi eſſe:aut ridiculi uolunt.Ipſum etiã eloquẽtiæ genus alios aliud decet.Nã neq; tã plenũ & erectũ: & audax & præcultũ ſenibus cõuenerit:q̃ preſſum:& mite:& limatũ:& quale intelligi uult Cicero:cũ dicit oronẽ ſuã cœpiſſe caneſcere:ſicut ueſtibus quoq; nõ purpura crocoq; fulgẽtibus illa ætas ſatis apta ſit.In iuuenibus ẽt uberiora paulo:& pene piclitantia ferunt̃.At i iiſdẽ ſiccũ:& ſollicitũ:& contractũ dicendi ꝓpoſitũ:plerunq; affectatione ipſa ſeueritatis inuiſum eſt:quando etiã morum ſenilis auctoritas immatura in adoleſcentibus credit̃. Simpliora militares decent.Philoſophiã ex ꝓfeſſo:ut qdã faciunt:oſtẽtantibus paꝝ decori ſũt pleriq; orationis ornatus:maxieq; ex affectibus:quos illi uitia dicũt. Verba quoq; exq̃ſitiora:& cõpoſitio numeroſa tali ꝓpoſito diuerſa. Nã enĩ ſolũ illa lætiora:q̃lia a Cicerone dicunt̃.Saxa atq; ſolitudinesuoci reſpõdẽt.ſed ẽt illa:q̃q̃ plena ſanguinis. Vos.n.iã albãi tumuli:atq; luci:uos inq̃ ĩploro atq; teſtor:uoſq; albanoꝝ obrutæ araꝝ ſacroꝝ populi.ro.ſociæ & æq̃les.nõ cõueniãt barbæ illi atq; triſtitiæ.At uir ciuilis uereq; ſapiẽs:q ſe nõ ocioſis diſputatiõibus:ſed adminiſtrationi rei p.dediderit:a qua lõgiſſime iſti q philoſophi uocãt̃:receſſerũt:oĩa q̃ ad efficiẽdũ oronẽ qđ ꝓpoſuerit ualent:libẽter adhibebit:cũ prius qđ honeſtũ ſit:efficere in aĩo ſuo cõſtituerit. Eſt qđ principes deceat.aliis nõ cõceſſeris.Impatoꝝ ac triũphantiũ ſeparata eſt aliq̃ ex pte rõ eloquẽtiæ:ſicut Põpeius abũde diſertus reꝝ ſuaꝝ narrator.Et hic q bello ciuili ſe iterfecit Cato eloquẽs ſenator fuit.Idẽ dictũ ſæpe i alio libeꝝ.i alio furioſũ.i alio ſupbũ ẽ. Verba aduerſus Agamẽnonẽ a Therſite hita ridẽt̃.At illa Diomedi: aliiue cui pari magnũ aĩum ferre præ ſe uidebũt̃:Ego te iqt cõſulẽ putẽ.L.Craſſus Philippo cũ tu me nõ putes ſenatorẽ? uox hõeſtiſſimæ libertatis.nõ tamẽ ferres quẽcũq; dicẽtẽ.Negat ſe magni facere aliqs poetaꝝ utrũ Cæſar ater an albus hõ ſit.iſania. Verte:ut idẽ Cæſar de illo dixerit:arrogãtia ẽ.Maior i pſonis obſeruatio ẽ apud comicos tragicoſq;.Multis.n. utũt̃ & uariis.Eadẽ & eoꝝ q orones aliis ſcribebãt fuit rõ:& declamãtiũ ẽ. Nõ.n. ſp aduocati:ſed plerũq; ut litigatores dicius. Veꝝ ẽt i iis cãis:qbꝫ aduocamus eadẽ dra diligẽter ẽ cuſtodiẽda. Vtimur.n.fictiõe pſonaꝝ:& uelut ore aliẽo loqmur:dãdiq; ſt̃ iis qbꝫ uocẽ accõmodamus:ſui mores.Aliter.n.P.Clodius

Quod fuiſſet timidius ſi criminis loco negaſſet Cicero eqtis Romani eſſe filiũ ſe defendente. Timidius.l.uocali i u conuerſa mihi legendũ uidetur. Hæc aũt ꝓ cælio ait Cicero. Eſt quod prĩceps de ceat. Principes legendum eſſe ne admonitiõe quidem ẽ dignum.

At illa Diomedi, loco illius ad da uerbũ mihi uidetur reponẽdũ. hoc modo. Da illa. Ego te inqt cõſulem putem. L.Craſſus Philippo.Sũptũ eſt.hoc ex tertio đ oratore libro.Valerius autẽ libro ſeptimo diffuſius hoc enarrat. Negat ſe magnifaceꝛ aliquis poetaꝝ.Hic fuit Catullus Veronenſis qui ſic i Cæſarem ſcribit. Nõ nimium ſtudeo cæſar tibi uelle placere. Nec q̃ro utrum ſis albus an ater homo. Aliter enĩ P.Clodius, aliter Appius Cæcus. Pro Cælio hi ambo loqui a Cicerone finguntur.

Quid aſperius littoꝛ uerris? Lictore ꝓ littore ẽ legendum. Sunt autẽ hæc deſcripta de oratione ſeptima in uerrem. Cuius inter ipſa uerboꝝ ſupplicia. Verberum aperte legendum ẽ loco uerborũ.

Multarum etiam reꝝ aſſimulamus affectus. L. littera expuncta mutarum eſt legendum. Vt quiſquis honeſtus. Quiſq; legendũ eſt non quiſquis.

Nec eadem apud principẽ. magiſtrũ. magiſtratum aperte legendum eſſe conſtat. Ita ĩ paruis rebus iudicibuſq; uana ſint eadem. Iudiciis ꝓ iudicibus mihi legendum uidetur. Et loco publico priuatone. Ne coniunctione expũcta: an particula uidetur aſcribenda ut legatur publico an priuato.

Non pdant hæc oĩa neceſſarium piculi tanti ſollicitudinis colorẽ. Loco illorum genitiuorum periculi tanti: hoc participium periclitanti cõtenderim eſſe reponendum.

aliter Appius cæcus. aliter Cæciliãus ille. aliter terẽtianus pr̃ fingit. Quid aſpius lictore Verris? Vt adeas tãtum dabis. qd fortius illo? cuius iter ipſa uerboꝝ ſupplicia una uox audiebat: ciuis rõanus ſum. Quã dignæ Milonis ĩ poratione ipſa uoces eo uiro: q ꝓ re. p. ſeditioſũ ciuẽ totiẽs cõpeſcuiſſet? qq; iſidias uirtute ſupaſſet? Dẽiq; nõ mõ quot ĩ cã: totidẽ ĩ ꝓſopopeia ſt̃ uarietates: ſed hoc ẽt plures: q; ĩ his pueroꝝ fœmiarꝝ: populoꝝ. mutarꝝ ẽt reꝝ aſſimulamus affectus qbꝫ oĩbus debet̃ ſuus decor. Eadẽ ĩ iis ꝓ qbus agemus obſeruãda ſt̃. Aliter enĩ ꝓ alio ſæpe dicẽdũ ẽ: ut qſqs hõeſtus. humilis. iuidioſus. fauorabilis erit: adiecta ꝓpoſitoꝝ quoq;: & ãte actæ uitæ differẽtia. Iucũdiſſima ỽo ĩ oratore humanitas. facilitas. moderatio. beniuolẽtia. Sed illa quoq; diuerſa bonũ uirũ decẽt. malos odiſſe. publica uice cõmoueri. ultũ ire ſcelera & iniurias. oĩa ut ĩ initio dixi hõeſta. Nec tãtũ qs: & ꝓ quo: ſed ẽt apud quẽ dicas ĩtereſt. Facit. n. & fortuna diſcrimẽ & poteſtas: nec eadẽ apd̃ pricipẽ. magr̃atũ. ſenatorẽ: priuatũ tamẽ liberꝝ rõ. nec eodẽ ſono publica iudicia: & arbitroꝝ diſceptatiões agunt̃. Nã ut orantẽ ꝓ capite ſollicitudo deceat: & cura & oẽs ad ãplificãdã or̃onẽ q̃ſi machinæ: ita ĩ paruis rebus iudicibuſq; uana ſint eadẽ: rideaturq; merito: q apd̃ diſceptatorẽ de re leuiſſima ſedẽs dicturus utat̃ illa Cicerõis cõfeſſiõe. Nõ mõ ſe aio cõmoueri: ſed ẽt corpore ipſo phorreſcere: Quis ỽo neſciat: qn aliud dicẽdi genus poſcat grauitas ſenatoria? aliud aura popularis? cũ ẽt ſingulis iudicãtibus: nõ idẽ apud graues uiros: qd̃ leuiores. nõ idẽ apud eruditũ: qd̃ militarẽ ac ruſticũ deceat. Sitq; nõnũq̃ ſũmittẽda & cõtrahẽda or̃o: ne iudex eã uel itelliget̃ uel capere nõ poſſit. Tẽpus quoq; ac locus egẽt obſeruatiõe ꝓpria. Nã & tẽpus tũ lætũ. tũ triſte. tũ liberꝝ. tũ triſtũ ẽ. Atq ad hæc oĩa cõponẽdus orator: & loco publico an priuato. celebri an ſecreto. aliena ciuitate an tua. ĩ caſtris deniq;: an foro dicas: ĩtereſt plurimũ: ac ſuã qcq; formã: & ꝓpriũ modũ eloquẽtiæ poſcit. Cũ etiã ĩ cæteris actibꝫ uitænõ idẽ ĩ foro. curia. cãpo. theatro. domi facere cõueniat: & pleraq; quæ natura nõ ſũt reprehẽdẽda. Atq; ideo ĩteri ſũt neceſſaria alibi: q̃ mos ꝓ miſerit turpia habeant̃. Illud iã dixius quãto plus nitoris & cultus demõſtrati uæ materiæ: ut ad delectationẽ audiẽtiũ cõpoſitæ: q̃ q̃ ſũt ĩ actu & cõtẽtiõe ſuaſoriæ iudicialeſq; ꝓmittãt̃. Hoc adhuc adiiciẽdũ aliq̃s etiã q̃ ſũt egregiæ dicẽdi uirtutes: quo minus deceãt effici cõditione cauſarꝝ. An qſq̃ tulerit reũ ĩ diſcrimine capitis præcipue q apud uictorẽ & pricipẽ ꝓ ſe ipſe dicat: freq̃nti trãſlatiõe. fictis aut repetitis ex uetuſtate ỽbis. cõpoſitiõe: q̃ ſit maxie a uulgari uſu remota. decurrẽtibus piodis. q̃ lætiſſimi iocis ſentẽtiiſq; dicẽtẽ? Nõ pdãt hæc oĩa neceſſariũ piculi tãti ſollicitudinis colorẽ. petẽdũq; etiã ĩnocẽtibꝫ miſericordiæ auxiliũ? Cõmoueat̃ ne qſq̃ eius fortuna: quẽ tumidũ: ac ſui iactãte & ãbitioſũ ĩſtitorẽ eloquẽtiæ ĩ ãcipiti ſorte uideat̃? nõ ĩmo oderit reũ ỽba aucupantẽ: & anxiũ de fama ĩgenii: & cui eſſe diſerto uacet̃? Quod mire. M. Cælius ĩ defenſiõe cauſæ: q̃ reus de ui fuit cõprehẽdiſſe mihi uidet̃. Ne cui ueſtrũ atq; ẽt oĩum: q ad rẽ agendam aſſunt: mẽs aut uultus moleſtior: aut uox ĩmoderatior aliq̃: aut deniq; qd̃ nimiũ ẽ iactantior geſtus fuiſſe uideat̃. Atq ſũt q̃dã actiões in ſatiſfactiõe. deprecatiõe. cõfeſſione poſitæ. Sẽtẽtioliſne flendũ erit? epiphonemata aut enthymemata exorabũt? nõ qcqd meris adiiciet̃ affectibꝫ oĩs eoꝝ diluet uires: & miſerationẽ ſecuritate laxabit? Age ſi de morte filii ſui uel ĩiuria q̃ morte ſit grauior: dicendũ pr̃i fuerit: aut in narrãdo gratiã illã expoſitionis: quæ cõtiget ex ſermõe puro atq; dilucido: quæret: breuiter ac ſignificãter ordinẽ rei ꝓ

tulisse cõtentus: aut argumenta diducet ĩ digitos: & ꝓpositionũ ac partitionũ captabit leporẽ? & ut plerũq; ĩ hoc genere moris ẽ: intentione oĩ remissa loquatur? Quo fugerit ĩteri dolor ille? ubi lachrymæ substiterit? ũde se ĩ mediũ tam secura obseruatio artiũ miserit? Nõ ab exordio usq; ad ultimã uocẽ cõtinuus qdã gemitus: & idẽ tristitiæ uultus seruabit? Si qdẽ uolet dolorẽ suũ ẽt in audiẽtes trãsfundere: quẽ si usq; remiserit: in aĩum iudicãtiũ nõ reducet. Q ð præcipue declamãtibus (neq; enĩ me pœnitet ad hoc quoq; opus meũ: & curã susceptoꝛ semel adolescẽtiũ respicere (custodiẽdũ ẽ: quo plures ĩ schola fingũt affectus: quos nõ ut aduocati: sed ut passi subimus. Cum ẽt hoc genus simulari litiũ soleat: cũ ius mortis a senatu qdã: uel ob aliq; magnã infelicitatẽ: uel ẽt penitentiã petũt: in qbo nõ solũ nõ cãtare: qð uitiũ puasit: aut lasciuire: sed ne argumẽtari qdẽ nisi mixtis: & qdẽ ita ut ĩ ipsa ꝓbatiõe magis emineãt affectibus decet. Nã q ĩtermittere in agendo dolorẽ põt: uidet posse etiã deponere. Nescio tamen an huius: de quo loqmur: decoris custodia maxie circa eos: cõtra quos dicius examinãda sit. Nã si ne dubio in oĩbus statĩ accusatiõibus hoc agẽdũ ẽ: ne ad eas libẽter descẽdisse uideamur. Iõq; mihi illud Cassii seueri non mediocriter displicet. Dii boni uiuo: & quo me uiuere iuuet: Asprenatẽ reũ uideo. Nõ. n. iusta ex cã uel necessaria uideri põt postulasse eũ: sed q̃dã accusandi uoluptate. Præter hoc tamẽ qð ẽ cõmũe: ꝓpriã moderationẽ quædã cãæ desiderant. Q ua pp & q curationẽ bonoꝛ pris postulabit: doleat eius ualetudine: & q̃libet grauia filio pater obiecturus: miserimã sibi ostẽdat eẽ hãc ipsam necessitatẽ: nec hoc paucis mõ ỹbis: sed toto colore actiõis: ut id eũ nõ dicere mõ: sed ẽt ỹe dicere appeat. Nec causanti pupillo sic tutor irascat unq̃: ut nõ remaneãt amoris uestigia: & sacra q̃dã pris eius memoria. Iã quo mõ cõtra abdicãtẽ patrẽ. q̃rẽtẽ uxorẽ agi cãm oportet: ĩ libro: ut arbitror septio dixi: q̃do ẽt aduocati uoce uti deceret: q̃rtus liber: ĩ quo ꝓhœmii præcepta sunt cõtinet. Esse & ĩ uerbis qð deceat: aut turpe sit: nemini dubiũ ẽ. Vnũ iã igit huic loco: qð ẽ sane summæ difficultatis adiiciendũ uidet. qbus modis ea q̃ sũt natura paꝛ speciosa: q̃q; nõ dicere: si utrũlibet esset liberꝛ maluissemus: nõ tamẽ sint ĩdecora dicẽtibus. Q uid apiorẽ habere frõtẽ põt? aut qd aures hominũ magis respuũt? q̃ cũ est filio filiiue aduocatis ĩ matrẽ porandũ? Aliquẽdo tamen necesse est: ut ĩ causa Cluẽtii habiti. Sed nõ semp illa uia qua contra Sasiã Cicero usus ẽ: nõ qa nõ ille optime: sed qa plurimũ refert: qua ĩ re & quomõ lædat. Itaq; illa cũ filii caput palã impugnaret: fortiter fuit repellẽda. Duo tamẽ quæ sola superant diuine Cicero seruauit. Primũ ne obliuiscereꝛ reuerẽtiæ: quæ parentibus debet. deĩde ut repetitis altius causis diligẽtissime ostẽderet: q̃ id qð erat ĩ matrẽ dicturus: nõ oporteret mõ fieri: sed etiã necesse esset. prĩaq; hæc expositio fuit: q̃q̃ ad præsentẽ quæstionẽ nihil ptinebat. adeo ĩ causa difficili atq; pplexa: nihil prius ituendũ credidit: q̃ qd deceret. Fecit itaq; nomẽ parẽtis nõ filio inuidiosũ: sed ipsi ĩ quã dicebat. Potest tamẽ aliquãdo mater & in re leuiore: aut minus infesta cõtra filiũ stare. tũ lẽior atq; sũmissior decebit oro. Nã & satisfaciẽdo: aut nostrã minuemus inuidia: aut etiã ĩ diuersum eã trãsferemus: & si grauiter dolere filiũ palã erit: credet abesse ab eo culpã: fietq; ultro miserabilis. Auertere quoq; ĩ alios crimẽ decet: ut fraude aliquorũ cõcita credat: & oĩa nospassuros: nihil aspe dictu ros testãdũ: ut etiã si nõ possumus cõuitiari: nolle uideamur. Etiã siqd obiiciẽdũ erit: officiũ est patroni: ut id filio iuito: sed fide cogente facere credat. Ita poterit uterq; laudari. Q uod de matre dixi: de utroq; parente accipiẽdũ ẽ. Nã iter pa-

Cũ etiam hoc genus simulacri litium soleat. C littera expũcta simulari hoc est fingi ẽ legẽdũ. Hoc aũt controuersiæ genus a græcis προσαγγελλικὸν dicit. In qbus nõ solum cantare quod uitiũ peruasit aut lasciuiã. Nõ pticula negatiua huic loco deesse uidet. legẽdũ enim est sic. In qbus nõ solũ non cãtare. Ne hoc paucis mõ uerbis. C littera ascripta nec legẽdum eẽ cõstat. Aut minus infestæ. Ac copula loco illius aut reponenda & infesta loco infestæ mihi uidetur esse legendum.

Vt inuiti & neceſſario & parte iudicemur diſſe, parce pro parte manifeſte legẽdũ ẽ. Adiecta ſi poterit fieri cauſa cur dicta ſit, Pro illo ptipio dicta recte a qbuſdã ita legit. Hoc illis cõmunes remediũ ẽ: niſi tota actiõe æq̃liter appareat nõ honor modo ſed etiã caritas. Quo minus hoc p̃ceptũ itelligatur: deprauatiõe eſt effectũ: q̃ fortaſſe tolleret: ſi de illo niſi hæc ſyllaba ni eradat: ut hoc mõ legat. Si tota actione. Verũ & iuſta ſic faciẽdo, nõ ſe de ingenii fama: ſed de fide eẽ ſollicitũ. Tria hic uerba deprauata ita corriguntur: ut cauſa loco illius & copulæ ac loco illius ſic legat fit & fatẽdo pro faciẽdo, hoc mõ. Verũ cã iuſta fit fatẽdo. De hac uero Ciceronis humanitate Valerius libro q̃rto meminit. Sed huiuſce generis humãitas etiã in. M. Ciceroẽ præcipue apparuit. A. nãq; gabiniũ repetũdarũ reũ ſũmo ſtudio defẽdit: q eũ ĩ cõſulatu ſuo urbe expulerat. Itemq; P. Vatiniũ dignitati ſuæ ſemp ĩ feſtũ duobus publicis iudiciis tutatus ẽ: ut nõ ſine ullo crimĩe leuitatis: ita cũ aliq̃ laude. qa ſpecioſius aliquãto iniuriæ uincunt beneficio q̃ mutui odii ptinacia pẽſant.

Verũ illud elegãtiſſime cũ eorũ a qbus ipſe pductus eſſet p̃cibus: tũ etiã adoleſcentiã ſuã excuſat detracturus alioq plus auctoritatis ſicut ĩ cã p̃ſertĩ ſuſpecta ſi eũ eẽ q timeẽ nocẽtis reos ſucipere fatereť. Multorũ uerborũ emẽdatiõe indiget hic locus. nã ſi loco illius ſicut ſcribẽdũ: & ſe loco illius ſi: & temere loco illius timere legẽdũ ẽ. hoc mõ. tũ ẽt adleſcẽtiã ſuã excuſat: ẽtracturus alioqui plus auctoritatis ſi ĩ cã p̃ſertim ſuſpecta ſe eũ eſſe: q temere nocentis reos ſuſcipe fatereť. Apud iudicẽ uetres ẽt filioſq; cũ iterueniſſet emãcipatio. litigatũ ſcio. In aliis quoq; p̃ piq̃tatibus cuſtodiendũ ſit: ut iuiti & neceſſario & parce iudicemur dixiſſe. Magis ãt aut mius: ut cuiq; p̃ſonæ debeť reuerẽtia. Eadẽ p̃ libertis aduerſus patronos obſeruãtia: & ut ſemel plura cõplectar: nũq̃ decebit ſic aduerſus tales agere p̃ſonas: quo mõ cõtra nos agi ab hoĩbus cõditiõis eiuſdẽ iniquo aĩo tuliſſemus. Præſtať hoc aliq̃do ẽt dignatiõibus: ut libertatis nr̃æ rõ reddať: ne qs nos aut petulãtes ĩ lædẽdis iis: aut ẽt ambitioſos putet. Itaq; Cicero q̃q̃ erat in Cottã grauiſſime dicturus: neq; aliter agi. P. Oppii cã poterat: lõga tamẽ præfatio ne excuſauit officii ſui neceſſitatẽ. Aliq̃do ẽt ĩferioribus præcipueq; adoleſcẽtulis parcere aut mederi decet. Vtiť hac moderatiõe Cicero p̃ Cælio cõtra Atracinũ: ut eũ nõ inimice corripe: ſed pene patrie monere uideaťur. Nã & iuuenis & nobilis & nõ iniuſto dolore uenerat ad accuſandũ. Sed ĩ iis q̃dẽ in qbus uel iudici uel ẽt aſſiſtẽtibus rõ nr̃æ moderatiõis p̃bari debet minor ẽ labor. Illic plus difficultatis: ubi ipſos cõtra quos dicius uereamur offendere. Duæ ſimul hmõi p̃ſonæ Ciceroni p̃ Murena dicẽti obſtiterũt. M. Catonis Seruiiq; Sulpitii. q̃ decẽter tamen Sulpitio: cũ oẽs cõceſſiſſet uirtutes. ſcientiã petendi cõſulatus ademit. Q uid. n. aliđ eẽt quo ſe uictũ hõ nobilis & iuris antiſtites magis ferret. Vt uero rõnẽ defenſionis ſuæ reddit: cũ ſe ſtuduiſſe petitiõi Sulpitii cõtra honorẽ Murenæ: nõ idẽ debere accuſationi cõtra caput diceret. q̃ molli ãt articulo tractauit Catonẽ. cuius naturã ſumme admiratus: non ipſius uitio: ſed ſtoicæ ſectæ qbuſdã ĩ rebus factã durioꝛẽ uideri uolebat. Vt inter eos nõ forenſem cõtentionẽ: ſed ſtudioſam diſputationẽ crederes ĩcidiſſe. Hæc eſt p̃fecto rõ & certiſſimũ præceptoꝛ genus illius uiri obſeruatio ut cũ aliqđ detrahere ſalua gr̃a uelis: cõcedas alĩa oĩa. ĩ hoc ſolo uel minus pitũ: q̃ in cæteris: adiecta: ſi poterit fieri: ẽt cã cur ita ſit. uel paulo p̃tinaciorẽ: uel credulũ: uel iratũ: uel ĩpulſum ab aliis. Hoc illis cõmune remediũ eſt: niſi tota actiõe æq̃liter appareat nõ honor mõ: ſed ẽt caritas. Præterea cã ſi nobis iuſta ſit dicenda: neq; id moderate tãtũ faciamus: ſed etiã neceſſario. Diuerſũ ab hoc: ſed facilius: cũ hoĩum: aut alio q turpiũ: aut nobis iuiſoꝛ quædã facta laudãda ſunt. Decet. n. rem ipſam p̃bare in q̃licunq; p̃ſona. Dixit Cicero p̃ Gabinio &. P. Vatinio inimiciſſimis antea ſibi hoĩbus: & ĩ quos or̃ones etiam ſcripſerat. Verꝛ & iuſta fit fatendo: nõ ſe de ĩgenii fama: ſed de fide eſſe ſollicitũ. Difficilioꝛ ei rõ in iudicio cluentiano fuit: cum Scamandꝛ neceſſe hẽret dicere nocentem: cuius egerat cauſam. Verꝛ illud elegantiſſime: cũ eoꝛ a qbꝫ ipſe pductus eſſet precibus: tũ etiã adoleſcẽtiã ſuã excuſat detracturus alioq plus auctoritatis: ſi ĩ cauſa præſertĩ ſuſpecta: ſe eũ eẽ: q temere nocẽtis reos ſuſcipere fatereť: Apud iudicẽ uero: quod aut propter aliqđ cõmodum in cauſa quã ſuſceperimus: aut ſunt ut perſuadendi ardua ratio: ita dicendi expeditiſſima. Fiducia. n. iuſtitiæ eius nõ cauſæ: nihil nos timere ſimulamus. Ipſe erit gloria inflandus: ut tãto clarior futura ſit fides: ac religio ĩ pronunciãdo: quanto minus uel offenſæ uel utilitati ſuæ indulſerit. Hæc & apud eos a qbus appellatũ erit: ſi forte ad eoſ Apud iudicẽ ue

dem remittentur adiiciẽda ratio:uel neceſſitatis alicuius:ſi id cauſæ cedit:uel erroris:uel ſuſpicionis. Tutiſſimũ ergo pœnitentiæ cõfeſſio:& ſatiſfactio culpæ pducẽduſq; oĩo iudex ad iræ pudorẽ. Accidit etiã nõnũq; eadẽ cauſa de q̃ pnũciauit:cogatq; iterũ. tũ illud qdẽ cõmune. apud aliũ nos iudicẽ diſputaturos de illius ſententia nõ fuiſſe. Neq;.n. emẽdari ab alio q̃ ipſo fas eẽ. Cæterum ex cauſa ut quæq; pmittet:aut ignorata quædã:aut defuiſſe teſtes:aut quod timidiſſime:& ſi nihil aliud plane fuerit:dicẽdũ eſt:patronos nõ ſatiſfeciſſe. Succurret etiã ſi apud alios iudices ageẽ:ut in ſecunda aſſertione:aut in centũ uiralibus iudiciis duplicibus parte uicta:decentius erit quotiẽs cõtigerit ſeruare iudicũ pudorẽ:de qua re latius probationum loco dictum eſt. Põt euenire ut in aliis reprehẽdenda ſint:quæ ipſi fecerimus:ut obiicit Tubero Ligario:q; i africa fuerit:& ambitus qdã damnati recupandæ dignitatis gratia:reos eiuſdẽ criminis detulerũt:ut in ſcholis luxuriantẽ patrẽ:luxurioſus ipſe iuuenis accuſat. Id q̃ decenter fieri poſſit: eqdẽ nõ inuenio:niſi aliqd reperiaẽ:qđ iterſit:perſona. ætas. tẽpus. cauſa. locus. animus. Tubero iuuenem ſe patri hæſiſſe. illum a ſenatu miſſum non ad bellum:ſed ad frumẽtũ coemendũ ait. Vt primũ licuerit a partibus receſſiſſe Ligariũ & perſeueraſſe:& nõ pro. Cn. Põpeio:iter quẽ & Cæſarẽ dignitatis fuerit cõtentio:cũ ſaluam uterq; rem. p. uellet. Sed p Iuba atq; afris inimiciſſimis po. ro. ſtetiſſe. Cæterũ uel facillimũ eſt ibi alienam culpã aecuſare:ubi fateris tuã. Verũ id iam iudicis eſt:nõ actoris. quod ſi nulla contingit excuſatio: ſola colorẽ habet pœnitentia. Poteſt enim uideri ſatis emendatus:q in odium eorum:in quibus errauerat ipſe conuerſus eſt. Sũt enĩ qdam:q hoc natura ipſa rei nõ indecens faciunt: ut cũ pater ex meretrice natum. q̃ amet ex meretrice in mrĩmoniũ abdicat. Scholaſtica materia:ſed nõ quæ nõ poſſit accidere. Hic igr̃ multa nõ deformiter dicet:uel q̃ oĩum ſit uotũ parẽtũ: ut honeſtiores q̃ ſint ipſi:liberos habeant. Nã & filia nata meretrix eã mater pudicã eſſe uoluiſſet:uel q̃ humilior ipſa fuerit (licet. n. hoc dicere) uel q̃ non habuerit patrẽ q̃ moneret:qn eo mĩus faciendũ filio fuiſſe:ne renouaret domus pudorẽ: & exprobaret pr̃i nuptias. mr̃i prioris uitæ neceſſitatẽ: ne dẽiq; legẽ q̃dam ſuis quoq; ſubinde liberis daret. & credibilis erit ẽt ppria q̃dã in illa meretrice turpitudo:quã nũc hic pr̃ ferre nõ poſſit. alia præterea. Neq;.n. nũc declamamus:ſed oſtẽdimus nõnũq; poſſe ipſis ĩcõmodis dicentẽ bene uti. Illic maior æſtus ubi qs pudẽda quæriẽ:ut ſtuprũ præcipue i maribus aut os pphanatũ:nõ dico ſi loquaẽ ipſe. Nã qd aliud ei q̃ gemitus ac fletus & execratio uitæ cõueniãt:ut iudex intelligat potius dolorẽ illũ q̃ audiat. Sed patrono quoq; p ſimiles affero quod aut ꝓpter aliquod cõmodũ i cã quã ſuſceperimus aut ſunt ut puadẽdi ardua oĩo ita dicendi expeditiſſima. Deprauatus adeo ẽ hic locus ut uix emẽdationẽ admittat. Tametſi enĩ illud uerbũ ſunt:in hæc duo ſuum & ſumiẽ ſit cõmutatũ in exẽplaribus quibuſdã tamẽ ne ſic qdẽ ullus i teger elicit̃ ſenſus. ſic aũt corrigi poſſet ſi loco illius i ꝓpoſitiõis eoꝝ:& loco illius quã ſcriberetur quoꝝ geniti uus:& p cã legeremus cãm. relatiuoq; poſtponeremus:& illud ſunt i ſuum cõuertereẽ:& rõ o uocali expũcta legereẽ:dũ caſtigatius exẽplar iueniatur. hoc mõ. Apud iudicẽ uero qđ aut ꝓpter aliqđ cõmodũ eoꝝ quoꝝ cauſã ſuſceperimus:aut ſuũ ut puadẽdi ardua rõ ita dicẽdi expeditiſſima. Perducẽduſq; oĩno iudex adire pudorẽ. Facile hæc clauſula hypodiaſtole emẽdat̃ appoſita & diphthõgo:ut ad ꝓpoſitio ab illo iræ genitiuo ſeiũgatur. oĩ mõ etiã p illo oĩno legẽdũ. Accidit ẽt nonũquã eadẽ cã de q̃ pnunciauit cogatq; iterũ. Difficulter emẽdari poteſt hic locus ſint uerborũ & adiectione & mutatione. Si naq; ut particula aſcribatur & illud uerbũ cogat commuteẽ in hoc uerbũ agatur illaq; cõpula eraſa:nimirũ ſenſus & iteger & apertus uidebitur. Quid enĩ hoc clarius. Accidit nõnũquã:ut eadẽ cã đ q̃ pnũciauit:iterũ agaẽ. Et ãbitus q dãnati recupãdæ dignitatis gratia reos eiuſdẽ criminis detulerũt. Non q ſed qdã ut legaẽ ſenſus expoſcit. hoc mõ. Et ambitus qdã damnati. Niſi aliud reperieẽ qđ iter ſint. Pro illo aliud recte aliqd legiẽ a qbuſdã. repiaẽ aũt ẽt uideẽ legẽdũ. Cũ ſaluã utriq; rem. uellet. Vterq; manifeſte legẽdum eſt.

Vt cũ pater natũ qđ amet ex meretrice i matrimoniũ abdicat. Deprauatus hic ſẽſus facile emẽdaẽ ſi hæ duæ dictiões ex meretrice aſcribanẽ. ut legaẽ. hoc mõ. ut cũ pater ex meretrice natũ:qđ amet ex meretrice in matrimoniũ abdicat. Nec ignoro a qbuſdã ita deprauari:ut q̃ lõgiſſime a dictionũ ſimilitudine recedãt hoc mõ legẽtes. Vt cũ pater ex meretrice natũ qđ duxerit meretricẽ in matrimonium abdicat. Quãuis aũt ſic quoq; ſit aptus ſenſus:mihi tamẽ prior lectio ꝓbaẽ:ſi ut dixi:ex meretrice aſcribamus:ac natã ſubintelligamus. ita nãq; accipiemus filiũ fuiſſe a patre abdicatũ:qđ natã ex meretrice gratia matrimonii amaret. Nã & filia nata meretrix eã mater pudicã eſſe uoluiſſet.

Quo mõ corrigi poſſit hic locus mihi non liquet. Vel qui humilior ipſa fuerit. Quod loco illius qui recte

in quibuſdam legitur exẽplaribus. Sed ita legibus ſyllæ coercere ſtatũ ciuitatis affirmat.contineri paſſiue recte forſitan legeret.

Secutus itaq; ẽ.Hac ſyllaba as appoſita aſſecutusut legat ſenſus expoſcit. Illud ẽt in locis monui.Pro locis legẽdũ ẽ iocis. Doctrinã dis cõcedit ad litteras.Ad littera i.conuerſa legẽdũ.Hoc aũt facit ꝓ Sextio Cicero.Quia in cibis iis alias aliis magis cõplẽt. Niſi hoc aduerbiũ ut aſcribat & illud ꝓnomen iis eradat:minus iteger uidet hic ſenſus. Nã cicero quodã loco ſcribit id eẽ optimũ quod nõ te facile crediderıs cõſequi imitatiõe nõ poſſet.Quidã hũc locũ ſic corrigunt ut poſſis legant: & recte qdem. Sed cum quoq; loco illius ꝑticulæ nõ eſt reponẽdũ, hoc mõ.Quod cũ te facile crediderıs cõſeq imitatione non poſſis. Alio uero non id egiſſe ut ita ſe diceret quo mõ ſe qlibet poſſe confideret. Se ꝓnomen trãſpoſitũ uidet. In tertiũ aũt locũ ẽ referẽdum.hoc mõ.Alio uero ſe non id egiſſe ut ita diceret: quo mõ ſe qlibet poſſe cõfideret. Cauſa enĩ mõ diſtat. Que copula uidet aſcribẽda:ut legat modoq;.

m Emoriã qdã naturæ mõ eẽ munus exiſtimauerunt.

Memoriã arte quoq; conſtare nõ ſolum natura primũ colligit Fabius. deide p̃cepta de ea ſubiicit. Et totus de quo diximus:adhuc inanis labor:niſi cæteræ ptes hoc uelut ſpũ cõtineant. Hoc q̃dẽ uerbũ ẽ frequẽter qdẽ elegãter p̃termittit:Sed huic ſenſui mihi aſcribẽdũ uidet & i uocali aſcripta ueluti legẽdũ hoc mõ.Adhuc ianis ẽ labor niſi cæteræ ptes hoc ueluti ſpiritu cõtineat.Idẽ uero & Cicero i ꝓlogo de oratore ſentire uidet cũ ĩquit.Quid dicã de Theſauro reꝝ oĩum memora:q̃ niſi cuſtos iuẽtis cogitatiſq; uerbis & rebus adhibeat:ĩtelligimus oĩa ẽt ſi p̃clariſſimi fuerint:i oratore pitura. Nec utiq; ea quo dicta ſunt ctus eũdũ erit.q̃a hoc iniuriæ gẽus uerecũdius eſt paſſis q̃ auſis.Mollieda eſt ĩ pleriſq; alio colore aſpitas oronis:ut Cicero de ꝓſcriptoꝝ liberis fecit.Quid.n.crudelius q̃ hoies honeſtis parẽtibus ac maioribus natos a re pu.ſũmoueri? Itaq; duꝝ id eſſe ſũmus ille tractandoꝝ aĩoꝝ artifex cõfiteꝛ.Sed ita legibus Syllæ coerceri ſtatũ ciuitatis affirmat:ut iis ſolutis:ſtare ipſa nõ poſſit.Aſſecutus itaq; eſt:ut aliqd eorũ quoq; cã uideret facere:cõtra quos diceret.Illd ẽt ĩ locis monui: q̃ turpis eẽt fortunæ ĩſectatio:& ne ĩ totos ordines:aut gẽtes: aut populos petulãtia ĩcurreret.Sed ĩterĩ fides patrocinii cogit q̃dã de uniuerſo genere aliquoꝝ hoĩum dicere:uel libertinoꝝ:uel militũ: uel publicanorũ:uel ſimilr̃ alioꝝ:ĩ qbus oĩbo cõmune remediũ ẽ:ut ea q̃ lædunt: nõ libẽter tractare uidearis:nec ĩ oĩa ĩpetũ facias:ſed ĩ id qd expugnãdũ eſt:& reprehẽdẽs alia laude cõpẽſes.Si cupidos dicas eſſe nõ miꝝ: q̃ piculoꝝ ac ſanguinis maiora ſibi deberi premia putẽt:eoſdẽ petulantes:& hoc fieri q̃ bellis magis q̃ paci aſſueuerĩt.libertinis detrahẽda ẽ auctoritas.licet iis teſtimoniũ reddere ĩduſtriæ:p q̃ exierĩt de ſeruitute.Q̃d ad natiões exteras ptinet:Cicero uarie detracturus græcis teſtibus fidẽ:doctrinã iis cõcedit ac lr̃as:ſeq; eius gẽtis amatorẽ fuiſſe ꝓfiteꝛ Sardos cõtẽnit.Allobrogas ut hoſtis ĩſectaꝛ:quoꝝ nihil tunc cũ diceret:paꝝ aptũ aut remotũ a cura decoris fuit. Verboꝝ ẽt moderatiõe detrahi ſolet:ſiq̃ ẽ rei iuidia.Si aſpum dicas nimiũ ſeueꝝ.iniuſtũ ꝓſuaſiõe labi.ptinacẽ ultra modũ tenacẽ eſſe ꝓpoſiti.plerũq; uelut ipſos coneris rõne uicere:qd ẽ molliſſimũ.Indecoꝝ ẽ ſup hæc oẽ nimiũ iõq; ẽt qd natura rei ſatis aptũ eſt:niſi mõ quoq; tẽpereꝛ: gratiã ꝓdit. Cuius rei obſeruatio iudicio magis quodã ſentiri: q̃ præceptis tradi põt:q̃tũ ſatis ſit:& q̃tum recipiant aures.Nõ hẽt hæc res menſurã & q̃ſi podus:qa ĩ cibis iis alia aliis magis cõplent. Adiiciẽdũ ẽt breuiter uideꝛ:qd fere dicẽdi uirtutes diuerſiſſimæ:nõ ſolũ ſuos amatores habeant:ſed ab eiſdẽ ſæpe laudẽt. Nã Cicero quodã loco ſcribit id eſſe optimũ:qd nõ te facile crediderıs cõſeq:imitatiõe nõ poſſet.Alio uero nõ id egiſſe:ut ita ſe diceret:quomõ ſe qlibet poſſe confideret: ſed quo mõ nemo:qd põt pugnare iter ſe uideri. Veꝝ utrũq; ac merito laudatur.Cã enĩ mõq; diſtat:qa ſimplicitas illa & uelut ſecuritas inaffectatæ oronis mire tenues cãs decet.Maioribus illud admirabile dicendi gẽus magis cõueĩt.In utroq; eminet Cicero:ex qbus alteꝝ ĩpiti ſe poſſe cõſeq credẽt.neutrũ q̃ itelligũt.

DE Memoria

Emoriã q̃dã naturæ modo eſſe munus exiſtimauerunt: eſtq; ĩ ea nõ dubie plurimũ:ſed ipſa excolẽdo: ſicut alia oĩa augeꝛ & totus de quo diximus:adhuc inanis labor: niſi cæteræ ptes hoc uelut ſpiritu contineant. Nã & oĩs diſciplina memoria conſtat:fruſtraq; docemur: ſi qcq̃d audimus:præterfluat.& exẽplorũ.legum.reſpõſorũ.dictorũ. beneq; factorũ:quæ uelut quaſdã copias:quibus abũdare:quaſq; ĩ prõptu ſemp habere debet orator:eadem illa uis repræſentat.Neq; immeri/

to thesaurus hic loquẽtiæ dicit. Sed nõ firme tantũ cõtinere: uerꝫ etiã cito ꝓcipere multa acturos oportet. Nec quæ scripseris mõ iterata lectiõe complecti: sed ĩ cogitatis quoꝙ rerũ ac uerborꝫ contextũ seq: & quæ sũt ab aduersa partedicta meminisse. nec utiꝙ ea quo dicta sũt ordie refutare: sed opportunis locis ponere. Quid extẽporalis oratio? nec alio mihi uidet mentis uigore constare. Nã dũ alia dicimus: quæ dicturi sumus intuẽda sunt. Ita cũ semꝑ cogitatio ultra id qđ ẽ lõgius quærit: quicqd interim reperit: quodã modo apud memoriã deponit: quod illa quasi quedã media manus acceptum ab intẽtione tradit elocutioni. Non arbitror autẽ mihi ĩ hoc immorandũ qcqd memoriã faciat: q̃q̃ pleriqꝙ imprimi quædã uestigia nostro animo uelut ĩ gyris annulorũ signa seruẽtur existimãt. Neqꝙ ero tã credulus: ut q̃si habitu tardiorem firmioréqꝙ memoriam fieri putem. Eius aũt quod ad aĩum pertinet: magis admirere naturã: subito res uetustas tãto ex iteruallo repetitas reddere se & offerre: nec tantũ reqrentibus: sed etiã sponte iterim: nec uigilantibus: sed ẽt qete cõpositis magis: eoqꝙ illa quoꝙ aĩalia quæ carere intellectu uidemus: meminerũt & agnoscunt: & q̃libet longo itinere diducta ad assuetas sibi sedes reuertunt. Quid nõ hæc uarietas mira est? excidere ꝓxima: uetera ĩhærere? hesternoꝫ immemores: acta pueritiæ recordari? Quid? qꝙ quædã reqsita se occultant? & eadẽ forte succurrũt? nec manet semꝑ memoria: sed aliquando etiam redit. Nesciret tamen q̃ta uis esset eius. quanta diuinitas illa: nisi ĩ hoc lumẽ orandi extulisset: Nõ enĩ reꝫ modo: sed etiã uerborum ordinẽ præstat: nec ea pauca contexit: sed durat ꝓpe in ĩfinitum: & in longissimis actionibus prius audiendi patiẽtia: q̃ memoriæ fides deficit: qđ & ipsum argumentũ est subesse artẽ aliquã: iuuariꝙ ratione naturam: cum idem docti facere: illud ĩdocti & inexercitati nõ possimus: q̃q̃ ĩuenio apud Platonem obstare memoriæ usum litteraꝫ: uidelicet qꝙ illa quæ scriptis reposuimus: uelut custodire desinimus: & ipsa securitate dimittimus. Nec dubiũ est qn plurimũ in hac parte ualeat mentis intentio: & uelut acies luminũ a prospectu reꝫ q̃s intuet: non auersa. Vnde accidit: ut quæ ꝑ plures dies scribimus edi scendi cã cogitatiõe ipsa cõtineat. Artẽ ãt memoriæ primus ostẽdisse dicit Simonides: cuius uulgata fabula ẽ: cũ pugili coronato carmẽ: q̃le cõpõi uictoribus solet: mercede pacta scripsisset: abnegatã ei pecuniæ partẽ. qđ de more poetis frequẽtissimo digressus ĩ laudes Castoris & Pollucis exierat. q̃propter ptẽ ab iis petere: quoꝫ facta celebrasset iubebat. & ꝓsoluerũt ut traditũ est. Nã cũ eẽt grãde cõuiuiũ ĩ honorẽ eiusdẽ uictoriæ: atqꝙ adhibitus ei cœnæ Simonides: nũcio ẽ excitus: qꝙ eũ duo iuuenes eqs aduecti desiderare maiorẽ ĩ modũ dicebãt: & illos qdẽ nõ iuẽit fuisse tamẽ gratos erga se exitu cõperit. Nam uix eo limen egresso: Triclĩniũ illud supra cõuiuas corruit: atqꝙ ita cõfudit: ut nõ ora mõ oppressoꝫ: sed membra etiam omnia requirentes sed sepulturam ꝓpiqui nulla nota possent discernere. Tum Simonides dicitur memor ordine quo ordine refutare. eo legendum uidetur potius q̃ ea. Quid extẽporalis oratio? nec alio mihi uidetur mentis uigore cõstare. Etsi ita quoꝙ. lectus hic locus sensu suo non fraudetur: audacter tamẽ cõtenderim illã nec partĩculã esse expungẽdam ac eius loco hanc num esse reponẽdam: ac uideat esse legendum. hoc modo. Quid extẽporalis oratio. Nũ alio mihi uideat mẽtis uigore constare? Nec inficior aliter quoꝙ cõmode legi posse ut loco nec scribatur hæc particula non. Non arbitror autẽ mihi in hoc ĩmorandũ qcquid memoria faciat. Pro memoria qdam recte memoriam legũt. sed illius etiam quicqd loco quid legendũ uidetur. hoc modo. Quid memoriã faciat. Quã q̃ pleriqꝙ ĩprimi q̃dam uestigia nostro aĩo uelut in gyris anuloꝫ signa seruẽtur. In cæris legẽdũ esse nõ gyris facile uidebit q Aristotelis opusculũ de memoria & reminiscentia in quo hæc tractãtur. diligẽtius legerit. sed alio quoꝙ flagitio hic sensus mihi ĩfectus esse uidet. Nisi. n. hoc relatiuũ q̃ ascribat oro manca minusqꝙ cõgrua esse uidebit. Quã hoc modo mihi legẽdũ uidet. Quãq̃ pleriqꝙ ĩprimi q̃dã uestigia nostro aĩo q̃ uelut ĩ ceris anuloꝫ signa seruentur: ĩmisimãt. Neqꝙ ero tã credulus ut q̃si habitu tardiorẽ firmioréqꝙ fieri memoriã putẽ. Aliqd uerbi hic mihi deesse uidet. Quid uero ascribẽdũ sit mihi nõ liqt. Nisi ĩ hoc lumen orãdi extulisset. Integra qdẽ ac mẽdis uacare hæc clausula pleriscꝙ uidet. Mihi uero sic eã deprauata: ut nisi uim aut artẽ simileue nomẽ ascribamus: paꝫ elegãs & sensus & oro habeat. In maximũ nãqꝙ lumen orãdi artẽ a memoria fuisse euectã asserit Quĩtilianus. Forsitan igit hic accusatiuus uim ita ẽ ascribẽdus ut hoc mõ legat. Nisi ĩ hoc lumen orãdi uim extulisset. Tum Simonides dicit

memor ordie quo qſq; diſcubuerat. Pro ordine ratio grāmatices ut ordinis legatur expoſcit. An Cranone. Cranō oppidū ē Theſſaliæ a Cicerone Pelaſgio filio dictū de quo & Valerius Maximus q̄ prio hāc narrat hiſtoriā. Cœnāti ei apud Scopā Cranone qđ ē i Theſſalia oppidū. Ex hoc Simonides facto notauit uidetur iuuari memoriā ſignatis aīo ſedibꝫ: idq; credere ſuo qſq; experimēto. Verbū illud uidet ut redūdās a ſēſu nō admittit. q̄uis i qbuſdā exēplaribꝫ Simonidis & notari ꝑ illo notauit: fuerit deprauatū. Simonides nāq; ipſe notauit memoriā ſignatis aīo ſedibus iuuari. Ipſe nāq; memoriæ artificialis auctor ſcribitur fuiſſe. Et in multos deducta receſſus. Non deducta. ſed diducta hoc ē diuiſam atq; diſtincta ut legamus ſenſus expoſcit. In ea quicqd nobile ē. Nobile qđ legit: ſed corrupte ut mihi uidetur. Notabile aūt ſenſui maxime ē accōmodatū: itaq; forſitan ē legēdū. Tamē q̄ ſcripſerum. Tum loco tamen apte ē reponēdū. Hæc itaq; diligere primū ſē ſum bello tū ueſtibulo q̄ſi aſſignant. Adeo deprauatus ē hic locus: ut uarie qđ i exēplaribus legat: ſed uix ullo mō ſenſus elici poteſt. Alii nāq; legūt loco diligere deligūt. alii diriguūt. alii ſenſum in locū ꝑmutāt. Verꝫ ne ſic q̄dē: ut dixi iteger huius loci habet intellectus. Locis ē utēdū multis. illuſtribus. expectatis. modicis interuallis. In ſecundo de oratore Cicerōis libro: unde hæc ſūt deſcripta: ac fere oīa q̄ de memoria hactenus Fabius ſcripta accepta ſūt: ꝑ expectatis emēdate legit explica-

q̄ſq; diſcubuerat: corpa ſuis reddidiſſe. Eſt āt magna iter auctores diſſēſio. Glaucōe Chariſtio. an Leocrati. an Agatharcho. an Scopæ ſcriptū ſit id carmē. & Pharſali fuerit hæc domus: ut ipſe quodā loco ſignificare Simonides uidet. Appollodorus: Eratoſthenes & Euphoriō & Lariſſeus Eurypylus tradiderūt. an Craone. ut Apollas Callimachus: quē ſecutus Cicero hāc famā latius fudit. Scopā nobilē Theſſalū piſſe i eo cōuiuio conſtat. adiicit ſororis filius: putāt & ortos pleroſq; ab illo Scopa: q̄ maior ætate fuerit: q̄q̄ mihi totū đ Tyndaridis fabuloſū uidet. Neq; omnino huius rei meminit uſq̄ poeta ipſe: ꝑfecto nō taciturus de tāta ſua gloria. Ex hoc Simonides. facto notauit Videt iuuari memoriā ſignatis aīo ſedibꝫ: idq; credere ſuo q̄ſq; experimēto. Nā cū i loca aliq̄ poſt tēpus reuerſi ſumus: nō ipſa agnoſcimus tātū: ſed ēt q̄ i iis fecerimus reminiſcimur ꝑſonæq; ſubeūt. Nōnūq̄ tacitæ quoq; cogitatiōes i mētē reuertūt. Nata ē igit: ut i pleriſq; ars ab expimēto. Loca diſcūt q̄ maxīe ſpacioſa. multa uarietatæ ſignata. domū forte magnā: & i multos diductā r̄ceſſus. In ea q̄cqd nobile ē: aīo diligēter affigit: ut ſine cūctatione ac mora partes eius oīs cogitatio poſſit ꝑcurrere. Et prius hic labor ē: nō hærere i oc curſu. Plus enī q̄ firma đbet eē memoria: q̄ aliā memoriā adiuuet. Tū q̄ ſcripſerūt: uel cogitatiōe cōplectūt: & alio ſigno quo moneāt notāt: qđ eē uel ex re tota poteſt. ut đ nauigatiōe. militia: uel ex ⁊bo aliquo. Nā ēt excidētes unius admonitiōe ⁊bi i memoriā reponūt. Sit aūt ſignū nauigatiōis: ut ācho ra. militiæ: ut aliqd ex armis. Hæc itaq; deligere primū ſēſū bello tū ueſtibulo: q̄ſi aſſignāt. ſecūdū puta atriū. tū ipluuia circūeūt: nec cubiculis mō aut exedris: ſed ſtratis ēt ſimilibuſq; ꝑ ordinē cōmittūt. Hoc facto cū ē repetēda mēoria: īcipiūt ab initio loca hæc recēſere: & qđ cuiq; crediderūt: repoſcūt: & eoꝝ īagīe admonēt: ut q̄libet multa ſit: quoꝝ meminiſſe oporteat: fiāt ſingula cōnexa quodā choro: ne errent cōiūgētes prioribꝫ ſeq̄ntia ſolo ediſcēdi labore. Q đ de domo dixi. & i opibus publicis: & i itinere lōgo: ut urbiū ābitu & picturis fieri pōt. Etiā fingī ſibi has imagīes licet. Opus ē ergo locis: q̄ uel fingunt uel ſumūt. imaginibus uel ſimulacris: q̄ utiq; fingēda ſūt. Imagīes notæ ſūt: q̄ bus ea q̄ ediſcēda notāus: ut quo mō cicero dicit: locis ꝑ cæra. ſimulacris ꝑ litteris utāur. Illđ quoq; ad uerbū pōere optimū fuerit. locis ē utendū multis. illuſtribꝫ. explicatis. modicis īteruallis. imagibus aliqd agētibꝫ: acribus iſignitiſq;: q̄ occurrere: celeriterq; ꝑcurrere aīum poſſint. Quo magis miror quo mō Metrodorus i. xii. ſignis ꝑ q̄ ſol meat: tricenos & ſexagenos iuenerit locoſ. Vanitas nimiꝫ fuit atq; iactatio circa memoriā ſuā potius arte q̄ natura gloriātis. Eqdē hæc ad q̄dā ꝑdeſſe nō negauerī: ut ſi reꝫ noīa multa ꝑ ordinē audita reddēda ſint. Nāq; i iis q̄ didicerūt: locis: reponūt res illas. mēſā: ut hoc utar i ueſtibulo. i atrio puluinū: & ſic cætera. deīde religētes: iuēiūt ubi poſuerīt. & foſitā i hoc ſūt adiuti: q̄ auctione dimiſſa: qđ cuiq; uēdidiſſent teſtibꝫ argētoꝝ tabulis reddiderūt: Quod præſtitiſſe Hortenſiū dicūt. Minus idē ꝑderit i ediſcēdis: q̄ orationis ꝑpetuæ erūt. Nā & ſenſus nō eādē imaginē q̄ res habēt: cū alterū fingēdū ſit: & hoꝝ tamē utꝝq; cōmonet: ſed cū ſermōis alicuius habitu

uerboꝝ cõtextus eadẽ arte quo mõ cõprehẽdet: Mitto q̃ quædã nullis ſimulacris ſignificari poſſũt: ut certæ cõiũctiões. Habeamus. n. ſane: ut q notis ſcribũt: certas imagines oĩum: & loca ſcilicet ĩfinita: p q̃ uerba quæ ſũt ĩ qnq; cõtra Verrẽ ſẽdæ actiõis libris explicẽt: ut meminerimus etiã oĩum q̃ſi depoſitorũ: nõne impediri qdẽ eoꝝ quæ dicit: decurſũ neceſſe ẽ duplici memoriæ cura: Nã quo mõ poterũt copulata fluere: ſi pp ſingula uerba ad ſingulas formas reſpiciẽdũ erit: Quare & Carneades & Scepſius de quo mõ dixi: Metrodorus: quos Cicero dicit uſos hac exercitatiõe: ſibi hẽant ſua. Nos ſimpliciora tradamus. Si lõgior cõplectẽda memoria fuerit oro: ꝑderit p ꝓtesediſcere. Laborat enĩ maxĩe onere. & hæ partes nõ ſint perexiguæ. alioq nimis multæ erunt: & eã diſtiguent atq; cõcidẽt. nec utiq; certũ ĩperauerim modũ. Sed maxime ut qſq; finiet locus: ni forte tã numeroſus: ut ipſe quoq; diuidi debeat. Dandi ſunt certi qdam termini: ut cõtextũ uerboꝝ q eſt difficillimus: cõtinuet crebra meditatio. partes deiceps ipſas repetitus ordo cõiungat. Non eſt inutile quo facilius hæreant: aliq̃s apponere notas: quarum recordatio cõmoneat: & quaſi excitet memoriã. Nemo enim fere tam ĩfelix: ut quod cuiq; loco ſignum deſtinauerit neſciat: ut ſi erit tradẽdus ad hoc: eo quoq; adhuc remediũ utitur: ut ipſæ notæ: hinc eſt ex illa arte non inutile attentus ad eos: q excidunt ſenſus anchorã: ut ſupra poſuit: ſi de naue dicẽdum eẽt: ſpiculũ ſi de prœlio. Multum enim ſigna faciunt: & ex alia memoria uenit alia: ut cũ tranſlatus anulus uel alligatus commoneat nos cur id fecerimus. Hæc magis adhuc aſtringunt: quæ memoriã ab aliquo ſimili tranſierunt ad id quod continendũ eſt: ut in nominibus: ſi Fabius forte ſit tenendus: referamus ad illum cunctorẽ: qui excidere non poteſt: aut ad aliquem amicum: qui idem uocetur: quod eſt facilius ĩ apris & in urſis & Naſone aut Criſpo: ut id memoriæ affigat: unde ſunt nomina. Origo quoq; aliquãdo declinatoꝝ tenendi magis cauſa eſt: ut in Cicero. Verrio. Aurelio ſi debet inſeri. Illud neminẽ non iuuabit iiſdem quibus ſcripſerit cæris ediſcere. Sequunt enim ueſtigiis quibuſdã memoriam. & uelut oculis intuetur non paginas modo: ſed uerſus prope ipſos: q̃ tum dicit ſimilis lengenti. Iam uero ſi litura aut adiectio aliqua aut mutatio interueniat: ſigna ſunt quædã: quæ intuentes errare non poſſumus. Eſt ratio: ut illi de qua primum locutus ſum: arti non diſſimilis: ita ſiquid me experimenta docuerũt & expeditior & potentior: ediſcere tacite. Nam id quoq; eſt: quod tũ erat optimum: ſi non ſubirent: uelut ocioſum animum plerunq; aliæ cogitationes: propter quas excitandus eſt uoce: ut duplici motu iuuetur memoria dicendi & audiendi. Sed hæc uox ſit modica & magis murmur. Qui autẽ legente alio ediſcit: in parte tardat: quod acrior

tis. Quod ꝑſtitiſſe Hortẽſiũ dicũt. Hoc ſcribit Seneca lib. prĩo declamationũ. Aut qđ fecit Hortẽſius qa Siſenna ꝓuocatus ĩ auctione ꝓſedit totũ diẽ: & oẽs res & ꝑtia & emptores ordine ſuo argentariis recognoſcẽtibus. ita ut ĩ nullo falleret recẽſuit. Sed cũ ſermonis alicuius habitu. emẽdatiõe mihi hic quoq; locus idigere uidet. Fortaſſe aũt illa cũ ꝑpoſitio ẽ eradẽda & ꝑ illo habitu legẽdũ ẽ habiti: aut certe ut nihil eradat: hoc ꝓticipiũ ediſcẽdus cũ ẽ uerbo ut ſcribat ſẽſus expoſcit. hoc mõ. ſed cũ ſermonis alicuius habiti uerborũ contextus ẽ ediſcendus: eadẽ arte quo mõ cõpræhendet. ut intelligamus uerboꝝ contextũ alicuius habitæ oõnis minime artificiali memoria cõꝑhendi poſſe. Vt cæteræ cõiũctiões. Certæ legẽdũ ẽ nõ cæteræ. Quare & Carneades & Septius de quo mõ dixi: Metrodorus. Scepſis urbs eſt Phrygiæ: ut ait Stra. unde ſeptius dicitur Metrodorus. Quare nõ Septius. ſed ſcepſius ẽ ſcribẽdũ. Ni forte tã numeroſus. Hoc uerbũ ſit & cõpoſitiõis & ſẽſus integritas expoſcere uidetur ut legat. Ni forte tã ſit numeroſus. Nec utiq; certũ ĩperauerim mõ. Pro mõ reponẽdũ eẽ modũ aperte cõſtat. Vt ſi erit tradẽdus ad hoc. eo quoq; adhuc remediũ utiẽ ut ipæ notæ. & hũc locũ & q ſeqẽ: depraua tũ eſſe facile ex eo colligit qđ uarie ĩ exẽplaribus legĩtur. Nã & remedio alibi legit & excitẽt uerbũ aſcribit. hoc mõ. Vt ipe excitẽt notæ. ſed ne ſic qdẽ uerus ꝓcipit ſenſus. Vt cũ trãſlatus anulus uel alligatus cõmoneat nos cum iis feceri

mus. In qbuſdã qdẽ exẽplaribus ꝑ iis hæc legit. ſed ne ſic qdẽ oẽs mẽdæ ſublatæ ſunt. Loco. n. illius ꝓticulæ cũ cur ẽ legendũ & id potius q̃ hæc ſcribẽdũ. hoc mõ. cur id fecerimus. Vt ĩ cicerõe Verrio Aurelio ſi debet iſeri qd ſibi uelit hæc clauſula nõ liq̃t mihi. tametſi ĩ qbuſdã exẽplaribus miſceri legat ꝑ illo iſeri. Sequunt. n. ueſtigiis qbuſdã memoriã. in ꝑpoſitio ut q̃ a ſenſu repellatur ẽ eradẽda. & q nõ q̃ legẽdũ uidetur. hoc mõ. Seqt. n. ueſtigiis qbuſdã memoriã. & uelut oculis ituet nõ paginas mõ: ſed uerſus ꝑpe ipos: q tũ dicit ſimilis legenti.

Eſt rõ ut ẽ illi de qua primũ locutus ſum. illud eſt iterũ aſcriptum uidetur eradendũ. hoc mõ. ẽ ratio ut illi.

Quoēt quæ tenemus reperiri solent. Repeti ut legaī sensus exposcit: nō reperiri. Ex hac ingeniorū diuersitate nata dubitatio ē an uerbū sit ediscendū dicturis. Ad ꝓpositio reponenda uidetur. ut legaī. An ad uerbū.

est oculorum: q̄ aurium sensus. in parte iuuari potest: quod cū semel aut bis audierit: cōtinuo illi memoriā suā expiri licet: & cum legente contendere. Nā & alioq̄ id maxime faciēdū ē: ut nos subide tēptemus: qa cōtinua lectio: & quæ magis & quæ minus hæret: æqualiter trāsit. ī experiēdo teneasne & maior itētio ē: & nihil supna cui tēporis pęrit. quo ēt quæ tenemus reperiri solent: ita sola quæ exciderunt retractanī: ut crebra reiteratiōe firmenī: q̄q̄ solēt hoc ipso maxie hærere: qđ exciderūt. Illud ediscēdo scribēdoq̄ cōmune ē utriq̄: plurimū cōferre bonā ualitudinē. digestū cibū. aīum cogitationibus aliis libeꝝ. Veꝝ etiā in iis quæ scripsimus: cōplectēdis multū ualent: & in iis quæ cogitamus cōtinēdis ꝓpe solæ: excepta quæ potissima ē exercitatiōe: diuisio & cōpositio. Nā q recte diuiserit: nūq̄ poterit ī reꝝ ordie errare. Certa sunt enī nō solū ī digerendis qōnibus: sed etiam in exequēdis: si mō recte dicimus prima ac secūda: & deiceps: cohæretq̄ omnis reꝝ copulatio: ut ei nihil nec subtrahi sine manifesto itellectu: nec inseri possit. An uero Scæuola ī lusu duodecī scriptoꝝ: cum prior calculū ꝓmouisset: essetq̄ uictus dum rus tendit: repetito totius certaminis ordine. quo dato errasset: recordatus rediit ad eū: q cū luserat: isq̄ ita factū eē cōfessus est: Minus idē ordo ualebit in oīone præsertī totus nostro arbitrio cōstitutus: cū tātū ille ualeat alternus? Etiā quæ bene cōposita erūt memoriā serie sua ducent. Nā sicut facilius uersus ediscimus q̄ ꝓsam oīonem: ita ꝓsam iūctā q̄ dissolutā. Sic cōtigit: ut etiā quæ ex tēpore uidebanī effusa: ad uerbū repetita reddanī: qđ meæ quoq̄ mediocritatē memoriæ sequebaī: siquādo īteruentus aliquorū: q hunc honorē mererenī: iterare declamationis partē coegisset. nec ē mēdacio locus saluis q̄ īterfuerūt. Siqs tamen unā maximāq̄ a me artem memoriæ quærat: exercitatio ē & labor. multa ediscere. multa cōgitare: & si fieri pōt: quotidie: potentissimū ē. Nihil æq̄ uel augeī cura: uel negligētia ītercidit. Q uare & pueri statim ut præcepti: q̄plurima ediscāt: & q̄cūq̄ ætas opam iuuādæ studio memoriæ dabit Deuoret initio tediū illud: & scripta & lecta sæpius reuoluēdi: & q̄si eūdē cibū remādēdi: qđ ipsum hoc fieri pōt leuius: si pauca primū: & q̄ tediū nō afferāt: cœperimus ediscere. tū quotidie adiicere singulos uersus: quoꝝ accessio labori sensum incremēti nō afferat. ī sūmā ad ifinitū usq̄ pueniat. & poetica prius. tū oratoꝝ. nouissime ēt salutiora numeris: & magis ab usu dicēdi remota: q̄lia sunt iurisconsultoꝝ. Difficiliora enī debent esse: quæ exercent: quo sit leuius ipsum illud: in qđ exercēt: ut athletæ pōderibus plumbeis assuefaciūt manus: quibus uacuis: & nudis in certamine utendum est. Nō omittā etiam quod quotidianis experimentis deprehenditur: minime fidelem esse paulo tardioribus ingeniis recētē memoriam. Miꝝ dictu est: nec ī prōptu rō: q̄tum nox īterposita afferat firmitatis: siue requieſcit labor ille: cuius sibi ipsa fatigatio obstabat: siue maturaī ac coquiī: seu firmissima eius pars est recordatio. Q uæ statim referri nō poterant: contexunī postera die: cōfirmatq̄ memoriam idem illud tempus: quod esse in causa solet obliuiōis. Etiam illa præuelox fere cito effluit: & uelut præsenti officio functa nihil in posterū debeat: tanq̄ dimissa discedit. Nec est miꝝ magis hærere animo: quæ diutius affixa sint. Ex hac ingenioꝝ diuersitate nata dubitatio est: an ad uerbum sit ediscendum dicturis: an uī mō reꝝ atq̄ ordinē cōplecti satis sit: de quo sine dubio nō pōt in uniuersum ꝓnūciari. Nā si memoria suffragaī. tēpus non defit: nulla me uelim syllaba effugiat alioqui etiam scribere præcipue a pueris sit superuacuum. Idq̄ obtinendum: atq̄ ī hanc cōsuetudinem memoria exercitatione redigenda: ne nobis discamus ignoscere. Ideoq̄ admoneri & ad libellum respicere uitiosum: quod libetatem negligentia.

Alioqui etiam scribeī præcipue a pueris sit superuacuū: idq̄ obtinēdum. Tria hec uerba præcipue a pueris. in sensum sequentem hinc uidētur transferēda: ut legatur. Alioq etiā scribere sit superuacuum: idque præcipue a pueris obtinēdum.

facit.nec quisq̃ se parũ tenere iudicat:qđ ne sibi excidat nõ timet.Inde ĩterruptus actiõis ĩpetus:& resistẽs ac salebrosa oro:& q dicit ediscẽti similis ẽt omnẽ bene scriptor̃ gratiã pdit:uel hoc ipso qđ scripsisse se cõfitet. Memoria ãt facit & prõ pti igenii famã:ut illa q̃ dicius nõ domo attulisse:sed ibi ꝑtius sũpsisse uideamur quod oratori & ipsi causæ plurimũ confert.Nã & magis mirat: & minus timet iudex:quæ nõ putat aduersus se præparata.Ideoq; in actionibus ĩter præcipua seruandũ est:ut quædã etiã quæ optime iũximus:uelut soluta enũciemus: & cogitantibus nõnũq̃ & dubitãtibus similes quærere uideamur:quæ attulimus. Ergo qd sit optimũ neminẽ fugit.Si ẏo aut memoria natura durior erit:aut nõ sufFragabit tẽpus:ẽt iutile erit ad oĩa se uerba alligare:cũ obliuio unius eor̃:cuiuslibet aut deformẽ hæsitationẽ:aut ẽt silentiũ inducat.Tutiusq; cõprehensis animo rebus ipsis libertatẽ sibi eloquẽdi relinquere.Nã & iuitus pdit qsq; id qđ elegerat uerbũ:nec facile reponit aliud:dũ id qđ scripserat q̃rit.Sed ne hoc quidẽ ĩfirmæ memoriæ remediũ ẽ:nisi in iis:q sibi facultatẽ aliquã dicẽdi ex tẽpore parauerunt.Quod sicui utrũq; defuerit:huic omittere totũ actionũ laborẽ:ac siqd ĩ litteris ualet ad scribẽdũ:potius suadebo cõuertere.Sed hæc rara ĩfœlicitas erit. Cæterũ q̃ntũ natura studioq; ualeat memoria:uel Themistocles testis:quẽ unũ intra annũ optime locutũ esse persice constat:uel Mithridates:cui duas & uigĩti linguas:quot nationibus ĩperauit:tradit notas fuisse:uel Crassus ille diues:q cũ Asiæ præesset:qnq; græci sermonis differẽtias sic tenuit:ut q̃ qsq; apud eũ lĩgua postulasset.eadẽ ius sibi redditũ ferret uel Cyrus quẽ omniũ militũ tẽuisse credi tũ ẽ nomina.Quin semel auditos q̃libet multos uersus ꝑtinus dicit reddidisse Theodectes Dicebant etiã esse nũc q facerẽt:sed mihi nunq̃ ut ipse ĩteresse cõtigit.habẽda tamẽ fides ẽ:uel ĩ hoc:ut q crediderit & sper. De ꝑnunciatiõe.

PRonũciatio a pleriscq; actio dicit:sed prius nomẽ a uoce. seq̃ns a gestu uidet accipere.Nanq; actionẽ Cicero alias quasi sermonẽ.alias eloquẽtiã q̃dã corporis dicit.Idẽ tamẽ duas eius partes facit:q̃ sũt eædẽ ꝑnunciationis:uocẽ atq; motũ.Quapropter utraq; appellatione indifferenter uti licet.Habet autẽ res ipsa miram q̃dã in orationibus uĩ ac ptãtẽ.Nec.n.tã refert q̃lia sint:q̃ ĩtra nosmet ipsos cõposuimus: q̃ quo mõ efferant.Nã ita q̃sq; ut audit mouet.Quare nec ꝓbatio ulla q̃ aliquo mõ uenit ab oratore tã firma ẽ:ut nõ ꝓdat uires suas:nisi adiuuet assueratiõe dicẽtis.Affectus oẽs languescant necesse ẽ:nisi uoce.uultu.totius ꝑpe habitu corpis inardescãt.Nã cũ hæc oĩa fecerimus:felices tamẽ si nostrũ illũ ignẽ iudex cõcepit:ne dũ supini securiq; moueamur:ac nõ & ipse nr̃a oscitatiõe soluat. Documẽto sũt uel scænici actores:q & optimis poetar̃ tãtũ adiiciũt grãt:ut nos ĩfinite magis eadẽ illa audita q̃ lecta delectẽt:& uilissimis ẽt qbusdã ĩpetrẽt aures. ut q bus nullus est in bibliothecis locus:sit etiã frequẽs ĩ theatris. Quod si ĩ rebus q̃s fictas eẽ scimus:& inanes tãtũ ꝑnũciatio põt:ut irã.lachrymas.solicitudinẽ afferat:q̃to plus ualeat necesse ẽ ubi & credimus? Eqdẽ uel mediocrẽ oronẽ cõmendatã uiribus actiõis affirmauerĩ plus hiturã eẽ momẽti:q̃optimã eadẽ illa desti tutã.Siqdẽ & Demosthenes qd eẽt ĩ toto genere dicẽdi sũmũ ĩterrogatus: ꝑnũciationi palmã dedit:eidẽq; scdm ac tertiũ locũ:donec ab eo q̃ri desierit: ut eam uideri possit non præcipuã:sed solam iudicasse.Ideoq; ipse tam diligenter apud illũ ignẽ iudex cõcepit nedum supini securiq; moueamur.Deprauatus hic locus facile sic emendari põt:si eũ ascribamus:& moueamus legat actiue:nõ moueamur passiue.hoc mõ.Nedũ eũ supini securiq; moueamus

Sed ibi ꝑtinus sũpsisse uideamur Prõpsisse mihi ꝑ illo sũpsisse rectius legi uideret.

Etiã utile erit ad oĩa se uerba alligare.Inutile legẽdũ esse ex ipo p̃cipit sẽsu. Habẽda tamen fides uel ĩ hoc qui crediderit & speret.ut pticula est ascribenda hoc modo. Vel ĩ hoc ut qui crediderit & speret.

Ronũ p ciatio a pleriscq; actio dicitur. De ꝑnũciatiõe Fabius p̃cepta traditurus primũ q bus noĩbus appellet.deinde quãtũ ĩ oratore polleat elegãter ostẽdit. Nec enĩ eã refert q̃lia sint. Illũ accusatiuũ eã nec sensus nec loquẽdi rõ agnoscit. Quare loco eius tã pticula est ascribẽda. Vt non pdet.E uocali ĩ a cõuersa pdat legatur & ĩardescãt: ut sint cõiũctiui modi.

Nã cũ hæc omnia fecerimus felices tamẽ si nr̃m

Vt quibus nullis est bibliothecis locus.Nullus i uocali in u conuersa manifeste est legendum.

Ideoq; ipſe tam diligẽter apud Andronychũ Hyppocratẽ ſtuduit, hypocritẽ recte a quibuſdã legitur. Quam diu deiceps orator. Ex quatuor his uerbis tria ſunt deprauata. Neq; enĩ q̃ ſed qui, nõ deinceps ſed priceps, nõ orator, ſed oratorũ cõtenderim uel refragantibus exẽplaribus eſſe legendũ. De actione uero. Qu. Hortẽſii: q̃ uel nimiũ ualuiſſe dicit A. quoq; gelius hæc ſcribit. Ad eũdem modum Hortẽſius oĩbus ferme oratoribꝫ ætatis ſuæ niſi. M. Tullio clarior: qui multa cũ mũdicia & circũſpecte cõpoſiteq; ĩduitus & amictus eſſet: manuſq; eius iter agẽdũ forent argutæ admodũ & geſtuoſæ: maledictis cõpellationibuſq; ꝓbroſis iactatus eſt: multaq; i eũ quaſi in hiſtrionẽ i ipſis cauſis atq; iudiciis dicta ſunt. Sed cũ. L. Torq̃tus ſubagreſti homo ĩgenio & ĩfeſtiuo grauius acerbiuſq; apud cõſiliũ iudicũ cũ de cã Syllæ q̃reret nõ iã hiſtrionẽ eũ eſſe diceret: ſed geſticulariam Dionyſiãq; eum notiſſimæ ſaltatriculæ nomine appellaret: tum uoce molli atq; demiſſa Hortenſius. Dionyſia inquit Dionyſia malo eqdẽ eẽ q̃ quod tu Torq̃te ὀυδὲν ὑσσον, ἀγροϊκίτερον ἢ πρόσιτον. Id eſt. inelegans, agreſtis, aditu difficilis. Bona enĩ firmaq; ut uoluĩus uti licet, uolumus i. uocali eraſa legaſ. Quãtitas. n. ſimplicior, ẽ uerbũ loco illius cõiũctiõis. n. uideſ reponẽdũ. Spatiis quoq; lẽnioribus aut citatioribꝫ T littera iterpoſita lẽtioribus ẽ legẽdũ ut citatioribus opponaſ. Et ut facies q̃q̃ ex pauciſſimis cõſtat ĩfinita: ita uox emẽdate quidam legunt infinitam: & hæc duo uerba, habet differentiam, aſcribunt, hoc modo, Infinitam habet differentiam,

Andronycũ Hypocritẽ ſtuduit: ut admirãtibus eius oronẽ rhodiis: nõ ĩmerito Aeſchines dixiſſe uideaſ: qd ſe ipſum audiſſetis. &. M. Cicero unã i dicẽdo actionẽ dominari putat. Hac. Cn. Lentulũ plus opiniõis cõſecutũ: q̃ eloquẽtia tradit. eadẽ. C. Gracchũ in deflenda fratris nece totius populi ro. lachrymas cõcitaſſe. Antoniũ & Craſſũ multũ ualuiſſe. plurimũ ỹo. Q. Hortẽſiũ: cuius rei fides ẽ: q; eius ſcripta tantũ ĩtra famã ſunt: q diu priceps oratorꝫ. aliq̃do æmulus Ciceronis exiſtimatus ẽ: nouiſſime quoad uixit ſecũdus: ut appareat placuiſſe aliqd eo dicẽte: qd legẽtes nõ ĩuenimus. Et hercle cũ ualeant multũ uerba ꝑ ſe: & uox ꝓpriã uĩ adiiciat rebus: & geſtus motuſq; ſignificet aliqd: ꝓfecto ꝓfectũ qddã fieri: cũ oĩa coierũt: neceſſe ẽ. Sunt tamẽ q rudẽ illã: & q̃lẽ ĩpetus cuiuſq; aĩ tulit: actionẽ iudicent fortiorẽ: & ſolã uiris dignã: ſed nõ alii fere q̃ q ẽt in dicẽdo curã & artẽ & nitorẽ & qcqd ſtudio paraſ: ut affectata. & paꝝ naturalia ſolẽt ĩprobare: uel q ỹboꝝ atq; ipſius ẽt ſoni ruſticitate: ut. L. Cottã dicit Cicero feciſſe: imitationẽ antiq̃tatis affectant. Veꝝ illi ꝑſuaſiõe ſua fruanſ: q hoĩbus ut ſint oratores: ſatis putant naſci. nr̃o labori dent ueniã: q nihil credimus eſſe ꝓfectũ: niſi ubi natura cura iuueſ. In hoc igiſ nõ cõtumaciter cõſentio primas ꝑtes eẽ naturæ. Nã certe bene ꝓnũciare nõ poterit: cui aut i ſcriptis memoria: aut in iis q̃ ſubito dicẽda erunt: facilitas prõpta defuerit: nec ſi iemẽda bilia oris ĩcõmoda obſtabũt. Corporis ẽt põt eẽ aliq̃ tanta deformitas: ut nulla arte uĩcaſ. Sed ne uox qdẽ niſi liberalis actionẽ hẽre optimã põt. Bona. n. firmaq;: ut uolumus: uti licet. mala uel imbecilla & ĩhibet multa: ut inſurgere. exclamare: & aliq̃ cogit ut ſũmittere. deflectere. & raucas fauces ac latus fatigatum deformi cãtico reficere: ſed nos de eo nũc loq̃mur: cui nõ fruſtra præcipiſ. Cũ ſit aũt oĩs actio: ut dixi duas diuiſa ꝑtes: uocẽ geſtũq;: quoꝝ alter oculos. altera aures mouet: ꝑ quos duos ſẽſus oĩs ad aĩum penetrat affectus: prius ẽ de uoce dicere: cui ẽt geſtus accõmodaſ. In ea prima obſeruatio ẽ q̃lẽ habeas. ſcda quo mõutaris. Natura uocis ſpectaſ q̃titate & q̃litate. Q uãtitas ẽ ſimplicior. In ſũma. n. grãdis aut exigua eſt. Sed ĩter has extremitates mediæ ſunt ſpẽs: & ab ima ad ſũmã: ac retro multi ſũt gradus. Q ualitas magis uaria. Nã ẽ & cãdida: & fuſca: & plena: & exilis: & lenis: & aſpa: & cõtracta: & fuſa: & dura: & flexibilis: & clara: & obtuſa. ſpũsẽt lõgior breuiorq;. nec cãs cur qcq; eoꝝ accidat ꝑſeq; ꝓpoſito opi neceſſariũ eſt. Eoꝝ ne ſit differẽtia i qbus aura illa cõcipiſ. an eoꝝ ꝑ q̃ uelut organa meat. an ipſi ꝓpria natura. an ꝓput mouet lateris pectoriſue firmitas. an capitis plus adiuuet. Nã opus ẽ oĩbus: ſicut nõ oris mõ ſuauitate: ſed nariũ quoq; ꝑ q̃s ſupeſt uocis egrediſ. Dulcis tamen eſſe debet nõ expro brãs ſonus. Vtẽdi uoce multiplex rõ. Nã præter illã differentiã: q̃ ẽ tripartita. acutæ. grauis. flexæ: tũ ĩtẽtis. tũ remiſſis. tũ elatis. tũ ĩferioribus modis opus eſt. Spaciis quoq; lẽtioribus aut citatioribus. Sed iis ipſis media iteriacẽt multa: & ut facies: q̃q̃ ex pauciſſimis cõſtet infinita: ita uox & ſi paucas q̃ noĩari poſſẽt: cõtiet ſpẽs: ꝓpria cuiq; ẽ: & nõ hæc minus auribꝫ q̃ oculis illa dignoſciſ. Augẽſ ãt ſic oĩa: ita uocesquoq; bõa

cura:& negligẽtia uel iſcitia minuunt. Sed cura nõ eadem orationibus q̃ phonaſcis cõuẽit.tamẽ multa ſũt utriſq; cõia.firmitas corporis:ne ad ſpadonũ & mulierũ & ægrorũ exilitatẽ uox noſtra tẽuet:qdãbulatio.unctio.ueneris abſtinẽtia.facilis ciborũ digeſtio:id eſt frugalitas præſtat.Præterea ut ſint fauces itegræ.id ẽ molles ac lenes:q̃rũ uitio & frãgit & obſcuratur & exaſpat & ſcidit uox.Nã ut tibiæ eodẽ ſpũ accepto aliũ clauſis.aliũ aptis foraminibus.aliũ nõ ſatis purgatæ.aliũ q̃ſſæ ſonũ reddũt:ita fauces tumẽtes ſtrãgulãt uocẽ.obtuſæ obſcurat.raſæ exaſperãt. cõuulſæ fractis ſũt orgãis ſimiles.Findit ẽt ſpũs obiectu aliquo:ſicut lapillo tẽues aquæ: q̃ ſpũs ẽt ſi ultra paulũ coit:aliqd tamẽ caui reliqt:poſt id ipſũ qd offẽderat.Humor quoq; uocẽ ut nimius ipedit:ita cõſũptus deſtituit.Nã fatigatio ut corpora nõ ad præſẽs mõ tẽpus:ſed ẽt futurũ afficit.Sed ut cõiter & phonaſcis & oratoribꝰ neceſſaria ẽ exercitatio:q̃ oĩa cõualeſcũt:ita curæ nõ geuus ẽ.Nã neq; certa tẽpora ad ſpirãdũ dari poſſũt tot ciuilibꝰ officiis occupato:nec præparare ab imis ſonis uocẽ ad ſũmos:nec ſẽp acõtẽtione cõtẽdere licet:cũ pluribus iudiciis ſæpe dicẽdũ ſit.ne ciborũ qdẽ ẽ eadẽ obſeruatio.Nõ eni tã molli teneraq; uoce:q̃ forti ac durabili opuſẽ. cũ illi oẽs ẽt altiſſimos ſonos leniãt cãtu oris.nobis pleraq; aſpe ſit ocitate q̃ dicẽda & uigilãdæ noctes:& fuligo lucubrationũ bibẽda:& ĩ ſudata ueſte durãdũ.Q uaꝝ uocẽ deliciis nõ molliamus:nec ibuãur ea cõſuetudie: q̃ deſideratura nõ ſit:ſed exercitatio eius talis ſit.q̃lis uſus.nec ſilẽtio ſubſideat:ſed firmet cõſuetudie:q̃ difficultas oĩs leuet.Ediſcere aũt quo exercearis erit optimũ.Nã ex tẽpore dicẽtẽ aduocata cura uocis:ille q ex rebꝰ ipſis cõcipit affectu.ediſcere q̃maxie uaria:q̃ & clamorẽ & diſputationẽ & ſermonẽ & flexus habeãt.ut ſimul ĩ oĩa paremur hoc ſatis ẽ.Alioq niti da illa & curata uox iſolitũ laborẽ recuſabit: ut aſueta gymnaſiis & oleo corpora:q̃libet ſint ĩ ſuis certaminibꝰ ſpecioſa atq; robuſta.ſi militare iter faceſq; & uigilias ĩperes deficiãt:& q̃rãt unctores ſuos nudũq; ſudorẽ. Illa tamẽ ĩ hoc opere præcipi qs ferat: uitãdos ſoles atq; uentos:& nubilla etiã ac ſiccitates: Ita ſi dicẽdũ ĩ ſole:aut uẽtoſo.humido.calido die fuerit: reos deſeremus: Nã crudũ qdẽ aut ſatuꝝ.aut ebriũ:aut eiecto mõ uomitu:q̃ cauẽda qdã monẽt:declamare neminẽ qui ſit mẽtis cõpos puto.Illud nõ ſine cauſa ab omnibus præceptũ:ut parcat maxie uoci ĩ illo a puericia ĩ adoleſcentiã trãſitu:qa naturaliter ipedit:nõ ut arbitror pp calorẽ:quod quidã putauerũt (Nam ẽ maior ĩ aliis) ſed pp humorẽ potius. Nã hoc ætas illa turgeſcit.Itaq; nares etiã ac pectus:eo tẽpore tumẽt:atq; omnia uelut germinãt tenera:& iniuriæ obnoxia.Sed ut ad ꝓpoſitũ redeã:iã cõfirmatæ cõſtitutæq; uocis genus exercitatiõis optimũ duco: qd ẽ operi ſimillimũ:dicere quotidie:ſicut agimus. Nãq; hoc mõ nõ uox tã tũ cõfirmat & latus: ſed ẽt corporis decẽs & accõmodatus oratiõi motus cõponit.Nõ alia eſt aũt rõ ꝓnũciationis:q̃ ipſius oronis.Nã ut illa emẽdata.dilucida.ornata apta eẽ debet:ita hæc quoq; emẽdata erit id ẽ uitio carebit:ſi fuerit os facile.explanatũ.iucundũ. urbanum.id eſt quo nulla nec ruſticitas neq; peregrinatas reſonet.Nõ eni ſine cã dicit barbaꝝ græcũue.Nã ſonis hoĩes ut æra tinitu dignoſciũs:ita fiet illd qd Ennius ꝓbat eoq; ſunt tenera & iniuriæ obnoxia,ſed rectius in eo exẽplari quod ſuſcepimus corrigẽdũ mihi legi uidetur.

Nec ſemper a contentione contendere licet.Contendere nihil ſenſui congruit. Conquieſcere aũt loco illius mihi reponẽ dum uidetur. Nec ĩbuamur ea conſuetudine:quã deſideratura nõ ſit. Sic quidẽ legit.Sed uidet ſẽſus expoſcere ut quæ duratura nõ ſit legatur.

Nec ſilentio ſubſideat. E uocali eraſa ſubſidat rectius legitur. Nã ex tẽpore dicentem aduocata cura uocis ille q ex rebꝰ cõcipit affectus. Accurata emẽdatione deprauatus hic indigeret locus.Sed eã nondũ excogitare potui: niſi forte nõ dicentẽ. ſed dicẽti & auocat p illo aduocata legatur hoc mõ.Nã extẽpore dicẽti auocat cura uocis. Ediſcere q̃maxie uaria.Et copula elegãter a quibuſdã eſt aſcripta.hoc modo. & ediſcere. Si militare iter faſceſq; .s. littera expuncta faces legendũ mihi uidet. Reos diſeremus.i uocali in e conuerſa deſeremus eſſe legẽdũ facile conſtat. Nã q̃dẽ crudũ . Quidem particula ut quæ ex ſecũdo elegantiæ rõne repellat ĩ tertiũ lõcũ ẽ tranſferenda: ut hoc modo legamus. Nã crudũ qdẽ. Qui naturaliter ipeditur. A uocali aſcripta qa mihi legendũ uidet.

Nam hæc ætas illa turgeſcit.hoc nõ hæc legendum eſſe patet.

Atq; oĩa uelut germinãt tenera & iniuriæ obnoxia : uarie hoc quoq; legit. Nã quidam ſic legunt. Atq; omnia uelut eo tempore germinant

Non quod Cicero ī iis reꝓhendit quos agit latrarī nō agere. Aīt proculdubio legēdum est. Hoc autem Cicero scribit in Bruto & in tertio de oratore.

Secundum est ut sit oratio distincta. i. qui dicit: & incipiat ubi oportet desinat. Vt particula ac & copula desiderantur in hoc sensu: ut legatur. Id est ut qui dicit & incipiat ubi oportet & desinat. Et continuū sermonē: qui faciebat Italiā lauinaq; diuidi. T littera ascripta diuidit legatur. Nam uox ut nerui tam remissi or hoc & grauior & plenior. Tam particula nullo modo huic sēsui cōuenit. Quare eius loco reponatur quo. hoc mō. Nam uox ut nerui quo remissior. Hi quoq; cū augenda ītētio ē. Quę copula illius quoq; loco ut reponaī sēsus exposcit. Et inæqualitate hoꝝ omniū. ὑφὲν nota est ascribēda ne ī æq̄litate duæ dictiones putentur.

cū dicit: suaui loquētiorē Cethegū fuisse. Nō qđ Cicero in iis repræhēdit: quos ait latrare. nō agere. Sūt. n. multa uitia de q̄bus dixi: cū ī q̄dā primi libri pte puerorꝝ ora formarē: opportunius ratus i ea ætate facere illoꝝ mētionē: ī q̄ emēdari possūt. Itaq; si ipsa uox primū fuerit (ut sic dicā) sana: nullū eoꝝ de q̄bus nūc dixi patiet̄ īcōmodū. deide nō subsurda. rudis. imanis. dura. rigida. uana. præpiguis. aut tenuis. inanis. acerba. pusilla. mollis. effœminata. Spūs nec breuis: nec paꝝ durabilis: nec ipceptu difficilis. Dilucida uero erit ꝓnūciatio primū si ῥba tota exegerit: quoꝝ pars deuorari. pars destitui solet pleriſq; extremas syllabas nō ꝓferētibus: dū prioꝝ sono īdulgēt. Vt aūt ē necessaria ῥboꝝ explanatio: ita oēs īputare & uelut ānumerare lras molestū & odiosū ē. Nā & uocales freq̄ntissime coeūt: & cōsonātiū quedā īsequēte uocali dissimulant̄: utriusq; exēplū posuimus. Multū ille & terris. Vitat̄ ēt durior iter se cōgressus: ūde pellexit & collegit: & q̄ alio loco dicta sūt: Ideoq; laudatur ī Catulo suauis appellatio litteraꝝ. Secūdū ē: ut sit oro distincta: id ē ut q dicit: & īcipiat ubi oportet & desinat. Obseruādū etiā quo loco sustinendus: & quasi suspendēdus sermo sit: quod græci ὑποδιαστολὴν uel ὑποστιγμὴν uocāt. quo deponēdus. Suspendit̄. arma ui rūq; cano. qa illud uiꝝ ad sequētia ptinet: ut sit uirū troiæ q prius ab oris. & hic iteꝝ. Nā etiā si aliud ē ūde uenit: q̄ quo uenit: nō distīguēdū tamē: qa utrūq; eo dē uerbo cōtinet̄: uenit. tertio Italiā: qa iteriectio ē: fato ꝓfugus: & cōtinuū sermonē: q faciebat Italiā. Lauinaq; diuidit ob eādēq; cām. q̄rto ꝓfugus: deide lauina q; uēit Littora. Vbi iā erit distinctio: qa īde alius īcipit sēsus. Sed ī ipsis etiā distinctionibus tēpus alias breuius. alias lōgius dabimus. Interest enī sermonē finiat an sensū. Itaq; illā distinctionē Littora: ꝓtinus altero spūs initio īsequar. cū illuc uenero: atq; altæ mœnia romæ. deponā: & morabor. & nouū rursus exordiū faciā. Sūt aliquādo & sine respiratiōe q̄dā moræ etiā ī ꝓiodis: ut ī illa. In cætu uero po. ro. negociū publicū gerens. magister eq̄tū: & cætera multa hēnt mēbra. Sēsus enī sunt alii atq; alii: & sicut una circūductio est: ita paulo morandū ī iis īteruallis. nō īterrūpendus est cōtextus: & ecōtrario: spūm īterī recipe sine ītellectu moræ necesse est: quo loco q̄si surripiēdus ē: alioq si iscite recipiat̄: nō minus afferat obscuritatis q̄ uitiosa distinctio. Virtus aūt distīguendi fortasse sit parua sine qua tamē esse nulla alia ī agendo pōt. Ornata est ꝓnūciatio cui suffragat̄ uox salicis. magna. beata. flexibilis. firma. dulcis. durabilis. clara. pura. secās aera. auribus sedens. Est enī q̄dā ad auditū accōmodata nō magnitudine: sed ꝓprietate ad hoc uelut tractabilis: utiq; habēs oēs ī se q desiderant̄: sonos ītētioneſq;: & toto: ut aiunt. organo īstructa. cui aderit lateris firmitas. spūs cū spatio ptinax: tū labori nō facile cessurus. Neq; grauissimus āt ī musica sonus. nec acutissimus oronibus cōuenit. Nā & hic paꝝ clarus nimiūq; plenus: nullū afferre animis motū pōt. Et ille prætenuis & īmodicæ claritatis: cū ē ultra ueꝝ: tū neq; ꝓnunciatiōe flecti: nec diutius ferre intentionem potest. Nam uox ut nerui tā remissior hoc & grauior & plenior: quo tensior hoc tenuis & acuta magis est. sic ima uim non habet. summa rumpi periclitat̄. Mediis igitur utendum sonis. ii quoq; cum augenda intentio est: excitandi. cum summittenda: sunt temperādi. Nā prima est obseruatio recte pronunciandi æqualitas: ne sermo subsultet īparibus spaciis ac sonis miscens longa breuibus. grauia acutis. elata summissis: & inæq̄litate horum omnium: sicut pedum claudicet sermo. Secūda uarietas: ꝓ solū ē ꝓnūciatio. Ac nequis pugnare iter se putet æqualitatē & uarietatē:

cū illi uirtuti cōtrariū sit uitiū iæq̄litas. huic q̄ dr̄ q̄si qdā μονοειδὲς unus aspectus. Ars porro uariādi cū gratiā præbet ac renouat aures: tū dicētē ip sa laboris pmutatōe reficit: ut stādi. ambulādi. sedēdi. iacēdi uices sīt: nihilq; eoꝝ pati unū diu possumus. Illd χο maximū: sed id paulopost tractabimus qd scdm rōnē rerū de qbus dicius: animorūq; hītus cōformanda uox est: ne ab oīone discordet. Vitemus igr illā q̄ græce μονοτονία uocat: una q̄dam spūs ac soni itentio: nō solū ne dicamus oīa clamose qd īsanū: aut itra loquē di modū: qd motu: aut submisso murmure: quo ēt debilitat oīs itētio: sed ut i iisdē partibus iisdēq; affectibus sint tamē q̄dā nō ita magnæ uocis decla/ matiōes: put aut χοꝝ dignitas: aut sniaꝝ natura: aut dispositio: aut iceptio aut trāsitus postulabit: ut q singulis pixerūt coloribꝰ: alia tamē eminētiora. alia reducti ora fecerūt: sine quo ne mēbris qdē suas lineas dedissent. Propo namus. n. nobis illud Cicerōis i oīone nobilissima p Milone pricipiū: nōne ad singulas pene distictiōes: q̄uis i eadē facie: tamē q̄si uultus mutādus est: Et si uereor iudices: ne turpe sit: p fortissimo uiro dicere icipientē timere: ēt si est toto ppōsito cōtractū atq; submissū: qa exordiū ē & solliciti exordiū: tamē fuerit: necesse ē: aliqd plenius & erectius: dū dicit p fortissimo uiro di cere: q̄ & si uereor: & turpe sit & timere. Iā scda respiratio icrescat: oportet: & naturali quodā conatu: quo mius pauide dicius quæ sequūt: & quo ma/ gnitudo aī Milōis ostēdit: minimeq; deceat: cū. T. Annius ipse magis de rei p. salute: q̄ de sua pturbet. Deide q̄si obiurgatio sui ē. Me ad eius cām parē aī magnitudinē afferre nō posse. Tū iuidiosiora. Tamē hæc noui iudicii no ua forma terret oculos. Illa χο iā pene aptis ut aiūt tibiis. Q ui quocūq; ici/ derūt: ueterē cōsuetudinē fori: & pristinū morē iudicioꝝ requrūt. Nā sequēs latū ēt atq; effusū ē. Nō. n. corona cōsessus uester cictusē: ut solebat. Q d no taui ut appareret nō solū i mēbris cāæ: sed ēt i articulis eē aliq̄ pnūciādi ua rietatē: sine q̄ nihil nec mius nec maius ē. Vox aūt ultra uires urgēda nō est Nā & suffocata sæpe & maiore nisu mius clara ē. Et iterī elisa i illū sonū erū pit: cui græci nomē ab imaturo gallorꝝ cātu dederunt. Nec uol ubilitate ni/ mia cōfundēda: q̄ dicius: q̄ & distictio pit & affectus: & nōnūq̄ ēt χο aliq̄ sui pte fraudāt. Cui cōtrariū ē uitiū nimiæ tarditatis. Nā & difficultatē iue niēdi fatet: & segnitia soluit aios: & i quo ē aliqd: tpibus præfinitis aq̄ pdit. Prōptū sit os: nō præceps: moderatū: nō lentū. Spūs quoq; nec crebro rece/ ptus cōcidat sniam: nec eo usq; trahat donec deficiat. Nā & deformisē cōsū pti illius sonus: & respiratio sub aq̄ diu pressi similis: & rceptus lōgior & nō opportunus: ut q fiat nō ubi uolumus: sed ubi necesse ē. Q uare lōgiorē di/ cturis piodū colligēdus ē spūs: ita tū ut id neq; diu: neq; cū sono faciamus: neq; oīno ut māifestū sit. reliqs ptibus optīe iter iūcturas sermōis reuocabit Exercēdus āt ē: ut sit q̄lōgissimus: qd Demosthenes ut efficeret: scādēs i ad/ uersū cōtinuabat: q̄ posset plurimos χūs. Idē quo facilius χο ore libero ex primeret: calculos līgua uoluēs dicere domi solebat. Est iterī & lōgus & ple nus & clarus satis spūs: nō tamē firmæ itentionis: lōq; tremulus: ut corpora quæ aspectu itegra: neruis parum sustinent. id græci βραγχον uocāt. Sūt q̄ spiritum cum stridore per raritatem dentium nō recipiunt: sed resorbent. Sunt q̄ crebro anhelitu: & introrsum etiam clare sonante: imitent iumenta

Huic quæ dici tur quasi quidā μονοειδὲς unus aspectus. Qui nō quæ est legendū: & trāspositā hæc duo sunt uerba: quasi qdam: q̄ sic in ordinē redigen tur: si post illā di/ ctionē græcā col/ locabuntur. hoc modo. Huic quæ dicit μονοειδὲς quasi qdam unus aspectus. Cōfir māda uox ē ne ab oratione discor// det. Conformāda i. uocali in o con/ uersa: ut legatur sensus expōscit.

Aut itra loquē di modū q̄d mo tu: aut submisso murmure. Huic sensui aliqd uer/ bi deesse uidetur. Quare caret uer/ bū uidet eē ascri/ bēdū. hoc modo. Quod motu ca/ ret. Sine quo ne mēbris qdā suas lineas dedissent. Quidē apte legē/ dū ē. nō quidam.

Quo minus pauide dicimus quem sequuntur. M. littera expun/ cta atque. a. uoca/ li ascripta quæ le/ gēdū ē. Nō enī corona consessus uidet cinctus est. Culpa librariorū uester pnomen i uidet uerbum eē deprauatū facile ex oīone Cicero/ nis pcipi potest.

Cui græci no/ men immaturo & gallorum can/ tu dederūt. & co/ pula est eraden// da ab uero præ// positio ascriben/ da. hoc mō. Cui græci ab immatu

ro gallorū cantu nomen dederūt. In græci βραγχον uocant. βραγχον raucitatē inter prætantur.

Et oris humores proximos spargeſ. Humore expũcta.s.littera manifeſte eſt legendũ. Multis enim hoc iter orandum euenit: ut sputo proximos aspergant.

Quid uero mouẽdus affectibus contrariũ magis q̃ cum docendum, iraſcendum, indignandũ, cõmiſerandum ſit non ſolum ab iis effectibus in quos inducendus eſt iudex recedere: Librariorum culpa uerba huius ſenſus deprauata ſic corriguntur, mouẽdis enĩ affectibus. & dolendũ. c. littera in. l. conuerſa & affectibus ꝓ effectibus eſt legẽdũ. Quod i huic deformitati ꝓpius. Loco in ꝓpoſitionis ẽ uerbũ reponatur. Et hoc quodã naturali iitio uenit. Sic quidẽ legiſ. ſed proinitio fortaſſis uitio & uenire legẽdum foret. Et cãtus qdem: ſed qd plerique intelligeſ uolũt obſcurior. nõ caret menda hic locus: ac quod fortaſſe nõqd uideſ eſſe legendum.

onere & iugo laborantia: Quod affectant quoq; tãq; inuẽtionis copia urgeãt maiorq; uis eloquẽtiæ ĩgruat: q̃ q̃ emitti faucibus poſſit. Eſt alius cõcurſus oris: & cũ uerbis ſuis colluctatio. Iã tuſſire & expuere crebro & ab imo pulmone pituitã trocleis adducere: & oris hũore ꝓximos ſpargere: & maioré ptẽ ſpũs ĩ loquẽdo p nares effũdere: ẽt ſi nõ utiq; uocis ſt̃ uitia: qa tamẽ pp uocẽ accidũt potiſſimũ huic loco ſubiiciãt. Sed qd̃cũq; ex iis uitiũ magis tuleri: q̃ quo nũc maxime laborat̃ in cauſis oĩbus ſcholiſq; cantãdi: quod iutilius ſit: an fœdius neſcio. Quid enĩ minus oratori cõuenit: q̃ modulatio ſcænica: & nõnunq̃ ebrioꝝ aut comeſſantiũ licentiæ ſimilis? Quid uero mouẽdis affectibus cõtrariũ magis: q̃ cũ dolendũ. iraſcendũ. indignandũ. cõmiſerandũ ſit: nõ ſolum ab iis affectibus: ĩ quos iducẽdus eſt iudex: recedere: ſed ipſam fori ſanctitatẽ ludoꝝ talariũ licẽtia ſoluere? Nã Cicero illos ex lycia & caria rhetoras pene cãtare ĩ epilogis dixit. Nos etiã cantãdi ſeueriorem paulo modum exceſſimus. Quiſq̃ ne non dico de homicido. ſacrilegio. parricidio: ſed de calculis certe atq; rõnibus: quiſq̃ deniq; ut ſemel finiã in lite cantat? quod ſi omnino recipiẽdum eſt: nihil cauſæ eſt: cur nõ illam uocis modulationẽ fidibus ac tibiis: ĩmo mehercules: qd̃ ẽ huic deformitati ꝓpius: cymbalis adiuuemus? Facimus tamẽ hæc libenter. Nã nec cuiq̃ ſunt iniucunda quæ cantat. ipſi & laboris in hoc: q̃ in agendo minus eſt. Et ſunt qdam qui ſecundum alia uitæ uitia: etiam hac ubiq; audiẽdi qd̃ aures mulceat: uoluptate ducant̃. Quid ergo? non & Cicero dicit eſſe aliquẽ ĩ oratione cantũ obſcuriorem? Et hoc quodam naturali initio uenit. Oſtendam non multo poſt: ubi & q̃tenus recipiendus ſit hic flexus & cantus quidem. Sed quod plerique intelligere uolunt obſcurior. Iam enĩ tempus ẽ dicendi quæ ſit apta ꝓnũciatio: quæ certe ea eſt: quæ iis de quibus dicimus accommodat̃. quod qdem maxima ex parte præſtant ipſi motus animoꝝ: ſonatq; uox ut ferit̃. Sed cũ ſint alii ueri affectus. alii ficti & imitati: ueri naturaliter erũpunt: ut dolẽtiũ. iraſcentiũ. indignantium. ſed carent arte: ideoq; non ſunt diſciplinæ traditione firmandi. Contra q effingunt̃ imitatione: artem habent. Sed ii carent natura: Iõq; in iis primum eſt bene affici: & concipere imagines rerum: & tanquã ueris moueri. Sic uelut media uox quẽ habitũ a noſtris acceperit: hunc iudicum animis dabit. Eſt enĩ mentis uelut exemplar: ac totidem: quot illa mutatiões habet Itaq; lætis ĩ rebus plena ſimplex: & ipſa quodã modo hilaris fluit. At ĩ certamine erecta totis uiribus: & uelut omnibus neruis intenditur. Atrox in ira: & aſpera ac denſa: & reſpiratione crebra. Neq; enĩ poteſt eſſe longus ſpiritus: cum ĩmoderate effunditur. Paulum in inuidia facienda leuior: qa nõ fere adhanc niſi ſeriores cõfugiunt. At ĩ blandiendo. fatendo. ſatiſfaciendo. rogando: lenis & ſubmiſſa. Suadentiũ & monentium: & pollicentium: & cõſolantium grauis. in metu & uerecundia cõtracta. adhortatiõibus fortis. diſputationibus teres. miſeratione flexa & flexibilis: & conſulto q̃ſi obſcurior: at in egreſſionibus fuſa & ſecuræ claritatis. ĩ expoſitione ac ſermõibus recta: & inter acutum ſonum & grauẽ media. Attollitur aũt concitatis affectibus: cõpoſitis deſcendit: pro utriuſq; rei mõ altius uel inferius. Quid autem quiſq; in dicendo poſtulet locus: paulum differam: ut de geſtu prius dicam: qui & ipſi uoci cõſentit: & aĩo cum ea ſimul paret. Is q̃tum habeat in oratore momenti: ſatis uel ex eo patet: ꝙ pleraq; etiã

Quod quidam maxima ex parte præſtant ipſi motus animorum. qdem. a. uocali in e conuerſa legendum eſt. At ingreſſionibus fuſa. e. uocalis ita eſt aſcribenda: ut in egreſſionibus legatur.

citra uerba significat. Quippe nō manus solū: sed nutus etiā declarāt nostrā uolūtatem: & in mutis ꝑ sermone sunt: & salutatio frequēter sine uoce intelligit: atq; afficit: & ex uultu ꝓgressuq; perspicit habitus animi: & aialiū quoq; sermōe carētiū ira. lætitia. adulatio & oculis. & qbusdā aliis corporis signis deprehendit. Nec mirum si ista quæ tamen ī aliquo posita sūt motu: tantū in aīs ualēt: cū pictura tacens opus & habitus ꝑ eius/dē sic ī ītimos penetret affectus: ut ipsā ui dicēdi nōnunq; superare uideat. Cōtra si gestus ac uultus ab oratione dissentiāt: tristia dicamus hilares. affirmemus aliq; renuētes: non auctoritas mō uerbis: sed ēt fides desit. Decor quoq; a gestu atq; a motu uenit. Iōq; Demosthenes grāde qddā speculū ituēs cōponere actionē solebat. Adeo q̄uis fulgor ille ī sinistras imagines redeat suis demū oculis credidit: qđ efficeret. Præcipuū uero ī actiōe sicut i corpe ipso caput est. cū ad ipsum de quo dixi decorē: tū etiā ad significationē decoris illa sūt: ut sit prīo rectū & scdm naturā. Nā deiecto humilitas: & supino arrogātia: & ī latus inclinato lāguor. præduro ac rigēte barbaria quædā mētis ostēdit. Tum accipiat aptos ex ipsa actiōe motus: ut cū gestu cōcordet: & manibus ac lateribus cōsequat. Aspectus enī ꝑ eosdē uertit quo gestus: exceptis q̄ aut dānare: aut cōcedere: aut a nobis remouere oportebit: ut idē illud uultu uideamur auersari. manu repellere. Dii talē terris auertite pestē. Haud eqdē tali me dignor honore. Significat uero plurimis modis. Nā præter annuēdi. renuēdi. cōfirmādiq;: motus sūt & uerecūdiæ & dubitatiōis & admiratiōis & īdignatiōis noti: & cōmunes oībus. Salo tamē eo facere gustū scænici quoq; doctores uitiosū putauerūt. Etiā freq̄ns eius nutus nō caret uitio. adeo iactare id & comas excutiētē rotare phanaticū ē. Dominat aūt maxīe uultus. Hoc supplices hoc miaces. hoc blādi. hoc tristes. hoc hilares. hoc erecti. hoc submissi sumus. hoc pendēt hoīes. hoc ituent. hoc spectāt. ēt antequā dicamus. hoc quoqdā amamus. hoc odimus. hoc pluria ītelligimus. Hic est sæpe ꝑ oībus uerbis. Itaq; ī iis quæ ad scænā cōponunt fabulis: artifices ꝓnūciādi a psonis quoq; affectus mutuāt: ut sit Niobe ī tragœdia tristis. atrox Medea. attōitus Aiax. truculētus Hercules. In comœdiis uero præter aliā obseruationē: q̄ serui: lenones. parasiti. rustici. milites. uetulæ. meretriculæ. ancillæ. senes austeri ac mites. iuuenes seueri ac luxuriosi. matrōe. puellæ inter se discernunt. Pater ille cuius præcipuæ partes sūt: qa īterim cōcitatus. interim lenis ē: altero erecto: altero cōposito est supercilio. atq; id ostēdere maxime latus actoribus moris est: qđ cū iis q̄s agūt partibus cōgruat. Sed in ipso uultu plurimū ualent oculi: ꝑ quos maxīe aius emanat: ut citra motū quoq; & hylaritate enitescāt: & tristiæ quoddā nubilū ducāt. Quin etiā lachrymas iis natura mentis īdices dedit: quæ aut erūpūt dolore aut lætitia manāt. Motu uero ītēti. remissi. supbi. torui. mites. aspi fiunt: q̄ ut actus poposcerit fingēt. rigidi uero & extēti: aut lāguidi & torpētes: aut stupētes: aut lasciui: aut mobiles: aut natātes: & q̄dā uoluptate suffusi: aut limi: & ut sic dicā: uenerei: aut poscētes aliqd pollicētesue nūq; esse debebūt. Nā opertos cōpressosue eos in dicēdo: qs nisi plane rudis & stultus habeat? & ad hæc oīa exprimēda ī palpebris etiā & in genis ē qddā obseruiēs iis ministeriū. Multū & supciliis agit. Nā & oculos formāt

Sic intimōs penetret affectus. In præpositio ascribēda est ut ī ītimos legamus.

Atq; id ostendere maxime latus auctoribus moris ē. Quid sibi uelit hoc loco illud latus mihi sane non liquet. Forsitan uerō latinis recte legeretur, ut intelligamus actores potissimum latinos id præ se ferre: quod iis psonis quas agunt conueniat. Et salutatio frequēter sine uoce intelligatur atq; afficit. Aliqd uerborū mihi hic deesse uidetur. Et tristiciæ qddam nubilū ducant. E uocali erasa tristicia legendum uidet.

His contrahit, attollitur. emittitur. demittitur legendū puto: ut illi attollitur opponatur. Vt una res in ea plus ualeat. In quibusdam exemplaribus nulla recte legit pro una. Sanguis ille qui mētis habitu mouetur ut cū infirma uerecundiacutem accipit: effunditur in ruborem, ut particula nisi eradatur sensum cōfūdit.

&

Aut inæqualitate: ut modo de ꝑsona comica dixeram dissidēt, Inæqualia pro inæqualitate ī qbusdā legitur exēplaribus & aut cōiunctio ascribitur, hoc mō, Aut ineq̄lia aut ut mō de ꝑsona comica dixerā dissidēt, Sed mius recte ut mihi qdē uidet illa aut cōiūctio fuit ascripta.

Vt enī cōtractis tristicia. Et enī legēdū ē, nō ut enī aut ira enī ut ī qbusdā legitur exēplaribus. Annuēdi quoq; renuendi nerōne demittuntur aut alleuantur, demittunt legēdū ē, l. uocali ine mutata.

Tametsī derisim, contēptus, fastidiū significare solet. Derisus loco ꝺrisim ac significari pas siue legendū est.

Cū emūctio etiā frequenter nō sine cā reꝓhēdat, frequētior emēdate ī quibusdā legit exēplaribus. Cū ēt in efficiendis uerbis. Efferendis rectius mihi legi uidet q̄ efficiēdis. Interrogamus, gaudiū. Recte negamus uerbū a qbusdā ascribit hoc mō, Interrogamus, negamus, gaudium.

Alii sunt qui res imitatiōe significat ut se ægrū tēptātis uenas medici simi

aliq̄ tēus: & fronti ꝑerāt. His cōtrahit. attollit. emittit. ut una res ī ea plus ualeat sāguis ille q mētis habitu mouet: ut cū īfirma uerecūdia cutē accipit: effūdit ī ruborē. cū metu refugit. abiit oīs & pallore frigescit. tēperatus mediū qd dā serenū efficit. Vitiū ī supciliis: sī aut īmota sūt oīno: aut nimiū mobilia: aut iæq̄litate: ut mō de ꝑsōa comica dixerā: dissidēt. aut cōtra id qd dicius fingūt. Etenī cōtractis tristitia. diductis hilaritas remissis pudor ostendit. Annuēdi quoq; renuēdiue rōne demittūt aut alleuāt. Naribꝫ labrisq; nō fere qcq̄ decē ter ostēdimus: tāetsī derisus cōtēptus. fastidiū significari solet. Nā & corruga re nares. ut Horatius ait: & īflare: & mouere: & digito īqetare: & īpulsu subito spūm excutere: & diducere sæpius: & plana manu resupīare īdecoꝛ ē: cū emūctio ēt freq̄nter nō sine cā reprehēdat. Labra & porrigūt male: & scīdūt: & astrīgūt. & deducūt: & dētes nudāt: & ī latus ac pene ad aurē trahūt: & uelut quodā fastidio replicātur: & ꝓpēdēt: & uocē tātū altera parte dimittūt. Lābere quoq; ea & mordere deforme ē: cū ēt ī efficiēdis ῥbis: modicus eē coꝛ debeat motus. Ore enī magis q̄ labris loq̄ndū ē. Ceruicē erectā oportet eē. nō rigidā: aut supinā. Collū diuersa qdē: sed pari deformitate cōtrahit & tēdit: sed tēso subest & labor: tēuat qꝫ uox ac fatigat. Affixū pectori mētū mius clarā: & q̄si latiorē presso guture facit. Hūeroꝛ raro decēs alleuatio atq; cōtractio ē. Breuiat enī ceruix & gestū q̄ndā humilē atq; seruilē: & q̄si fraudulētū facit: cū se ī habitu adulatiōis. admiratiōis. metus fīgūt. Brachii moderata ꝓiectio remissis humeris atq; explicātibꝫ se ī ꝓferēda māu digitis: cōtinuos & decurrētes locos maxīe decet. Aut cū spēciosius qd uberiusq; dicēdū ē: ut illud. Saxa atq; solitudīes uoci respōdēt: expaciat ī latus: & ipsa quodāmodo ī se cū gestu fūdit oro. Māus ῥo sine q̄bꝫ trūca eēt actioac dbilis: uix dici pōt qd motus habeāt: cū pene ipsā ῥboꝛ copiā ꝓseq̄t. Nā cætere ꝓtes loq̄ntē adiuuāt. Hæ ꝓpe ē ut dicā: ipsæ loquūt. An nō iis poscimus? pollicemur: uocamus? dimittimus? minamur? supplicāus? abominātur? timemus? īterrogāus? negāus? gaudiū? tristitiā? dubitationē. cōfessionē. pœnitētiā. modū. copiā. numeꝛ tps ostēdius? Nō eædē cōcitāt. supplicāt. ihibēt. ꝓbāt. admirāt? uerecūdāt? Nōne ī demōstrādis locis atq; ꝓsonis aduerbioꝛ atq; ꝓnominū obtinēt uicē? ut ī tāta ꝓoēs gētes natōesq; līguæ diuersitate: hic mihi oium hoium cōis sermo uideat Etiā ii qdē ꝺ qbꝫ sū locutus: cū ipsis uocibꝫ naturaliter exeūt gestus. Alii sūt q res imitatiōe significāt: ut sī ægrū tētātis uenas medici similitudie: aut citharædū formatis ad modū ꝓcutiētis neruos manibus ostēdas. qd ē gēus q̄ lōgissime ī actiōe fugiēdū Abesse enī plurimū a saltatore debet orator: ut sit gestus ad sē sus magis: q̄ ad ῥba accōmodatus. qd ēt histrionibꝫ paulo grauioribꝫ facere moris fuit. Ergo ut ad se manū referre cū ꝺ se ipso loq̄t: & ī eū quē demōstret ītēdeꝛ: & aliq̄ iis similia ꝓmiserī: ita nō effigieꝛ statꝫ quosdā: & qcqd dicet ostēdere. Neq; id ī mā;bꝫ solū: sed ī oī gestu ac uoce seruādū ē. Nō. n. aut ī illa ꝓiodo. Stetit soleatus ꝓtor po. ro. iclīatio īcūbētis ī mulierculā Verris effigēda ē. aut ī illa. Cædebat ī medio foro Messanæ. motus lateꝛ: q̄lis eē ad ῥbera solet torq̄ndus. aut uox q̄lis dolore exprimit eruēda: cū mihi comœdi quoq; pessime facere uideāt: q ēt sī iuuenē agāt: cū tū ī expositiōe: aut senis sermo: ut ī hydriæ ꝓlogo: aut mulieris: ut ī georgio īcidit: tremula uꝫ effœtata uoce ꝓnūciāt Adeo ī illꝫ quoq; ē aliq̄ uitiosa imitatō: quoꝛ ars oīs ꝺstat imitatōe. ē āt gestꝫ ille maxīe coīs: quo mediꝫ digitꝫ ī pollicē ꝺtrahit explicitꝫ tribꝫ & pricipiis uti

lis:cū leni in utranq; ptē motu modice ꝓlatus.simul capite atq; humeris sensim:& id quo māus ferat obsecūdātibus:& in narrādo certus.sed tum paulo ꝓductior:& ī exprobrādo:& ī arguēdo acer atq; īstans. Lōgius.n. ptibus iis & liberius exerit. Vitiose ẏo idē siniſtrū:q̄si humer ẏ petēs:ī latus agi solet:q̄q̄ adhuc peius aliq trāsuersū brachio ꝓferūt:& cubito ꝓnū ciāt.duo quoq; medii sub pollicē ueniūt:& ē hic adhuc priore gestus īstātior pricipio:& narratiōi nō accōmodatus.At cū tres cōtracti pollice premūt:cū digitus ille:quo usū optie Crassū Cicero dicit:explicari solet. Is ī exprobrādo & īdicādo:unde ei nomē ē ualet:& alleuata a spectāte humerū māu paulū iclinatus affirmat.ẏsus & ī terrā & q̄si ꝓnus urget. Aliq̄do ꝑ nūero ē idē sūmo articulo utriq; leniter apprehēso duobus modice curuatis:mius tamē ī uno aptus ad disputādū ē.Acrius tamē argumētari uidet:q mediū articulū potius tenēt:tāto cōtractioribus ultimis digitis:q̄to priores descēderūt.Est & ille uerecūdæ actioni aptissimus: quo q̄ttuor primis leuiter ī sūmū coeuntibus digitis nō ꝓcul abore aut pectore fert ad nos manus.& deīde ꝓna ac paululū ꝓlata laxat:hoc mō cœpisse Demosthenē credit ī illo ꝑ Ctesiphōte timido sūmissoq; pricipio.sic forma tā Cic.manū:cū diceret.Siqd ē īgenii mei iudices:qđ sentio q̄ sit exiguū. eadē aliq̄tenus liberius deorsum spectātibus digitis colligit ī os: & fusius paulo ī diuersa resoluit:ut quodā mō sermonē ipsū ꝓferre uideat.Binos īteri digitos distīguimus:sed nō īcerto pollice:paulū tamē īferioribus intra spectātibus sed ne illis qdē tēsis q̄ supra sunt.duo īterī extremi palmā circa īma pollicis premūt.ipse prioribus ad medios articulos iūgit.īteri q̄rtus obliq; reponit.īteri q̄ttuor remissis magis q̄ tēsis:pollice ītus īclinato.habilē ī latus demōstrādo aut distīguendo q̄ dicius manū facimus: cū supina ī siniſtrū latus.ꝓna in alter ẏ fert.Sunt & illi breues gestus: cū manus leuiter pādata:q̄lis fouētiū ē:paruis īteruallis & subassentiētibus humeris mouet.maxie apta parce:& q̄si timide loquētibus. Et admirationi cōueniēs ille gestus:quo māus modice supinata:ac ꝑ singulos a minimo collecta digito redeūte flexu simul explicat atq; cōuertitur. Nec uno mō īterrogātes gestū cōponimus.plerūq; tamē uertētes manū:utcūq; cōpositā ē.Pollici ꝓximus digitus:mediūq; q̄ dexter est ungue pollici sūmo suo iūgēs:remissis cæteris ē & approbātibus & narrātibus & distinguētibus decorus:cui nō dissimilis:sed cōpressis tribus digitis:quo nūc græci pluri mū utūt:ēt utraq; māu quotiēs enthymemata sua gestu:uelut corrotōda cæsim.Māus lenior ꝓmittit:& assētat.citatior hortat.īterī laudat. Est & ille urgēs oronē gestus uulgaris magis q̄ ex arte:q cōtrahit alterno celeriq; motu:& explicat manū.Est & illa caua & rata:& supra humeri altitudinē elata cū quodā motu uelut hortatrix māus a pegrinis scholis iā ꝓpe recepta.tremula scænica ē.digitos cū sūmi coierūt:ad os referre:cur qbus dā displicuerit nescio.Nā id & leniter admirātes:& īterī subita īdignatōe uelut paueſcētes & ꝺprecātes facimus.Q uī cōpressā ēt manū ī signū pœnitētiæ uel iræ pectori admouēus:ubi uox uel iter dētes expressa nō decet.Q uid nūc agā:qd faciā:Auerso pollice demōstrat aliqd receptū ma

litudie. Si.e.uocali ī i conuersa legēdum ē: ne sensus pdatur.

Simul capite atq; humeris sensim & id quo manus ferat obsecūdantibus.Loco & copulæ ad p̄po sitio ascribēda uidetur. Et alleuata a spectāte humer ẏ manu paulū inclinatus affirmat.C.lr̄æ adiectione corrigit hic locus.hoc mō.& alleuata ac spectāte humerū manu. Aliquādo pro numero. est idem sūmo articulo utriq; leniter ap̄hēso duob⁹ modice curuatis.minus tamē ī uno aptus ad disputādum ē. Corrupta hæc clausula quo modo emēdari possit mihi parū liquet. Triginta uero significari illo digitorū cōplexu copiose ī problematis nr̄is diximus. Siqd ē īgenii mei iudices. In me legendū eē facile pcipitur ex pricipio oronis ꝑ Archia poeta. Siqd est ī me īgenii iudices. Sed nō īcerto pollice.c. lr̄a ī s. mutata īserto legēdū ē. Maxime apta pte & q̄si timide loquētibus.Pro pte legēdū ē pce. Plerūq; tamē uerētes manū utcūq; cōpositā ē.T. lr̄a īteriecta uertētes legēdū uidet. Etiā utraq; māu quotiēs enthymemata sua gestu uelut corrotūda.Suo ꝑ sua legēdū uidet ut cū gestu copulet.Sed ne sic qdē huius loci deprauatiōes tollūt:q̄ facile qdē uident:Sed emēdari mihi nō possūt. Neq; ignoro a qbusdā sic corrigi:ut cornu tūdit cæsus legāt ꝑ illis corrotūda cæsim.cæter ẏ ne sic qdē pcipit sensus. Manus leuior ꝓmittit.V lr̄a in n mutata lenior uidet eē legēdū. Cur qbusdā displiciūt nescio.displicuerit māifeste legēdū ē. Nā & leniter

admirãtes. Leuiter legendũ esse p u ne admonẽdũ qdẽ est. Sed illi q̃si mẽsurã tarditatis celeritatisq; esse uoluerũt. Recte qdã aliquã ascribũt sic celeritatisq; aliquã esse uoluerũt. Nec ĩmerito ne aut diuo otiosa eẽ manus: aut qđ multi faciũt actionẽ cõtinuo motu cõcidere̅t. Diu illa uocali o erasa. & eẽt. r. lĩa ascripta. & cõcideret. n expũcta legẽdũ uidet. Sũt q̃dã latẽtis sermonis pcussiones & q̃si aliq pedes ad aliquos plurimoꝝ gestus cadit. Ad quos nõ ad aliquos uidet legẽdũ. Vnde id quoq; fluit uitiũ & iuuenes cũ scribũt. ut loco & copule ẽ legẽdũ. Vtputa. Nouũ crimen Caius Cæsar. Cai legẽdũ esse facile ex oronis prici/pio. p Ligario apparet.

Quo me miser cõferã? in capitoliũ ad fratris sãguinẽ? an domũ. Temeritate iperiti alicuius: sed arrogãtis deprauatus ẽ hic locus. Nã & mẽbrũ unũ ẽ ptermissũ: & alteꝝ ita corruptũ: ut uerus itergq; sensus pcipi nõ possit. D. n. littera in t cõuersa At ut sit cõiũctio legẽdũ: & sanguie lĩa m expũcta: & redũdat uerbũ eẽ ascribendũ nõ ex cracchi oro/ne: q̃ nõ extat: sed ex libro Ciceroĩs de oratore secũdo apte colligitur. Ibi. n. sic ẽ scriptũ. Quid fuit ĩ Graccho: quẽ tu Catule melius meministi: qđ me puero tantopere ferretur? Quo memiser cõferã? Quo uertata? In capitoliũ ne? At fratris sanguie redũdat. An domũ? matrẽ ne ut miserã lamentãtẽ uideã & abiectã? Quæ sic ab illo acta eẽ cõstabat oculis uoce. gestu: inimicis ut lachrymas tenere nõ possent. In reb⁹ paruis. militibus. tristi gis puto: q̃ oratori decoꝝ. Sed cũ omnis motus sex partes habeat: septimus sit ille q ĩ se redit orbis. Vitiosa ẽ una circũuersio. reliq ãte nos & dextra leuaq; & sursũ & dehorsũ aliqd ostẽdũt. In posteriora gestus nõ dirigit. ĩteri tamẽ uelut reiici solẽt. Optime aũt manus a siniſtra parte icipit. ĩ dextra deponit. sed ut ponere nõ ut ferire uideat: q̃q̃ & ĩ fine: & ĩteri cadit. ut cito tamẽ redeat: & nõnunq̃ resilit: uel negantibus nobis uel admirãtibus: Hic ueteres artifices illud recte adiecerũt: ut manus cũ sensu & iciperet & deponeret. Alioq. n. aut ante uocẽ erit gestus: aut post uocẽ qđ est utrunq; deforme. In illo lapsi nimia subtilitate sunt: qđ ĩteruallũ motus tria uerba esse uoluerũt: qđ nec obseruat neq; fieri potest: sed illi q̃si mẽsurã tarditatis celeritatisq; esse uoluerũt. nec ĩmerito: ne aut diu ociosa esset manus: aut qđ multi faciũt: actionẽ continuo motu cõcidere̅t. Aliud est qđ fit frequẽtius & magis fallit. Sũt quædã latẽtis sermonis percussiones: & q̃si aliq pedes: ad aliquos plurimoꝝ gestus cadit: ut sit unus motus. Nouũ crimen. alter. C. Cæsar. tertius. & ante hãc diẽ. quartus nõ auditũ. deide. ꝓpinquus meus: & ad te. & Q uitus Tubero detulit. Vnde id quoq; fluit uitiũ: ut iuuenes cũ scribunt gestu præmodulati cogitationẽ sic cõponant: quo mõ casura mãus sit. unde & illud uitiũ: ut gestus q in fine dexter esse debet: ĩ siniſtrã freq̃nter desinat. Melius illud cũ sint in sermone oi breuia quædã mẽbra: ad quæ si necesse sit: recipe spiritum liceat: ad hæc gestũ disponere: utputa. Nouum crimẽ Cai Cæsar. habet p se finẽ quendã suum: qa sequit coniunctio deide. & ante hanc diẽ non auditũ. satis circunscriptũ est. Ad hæc cõmodanda manus est. Idq; dum erũpit: erit prima & cõposita actio: At ubi iã calor eam concitauerit: etiã gestus cum ipsa orõnis celeritate crebrescet. aliis locis citata. aliis pressa cõueniet ꝓnunciatio. Illa trãscurrimus. cõgerimus. abundamus. festinamus. hac istamus. inculcamus. infigimus. plus autem affectus hẽnt lentiora: ideoq; Roscius citatior. Aesopus grauior fuit: q; ille comœdias. hic tragœdias egit. Eadẽ motus quoq; obseruatio est. Itaq; ĩ fabulis iuuenũ. senũ. militũ. matronaꝝ. grauior igressus est. serui. ancillimæ. parasiti. piscatores citatius mouent. Tolli autẽ manũ artifices supra oculos. demitti ĩtra pectus uetant. adeo a capite eũ petere: aut ad imũ uentrẽ deducere uitiosum habetur. At siniſtram ĩtra humeꝝ ꝓmouere ultra non decet Sed eum auersantes in leuã partem uelut propellemus manum: siniſter humerus ꝓferendus: ut cũ capite ad dextram ferente consentiat. Manus siniſtra nunq̃ sola recte gestũ facit. dextræ se frequenter accõmodat: siue in digitos argumenta digerimus: siue aduersus in siniſtrũ palmis abominamur: siue obiimus aduersas. siue in latus utrunq; distẽdimus: siue satisfaciẽtes: aut supplicãtes. Diuersi sunt autẽ ii gestus. summittimus: siue adorantes attollimus: siue aliqua demonstrationi: aut inuocationi ꝓtendimus. Vos albani tumuli atq; luci. aut gracchanũ illud. Quo me miser cõferam? Quo uertã? in capitoliũne? at fratris sanguine redũdat. an domum? plus enĩ affectus in iis iunctæ exhibẽt manus. In rebus paruis. mitibus. tristibus. breuibus. magnis. lætis. atrocibus extẽsiores sũt. Vitia quoq; eaꝝ subiicienda sunt: quæ qdẽ accidere etiã exercitatis actoribus

ſolent. Nam geſtum poculum poſcentis: aut uerbera minantis: aut numerū qn/gentoꝝ pollice flexo efficientis: quæ ſunt a qbuſdā ſcriptoribus notata: ne in ruſticis qdem uidi. Aut ut brachio exercito introſpiciatur latus: ut manum alius ultra ſinum ꝓferre nō audeat. Alius inq̄tū patet lōgitudo ꝓtendat: aut ad tectum erigat: aut repetito ultra leuū humerū geſtu ita ī tergū flagellet: ut cōſiſtere poſt eū paꝝ tutū ſit: aut ſiniſtrū ducat orbē: aut temere ſparſa manu ī ꝓximos offendat: aut cubitū utrūq; ī diuerſum latus uētilet: ſæpe ſcio uenire. Solet eē & pigra & trepida & ſecāti ſimilis. īterī uncis etiam digitis: aut a capite deiiciaſ: aut eadē manus ſupinata in ſupiora iactetur. Fit & ille habitus q eſſe in ſtatuis pacificator ſolet: q īclinato in humeꝝ dextrū capite brachio ab aure prætēſo: manum īfeſto pollice extēdit: q qdē maxime placet iis: q ſe dicere ſublata manu iactant. Adiiciat licet eos: q ſnīas uibratis digitis iaculanſ: aut manu ſublata denunciant: aut qđ ꝓ ſe īterī recipiēdū ē: quotiēs aliqd ipſis placuit ī ungues erigunſ. ſed uitio ſū id faciunt: aut digito q̄nto plurimū poſſunt erecto: aut etiam duobus: aut utraq; manu ad modū aliqd portantiū cōpoſita. His accedūt uitia nō naturæ: ſed trepidationis: cum ore cōcurrēte rixari: ſi memoria fefellerit: aut cogitatio nō ſuffragetur: q̄ſi faucibus aliqd obſtiterit īſonare. in aduerſum tergere nares: obambulare ſermōe īperfecto. reſiſtere ſubito: & laudē poſcere ſilentio. quæ omnia perſequi ꝓpe infinitum eſt. Sua enī cuiq; ſunt uitia. Pectus ac uenter ne proiiciant obſeruandum. Pandant enī poſteriora: & eſt odioſa omnis ſupinitas. Latera cū geſtu cōſentiāt. Facit enī aliquid & totius corporis motus: adeo ut Cicero plus illo agi q̄ manibꝰ ipſis putet. Ita enī dicit ī oratore. Nullæ argutiæ digitoꝝ: nō ad numerū articulus cadēs: trūco magis toto ſe ipſe moderans: & uirili laterū flexiōe. Fœmur ferire: quod athenis primus feciſſe crediſ Cleon: & uſitatū ē: & īdignātes decet: & excitat auditorē. Idq; ī Callidio Cicero deſiderat. Nō frons inqt ꝓcuſſa. nō fœmur. q̄q̄ ſi licet de fronte diſſentio. Nā etiā cōplodere manus ſcænicū ē: & pectus cædere. Illud quoq; raro decebit caua manu ſūmis digitis pectus appetere: ſiq̄do noſmetipſos alloquemur. cohortātes. obiurgātes. miſerantes. qđ ſiq̄do fiat togā quoq; ide remoueri nō decebit. In pedibus obſeruanſ ſtatus & īceſſus. Prolato dextro ſtare: & eandē manū ac pedē ꝓferre deforme ē. In dextrū ꝓcūbere ī terī daſ: ſed æquo pectore: q tamen comicus magis q̄ oratorius geſtus ē. Male ēt in ſiniſtrū pedē iſiſtētiū: dexter aut tolliſ: aut ſūmis digitis ſuſpēdiſ. Varicare ſupra modū & iſtando deforme ē: & accedēte motu ꝓpe obſcenū. Procurſio opportuna. breuis. moderata. rara cōuenit. ēt & ambulatio q̄dā ꝓp īmodicas laudationū moras. q̄q̄ Cicero raꝝ iceſſum: neq; ita longū ꝓbat. Diſcurſare uero: & qđ Domitius afer de Sura Manilio dixit ſatagere ieptiſſimū: Vrbaneq; Flauus Virginius īterrogauit de quodā ſuo ātiſophiſte quot milia paſſuū declamaſſet. Præcipi & illud ſcio ne ambulātes auertamur a iudicibus: ſed ſint obliq pedes ad cōciliū nobis reſpiciētibus. Id fieri iudiciis priuatis nō pōt. Veꝝ & breuiora ſint ſpacia nec auerſi diu ſimus. interī tamē recedere ſenſim datur. Q uidā & reſiliūt. qđ eſt plane ridiculū. Pedis ſupploſio: ut loco eſt opportuna: ut ait Cicero in cōtentiōibus aut īcipiēdis aut finiēdis: ita crebra & ieptus eſt hominis: & deſinit iudicē in ſe cōuertere. Eſt & illa īdecora in dextrū ac leuum latus uacillatio alternis pedibus iſiſtentiū. Longiſſime fugienda mollis actio: q̄ſdem ī Titio Cicero dicit fuiſſe. Vnde & ſaltationis qđdam genus titius ſit appellatum. Reprehendenda ē & illa frequens & cōcitata in utranq; partem nutatio: quam ī Curione patre irriſit

bus breuibus. Li ſyllaba eraſa mitibus maniſeſte ē legendū. Ne in ruſticis qdē dixi. In quibuſdā exē plaribus recte legiſ uidi. loco illius dixi. Aut timere ſparſa manu. Temere legendū eē nemo non uidet.

Adiiciat licet eos. qui ſnīas uibratis digitis iaculanſ. aut adiicias aut adiicere legendum uidetur. Nō ad numerū articulis cadens. articulus pro articulis emendate legitur ī Ciceronis oratore. Illud quoque rara ꝺcebit. Raro manifeſte legēdū eſt.

Sed magis in ora conſpicitur. In oratore non in ora mihi legendū uidetur. Eſt enim cultus magis in oratore conſpicuus. Quare ſit ut omnibus honeſtis. Corrupte ſic legitur, caſtigate autem ſi illa t littera in c mutata ſic ut legat, hoc modo. Quare ſic ut in oibus honeſtis debet eē ſplēdidus & uirilis. Quod ipſum aliqua temporū conditione. Recte a quibuſdam aliquatenus p aliqua legi uidetur.

Itaq; & geſtu neceſſe eſt uſos eſſe ī principiis eos aliquorum. Nō aliquorū: ſed alio: quorum procul dubio legēdum eſt.

Ita cingatur. & tunicæ. Vt loco & copulæ reponatur.

& Iunius querens quis ī lintre loqueret: & Sicinius. Nam cū aſſidente collega: q erat ꝓpter ualitudinē & deligatus: & pluribus medicamētis ꝓpter dolorē arꝰtuū delibutus: multū ſe Curio ex more iactaſſet: Nūq; inqt Octaui collegæ tuo gratiā referes: q niſi fuiſſet iſtic: hodie te muſcæ comediſſent. Iactāt & humeri: quod uitiū Demoſthenes ita dicit emēdaſſe. ut cū ī āguſto quodā pulpito ſtās diceret: haſta humero depēdēs īmineret: ut ſi calore dicēdi uitare id excidiſſet. offēſatione illa cōmuneret. Ambulātē loq ita demū oportet: ſi ī cauſis publicis: in qbus ſunt multi iudices: qđ dicimus: q̄ſi ſingulis inculcare peculiariter ueliꝰmus. Illud nō referendū: qđ qdā reiecta in humerū toga: cū dextra ſinū uſq; ad lumbos reduxerūt: ut ſiniſtra geſtū faciētes ſpaciant & fabulent: cū etiā leuam reſtringere ꝓlata longius dextra ſit odioſū. Vnde moneor ne id qdē trāſeā ineꝰptiſſime fieri: cū iter moras laudationū: aut in aurē alicuius loquunt: aut cō ſodalibus iocant: aut nōnunq; ad librarios ſuos ita reſpiciunt: ut ſportulā dictare uideant. Inclinari ad iudicē cū doceas: utiq; ſi id de quo loquaris ſit obſcurius decet. Incūbere aduocato aduerſis ſubſelliis ſedēti: iā cōtumelioſum eſt. Recliꝰnari etiā ad ſuos & manibus ſubſtineri: niſi plane iuſta fatigatio: delicatū: ſicut palā moneri excidentis aut legere. Nanq; ī his oibus: & uis illa dicēdi reſoluit: & frigeſcit affectus: & iudex parū ſibi præſtari reuerētiæ credit. Trāſire ī diuerſa ſubſellia parū uerecundū ē. Nam & Caſſius ſeuerus urbane aduerſus hoc facientes lineā popoſcit. Et ſi aliquādo cōcitate itur: nunq; nō frigide redit. Multa ex iis quæ præcipimus mutari neceſſe eſt ab iis: q dicūt apud tribunalia. Nā & uultus erectior: ut eū apud quē dicit ſpectet: & geſtus: ut ad eūdē tēdēs elatior ſit: neceſſe eſt: & alia quoq; occurrere etiā me tacente omnibus poſſunt. Itemq; ab iis q ſedentes agent (Nam & fere fit hoc ī rebus minoribus: & iidē impetus actionis eſſe nō poſſūt) & quædā uitia fiunt neceſſaria. Nā & dexter pes a leua iudicis ſedentis proferendus ē: & ex altera parte multi geſtus neceſſe eſt in ſiniſtrū eant: ut ad iudicem ſpectent. Equidem pleroſque & ad ſingulas clauſulas ſententiaꝝ uideo aſſurgentes ſibi: & nonnullos ſubinde aliquid etiā ſpaciātes: quod an deceat ipſi uiderint: cū id faciunt non ſedentes agunt. Bibere aut etiā eſſe inter agendū: quod multis moris fuit: & eſt quibuſdā: ab oratore meo ꝓcul abſit. Nā ſiquis aliter dicendi onera ꝓferre non poſſit: non ita miſeꝝ eſt nō agere: potiuſq; eſt multo q̄ & operis & hominū contemptū fateri. Cultus non eſt ꝓprius oratoris aliqs: ſed magis ī oratore conſpicit. Quare ſic ut ī omnibus honeſtis debet eſſe ſplendidus & uirilis. Nā & toga & calceus & capillus tā nimia cura: q̄ negligentia ſunt reprehendēda. Eſt aliquid in amictu: qđ ipſum aliqua tempoꝝ cōditione mutatū eſt. Nam ueteribus nulli ſinus: per q̄ breues poſt illos fuerunt. Itaq; & geſtu neceſſe ē uſos eſſe ī principiis eos alio quorū brachiū ſicut græcorū ueſte continebat. Sed nos de præſentibus loquimur. cui lati clauſi ius nō erit ita cingatur: ut tunicæ prioribus oris infra genua paulū. poſterioribus ad medios poplites uſq; perueniant. Nam īfra mulierū eſt. ſupra centuꝰrionum. ut purpuræ recte deſcendant: leuis cura eſt. Notatur interī negligētia. Latum habentiū clauum modus eſt: ut ſit paulum cinctis ſūmiſſior: Ipſam togam rotūdā eſſe: & apte ceſam ueli. Aliter enī multis modis fiet enormis. Pars eius prior mediis cruribus optime terminatur: poſterior eadē portione altiuſq; cinctura. Sinus decentiſſimus: ſi aliquanto ſupra imam togā fuerit: nunq; certe ſit īferior. Ille q ſub humero dextro ad ſiniſtrum obliq; ducitur: uelut balteus:

nec ſtrangulet:nec fluat.pars togæ quæ poſtea ponitur fit inferior.Nam ita & ſedet melius & cõtinet.Subducẽda ẽt pars aliq̃ tunicæ:ne ad lacertũ in actu re deat.tũ ſinus iniiciẽdus humero:cuius extremã orã reiecisſe nõ dedecet.Opi/ri aũt humer⁹ cũ toto iugulo nõ oportet.Alioq amictu fiet anguſtus:& digni/tatẽ:quæ eſt in latitudine pectoris pdit.Siniſtrũ brachiũ eo uſq; alleuãdũ ẽ: ut q̃ſi normalẽ illũ angulũ faciat:ſup quod ora ex toga duplex æqualiter ſedeat. Manus nõ ipleat anulis:præcipue medios articulos nõ trãſeũtibus:cuius erit habitus optius:alleuato pollice:& digitis leuiter inflexis:niſi ſi libellũ tenebit: qd nõ utiq; captãdũ ẽ. Videt enĩ fateri memoriæ diffidẽtiã:& ad multos ge/ſtus ẽ ipedimẽto.Togã ueteres ad calceos demittebãt:ut græci palliũ. Idq; ut fiat q de geſtu ſcripſerũt circa tẽpa illa Plotius Nigidiuſq; præcipiũt:quo ma gis miror Plynii ſecũdi docti hoĩs.& in hoc utiq; libro pene ẽt nimiũ curioſi p ſuaſionẽ:q ſolitũ id facere Ciceronẽ uelãdo⁹ uaricũ gratia tradit:cũ hoc ami ctus gẽus in ſtatuis eo⁹ quoq;:q poſt Ciceronẽ fuerũt:appareat. Palliolũ ſicut faſcias:qbus crura ueſtiũt:& focalia & auriũ ligamẽta ſola excuſare põt uale tudo.Sed hæc amictus obſeruatio:dũ incipimus,pcedẽte uero actu iã pene ab initio narratoĩs ſinus ab hũero recte uelut ſpõte delabit:& cũ ad argumẽta ac locos uẽtũ ẽ:reiicere a ſiniſtro togã.deiicere ẽt ſi hæreat:ſinũ cõueniet.Lænã a faucibus ac ſũmo pectore abducere licet.Ardẽt enĩ iã oĩa:& ut uox uehemen tior ac magis uaria ẽ:ſic amictus quoq; hẽt actũ quẽdã uelut præliantẽ. Itaq; ut leuã iuoluere toga:& icigi pene furioſũ ẽ:ſinũ uero in dextrũ humer⁹ ab imo reiicere:ſolutũ ac delicatũ ẽ.fiuntq; adhuc peius aliq̃:ita cur laxiorẽ ſinũ ſini/ſtro brachio nõ ſubiiciamus? Habet enĩ acre qddã atq; expeditũ:& calori cõci tationiq; nõ inhabile.Cũ uero magna ps ẽ exhauſta oronis:utiq; affãte fortũa pene oĩa decẽt.Sudor ipſe & fatigatio & negligẽtior amictus:& ſoluta:ac ue/lut labẽs undiq; toga.Quo magis miror hãc quoq; ſuccurriſſe Plinio curã:ut ita ſudario frõtẽ ſiccari iuberet:ne comæ turbarent:q̃s cõponi poſt paulũ:ſi/cut dignũ erat:grauiter & ſeuere uetuit.Mihi uero illæ quoq; turbatæ præ ſe ferre aliqd affectus:& ipſa obliuiõe curæ huius cõmẽdari uidẽt. At ſi icipiẽti bus ac paulũ ,pgreſſis:decidat toga nõ reponere eã ,prſus negligẽtis aut pigri: aut quo mõ debeat amiciri neſciẽtis ẽ.Hæc ſunt uel illuſtramẽta ,pnũciatiõis uel uitia:qbus ,ppoſitis multa cogitare debet orator.Primũ qd.apd quos.qbꝰ præſentibus ſit acturus.Nã ut dicere alia aliis:& apud alios magis cõceſſũ ẽ: ſic ẽt facer.neq; eadẽ uoce.geſtu.iceſſu.apd prĩcipẽ.ſenatũ.populũ. magiſtra tũ.priuato.publico iudicio.poſtulatiõe.actiõe ſimiliter decẽt. Quã differen tiã ſubiicere ſibi q̃ſq; q aĩum itenderit põt:tũ q̃ de re dicat:& efficere qd uelit. Rei q̃druplex obſeruatio eſt. Vna in tota eã.Sunt enĩ triſtes.hilares. ſolicitæ.ſe curæ.grãdes.puſillæ:ut uix nunq̃ ita ſollicitari partibus ea⁹ debeamus:ut nõ ſũmæ meminerimus.Altera quæ ẽ in differẽtia partiũ:ut in ,phemio. narratiõe. argumẽtatiõe.epilogo.Tertiã in ſentẽtiis ipſis in qbus ſcdm res & actus uariant oĩa.Quarta in uerbis:quorum ut eſt uicioſa ſi efficere omnia uelimus : imita tio;ita qbuſdam niſi ſua natura redditur:uis omnis aufertur.Igitur in lauda/tionibus niſi ſi funebres erunt:gratia⁹ actione,exhortatione ſimilibus læta & magnifica & ſublimis eſt actio.Funebres.cõtiones.cõſultationes plerũq; cau ſæ deo⁹ triſtes ac ſubmiſſæ.In ſenatu cõſeruanda auctoritas.apud populum dignitas.in priuatis modus.De partibus cauſæ & ſentẽtiis & uerbis:quæ ſunt

Tamen ſinus iniiciendus hu/mero. Tum lo/co illius tamen eſt legendum.

Quo magis miror Plynii ſe cundi docti ho minis:& in hoc utiq; libro pe/ne etiã nimium curioſi perſua/ſionẽ. Hic apte colligit caliga/rũ uſum apud priſcos nõ fuiſ/ſe.Scripſit autẽ & Plynius de in/ſtitutione ora/toria:In quo li/bro hæc tradũ/tur. Leuam a faucibꝰ ac ſum/mo pectore ab/ducere licet.V. littera in n con/uerſa lænam ut legamus ſenſus expoſcit.De ue/ſte nanq; nõ de mãu Fabius mi hi loq uidetur.

Non repone re eam prorſus non negligẽtis. Non particula iterum aſcripta uidetur eraden da ut citra nega tiõem legatur.

Neq; eadẽ in nocte geſtu. in/ceſſu apud prin cipem. ,p nocte uoce legendum uidetur. Et af ficere qd uelit efficere.a.uocali in e cõuerſa ma nifeſte legendũ eſt. Vt uix un quam ita ſollici tari.Nunquam n littera aſcri/pta recte legi/tur.

Tria debet præstare pronuncia/
tio cōciliet, psuadeat, moneat, mo/
ueat, n littera in u cōuersa legatur.

Persuadēdi uis affirmatiōe: quæ interim plus ipsis probatiōibus ua let. Asseueratione pro affirmatione facile censerē esse legēdum: siquod uidissem exemplar quod mihi asti/ pularetur. Est enim asseuerare ut su perius quoq; diximus: uim quādā animi motumq; corporis inter ipa argumenta probationesq; admisce re. Vt ipse Fabius alibi. Cum præser tim quorūdā probatio sola sit i asse ueratione & pseuerantia. Asseuera/ tione aūt esse legēdū etiam quæ se/ quuntur aperte indicant. Et con/ sultus ptermiserit dicere, Permise/ rit manifeste legendum est. Sed danda breuis cogitatione mora, co/ gitationi quis non uideat esse legen dum? Hoc præcipit Homerus Vlyssis exemplo quē stetisse oculis in terram defixis imotoq; sceptro prius q̄ illam eloquentiæ ꝓcellam effundere dicit. T. littera ascripta ef funderet est legendum. Hoc autem ꝓcipit Homerus tertio Iliados cum ait, ἀλλοτε δ' ἠπτολυμῆτις ἀναΐ/ ξειν ὀδυσεύς, ἑστακεν, οὔτ' ἄρ δείδεκε κατα χθο/ νος ὄμματα πήξας, σκῆπτρον δ' οὔτοπίσω οὔτε προ/ πρηνες ἐνώμα, ἀλλα ἑὸν μεφεσ' ἔχεσκεν αἰζηφῶτί εοικώς, φαίης κε ἰδακοτον τινα ἐμμεναι ἀφ/ ρονα τ' αὐτως. Homerum aūt imi/ tatus Ouidius i. xiii. metamorpho seos de eodem inquit Vlysse. Finie/ rat Telamone satus, uulgiq; secutū Vltima murmur erat, donec laer/ tius heros Astitit: atq; oculos pau/ lū tellure moratos Sustulit ad ꝓce/ res: exoptatoq; resoluit Ora sono, neq; abest facundis gratia dictis.

Crebro digitorum laborūq; mo tu. Labiorum, i. uocali interiecta le/ gendū ē. Frequentissime postula bit, in his duntaxat. Sic quidē legit sed corrupte ut mihi uidetur, Illa enī tria uerba. In his duntaxat pax mihi cū reliquis cōuenire uidētur. Ac fortasse ut particula ascripta il/ lud duntaxat ut redundās est obli/ nendum. Qui, n. Ligarius cū esset in Africa nulla suspicio belli, Duas dictiones hinc esse eradendas facile uidebit: q narrationē orationis pro Ligario leget. Sic enī ibi scriptū est. Qui, igitur Ligarius cū esset adhuc nulla belli suspicio: legatus i Africā multiplicia: pluribus dicendū. Tria autem præstare debet ꝓ nūciatio: cōciliet, persuadeat, moueat: qbus natura cohæret: ut ēt delectet. Cōciliatio fere aut cōmēdatione mox: q nescio quo mō ex uoce etiā atq; actione perlucēt: aut orationis sua/ uitate cōstat. Persuadēdi uis affirmatiōe: quæ iterī plus ipsis ꝓbatiōibus ualet: An ista iqt Callidio Cicero: si uera eēnt: sic a te dicerēt. & tantū abest: ut inflammares nostros animos. Sōnū isto loco uix tenebamus. Fiducia igit appareat: & cō/ stantia: utiq; si auctoritas subest. Mouēdi aūt ratio est aut in repræsentādis aut imitādis affectibus. Ergo cū iudex ī priua tis: aut præco ī publicis dicere de cā iusserit: leuiter cōsurgen dū. tū ī cōponēda toga: uel si necesse erit: ēt ex itegro iniicien da dūtaxat ī iudiciis. Apud prīcipē enī & magistratus ac tri/ bunalia nō licebit: paulū ē cōmorādū: ut & amictus sit decen tior: & ꝓtinus aliqd spacii ad cogitādū & cū ad iudicē nos cō uertimus: & cōsultus pmiserit dicere: nō ꝓtinus ē erūpendū: sed dāda breuis cogitatiōi mora. Mire enī auditur; dicturi cu ra delectat: & iudex se ipse cōponit. Hoc præcipit Homerus Vlyxis exēplo: quē stetisse oculis in terrā defixis: īmotoq; sce ptro priusq̄ illā eloquētiæ procellam effunderet dicit. In hac cūtatione sūt quædā nō īdecentes: ut appellāt scænici: moræ caput mulcere manū ituerī, īfringere articulos, simulare co/ natū, suspiratiōe solicitudinē fateri: aut qd quenq; magis de/ cet: eo diutius si iudex nōdū itēdit aium. Status si rectus, æq & diducti paulū pedes: uel ꝓcedēs minimo sinister, genua re cta: sic tamē ut nō extēdāt. Humeri remissi, uultus seuerus. nō mœstus, nec stupēs, nec lāguidus. Brachia a latere modice remota, māus sinistra: q̄lē supra demōstraui, dextra cū iā ici piēdū erit: paulū ꝓlata ultra sinū. Gestu q̄modestissimo ue/ lut spectās quando icipiēdū sit. Vitiosa enī sūt illa intueri la cunaria, pfricare faciē: & quasi īprobā facere. tēdere cōfidē/ tia uultū: aut quo sit magistoruus supciliis a strīgere, capillos a frōte cōtra naturā retro agere: ut sit horror ille terribilis: tū id qd græci frequētissime faciūt: crebro digitoq; labiorumq; motu cōmendari, clare excreare, pedē alterx lōge ꝓferre, ptē togæ sinistra tenere, stare diductū: uel rigidū: uel supinū: uel īcuruū: uel hūeris: ut luctaturi solēt: ad occipitiū ductis. Pro hœmio frequētissime lenis cōuenit ꝓnunciatio. Nihil est enī ad cōciliādum gratius uerecundia. Nō tamē semper. Nec. n. uno mō dicuntur exordia: ut docui. Plerunq; tamen & uox temperata: ac gestus modestus: & sedēs humero toga: & late rū lenis ī utranq; ptē motus eodē spectātibus oculis decebit. Narratio magis ꝓlatā manum, amictū recidentem, gestū di stictum, uocem sermoni proximam: ac tantum apertiorē, so nū simplicem frequētissime postulabit, in his duntaxat. Q. igit Ligarius cum esset nulla belli suspicio: &. A. Cluētius ha

bitus pater huiusce. Aliud in eadē poscent affectus uel concitati. Nubit genero socrus. uel flebiles. Cōstituit in foro lodiceæ spectaculū acerbū & misery toti asiæ ꝓuinciæ. Maxime uaria & multiplex actio est ꝓbationū. Nā ꝓpōere. partiri. iterrogare sermōi sūt ꝓxima: & cōtradictionē sumere. Nā ea quoq; diuersa ꝓpositio ē. Sed hæc tamē aliquādo irridentes. aliquando imitātes pronunciamus. Argumentatio plerunq; agilior & acrior & instātior cōsentientem orationi postulat etiam gestum idest fortē celeritatē. Instandū qbusdā in partibus: & densanda oro. Egressiones fere lenes & dulces & remissæ. raptus Proserpinæ. siciliæ descriptio. Cn. Pōpeii laus. Neq; enī misy minus habere cōtentionis ea quæ sūt extra qōnem. Mollior nōnū q̄ cū reprehensione diuersæ partis imitatio. Videor uidere alios intrantes. alios aūt exeūtes. quosdā ex uino uacillātes. Vbi nō dissidēsa uoce ꝓmittit gestus quoq; i utrāq; ptē. tenera q̄dā. sed itra manus tamē & sine motu late rū trāslatio. Accēdēdi iudicis plures sūt gradus. Sūmus ille & quo nullus ē oratore acutior. Suscepto bello Cæsar gesto ēt iā ex ꝑte magna. prædixit enī. q̄tū potero uoce cōtendā: ut populus hæc romanus exaudiat. Paulū inferior & habens aliquid iam iucūditatis. Quid enī tuus ille Tubero i acie pharsalica gladius agebat? Plinius adhuc & lētius iōq; dulcius. In cætu uero populi romani negociū publicū gerens. Producenda omnia: trahēdæq; tū uocales. aperiēdæq; sūt fauces: pleniore tamē hæc canali fluūt. Vos albani tumuli atq; luci: Nā cantici qddam hēnt: sensimq; resupina sūt. Saxa atq; solitudines uoci respōdēt. Tales sūt illæ iclinationes uocis: q̄s inuicem Demosthenes atq; Aeschines exprobrāt: nō iō iprobādæ. Cū. n. uterq; alteri obiiciat palā est utrūq; feciſſe. Nā neq; ille ꝑ marathonis & plateay & salaminis ꝓpugnatores recto sono iurauit. nec ille thebas sermone defluit. Est his diuersa uox: & pene extra organū: cui græci nomē amaritudinis dederūt supra modū: ac pene naturā uocis humanæ acerba. Quī cōpescitis uocē istā idicē stultitiæ. testē paucitatis. Sed id qd excedere modū dixi: i illa ꝑte pria ē. Quī cōpescitis. Epilogus se enumerationē rey hēt: desiderat q̄dā cōcisoy cōtinuationē: si ad cōcitādos iudices ē accōmodatus: aliqd ex iis quæ supra dixi. Si placandos inclinatam q̄dam lenitatē: si misericordia commouendos flexum uocis: & flebilem suauitatem: qua præcipue frangunt animi: quæq; est maxime naturalis. Nam ētiam orbos uiduasq; uideas in ipsis funeribus canoro quodam modo proclamātes. Hic etiā fusca illa uox qualem Cicero fuisse in Antonio dicit: mire faciet. Habet enim i se qd imitemur. Duplex est tamen miseratio. altera cum inuidia: qualis modo dicta de dānatione Philodami. altera cum deprecatōe demissior. Qua re etiā si est in illis quoq; cātus obscurior. In cœtu uero populi romāi. Nō enim hæc rixantis mō dixit. & uos albani tumuli. Neq; enim quasi inclamaret: aut detestaret locutus est. tamen ifinito magis illa flexa & circundata. Me miseray & me infœlicem. Et quid respondebo liberis meis: & reuocare tu me in patriam potuisti Milo per hos. ego te in eadem patria per eosdem retinere nō potero. Et cū bona. C. Rabirii uno sestertio addicit. O meum miserum acerbumq; præconium. Illa quoq; mire facit in peratione uelut deficientis dolore: & fatigatione confessio: ut ꝑ eodē Milone. sed finis sit. Neq; enī præ lachrymis iā loq possum. Quæ similē uerbis hēre debēt

cū cōsule cōsidio ꝓfectus est. Vbi non discedens a uoce permittitur gestus quoq; Dissidēs ut legatur sensus exposcere uidetur magis q̄ discedēs & quo illa pticula q; erasa hoc modo. Quo i utrāq; ptē. Fit aūt uerbū aut ascribendū: aut saltem ē subaudiendū. ut legaf. translatio fit. Et habens aliqd iā iucūditatis. loco illius iā etiā est legendū. Nā cantici quiddā habent. Iam legēdum uidetur loco illius nam.

Sed ad concitandos iudices accommodatus. Si particula est ascribenda Loco illius sed. Si placandos inclinatam quandam leuitatem. Lenitatem. u. littera in n mutata est legendum. Nā etiam orbos uiduasq; uidebas. B. littera expuncta uideas legatur. Tamē ifinito magis illa flexa & circūdata. Circūducta legendū uidetur. Et cum bona C. Rabirii uno sestertio adiicit. Addicit duplici. dd. ē scribēdum. Si finis sit. Sed legendum esse loco si coniunctionis: qui legerit peroratione pro Milone facile uidebit.

Et quia in partibus cauſe & aliis eſt uarietas. Etiã loco & copulæ mihi legendum uidetur. At non hæc miſellus & paupercu/lus. An. T. littera in. N. mutata legendum eſt.

Cum præcipue in actione ſpectetur decorum. C. littera aſcripta decorum manifeſte ẽ legendum. Caput ẽ artis dicere quod faci/as. Decere. i uocali in e cõuerſa ſcribendum.

Maximos auctores comœdiarum. Recte u uocali eraſa quidam actores legunt. Et nõ nũquã dextra latere facere geſtus. Dextrõ le/gendum ne admonendi quidẽ ſumus. Affectatiõibus moleſte utemur. Pro affectationi/bus. mihi effictiõibus uidetur eſſe legẽdum. nec ignoro affectioni/bus a qbuſdã legi. Hic enim eſt dubitatiões. moras. Deprauatus hic locus ſic emendari poteſt. Eſt enim uerbũ uidet̃ expũgẽdum. & dubitatione littera s. eraſa legendũ. Nec uult nimium eſſe condicta. C. littera expuncta condita mihi legẽdum uidetur.

etiã pronũciationẽ. Poſſunt uideri alia quoq; huius partis atq; officii reos excitare. pueros attollere. propinquos ꝓducere. ueſtes laniare. ſed ſuo loco dicta ſunt. Et quia in partibus cauſæ & aliis ẽ uarietas: ſatis apparet accõmodãdã ſentẽtiis ipſis ꝓnũciationẽ: ſicut oſtẽdimus. Sed ỽbis quoq; qđ nouiſſime dixerã nõ ſemp. ſed aliquando. An non hæc miſellus & paupculus ſubmiſſa atq; cõtracta. fortis & uchemẽs elatio: erecta & cõcitata uoce dicẽdũ eſt? Accedit enĩ uis & ꝓprietas rebus tali adſtipulatiõe: quæ niſi adſit: aliud uox: aliud animus oſtẽdat. Q uid? q; eadẽ ỽba mutata ꝓnũciatione indicãt. affirmãt. exprobrãt. negãt. mirãt. idignãt. interrogãt. irridẽt. eleuãt. Aliter enĩ dicit. Tu mihi quodcũq; hoc regni: & Cãtãdo tu illũ: & Tu ne ille æneas. & Meq; timoris argue tu Drãce. & ne morer: ítra ſe q ſq;: uel hoc uel aliud qđ uolet: ꝓ oẽs affectus uerſe: uersꝰ eſſe qđ dicimus ſciet. Vnũ iã iis adiiciendũ eſt: cũ præcipue in actione ſpectet decorꝰ: ſæpe aliud alios decere. Eſt. n. latens q̃dã ĩ hoc rõ: & inenarrabilis: & ut uere dictũ ẽ: caput eſſe artis decere qđ facias. Id ita nec ſine arte eẽ: nec totũ arte tradi põt. In qbuſdã uirtutes nõ hẽnt gratiã. ĩ qbuſdã uitia ipſa delectãt. Maximos actores comœdiarꝰ Demetriũ & Stratoclẽ placere diuerſis uirtutibus uidimus. Sed illud minus mirꝰ: q; alter deos: & iuuenes: & bonos pres: ſeruoſq;: & matrõas: & graues anus optime. alter aeres ſenes: callidos ſeruos: paſitos. lenones: & oĩa agitatiora melius. Fuit. n. natura diuerſa. Nã uox Demetrii iucũdior. illius acrior erat. Annotãdæ magis ꝓprietates: q̃ trãſferri nõ poterãt. Mãus iactare: & dulces exclamationes theatri eã ꝓducere: & ĩgrediẽdo uẽtũ cõcipere ueſte: & nõnũq̃ dextro latere facere geſtus: qđ neminẽ aliũ præter Demetriũ decuit. Nanq; ĩ hæc oĩa ſtatura & mira ſpecie adiuuabat. Illũ curſus & & agilitas: & uel parꝰ cõueniẽs ꝓnæ riſus: quẽ nõ ignarus rõnis populo dabat: & cõtracta etiã ceruicula. Q uicqđ horꝰ alter feciſſet: fœdiſſimũ uideret. Q uare norit ſe q ſq;: nec tãtũ ex cõibus præceptis: ſed etiã natura ſua capiat cõſiliũ formandæ actionis. Neq; illud tamẽ eſt nefas: ut aliquẽ uel oĩa uel plura deceãt. Huius quoq; loci clauſula ſit eadẽ ne ceſſe ẽ: quæ cæterorꝰ eſt: regnare maxime modũ. Non enĩ comœdũ eſſe ſed oratorẽ uolo. Q uare nec in geſtu ꝓſequemur oẽs argutias: nec ĩ loquẽdo diſtictionibus. tẽporibus. affectationibus moleſte utemur: ut ſi ſit ĩ ſcæna dicẽdũ. Q uid igit̃ faciã? nõ eã? ne nũc qdẽ cũ accerſor ultro? an potius ita me cõparẽ nõ perpeti meretricũ cõtumelias? Hic enĩ dubitatione moras. uocis flexus. uarias manus: diuerſos nutus actor adhibebit. Aliud oro ſapit nec uult nimiũ eſt cõdita. Actione enĩ cõſtat. nõ imitatione. Q uare nõ imerito reprehendit̃ ꝓnunciatio uultuoſa: & geſticulatiõibus moleſta: & uocis mutatiõibus reſultãs. Nec iutiliter ex græcis ueteres trãſtulerũt: qđ ab his ſumptũ Lenas Popilius poſuit eſſe hãc inocioſam actionẽ. Optie igit̃ idẽ q oĩa Cicero præcepat: q̃ ſupra ex oratore poſui. Q uibus ſimilia ĩ Bruto de. M. Antõio dicit. Sed iã recepta ẽ actio paulo agitatior. ẽt exigit̃: & qbuſdã ptibus cõuenit: ita tamẽ tẽpanda: ne dũ actor iscaptamus elegãtiã: ꝓdãus uiri bõi & grauis auctoritatẽ.

M. Fabii Q uintiliani de inſtitutione oratoria Liber duodecimus.

Entū est ad ptē opis destinati lōge grauissimā: Cuius eqdē onus si tātū opiniōe prima cōcipere potuissem: q̄to me premi ferēs sentio: maturius cōsuluissem uires meas. Sed initio pudor omittendi q̄ ꝓmiserā tenuit: mox q̄q̄ singulas quoq; ꝓteslabor creſceret: ne ꝓderē q̄ iā effecta erāt: ꝓ oēs difficultates aio me ſuſtētaui. Q ua re nūc quoq; licet maiori q̄ unq̄ mole premar: tū ꝓſpiciēti finē mihi cōſtitutū ē uel deficere potius q̄ deſpar. Fefellit āt q̄ initiū a ꝓuis cepamus. mox uelut aura ſolici tāte ꝓuecti lōgius: dū tātū nota illa & pleriſq; artiū ſcriptoribꝫ tractata præcipimus: nec adhuc a littor ꝓcul uidebāur: & multos circa uelut iiſdē ſe uētis credeř auſos hēbamus. Iā cū eloquēdi rōnē nouiſſime reptā pauciſſimiſq; tēptatā igreſſi ſumos: ratis q̄ iā ꝓcul a portu receſſiſſet rapiebať. Poſtq̄ ꝝo nobis ille: quē iſtituebāus: orator a dicēdi magiſtris dimiſſus: aut ſuo iā īpetu ferť: aut maiora ſibi auxilia ex ipſis ſapiētiæ penetralibꝫ petit: q̄ i altū ſimus ablati: ſentire cœpimus. Nūc cælū undiq; & undiq; pōtus. Vnū mō i illa īmēſa uaſtitate cernere uidemur. M. Tulliū: q tū ipſe q̄uis tāta atq; ita īſtructa naue hoc mare īgreſſus: cōtrahit uela: īhibetq; remos: & de ipſo demū genere dicēdi: quo ſit uſurus ꝓfectus orator: ſatį hēt diceř. At nr̄a temeritas ēt mores ei conabiť dař: & aſſignabit officia: ita nec ātecedētē cōſeq; poſſumus: & lōgius eūdū ē. Vt res feret: ꝓbabilis tū cupiditas hōeſtorꝫ: & tutioris audaciē tēptare: qbus paratior uenia ē. Nō poſſe oratorē niſi uirꝫ bonū eſſe.

It ergo nobis orator: quē iſtituimus: is q a. M. Catōe finiť: uir bōus
s dicēdi ꝓtus. ueꝝ id qđ ille poſuit prius: & ipſa natura potius ac magis ē utiq; uir bonus: id nō eo tātū: qđ ſi uis illa dicēdi malitiā īſtruxerit: nihil ſit publicis priuatiſq; rebus ꝓnicioſius eloq̄ntia: noſq; ipſi q ꝓ uirili ꝓte cōferre aliqd ad facultatē dicēdi cōati ſumus: peſſime mereamur de rebus hūanis: ſi latrōi cōparemus hæc arma. nō militi. qd de nobis loquor? Reꝝ ipſa natura i eo præcipue īdulſiſſe homini uideť quoq; nos a cæteris aīalibus ſeparaſſe: nō parēs: ſed nouerca fuerit: ſi facultatē dicēdi ſociā ſcelerū. aduerſam īnocentiæ. hoſtē ueritatis inuenit. Mutos .n. naſci & egere oī rōne ſatius fuiſſet: q̄ ꝓuidētiæ munera in mutuā pniciē cōuertere. Lōgius tēdit hoc iudiciū meū. Neq; .n. tātū id dico: eū q ſit orator: uirꝫ bonū eē oporteř: ſed ne futurꝫ qdē oratorē niſi uirꝫ bonū. Nā certe nec ītelligētiā cōceſſeris iis: q ꝓpoſita hōeſtorꝫ ac turpiū uia peiorē ſeq malūt neq; prudētiā: cū grauiſſimas freq̄nter legū: ſemꝑ uero malæ cōſciētiæ pœnas a ſemetipſis īprouiſo reꝝ exitu iduanť. Q uod ſi nemině malum eſſe niſi ſtultū eūdē non modo a ſapientibus diciť: ſed uulgo quoq; ſemꝑ eſt creditū: certe non fiet unq̄ ſtultus orator. Adde q ꝓ ne ſtudio quidē opis pulcherrimi uacare mens niſi omnibus uitiis libera poteſt. Primum q ꝓ in eodē pectore nullum eſt honeſtorū turpiumq; cōfortiū: & cogitare optima ſimul & deterrima nō magis eſt unius aī: q̄ eiuſ/

Raphaelis Regii in deprauatiōes duodecimi oratoriæ iſtitutionis libri annotatiōes.

Entū ē ad ptē. Inſormatu/rus hoc ultimo uolumine oratorem. Quītilianus & cēs difficultatis ꝓtexit. & ſe potiſſimū Ciceronem ſequi oſtēdit. Fefellit āt q̄ initium a paruis cœpamus. Citra diphthōgū ceperamus mihi legēdū uideť: ut ītelligať ſūpſeraus. Qua in altū ſumus ablati. uocali in i conuerſa ſimus recte legitur.

It igitur orator
s quem conſtitui mus. Loco illiꝰ ꝓpoſitiōis cō aſcribenda ī uidetur: ut iſtitui/mus legať. Colligit au tē Fabius nō poſſe eſſe niſi bonū uirꝫ oratorē. Id nō eo tātū: qđ ſi uis iſta dicēdi malitiā inſtruxerit. Hic locus ad ſenſus abſolutionē aut ſpectat uerbū aut ſimile deſiderat. ut certe loco illius qđ reponēdū cōtēderim ut legať. hoc mō. Id nō eo tātū: ut ſi uis iſta dicendi maliciā inſtruxerit: nihil ſit publicis priuatiſq; rebus ꝓnicioſius eloquētia. Reꝝ ipſa natura ī eo quo præcipue īdulſiſſe hoī uidetur. nos quoq; a cæteris aīalibus ſeparaſſe: nō parēs: ſed nouerca fuerit. Semidocti alicuius temeritate factū ē: ut hic ſēſus exapto & cādido obſcurior diffi ciliorq; redderet. Is .n. qūq; fuerit: putauit illud quoq; cōiūctionē eē ordis ſubiūctiui: eo q illi ꝓnomini nos ſubiiciūdā: nō aīaduertēs hoc loco eē ablatiuū cū illa q̄ copula colligatū: ac idcirco āte illud ꝓnomē nos collocandū: ut quo mō Fabius ſcriptū reliqt: ſic legať. Quoq; nos a cæteris aīalibus ſepaſſe. Quod ſi agrorꝫ nimia cura. Sic qdē legiť & recte oībꝫ fere legi uī. ſed paꝝ Fabii ꝓpoſito nimia agrorꝫ cura cōuenire uī. neq; .n. rusticis.

sed de urbanis hic uerba fiunt: ac de iis demū q arti oratoriæ student: q certe in colendis agris minime solent occupari. Quare loco agroꝝ: ausim cōtēdere corpoꝝ esse legendū: q̄uis nulla mihi exēplaria astipulent. Nā & cū īsidiatur præ curis. Spe loco illius p̄positionis q̄ē legendū. Etiā cū sceleris compos fuerit. Elegāter loquē di rō exposcit: ut loco illius ēt hæc copula & reponat. hoc mō. & cum sceleris cōpos fuerit. Nō hercle magis q̄ frugibus in terra sentibus ac rubis occupata. In terra legēdū eē ne admōitiōe qdē īdiget q̄ſq̄ Deniq; ut maximā ptē q̄ stiōis eximiā demus. Sic q dē legit. Sed i uocali erasa eximā ut legat sensus exposcit. At malis hoibus ex cōceptu opinionis. Pro cōceptu recte qdā legūt cō tēptu. Mali. n. negligūt hominū de se opinionē. Videaturq; talis aduocatus malæ cāæ augmentū. Argumētū sensus expōscit. nō augmētū. Atq; huius quoq; mores multi reprehendunt. Atq e uocali in i cōuersa ē legēdū. Mihi. n. nec Demosthenes tā graui moꝝ dignus uidet iuidia. Illa pticula enī mihi redūdare eoq; expūgenda uidet. Demosthenes aūt: ut ex Plutarcho colligi licet: nisi pecūa uictus Harpali cām deseruisset: aliasq; p̄didisset: facile ītēr bonos uiros habitus fuisset. Nā græciæ libertatem aduersus & Philippū & Alexādrū & alios tyrānos usq; ad ultimū uitæ diē constantissime tutatus fuisse narrat. Sumpto aūt uenēno piit hac de cā. Cū post Alexādri mortē nunciatū esset Antipatrū & Craterū Athenas aduētare. Demosthenes & q cū illo sentiebāt: urbe pfugerūt. Populus uero auctor Demade capitis eos condēnauit. His igit uarie dispsis: missi ab Antipatro satellites: quorū Archias tragœdiaꝝ actor princeps erat: illos sunt psecuti. Qui post alios īterfectos: cū Demosthenē accepisset in Calauriā īsulā ad tēplū Neptuni cōfugisse: illuc nauigauit: ac tēplū īgressus primo suadere demostheni cœ

dē hoīs bonū esse ac malū. tū illa quoq; ex cā: q̄ mentē tantæ rei iten tā uacare oībus aliis: ēt culpa carentibus curis oportet. Ita demū enī libera: ac tota: nulla distīgente: atq; alio ducente cā spectabit id solū: ad qd accingit. Q d si agroꝝ nimia cura: & sollicitior rei familiaris diligentia: uenādi uoluptas: & dati spectaculis dies: multū studiis aufert (Huic enī rei perit tēpus qdcūq; alteri dat) qd putamus facturas cupiditatē. auaritiam. iuidiā: q̄rum īpotentissimæ cogitatiōes sōnos etiam ipsos: & illa p qetem uisa pturbant: Nihil est. n. tam occupatū. tam multiforme: tot ac tā uariis affectibus cōcisum atq; lacerā tū: q̄ mala mēs. Nam & cum īsidiat spe. curis. labore distringit: etiā cum sceleris cōpos fuerit: sollicitudine. pœnitentia. pœnaꝝ oīum expectatiōe torquet. Q uis ītēr hæc lrīs: aut ulli bonæ arti cultus: non hercle magis q̄ frugibus in terra sentibus ac rubis occupata. Age non ad pferēdos studioꝝ labores necessaria frugalitas: Q uid ergo ex libidine aut luxuria spei: Nō præcipue acuit ad cupiditatē lrāꝝ amor laudis: Num igit malis esse laudē curæ putamus: Iam hoc qsnō uidet maximā partem oīonis in tractatu æqui boniq; consistere: Dicet ne de iis scdm debitam reꝝ dignitatem malus atq; iniquus: Dēiq; ut maximam partem qōnis eximam: demus: id qd nullo mō fieri pōt: idē īgenii. studii. doctrinæ pessimo atq; optimo uiro. Vter melior dicet orator: nimiꝝ q homo quoq; melior. Non igit unq̄ malus idem homo & perfectus orator. Non enī perfectum quicq̄: quo melius est aliud. Sed ne more socraticoꝝ nobismet ipsis responsum finxisse uideamur: sit aliqs adeo cōtra ueritatē obstinatus: ut audeat dicere eodē īgenio. studio. doctrina præditū nihilo deteriorem futuꝝ oratorē malum uiꝝ q̄ bonū. Cōuincamus huius quoq; amētiā. Nam hoc certe nemo dubitabit: omnem oratorem id agere ut iudici quæ ꝓposita fuerint: uera & honesta uideant. Vtrum igit hoc facilius bonus uir psuadebit: an malus: bonus qdem & dicet sæpius uera atq; honesta. Sed etiam siq̄do aliquo ductus officio: qd accidere: ut mox docebimus: pōt: falso hæc affirmare conabit: maiore cū fide necesse est audiat. At malis hoibus ex cōceptu opinionis & ignorātia recti nōnūq̄ excidit ipsa simulatio. Inde īmodeste ꝓponūt. sine pudore affirmāt. Seqt ī iis quæ certū ē effici nō posse: deformis ptinacia & irritus. Nā sicut ī uita ita ī causis quoq; spes īprobas hēnt. Frequēter aūt accidit: ut iis etiā uera dicētibus fides desit: uideaturq; talis aduocatus malæ cāæ argumentū. Nūc de iis dicēdū ē: quæ mihi q̄si cōspiratione q̄dā uulgi reclamari uidēt. Orator ergo Demosthenes nō fuit: at q malū uiꝝ accepimus. Nō Cicero: atq; huius quoq; mores multi reprehenderūt. Q uid agā: magna respōsi iuidia subeūda. mitigādæ sūt prius aures. Mihi. n. nec Demosthenes tā graui moꝝ dignus uidet iuidia: ut oīa q̄ ī eū ab inimicis cōgesta sē credā: cū & pulcherrīa eius reip. cōsilia: & finē uitæ claꝝ legā. Nec. M. Tullio dfuisse uidō ī ulla ꝑte ciuis

optimi uoluntatẽ. Testimonio est actus nobilissime cõsulatus. integerrime ꝓuincia administrata: & repudiatus uigintiuiratus: & ciuilibus bellis quæ ĩ ætate eius grauissima iciderũt: neq; spe: neq; metu declinatus aius: quo minus optimis partibus rei p. se iũgeret. Parꝛ fortis uidet qbusdã: qbus optime respõdit ipse: nõ se timidũ in suscipiẽdis: sed in ꝓuidendis piculis. qd ꝓbauit morte quoq; ipsa: quã præstãtissimo suscepit aio. Q d si defuit iis uiris sũma uirtus: sic q̃rẽtibus an oratores fuerit: respõdebo quomõ stoici. si iterrogarẽt: an sapiẽs Zeno. an Cleãthes. an Chrysippus: ipsi respõdeant magnos qdẽ illos ac uenerabiles: nõ tamẽ id qd natura hois sũmũ habebat cõsecutos. Nã & Pythagoras nõ sapientẽ se: ut & q ante eũ fuerunt: sed studiosum sapiẽtiæ uocari uoluit. Ego tamẽ scdm cõem sequẽdi cõsuetudinẽq; sæpe dixi dicãq; pfectũ oratorẽ eẽ Ciceronẽ: ut amicos & bonos uiros & prudẽtissimos dicius uulgo: quoꝛ nihil nisi pfecte sapiẽti datur. Sed cũ ꝓprie & ad legẽ ipsam ueritatis loquẽdũ erit: eũ q̃rã oratorẽ quẽ & ille q̃rebat. Q uanq̃. n. stetisse eũ ĩ fastigio eloquentiæ fateor: ac uix qd adiici potuerit iuẽio: fortasse iuẽturus qd adhuc abscissuꝛ putẽ fuisse. Nã fere sic docti iudicauerũt plurimũ ĩ eo uirtutũ. nõ nihil fuisse uicioꝛ: & se ipse multa ex illa iuuenili abũdantia coercuisse testat. tamẽ q̃do nec sapiẽtis sibi nomẽ minime sui contẽptor asseruit: & melius dicere certe data lõgiore uita: ætate ad cõponẽdũ securiore potuisset: nõ maligne crediderim defuisse ei summã illã ad quã nemo ꝓpius accessit. Et licebat si aliud senti rẽ fortius id liberiusq; defendere. An uero. M. Antõius neminẽ a se uisum eloquentẽ: qd tãto minus erat pfessus est? Ipse etiã. M. Tullius q̃rit adhuc eũ: & tãtũ imaginat ac fingit. Ego nõ audeã dicere aliqd ĩ hac quæ supest æternitate iueniri posse: eo qd fuerit pfectius? Transeo illos q Ciceroni ac Demosthẽi ne in eloquẽtia qdẽ satis tribuunt. q̃q̃ neq; ipsi Ciceroni Demosthenes satis uideat esse pfectus: quẽ dormitare iteri dicit: nec Cicero Bruto Caluoq; q certe cõpositionẽ illius ẽt apud ipsum reprehendũt: nec Asinio utiq; q uitia oronis eius ẽt inimice pluribus in locis cõsequit. Cõcedamus sane qd minime natura patit: repertũ esse aliquẽ malũ uiꝛ sũme disertũ: nihilo tamẽ minus oratorẽ eũ negabo. Nã nec oibus q fuerit mãu prõpti: uiri fortis nomẽ cõcesseri: qa sine uirtute itelligi nõ põt fortitudo. An ei q ad defendẽdas cãs aduocat: nõ ẽ opus fide: quã nec cupiditas corrũpat. nec gra auertat. nec metus frãgat? sed ꝓditorẽ. trãsfugã. præuaricatorẽ donabimus oratoris illo sacro noie? Q d si mediocribus ẽt patronis cõuenit hæc: quæ uulgo dr bonitas: cur nõ orator ille q nõdũ fuit: sed põt eẽ: tã sit moribus q̃ dicẽdi uirtute pfectus? Nõ. n. forẽsem q̃dã ĩstituimus operã: nec mercenariã uocẽ: nec ut aspioribus uerbis parcamus: nõ inutilẽ sane litiũ aduocatũ: quẽ deniq; causidicum uulgo uocant: sed uiꝛ cum ĩgenii natura præstantẽ tum uero tot pulcherrimas artes penitus mẽte cõplexũ: datum tandẽ rebus humanis: q̃lẽ nulla antea uetustas cognouerit. singulare pfectumq; undiq;. optima sentientẽ optimeq; dicentem. In hoc quota pars erit: qd aut innocentes tuebit: aut improboꝛ scelera compescet: aut in pecuniariis quæstionibus ueritati contra calumniam aderit? Sũmus ille quidem ĩ iis quoq; fuerit: sed in maioribus clarius elucebit: cũ

pit: ut una secum ad Antipatrũ se conferret nihil molesti ab illo perpessurus. Cui respõdẽs demosthenes. Nihil est Archia inqt qd coneris. Neq; enĩ in scæna mihi ũq placuisti mimus. neq; nũc psuadebis Legatus. Cũ aũt Archias se ꝓuim detracturũ eẽ minaretur: Tãdẽ ĩqt Macedonica oracula aperuisti. Nã prius qdẽ tãquã histrio simulabas. Verũ age parumper expecta dũ pauca domesticis scribo: hæc locutus sũpto libro tanq̃ scribere uellet calamũ ori admouit ac mordicus tenuit: ut ĩ cogitãdo scribẽdoq; facere solebat. Deide caput uestegẽs se iclinauit. & cũ ab ara retraheret cecidit suspirãsq; animam emisit. Quomõ stoici ĩ iterrogarent. Interrogent a & r lr̃is expũctis ẽ legẽdũ. Nam & Pythagoras nõ sapientẽ se & cæteri. ut loco illius & copulæ reponat. hoc mõ. ut cæteri. Ac uix qd adiici poterit inuenio. V uocali ascripta potuerit emẽdate legitur. Aetate ad cõponendũ securiore. Pro securiore si legeret seueriore: sensui fortasse magis cõueniret. Nec Asinio utiq; q uitia oronis eius. Vtriq; r littera ascripta recte legit. & insequunt ꝓ illo cõsequunt. De patre autem & filio sentit.

Aut ĩ pecuniariis q̃stiõibus ueritati cõtra calumniã addiderit. Tribus litteris ex hoc ultio uerbo erasis aderit mãifeste le

gẽdũ est cũ iterrogatiõe. Sũmis ille qdẽ in iis quoq; fuerit. Sũmus pro summis legẽdũ esse nemo nõ uidet.

Et quid nō in bellis quōq;. Et copula ut redundans uidet expūgenda. Et honesti patris imago succesſerit. Caſtigate in qbuſdā exēplaribꝫ loco patris legit pſens imago. Bonis nūq; honestus ſermo deficiet. I uocali i o cōuerſa bonos recte legit ita uerbo deficio exigente.

Nunq; reꝛ optimaꝛ. Nā idē ēt prudētes erūt. Inuentioq; ēt ſi lenocinii deſtituta ſit. Lenociniisqdē s. littera aſcripta emēdate i quibuſdā legitur exemplaribus. ſed fœdiora inſunt in hoc loco flagitia: quæ niſi tollātur: & ſeſū & Fabii elegātia penitus cōfundūt. Vnius aūt pticulæ emēdatiōe totus illuſtratur hic locus. Que enī copula in quæ relatiuū nomen eſt cōuertenda: ſicq; diſtinctiōes adhibēdæ: ut itelligamus rerum optimarū inuentionem nunq; bonisuiris defuturā. Hoc itaq; modo diſtinguatur. Nūquā rerum optimarū (Nam iidem ēt prudētes erunt) inuentio: quæ etiam ſi lenociniis deſtituta ſit

In hac elaboremus. A uocali in .o. mutata hoc legat ꝑ hac Nā ſi natura nō ꝑhibet & eſſe bonū uirū & eē dicēdi pitū. Illud alteꝛ eē mihi redūdare uidet. Sufficit. n. prius ſi ante illā & copulā colloceſ. hoc mō. eē & bonū uirū & dicēdi peritū.

Cōſeq poſſet. e uocali i i cōuerſa poſſit recte legi. Hoc certe ꝑcul eximatur aīoꝛ pulcherrimā eloquētiā cum uitiis mētis poſſe miſceri. Depraua tus hic locus ſic mihi uidet corrigēdus. ut nō ꝑcul. ſed prorſus & aīo lōco aīoꝛ legat. & rerū genitiuus aſcribaꝛ. hoc mō eximat aīo rerū pulcherrimā eloquētiā. ex ſnīa nāq; eurypidis eloquentiā reꝛ humanaꝛ reginā ſuperius quoq; Fabius appellauit. Protractare enim quo modo fuit ēt ꝑ falſis. Pertractare: qđ eſt i frequēti uſu legendū puto nō protractare: qđ apud quēquā nō ſuenitur. illa quoq; ꝑticula etiā ante aut ponat. hoc mō. Quo mō ēt aut.

Neq;. n. Academici cum in utrāq; dixerūt partē: nō ſecundū alterā uiuūt. X litteræ loco ſſ duplex reponēdū ē: ut diſſerunt hoc ē diſputant legatur. regēda ſenatus cōſilia: & popularis error ad meliora ducēdus. An nō talē quēdā uidet finxiſſe Vergilius: quē i ſeditione uulgi iā faces & ſaxa iaculātis: moderatorē dedit aī. Tū pietate grauē ac meritis ſi forte uiꝛ quē Cōſpexere: ſilēt arrectiſq; auribus adſtāt. Habemus igit ante oīa uiꝛ bonū. poſt hæc adiecit dicēdi peritū. Ille regit dictis aīos & pectora mulcet. Quid. nō in bellis quoq; idē ille uir quē iſtituimus: ſi ſit ad prælīū miles cohortandus ex mediis ſapiētiæ præceptis oꝛonē trahet. Nā quo mō pugnā ineūtibus tot ſimul metus laboris. doloris. poſtremo mortis ipſius exciderēt: niſi i eoꝛ locū pietas & fortitudo & honesti præſens imago ſucceſſerit. Quæ certe melius ꝑſuadebit aliis: q prius ꝑſuaſerit ſibi. Prodit enī ſe q̄libet cuſtodiat ſimulatio: nec unq; tanta fuerit eloquēdi facultas: ut nō titubet ac hæreat: quotiens ab aīo uerba diſſentiūt. Vir aūt malus aliud dicat neceſſe ē q; ſentiat. Bōis nūq; honestus ſermo deficiet. nūq; reꝛ optimaꝛ (nā iidē ēt prudentes erunt) iuentio quæ ēt ſi lenociniis deſtituta ſit: ſatis tamē natura ſua ornat: nec q̄q; nō diſerte qđ honeſte dī. Quare iuuētus imo oīs ætas. (neq; enī recte uolūtati ſeꝛ eſt tēpus ullū) totis mētibus huc tēdamus. in hoc elaboremus. forſan & cōſumare cōtigat. Nā ſi natura nō ꝑhibet & eſſe uiꝛ bonū: & eſſe dicēdi pitū: cur nō aliqs ēt unus utrunq; cōſeq poſſit. Cur aūt nō ſe q̄ſq; ſperet forte illū aliquē. ad qđ ſi uires īgenii nō ſuffecerit: tamē ad quē uſq; modū ꝑceſſerimus: meliores erimus ex utroq;. Hoc certe ꝑcul eximat aīo reꝛ pulcherrimā eloquentiā cū uitiis mētis poſſe miſceri. Facultas dicēdi ſi i malos īcidit: & ipſa iudicāda eſt malū. peiores. n. illos facit: qbus cōtigit. Videor mihi audire quoſdā (nec. n. deerūt unq; q̄ diſerti eſſe: q̄ boni malit) illa dicētes. Quid ergo tā tū artis eſt i eloquētia. cur tu de coloribus & difficiliū cauſaꝛ defenſione. nō nihil ēt de cōfeſſo loquutus es. niſi aliq̄do uis & facultas dicēdi expugnat ipſam ueritatē. Bonus enī uir nō agit niſi bonas cauſas. eas porro etiā ſine doctrina ſatis ꝑ ſe tuet ueritas ipſa. Quibus ego cum de meo primum ope reſpōdero: etiam ꝑ boni uiri officio: ſiquando eum ad defenſiōem nocentium ratio duxerit ſatiſfaciam. Pertractare enim quo modo aut pro falſis aut pro iniuſtis aliquando dicat: non eſt inutile: uel propter ſolum hoc: ut ea facilius & deprehēdamus & refellamus: quēadmodū remedia melius adhibebit: cui nota quæ nocēt fuerit. Neq;. n. Academici cū i utrāq; diſſerūt ptē nō ſcđm alterā uiuunt. Neq; Carnea des ille: q romæ audiēte Cēſorio. Catōe: nō minoribus uiribus cōtra iuſtitiā dī diſſeruiſſe: q̄ pridie ꝑ iuſticia dixerat: iniuſtus ipſe uir fuit. Veꝛ & uirtus qđ ſit aduerſa ei malitia detegit: & æq̄tas fit ex iniq cōtēplatiōe manifeſtior: & plurima cōtrariis ꝑbant. Debēt ergo oratori ſic eē aduerſarioꝛ nota cōſilia: ut hoſtiū ipatori. Verum & illud qđ prima ꝑpoſitiōe duꝛ uidet: pōt afferre rō: ut uir bonus in defenſiōe cauſæ uelit auferre aliq̄do iudici ueritatē. Quod ſiqs a me ꝑponi mirabitur. q̄q̄ non eſt hæc mea proprie

ſnia:ſed eoꝝ quos grauiſſimos ſapiẽtiæ magiſtros:ætas uetus credidit: ſic iudice:pleraq; eẽ:q̃ nõ tã factis q̃ cauſiseoꝝ uel honeſta fiãt uel turpia. Nã ſi hoiem occidere ſæpe uirtus.liberos necare nõnũq̃ pulcherrimũ ẽ.aſpiora q̃dã adhuc dictu:ſi coĩs utilitas exegerit:faceꝛ cõcediꝫ:ne hoc qdẽ nudũ ẽ ituẽdũ:q̃lẽ cãm uir bonus:ſed ẽt q̃ re & q̃ mẽte defendat. Ac primũ cõce dãt mihi oẽs oportet:qđ ſtoicoꝝ quoq; aſprimi cõfitẽꝫ: factuꝝ aliq̃do bonũ uiꝝ:ut mẽdaciũ dicat. Et qdẽ nõnũq̃ leuioribus cauſis:ut ĩ pueris ægrotãtibus utilitatis coꝝ gr̃a multa fingimus.multa nõ facturi ꝓmittimus:ne dũ ſi ab hoie occidẽdo graſſator auertẽdus ſit:aut hoſtis ꝓ ſalute pr̃iæ fallẽdus:ut hoc qđ alias ĩ ſeruis quoq; reprehẽdẽdũ ẽ:ſit alias ĩ ipſo ſapiente laudãdũ. Id ſi cõſtiterit:multa iã uideo poſſe euenire: pp quæ bene orator tale ſuſcipiat cãæ genus:q̃le remota rõne hõeſta nõ ſuſcepiſſet. Nec hoc dico:qa ſeueriores ſeq placet leges ꝓ pr̃e.fratre.amico.piclitãtibus.& tã ſi nõ mediocris hæſitatio ẽ.hic iuſtitiæ ꝓpoſita imaginẽ.ĩde pietatis.nihil dubii relinq̃mus. Sit aliqs iſidiatus tyrãno:atq; ob id reus.utrũ ne ſaluũ eũ nolet is q a nobis finiꝫ orator:an ſi tuẽdũ ſuſcepit:nõ tã falſis defendet:q̃ q̃ apud iudices malã cãm tueꝫ? Quid? ſi q̃dã benefacta dãnaturus ẽ iudex niſi ea nõ eẽ facta cõuicerimus? nõ uel hoc mõ ſeruabit orator:nõ ĩnocẽtẽ mõ:ſed laudabilẽ ciuẽ? Quid? ſi q̃dã iuſta natura:ſed cõditiõe tẽpoꝝ iutilia ciuitati ſciemus? nõne utemur arte dicẽdi bona qdẽ:ſed malis artibus ſimillima? Ad hoc nemo dubitabit:q̃do ſi nocẽtes mutari ĩ bonã mẽtẽ aliquo mõ poſſint:ſicut poſſe ĩterdũ cõcediꝫ:ſaluos eẽ eos magis re p.ſit q̃ puniri. Si liqueat ig̃ oratori futuꝝ bonũ uiꝝ:cũ uera obiiciẽꝫ:nõ id aget ut ſaluus ſit? Da nũc ut crimine mãifeſto premaꝫ dux bonus:& ſine quo uĩcere hõeſte ciuitas nõ poſſit:nõne ei cõmunis utilitas oratorẽ aduocabit? Certe Fabritius Corneliũ Ruffũ:& aliq̃do malũ ciuẽ & ſibi inimicũ:tamẽ qa utilẽ ſciebat ducẽ ĩminẽtẽ bello palã cõſulẽ ſuffragio ſuo fecit:atq; id admirãtibus qbuſdã reſpõdit:a ciue ſe ſpoliari malle:q̃ ab hoſte uenire. Ita ſi fuiſſet orator:nõ defẽdiſſet eũdẽ Ruffũ uel mãifeſti peculatus reũ. Multa dici poſſẽt ſimilia:ſed uel unũ ex iis qdlibet ſufficit. Nõ.n.agimus:ut iſtud illi quẽ formamus:uiro ſit ſæpe faciẽdũ:ſed ut ſi talis coegerit rõ:ſit tamẽ uera finitio: oratorẽ eẽ uiꝝ bonũ dicendi peritũ. Præcipe uero ac diſcere:quo mõ ẽt ꝓbatione difficilia tractentꝫ:neceſſe ẽ. Nã freq̃nter ẽt optimæ cãæ ſimiles ſẽ malis:& ĩnocẽs reus multis uerſimilibus premiꝫ. Quo fit ut eadẽ actiõis rõne defendẽdus ſit:q̃ſi nocẽs eẽt. Iã ĩnumerabilia ſẽ bõis cãis maliſq; cõiecteſtes.liꝛæ.ſuſpitiões.opiniones. Nõ aliter ãt ȳſimilia q̃ ȳa & cõfirmantꝫ & refellũtꝫ. Quapp ut res feret:flectetꝫ oratio manente honeſta uolũtate.

Cognoſcenda eſſe oratori quibus mores formentur.

Vando igitꝫ orator ẽ uir bonus.is autẽ citra uirtutẽ itelligi nõ põt.
q Virtutis & ſi quoſdã ĩpetus a natura ſũit tamẽ pficiẽda doctrina ẽ:Mores ante oĩa oratori ſtudiis erũt excolẽdi:atq; omĩs honeſti iuſtiq; diſciplina ptractãda:ſine qua nemo nec uir bonus eẽ: nec dicẽdi peritus poteſt.niſi forte accedamus iis:q natura cõſtare mores:& nihil adiuuari diſciplina putãt. Scilicet ut ea qdẽ:quæ manu fiũt:atq; eorũ

Ne hoc quidem nondum eſt intuendum. Nudum in quibuſdam exemplarimus emẽdate legitur pro illo aduerbio nondum.

Cum uera obiicientur. Cũ quidẽ recte fere legi uidetur: ſed cui datiuũ ſẽſus expoſcit. Et aliquando malũ ciuem. Loco illius aliquando recte alioq legeretur: & coſtula poſtpoſita. hoc mõ. Alioq & malũ ciuem. Ad hoc nemo dubitauit:quãdo ſi nocẽtes mutari in bonã mentem aliquo modo poſſint: ſicut poſſe interdũ concediꝫ: ſaluos eſſe eos magis erep. ſit q̃ puniri. Deprauata hæc periodos corrigitur: ſi loco illius aduerbii quando:hãc cõiunctiõem quin reponamus: ut accipiamus neminẽ dubitaturum quin ſit magis ex utilitate reip. eos eſſe ſaluos q in bonã mentem mutari poſſunt q̃ puniri. Sed uel unum ex iis quolibet ſufficit. D. aſcripta quodlibet legatur. Præcipere uero ac diſcere quo modo etiã ꝓbatione difficilia tractentur:neceſſe ẽ. Sic qdẽ pleriſq; recte legi putatur. Sed niſi corrigatur: ſenſus plene non pcipieꝫ. Forſitã autẽ hæc ꝓpoſitiõ ĩ eſt aſcribẽda ut ĩ ꝓbatione legatur:aut certe hac lr̃a. s. aſcripta ꝓbatiões ac difficiliores eſt legendũ.

q Vando igitur orator ẽ

uir bonus. Tris philoſophiæ partes:oratori eſſe tenendas eleganter ut omnia colligit Fabius.

Tantum quia nacti ſumus habeamus. Nati c lit tera eraſa legendum eſt.

Abſtinẽs erit quicquid ſit abſtinentia ignoratur. Qui illa littera c expuncta legatur & ignorarit ꝓ illo ignorat. hoc modo. Qui quid ſit abſtinentia igno rarit. Non eruditione aliquo ſermone. N. littera in. r. mutata eruditiore le gendum ẽ. O q̃ parum iſtud putant quibus non facile uidetur. In qbuſdã exemplaribus recte loco il lius aduerbii non hæc par ticula tam ẽ repoſita. hoc modo. quibus tam facile uidetur. Quis deniq; in ipſa: quam maxime pleri q; præcipiunt: reip. admi niſtratione uerſatus? Ali quid huic ſenſui mihi de eſſe uideꝛ: ac fortaſſis hoc participium uitandã recte aſcriberetur. Multi nanq; philoſophorum uitãdam eſſe reip. adminiſtrationẽ præcipiunt. Nec iſticior fu giendam quoq; legi poſſe. hoc modo. Quas deniq; i ipſa: quã maxime fugien dã pleriq; p̃cipiũt. Atqui eo illum quem iſtitutum Romanũ quẽdam uelim eſſe ſapientẽ. Ego ꝓ eo & iſtituo nõ inſtitutũ mani feſte legẽdũ eſt. Sed reꝝ experimentis atq; opibus uero ciuilẽ uirũ exhibeat. Se ꝓnomen uideꝛ aſcribẽ dũ. hoc modo. ſe uere ciui lem uirum exhibeat. Id quod eſt oratori neceſſa rium: nec adiiciendi præ ceptoribus traditur. Loco adiiciendi. i. uocali eraſa di cẽdi legendũ ẽ hoc modo. Neca dicendi præceptori bus traditur. Vtinamq; ſit tempus unquã quo p fectus aliqs qualem opta mus orator. Minus recte mihi ſic legi uidetur. Illud enim aduerbium unquã nihil ſenſum iuuat: cum præſertim citra negatio nem in oratione fere non ponatur.

contẽptiſſima confiteanꝛ egere doctoribus. Virtutẽ uero: quã nihil hoĩ: quo ad deos imortales ꝓpius accedat: datũ ẽ: obuiã & illaboratã tãtũ qa nati ſumus hẽamus. Abſtinẽs erit q qd ſit abſtinẽtia ignora rit? Et fortis q metus doloris. mortis. ſupſtitiõis nulla rõne purgaue rit? Et iuſtus q æq boniq; tractatũ? q leges: q̃ natura ſũt oĩbus datæ: q̃q; ꝓprie populis. gẽtibus cõſtitutæ: nõ eruditiore aliquo ſermõe tra ctauerit? O q̃ iſtud paꝛ putãt: qbus tã nõ facile uideꝛ. Sed hoc tran ſeo: de quo neminẽ: q lras uel primis: ut aiũt: labris deguſtarit: dubi tatuꝝ puto. At illud ſequẽs reuertar: ne dicendi qdẽ ſatis pitũ fore: q̃ nõ & naturæ uĩ oẽm pẽitus ꝑſpexerit: & mores præceptis ac rõne for marit. Neq; enĩ fruſtra ĩ tertio de oratore libro. L. Craſſus cũcta: q̃ de æquo. iuſto. uero. bono: deq; iis quæ ſunt contra poſita ꝓpria eẽ ora toris affirmat: ac phõs cũ ea dicendi uiribus tueꝛ: uti rhetoꝝ armis nõ ſuis. Idẽ tamẽ confiteꝛ ea iã eſſe a phĩa petẽta: uidelicet qa magis hæc illi uidetur in poſſeſſione eaꝝ rerũ fuiſſe. Hinc etiã illud eſt: qđ Cicero pluribus libris & epiſtolis teſtaꝛ: dicẽdi facultatem ex ĩtimis ſapiẽtiæ fontibus fluere. Iõq; aliq̃diu præceptores eoſdẽ fuiſſe morũ atq; dicẽdi. Q uapropter hæc exhortatio mea nõ eo ꝓtinet: ut eẽ ora torẽ philoſophũ ueli: q̃do nõ alia uitæ ſecta lõgius ac ciuilibus offi ciis: atq; ab oĩ munere oratoris receſſit. Nã qs phõꝝ aut ĩ iudiciis fre quẽs aut clarus ĩ cõciõibus fuit? Q uis deniq; ĩ ipſa q̃ maxie pleriq; præcipiũt rei p. adminiſtratiõe uerſatus? Atq; ego illũ quẽ ĩſtituo ro manũ quẽdã ueli eẽ ſapiẽtẽ: q nõ ſecretis diſputatiõibus: ſed reꝝ ex pimẽtis atq; opibus uere ciuilẽ uiꝝ exhibeat. Sed qa deſerta ab iis q ſe ad eloquẽtiã cõtulerũt: ſtudia ſapiẽtiæ: nõ iã ĩ actu ſuo atq; ĩ hac fo ri luce uerſãt: Sed ĩ porticus & gymnaſia primũ. mox ĩ cõuẽtus ſcho laꝝ receſſerũt. Id qđ ẽ oratori neceſſariũ: nec a dicẽdi præceptoribus tradiꝛ: ab iis petere nimiꝝ neceſſe eſt apud quos remãſit. Euoluendi penitus auctores: qui de uirtute præcipiũt: ut oratoris uita cũ ſciẽtia diuinaꝝ rerũ ſit humanarũq; cõiũcta: q̃ ipſe q̃to maiores ac pulchri ores uideꝛ: ſi illas ii docerent: q etiã eloqui præſtãtiſſime poſſent. Vtinãq; ſit tẽpus unq̃: quo pfectus aliqs: q̃lẽ optamus: orator hanc partẽ ſuperbo noĩe & uitiis quorũdam bona eius corrũpẽtiũ iuiſam uendicet ſibi: ac uelut rebus repetitis in corpus eloquentiæ abducia. Q uæ qdẽ cũ ſit in tresdiuiſa partes. naturalẽ. moralem. rõnalẽ: quæ tandẽ nõ eſt cũ oratoris ope cõiuncta? Nã ut ordinem retro agamus de ultima illa quæ tota uerſaꝛ ĩ uerbis: nemo dubitauerit: ſi & ꝓprie tates uocis cuiuſq; noſſe: & ambigua apire: & pplexa diſcernere: & de falſis iudicare: & colligere ac reſoluere quæ uelis: oratoris eſt: q̃q̃ ea nõ eſt tã minute atq; cõciſe in actionibus utendũ: q̃ in diſputatiõibus qa nõ docere mõ: ſed mouere etiã ac delectare audiẽtes debet orator: ad quod ĩpetu quoq; & uiribus ac decore ẽ opus: ut uis amniũ maior eſt altis ripis: multoq; gurgitis tractu fluẽtiũ: q̃ tenuis aquæ & obiẽ ctu lapilloꝝ reſultãtis: & ut palæſtrici doctores illos: quos numeros uocãt nõ iccirco diſcẽtibus tradunt: ut iis oĩbus qui didicerunt: ĩ ipſo luctãdi certamine utaꝛ. Plus. n. põdere & firmitate & ſpũ agiꝛ. ſed

ut ſubſit copia illa: ex qua unum aut alterꝝ: cuius ſe occaſio dederit efficiantꝫ. Ita hæc pars dialectica: ſiue illam dicere malimus diſputatricē ut eſt utilis ſæpe & finitionibus: & cōpræhenſionibus: & ſeparādis quæ ſunt differentia & reſoluenda ambiguitate: & diſtinguendo: diuidendo: illiciendo: ꝛplicando: ita ſi totum ſibi uendicauerit in foro certamē obſtabit meliorib⁹ & ſectas ad tenuitatē ſuam uires ipſa ſubtilitate cōſumet. Itaq; repias quoſdā in diſputādo mire callidos: cū ab illa uero cauillatione diſceſſerit nō magis ſufficere in aliquo grauiore actu q̄ parua quædam animalia: quæ in auguſtiis mobilia in campo depræhenduntur: Iā quidē pars illa mortalis quæ dicit̄ ethice: certe tota oratoris eſt. Nā in tota cauſarꝝ (ut ſuperioribus libris diximus) uarietate: cū alia cōiectura q̄rantur alia finitionibus cōcludātur: alia iure ſūmoueant̄ uel trāſferāt̄: alia colligant̄: uel ipſa iter ſe cōcurrāt: uel in diuerſū ambiguitate ducant̄: nulla fere dici pōt: cuius nō parte in aliq̄ tractatus æqui & boni reperiantur. pleraſq; uero eſſe qs neſcit: quæ totæ in ſola q̄litate cōſiſtant? In cōſiliis uero quæ rō ſuadendi eſt ab honeſti cōne ſepoſita? Quin illa etiā pars tertia quæ laudandi ac uituperandi officiis continet̄? Nempe i tractatu recti paruiq; uerſat̄: an de iuſticia: fortitudine: abſtinētia: tēperātia: pietate nō plurima dicet orator? Sed ille uir bonus q hec non uocibus tantū ſibi nota atq; nominibus auriū tenus in uſum linguæ perceperit: ſed q uirtutes ipſas mēte cōplexus ita ſentiet: nec in cogitando ita laborabit: ſed qđ ſciet uere dicet. Cū aūt omnis generalis quæſtio ſpeciali potentior: qa uniuerſo partes continent̄: nō utiq; accedit parti: quod uniuerſum eſt: ꝓfecto nemo dubitabit generales cōnes in illo maxime ſtudioꝝ more uerſatas. Iam uero cū ſint multa propriis breuibuſq; compræhēſionibus finiēda. Vnde etiam ſtatus cauſarꝝ dicit̄ finitiuus: nōne ad id quoq; īſtrui ab iis q plus in hoc ſtudii dederunt oportet? Quid non quæſtio iuris oīs: aut uerboꝝ ꝓprietate: aut æq diſputatiōe: aut uolūtatis coniectura continet̄: quoꝝ pars ad rōnalē: pars ad moralē tractatū redundat? Ergo natura ꝑmixta eſt oibus iſtis oratio: quæ quidē oratio eſt uere. Nā ignara qdem huiuſce doctrine loquacitas erret neceſſe eſt: ut quæ uel nullos uel falſos duces habeat. Pars uero naturalis cum ē ad exercitationē dicendi: tanto cæteris uberior: q̄to maiore ſpiritu de quibus rebus q̄ humanis loquēdum eſt. Tum illa etiam moralem ſine qua nulla eſſe (ut docuimus) oratio poteſt: totam complectit̄. Nā ſi regit̄ prouidentia mūdus adminiſtranda certe bonis uiris erit reſpu. Si diuina noſtris animis origo tendendū ad uirtutē: nec uoluptatibus terreni corporis ſeruiēdū: nam hoc nō frequēter tractabit orator. Iā de auguꝝ reſponſis religioneq; omni de qbus maxima ſæpe in Senatu cōſilia uerſata ſunt: nō erit ei diſſerendū? ſiqdem ut nobis placet futurus eſt uir idē ciuilis: quæ deniq; intelligi ſaltem pōt eloquentia hominis optima neſcientis? Hæc ſi ratione manifeſta nō eſſent: exēplis tamen crederemus. Siqdem & Periclem: cuius eloquentiæ etiā ſi nulla ad nos monumenta uenerunt: uim tamē quandā īcredibilē cum hiſtorici tū etiam liberrimū genus hominū comici ueteres tradūt: rexagoræ Phyſici conſtat auditorem fuiſſe: & Demoſthenē principem omniū græciæ oratoꝝ dediſſe operam Platoni Nam. M. Tullius nō tantū ſe debere ſcholis rhetoꝝ: quantū academiæ ſpaciis frequēter ipſe teſtatus eſt. Neq; ſe tanta eo unquā fudiſſet ubertas: ſi ingeniū ſuum cōſepto fori non ipſius reꝝ naturæ finibus terminaſſet. Verꝝ ex hoc alia mihi quæſtio exorit̄: quæ ſecta cōferre plurimū eloquētiæ poſſit: q̄q̄ ea non inter multos poteſt eſſe contentio. Nam epicurus i primis nos a ſe ipſe dimittit: qui fugere omnē diſciplinam nauigatiōe q̄ uelociſſime iubet: Neq; uero Ariſtippus ſummū in uoluptate corporis bonū ponēs adhuc nos ad laborē hortet̄. Phyron quidem quas habere in hoc opere partes pōt: cui iudices eſſe apud quos uerba faciat: & reū ꝓ quo loquat̄: & ſenatu in quo ſit dicenda ſentētia nō liq̄bit. Academiā quidē utiliſſimā credūt: q; nos in utranq; partē diſſerēdi ad exercitationē forēſiū cauſarꝝ ꝓxime accedat. Adiiciūt loco ꝓbatōis q; ea præſtātiſſimos i eloquētia uiros ediderit. Peripatetici ſtudio quoq; ſe

quodã oratorio iactãt. Nã thesis dicere exercitationis gratia fere ab iis ẽ istitutũ. Stoici sicut copiã nitoremq; eloquẽtiæ fere præceptoribus suis defuisse cõcedãt necesse ẽ: ita nullos aut: ꝓbare acrius: aut cõcludere subtilius cõtendunt. Sed hæc inter ipsos q uelut sacramẽto rogati uel ẽt superstitiõe cõstricti nefas ducunt a suscepta semel persuasiõe discedere. Oratori uero nihil est necesse in cuiusquã iurare leges. Maius. n. opus atq; præstantius ad quod ipse tẽdit & cuius est uelut cãdidatus: siqdẽ est futurus tũ uitæ: tũ etiã eloquentiæ laude perfectus. Q uare in exẽplũ benedicendi facũdissimũ quẽq; ꝓponet sibi ad imitãdũ: moribus uero formandis q̃ honestissima præcepta: rectissimãq; ad uirtutẽ uiã deliget. Exercitatione qdẽ utet omni: sed tamẽ erit plurimus ĩ maximis qbusq; ac natura pulcherrimus. Nã q̃ põt materia repiri ad grauiter copioseq; dicẽdũ magis abũdans: q̃ de uirtute de re. p. de ꝓuidẽtia: de origine animoꝝ: de amicicia? hæc sunt qbus mens pariter atq; oratio ĩsurgant: quæ uero bona qd mitiget metus: coerceat cupiditates: eximat nos opinionibus uulgi aĩumq; cælestẽ: neq; ea solũ quæ talibus disciplinis continent: sed magis etiã quæ sunt tradita antiqtus dicta: ac facta præclare: & nosse: & aĩo semp agitare cõueniet: quæ ꝓfecto nusquã plura maioraq; q̃ in nostræ ciuitatis monumentis reperient? An fortitudie fidẽ: iusticiã: cõtinẽtiã: frugalitatẽ: cõtẽptũ doloris ac mortis: melius alii docebunt q̃ Fabricii: Curii: Reguli: Decii: Mutii: aliiq; innumerabiles? Q uãtũ. n. græci præceptis ualẽt: tantũ romani: qd est maius exẽplis: tantũq; nõ cognatis sideribus admoneri: q non mõ ꝓximũ tempus: lucẽq; præsentẽ ĩtueri satis credat: sed omnẽ posteritatis memoriã spatiũ uitæ honestæ: & curriculũ laudis existimet. Hic mihi ille iusticiæ haustus bibat: hic sumptã libertatem in causis atq; cõsiliis præstet. Neq; erit perfectus orator: nisi q honeste dicere: & sciet: & audebit.

Necessariam iuris ciuilis oratori scientiam.

Vris quoq; ciuilis necessaria huic uiro sciẽtia est: & moꝝ ac religionũ eius reip. quã capesset. Nã q̃lis eẽ suasor ĩ cõsiliis publicis priuatis ue poterit tot rerũ qbus præcipue ciuitas cõtinet ignarus? Q uo aũt mõ patronũ se cãrũ nõ falso dixerit: q quod ẽ in causis potẽtissimũ: sit ab altero periturus: pene nõ dissimilis iis q poetaꝝ scripta pronũciãt? Nã quodammõ mãdata perferet: q̃ sibi a iudice credi postulaturus est: aliena fide dicet & ipse litigantiũ auxiliator egebit auxilio: qd quod fieri nõnũquã minore ĩcommodo possit cũ domi præcepta & cõposita: & sicut cætera quæ ĩ causa sunt ĩ discẽdo cognita ad iudicẽ ꝓferet? quid fiet ĩ qõnibus quæ subito iter ipsas actiões nasci solẽt: nõ deformiter respecter: & iter subsellia minores aduocatos ĩterroget? Põt aũt satis diligẽter accipere: quẽ tũ audiet cum ei dicẽda sũt? aut fortiter affirmare: aut ingenue possit ꝓ suis dicere ĩ actiõibus? qd fiet ĩ altercatiõe ubi occurrẽdũ cõtinuo: nec libera ad discẽdũ mora ẽ? Q uid si forte ꝓtus iuris ille non aderit: qd si eqs nõ satis ĩ ea re doctus: falsũ aliqd subiecerit? Hoc. n. ẽ maximũ ignorãtiæ malũ qd credit eũ scire q moneat: neq; ego sum nr̃i moris ignarus: oblitus ue eoꝝ: q uelut ad arculas sedẽt: & tela agẽtibus sumministrãt? Neq; idem græcos quoq; nescio factitasse. Vnde nomẽ iis pragmaticorũ datũ est: sed loquor de oratore q nõ clamorẽ mõ suũ causis: sed oia q̃ ꝓfutura sunt debet? Itaq; eũ nec inutilẽ si ad horã forte cõstiterit: neq; ĩ testatiõibus faciẽdis esse ĩpitum uelim. Q uis. n. potius preparabit ea q̃ cũ aget eẽ in cã uelit: nisi forte ĩperatorẽ qs idoneũ credit ĩ prælĩis qdẽ strenuũ & fortẽ: & oĩum quæ pugna possit artificẽ? Sed neq; delectus agere: nec copias cõtrahere atq; ĩstruere: nec ꝓspicere cõmeatus: nec locũ capere castris scientẽ. Prius est. n. certa parare bella q̃ gerere. Atq; simillimus huic sit aduocatus: si plura quæ uicẽdũ ualẽt aliis reliquerit. Cũ præsertim hoc qd est maxie necessariũ: nec tã sit arduum q̃ ꝓcul intuẽtibus fortasse uideat. Namq; omne ius quod est certum: aut scripto: aut moribus cõstat. Dubitum æquitatis regula examinãdũ est: quæ scripta sunt: aut posita ĩ more ciuitatis nullam habent difficultatẽ. Cognitionis sunt. n. non inuentionis: atq; consultorũ.

reſponſis explicant: aut ī uerboꝝ iterpretatiōe ſunt poſita: aut recti pauiq; diſcrimie. Vim cuiuſq; uocis itelligere: aut cōmune prudētiū eſt: aut ꝓpriū oratoris æqtas optimo cuiq; notiſſima eſt. Nos porro & bonū uiꝝ & prudentem in primis oratorem putamus: q cū ſe ad id quod eſt optimū natura duxerit nō magnopere cōmouebit: ſiquis ab eo cōſultus diſcentiat: cū ipſis illis diuerſas inter ſe opiniones tueri conceſſum ſit. Sed etiā ſi noſce qd quiſq; ſenſerit uolet: lectiōis opus eſt q̄ nihil eſt in ſtudiis minus laborioſum. Quod ſi pleriq; deſperata facultate agendi ad diſcēdū ius declinauerunt: q̄ id ſcire facile eſt oratori quod diſcunt: q ſua quoq; cōfeſſiōe oratores eſſe non poſſunt. Veꝝ &. M. Cato cū ī diſcendo præſtantiſſimus: tū iuris fuit idem peritiſſimus. Et Scæuolæ Seruioq; Supplitio conceſſa eſt ēt facūdiæ uirtus. Et. M. Tullius non modo inter agendū nunq̄ eſt deſtitutus ſcientia iuris: ſed etiā cōponere ali qua de eo cœpat: ut appareat poſſe oratore nō diſcēdo tantū iuri uacare: ſed etiā docēdo. Ve rū ea quæ de moribus excolendis ſtudioq; iuris præcipimus: nōne quis eo credat repræhendenda: qd' multos cognouimus: q tædio laboris quē ferre tendētibus ad eloquētiā neceſſe ē: cōfugerit ad hæc diuerticula deſidiæ: quoꝝ alii ſe ab albū ac rubricas trāſtulerūt: & formulari: uel ut Cicero ait legulei qdā eē maluerūt tanq̄ utiliora eligētes ea: quoꝝ ſolā facilitatē ſeq̄bant': alii pigritiæ arrogātioris q ſubito frōte cōficta īmiſaq; barba: ueluti deſpexiſſent oratoria præcepta paulū aliqd ſederūt ī ſcholis philoſophoꝝ ut deide ī publico triſtes: domi diſſoluti captar ēt auctoritatē cōtēptu cæteroꝝ: philoſophia. n. ſimulari pōt: eloquentia non pōt.

Neceſſariam oratori cognitionem hiſtoriaꝝ.

In primis uero abundare debet orator exemplorū copia: cum ueteꝝ: tū ēt nouorū: adeo ut nō ea mō quæ cōſcripta ſunt hiſtoriis aut ſermōibus: uelut per manus tradita: quæq; quotidie agūt' debeat noſſe: ueꝝ ne ea qdē quæ ſunt a clarioribus poetis ficta negligere. Nā ea qdē ꝓpria aut teſtimonioꝝ: aut ēt iudicatorū obtinent locum. Sed hæc quoq; aut uetuſtatis fide tuta ſūt: aut ab hoībus magnis præceptoꝝ loco ficta credūt'. Sciat ergo q̄ plurima unde etiā ſenibus auctoritas maior eſt: q; plura noſſe & uidiſſe credūt': quod Homerus frequētiſſime teſtat'. ſed nō eſt expectanda ultima ætas: cū ſtudia præſtēt: ut quā tū ad cognitionē pertinent rerū & præteritis ſæculis uixiſſe uideamur.

Quæ ſunt oratoris inſtrumenta.

Hæc ſunt quæ me redditurꝝ ꝓmiſerā inſtrumēta: nō artis ut quandā putauerūt: ſed ipſius oratoris. hæc arma hēre ad manū: hoꝝ ſciētia debet eſſe ſuccictus: accedente uerboꝝ figurarūq; facili copia: & iuētiōis rōne & diſponē di uſu & memoriæ firmatæ actōis gra. Sed plurimū ex iis ualet aī præſtātia q̄ nec metus frāgat: nec acclamatio terreat nec audētiū auctoritas ultra debitā reuerētiā tardet. Nā ut abominānda ſt' cōtraria iis uitia cōfidētiæ temeritatis: īprobibatis arrogātiæ: ita circa cōſtātiā: fidutiā: fortitudinē: nihil ars: nihil ſtudiū: nihil ꝓfectus ipſe ꝓfuerit: ut ſi das arma timidis & ībellibus. Inuitus mehercule dico quoniā & aliter accipi pōt ipſam uerecūdiā: uitiū qdē ſed amabile: q̄ uirtutes facillime genere eē iterim aduerſam: multiſq; ī cauſa fuiſſe: ut bona īgenii ſtudiiq; ī lucē nō ꝓlata ſitu quodā ſecreti cōſumarent'. Sciat aūt ſiqs hæc forte minus adhuc ꝓitus diſtīguēdi uī cuiuſq; uerbi leget: nō ꝓbitatē a me repræhēdēdi: ſed uerecūdiā q̄ ē timor qdā reducens aīum ab iis quæ faciēda ſūt. Inde cōfuſio & cœpti pœnitētia: & ſubitū ſilētiū. Quis porro dubitet uitiis aſcribeř affectū ꝓp quē faceret hōeſte pudet. Neq; ergo rurſus nolo eū q ſit dicturus ſollicitū ſurgere: & colorē mutare: & piculū ītelligere: quæ ſi nō accidēt ēt diſſimulāda erūt. Sed ītellectus hic ſit opis nō metus: moueamurq; nō cōcidamus. Optima ē aūt emēdatio uerecundiæ fiducia: ēt quelibet ībecilla frons magna cōſcientia ſuſtinet'. Sūt & naturalia ut ſupra dixi: q̄ tamē & cura iuuāt'. īſtrumēta: uox: latus: decor: quæ qdē tātū ualēt: ut frequēter famā īgenii faciāt. Habuit oratores ætas nra copioſiores: ſed cū diceret eminere iter æq̄les Trachalus ui

debat᷑:ca corporis ſublimitas erat:is ardor oculoꝝ:frontis auctoritas:geſtuspræſtantia:uox qdem nō ut Cicero deſiderat pene tragœdoꝝ:ſed ſuper oēs quos ego qdem audierim tragœdos.Certe cū i baſilica iulia diceret prīo tribunali.Q uattuor aūt iudicia ut moris ē cōgerēt᷑ atq; oīa clamoribus fremerēt:& auditū eū:& itellectū:& quod agentibus cæteris cōtumelio ſum fuit:laudatū quoq; ex q̄ttuor tribunalibus memini.Sed hoc notū eſt & rata fœlicitas q̄ ſi nō adſit ſane ſufficiat ab iis qbus qs dicit audiri talis eſſe debet orator & hæc ſcire.

Q uod ſit incipiendi cauſas agere tempus.

Gendi āt initiū ſine dubio ſecūdū uires cuiuſq; ſumēdū ē:neq; ego ānos definiā:cū
a Demoſthenē pueꝝ ad modū actiōes populares habuiſſe māiſeſtū ſit:Caluus:Cæſar:Polliō multū āte q̄ſtoriā oēs ætatem grauiſſima iudicia ſuſcepunt prætextatos egiſſe quoſdā ſit traditū.Cæſar Auguſtus duodeci natus ānos Auiā ꝓ roſtris laudauerit.Modus mihi uideꝫ qdā tenēdus:ut neq; ꝓpe diſtinguaꝫ īmatura frons:& qcqd eſt:illud adhuc acerbū ꝓferaꝫ.Nā ide & cōceptus opis īnaſiꝫ:& fundamēta iaciunꝫ īpudētiæ. Et qd ē ubiq; pnicioſiſſimū præuēit uires fidutia.Nec rurſus diſſerēdū ē tyrociniū i ſenectutē. Nā quotidie metus creſcit:maiuſq; fit ſp quod auſuri ſumus & dū deliberamus quādo icipiendū ſit incipe iā ſerū ē.Q uare fructū ſtudioꝝ uiridē & adhuc dulcē ꝓmi decet:dū & uenia & ſpes ē:& paratus fauor audere nō dedecet.Et ſiqd deſit opi ſupplet ætas:Et ſiq̄ dicta ſūt iuuenili/ter ꝓ idole accipiunt᷑:ut totus ille Ciceronis pro Sexto Roſcio locus.Q uid.n.tā cōe q̄ ſpiritus uiuis:terra mortuis:mare fluctuātibus:littus eiectus:quæ cū ſex & uigīti natus ānos ſūmis audiētiū clamoribus dixerit:deferbuiſſe tēpe & annis liq̄ta iā ſenior idē fateꝫ. Et hercle q̄tūlibet ſecreta ſtudia contulerit.Eſt tamē ꝓprius qdā fori ꝓfectus:alia lux:alia ueri diſcriminis facies:pluſq̄ ſi ſepares uſus ſine doctrina:q̄ citra uſum doctrina ualeat.Iōq; nōnulli ſenes i ſchola facti ſtupēt nouitate cū i iudicia uenerūt:& oīa ſuis exercitatōibus ſimilia deſiderāt.At illic & iudex tacet:& aduerſarius obſtrepit:& nihil temere dictū perit. Et ſi qd tibi ipſe ſumas:ꝓbādū ē:& laboratā cōgeſtāq; dieꝫ ac noctiū ſtudio actionē a q̄ defecit:& omiſſo magna ſemp flandi tumore:i qbuſdā cauſis loquendū.quod illi diſerti minime ſciūt.Itaq; nōnullos repies q ſibi eloquētiores uideāt᷑:q̄ ut cauſas agāt.Cæteꝝ illū quē iuuenē teneriſq; adhuc uiribus nitentē in foꝝ deduxīus:& īcipere:q̄ maxīe facili ac fauorabili cauſa ueli: uti catuli feraꝝ molliore præda ſaginant᷑:& nō utiq; ab hoc initio cōtinuare opam & īgenio ad huc alendo calū iducere.Sed iā ſcientē qd ſit pugna:& in quā rē ſtudendū ſit:refici atq; renouari.Sic & tyrocinii metū dū facilius ē:audere trāſierit:nec audēdi facilitatē uſq; ad cōtēptū opis adduxerit.Vſus eſt & hac rōne.M.Tullius.& cū iā claꝝ meruiſſet inter patronos q̄ tūc erāt:nomē:i Aſiā nauigauit:ſeq; & aliis ſine dubio eloquētiæ ac ſapiētiæ magiſtris. Sed præcipue tamē Apollonio Molōi quē romæ quoq; audierat:rhodi rurſus reformādū: ac uelut recoquēdū dedit.Tū dignū oꝑe prætiū tinūit:cū iter ſe cōgruūt præcepta & experimēta.

Q uæ in ſuſcipiendis cauſis oratori obſeruanda ſint.

Vm ſatis in oē certamē uiriū fecerit:prima ei cura i ſuſcipiendis cauſis erit.In qbus
c defendere qdē reos ꝓfecto q̄ facere uir bonus malet:nō tamē ita nomē ipſum accuſatoris horrebit:ut nullo neq; publico neq; priuato duci poſſit officio: ut aliquē ad reddēdā rōnē uitæ uoce.Nā & leges ipſæ nihil ualent:niſi actoris idonea uoce munitæ.Et ſi pœnas ſceleꝝ expetē fas nō ē:ut ſcelera ipſa ꝓmiſſa ſint & licētiā malisdari certe cōtra bonos ē.Q uare neq; ſocioꝝ q̄relas:nec amici uel ꝓpīqui necē:nec eruptūras in rē.p. cōſpiratiōes multas patiet᷑ orator:nō pene nocētiū cupidus:ſed emēdādi uitia corrigendiq; mores. Nā q̄ rōne traduci ad meliora nō poſſūt:ſolo metu cōtinent᷑.Itaq; ut accuſatoriā uitā uiuere: & ad defendēdos reos.prīo duci ꝓximū latrocinio ē:ita peſtē iteſtinā ꝓpulſare cū ꝓpugnatoribus pīæ cōparādū.Iōq; prīcipes i re.p.uiri nō detractauerūt hāc officii ptē:creditiq; ſūt ēr

clari iuuenes obſidē rei.p.dare malo⁊ ciuiū accuſatiōem: qa nec odiſſe īprobos:nec ſimultates prouocare:niſi ex fidutia bonæ mē tis uidebāt. Idq; cū ab Hortēſio:Lucullo:Sulpitio:Cicerone: Cæ ſare plurimis aliis:tū ab utroq; Catōe factū ē:quo⁊ alter appella tus ē ſapiēs:alter niſi credit fuiſſe uix ſcio:cui reliquerit huius no minis locū:nāq; defendat omnis orator idē portūq; illū eloquen tiæ ſuæ ſalutarē:nō ēt pyratis patefaciet:duceturq; ī aduocationē maxime cā. Quoniā tamē omnes qui nō īprobe litigabūt: quo⁊ certe pars eſt:ſuſtinere nō pōt unus:aliqd etiā cōmendantiū pſo nis dabit:& ipſo⁊ q iudicio decernēt:aut optimi cuiuſq; uolūta te moueatur. Nāq; hos & amiciſſimos habebit uir bonus. Sūmo uendū uero ē utrūq; ambitus genus:uel potētibus cōtra humiles uēdicādi operā ſuā:uel illud ēt iactātius:mīores utiq; cōtra digni tatem attolendi.non.n.fortuna cauſas uel iuſtas uel īprobas facit. neq; uero pudor obſtet:quo mīus ſuſceptā:cū melior uideret lītē cognita īter diſcēdū iniqtate dimittat:cum prius litigatori dixerit uerū. Nā & ī hoc maximū:ſi æq iudices ſumus beneficiū ē: ut nō fallamus uana ſpe litigantē. Neq; n. dignus opera patroni:q non utitur cōſilio. Et certe nō cōuenit ei:quē oratorē eſſe uolumus iniu ſta tueri ſcientē. Nā ſi ex illis q̄s ſupra diximus cauſis falſum tue bit:Erit tamē honeſtū quod ipſe faciet:gratis ne ei ſemp agendū ſit:tractari pōt. Quod ex prima ſtatim fronte diiudicare īprudē tiū ē. Nā q̄s ignorat:qn id lōge ſit honeſtiſſimū:ac liberalibus di ſciplinis:& illo quē exigimus aīo digniſſimū:non uendere operā. nec eleuare tanti beneficii auctoritatē? Cum pleraq; hoc ipſo poſ ſint uideri uilia qđ precium habent:cæcis hoc (ut aiunt) ſatis eſt nec quiſquā qui ſufficiētia ſibi (modica aūt hæc ſunt) poſſidebit: hunc quæſtū ſine crimine ſordiū fecerit. At res familiaris ampli us aliqd ad uſus neceſſarios exiget:ſecundū omnium ſapientiū le ges patiet ſibi gratiam referri:cum & Socrati collocatū ſit ad ui ctū:& Zeno:Cleātes:Chryſippus mercedes a diſcipulis accepta uerint. Neq; n. uideo quæ iuſtior acqrendi ratio:quam ex hone ſtiſſimo labore:& ab iis de quibus optime meruerit:quiq; ſi nihil īuicē præſtent:indigni fuerit defenſione:quod quidem non iuſtū modo:ſed neceſſarium etiā eſt:cū hæc ipſa opera tempus ue om ne alienis negociis datum:facultatem aliter acqrendi recidāt. Sed tum quoq; tenēdus ē modus:ac plurimū refert:& a quo accipiat: & quantum:& quouſq;:paciſcendi quidē ille piraticus mos:& i ponentiū periculis precia procul abominanda negociatio: etiam a mediocriter īprobis aberit. Cum præſertim bonos homines bo naſq; cauſas tuēti non ſit metuēdus ingratus:quid ſi futurus? ma lo tamen ille peccet:nihil ergo acquirere uolet orator:utraq; q̄ ſa tis erit:ac ne pauper quidem tāquam mercedem accipiet: ſed mu tua beniuolentia utetur:cū ſciat ſe tanto plus præſtitiſſe:quia nec uenire hoc beneficium oportet:nec perire. deniq; ut gratus ſit ad eum magis pertinet qui debet.

Bartholomei Merulæ an notationes in reliquas Fabii Quītiliani deprauatiōes.

Nam q̄s ignorat: qn id lō ge ſit honeſtiſſimū: ac libera libus diſciplīs:& illo quē exi gimus aīo digniſſimū nō uē dere opam:nec leuare tāti be neficii auctoritatē. Eleuare re ctius īpleriſq; exēplaribus & ſignate legi cōſpexi. q̄ lectio a nobis ꝓbatur:leuare. n. ē la borē extenuare: ut ego hoc a faſce leuabo:at eleuare ſignifi cat deprimere:ut apud ꝓper tium eleua aſſiduos copia lō ga uiros. At ſi res familia rius āplius aliqd ad uſus ne ceſſarios exiget:ſecūdū oium ſapiētiū leges patiet ſibi gra tiā referri:quū & ſocrati colo catū ſit ad uictū. Ariſtoxenus (ut laertius tradit) Socrate ſeruiſſe ſcribit:& ſculpſiſſe la pides: opuſq; illius eē grās: q̄ ſūt ī arce ueſtitas:unde illū & timon in ſillis ſculptorē lapi dū dixit. Lege loquens uafer: rhetor:lapidūq; politor: Idē Ariſtoxenus tradit Socratē pecunias ex miniſterio ſuo ad neceſſariū uictum congre gare ſolitum: Quod recte fa ctum eſſe fabius affirmat.

Sed tū quoq; tenendus eſt modus: ac plurimū refert & a quo accipiat: & q̄tū: & quo tiſq;: paciſcēdi qdē ille pirati cus mos:& īponentiū piculis p̄cia: ꝓcul aboīanda: paciſcē da negociatio:ēt a mediocri ter īprobis aberit. Quid ſibi fabius uelut hoc ī loco:ne īpe qdem ſi uiuat intelliget:adeo mēdoſus ē eius codex. q̄re ita hic locus emēdet:quo fabius nitore ſuo cādidus ſit. Corri get igr̄ hoc pacto. ſi loco quo tiſq; dictōis:repōet quouſq;: & paciſcēda expūget tanq̄ di ctio ſupflua: hoc mō. Sed tū quoq; tenēdus eſt modus: ac plurimū r̄fert:& a quo accipi at:& q̄tū:& quouſq;: paciſcē di qdem ille piraticus mos:& īponentiū piculis p̄cia procul abominānda negociatio: ēt a mediocriter īprobis aberit.

Quū p̄ſerti bonos hoīes bo naſq; cauſas tuēti nō ſit me tuēdus īgratus: q ſi futurus: malo tamē peccet. hic quoq;

locus detractione unius litteræ ob/scurior uidetur. Sic autem optime posse corrigi uidetur: si qui relatiuo .d. litteram addiderimus: ut per interrogationem legatur hoc modo. Quum præsertim bonos homines bonasque causas tuenti non sit metuendus ingratus: quid si futurus? malo tamen ille peccet. Præterea paulo inferius legitur in plerisq; codicibus: quum sciat se tanto plus præstitisse: uera lectio erit præstitisse.

Nihil ergo acquirere uolet orator? utraque q̄ satis erit: ac ne pauper quidem tanquam mercedē accipiet, sed mutua beniuolentia utetur. De prauatus est hoc etiā in loco Fabius: hoc igitur modo a quibusdam corrigitur: non enim utraq; : sed ultra legitur hoc modo. Nihil ergo acquirere uolet orator? ultra quam satis erit nihil. Respondet enim obiectioni Fabius: ac nihil ultra q̄ satis est oratori ac querēdum ait.

p Roxima discēdæ causæ ratio q̄d est oratoris fundamentū. Docet Fabius oportere oratorem optima a litigatore causam discere: antequam ad agendum descendat: ne faciat ut nonnulli uulgo: qui inter subsellia: aut eodem matutino iactātia ingenii sese didicisse gloriantur. Nōnulli uero patiuntur se causas doceri ab amicis litigatoris. Sed quum ad dicendum uenerint: clamore omnia complent: dicuntque: quæ nihil ad causam faciunt: hec inquam omnia euitanda esse pacute colligit Fabius. Aliquod & ambitio puertit qui partim tanquam occupati: semperq; aliud habentes & cetera. Mutatione interdum unius litteræ plerūque euenire solet: ut totus sensus confundatur: id quod hoc in loco intueri facile uel parum doctus poterit. emendabitur igitur Fabii lectio optime si aliquos: non aliquod legerimus: hoc modo. Aliquos & ambitio peruertit. Nonnūquam etiā inter ipsa subsellia didicisse se gloriantur. Subsellia quid hoc in loco significent: nequaquam silentio prætereundum arbitror: legimus siquidem apud Fabium in decimo ubi de portio latrone loquitur Subselli/um accipi pro sede in foro: ubi iudices electi in publico iudicio sedebāt: Subsellia præterea erant in curia ubi senatores sedebant: id quod ostendit Cicero in oratione: quam habuit

Quæ in discēdis causis oratori obseruāda sunt.

p Roxima discēdæ causæ ratio: quod ē oratoris fundamētū. Neq; n. quisquā tam īgenio tenui reperitur: q cū omnia quæ sunt ī causa diligēter cognouerit: ad dicēdū certe iudicē non sufficiat: sed eius rei pauciſſimis cura est. Nam ut taceam de negligētibus: quoꝝ nihil refert: ubi litium cardo uertatur: dū sint quæ uel extra causam ex personis ac communi tractatu locorū occasionē claman/di largiantur: aliquos & ambitio peruertit: q partim tanquā occupati: semperq; aliud habentes: quod ante agendum sit: pridie ad se uenire litigatorē: aut eodem matutino iubēt. nōnūq̄ etiam inter ipsa subsellia didicisse se gloriant̄ : parti iactātia ingenii: ut res cito accepisse uideant̄ : tenere se & itelligere pene priusq̄ audiant mētiti. Cum multa & diserte summisq; clamoribus: quæ nequæ ad iudicē neq; ad litigatorem pertineant: decātauerint. bene sudātes beneq; comitati p forū reducāt̄ . ne illas quidē tulerim delicias eoꝝ: q doceri amicos suos iubent: q̄q̄ minus mali est: si illi saltē recte discant: recteq; doceant. Sed qs discet tā bene q̄ patronus? Quomodo aūt sequester ille & media litiū manus: & quidā iterpres impendet æquo aīo laborē in alienas actiones: cum dicturus ip se nō sit. Pessime uero cōsuetudinis libellis esse contētū: quos cōponit: aut litigator: q confugit ad patronū: qa liti ipse non sufficit: aut aliqs ex eo genere aduocatorū: qui se nō posse agere confitent̄ . Deinde faciunt id quod est in agendo difficillimū. Nam q iudicare qd dicendū: qd dissimulandū : quid declinandū: imitandū ue fingendū etiam si potest . Cur non sit orator? quando quod difficilius est facit : Hi porro non tantū nocerent: si omnia scriberent: uti gesta sunt . Nūc consiliū & colores adiiciūt: & aliq̄ peiora ueris : quæ pleriq; cū acceperūt mutare nefas habent & uelut themata ī scholis posita custodiunt. Deide depræhenduntur : & causam quā discere ex suis litigatoribus noluerūt : ab aduersariis discunt. Liberū igit̄ demus ante oīa iis: quoꝝ negotiū erit tēpus ac locū: exhortemurq; ultro: ut oīa quanlibet uerbose : & unde uolent repetita ex tēpore exponāt: nō. n. tam obest audire superuacua: q̄ ignorare necessaria. Frequēter aūt & uulnus & remedium in iis orator iueniet: quæ litigatori in neutrā partem habere momentū uidebantur. nec tanta sit acturo memorie fiducia: ut subscribere audita pigeat: nec semel audisse sit satis: cogendus eadem iterū ac sæpius dicere litigator: non solum quia effugere aliqua prima expositiōe potuerūt : præsertim hominem quod sæpe euenit imperitum . Sed etiam ut sciamus an eadem dicat . Plurimi enim mentiuntur . & tanquā non doceant causam: sed agant: non ut cum patrono : sed cū iudice loquantur . Quapropter nunquam satis credēdum

est:sed agitãdus oĩbus modís & turbãdus & euocandus. Nã ut medicis nõ apparẽtia mõ uitia curãda sunt:sed ẽt iuenienda q̃ latẽt:sæpe ea ipsis q̃ sanãdi sunt occulẽtibus:ita aduocatus plura q̃ ostẽdũt aspiciat:nã cũ satis ĩ audiendo patiẽtiæ ipenderit:ĩ aliã rursus ei psonã trãseundũ ẽ: agẽdusq; aduersarius: ꝓponẽdũ qcqd recipit ĩ eiusmõi disceptatiõe natura. Interrogãdus q̃ ifestissime ac premendus:nã dũ oĩa q̃rimus: aliq̃do ad ueꝝ ubi mĩme expectauimus ꝓuenimus: in sũma optimus ẽ in discẽdo patronus ĩcredulus:ꝑmittit.n. litigator oĩa.testem.populũ.paratissimas cõsignatiões. Ipsum deniq; aduersarium quædam non negaturũ.Ideoq; opus est intueri omne litis instrumentum:quod uidere non est satis:perlegendũ erit.Nam frequentissime aut non sunt omnino quæ promittebantur:aut minus continẽt:aut cum alio aliquo nocitura permixta sunt:aut nimia sunt: & fidem hoc ipso detractura:q; non habent modum.deniq; linum ruptum: aut turbata cæra:aut sine agnitione signa frequenter inuenies: q̃ nisi domi excusseris:in foro inopinata decipiẽt:plusq; nocebũt destituta:q̃ non promissa nocuissent.Multa etiam quæ litigator nihil ad causam pertinere crediderit:patronus eruet: modo per omnes tradidimus argumẽtorũ locos eat: quos ut circunspectare in agendo:& attentare singulos minime cõuenit:propter quas diximus causas:ita etiã in discendo rimari necessarium est:quæ personæ:quæ tempora:quæ loca: instituta:instrumenta:cæteraq;:ex quibus non tantum illud qđ est artificiale ꝓbationis genus colligi possit: sed q metuendi testes:quo modo sint refellẽdi:nam plurimum refert iuidia reus ac odio an contemptu laboret:quorum fere pars prima superiores:proxima pares:tertia humiliores premit:sic cãm perscrutatus propositis ante oculos omnibus quæ ꝓsint noceant ue.tertiam deinde personam induat iudicis. fingatque apud se agi causam.& quod ipsum nouisset de eadem re pronunciaturꝝ:id potentissimum apud quẽcunq; agetur existimet.& sic eum raro fallet euentus.aut culpa iudicis erit.

Quæ seruanda in agendis causis oratori sint.

Quæ sunt in agẽdo seruanda toto fere opere executi sumus.pauca tamẽ ꝓpria huius loci quæ nõ tam dicendi arte q̃ officiis agendi continent:attingã: Ante oĩa ne(qđ pleriq; accidit)ab utilitate eum causæ præsentis cupido laudis abducat.Nã ut gerẽtibus bella nõ semp exercitus ꝑ plana & amœna ducendus est:sed adeundi plerũque aspi colles:expugnãdæ ciuitates q̃libet præcisis ꝑpositæ mõtibus:aut operꝝ mole difficiles:ita oĩo gaudebit qđẽ occasiõe latius decurrẽdi:& æquo cõgressa cãpo totas uires populariter explicabit.at si iuris anfractus:aut eruẽdæ ueritatis latebras adire cogetur:nõ obequitabit:nec illis uibrãtibus cõin senatu in Catilinam.Erant etiam subsellia sedes in Theatro. Suetonius ĩ augusto.Facto igitur decreto patrum:ut quotiens quid spectãdi usquã publice ederetur:primus subselliorum ordo uacaret senatoribus. Dicebantur etiam Subsellia:ubi sedebãt rei & accusatores & testes & q iudiciũ spectabãt ĩ foro: id qđ apud ciceronẽ multis ex locis percipi põt: de his nunc etiam fabius intelligit.

Quæ neq; ad iudicem:neq; ad litigatorem pertineat:decantauerint: bene sudentes.Si quis diligentius ĩspexerit:facile cognoscet:duobus in locis deprauatum esse assignatum Quintiliani locum: pertineãt enim nõ ꝓtineat ut ad multa referaẽ:& sudantes non sudẽtes si quis legerit is profecto rectissime sensum eliciet.

Exhortemurq; ultro: ut omnia quãlibet uerbose:& unde uolent repetita ex tempore exponat. Quis non uidet legendum esse exponant plurali numero: ut referaẽ ad illud pronomen iis.

Nec semel audisse satis sit:cogendus eadem iterum ac sæpius dicã litigator.Cudices fere omnes hac nostra tẽpestate ita sunt deprauati: ut nisi ferueat lector aure uaporata(ut ait Persius):nihil ex falsa lectiõe colligi possit: hic enim mutatione unius dictionis:sensus nusquam percipi potest: Quare ita corrigetur. Si loco dicã dicere reposuerimus hoc modo. Nec semel audisse satis sit: cogendus eadem iterum ac sæpius dicere litigator.

Multa etiam quæ litigator nihil ad causam ꝓtinere crediderit patronus eruet:mõ ꝓ oẽs quos tradidius argumẽtoꝝ locus eat.Ridicula hæc nra ꝓuicia nonnullis fortasse uidebitur:q; tã scrupulosa cura paruula

queq; emendemus. At quo/niã reliquos errores ex qntiliãi codice corrigẽdos ſuſcepimus: hic quoq; locus ſic emẽdet ut argumẽtoꝝ locos nõ locus legãus: hoc pacto: mõ p oẽs argumẽtoꝝ locos eat.

Sic cauſam perſcruptatus ꝓpõſitis ante oculis oĩbus: q̃ proſint noceãt ue: Miror unde tãta iſcitia emanarit: ut legat pſcruptatus: quũ pſcrutor ſine ꝑ ſcribatur: Quis neſcit ꝓterea ante ꝓpoſitionem accuſatiuũ caſum poſcere. Ita igr legat. Si cauſam pſcrutatus ꝓpoſitis ãte oculos oĩbꝫ: q̃ ꝓſint &c. Quæ ſũt i agẽdo ſeruãda: toto tere ope exercuti ſumus. Oratorẽ pfectũ & cõſumatũ iſtituẽs Fabius: de officio eius multa diſſerit & ãte oĩa diſſimuladã eẽ eloquẽtiã docet: poſtremo ſi ꝓtinus reſpõdẽdũ fuerit: qd agẽdũ ſit: accuratiſſime colligit.

Quæ oĩa nũdũ fiunt laudãtur: ſed quũ facta ſũt. Obſcurior hic locus uidet eẽ: ſed ſi aliter ſcribat: nitidus & apertus erit: nundũ. n. ꝓ non adhuc hic neq̃q̃ accipit: ſed non ſeparãda ẽ ab ea pticula dũ: ut nõ iũgat cũ uerbo laudãt: Ita igr legẽt. Quæ oĩa nõ dũ fiũt laudãt. Nec ullo faſtidio laborabit orator nõ agendi cãs minores q̃tã ifra eũ ſint: Mutatiõe unius dictionis nullus hic ſenſus elici poterit. Emẽdabit aũt hoc mõ ſi loco q̃tã: tanq̃ dictionẽ repoſuerimus: ut ita legat. Nec ullo faſtidio laborabit orator non agendi cauſas minores: tãq̃ ifra eum ſint. Sup oĩa pit illa: q̃ pluri mũ oratori & auctoritatis & fidei confert modeſtia: ſi a uiro bono ĩ tabulã latratorẽq; cõuertit. Quid ſibi cũ tabula uelit qntiliãus ignoro: ſed ſimilitudine: quã r hẽt cũ t falſo ſcriptũ eſt tabula: quũ rabula dicendũ fuerit. Eſt. n. rabula quẽ nunc aduocatũ dicimus a rabie dictus q̃ſi rabioſus uel a radendo. i. auferẽdo ut uoluit põpeius: Cicero in oratore. Non. n. declamatorẽ aliquẽ de ludo: aut rabulã de foro: ſed doctiſſimũ aut pfectiſſimum quærimus.

citatiſq; ſententiis uelut miſſilibus utetur: ſed operibus & cunicu lis & iſidiis & occultis artibus rem geret: Q uæ omnia nõ dũ fiũt laudãt: ſed cum facta ſunt: unde etiam cupidiſſimis opionis plus fructus uẽit: nã cum illa dicẽdi uitioſa iactatio ĩter plauſores ſuos detonuit: reſurgit uera & uirtutis fortior fama: nec iudices a quo ſint moti diſſimulant: & doctis credit: nec eſt orationis uera laus: niſi cum finita eſt. Veteribus quidem etiam diſſimulare eloquentiam fuit moris: ldq;. M. Antonius præcipit: quo plus dicẽtibus fidei: minuſq; ſuſpecte aduocatoꝝ inſidiæ forent: ſed illa diſſimulari quæ tum erat potuit: nondum. n. tãtum dicendi lumen acceſſerat: ut etiam per obſtantia erumperet: quare artes q̃dem & conſilia lateant: & quicquid ſi depræhenditur perit. hactenus eloquentia ſecretum habet. Verboꝝ quidem delectus: grauitas ſententiarum: figurarum elegantia: aut non ſunt: aut apparent: ſed uel propter hoc ipſum oſtentanda nõ ſunt: quod apparent: aut ſi unũ ex duobus eligendũ: cauſa laudetur potius q̃ patronus: Finem tamẽ hũc præſtabit orator: ut uideatur optimã cauſam optime egiſſe. Illud certum erit neminem peius agere q̃ qui diſplicẽte cauſa placet. neceſſe eſt enim extra cauſam ſit quod placet: nec ullo faſtidio laborabit orator non agẽdi cauſas minores tanquam ifra eũ ſint: aut detractura ſit opinioni minus liberalis materia: nam & ſuſcipiendi ratio iuſtiſſima eſt: officium: & optandum etiam: ut amici q̃ minimas lites habeant: & abũde dixit: bene quiſq; rei ſatiſſecit. at quidam etiam ſi forte ſuſceperint: negocia paulũ ad dicendum tenuiora extriſecus adductis ea rebus circunliniunt: ac ſi deſcenderint alia conuitiis implent uacua cauſaꝝ: ſi cõtingit ueris: ſi minus fictis: modo ſit materia ingenua: mereaturq; clamorem dum dicitur. Q uod ego adeo lõge puto ab oratore perfecto: ut eum ne uera qdem obiecturum: niſi id cauſa exigit credam. Ea eſt. n. ꝓrſus canina (ut ait Appius) eloquentia: cognitura maledicẽdi ſubire: quod faciẽtibus: & male audiẽdi præſumẽda patiẽtia eſt. Nã & ĩ ipſos fit ĩpetus frequẽter q egerũt: & certe patroni petulãtiã litigator luit: ſed hæc minora ſunt ipſo illo uitio animi: quo maledictus a malefico nõ diſtat: niſi occaſiõe: Turpis uoluptas & ihumana: & nulli audiẽtiũ bono grata: a litigatoribus qdẽ frequenter exigit: q ultionẽ malũt q̃ diffenſionẽ. Sed neq; alia multa ad arbitrium eorũ faciẽda ſunt. Hoc qdẽ qs hoĩum liberi mõ ſanguinis ſuſtineat petulãs eẽ ad alterius arbitriũ. Atq ẽt ĩ aduocatos partis aduerſæ libẽter nõnulli iuehũt: qd niſi forte meruerit: & ihumanũ ẽ: reſpectu coĩum officioꝝ: & tum ipſi q dicit iutile: nã idẽ iuris reſponſuris dat: tũ cauſæ contrariũ: qa plane aduerſarii fiunt & inimici: & quãtuluncũq; iis uitiũ eſt: cõtumelia augetur. Super omnia perit illa que plurimum oratori & auctoritatis & fidei affert modeſtia: ſi a uiro bono ĩ rabulam latratoremq; cõuertit: compoſitus nõ ad animum iudicis ſed ad ſtomachũ litigatoris. Frequenter etiã ſpẽs libertatis deducere ad temeritatẽ ſolet: non cauſis mõ: ſed ipſis ẽt

qui dixerunt periculosam. Nec immerito Pericles solebat optare: ne quod sibi uerbum in mentem ueniret: quo populus offenderetur. Sed quod ille de populo: id ego de omnibus sentio: qui tantum dē possunt nocere. Nam quæ fortia dum dicunt uidebant. stulta cū læserūt uocāt. Nūc quia uariū fere ꝓpositū agētiū fuit: & quorundam cura tarditatis: quorundam facilitas temeritatis crimine laborauit: quē credam forte ī hoc oratoris modū: tradere nō alienū uidet. Affert ad dicendū curæ semper quantū plurimū potest: neq; n. solū negligentis & mali: & in suscepta causa perfidi ac proditoris est peius agere q̄ possit. Ideoq; ne suscipiendæ quidem sunt causæ plures: q̄ quibus suffecturū se sciat. Dicet scripta q̄ res patiat plurima. Et ut Demosthenes ait: si continget & sculpta: sed hoc aut primæ actōes: aut quæ ī publicis iudiciis post interiectos dies dant permiserit. At cū protinus respondēdū est: omnia parari nō possunt: adeo ut paulo minus promptis ēt noceat scripsisse: si alia ex diuerso q̄ opinati fuerint occurrerit. Inuiti. n. recedūt a præparatis: & nota actione respiciūt: requiruntq; nū aliqd ex illis iterualiis: atq; ex tempore dicēdis īseri possit: qđ si fiat nō cohæret: nec cōmissuris mō ut ī opere male iūcto hiātibus: sed ipsa coloris inæqualitate detegit. Ita nec liber ē ipetus: nec cura cōtexta: & utrūq; alteri obstat. Illa. n. quæ scripta sūt retinēt animū: nō sequūt. Itaq; ī his actōibus omni (ut agricolæ dicunt) pede stādū ē. Nam cū in ꝓpositiōe ac refutatōe cā cōsistat: q̄ nr̄æ partis sūt: scripta eē possunt: quæ ēt respōsuꝝ aduersariū certū est (Est. n. aliquādo certū) pari cura refellūt. Ad alia unū paꝝ afferre possumus: ut cām bene nouerimus: alteꝝ ibi sumere: ut dicēte aduersariū diligēter audiamus: licet tamē præcogitare plura: & aium ad oēs causas exponere. Idq; est tutius stilo quo facilius & omittit cogitatio: & transfert: sed siue ī respōdēdo fuerit subito dicēdū: siue quæ alia ita exegerit rō: nunquā pressū se ac depressum credet orator: cui disciplina & studiū & exercitatio dederit uires ēt facilitatis: quēq; armatū semp: ac uelut ī ꝓcinctu stātē: nō magis unquā in causis oratio: q̄ ī rebus quottidianis ac domesticis sermo deficiet: nec se unq̄ pp hoc oneri subtrahet: mō sit causæ discēdæ tēpus: nā cætera semp sciet.

De genere dicendi.

Vpereſt ut dicā de genere oratonis: hic erat ꝓpositus a nobis diuisiōe pria locus tertius: nā ita ꝓmiserā me de arte: de artifice: đ ope dicturū. Cū sit āt rhetorices atq; oratoris opus ora: pluresq; eius formæ sicut ostēdā: ī oibꝫ iis & ars ē & artifex: plurimū tamē iuicē differt: nec solū spē: ut signū signo: & tabula tabulæ: & actōi actio: sed genere ipso: ut a græcis tuscanicæ statuæ: & asiāus eloq̄ns attico. Suos āt hæc operꝝ genera: q̄ dico: ut auctores: sic ēt amatores habēt: atq; iō nōdū est ꝓfectus orator: a nescio an ars ulla nō solū qa aliud ī alia magis emiet: sed q̄ nō una oībus forma placuit: parti cōditōe uel tēporꝝ uel locorꝝ: parti iudicio cuiusq; atq; ꝓpositō: primi quoꝝ qdē opa: nō uetustatis mō gra ui

Hunc qui uariū fere propositum fuit agentium: & quorundam cura tarditatis Quorundā facilitas temeritatis crimine laborauit: quē credam fore in hoc oratoris modum: tradere non alienū uidetur. Nisi aliter legatur assignatur locus nullus sensus elici poterit: nec ordo etiam procedet: nam pronomen illud hunc nullum uerbum habet: unde regi possit. nec quid referat relatiuum qui: aut unde regatur īueniri potest: quare aliter legendum esse nemo non uidet: Ita fiet aptus: si nūc ut sit aduerbiū tpis nō hunc legerimus: & q addita a littera scribetur: hoc modo. Nunc quia uarium fere propositum agentiū fuit: & quorundam cura tarditatis: Quorundam facilitas temeritatis crimine laborauit: quem credam fore in hoc oratoris modum: tradere non alienum uidetur.

Sed siue respondendis fuerit subito dicendum: siue q̄ alia ita exegerit ratio: nunq̄ pressum se hac deprehēsum credet orator: quū disciplina & studiū & exercitatio dederit uires ēt facilitatis. Deprauatū ēt hūc locū qdā ita emēdant. Illud. n. participale nomē respōdēdis expungūt: & respōdēdo addita ꝓpositiōe īlegunt: præterea pro ea cō iunctiōe quū: hoc pronomē cui locādū arbitrant: & hoc modo legūt. Sed siue ī respōdendo fuerit subito dicendū siue quæ alia ita exigerit rō: nunq̄ pressum ac depressum credet orator: cui disciplina & studiū & exercitatio dederit uires etiam facilitatis.

Supereſt ut dicam de genere oratoris: hic erat propositus a nobis in diuisione prima locus tertius: Totidem fere īgeniorum species esse: quot corporum formas cōspicimus. Hinc docet Fabius uarias esset in oratione species: quum ora differat non

solū spē: ut actiōi actio. sed ēt genere: ut asianus attico: Suos aūt amatores hīe hæc genera: ut ēt ī pictis tabulis dicit euenire. Clari pictores dicūt fuisse polygnotus atq; aglaophō: quoꝝ simplex color tam sui studiosos adhuc habet: ut illa ꝓpe rudia ac uelut futura mox artis primordia: maximis: q post eos extiterūt: auctoribus præferantur: ꝓprio quodam intelligendi mō: ut mea opinio fert: ābitu. post Zeusis atq; Parrhasius: nō multū æta te distantes (Circa peloponnesia ambo tēpora. Nā cum Parrhasio sermo Socratis apud Xenophontē iuenitur) plurimū arti addiderunt. Q uoꝝ prior luminum: umbrarūq; inuenisse rationē: secundus examinasse subtilius lineas tradit. Nā Zeusis plus mēbris corporis dedit: id amplius atq; angustius ratus: atq; ut existimant Homerū secutus: cui ualidissima quæq; forma etiā ī fœminis placet. Ille uero ita circunscripsit oīa ut eū legū latorē uocent: quia deoꝝ atq; heroū effigies: quales ab eo traditæ cæteri tāq; ita necesse sit sequunt. Floruit aūt Circa Philippū & usq; ad successores Alexādri pictura præcipue: sed ex diuersis uirtutibus: nam cum Protogenes rōne: Pāphilus ac Melanthius facilitate. Antiphilus cōcipiendis uisionibus: quas φαντασιας uocāt Theon samius ingenio & gratia: quā ipse ī se maxime iactat. Apelles ē præstātissimus. Euphranorē admirādū facit: q; & cæteris optimis studiis inter præcipuos. & pingendi fingēdiq; idem mirus artifex fuit. Similis ī statuis differētia. nā & duriora & tuscanicis proxima Calō atq; Egesias: Iam minus frigida calamis: molliora adhuc supra dictis Myrō fecit. Diligentia ac decor ī Polycleto supra cæteros: cui q̄q̄ a pleriſq; tribuatur palma: tamen ne nihil detrahatur deesse pondus putant. Nam ut humanæ formæ decorem addiderit supra uerum: ita non expleuisse deoꝝ auctoritatem uidet: quin ætatē quoq; grauiorem dicit refugisse nihil ausus ultra læues genas: atq; Polycleto defuerunt. Phidiæ atq; Alcamēi dant: Phidias tamē diis q̄ hoibus efficiēdis melior artifex tradit. in ebore uero lōge citra emulū uel si nihil nisi Mineruā athēis: aut Olympiū ī elide Iouē fecisset: cuius pulchritudo adiecisse aliqd ēt receptæ religioni uidet: adeo maiestas opis deū æq̄uit. Ad ueritatē Lysipū & praxitelē accessisse optime affirmāt. Nā Demetrius tāq; nimius ī ea repræhēdit: & fuit similitudis q̄ pulchritudis amātior. In oīone uero si spēs ītueri uelis: totidē pene repies ingenioꝝ: quot corpoꝝ formas: sed fuerunt q̄dā genera dicēdi cōditōe tēpoꝝ horridiora: alioqn magnā iā uim ingenii præseferētia. Hic sūt Lelii: Africani: Catones: Gracchiq;: quos tu licet Polignotos uel calones appelles: Mediā illā formā teneāt. L. Crassus. Q u. Hortēsius: tū deide efflorescat nō multū iter se distātiū tēpore orator ingens, puētus. hic ui Cæsaris: idolē Cælii: subtilitatē Calidii: grauitatē Bruti: acumē Sulpitii: acerbitatē Cassii: diligētiā Pollionis: dignitatē Messalæ: sanctitatē calui reperimus. In his etiam quos ipsi uidimus copiā Senecæ: uires Africāi: maturitatē Afri: iucūditatē Chrispi: sonū Trachali: elegātiā Secūdi. At. M. Tullīū nō illū hēmus Euphranorē circa plurium artiū spēs præstantē: sed ī oībus q̄ ī quoq; laudant eminētissimū. Q uē tamē & suoꝝ hoies

solū spē: ut actiōi actio. sed ēt genere: ut asianus attico: Suos aūt amatores hīe hæc genera: ut ēt ī pictis tabulis dicit euenire. Clari pictores dicūt fuisse polygnotus atq; aglaophō: quoꝝ simplex color: tam studiosos sui adhuc habet: ut illa ꝓpe rudia ac uelut futura mox artis primordia: maximis: q post eos extiterūt: auctoribus præferant: Polygnotus thasius nōageſima olympiade floruit: hic primus mulieres lucida ueste pinxit: capita earū uittis uersicoloribus opuit: plurimūq; picturæ primus cōtulit. Huius tabula erat ī porticu pompeii: q̄ ante curiā eius fuerat. Delphis ædē pinxit. Athēis porticū q̄ poetile uocat gratuito: eadē olympiade clarus etiā fuit aglaophō: ut scribit Plī. Similis ī statutis differentia: nā & duriora & tuscanicis ꝓxima Calō atq; Egesias Lami frigida calamis molliora adhuc supra dictis Myrō fecit. Quæ nam sit ista ī statutis differētia ne quaq̄ itelligo. Sed Statius. t. erasa legēdū ē. Secūdus ē locus emēdādus uidet: nā ubi lami legit culpa librariorū: cōstituēdæ sūt hæ duæ particulæ: iā minus: & ita leget: Similis in statuis differētia: nā & duriora & tuscaniis ꝓxima calō atq; Egesias: iam minus frigida calamis: molliora adhuc supradictis Myron fecit. Videt āt hoc sumptū ex cicerone ī libro de claris oratoribus: cuius uerba hæc sūt. Quis. n. eoꝝ: q hæc miora aiaduertūt: nō itelligit Canachi signa rigidiora ee: q̄ ut imitēt ueritate? Calamidis dura illa qdem. Sed tamē molliora: q̄ ea Canachi.

Sed fuerūt q̄dā genera dicēdi sed cōditōe tēpoꝝ horridiora: alioq iā magnā uī ingenii p̄ seferētia. Totum fere hoc caput sumptū uidet ex cicerone de claris oratoribus. itaq; ille quū de genere dicēdi differit: ita scribit: Cur igitur lysias & hypides amatur: quū penitus ignoret cato. Antiqor ē huius sermo & q̄dam

tēpoꝝ īcessere audebāt:ut timidiorē:& Asianū:& redundātē:& ī repetitōibus nimiū:& ī salibus aliquādo frigidū:& ī cōpositiōe fractū exultantē:ac pene quod ꝑcul absit uiro molliorē. Postea uero q̄ triū uirali ꝑscriptōe cōsumptus ē:passim qui oderāt:q̄ ĩuidebāt:q̄ æmulabant:adulatores etiā præsentis potētiæ nō respōsuꝝ ĩuaserūt. Ille tamē q̄ ieiunus a q̄busdā atq; aridus habet:nō aliter ab ipsis inimicis male audire:q̄ nimiis floribus & ĩgenii affluentia potuit:falsum utrūq;. sed tamē illa mentiēdi ꝑprior occasio præcipue uero presserunt eū:q̄ uideri atticoꝝ imitatores cōcupiebāt. Hæc manus quasi q̄busdā sacris initiata:ut alienigenā:& uiꝝ superstitiosū deuictūq; illis legibus īsequebant. Vnde nunc quoq; arridi & exuci & exangues. Hi sunt.n.qui sue ibecillitati sanitatis appellationē:quæ ē maxima contraria obtendāt:q̄ quia clariorē uim eloquētiæ uelut solē ferre nō possunt:umbra magni nominis delitescūt:quibus qa multa & pluribus locis Cicero ipse respōdit:tutior mihi de hoc desseren di breuitas erit. Et antiq̄ qdē illa diuisio inter atticos atq; asiāos fuit: cū ii pressi & ītegri:Contra īflati illi & inanes haberent. In his nihil superflueret:illis iudicium maximū ac modus deesset. Quod quidem quorum & sancta est:hoc putant accidisse:quod paulatim sermone græco in proximas asiæ ciuitates īfluente nondū satis periti loquēdi facundia cōcupierint. Ideoq; ea quæ proprie signari poterant circuitu cœperit enūciare:ac deide in eo perseuerauerint:mihi autem orationis differentiam feciſſe & dicentium & audiētiū naturæ uidentur:quod attici limati quidē & emūcti:nihil īnane aut redundans ferebant. Asiana gens tumidor alioqn & iactantior uanio re etiam dicendi gloria īflata est. Tertium mox q̄ hæc diuidebāt: adiecerunt genus rhodium:quod uelut medium esse:atq; ex utroq; mixtum uolunt.neq;.n.attice pressi:neq; asiane sunt abūdantes: ut aliquid habere uideantur gentis:aliquid:auctoris. Aeschines enī q̄ hunc exilio delegerat locum:ītulit eo studia athenarum:quæ uelut fata quædam cælo terraq; degenerant. saporem illum atticū peregrine miscuerunt. Lenti ergo quidam ac remissi:non sine pōdere tamen:neq; fontibus puris:neq; torrentibus turbidis:sed lenibus stagnis similes habentur. Nemo igitur dubitauerit lōge esse optimum genus atticorum:ī quo ut est aliquid inter ipsos commune ideſt iudicium acre tersumq;:ita ingeniorum plurimæ formæ. Quapropter mihi falli multum uidētur:qui solos esse atticos credūt tenues & lucidos & significātes:sed quadam eloquentiæ frugalitate cōtētos:ac semper manum intra pallium cōtinentes. Nam quis erit hic atticus? sit Lysias:hūc.n.āplectūt amatores istius noīs modū. Nō igit iā usq; ad Coccū:& ātocidē remittemur. Interrogare tamē uelī an Socrates attice dixerit:nihil.n.tā est Lysiæ diuersum negabunt. At eius schola principes oratoꝝ dedit. Quera sīmilius aliqd Hypides atticus certe. At plus indulsit uoluptati. Transeo plurimos Lycurgū Aristogitona:& iis priores Isæum:Antiphontē:quos ut homines iter se genere dissimiles:differentes dixeris specie. Quid ille horridiora uerba: ita.n.tū loq̄bantur: id muta: quod tamen ille non potuit: & adde numeros: & aptior sit oratori: ipsa uerba compone:& q̄si coagmenta: quod ne græci qdem ueteres facti tarūt: iā neminē antepones Catoni. Hæc manus q̄si q̄busdam sacris initiata: ut alienigenam & uirum superstitiosum: deuictumq; illis legibus insequæbantur: unde nunc quoq; arridi & exuci & exangues. Magna semper fuit inuidentium turba gemino dente aliorum fama detrahētiū: unde Cicero eloquētiū facile princeps: detractiōe nō caruit:nā tacitus scribit Ruffum carpsisse ciceronē tanq̄ supfluentē & loq̄cē. De quo etiā Plini. ī epistolis. Satirus ruffus inqt:cui ē cū cicerone æmulatio:& qui nō contētus ē eloquētia sæculi nri:& Iuuenalis: Ruffum q̄ toties cicero nē alobroga dixit: Brutus appellabat ciceronē elumbem & mollē:Caluus uero attritū: & exanguem. Et antiqua quidem illa diuisio inter atticos atq; asianos fuit:qn ii pssi & ītegri: Contra īflati illi & inanes habe/rentur. Cice. quoq; in li. de claris orato. docet hanc atticoꝝ atq; asianoꝝ fuisse eloquentiam his uerbis: Nam ut semel e pyrrheo eloquentia euecta est: omnes peragrauit insulas: atq; ita peregrinata tota asia est:ut se externis obtineret moribus: omnemque illam salubritatem atticæ ditiōis & quasi sanitatem perderet:ac loqui pene desciscēret: Hinc asiatici oratores non cōtemnendi quidem nec scelerita te nec copia:sed parum pressi: & nimis redundantes: Rhodii saniores: & atticorum similiores: Tria ergo colligit Fabius fuisse dicendi genera: Atticum: Asianū:& Rhodium. Trāseo plurimos Lycurgum: Aristogitona: & diis priores Isæū: Antiphontem: quos ut hoies iter se genere dissī/

miles:differentes dixeris ſpecie. Nuſq̄ legi Iſæũ & Antiphonem diis priores fuiſſe:ne ipſum qui dẽ fabiũ legiſſe arbitror: Iſæus enim & antiphon nõ ante deos fuere:ſed tempore demoſthẽis: cuius alter iſæus etiã præceptor fuit:quãuis Platonẽ quoq; audierit:iis igitur.d.eraſa legendũ ẽ:ut eos dicat fabius priores fuiſſe lycurgo & ariſtogitone. Quid deniq; demoſtenes:nõne cunctos illos tenues & circũſpectos: ſublimitate:ui:ĩpetu: cultu: compoſitione ſuperauit. Quid Cicero de demoſtene dicat:hoc ĩ loco ſcribẽdũ eẽ duxi. Nam plane quidẽ perfectum:& ĩ quo nihil admodum deſit demoſtenem facile dixeris. Nihil acute inuenirĩ potuit in eis cauſis quas ſcripſit: nihil ſubdole: nihil uerſute:quod ille non uiderit:nihil ſubtiliter dici: nihil preſſe:nihil enucleate:quo fieri poſſit aliqd limatius:nihil contra grãde:nihil incitatum:nihil ornatum:uel uerborum grauitate:uel ſententiarũ: quo quicq̄ eſſet elatius. Quid periclea? ſimilem ne creditus lyſiacæ gracilitati:quem fulminibus & cœleſti fragori comparãt Comici: dum ille conuicientur. Corrigẽdus eſt etiam hic locus: falſo.n. ille ſcribitur:quãdo illi legendũ ſit: ut ad periclis detractores & inuidos referatur:qđ Cicero ẽt ſignificare uidetur his uerbis. Iſtorum enim iudicio:ſi ſolum illud eſt atticum:ne pericles quidem dixit attice:cui primæ ſine controuerſia diferebãtur. Qui ſi tenui genere uteretur nunq̄ ab ariſtone poeta fulgere:tonare:pmiſcere græciã dictus eſſet.

Quod quando cõtingit: neſcio quo modo hilarior protinus renudet oratio:ut ĩ Zephyris:zopyriſque. Quomodo hoc ĩ loco renudet uerbum poſitum eſt:quando nihil ad rem faciat. Emendabitur enim ſi renidet: non renudet legerimus. Significat enim rẽidere lætum eſſe & florẽtem:quo uerbo frequenter utitur Macrobius in ſaturnalibus.

cuius modo fecimus mentionem Aeſchynes? nonne iis labor & audentior & excelſior? Quid deniq; Demoſtenes? nomen cunctos illos tenues & circũſpectos ſublimitate:ui:ĩpetu:cultu:cõpoſitione ſuperauit? non inſurgit locis? non figuris gaudet? non tranſlationibus nitet? non oratione ficta dat tacentibus uocem? non illud iuſiurandum per cæſos in marathone ac ſalamine propugnatores rei.p.ſatis manifeſto docet præceptorẽ eius Platonẽ fuiſſe? Quẽ ipſum:nũ aſianũ appellabimus plerũq; inſtinctis diuino ſpiritu uatibus cõparãdũ? Quid periclea? ſimilẽ ne credimus lyſiacæ gracilitati:quẽ fulminibus & cæleſti fragori cõparant comici:dũ illi cõuiciẽtur? Quid eſt igiẽ cur in iis demũ: q tenui uenula p calculos fluũt:atticũ ſaporẽ putent? ibi demũ thymum redolere dicãt:quos ego exiſtimo:ſiquod ĩ iis finibus uberius iuenerint ſolũ:fertilioremue ſegetẽ.negaturos aticã eſſe: quod pluſq̄ acceperit ſeminis reddat. Quia hãc eius terræ fidẽ Menander eludit. Ita nunc ſiqs nũc ad eas Demoſtenis uirtutes: q̄s ille ſũmus orator habuit:tamen q̄ defuiſſe ei: ſiue ipſius natura:ſiue lege ciuitatis uidenẽ adiecerit:ut affectus concitatius moueat:audiã dicẽtẽ:nõ fecit hoc Demoſthenes:& ſiqd exierit nũeris aptius fortaſſe non poſſit. Sed tamen ſiqd exierit:nõ erit atticũ. Melius de hoc nomine ſentiat:credantq; attice dicere eẽ optime dicere:atq; in hac tamẽ opinione perſeuerantes græcos magis tulerim:latina mihi facũdia:ut inuentione:diſpoſitione: cõſimilio:cæteriſq; huius generis artibo ſimilis græcæ ac ꝓrſus diſcipula eius uideẽ:ita circa rõnẽ eloquẽdi uix habere imitatiõis locũ: nãq; ipſis ẽ ſtatim ſonus durior:quãdo & iucũdiſſimas ex græcis litteras nõ habemus uocalem alterã conſonantẽ:qbus nullæ apud eos dulcius ſpirant:quas mutuari ſolemus:quotiens illoꝝ noĩbus utimur. Quod cũ contingit:neſcio quo modo hilarior: ꝓtinus renidet oratio:ut ĩ Zephyris zopyriſq;:quæ ſi noſtris litteris ſcribanẽ:ſurdũ quidẽ & barbaꝝ efficient ſonũ:& uelut ĩ locũ eaꝝ ſuccedũt triſtes & horridæ:quibus græcia caret. Nã & illa quæ ſexta ẽ noſtraꝝ pene non humana uoce: uel omnino nõ uoce potius iter diſcrimina dentiũ efflanda ẽ: quæ etiã cũ uocalem proximã accipit:quaſſa quodãmõ utiq;:quotiens aliquã cõſonantẽ frangit:multo fit horridior. Aeolicæ quoq; litteræ q̄ ſeruũceruũq; dicimus:etiã ſi forma a nobis repudiata ẽ:uix tamen nos ipſa perſequitur: Duras & illa ſyllabas facit:quæ ad cõiũgẽdas demũ ſubiectas ſibi uocales ẽ utilis:alias ſupuacua ut equos ac equũ ſcribimus:cũ ipſe etiã uocales duæ efficiãt ſonũ: qualis apud græcos nullus ẽ:ideoq; ſcribi illoꝝ litteras nõ põt. Quid quod pleraq; nos illa q̄ſi mugiente littera cudimus in qua nullũ græcæ uerbũ cadit? At illi.n.iucundã & ĩ fine præcipue q̄ſi timẽtẽ illius loco ponũt:q̄ ẽ apud nos rariſſima ĩ clauſulis: Quid qđ ſyllabæ nr̃æ.b.litterã &.d.ĩtiunt? adeo aſpe:ut pleriq; nõ antiquoꝝ qdẽ:ſed tamẽ ueteꝝ mollire tentauerĩt nõ ſolũ aduerſa ꝓ

dicendo:sed in ꝓpositiõe.b.litteræ absonã: & ipsam:f. subiiciẽdo: Sed accẽtus quoq; cũ rigore quodã:tũ similitudie ipsa minus sua ues habemus:quia ultima syllaba nec acuta unq̃ excitatur:nec flexa circũducit.sed in grauẽ uel duas graues cadit semp.Itaq; tanto est sermo græcus latino iucundior:ut nostri poetæ quotiens dulce carmẽ eẽ uoluerũt:illoꝝ id noibus exornẽt.His illa potẽtiora ꝙ res plurimæ carent appellatõibus:ut easneceſſe ſit trãſferre aut circũi re:ẽt i his quæ dãnata sunt summa pauptas:in eadẽ nos frequẽtiſ ſime reuoluit.At illis nõ uerboꝝ modo:sed linguaꝝ ẽt iter ſe diffe rẽtiũ copia.Q uare q̃ a latinis exigit illã gratiã sermonis attici.det mihi i loquẽdo eadẽ iucũditatẽ & parẽ copiã.Q uod si negatũ est ſniãs aptabimus iis uocibus q̃s habemus nec reꝝ nimiã tenuitatẽ. ut nõ dicã piguioribus:fortioribus certe uerbis miſcebimus.ne uir tus utraq; peat ipsa cõfusione.Nã quo minus adiuuat sermo: rerũ iuentõe pugnãdũ ẽ:sensus sublimes uarii eruãt:pmouẽdi oẽs affe ctus erũt.Oratio trãslationũ nitore illuminãda ẽ.nõ possumus eẽ tã graciles simus fortiores.subtilitate uncimur.ualeãus põdere:p/ prietatis penes illos ẽ certior copia:uicamus igẽio:græcoꝝ ẽt mio ra suos portus habẽt:nos plerũq; maioribus uelis moueamur:uali dior ſpũs sinus nros tẽdat:nõ tamẽ alto semp feremur.nã & littora iteri sequẽda sunt:illis facilis ꝙ q̃libet uada acceſſus. Ego aliqd nõ multo tamẽ altius i quo mea cymba nõ considat iueniã: Neq;.n.si tenuiora hæc ac præſſiora:græci melius:i eoq; uincimur solo:Et iõ i comœdiis:nõ cõtendius.Prorsus tamẽ nõ omittẽda pars hæc ora tõis:sed exigẽda ut optie possumus:possumus ãt reꝝ mõ & in iudi cio eẽ similes.uerboꝝ gratia quã in ipsis non habemus extrisecus cõducẽda est.at nõ in priuatis & acutis:& nõ asper & nõ idistictus & nõ supra modũ elatus.M.Tullius:nõ in.M.Callidio isignishæc uirtus:nõ Scipio:Lælius:Cato in loquendo:uelut attici romanoꝝ fuerũt:cui porro nõ satis eẽ:quo ẽ melius nihil põt:Adhuc quidã nullã esse naturalem putant eloquentiam:niſi quæ sit quotidiano sermoni ſimillima quo cum amicis:cõiugibus:liberis:seruis loqui mur contenti promere animi uolũtatem:nihilq; accersiri & elabo rati requirentes quicquid huc sit adiectũ:id esse affectionis:& am bitioſæ i loquendo iactantiæ:remotum a ueritate:fictumq; ipsoꝝ gratia uerborum:quibus solũ natura sit officiũ attributum seruire sensibus:sicut athlætaꝝ corpora:ẽt si ualidiora fiãt exercitatõe: & lege quadã ciboꝝ:nõ tamẽ esse naturalia:atq; ab illa specie quæ sit cõcessa hoibus abhorrere.Q uid.n.inqt attinet circuitu res ostẽde re:& trãslatõibus.i.aut pluribus:aut aliẽis uerbis:cũ sua cuiq; sint assignata noia.Deniq; antiqſſimũ quẽq; maxime secundũ naturã dixisse contendũt:mox poetis similiores extitisse:ẽt si partius: simi li tamẽ rõne falsa:& ipropria uirtute dicẽtes:qa i disputatõe nõ ni hil ueri ẽ:iõq; nõ tã ꝑcul q̃ sit a qbusdã recedẽdũ aut ꝓpriis atq; cõ munibus:Siqs tamẽ ut i loco dixi cõpositõis ad necessaria:qbus ni hil minus ẽ:aliquid melius adiecerit:nõ erit hac calũnia repræhen

Prorsus tamen omittẽda pars hæc orationis: Sed exi/genda ut optime possumus: possumus autem rerum mo do:& in iudicio esse similes: Verborum gratia: quam in ipsis non habemus: extrinse cus concidenda est:Depraua tam esse lectionẽ assignatam quis non uidet? Non enim negandi aduerbium post ta/men positum: & condienda participium pro cõcidenda: illustrem fabii sensum & ora tionem reddet.

Non scipio:Lælius:Cato i loquendo uelut attici roma/norum fuerunt:quanta fue/rit Scipiõnis:lælii:& Catonis facũdia docet etiam.M.Tul/lius ita scribens: Sed.C.Leli/us &.P.Africanus imprimis eloquentes: quorum extant orationes: ex quibus existi/mari de ingeniis oratorum potest:Catone quis grauior in laudãdo?acerbior in uitu/perando? In sententiis argu/tior? in docendo edisseren/doq; subtilior? refertæ sunt oratões amplius centũ quin/

quaginata: quas qdē adhuc inuenerim & legerim: & uerbis: & rebus illustribus.

Vtē iis quoq; adiutoriis: que ab eadem sunt nobis necessa natura: Nam lacertos excitatione constringere: & augere uires: & calorem trahere naturale est. Obscurior sensus uidetur deprauatione huius dictionis necesse: Emē dabitur igitur si concessa: nō necessa legerimus: deinde & copula post nam ponenda eē uidē hoc modo: Vtetur iis quoq; adiutoriis que ab eadē sunt nobis concessa natura: nam & lacertos excitatiōe cō stringere: & augere uires: & calorē trahere naturale est.

Ac sunt q hæc excitatiora lumina etiā si dicere permittant: a compendis tamē oratōibus excludenda arbitrentur: pudet me per hæc etiam minutissima percurrere: sed quoniam dubium reddunt legentis animum: deprauatum hunc quoq; locū emendemus: quod tum fiet si a cōponendis oratiōibus non cōpēdis legerimus ne uideatur a compendium nomine deduci detractione i litteræ.

Ideoq; i agēdo clarissimos quosdā nihil posteritati mansurisq; mox litteris reliquisse: ut periclem & demadem: rursus alios ad componendum optimos: actiōibus idoneos nō fuisse: ut Isocratem. Qd demades nihil scriptū reliquerit ostendit etiam Cicero his uerbis. Huic hyperides ꝓximus & Eschines fuit & lycurgus & dinarchus: & is cuius nulla extāt scripta Demades: aliiq; plures & paulo ante extitit igitur iam senibus illis quos paulo āte diximus Isocrates: cuius domus cunctæ græciæ quasi ludus quidam patuit: atque officinam: Magnus orator & perfectus magister: quāquam forensi luce caruerit: Intraq; parietes aluit illā gloriam: quā nemo quidem postea ē meo iudicio consecutus.

dēdus: nā mihi aliā quādā uidet habere naturam sermo uulgaris: aliā uiri eloquentis oro: cui si res iudicare mō satis esset: nihil ultra uerboꝝ ꝓprietatē elaboraret: sed cum debeat delectare. mouere. i plurimas aium audiētis species īpellere: utet iis quoq; adiutoriis: quæ ab eadē sunt nobis cōcessa natura. Nā ēt lacertos excitatōe cō stringere: & augere uires: & calorē trahere naturale ē. Iōq; in oībus gentibus alius alio facundior habetur: & eloquendo dulcis magis. Quod si nō eueniret oēs pares eēnt: & idē oēs deceret: At loquūt: & saluāt psonaꝝ discrimē: ita quo qsq; plus efficit dicēdo: hoc magis secūdū naturæ eloquentiā dicit. Quapropter ne illis quidē nimiū repugno: q dandū putāt nō nihil eē tēporibus atq; auribus nitidius aliqd atq; affectibus postulantibus: Itaq; nō solū ad priores me Catonē Gracchosq;: sed ne ad hos qdē oratorē alligādū puto. Atq; id feciſſe. M. Tullium uideo: ut cū oium utilitati: tū partē quandā delectatiōi daret: cū & ipsam se rē agere diceret. Agebat aūt maxime litigatoris. Nam hoc ipso ꝓderat qd placebat: ad cuius uoluptates nihil equidē qd addi possit iuenio: nisi ut sensus nos qdē dicamus plures. neq;. n. fieri pōt salua tractatione causæ & dicēdi auctoritate. si nō crebra hæc lumia: & cōtinua fuerit: & inuicē offecerint. Sed me hactēus cedētē nemo īsequat: ultra do tēpori ne crassa toga sit. nō serica: ne itōsum caput: nō smaragdus atq; annuli cē tū sint cū eo: qd si nō ad luxuriā ac libidinē referas: eadē specioſiora quoq; sint quæ honestiora. Cæteꝝ hoc quod uulgo sentētias uocamus: ueteribus præcipueq; græcis i usu nō fuit: Apud Ciceronē enī iuenio dū rē cōtineāt & copia redūdent: & ad uictoriā spectēt: qs utile neget: feriūt animū. & uno ictu frequenter īpellūt: & ipsa breuitate magis hærēt & dictōe psuadēt: At sunt q hæc excitatiora lumina ēt si dicere permittāt: a cōponēdis tamē oronibus excludēda arbitrēt. Quo circa mihi ne hic qdem locus itactus ē omittendus: q; plures eruditoꝝ aliā esse dicēdi rōnē: aliā scribendi putauerūt: iōq; in agēdo clarissimos quosdā nihil posteritati mansurisq; mox lris reliqsse. ut Periclē & Demadē. rursus alios ad cōponēdū optios: actōibꝫ idoneos nō fuisse: ut Isocratē: preterea i agēdo plus īpetū plerūq; & petitas uel paulo licētius uoluptates. Cōmouēdos enī esse docēdosq; aios īperitoꝝ. At quod libris dedicat. & i exemplū reddit: tersum ac limatū: & ad legē ac regulā cōpositū esse oportere. qa ueniat i māus doctoꝝ: & iudices artes habeat artifices: qn illi subtiles ut similes ac multi psuaserūt magri παράδειγμα dicendo ενθύμημα scribēdo eē altius tradiderūt. mihi unū atq; idē uidet bene dicere ac bene scribere: neq; aliud eē oro scripto: q; mo numēta actiōis habitæ. Itaq; nullas nō ut opinor debet habere uirtutes: dico nō uitia. nā īperitis placere aliq;do q; uitiosa sūt scio: quo differēt igit: qd si mihi des cōsiliū iudiciū sapiētū: p q; multa recidā ex oronibus: nō ciceroīs mō: sed ēt eius qui ē strictior multo Demosthenis: neq;. n. affectus oīno mouēdi erūt: nec aures delectatione mouendæ: cū ēt ꝓœmiū supuacuū eē apud tales Aristoteles exi

ſtimet. Nō. n. trahenť iis illi ſapientes: ꝑprie & ſignificāter rem īdicare ꝑbatōe colligere ſatis ē. Cū ꝙo iudex detur: aut populus: aut ex populo: laturiq; ſniam īdocti ſæpius atq; iterim ruſtici: oīa quæ ad optinēdū quæ itēdimus ꝑdeſſe credimus: adhibēda ſūt ea q̄ & cū dicimus ꝑmenda: & cū ſcribimus ut doceamus: quō dici oporteat: an Demoſthenē malle ſic egiſſe ut ſcripſit: aut Ciceronem: aut eos præſtātiſſimos oratores alia q̄ ſcriptis cognoſcimus melius egerūt igiť an peius. nā ſi peius ſic potius oportuit dici ut ſcripſerūt: ſi melius ſic oportuit ſcribi ut dixerunt. Q uid ergo ſp ſic aget orator: ut ſcribit. ſi licebit ſemp: qđ ſi īpediant breuitatē tēpora a iudice data: multū ex eo qđ potuit dici reciderūt: editio hēbit oīa. Q uæ āt ſecūdū naturā iudicantiū dicta ſūt: nō ita poſteris tradēť: ne uideāť ꝑpoſiti fuiſſe nō tpis: nā id quoq; plurimū refert quo mō iudex audire uelit: atq; ei uultus ſæpe ipſe rectus eſt dicētis: ut Cicero præcepit. Ideoq; iſtādū iis quæ placere itellexeris: reſiliendū ab iis quæ nō recipienť: ſermo ipſe q facile iudicē doceat optādus: nec id mirꝝ ſit: cū ēt teſtiū ꝑſonis aliq̄ mutenť: prudēter. n. q cū īterrogaſſet ruſticū teſtē: an Amphiona noſſet: negat: & detraxit aſpiratiōnē breuiauitq; ſecūdū eius nois ſyllabā: & ille eū ſic optie norat. huiuſmōi caſus efficiunt: ut aliquā do dicať alter q̄ ſcribiť: cū dicere quō ſcribēdū ē non licet. Altera ē diuiſio q̄ ī tres ptes & ipſa diſcedit: q̄ diſcerni poſſe ēt recte dicēdi genera iter ſi uidēť nāq; unū ſubtile qđ ἰσχνον ἁλοιον uocāt: alterꝝ grāde atq; robuſtū: qđ cō ſtituūt ἀλρον tertiū alii mediū ex duobus alii floridū: nāq; id ἀνθηρον appellāt addiderūt: quoꝝ tamē ea fere rō ē: ut primū docēdi: tertiū illud utrocūq; noīe delectādi. ſiue aliď ītercōciliādi præſtare uideť officiū ī docēdo āt acumē: ītercōciliādo lenitas: ī mouēdo grauitas uideať. Ita q; illo ſubtili præcipue rō narrādi ꝑbādiq; cōſiſtet: Sed qđ ēt detractis ceteris uirtutibus ſuo genere plenū: medius hic & trāſlatiōibus crebrior: & figuris erit iucūdior: egreſſiōibus amœniis cōpoſitōe captus: ſentētiis dulcis: leni or tamē ut amnis lucidus qdā ē: & uirentibus utrīq; ſiluis īumbratus: at ille q ſaxa deuoluat: & pontē īdigneť. & ripas ſibi faciat multus & torrens iudicē uel nitētē cōtra feret. cogetq; ire q̄ rapit. Hic orator & defūctos excitabit: ut Apiū cæcū: apud hūc & patria ipſa exclamabit. Aliq̄doq; Cice. ī oſone cōtra Catilinā ī ſenatu alloqueť. Hic & amplificatōibus extollet oſonē. & ī ſuplationē quoq; eriget: q̄ charybdis tā uorax: & oceānus mediuſſidius ipſe. nota ſūt. n. iā ſtudioſis hæc lumīa. hic deos ipſos ī cōgreſſū ꝑpe ſuū ſermonēq; deducet. Vos. n. albāi tumuli atq; luci. Vos inq̄ albāoꝝ obrutæ aræ ſacroꝝ populi romāi ſociæ & eq̄les. hic irā. hic miſericordiā īſpirabit. hic dicet te uidit & fleuit & appellauit & p oēs affectus tractať: hic itaq; illuc ſequeť. nec doceri deſiderabit. Q uare ſi ex tribus hic generibus neceſſario ſit eligendū unū qs dubitet hūc præferre oībus: & ualidiſſimū alioqn & maximis qbuſq; cauſis accōmodatiſſimū? Nā & Homerus breuē qdē animi iucūditatē & ꝑpriā (Id. n. ē nō errare uerbis) & carētē ſupuacuis eloquentiā Menelao dedit quæ ſūt uirtutes generis illius primi. Ex ore Neſtoris dixit dulciorē mel le ꝑfluere ſermonem. q̄ certe delectatiōe nihil fingi maius pōt. Sed ſi ī mare greſſus eēt: ut ī Vlyxe facūdiā & magnitudinē illi iūxiſſet cui oſonē niuibꝰ hibernis & copia ῥοȝ atq; ipetu parē tribuit. Cū hoc igiť nemo mortaliū cōtēdet hūc ut deū hoies ituebūť. Hāc uī & celeritatē ī Pericle mirať Eupolis. hāc fulminibus Ariſtophānes cōparat: hæc ē uera dicēdi facultas. ſed neq; his tribus q̄ſi formis eloquentia eſt. hic quidem locus ſic male legitur: Inclusa autē dictiōe addita: ut ī quibuſdā exēplaribus legitur: lectio candidior erit: legatur hoc modo. Sed neq; his tribus quaſi

Ideoq; inſtādū iis q̄ placere itellexeris: reſilendū ab his q̄ nō recipiēť: ſermo ipſe q facile iudicē doceat optādus: nec id mirū ſit quū ēt teſtiū ꝑſonis aliq̄ mutēť: prudēter. n. q quū iterrogaſſet ruſticū teſtē: at amphion negat. Siqs hūc locū non fateať eē deprauatū: eū ego cæcū: & lr̄aȝ exp tē prorſus arbitrabor: qs. n. nō uidet reſiliēdū a ſalio nō a ſileo cōpoſitū legēdū eē: & ſimplici ſcribēdū, error eſt ēt ī poſtrēa parte loci aſſignati: nā ubi legiť ac āphiō negat: legēdū ē an āphiona noſſet: poſtea ſubiūdēdū negat: ut ruſticus reſpondeat: ſe nō noſcere amphiona.

Lenior tū & amnis lucidus qdā eſt emēdate ī qbuſdā exēplaribꝰ ſic legitur. lēior tū ut amnis lucidus quidā.

Nā & homerus breuē qdē animi iucūditatē: & propriā (id. n. ē nō errare uerbis) & carentē ſuperuacuis eloquentiam Menelao dedit: Idem his uerbis tradit Cicero Menelaū ipſum dulcē illum qdē tradit homerus ſed pauca dicē tē. Sed neq; his tribus q̄ſi formis eloquentia eſt. hic quidem locus ſic male legitur: Incluſa autē dictiōe addita: ut ī quibuſdā exēplaribus legitur: lectio candidior erit: legatur hoc modo. Sed neq; his tribus quaſi

formis inclusa eloquentia est.

Nam & subtili plenius aliqd atq; subtilius & uehemẽti remissius atq; uehemẽtius inuẽit. Remissius legẽdũ esse facile ex ipo sensu apparet.

Quum ois spes q̃ mõ recta est habeat usum: atq; id ipe nõ sit oratoris: p id ipe legẽdũ eẽ id ipum sensus & grãmaticæ rõ exposcit. Fallunt enim plurimi: qui uitiosũ & corruptum dicẽdi genus: quod aut uerborum licẽtia rsolutat. Pro resolutat legendum esse resultat credendũ ẽ: quũ ita etiã i qui busdã exemplaribus comperiatur.

Qualecunq; id qd mõ se ipsi posse desperẽtẽ habet admirationem. qs tam iepetus & obtusus nõ uideat desperent legẽdũ eẽ: nõ desperentem.

Si ifœlix usque ad ultimũ sollicitudo persequit: ac oratorẽ macerat: & coquit ægre uerba uertẽt. Vertẽtẽ & ordo & sensus legẽdum eẽ exposcit: ut ad oratorẽ ægre uerba uertentem referri possit.

Nitidis ille & sublimis & locuples circunfluentibus undique eloquẽtiæ copiis iperat. Si nitidus ut i qbusdã legit exẽplaribus: nos quoque dixerimus: ut sit nitidus noiatiui nõ datiui casus: ordo & sensus dilucidus erit.

iis tribus q̃si formis icluſa eloquẽtia ẽ. Nã ut iter gracile ualidũq; tertiũ aliqd cõstitutũ est: ita horũ iteruallа sũt. Atq; iter hæc ipsa mixtũ qddã ex duobus mediũ ẽ eorũ. Nã & subtili plenius aliqd atq; subtilius & uehementi remissius atq; uehemẽtius inuenit: ut illud lene aut ascẽdit ad fortiora: aut ad tenuiora sumit: ac si prope innumerabiles species reperiunt: quæ utiq; aliquo momento interse differãt. sicut quattuor generaliter uẽtos totidẽ mũdi cardinibus accepimus flare. Cũ interim plurimi medii: & eorũ uarietate regionũ ac fluminũ ꝓprie depræhẽdũt. eadẽq; musicis rõ ẽ: q cũ i cithara qnq; cõstituerũt sonos: plurima deide uarietate cõplẽt spacia illa neruorũ: atq; iis quos iterposuerũt: inserunt alios: ut pauci illi transitus multos gradus habeãt. Plures igit etiã eloquẽtiæ facies: sed stultissimũ quærere ad quã rectu rus se sit orator. Cũ ois species quæ mõ recta ẽ habeat usũ: atq; id ipsum non sit oratoris: q; uulgo genus dicẽdi uocãt. Vtet. n. ut res exiget omnibus: nec pro causæ mõ sed ꝓ partibus causæ. Nã ut nõ eodem mõ pro reo capitis & in certamine hæreditatis: & de interdictis ac sponsiõibus & de certa credita dicet: Sentẽtiarũ i Senatu & cõcionũ & priuatorũ cõsiliorũ seruabit discrimina: uitã ex differẽtia psonarũ: locorũ: tẽporũq; mutabit: ita i eadẽ oratiõe aliter cõciliabit: nõ ex iisdẽ partibus irã & misericordiã petet: alias ad docẽdũ: alias ad monẽdũ adhibebit artis: nõ unus color ꝓœmii. narratiõis. argumẽtorũ. egressionis. peroratõis. seruabit. Dicet idẽ grauiter seuere: acriter: uehemẽter: cõcitate: copiosæ: amare: cõmuniter: remisse: subtiliter: blãde: leniter: dulciter: breuiter: urbane: nõ ubiq; simul: sed ubi pars ibi sic fiet: cũ id ꝓp qd maxime reptus ẽ usus oronis: ut & ut dicat utiliter: & ad efficiẽdũ qd itẽdit potẽter: tũ laudẽ quoq; nõ doctorũ mõ: sed ẽt uulgi cõsequãt. Falluntur. n. plurimi: q uitiosum & corruptũ dicẽdi genus: quod aut uerborũ licentia resultat: aut puerilibus sententiolis lasciuit: aut i modico tumore turgescit aut innanis locis bacchatur: aut casuris si leuiter excutiantur flosculis nitet: aut præcipitia pro sublimibus auet: aut specie libertatis isanit: magis existimet populare atq; plausibile. Quod qdẽ placere multis: nec ificior: nec miror. Est. n. iucũdioris ac fauorabilis qualiscunq; eloquentiæ: & ducit animos naturali uoluptate uox omnis: neq; aliunde illi per fora atq; aggerem circuli. quo minus mirũ est: quod nulli nõ agentium parata uulgi corona est. Vbi uero quid exquisitius dictũ accidit auribus imperitorũ: qualecunq; id quod modo se ipsi posse desperent habet admirationem: neq; immerito: nam ne illud qdẽ facile ẽ: sed euanescunt hæc atq; moriuntur comparatiõe meliorũ: ut lana tincta suco citra purpuras placet: at si cõtuleris ẽt lacernæ cõspectu melioris obruat: ut Ouidius ait. Si uero iudicium iis corruptis acrius adhibeas: ut succinis sulfura: iam illud qd fefellerat exuat mentitũ colorẽ: & quadam uix enarrabili fœditate palleſcat: luceat igit hæc citra solẽ: & ut quædam exigua animalia igniculi uident in tenebris. Deniq; mala multi ꝓbãt: nemo improbat bõa. Neq; uero omnia ista de quibus locuti sumus orator optime tantum: sed etiam facillime faciet: neq; enim uis summa dicendi eẽt admiratione digna: si infœlix usq; ad ultimum sollicitudo persequit ac oratorẽ macerat: & coquit ægre uerba uertentem: & perpendẽdis coaugumentandisq; eius itabescentẽ: nitidus ille & sublimis & locuples circunfluẽtibus undiq; eloquẽtiæ copiis iperat: Desinit. n. i aduersa niti: q ꝓpenit i summũ:

ſcandenti circa ima labores. Cæteꝝ quantū ꝓceſſeris mollieꝫ diues & lætius ſolū: Et quoq; hæc iā ſuprema perſeuerātibus ſtudiis euaſerit. Inde fructus illaborati offerunt ſeſe: & omnia ſponte ꝓueniunt: quæ tamen quotidie niſi decerpanꝫ areſcūt. Sed & copia hēt modū: ſine quo nihil nec laudabile nec ſaluta re eſt: Et nitor ille cultum uirilē: & iuētio iudiciū: ſic erunt ma gna nō nimiū ſublimia: nō abrupta: fortia non temeraria: ſeue ra non triſtia: grauia nō tarda: leta nō luxurioſa: iucūda nō diſ ſoluta: fortia non timida: Similis in cæteris ratio. Tutiſſima fe re ꝓmediū uia: quia utriuſq; ultimū uitiū eſt.

Q uæ poſt finem ſtudia.

Is dicendi uirtutibus uſus orator in iudiciis. conſiliis. cōcionibus. Senatu. in omni deniq; officio bōi ciuis: finē quoq; dignū & optimo uiro & ope ſanctiſſimo faciet: non quia prodeſſe unquam ſatis ſit: & illa mente atq; il la facultate prædito non conueniat operis pulcherrimi q̄lon/ giſſimū tempus. Sed quia decet hoc quoq; proſpicere ne quis id peius q̄ fecerit faciat: neq; enī ſcientia modo conſtat orator. quæ augetur ānis. ſed uoce. latere. firmitate. quibus fractis aut imminutis ætate ſeu ualitudine: cauendum eſt: nequid in ora tore ſummo deſideretur. Non interſiſtat fatigatus. nec quæ di cet paꝫ audiri ſentiat. nec ſe queraꝫ perire. Vidi ego lōge om niū: quos mihi cognoſcere cōtigit ſummū oratorem Domitiū Afrum ualde ſenem: quotidie aliquid ea quā meruerat aucto ritate perdentē: cū agēte illo: quem principē fuiſſe quondam fori nō erat dubium: alii quod indignū uideatur riderent: alii erubeſcerēt: quæ occaſio illis fuit dicēdi: malle eū deficeꝫ q̄ de ſinere: Neq; erāt illa q̄liacūq; mala ſed minora. Q uare anteq̄ in has ætatis ueniat inſidias: receptui canet: & ī portū ītegra na ue perueniet: neq; n. minores eum cum id fecerit: ſtudioꝝ fru ctus ſequētur. Aut ille monumēta reꝫ poſteris: ut. L. Craſſus in libris Ciceronis deſtinabat quærentibus reddet: aut eloquē tiæ cōponet artē: aut pulcherrimis uitæ præceptis dignum os dabit. Frequentabūt uero eius domū optimi iuuenes more ue teꝫ: & uerā dicēdi uiā uelut ex oracuło petent. Hos illa forma bit q̄ſi eloquentiæ parēs: & ut uetus gubernator littora & por tus: & q̄ tēpeſtatū ſigna: qd ſecundis flatibus: qd aduerſis ratis poſcat docebit: nō humānitatis ſolū cōi ductus officio: ſed amo re quodā operis: nemo. n. minui uelit id: ī quo maximus fuit. Q uid porro ē honeſtius: q̄ docere qđ optime ſcias? Sic ad ſe Celiū deductū a pri Cicero profiteꝫ: ſic Panſam Hirtiū Dolo bellā ī morē præceptoris exercuit: quotidie dicēs audiēſq;. Ac neſcio an eū tūc btiſſimū credi oporteat: cū iā ſecretus & cōſe/ cratus liber iuidia ꝓcul a cōtētiōibus fama ī tuto collocarit: & ſentiat uiuus eā: quæ poſt fata præſtari magis ſolet ueneratio nē: & qd apud poſteros futurus ſit uidebit. Cōſcius ſum mihi

Scandenti circa ima laboret: ſic fere ubiq; legiꝫ: emendabitur hoc modo ſi laboret diuiſerimus: & uero particulæ ſ ĩterpoſuerimus ut legatur ſcandendi circa ima la/ bor eſt. Similis cæteris ratio: in prepoſitio uidetur addi debere: ut ſit ſimilis in cæteris ratio.

His dicēdi uirtutibus uſus ora tor: In Calce operis colligit Fabius oratorem ualde ſenē receptui Ca/ nere debere: docetq; qd ab eo po/ ſtea agendum ſit: Simul tradit ne/ mini debere mirū uideri: q̄ oratō rem pluribus diſciplinis ornatum eſſe uelit: ut ſit conſūmatiſſimus: quū doceat homines poſſe id ef/ ficere: quod exigat. Sed qa decet hoc quoq; ꝓſpicere ne qd id peius q̄ fecerit faciant. Legēdus eſt aliter hic locus: aut. n. quis nō quid: aut is nō id ſcribēdū eſt: ut ad oratorē referaꝫ: faciant quoq; n/ eraſa lega tur hoc mō. Sed decet hoc quoq; proſpicere: ne quis id peius q̄ fece/ rit faciat. Non interſiſtat fatiga tus: nec quæ dicet parum audieri ſentiat: ſe queratur perire: Emen/ date in aliis codicibus nec aduer/ bium ſcribitur: ut ſit nec ſe quera quos mihi cognoſcere contigit: ſummum oratorem Domitium Afrum ualde ſenē quotidie aliqd ex ea: quam meruerat auctoritate perdentem: quum agēte illo: quē principem fuiſſe quondā fori: alii non erat dubium: quod indignū uideatur riderēt: alii erubeſcerēt: quæ occaſio illi fuit dicendi malle eum deficere q̄ deſinere. Depra/ uatum eſſe hunc locum quidam arbitrantur: Ille enim nominati/ uus alii ad illud quod relatiuū ui/ detur trafferendus: ac illis non illi eſſe legendum hoc modo: Quem principem fuiſſe quondā fori non erat dubium alii quod indignum uideatur riderēt: alii erubeſcerēt: quæ occaſio illis fuit dicendi mal/ le eum deficere q̄ deſinere.

Quēq; operis huiuſcē gratia potuerim ſquirere: emēdatius mihi legendū uidetur: Queq; non quēq;. Præterea q̄ de eloquentia tradebātur adiecerim: quicq; operi noſtro neceſſaria eē crederim, hic quoque niſi relatiuum illud qui aliter legatur: ne ordo quidem ipſe cōſtabit: quare mihi legendū uidetur queq; neutro genere. Nāq; q primū renuncient ſibi: quāta ſit humani generis uis. Nanq; particula hoc in loco mihi ſuperuacanea uidetur: relatiuum quoq; illud qui quid referat neſcio: ltaq; legetur emēdate hoc modo. Sed hi primū renuncient ſibi: quanta ſit humani generis uis.

Quāq; nullus ſit hoc propoſito præmio recuſandus. Qđ præmium recuſandū dicat Fabius: nō itelligo: illud certe ſcio premio non præmio legēdum eē. Vt ipſum iter neq; iperiū: neq; ſaltem durū putent: Quis nū uidet imperuiū nō imperiū ſcribi & legi debere? nā iter appellamus imperuium p quod nullus pōt ire. Quid attinet tā multis annis: q̄ in more ē plurimorum, q̄ particula geminanda uidetur: ut ſit q̄q̄: id quod in nonnullis exemplaribus ſcribitur: & ſine ea ſenſus nequaq̄ cōſtabit. Diſcendi ratio talis: ut nō multos annos poſcat: Quæ libet enim plus ex his artibus: quarum habui mentionem in paucos libros contrahi ſolet ab ea infinito ſpacio ac traditione opus eſt. Hic etiā locus menda non caret: corrigatur hoc modo: loco diſcendi hoc gerundiū dicendi locandum uidetur: & non plus: ſed prius legendum: & huic relatiuo quarum poſtponendum: deinde non aduerbium cum hoc uerbo eſt quidā ponendum exiſtimant: ac ita legunt: Dicendi ratio talis ut non multos ānos poſcat: Quæ libet enim ex his artibus: quarū prius habui mētionem in paucos libros cōtrahi ſolet: adeo infinito ſpacio ac traditione opus non eſt.

quantum mediocritate ualui: quæq; antea ſcierim: queq; operis huiuſce gratia potuerim inquirere: candide me atq; ſimpliciter in notitiam eorum: ſi qui forte cognoſcere uoluiſſent: protuliſſe atque id uiro bono ſatis eſt docuiſſe quod ſcierit. Vereor tamen ne aut magna nimium uidear exigere: qui eundem uirorum bonum eſſe: & dicendi peritum uelim: aut multa qui tot artibus in pueritia dicendis: morum quoque præcepta: & ſcientiam iuris ciuilis. Præterea quæ de eloquentia tradebantur adiecerim: queq; operi noſtro neceſſaria eſſe crediderim: uelut pondus rei perhorreſcant: ac deſperent ante experimentum. Sed hi primum renuncient ſibi: quāta ſit humani generis uis: q̄ potens efficiendi quæ uelit: cum maria tranſire: ſiderum curſus: numeroſq; cognoſcere: mundum ipſum pene dimetiri minores & difficiliores artes potuerint? tum cogitent quantam rem petant: quāq; nullus ſit hoc propoſito premio labor recuſandus: quod ſi mente conceperint: huic quoque parti facilius accedent: ut ipſum iter neq; imperuium: neq; ſaltem durum putēt. Nam id quod prius quodq; maius eſt: ut boni uiri ſimus uoluntate maxime conſtat: quam qui uera fide iduerit: facile eaſdem quæ uirtutem docent artes accipiet. Neq;. n. aut tam perplexa: aut tam nu meroſa ſunt: quæ præmunt: ut non paucoꝝ admodū annorum intentione diſcantur: longam enim facit operam quod repugnamus: breuis eſt inſtitutio uitæ honeſtæ beatæq; ſi credas. Natura enim nos ad mentem optimā genuit: adeoq; diſcere meliora uolentibus promptū eſt: ut uere intuenti miꝝ ſit illud magis: malos eſſe tam multos. Nam ut aqua piſcibus: ut ſicca terrenis: circumfuſus nobis ſpiritus uolucribus conuenit: ita certe facilius eſſe oportebat ſecundum naturam: q̄ contra eam uiuere: Cætera uero etiam ſi etatem noſtram non ſpatio ſenectutis: ſed tempore adoleſcentiæ metiamur: abūde multos ad diſcendū annos habent. Omnia. n. breuiora reddet ordo: & ratio: & modus. Sed culpa eſt in præceptoribus prima libenter detinētibus puerum: partim cupiditate diutius exigēdi mercedulas: partim ambitione: quo difficilius ſit quod pollicent: partim etiam ī ſciētia tradēdi uel negligentia: proxima in nobis qui morari ī eo quod nouimus: quam diſcere quæ nondum ſcimus melius putamus: nam ut de noſtris potiſſimū ſtudiis dicam: quid attinet tā multis ānis quāquam ī more ē plurimorūm: ut de his a quibus magna ī hoc pars ætatis abſumitur taceam: declamitare in ſchola? & tantum laboris in rebus falſis conſumere? cum ſatis ſit modico tempore imaginem ueri diſcriminis: & dicendi leges cōperiſſe. Quod non dico qa ſit unquā omittenda dicendi exercitatio: ſed quia non ſit eius ſpecie conſeneſcendū, cognoſcere: & præcepta uidendi perdiſcere: & in foro nos e experiri potuimus: dum ſcholaſtici ſumus: Dicēdi ratio talis: ut nō multos ānos poſcat: q̄libet. n. ex iis artibus quaꝝ prius habui mētionē paucos libros

cõtrahi ſolet:adeo ifinito ſpacio ac traditiõe opus nõ ẽ. Reliqua eſt quæ uires cito facit conſuetudo:rerum cognitio quotidie crescit:& tamẽ multorum ad eas librorum neceſſaria lectio eſt:quibus aut rerum exempla ab hiſtoricis:aut diſcẽdi ab oratoribus: petuntur. Philoſophorum quoq; conſultorumque opiniones. Sicuti alia uelimus legere neceſſarium eſt:quæ quidem poſſumus omnia. Sed breue nobis tempus nos fecimus: quantulum enĩ ſtudiis partimur:alias horas uanus ſalutandi labor:alias datum fabulis otium:alias ſpectacula:alias conuiuia trahũt. Adice tot genera ludendi:& inſanam corporis curam. Trahat inde peregrinatio:iura calculorum:anxiæ ſollicitudies:multæ cauſæ libidinum & uinum:& flagitioſis omni genere uoluptatem animis:ne ea quidem tempora idonea quæ ſuperſunt. Quæ ſi omnia ſtudiis impenderentur:iam nobis longa ætas & abũde ſatis ad diſcendum ſpatia uiderentur:& diurna tantum computantibus tempora & noctes:quarum bona pars omni ſomno lõgior eſt:adiuuarent. Nunc computamus annos non quibus ſtudiumus:ſed qbus uiximus:nec uero ſi geometræ & grãmatici cæterarũq; artium ꝓfeſſores omnẽ ſuã uitam: quãlibet lõga fuerit ĩ ſingulis artibus conſumpſerũt:ſequit̃ ut plures quaſdã uitas ad plura diſcẽda deſideremus. Neq; illi didicerunt hæc uſq; ĩ ſenectutẽ:ſed ea ſola didiciſſe contenti fuerũt:ac tot annos nõ in præcipiẽdo exauſerũt. Cæteꝝ ut de Homero taceã:ĩ quo nullius nõ artis aut præcepta aut certe nõ dubia ueſtigia reperiunt̃: ut Helium Hippiã trãſeam:qui nõ liberalium modo diſciplinarꝝ præſe ſcientiã tulit:ſed ueſtem & annulũ crepidaſq;:quæq; oĩa tulit manu ſua fecerat ĩ uſu habuit:atq; ita ſe præparauit: ne cuius alterius ope egeret nullius rei. Gorgias quoq; ſũmæ ſenectutis:hic q̃rere auditores de quo q̃ſq; uellet iubebat. Quæ tãdẽ ars digna Iris Platoni defuit? quot ſæculis Ariſtoteles didicit: ut nõ ſolũ q̃ ad philoſophos atq; oratores ꝓtinẽt ſciẽtia cõplecteret̃:ſed aĩaliũ ſatorũq; naturas omnes perquireret. Illis.n. hæc inuenienda fuerunt:nobis cognoſcenda ſunt:tot nos præceptoribus:tot exẽplis inſtruxit antiqtas:ut poſſit uideri nulla forte naſcendi ætas fœcilior q̃ noſtra:cui docendæ priores elaborauerunt. M. Cenſorius Cato idem orator:idem hiſtoriæ conditor:idem iuris:idem rerum ruſticarum peritiſſimus fuit:inter tot operas militiæ:tantas domi contentiones rudi ſæculo:litteras græcas ætate iã declinata didicit:ut eſſet hominibus documento:ea quoque præcipi poſſe quæ ſenes cõcupiſſent. Quã multa pene oĩa tradidit Varro? Quod inſtrumentũ dicẽdi. M. Tullio defuit? Quid plura? cũ etiã Cornelius Cel. mediocri uir ĩgenio:nõ ſolũ de iis oĩbus cõſcripſerit artibus:ſed amplius reimilitaris:& ruſticæ ẽt:& medicinæ præcepta reliq̃rit? dignus uel ipſo ꝓpoſito: ut eũ ſciſſe oĩa illa credamus. At perficere tãtũ opus:arduũ ẽt:& nemo perficit. Ante omnia ſufficit ad exorationem ſtudiorum nõ capere rerũ

Philoſophorum quoq; Conſultorumq; opiniões ſicuti alia uelimus legere neceſſarium eſt: quod quidem poteſt omnia:ita ut alia.hic etiam locus depraua tus ẽ: ut nullus ſenſus elici poſſit:nam illud quod quidem poteſt omnia q̃ præcedenti ſenſui congruat non intelligo. Emendabitur autem rectiſſime: ſi relatiuũ illud quod legetur quæ. & uerbũ poteſt:poſſumus ſcribetur:hoc modo.quæ quidem poſſumus omnia. Quantulum enim ſtudiis patimur.partimur a uerbõ partior potius q̃ a patior mihi legendũ uidetur.

Et flagitiis omni genere uoluptatum animis.in aliis exemplaribus recte legitur flagitioſus. Nec uero ſi geometræ:& grammatici cæterumque artium profeſſores. Cæterarumq; artium legendũ eſſe nemo non uidet. Ad ea ſola didiciſſe cõtenti fuerunt.Deprauatus ẽ etiã hic locus: quis enim unqua audiuit contentus didiciſſe ad ea? emendabitur hoc modo: ſi loco huius præpoſitionis ad ſed locauerimus. Vt helium hippiam tranſeam:qui non liberalium modo diſciplinarum præſe ſcientiam tulit. De hippia plura apud apulieũ: cuius hæc uerba ſunt. At hippias e numero ſophiſtarum ẽ:artium multitudine prior omnibus: eloquentia nulli ſecundus: ætas illi cum ſocrate: patria uel genus ignoratur:& paulo poſt ſcribit eum certamine olimpio piſam ueniſſe:habuiſſeq; amictui pallium candidum:quod ſuis manibus confecerat:etiam pedum teguméta crepidas ſibimet cõpegerat: etiam annulum in leua aureum faberrimo ſignaculo quem oſtentabat:ipſe eius annuli & orbiculũ circulauerat:& pallam clauſerat: & gemmam inſculpſerat.

M.Censorius Cato idē orator:idem historiæ cōditor: idē iuris: idem rerum rusticarum peritissimus fuit:Liuius de bello Macedonico idem etiā tradit his uerbis: Vrbanas rusticasque res pariter callebat:in bello manu fortissimus:multisq; insignibus clarus pugnis: Idē postquā ad magnos honores peruenit: summus Imperator:& idem in pace si uis consuleres peritissimus:si causa oranda esset eloquentissimus:Idem etiam plutarchus in eius uita.

Neq; enim siqs achillis gloriam imbecillis sequi nō potest aiacis:aut Diomedis laudē aspnabitur.neq; qui Homeri non tyrrei.Tyrtæum ego mutatiōe r liquidæ in hanc mutam t legendum contenderim: quāuis apud Iustinum cyrteus legatur fuit enim poeta:athenien sis genere:claudus ac deformis: quē athenienses lacedemoniis præbuere:quum ab eis ex oraculo apollinis ducem contra Messenios petiissent:unde postea sūt uictoriam consecuti.De eo plura Iustinus libro tertio: huius etiam meminit Horatius in arte poetica Post hos insignis Homerus Tyrtæusque Mares animos in Martia bella uersibus exacuit.

naturā.ut quicqd non ē factū ne fieri quidem possit cū omnia q̄ omnia magna sunt:atq; admirabilia tēpus aliquod: quo primū efficerent habuerit.Q uātū.n.pœsis ab Homero & Virgilio:tā tū fastigiū accipit eloquētia Demosthene:atq; Ciceroē. Deniq; qcquid est optimū ante nō fuerat. Ver; etiam si quis summa desperet:quod cur faciat cui ingenium:ualitudo:facultas:præceptor non deerunt:tamē est (ut Cicero ait) pulchrum in secundis tertiisq; consistere.Neq;.n.siquis Achillis gloriam imbellis cōsequi nō pōt.Aiacis aut Diomedis laudem asparnabitur. neq; qui Homeri nō Tyrtei:qnimmo si hanc cogitationem homines habuissent: ut nemo se melioré fere eo q optimus fuisset arbitraretur:ii q ipsi sunt optimi nō fuissent.Neq; post Lucretium ac Macrum Virgilius.Nec post Crassum & Hortensium Cicero: sed nec alii postea uicerūt. Ver; ut trāseundi spes non sit magna:tamen ē dignitas subsequēdi.An Pollio & Messala qui iam Ciceronē arcem tenente eloquentiæ:agere cœperunt:par; in uita dignitatis habuerūt:par; ad posteros gloriæ tradiderunt Aliōqui pessime de rebus humanis pductæ in summū artes mererentur si qd optimum fuisset:defuisset.Adde q; magnos modica quoq; eloquētia parit fructus.Ac siquis hæc studia utilitate sola metiatur:pene illi pfectæ par est.Neq; erat difficile:uel ueteribus: uel nouis exemplis palā facere:non aliunde maiores honores: opes amicitias:laudem præsentē:futuram hominibus contigisse:si tamē dignum litteris esset ab opere pulcherrimo: cuius tractatus atq; ipsa possessio plenissimā studiis gratiā refert: hāc minorem exigere mercede more eor;:qui a se non uirtutes: sed uoluptatē quæ fit ex uirtutibus peti dicunt.Ipsam igitur orandi maiestatem:qua nihil dii īmortales melius homini dederunt:& qua remota muta sunt omnia:& luce præsenti:& memoria posteritatis carēt:toto aīo petamus:nitamurq; semp ad optima: qd faciētes:aut euademus in sūmū:aut certe multos īfra nos uidebimus. Habes Marce Victori qbus præcepta dicēdi pro uirili parte ad iuuari posse per nos uidebantur:quorum cognitio studiosis iuuenibus si non magnam utilitatem afferet:ac certe:quod magis petimus bonam uoluntatem.

M.Fabii Q uintiliani oratoriar; institutionum. Vna cū annotationibus in deprauationes eiusdem. Finis.

Venetiis per Bonetum Locatellum: mandato ac sumptibus Nobilis Viri Octauiani Scoti Ciuis Modœtienses Anno ab incarnatiōe Redemptoris nostri Christi Iesu Optimi Maximiq;. M.CCCCLXCIII. XVI.Kalendas Sextiles.

Marcus.F.Quintilianus Romæ natus est.Quibuscōsulibus aut quo imperante Cæsare non legi.Verissima cōiectura adducor ut fidem libris temporum non habeam:ubi legit Quintilianus Calagura urbe hispaniæ oriūdus.M.Valerius Martialis calaguritani agri alumnus cum hiberos memoria dignos suis epigrammatizbus inserat nullam de Quinti.mentionem fecit:Sed eum separatim cū ueneratione nominat.Quintiliane uagæ moderator summe iuuēte Gloria Romanæ Quintiliane togæ:& ipse dicit quum esset adolescentulus cognouisse Domitium Afrū & Senecam.Qui ambo sub Nerone periere.Seneca in libro sexto diuisionum Quintiliani declamatoris meminit: cuius adhuc extant multæ declamationes acutæ & breues stillo aliquantulum remissiore:Is auus fuit.M.Fabii Quintiliani qui Romæ multis annis rhetoricen cum summa laude docuit:& ipse mentionem facit patris qui causidicus fuit apud principem:neque notitia neque gratia caruit: Domitiani Cæsaris nepotum cura ei delegata fuit:Disciplinæ eius castigatissime plenissimum testimonium Caius Celius affert:Qui sub tali præceptore tantum profecit: ut sui temporis oratores facile superauerit:Duxit uxorem ex nobili familia: ex qua liberos suscepit quæ acerbissima fatorū sorte in primo iuuentutis flore rapta fuit: Alterum ex liberis quum librum de causis corruptæ eloquētiæ edidisset amisit: postea cum rhetorices libros scriberet:Marcellum unicum parētis lumē: ac solatium rogo dedit: Testis & ipse infœlix senex suarum lachrymarum est.Eius filiola ex alia (ut credo)uxore Tutilii eqtis Romani filia genita:nupsit Nouio celeri uiro claro. Quo tempore decesserit affirmare non audeo:quoniam is qui tradit fide caret.

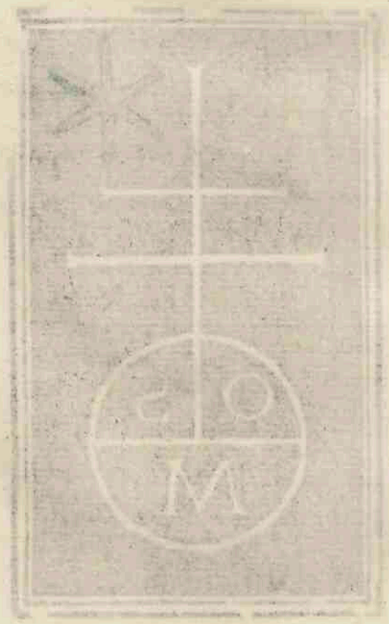

Regiſtrum

a
Raphaelis regii
uideretur. Simul
aliorum uitia
conſequitur: quæ
b
cles ſiculus
Qui namq;
m. apertum ſignificat
Quid autem pergula
c
appellantur. Nec
let in ſcribendo
celerius: lenius
Et finite
d
pronunciatione uocem
aut quidem
ſunt hæc
plerunq; accidit
e
probationes adhibere
rupta iuditia
Ephigeniæ imolatione
hanc ſuadam
f
illis cæteris
teria dicere
ſe dicuntur
dicendi ſcientia
g
bus cauſis
proprium eſt
one aut munitione
mendauit. Deliberãt
h
neq; ſtudiis
tus ut narrat
Deinceps
omnes conſtant
i
aliqua contra
ut habeat
λέμμοῦ. De fine
pecuniam priuatam
k
reſcripſit teſtibus
Et reliquis prædicaſ
cherema autem
& ſenſus erit
l
Locum uero
blica. Si domus
Nec minus
ro definit
m
complectamur
Conatum? artificis
nec ſcripſiſſe
ſolum enthymema
n
ſordes & ſqualores
De diuiſione
ipſum demõſtrat
me ad aliquod
o
ſcribo q; caput
ti: an in tabulis
doſe legitur
niſi quod illud
p
uideatur hoc ultimũ
Nam qui dicit
aliquo qui
non extat
q
Hoc tantum
alant aut
De ſillogiſmo
elegerit pondo
r
mus: Repetimus
uocaliora. Nam
genitiuus aſcribatur
reliquis membris
ſ
nouam licẽtiam
Illic ergo redietur
legendum uidetur
Si non prædicta
t
Deinde exheres eſto
q̃q̃ per ſe manifeſtam
ceremus palam
tione uſus eſt
u
Locata: ut' quod'
quandam uelut
parum ſtudioſos
Quæ cauo
x
mutet. nonne
Non quia negem
flexiſſe nõ arceſſiſſe
quid diſcit
y
mihi uidetur eradendus
rit: ut non res
& quæ maxime
in accerrimum
z
Pythagore inter
tuliſſe contentus
dem remittentur
to theſaurus
&
citra uerba
utranq; partem:
ſolent. Nam geſtum
nec ſtragulet
9
ut ſubſit copia
reſponſis explicantur
clari iuuenes
9c
dicendo: ſed
ſtimet. Non. n.
ſcandenti circa ima

FINIS

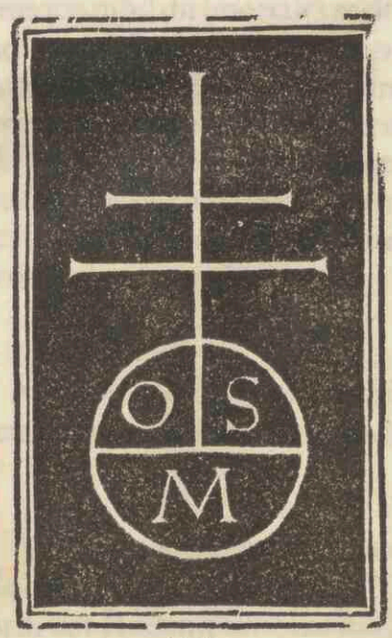

A970

colorchecker DIGITAL SG
DCSG - UBU # MX - 7181
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
x-rite
mm
0
1
2
3
4
5
6